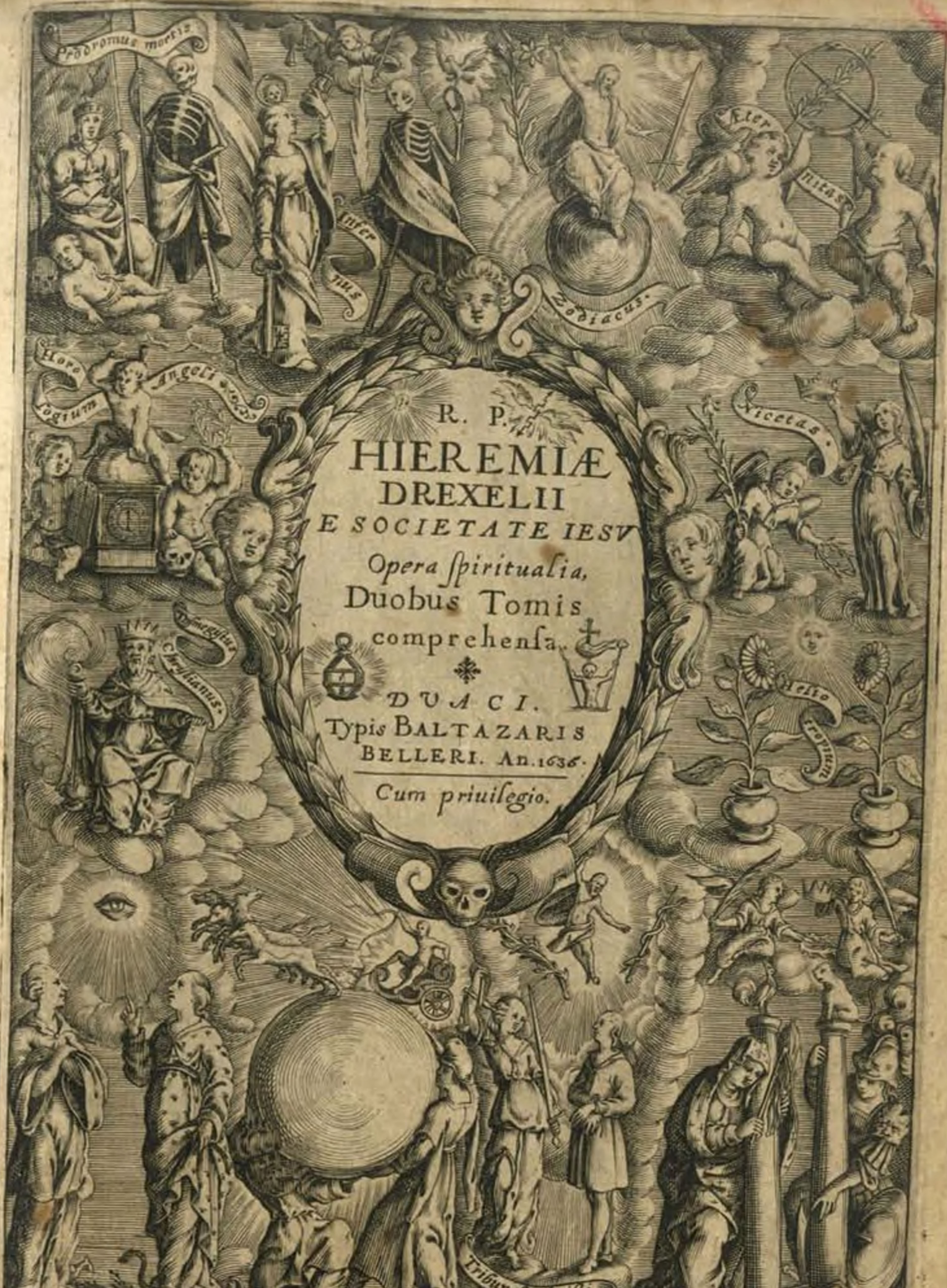

R. P.

HIEREMIÆ DREXELII

E SOCIETATE IESV

Opera spiritualia,

Duobus Tomis comprehensa.

DVACI.

Typis BALTAZARIS BELLERI. An. 1636.

Cum priuilegio.

LIBRORVM, QVI IN HOC PRIMO TOMO

Continentur, ordo ac series; & vniuscuiusque libri Capitum immediatè sequitur Indiculus.

ÆTERNITATIS PRODROMVS, SEV MORTIS NVNCIVS:

Cuius hic est Syllabus.

DE ÆTERNITATE CONSIderationes.

Cuius hic est Syllabus.

INFERNVS DAMNATORVM, Carcer & Rogus Æternitatis.

Cuius est hic Syllabus.

ZODIACVS CHRISTIANVS, seu XII. signa Prædestinationis.

Quorum hic est Indiculus.

HOROLOGIVM AVXILIARIS Tutelaris ANGELI:

NICETAS SEV TRIVMPHATA Incontinentia.

Cuius hic est Indiculus.

LIBER PRIMVS.

LIBER II.

TRISMEGISTVS CHRISTIANVS,

Cuius hic est Syllabus.

LIBER PRIMVS.

De cultu animi.

LIBER SECVNDVS.

De Cultu Cælitum.

LIBER TERTIVS.

De cultu Corporis.

HELIO-

HELIOTROPIVM SEV CONformatio humanę voluntatis cum Deo,

Cuius est hic Syllabus.

LIBER PRIMVS.

De Diuinæ Voluntatis cognitione.

LIBER SECVNDVS

De humana voluntatis ad Diuinam Conformatione.

LIBER TERTIVS.

De humana voluntatis ad Diuinam conformatæ Emolumentis.

LIBER QVARTVS

De humaua voluntatis ad Diuinam conformandæ Impedimentis.

LIBER QVINTVS.

De humana voluntatis ad Diuinam conformandæ Adiumentis.

RECTA INTENTIO OMNIVM Humanarum actionum amussis.

Cuius hic est Syllabus.

LIBER PRIMVS

Cap-

LIBER SECVNDVS.

SERE-

INDEX
RERVM PRÆCIPVARVM,
QVÆ IN HOC PRIMO TOMO CONTINENTVR.

Vbi nota, Lector, numerum denotare paginam; Litteram autem A, primam columnam, B verò secundam columnam denotare.

A

D.

E.

F.

debere

M

Q.

R.

S.

facta

X.

FINIS.

Tomo primo folio primo.

SERENISSIMÆ PRINCIPI

ELISABETHÆ

SERENISSIMI PRINCIPIS

MAXIMILIANI,

COMITIS PALATINI,

Vtriusque Bauariæ Ducis, & Electoris coniugi;

LOTHARINGIÆ AC BARRÆ DVCI,

Dominæ clementissimæ.

ANTE annos non adeo multos, Serenissima Princeps, initium felix accepit laudatissimi exempli sodalitas, quæ Serenissimi nominis auspicijs & nata, & maximis iam incrementis educata est. Ita prorsus Aula Theodosiana, pia, sancta reflorescit. Nouus hic rerum ordo est. Iam ab Aula Philosophia, seu, Mortis meditatio prodit, quæ olim è scholis petebatur. Nimirum Serenitati Vestræ parum fuit hactenus, Mortem meditari; alios etiam eadem vtilissima meditatione imbuere; ipsos etiam mortuos immortalibus beneficijs ornare instituit.

Suidas, velut rem mirissimam recenset, quod mortuus viuum occiderit: mirer ego magis, si viuus mortuum vita donarit. Niconi pugili, qui mille quadringentas coronas varijs certaminibus obtinuit, statua fuit locata. Hanc Niconis æmulus iniquissimis oculis ferens, etiam verberare cœpit, perinde si Niconem ipsum plagis expositum lacesseret. Statua vi verberum quassata, & loco mota in furentem adaccursum ruit, miserumque obtriuit. Ita viuum iugulauit mortuus, memorando supplicio.

E diuerso nobilissima Sodalitas (cuius fundamenta, cum Serenissimo coniuge, Serenitas Vestra posuit) quicquid Mortis aut mortuorum est, non tantum non probro afficit, nec inter nauseanda numerat, sed amplissimis insuper honoribus illustrat. Ausim dicere: Vestra Serenitas amabilem facit Mortis memoriam. Atque hic fides oculis haberi potest. Quisquis templum illius, quam dixi, sodalitatis ingreditur, quid nisi æternam Mortis imaginem cernit: Mortem omnia loquuntur; subsellia, picturæ, parietes, aræ, epicolia, inferiæ, labara, vestes sacræ; quicquid demum oculos incurrit, Mortis ad-

tis admonet. Neque tantum parietes & altaria, in ritum lugubrem atro velamine vestiuntur, sed excisa mortuorum calvaria, & pictos cadaverum cineres, ubique monstrant ingressis, & mortalitatis memoriam tacitè instillant, non sine fructu ad Libitinam af[illegible].

Hoc laudabilissimum est studium, in Principibus summè admirandum; hoc agitur, ut vivos memoria mortuorum, & mortuos suffragia vivorum quàm plurimum iuvent, tam praeclaro quàm pio consilio, & de illis, & de istis optimè merendi. Ita vivi ad beatam mortem erudiuntur, mortui ad vitam beatam provehuntur religiosissima munificentia. Hoc enim huius est instituti, piis Manibus caelum deprecari, & mortuos ad vitam non hanc mortalem, sed immortalem illam è poenis evocare.

Neque in unam solummodo hanc urbem, haec sese beneficentia effundit. Omnem hunc Orbem Principalis illa liberalitas complexa est, neque enim pro unius tantum oppidi, aut provinciae defunctis, eleemosynae & preces funduntur: longius abeunt, ulterius excurrunt, Orbem universum amplectuntur tam pia in defunctos subsidia.

Sed ego hic loquendi vices dignioribus tribuo. Loquantur nobilissimi viri foeminaeque, magno numero, & ardentibus studiis suorum Principum exempla aemulantes. Illorum omnium penè una hic sermo est. *Quod Serenissimus Elector Maximilianus, & Serenissima coniux Elisabetha liberalissimè coeperunt, id religiosissimè etiamnum prosequuntur. Et pecunias suas, & suas lacrymas piis Manibus impendunt, inter se certantibus Liberalitate & Pietate. Iuvenis fuit Serenissimis Ducibus opes ad hoc instituti effundere, sua ipsi etiam [illegible], & [illegible] exemplo istud in defunctos studium [illegible] in dies confirmarunt. Plurimum darent, etiamsi nihil praeter exemplum hoc conferrent. Nam illud Ecclesiastae, & oculis & animis nostris [illegible] inhaeret:* Melius esse, ire ad domum luctus, quam ad domum convivij. *Hoc nos pietas nostrorum Principum docet, qui in lugubri hac aede tam crebros, & penè quotidianos habemus comprecatores. Quin ergo sequimur sanctorum Principum vestigia? an sequi non pudet, cùm praeeunt, [illegible] tam illustres?* Hos sermones est audire: sermones tantummodo è verbis facta sunt. Nam sodalitium illud florentissimum in eam nunc amplitudinem excrevit, ut locus centra non angustus confertae multitudini non rarò desit, nunquam desint homines loco. Ipsi hic testes oculi loquuntur.

Neque verò novitium, quod fortè quis putet, hoc institutum est. Ante annos sexcentos, Ioanne XIV. summo Pontifice, Anno Christiano 984. Romae sodalitium eiuscemodi coaluit, in quo etiam maximi praesules sua nomina profiteri non erubuerunt. Extat hodieque in aede sanctorum Cosmae & Damiani tabula marmorea, quae sodalitatem illam, defunctorum bono, asserit constitutam.

Renuit hoc quo tam pia in defunctos commiseratio, quam Monachium, ad suorum Principum exempla compositum, certatim exhibet, docetque *sanctam & salubrem esse cogitationem pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur.*

Sunt qui suam in alios misericordiam testentur, sed in rebus corporis tantum; suam alij solum in rebus animi, sodalitas illa utramque amplexa, & hoc & illud ingenti cum laude praestat; neque enim defunctos precibus tantum ac votis, sed etiam censu ac eleemosynis liberaliter studet adiuvare. Quid ni beatos esse dixerim hos tales, nec uno nomine beatos? Multiplici sanè omnino, *Beati misericordes*, ij praesertim qui sic curant mortuos ut vivis minimè desint, ita iuvant vivos, ut mortuis benignissimè succurrant. Eo spectat haec sodalitas, cuius assiduum est exercitium, *Mortem meditari, & mortalis [illegible].*

Haec verè Christiana philosophia est, quotidie Vale conclamare, quovis momento Mortis falcem expectare, diem ultimum non quasi poenam, sed quasi naturae legem aspicere, animo semper ad aeternitatem intento. Utinam hanc philosophiam tandem

capiant,

expiare, ij præcipuè, qui per omnem vitam nec viuere discunt, nec mori: omnia tanquam immortales concupiscunt, nec quidquam minus cogitant, quàm quod maximè discendum, Mori. Alia præcepta tradit hæc Sodalitas, cuius omnes conuentus non aliud habent initium, non finem alium, quàm *Memoriam mortis*.

Et hæc me caussa impulit, vt hunc Æternitatis Prodromum, Mortis nuntium Serenitati Vestræ potissimum inscriberem, quæ mortuorum tam benignam suscepit curam. His certè iam Christianis studijs iam pridem debebatur hæc scriptio, à mortuorum sacris minimè aliena. Varia hic monita sunt, sed quæ omnia vnum hoc doceant, *Mortem prouidere, & mortalia despicere*. Quod verò aliàs, hoc iterum submississimè rogo, vt sub Serenissimi nominis tutelâ, quæ Æternitatem in publicum edidit, etiam Æternitatis Prodromo in lucem euolare liceat. Monachij die altero Nouembris, piorum Manium memoriæ sacrâ. Anno à Virginis partu M. DC. XXVII.

Serenitatis Vestræ

infimus cliens

HIEREMIAS DREXELIVS
è Societate IESV.

a *Suidas, mihi pag. 647. col. 1.* b *Eccles. c. 7. v. 3.* c *Baron. to. 10. An. 984. n. 5.*
d 2. *Machab. c. 12. v. 46.*

PIO

PIO AC VERITATIS STUDIOSO
LECTORI
Typographus Salutem.

Iterum, Benevole Lector, in hac, ut ita loquar, vitæ meæ clausula bene & utilitati tuæ, nec non omnibus propriæ & æternæ salutis cupidis hominibus valui consulere. Quamquam nemo sit (quod spero & conscientiâ certus sum) qui nesciat me nullis unquam laboribus aut sumptibus pepercisse, ut melioris notæ auctorum libros aut imprimerem, aut alibi etiam in vicinis regionum angulis impressos ad bonum publicum venderem; cùm ætatem vitamque pæne iam consumpserim in emendis ac vendendis libris conligandis, septemque vitæ meæ ætates me iam consumpsisse omnes intelligant. Quod si unquam alias, hac dubio procul HIEREMIÆ DREXELII *redimpressione me fecisse nemo ingratus inficias ierit; Præsertim his tot tantorumque bellorum toto Belgio, Europaque grassantium orbe fluctibus ac tempestate, quibus terra marique omnis mercimonia præpedita conquiescit, cessatque omnis mercatorum industria, adeo ut nullum negotiationis cum exteris hominibus commercium liberum, aut certe satis tutum habeatur. Quo fit ut omnium rerum ad usum & humanæ vitæ commoditatem & quotidiana mortalium industria servientium valor ad tantum pretium excreverit, ut charta hodierno die triplo & amplius maiori pretio, quam antea unquam, divenderetur; adeoque sit rara & cara, ut timendum sit, ne brevi hic in partibus reperiri non possit: nisi flamma illa Martis Bellonæque flabellis suscitata plane restinguatur. Quibus quidem iure merito apud omnes excusationem habendam me fore confido, quod serius quam quisque desiderabat tantus auctor, adeoque utilis & pernecessarius omnibus omnium ordinum ac studiorum hominibus, imo & universis ad beatam cælestium mansionum æternitatem adspirantibus hac forma & stilo decorus magis quam alias prodeat in publicum. Prodit ergo bono tuo prodit ære meo & expensis maximis, prodit omnium scientiarum doctrinâ plenus, [illegible] rerum dives & opulentus, dictione sanus, sermone perpolitus, gravissimarum sententiarum pondere gravis, historiarum fecunditate gratus, humanioris etiam literaturæ, [illegible] hilaritate iucundus, & pietate mirabilis; ita enim in eo omnes scientiæ & doctrinæ admirabili quadam mixtura simul & architectura elucent, ut in qua excellat magis difficillimum sit censituro, sed quid opus tantum virum à me laudari, qui nullius sum auctoritatis; sed [illegible] atque utinam saltem gratum; cùm satis opus ipsum suum laudet Auctorem, in quo nihil, quod non vel ad vitæ mores componendos, vel ad animæ virtutes acquirendas, aut ad optimè feliciterque moriendum, tandemque ad beatam æternam cælestis gloriæ immortalitatem consequendam maximè iuvet & conducat, facillimamque hominibus ad eam iter commonstret. Vir etenim fuit, sed communibus*

omnibus vitæ miserijs pertæsus, aut æger lecto affixus dolorum & ægritudinum molestijs cupis dissolui & esse cum Christo, & in æterna illa cælestis gloriæ felicitate conquiescere? Prodromum æternitatis vel à limine saluta & te ad feliciter moriendum perducebit, in beatamque æternitatis vestibulum collocabit, è quo ter beatus & felix, nihil in hac vniuersitate mundi stabile, nihil firmum, nihil longum, nihil perdurabile præter vnam æternitatem, vnumque Deum prospectabis. Sed fortassis iterum terrenis affectibus depressus ad terrena deuolueris, sequentibus de Æternitate considerationibus, & memorabilibus eiusdem æternitatis à R. P. Musart collectis non minus pijs quàm doctis, ad æterna & immortalia te reuoca. Mirum enim in modum animum solatio suo eaedem ad æternitatis amorem incendunt & incitant. Pergere placet vlterius, ad hæc pennas dabunt prædestinationis signa, alasque facient Horologium Angeli custodis, animos & vires subministrabunt Nicetas, seu triumphata incontinentia, & Trismegistus Christianus, tandemque apertum iter demonstrabunt, tutumque facient Heliotropium, seu conformatio humanæ voluntatis cum diuina, & recta humanarum actionum Intentio. Si autem scire vtrum in hac, vel in futura vita pati melius sit, libros de Patientia perlustra, & facile superque intelliges satius esse toto vitæ humanæ tempore omnia tormenta perferre, quàm in futura vel minima damnatorum pœna cruciari. Orbis Phaëthon vanus, quæ est omnium malorum fons & origo, linguæ vitia enumerat, fugiendaque proponit, perlege ut fugias: quæ omnibus humanæ contagionis impedimentis liberatum ad Christi Tribunal in particulari & accuratissimè illius iudicij die purum & innocentem deducant. Quid exhorres, mi Lector? quid expallescis? quæ de Tribunali Christi elegantissimè perscribit, te ad Aram diuinæ misericordiæ sistent, & in ipsius Æternitatis arcana secreta deducent, mox breui Cælum ipsum Empyreum deuolaturus. Quæ cum ita sint, Amicissime Lector, nonne me ingratum iudicares, si tantum tanti Auctoris humanioris sapientia hoc illustratum opus, tot bonorum votis expetitum demum, sed auctiore cumulo & nitidiori charactere formaque expeteri, non recudissem? Immortales itaque meo tuoque nomine Deo Opt. Max. gratias ago nec non sanctissimæ Matri eius Mariæ Virgini Deiparæ cæterisque Patronis nostris tutelaribus, qui tam vtilem omnibus, adeoque necessariam vniuersis mentis meæ cogitationem iniecerunt, & inter tot laborum & negotiorum tumultus perficiendi facultatem viresque præstiterunt. Tu igitur Domine Rex meus, & Deus meus ne dedigneris hoc simile & exiguum immensi erga te officij & debitæ memoriæ argumentum gratis manibus lubentibusque animis suscipere, ac me seruum tuum indignum vilissimumque peccatorem, quamdiu huius lucis vsura fruar, cùm ab omni animæ tum corporis periculis immunem conserua, potissimum in extrema vitæ illa periodo, cùm seria cum morte decertabo, velis mihi contra omnes tartarei inimici technas benignè opitulari, nomenque meum in æterna vita palmarijs inscribere, vt cum seruis tuis promissam Beatitudinis recipiam hereditatem. Amen.

AVCTOR
BENEVOLO
LECTORI.

Mortis nuntium tibi sisto, mi Lector; sed nuntium forsan ingratum. Ne trepida, fiet gratissimus. Ægrotas? suo hic nuntius venit tempore. Moreris? tempore tunc maxime suo adest. Atqui, ais, sanus sum. Nihilominus hunc tibi nuntium sisto, & quidem tuo bono. Sanus hunc longè utilius nosse disces, quàm ægrotus, quàm moribundus. Quare, rogo te, liceat, Reginæ maximæ legato familiarius tecum agere, dum sanus es; & ausim promittere ægrotum te, moribundum te vix quidquam terrebit. Ergo,

Vive memor mortis, uti sis & memor salutis. a

Neminem mors magis perterrefacit, quàm à quo minus exspectatur. Hoc te, Lector, velim non nescire, & optime valere: tibi & Deo vivere.

a Ausonius.

SVM-

SUMMA PRIVILEGII.

EGo infrascriptus Societatis IESV in Gallo-Belgica Prouincialis iuxta Priuilegium eidem Societati concessum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos absque Superiorum permissione imprimant; Facultatem do BALTAZARI BELLERO Typographo Duacensi imprimendi vno vel altero Tomo Opera omnia hactenus edita R. P. IEREMIÆ DREXELII è Societate IESV, ad sex annos proximos. In cuius rei fidem has manu propria subscriptas, & officij mei sigillo munitas dedi. Duaci 24. Decembris 1635.

FRANCISCVS DE LA CROIX.

AD

AD CAPVT I.

Imago I.

SANIS SIC CONSIDERANDA.

A. *Mors sanis fortasse dormit? cauete, euigilabit subitò.*

B. *Sani tripudiant, non ægri; viaticum ad vitia est sanitas,*

C. *Coturnicum pluuia, sanorum & otiosorum subseruiunt gulæ.*

D. *Fauonius blanditur, & flores spirat: sed hoc quamdiu?*

E. *Nunc Phœbus ridet, sed risum hunc sequetur nubium fletus.*

F. *Virtuti sanus sæpe contumax aries; vitijs cerea virgo est.*

G. *Insaniam hilarem ad momentum insaniunt; sed pendet ab hoc momento* ÆTERNITAS.

CAPVT

ÆTERNITATIS PRODROMVS MORTIS NVNTIVS HIEREMIÆ DREXELII.

CAPVT I.

MORTIS MEMORIA PROPONITVR SANIS.

§. I.

Lectori [illegible], & ingressus ad sermonem.

MORTIS & Mortis solatia [illegible] simplices. Librum ego facere [illegible]. Sed tantum abest, [illegible] ad scribendum. Aliqui [illegible] (etiam verbis [illegible]) [illegible] sunt, & [illegible]. Alii [illegible] non [illegible], sed ordine, [illegible] volunt & [illegible], [illegible], si [illegible] de tabula, quod in Protogenis Apelles [illegible] a. Alij multa præclarè [illegible] sed [illegible], sic dicam, practicè Theoriam alibi [illegible]; hic [illegible] & pro [illegible] [illegible]. Alij [illegible] aut moribundis [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible]. Vos [illegible], mi Lector, si [illegible], ad mortem [illegible] quàm fieri potest [illegible] [illegible]. Vobis [illegible] respondere [illegible], & *Breviter*, *Ordine*, *Hilariter*, [illegible] Mortis [illegible], ut [illegible]. *Breviter* quidem, nam libellum [illegible] [illegible] librum, & libellum [illegible], qui [illegible] ad [illegible] sit. *Ordine* non [illegible] illo & [illegible], sed, ut ita dicam, confuso. [illegible] per ambages [illegible]; [illegible]. *Hilariter*, [illegible], etiam versiculos & epigrammata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] non [illegible]. [illegible] diebus [illegible].

a *Plin. lib.* 35. *c.* 10. *post med.*

§. II.

Quotidiana mortis memoria.

BEatus ille, qui semper & ubique sic vivit, ut vivendum quamque [illegible] non [illegible]. [illegible]

[illegible] hæc durant. [illegible] & [illegible], & omnia quæ in malis habentur, ob [illegible] vitæ [illegible] vertuntur, [illegible] verò [illegible]. [illegible] humile [illegible], [illegible] quicquam. a

[illegible], quid nam [illegible] rerum [illegible] supra [illegible] & vincit. [illegible] illa sua [illegible] super caput [illegible] stat, & [illegible] Vitalis [illegible] & [illegible] capulus, [illegible]

Omnem quicquid habet, [illegible],

[illegible]

[illegible] com-
[illegible].

Neque [illegible] Mortem. [illegible], & [illegible] Imo

—[illegible]

[illegible]

Tunc [illegible] mori. [illegible] mors [illegible], quæ [illegible]. Itaque, [illegible] b. Dic [illegible] Hodie [illegible].

a *Epistol. Euchir. c. 18.* b *Horat. l. 1. epist. 4.*

§ III.

Memoria mortis, potens in omnia peccata pharmacum.

OMnem [illegible] voluptatis [illegible] & [illegible] mella [illegible], Chrysostomus [illegible] Mortis [illegible] quæ in manibus habent voluptates, [illegible] digitis, [illegible] capillum, [illegible] corpore [illegible] Nulli hæc [illegible] parcet, nulli [illegible]. Hic decedit [illegible], infans alter, [illegible] alius. Ille ferro, [illegible] lapsu, [illegible] alius [illegible] valido [illegible] dessiebus [illegible] jacet. [illegible] tam dubia, tam varia, tam [illegible], quæ securitas? [illegible] peccandi [illegible] tam incertæ? Quid? quod quotidie [illegible] cogitas, [illegible] per [illegible] & [illegible] pars [illegible] im-

[illegible] idem de sua cogitat, [illegible] momentis [illegible], & [illegible] præsens [illegible] tamen, non [illegible] hora, non [illegible] momento. [illegible] omnis [illegible] bona [illegible] tam. [illegible] manum, [illegible] horam [illegible] puta, quisque [illegible] tamen [illegible], quantos [illegible] dum promittit, [illegible] pœnitere [illegible] quod mal- [illegible]. Quantos [illegible] peccati [illegible] manu! quam multi [illegible] cæperunt! quam multos [illegible] mors [illegible] & [illegible] quam multi [illegible] pœnas [illegible] quam multi in ipso [illegible] sceleris momento, [illegible] mors [illegible]. Quid, si ex horum numero sis tu? [illegible] hora, [illegible] momento, quàm [illegible] cum [illegible] mortem expectas, [illegible] Nemo [illegible] Nemo [illegible] principio [illegible] mortis [illegible] momento, [illegible] o. In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis c.

a *Chrysost. hom. 5. ser. de negotiis Angelis [illegible], mihi pag. 278.*

b *[illegible] Christ. lib. 1. c. 23.*

c *Eccli. c. 7. v. 40.*

§. IV.

[illegible] quanti sit? [illegible].

DIc, mi [illegible], quem magnum ille [illegible] Principem [illegible] elogio appellat, a *Dic quid sentis de Morte*, [illegible] Audies [illegible] Quemodo [illegible], & vita, non [illegible] dies, [illegible] be-

[illegible]

§ V.

Omnis homo, nullus homo [illegible]

[illegible]

§ VI.

Mortales vitae annalis.

[illegible]

§ VII.

Idem confirmatur [illegible]

[illegible]

pulcherrimum) pertransierunt quasi naves poma portantes; sicut aquila volans ad escam b. [illegible] quippe sumus, & [illegible], tanquam [illegible] dies nostri sunt super terram. Verè, dies nostri sicut umbra super terram, & nulla est mora. Nos [illegible], & [illegible] decimus, & nulla est mora. [illegible], & [illegible], & nulla est mora. Nos [illegible] fabulantur, & aliud ex alio [illegible], & tamen nulla est mora [illegible]. [illegible] tam [illegible] habuit [illegible] ut sibi [illegible] passim [illegible]. Ita [illegible] vel illam [illegible], vel [illegible]. Præclarè dixit Suidas: O mortales vitam [illegible], quotidianorum [illegible] perpetuitate, ad quam [illegible], Æternitatem.

a *Iob cap.* 14. v. 7. & 8.
b *Idem cap.* 9. v. 25. & 26.
c *Ex cap.* [illegible] num. 9.
d *Suidas, verbo* [illegible] *mihi pag.* 378.

§. VIII.

Longa vitæ spes, & tota inanis.

QUid faciam, dicebat apud animum suum opulentus ille, quia non habeo quo congregem fructus meos? Hoc faciam, destruam horrea mea, & maiora faciam a. Mihi [illegible] misero, [illegible] amplabis sepulchrum [illegible] crastina, & [illegible] non [illegible]. Hac nocte animam tuam repetent à te, quæ autem parasti, cuius erunt? Vitam, si [illegible], Vita quam parasti, tecum [illegible] hanc habebis [illegible]. Huic [illegible] sententiam [illegible] Senecæ apud Senecam, qui vitam hanc volumen, quam per momenta singula [illegible] decimus, sæpius [illegible]: Omnis dies, inquit, omnis hora, quàm nihil simus, ostendit, & aliquo argumento [illegible] admonet fragilitatis oblitos, tum æterna meditantes respicere cogit ad mortem Senecio Cornelius, eques Romanus, [illegible], non minus patrimonij quàm corporis diligens, cùm per totum diem amico [illegible] assedisset, & [illegible] usque in noctem assedisset, cùm [illegible] [illegible], genere valetudinis præcipiti abreptus, angina, vix compendium spiritus faucibus [illegible] traxit in lucem. Intra paucissimas ergo horas, postquam [illegible] ac valentis officia [illegible], decessit. Ille qui & mari & terra pecuniam agitabat, qui ad publica quoque, nullum relinquens [illegible] genus, [illegible], in ipso actu bene cedentium rerum, in ipso procurrentis pecuniæ impetu raptus est.

Ita [illegible] agunt homines, & [illegible], qui cum vehementissimis [illegible] vim [illegible], [illegible] plerumque [illegible] plurimùm [illegible]. Admirabundus Iob à Deo quærit, & paulò [illegible]: Et sic repentè præcipitas me! a [illegible] Tertullianus, & verè: Vis est, inquit, & illa à natiuitate, [illegible] longè à Cephaenis [illegible], nullis [illegible] decursatis [illegible]; adulantes [illegible], [illegible] tempore [illegible] cum [illegible]. Non secus sunt naufragia vitæ, & tranquillæ mortis [illegible]. b.

Quàm ergo stultum est ætatem disponere? Ne crastino quidem dominamur. O quanta dementia est spes longas inchoantium! Emam, ædificabo, vendam, exigam, honores geram, tum deinum lassam senectutem in otium referam. Omnia, mihi crede, etiam felicibus dubia sunt. Nihil sibi quisquam de futuro debet promittere: id quoque quod tenetur, per manus exit, & ipsam quam premimus horam, casus incidere potest & abrumpere. Nos verò navigationes longas, & seros in patriam reditus proponimus; militiam, otium, longas actiones, prolixa negotia, longam laborum seriem, officiorumque per omnia [illegible] destinamus, ætatem Nestoris, & fortunam Metelli speramus, cùm interim ad latus mors est, & c [illegible] in mare nos præcipitat Æternitatis.

a *Luca cap.* 12. v. 18. b *Iob cap.* 10. v. 8.
c *Tertull. lib. de Anima.*

§. IX.

Homo pulvis.

MEmento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris a. Triste hoc memento, nobis mater orat Ecclesia, cùm filiorum capitibus cineres inspergit monetque

utrique mortalitatis, & eo quidem major, quo illa plerumque minime cogitatur. Aquisam hic imitatur Ecclesia: illa tantum prelio aggressura, multum pulverem alarum volatu colligit, eumque in oculos cervi, conspersas multa volitans, & pennis ora verberans, donec praecipitet in rupem. Sic Ecclesia hominem in cetera rectum, medio quasi [illegible] adhortatur, eumque ferali hac pulvere. Idem sacerdos facit, cum ad cinerum [illegible] caput, cadaver jam intra [illegible] condi [illegible] mementote, ut pulverem injiciens: Memento, inquit, homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris. Hæc nos jacentes jam & [illegible] sed vivi & etiamnum [illegible] [illegible] [illegible]

Sapuit in hoc & Philippus Macedo, qui [illegible] illa carmine [illegible] (Philippe homo es) [illegible] se jussit.

Sed & prius hæc non docemur. Hæc cum [illegible] tempora [illegible] habent; [illegible] [illegible], qui lassos [illegible] decidens, [illegible] Eodem, cum Fortuna [illegible], arcanam [illegible] nunc: Mortales [illegible] angat [illegible] finem, & [illegible] quæ contemplentur, Vitalem ab [illegible] adoratam, aurea quidem fuit, sed in pulverem redacta: Statua Nabuchodonosori visa, terribilis fuit, sed ista lapillo contrita. Poma Gomorrhæa pulchra quidem sunt, sed ubi tangantur, in vaginam pulverem faciunt: formam & opes [illegible] fallaciolas homo, demum hæc omnia in cinerem [illegible]. Hoc humanæ gloriæ principium, hic finis. Ergo age quod agendum est; instat Æternitas.

a Gen. c. 3. 19. b P [illegible]

§. X.

Homo verò miser.

Non est satis æstimare, Natura melior homini mater, an tristior noverca fuerit. Ante omnia unum animantium cunctorum alienis velat opibus: ceteris variè tegumenta tribuit, testas, cortices, coria, spinas, villos, setas, pilos, plumam, pennas, squamas, vellera. Truncos etiam arboresque cortice, interdum gemino, à frigoribus & calore tutata est. Hominem tantum nudum, & in nuda humo, natali die abjicit ad vagitus statim & ploratum, nullumque tot animalium aliud ad lacrimas, & has protinus vitæ principio. Ab hoc lucis rudimento, vincula excipiunt & omnium membrorum nexus: itaque feliciter natus jacet manibus pedibusque devinctis flens, animal ceteris imperaturum, & à suppliciis vitam auspicatur, unam tantum ob culpam, quia natum est. Heu dementiam ab his initiis existimantium ad superbiam se genitos! Prima roboris spes, primumque temporis munus quadrupedi similem facit. Quando homini incessus? quando vox? quando firmum cibis os? quamdiu palpitans vertex, summæ inter cuncta animalia imbecillitatis indicium? Jam morbi, tot medicinæ contra mala excogitatæ, & hæ quoque subinde novitatibus victæ! Videmus animalium cetera, suos naturam sentire, alia pernicitatem, alia ire, alia volare, alia serpere: hominem sine doctrina nihil scire, non fari, non ingredi, non vesci, breviterque non aliud naturæ sponte, quàm flere. Uni animantium luctus est datus, uni luxuria, uni ambitio, uni avaritia, uni superstitio, uni immensa vivendi cupido. Nulli vita fragilior, nulli rerum omnium libido major, nulli pavor confusior, nulli rabies acrior. Denique cetera animantia in suo genere probè degunt: congregari cernimus, & stare contra dissimilia: Leonum feritas inter se non dimicat: serpentium morsus non petit serpentes: ne maris quidem belluæ ac pisces, nisi in diversa genera sæviunt. Homini plurima ex homine sunt mala. a.

a Plinius, proœmio in lib. 7. hist. nat.

§. XI.

Quid igitur est Homo.

Si priscos gentes audiamus, Homo est Fortunæ lusus, inconstantiæ imago, corruptionis speculum, Temporis spolium, Mortis mancipium, ambulans sepulchrum, fragile simulacrum, tenuis umbra, vapor, somnium, spiritus cadaver, vita mors, [illegible] Deus. a

Si Senecam interroges, quid est homo? respondebit: Imbecillum corpus & fragile, nudum, suapte natura inerme, alienæ opis indigens, ad omnem fortunæ contumeliam projectum, cuilibet feræ pabulum, cuilibet victima [illegible] b.

[illegible], Homo [illegible] imbecillitatis exemplum, est [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Iterum aut taliter [illegible] Magnifici, Pollentes, Felices, Dii, Potentissimi, Augustissimi, Justissimi, Optimi, Maximi? Quid relinquitur [illegible] Sapientem Persarum Regem invenimus, qui epistolam quam ad Constantium Imperatorem dedit, sic exorsus est: Rex Regum Sapor, particeps siderum, frater Solis & Lunae, Constantio fratri suo salutem plurimam d. [illegible] nomine [illegible] ab rege Bisnagarii qui salutabatur, Sponsus bonae fortunae, Magnarum Provinciarum Deus, Regum potentissimorum Rex, omnium equitatuum dominus, magister & doctor linguam nescientium, trium Imperatorum Imperator, omnium quae videt Conquisitor, conquisitorum conservator, quem octo Mundi partes timent, Eques cui nemo par, & fortissimorum [illegible] debellator, Elephantorum venator, Dominus Orientis, Austri, Septentrionis, Occidentis & maris. Hoc [illegible] Nunquid [illegible]? Si libet, adscribam elogium [illegible] Saldanus [illegible] omnipotens [illegible] Carthaginem, dominus Borealis, dominus Orientis, dominus [illegible], dominus Paradisi, [illegible] maximus Imperator Constantinopoleos, dominus [illegible] quâ Sol & Luna oriuntur, [illegible] Joannis, Imperatoris, Rex Regum, dominus Christianorum, Judaeorum, Turcarum, amicus Deorum. Non multo aliter Solymannus nostro Caesari [illegible] Carolo Quinto Imperatori semper Augusto [illegible]. Solymannus [illegible] nobilissimaeque Ottomanorum prosapiae [illegible], Imperator Turcarum, Rex Regum & dominus dominantium, Imperator Trapezuntinorum ac Constantinopolitanorum, comitator mundi, [illegible] dominus Asiae. Quid [illegible] amplius? O vere splendida miseria, [illegible] humilitas, [illegible] vanitas! Turpissima est ignorantia, cum homo se hominem esse obliviscitur.

a *[illegible], Trismegist. [illegible], Raphael. Pindar.*

b *Sen. Consol. ad Marciam c. 11. [illegible] Quid est homo? [illegible] imbecillitatis exemplum, fortunae ludibrium, [illegible] & calamitatis [illegible] plenum [illegible]. In hanc sententiam Georgius [illegible]*

c *Ipsum, [illegible] Bernardo, adde.*

d *Marcellino [illegible]*

e *[illegible] Indiarum [illegible] pag. 413.*

§. XII.

Ad res funebres [illegible].

ABite igitur non homines, sed Milvi, qui [illegible] capacissimi, semperque famelici, nihil tamen [illegible]. Vos, qui [illegible], nihil tamen, quod [illegible], facile [illegible]. Ecce vobis est [illegible] sub quacunque arbore, quem vel latissima sub [illegible] aut cupresso. [illegible] Libitinae apparatum [illegible] ocellis, nec quidquam [illegible] Mortis memoriam abolent. At videte quam hic longius delinquitis, cum sacra pagina [illegible] Melius esse ire ad domum luctus quam convivii a. Vobis [illegible] omnia [illegible] quam [illegible], & Mortis meminisse. At [illegible] Aeternam.

a *Eccles. cap. 7. v. 3.*

§. XIII.

[illegible] vita [illegible].

VNusquisque nostrum, inquit Cyprianus, [illegible] Quinam [illegible] dixerit:

Ut [illegible]

Tempus [illegible]

Sic omnes [illegible]

Ad [illegible]

Nunc [illegible] in undis,

[illegible] aqua.

Illa

Ille vero felix, qui fortem [illegible] *egerit annum,*
Nec lacrimas [illegible] *post sua fata* [illegible]

Vitæ istius humanæ vim summam & epitomen a Daniel b. Archiepiscopus & Imperij Roman. Elector Moguntinus, in proœmio libello, suâ manu hæc decem monita scripsit:

1. *Vita brevis.*
2. *Mundus decipiens.*
3. *Voluptas fluxa.*
4. [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible] *fallax.*
8. [illegible] *misera.*
9. *Mors* [illegible]
10. *Sapientia* [illegible]

Illius verum; ecclesiæ [illegible], quæ nigra docuit, nunquam [illegible], nemini expugnanda, [illegible]

a *Cyp.* [illegible]
b *Daniel* [illegible] *Archiepiscopus,* [illegible]
Editio [illegible] *Moguntinum,* [illegible] *pag. 641.*

§. XIV.

Lacrimas [illegible] *Deus.*

Angelice verum consolationis funus, & [illegible]: Cum ipso sum in tribulatione [illegible] & glorificabo eum. Et verè, Iuxta est Dominus iis qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu salvabit. De his promissis [illegible] Augustinus: Noli timere, inquit, quando tribularis, ne quasi non sit tecum Deus [illegible] Dominus his qui tribulato [illegible] [illegible] qui certamen [illegible]. Non ita [illegible] Deus in agone certantem, ut populus [illegible], clamat [illegible], adiuvare non potest: [illegible] veniam parare potest, vires subministrare non potest, homo enim non Deus est; & forte [illegible] spectat, plus laborat [illegible], quàm ille [illegible]. Deus quando spectat certantem suum, adiuvat [illegible] vox [illegible] in psalmo: Si dicebam, [illegible] est pes meus, misericordia tua adiuvabat me. Cùm ergo [illegible] corporis, [illegible] & [illegible], quia te non deserit. [illegible] te deseri, quia non [illegible] crepat Ecypam [illegible]. Qui [illegible] pater tuos [illegible] Machabæos [illegible]

[illegible] illos corporaliter, ut infideles confunderentur: illos spiritualiter, ut fideles imitarentur. Iuxta est Dominus iis qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu salvabit. Altus est Deus, humilis est Christianus. Si vult ut altus Deus vicinetur illi, ille humilis sit. Magna mysteria, [illegible] eres: Deus super omnia est, [illegible] non [illegible] langis. Humilitas [illegible] cœlum [illegible]. Huic ergo Ecclesiasten [illegible] in vota vota, [illegible] [illegible], [illegible] Attinget Deus [illegible] [illegible] portum, & post vitam [illegible] tempus [illegible], [illegible], quia [illegible] [illegible] Vanissimo [illegible] gelistam: Cum quanta [illegible] plorat in [illegible], qui erat. Dulciores sunt lacrymæ orantium, quàm gaudia theatrorum. d

a *August.* [illegible]
b *Idem in* [illegible]
c *Apoc.* [illegible]
d *In psal.* [illegible]

§. XV.

Mors [illegible]

Non sum (ait moriturus Theban[illegible]) [illegible], sed [illegible] & studiis [illegible]. Nunc autem [illegible], [illegible] Epaminondas nascitur, quia sic moritur. [illegible] quod [illegible], [illegible] Divino Numini [illegible] [illegible], quod immortalitatem suam [illegible] voluerit. a

Trausi, gens Thraciæ [illegible], quæ cum Thracum moribus [illegible] conveniat, nonnullum habet peculiare, quod circa [illegible] propinqui circum [illegible] complorant [illegible], quantum calamitatum illi sit [illegible], [illegible]. Contra [illegible] [illegible] cum [illegible] [illegible] quàm [illegible] sit. Sapientiæ laudem [illegible] [illegible] hæc [illegible], [illegible] hominem [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] & [illegible] [illegible] fecisse, qui [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] itaque [illegible] [illegible] & [illegible] & [illegible] [illegible] principio [illegible]. [illegible] non [illegible], [illegible], sed [illegible], ex

capienda

epistolis [illegible] Plinium [illegible], [illegible], qui non [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Ita [illegible] [illegible] capita, rogatus est, quid esset homini optimum? [illegible] [illegible]: Optimum est nunquam nasci; proximum, quam celerrime [illegible].

Illud non omiserim [illegible] [illegible], & mortem [illegible]. Ludovicus Cortusius Iurisconsultus Patavinus, lamentationes & lacrymas testamento suo omnibus interdixit, [illegible] [illegible] ad funus [illegible], [illegible], & [illegible] generis musicos, qui [illegible] cum candidato clero funeris pompam [illegible] numero quinquaginta [illegible] singulis [illegible] [illegible] dari praecepit. Assistium [illegible] duodecim [illegible] puellis, quae [illegible] [illegible] veste [illegible], alta voce cantarent, [illegible]. Harum virginum singulis [illegible] pecunia [illegible] [illegible]. Ita sepultus est in templo S. Sophiae Patavii, [illegible], [illegible] [illegible] Clero, & [illegible] [illegible], [illegible], qui [illegible] [illegible], hos enim testamento a suo funere [illegible], ne [illegible] publicam [illegible] [illegible]. Atque hac ratione [illegible] in nuptias [illegible]. Obiit [illegible] hic [illegible], Anno Christiano 1418. 17 Iulij die [illegible].

Praeclare dixit Bernardus: Illi mortem suam lugeant, qui [illegible] [illegible]. Illi [illegible] plorandi, qui post mortem a daemonibus [illegible], non illi qui ab Angelis collocantur in caelo. e Pretiosa mors Sanctorum, pretiosa plane tanquam finis laborum, tanquam victoriae consummatio, tanquam vitae ianua, & perfectae securitatis ingressus f. Apposite Hebraeus Sapiens: Melior est, inquit, dies Mortis, die Nativitatis. g

a *Valer. Max. l. 4. c. 3. & l. 2. c. 6.*
b *Stendalus l. 3. hist. Valer. l. 2. cap. 1. Quintil. l. 2. institut.*
c *Stobaeus in [illegible] Mortis.*
d *Plin. Praefat. in l. 7. hist.*
e *Bern. de modo bene viv. ser. 7[illegible].*
f *Idem de transitu Malachiae.*
g *Eccles. c. 7. v. 2.*

§ XVI.

Ubique Mors.

Temperant se milites, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible], quamvis tantum [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] tanquam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut corporis atque animi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Nihil [illegible] [illegible] ille [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bonum est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] violentiae [illegible] [illegible]. Ubique Mors est, omnibus locis, omnibusque momentis [illegible], quamquam [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] non [illegible] est, [illegible] [illegible].

Cum vero [illegible] [illegible] mors [illegible] homini sit [illegible], quid est quod [illegible] mortem illam [illegible], [illegible] [illegible] hominem [illegible] [illegible], ut [illegible] non immerito [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]

Mille [illegible] [illegible], [illegible] mille [illegible];
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] philosophia, Mortis meditatio [illegible] a. Et [illegible] [illegible] Mors [illegible]. Quicquid [illegible] ait Bernardus, [illegible] [illegible] potest, [illegible] homo [illegible] [illegible] de [illegible], [illegible] de [illegible]. De [illegible] [illegible], & de [illegible] [illegible], & in [illegible] [illegible], quando [illegible] illa [illegible], quae [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible]. Certum est quia [illegible], sed incertum quando, aut quomodo, [illegible] [illegible]. Quoniam Mors ubique te expectat, tu eam [illegible], [illegible] [illegible] ubique eam expectabis. b. Nec aliter Annaeus: Incertum, quo te loco mors expectet. Itaque tu illam omni loco expecta. c

a *Bern. l. de bene [illegible] vita.*
b *Idem in meditation. c. 3. de dignitate animae.*
c *Sen. epist. 26. post med.*

§ XVII.

Mors sua cuique domi est.

Ignamus, mortemque procul procul esse putamus.
At [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible]

[illegible] qua [illegible] nascimur hora,
[illegible] vitaque [illegible]
[illegible], qua se [illegible] & ipsa
[illegible] quaelibet [illegible]
[illegible]
[illegible] lampas [illegible] perit.
Vt nihil [illegible] ipsi in tempore mors
esse
Et [illegible] mortua [illegible], moriatur.

In Boreali oceano [illegible] Moscoviam pi[illegible] [illegible], cui nomen MORS. Hoc [illegible] bellua [illegible] maxime [illegible] est, [illegible] dentibus, quod Cardanus refert, a gladiorum capuli [illegible]. Corpus [illegible] instrumentum, [illegible] [illegible] est, in quo piscem, hanc [illegible], alioque loco non [illegible] belua quaerenda est; *Mors sua cuique domi est.*

a *Hier. Cardan. l. 10. de subtilitate, mihi pag. 158.*

§. XVIII.

Mors inexorabilis.

STulta sit & [illegible], & [illegible] tigridis [illegible] [illegible] & rabidi [illegible] furiosa ferat,
Hanc Zephyri mulcent, [illegible]
[illegible]
[illegible], scopulos [illegible] domant,
MORS [illegible] [illegible] furores.
Et [illegible], & pelago, & tigride [illegible] magis.

Parcas, in quarum colos, licia, stamina, forfices, vitae [illegible] mortalium [illegible] [illegible] [illegible], inexorabiles esse, [illegible] [illegible] antiquitas. Cum enim,

Certo [illegible] Parca
Nulli [illegible] licet,
Nulli [illegible] proferre diem.

Sed nec [illegible] illi [illegible] securos fas est; [illegible] [illegible], ad [illegible] [illegible]. Atque hoc ingratio Mortuo, omnis vita [illegible], [illegible], & pictorem [illegible], & aliusque artifices. Caret [illegible], ne [illegible] [illegible], caret oculis, ne [illegible] [illegible] moveatur, caret [illegible], ne [illegible] ipsi suam [illegible], caret lingua ac labijs ne [illegible] [illegible] [illegible], caret dentibus carne, [illegible]: Soli [illegible] & artus, & musculi, sola ossa [illegible], arcus & sagittae spiculis & [illegible] ad [illegible] mortales [illegible] [illegible]. Et ita, ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Orbi [illegible], [illegible] Christum filium Dei, vitamque [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Angelis, [illegible], [illegible] Vita vita [illegible]. Quisquis es, o homo tu, mors tibi inexorabilis est. Ergo, *Vive memor lethi, fugit hora,* hoc quod loquor, inde est a. Ergo dies omnis velut ultimus ordinandus est, aut velut primus Aeternitatis.

a *Pers. sat. 5.*

§. XIX.

Mors certissima, est incertissima.

QVid in rebus humanis certius morte? (exclamat Bernardus) quid hora mortis incertius invenitur? Senibus quidem in ianuis, adolescentibus in insidijs est a. Ergo, ne glorieris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies b. Sed [illegible] Venusinus vates hoc asserit:

Quis scit, an adjiciant hodiernae crastina summae
Tempora Dij superi? — c

Iacobus Apostolus [illegible]: Ecce nunc, inquit, qui dicitis, Hodie aut crastino ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus (qui ignoratis quid erit in crastino. Quae est enim vita vestra? Vapor est ad modicum parens, & deinceps exterminabitur) pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit: & si vixerimus, faciemus hoc aut illud. d

Omnes [illegible], omnes, omnes. [illegible], Omnes morimur, & quasi aquae dilabimur in terram, quae non revertuntur e. Neque tu ignorare potes, ita te esse procreatum, ut momentis [illegible] [illegible], & [illegible] spiritum, & reddendi, eadem momento temporis legem [illegible]; atque ut mori nemo solet qui non vixerit, ita nec vivere quidem aliquis potest, qui non se moriturum, quando sit moriturus, incertissimum. Idcirco Christus fidelissimo praemonitu nos excitat: Videte, inquit, vigilate & orate, nescitis enim quando tempus sit. Et hanc ipsam mors repentina: Vigilate

ergo [illegible], [illegible] enim quando dominus [illegible] veniat, sero, an media nocte, an galli cantu, an mane, ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico, VIGILATE. f.

a [illegible] de Consens. ad Christum c. 10.
b [illegible] cap. 2. v. 6.
c Horat. lib. 4. ode 7.
d [illegible] v. 14. & 16.
e 2. Reg. cap. 13. v. 14.
f Marci 13. v. 35. & 36. ad sum.

§. XX.

Mors planeta[illegible] repentina, p[illegible] [illegible]

QVis non stabit in vigilia contra [illegible] [illegible], quae [illegible] [illegible] [illegible], quae & [illegible] [illegible] tempore quo [illegible] occurrere? quae repit, volitat, insilit, [illegible] tacito, gradu [illegible], nullis [illegible] [illegible] signis, nulla [illegible], nulla cautione, in morbo, in valetudine, in periculis, in securitate [illegible] nihil ab [illegible] [illegible] [illegible] est aut [illegible].

[illegible] & [illegible] Tarquinius [illegible] [illegible] suffocatus est. [illegible] quoque Fabius, cum [illegible], quae [illegible] [illegible], [illegible] Manlia [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & dum [illegible], [illegible] animam: [illegible] Caesar [illegible] post [illegible] in [illegible], [illegible] [illegible]: [illegible] Rhodiorum [illegible] [illegible] in [illegible] magna cum admiratione [illegible], in [illegible] [illegible] [illegible]. Anacreontem poetam, & (Ethicus Lucianus) Sophoclem [illegible] [illegible] [illegible] a. Lucium Marci Aurelii [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Cn. Bebius Pamphilus, [illegible] [illegible], cum a [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quod Chilonem Lacedaemonium, & Rodiorum Diagoram [illegible] [illegible], qui cum filios in [illegible] Olympiis victores [illegible], eodem loco & tempore [illegible] [illegible] [illegible]. Denique Mors [illegible] [illegible] [illegible], quibus in aedes nostras [illegible], & [illegible]. Modo enim per fenestras, modo per hypogea, modo per [illegible], modo per [illegible] [illegible], & [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] corporis [illegible], [illegible], [illegible], & [illegible] [illegible], quibus ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], igne, aqua, peste, [illegible] bellis, hominibus, [illegible] denique [illegible] [illegible] hanc vitam [illegible].

Miphiboseth Saulis Regis filius a domesticis [illegible], cum [illegible] in lecto, est [illegible]. [illegible] Rex [illegible] cum [illegible] [illegible], equo lapsus est, [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] Iosias [illegible] regum Iuda (Davide [illegible]) pietate, [illegible], [illegible] [illegible] princeps, [illegible] Nechao Aegyptiorum Regi [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]. [illegible] Ludovicus [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], in ora Africae, in [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] est. [illegible] Rex [illegible], princeps optimus, a [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], crudeliter necatus est. [illegible] [illegible] Rex Scotorum post [illegible] [illegible] [illegible], noctu cum [illegible] [illegible], suffocatus est. [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est. Oza, vir in Davidis [illegible] non [illegible], [illegible] Arcam, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de caelo. In prophetam [illegible] [illegible] Dei [illegible], [illegible] a [illegible] [illegible]. Domini [illegible], a quo [illegible] Ananiam & Sapphiram [illegible] [illegible], repentina vox Petri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; quorum animas aeternis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] veteres.

Anno 155[illegible]. Henricus II. Rex Galliae in [illegible], in [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celebrans, in [illegible], [illegible] [illegible] lanceae per [illegible] oculum [illegible] [illegible] [illegible] est, [illegible] [illegible] Anno 1491. Alfonsus Ioannis II. Lusitaniae Regis filius, annum agens [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] princeps, Isabellam Ferdinandi Hispaniarum Regis filiam duxit uxorem,

[illegible], [illegible] amplissima [illegible] [illegible] Regnorum [illegible]. Celebrantur [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] purpurae, [illegible] [illegible] [illegible] erat [illegible], vt [illegible] & nobilitas [illegible] [illegible] fulgerent, quibus [illegible] in Analibus [illegible] [illegible] victoriae [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] erat [illegible], [illegible] adolescens ad [illegible] Tagi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] capite datur ad terram, [illegible] [illegible] vix illum cum [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Accessit [illegible] [illegible] Regiā [illegible] [illegible] adolescentē [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pompae, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ab [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Quid alios memorem? Basilium Imperatorem [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] equi & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] loquuntur. c

Sed repentina hoc [illegible] cum improbis commune est, neque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], nisi [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Talis fuit Dathani & Abironis [illegible], quod in Mosen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Talis Mors Absalonis, quem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Talis quinquaginta [illegible], quos in Eliam [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Talis fuit [illegible] [illegible] [illegible], quem cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gladius, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. d

Quae [illegible] corpori tot [illegible] sunt Mortis. [illegible] [illegible] [illegible] Mors [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] est. Quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible]. e

a [illegible]
b [illegible] *Gordoni* [illegible] *in hunc ann.*
c *Mippol.* [illegible] [illegible] [illegible] *gentis* [illegible]
d *Vide* [illegible] *Henrici IV. Regis Gall. à Ludouico* [illegible] *scripta.*
e [illegible]

NOTÆ.

In priorem paragraphum.

MORS [illegible] [illegible] [illegible]] [illegible] [illegible] est; & [illegible] [illegible]. Quidam, vt [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Surgit, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible]. Hic ille [illegible] inter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et ecce, inquit, hic ille leo est, qui me hac nocte [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]. Et, hic habes, [illegible] bellum, [illegible] [illegible], si potes, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] accepit in hoc [illegible], vt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] stabilis est? [illegible] [illegible] mors non est, si vel [illegible] [illegible] [illegible]? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vipera occidit. Quod [illegible] [illegible] Martialis describit libro [illegible] epigrammate [illegible] [illegible].

Quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] occidit? Quem [illegible] Martialis eleganti hoc carmine libro vii.

Qua vicina pluit Vipsanis porta columnis,
Et madet assiduo lubricus imbre lapis,
In iugulum pueri, qui roscida templa subibat,
Decidit hiberno praegrauis vnda gelu.
Cumque peregisset miseri crudelia fata,
Tabuit in calido vulnere mucro tener.
Quid non saeua sibi voluit Fortuna licere?
Aut vbi non mors est, si iugulatis aquae?

Sic ultimum Mors insequitur habet asilis, nunc saepe violentissima, cum nemo putabat. a Martial. l. 4. Epigr. 23.

§. XXII.

Mortis repentinae antidotum.

His ergo, lector, extraordinariis tibi praesentibus velut paucis ignorantiam proponam, repentinae morti deprecandae facias. Tutus eris, aut certe erit etiam subitae quantitatis causae praeventio. Est enim facta fere, ut velut supplices, ter ad Christi Domini gratiam praeclamemus, tanti momenti periculi. Atque hoc fiamus, sibi posse committere, aut satis cautum, aut nimis esse providum.

AD

Repentinam mortem avertendam

ORATIO I.

O Misericordissime Domine Iesu, per lacrymas tuas, per agoniam & sanguineum sudorem tuum, per mortem tuam rogo te, a subitanea & improvisa morte libera me.

II.

O Benignissime Domine Iesu, per acerbissimam & ignominiosissimam flagellationem ac coronationem tuam, per crucem & passionem tuam amarissimam, per immensam bonitatem tuam humillime deprecor, ne permittas me sine Sacramentis morte repentina ex hac vita migrare.

III.

O Mi amantissime Iesu, o Domine meus & Deus meus, per omnes labores ac dolores tuos, per pretiosum sanguinem tuum, per sacrosancta vulnera tua, per illas tuas, o mi dulcissime Iesu, supremas in cruce voces, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? per validum illum clamorem tuum: Pater in manus tuas commendo spiritum meum, ardentissime te rogo, ne subito hinc tollas me. Manus tuae, o mi Redemptor, fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu, ne quaeso sic repente praecipites me. Da, oro, spatium poenitentiae, da felicem & in gratia tua obitum, ut ego te tota mente diligam, laudem, & benedicam in aeternum.

Veruntamen, o bone Iesu, in manu tua sunt omnia, nec est qui tuae possit resistere voluntati. Vita mea pendet a tuo nutu: desinet illa cum tu volueris. Neque ego aliud volo, mi amantissime Deus, quam hoc ipsum tuum velle. Quocumque loco, tempore, morbo extingui me volueris, ita fiat, sine omni limitatione beneplacitum, & divinae providentiae committo. Nullum locum, tempus, nullum mortis genus quantumvis ignominiosum & acerbum eligo. Illud unicum rogo, Christe Deus, ne improvisa & subitanea morte moriar. Veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat. Si ita placitum est in conspectu tuo, ut morte subita tollar, non recuso. Fiat voluntas tua in omnibus, o Deus. Spero enim & confido per magnam misericordiam tuam (per quam hoc ipsum vehementer precor) me statu ingratiae & amicitiae tua inveniendum, in qua si invenar, non me mors quantumvis subita separare a te poterit. Nam, iustus si morte praeoccupatus fuerit, in refrigerio erit. a. Improvisa mors non est, cum vita fuit provisa.

Quod si ergo spatium tibi & tempus futurum ut (tibi soli, o Deus, hoc notum) quo me tibi commendem? Ecce illud iam facio, & quam possum submississime atque ardentissime ad te in caelum de profundo clamo: *Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam: Fiat voluntas tua Domine, sicut in caelo & in terra: In manus tuas commendo spiritum meum, redemisti me Domine Deus veritatis.* Benedicam, & laudem te, Deus, creatura omnia. In te, Domine, speravi non confundar in aeternum. b

a Sap. cap. 4. v. 7.
b Psalm. 30. v. 1.

§. XXIII.

Dies vitae pauci & mali.

QVot es annorum? Sexaginta. Et quot tui septuaginta. Dic & quotum tu agis annum? Octogesimum. Ah, o boni, ubi sunt vestri anni? Ubi sunt tui sexaginta? Ubi tui anni septuaginta reliquisti? Et ubi tu octoginta tuos invenies? Quid numeratis iam amissos? Eleganter Laelius ille sapiens dicenti cuidam: Sexaginta annos habeo: Hos, inquit, dicis sexaginta, quos, non habes? Nec quod praeteriit, nec quod futurum est, tuum est. In puncto fugientis temporis pendemus, & magni est modicum fuisse.

Ægyptius Rex Pharao patriarcham Iacob [illegible] rogauit: Quot sunt, inquit, dies annorum vitæ tuæ? Respondit senex: Dies peregrinationis vitæ meæ, parui & mali a Anno [illegible] Tuncdis, qui initia peritura vitæ exercefactimos annos. Peregrinos vos scitote, non incolas. Sed neque [illegible] inuenit peregrini [illegible]. Via vestra & bona & mala est: bona, quia fortasse prius [illegible], quàm hæc ipsa, quam cum morte [illegible], hoc malam esse oportet cum potest, quisquis etiam [illegible] in illa est. Rursum [illegible] quàm rosas offert [illegible]. Et [illegible] adhuc hæretis, & incommoditates [illegible] patriæ b Egregie docet Gregorius, etiam latam viam esse ad [illegible] multos vix amœnitate [illegible], ut magis eos dia pergere, quàm citius peruenire delectet. b Sicut nos [illegible] lapillos legimus, negligimus [illegible] gaza. Terræ sordes & [illegible] quærimus & quàm veros thesauros perdimus, dum falsos quæritamus. Miseri & vani! Quid peregrino cum floribus & lapillis, si ad patriam non peruenerit? quid hæc [illegible] si patriam contingat laborare in hac vita, tabescere, molestiarum quàm plurimarum pati, in maximo luctu [illegible]. Tantò enim patria placebit magis, quantò magis displicuerit exilium.

a Genes. 47. v. 8. & 9.

b Gregor. l. 21. mor. c. 24.

§. XXIII.

Quâ ratione iuuenis, possit mori senex.

VTi senis non senex, sed puer, in iuuenum [illegible] continentes, sed ætate prouectior, [illegible] Rex [illegible] annorum Iosaphat Regi [illegible] annum quadragesimum quintum se agere respondit, ac [illegible] tacuisse se studio vigesimi quinque annos, quòd eos in Mundi vanitate impendisset, credebat omnino periisse. [illegible] Similius qui [illegible] Curiæ sepultus, & potius Imperatori suo vixerat, quàm sibi, sepulchrum suo [illegible]: *Hic iacet Similius [illegible]* Regum fasti de Saule Hebræo rege hæc memoriæ prodiderunt: Filius vnius anni erat Saul cum regnare cœpisset, duobus autem annis regnauit super Israel a. Saul [illegible] principatum [illegible] primus fuit, at [illegible] est [illegible], in hac tamen [illegible] vixisse [illegible] perstitit. Licet vsque [illegible] annos imperaret. Sed multi maturè, & ante senectutem, ad perfectionem [illegible] tanquam, qui etiam senes vitia seruant puerorum. Hunc poti [illegible] [illegible]. Vita bonum non est propter ex spatio [illegible], sed in vsu: potest fieri, [illegible], vt qui diu vixit parum vixerit. Quam [illegible] corpus est quàm grandis natu senex qui nullum aliud habet argumentum quo se probet diu vixisse, [illegible] ô Elegantèr S. Ambrosius de Agnete Virgine: Computabatur, inquit, in annis infantia, sed erat senectus mentis immensa c. Diuinæ Sapientiæ oracula proclamant: Senectus venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata, cani autem sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. d Idcircò moriti potius quàm canis venerandi. Reuerentia planè [illegible] digna est quisquis [illegible] fit senex. Proba vita, senectus optima.

At potuit, inquit, iam [illegible] mortuus, eadem vir magnus & Reipublicæ perquam vtilis: At potuit etiam (quod [illegible]) [illegible] similis. Aspice iuuenes quos [illegible] in omne vitium [illegible], quibus [illegible] sine aliquo insigni flagitio erat. Ergo illis raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Consummatus in breui, expleuit tempora multa e. Quicumque ad extremum sui finis venerit, hic moritur senex. Sæpe in breui [illegible] ætâ [illegible] quod [illegible]. [illegible] multò est satius [illegible] quàm temporis [illegible]. Satis diu vixit, qui bene vixit: satis diu peregrinatur, qui vicit.

a 1. Reg. cap. 13. 1.

b Seneca epist. 93 ad [illegible] & lib. de tranquil. cap. 1.

c Ambr. ser. 90. qui est de S. Agnete.

d Sap. cap. 4. v. 8. & 9.

e Sap. cap. ead. v. 11. & 13.

§. XXIV.

PARADOXVM.

Quisquis vixit, diu vixit.

BReue tempus ætatis, satis longum est ad bene viuendum, inquit Tullius a

Nemo tertia vitâ moritur, qui diutiùs aut melius [illegible] optat vixit, [illegible]. [illegible] qui [illegible] [illegible] est, [illegible] qui [illegible] [illegible] qui palmam [illegible]? [illegible], qui in [illegible] [illegible]? Optimè enim omnem [illegible]. *Mala mors* [illegible] [illegible], quo vivimus, eò [illegible] erit.

[illegible] apud Curtium Rex Macedo[illegible] *qua est [illegible] [illegible] victoriâ [illegible] [illegible] fortunæ bene [illegible], diu vixi.* b Quanto [illegible], qui [illegible] Deo [illegible], [illegible] solùm [illegible] placere [illegible] & servire. [illegible]: Ego, qui non [illegible] Deo servio, sed [illegible], si beneficia domini [illegible] bene, [illegible].

Sic est profectò. Centum, imò mille annos, imò sæcula vixit, & Deo servit, quisquis [illegible] vel [illegible] aut multis sæculis Deo serviret, si viveret tot annis [illegible]. Nam apud Deum voluntas pro facto [illegible], apud quem [illegible] voluisse [illegible] est, quantum [illegible] & [illegible] esse potest, [illegible] Christianâ nobilitate [illegible], [illegible] in lectulo [illegible]: sic & diu vivere, atque pro Christo [illegible] & agere & pati potest, quisquis [illegible] diu vivere, ut multum & agat pro Christo & patiatur. Nemo non suo die moritur, quisquis [illegible] voluntatis decreto moritur.

a [illegible]

b Curt. l. 9. [illegible]

§. XXV.

Moriendum est, moriendum.

AUgustus Imperator [illegible] in plurimos animadvertit. Quoc[illegible] veniam vel [illegible] se conantibus, hac una occurrit voce. *Moriendum est.* Ita [illegible] ad aram Julii Cæsari [illegible], hostiarum more mactari jussit. b

[illegible] & [illegible] [illegible] nobilissimi scriptores, [illegible], post [illegible] [illegible] in [illegible], mortalium omnino [illegible], *secundum Dei Calendarium*, diem [illegible]. Nam Prophetis & Apostolis testibus, Unus dies apud Dominum sicut mille anni, & mille anni sicut unus dies. d Atqui mille hominem mille annis [illegible] diem totam vixit, *Moriendum est*, [illegible] & [illegible] [illegible], *Moriendum est.* Hoc ab oraculo [illegible] & [illegible]. Oracula [illegible] [illegible]. *Moriendum.* [illegible] tam [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] obtemperari, atque *Moriendum esse.* Experientia, [illegible] ac sapientiæ magistra, [illegible] [illegible] vel [illegible], [illegible] ex omni numero, Mortis [illegible], *Moriendum esse.* Sole ipso clarius est, *Moriendum esse.* Sed an ullum cæli tonitru tam validè aures omnium [illegible], atque hoc [illegible] *Moriendum est.* [illegible] esse [illegible]. [illegible], [illegible] hac voce, vel [illegible] aures [illegible] hoc tonitru *Moriendum est* [illegible] Deo propinquum.

Æschylus olim [illegible] Deorum Mors [illegible] non amat, non [illegible] partem [illegible]. Quare sapienter Seneca: Hoc [illegible] animo, hoc nobis subinde dicamus: *Moriendum est.* e Quando? Melius [illegible]. Mors [illegible] [illegible], [illegible] mortalium est [illegible], cum [illegible] omnibus [illegible]. [illegible] meditare ac [illegible], [illegible] cogitatione [illegible] familiarem [illegible], [illegible] vel [illegible].

a [illegible] ad quadragenam.

b [illegible] in Aug. c. 15.

c [illegible] in Tripl. [illegible] l. 5. [illegible]

d Ps. 89. v. 4. 2 Pet. 3. v. 8.

e Sen. nat. qq. l. 6. fin.

§. XXVI.

Mortis memoria vivâ resuscitanda.

1. ALiquis [illegible] in [illegible], & [illegible] in [illegible], [illegible] oleo, [illegible] [illegible] modo. [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible], loco [illegible], [illegible] animi [illegible] [illegible].

2. Plato tamen aliquem [illegible] sapientiæ [illegible], quum [illegible] [illegible] Philosophiæ [illegible] hanc legem dixit, [illegible]. Volens [illegible] sapiens hoc [illegible], [illegible] cogitandum.

3. Nicolaus Christophorus Radzivilus, Princeps Polonus affirmat, in Ægypto, [illegible] qui [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] monumentum [illegible], clavis aut ligno [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ægypti, [illegible] Memnonis [illegible]. *b*

4. Caliphus Rex [illegible] in urbe Bagdad, [illegible], [illegible] vocant [illegible] populo [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]. Supra [illegible] [illegible] gestat, [illegible], [illegible], [illegible] significat.

5. Iustiniano Imperatori [illegible], [illegible] in qua opere Phrygio, [illegible], & barbarorum Regum, [illegible] effigies [illegible]. [illegible] triumphos, victorias, [illegible], & [illegible] purpureas [illegible], [illegible]. Mauritius V. [illegible] Parentes [illegible] symbolum [illegible] pictum, [illegible] = In [illegible] [illegible] Pontificis [illegible], Cardinalium galerum. [illegible], Imperatoris diadema, Regum coronæ. Ducum [illegible] & gladius, [illegible] : *Sic [illegible] Mundi gloria.*

6. Nauta, [illegible] responsionem [illegible], quam [illegible] [illegible]. Vbinam pater [illegible]? [illegible], [illegible]. [illegible] [illegible] & [illegible], [illegible] ex ordine, [illegible] de singulis [illegible], [illegible] tu, [illegible], mare [illegible] non times? Respondens [illegible]. [illegible], inquit, tuus [illegible] pater? [illegible], ait ille, in lectulo. Sed vbi avus, vbi proavus, vbi [illegible]

majores [illegible], [illegible] ille, [illegible] in [illegible] obiere. Tunc [illegible]: [illegible], [illegible] lectulo [illegible], [illegible] majores [illegible]? Eleganter quidem, [illegible] plus [illegible] [illegible] Quod [illegible] cogitatio [illegible] Lygi [illegible], qui [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] Ægypti [illegible], [illegible] ad Mortem [illegible],

7. Ioannes, Patriarcha Alexandrinus [illegible] ab [illegible], [illegible] & [illegible] monumentum sibi [illegible], [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] ab [illegible] aliquo sic [illegible]: Domine, [illegible] imperfectum est, iube igitur inchoatum absolui, nescis enim qua hora fur veniat. *f*

8. Imperatori in Oriente [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] lapides aliquot [illegible] coloris marmora exhibuisse [illegible]: [illegible] genere lapidum, Maiestas Tua monumentum sibi [illegible]? Quid hoc [illegible], [illegible]. Ne [illegible] [illegible] Imperator: homo es, [illegible], [illegible] [illegible]: Sic [illegible] [illegible] quod [illegible], ne [illegible] perdas [illegible]. *g*

9. Domitianus Imperator [illegible] & [illegible], [illegible] in modum. Apparauit [illegible] omnes ex parte [illegible]. Laquearia, parietes, pauimentum, [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible]. In hoc [illegible] noctis [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] collocatam [illegible], [illegible] nomina [illegible] & [illegible], qualis in monumentis [illegible]. [illegible] & ipsi colorem [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]. Cum [illegible] silentio [illegible], Domitiano [illegible] de [illegible] ad mortem & [illegible] spectarent, [illegible], [illegible], [illegible] [illegible]. Quibus [illegible] & [illegible] [illegible] Domitianus: [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] Rectius Ægyptij qui [illegible] [illegible] [illegible].

a [illegible] in [illegible] Mattb.

b [illegible]

b Radzivillius epist. 2. de itinere in Palaest. pagina 118.
c Baron. tom. 7. anno 565.
d [illegible] Otho Columna dictus.
e De remediis utriusque fortunae l. 1. dial. 122. Franc. Petrarcha, cuius opere saepius hic utendum.
f Leontius Cypri episc. cap. 19. in vita Ioann.
g Idem ibid.
h Xiphilinus in Domitiano, qui hoc epulo non mortis memoriam, sed risus vanitatem quaesiit.

§ XXVII.

Mortem indusium, nigra litera.

CAyri in Aegypto templum Turcicum (Moschaeam vocant) hac ratione aedificatum est. Assanus Bascha vir tam vasti quam avari ingenij, nomen suum in Orbem vulgaturus, grandi aliquâ substructione, sed nullis ferè suis sumptibus, hoc invenit consilij. Vrbis locorum proceribus edixit, constituisse se ingens Deo templum condere. Vt autem hoc opus feliciùs successurum esset, omnibus vndecumque adventantibus liberalissimam stipem rogatum iri, dictusque est certus & dies & locus publicae eleemosynae. Evocavit haec res innumerum populum ex Aegypto vniversa; sed & aliquid regale Cayrum plurimi confluxerunt. In Adventum horum Assanus mansionem aedificatam & tunicatam [illegible] parari iussit. Eos autem qui stipem accepturi venerant, ex amplissimo atrio in aliud opus amplum, per aliquot ostiola & tam arcta singulos transire voluit. In hoc transitu singulis sua vestis adempta, & indusium tunicamque nova vel obtrita. Hoc eo consilio factum, vt quicquid à tot millibus hominum in viaticum fuisset assumptum, id omne dicto loco relinqueretur. Solent enim illis locorum peregrinantes, quam itineri destinant, insutis aut [illegible] vestibus. Et quamvis neminem non tam [illegible] indusium & tunicam cuique [illegible], cognoscentes tamen vnusquisque [illegible], nonnisi vanam [illegible] superbiam. Plorantium eandem ingentem & violatam populi contra [illegible], reversi ab Assano vestes petijt. At ille inter plebeculae clamores & lacrymis, quicquid vestium collectum est, rogo vo-raci comburi iussit. Pecuniae vestium è bello [illegible], [illegible] aedificij tam nobilis sufficiens a. Similiter [illegible]. Mors agit, vestem veterem vel [illegible] & novam sepulchralem obtrudit. Nos quidem, vt Paulus loquitur ingemiscimus gravati, eò quòd nolumus expoliari, sed supervestiri b. At frustra renitimur. Clamores & lacrimas nostras Mors ridet. Velis nolis, eandem vestem amicularem. Exue, & abi. Omnes eadem conditio devinxit. Cui nulla contigit, mors restat. Intervallis distinguimur, exitu aequamur.

Sed audite, quemodo avarissimi hominis crudelitatem vindicarit Imperator Turcicus Assani nequitiâ intellecta, Imbrahimum Bascham ad eum misit cum literis, quibus Assano serio praecepit: quàm primùm ab Imbrahimo literas accepisset, ipse suum caput Constantinopolim mox mitteret. Fatales eiusmodi epistolas Turcarum Imperator ipse sua manu solet scribere, & holoserico nigro obvolvere. Harum epistolarum semper summarium est: *Mitte mihi tuum caput.* Quisquis es, Rex an Caesar, quando Imperator caeli nigras eiusmodi literas tibi miserit, resistere non potes, excusare non licet, dissimulari nihil iuvat, effugere non vales, tergiversari nequis, actum est. Hoc ergo age, & ipsam calca necessitatem: quod invitus facere cogeris, fac istud sponte, amice. Mitte caput tuum, non tyranno, sed patri, non homini, sed Deo. Non tantum morere, sed & velis mori. Cor enim quod necesse est, voluntas tua occupet. Acquiescere necessitati, valde virtutis est.

a Radzivil. epist. 3. Itineris in Palaestinam, ante pag. 176.
b 2. Cor. cap. 5. v. 4.

§. XXVIII.

Omnis dies observandus.

MVsonius apud Stobaeum: *Non est, inquit, praeter diem recte transigere, nisi illum tam quam vltimum transigere.* Et Augustini sapientissimum monitum est: *Latet vltimus dies, vt observentur omnes dies.* Diem mortis incertum salubriter constituit Deus, vt vltimum sciat quisque salubriter cogitet ac [illegible], nulla hac cogitatione est

supra

ſi per mortem, & ipſam adducit mortem. Faciem Sapiens cum tranquillitate de eâ cogitat non aliter quàm in mari aut navi, [illegible] & vela ſpectans, quibus ſemet in portum [illegible] tamen ipſa cogitatio tam transfert. Hæc ſolummodo & omnis error noſter eſt. In declinatur, & morte vilius iactari valeamus, reſecandamus ipsâ morte & ratione ducimur, penetramus. De mortuâ ſententiâ: Omnes eodem cogimur, Omnium

Verſatur urna ———

Sed & de ratione, quia cum corpore abnegabit. Quid hic niſi tentationes, curæ, miſeriæ, corporis atque animi dolores? Ecce ſuſcipe quid reformidas? Ecce portum: cur non ingrederis? Sed revera, ut ij qui in carcere ſunt, claſſi velint & ſubire poſſint, niſi cuſtos carceris teneret, ſic in hac vitâ nos impedit phyſica illa. Amor vitæ: Peſſimus eſt, & ut [illegible] ſæpe cogitandum eſt, quod ſemel faciendum eſt. Et quia incertum [illegible] quotus eſt ultimus dies, ſuſpectus ſit omnis dies. Animus hoc modo fortior, vita tamen lætior, imò & lætior, quidetiam terreat aut turbet, quem

———— ille timorum

Maximus haud urget, lethi metus. Præstiſſam [illegible] manes ſerit; Mors ſæpe cogitata mollius ſternit.

a *August. tom. 10. l. 50. homiliar. hom. 13 init.*

§. XXIX.

Sandapila teterrimum ſuperbiæ noſtræ ſolium.

ABrahamus ille magnus, cum Dei iuſſu peregrinabundus huc illuc commearet, nihil potius habuit, quàm ubi ſtabilem locum reperiſſet, animum adijcere ſepulchro emendo. Hoc ita voluit eſſe ſuum, ut id etiam iure mancipij poſſideret. Hinc omnem pecuniam à venditore deſignatam ſine extenuatione adnumeravit, *probatæ monetæ publicæ*. Nec [illegible] emptionem publicè transegi, voluit inſuper omnes loci incolas adeſſe teſtes emptionis a. Quâ in re viriliter plenus manifeſtavit, ſepulchrum eſſe hominis locum proprium, quem in terrâ, ſi quidquam aliud, ſuum diceret. Abrahami exemplo, optimus quiſque inter primas curas numerat, rem ſepulchri curare.

Maximilianus I. Imperator, Auſtriacus, triennio ante mortem, capulum funebrem è querno ligno, non [illegible] inclaſum, circumferri ſecum iuſſit: cadáverque exſtinctum ut exanime corpus ſuum, nulli linteo involutum, ſine ullâ exenteratione, illi imponeretur, mandavit, atque [illegible] calce operiretur. Quid ſibi voluit magnus vir? niſi monumentum illud aſſiduè in oculis habere quod diceret: *Cogita mori*. Quod amplius diceret, quid te dilatas & extendis, quid multa poſſides, poſſidere appetis? Quem tot provinciæ & regna non ceperunt, loculus ille capiet. Cur autem & calcem cum illis partem [illegible] cum monimenta quibus condiretur. Maximilianus magnus fuit, & res eius docent, tum & hæc circa mortem. b

Quid memorem de feretro Ablavij, qui Præfectus Prætorio, inter Conſtantini Magni aulicos princeps, tam inſatiabilis avaritiæ, aurum ſæpius cogitavit quàm tumulum, quàm cælum. Hunc manu prehenſum affatus Conſtantinus: Quouſque tandem ô bone, inquit, theſauros accumulamus? atque ſimul cum dicto, haſtâ, quam manu tenebat, feretri figuram in terrâ deſcripſit, & Orbes, inquit, opes univerſas habeas, non maiorem tamen poſt fatum locum poſſidebis aut loculum, quàm ego hic depinxi. Si tamen tantum terræ ſpatium ſit occupaturus. Vates fuit Conſtantinus, nam Ablavius ſtatuatim diſſectus, non habuit quod daret tumulo. c

Carolus V. Auguſtæ memoriæ Imperator, Maximilianum, quem dixi, ſimillimè æmulatus diu ante mortem Reipublicæ adminiſtratione ſe ſponte ſubtraxit & cum in filium iam validum ætate & animi, curas transtuliſſet, in Hiſpaniâ S. Iuſti monaſterio ſe abdidit, cum duodecim domeſticis famulis, Deo & quieti vacaturus. Interdixit autem aliter ſe quàm Carolum appellari, Cæſaris atque Auguſti nomen cum ipſo animo exuens, quicquid honoratij eſt contempſit. Imò hoc amplius fecit, diu ante Imperium abdicatum, ſarcophagum ſibi conflari iuſſit cum funebri ſupellectile, deportandum clàm cuſtodiendum tamen, quocunque iret. Hunc apparatum mortalem habuit apud ſe quinque annis, etiamque locatum eſſet, etiam dum Mediolanum contra Gallos proficiſceretur, illúdque diligentiſſimè ſingulis noctibus in ſuo cubiculo reponi iuſſit. Arbitrabantur quidem qui circa eum erant, theſaurum illic aſſervari

nari; alij, monumenta librorum, in quibus historiæ virorum continerentur, alij aliud [illegible] magis. Cæsar vero sibi conficiebat quo anno eum arcam introtulisset, subridendo dicebat: Id mihi sibi charissimum visum, id secum deferri. Sic assiduè mortem cogitabat Carolus, postremque dubium singulis diebus, Vixi. ita quotidie ad somnum surgebat.

Carolum Imperatorem complures alij felicissimè imitati, qui sandapilam mortis suæ monumentum quod devota religione sunt conceptum. Gumbaldus Landauensis Antistes, iussit sepulchri lectulum habere septemmo anno, quo quidem tempore in magnâ asperitate vitam traxit. e

Illa probatæ sanctitatis fœmina, sibi ante supremum diem feretrum sibi confectum curauit; quod quotidie bis pane & alimento impleuit, idem in pauperes bis liberalissimè dispertita. f. Virtutis studium, optimus ad mortem apparatus est: Virtutem nulla mors inquietat. Facilè contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum.

a Gen. c. 1. [illegible]
b I. Lypsius in Monit. polit. lib. 2. cap. 14.
c Baron. tom. 5. An. 526. n. 96.
d Zach. Lippelus tom. 3. in vita S. Remigij I. Octob.
e Idem tom. 5. in vita S. Ida 4. Sept.
f Hiero epist. LVI.

§. XXX.

Vita quid est.

FLocus est, Fœnum est, Vmbra est, & Vmbræ vmbra; Bulla, Pulvis, Spuma, Ros, Stilla, Glacies est. Lubricus arcus, deficiens Cereus, Sacculus pertusus, fictilis Domus, Cinis [illegible]. Dies vernus, Aprilis inconstantissimus, [illegible] tenuitas est? Hydria fracta, Sonitus Rota, araneorum Tela, [illegible] Gutta, vilis Stipula, solstitialis Herba, brevis Fabula, volubilis Scintilla, tristis Nebula, Vesica vento plena, similans ad solem Columbula. Vita Vitrum fragilissimum, Folium levissimum, Filum subtilissimum, Pomum aureum est, sed intus putridum &c. a Si nihil est vmbra, dic quid vmbra somnium? Seneca, mille talia, de vitâ humanâ rectè pronunciata: Mihi omnium rectissimè videntur dixisse, qui vitam vocant, Somnium vmbræ brevissimum. Compendio rem dicamus: Vita est,

Somnus, Bulla, Vitrum, Glacies, Flos, Fabula, Fœnum;
Vmbra, Cinis, Punctum, Vox, Sonus, Aura, Nihil.

Ah, miseri! quas opes struere, quantos honores gerere, quas & voluptates percipere nobis videmur: quicquid humanum est, Somnium est, sed heu quam breve & quale! b Dormierunt somnum suum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis b. Diuites & beatos ô viri vos esse somniastis, sed vt ipsi omnes quæ habuistis, quæ spectastis, quod rerum obstupo tenuistis hæc regnantium somnia, hæc somnia iam sub libera contemnimus. Oculos tunc aperit pœna, quos olim clauserat culpa.

Vita igitur quid est? Compendio dicam. Vita humana semper, positum est mora, inconstantia: sensus obscurus: corporis valetudo commoto patescere facilis: Animus vagus: honores, fumus: divitiæ, spinæ, voluptates, venenum. Et vt verbo dicam omnia, corporis quidem, furtiva, animi vero, somnium: Vita bellum, & hospitium in peregrinâ ciuitate mora, & innumerabilium miseriarum officina, fama post obitum, est oblivio, hoc Ausonio credamus:

Miremur perijsse homines, monumenta fatiscunt;
Mors etiam saxis nominibusque venit. c

Ante mortem consummare vitam virtutibus, res pulcherrima est.

a Vide P. Maximiliani Sandæi Symbola vita hum. Anno 1626. edita Francofurti.
b Psal. 75. v. 6.
c Auson. epigr. 34.

§. XXXI.

Vita Mimus.

COmœdia est omnis vita. Nos histriones sumus, hic regem agit, ille mendici, mendicum; ille principem personam sustinet, iste medicum, hic rustici. Quamcunque Deus imposuerit, eam decorè exsequi oportet. Neque in eo laus sita est, vt Imperatorem, agas vel Ducem, quamcunque egeris, plausum feres, modò eâ benè agas. Opportunissimè hoc Epictetus subornans: Actor, inquit, es fabulæ, talis qualis magistro probata fuerit, ac mentio-

m, si mendicum agere te voluerit, fac eum quoque personam ingeniosè repraesentes. Ita si claudum, si principem, si plebeium. Hoc enim tuum est, datam personam bene effingere; eligere autem, alterius. a

Augustus Imperator, supremo vitae die, admissos ad se amicos percunctatus est, ecquid iis videretur, mimum vitae commodè transegisse? Adiecit & clausulam: Ergo plausum date &c. b

Seneca praeclarè de hac vitae comoediâ: [illegible] hoc exemplo mihi [illegible] puto, inquit, nec enim ullo efficacius exprimitur hic humanae vitae mimus, qui nobis partes has, quas (nostra culpa & inscitia) male agimus, assignavit. c

Laertius in Zenone, bonum histrionem similem esse sapienti ait, qui sive Agamemnonis personam acceperit, utramque decenter exprimit & imitatur.

Nec igitur commendabilior est, qui iam senex, sed qui [illegible] & [illegible] [illegible]; nec refert, primas an vltimas [illegible] partes sustineamus, modò bene agamus.

a Epictet. Enchir. c. 23.
b Sueton. in Augusto c. 99.
c Sen. epist. 80. med.

§. XXXII.

Vitae humanae typus.

IOsaphato Regi Barlaamus senex, humanae vitae fallacias parabola proposuit. Vnicornem, inquit, ferocem belluam fuga quispiam [illegible] [illegible], in ipsa verò fuga, procursu manibus apprehendit arborem, & ita [illegible] praecipitem [illegible]. Dum in arbore [illegible] sui periculi [illegible] contemptor, duos mures conspicatur, album unum, alterum nigrum; hi arboris radicem, [illegible] morsu vellicaverant, iamque ad ipsam paenè medullam penetraverant [illegible]. Sed oculis insuper in imam scrobem deiectis, horribilem videt draconem igneos [illegible] spirantem. Dumque [illegible] hoc illuc oculos circumvolvit, quatuor aspidum capita è pariete prominentia observat. At his ille [illegible] neglectis attollit vultum, & aliquid mellis ab arbore stillantis cernit. Quare sui securus, tam [illegible] & [illegible] infestantis, & draconis minitantis, & murium rodentium, & [illegible] imminentium, & [illegible] arboris obliviscens, mellitam dulcedinem [illegible] lambit. Et hanc itaque Barlaam, [illegible] vitae fabulam [illegible], quam sic explicat: Vnicornis Mortem repraesentat, quae hominum genus ubique insequitur. Scrobs, hic Orbis est calamitatum refertissimus. Arbor quam prensis manibus tenemus, vita est certis limitibus conclusa. Duo mures nox & dies, qui arborem illam paullatim [illegible] volvendo. Quatuor aspides, quatuor elementa sunt, quorum pax si turbetur, animam corpore pellimus. Igneus ille ac truculentus draco, infernorum fauces designat, quae numquam non apertae ad glutiendum. Mellis guttula, pusillas corporis voluptates, & lethalem vitiorum dulcedinem significat. Hac nemo [illegible] promissione [illegible], [illegible] [illegible], nec caelum aspiciamus, [illegible] periit. Haec Barlaamus Iosaphato. a O vera verissima omnia! [illegible], [illegible] horam [illegible]; Ab omni vitae momento pendet Aeternitas.

a Ioan. Damascen. histor. de his cap. 12. ad finem.

§. XXXIII.

Vitae prologus, narratio, epilogus.

HVmanae vitae prologus est Nasci, narratio Dolere, epilogus Mori. Omnis huius scenae [illegible] fere, gemitus & fletus, aut [illegible] dura [illegible]. Egregiè Seneca; Omnes [illegible], ingens [illegible] circumspice, larga [illegible], & [illegible]. Alium ad [illegible] opus laboriosa egestas vocat, alium ambitio [illegible], alias [illegible] quas optaverat, [illegible] vero labor [illegible], alium sollicitudo, [illegible] labor [illegible] [illegible] semper vestibulum obsidens [illegible] [illegible], hic perisse, ille [illegible] habuisse. Lacrymae nobis deerunt, antequam causae dolendi. Non vides, qualem vitam nobis rerum Natura promiserit, quae primum nascentium omen, fletum esse voluit? Hoc principio editur, huic omnis sequentium annorum ordo consentit; sic vitam agimus. a

Illud lacrymis dignissimum, nec ullis unquam satis eluendum, quod nemo nostrûm seriò cogitat, quandoque sibi ex hoc domicilio migrandum. Cogitamus hoc quidem, sed [illegible], & velut [illegible]. Hinc, vivimus tan-

quam semper victuri, vix unquam fragilitas nostra per singula succurrit animum, nec observamus, quantum temporis transierit, sed velut ex pleno & abundanti, perdimus tot & horas, & dies, & menses, & annos. Profusissime laxamus in tempore, nec illius irreparabile iacturam aestimamus, cuius unius honesta est avaritia. Sic magna pars vitae male agentibus elabitur, maxima nihil agentibus, tota verò aliud agentibus. Quis est qui tempori pretium ponat, qui diem aestimet, qui intelligat se quotidie mori? Hinc praeteritorum obliviscimur, praesentia negligimus, futura non providemus. Cùm ad extrema venerimus, serò intelligimus miseri, tamdiu nos, dum nihil agimus, male occupatos fuisse. Hoc ergo agamus, singulas horas amplectamur, tanquam hodie morituri; sic vitae nostrae rationem tractemus, tanquam statim perorantes. Dum differtur vita, transcurrit.

a Sen. Consol. ad Polyb. c. 23.

§. XXXIV.

Omnis vita brevis, etiam longissima.

VErissimè Ausonius: Nulla, inquit, vita non brevis est. Nam si ad naturam rerum respexeris, etiam Nestoris & Statiliae brevis erat, quae monumento suo inscribi iussit, se annis nonaginta novem vixisse. Et, ut anicula gloriatur senectutis longae, quis eam ferre potuisset, si centesimum implesset? a

Amaranthus (ut est in fabulis) rosae adstans dixit: O qualis flos Rosa, quam formosus, quam amabilis! laudant te iure divi atque homines, ob odorem, ob formam, & ob colorem; ô magnus favor est tibi Rosa! Ego quidem, inquit, ô Amaranthe, forma praestito, sed tempus brevissimum vivo; & quamvis nulla me manus violet, nihilominus tabesco. Tu verò continuò floras, semperque qualis nunc es manes; ego mallem habere formae, & plus vitae. Mortalium vita est quae Rosae brevis & finita. Felicior alia vita nulla cum extinguitur, sed tamen desiderio simul transit. Quid medicorum maximus b exclamat? Vitam brevem esse, artem longam. Vitam ire non intelligimus, sed transisse sentimus. Temporis nobis concessi spatia tam velociter, tam rapidè decurrunt, ut exceptis admodum paucis, ceteros in ipso vitae apparatu vita destituat. Exiguū tēporis habemus, & ex hoc multum insipientes per incuriam negligentiam perdimus. O mortalis improvide, corpus quod circumferimus, commodatum est, subhospitium, quod et cunque habitum, ubi te hospitii gravem esse sentias. Ideo, ait Christianus, propera piè vivere, & singulos dies singulas vitas puta. Qui hoc modo se aptavit, cui vita sua quotidie fuit tota, mortem securus praestolabitur, malè moritur nemo, qui vixit bene.

a Sen. epist. 77. fin.

b Hippocrates, initio Aphorismorum.

§ XXXV.

Non longissima, sed bonissima, vita optima.

NOn ut diu, sed ut satis vivamus, curandum est. Sat longa est vita, si plena est. Impletur autem, cum quis suā voluntate in divinam plenissimè tradit, & quantulumcunque temporis, quod datur, bene impendit. Quid illum octoginta anni iuvant, per inertiam exacti? Non vixit iste, sed in vita moratus est. Nec serò mortuus est, sed diu. Nam imprudenter & impiè vivere, non tam est malè vivere, quā diu mori. Sed, ait, octoginta annis vixit. Interest, mortem eius ex quo die numeres. Alius viridis & in medio cursu raptus est, sed officia boni viri, boni Christiani exsecutus est, licet eius aetas imperfecta sit, vita tamen perfecta est. Ille alter octoginta annos numeravit, immò tot annis non vixit, sed fuit; nisi forte sic eum vixisse dicas, quomodo arbores dicuntur, vivere. Actu & virtutum officiis metienda est vita, non tempore. Laudemus itaque & in numero felicium reponamus eum, qui quod vitae habuit bene collocavit. In memoria aeterna erit iustus a. Memoria iusti cum laudibus b. Vixit [illegible], non fuit vivus è mundo. Et vixit, & vivit nunc in coelo. Quid quaeris, quamdiu vixerit? vixit ad immortalitatem, transiliit saecula, & se in memoriam dedit. Et quemadmodum in minore corporis habitu potest homo esse perfectus, sic & in minore temporis modo potest esse perfecta vita. Bonum non est in tēporis diuturnitate situm, sed in virtute, neque enim qui plurimum citharizat, sed qui bene, commendatur. Quamdiu sis, alienum, quamdiu bonus Christianus sis, hoc tuum est. Id à teipso exige ac

ge, ne ignobile [illegible] per vitia [illegible]; ve[illegible] agat etiam, non ut praetervehatur. Quaeris quod sit amplissimum vitae spatium? Usque ad [illegible] sapientiam vivere. In omnibus [illegible] le, quod vult [illegible], [illegible] est sapientia, [illegible] ad [illegible] pervenit, quandocumque [illegible], [illegible] non longissimum fiat, sed [illegible]. Mors [illegible] per [illegible] nec magno spatio alter alterum praecedimus. Qui occidit, con[illegible] sequitur occisum. Minimum est de quo sollicitissime agimus. Quid enim ad rem pertinet, quamdiu vivas, quod evitare non potes? c. O [illegible] vita, non quae longissima est, sed quae honestissima.

a Psal. 111. v. 7.
b Proverb. cap. 10. v. 8.
c Sen. epist. 93. paucis mutatis.

§. XXXVI.

Magnam vitae partem non vivimus.

Quod a quodam poeta a dictum est, verum [illegible]:

Exigua pars est vitae quam nos vivimus.

Ceterum quidem omne vitae spatium, non vita, sed tempus est. Vigesimam non [illegible] negotia, [illegible], & in cupiditatibus [illegible]. Vix [illegible] nobis ad [illegible] licet; nobis ipsi [illegible] vacamus, sed [illegible] fere [illegible]. Qui pecuniam suam [illegible], vitam [illegible], & modo in hoc, modo in illa negotia patimur, saepe vana & inutilia. Ita magnam vitae partem exigimus non vivendo, [illegible] non Deo vivimus. Et quam [illegible] temporis [illegible], [illegible], [illegible], colloquia, [illegible], [illegible], quantum loca & [illegible] nobis [illegible]? Heu quot [illegible] nobis, [illegible], quod perdamus. Hos [illegible], [illegible] ad calculum sic revocare:

Vixit homo octoginta (haud plus communiter) annos,
Ex quibus illa dicam in mensis peragunt [illegible],
At [illegible], [illegible] somno
Decidat, atque novem & septem pueritibus annis
Ubi opera faciunt, [illegible] morbis [illegible]. Er[illegible]

Quod sentiat Magnus, sentiat qui nihil habuit;
[illegible] quaerit [illegible] [illegible].

O quam [illegible] nobis de [illegible] [illegible]! Multos [illegible] vix [illegible] sua, plurimos sua bona. Non enim apprehendimus tempus, nec retinemus, nec velocissimae omnium rei moram facimus, sed abire ut rem superuacuam ac reparabilem sinimus. Quis est qui ullum non tempus in vita loci conferat, qui omnes dies cinquam [illegible] vi[illegible]? [illegible] temporis tam parcus, ut nihil reputat dignum, quod cum tempore suo permutet? Cum id omnium pretiosissimum sit, & pene nullum tam pretiosum habetur, quod [illegible] posset. Quemadmodum qui in navigijs dormiunt, a ventis celerrime aguntur, etiamsi nihil sentiant, aut cogitent, mirantur se iam in portu exponi: Ita vitae [illegible] properat, praeterlimur velocissime, diesque [illegible], nec interim dormimus, & pretium temporis inaestimabile negligimus. Cum ad meliorem vitam [illegible] est, miramur nos iam ad exitum perductos. Mors est homini quod naviganti portus. Bene navigavit, qui in hoc portu naufragium non facit.

a Publius Mimographus.

§. XXXVII.

Maxima vitae pars perit procrastinatio.

Omnia differimus, excepta [illegible], quae plerumque [illegible] occupat, non [illegible]. In ceteris semper promissores sumus, & dicimus: Cras hoc fiet, aliquis [illegible] nulla erit mora, sequenti anno illud expedietur. Ita dies, ita menses, & anni labuntur, dum procrastinamus, dum promittimus, & numquam promissis stamus. Optime Seneca: Audies, inquit, plerosque dicentes: A quinquagesimo in otium secedam; sexagesimus annus ab officiis me dimittet. Et quem tandem longioris vitae praedem accepisti? quis ista sicut disponis ire patietur? Non te pudet reliquias temporis vitae reservare Deo, & id solum tempus bonae menti destinare, quod in nullam rem conferri possit? Quam serum est, tunc vivere incipe-

incipere, cum desinendum est? quartam stul-
ta mentis oblivio, in quinquagesimum
& sexagesimum annum differre suam consi-
lia, & in senectute etiam inchoare, quo pauci
tam perducuntur. a

Sigismundus II. Rex Poloniae ob perpe-
tuam cunctationem ac segnitiem in gravissi-
mis negotiis Rex crastinus vocabatur. Tales
certe nos sumus homines crastini. Omnia dif-
ferimus, omittam libentissime, si liceret, dila-
turi etiam Mortem. Sed morientis negotium
moram non fert, dilationem non admittit.
Cum Mors pulsat, illico trahendum est pessu-
lum. Ergo, quod etiam verbo dicitur: Si diu
sinere esse velis, mature fias senex, quod esse
potes, nihil differendo. Rex Macedo ad tan-
tum victoriarum numerum pervenit hac vna
re, nihil differendo. Nos, optima quaeque
differendo, omnia perdimus. Vere dixit Chry-
sologus: semper homo bona facere tunc ca-
pit, quando Mors faciendi tempus ademit b.
Ad mortem his plerumque gradibus, velut
qui ambulando dormiunt, pervenimus. Pri-
mo salubria differre quotidie ac procrastina-
re incipimus; dein aliquando desinit agere,
postremo penitus obliviscitur & omnino fa-
cienda, ita sensim obdormit & perit.

O mortales, sera nimis vita est crastina, vi-
vite hodie: stipem hodie date, de peccatis ho-
die dolete: quis enim vobis spopondit crasti-
num? quod hodie fieri potest, cur in alios forsan
numquam secuturos dies differtur? Differre
hostiles semper lesum ac nocere solet.

Tollatur mora maxima, est dilatio:
Nihil usquam vilius miserum est, qui differt. c

Properemus ergo & currimus, quamvis
celeriori adsimus essemus, si a tergo instaret
hostis, si equitem adverterit suspicaremur, ac
fugientium premere vestigia. Et hoc, premi-
mur, accelerantes & maturemus. Perducamus
nos in rationem, & subinde consideremus, quam
pulchra res sit continuo vivere vilem ante mor-
tem. Maximum mortis solatium est NIHIL
DIFFVLISSE.

a Sen. lib. de brevit. vitae cap. 4. adiectis pau-
culis.
b Pet. Chrysol. ser. 125. med.
c Lamb. vet.

§. XXXVIII.

Venatus Mortis.

GVilielmus III. Dux Bavariae, Pater gene-
rosus, hominumque religiosorum am-
tissimus, quem vita functum, cum om-
nium voces sileissent, probarent satis laudas-
sent tot complorantium voces & lacrimae: Hic
inquam, laudatissimus princeps, ubi a Conci-
lio Basileensi a, cui Caesaris loco praeerat,
Monachium rediit, somnium tale habuit. Vi-
debatur sibi videre excellentissimae figurae cer-
vum qui altero quidem cornu campanulas,
altero accensos cereos praeferret. Fugientem
hunc feram venator & canes certatim insequе-
bantur. Interclusa omnibus viis ... incitatum
animal in conspectum Divae Virginis
profugit. Hic sepelcher ein ... hono-
is apertum, praecipiti cursu irruens cervus,
captus & occisus est. Evigilavit his visis prin-
ceps, & quid sibi hoc somnium vellet, secum
ipse despiciebat. Altero die, quid somniasset,
suis etiam proceribus narravit. Varias habuit
interpretationes hoc somnium. Quibus au-
ditis Dux Guilielmus: Ego, inquit, sum cer-
vus ille, mortalem hanc vitam brevi finiturus,
in isto ipso beatae Virginis templo humari vo-
lo. Omnia vulgo facta, & praesagii eventum
habuerunt. Brevi morbo & Mors Guilielmi
principis corpus in sepulchri latebras con-
gerunt, animo utique in coelestem illam urbem
evolavit. Bona mors initium est aeternitatis
beatissimae. b

a Basileense generale Concilium coepit an. 1431
& duravit ad an. 1449.
b Ioannes Nyder lib. 1. Formicarij cap. 3. qui
quae narrat, probe sibi cognita asse-
rit.

§. XXXIX.

Cur quotidiana spectantes funera, Mortem non cogitemus.

Diabolus, pictor peritissimus, ita pingit
ad Opticas leges, ut quod ante nos,
quod proximum nobis est, parvum ...
...
Hinc quasi mille annos victuri, lon-
gissimam nobis securitatem a morte pollice-
mur. Hinc funera spectantes & videntes qua-
si nos numquam futuri simus. Quotidie mo-
rientium, tamen nos esse aeternos credimus.

Tan-

Thomas Morus, illud Angliæ sidus, in ultimum [illegible] ætas liberalius vivendi spatium [illegible], hac hypotyposi [illegible] Supponamus, hac [illegible] ad patibulum, et qui è carcere, [illegible] ducatur ad patibulum, [illegible] longiore ducatur via, non tamen [illegible] perveniret [illegible], quibus [illegible], & licet firmis se pedibus [illegible] tardiùs, & valido pectore, cibos potusque [illegible] ingerat, hoc tamen [illegible] jam in via esse? Ita non minùs [illegible] in via jam firmus nunc ad Mortis patibulum, in via jam firmus [illegible] omnes, & [illegible] defluxerint [illegible], sed [illegible] sint, & [illegible] nec quid [illegible]. At dicas: [illegible] Quicquid dixeris, in via quam Mortis [illegible]. [illegible] in via firmus, jam transit, & [illegible] At ego [illegible], in via jam [illegible] vitalissimo, [illegible] & primo [illegible] Assiduo [illegible], bibet [illegible] nunc [illegible]. O deliciæ, [illegible] adhuc mirè sapiunt. O [illegible], hæc Mors non curat: Jam in via sumus, jam tibi [illegible] patibulum, decretis [illegible] superest temporis, & [illegible] omnes sua pompa, aut luxuria. Omnibus nobis à vita, ad mortem est via.

§ XL.

Compendiosissima & optima Mortis præmeditatio.

V*T tibi mors felix contingat, vivere disce:*
Vt felix possis vivere, disce mori.

Hæc summa rerum, hæc ars artium est. Bene vivere, totâ vitâ [illegible] est, & quod magis [illegible] quis [illegible], totâ vitâ discendum est mori. Tot maximi viri, relictis omnibus impedimentis, [illegible] divitijs, voluptatibus, officijs [illegible], hoc unum in [illegible] usque [illegible] egerunt, ut vivere discerent: plerique tamen ex his, [illegible] è vitâ abierunt. a Et quâ ratione hoc [illegible], qui numquam id discere conati sunt? Plerique mortalium non curant, quàm bene vivant, sed quàm diu, cùm omnibus possit contingere, ut bene vivant, ut diu nulli. Quidam tunc vivere incipiunt, cùm desinendum est. Hinc inanes omnium honorum fumos, [illegible] desiderio, in fine vitæ laboramus, [illegible] Mortis, [illegible] vitæ. Quisquis igitur discere cupit artem vivendi, discat [illegible] moriendi. Supervacaneum forsan putat quis discere, quod semel tantum est [illegible]. Hoc ipsum est, quare omni studio in hanc curam incumbere debeamus. Semper enim discendum est, quod an sciamus, experiri non possumus. Res magna non est vivere, magna est mori.

§ XLI.

Hodie mihi, cras tibi.

FRanciscus I. Rex Galliarum à Carolo Quinto captus, cum Madriti in pariete legisset Caroli symbolum: *Plus ultra*, adscripsit: *Hodie mihi, cras tibi.* Non [illegible] victor, sed [illegible] & [illegible] sibi [illegible]: *Homo sum, humani nihil à me alienum puto.* a

Elegantur Gregorius Nazianzenus: Caput, inquit, jam canescit, propè est [illegible] vita, in non forte [illegible], & [illegible] domesticis [illegible] & in vita spe occupatus, repente accedat [illegible]. Sed dices: [illegible], ego tamen [illegible]: Noli decipi, [illegible] morti certo tempore [illegible]. Idem [illegible] senem, [illegible] adolescentem, [illegible] virum robustum, [illegible] virginem [illegible] Ad rem Ammonius Philosophus: Mors, inquit, [illegible] oculos debet esse [illegible]: non enim [illegible] è tabulis [illegible], in quibus [illegible], [illegible] totum, & [illegible]. Talis autem [illegible] in militia & [illegible] at non [illegible]. [illegible] supremum [illegible] & monitum est: *Hodie mihi, cras tibi.* Sed & [illegible] hoc [illegible] est, qui è [illegible] acclamant: *Mihi heri, tibi hodie.* Memento mortis, memento æternitatis, quam ego [illegible], si hodie non incipies aut crastina, [illegible] nulla [illegible].

a Delrij adagia tom. 2. mihi pag. 276.

b Gregor. Nazianz. orat. contra baptismum differentes.

c Senec. epist. 12. med.

§ XLII.

Ergo dum vivis, vive.

NOn genio, non ventri, non voluptati, sed virtuti, sed Cælo, sed Deo. Vive & age, non patiendo pro Deo, quàm faciendo

& laborando. Nescis enim quamdiu subsistas: & si possis crastinû videre solem a. Saluberrimè monet sapientissimus Concionator: Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quò tu properas b. Bonum ergo facientes non deficiamus (hortatur Apostolus) tempore enim suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes c. Cogita laborare: laborem supremum adhibe ergo, continua, nunquam quiesce, nunquam nec interrumpe quidem laborem illum qui cœlum potest mereri. Nam vitæ iter momentum nullum est quod non possit laborari, & cælestem tibi thesaurum augere. Hoc optimo modo sine cessatione laborabimus tempus quietis, quam labor nullus unquam interrumpet. Militia est vita hominis super terram, & sicut dies mercenarij dies eius d. Mercenarius, inquit Gregorius, quod gratis prospicit ex labore, sine ullimus ex remuneratione. Mercenarius, ne dies ab opere vacuus transeat, solicitè curat, nam noctem quieti, diem verò labori scit esse destinatam. Tu ergo labora dum dies est, dumque licet laborare. Venit nox (clamat veritas) quando nemo potest operari e. Ergo dum operi sol favet, operare. Est qui reddat labori tuo præmium. Habes operis tui perpetuum & incorruptissimum inspectorem Deum, qui vel capillos tui capitis habet numeratos, ita & minimas horas tuas, ita & minima opera tua, quæ ipsius honori facis; ita debita, cunctos gressus tuos dinumerat f. Vno saltu, imo passu uno peregisti totum iter ad Æternitatem. Sed vide ut potius bene peragas. Talis vita bonum tuum, qualem te in morte gesseris.

a *Iob cap. 14. v. 14.*
b *Eccles. cap. 9. v. 10.*
c *Gal. cap. 6. v. 9. & 10.*
d *Iob cap. 7. v. 1.*
e *Ioan. cap. 9. v. 4.*
f *Iob cap. 31. v. 4.*

§. XLIII.

Si eras, quare non hodie.

VNa est, sed fortissima catena, quæ nos alligatos tenet, AMOR VITÆ, qui ut non est abscindendus, ita semper minuendus est: ut quando res exigit, nihil nos detineat, nec impediat, quominus parati simus, quod quandoque faciendum est, *statim facere*. Vita non est amplectenda, si honesta est. Vbicumque desinas, si bene desinas, tota est.

Hipponensis Præsul Augustinus, ad alium sibi familiarissimum præsulem in extremis constitutum veniebat, cumque æger clarè mox ad superos se migraturum, significaret, iubebat Augustinus, Ecclesiæ necessarium, vita longiore dignum. Ad hæc respondit æger: *Si nunquam bene: si autem aliquando, quare non modo?* a

Mors omnes æquè vocat. Eodem citius tardiusve veniendum est. Hoc scimus omnes certè, sed de die quærimus. Quid ergo? Non ubi stultissimus omnium videtur & insipientissimus, qui magno studio rogat moram mortis? Nonne indignaretur ille, qui inter percussores consistens, beneficij loco peteret, ut ultimus præberet cervicem? Hoc ipsum nos facimus. Magno æstimamus, mori tardius. In omnes constitutum est capitale supplicium, & quidem constitutione iustissima. Namque quod maximum solet esse solatium extrema passuris, omnium causa eadem est. Quid iam interest, priores alijs an posteriores è vita, quam è theatro, exeamus? eundum est. Si ergo aliquando, quare non modo? Hodie forsan. Mors parcit? Non effugisti eam inter. Præit te gladius, post lapis, pestis, febris. Nunquam & nullo loco tutus es. Eundum est. Si ergo eras, quare non hodie? & aliquando quare non modo?

a *Possidonius in vita Aug. c. 27.*

§. XLIV.

Cur mors horribilis.

MOrs quidem omnium par est, & varia per quæ venit, diversa sunt. Alius febri consumitur, alterius mors somno continuatur, aliquis in ipso flagitio extinguitur: hic ferro trucidatur, ille flammis, alius serpentum morsu extinguitur, aut ruinâ frangitur: alijs per longum nervorum contractionum cruciatum extorquetur anima, alium vita in medio flore destituit, alium intermedio principio ætatis adolescens decedit, alius senex, alius præ-

ad hos [illegible], qui nihil amplius contingere, quam vitam salvasse. Aliquanto [illegible] aliquantum [illegible] potest [illegible]. Sed quamquam [illegible] sit & [illegible] semper tamen [illegible] aliquid [illegible], [illegible] ob eâ [illegible] & [illegible] videmus multa [illegible] bona [illegible], [illegible], rerum copia [illegible], hac sit [illegible], & [illegible]. Namque [illegible] valde refugit. [illegible] gratiorem [illegible] est, in [illegible] [illegible] assuetum esse [illegible] hinc [illegible] est ad [illegible] mortis [illegible] faciam.

Illud autem [illegible] nec maturè [illegible], quod [illegible] hoc [illegible], illa ad quæ [illegible] qualia sint, & horrendis [illegible]. Ideò multa exercitatione [illegible] anima, ne horreat, ad quam transeundum est. Æternitatem. Æternitas diu consideranda est, [illegible] qui [illegible] considerare, quotidie [illegible] est. Sic animus à [illegible] ad Æternitatem quasi [illegible] quotidie [illegible] assuefaciat: Æternitatis [illegible] quotidie [illegible], imò singulis momentis ad illud se [illegible] quicquid agenda facit, Æternitati [illegible], vt actionum suarum hanc unam [illegible] habeat formulam: Æternitati lego, Æternitati scribo, Æternitati pingo, [illegible], vigilo, loquor, omnia operor Æternitati. Quisque [illegible] Æternos, pagina [illegible] dicat Æternitati.

§. XLV.

Inopina, sed formosa mors.

CHeremon, vt Palladius Helenopoleos episcopus testatur, [illegible], dum [illegible] pro [illegible] agit, moritur [illegible], & opus [illegible] inventus est, sed mortuus a. Omne genus mortis honestius [illegible].

Philemon vetus Comœdiarum scriptor, fabulas cũ Menandro in scenam dictitavit, certavitque cum eo, fortasse impar, certè æmulus. His, fabulæ partem quam recens fecerat, in scenâ recitabat: Cumque iam tertio actu, quod genus in comœdiâ fieri amat, iucundiores affectus moveret; imber repentinò coortus, differri auditorij cœtum & auditionis coeptum coegit. Reliquam autem variis postulationibus, [illegible] sequenti die perlecturum: Postridie igitur maxima studia hominum frequentia convenere. Sese quisque exadversum quam proximè collocat, serus adveniens amicis annuit, locum sibi adservent: Extremus quisque causatur quod [illegible]. Farto toto theatro, ingens stipatio, Occipiunt paullatim inter se queri. Qui non affuerant, percontari ante dicta; qui affuerant, recordari audita, cunctisque iam prioris gratia, sequentia expectare. Interim dies ire, neque Philemon ad condictum venire. Quidam tarditatem poetæ murmurari, plures defendere. Sed vbi diutius æquo sedebatur, nec Philemon vspiam comparebat, missi ex promptioribus qui accirent. Atqui eum in suo sibi lectulo mortuum offendunt. Commodum ille animâ editâ obriguerat, iacebatque incumbens toro, similis cogitanti. Adhuc manus volumini implexa, adhuc os recto libro impressum. Sed enim animæ iam vacuus, libri oblitus, & auditorij securus. Stetere paullisper qui introierant, perculsi tam inopinatæ rei, tam formosæ mortis miraculo. Deinde regressi ad populum, renuntiavere, Philemonem poetam qui expectaretur, vt in theatro fictum argumentum finiret, iam domi veram fabulam consummasse. [illegible] rebus humanis VALERE ET PLAVDERE, suis verò familiaribus dolere & plangere. [illegible] imbrem lacrymas illi auspicatum, comœdiam eius prius ad [illegible] factam, quàm ad nuptialem venisse. Proin quoniam [illegible] personam vitæ deposuerit, recta se [illegible] eius exequias [illegible], legenda [illegible] esse nunc ossa, mox carmina b.

Si verum solùm [illegible] spectemus, optatissima mors est, sine metu mortis [illegible] longè tamen optatior est, agendo agere animam, & operi [illegible], vt mors ipsa non sit otiosa c. Cypriani martyris votum fuit, [illegible], de Deo verba faceret, [illegible] per Deum [illegible] Maximo profectò laudis est, non tantùm [illegible] à diabolo nunquam, sed nec à Morte otiosum inveniri.

a Pallad. hist. c. 92.

b Madaurensis Philos. in Floridis mihi pag. 173

c Sen. de Tranquill. anim.

d Lippeloo 14 Septemb. mihi pag. 710.

§. XLVI.

Vigilandum & orandum.

QVia nescimus quâ horâ Filius hominis venturus sit, Romani [illegible] in armis vigilabant, aliquando tamen [illegible], [illegible] habebant [illegible] ad somnum. Vigilandum nobis [illegible] vigilandum. Attenti ad [illegible] Christianos [illegible] hostes [illegible] cum [illegible] vigila. Vigila; [illegible] Vigila. [illegible] ad vigilandi [illegible] incitarunt. Hacin [illegible] ad [illegible] Christum ipsum noctes atque dies pernoctasse ac laborasse [illegible], vigilasse & monuisse. [illegible] Christum ipsum audi prædicantem: Vigilate & orate. Beato Marco narrante, Christus concionem habuit, in cujus fine epilogo, hoc ipsum ter pronunciavit: Videte, vigilate, & orate, nescitis enim quando tempus sit. Haec prima Domini admonitio. Altera: Vigilate ergo, nescitis enim quando Dominus domus veniat; sero an media nocte, an galli cantu an mane; ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes. Tertia denuò: Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate. Idem saepius monet, & quidem Matthaeo nos ita monet: Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. Et rursus: Vigilate itaque, quia nescitis neque diem, neque horam. Nec aliud ad clausum Olivetum [illegible]: Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Hoc ipsum beato Lucâ [illegible]: Vigilate itaque, omni tempore orantes. [illegible] istud, Vigilate; & quoties Paulus ingeminat: [illegible] sopor [illegible] nobis & corporum [illegible] Surdi sumus, imo mortui, nisi ad has voces evigilemus. Quicunque enim [illegible] dormit, vigilet. [illegible] Aegyptiorum [illegible] Media nocte percussit Angelus Aegyptum [illegible], & [illegible] Sed [illegible] Media nocte clamor factus est, & quae paratae à sponso ad nuptias admissae, [illegible] aliae sunt exclusae. Stultitiam [illegible] illius [illegible] [illegible]. Veniet Dominus [illegible] die qua non sperabit, & horâ quâ ignorabit venientem. [illegible] Omni [illegible] vigilia, [illegible] hora [illegible] tempus. [illegible] Media nocte natus est. Idem post mediam noctem, quod credibile, ad [illegible] Orbis judicium venturus est c. Vigila, itaque, vigila; & omnem diem tibi puta ultimum.

a *Matth. c. 24. v. 42. & c. 25. v. 13. & cap. 26. v. 41.*

b *Luc. c. 21. v. 36.*

c *[illegible] mediam noctem [illegible] putat Baronius tom. 1. [illegible] 16. [illegible] pag. 653.*

§. XLVII.

Deo fidendum.

CVi Deus adest, stet ille licet [illegible] Scilicet [illegible] excipiet, Molestiae vexent, dolores [illegible], diabolus [illegible] & [illegible]; Mors minetur & speciem [illegible]; non est quod expavescat [illegible] Deo confidat; [illegible] Acheron, [illegible] Orbis [illegible], victor emerget, & ut cautes [illegible] pelagi minas despiciet. Ita Jobus, ita David se gesserunt. Deum Jobus animo fidentissimo alloquitur; Pone me, inquit juxta te, & cujusvis manus pugnet contra me. Provocat, insultat, [illegible] castris hostium Dei, [illegible] prodeat gigantes, [illegible] de [illegible].

David autem; Nam etsi, ait, ambulavero in medio umbrae mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. En, si forem? Quoniam [illegible] sim; [illegible] ait, [illegible] rigor [illegible] & Mors [illegible], [illegible] Dei [illegible] omnia. [illegible] Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo. Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitae meae, à quo trepidabo? Si consistant adversum me castra non timebit cor meum: si exurgat adversum me praelium,

[illegible] in hac [illegible] à Deo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipsi. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] omnibus [illegible] [illegible].

a [illegible] 47. [illegible]
b Psalm. [illegible] 4
c Psal. [illegible] 1. & 2.

§. XLVIII.

Quando Domino visum.

AD [illegible] [illegible] [illegible] longa [illegible] [illegible] [illegible] annis [illegible] [illegible] [illegible] est vita, [illegible] [illegible] præclaris. Verum illud, Quando, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed nondum [illegible] [illegible] [illegible] debent, sed nondum, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed nondum. Adeo [illegible] [illegible] [illegible], vt [illegible] [illegible] esse [illegible], sed nondum, vt felices & beati [illegible] [illegible] nondum [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] qui [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] esse, & [illegible] [illegible]. Non est dolendi, non est [illegible] [illegible] [illegible] esse quod [illegible] [illegible]. Quid, homuncule, [illegible] [illegible] tibi [illegible] [illegible], vt [illegible] gradus [illegible], per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], seu [illegible].

Tobias [illegible] senex, [illegible] [illegible] filios & [illegible], sed & ipse [illegible], [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], in [illegible] Domini [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Tobias, [illegible] [illegible], [illegible] cum Deo & [illegible] Cur Domine iam mihi [illegible] vitam, cur [illegible] me [illegible] annos centum? Quid [illegible] Deus [illegible], quàm hoc [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], & annos [illegible] [illegible] [illegible]. Ergo [illegible] [illegible], Quando Domino visum, non quando Tobiæ, aut Raguëli, aut Annæ, aliisve placet.

[illegible], quid [illegible] [illegible]: cùm Mors [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible] [illegible] est, Quando Mortis Domino visum est. Quid [illegible], [illegible] homo, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quid [illegible] [illegible]? Ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Nam & post [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] forsitan [illegible], quo plus [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Male ad mortem [illegible] [illegible] [illegible] nolle. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible], quando [illegible] nihil mali [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] nihil [illegible], [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] est. Quàm bene viuas, refert, non [illegible] [illegible] [illegible] in hoc est bene, ac diu. Ergo [illegible] [illegible] tolle, & dic animo, Quando Domino visum, sic fiat.

a Tobiæ 14. v. [illegible]
b [illegible] 101 [illegible]

§. XLIX.

Ad Deum, in [illegible] recurrendum.

HEu nos miselos! imò, heu nos stultos! Cùm [illegible] ægri sit, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alia [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Amicos, [illegible] [illegible], in [illegible] [illegible] [illegible], opem [illegible] [illegible] [illegible], solum Deum [illegible], aut [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] quidem rogando solatio. Quæ hæc [illegible] est, [illegible] velle a quibus [illegible] possis: ab eo [illegible] [illegible], à quo [illegible] possis & debeas?

Ergo quandocunque & quotiescunque tibi [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] preces, [illegible] querelas & voces ad Deum tuas, Deo expone [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Quid [illegible] per [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? Quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? Ad [illegible] illum [illegible] [illegible], qui [illegible] possit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] Moses [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad tabernaculum, in quo Deum [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] à Gabaonitis est quia os Domini [illegible] [illegible] [illegible]. Ad Deum in [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]

 In quo

la quæ erat in profluuio sanguinis annis duodecim, & fuerat multa perpessa à compluribus medicis, & erogauerat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed magis deterius habebat (c): quidam ad medicorum medicum venit, à quo vno, momento valetudinem impetrauit, quod à pluribus non potuit per totum duodecennium. Medici referre scire, à quo beneficia postules. Extremæ inopiæ argumentum est, medicis mendicare.

a Psal. 39. v. 8 Sagittam,
b Iob. 19. v. 24.
c Marci c. 5. v. 25. & 26.

§. I.

Diximus recurrendum ad Deum in omni re. Ergo etiam felicem obitum, non ab alio quàm à Deo petendum. Huic rei breuissimam paraligma subijcimus.

I. ORATIO.

OCTO VERSICVLI PSALMIS Dauidicis à Sancto Bernardo selecti quos ipse quotidie pro felici mortis hora dixisse traditur.

Illumina Domine oculos meos ne vnquam obdormiam in morte: Nequando dicat inimicus meus, Præualui aduersus eum. Psal. 12. v. 4.

In manus tuas commendo spiritum meum: redemisti me Domine DEVS veritatis. Psal. 30. v. 6.

Locutus sum in lingua mea, Notum fac mihi Domine finem meum. Ps. 38. v. 5.

Et numerum dierum meorum, quis est vt sciam quid desit mihi. Psal. eod. v. 6.

Fac mecum signum in bonum, vt videant qui oderunt me, & confundantur, quoniam tu Domine adiuuisti me & consolatus es me. Psal. 85. v. 17.

Dirupisti Domine vincula mea: tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domini inuocabo. Psal. 115. v. 7.

Periit fuga à me: & non est qui requirat animam meam. Psal. 141. v. 5.

Clamaui ad te, Domine, dixi, Tu es spes mea, portio mea in terra viuentium. Psal. eod. v. 6.

Omnipotens sempiterne DEVS, qui Ezechiæ Regi cum lacrymis humiliter deprecanti, vitæ spatium protendisti; concede mihi indigno famulo tuo ante diem mortis meæ tantum vitæ spatium, vt omnia peccata mea valeam deplorare, & veniam ac gratiam te miserante merear acquirere.

Omnipotens, benigne ac misericors DEVS, te oro humiliter per mortem Filij tui, concede mihi horam felicem ac beatam, cùm anima mea discessura est à corpore.

Domine IESV Christe crucifixe, per illam amarissimam mortis, quam sustinuisti pro me in cruce, maximè cùm anima tua egressa fuit de corpore tuo, miserere animæ meæ in egressu suo. Qui viuis & regnas, cum Deo Patre, & sancto Spiritu, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

II. ORATIO.

Pro felici exitu ex hac vita.

Misericordissime Domine IESV, sic agitur cum homine morituro, & in tantis illum periculis & angustijs erit vita spiritus mei ex hoc sæculo migratura, quo fugiam nisi ad te DEVS meus? tu serua animam meam, vt non pereat in hora illa tremenda: præsta mihi obsecro secundùm multitudinem miserationum tuarum, & per illum amoris ignem & dolorem, quo ipse, qui vita es, mori pro me voluisti, vt mortis corporalis agonem semper præ oculis habeam, & hoc agam modò viuens, quod moriens optarem me egisse, vtque nullâ in re mortem meam operæ ac studij ponam, quàm vt mihi ipsi spiritualiter moriar, & cunctas sensuum meorum mortificem passiones, sicque tecum post hanc vitam felicem ac beatam viuam in æternum.

III. ORATIO.

Efficacissima Hugonis de Sancto Victore, pro obtinendo SS. Eucharistia viatico in extremis.

O Dulcissime ac benignissime Domine IESV Christe, ob tui sanctissimi corporis reue-

tia resurrectionem quod ex intacta Virgine Maria sumpsisti, concede mihi misero peccatori, ut corpus etiam pretiosissimum animæ meæ [illegible] salutis tu refectio. Amen. Pater noster &c. Ave Maria &c.

O dulcissime & amantissime Domine IESV Christe, propter nomen tuum sanctissimum, concede mihi misero peccatori, ut gloriosissimum nomen tuum, quod est IESVS, sit mea [illegible] salus. Amen. Pater noster. Ave Maria.

O dulcissime ac clementissime Domine IESV Christe, propter passionem tuam acerbissimam, concede mihi misero peccatori: ut [illegible] in mente [illegible] passionis commemoratio sit mea [illegible] cogitatio. Amen. Pater noster. Ave Maria.

O dulcissime ac misericordissime Domine IESV Christe, propter tuam [illegible] sanctissimam, quam concede mihi peccatori [illegible] omnes affectiones, cogitationes, locutiones, & operationes meas in sancta tua vulnera dirigere. Amen. Pater noster. Ave Maria.

O dulcissime ac piissime Domine IESV Christe, propter omnes miserationes tuas, imprime cordi meo tuæ mortis commemorationem, & omnium vulnerum tuorum passionem. Amen. Pater noster. Ave Maria.

CORONIS PRIMI CAPITIS AD LECTOREM.

HOc age, hoc cogita, mi homo, & dum sanus es, disce ægrotare, disce mori. Utrumque rara ars est, quam utramque scias, experiri non licet, nisi cum errare non licet sine dispendio æternæ felicitatis. Male moriendo semel tantùm erratur, sed hic error nunquam emendatur in omnes æternitates.

Quapropter tanquam migraturus semper habitas ex parte verò maxima tecum habita, & quotidie omnes conscientiæ tuæ latebras explora. Quicquid circa te vides rerum, tanquam hospitalis loci supellectilem specta. Non licet plus efferre, quàm intulisti. Ergo age & satage, Deo te proba. Transeundum est. Omni momento ad ostium Æternitatis te stare cogita. a *Transeundum est. Tota nobis imminet Æternitas. Brevis est voluptas, supplicium æternum; modicus est labor, præmium sempiternum.*

Sanum ergo instruximus: Mortem contemnendam, sed mortis memoriam nunquam deponendam esse monuimus. Idem nunc instruimus Ægrotum.

a Ioannes Godefridus Bambergensis, & Herbipolensis Episcopus, qui Anno Christiano 1622. die 29. Ratisbonæ in comitiis sancte obiit: hic optimus Antistes, Æternitatis assiduè memor, dicere solebat: *Omni momento sto ante ianuam Æternitatis.* Atque hinc illius dicti origo est.

AD CAPVT II.

Imago II.

ÆGROTIS SIC CONSIDERANDA.

A. Inflat hyems, cadunt folia; Mors vigilat, & securim tollit; Tu quoque vigila ægrote.
B. Quod Corculus vnis, hoc Morbus est ægroti; modò neutris desit maturitas.
C. Quantum mali cadendo vitantur; plurimi hominum ægrotando sanantur.
D. Grando sæuit, inualitudo sternit homines: præstat sic cadere, quàm malè stare.
E. Hæ rerum vices sunt; Post nubila Phœbus, post Phœbum denuò consurgunt nubila.
F. Aculeos Morbi, & mortis spiculum vitari non possunt, vinci possunt patientiâ.
G. Equi in vadis, ægri in morbis hæsitant; incertum, an euadant.

CAPVT II.

MORTIS MEMORIA COMMENDATVR ÆGROTIS.

§. I

Ingressus ad sermonem, & an Morbus, malum.

CAunus, Cariæ oppidum est, pestilente cælo, & insigni insalubri. Hos Stratonicus citharœdus, homo facetus cum esset, mutuatus Homeri versiculum in eos retorsit:

Tale quidem genus est hominum, quale est foliorum.

Nimirum lividos eorum vultus, pallidosque sugillabat. Caunij verò cum hominem inhumaniùs salutassent, quòd eorum vrbem vt morbidam infamaret, Stratonicus eis inquit: Ego, inquit, morbidam dicere non ausim, vbi & mortui ambulant? Vrbanius multò salsiusque illis notauit quàm antè. a

Sed quid negamus, aut quid supercilium attollimus? folijs simillimi sumus. Dixit id Iobus: Contra folium, inquit, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam. b Ac si dixisset: Cum folium sim, quod vna micante modo omnibus obnoxium est, quod ventos omnes timet, & vel ad leuissimam auræ commotionem tremit ac desilit; ne tu, ô Deus, indignationis tuæ vento me præcipites; quidam vltrò, ne etiam non impellito. An non folia sunt homines, quos morbi tanquam exsiccos arescere aridaque folia hæc illuc vario ludibrio impellant? Nec aliter clemens Alexandri-

nus

[illegible] hac [illegible] : Agite, [illegible] vita hominum, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] V- [illegible] quandoque [illegible] : quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] , & [illegible] [illegible]

Sed [illegible] bonum est, Morbus malum? Non, [illegible], non est. [illegible] Quid ergo? Recte [illegible] [illegible] [illegible] Deo [illegible] [illegible] Ostendam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Cave [illegible] Sed est [illegible] [illegible] [illegible] mala [illegible] est. [illegible] Epictetus [illegible] [illegible] quis diceret: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] , ut decet, quid [illegible] nocebit, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de morbo, de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] , ut decet, [illegible] id mihi satis est, [illegible]

Verum te amet, Epictete, qui [illegible] hæc omnia [illegible] [illegible] Christianæ legis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Morbo Mortis meminisse, & [illegible] [illegible]

Sed [illegible] Lector, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ægrotos [illegible] [illegible] [illegible] ægrotus.

a [illegible] l. 14. b [illegible] c. 13. v. 25.

c Clim. [illegible] l. 4 [illegible]

d Epictet. l. 3. [illegible] c. 20.

§. II.

Ægrotus ad Amicos, ad Morbum, ad Morbi [illegible], ad Mortem, ad Christum Dominum.

AD AMICOS.

ABite nunc vano [illegible] [illegible]. Non hic [illegible] [illegible] [illegible]. At [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Quid enim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut alios natare.

AD MORBVM.

ERgóne iam ægrotandum? Venit tempus quo [illegible] [illegible] [illegible] Non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ægrotandum itaque? Non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Morbo mihi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Mortis [illegible] est. Gregorio id credo, qui [illegible] [illegible] : Dominus pulsat, [illegible] , cùm per ægritudinis molestias mortem [illegible] esse designat. Cui [illegible] [illegible] , si hanc cum amore [illegible] [illegible]. a

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apologi [illegible] docent. [illegible] [illegible] [illegible] Mors [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Cui Mors: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ad quem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Cui mors [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Sed & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Hi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Veni, & [illegible] [illegible] choreas [illegible]. Ad Mortem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

a Greg. hom. 13. in Euang.

AD MORBI LETHALIS INITIUM.

CUm vitae finem aspicio, cum vitiorum meorum multitudinem, meritorum virtutum considero, eheu, Deus, contremisco, & angustiae mihi sunt undique. a Sed melius est, ut incidam in manus Domini (multae enim misericordiae eius sunt) quàm ut amorem augeam, & simul vitia. Quis futurus essem, ô Deus, nosti. Forsan gratia tua excidissem, si non iam vita. Mors adest, itaque in me, vitam promptus paratus amittam, modò in gratia Dei mei gratiam, aut ista me sistat potius, quod unum toto pectore à te, Christe Iesu, & per te flagito.

a Dan. cap. 13. v. 22.

AD MORTEM.

QUia lenta me iubet mori, mors sum anticipata?
Non ipsa est tanta, videre nolo, feri.
Cur in me plura sic vis conservare? vita
Extrema potest ... sola vel aura mea.

Quid enim est homo? Navis quassa & rimosa, quae sola inflatione vehementior solvitur, non magna tempestate opus est, ubicumque arietatione dissipatur. Humanum corpus ex infirmis fluidisque connexum, liniamentis extrinsecus nitidum, frigoris, aestus, laboris impatiens, ipso rursus situ & otio iturum in tabem, alimenta metuens sua, quorum modò inopiâ, modò copiâ rumpitur, soli semper sibi nutrimentum vitiosum & inutile, anxiè tuendum & servandum, precarii spiritus, & malè haerentis, morbis insanitur obnoxium, & absque morbi, à seipso paullatim depascitur, & ad mortem defluit. Miramur hoc semel mori, in quo mille reperiunt Mortis lambda? Numquid enim ut concidat, tot magni molimenti est? Odor illi saporque & lassitudo, & vigilia, & humor, & cibus, & sine quibus vivere non potest, mortifera sunt.

AD CHRISTUM DEUM.

CHriste mori nolo, sed vivere. Vivere quaeris;
Christe tuo quisquis quaerit amore mori.

Non sanè sum in tanta tecum, quae ex decicio, ô Deus immortalis. Sequor te, benigne pater, sequor. Et quidni faciam, cum propius ad te vocas? Dissolvi & esse cum Christo, multo magis melius. Et hoc ipso desidero: Mihi enim vivere Christus est, & mori lucrum. a

a Philip. cap. 1. v. 21. & 23.

§. III.

Mancipii assiduum.

QUid turbaris, aut quid angeris? In manu Dei es, & ipsi de te cura est. Aegrè malè afficeris & aegrotas? Quid hoc tandem mali, quod fit à summo Bono? Deus te suum esse vult, & ideo quibusdam quasi morbo cancellis sepit & coercet, ne abeas in diversa, & à via aberres, quae ad caelum.

Avicula caveam quidem indignatur, libertatem quaerit, & resultat: at dum ita cavea capta est, ab hero suo & amatur & alitur. Quis liberè errantem ab aucupis seu visco, seu laqueo securam dicat? Ita, mihi crede, magnum quid est, Domini Dei captivum esse, qui est aegrotus. Maximi beneficii loco censendum, exiguo tempore, vinciri, vel & secari ab eo, qui vult aeternùm parcere.

§. IV.

Non semper mulsum.

DIxero tibi, qui aeger, calices nunc ingeris amariores, mulsum bibebas, dum sanus eras: iam bibendum est absynthium. Quid os torques, & naribus hoc poculum? amarum est, fateor, sed salubre. Illud Iobi cogita. Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? a Ingrati mortales, bona nostra vix aliter cognoscimus quàm perdendo: amissae valetudinis bonum aestimamus impostorum. Et meminisse iuvat, quod dum valeres, saepius te plusculum indulsisse, subinde etiam fontes ... Nunc ergo me suasore, amarulentum hoc poculum laetus capito, & consolationibus amaritudinis necessariam hanc mulsum impugnabis. Olim Latinarum feriis (teste Plinio b) in quadrigarum certamine in Capitolio, absynthium bibebat, qui vicit: tu iam bibe, ut vincas.

Dulcia non meruit, qui non gustavit amara.

a Iob c. 2. v. 10.
b Plin. l. 27. nat. hist. c. 7. ante med.

§. V.

§. V.

[illegible]

Nemo [illegible] [illegible]

[illegible]

Multa millia hominum & anima[illegible] [illegible]

[illegible] Tu autem [illegible] eodem mortis genere. [illegible] Nullum [illegible] Mors ad quietem [illegible] nec in morte aliquid [illegible] Ego enim [illegible] [illegible] quod ea lege [illegible] facile, sed [illegible].

[illegible]

Quid si Mors habeat aliquid terribile, [illegible] Mortem [illegible] [illegible]

[illegible]

§. VI.

Mortis contemptus [illegible]

N[illegible] [illegible]

[illegible] mortis contemptu [illegible]

De [illegible] mortis contemptu [illegible] & Calani [illegible] [illegible] cum Alexandro, Macedonibus, [illegible] Babylonis [illegible] Cedro, Thyo, Cupresso, Myrtho ac Lauro [illegible] Quo facto [illegible] Macedonibus [illegible] rogo, [illegible] Calanus [illegible] Alexander [illegible] Nam Alexander [illegible] Dario [illegible]

[illegible] cum Labore & Morte *b*.

[illegible] hominibus in Mortem, & [illegible] Deo [illegible] Non est malum mors, sed malum est Mortis [illegible] [illegible], non [illegible] Si Stoicæ [illegible], Mors [illegible] remedium est. Quid ergo ad [illegible] ! Excipit [illegible] & immortalis pax, [illegible] æternum [illegible] possumus, [illegible] non possumus. Transeundum est. Ex ipsa igitur longiora mali desperatione [illegible] statuimus. Est virtus quod [illegible] accessitur. Certè Christianus sapiens nihil facit [illegible], necessitatem [illegible] effugit, quia vult quod ipsa coactura est. Ergo libenter faciamus, quod non possumus non facere: æquo animo expectemus nostri [illegible], [illegible] Sancto [illegible] est animo, qui Mortem [illegible] committere.

a *[illegible]* 5. [illegible] *c. 6.*
b *Pet. Maffei l. 5. Ind. hist. mihi pag. 250.*
c *[illegible] Consol. ad Marciam* [illegible]
[illegible]

§. VII.

Animus ad Mortem promptus.

Zeno Citticus, ut Suidas meminit *a*, [illegible] impegit, digito pedis vulnerato. Ac [illegible] vocari in terram *ad plures*, iterum [illegible], hoc [illegible] : *Venio, quid me vocas?* [illegible], decessit. [illegible] Zenonis [illegible] frequenter [illegible]. Sed libenter [illegible] Zeno, ut [illegible], & ut [illegible] tranquillam atque à morbis [illegible]. Vitamque [illegible] est ex voto. Ne mirentur [illegible], & [illegible] esse, [illegible] inter mensas & pocula [illegible] vitam [illegible], [illegible] nisi [illegible] ad mortem [illegible] tympanum. Ridiculi, imo insani homines, quo vitam producere deberemus, [illegible]. Sed hoc inde est, quia [illegible] nolumus, tanto [illegible] ad [illegible] ætatem. Sed quotidiana [illegible] experientia, optimè

[illegible] est: Quantum ulterius [illegible] altiores vita *b*. sed ad [illegible].

Videmus [illegible] (*S. Gregorio* [illegible] *c.*) in [illegible] cælestibus viris [illegible], singulos [illegible] *Venio, venio, gratias ago.* [illegible], quos [illegible] viderent, [illegible] [illegible] *Ecce venio, ecce venio.* Inter quæ verba [illegible].

Præceptum ad mortem animus [illegible] Paulo, [illegible] Illi dissolvi [illegible] velle. [illegible] est, frustra te reluctamur. Natura mater, non noverca. Et quid [illegible] accidisse, mi Theophile, quod minus homini quam bestiis [illegible]? magis certè huic quam illis [illegible]. Quid enim melius, dico pati quod non timeas amplius, quam diu timere quod tandè patiaris? Longum homini [illegible] dedit natura, cum vitam ei concessit brevem.

— scilicet omnibus una
Expectanda dies semper —

Quid ergo cohorrere [illegible] tripitur? Sed [illegible] & mortis metus, & mala vita plurima, [illegible] [illegible] hoc [illegible] [illegible] pati, pati quod debeas, quam patienda tamdiu timere, quamdiu differre. [illegible] differt, ait Plinius Secundus, patiaris adversa, an expectes: nisi quod tantum est dolendi modus, non est timendi; doleas enim quantum scias accidisse, timeas quantum possit accidere *e*.

Ergo [illegible], ô Mors, habes [illegible] [illegible]: [illegible] quod debeo, quandocumque Deo meo [illegible] debere. Ergo libens [illegible]

———[illegible] numerum [illegible]
[illegible]

è quibus tamen ad [illegible] eamque immortalem [illegible] certissimam spero. Non mors malum est, sed post mortem [illegible], hoc malum est.

a *Suid. mihi pag.* 135. *col.* 1.
b *Vide Leonardi* [illegible]
c *Greg. l.* 4. *dial. c.* 11.
d *Plin. Sec. l.* 8. *epist.* 17.
e *Chrysostomus hom.* 3. *in epistolam ad Philippenses*

§. VIII.

§. VIII.

[illegible]

R[illegible]

[illegible] ... Hic accidere incautis omnibus, qui futura non prouident. [illegible]

§. IX.

[illegible]

N[illegible] ... Gregorius [illegible]

Christianus sapiens, [illegible]

a Greg. lib. 14. mor. c. 13.

§. X.

[illegible]

IN [illegible]

[illegible] formosa [illegible] adorant, [illegible] Regis [illegible] mortis, [illegible] mortuum di- [illegible] [illegible] [illegible] Christum amaverit, [illegible] a- [illegible] vitam. Christoque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Dolor corporis [illegible] est [illegible] tranquillitas. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] in [illegible] [illegible] dolorem [illegible], quod Gregorius [illegible] [illegible] vidit: Mitigat [illegible] dolorem, [illegible] [illegible] [illegible]. Longè facilior [illegible] [illegible], [illegible] in ani- [illegible] hoc [illegible] Beatissimus Deus [illegible] [illegible].

Ac [illegible] [illegible] nihil [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] de- [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]: ex [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], a- [illegible] [illegible]. Facile [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible].

a *Sen. epist.* 78.
b *Martial. l.* 6. *epigram.* 9.

§. XI.

Morbus virtutum ludus.

Bene [illegible], [illegible] Bernardus, si [illegible] [illegible] à Morbus, virtutum Schola [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] est, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est, & Schola virtutum [illegible] valeat [illegible] si malè valeant, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] habent. Quā [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], in pristinis [illegible] [illegible] [illegible]. Hi [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est. Hoc ergo Deus [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] b. Ut ad [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible] [illegible] Deus [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] de die in diem c. Hinc [illegible] mala [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Multi enim [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sano corpore [illegible] animum habitat.

a *Bern. in Psal.* 71. b [illegible] c *S. Greg.* [illegible]

§. XII.

Morbus corporis, animi salus.

Invalida valetudo hominis [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] est mode- [illegible]. Tu [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], si modò valetudo animi sit bona. [illegible] [illegible] ad animi valetudinem [illegible] [illegible] corporis. Ille [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] morbosque corporum pellebat; [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] morbos [illegible] [illegible], respondit: *Non expedit ei.* Tu quid scis, an [illegible] & tibi [illegible] expediat? Ille idem, de quo loquor, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible], ut non [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] quod [illegible] est, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. De [illegible], si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] valetudo [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible]. Impatientia [illegible] [illegible] est [illegible], [illegible]. Quod si [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Optimè [illegible] Gregorius Nazianzenus: Anima [illegible] [illegible], Deo propinqua. b

a *Petrus* [illegible].
b *Greg.* [illegible]

§. XIII.

Morbus Aeternitatis monitor.

Quamvis [illegible] [illegible] est quod mala [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? Aeger [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], nec [illegible]-

[illegible] ... vocatur. Vis ad mortem discedere, [illegible]

Accepimus peregre ... [illegible] ... Nihil ... [illegible] ... ad inferos ... O ... O ... [illegible]

[illegible]

Carcer est ... gloriosa Aeternitas, Comparatum Aeternitati tempus omne ... est.

§. XIV.

Morbus quare ... [illegible]

O ... [illegible] ... Optabit hanc qui dixit: Pro me autem nihil gloriabor, nisi in infirmitatibus meis. Cum enim infirmor, tunc potens sum. Nam virtus in infirmitate perficitur. [illegible]

[illegible] ... Virtus in infirmitate perficitur. [illegible] ... prosperitas, cum maxima adversa.

a 2. Cor. 12. v. 5. 9. & 10.

§. XV.

In morbo quid legendum.

Zenon [illegible] ... [illegible]

E LATINIS.

Robertus Bellarminus de Arte moriendi.

Ars de ... Columba.

Ars de ... [illegible] Sanctorum.

P. Steph. Binet Schola & Remedium aegrorum.

P. Antonij Balinghemij Solatium afflictorum.

E GERMANICIS.

Academia Aegrotantium Neoburgi Anno 1621. edita.

Liber de Imitatione Christi, omnium pene linguarum, omnibus vulgatus est.

Ex horum librorum aliquo ... [illegible] ... quae doceant pati. Si ... [illegible] ... Christus ... [illegible]

 [illegible]

ait sub lege [illegible] filiatis, quos [illegible].

§. XVI.

In morbo semper orandum.

ITa autem semper orandum in morbo. Neque hoc difficile intellectu, si velis. Aut enim languis; & ea tam potens, ut ad Deum … fundenda preces: aut, si lingua torpeat, vel vocem dolor intercludat, animus ad Deum … suspiriis & obsecrationibus, quibus corpore … tam sincera cum Deo colloquia … Sed et saepe morbus est, qui non solùm vocem torpidat, sed & animum deprimit, … ; atque tunc patientia & tolerantia dolorum pro precibus offerenda sunt Deo, gratum illi sacrificium. Dolor, cui iungitur Patientia. Bene precatur, qui bene patitur. Neque orare tantum, sed & evocare Deum credendus est is, qui ad illum legatos mittit tam disertos DOLOREM & PATIENTIAM. At si aegrotus, … vocem quandoque sufficiat, & animum …, & patientiam vincat dolor, … morbus est quo … Circumspiciat solum: videbit assidentes, adstantes, paratos iuvare, promptos succurrere. Quàm facile tunc aegro unum alterumve vocabulum mittere; Quaeso te, mi amice, mi frater, linguam meam dolor …, tuâ tu mihi commoda, & has preces percurre, hos & hos psalmos recita, hoc aut illud è libello praelege. Quis tam durus sit, qui hanc operam … Ergo, … aeger … ipse verbis precari non potuit, poterit alienis. Ergo & repetes: *In morbo orandum semper.*

Numquam Deum importunè adire possumus.

§. XVII.

In doloribus, & aliàs per diem quid cogitandum, quid agendum.

HOmo, Deo fretus, [illegible] possis, doloribus plenus … [illegible]; Deum saepius, … & semper invoca, quod mea scilicet … De dolore optimè philosophatur Seneca: Nemo inquit, potest valdè dolere, & diu. Sic … nostri natura disposuit, ut dolorem aut tolerabilem, aut brevem faceret … Nam summi dolores … Hoc itaque solamen … doloris est, quod necesse est desinas illum sentire, si nimis senseris. Illud autem est, quod … corporis male habet: Non … animam esse …, tamen … corpore est. Quantum, mi aegrote, … paullatim animum à corpore abducere, & multum cum meliori ac divinâ sui parte versari; cum corpore, parte fragili & querula, non plus quàm necesse est. Et quia … dolor est, ut non semper incrudescat, subinde etiam remittat; … statim omni animi … in morbo … dolores senties. Ante omnia, vide, ut si ullo modo possis, … & aliquod conscientiae … [illegible] … nec animus. … & Deum … Deum animo … Noctem verò & … [illegible] … conscientiam per … capita discussisti. Interdiu, cùm nullus dolor, aut remissior est, piam libellum cape, unam alteramve periodum perlege, & lecta expende. Quotidie, unam saltem horulam tibi selige, quam totam orando, & … precatiunculis distinguas, … Sic horam integram orasse censebere in caelo. Si nec hoc potes (quod vix ullus dolor coget non posse) saltem mediam tibi horulam destine, quâ aliquoties ad Deum mentem erigas, & per intervalla … suspires, hoc … dolorem (quemcumque tandem) & mitigabit & minuet.

Ad extremum precum … principium & finem, divinae Voluntati te totum & ad omnia paratum consecra. Haec omnia tam non difficilia sunt, ut ea vel morbundus praestet, … in quibus dolere est non adeò sano. Quid si … nihil possis, aut sentias, nihil velis, saltem amica ista hora, cum … patienter dolueris, … Noli … mala … tibi ipsi graviora, & te querelis … dolor est,

si …

[illegible] illi [illegible] adhaeserint. Contra, si [illegible] [illegible] te [illegible], ac [illegible]; *[illegible] est; aut [illegible]* [illegible] *[illegible], durentur, iam desinet;* [illegible] [illegible] [illegible], facias. Omnia ex opinione [illegible], [illegible], [illegible], ad opinionem etiam dolemus; [illegible] sunt; ad opinionem etiam dolemus. Tam miser est quisque quàm se esse credit.

[illegible] illud [illegible]: [illegible], [illegible] est, [illegible] [illegible] *est ille, [illegible].*

b Sen. epist. 78. [illegible]

§. XVIII.

Aliter sani, aliter [illegible] agri.

LAudes philosophus, est plurima in [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] in scholis disputamus, aliter [illegible]: ita sani [illegible] consilia agris suggerunt, [illegible] est aeger ille qui in ipsum [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] sit, aliter sentias. Ah, quàm vincta est virtus nostra, [illegible] [illegible] frangitur! [illegible] [illegible], cùm [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & dolores [illegible] [illegible] [illegible] adsunt, fugimus, cadimus, [illegible] nec [illegible] [illegible] hoste congressum [illegible] [illegible], [illegible], & moribunda corpuscula [illegible] [illegible] ferre non valent. Humana corpora [illegible] [illegible] fragilia, sed non usque adeò quin ad [illegible] omnis adversi sint viribus habitura, nisi multò maior [illegible] esset a[illegible]. Haec nostra mollities est quae virtutis [illegible] desertores facit, dum omne difficile tanquam intolerabile respuimus. Virtus perit, si tollatur [illegible] materia, difficultas.

§. XIX.

In omni agritudine, pia ad Deum suspiria.

DOmine, [illegible] mea & robur meum, & refugium meum in die tribulationis. *Hier. c. 16. v. 19.*

Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat. *1. Reg. c. 3. v. 18.*

[illegible] me, probatur servus [illegible] usque ad finem, ne desinas ab homine iniquitatis. *Iob c. 34. v. 36.*

Bonum mihi, quia humiliasti me ut discam iustificationes tuas. *Psal. 118. v. 71.*

Placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Cùm enim infirmor, tunc potens sum. *2. Cor. 12. v. 10.*

Nunc Domine, secundum voluntatem tuam fac mecum, & praecipe in pace recipi spiritum meum. *Tob. c. 3. v. 6.*

O IESV & Maria, amore vestri, [illegible] mihi pro amore vestri, & [illegible] [illegible], [illegible] sit meus amplius, sed vester TOTVS.

Sic orabat bonae memoriae Alphonsus Rodriguesius. a

a *Qui obiit anno 1617. ipsa nocte Sanctorum omnium, dum ultima haec verba pronuntiasset Ah, IESV. Annum vitae 87. compleuit.*

§. XX.

Aegroti quaedam vitia.

PRimum. Libenter audire curiosa, nova, nugatoria.

II. Non libenter audire Mortis mentio.

III. Conqueri de iis, qui sui curam gerunt.

IV. Cibos vt malè paratos non probare, reiicere.

V. Lectum vt malè stratum [illegible].

VI. Credere non satis se curari, ideò murmurare & indignari.

VII. [illegible] de Deo & diuinis cogitare & loqui.

VIII. Non in omnibus Resignatum, seu diuinae Voluntati subiectum esse.

IX. Quaedam censere tolerabilia, nec omnia, Christiana patientia concoquere.

Et quaeso, quid ad te, mi aeger, quid in Gallia, Belgio, Italia aut Hispania fiat? Tu potiùs quaere, quid fiat in caelo, quid [illegible] dicos, quid [illegible] agatur apud inferos. Hoc tu quaere, quicquid [illegible] [illegible] [illegible]. Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. a [illegible] tibi [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible]; Vnum enim est necessarium. b Quid tibi cum [illegible] illis aut novis plerumque fictis? Tibi his non prodes. [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible], qui vicini te periculi monent; agnosce illos, sociales suos Mortis. Obsecro te, sectare illos, quorum [illegible] [illegible] [illegible], ut [illegible], quibus de morte loquentes audis, [illegible] sint. [illegible], non plus [illegible] profecerit, quàm sic [illegible] [illegible] [illegible]. Non [illegible] est enim, [illegible], tranquillè, & [illegible] mori. Quid [illegible] Voluntati Dei quàm [illegible] te [illegible], [illegible] [illegible]

tiam

tum hoc parvo tempore consecisti. Si enim credere omnia contraria immutabiliter, omnia natura [illegible] est.

Humanarum sapientum hic tibi opponimus [illegible]: in hoc, inquit, profundum inquietumque processit mare, alternis aestibus reciprocatum, & modo allevans nos subitis incrementis, modo manentibus damnis deserens, assiduoque jactans, nunquam stabili consistimus loco: pendemus & fluctuamus, & alter in alterum illidimur, & aliquando naufragium facimus, semper timemus. In hoc tam procelloso, & in omnes tempestates exposito mari navigantibus, nullus portus nisi Mortis est.

Aeris quoque crudelitas solvetur & in [illegible] quadrilogii coemeteria [illegible] [illegible]. Quotidie praeter oculos nostros transeunt notorum ignotorumque funera; nos tamen aliud agimus; & subitum id putamus esse, quod nobis tota vita denuntiatur futurum. Non est ista Naturae iniquitas, sed mentis humanae pravitas; rerum omnium insatiabilis, quae [illegible] [illegible] [illegible], quo admissa est provocat. Impudens est qui muneris sui arbitrium [illegible] non relinquit: avidus qui non lucri loco habet quod accepit, sed damni quod reddidit. Ingratus est qui [illegible] voluptatis [illegible], qui nullum fructum esse putat honorum, nisi praesentium. Nimis angusta gaudia sunt, qui eis tantummodo quae [illegible] ac videt, [illegible] se putat. Cito nos omnis voluptas relinquit, quae fluit ac transit, & paene antequam veniat, aufertur. Gaudeamus ergo omnino quod datur, reddamusque id cum reposcimur. Alium alio tempore Mors comprehendet, neminem praeteribit. In [illegible] [illegible] animus, & id quod necessarium est, nunquam timeat, quod incertum est, semper expectet. Vitae mihi [illegible] sit, nescio, [illegible] mortalitatis ignorare, an impudentia, accusare. Omnes imo omnia in [illegible] [illegible] spectant. Quisquis ad vitam editur, ad mortem destinatur, ad Aeternitatem praeparatur.
a Sen. Consol. ad Polyb. c. 29. & 30.

§. XXI.

Tres classes omnibus notibus, agrotis propagandae.

I. CIRCA DEUM.

NIhil contra Deum, optimum parentem, quidquam quaeri, quasi morbum, aut iniuriam molestiam, aut intempestivam immiserit. Cum Iobo patre dicendum: Sicut Domino placuit, ita factum est: Sit nomen Domini benedictum. Et cum [illegible] [illegible] acclamandum: Bene omnia fecit. Erat enim valeret, sive sanet Deus, semper benignissimi patris erga nos curam gerit, & adfectum.

II. CIRCA IPSUM AEGRUM.

MOrbos graviter, non longas aut assiduas [illegible] petere, sed longam & assiduam patientiam, qua facile fit, quicquid difficile creditur. Modi conditores sunt, crebri ad caelum gemitus, malorum a sanctis [illegible] [illegible] memoria, [illegible] & [illegible] precamina, qualia modo Sanctissimae Trinitati, modo soli Christo, nunc beatissimae Virgini matri, nunc aliis Divis supplicandum pro constanti patientia, & felici ex hac vita transitu.

III. CIRCA ALIOS HOMINES.

MEdicinam corporis, quam animi patiendam incipere. Ad aegrotum [illegible] [illegible], patientiae, & animi bene compositi specimen praebendum. Et licet morbus affligat, multa turbet, quaedam displiceant, plurima non sapiant, [illegible] ad nutum [illegible], nunquam tamen murmurandum: sed omnia mollia, spe praemii condienda; dicta factaque omnia submissione & patientia commendanda.

§. XXII.

Aegroti sunt qui curandi.

AEGrotorum plerique cruciantur sui, praesertim [illegible] [illegible] [illegible] monstrabimus, unde [illegible] [illegible].

Latro plurimorum caede nobilis, in Arabia infestior a in tota [illegible] est, [illegible] [illegible] contractis, producendo morti ingeniosum supplicium de [illegible] [illegible] exemplum. Sed

[illegible] hic [illegible] Deo supplicare, [illegible] Nam [illegible] Sed [illegible] Deo [illegible] In illo tamen [illegible] Vnde [illegible] & ipse paullo post [illegible] & vita [illegible].

Et mi Christiane, & tu iam hic [illegible] habes, sed longe mollius, [illegible] lectulo [illegible] Neque [illegible] dolor, sed & [illegible] Quare ut [illegible] in Golgatha [illegible] lectulum tibi [illegible] crucis, in qua pendet [illegible] Hic bibe, hic edito, [illegible]

a Anni 1585.

§. XXIII.

Aegroti sudarium.

CHildebertus Regina [illegible] Gregorius Turonensis refert ab [illegible] Regi Childeberto [illegible] quod [illegible] Childeberte, [illegible] a

En aegrote, Christus sudarium tibi quoque mittit, & [illegible]

[illegible] Christus, qui [illegible] Certe [illegible] Christus, [illegible]

a Greg. Tur. lib. hist. Franc. [illegible]

§. XXIV.

Aegroti lectulus.

VRit aegrotum lectulus [illegible] Sardanapali plumas [illegible] Nam bonus [illegible] a

Aeger tamen [illegible] Laurentius Martyr [illegible] Vincentius Martyr, & [illegible]

Supplicium olim de Christianis [illegible] Nam Christianis [illegible]

[illegible] patria [illegible] velut [illegible] gravabat [illegible] Ita [illegible] Atque hos [illegible] ad [illegible] Hæc mihi [illegible] O [illegible] ad istos, [illegible] Qui [illegible] crucis [illegible] erit & paradisi. Et optimè [illegible] Salvianus [illegible] esse [illegible].

a *Salvianus l. 9. [illegible] c. 20.*

b *[illegible] Anton. Gallonium de martyrib. c. 1. [illegible] pag. 81.*

§. XXV.

[illegible], Christiane,

HÆc cum dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipse & discipuli eius.[a] In hunc [illegible] In hoc Horto ipsa [illegible] Tristis est, ait, anima mea usque ad mortem. Sustinete hic & vigilate mecum. [illegible] Spiritus [illegible] promptus est, caro autem infirma. [illegible] Pater mi, si possibile [illegible] Pater, [illegible] non sicut ego volo, sed sicut tu. [illegible] Pater mi, si non potest hic calix transire [illegible] fiat voluntas tua. [illegible]

[illegible] Horto [illegible] Christe [illegible] Iudas [illegible] Horto [illegible] paradiso [illegible] Adamum [illegible] Sed & [illegible] Hortus [illegible] Horti [illegible].

a *Ioan. c. 18. v. 1. Mat. c. 26. v. 36. Marci 14. v. 22. Luc. c. 22. v. 41.*

§. XXVI.

Christi [illegible]

ÆGrotanti [illegible] Christi in Olive[illegible] Videte & attendite. [illegible] Christus [illegible]

[illegible] tamen [illegible] maiestatem [illegible]. [illegible], procumbat in genua, [illegible], iterum [illegible] cadit, [illegible] longius; [illegible] [illegible], [illegible] sibi [illegible] [illegible] [illegible] potius quam [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible]. O [illegible] [illegible] & vel ipsis Angelis [illegible]! *Et factus est sudor eius, sicut gutta sanguinis decurrentis in terram* a. Ita Christus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lacrymas, & [illegible] sanguineas. Ita [illegible] Amor [illegible] [illegible], ut nostram salutem, vt illi [illegible] [illegible] [illegible] vincula, [illegible] & flagra [illegible], [illegible] & clavi, [illegible] ipsa [illegible] [illegible] videbantur. Sic Deus dilexit mundum b. O amorem [illegible], cui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible]. Vitam [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] IESV; [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & per [illegible] sanguinis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: & tamen plus [illegible] quam [illegible], plus perferre cupiebat, quam per [illegible] [illegible] valebat. Mortis illi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], nec ei sufficiebat, si [illegible] tantum [illegible] in Golgothæ [illegible], nisi [illegible] [illegible] in Gethsemani [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], nisi & [illegible] [illegible] sanguineo sic [illegible], vt iam flagellatus [illegible] [illegible]. O Christe! nondum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Romanæ [illegible]; nondum [illegible] in flagella [illegible], nondum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; nondum [illegible] [illegible] manus, pedesque [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sanguinis [illegible]. Quid [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], præ illo [illegible] [illegible].

In [illegible] horum [illegible], [illegible] [illegible], [illegible], & [illegible] [illegible] dolores [illegible] [illegible] [illegible]. Longè [illegible] [illegible] perferret, si [illegible]

Dominus [illegible] [illegible].

a Luc. c. 22. v. 44.

b Ioan. 3. v. 16.

§. XXVII.

Mater Domini ad [illegible] [illegible], [illegible] [illegible].

Ecce & surge; [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], in hac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], in quo Medicus medicus habitat, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in pharmacum, & sanguinem suum [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed & mortis. In Golgotham ergo [illegible] [illegible] [illegible], quia [illegible] [illegible]. Hic mihi solus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible], laborare [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]; & [illegible] oculos [illegible] [illegible] sanguine & lacrymis plenos, [illegible] [illegible]. Sed & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Nares [illegible], os felle & aceto, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui hunc [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Nihil hic [illegible], nihil dolore liberum.

[illegible], [illegible] [illegible]? [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]! Filium [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] habet? [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. Non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] peccasse? Nihil ille, & tamen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ille & [illegible] [illegible]. Vide caput, brachia, pedes; vide [illegible] [illegible] [illegible], nullam [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Non tantum manus [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] & ambas & [illegible], & [illegible] clavi. Nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Vide ergo, [illegible] [illegible] filium [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ita dolores [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] tormenta.

[illegible]

§. XXX.

Spes ... mitigat.

C[illegible]

[illegible]

§. XXXI.

Spes ... beatissima.

P[illegible]

[illegible]

[illegible] inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula: protegar in velamento alarum tuarum d. [illegible] mea, [illegible] clamat: Quoniam tu es patientia mea Domine; Domine spes mea à juventute mea e. Neque [illegible] frequentissime exclamasse: Sperate in Deum [illegible], Deus spes mea: [illegible] ad idem hortatur: Sperate, inquit, in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda vestra f. [illegible] Memor esto verbi tui servo tuo, in quo mihi spem dedisti, hæc me consolata est in humilitate mea g. Et cum Hieremia ait: Et ego non sum turbatus te pastorem sequens, & diem hominis non desideravi, tu scis. Non sis tu mihi formidini, spes mea tu in die afflictionis h. Tandem alibi memorem audi: Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lacrymis, quia est merces operi tuo, & est spes novissimis tuis i. Jobus in hoc confidentissimus: Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo. [illegible] post tenebras spero lucem k. Scitote, clamat [illegible], quia nullus speravit in Domino, & confusus est. Quis enim permansit in mandatis ejus, & derelictus est? aut quis invocavit eum, & despexit illum? quoniam pius & misericors est Dominus, & remittet in die tribulationis: & protector est omnibus exquirentibus se in veritate l. Et Osee: Spera in Deo tuo semper m. Nam: Omnes qui sperant in eum non infirmantur n. Et alibi: Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum. Bonum est cum silentio præstolari salutare Dei o. Et: Bonus Dominus & confortans in die tribulationis, & sciens sperantes in se p. Sed & nos, scimus quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est. Et omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut & ille sanctus est q. Spem ergo firmissimam concipe de Dei bonitate, & ille sperantem in se non deseret. Videbis Domi- [illegible] in regione vivorum r.

a 2. Tim. cap. 1. v. 12.
b Eccli. cap. 34. v. 14.
c Psal. 4. v. 9.
d Psalm. 60. v. 5.
e Psalm. 70. v. 5.
f Psalm. 61. v. 9.
g Psalm. 118. v. 49.
h Hierem. cap. 17. v. 17.
i Hierem. cap. 31. v. 16.
k Job. c. 13. v. 15. & c. 17. v. 12.
l Eccli. c. 2. v. 12. 13. 13.
m Osee c. 12. v. 6.
n 1. Machab. c. 2. v. 61.
o Thren. cap. 3. v. 25. & 26.
p Nahum cap. 1. v. 7.
q 1. Joan. c. 3. v. 2. & 3.
r Psal. 114. v. 9.

§. XXXII.

Tranquillitas è vera spe.

Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi a. Quid fatigaris per tam varia laborum genera? En adest Dominus, omni labori tuo finem impositurus. Desine ergo, mea anima, [illegible] vitam, & tot laboribus intabescere. Quietis [illegible] Morbus & Mors. Laboriosa, inquis, initia. Ita est, sed scis, plerumque nulli dies minus quieti, quàm qui quieti proximi; nulli minus festi, quàm qui festos antecedunt. Idem hic. Requies tua, æterna requies. Nunc Parasceue te fatigat, brevi sequetur Pascha [illegible]. Age, & brevem adhuc seu laborem, seu dolorem exhauri; tum portam specta, non tantum illam per quam è vita hac egrediens, sed & per quam ingressus est in illam æternam. Ista via laboriosa [illegible]; nunc tamen satis est laboratum, [illegible] ad illa venire, cui laborare. Tu ergo, mea anima, vanis vana dimitte, & ad Dominum verte qui benefecit tibi. Beneficia illius in te summa & immensa: [illegible] quàm illa, quibus utique ad cælum tibi viam (tu bene spera) non ad infernum voluit aperire. Bernardus Claravallensis hoc ante obitum suis [illegible] commendavit, et in [illegible] divinæ clementiæ suæ spei anchoram firmavit. Illud igitur [illegible] in corde & ore [illegible] est: In te Domine speravi, non confundar in æternum b.

a Psal. 114. v. 7.
b Psal. 30. v. 2.

§. XXXIII.

§. XXXIII.

[illegible]

[illegible]

§ XXXIV.

Doloris omnis frangit Patientia.

[illegible]

[illegible] gaudij [illegible]. [illegible] hoc [illegible] est, [illegible] suo nascitur.

[illegible], certè Christianis [illegible] ac [illegible] cum gaudio, quod [illegible] & [illegible] ferre [illegible]? Non [illegible], quod isti & illi?

Quid [illegible] ergo [illegible], [illegible] in Deum [illegible] Gratia [illegible], sed sine [illegible] multi, [illegible] Pusillanimem [illegible] Christianum [illegible] debuit.

a [illegible] l. [illegible]

§. XXXV.

Patientia [illegible].

VIde mihi, obsecro, ad Hierosolymitanam illam probaticam piscinam, [illegible] [illegible] aegrotantem [illegible]. [illegible] ipsa ex [illegible] paupertas, & diuturnae & gravis [illegible] corporis dolores accedant, [illegible] malum, quod valentiss [illegible] patientia, quaesiverit in hoc paralytico. Pauper [illegible] & [illegible] legem [illegible]. Nam [illegible] & [illegible] hominem non haberet qui [illegible] Serenissimi [illegible] Coelo & [illegible] pauperior. Sed [illegible] qui [illegible] ut [illegible] opem ferret, [illegible] commodare. Nullus miserabatur, nemo solabatur: nemo juvabat, [illegible] omnes, quisque [illegible] agebat. Ad hoc paupertatis malum accessit [illegible] paralysis. Ah quam difficile est [illegible] & pauperem, & aegrotum esse! Neque [illegible] hominis, [illegible] aut [illegible]. Ipsos triginta & octo annos, [illegible] gravissimè [illegible], [illegible] & [illegible] ante mortem, & [illegible] vivens, sepultus! Aegrotis plerumque [illegible] annus saeculo. [illegible] ergo saeculis [illegible] hunc aegrotum tot annos? Et tamen [illegible] patientiam & [illegible] animi [illegible] non perdidit, postquam omnia perdidit. [illegible] erat cui alij priores [illegible] in piscinam [illegible], & [illegible] sanitatem [illegible] alij [illegible], & tamen nullus [illegible]. Omnes [illegible] lentius [illegible] primò in [illegible] & qui [illegible] esse vellet, nullus erat. Neque tamen his desperatae valetudinis [illegible] spem [illegible] & [illegible]: sed nec alij [illegible], nulli indignatur, nulli [illegible] [illegible], nullis [illegible] sed nec [illegible] est, [illegible] Deum [illegible] [illegible], non [illegible] non [illegible] melius [illegible] in Deum est [illegible], non [illegible] [illegible] cla[illegible], non [illegible] [illegible] non [illegible] parat, [illegible] animo expectat; post longam [illegible] spem [illegible] Christo [illegible], non [illegible], [illegible] [illegible]. Tu, qui aegrotas, [illegible] haec potes, imò debes, [illegible] [illegible] spera.

§. XXXVI.

Patientia [illegible], Principis Magni.

QUeri possent [illegible] [illegible], aut etiam [illegible] & plebeias animas [illegible] [illegible] patientiae proponi. Quid [illegible] homo? Christum in cruce [illegible] non potes aut Laurentium in craticula? imitare [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible], & in [illegible]. Nimium, inquis, [illegible], & exempla [illegible]. Ergo [illegible]? Non [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] qui [illegible] & [illegible] non [illegible], sed nec aspicias quidem vel audias. Ergo [illegible] [illegible], & docebo [illegible] [illegible].

[illegible] forsan tu illorum [illegible] [illegible] valetudinem [illegible], aut [illegible], [illegible] [illegible], nullas aliorum molestias, sed nec [illegible] aut leges [illegible] [illegible] [illegible] sint, etsi leges [illegible].

Vide mihi magnos principes, qui [illegible] [illegible], sic corporis sanitatem [illegible] [illegible] non [illegible].

VVolfgangus LVIII. Archiepiscopus Moguntinus, Elector XLII. [illegible]

[illegible] ... nihil [illegible] ... habere [illegible] ... poterat [illegible] ... Quia tibi illic [illegible] erat, nulla culpa [illegible] ... patientia [illegible] ... Vt [illegible] ... pusillus.

a [illegible] ... Francisca [illegible]

§. XXXVIII.

Patientia [illegible] ... Christus Dominus.

O Vos omnes qui transitis per viam, attendite & videte, si est dolor, sicut dolor meus a: ad te Christus de cruce clamat. Per viam [illegible] ... ad hoc dolorum [illegible] ... nihil sunt, doloris imagines sunt. [illegible] ... verus est dolor, in quo toto [illegible] ... Ossa, nervi, [illegible] ... per [illegible] ... Nec est qui [illegible] ... Amici [illegible] ... & quam antea [illegible] ... Sed [illegible] ... Ipse Pater [illegible] ... oculi [illegible] ... lacrymis plena [illegible] ... triumphantes hostes [illegible] ... & blasphemias [illegible] ... lingua [illegible] ... foetor ad [illegible] ... Flagella & [illegible] ... guttulas sanguinis [illegible]

[illegible] ... compagine [illegible] ... Quidquid [illegible] ... tamen in [illegible] ... Dominum [illegible] ... si pati [illegible]

a Tob. [illegible]

§. XXXIX.

[illegible] Patientia.

INterrogatus Demosthenes, quid in eloquentia [illegible] praecipuum, respondit Actio. Rogatus quid secundum? respondit Actio. Rogatus, quid tertium? Nil aliud respondit, quam Actio. Ita [illegible] ... alterum ac tertium [illegible] ... Si quaeratur, quid [illegible] ... respondere qui [illegible] Patientia. Si iterato quaeratur [illegible] ... Idem [illegible] Patientia. [illegible] ... Hoc ipsum respondeam Patientia. [illegible] ... Hoc [illegible] ... In patientia vestra possidebitis animas vestras a. Nec aliter Paulus: Patientia, inquit, vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes reportetis promissionem b. [illegible] ... Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei c. Qui [illegible] ... Qui non bajulat crucem suam & venit post me, non potest meus esse discipulus d. [illegible] Augustinus [illegible] ... Pater [illegible] ... Hoc [illegible] ... Dominum [illegible] ... & [illegible]

A [illegible] Angelo [illegible] quod Tobiae dictum [illegible]: Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te. Hoc

autem

[illegible] sæculaf.

Ergo, Deus, qui [illegible] [illegible] Vasa figuli [illegible] sumus, [illegible]

[illegible]

[illegible] Ad Carolum V. Imperatorem [illegible] Elector Brandenburgicus Ioachimus [illegible] Nam Patientia vincit omnia.

a Luc. cap. 21. v. 19.
b Ibid. cap. 10. v. 34.
c [illegible] cap. 14. v. 31.
d [illegible] 1. cap. 14. v. 27.

[illegible]

§. XL.

Tandem peregrinandum est; hospites sumus.

Vita nostra hospitium [illegible]

[illegible]

a Cicero in Catone.
b cap. 7. 1. v. 13.
c August. hom. 19. [illegible] De verbis Domini.

§. XLI.

Census vitæ terminus.

Numerus mensium eius apud te est. Constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt a. Quicquid agas, [illegible]

quicquid molliaris, vitæ tuæ [illegible] numero sunt tibi. Orbis [illegible] ad te convoces; [illegible], Machaonas, Æsculapios, Hippocrates & Galenos omnes [illegible], non hi omnes vel [illegible] agunt, vitam quàm velit Deus. Pharmacopolia [illegible], aurum & [illegible] gemmas, vt [illegible], tamen [illegible] non poterunt non [illegible]. [illegible] quantum velis, vitæ [illegible] omnia [illegible], [illegible] principis [illegible]. [illegible] non [illegible] Opere [illegible], [illegible] agis, vitæ tuæ [illegible] constitutum [illegible] quicquid [illegible] potestatem. [illegible] morti in [illegible] credis, sed & hanc [illegible], qui [illegible], [illegible] habeat [illegible] tibi [illegible]. [illegible] momento [illegible]. [illegible] laborent tibi ad sanitatem, [illegible] & in [illegible], & [illegible], ad [illegible] & [illegible] & algeat, [illegible] mortalis eris, & vbi vitæ tuæ metam (quam Deus ab æterno præfixit) contigeris, age valedic rebus humanis, & ad [illegible] tribunal [illegible] vocat. Nullam hic moram, nullas inducias, nullam [illegible] quære, [illegible], ne [illegible]: ratio reddenda est, ne [illegible] postulo. Numerus [illegible] hominis apud te est, ô Deus: constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt, non poterunt, non possunt. Neque [illegible]: Nemo, inquit, [illegible], qui [illegible] quàm [illegible], non [illegible] alii [illegible],

— [illegible] peruenit ad [illegible].

[illegible] est cuique terminus: [illegible] semper [illegible] non [illegible] diligentia [illegible] Lecticam tuam [illegible], mille [illegible], [illegible] & solus Deus potest. Actum est de te, ô homo, actum est, & [illegible] actum est in æternum, si nunc [illegible] habeas Deum. Æternum [illegible], si hoc mortis momento à Deo recessi-

sti [illegible], si [illegible], ad Deum [illegible] recipies in [illegible]. [illegible] momentum [illegible] de te [illegible]. Qualis [illegible] in omnem æternitatem. Ah, [illegible] & Deo viuas; Quicquid agis æternitati [illegible].

§ XLII.

Prima agonis [illegible].

FAcile [illegible] & [illegible], [illegible] aliena, [illegible] dolor, quàm [illegible] esse [illegible], ecce mors, contra quam [illegible] locutus sum;

Nunc [illegible] opus Ænea, nunc pectore firmo.

Nimirum aliud [illegible] cum [illegible], aliud verò [illegible] cum [illegible], in [illegible]. Facta [illegible] facile est, [illegible] hanc [illegible] illam quam [illegible], difficile. Multi [illegible] communimus, sed [illegible] non esse [illegible]. At verò cùm homo sit in eodem cum Morte [illegible], [illegible] timere incipit. [illegible] aliud est, [illegible], aliud [illegible] hoc non nisi [illegible] est.

Quid [illegible], quid contra [illegible] bonam mentem [illegible]? Quasi verò pugilis sit, cum in [illegible] est, [illegible], [illegible] ingreditur, [illegible] & animo [illegible] Rome gladiator [illegible] in arena [illegible], [illegible] prius [illegible], [illegible], & [illegible] si possis non desperare. [illegible] & Moriturum [illegible] Christum aspice [illegible]. [illegible] tui non spectator [illegible] est, sed & adiutor, & [illegible] arma [illegible], quasi manu tibi porrigit. [illegible] Sanctis Dauid [illegible] Sonans [illegible] P[illegible], hoc [illegible] & [illegible]. [illegible] bono Deo committe. Nosti illud Abrahami ad filium: DEUS PROVIDEBIT.

[illegible] altera.

ECce moriar, qui dictum [illegible] poteram. Imò certè non poteram, nam si possim, po-

tu si-

[illegible]

Mori.

[illegible]

§. XLIII.

[illegible]

Æ [illegible]

[illegible]

[illegible] Quid poterit nihil [illegible] si [illegible] vel [illegible] crede, [illegible] Malo [illegible] [illegible]

a [illegible]
b [illegible] c. 3. v. 12.
c Hebr. c. 12. v. 5.
d [illegible]

§. XLIV.

Ægrotus ad seipsum, contra seipsum.

Quid [illegible] tantus [illegible], nec [illegible] si bene, [illegible] Nescimus [illegible] ad mortem, [illegible] est. [illegible] Sed [illegible] Deus [illegible] Non est [illegible] Tu igitur hoc age, & [illegible] in animo habe. Nulla est [illegible] Generosissime dixit Rex Macedo: Ego me metior non ætatis spatio, sed [illegible] Tu [illegible] non annorum terminos, sed æternitatem, quæ nullum habet terminum.

a Sap. cap. 4. v. 9.

§. XLV.

Ægrotus ad Deum.

Deus [illegible] Ego [illegible], & [illegible] Desidero autem, ô Deus, [illegible] desidero pro [illegible] & [illegible]

Hunc me [illegible] Deum [illegible] Nisi, [illegible] tibi [illegible] Deus [illegible]

[illegible] ô Deus, hic [illegible] Hic [illegible] Nullos labores, nullos dolores [illegible] Domine [illegible] Scio enim [illegible] Deus [illegible]

Ego [illegible] ô bonitas, [illegible] Sed tamen [illegible]

velle operari. Volo, Domine, volo, & dico ja[illegible] vel [illegible], [illegible] amore & [illegible] & [illegible] paratus sũ, quicquid [illegible], quicquid [illegible] [illegible] tuo amore [illegible] facta & passiones. Dic [illegible] Domine quid me vis facere? quid pati me vis? [illegible] ego illa [illegible] [illegible] carnem & [illegible] sapientiam. [illegible] veritatem & [illegible] [illegible] principia [illegible]; illa [illegible], hæc [illegible] [illegible] [illegible] carnali, [illegible] [illegible] [illegible], illa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sapientia. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Nihil enim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Omnia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Sed [illegible] [illegible] in æternum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hæc omnia [illegible] [illegible], [illegible] Dei [illegible] [illegible]. Ah! Domine Deus meus, ô pater & [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] passi sunt & [illegible] [illegible], quicquid [illegible] pati [illegible] facere [illegible] [illegible], non tamen ideo dignus sum, qui vel momento [illegible]; quanto minus [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] tibi [illegible]. Quæras ergo modis [illegible] ad cælum mihi [illegible]? O infinita bonitas, si non [illegible] [illegible], actum est de me: in cælum nunquam admittar, [illegible] misericordia [illegible]. [illegible] ergo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in me indignationem. Misericordia tua, Domine, Oceanus est & [illegible] mare, in hunc igitur Oceanum [illegible] in hoc mare præcipitabo, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], in [illegible] [illegible] [illegible], ô Deus, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], in his [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Clamo igitur cum [illegible]:

Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam.

Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.

Sed & in [illegible] [illegible] [illegible], in [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ô Deus clamare, neque [illegible] aliud quam hoc ipsum: MISERERE MEI DEUS, SECUNDUM MAGNAM MISERICORDIAM TUAM.

a [illegible] S. [illegible]

§. XLVI.

Ægrotus cum Deo [illegible].

SEntentiam illud [illegible] [illegible] Ecclesiæ Africanæ decus Fulgentius, [illegible] Pontifex, doctrinâ & vitæ sanctimoniâ conspicuus, septuagenarius [illegible] [illegible], assiduè ingeminabat hoc votum:

Domine, da mihi modò patientiam, postea indulgentiam.

Hoc [illegible] [illegible] capiti [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] dolor, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

Patientiam, ô Domine, patientiam, postea da indulgentiam.

[illegible] cum Deo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] victoriam, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] velle [illegible]. [illegible] Fulgentius [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] in cælo [illegible] [illegible] [illegible].

Beatus Richardus Cicestrensis Antistes, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Domine cir-

[illegible] inscripsit:

[illegible], Dimiler, *[illegible]*

[illegible]

[illegible] Mariae [illegible] his vocibus in-clamabat:

[illegible], Mater gratiae,
[illegible] Misericordiae,
Tu nos ab hoste protege,
Et hora mortis suscipe.

[illegible] Grandior. [illegible] mors est. [illegible] est [illegible], & [illegible] imperat, volui-[illegible].

§. XLII.

Deo gratias, assiduum sit agentis ac-[illegible].

Virgo [illegible], Domini mater, MARIA, ut [illegible] Deum [illegible], [illegible] illud [illegible] Deo gratias. Ne-[illegible] quam hoc ipsum: *Deo gratias.* Hanc [illegible] Ecclesia in tali [illegible], fere [illegible]. Hac illa [illegible] olim, [illegible] Religiosis, in [illegible] & [illegible] familiaris vox: *Deo gratias* [illegible].

Dixit Cyprianus [illegible] a Proconsule Gale-rio [illegible], acci-[illegible]: *[illegible] Cy-prianum gladio animadverti placet:* dixit Cy-prianus: *Deo gratias.* [illegible] vero antea [illegible] jussit a suis diaco-[illegible], [illegible] gratias egit. Theli-ca [illegible] Martyr dum [illegible], hoc [illegible] : *Deo gratias* [illegible]. Euplius [illegible] martyr [illegible] Evan-gelio [illegible] est caput; [illegible] hoc [illegible], *Deo gratias.* Bonifacius [illegible] mar-tyr, in [illegible] Gratias, [illegible], [illegible] IESV. [illegible] clara [illegible] annos, morbo [illegible] *Deo gratias* [illegible]. [illegible], [illegible] Verissime dixit Augustinus: [illegible] & [illegible], & ore pro-nuntiare, & calamo exprimere, quam *Deo gratias?* Hoc nec dici brevius, nec audiri lae-tius, nec intelligi grandius, nec agi fructuo-sius potest. *Deo gratias*, quod et [illegible] dicere [illegible]. In adversis, inquit Chry-sostomus, [illegible], Christiani gratias agunt. [illegible], [illegible] Deum laudat, [illegible] quod male factum est, nihil esse facit. Nam & tu [illegible] & Deus [illegible] & diabolus [illegible]. Nihil hac lingua [illegible] est, quae in adversis *Deo gra-tias* agit. [illegible] lingua [illegible] utraque parte [illegible]. Tertul-lianus [illegible]: Cum ille [illegible], inquit, ad [illegible], nihil ex ore [illegible], nisi *Deo gratias* [illegible].

Ioannes Avila [illegible] magister, dicere solebat: Plus valet in [illegible] & doloribus unum *Deo gratias*, quam sex millia in rebus prosperis & bona va-letudine. Nam *Deo gratias* agere, inquit, tempore [illegible], atque tempore [illegible], proprie proborum.

[illegible], ut optime agere, [illegible] sic linguam forma, ut [illegible] tibi est, hoc in promptu dicas: *Deo gratias.* [illegible] Domini [illegible] in doloribus [illegible] vexant, moerore [illegible], *Deo gratias.* Saeviant dolores, augeant ejulatus, tormenta cre-scant, *Deo gratias.* [illegible], occi-dar, *Deo gratias.* [illegible], [illegible] adversa & [illegible]. Ad hoc [illegible]: In [illegible], inquit, gratias agere [illegible] in [illegible] quam in [illegible] commo-da, tam in inopia quam in copia, tam in per-turbatione quam in tranquillitate, tam in ad-versis quam in prosperis. *In omnibus gratias agite.* Non enim [illegible] Dei est, [illegible] Domi-num in omni tempore semper laus eius in ore meo. [illegible], nulli sunt dolores, in quibus [illegible] gratias [illegible]

[illegible] gratias; In omnibus gratias agite. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

a [illegible] de vita Christi c. 51.
b [illegible] c. 5. § 22.
c [illegible] 19. 3. [illegible] n. 33. [illegible] n. 134.
d [illegible] c. 21. n. 22.
e Aug. [illegible] epist. 57. ad [illegible]
f Chrys. tom. 4. [illegible] epist. ad [illegible] mihi pag. 1137.
g [illegible] c. 23.
h 1. Thess. c. 5. v. 18. i [illegible] 33. n. 3.

§. XLVIII.

Ægroti vota in Deum [illegible].

Mori, [illegible] est negotium, & [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] ex ægroto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] & ignotum, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: Deus, [illegible] [illegible] Sed [illegible] [illegible] [illegible] Deo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Æternitatem, [illegible] [illegible].

Sic [illegible], sic & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] Iam pridem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad Æternitatem [illegible]. Et quia Deus [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. In te, Domine, [illegible] non confundar in æternum [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Quid [illegible], & [illegible] quid [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Cùm venerit dies ille qui [illegible] hoc [illegible] [illegible], [illegible] hoc, [illegible] [illegible] [illegible] Deo [illegible]. Nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Per has [illegible] [illegible], illi [illegible] [illegible]. Quemadmodum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] non [illegible] [illegible] loco, in quem [illegible] [illegible], [illegible], iam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Transeundum est. Dies iste [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], in qua [illegible], corporis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & hoc ipsum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Nunc tibi [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & illud corpus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quid [illegible]. Hinc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & lux [illegible] [illegible] [illegible]. Nulla [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]. Quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]! Hæc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & Æternitatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Quid [illegible] [illegible] Christiani? Hæc [illegible]

tenuem, hanc meditemur. Nemo bona malè [illegible], [illegible], [illegible] ad Æternitatem via est Mors.

a Psal. 40. v. 1.
b Ib. v.
c Quos abscon- [illegible], has mysteria expo- suri
d Senec. epist. 102. fin.

§. XLIX.

Constantia.

CONstantes, absentes; constanter. Nulla est patientia, si desit constantia. Sed enim, qui dicit: hac iam altera, iam tertia, iam quarta vel quinta, iam sexta hebdomas est, quod decumbo. Queritur alius: hic iam sextus, iam decimus, iam decimus sextus mensis agitur, ex quo male habere cœpi. Non desunt qui querantur iam secundo, iam tertio, iam octavo, iam decimo iacere anno, & planè in lecto esse. O bone! non valde patiens est animus, ad calculos tam exactum, dies, & menses, & annos numerare. Durate, quæso, durate, & vos rebus servate secundis. Verè patiens, cùm annos plurimos acciderunt: Temporis productum est, inquit, quæ morbus mulcet, sed æternitatem specto. Omnis labor brevis est, respiciens sempiternam lætitiam, quæ pænè tandem ægrotantes quantum [illegible].

B. Servulus (quem Gregorius Magnus a habet commemoratum), à prima ætate usque ad finem vitæ plerumque paralysi dissolutus, ita quidem ut nec manum ad os movere, nec in lectum se locare valeret potentis ministrantium tota penè vita lectum [illegible] audiendo. Illius autem quid erat, nisi tum mente? Dixisse se sperandi [illegible] annis [illegible] morituri, illud vitam, Deo gratias, absolutè usurpabat. Hujus erat in morbo sanè, licet sanè æternum, nihil esse nisi iter ad Æternitatem.

Beata Lydvvina b virgo Schiedamensis, ipsos triginta octo annos diversis morbis conflictata, tamquam illam ad probaticam piscinam [illegible]. Hanc virginem rectius dixisses mori quàm vivere tot illis annis, quos inter gravissimos, inauditos, & penè continuos dolores exegit. Omnis cruciatuum varietas in illam coniurat. Annis triginta vix tantum panis comedit, quantum vir robustus in uno die sufficeret; vix aliam tribus mensibus aliquid quantum cepit. Accedit ad [illegible] tres [illegible] & ipsa mortuus. In hac [illegible] Lydvvina hoc semper [illegible]: O bone IESV [illegible]. Hæc enim virgo triginta octo annos per maximos dolores [illegible]. Vix [illegible] ad Æternitatem c.

Sed et quæ & Servulum & Lydvvinam æquarent in morbo constantia [illegible] superet. Beata Coleta d virgo Corbeiensis incredibilem dolorem vim annos amplius quinquaginta patientissimè sustinuit. Subinde [illegible] dormivit. Ictus [illegible] dolorem plurimum augebantur. Quandoque tam corporis [illegible] quàm illa supplices Dei favores impetrabatur; omnia sanctorum martyrum tormenta sine horrenda gradatim experta est, aliis cruciatibus super alios immissis. Inter hæc illa superbat: O si ego vos omnium [illegible] membra ac singula pati possem. Theatrum esse cupio, in quo gentes omnes [illegible] sudant, ut inde Angelis & Deo spectaculum fiat. Lectulus aliorum ægrotorum [illegible] clavis [illegible]. Hanc illa formidabilem dolorum continuationem ac [illegible], annos, ut diximus, amplius quinquaginta, admirabili patientia toleravit. Verum & hæc virgo tot annis vix unum momentum esse fuit ad Æternitatem. Poterit & hæc virgo cum beato Bernardo dicere: Opus meum vix unius est horæ: & si plus, præ amore non sentio e.

Quare, mi ægrote, & dies & annos tibi numeras; [illegible] voca [illegible] patientiam atque constantiam, beatitatem æternitatem specta. Labor est exiguus, brevis dolor, plena merces.

a Greg. l. 4. dial. c. 14.
b Seu Lidvvida
c Ita Zachar. Lippelus & Francisc. Haræus 14. April. obijt hæc virgo anno 1433.
d Alij Nicolaam nominant, de qua Surius & Haræus 6. Martij, obijt anno 1447.
e Bern. ser. 14. in Cant. med. fert.

§. L.

VT tam fortes quàm ægrotus ea quæ faciat apud animum suum statuat, in opus

pesse

[illegible] perducere. [illegible] fuerit facta, [illegible] animo [illegible] quendo.

I. ORATIO.

[illegible], [illegible] afflictus dicenda.

DVlcissime Domine Iesu Christe, [illegible] Pauli [illegible] ; [illegible] per me [illegible] beneplacitum tuum. Dulcis Iesu, hoc beneplacitum tuum eligo & [illegible], quaecumque [illegible], morbos & [illegible], & me totum fidelissimae Providentiae, sanctissimaeque Voluntati tuae committo. Spero in te, & rogo, ut me, & omnia quae circa me sunt, [illegible] dirigas ad gloriam tuam, & animae meae salutem.

II. ORATIO.

Ad conformandam cum divina Voluntate Conformitatem.

DOmine Iesu Christe, qui ad gloriam tuam, & salutem nostram [illegible] & ad perfectionem [illegible] [illegible] gratias ago, quod [illegible] & hac [illegible] [illegible] gratiam ut ex hac [illegible] fructus & [illegible], neque impatientia vel [illegible] impediatur. Tuam [illegible] Apostolum [illegible], [illegible] cum sub hac cruce laborem & [illegible]. Quod autem potes, [illegible] velis etiam rogo, ut [illegible] & [illegible], [illegible] calicem a me transferas, [illegible] Regem [illegible] [illegible] liberasti; Verumtamen [illegible], sed tua, quae semper [illegible] [illegible] Voluntas fiat. [illegible] [illegible] cum qualis [illegible] curandis [illegible]. O [illegible] Pater, [illegible] [illegible]

III. ORATIO.

Ad acquirendam Patientiam.

[illegible] tempore, ut in aeternum [illegible] [illegible] Deus, [illegible] & [illegible] tibi placuerit; [illegible] probari. [illegible] Domine [illegible]. Me totum [illegible] Voluntati tuae submitto, atque [illegible]. [illegible] me [illegible] sperare non desinam. In manibus tuis sunt sortes meae.

NOsti omnipotens Deus, quam vile sit & fragile hoc [illegible] quod [illegible] in pulverem [illegible]. Adeo nihil est [illegible], quae caro contra spiritum semper [illegible], [illegible] impatientiae, pusillanimitatis, diffidentiae, aliarumque perturbationum [illegible] vel leviter [illegible]. Tuam igitur [illegible] medice, [illegible] tuam pharmacum, quod PATIENTIA dicitur, mihi [illegible] est PATIENTIA.

Da mihi quaeso, Domine, [illegible] esse animo, ut [illegible] laeta & [illegible], [illegible] & aspera [illegible] quam de [illegible] manibus profecta [illegible] esse [illegible] certissimo credam, [illegible] ad salutem [illegible] exercitationem ac perfectionem dirigis omnia.

Donet mihi obsecro spiritus tuus, quem [illegible] possideam [illegible] in patientia possidere usque ad mortem. [illegible] & dolores [illegible] & [illegible] laborantem [illegible] ego vero licet [illegible] usque [illegible], tamen [illegible] & [illegible] saepius. [illegible] Domine, [illegible]

 [illegible]

firmitate perstitiare, & pro honore tuo tristari possim. Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Ad haec gratia tua dante respiciam saepe in faciem Christi mei & Filii tui crucifixi, qui se patientibus omnibus absolutum PATIENTIAE speculum & exemplar praebet. Sed & sanctissimi ac fidelissimi amici tui in eadem mea me consolentur, qui tanquam aurum in ardenti fornace sic probati ac purgati, atrocissima quaeque supplicia pro te, tu patientissimè tua & fortissimè pertulerunt, tanto enim Capiti fortissimè in crudelissimis deliciis quanto magis patientiores exultantes in gravibus tormentis.

IV. ORATIO.

Ad augendam Patientiam.

Vita haec nostra peregrinatio est ab exilio ad patriam. Et in decursu huius peregrinationis vitae, quo tendimus ad te, Deus, ... & caelestem contradicimus, excitant nos scandala, & spinae pungunt, et concupiscentiae inquietant & fatigant me cum. Sint ergo mihi, Deus, lectus, ... adversa omnia, velut calcaria, quibus segnis hic equus, vel potius asinus vegetetur, ne semper in via subsistat. Fac nos, Domine, oblivisci viae, meminisse patriae, atque si aspicis pondus adversitatum, ... etiam ... ad te perpetuò intenti & erecti. Ceterùm, tua, Domine, fiant omnia, fiat de omnibus sine exceptione, quod inscrutabili tuo iudicio visum fuerit, hoc ..., ut tuis tibi inimicum esse patiaris.

V. ORATIO.

Ex spiritualibus ... in divinam Voluntatem ... ex Ludovico Blosio.

Dulcissime Domine Deus meus, memor esto quaeso, benigneque considera me pauperem creaturam tuam esse, te vero Dominum & creatorem meum. Ecce ego me in aequissimam ... tuam offero, & gratissimae Voluntati tuae integrè resigno, paratus hoc & aliud quodcumque ..., quod tibi placuerit, sustinere. Verum me sicut vis, in tempore & in aeternitate. Quicquid tu Pater caelestis in me & de me facere decreveris, facito, nam ad omnia quae possum humilitate me totum tibi offero, trado, & resigno, liberam potestatem in quacumque super me statuere volueris; indifferenter enim volo de manu tua bonum & malum, dulce & amarum, laetum & triste suscipere, & pro omnibus gratias agere. Custodi me solum, ô Deus, ab omni peccato, & non timebo mortem nec infernum, dummodo in aeternum me non proiicias nec deleas de libro vitae, non mihi nocebit quicquid venerit tribulationis super me. Adesto mihi Domine Iesu, in omni loco & tempore, Hoc mihi sit consolatio, libenter pro te velle carere omni humano solatio. Et si tua mihi defuerit consolatio, tua Voluntas & iusta probatio sit mihi pro summo solatio. Sit nomen sanctum tuum nunc & in aeternum super omnia benedictum.

VI. ORATIO.

Eiusdem sensus, sed brevior.

O Amor ineffabilis, ô dulcissime Iesu, Deus meus, si mihi daretur optio ... quaecumque patiendi, ... non aliud peterem quam hoc ipsum quod patior, & hoc millies peto, ut laudatissima Voluntas tua secundum optimum beneplacitum tuum in me, de me, per me, & in omnibus semper fiat.

Huc legi possunt ex Imitatione Christi l. 3. c. 15. & c. 50.

VII. ORATIO.

Litania aegroti & morituri accommodata è sacris litteris.

Kyrie eleison.
Christe eleison.
Kyrie eleison.
Christe audi nos.
Christe exaudi nos.

Pater de caelis Deus.	Miserere nobis.
Fili Redemptor Mundi Deus.	Miserere nobis.
Spiritus sancte Deus.	Miserere nobis.
Sancta Trinitas unus Deus.	Miserere nobis.
Qui sanas contritos corde.	Miserere nobis.
Qui vulneras & mederis.	Miserere nobis.
Qui mortificas & vivificas.	Miserere nobis.

Qui

Qui [illegible] ad [illegible] & [illegible].
Qui hominem in sua infirmitate curare [illegible].
Qui propter misericordiam tuam magnam, [illegible] faciei nostrae [illegible].
Qui [illegible] vitae [illegible] sanasti.
Qui Ezechiam ad te clamantem à morbo liberasti.
Qui daemonium à Sara depulisti.
Qui Tobiam lumine caeli videre fecisti.
Qui Centurionem pro filio deprecantem exaudisti.
Qui socrum Petri à febri liberasti.
Qui mulierem spiritu infirmitatis annis decem & octo inclinatam, ad sanitatem perfectam erexisti.
Qui filium principis iam mori incipientem à febri sanasti.
Qui puerum Centurionis verbo sanasti.
Qui paralyticos & leprosos curasti & mundasti.
Qui à spiritibus immundis vexatos & obsessos liberasti.
Qui mulierem per tactum fimbriae tuae à sanguinis fluxu sanasti.
Qui surdos audire fecisti.
Qui claudis gressum restituisti.
Qui mutorum ora aperuisti.
Qui caecos illuminasti.
Qui omnes infirmos & aegrotos languentes sanasti.
Qui omnes oneratos & laborantes reficis.
Qui ipse languores nostros portasti.
Qui filium mortuum matri viduae vivum restituisti.
Qui filiam Archisynagogi ad vitam revocasti.
Qui Lazarum quatriduanum à mortuis suscitasti.
Qui aegrotos visitasti, & visitantibus praemia aeterna promisisti.
Qui per umbram Petri multos ab infirmitatibus suis liberasti.
Qui per sudaria & semicinctia Pauli [illegible] curasti.
Qui per ossa Elisaei mortuum ad vitam revocasti.

Miserere nobis.

Deus adiutor & protector noster. Miserere nobis.
Susceptor & liberator noster, Miserere nobis.
Refugium nostrum, & consolatio nostra. Miserere nobis.
Fortitudo & Patientia nostra Miserere nobis.
Salvator & Redemptor noster. Miserere nobis.
Propitius esto. Parce nobis Domine.
Propitius esto. Exaudi nos Domine.
Propitius esto. Libera nos Domine.

Ab omni malo.
Ab omni peccato.
Ab omni morbo & languore.
Ab omni impatientia & pusillanimitate.
A peste & omni contagione.
Ab insidijs diaboli.
A periculis mortis.
A doloribus inferni.
A subitanea & improvisa morte.
A damnatione perpetua.
Per incarnationem tuam.
Per lacrymas & aerumnas tuas.
Per labores & defatigationes tuas.
Per tristitiam & taedium tuum.
Per pavorem & moerorem tuum.
Per sitim & famem tuam.
Per agoniam & sanguineum sudorem tuum.
Per sacrosancta vulnera tua.
Per pretiosum sanguinem tuum.
Per Crucem & Passionem tuam.
Per mortem & sepulturam tuam.
Per gloriosam Resurrectionem tuam.
Per admirabilem Ascensionem tuam.
In die Iudicij.

Libera nos Domine.

Peccatores. Te rogamus audi nos.
Vt nobis parcas. Te rogamus audi nos.
Vt nobis indulgeas. Te rogamus audi nos.
Vt spatium verae poenitentiae nobis concedas. Te rogamus audi nos.
Vt compunctionem cordis, & fontem lacrymarum dones. Te rogamus audi nos.
Vt nos visitare & consolari digneris. Te rogamus audi nos.
Vt sanitatem mentis & corporis largiaris. Te rogamus audi nos.
Vt indulgentiam & remissionem omnium peccatorum impertias. Te rogamus audi nos.

Vt gratiam & consolationem sancti Spiritus infundas. Te rogamus audi nos.

Vt veram Christianæ patientiam tribuas. Te rogamus audi nos.

Vt nobis in omni tribulatione nostra succurras. Te rogamus audi nos.

Vt nos in hora mortis contra omnes insidias diaboli protegas. Te rogamus audi nos.

Vt nos in tua gratia mori & ad finem vsque perseuerare facias. Te rogamus audi nos.

Vt angustias nostras benedicas & sanctifices. Te rogamus audi nos.

Vt spiritum nostrum in manus tuas suscipias. Te rogamus audi nos.

Vt post obitum nostrum paradisi ianuas nos gaudentes introire iubeas. Te rogamus audi nos.

Vt nos exaudire digneris. Te rogamus audi nos.

Fili Dei. Te rogamus audi nos.

Fili Dei. Te rogamus audi nos.

Fili Dei. Te rogamus audi nos.

Agnus Dei, qui tollis peccata Mundi. Parce nobis Domine.

Agnus Dei, qui tollis peccata Mundi. Exaudi nos Domine.

Agnus Dei, qui tollis peccata Mundi. Miserere nobis.

Christe audi nos.

Christe exaudi nos.

Kyrie eleison.

Christe eleison.

Kyrie eleison.

Pater noster &c.

Vers. Saluos fac seruos tuos.

Resp. Deus meus sperantes in te.

Vers. Adiutor noster esto, ne derelinquas nos.

Resp. Neque despicias nos Deus salutaris noster.

Vers. Adiuua nos Deus salutaris noster.

Resp. Et propter gloriam nominis tui libera nos.

Vers. Domine exaudi orationem meam.

Resp. Et clamor meus ad te veniat.

OREMVS

Deus qui vnigeniti tui patientiâ antiqui hostis superbiam contriuisti, da nobis quæsumus, quæ idem pro nobis pertulit, dignè recolere, sicque exemplo eius cuncta nobis aduersantia, æquanimiter tolerare.

Deus humani generis benignissime conditor, & misericordissime reformator, qui hominem inuidia diaboli ab æterna felicitate deiectum, Vnigeniti Filij tui pretioso sanguine redemisti, viuifica nos famulos tuos gratiæ tuæ vigore, & laborantibus nobis in procinctu salutem? reple nos gaudio cordis & lætitiâ spiritus; expelle à nobis omnes hostiles insidias, & mitte nobis medicum salutis, Angelum pacis, qui nos in angustijs positos consolationibus tuis attollat, quibus in præsenti consequamur auxilium, & in futuro præmia obtineamus æterna.

Misericordiam tuam humiliter deprecamur, omnipotens Deus, vt amissam gratiam nobis reconcilies, atque mentis poenitentia in illam omnibus longè & ... perueniat. Deus sub cuius nutibus vitæ nostræ momenta decurrunt, suscipe preces humiliter ad te clamantium, vt de vtraque aduersitate & ægritudine liberati, perpetuâ te gratiarum actione laudemus. Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, &c.

VIII. ORATIO.

Ad stabiliendam humanæ voluntatis cum diuina conformitatem.

O Dulcis Iesu, neque vitam, neque mortem, sed tuum beneplacitum desidero, & expecto: fiat mihi secundum voluntatem tuam. Si vis vt moriar, dulcis Iesu, suscipe spiritum meum. Et licet ad vespertinam venerim omnium nouissimus, da mihi, vt tecum, & in te aquam accipiam sempiternam. Si verò vis, vt diutius viuam, dulcis Iesu, hoc propono, & pro hoc gratiæ tuæ suffragium rogo, reliquam vitam meam corrigere, atque in holocaustum tibi totum offerre in gloriam tuam, & secundum beneplacitum tuum.

IX. ORATIO.

Ad hoc idem impetrandum, quod summè & vnicè est necessarium.

DOmine Iesu Christe, obsecro te per amorem quo omnium hominum onera portasti, vt facias me omnia infirmitatis meæ cum gratitudine suscipere de manu prouidentiæ tuæ, & ad voluntatem paterni cordis tui, & pro tuo amore, quamdiu tibi placuerit, complacit-

plissimum mei ipsius [illegible], [illegible] ita [illegible], vt [illegible] [illegible] vel in [illegible] [illegible] vel [illegible]; [illegible] Atque [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], vt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vitæ.

X. ORATIO.

Ad impetrandam Patientiam.

O Domine Deus meus, [illegible] me [illegible] [illegible] dolor, [illegible] & [illegible] per gratiam tuam [illegible]. Video iam toto [illegible] dolor, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Obsecro igitur te Domine, & supplici[illegible] [illegible], vt [illegible] mihi [illegible] peccata mea, [illegible] magnam misericordiam tuam. Tu Domine, qui [illegible] peccata [illegible] mundi. Tu Domine, qui [illegible] flagella [illegible], da [illegible] [illegible] patientiam, ita vt [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] meo. Miserere mei Domine, miserere mei & adiuua me, [illegible] quod mihi necesse est in corpore & anima. Scis omnia, potes omnia, qui viuis in sæcula sæculorum.

XI. ORATIO.

Post sumptam in morbo SS. Eucharistiam.

Ad Iesum Christum Mundi Saluatorem.

Gloria tibi Christe, qui in dulcedine tua pauperem [illegible] animam visitare & [illegible] dignatus es. Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Iam te amo, dulcis amor, iam vltra [illegible], iam Mundo & [illegible] Mundi [illegible], [illegible], iam gaudens ad te venio, Deus meus. Nihil amodo, nihil, ô bone Iesu, me separabit à te! nihil enim Christi [illegible] sum, in te viuam, in te moriar, & in te, si volueris, in æternum permanebo. Viuo iam non ego, viuit verò in me Christus. Tædet [illegible] vitæ meæ; cupio dissolui & esse cum Christo: mihi enim viuere Christus est, & mori lucrum. [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible], quoniam [illegible] Domine, & sicut desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei mei!

Benedic mihi, Iesu amantissime, & nunc in pace dimitte me, quoniam verè tuus sum ego, & in æternum nunquam dimittam te. O si [illegible] tibi [illegible] nunc [illegible] in æternum, [illegible] totus in te immergi, totus absorberi & sepeliri in te [illegible], [illegible] inter amplexus tuos [illegible] requiescere [illegible] tota in te, & felicissimè fruar te Deo amatore meo. Quid mihi iam vltra cum Mundo, mi amantissime Iesu! Ecce nec in cælis quicquam præter [illegible] volui. In manus tuas, Domine Iesu, commendo spiritum meum. Recipe me, dulcis amor, vt in æternum mihi bene sit in te, & in pace simul in te obdormiam & requiescam.

XII. ORATIO.

Ad Beatissimam Virginem Mariam matrem Domini.

O Mater misericordiæ, mater æterni Regis, perueniant ad te preces meæ. Scio me peccatis meis grauia [illegible] commeruisse, sed tamen impetra mihi à Filio tuo misericordiam, vt antequam moriar, ex animo [illegible], & [illegible] agam pœnitentiam. O mater Domini, assiste mihi & adiuua me [illegible] & [illegible] tua, in omnibus doloribus meis & præsertim in vltimâ [illegible] meâ succurre mihi. O mater [illegible] non me deseras in hora mortis meæ.

AD S. ANGELOS.

O Purissimi spiritus Angeli beatissimi, assistite quando mihi migrandum ex hoc sæculo, & [illegible] suscipe me ad [illegible] spirituum cœlestium, & animam meam in vestram consortium [illegible]. Tu præcipuè Angele bone, qui custos es meus fidelissimus, defende me in prælio, vt non pereamin

tremendo

tremenda iudicia. O venerande sancti Angeli Dei, [illegible] obsecro [illegible] defendas, vt [illegible] & vt anima mea, ad [illegible] perueniat.

Ad Patronum, aut Patronam suam.

O Patrone optime, sancte N. [illegible] in te spem [illegible] & [illegible] collocaui. Tuis obsecro deprecationibus apud Deum, & nunc mihi adsis, & praesertim in extremo mortis meae articulo, impetra mihi ipsum benignum Dominum, vt [illegible] meo audiam [illegible]. Venite Benedicti Patris mei, accipite regnum quod paratum est ab initio Mundi. Vt ita tecum ô sancte N. aeternum & immortalem Dominum glorificem in secula seculorum.

CORONIS CAPITIS SECVNDI AD LECTOREM.

H*Aec à diximus, sanis & aegrotis partim vertendis, vt respirent, partim excitandis vt vigilent, partim roborandis vt vincant, ad extremum Mortis occursum parati. Contra proficuo experiri praestat, quàm mori male. Male mori errorum omnium non solùm pessimus, sed & indelebilis, inexpiabilis error est.*

Itaque nunc moribundos accedimus, & iis documenta scribimus, non vt ea tunc primùm legant, cùm moriendum, sed vt à sanis lecta, prosint moribundis.

AD

AD CAPVT III.

Imago III.

MORIBVNDIS SIC CONSIDERANDA.

A. *Ah hæc ferunt, quæ nos [illegible] quærens* : [illegible]
B. *[illegible] domum, [illegible] sub terra [illegible] habitaturi.*
C. *[illegible] mortales [illegible] hic nemo est [illegible].*
D. *[illegible] mortalitas, [illegible] semen est; sed seges immortalitas.*
E. *[illegible] sed expectat [illegible] opera.*
F. *[illegible] sed vt resurgat: [illegible] moritur, sed [illegible].*
G. *[illegible] caput [illegible] est [illegible]* ; MORIENDVM EST.

CAPVT III.

MORTIS MEMORIA

REPRÆSENTATVR MORIBVNDIS.

§. 1

Ars bene moriendi compendio traditur.

NESCIRE mori, infelicitas omnium miserrima est. Vt ergo id discamus, quod vnum vnicè discendum est, quinque potissimum obseruanda sunt, quæ [illegible].

Primum, *Animus liber & intrepidus.* Res [illegible] hoc est, & [illegible] cætera. Magna [illegible] satisfactio est, [illegible] promptè [illegible]. [illegible] Voluntariè, inquit, sacrificabo [illegible] Deo placet, & homi- [illegible] liber, [illegible] animus, & [illegible] in Deum fiducia. [illegible] voluntatem humanam [illegible] conformitatem. Ergo [illegible], cur non modò [illegible] ad [illegible] comparandu[m] [illegible] singularis affectus ad *Domini passionem*, quæ singulis diebus Veneris, certis precibus ac operibus colenda.

Alterum, *Testamenti ac debitorum expeditio.* [illegible] est de testamento non cogitare, nisi cùm mors in foribus est.

Dispone de bonis, dum adhuc mentis tuæ es.

In iis porrò legandis quæ nostri arbitrij sunt, regulam D Ambrosius hanc suggerit: Fides sincera sit, & prouidentia [illegible]

Sciui

[illegible] Deum [illegible] in gratia.

[illegible] Hic illud [illegible]

Quartum, [illegible]

Quintum, [illegible]

a Psal. 33. v. 8.
b [illegible]
c Bellar. de arte moriendi l. 2. c. 6. [illegible] pag. 181.
d Matth. c. 12. v. 36.

§. II.

Tempus male perditum, quomodo recuperandum.

Amissum tempus quisquis recuperare cupit, [illegible] in illud Æternitatis Nunc incipiat, in quo Deus [illegible] in Deo [illegible] in Deum [illegible]

O Æterna [illegible] Deus [illegible]

De his [illegible]

a Psalm. 72. v. 10.

§. III.

Breuis vita quomodo extendenda.

Breuitatem humanæ [illegible]

a Sap. c. 4. v. 13.
b Bernardus epist. 253.

§. IV.

§. IV.

[illegible]

APud mortales [illegible] etiam [illegible], & [illegible] quid [illegible] [illegible] qui vallem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Mundi [illegible]. Ac [illegible] [illegible] [illegible], ut ille & hi [illegible]:

I.

Cur Mundus militat sub vana gloria,
Cuius prosperitas est transitoria,
Tam cito labitur eius potentia,
Quàm vasa figuli, quae sunt fragilia.

II.

Dic ubi Salomon, olim tam nobilis,
Vel ubi Samson est, dux invincibilis,
Vel pulcher Absalon, vultu mirabilis,
Vel dulcis Ionathas multum amabilis.

III.

Quò Caesar abiit celsus imperio,
Vel dives splendidus totus in prandio,
Dic ubi Tullius clarus eloquio,
Vel Aristoteles summus ingenio.

IV.

Tot clari proceres, tot rerum spatia,
Tot terra praesulum, tot regna fortia,
Tot Mundi principes, tanta potentia,
In ictu oculi clauduntur omnia.

V.

Quàm breve festum est haec Mundi gloria,
Ut umbra hominis sunt eius gaudia,
Quae semper subtrahunt aeterna praemia,
In ictu oculi clauduntur omnia a.

Omnia haec vera sunt; illud longè quàm verissimum: *In ictu oculi clauduntur omnia.* Vox haec Gregorij est: Omnis longitudo temporis cum praesenti positum esse cognoscitur [illegible]. Quod idem Gregorius confirmans: Parum est, ait, quicquid finitur. Longum quippe nobis videri non debet, quod [illegible] sui temporis [illegible], ut non sit: quod dum per momenta decurrit, ipsis hoc momentis sibi quia differunt, impellitur; atque unde tenetur creditur, unde agitur, ut [illegible] b. Augustinus explicatissimè: Tolle haec tempora, inquit, non dico ab hoc hodierno die usque in finem saeculi, sed ab Adam usque in finem saeculi, exigua gutta est comparata Aeternitati c. Rerum [illegible] [illegible] est. Aeternitatem nullam, [illegible] Orbe nihil est, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] Aeternitatis, Magister [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] sepulchrum est. Quid [illegible] [illegible] & [illegible]! Magistram [illegible] [illegible] [illegible], quod [illegible], In ictu oculi clauduntur omnia. Quicquid capit, finit, sola non finit Aeternitas.

a *Hos versus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].*

b *Greg. lib. 15. mor. c. 24. initio & l. 7. mor. c. 24. post med.*

c *Aug. in Psal. 101. Con. 2. med.*

§. V.

Hominis morituri consideratio.

MAgister patientiae Iobus: Lapides, inquit, excavant aquae, & alluvione paulatim terra consumitur: & hominem ergo similiter perdes. Roborasti eum paulisper, ut in perpetuum transiret: *Immutabis faciem eius, & emittes eum* a. Quàm non multis caeremonijs utitur Deus, hominem ex hoc in alium Orbem emissurus: immutat faciem eius, & alio iubet proficisci. Tum verò cum Mors vocat, facies tota immutatur (& ut Hippocrates in suo prognosticorum libello) E [illegible] ipsa maximè exarata videtur: Acutus fit nasus, oculi cavi & tenebrosi, tempora collapsa, aures contractae, [illegible] [illegible] [illegible], cutis in fronte dura & rugata, color totius faciei pallidus, viridis, aut etiam plumbeus, nigro-lividus, labia resoluta, pendentia, algentia, dentes albidi, collum exilius & gracile, [illegible] [illegible], ita ut tota hominis persona videatur indecora. Sic ubi Deus hominis vultum mutaverit, emittit eum. I modò, mi homo, I modò in domum Aeternitatis tuae, à [illegible] Mundi [illegible], cor speciosum perdes voluntatis nullis revolvenda saeculis.

a *Iob cap. 14. v. 19. & 20.*

§. VI
Stantem mori.

Vespasiani Imperatoris dictum est: Imperatorem stantem oportet mori. Ego dixerim, nec decere Christianum aliter mori, quàm stando. Sed quænam hic ea [illegible] stando mori.

Anno millesimo [illegible] Victore [illegible] Christi nocte [illegible] [illegible] obrigue-runt illam [illegible], sed non vigilans [illegible] est, jam enim & [illegible] & [illegible] [illegible] fuerant. [illegible] Emivallius [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible]. Nam [illegible] Constantium in [illegible], [illegible] sed mortuum a Q. Curtio [illegible] Alexandri Macedonis militibus [illegible] arboris trunco obriguisse frigore, [illegible] [illegible] similes esse [illegible], [illegible] [illegible] depehenderat. b

Leudegarius martyr capite [illegible] stetit, & [illegible] sermone [illegible]. Petrus [illegible] martyr [illegible] capite, [illegible] genibus corpore [illegible] erectus d. Sancta Ositha virgo [illegible] capitis [illegible] [illegible] ad [illegible] Apostolorum ad [illegible] [illegible] e. Severinus Boëtius & ipse martyr, cùm [illegible] speculator [illegible] lethale [illegible], ille utraque manu [illegible] caput sustinuit, & interrogatus, [illegible] [illegible], respondit: Ab impiis, [illegible] est in templum vicinum; ubi [illegible] [illegible] sacra percepit & paullò post expiravit f. Dionysius Areopagita [illegible] primus martyrum, caput suum [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] accepit, & [illegible] in manus [illegible] hoc fecerunt duo [illegible] & Marcianus, [illegible] martyres, Ursus & Victor; cum sexaginta sociis, quorum quilibet caput suum à cervicibus rescissum, ad certum [illegible] suis manibus gestavit h. Atque hi profectò non tantùm stantes sunt mortui, sed & stetêrunt post mortem. Hic accensendus B. Simeones, de quo Theodoretus admiranda commemorat, quæ etiam probavit exitus. Siquidem hic ipse Simeones stans emigravit, mansitque in stans seo post mortem immobilis: animus quidem jam cœlum penetrarat, corpus [illegible] suo [illegible], ut [illegible] [illegible] solebant, sed [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] victoriam & triumphum loquentur. Sic & Benedictus [illegible] familiæ [illegible] pater, animam Deo stans reddidit; [illegible] Imperator, qui quod [illegible] [illegible] in se maximum [illegible] habet, & [illegible] inter [illegible] [illegible] victoriâ.

Christianum [illegible] stantem decet mori. Standum & pugnandum est moriens. Accidit [illegible], [illegible] pugnaverit, quisquis Deo [illegible] [illegible].

a *Pogg. lib. 1. de miseria hum. qui hoc de se [illegible].*
b *Curt. l. 8. cap. 4.*
c *Lipsius 2. Octob.*
d *Baron. tom. 4. An. 310. n. 10.*
e *Lipsius 7. Octob.*
f *Baron. tom. 7. An. 526. n. 7.*
g *Surius die 9. Octob.*
h *Sur. tom. 5. die 30. Septemb. & Thom. Bozius de signis Ecclesiæ l. 23. c. 3.*

§. VII.
Aut moriens mortui.

Sæpius Alexandriæ dictum est: Morientem esse, antequam mors cogeret. Tarsensis Paulus, non semel clamavit [illegible], sed quotidie mortuus est. De seipso id affirmat: Quotidie, inquit, morior a.

Gregorius Magnus, qui quantò [illegible] occupavit solium, tantò [illegible] sanctitate emicuit, [illegible] vigilantissimus pastor sæpius ante mortem [illegible] visitatur. Siquidem non multò ante obitum, statum ipse conditionemque describens: Me, inquit, multo tempore & assiduo [illegible], atque podagræ molestia sic afficit, ut corpus meum tanquam in sepulchro siccatum sit: unde sæpe jam raro de lecto surgere valeam b.

Cosmus Medices, jam morti vicinus, cùm ab conjuge interrogaretur, Cur sic clauderet oculos,

esset, etiam vigilans? Respondit: Lugebam eos assuefacere, ut stantes claudi non exhor- rent feretro. Optimum hoc genus mortis est, [illegible] praemium [illegible] cum suis [illegible] manifesta [illegible] illius. O claude & [illegible] morti, ut moriaris quisque [illegible] mortem. Sapientissimè scribit Seneca Lucilio suo: Sic denique tibi [illegible] mortis praestat [illegible] vitam [illegible].

a 1. Cor. 15. v. 31.
b [illegible] epist. ad [illegible] parte.
c Senec. epist. 27. init.

§. VIII.

A seipso sepulti.

PAcuvius Tiberij Caesaris procurator in Syria, vino & epulis sibi ita singulis diebus parentabat, ut à cena in cubiculum ferretur, inter familiarum plausus, qui ad symphoniam istud mortis occinebant: *vixit, vixit.* Quid hoc aliud erat, nisi quotidie seipsum efferre, & sepelire? Optimè Seneca. Hoc, ait, quod ille ex mala conscientia faciebat, nos ex bona faciamus, & in somnum ituri, laeti hilaresque dicamus: *Vixi.* Crastinum si adjecerit Deus, laeti recipiamus. Ille beatissimus est, & securus sui possessor, qui crastinum sine sollicitudine expectat a.

Laborem quia [illegible] stare [illegible] laborabat, Rabanus dictus, eò traductus [illegible], ut omnes [illegible] [illegible] Non solùm hoc [illegible] [illegible] [illegible] sepulchri esse, [illegible] [illegible] maiorem [illegible] [illegible] ipse se, sed sepeliuit b. Itaque [illegible] à seipso sepultus, [illegible] habet admirationes. *[illegible] sepultus*, [illegible] moritur. Sic [illegible] Neapolitanus, [illegible] annis, bonis locuples [illegible] [illegible], [illegible] profectus, cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ille [illegible] [illegible] Augustini [illegible] sepulchro [illegible] [illegible]: [illegible] tandem, lapidibus [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & ossa [illegible] sepulchro Epitaphium [illegible] hoc scriptum [illegible].

[illegible] qui [illegible] [illegible] sepulchrum,

[illegible] [illegible] sepulchro. c

Sed [illegible] sunt [illegible] [illegible], [illegible]

latrat. Albertus Magnus etiã sibi in Ecclesia, depositã vivo Ratisponensi munere Episcopali, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sepulturam [illegible] [illegible] ubi pro seipso [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] d.

S. Severus Ravennas [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] collocans inter filiam & uxorem quam olim habuerat, [illegible].

Macarius Romanus [illegible] [illegible] in [illegible] Dei sepulcrum [illegible] e.

Philogonius Galata presbyter annis sex in sepulchris mortuorum habitasse dicitur, ut mortis [illegible] superaret f.

[illegible] hoc est & admirandè [illegible] [illegible], [illegible] simul & [illegible].

[illegible] in Japonia princeps [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], seipsum vivo defodit scrobe [illegible] quatuor [illegible] [illegible] forma. Hanc [illegible] [illegible] verbis [illegible] enim in [illegible] [illegible], post aliquot millies millena millia annorum, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in Japonia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], tum se quoque demum è [illegible] [illegible]: interea [illegible] [illegible] [illegible] corpus velle [illegible]. Circa ipsum sepulchrum lampades [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] superstitione g.

Peregrinus [illegible], Suida teste, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magister, cum [illegible] [illegible] quinquagesimum [illegible], se ipse in sepulchrum coniecit, [illegible] [illegible]. Cùm [illegible] [illegible] & propinqui [illegible] [illegible] sepulturam [illegible], dixisse fertur: Date mihi [illegible] corpus, & [illegible] h.

Sed sanctioris exempli est, quod addo. Duo Anachoretae in rupe [illegible] [illegible] [illegible] habitabant. Horum alter cum [illegible] [illegible], à socio sepultus in monte. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] discipulus ad [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], hanc mihi gratiam [illegible], [illegible] ac [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible]

[illegible]. Non gravati sumus [illegible], in [illegible], [illegible] cum [illegible]. Alias [illegible] sepulcrum [illegible]. Hic, inquit, [illegible] Ebrius sepulcro [illegible] [illegible] atque [illegible] Ore, [illegible], quo [illegible]. Et [illegible] supra sepulchrum [illegible], in ipso sepulcro, [illegible].

[illegible], [illegible] imitari, nisi hac ratione quam [illegible] Paulus [illegible]: Mortui estis, inquit, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo b. Optimū est illud philosophi [illegible]: [illegible]. [illegible] bene vixit, bene [illegible]. [illegible] sepelitur & magno sic bono [illegible]. Qui [illegible] mortuus sibi. Quietissime vixit. [illegible] ita sepelitur.

a [illegible] epist. 14. mod.
b Col. [illegible] l. 15. [illegible] c. 15.
c De [illegible] qui viuos sepeliunt, [illegible] Gregor. Turonens. lib. 4. hist. Franc. c. 5. Viui sepulti sunt SS. Chrysanthus & Daria, S. Marcellus, S. Constans, de quibus vide Baron.
d Ferdinandus Castillus in hist. S. Dominici, & ord. Prædic. par. 1. l. 3. c. 47. [illegible].
e [illegible] l. 3. mihi pag. 250.
f Palladius c. 119. [illegible] c. 58.
g P. I. Maffeius lib. [illegible] hist. Indic. mihi pag. 171.
h [illegible] V. Solomon.
i In [illegible] in prato spirituali c. 90. Rosweid. l. 10. mihi pag. 862.
k Coloss. c. 3. v. 3.
l Ovid. Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra Fortunam debet quisque manere suam.

§. IX.

Consideratio sepulchri.

Tertia me Thebais tempestas [illegible] [illegible]. Duchat Socrates [illegible] de morte sua [illegible], & [illegible]. [illegible] hic [illegible] non aliam significat, nisi illam quam in [illegible] [illegible] & [illegible], hoc est, sepulchrum quo quisquis [illegible] properat. De magno Macedonum rege Alexandro vetus Poeta [illegible].

Cùm tamen à figulis munitam [illegible] [illegible] sum,
Sarcophago contentus erit. Mors sola fatetur,
Quantula sint hominum corpuscula. — a

Nulla doctior [illegible], [illegible] [illegible] est [illegible] sepulchrum. Hinc beatus Iacoponus [illegible] tam religiosè [illegible] [illegible] [illegible]. Cum [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] Iacoponū in foro conspicit, ad quē versus: Quæso te, inquit, hanc mihi gratiam gratificare, & hos pullos [illegible] [illegible] imponas. Iacoponus [illegible]: Tu verò mihi [illegible], ait, domum tuam, [illegible], hos deferam. Et rectà in templum S. Fortunati abiit, ubi antè [illegible] sepulchrum fuit. In hoc Iacoponus pullos, ut potuit, [illegible]. Cum [illegible] [illegible] primo [illegible] de pullis quærit. Domestici omnes negare, se [illegible] vidisse. Ita [illegible] [illegible] Iacoponus: Numquam hoc [illegible] ait, ne facerem quod feci, & mihi [illegible]: [illegible] ubi pulli [illegible]? Hic Iacoponus: Domum tuam, inquit, [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sic Iacoponus: Veni mecum, ait, & [illegible], & vel [illegible] tuis [illegible]. In templum [illegible] [illegible] ad [illegible] sepulchrum, & [illegible]: [illegible], ait, Nonne [illegible] hoc est domus? Cum [illegible], [illegible] pullos recepit, & [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible] me, ubi constituta est domus mea [illegible].

a Iuvenal. sat. 10. v. 172.

§. X.

Testamenta aurea.

Venissimè dixit Plautus Iunior. Falsum est [illegible] quod [illegible] vulgò, testamenta hominum, speculum esse morum.

1. Zizka [illegible] [illegible] [illegible], pellem suam [illegible], [illegible] [illegible] ac [illegible] testamento legavit. [illegible] [illegible] praecepit, ne templa aut monasteria parceret. [illegible] [illegible] fuit opus; [illegible] & [illegible] hoc fecissent haeredes. Pelle Zizka obijt Anno Christiano 1424. [illegible]

Tabulæ sapiente affectu [illegible].

2. [illegible] [illegible] Philippum, [illegible] [illegible] filiis. O [illegible] [illegible], ô [illegible] est [illegible] [illegible] De Herode [illegible] Augustus [illegible] Herodis ego porcus esse malim quàm filius. Quis [illegible] [illegible] [illegible] esse malim quàm famulus.

3. [illegible] prosimus, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Mea vero [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in veste [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Dixit, & [illegible] O [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible]?

4. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Vere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

5. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Christi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

6. [illegible] Hilarion [illegible] [illegible] [illegible] Hesychio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Omnes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] Hesychio [illegible] [illegible]. Hactenus [illegible] [illegible].

7. Antonius Magnus [illegible] [illegible] in hæc [illegible] verba: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Melotem & pallium [illegible] [illegible] Episcopo date, quod [illegible] [illegible] Serapion Episcopus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et valete [illegible] mea. Antonius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

8. Sanctissimus Alexandrinus patriarcha Ioannes Eleemosynarius, [illegible] [illegible] [illegible] in hunc [illegible] [illegible]: Gratias tibi ago, Deus, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Alexandrinæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

9. [illegible] [illegible] [illegible] Christiani [illegible] testamentum: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Ego Achatius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Augusti [illegible] [illegible] Augusti, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Deo, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sic dispono:

1. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

2. De [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

3. [illegible] in Christum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

4. Spem à Dei bonitate vitæ æternæ.
5. Dicino Deum emori & iam totide ince, super omnia, & in sanctificatam Dei voluntatem me [illegible] [illegible].

Vale [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]: Fiat voluntas Dei.

Nisi Christianè quisque, & vitam, & superiorâ sua sic ducat, malè vixisse, [illegible] [illegible] fuisse censendus est. [illegible] hu- ra [illegible] [illegible] facit.

a Lipsius [illegible]. [illegible].
b S. [illegible] in vita S. Antonij c. 58.

§ XI

Epitaphia notata.

Epitaphia, Nomij superbissimum, Plautij [illegible], Pacuvij modestissimum [illegible] Antiquum Nostrum proponit legenda a. Non placet.

1. In primaria Germaniæ civitate duo sunt [illegible] proxima sepulchra, [illegible] & [illegible], atque idem, quod [illegible] [illegible], epitaphium habent. [illegible] hanc habet inscriptionem: Et MORTUUS EST. Quod & Adami, & [illegible] [illegible] [illegible] epitaphium est b. Idem hoc etiam [illegible] [illegible] inscriptum: Et MORTUUS EST. Sed desine, Lector, [illegible] alteri [illegible] [illegible] signum, quod à [illegible] abest. [illegible] [illegible] scripsit hoc [illegible] [illegible] dicere: [illegible] iste, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] vidit, [illegible] ei [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], per [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] est ad copulam, ET MORTUUS EST.

Alterius [illegible] epitaphium, ET MORTUUS EST, sic interpretandum: Hic [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & Apollini [illegible], Gratiarum & Fortunæ [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] vixit, ET MORTUUS EST! [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] à morte [illegible] [illegible] [illegible] plurimi dolent. Ergo [illegible] est, qui [illegible], tam formosus, tam [illegible], tam [illegible] [illegible]! [illegible] dolent! quàm [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]!

Huic sepulchralem inscriptionem addo, [illegible] [illegible] non [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Lectori [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] Bononiæ, quod [illegible] [illegible] [illegible]; verba epitaphij hæc sunt:

AM. PP. D.

Ælia, Lælia, Crispis, nec vir, nec mulier, nec Androgyna, nec puella, nec iuvenis, nec anus, nec pudica, nec impudica, sed omnia, sublata neque fame, neque ferro, neque veneno, sed omnibus. Nec cælo, nec aquis, nec terris, sed ubique iacet.

Lucius Agatho Priscius, nec maritus, nec amator, nec necessarius, neque mœrens, neque gaudens, neque flens, hanc nec molem, nec pyramidem, nec sepulchrum, sed omnia, scit & nescit, quid posuerit.

Hoc est sepulchrum intus cadaver non habens, Hoc est cadaver, sepulchrum extra non habens: Sed cadaver idem est, & sepulchrum sibi.

[illegible] qui hoc [illegible] [illegible] [illegible], alij [illegible] [illegible], alij Ni- [illegible] [illegible], alij alia. Commentarios in hoc epitaphium [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], Anglus, [illegible] [illegible] Dordrechti apud Ioannem [illegible] [illegible], Anno 1618.

Sed [illegible] has tenebras & nebulas, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hæc autem [illegible] [illegible], ac [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quod si [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], en [illegible] epitaphium, quod Neapoli tale visitur.

2. Hæc mihi lapidea memoria posita est, [illegible] tibi, qui hæc legis. Quisquis es, vigila [illegible]; & in rem tuam [illegible] [illegible]. Mors [illegible] [illegible]. Vale.

3. [illegible] [illegible] hanc [illegible] [illegible] [illegible]:

Eu. [illegible] [illegible] estis, [illegible] [illegible],
Silentij Palladem.
Ut [illegible] vivere,
Vivit [illegible] [illegible].

4. Non omisero [illegible] illud, [illegible] [illegible] non [illegible].

Qui

Quò vadam nescio. Invitus morior. Valete Posteri. M. [illegible] Eques.

5. Pie ergo sapere nos docet, & cura spernere, epitaphium hoc, viro religioso ac genere nobili scriptum:

Hospes [illegible], siste, & perlege, pauca te volo.

Hic locum etiam moriturus mihi posui qui hic angusto iaceo, & tu hospes, atque sola [illegible] Angelis [illegible] expecto. At scis quænam meam progeniem? Ab Adamo [illegible] sum. Fortunas & pecuniam meam? Mundus fuit. Doctrinam meam? Vanitas fuit. Famam meam? Fumus fuit. Ætatem meam? heu punctum fuit; aut paullò productius momentum. Nostræ vis & opes? [illegible] fuit. Honores meos? contemptus fuit. Libertatem meam? obsequium fuit. Vitam meam? mors fuit. & post mortem VERA VITA, quam ego, tibi viator, tu mihi reciprocè precare serio apprecare, & abi. LÆTABIMVR.

6. Addo mœstissimum illud & verè lacrymabile, fratris à fratre occisi epitaphium.

Heu. Heu!

Hic ante annos [illegible] iaceo, Morti [illegible], Fratri [illegible], Patri mœror, Matri lacrymæ, Musis luctus, Iuvenibus exemplum, Senibus suspirium. Mihi tabum, cinis, nihil. Deinde quid? Ah! [illegible] rogas? Eheu iam [illegible] quod timeo, quod spero. Tu aliud [illegible] cinis abi.

7. Richardus de Marisco Dunelmensis antistes, sepulchrum epigraphen ipse sibi funebrem scripsit, nec [illegible] qui [illegible] lepore, inscriptum hoc est:

Culmina qui cupitis, laudes, pompasque sitistis,
Est [illegible] sitis, si vos pensare velitis;
Qui populos regitis, memores super omnia sitis.
[illegible] non potestis.
[illegible] similes [illegible] hic sitis.
Quod sum, vos eritis; ad me currendo venitis.

Nempe hæc prisci sæculi venustas amabilem sapit simplicitatem. Sed addo viri doctissimi monumentum.

8. Iustus Lipsius è scriptis notus, è sepulchro suo vivis ita loquitur:

Quis hic sepultus quæris? Ipse edixero. Nuper loquebar & stilo & lingua simul, nunc alterum licebit. Ego sum Lipsius, cui litteræ dant nomen & quas feci: sed nomen ipse iam abiit, abibit hoc quoque; Et nihil hoc in Orbe, quod perennet, possides. Vis altiorem vocem me tecum loqui? Humana cuncta fumus, umbra, vanitas, & scenæ imago, & verbo ut absolvam, Nihil. Extremum hoc te alloquor, Æternitatem ut cogites, quam precor. Iustus Lipsius vixit Annos 59. Obiit Anno Christiano 1606. ipso die Christi morientis.

Ita demum docti indoctique, opulenti ac pauperes, unum omnes habent epitaphium, quod illis Moses scripsit: ET MORTVVS EST. Imperatorem olim [illegible] magna [illegible], quod sibi genus placeret in sepulchrum? Ego penè idem ex te, Lector, quæro. Quæ forma placet epitaphij? Elige. Velis, nolis, hoc aliquando præstabunt alij vel invito, & linguam apponent tibi mortuo, si vivus tamen malis quàm loqui [illegible]. Vnam insuper formam sepulchralis inscriptionis exhibeo, quam ego malo, quam [illegible] Christianorum plurimis accommodatam censeo, si paucula mutentur: ea hæc est:

Quisquis es, Lector, est quod ex te quæram,

Nostin' quis hoc arcto subterraneo carcere habitet? Ego peccatoris filius, & frater vermium. Hæc [illegible]: Nomen meum ne quære, exstinctum cum vita, quam post lacrymas & curas in [illegible], quas pariter semel cum vita clausi. [illegible] vivere, non [illegible] vivere. Abi hospes; quàm vellem plus virtutis, & minus me [illegible] vitij: quàm cuperem, sæpius ante mortem, fuisse mortem [illegible]? Nunc illa mihi non nisi optare, tibi etiam etiam præstare licet. Quisquis es (nam te non video in tenebris) dum potes, [illegible] ante mortem maturè mori[illegible]. Hoc vita tua erit probatior, quò in illa mors illa crebrior. Vale, Lector, usque dum cœli canat classicum; ad quod vt lætus resurgam, tu interim precare. Anno à partu Virginis 1617.

Sed ne illud nesciamus: Mortem beatam non faciunt purpureæ vestes, non funebris pompa, non [illegible] holosericum, non longus ordo comitantium, non [illegible] faces, non marmoreæ imagines, non [illegible] elogia, non lugentes populi, non vulgi præconia, non coniugis lamenta, non funerum laudatores, non defuncti titulus in marmore visitur, con-

nec sua quoque [illegible] mors venit. sed [illegible] cum sit animas [illegible] mortis [illegible] ab impetravit. [illegible] vixisse, pulcherrimum [illegible] spectaculum est.

a Gal. l. 2. cap. [illegible]
b Cic. r. 3. [illegible] verfibus.
c Tim. Maximi [illegible] mihi pag. 548. d Cic. r. 3. [illegible]

§. XII.

Cur aequo animo moriendum, [illegible]

CAVSSA I.

ANte oculos Servatoris tui mortem concipe, & tuam feres tranquillo animo. Confer, obsecro, tuum lectulum cum ipsius cruce; culcitras tuas cum ipsius spinoso diademate; cibos tuos cum ipsius felle, potum tuum cum aceto illius; dolores tuos cum illius tormentis. Tu inter amicos & solantes, ille inter inimicos & cavillantes obiit. Tu inter tot auxiliares manus, ille desertus ab omnibus exspirat. Pro tua valetudine tot pharmaca laborant, illius extremae siti ne quidem frigida succurrit. Et ille tamen Dominus, & [illegible], tu servus & quidem indignus atque vilissimus. Illi haec omnia insonti & immerito, tibi [illegible] & meritissimo. Quare quod conqueraris, sane non habes.

II. Maximum supremi Regis favor est, bona mors. At bona mors, est effugere malè vivendi periculum. Bene autem moritur, qui moritur libenter. Quis è rigido strato non prompte surgit? [illegible] qui primo calore mollire [illegible] Si tibi aegre fuit in hac vita, quippe tu ad meliorem [illegible] transeas? Si bene, [illegible] est, [illegible] prosperitate, [illegible] frangitur; sera quidem sed gravi ruina. Difficillima est mors felicium. Ad regnum non pervenisset Croesus, si non ad [illegible]. [illegible] libertate morum. Heu quot & quanti mortalium ad aeternos rogos damnantur, quibus pueris aut iuvenibus si citam mors eripuisset, convolassent caelo.

III. Carissimi & charissimi quique ad se nos invitant. Atqui, ais, a sociis & amicis abeundum. [illegible]: adeundi sunt. Parentes ubi? [illegible] Sed & te quoque illuc [illegible]. Multos meorum seu amicorum seu cognatorum in caelo [illegible] videre? Atqui [illegible] ad illos transferaris. At haec certe non sine spe [illegible] sunt tantum. Recte. Neque enim quisquam sperat, quod videt, nec certum habet. Et tamen Deus, etiam huius [illegible] illi suggessit [illegible] ut [illegible] certa [illegible] tibi polliceri [illegible]. Sed & hoc scias, [illegible] debitori non habet quod diffidat creditor Deus, [illegible] affirmate dico, debitorem [illegible]. Vide cui [illegible] credidisti. An non ille hoc ipso laetus qui clamat: Scio cui credidi a.

IV. Cogita, parvi animi homo, egregiam animi alacritatem, & ardens moriendi studium [illegible] Martyrum qui [illegible] mortis apparatum [illegible] quaeque cruciatus [illegible] subierunt. Certe non mors aut labor est terribilis, sed laboris aut mortis timor. Propterea laudamus eum, qui dixit: Mors non est malum, sed turpis mors. [illegible] Mors quid sit? [illegible] At vero nec infantes, nec pueri, nec [illegible] mortem timent. [illegible] ergo est, si tam securitatem [illegible] sed quam stultitia pendet. Mors tributum & vectigal est ab omnibus pendendum. Quid ergo tristaris, cum pendis quod debes, & facis quod nemo non facit? Neque quisquam [illegible] privilegium [illegible] ab hac lege [illegible]. Non est [illegible] qui evadat. Mundus [illegible] Basilius, mortalis est, & [illegible].

V. Longus mortis timor, quid nisi longum tormentum est? [illegible] Non possum, inquis, non timere malum, quod imminere video, [illegible]. Ergo saltem nunc timere cessa [illegible] ut tibi [illegible] timor adimatur. Optime dixit Tertullianus: Non est timendum quod nos liberat ab omni timendo. Atqui, ais, res formidolosa est, in morbo [illegible] mortem [illegible]. Homo vermicule, quid tibi vis? An nostrum Servator [illegible] tribus annis & amplius [illegible] ipse mortem, & tam quidem [illegible] melior? Sed quia non solum mortem, sed [illegible] mor-

tis in-

tis incommoda affirmes. Epictetum audi: Tu ve-
ro [illegible] non animo fractus egrederis, sed tre-
mens propter vestimenta tua, propter vasa ar-
gentea. Infelix, [illegible] omne tempus
perdidisti. Quid ergo si aegrotaro? Aegrota-
bis honeste. Quis me curabit? Deus, amici.
Durius decumbam. Sed ut vir. Domicilium
commodum non habebo. In incommodo ae-
grotabis. Quis autem mihi cibum parabit?
Qui etiam aliis parant. Quis vero erit morbi
finis? Quis nisi mors? Nos igitur cogitas,
caput hoc malorum omnium, & degeneris a-
nimi, & timidum esse, non mortem, sed
mortis metum: adversus hunc igitur te exer-
ce: huc inclinent disputationes omnes, lec-
tio quae audis, quae legis. Tum scies, has sola
ratione [illegible] homines in libertatem.

VI. Quamvis hoc malis per mortem libera-
mur. Mors est officina omnium miseriarum
clausura. Optandum dicit Plinius: Ea enim cō-
ditio est, ut mors plerumque etiam optimis
poena sit, b & praecipuum naturae bonum.
Quapropter hoc primum quisque in remediis
animi sui habeat: ut omnibus bonis quae ho-
mini tribuit natura, nullum melius esse tem-
pestiva morte. Caesar apud Sallustium: In lu-
ctu atque miseriis, mortem aerumnarum re-
quiem, non cruciatum esse, eam cuncta
mortalium mala dissolvere. Ideo sapiens semper
cogitat, qualis vita, non quanta sit. Nā cōme-
randi [illegible] natura, nō habendi diversorium de-
dit; & vitae [illegible] pecuniae, nulla praesti-
tuta die. Quid est igitur quod queraris, si repe-
tit, [illegible] acceperas.

VII. In morte carcer panditur, quid trepi-
das [illegible]? Gaude potius & gestis, [illegible] ca-
ptivus fueras, nunc liber eris: patet iam car-
ceris [illegible]. Quid lachrymas philosopharis ea,
[illegible] Mors: tantopere ex-
horrescis? Ideo hoc corpus accepisti ut red-
deres, & ideo reddes, ut & denuo recipias
cum [illegible] O quam suave est
illis [illegible] ut hanc la-
[illegible] ad id quod semper manet, & mor-
tis compendio metas, quod ut perpetuum
[illegible]. Patet carcer: evola ad meliora.

VIII. Mors via est, imo janua est per quam
admittimur in patriam, ad aeternam vitam,
ad immortale gaudium. Mors enim non tam
vitae finis, quam ad vitam transitus est. Prae-
clare dixit Bernardus: Mortem quidem & ju-
stus, sed securè: quippe etiam [illegible]
tis est exitus vitae, ita introitus melioris. At
dicitis: diu vivere quam jucundum est! sed
ah, quam incertum est, an divina gratia non
propter tua culpa te [illegible] deseratur quam vita. Et
quis est qui [illegible] de sua perse-
verantia, quam nulla vitae sanctimonia tu-
tam [illegible] potest. Durum est hoc, & grave. Ideo
qui donum hoc ambit, [illegible] sibi conciliet.

IX. Causa item [illegible] est Voluntas Dei, cui
ab aeterno placuit in hoc tempore, hoc loco,
hoc modo naturae concedere. Quid vis am-
plius? Deo sic placet, ita Deo visum est. Haec
illa est voluntas quae nihil velle potest mali.
Ergo quod Siracides suadet, In tempore infir-
mitatis ostende conversationem tuam. c Sed
has omnes causas in compendium sic confe-
ra: 1. Mors Christi. 2. Gratia Dei. 3. Invoca-
tio Caelitum. 4. Exempla praecedentium. 5. [illegible]
[illegible] 6. Finis omnium malorum.
7. Egressus è carcere. 8. Ingressus in paradi-
sum. 9. Voluntas Dei.

a 2. Tim. 1. v. 14.
b *Plin. l. 25. nat. Hist. c. 23. & l. 28. c. 1. sent.*
c *Eccli. c. 18. v. 21.*

§. XIII.

Mors igitur formidanda non est.

FAc ergo libens, mi Christiane, quod vel
nolens facturus. Quicquid fit à volente, fit
leviter, & desinit esse necessitas, ubi voluntas
accessit. Sapiens sic instructus est, ut, quibus
non potest obsistere, consentiat. I ergo secu-
rus, nil timeas. Natura parens benignissima,
nihil fecit horrificum; mortem adeo formi-
dabilem error hominum facit, non natura [illegible]
posuit. [illegible] non quia
mala, sed quia [illegible] non est nota. Si
quid magnum [illegible], & quod altum
[illegible] & [illegible] vulgi [illegible] despice,
verum illos suspice, quorum imitatione ad ve-
ram gloriam via est. Apud nos [illegible]
[illegible] sunt exempla.
Non te terreant illorum verba, qui mortem
[illegible] affirmant. Imitare vel illum è pri-
scis, qui [illegible]
dictis dialogum. *Morieris*: Ista hominis na-
tura est, non poena. *Morieris*: Ista condi-
tione natus es [illegible]. *Morieris*: Gentium

nit est quod colonum acceperis, redditur *Memento*: Peregrinatio est vita, cum multum deambulaveris, domum redeundum est. *Memento*: Putabam me aliquid unde dicere. Ad hoc veni, hoc ego, hoc me singuli dies adducunt. Nascentes nobis Natura pronunciavit hunc pasiis terminum. Quid habeo quod indignum? in hanc verba jurasti; *Memento*: Stultum est timere, quod vitare non possis. Illud non effugit, etiam qui diu distulit. *Memento*: Nec primus, nec ultimus. Multi me antecesserunt, omnes sequentur. *Memento*: Hoc est humani officij finis. Quis furias eam ut cetera moleste tulit? Quo transit Orbis, ego transibo. Ad hanc conditionem cuncta gignuntur. Quod cœpit, definet. *Memento*: Non adeo grave est, quod tantum semel patiendum est: Æterna vero cruciant. Nunc certè minus mors formidanda quam olim: Siquidem olim obstructo cœli aditu, hos viam omnes ingemiscebunt.

Nostri atque dies patet atri janua Ditis.

Nunc verò læti canimus:

Nostri atque dies patet alti janua cœli.

Ingenti itaque animo mors provocanda est, sive ista horribili vultuque impetu aggrediatur, sive quotidiano & vulgari exitu: nihil refert quàm minus veniat, quod à nobis petit minimum est. Nunquam malè de morte sensit, qui bene vixit; atque aliquid perdit, qui acquirit omnia.

§. XIV.

Quomodo sancti mortem desiderent & tamen formident.

Videamus Paulum, inquit Gregorius, quomodo amet quod refugit; quomodo refugiat quod amat. Ecce & mori desiderat, & tamen carne expoliari formidat. Cur hoc? quia etsi victoria in perpetuum lætificat, ipsa tamen ad præsens pœna perturbat, & quamvis vincat amor subsequentis mercedis, tangit tamen non sine mœrore animum passio doloris. Sicut enim vir fortis cum vicino jam bello certamine armis accingitur, & palpitat & festinat, tremit & sævit: quasi pavet per pallorem timor; sed per iram vehementer urgetur: ita vir sanctus cùm passioni se propinquare conspicit, & naturæ suæ infirmitate concutitur, & spei suæ soliditate roboratur & de vicinâ morte trepidat, & tamen quòd moriendo verius vivat, exultat. Ad regnum quippe non posse nisi interposita morte transire; & idcirco confidendo quasi ambigit, & quasi ambigendo confidit; & gaudens metuit, & metuens gaudet, quia scit nullo ad bravium quietis vitæ perveniat, nisi hoc quod interjacet transcendat. Hinc etiam sanctissimi viri ad Mortis occursum nonnihil expalluerunt. Ezechias Rex [illegible] agnitione tabificam flebiliter lamentatur, *quod in dimidio dierum suorum vadat ad portas inferi*. Quid? nonne ab ipso Davide, vocem illam expressit mortis formido: *Ne revoces me in dimidio dierum meorum*? Quid de Abrahamo, Isaak, Eliâ dicemus, qui etiam, ut à patribus sacris dicitur, mortem timuerunt, sed moderatè. Elias mortis fugiens mortem tamen sub imperio incurrit.

Arsenius vir centum viginti annorum, nullo unquam morbo tentatus, postquam annos quinquaginta quinque servisset Deo, cum migraturus è vita, nonnihil trepidare cœpit timore & lacrimis madere. Præsentes hoc mirati: Etiam tu pater, aiunt, mortem metuis? Arsenius, Revera, inquit, ex quo monachum indui, hanc horam formidare nunquam desijt. Ad rem præclare dixit Seneca: Sæpe & fortissimus plerumque vir, dum armatur, expalluit; & signo pugnæ dato, ferocissimo militi paululum genua tremuerunt; & magno imperatori, antequam inter se acies arietarent, cor exsiluit & oratori eloquentissimo dum ad dicendum componitur, summa riguerunt. Hoc prorsus ajebant evenisse Carolo V. maximo Imperatori, qui in omnibus bellicis expeditionibus animosissimus, ad omnia pericula impavidus qui ad nullum etiam tormenti tonitru expalluit, nec pedem movit, nec caput sibi nutavit; nihilominus cum ante prælium thorace ferreo armaretur, nonnihil cohorrescere solebat, & pallore suffundi. At verò ubi jam galea capiti, gladius lateri, lorica corpori hærebat, leonem spirans, in hostes velut ferreus gigas ferebatur.

Ita mortem optimi quique & desiderant & formidant, cupiunt exire & metuunt. Sed præstat cum Catone mori quàm cum Aretino vivere. Mortem vicit qui dextrè passus est à morte.

morte se vinci.

a Isaiæ c. 38. v. 10.
b Psal. 101. v. 25.
c Surius in vita Arsenij cap. 27. die 19. Julij.
d Sen. l. 2. de Ira c. 3.
e Summa, barba, extremas partes, manus, pedes, labia.

§. XV.

Mors mala vitam malam sequitur.

QVemadmodum arbor incisa illuc ruit, quò propendet; ita plerumque quò propenderunt dum viuerent, illuc cadentes circa mortem capite quo coeperint, se praecipitant. Monstro simile, si vitam pessime actam mors claudat laudabilis. Quæ viuenti fuerunt in delicijs, eadem recursant morienti. Aulicus Regis Coenredi familiaris qui magis suo domino, quam Seruatori Christo placere studuit, cùm ad extrema venisset, conscientiæ curam non tam neglexere quàm differre visus voluit. demum ubi cacodæmonem cum ingenti flagitiorum codice illum opplere vidit, desperata salute obijt. a Dum impius Chrysaorius, *Inducias, clamat, inducias vel usque mane,* ingentis inducijs capitur b. Herodes Agrippa prout flagitijs vitam impleuit, sic & mortem. Herodias saltatrix quæ Baptistæ caput cassum secundum ebanit, etiam suum caput glacie sectum amisit. Sic Iezabel & Athalia Reginæ, sic Reges Benadad & Balthasar, sic Antiochus, sic alij sexcenti, qualem egerunt vitam, talem habuerunt & mortem.

Mors sapientum generosa, sed multò magis stultorum vita. Mors peccatorum pessima, c & descendant in infernum viuentes ingressus fiat ullo certo irreuocabilis. Stultè mortem timet, qui vitam negligit: Qui laborat viuere, viuat moriens.

a Beda l. 5. hist. Angl. c. 14. initio.
b Greg. hom. 12. & l. 4. dial. c. 38.
c Psal. 55. v. 22.

§. XVI.

Mors bona vitam bonam sequitur.

VErissimè dixit Augustinus: Mala mors putanda non est, quam bona vita præcesserit. Neque enim facit malam mortem nisi quod sequitur mortem a. Nimirum boni seminis, bona messis est. Regia ad bonam mortem via est, vita bona: ab gradibus ad eam peruenitur, & meditatio, & ... est. Vitam & mortem non malè syllogismo comparaueris: syllogismi sunt premissæ, conclusio est vitæ, mors. At verò conclusio vera est aut falsa, pro antecedentium natura: sic omnino mors bona vel mala est, prout antecesserit bona vel mala viuendi ratio. Ita diuinus Paulus breuiter pronuntiauit: Quorum finis, inquit, erit secundum opera ipsorum. b

Memoranda mors fuit sanctissimi martyris Felicis, qui cùm ad supplicium duceretur, ibi ipse gaudens altâ voce: Virginitatem, inquit, custodiui, Euangelia seruaui, veritatem prædicaui, nunc flecto ceruicem Deo victimam. c Natam religiosissimæ vitæ virum subita esse morte occupatum, repertum esse mortuum in musæo, illo quidem corporis habitu, ut digitum seruaret intextum sacris biblijs, & illi etiam paginæ, in qua Sapientia pronuntiat: Iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. d Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius, seu lenta seu subita. e

Mellifluus ille Bernardus Aquilinati iam Abbas, suos vicinus affatus: Quia, inquit, non magna religionis exempla vobis relinquo, tria tamen, quæ magis mihi obseruata memini, sedulò imitanda commendo. 1. Minus sensui meo quàm alterius credidi. 2. Læsus a lædente vindictam non expetij. 3. Neminem unquam offendere volui: sed quod contigit, sedaui ut potui. Iam proximus morti, epistolam mittens ad Arnoldum Bonæuallis Abbatem dictauit hæc verba: Spiritus promptus est in carne infirmâ: Orate Saluatorem, ut tempestiuum iam exitum non differat, sed custodiat. Curate munire votis calcaneum nudum meritis: ut is qui insidiatur, inuenire non possit ubi figat dentem, & vulnus infligat. f

Gerardus & genere & religione Bernardi frater, hoc ipsum quod affirmamus (mortem bonam bonæ vitæ contingi) abunde demonstrauit, sed & hoc Bernardum ipsum, quem ipse dolor disertum fecit, loquentem audiamus: Vtinam, inquit, non te amisissem, sed præmisissem, utinam vel tandem aliquando sequar te quocunque ieris. Non enim dubium quin ad illos ieris quos circa mediam noctem ...

me noctis quæ imminebat ad laudem , erat in cultu & opere exultationis , subitò erupit in illud Dauidicum , stupentibus qui assistebant: Laudate Dominum de cælis , laudate eum in excelsis. Iam ubi , frater mi , nocte adhuc media dicebatur , mox sicut dies illuminabatur. Accitus sum ego ad id miraculi , videns exultantem in morte hominem , & lætabundum mori: Ubi est mors , victoria tua? ubi est mors stimulus tuus? Iam non stimulus , sed iubilus. Iam cantando moritur homo , & moriendo cantat. Usurpatis ad lætitiam mater mœroris , usurpatis ad gloriam gloriæ inimica , usurpatis ad introitum regni , porta inferi , & fovea perditionis , ad inventionem salutis , idque ab homine peccatore. Iustè usurpatis , quia in angelicè in hominem innocentem & liberum potestatem temeraria [illegible]. Mortua es ô mors & perforata [illegible] quem in cruce gladio , cum illa vox est in propheta: O mors ero mors tua , morsus tuus ero inferne. Ille , inquam , hanc perforatam , transeuntibus per medium eius [illegible] lætamque [illegible] patet ad vitam. Gerardus eam non formidat , [illegible] effugiet. Gerardus per medias fauces eius transiturus patriam , non modò securus , sed & lætabundus & laudans. Cùm ergo superuenissem , & consumma tam psalmi me adstante clara voce complesset , suspiciens in cælum ait: Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Et repetens eundem versiculum , ac frequentans ingeminans Pater , Pater , conversus ad me exhilarata facie: Quanta , inquit , dignatio Dei , patrem hominum esse? quanta hominum gloria , Dei filios esse & hæredes? sic cantabat , quem nos lugemus , ut quo & meum (fateor) luctum penè in canticum converterit , dum intentus gloriæ eius , propriæ ferè miseriæ obliuiscor. Mori malè non potest , qui non malè vixerit.

a Aug. l. 1. de ciuit. c. 18.
b 1. Corinth. cap. 15. v. 55.
c Baronius tom. 1. an. 306. n. 124.
d Sap. 10. c. 17. Lo. Rauli, theol. par. 1. ser. quadrag. mihi pag. 345.
e Psalm. 145. v. 1.
f Auctor [illegible] l. 3. c. 2.
g Osee c. 13. v. 14.

§. XVII.

Qualis vita, talis mors.

VEnator defessus toto cùm membra reponit,
Mens tamen ad sylvas & sua lustra redit.

Nimirum quæ diurnas agitamus curas , recursant nocturnas. Eodem penitùs modo , quibus in vita irretiti sumus , ea placent & in morte. Hinc talis plerumque mors est , qualis fuit ipsa vita.

Accidisse memini , cui etiam in ipsa fati linea libuit esse negligentem salutis , ac plus curare argentum quàm cælum. Huic argentea Christi crucifixi statua veneranda atque osculanda porrigebatur , monebatur ille mortem illam cogitare , quâ haud amaram petere ab inferis [illegible] cum acriùs huius generis. At ille inferorum ac cæli , ille sui atque Dei , ille omnium sanctiorum cogitationum oblitus , Et quantum , aiebat , quod pondo esse censetis hanc imaginem? Auiditas miserum , non sanctiora cogitare , in hoc extremæ salutis puncto stantem , in illo quo vita & mors distinguuntur momento? Ita prorsus quod diurnis versamus studiis , ea nocturnis somniamus lusibus , & quod in vita agimus , in morte cum agimus animam , ferè declamus. An non hoc talis valdè similis est illi distinctioni , cum ad patibulum duceretur , vinorum autem placentam anteponit mortis cogitabat? Ita qui aurum amant , qui voluptates sectantur , oculis iam morte pressis , & spiritus supremos adhibitus reddentes , etiamnum aurum , etiamnum voluptates somniant. Sic vivimus , sic perimus.

Quantò melius Socrates , qui nec ipso quidem excessu vitæ , sui , & dicti potuit oblitus esse. Quantò sanctius ille Christiani sanguinis , nec infimæ fortis famulus? Auditum erat [illegible] Oeripontii grauiter decumbentem , tamque ardore cum sacerdote poscere , quia ulla venit ut sitis sedandæ frigidam posceret. Datur , & cum patellis potuit , dicit famulus , labrorum si , quem amicissimum haberet , propinaret. Ecclesiam fortè adiicere mihi putorabat. Tum ille circumferens oculos , & in adversa Christi patientis iconem contemplari , atque: Christo , inquit , propino , charissimo meo qui me ab inferis vindicavit. Cuius dicti

sumsisse omnium animos mire permulsisse, at [illegible] post die ad amicissimum [illegible] migravit. Non sic impii, non sic b.

Antiochus Rex Syriæ Iudæos immanissimè vexavit: Maximinus verò Imperator crudelissimis edictis & atrocissimis cruciatibus fundi[illegible] Christianos delere studuit; quorum uterque tandem divinâ se [illegible] iustitiâ in morbum [illegible] lapsum, cum alibi [illegible] ulla se auxilii spes ostenderet, ille Iudæos, hic Christianos enixissimè rogavit, ut pro salute ipsorum supplicarent Deo suo: similimi planè cuidam Æsopico, qui cum lethali morbo urgeretur, matrem assidentem monebat, ne [illegible] : quam potius [illegible] suam precibus commendaret Diis. Cui illa: O mi fili, quem Deorum tibi propitium fore confidis, cum omnibus sis, è quorum arâ, victimas partem non sis furatus.

Ergo quales vivimus, tales morimur, tales & iudicamur, tales aut Orco adscribimur, aut Cælo.

a Valer. l. 9. c. 2.
b Psalm. 1. v. 4.

§. XVIII.

Vita mortis norma.

MOriatur anima mea morte iustorum; & fiant novissima mea horum similia, Exclamat vates Balaam a. Quanto rectiùs vovisset: Vivat anima mea vita iustorum, ut & mori possit morte iustorum. Ridiculum est, mortem bonam appetere, & bonam vitam fugere. Bene vivere laboris, bene mori felicitatis est; sed illud ab illo pendet. Qui recusat [illegible] in pelagus transire, non potest manna comedere; qui Ægyptiam servitutem amat, terram beatam non continget. Unde hic eleganter Bernardus: Utinam inquit, hac morte ego frequenter cadam, & eandem laqueos mortis, ut non sentiam [illegible] blandimenta, ut non obstupescam ad sensum libidinis, ad ignem avaritiæ, ad iracundiæ & impatientiæ stimulos, & angores sollicitudinum & molestias curarum. Bona mors quæ vitam non aufert, sed transfert in melius. b

Nimirum hæc illa mors est, quam sibi votis omnibus expetat, qui vitam ambit immortalem [illegible]. Ante mortem mori vitiis, mors optima est.

a Num. c. 23. v. 10.
b Bern. ser. 32. in Cant. med.

§. XIX.

Somnus Mortis frater.

REfert Pausanias, Olympiæ vidisse se statuam, Noctem, signa [illegible] utraque [illegible]: hæc pueros, album dormientem dextra tenebat, læva nigrum dormienti similem: horum primum appellari Somnum, alterum Letum, utrumque autem Noctis esse filium a. Hinc Maro consanguineum Leti soporem facit. b

Gorgias Leontinus, iam senio confectus, & ad vitæ metam spectans, adversa valetudine correptus est. Ad hunc amicorum quidam venit, [illegible] in somnum prolapsum: [illegible] interrogavit, qui haberet: Cui Gorgias respondit: Iam somnus incipit me suo fratri tradere. c

Quisquis est Christiani sanguinis, nunquam se somno permittat, quin suam prius conscientiam contempletur, & noxas dolendo detergat. Multi dormire coeperunt & simul mori, qui prius vitam quàm somnum finierant. Itaque ipse etiam somnus Leti frater timendus, & quam fieri potest, non tantum [illegible] sed & castissimè admodum. Qui non castè dormit, vix castè vigilabit.

a Pausan. l. 5. Eliacor.
b Virg. l. 6. Æneid.
c Ælian. l. 2. var. hist. c. 35.

§. XX.

Mortis prodromi.

ÆTernitatis prodromus Mors, Mortis prodromi senectus, dolores & signa lethalia. Letale signum, si Plinio credimus, in [illegible] ægritudine, [illegible] est, in aliis verò morbis [illegible] & [illegible] oculi ac nares [illegible] mortis signa exhibere a. Cum Plinio experientia quoque loquitur, videtur mortis esse indicia, cum periculosè ægroti [illegible] dispersis, & fugam

[illegible] - lio, cum stragulum ve-stem plicant, [illegible] quasi villos de-cerpunt. Vitari hæc sibilo quandam velut praesagia sunt, quæ mortem appropinquantem non vanè portendunt. Augustus Imperator ante vltimam animam sibilo patefaceret, à quadraginta se iuuenibus abripi questus est. Id quoque magis præsagium, inquit Suetonius, quam mentis alienatæ signum fuit. Siquidem totidem Prætoriani milites, eum extinctum in publicum extulerunt.

Cum Alexander Rex Macedo ad Babylonem nauigaret, exortus ventus regium capitis [illegible] & alligatum ei diadema rapuit, [illegible] delapsum, palustri arundini adhæsit diadema. Hoc à nautis quidam [illegible] illud natando reducere, capiti imposuit, atque sic Alexandro [illegible] loco talentum accepit, sed more Chaldæorum [illegible] capite plexus est. Sed nec Alexander mortem effugit, quam ei ablatum diadema proximam portendit.

Anno Christiano 1184. cùm in regiam, idque vltimam Andronico Comneno Imperatori [illegible], Constantinopoli in templo sancti beati Pauli, quam ei Andronicum [illegible]. Nec vanæ fuerunt lacrymæ, quas Imperator [illegible].

[illegible] somnium Guilielmi Ducis Bauari [illegible] supra narrauimus. Huic sanguine cognati virginem adstituimus. Barbara Bauariæ princeps, quæ quoniam Ceruinam virginum Monasterij est ingressa. Hanc Rex Galliæ coniugem sibi petijt à Duce Alberto, fratre germano Barbaræ. Hæc rem [illegible] pudicitiæ, [illegible] deliberationi. [illegible] dem tempore [illegible] arbitris, cum solo Deo egit; ardenter [illegible] in templo, diuinæ voluntati explorandæ. Elapso triduo respondit: Mei parentes me Deo donarunt, hoc ego donum non reuocabo. Ita in Cœnobio permansit. Inter alia sibi concessa [illegible] tam prodigiosæ magnitudinis, vt [illegible] sufficeret. Grandem [illegible] plenam valuit. Sed & torquem [illegible] velamine, [illegible] corpori applicitum gestabat. Verum quatuordecim dierum ante obitum Barbaræ, [illegible] omnis [illegible] nocte altera [illegible] reperti sunt mortui, tertia demum nocte nullus conspectus rupit. Barbara præsagi animi virgo, Ancillitam commonuit. Hæc omnia, inquit, me [illegible] paucis post diebus, [illegible] obijt, die diui Ioannis Baptistæ sacro, Anno 1472. Post illustrissimæ huius virginis mortem decimo quarto die, alia è monialium numero defuncta est, hanc iterum aliæ atque aliæ secutæ sunt moniales, dum signa virginea, ea eadem sacra familia certis interuallis obiruit.

Habent suis [illegible] principum [illegible] mortis suæ præsagia, insolitos latratus canum, [illegible], [illegible] in horologijs [illegible] in [illegible], aliaque propinquæ mortis indicia. Rectissimè dicunt [illegible]. Cùm [illegible] sint mortis signa, [illegible] nulla sunt. Quid verò illa [illegible] mortem, nisi hoc ipsum: Memento te esse hominem, ô homo! [illegible] tem cogita ad quam properas: Breuis est [illegible], [illegible]: Age sis, parato, ad Dei tribunal [illegible]. Qualis vixisti, talis iudicaberis. [illegible] l. 7. mat. [illegible]

§. XXI.

Quid ad mortis nuntium respondendum.

BEatus Ambrosius accepto mortis nuntio, quem amici lugentes rogarent, ut longum vitæ spatium à Deo posceret: Non sic vixi, ait, vt me pudeat inter vos viuere; sed nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus.

Sapientissimum hoc responsum Augustinus plurimùm sapere, & apud suos [illegible] [illegible] & limata verba maximopere commendauit. Ideo enim dixisse credimus, *Nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus.* Ne crederetur de purgatissimis suis moribus præsumentis fuisse, qui magis Domino voluntati, quàm suis moribus fidebat.

Ipse Augustinus, ad mortis nuntium nil turbatus: Non erit magnus, inquit, magnum putans quòd cadant ligna & lapides, & moriantur mortales.

Aurei oris orator Chrysostomus paullò ante mortem, cùm ad Innocentium scripsit: Nos tertium iam annum in exilio versamur, expositi pestilentiæ, fami, bello, continuis incur-

[illegible], [illegible], [illegible] pro [illegible] Christo [illegible] vita jam [illegible], clarè [illegible] nu [illegible] Domine [illegible].a

D. Cyprianus ob Christianam religionem capite [illegible], [illegible] dixit: Deo gratias, qui me à corporis vinculis dignatur absolvere.

Hoc sanctissimum [illegible] sicque [illegible] ipsum [illegible]: Deo gratias, [illegible] Domine [illegible] avellitur. Sat mihi vi[illegible] inter spinas, [illegible] inter feras, [illegible] inter [illegible]. [illegible], [illegible], & [illegible] valete. Deo gratias, [illegible] Domine de [illegible] avellitur. [illegible], [illegible] vita est [illegible], mors est [illegible].

a Possidon. in vita Augustin. cap. 17. Paulinus in vita Ambrosii.
b [illegible] l. 23. c. 37.

§. XXII.

Mors dulcissima, sed pessima.

GEorgius Clarentiæ dux à fratre Eduardo IV. Angliæ rege ob suspicionem affectati regni [illegible] est [illegible], [illegible] [illegible]. Ille [illegible] mortem [illegible], [illegible] vini Cretici [illegible] præcepit, in hoc [illegible] collocari: atque ut [illegible] per [illegible] [illegible], sic ille dulcissimum [illegible], [illegible] admisit mortem, [illegible] tandem in hoc tam suavi, sed letali [illegible].

Si mores spectemus, [illegible] [illegible] Voluptatem [illegible] [illegible] quàm [illegible], [illegible] habendi [illegible]. [illegible] dum [illegible], dum [illegible], dum [illegible] in se [illegible] voluptatis [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] libidinis [illegible]. Atque [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

a [illegible] guttâ [illegible].

§. XXIII.

Melior mors, quàm vita amara.

PRæstat semel mori, quàm ad mortem semper accedere. Quotidie [illegible] [illegible] [illegible], deinde adolescentiam [illegible] ad senectutem, quicquid [illegible] [illegible] labor ac [illegible] plenum. Hanc Greg. Nazian. [illegible] [illegible] Nullum, inquit, [illegible] [illegible] bonum est, quod non aliquid habeat [illegible]. Opes, sunt [illegible]; [illegible], [illegible] est; dignitatum [illegible], [illegible] [illegible]. Imperare periculosum, [illegible] [illegible] [illegible], molestum: [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible]; [illegible], nullis [illegible] [illegible]: Gloria, est [illegible]; nobilitas [illegible] [illegible]; matrimonium, est vinculum; liberi [illegible] [illegible]; [illegible], [illegible]; [illegible] [illegible] habet. Omnia denique mortalibus laboriosa sunt; omnia humana [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]; quicquid in Orbe [illegible], [illegible] est perpetuo [illegible] [illegible] omnia [illegible]; [illegible] modò videtur stabilis, modò [illegible] est, modò labilis, [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], voluptatibus, [illegible] [illegible] incertum ac varium. Et quid demum post illa tam incerta? Mors certissima. Eleganter [illegible] Augustinus: Mors sola, inquit, certa est, cetera sunt incerta omnia. Concepta est [illegible], forte nascitur, fortè non nascitur, sed abortu perit. Si natus sit, fortè crescit, fortè non crescit; fortè senescit, fortè non senescit; fortè dives erit, fortè pauper; fortè honoratus erit, fortè abjectus; fortè uxorem ducet, fortè non ducet; fortè habebit filios, fortè non habebit; fortè ægrotabit, fortè non ægrotabit; fortè à bestiis devorabitur, fortè non devorabitur. Numquid possumus dicere: Fortè moritur, fortè non moritur?

Dextræ paginæ Regis Alexandri fatum [illegible] depingunt: Et post hæc decidit in lectum, & cognovit quia moreretur. Et quantà vis verbalo, Post hæc, & [illegible], [illegible] [illegible] moreretur. [illegible] Orbis [illegible] [illegible] Alexander, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] pulchra contemplatione gloriatur, [illegible] non modo in lectum, sed & in [illegible]. Refert [illegible] Alexandro [illegible], [illegible] Philosophorum [illegible] qui super [illegible]. [illegible], qui dixerit: [illegible] est, cui [illegible] Orbis [illegible] Alexander, [illegible], [illegible] seipsum. [illegible] contemplatione [illegible] Alexandro [illegible], [illegible] Alexandro [illegible]. Ita [illegible] quae [illegible] Post [illegible] in lectum, [illegible]

[illegible] in [illegible] cogitatione, [illegible] conditionis nostrae [illegible]! Immortalis [illegible] coelestis [illegible], & [illegible] cum [illegible] mors [illegible], & [illegible] quod [illegible] vocatur, [illegible] Crear, [illegible]. [illegible] Non [illegible], non [illegible], non vigilia, non [illegible] Mors ad [illegible] per [illegible], [illegible] dolor, [illegible], cibus [illegible] stomacho parum [illegible], [illegible]. Numquid [illegible], [illegible] est? Odor, sapor, [illegible], & [illegible]. Hominum [illegible] imbecille, [illegible]. Quicunque [illegible], [illegible] continuo, non [illegible], [illegible] & [illegible]. Ergo [illegible]. Ergo melior mors est (o [illegible]) quam vita [illegible]; & [illegible] perseverans. Ergo, melior habitatio est in coelo, quam peregrinatio in terris.

a [illegible]
b 1. Machab. [illegible]
c [illegible] Orbis. Iuvenal. Sat. [illegible]

§. XXIV.

Beatitudo Mortis.

SCribe: Beati mortui qui in Domino moriuntur: a modo iam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos a. In Domino mori, idem est, quod mori servum Domini, qui de Mose [illegible] Moses servus [illegible] b. Quasi Dominus diceret, inquit [illegible], licet quandoque peccaverit, & [illegible] servus meus: [illegible] est servus [illegible] in statu servitutis meae; mortuus est sic, quod [illegible] operabatur, [illegible] quod est Domini est. Et talis servus Domini, illud Simeonis canticum in ipsa morte [illegible]: Nunc dimittis servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. [illegible] in pace, [illegible], ad [illegible], [illegible] bonorum hominum bella [illegible]. [illegible] Talem [illegible] servi Dei in Domino [illegible], quia in Domino [illegible] quasi [illegible], & [illegible] in mortem [illegible]. Ita Stephanus inter ipsos [illegible], in [illegible] & [illegible], obdormivit in Domino c. Ita & Lazarum amicum suum Christus dormire dixit d. Sic & Moses servus Domini mortuus est iubente Domino [illegible], [illegible], [illegible] Moses [illegible], Deus per osculum & amplexum [illegible] Abrahae [illegible]. [illegible], Cum [illegible] suis [illegible], ecce [illegible] Domini. Beati ergo tales mortui & [illegible] beati; quia [illegible] sunt [illegible]. Bona, inquit Bernardus, mors [illegible] propter requiem, melior propter novitatem, optima propter securitatem. Beati, [illegible] beati tales, opera enim [illegible] illos, [illegible] Domini, tamquam filii [illegible] patrem, [illegible] suum [illegible], milites suum ducem, [illegible] Regem, [illegible] ad tribunal Dei, [illegible] & [illegible]

ad sempiternam Dei mensam, quo fideli nobilium [illegible] administratur. Atque vt quantum quisque dives sit ac nobilis, ex famulorum [illegible] tota omnis cognoscitur, ita qui [illegible] Regem gloriæ dignè apparere cupit, sibi [illegible] [illegible] provideat, [illegible] [illegible] Et licet bona opera nostra [illegible] non merito, [illegible] tamen præmio, labor qui in illis [illegible] merces quam ab illis [illegible].

a *Apoc.* c. 14. v. 13.
b *Isa.* c. 1. v. 2.
c *Act.* c. 7. v. 60.
d *Ioan.* c. 13. v. 18.
e *Psalm.* 126. v. 3.

§. XXV.

Valedictio morientis, ad [illegible] sua [illegible].

QVorum me pœnitet, multa sunt; virtutum sæpius neglectæ, & temporis malè consumpti. Quàm potuissem, quàm debuissem [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] in me [illegible] [illegible] Miserere mei Deus, [illegible] secundum magnam misericordiam tuam [illegible] peccatum, ô infinita bonitas, per [illegible] sanguinem & mortem [illegible] peccatorum & vos quotquot [illegible] dictis vel factis, [illegible] [illegible] habens rogo & [illegible] [illegible] hoc mihi [illegible] [illegible] [illegible] omnium [illegible] Ne quæso exemplo meo, quod [illegible] fuit, vestra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] morti & vita, ad quam & vestra [illegible] [illegible] patientiam, [illegible] [illegible], obedientiam, [illegible] studijs [illegible] Sed & [illegible] gratias ago maximas, quotquot mihi [illegible], quocunque [illegible] [illegible] & opera, [illegible] consilio & [illegible] Deus, [illegible] sunt [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] a more vestro. In vos certè [illegible] Deum liberalissimus esse solet, qui [illegible] [illegible] [illegible] commiserit. Præclarissima [illegible] virtus est Obedientia, & sine qua religiosum hominem religiosè nec viuere [illegible] [illegible] accessima est Patientia. [illegible] virtus est [illegible] [illegible]

[illegible]. Christo charissima virtus est paupertas: [illegible] regina Charitas est. At [illegible] [illegible] [illegible] quid [illegible] habere mihi [illegible] in Deum, & plenam [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Christi [illegible] [illegible] etiam & [illegible] [illegible] [illegible] Huius fiduciæ [illegible], & [illegible] tranquillitas sequatur, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potest, qui non semper, atque in omni re, maximè [illegible] [illegible] Deo [illegible] [illegible] Providentiæ ac Voluntati [illegible] [illegible] permittit. Neque homini [illegible] est [illegible] in Deum [illegible] [illegible] & [illegible] arcana [illegible] [illegible] [illegible] Deo, [illegible] [illegible] dispositioni, quàm [illegible] [illegible], credamus Ipsi providebit, [illegible] [illegible] [illegible]

Ego quidem, quod [illegible], ad Dei tribunal [illegible] [illegible] de sexaginta annis. Omnia mea facta, dicta, cogitata illi [illegible] [illegible], nihil latere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] accipient. Heu heu, tam verè horrendum est [illegible] Deo [illegible]. Sed est quod me in tam [illegible] rebus soletur. Licet ergo servus sim improbus, bonus est tamen Dominus meus, & infinitè bonus, qui [illegible] [illegible] malam, [illegible] [illegible] [illegible]. Non parum etiam præsidij pono in Diuis illis quos ad mortem meam [illegible] [illegible], cùm [illegible] [illegible] honori festis [illegible] [illegible] hoc fine [illegible], vt mihi Diuos illos Diuasque [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] in morte [illegible]. Sed & [illegible] [illegible] [illegible] & patronum [illegible] sanctis Angelis, quos singulariter venerari, [illegible] [illegible] hoc officijs [illegible] [illegible] [illegible]. Hos [illegible] [illegible] [illegible], cum omnibus Sanctis, iam [illegible] [illegible], corde & ore [illegible]. Vos verò [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Valete.

§. XXVI.

[illegible] [illegible] [illegible].

VT [illegible] ad occasum [illegible] [illegible] est, sic homo morti vicinus plerumq; [illegible]

tur. Hinc illæ morientium voces sapientia laudatissimæ. In ipso enim portu dictæ sunt.

Cyrus Rex moriturus: Corpus, meum, inquit, ô filij, cùm diem supremum obiero, neque in auro, neque in argento, nec in ullo alio metallo condite, sed quam primum terræ reddite. Postrema vita vox fuit: Si ab amicis beneficiis fueritis, etiam in hostes animadvertendi facultas non deerit. Valete filij charissimi, atque idem matri meæ verbis renuntiate. Vos quidem amici, qui adestis, salvete. a

Sapienter plane. Tum spiritum emisit. Multa deliciis mutatur vita, obtenta gloria, cœlo autem nihil est maius. Hoc Septimius Severus Imperator moriens dictum: Omnia fui, sed nihil prodest.

Constantius Imperator Constantini Magni pater iam moriturus imperium filio tradens [illegible]: Nunc inquit, [illegible] quam [illegible] filium Imperatorem relinquo. Hic ea lux est, qui post ducentos septuaginta annos, Christianorum lacrimas abstersit, & tyrannorum crudelitatem vindicavit. Cum eo Constantino [illegible] in arma sunt.

Rex Galliarum Ludovicus in extremis filio hæc præcepit: Cave, mi fili, ne unquam lethale peccatum admittas: potius omne tormenti genus perfer, quàm talem culpam perpetres. Peccata crebro confitere, tibique ubi confessarium delige, qui agenda doceat, cavenda sincere ac liberè moneat, & vitia reprehendat. Parentibus obedientiam, amorem ac [illegible].

Clotarius Rex in vitæ vltimo momento: Quid putatis, inquit, qualis ille Rex est, qui tantos Reges interficit.

Carolus V. Imperator augustissimus, moriturus iam vicinus, vocato ad se filio Philippo II. [illegible] & cruentum flagellum, quibus in se ussa, afferenda tradidit, [illegible].

Philippus II. Hispaniarum Rex vitam [illegible] [illegible], vbi [illegible] illud ipsum patris cilicium & flagellum quibus etiam ipse corpus domavit, Philippo III. filio [illegible], hæc insuper [illegible] monuit: Magnum, inquit, [illegible] ferente Deum, sic ad illud gloriæ fastigium evectus, quo me precantem habuisti. Sed ex animo re

[illegible], cùm id assecutus fuerit; si [illegible] etiam [illegible] rideri, [illegible], Illi [illegible], [illegible] Dei [illegible] Apostolicæ obedientiam, & [illegible] Catholicæ propagationem, Religionis Christianæ Zelum, Reipublicæ pacem, & [illegible] institutam. Si Deus [illegible] consilij [illegible], [illegible] regem non [illegible] hoc regnum, sed [illegible]. b

Ferdinandus Magnus Castellæ Rex moriturus [illegible], [illegible] corpus ipsius Christi [illegible], iam [illegible] [illegible], [illegible] est in templum. hic singula regum ornamenta deposuit, Deoque sua [illegible], ad [illegible], ipse [illegible], & cinere aspersus, [illegible] se abjecit cum lacrymis dixitque: Domine, regnum quod à te accepi, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] templo [illegible] fuit, vbi annis quadraginta regnum possedisset. c

Carolus Rex Siciliæ cum in vltimis esset, hæc locutus est: O vanas hominum cogitationes! ah, miseri! [illegible] & [illegible] cœlum. Beatum [illegible], qui [illegible] [illegible] tranquillissimos. Quid me regnum, quid [illegible] obsequia iam iuvant? miser esse potuissem [illegible] Nondum [illegible], & iam cogor [illegible] [illegible] [illegible] mei [illegible] me necessitas [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] est, qui [illegible] ad Dei tribunal. [illegible] mortales, & magnis cogitationibus [illegible]. In [illegible] & opes [illegible] per mille annos disponere, hodiernâ vel crastinâ moritur. Vale igitur terra: Vtinam dicere liceat, Salue cœlum.

Sed in silentio transeamus opulentissimum regum, & sanctissimum, felicem Hebræorum Davidem qui è vita discessurus: Ego, inquit, ingredior viam vniuersæ terræ. Et ad filium conuersus: Tu autem Salomon fili mi, ait, scito Deum patris tui, & servi ei corde perfecto, & animo voluntario. Omnia enim corda scrutatur Dominus, & vniuersas mentium

[illegible] cogitationes intelligit. Si quaesieris eum, invenies; si autem dereliqueris eum, projiciet te in aeternum. Terribilis admonitio, & quae vel adamantinum pectus penetret. Hoc [illegible] testamento suo David, [illegible] complexus est, scilicet, Dei praesentiam ubique cogitandam; Deo [illegible] [illegible]. Obedienti pectori fore ipsum Deum, Praevaricatori aeternum imminere supplicium.

Ita mori decebat omnes, a dixit regina. [illegible] populos, impulit gentes, non precibus deflecti, non muneribus placari, non lacrimis persuaderi, atque [illegible] [illegible] potuisti. Sed aequo animo sepelivit, Sublato [illegible] vitam deseruit.

a Xenophon in Cyro. Alij aiunt acie victum à Tomyride Massagetarum regina, quae mortui caput in utrem humano cruore plenum demitti jussit, his verbis insultans: Satia te sanguine quem sitisti, & [illegible], Cyrus [illegible].

b Obijt Anno saeculari 1600. Vide Florimund. Raemundum l. 5. de [illegible] c. 5. fine.

c [illegible] 1045 [illegible]

§. XXVII.

Christus invitatur.

MAne mecum Domine, quoniam advesperascit, & inclinata est iam dies. a Dies vitae meae jam [illegible] praecepit [illegible], quae [illegible] Iosue, qui [illegible] hanc solem [illegible] & diem [illegible]: lux mea iam [illegible] [illegible] [illegible]. Sed [illegible] quo-[illegible] terra [illegible], & [illegible] [illegible], & tamen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & omnes [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]: sed [illegible] [illegible] [illegible].

Ergo, ô Christe, à mi [illegible] Servator, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] omnes à me [illegible] & [illegible] in [illegible] [illegible] horas, nec [illegible] [illegible] [illegible]. Tu solus, oro, ne me deseras, IESV [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] mecum [illegible] [illegible], omnia bona [illegible] [illegible]. Sed [illegible] mecum in ipsam usque [illegible], [illegible] usque [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] / Mane mecum Domine, quoniam advesperascit. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Mane [illegible] [illegible] [illegible] Domine, Domine [illegible] [illegible].

a Luc. c. 24. v. 29.

§. XXVIII.

[illegible] [illegible].

CVm [illegible] [illegible] multa legimus, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Gregorius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Cum [illegible] ad immortalitatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vita aeterna [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] temporali [illegible] [illegible] ad aeternam transgressus. Quam [illegible] est, [illegible] [illegible], ut cum Dei voluntate [illegible] [illegible], quando [illegible] nos & [illegible] de hoc Mundo Deus, non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] Domini cum tristitia & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] voluntatis. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hominum, ad [illegible] [illegible] [illegible]. Quid rogamus & petimus, ut [illegible] regnum caelorum, si [illegible] [illegible] [illegible]? Quid [illegible] [illegible] [illegible] rogamus & petimus, ut [illegible] [illegible] regnum, si [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quam regnare cum Christo? a

Tunc est pax Dei [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], quando de istis Mundi [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], quando [illegible] [illegible] ad immortalitatem [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], gaudere [illegible], [illegible] [illegible] esse gaudium [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Mundi, & [illegible] [illegible] potius ad gaudium, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] ergo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Felix [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible].

a [illegible] [illegible] [illegible]

§. XXIX.

Resurrectionis Fides.

CAro hæc nostra tam vilis, licet redeat ad argillam suam, ad vagum pulverem, [illegible] bestias, in quibus & vermes [illegible]; etiam post naufragia in aliquorum piscium ventres, in radices, [illegible] & [illegible], in [illegible], in vespertiliones & noctuas, [illegible] bestias. Et post hæc omnia eadem caro surget, quæque ante per tormenta lacerata, [illegible] in carnem [illegible]. Nec [illegible] alteram carnem [illegible], nisi Deum [illegible], qui [illegible] alteram [illegible], quàm quæ [illegible] aliam [illegible], quàm quæ [illegible] præmia quam [illegible] agones & certamina. Eadem per omnia Anima quæ in hac carne pugnavit, [illegible], Christum [illegible]. Eadem [illegible] caro quæ [illegible] animam [illegible]. Idem fuit Lazarus post quatriduanam sepulturam, & ante. Idem filius post [illegible], & ante. Idem Christus post monumentum, qui ante; Nec [illegible] sepulturæ [illegible], Deo [illegible]. Eadem est [illegible] lingua quæ [illegible] palmam, & quæ [illegible] expectat [illegible]. Eadem per omnia caro, quæ sæculo gaudente [illegible], sæculo lugente gaudebit; [illegible] supplicia [illegible] in [illegible]. Inspice figulum; argillam vano igni temperans, [illegible], aliamque ex alia fingit formam. Non poterit Deus, eandem argillam, eadem qua quondam spiritum [illegible], erigere in [illegible] olim [illegible] calculos [illegible], ex illa ipsa argilla [illegible]; [illegible] potuit eadem ex eadem effingere [illegible] fuit divini viri Natalis in virgine adhuc ar-gilla, [illegible] eadem quæ ante formata [illegible], [illegible] quæ ante [illegible]. An quia quod [illegible], semper perire [illegible] ne [illegible]. [illegible] hanc [illegible] rerum ordinem [illegible] hominis. [illegible] Redeunt hiemes & æstates, verna & autumna cum suis viribus: redeunt solis & stellarum radii, quos matutina [illegible]. Vides [illegible], & non [illegible]; [illegible] & post spolia [illegible] & ferè quæ frigus [illegible]. [illegible] Poteris [illegible]. Non quod hæc per omnia [illegible] separantibus, sed quod [illegible] ad illam. Vis [illegible]. Habes pignus in Christo, in quo [illegible] cœlum & Dei regnum. Vis in homine [illegible] carnem [illegible] in Lazaro, [illegible] anima [illegible], surrexit cum illa. Et in [illegible] montis secessu, Moses & Elias Apostolis agnoscibiles facti, alter in [illegible] carnis [illegible] receptæ, alter in [illegible] nondum defunctæ, [illegible] tamen [illegible] corpora etiã in gloriã perseverare docuerunt. Imò & ipsæ animæ iam felicitate, licet à gurgustio corporis [illegible], ad [illegible] suam [illegible], tamen nihil aliud [illegible], quàm [illegible] hoc palatio, [illegible] carne, [illegible]: et qui [illegible] gloriæ [illegible] Christo duce, qui [illegible] carnem [illegible] pignus & documentum futuræ [illegible].

Non igitur [illegible], cùm vetusta domus corruit, [illegible] longe pulchrior. Non solùm [illegible] credidit, sed & [illegible] vixit, qui [illegible] ad hoc solum [illegible] *quid debeat suo [illegible].*

§ XXX.

§. XXX.

Spes Resurrectionis, solatium maximum.

IObus [illegible] ... Scio, inquit, quod Redemptor meus vivit, & in nouissimo die de terrâ surrecturus sum. Et rursum circumdabor pelle meâ, & in carne meâ videbo Deum salvatorem meum. Quem visurus sum ego ipse & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo a. Christus [illegible] ... Ego sum, inquit, Resurrectio & Vita, qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet b.

[illegible]

a Iob c. 19. v. 25. ad 28.
b Ioan. c. 11. v. 25.
c [illegible]
[illegible]

§. XXXI.

Spes cæli.

QVid [illegible] ...

[illegible]

Quocirca, Beati qui habitant in domo tuâ Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te c. Credo videre bona Domini in terrâ viventium. d

a [illegible]
b [illegible] Apoc. c. 21. v. 22.
c Ps. 83. v. 5.
d Ps. 26. v. 13.

§. XXXII.

Suspiria ad cælum.

OStende mihi gloriam tuam, [illegible] Exod. c. 33. [illegible]

O quando [illegible] ...

[illegible]

Et haec mihi sit consolatio, ut affligens me dolore non parcat, nec contradicam sermonibus Sancti. Job 6. v. 9. & 10.

Sicut servus desiderat umbram, & sicut mercenarius praestolatur finem operis sui. Job 7. v. 2.

Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Psalm. 14. v. 1.

Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini, omnibus diebus vitae meae. Ut videam voluptatem Domini, & visitem templum eius. Psal. 26. v. 4. & 5.

Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Haec recordatus sum, & effudi in me animam meam, quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad Domum Dei. Psalm. 41. v. 1. & 2.

Quis dabit mihi pennas sicut columbae, & volabo, & requiescam? Psal. 54. v. 6.

Quis deducet me in civitatem munitam? Psal. 59. v. 11.

Beatus quem elegisti & assumpsisti, inhabitabit in atriis tuis. Psa. 64. v. 4.

Quam bonus Israel Deus his qui recto sunt corde. Quid enim mihi est in caelo, & a te quid volui super terram? Defecit caro mea & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in aeternum. Psa. 72. v. 1. 25. 26.

Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum! concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Melior est dies una in atriis tuis super millia. Psa. 83. v. 1. & 10.

Placebo Domino in regione vivorum. Psa. 114. v. 9.

Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est! multum incola fuit anima mea. Psal. 119. v. 5.

Laetatus sum in his quae dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Psal. 121. v. 1.

Super flumina Babylonis illic sedimus & flevimus, dum recordaremur tui Sion. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Si oblitus fuero tui Hierusalem, oblivioni detur dextera mea. Psa. 136. vers. 1. 4. & 5.

Educ de custodia animam meam, ad confitendum nomini tuo, me exspectant justi, donec retribuas mihi. Psal. 141. v. 8.

Cupio dissolvi & esse cum Christo. Philip. 1. v. 23.

§ XXXIII.

Solatia adversus mortem, compendio digesta.

PRimum. Mors familiarem nostrum hostem occidit, *Corpus*. Nullus potest ad nocendum efficacior hostis inquiri, nam nullus fur domestico fure periculosior. Siquidem Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, haec sibi invicem adversantur a.

Alterum. Mors hostem effringit in carcere, quo includimur. At nos carcere inquilinus carcerem, saepe exspectando loci, etiam inter compedes & catenas [illegible] detinuit. Aliter optabat Regem maximum, qui solvi cupiebat & educi de custodia.

Tertium. Mors ingens onus detrahit. Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Quare hoc detracto, meliora excogitamus. Nemo exoneratum hac sarcina [illegible].

Quartum. Mors peregrinationi nostrae finem imponit. Quid est, inquit Gregorius, vita mortalis nisi via? Perpendite fratres mei, quale sit in via lassari, & viam nolle finiri. Vita praesens laboribus plena est, & cum hostibus agimus, nec omnino nisi longaeva diminuitur.

Quintum. Mors periculis nos omnibus subducit. Nemo tam bonus vivit qui non plurimis obnoxius vivat periculis? & raro periculum sine periculo vitatur. Ille solus pericula omnia vitavit, qui vivere desiit.

Sextum. Mortis necessitas. Praeclare dixit Romanus sapiens: Nullum est maius solatium mortis, quam ipsa mortalitas. Vivere noluit, qui mori non vult. Mors necessitatem habet aequam & invictam. Quis queri potest in ea conditione se esse in qua nemo non est? Prima pars aequitatis, est aequalitas.

Septimum. Mors Christi ad hanc contemplandam hortatur Paulus: Per patientiam, inquit, curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei & con-

sum-

[illegible] , qui propositis ibi grandio subsidiis crucem. Momentis ad hoc carpe [illegible] est infamem , nam et [illegible] gratissimos mortis tempori subsidiis capere. Aliter vitae morituro [illegible] qui [illegible]?

Ostendit Spes Resurrectionis. Quid ex [illegible] mortis? non enim [illegible] sed [illegible]. Illa caelestis [illegible] qui non sepulchris [illegible]; Resurgemus omnes. Hanc [illegible] commonstrat: Aliud [illegible], sed aliter [illegible] relinquit. [illegible] caelum, [illegible] , solem [illegible] obitum, sed [illegible] : Plurima quae videntur perire, mutantur, sic & nos morimur, [illegible] vitam.

Nonum. Ipsa immortalitas. Mors & finis est, & transitus est [illegible] calamitatum, transitum ad immortalitatem. Hinc in Sacris [illegible] nostra [illegible], dies Natalis appellatur, [illegible] dicere: b

Mors, Christianis ludus est.

Et ut [illegible] hunc ludum [illegible] , idem [illegible]

Non est, crede, poena quam videtis,

Quae praedicta [illegible] mansit.

Nec etiam [illegible], sed reformat. Sic superior [illegible] felicitatis principium est, [illegible] immortalitatis.

a Gal cap. [illegible]

b Prudentius hym. in S. [illegible]

c [illegible]

§. XXXIV.

Contra timide morientes.

Ita passim vivimus, [illegible] morituri, vitam urgentem, [illegible] moriemur. Quis non [illegible], quis non [illegible]? Augere hoc [illegible] est, non esse [illegible] concesso tempore. Semper [illegible] Seneca , a paucis decem [illegible], [illegible] numerantes. Cogita non esse [illegible] bonum [illegible] tempore, quam [illegible] est [illegible]. Ut prorogetur tibi dies mortis, nihil proficit ad felicitatem: quoniam morti non fit bonior vita, sed longior. Quantū [illegible] est, non aliorum annos computare, sed [illegible] benignè [illegible], & in [illegible] ponere? Hoc [illegible] dignum [illegible] Dei: hoc [illegible], Potuit plus, sed hoc quo- que beneficium est. Opponam [illegible] [illegible]

—Exacto contentus tempore vitae

Cedat, uti conviva satur——

Quid [illegible], qui ad [illegible] epilogū dicat: Nondum [illegible] satis. Quis [illegible] laudat, qui è vitā discedens queratur: Non [illegible], [illegible] [illegible] abrupta sit. Non turpis [illegible] est, [illegible]. Finis est [illegible] longa fuerit vita [illegible], [illegible] est, [illegible] placet [illegible]

Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti:

Tempus abire tibi est——b

[illegible] Epictetus Cyrenaicus, [illegible] est. [illegible] gratis, [illegible], da locum aliis: oportet alios ita nasci, ut & tu natus es, & natos habere locum, & habitationem, & victum. Si verò priores non discesserint, quid relinquetur? Cur insatiabilis es? Cur satisfieri nihil tibi potest? Quid augit & complet? [illegible] Epicteto Augustinus: Undecunque, ait, volueris Dominum [illegible] , paratum te inveniat. Inquilinus [illegible], non possessor domus. Locata est enim tibi domus. Domus ista tibi locata est, non donata ; & si nolis , migrabis ; & non [illegible] tali conditione accepisti , ut quasi tempore certo tibi sit. Quid dicit Dominus Deus tuus? Quando voluero , cum dixero, migra, paratus esto. Expello te de hospitio, sed [illegible] domum. Inquilinus es in terra, possessor [illegible] caelo. d

Debitas caelestes [illegible] expectat, [illegible] spectat, qui [illegible] potest, Cui

Cui [illegible] , [illegible].e

a Sen. l. 5. de benef. c. 17.

b Horat. l. 2. [illegible]

c Epict. l. 3. dissert. c. 24. post med.

d Aug. in Psalm 4[illegible] post med.

e [illegible]

§. XXXV.

Moribundi singulare [illegible]

Monstrant suos, meminerunt aegrotos, moribundi etiam [illegible] , ut carerent hunc scrupulum DIFFERRE. Quot [illegible] millia vel [illegible] male [illegible], quia [illegible] differenda. Quid [illegible], quid [illegible]

[illegible] Narrat [illegible] Thebis [illegible] Thebanis [illegible] [illegible]

[illegible] Deus [illegible] [illegible] Non dico [illegible] Deum [illegible] [illegible]

a Aug. in Ps. [illegible] & in Ps. 144. [illegible]

b Eccli. c. 5. v. 8. & 9.

constituta, per [illegible] [illegible]

Narrat Cantorem [illegible] [illegible] Quaesita [illegible] [illegible]

Deus bone, tot millia [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

§. XXXVI.

Moribundi dolores & terrores.

VAldè [illegible] est Mori, & [illegible] [illegible]. De his [illegible] [illegible]

Nemo qui [illegible]

[illegible] *peccare nunquam poterit.*

Consideret Lector, [illegible] *hanc* [illegible] *esse, non* [illegible] *scriptam,* [illegible] & [illegible] *oculis vidit* [illegible]. Hoc Bellarmini [illegible] *scriptum.*

Ex his non difficile est coniectare, quae dolores & terrores Mors afferat, iis praesertim, qui [illegible] vixerunt. [illegible] Mortem, & ab hac Aeternitatem [illegible] cogitationibus in animum admitteret, [illegible] dies & annos, creberrime profecto [illegible], & ad [illegible] hoc [illegible] quod hominum [illegible] non potest non experiri.

[illegible] recte commendant: Moriatur [illegible] vocant, [illegible]. Non tibi [illegible] [illegible], [illegible] sine pompa, [illegible] sine fama, [illegible] sine titulo, [illegible] non sepeliaris in inferno.

a *Tertull. l. de anima c. 53.*
b *Plato l. 2. de Rep. [illegible] 32. med.*
c *Climac. grad. 7. [illegible] De [illegible] in Christo. [illegible]*
d *Doctissimi sanctissimique viri Cardinalis l. 2. de arte mor. c. 1. [illegible]*
e *[illegible] de modo bene viuendi [illegible]*

§. XXXVII.

Moriendi promptus animus.

Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. a Calix iste amarus quidem est, illum tamen bibit ipse meus Seruator, & ex eiusdem [illegible] eundem mihi exhibuit, & [illegible] Calix iste fatale Mortis [illegible] propinatur. Calix iste [illegible] poculum est, quod Christus, quod Christo [illegible], quod omnia veneno [illegible] [illegible], incumbit [illegible], cui ego [illegible] [illegible] quisquam coepit viuere, desinit [illegible] & quidem vitam [illegible] desinit. Bona & mala, [illegible] & mors, paupertas & honestas a Deo sunt. b Quid ergo tibi [illegible], quid [illegible] [illegible]! Calicem quem dedit mihi Pater, quem Christus mihi miscuit, non vis ut bibam illum? Mortalis ego sum & mori me [illegible]?

Cum apud Regem Alexandrum Macedonem [illegible] aliquot male [illegible] Philippum medicum de veneno [illegible] [illegible]; Rex Philippo [illegible] ad se vocatum [illegible] Alteram manu [illegible] [illegible], alteram [illegible] ab illo [illegible] quod medicus porrexerat [illegible], oculos in Philippi vultu defixit, [illegible] in illo [illegible] [illegible]. Cum [illegible] [illegible] Philippi medici [illegible] [illegible] proculum [illegible]. Ita & ego faciam: Poculum quod me in [illegible] & longiorem [illegible], IESVS meus medicus & Servator meus mihi [illegible], [illegible] Ego, dum illud [illegible] oculos ab hoc meo medico non [illegible] [illegible] Domini mei [illegible] [illegible] in me [illegible] & [illegible] [illegible] hunc calicem [illegible], qui tanto plus habet salutis, quanto plus amaroris.

a *Psalm 115. [illegible]*
b *Eccli. [illegible] 11. 14.*
c *Curtius l. 3. [illegible]*

§. XXXVIII.

Moriturus Fide, Spe, Charitate se armet.

VT [illegible] promptum sit ac facile, praeeunt verba, ad fidem, spem, charitatem excitandam.

AD FIDEM.

Profiteor coram Deo, [illegible] Angelis, omnique Ecclesia triumphante & militante, & nominatim coram Angelo meo custode, me firmiter credere, quicquid credit sancta, Romana, vniuersalis Ecclesia: me etiam viuere [illegible] & mori in fide, quam hac eadem Catholica & Apostolica Ecclesia profitetur, in vnione & sub capite, Domino nostro IESV Christo, eiusque in terris Vicario. Quod si [illegible] me [illegible], [illegible] illud non a me, non meum esse.

AD SPEM.

[illegible] Dominum in conspectu meo semper; quoniam a dextris est mihi, ne commouear. Propter hoc laetatum est cor meum, & exultauit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques [illegible]

animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vitae, adimplebis me laetitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua usque in finem. *Psal. 15 à v. 8 ad finem*

AD CHARITATEM.

Quid retribuam Domino pro omnibus quae retribuit mihi? Calicem mortis [illegible] Dei accipiam, & nomen Domini invocabo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] meam. In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Tu me creasti Deus, tu me redemisti, tu sanctificasti me, ecce ipso [illegible], [illegible], [illegible]. Ego me tibi offero in omne beneplacitum tuum. In te [illegible] Dauid [illegible].

§. XXXIX.

Aegro & Moribundo quid semper [illegible] ore usurpandum.

IN morbo, mi Christiane, interrogatus quid valeas, quomodo te habeas &c. Cave unquam aliud respondeas quam hoc [illegible]: *Prout Deus vult; Sicut Domino placuit, sic factum est; Secundum Dei beneplacitum; Ad Dei Voluntatem; Bene Optimè uti Deo placet; Fiat Voluntas tua sicut in caelo & in terra.* Ut autem hoc possis, & aegrotus tibi, & moribundus perpetuum ore & in corde [illegible] hanc precatiunculam.

1. *Benedictus Deus in aeternum.*
2. *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam; & secundum multitudinem miserationum tuarum.*
3. *O Dominus meus, & Deus meus ego me tibi offero in omne beneplacitum tuum. Fiat Voluntas tua.*

Tale quid [illegible] hanc precatiunculam grandiori charactere scriptam ad lectum, [illegible] [illegible], ut assiduè [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] debeant.

Nostrae precationes [illegible] ad Deum [illegible] [illegible]. Dicemus [illegible] [illegible] & ipsi [illegible], [illegible] felici [illegible] quo [illegible] beatâ Aeternitate.

§. XL.

Moribundo singulariter observanda.

PRimum, Non sua propria iustitia, sed [illegible] [illegible] peccanti & [illegible] in immensam divinae misericordiae pelagus demergat & immergat.

Alterum. Sanctae Catholicae Ecclesiae fidei firmiter & simpliciter adhaereat: Ecclesiae sacramenta cum perfecto proposito Deum [illegible] amplius offendendi, [illegible] petat & suscipiat.

Tertium. A rebus & charis [illegible] omnibus se avertat, ut toto affectu caelesti Patri se vovens, vitam [illegible] [illegible], ut [illegible] Deo pro immensa bonitate gratias agere & [illegible] laudis [illegible] offerre possit. Ipsam etiam matrem misericordiae & beatos spiritus, omnesque caelestium [illegible] [illegible] patronos suos deprecetur, ut sibi in hac necessitate assistant, & ab exilio hoc ad [illegible] [illegible] suam felicitatem perducant.

Quartum. [illegible], [illegible] vitam, [illegible] Deo pro acceptissima [illegible] voluntate offerat, ad sustinendam, ex vero amore, omnem languoris acerbitatem, & ipsius mortis amaritudinem, [illegible] [illegible] in tempore & Aeternitate sustinendam, ita ut si mille [illegible] [illegible], [illegible] voluptate [illegible], pro voto possit vivere, pro Dei tamen honore & amore mortem [illegible] malit.

Quintum. Amarissimam passionem & mortem Christi Domini sibi proponat, corpus suum & animam cum [illegible] spiritu, [illegible] corpori & [illegible] animae Christi unit, & [illegible] Christo in cruce moriatur, spiritum suum in caelestis patris manus commendet. Cor suum in patulum Salvatoris [illegible] [illegible] in [illegible] vulnera deponat.

[illegible], [illegible] est, ut quicquid in extremo [illegible], [illegible] [illegible], iam [illegible] facere incipiat.

§. XLI.

Moribundo quid faciendum, ? Blosio.

LVdovicus Blosius Abbas Laetiensis, Sancti Ignatii Loiolae per literas familiaris & quod Abbatiae Mysticae [illegible], vir

vsq; Innocentissimae, qui Cameracensem Archiepiscopatum à Carolo V. Caesare oblatum constanter repudiauit, quippe vitam in [illegible] placuit semper cum longiori [illegible] gessisse: [illegible] moribundus instru[illegible], [illegible] haec habet.

Quadam die amicus interrogauit, quidnam mortis proximus facere vellet, si moriendum esset in grauibus peccatis viuenti, respondit: Si quadraginta annis semper in peccatis vixissem, & tempore resolutionis meae essem, peccata mea purè confessus essem, atque cum perfecto amore, ex fundo cordis mei, saltem spatio vnius salutationis Angelicae, meipsum in Deum ita recipere possem, vt vere totus ad ipsum conuersus, & ab omni peccato auersus inuenirer: tunc minimè timerem poenas & [illegible] ex hac luce migrare. Si verò non nisi vnum peccatum admisissem, & commissum deleuissem, [illegible] post confessionem [illegible] bonum carerem, [illegible] poenitentiam exercere. Addit in moribundi [illegible].

Domino quibusdam amicis suis [illegible] dignatus est, quod verba illa, quae mox subiiciemus, [illegible] auribus ingessit, & [illegible] tam circumspecta, validis pie [illegible], sunt [illegible], vt non facile percipere possit, qui ea sub vitae finem, vero & integro corde humiliter pronunciauerit. Sunt autem illa:

Domine Deus, ego sum miser ille, quem tu pro paterna bonitate tua creasti, & per ignominiosissimam mortem Vnigeniti tui à perditione redemisti; tu solus imperium & dominium in me habes, meq; saluare potes secundum [illegible] misericordiam tuam, vt [illegible] gloriae & [illegible].

Defunctus haec ad annum [illegible] Millesimum [illegible] promouit, qui [illegible] mei.

a Myraeo in Belgicis elogijs.

§. XLII.

Morientium refrigerantia.

V*Ade populus meus, intra in cubicula tua, claude ostia tua super te, abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat indignatio. Is. c. 26. v. 20.*

In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui, dixit redemptor tuus Dominus. *Is. c. 54. v. 8.*

Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus mei, & Deus meus. *Psal. 41. v. 6. & 7.*

Filij Sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo. *Tobiae cap. 2. v. 18.*

Non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in coelis est, vt pereat vnus de pusillis istis. *Matth. cap. 18. v. 14.*

Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam aeternam. *Ioan. 3. v. 16.*

Sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem IESVM Christum iustum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. *1. Ioan. cap. 2. v. 1.*

Amen, Amen dico vobis, quia qui verbum meum audit & credit ei qui misit me, habet vitam aeternam, & in iudicium non venit, sed transit à morte in vitam. *Ioan. cap. 5. v. 24.*

Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet, & eum qui venit ad me, non eiiciam foras. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam aeternam. *Ioan. cap. 6. v. 37. & 47.*

Ego sum Resurrectio & Vita, qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, viuet, & omnis qui viuit & credit in me non morietur in aeternum. *Ioan. c. 11. v. 25. & 26.*

In domo Patris mei mansiones multae sunt. *Ioan. c. 14. v. 2.*

Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Quis accusabit aduersus electos Dei? Deus qui iustificat. Quis est qui condemnet? Christus IESVS qui mortuus est, imò qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. *ad Romanos cap. 8. v. 31. vsque ad 36.*

Nemo nostrum sibi viuit, & nemo sibi moritur. Siue enim viuimus, Domino viuimus; siue morimur, Domino morimur. Siue ergo

vivimus sive morimur, Domini sumus. ad Roman. 14. v. 8.

Scimus, quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissolvatur, quod aedificationem ex Deo habemus, domum non manu factam, aeternam in caelis. Nam & in hoc ingemiscimus, habitationem nostram quae de caelo est, superindui cupientes, si tamen vestiti, non nudi inveniamur. 2. Cor. 5. v. 1. 2. 3.

Nunc magnificabitur Christus in corpore meo sive per vitam, sive per mortem. Mihi enim vivere Christus est, & mori lucrum. Esse cum Christo multò magis melius. ad Philip. c. 1. v. 20. 21. 23.

Nostra conversatio in caelis est, unde etiam Salvatorem expectamus, Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostrae, configuratum corpori claritatis suae. ad Philip. c. 3. v. 20. & 21.

Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quod Christus Iesus venit in hunc Mundum, peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. 1. Tim. c. 1. v. 15.

Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Matth. c. 24. v. 13.

Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitae. Apoc. c. 2. v. 10.

Hi flores, piis senibus Mortis aeternae refrigerant. Feliciter emorietur, quisquis in iis floribus submergitur.

§. XLIII.

Moribundi ad Deum suspiria & preces.

BEatus Eligius Noviomensis Antistes, iam extremis, suos cum lacrimis complexus: Valete, inquit, & deinceps quiescere me permittite. Terra in terram redeat; Spiritus ad Dominum moriens, iter suum disponit. Ita oculis manibusque in caelum elatis, diu precabatur tremente labijs. Deinde in haec voces erumpens: Nunc dimittis, inquit, servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Memento quaeso, quod tu scis qualiter fecerim mecum, & non intres in iudicium cum servo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Memento mei, qui solus sine peccato es, Christe Mundi redemptor, & eripe me de morte corporis huius, transfer in regnum tuum. Scio me conspectum tuum non fore dignum, quia spes mea semper fuit in misericordia tua. Et nunc quoque in confessione sancti nominis tui morior, animamque, Christe, anhelitum reddo. Suscipe ergo me secundum magnam misericordiam tuam, & non confundas me ab expectatione mea. Aperi mihi portam iustitiae vitae, & principes tenebrarum non occurrant mihi. Tua me manus deducat in locum refrigerij, & vitae aeternam mansionem ea ijs quas praeparasti servis tuis diligentibus te.

Sub his verbis efflavit animam. Eiusmodi voce precationes suspiremus, & has etiam ratione Christum Dominum compellemus.

Illumina, ô bone IESV, oculos meos, ne umquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus, praevalui adversus eum. Psal. 12. v. 4.

Domine IESV Christe, Fili Dei vivi, pone passionem, Crucem & mortem tuam, inter iudicium tuum & animam meam.

Ne memineris, bone IESV, iniquitatum mearum, citò anticipet me misericordia tua, quia pauper factus sum nimis. Psal. 78. v. 8.

Dulcissime Domine IESV Christe, ob humilem & virginalem tuae benedictae passionis, iube me adscribi in numerum electorum tuorum.

Non intres in iudicium cum servo tuo, misericordissime IESV, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Ps. 142. v. 2.

Christi è de cruce pendentis, alios manibus, alios pedibus latere, alias pectoris crebro plagas imprimunt osculo, & modo crucifixum, modo crucifixi vulnera sit compellabit.

Adoro te, IESV Christe, & benedico tibi, quia per crucem tuam redemisti mundum. Salvator Mundi salva me, qui per crucem & sanguinem tuum redemisti me.

Trahe me ad te, ô bone IESV, qui dixisti, cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.

O Clementissime IESV te deprecor per pretiosum sanguinem tuum, quem pro me peccatore effundere voluisti, ut abluas omnes iniquitates meas. O sanguis Christi purifica me, corpus Christi salva me, aqua lateris

Christi laua me, passio Christi conforta me. O bone IESV exaudi me. Intra vulnera tua absconde me, ne permittas, ô bone IESV, me separari à te. In hora mortis meæ voca me, iube me venire ad te, vt cum Sanctis tuis laudem te in sæcula. O Creator & Redemptor meus, IESV Christe, totum me tibi dedo, non me reiicias: Ad te venio, non me repellas. Ne proiicias me à facie tuâ, & spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Ne perdat me iniquitas mea, quem creauit omnipotens bonitas tua.

Cùm quis mori videtur, sic orandum.

Nunc Domine secundùm voluntatem tuam fac mecum misericordiam tuam, & præcipe in pace recipi spiritum meum. Sonet in morti meæ auribus, vox illa dulcis: Hodie mecum eris in paradiso. Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum.

O Clementissime IESV recognosce quod tuum est, & absterge quod alienum est. O IESV, IESV, ô IESV permitte me intrare in numerum electorum tuorum. O IESV esto Deus misericors mihi. Deus in adiutorium meum intende: ô Domine IESV ad adiuuandum me festina: ô Domine IESV suscipe spiritum meum.

§. XLIV.

Morientis tota in Deum fiducia.

Hic ego cum Bernardo fidenter proclamo: [illegible] alieno meritum, fallitur sic [illegible] pondus [illegible] &c. Mihi adhærere Deo bonum est: & ponere in Domino Deo spem meam. a

Et quamuis conscius mihi sim, cum frequenter vitæ meæ anteactæ prauitatem, vt planè merear à Deo deseri, tamen non dubito in eius immensa bonitate semper confidere, optimeque sperare, quod quemadmodum hactenus suauissima sua gratia vitam mihi ad æternā [illegible], sic eandem illud mihi adhuc sit collatura, vt mortem patienter & libenter feram. Hæc mea etiam exigua patientia cum meritis dominicæ Passionis coniuncta (quæ quidem meam omnem tolerantiam infinitè multum excedit) [illegible] mihi potius [illegible]bit, & meorum in tali [illegible] tum adiiciet. Vnicum hoc à te, mi Deus, precor, ne permittas vt vnquam de bonitate tua diffidam, quantumcumque diffidentiæ mihi [illegible] esse cognoscero. Imò si in tali me [illegible] re ac consternatione cernerem, vt iam iam lapsurus viderer, [illegible] tamen Petrum Apostolum mergi cœpisse, ex modicâ fide [illegible] Christum compellasse: *Domine saluum me fac.* [illegible] mecum [illegible], [illegible] spero, [illegible] me [illegible] me patietur. Quod si verò Deus [illegible] me agere, [illegible] reliquerit permitteret. Deus (quod per suā misericordiā haud possibile [illegible]) spem [illegible] bilem iam fore, vt oculo misericordiæ placato me respiciat, vt aspexit Petrum; meque demùm [illegible] spem vitæ eligat. Illud [illegible] firmissimum habeo, quod absque mea culpa Deus me non deseret. Verissimum agnosco dictum Augustini; Potest Deus aliquem sine bonis meritis liberare, quia bonus est; non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia iustus est. Itaque cum spe ac fiducia me illi totum committo. Si propter peccata mea me sinat perire, saltem iustitia eius in me laudabitur. Spero tamen & confidentissimè spero futurum vt clementissima tua bonitas animam meam fideliter custodiat, quò Misericordia illius potius quàm Iustitia in me commendetur. Nihil mihi contingere potest, quod Deus non velit. Quicquid autem ille vult, quantumcumque malum videatur, est tamen semper optimum. Quodcumque tu vis, ô mi Deus, hoc ego volo omnia, volo, volo.

a Bern. ser. 9. in Ps. Qui habitat.

§. XLV.

Morientis cereus.

Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris: & vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando reuertatur à nuptiis: vt cùm venerit & pulsauerit, confestim aperiant ei. Beati serui illi, quos, cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantes. b Illud morientis [illegible] vel ipsi [illegible] oculis, cùm [illegible] aduentum Domini opperiendum, & [illegible] lampadem velut aliam [illegible].

Vltima

Tuam religiosum fuisse [illegible] tam [illegible] in fermae [illegible], ut [illegible] in morte [illegible]. Cùm enim moribundo [illegible] fatalis [illegible] in summis [illegible], ille [illegible]: [illegible], inquit, [illegible] robusti viri, [illegible], ego tamen [illegible] viribus [illegible] [illegible] quàm læta [illegible].

Nil conscire sibi, nullâ pallescere culpa.

Quid [illegible] talem [illegible] Carcer [illegible] [illegible]. Hic [illegible] Senem [illegible], & [illegible] Confiliorum Moderatio, [illegible] ut [illegible] vitæ institutor [illegible] illius [illegible]. Quo [illegible], [illegible] aliquem [illegible] domum [illegible]. [illegible] horas [illegible] meditationique [illegible]. Atque hanc [illegible] consuetudinem [illegible] quidem [illegible] etiam [illegible] supremo vitæ die [illegible] corpus [illegible] spiritus [illegible]. Paullò ante [illegible] quam [illegible], [illegible] Symbolo Apostolorum [illegible], [illegible], inquit, [illegible], in hac vita, in hac, inquit, [illegible] hoc [illegible] extremo [illegible] brachio [illegible] hoc, inquit, [illegible] corporis, sic ego credo Dominum IESUM illuminare omnes homines venientes in hunc Mundum, quia ipse lumen verum & æternum est. Quæ magno [illegible] cum [illegible], [illegible] sancta cum Deo colloquia, Ecclesiæ [illegible] corpore, [illegible] Aprilis, Anno Christiano 1[illegible].

[illegible] ut [illegible], [illegible] Vigilantium [illegible] Mors [illegible], & [illegible] & cum [illegible], [illegible] vitæ procellas [illegible] [illegible].

[illegible]

§. XLVI.

Moribundi verba ultima.

Augustus Imperator [illegible] in hac voce [illegible]: Livia, nostri conjugii memor, vive ac vale. Quantò sanctius Christiani, qui ultima, cùm moriuntur, verba dirigunt ad suum principem & amicum Deum [illegible].

Vir ille divinus, Dionysius Areopagita, [illegible] jam damnatus, feralem sententiam Christianâ generositate amplexus, & adstantibus [illegible]: [illegible], inquiebat, [illegible] mihi ultimam in hac luce: Pater in manus tuas commendo spiritum meum.

Basilius Magnus, extremam vitæ [illegible] appropinquare, cùm [illegible] morte [illegible], illud Christi, ad Christum pariter [illegible]: In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Et [illegible] verbis animam [illegible].

[illegible] abbas, vir sanctissimus, jam [illegible] admotus, plurimos habebat [illegible], ad quos ille [illegible]: En, inquit, abbas Antonius venit ad nos. [illegible]: En, [illegible] prophetarum hic adest. Mox: Cœtus etiam Apostolorum, inquit, ad me venit. Et quia cum his [illegible] loqui videbatur, [illegible] est, quibus cum loqueretur? At ille: Angeli, [illegible], animam meam [illegible], [illegible] mihi [illegible]. Ad quem [illegible]: [illegible]. Quibus ille: Nondum, ait, vel initium feci pœnitentiæ. Hanc vir [illegible] magnæ magis [illegible]. [illegible] Sisoes [illegible] voce: Videte, videte, Dominus venit. Atque verbis [illegible] vitam finiit. Felix mors quam Æternitatis [illegible] excipit. Et [illegible] tamen [illegible], in qua moribundi vox [illegible].

Bernardus tanquam [illegible] Christianum [illegible]: O tu Christiane, inquit, [illegible] docuit te Christus quid in omnibus periculis mortis debeas dicere, ad quem confugere, quem [illegible] quem sperare. [illegible] Deum, [illegible] spiritum [illegible], cum [illegible] bonorum operum. Bonorum dico, quia sine meritis aliquid sperare, non spes, sed præsumptio debet dici. Tu itaque talia fac opera, ut ei in hora mortis in veritate dicere possis: In te Domine speravi, non con-

[illegible] in aeternum. c

Ergo ultima morientis verba dirigantur ad Deum; in illum pectus, in illum vota, in illum spes ultimae ferantur, in illius usque extrema desinant suspiria. Dicat [illegible] ne [illegible]: Ad te, Domine, [illegible] meum converto, ad te oculos meos dirigo.

a Sophron. in [illegible]

b Idem. [illegible] v. 20.

c Bernardus sermone 1. in [illegible] Domini [illegible] pag. 1[illegible]

§. XLVII.

Humanae voluntatis ad divinam conformatio, summi momenti est, praecipue sub finem vitae.

LUdovicus Blosius, quem saepe hic laudamus, de nostrae voluntatis cum divina consensu, haec profert [illegible] verba.

Nullum igitur exercitium in extremis utilius esse potest, quam ut quis seipsum ex integro divinae voluntati resignet: humiliter, amanter, plenaque confidentia in immensa Dei misericordia ac bonitate. [illegible] enim [illegible], quin is, qui in huiusmodi vera perfectaque resignatione, cum sancta erga Deum fiducia ex hac luce exit, confestim ad regna caelestia evolet. Nam sicut nihil omnino poenae, nihil ignis purgatorii in Deum cadere potest, ita nec in hominem, qui eo modo per voluntatis conformitatem, amoremque Deo unitus est. Hoc [illegible] ille latro [illegible] in cruce, qui non salutem corporis a Domino postulavit, nec orabat ut a poenis purgatorii servaretur, sed libenter pro peccatis [illegible], propter Dei gloriam mortem [illegible] totam [illegible] resignavit voluntatem, se totum Christo [illegible], ut ille secum ageret, quicquid vellet. Quod si mortis [illegible] imminente, [illegible] aut trepidet, huiusmodi etiam [illegible] & [illegible] in Deum per resignationem [illegible], ac certa spe [illegible] est. Mors Christi mortem tuam [illegible]. Ille praecessit, [illegible] & [illegible] non [illegible] sequi.

§. XLVIII.

[illegible] alterum in Golgotha latronem [illegible].

DOmine [illegible] mei, [illegible] in regnum tuum. Felix latro, qui in [illegible] Christi, [illegible] tribus horis, quam [illegible] multis annis. Verba [illegible], & precandi formulam, qua Christo [illegible] & [illegible] Deus! Quam [illegible] Amici & cognati [illegible], discipuli [illegible] Angeli [illegible], [illegible] filii innocentiam [illegible]. Et [illegible] illa [illegible] & [illegible], [illegible] crucifixo Domino [illegible] verbulo [illegible] pro tanto benefactore? Ergo ad latronem Christi patrocinium [illegible]. [illegible], Christo [illegible], innocentiam illius asserit, impia probra [illegible], [illegible] Argutus Dei Filius [illegible] a latrone [illegible] non [illegible]? tantum abest ut hanc orationem [illegible], [illegible] publice [illegible]. Nec [illegible] ille [illegible]: *Et nos quidem iuste*, inquit, *nam digna factis recipimus: hic vero nihil mali gessit*. a

O quam vere idem de me dicam? Et ego quidem [illegible] iam morior, nam digna factis accipio: hic vero Deus meus, & Dominus meus nihil gessit, propter quod moreretur, & in tantis tormentis [illegible]. Sed & illa precandi formula recte iam [illegible], *Domine memento mei, quia venisti [illegible] in regnum tuum*. Et quia iam es in regno tuo, [illegible] hoc [illegible] & [illegible] in regnum tuum admitte. Hoc [illegible] rogo, Christe Iesu, per flagella, per spinas, per clavos, per tormenta omnia & mortem tuam.

Ergo, [illegible], [illegible] conyciam hanc meam animam, [illegible] ipse laborem [illegible] considerat. Novit ipse quid animarum saluti conducat, & apud illum est [illegible], quo tandem [illegible] ad [illegible]. *Salutare tuum expectabo Domine*.

a Lucae cap. 23. v. 41.

§. XLIX.

[illegible] & [illegible]

HEliotropium [illegible] sol [illegible] experimento constat, [illegible] semper. [illegible] amor [illegible] in hoc [illegible] Voluntas [illegible] non habet humana vita [illegible] morte. Hoc [illegible] Heliotropium [illegible] fidissime & [illegible] oculis. Id [illegible] verba docebunt.

Ita Pater, quoniam sic [illegible] ante te. Ad hanc [illegible] Domine, [illegible] Ita Pater, ita Pater, ita mi Pater. [illegible] Domine [illegible] Deus meus es tu, in manibus tuis [illegible] Domine [illegible] quia Deus meus, & pater [illegible] Ita Pater [illegible] Voluntati tuæ [illegible] Ita Pater, [illegible] & semper, & [illegible]

Philippus II. [illegible] Rex, [illegible] Dei voluntatem Con[illegible] homo [illegible] hominis [illegible] nam in [illegible] morbo, [illegible] Voluntati [illegible] Pater, non mea fiat, sed tua Voluntas fiat. [illegible] Evangelista Christi Domini PATER, [illegible] Pater, non mea, sed tua Voluntas fiat. [illegible] Heliotropium, [illegible] ac moribundis [illegible]

Hoc [illegible] Heliotropium [illegible] Procul est ab omni [illegible] qui voluntate tam propinquus est Deo, à Matth. c. 11. v. 26.

§. L.

A moribundo dicenda, aut moribundo præ[illegible]

I. ORATIO.

[illegible]

PIe Iesu, virtus mea, refrigerium meum, susceptor meus, & [illegible] meus, in quem speravi, cui credidi, quem dilexi. [illegible] & spes mea à [illegible] Voca me [illegible] & ego respondebo tibi. [illegible] quod de [illegible] Domine [illegible] Ægrotus sum, [illegible] Domine, [illegible] Domine, & sanabor, & quoniam in te confido, non confundar. In te Domine speravi, non confundar in æternum.

At quis ego sum, piissime Deus, [illegible] peccator sum & in peccatis [illegible] Pater audi Domine. Quæ [illegible] omnia peccata mea, &

vsque ad sinceram pœnitentiam. Respice & adiuua me Domine, & ne repellas in finem. Semper peccata mea in conspectu tuo. Domine, & Fili Dauid miserere mei, vt saluum me facias. Ecce hominem qui descendit ab Hierusalem in Hiericho, cecidi in latrones & vulneratus, semiuiuus relictus sum. Tu pie Samaritane recipe me. Peccaui nimis in vita mea, & malum coram te feci: à plantâ pedis vsque ad verticem capitis non est in me sanitas. Certè tu in ligno crucis moriens me adiuuisti, digna eras habitare in inferno anima mea. Ego, pie Iesu, sum pars tanti pretij, pro me fudisti sanguinem tuum pretiosissimum, non me repellas à te. Ego sum ouis quæ erraui, require eam bone pastor, & appone illam ouili tuo, vt iustificeris in sermonibus tuis, nam promisisti mihi quod quacumque hora peccator ingemuerit, saluus erit. Dulcissime Iesu, iniquitatem meam ego cognosco, & delicta mea coram me sunt. Verè non sum dignus vocari filius tuus, quia peccaui in cœlum & coram te. Sed auditui meo dabis gaudium & lætitiam. Auerte faciem tuam à peccatis meis, dele iniquitates meas secundùm magnam misericordiam tuam. Ne proijcias me à facie tua, neque secundum peccata mea facias mihi, neque secundum iniquitates meas retribuas mihi, sed adiuua me Deus salutaris meus, & propter honorem nominis tui libera me. Benignè fac in bona voluntate tua, vt inhabitem in domo tua omnibus diebus vitæ meæ, et cum habitantibus in ea laudem te in æternum.

II. ORATIO.

Ad Iesum Christum, Mundi Saluatorem.

IESV Christe, fons misericordiæ, ostende mihi [illegible] misericordiam tuam: adiuua me in hac extrema necessitate. Creator & Redemptor meus IESV Christe, pone passionem, Crucem & mortem tuam, inter iudicium tuum & animam meam. Totum me tibi dedo, non me reijcias; ad te venio, non me repellas. Nunc Domine secundum voluntatem tuam fac mecum misericordiam & præcipe in pace recipi spiritum meum, redemisti me Domine Deus veritatis, sonet in auribus meis vox illa dulcis, Domine IESV: Hodie mecum eris in paradiso.

Suscipe me, IESV crucifixe, inter amorosa tua brachia, quæ pro me in cruce extensa teneo & complector; suscipe me inter desiderabiles amplexus tuos. Et [illegible] ad te animam meam, suscipe me bone IESV, [illegible] & suscipe in pace spiritum meum. Amen.

III. ORATIO.

Ad agendas gratias in extremis, S. Liduinæ mos fuit.

GLoria tibi Domine IESV Christe, qui me vocare ad gratiam [illegible] dignatus es. Gloria tibi, quod tam misericorditer & benignè in me tot ac tantis peccatis obnoxium longo tempore sustinuisti, tantisque per omnem vitam beneficijs affecisti. Ad extremum, Deus benedico te, quod beneplacito & voluntate tua nunc vocor ex hoc Mundo ad te; ille enim Domine, gratias agens, libenter ad te venio, & humiliter tibi me committo. Sed o te Domine Deus meus, suscipe me in misericordiam, & animam meam in sanctas manus tuas accipe: tibi enim soli, Domine, commendo spiritum meum, qui eum mihi dedisti, & inuoco te solum verum Deum, vt [illegible] bonam partem inter electos tuos, & facias mecum dulcem tuam misericordiam, liberans me ab inimicorum meorum insidiis, & ab omni afflictione & angustia, quoniam tu es Deus solus, qui ab omni tribulatione eripis eos, qui te inuocant, & in te sperant: Te decet laus & gloria in sæculorum sæcula. Amen.

Has precationes, maximè duas sequentes, cupimus à sanis sæpius legi, vt eo attentius & maiore sensu cogitent extremam illam angustiationem, & tremendum aditum ad tribunal diuinum. Quo tempore homo [illegible] amplius si [illegible], & [illegible] habet, inter huius & alterius Orbis terminos.

IV. ORATIO.

A circumstantibus dicenda, pro animam agentibus.

CHriste IESV crucifixe, in valore summi[illegible] amoris, qui te [illegible] in Cruce mori coegit, [illegible] ad medullam benignissimi cordis tui, & rogamus, vt famulo tuo, fratri nostro N. peccata omnia dimittas, & in sanctissimam conuersationem, & tam acerbissimam passionem tuam omnia eius supplens, [illegible] suspirabundam [illegible] misera-

misera-

miserationum tuarum multitudinem faciat [illegible] spiritui, [illegible], & singulariter hunc famulum nostrum N. quē prostinc vocare disponis, [illegible] tibi [illegible] pro- [illegible] vitae suae [illegible], [illegible] congregatione plena peccatorum [illegible], [illegible] fide, spe bona & integra Charitate, in prae- [illegible], [illegible] amplexum, & [illegible] suam, [illegible] ad [illegible] aeternam laudem capiet.

Pia dulcissime Redemptor, Domine Iesu, per illas lacrymabiles voces, quas in cruce [illegible] & passionis doloribus constitutus dixisti: Deus meus, Deus meus, vt quid me dereliquisti, ne quaeso longe facias à famulo moriente nostro N. tuas miserationes [illegible], cum illa in hac hora & momento [illegible] pro [illegible] animae & [illegible] spiritus [illegible] habet. Per triumphum sanctae crucis & per mortis passionisque tuae infinitum meritum, cogita Domine, de eo cogitationem pacis & non afflictionis, sed misericordiae & consolationis. Libera eum de [illegible] angustijs, vtque sanctissimis meritis, quae pro eo vbique [illegible] in cruce clauis affigi permisisti. Iesu bone & amantissime Pater, eripe eum à [illegible] illi debitis, & perduc illum in requiem aeternam. Amen.

V. ORATIO

B. Dionysij Carthus. ex colloquio de particulari iudicio animarum, pro animam agentibus.

AD DEVM PATREM.

OMnipotens aeterne Deus, Pater misericordiarum & Deus totius consolationis, tuam deprecamur immensam bonitatem, per ineffabilem illam charitatem, qua humanum genus dilexisti, quando Vnigenitum Filium tuum pro nostra redemptione in hunc Mundum misisti, vt pro nobis acerbissimam & ignominiosissimam mortem subiret. Ostende ô Domine, in hac hora, pietatis tuae abyssum, & effunde charitatis tuae dulcedinem in hanc rationabilem creaturam tuam, quae nunc ad te Patrem spiritum redit. Ostende ei lucem miserationum tuarum, conforta mentem illius iam, intellectum illumina, voluntatem accende. Clementissime Deus, hunc hominem in se vno, vnitum [illegible], incommutabili, infinito ac summo bono [illegible]. Protege eum ab omni potestate aduersaria, à [illegible] tentationibus, ab omni incursu [illegible]. Non [illegible] per eum tua [illegible], sed [illegible] benignissimae bonitatis tuae [illegible] commendatum, [illegible] charitatem tuam [illegible], secundum multitudinem miserationum tuarum misericordissimus, indulge illi & parce, suscipe spiritum illius in [illegible] dilectionis tuae brachia. Hoc te rogamus per Vnigenitum Filium tuum, Dominum nostrum Iesum Christum, per vniuersa eius beneficia & merita, per omnia redemptionis nostrae mysteria, per quicquid in seipso pro nostra salute assumpsit, fecit ac passus, per omnem denique Bonitatem tuam, ô Pater, qui cum Vnigenito tuo & sancto Spiritu vnus es verus, solus, ac summus Deus.

AD DEVM FILIVM.

OBsecramus te Domine Iesu Christe per charitatem eam infinitam qua teipsum pro nostra redemptione tradidisti in mortem, mortem autem crucis acerbissimam atque turpissimam, & per tui pretiosissimi pro nobis liberalissime fusi sanguinis pretium, per tuae quoque amarissimae passionis inaestimabilissimum ac superoptimum meritum, atque per tuam dilectissimam Matrem, perque maternae compassionis illius acerbitatem, cum tibi vsque ad iam in cruce morienti assisteret, mitifica pietatis tuae abyssum in hoc tuo famulo, à vitae praesentis [illegible] ad te omnium iudicem metuendum transeunte. Praepara animam eius, ô Domine, ad occurrendum tibi, & hac vera contritione ac filiali ad te conuersione ne eam à corpore separari permittas. Visita & illustra mentem eius visitatione tua secreta & placida, qua [illegible] oculis [illegible], & ex immundo mundum effice. Memento ei, ô Domine & Saluator, auxilium gratiae tuae, à throno gloriae tuae & ea pietate, qua latroni sero poenitenti indulgentissimè promisisti: Hodie mecum eris in paradiso, etiam in hoc homine, pietatis & clementiae tuae viscera ostende. Iube eum ad tuam misericordiam peruenire ô Saluator Mundi, Rex gloriae, Princeps virtutum, Iudex supreme & amantissime, qui cum Patre & sancto Spiritu viuis & regnas benedictus per infinita saecula.

AD

AD DEVM SPIRITVM SANCTVM

SPiritus sancte Deus, adorande paraclete, [illegible] pacis, charitatis & amoris [illegible] [illegible] [illegible] ex Patre & Filio procedens [illegible] [illegible] tuam [illegible], in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab ea remo[illegible] [illegible] gratiae tuae, [illegible] [illegible] & [illegible] contra [illegible] [illegible] vitio[illegible] ac [illegible] [illegible] animam; fac [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] aspirare, & ad [illegible] [illegible] [illegible] sanctitatis [illegible] [illegible]: [illegible] illam [illegible] quae in die Pentecostes [illegible] super Christi discipulos descendisti [illegible], & diuine Spiritus, hanc hominem illuminare & accendere, atque ad te [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] perducere, qui cum Patre & Filio viuis & regnas aequalis Deus, per infinita saeculorum saecula. Amen.

VI. ORATIO.

Explicanda, Contritionis, Fidei, Spei, Charitatis quae [illegible] continens.

DOmine Iesu Christe, credo quòd Deus [illegible] & Redemptor meus es. Credo quòd pro mea salute de Virgine Maria nasci, & in cruce mori dignatus es. Credo quicquid per sanctam Catholicam Ecclesiam mihi credendum proponitur, & in hac fide protestor me viuere velle & mori. Domine Iesu, doleo quòd summam bonitatem tuam offenderim, & doleo quòd non magis dilexerim te tot officiis creationis & redemptionis [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] emendare propono, si vixero. Atque si quid aliter fiat, vel non cognoscam quo [illegible] [illegible] [illegible] illuminari [illegible] & poenitere, interim de omnibus veniam peto.

Omnibus qui me unquam offenderunt, libenter & ex animo, propter te, mi Deus, [illegible] [illegible]. & si contra offendi quos, precor etiam mihi veniam dari. Si quid alienorum bonorum est apud me, quantum potero, & facultates meae [illegible], [illegible] omnibus. Spero in [illegible] tua misericordia, & in sanguine tuo [illegible] charitate pro me fuso, quòd me licet indignum filium facies, & admittes me [illegible] [illegible]: quod et [illegible], per sanctam passionem & mortem tuam [illegible]. Corrobora me, Domine Iesu, contra omnes Satanae insidias, & scuto militiae [illegible] protege me, quoniam in bonitate tua [illegible] posita spes & felicitas mea. Nihil quidem meritorum habeo quod alligem apud te; [illegible] [illegible] [illegible], sed per tuam misericordiam confido me saluandum. Ita in pace in idipsum dormiam & requiescam, quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me. Tibi laus & gloria in saecula saeculorum. Amen.

EPILOGVS ET MONITVM LECTORI.

Has precationes, mi Lector, pro animam agentibus dicendas, iuisse pro teipso, dum sanus es, paucis mutatis, saepius dicere, si sapis. Potest ergo ad vitam sanctius instituendam vix efficacius quicquam cogitari, quàm lacrymabilem illum hominis moribundi statum. Tunc illud Domini vaticinium etiam in moribundis promptuarium luculenter se prodit: Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique & ad terram prosternent te, & non relinquent in te lapidem super lapidem.a Haec certè oculis ipsis, in homine moribundo fiunt. Circumdant illum angustiae, fatigant sollicitudines diversae, vallant dolores, continent tormenta, peccata praeterita in terram prosternunt, supplicia futura perterrefaciunt, creata omnia deserunt. Et licet morientis lectulum peritissimi medicorum cingant, nullus iuvare potest, nisi medicus è caelo. Aeterna lex à principio dicta omni huic Mundo, nasci, denasci; oriri, aboriri; nec quidquam stabile aut firmum orbis ille terrarum esse voluit praeter seipsum. Abeunt omnia in hunc nascendi pereundique fatalem gyrum, & longaevum sit aliquid in hac machina, aeternum nihil. Per manum ergo ipsius, mi Lector, salutem te rogo, memento Aeternitatis. Momentaneum est vita; ideo momentaneum est, sed pendet ab hoc momento sive perenne bonum, sive perenne malum. Brevis est labor; Voluptas omnis evanescit; sola ignorat finem Aeternitas: Memento Aeternitatis.

a Luc. cap. 19. vers. 43. & 44.

FINIS LIBRI PRODROMI.

Tomo primo folio 123.

DE ÆTERNITATE CONSIDERATIONES

CORAM SER.

CORAM

SER.MIS BAVARIÆ PRINCIPIBVS, MAXIMILIANO ET ELISABETHA

EXPLICATÆ

Ab HIEREMIA DREXELIO è Societate IESV.

ÆTERNITATEM, Serenissimi Principes, quam auribus accepistis, nunc etiam conscriptam ac supplici manu, serenissimis manibus committo; nec id facerem, nisi crederem, cogitationibus vestris ÆTERNITATEM quotidie sic interesse, ut etiam sit in oculis. ÆTERNITAS in pulpito, nec enim PRINCIPUM animos alia ulla magis implere potest, quam ÆTERNITATIS cogitatio. Breuius quidem opusculum suscipere non potuissem, sed nec longius. Theologis autem NUNC & SEMPER est ÆTERNITAS. Quid quid esse potest breuius ac contractius? At verò etiam hoc ÆTERNITATIS NUNC tam longum est, ut nullis unquam seculorum curriculis sit finiendum; quo quid potest esse longius? quæcunque temporum diuturnitas ad ÆTERNITATEM collata, breue quid est, & simillimum momento, ita centena annorum vel [illegible], non longissimis annis, sed infinitis spatijs excedit ÆTERNITAS. Atque hanc ÆTERNITATIS umbram in vilem libellum angustias redactam, ad Serenitatum vestrarum genua, cum fide atque ex debito submittere, sibique hinc ob his geminis serenissimis lateribus perpetuam pollicetur. Permittite, Serenissimi Principes, huic umbræ suum imperium, umbra suum solem sequitur; hæc eò audacius ad Serenitates Vestras procurrit, quo certius geminos à se soles reperturam credit ÆTERNITATIS verè capaces. Serenissimæ stirpis in nostrum collatam innumera merita, nunc ideo non enumero, quia hoc uno iam augeri rogo, ut placidissimè hanc ÆTERNITATIS umbram Serenitates Vestræ dignentur sui clientelâ non excludere. Monachij sexto Nonas Iunij, Anno à partu Virginis 1620.

Serenitatum VV.

Deditissimus cliens

HIEREMIAS DREXELIVS, è Soc. IESV.

AD STVDIOSAM IVVENTVTEM TYPOGRAPHVS.

AGE nunc, precor, piorum
Soboles iuventa rerum.
Cupiens salutis undas
Bibere ex perenne fonte,
Sacra quam cave profundis
Habitantis astra Christi.
Celeri fugit volatu
Properatque cuncta secum
Rapere, fallis, illa
Hominum rapax TEMPVS.
Quid ad haec caduca vertis
Oculos tuos inepte?
Reduc ad superas caeli
Arces cogitationem:
Loca quae volantis aevi
O fugiunt fugacitatem,
Loca quae voracis Orci
Superant rapacitatem,
Ubi nulla sunt timenda,
Ubi cuncta sunt amanda.
Ibi tu manentem iuventus
Imbibas bono saporis
Animam BEATITATIS,
Rapide fluentia vivae
Fluminis salubritatis.
Ubi TEMPVS *omne calcans*
Remanebis intra abyssum
Solidae ÆTERNITATIS.

I. LECTORI.

NEcdum, benevole Lector, scribendorum librorum finis est: alij alios excipiunt, & in amplissimas bibliothecarum familias, quotidianis augmentis excrescunt: qui tamen hactenus hunc sibi laborem sumpserit, scio neminem. ÆTERNITAS *velut in tabella hic proponitur, non legenda solùm, sed multò magis cogitanda, perpendenda, diu noctuque vigilantissima mente versanda. In verbis haerendum non esse praemoneo: penicillo volante & rudi haec* ÆTERNITATIS *lineamenta ducta sunt, & compluribus locis plus sensûs & pietatis dandum erat quàm Latinitati. Neque verò convenit fugientes voculas sectari, cum caelum quaerimus, cum domum* ÆTERNITATIS, *brevi eam ingressuri, contemplamur. Itaque te rogo, mi Lector, ne haec tantùm animi causa, aut levando fastidio inspicias. Haec verò seria ad animarum salutem, caelum, immortalitatem spectant. In alijs iocari liceat aut nauseare: hic nemo satis vigilaverit. Vale & vive* ÆTERNITATI.

INDI-

INDICVLVS CONSIDERATIONVM DE ÆTERNITATE.

O MEDI-

MEDITATIO DIV NOCTVQVE EXERCENDA.

VTINAM O HOMO:

- Scires pec- cati tui cum dolore
  - Malum [illegible] commissum
    - Deum;
    - Proximum;
    - Teipsum.
  - Bonum omissum
    - Vitam [illegible] negando;
    - Virtutes [illegible] instaurando;
    - Ad perfectio- nem [illegible] properando.
  - Tempus amissum quo
    - Nil pretiosius,
    - Nil labilius,
    - Nil desiderabi- lius.
  - Christum occisum
    - Crudeliter ob inimicis,
    - Negatum ab a- micis,
    - Liberantem pro a- micis & inimi- cis.

MEDITATIO DIV NOCTVQVE EXERCENDA.

VTINAM O HOMO:

- Intelligeres peccati tui [illegible] re,
  - Beneficiorum [illegible] summam
    - Animae,
    - Corporis,
    - [illegible] cato- rum.
  - Mundi vanitatem, qua
    - Decipiuntur ca- pti,
    - Trahuntur car- nales,
    - Capiuntur [illegible] perdi.
  - Peccati [illegible] propter
    - Christum repu- gnantem,
    - Daemonem im- pugnantem,
    - Mundum alli- cientem.
  - Vitae brevitatem, quae est
    - Vitro fragi- lior,
    - Fumo levior,
    - Vento velo- cior.

MEDITATIO DIV NOCTVQVE EXERCENDA.

Vtinam ô homo.

- Considerares futura cum timore,
  - Diem mortis imminentem, quae est
    - Certissima,
    - Incertissima,
    - Acerbissima.
  - Tremendi iudicii [illegible], quando est
    - Infallibilis propter sa- pientiam.
    - Inflexibilis propter iu- stitiam.
    - Insugibilis propter po- tentiam.
  - Ignem inferni sempiternum quo
    - Nil crudelius
    - Nil horribilius
    - Nil [illegible]
  - Aeternae gloriae in- desinentem, in qua est
    - Amoenitas omnium ma- lorum,
    - Absolutio omnium san- ctorum,
    - Adimpletio omnium [illegible].

DE

DE ÆTERNITATE CONSIDERATIO PRIMA.

Quid sit ÆTERNITAS?

[illegible]

§. I.

Vera [illegible] de æternitate symbola & picturæ.

PRimò repræsentatur æternitas per Annulum, seu circulum, qui principio caret & fine, nulla sui parte incipit, nulla desinit, quod divinæ æternitati proprium; ita [illegible] Deus æternus, & [illegible] Ægyptii [illegible] Deum figurabant. [illegible] olim [illegible] se [illegible] quam [illegible] hominem debere Deo. [illegible] circulum, illam [illegible] Turcæ [illegible] (vti Petrus [illegible]) [illegible] in altissima specula [illegible]. Deus semper fuit, semper [illegible]; simul & Mahometem suum [illegible] Deum [illegible] nominabant. Mercurius ille Trismegistus, [illegible] Philosophorum (qui [illegible] libros scripsit [illegible] nullus mortalium. Æ [illegible]) Deum [illegible] esse [illegible], cuius centrum sit vbique, circumferentia nusquam, [illegible] Dei & [illegible]. Et de [illegible] veteres Dijs suis templa [illegible] Numa Pompilius Romæ [illegible] Vestæ, sic Augustus Cæsar, Agrippa nomine Dijs omnibus templum rotundo [illegible] dedicauit, & [illegible] Pantheon. [illegible] & Pythagoras vt Deum [illegible] à [illegible] circumactu corporis adorari iubebat, & à Numa, [illegible] Deû [illegible]. Ergo Deus [illegible] est circulus, [illegible] circumferentia [illegible] & [illegible] est vbique, [illegible] principium simul & finis est Deus, *Iob. c. 36.* [illegible] *Deus magnus vincens scientiam nostram: numerus annorum eius inaestimabilis.*

Secundò repræsentatur [illegible] æternitatem per sphæram & globum. Ita Faustinæ Imperatricis nummus [illegible], globus [illegible] Imperatricis, [illegible] significans, [illegible], Æ T E R N I T A S: hinc [illegible], quia [illegible] æternam fuisse [illegible], [illegible] Deus

[illegible], *Christianis [illegible] mundus* [illegible] est [illegible].

Tertiò, Æ T E R N I T A T E M posuit [illegible] & stella, quâ [illegible] designabat. [illegible] populi [illegible] capiunt, sed [illegible] hæc sua [illegible], quod [illegible] Augusta illam à [illegible] adiiciant: vt [illegible] Reges & Cæsares [illegible] Romana & [illegible] humani [illegible], [illegible] fideles [illegible], [illegible] vt qui [illegible] æternitate [illegible], qui secum [illegible] in hunc modum: En ego à [illegible] & [illegible] habens & [illegible], [illegible] labores hos & [illegible] & [illegible] laborata est, [illegible] ego; quiesco [illegible] & [illegible]. Ita stellam sibi ponunt & seriem [illegible] documentis! [illegible] & quietem [illegible], sed nec loco suo, nec suo tempore, quam [illegible] & sanctè [illegible] ille de Christo [illegible] (lib. 2. c. 15.) [illegible] his verbis: *[illegible] omnia [illegible] vale & videre & non inuenire semper aliquid pati debere, aut [illegible] & ita crucem semper inuenies.* &, *Tota vita Christi crux fuit & martyrium, & tu quæris requiem & gaudium?* Ergo stellâ in [illegible] est, non hic, inter tot [illegible], & vt [illegible] stellæ [illegible], [illegible] spes [illegible], [illegible] in hac vita, illa enim [illegible] Deo. Denique [illegible] committitur, illa ex [illegible] Ecclesiastici *cap. 11. [illegible] Dei & [illegible]* [illegible] Ecclesiasticus & [illegible], sed ad [illegible] & [illegible].

Quartò, per Solem & Lunam adumbrata est [illegible] Æ T E R N I T A S. Sol semper [illegible], & [illegible] videatur occidere & [illegible], semper [illegible] quotidie in [illegible] & [illegible], ita & Luna [illegible] quam [illegible], post [illegible]

illam

TATE, [illegible] … [illegible] ETERNITATEM [illegible] …

§. II.

Arcanum Scripturæ [illegible] aperitur.

CApitulo [illegible] ÆTERNITATIS [illegible] … Nabuchodonosor [illegible] … [illegible]

[illegible] … Deo, quod [illegible] … D. Chrysostom. [illegible] … Quid est ergo Æternitas? [illegible] … NUNQUAM, hoc est NUNQUAM FINIRI [illegible] … quid est Æternitas? [illegible] …

[illegible] superbia, & [illegible] ad [illegible] Troilo [illegible] quidem veritate [illegible] sibi [illegible] [illegible] nihil per [illegible] singula [illegible] propter [illegible] sed quia non habebat [illegible] [illegible] quantitatem, animo [illegible] gravem [illegible] [illegible] & [illegible] illas [illegible] libras [illegible] quantitatem episcopus in [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] frigus etiam [illegible] & corporis [illegible] [illegible] ad eum [illegible] hoc non [illegible] [illegible] ergo [illegible] manibus Patriarcha, & nihil [illegible] ab eo Patriarcha [illegible] [illegible] quæ data sunt, [illegible] librarum. [illegible] Troilus episcopus [illegible] Deus [illegible] Patriarchæ [illegible] Alexandri-[illegible] [illegible] triginta librarum quæ data sunt, [illegible] accepi [illegible] & [illegible] Episcopum ad prandium. [illegible] Troilus ergo [illegible] [illegible] & ad [illegible] & [illegible] [illegible] post prandium Patriarchæ [illegible] primus esset. [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] & [illegible] Mansio æter-[illegible] Troili Episcopi.) [illegible] enim [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] superscriptum [illegible] Mansio [illegible] Ioannis Archiepiscopi A-

lexandrini, comparata librarum triginta. *[illegible] [illegible] & magno [illegible] quæ visa sunt ei in somnis, enarravit. [illegible] Troilus episc. [illegible] [illegible]* Leontius Neapoleos Cypriorum episc. in vita S. Ioannis eleemosynarii c. 26 [illegible]. [illegible] S. R. E. Bibliothecario.)

O beatam mansionem, & ideò beatam quia æternam! quam cupit Christus vt tabernaculas nostras & [illegible] breui tempora [illegible], illas [illegible], ad illas [illegible] MANSIONES ÆTERNAS: *In domo Patris mei* (inquit, Ioan. 14.) *mansiones multæ sunt*, nemo hinc [illegible] nisi à [illegible], locus [illegible] [illegible], longè quàm amplissimus; tempus [illegible] [illegible], mansio illic est & quidem MANSIO ÆTERNA.

O æterne, misericors Deus: ô æterna veritas, ô vera charitas, ô chara æternitas! [illegible] nostræ sic moderare, vt è [illegible], & [illegible] æternam, [illegible] [illegible] æternam [illegible], [illegible] & [illegible] nos, vt bona [illegible] sic [illegible], vt [illegible] [illegible], commissa noxas sic [illegible], et [illegible] [illegible] æternum, sic nos [illegible] in [illegible], ne MANSIONIBVS ÆTERNIS [illegible]; sic [illegible] in via, ne [illegible] à patria.

CONSIDERATIO SECVNDA.

In quibus [illegible] repræsentat Æternitatem.

ÆTernitatem ergo [illegible] [illegible], [illegible], quam & per [illegible] [illegible], Deus enim illis [illegible] (*Ad Rom. 1.*) quanto [illegible] [illegible] debebit esse hæc cognitio Christiana, quibus Æternitatis [illegible] [illegible] depingitur, pro-[illegible] [illegible] [illegible], ô homo quisquis [illegible] hæc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible]

tela & glebe, stellæ & sidera [illegible], Sol & Luna [illegible] incertam, & [illegible] perpetua æternitatis [illegible] memoriam [illegible]. Sed & [illegible] ipsa, [illegible] in publicum proponit, [illegible] aspectu [illegible] ad [illegible] instituta.

Memorat Solinus, Acroceraunijs (Apulis) [illegible] dicitur) [illegible] lapidem concerpenti, [illegible] perire ignibus ardere. [illegible] in delubris olim & sepulchris ex illis lampades [illegible], quas etiam D. Augustinus memorat. lib. 21. de Ciuit. c. 5. Adde [illegible], Valentianum, Dioscoridem, pluresque alios qui [illegible] de lino quodam genere: vocatur hoc Asbestinum est, nam Asbestinum, Carpasium, [illegible] & [illegible] vocant. hoc igne non [illegible] consumitur, sed lauatur, & [illegible]. [illegible] aliquot cadauera regum [illegible] & cremanda, [illegible], [illegible] & [illegible]. Ex hoc lino [illegible] Nero, [illegible] gemmas atque aurum [illegible] æstimabatur. En' vobis [illegible] & magistram naturam, quæ digito [illegible] monstret quid sit in ignibus manere non [illegible], [illegible] & non [illegible] perpetuum, & nunquam consumentur, quærent in his flammis mortem, non reperient. rectè Amandus in Horolog. sapientiæ exclamat. O væ æternum, nunquam finem habiturum! ô finis [illegible], morte grauior omni morte, & non posse nunquam [illegible], [illegible]. Ignis eorum nunquam extinguetur. Et Apocalypticus ille, cap. 9. Desiderabunt mori, & mors fugiet ab eis.

Salamandram in ignibus viuam aliquanto certè tempore durare posse, præter Aristotelem, Plinium, Galenum, Ælianum, Dioscoridem, etiam D. Augustinus credidit. [illegible] hoc animal est ex [illegible] natura, [illegible] & [illegible] illi [illegible] in flammas, [illegible], [illegible] gloria [illegible], [illegible] lychni [illegible] perpetui lampadibus [illegible]. Bonus Deus, qui Salamandram [illegible] & [illegible] produxit, [illegible] & [illegible] eodem scilicet [illegible], sed natura longe nobiliori, [illegible] paullò minus ab angelis (Psalm. 8.) [illegible] illi quod angelis [illegible], post [illegible]

habitandum [illegible] (Psalm. 48.) [illegible] in [illegible] illi non [illegible] comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Sic [illegible] in [illegible] dicam, [illegible], sic [illegible] semper, sic semper morientur. [illegible] illa [illegible] ita [illegible], sic tamen præcipuè ista.

§ 2.

Quamdiu apud inferos sit durandum.

1. **D**Amnatus ipse æternus, [illegible] est nullius alterius, nec [illegible] populi [illegible] in [illegible] non inueniet eam. (Apoc. 9.) [illegible] ipsum [illegible] desiderium, quod [illegible] sempiternum illius fomentum.

2. Carcer ipse æternus est, [illegible] potest, non effringi, non [illegible], [illegible] & [illegible]. [illegible] ferma [illegible], nulli [illegible] egressum, si quis damnatorum [illegible] inde ad nos commeat, Deo id permittente fit, sed [illegible] inferos circumfert, à cruciatu non immunis. [illegible] hic etiam Theologorum disputatio est vana, de situ locoque corporum apud inferos, illorum altitudine [illegible] non [illegible], [illegible] differebat. Certum est è Christi ore, maximam hominum partem damnandam ita [illegible] [illegible], ad [illegible] illum æternum damnandorum. Veritatis verba sunt: Intrate per angustam portam, quia lata porta & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, & MVLTI sunt qui intrant per eam: quàm angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & PAVCI sunt, qui inueniunt eam. Matth. 7. Quæso te, credis [illegible] hoc in mundo [illegible] hæc Christi verbi esse [illegible] sed ad [illegible] & [illegible] inferorum [illegible] est. Et quid [illegible] (æternorum [illegible]) [illegible] hominum [illegible] capere, nisi dicamus corpus illud è corpore penetrari? [illegible] hoc necesse est, ait alter: sed [illegible] in [illegible], [illegible] compressior [illegible] tantum medius est: ita [illegible] damnatos ignem

[illegible] alter alteri [illegible] omnes pe- [illegible] sicut oves in inferno posi- [illegible] mors depascet eos. Psal. [illegible] Ergo & [illegible]

3. [illegible] Christus [illegible] fuit [illegible] Qua [illegible]

4. [illegible] conscientia [illegible] desperatissima. [illegible] quæ [illegible] & conscientia perpetuis [illegible]

5. Hic [illegible] Christi [illegible] Romanæ Ecclesiæ, in Of- ficio [illegible] timor mortis conturbat me, quia in inferno nulla est redemptio. Nulla, nulla, sed æterna desperatio: sanguis Christi, [illegible] fusus in Golgotha monte, & ad

[illegible] Domini, [illegible] de quo dicitur [illegible]

6. Quod [illegible] apud inferos, est pœ- na [illegible] & [illegible] Christus [illegible] per Matthæum capite 7. [illegible] Qua ratione igitur [illegible] Dei [illegible] & [illegible] nec ullam spem posse. Hi (inquit Thomas à Kempis

à Kempis, libro 1, capite 24. de Christi imi-
tatione) erit una hora gravior in pœna,
quam hic centum anni in amarissima pœni-
tentia. Ibi nulla requies est, nulla consolatio
damnatis. O Domine, ne in furore tuo arguas
me, neque in ira tua corripias me. (Psal. 6.)
Delicta iuventutis meæ & ignorantias meas
ne memineris. Psal. 24.

§. II.

Cur gehenna sit æterna.

HIc ad rem nostram quæstio à curiosis satis digna, quæ modo solui possit: ut Deus misericors sit & bonus, & cuius misericordia super omnia opera eius; misericorditer tamen vel unicum lethale peccatum vel uno momento, vel sola etiam cogitatione patratum, iustissimè puniat in æternum peccatorum, ita quidem ut illud nunquam satis puniri queat, & quotquot annorum millia congerantur, tamen nunquam dici possit, iam satis punitum est hoc crimen, iam satisfactum est illi, iam cogitationem malignam, qua Deum offenderat, eluit. Et hæc [illegible] theologorum mens est, solam morosam delectationem mortale peccatum esse; delectationem morosam vocant eam, cum quis impuram & libidinosam cogitationem animo voluit non quidem statim ut patraret quod cogitat, sed cogitatio illo suo secreto & voluptate immoratur & delectatur. Ergo cogitationem vnius temporis æternum Deus decreuit? & quæ hæc æqualitas sit peccato momentaneo, quod momento transit, supplicium æternum statuere? ut quid beatus David Psalm. 117. vociferatur: Confitemini Domino, quoniam bonus; quoniam in æternum misericordia eius, et quid hoc vicies sæpius repetit, si Deus tam seuerus est? Ad hæc respondent D. August. D. Gregorius, D. Thomas Aquinas 1. 2. q. 87. ar. 3. ad 1. & alii: culpam in quovis mortali peccato ex natura sua esse infinitam, quia peccatum iniuria est in infinitam Dei maiestatem. Accedit & illud quod qui moritur peccati lethalis conscius, nec doluit [illegible] facit ac si æternum peccasset, siquidem si æternum viuere contigisset, peccandi voluntatem non amisisset, sed etiam semper peccasset & semper victurus, tamen peccare desiit, sed [illegible] [illegible] quamquam [illegible] debitum persoluant, nunquam tamen satisfaciet, tamquam [illegible], apud Deum ingratus nunc sit; solutio enim digna non est quæ acceptetur, quando nec ipse homo est acceptus. Sed [illegible] damnati quidquam persoluunt talis, cum [illegible] solam patiuntur [illegible] pœnas. Ab exemplo res magis patebit. Debet quis vicies mille philippeos, quos ab illo accepit, donum suum [illegible] perpetuo [illegible], pensionem quotannis solueret. Iam viginti annos reddidit philippeos persoluit vicies quos ab eo accepit, eum ergo ab omni iam debito liberum? sed restat soluendum, totum integro pretium capitis, quod tamen integre soluendum remanet, ac si nil unquam fuisset exsolutum; ita enim talem contractionem [illegible], et numerus [illegible] capitis semper integrum permaneat, [illegible] annua semper persoluantur, sic proinde damnati quidquid demum pœnarum persoluant, nec tamen alieno unquam [illegible] debitores, perpetui Deo tributarii. Isaias cap. 1. vaticinatur: Et erit fortitudo vestra ut fauilla stuppæ, & opus vestrum quasi scintilla, & succendetur utrumque simul, & non erit qui extinguat. Tiberium Cæsarem olim narrat Suetonius libro 3. capite 61. in recognoscendis custodiis cuidam pœnæ maturitatem precanti respondisse: *Nondum tecum in gratiam redij.* Christus iustissimus iudex, non tyrannus, non Tiberius est, sed cum damnatus quispiam post mille annos ut finem [illegible] mortis [illegible] cogitet, ille ei tamen responderet: *Nondum tecum in gratiam redij.* Roget hoc idem post alios mille annos, idem audiet: *Nondum tecum in gratiam redij.* Roget hoc post centum millia annorum, non aliud respondebitur. Roget hoc post aliquot millionem annorum, idem semper Christus iudex opponet: *Nondum tecum in gratiam redij.* Ego te vocabo, redire olim volui, gratiam meam millies atque millies tibi obtuli, sed tu respuisti eam; tandem esse volui pater, sed tu noluisti esse filius; dissimulavi, tacui, expectavi ad quadraginta, quinquaginta, sexaginta annos, si forte ad meliorem [illegible] & vitam, sed nulla secuta est sanæ ad consilium pœnitentia; despexisti omne consilium meum, & increpationes meas neglexisti; [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] comp[illegible]

vitæ, comedet ignis fructus vitæ meæ usque [illegible] nec illis finientur. Prover. cap. 8. Ego in operibus tuis medio [illegible], nec aliud ubi iustitia mea [illegible] infinita sententia respondebit, quia quod Nemini [illegible] reddidisti? O stupor! ô Deus! spectaculum! ô præcipitium humani generis, in [illegible] commutationem, in æternitatis [illegible] in-flictas, Homine, & [illegible] tamen, IV [illegible] per [illegible] [illegible] perpetuo semper [illegible] [illegible].

§. III.

Alij ad æternitatem [illegible].

SEd ad nostra magisterium redeo circa æternitatis considerationem. Felix Faber (in peregr. lib. 1. de rebus Suevicis) [illegible] in montibus & scopulis, tanto talique sonantium aquarum collisione & magnitudine, ut qui illuc valetudinis causa [illegible], & [illegible] ingressi [illegible] gratia, & [illegible] imaginentur, cum assiduo fragore aures illis occupantur, ut musica [illegible] imaginatione [illegible] & [illegible] abeat: si vero qui [illegible] sint, aut [illegible] magis [illegible] imaginationi [illegible] ob [illegible]. Paschasius ad cogitandam æternitatem [illegible] suo montibus illis, instrumenta classica, clamores, [illegible], fragores, [illegible] qui primo ingressu cœpit, nunquam desinet, [illegible] [illegible] assiduo, nec [illegible] [illegible] perveniet. Ita è contra illud beatum cœleste illud Trisagion, Sanctus, Sanctus, Sanctus, non tantum ore [illegible], sed [illegible] semper [illegible] Christus cum Samaritana [illegible] [illegible] æter-[illegible] quam [illegible] In qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, sed fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. (Ioann. 4.) [illegible] & [illegible] O Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, &c.

ò Camille, vel [illegible], vel [illegible] æterna vita.

Sed aliud hanc quod monstrat Natura. Anno post Virginis partum octogesimo primo, (teste Suetonio in Tito c. 8. Dion. in Tito, & Plinio Secundo ep. ad Tacit. [illegible]) Calendis Novembribus, hora septima ad montem Vesuvium in Campania horribilis flammarum eruptio facta est, quam præcessit insolita siccitas & gravis terræ motus: audita etiam subterranea sonitus, velut si tonitrua mugirent; dein maris fluctus & magnum [illegible] [illegible], quasi montes in conflictum convenirent. [illegible] multis fumo [illegible] [illegible] vade plerisque [illegible], mundum in chaos redigendum aut igne absumendum. [illegible] namque copia cineris effusa est, ut terram, mare, aerem compleret, hominibus, prædiis, pecoribus maximo illato damno, piscibus atque volucribus necatis, duabus urbibus Herculano & Pompeijs, dum populus in theatro spectaret, penitus obrutis. Atque hæc aliaque id genus [illegible] & montes [illegible] quæ continuis ignibus flagrant, nec tamen unquam consumuntur aut deflagrant, exemplo a Deo hominibus data esse, [illegible] ÆTERNI, quo [illegible] corpora semper cremata nunquam consumentur. Tertullianus in principio Apol. cap. 48. [illegible], & [illegible] de pœnitentia & confessione [illegible]. Vide [illegible], quem [illegible] ad contemplandam ÆTERNITATEM.

Ipsum denique tempus nostrum, signum est & quasi vestigium æternitatis. [illegible], [illegible] tempore æternitatem illam metiemur. Augustinus in Ioan. serm. 170. Inter temporalia, inquit, & æterna hoc interest, quod temporalia plus diliguntur, antequam habeantur; vilescunt autem cum advenerint: non enim satiant animam [illegible] incomprehensibilia gaudia vera & certa æterna: Æterna vero ardentius diliguntur adepta quam desiderata, quia ibi plus adeptus est charitas, quam fides credidit, vel spes desideravit. Ah! quomodo non sordet nobis terra [illegible] cum cœlum aspicimus æterno dominio possidendum.

CON

CONSIDERATIO TERTIA.

In qua [illegible] Romani [illegible].

PLinius Secundus epistol. 9. ad Tacit. lib. [illegible] [illegible] scribendis [illegible] legenda, [illegible] [illegible] Romani, [illegible] [illegible] æternitatem ad posteros [illegible] & præclara & multa: sed non præclara [illegible], non casta & sancta [illegible], [illegible] etiam [illegible], turpitudinis & libidinis [illegible] commiscerent; [illegible] honesta & regia. Deinde [illegible], [illegible] ad Plautum [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], quam [illegible] placebant [illegible] placebant. At [illegible] Romanorum [illegible] perpetuum, [illegible] libere potesse [illegible] manifestare.

Secundò [illegible] Romani, sed & [illegible] scribendis [illegible] digna, & hæc [illegible]. [illegible] in plurimis [illegible] [illegible] non [illegible] Magni fecerunt, non [illegible], in rebus [illegible] & [illegible], [illegible] & [illegible] & [illegible], & [illegible] [illegible] exemplo [illegible] hæc pauca [illegible] præstitisse.

Ludos fecit Augustus [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] quingentis [illegible] millia HS [illegible] 1250000. philippeî, [illegible] millio, & [illegible] pecuniæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] in [illegible] ludos in Augusto [illegible] quingentis HS [illegible] 125000 philippeî. [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] fuisse, hoc est [illegible]

[illegible] in vulgus spargendo: [illegible] tota [illegible], agri, [illegible], [illegible], mancipia, [illegible], [illegible] argenti & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] designasset.

Idem Nero [illegible] millia in [illegible] HS [illegible] philippeî. Agrippina mater, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] misit, ut vel [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible]. [illegible] Nero [illegible], & [illegible] [illegible] præcipuam: [illegible], [illegible] donasse.

Idem [illegible] Tiridati regi [illegible] [illegible] Romæ agenti, in singulos dies [illegible] philippeorum, [illegible] millionem & quadraginta millia [illegible] [illegible] [illegible] millia [illegible], [illegible] millionis, & medium, [illegible] [illegible] memoriæ.

Caligula Imper. [illegible] [illegible] millium Templa Romæ [illegible] quadraginta [illegible] quatuor, [illegible] in solum Capitolii [illegible] [illegible] millionis, [illegible].

In amphitheatro [illegible] [illegible] [illegible] in superiore parte per [illegible] 12000. [illegible].

Præter [illegible] alia [illegible] publica [illegible] ab Imperatoribus [illegible], in quibus [illegible]. In [illegible] Antonini [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Hadriani, [illegible] [illegible] argento, [illegible], [illegible], [illegible], sed ad [illegible].

Romæ [illegible] statuæ [illegible] hominum, præter [illegible] æreas, marmoreas, [illegible], etiam argenteas & aureas. [illegible] in Capitolio auream [illegible] Commodus & Claudius [illegible] singula [illegible] librarum. Claudius [illegible] [illegible] argenteam [illegible], [illegible] Præfectus [illegible], Comes Romanæ dicebatur & [illegible] [illegible] [illegible] populum [illegible].

Via Appia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] Capuam [illegible] hæc via [illegible]

[illegible] commeatum: tam [illegible] Vt [illegible] falsas apparere [illegible] esse [illegible]. [illegible] extra Romam [illegible] [illegible] est, quod de aqua [illegible] aqua [illegible]. Claudius Imperator in [illegible] in aquæductum [illegible] millia [illegible] & [illegible] fontium [illegible] [illegible] aquas. Hæc enim magna & [illegible] ob nimiam [illegible] reprehendenda [illegible] tamen quod ædificia illa splendidissima [illegible], tamen honesti [illegible]. Cloacas Romæ habebant [illegible] fornices cum [illegible] aquis, ad [illegible] ciuitatis sordes. Cloacarum illarum tam [illegible], tam ample & longe, vt inter orbis miracula non [illegible] [illegible] de his [illegible], quæ [illegible], [illegible] [illegible], quæ veterum Romanorum opes & potentiam [illegible] liberi [illegible], & [illegible] Suetonium, Dionem, Cassium, Plinium, Liuium, alios.

Et hæc quidem, quæ [illegible], & de laudanda administratione Reipub. tam prudentes, qua & in bellis maiorem partem [illegible] [illegible] & [illegible], [illegible] quæ illatam [illegible], ita vt Cyneas Pyrrhi legatus homo facundus & intelligens, cum [illegible] vrbem ad [illegible] Romanis [illegible], [illegible] suo [illegible] Vrbem sibi templum, Senatores reges [illegible]. In his talibus ergo laudandi Romani. Sed in hoc [illegible] & [illegible], quod homines [illegible] [illegible] [illegible] in rebus terrenis [illegible] locarunt. Si Augustinum lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 14. Romani ad æternitatem vitæ [illegible] [illegible], [illegible] multò [illegible] ad ipsam æternitatem regnare [illegible]. Neque enim nos, inquit ille, Imperatores [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] imperij ac vitæ [illegible] [illegible] vel victoriæ triumphos, vel fortunæ [illegible] [illegible]: hæc in vitam [illegible] [illegible], quorum nihil [illegible] ad regnum [illegible]. [illegible] ergo, Augustine, [illegible]? [illegible] Imperatores, Reges, Principes, Augustini sensu vera [illegible] [illegible] à nobis obtinent, obseruatione legum [illegible].

IVSTITIA.

Lex 1. Iuste imperare.

MODESTIA IN SENSV.

1. Tot honoratiorum & [illegible] lingua non [illegible], sed meminisse hominem se esse.

DEI TIMOR ET AMOR.

3. Ad Dei cultum maximè propagandum, humanam potentiam omnem Maiestati diuinæ famulam facere, timore Numinis & amore.

CÆLI DESIDERIVM.

4. Ardentissime amare regnum illud æternum, in quo [illegible] [illegible] nulla [illegible].

IGNOSCENDI FACILITAS.

5. Ad veniam promtum, & facilem esse, tardum ad vindictam & illam solam, quam [illegible] Reip. [illegible] [illegible].

MISERICORS LIBERALITAS.

6. Asperiora decreta, misericordiæ lenitate & largitate beneficiorum compensare.

CONTINENTIA.

7. Luxuriam quanto esse posset liberior, tanto castigatiorem habere.

MODERATIO AFFECTVVM.

8. Malle in affectus prauos, quàm in quaslibet gentes dominari.

SVBMISSIONIS ET ORAtionis studium.

9. Hæc omnia non inanis gloriæ, sed æternæ felicitatis studio facere: [illegible] submissionis & orationis sacrificium nunquam negligere.

Has leges Augustinus ipse (vti patet dicto libro de Ciuitate Dei,) ad [illegible] [illegible] [illegible], velut omnium Principum illustre speculum. Nunc vos ô Romani, [illegible] [illegible] legem [illegible], vt [illegible] pro vno [illegible] [illegible] Deos in [illegible] apud vos [illegible] S. Leo serm. 1 Nat. Apostol. Nam Roma sibi magnam videbatur assumpsisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem, &

eum penè omnibus dominaretur gentibus, [illegible] servitute [illegible]. Sed ubi haec [illegible], quam [illegible] & [illegible] [illegible] in [illegible], in [illegible] & [illegible] in amphitheatris [illegible] [illegible], & ubi nunc [illegible] hac est [illegible] Romae [illegible] quod [illegible] contigit. Apostolorum [illegible] Christo [illegible] Hierosolymis templi [illegible]: Aspice, ait, quales lapides & quales structurae? Respondit Christus: *Vides has omnes magnas aedificationes? non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur.* Marc. 13. [illegible] in hoc orbe. Et ubi nunc [illegible] urbs Roma [illegible] & [illegible] posuit, [illegible] qui eam aedificarunt? perierunt [illegible], nec [illegible] illorum [illegible]. Et nos ipsi [illegible] via [illegible], post [illegible] nihil. Heu [illegible] vel [illegible]! [illegible] quod cum illa [illegible] ubi [illegible], ubi [illegible] operi [illegible], ubi [illegible] opera [illegible]. [illegible] quae nobis [illegible] & [illegible] & [illegible] [illegible] fundamentum est super quo [illegible] gloriae fabrica [illegible], non in [illegible] & marmoribus [illegible] insculpitur. [illegible] Lactantius [illegible] opera [illegible], Babylonem, Troiam, Carthaginem, Romam [illegible] credimus: [illegible] quod [illegible], vix [illegible] pars superest, ita [illegible] [illegible], Neronis palatium, Diocletiani thermas, [illegible], Severi septizonium, Colisseum [illegible], Amphitheatrum Pompeii, vix sui vestigium & nomen in libris reliquerunt, & hoc quam diu?

§. I.

Quantum Romani à vera aeternitatis via aberraverint.

NAzareni in [illegible] sanctissimae virginis [illegible] Angelus de [illegible] *regni eius non erit finis.* Luc. [illegible] [illegible] quod [illegible] usque ad [illegible] Babylonicam [illegible] Romanorum [illegible] [illegible], nec Graecorum [illegible]. Ubi [illegible] regna illa sunt [illegible], ubi [illegible] Nabuchodonosor in Chaldaea & Syria, & post hunc [illegible] in Persiam [illegible] & Medium ad Cyrum & Darium [illegible], & Graecium [illegible] ad Alexandrum Macedonem. [illegible] Regnum [illegible] [illegible], [illegible] vix [illegible] [illegible], [illegible], & [illegible] Iulium [illegible] Caesarem & Octavianum Augustum. At ubi nunc [illegible] Christiani, [illegible], [illegible], Athenas, Carthaginem, [illegible] [illegible], [illegible] in [illegible]. [illegible] est, [illegible] incolis [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] Origenes [illegible], in [illegible] [illegible] Deum [illegible], & [illegible] de [illegible] Propheta [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] hoc [illegible] ex omni parte [illegible], omni [illegible] [illegible] est, & tamen de [illegible] [illegible] [illegible] est, [illegible] [illegible] in [illegible] impendat: de hac [illegible] hoc [illegible], hac [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] certè [illegible], in [illegible] [illegible] nostram illam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] & corde & ore, [illegible] & [illegible], [illegible] illa [illegible] est vera gloria, [illegible].

[illegible] proceres, [illegible] Christi [illegible] ad [illegible] illam [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] prudentia [illegible] [illegible], in [illegible]. De his in [illegible] deliberantibus eleganter Augustinus tract. 49. in Ioan.

fide-

sed sicut Pontifices, [illegible], & Pharisæi, sibi [illegible], nec tamen [illegible] Christum. Vias paulo [illegible] cogitabant quomodo [illegible] et [illegible], quam quomodo in [illegible] [illegible]. Sic tamen timebant, & quasi consultabant, dicebant enim: Quid facimus quia hic homo multa signa facit? si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani & tollent nostrum locum & gentem. *Temporalia perdere timuerunt, & vitam æternam non cogitaverunt* [illegible] *amiserunt.* Ioan. cap. 11. vers. 48. [illegible], hæc nostrarum cogitationum vanitas est & [illegible] [illegible], & qui [illegible] [illegible] quæ sunt nostra! Hodie decernimus, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] displicere [illegible], quibus hactenus placuimus, quam Deo [illegible] placere [illegible]. Cælum negligimus, terram non retinemus, Dei favorem non acquirimus, mundi perdimus. hinc & hinc *deplorandissima* orbitate miseri. Si [illegible] felicitas in hoc orbe, reperirem fortasse hic quandam gloriam, quamdam [illegible], nam vera nulla est, nisi quæ in cælo & æterna: sed nulli non patet, in orbe [illegible] [illegible], [illegible]; expectat ut ex [illegible] [illegible] [illegible], quo deducet, si [illegible] [illegible] ad [illegible] regni *Prolixitatem* & [illegible] [illegible]. Ibi nemini [illegible] nobilitas, nemini [illegible] potentia, nemini [illegible] hominum applausus, sed solius Domini favor, & gloria illa, quæ per gloriæ [illegible] [illegible] est. Non est vera gloria nisi æterna.

Hebræum sapiens, (*Proverb.* 8.) sapientium Reginam [illegible], quam [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] est pretij [illegible], si ubi æternitas quam nos Christiani expectamus: manentem civitatem hic non habemus, sed futuram inquirimus quæ manet in cælis. (*ad Hebr.* 13.) In memoria æterna erit iustus. [illegible], Christiani [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], castitatis [illegible], non grandia sunt hæc opera, nec multi temporis: [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] Magdalena Christi pedibus impendit, [illegible] [illegible], & tamen orbi universo innotuit, [illegible] Magdalena [illegible], [illegible] [illegible] pulchritudinem, blandam formæ [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel publicæ [illegible], [illegible] non grandia, æternam illi gloriam, immortale nomen conciliarunt; *prædicabitur in toto mundo* Matth. cap. 24. Christo teste: non fuit opus hoc incisum marmori, non ære cypreo efformatum, non in foro promulgatum, non ad [illegible] & [illegible] proclamatum, tamen hactenus durat, duratque æternum, & *prædicabitur in toto mundo*, si [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & superbus [illegible] [illegible]: si [illegible], [illegible] erat, [illegible] [illegible] [illegible]: si locum, [illegible], [illegible] [illegible], si personam, [illegible] femina; & tamen *prædicabitur in toto mundo*, quæ Imperatorum [illegible] Aquilas in [illegible] [illegible] plantarunt? quot bellicosi duces [illegible] [illegible] laudabiliter administrarunt? quot [illegible] gubernatores, amplissimos populos [illegible] [illegible]? [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], castra, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in novas inventiones; per [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] in chartas, et [illegible] [illegible] [illegible], qui tamen [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible]. At opera [illegible] [illegible], æternam [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], Ducibus, Regibus, Pontificibus, [illegible] & [illegible], [illegible], legitur, *prædicabitur in toto mundo*: [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] & [illegible], [illegible] ad æternam [illegible]. [illegible] [illegible] Romani, & [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] quod D. Hieronymus in [illegible] [illegible] Pauli [illegible] [illegible]? Hieronymi [illegible] [illegible] Monumenta, cui si Deus optionem daret, [illegible] [illegible] Pauli, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quam purpuram Regum cum suis regnis. Nos Christiani [illegible] nostræ [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], imò [illegible] [illegible] in alium orbem [illegible], cælum illam recipit, & hoc [illegible] & à [illegible] [illegible] defendit. sed non aliter quam mendicis, & pauperibus, [illegible] illis dando & [illegible]

[illegible]

§. II.

[illegible]

D[illegible]

[illegible]

bus includit ea omnia, quæ beatam æternitatem includunt? *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* ad Galat. 5. Quod si quis vel unum ex contrariis consiliis libacit, nec ita [illegible] modo [illegible] periculum [illegible] illud SPERO, SPERO, sibi ipsi occentet: latet [illegible] spes nulla est, sed mera [illegible] periculum [illegible] plagarum & verberum, [illegible] Intelligite hæc qui obliviscimini Deum: ne quando rapiat, & non sit qui eripiat. *Psal. 49.*

§. III.

Hanc viam subeundam esse [illegible]

IDeo nullus sit Christianus homo, qui non sæpius [illegible] Deo loco habet, interroget: quid faciam ut beatam æternitatem consequar? illam viam [illegible] ad illam quam quæris æternitatem? opera quidem aliquid facis, sed illud quantillum est, quandoquidem [illegible] gloriæ immortalis & æternæ, sed nam hæc opera tua adeo pauca, adeo languida & frigida, [illegible] cum tamen ea via ad æternitatem arctissima & spinosa, quam [illegible] & angustissima: [illegible] clamat Christus, & monet. Intrate per angustam portam, quia lata porta & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem. Matth. 7. [illegible] qui intrant per eam. quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt (& ideo pauci sunt) qui inveniunt eam [illegible]: Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt. Lucæ 13. O quam formidandum [illegible] est illud MULTI, & illud PAUCI: [illegible] in tam arctam viam [illegible] & in PAUCIS illis [illegible] adnumerandus, [illegible] Utinam [illegible] & tempus acceptabile, [illegible] Quid [illegible] est hoc omne quod ego patior, aut alius quis [illegible] quid est hoc totum ad æternitatem? imo si cum D. Paulo [illegible] flagella, & carceres [illegible] Corinthios [illegible] si fame sitique, si graves inimicitias & insidias, si morbos & [illegible] si cum Paulo lapidibus obruerer, si virga cædar, si naufragem; quid hæc omnia ad supplicia æterna? In omnibus igitur adversis rebus cogitandum mihi erit: Omni consummationi vidi finem. Psalm. 118. Daniel, variis [illegible] calamitatibus, subdit: & hæc, *usque ad tempus,* Danielis cap. 11. Vel, ubi [illegible] afflicti, calamitosi, quid vultis vos lacrymis suffusi, quid per varios impatientiæ questus vitam vultis [illegible] acerbam reddere? solatium habete, & ingens ab ipso temporis [illegible] ne desperate animam: tum hoc solummodo *usque ad tempus.* [illegible] ne fatigate, mala plurima perturbant? [illegible] *usque ad tempus;* non usque ad infinita sæcula [illegible] lacrymæ, [illegible] æternam felicitatem [illegible] Ecclesiastici 1. *Usque ad tempus* sustinebit patiens, & postea redditio iucunditatis, sed & vos, o beati, [illegible]

 ta quæ

cia quam breui carcere, quamque angustiis [illegible] clausa est? usque in tempus [illegible] bilia, usque in tempus beata nostra durabunt [illegible]. Post tempora non longa, [illegible] [illegible] fortunæ [illegible] non poterit, & [illegible] [illegible] cogit, quantò tamen [illegible] res quantò autem breui [illegible] [illegible]. Ergo usque in tempus omnia. Sola nullius temporis [illegible] æternitas. Nam ergo corpus [illegible] [illegible] animam [illegible] [illegible], dolores [illegible] tristitia. [illegible] est illa [illegible] afflictio, interior vel exterior [illegible], [illegible] sunt hæc omnia & momentanea, ad æternam [illegible]. Nam ubi post æternam [illegible] quinquaginta millium annorum transierint, superveniunt adhuc quinquaginta millium millions [illegible] [illegible], ad nostram [illegible] rationem, transacti alij atque alij & deinde alij [illegible] milliones [illegible] [illegible], & hoc sine fine. Optimè [illegible] Myrogenes, cum [illegible] [illegible] Archiepiscopus ad [illegible] [illegible] [illegible]. Hoc, ait, enim [illegible], ut liberet ab æterno [illegible]. Nec Tullius Cicero [illegible]: Sapiens, inquit, nihil potest videri magnum in rebus humanis, cui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magnitudo. Sed Tullio longè melior [illegible] paupertatis [illegible] [illegible], & verus æternitatis contemplator, [illegible] [illegible] hic [illegible] sed gaudium post [illegible] [illegible] labor, sed gloria post [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Quisquis igitur peccato [illegible] [illegible] est vel [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Gamp[illegible] [illegible], Sermone 4. de Purificat.) [illegible] purgant, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est, [illegible] [illegible] [illegible]. Qui [illegible] [illegible], [illegible] super eum [illegible] (Iob 6.) quæ [illegible] [illegible] [illegible], ad [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] laborauerunt, grauissimas tamen [illegible] [illegible]. Ita Diuus Gregorius: Nonnulli [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] Diuus Paulinus accedens: Memento [illegible], [illegible] quia apud inferos [illegible] non est, nec pœnitentia tunc nihil poterit, consumpto [illegible] [illegible] [illegible], dum in via estis. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] capacissimum, [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] nulla [illegible] [illegible] quæ [illegible] Ambrosius ad Virginem lapsam cap. 8. [illegible] verba [illegible], [illegible] non verbis agenda est, sed actu, [illegible] [illegible]. [illegible] ante oculos [illegible] de quanta gloria [illegible], & de quo libro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sit, & si te iam credas [illegible] ipsas [illegible] tenebras exteriores, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & stridor dentium sine fine. Cum hæc certa fide [illegible] est, [illegible] [illegible], [illegible] necesse est [illegible] animam [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], nec aliud [illegible] [illegible] [illegible] est post Baptismum, quàm pœnitentia [illegible]; [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ab [illegible] [illegible] liberetur. Vigeat [illegible] [illegible] corporis ad corporis purgationem, vigeat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], vigeat [illegible] [illegible], vigeat [illegible] mortis, [illegible] [illegible] horror, vigeat æternæ vitæ, æternæque gloriæ consequendæ spes. Quicquid [illegible] purgat [illegible], quæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corpus. [illegible] hæc D. Ambrosij admonitio est. Christe Iesu, da ut omnia [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] sed viam [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Augustinus: Malo [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. At [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] esse quod [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] quod [illegible]: [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. ÆTERNAM [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] labores, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. nulla [illegible] [illegible], propter ÆTERNAM [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] labores; [illegible] [illegible], ô ÆTERNA ÆTERNITAS!

CON-

CONSIDERATIO QVARTA.

Quomodo Sanctus David Æternitatem sit meditatus, & quæ illius meditandi ratio.

QVod Deus Apostatas angelos, & homines in extremo iudicio damnatos æternis pœnitus, tam durum aliquibus & incredibile visum est, vt etiam Origenes [illegible]

[illegible]

§. I.

[illegible] ad æternitatem cogitandam admonimenta.

PHilippus [illegible] Macedo, per nobilem a[illegible] quotidie [illegible] sibi dici iussit [illegible], Homo es, [illegible] mortalitatis nunquam oblivisci vellet, [illegible] Christiani & Catholici [illegible] [illegible] [illegible] æternitatis [illegible]. Æternitas, Æternitas, Æternitas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Mos est in Germaniâ & [illegible], vt [illegible] [illegible] Christianum [illegible]. Deus [illegible] [illegible] in templis [illegible] sanctissimi Eucharistiæ [illegible] [illegible] ad cogitandam æternitatem? [illegible] [illegible] & [illegible] ad perpetuas [illegible], ad perpetuos carceres [illegible] [illegible] supplicium est, & multis [illegible] [illegible] æternitatis [illegible] [illegible] æternitatem imaginantur, [illegible] [illegible] semper [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] religiosi [illegible] [illegible] Dei [illegible] [illegible] Monasterium est [illegible] [illegible] & in [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] illud [illegible]

[illegible] Dei [illegible]. Hic [illegible], cum Virgo [illegible] [illegible] in templo [illegible], & Christo *in Sponsam* [illegible] [illegible] Christi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] Christi sponsæ [illegible]; Vide, [illegible] Virgo, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Christus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] in cælo Æternitatem [illegible] ad aspectum Dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] O [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]

& non

[illegible] Iob 5. Mille & mille [illegible] [illegible] anno [illegible], sed necdum [illegible], [illegible] tamen expectant [illegible] expectare, [illegible] & [illegible] annos, [illegible] annos [illegible] in mente habe. De non [illegible] monasterio, [illegible] [illegible] Aquilonaris li. 2. ca. 27. Apud [illegible], inquit, [illegible] monasterium [illegible] amplum quam [illegible] est, [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], & omnibus ad vitam [illegible] necessarijs [illegible] instructum, ne illa cuiquam [illegible] vel [illegible] cogitatio [illegible] hęc enim [illegible] [illegible] est [illegible], [illegible] [illegible] pedem [illegible], huc [illegible] [illegible] amplius ad [illegible] [illegible] [illegible], neque alio [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible], inquit [illegible], quod hac lege [illegible], non [illegible] necessitas, sed ipsa [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] est, peccari. Deum [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] omnia [illegible] industria [illegible] [illegible], vt multi inter eos [illegible], & qui [illegible] [illegible] gratia [illegible]. [illegible] vero [illegible] [illegible] & singulari vitę [illegible], vt nullus inter eos [illegible] sit nisi [illegible], hoc est, ipsa mors quę [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] hoc etiam monasterium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed progrediamur.

§. III.

Æternitas omnes Arithmeticæ numeros & leges transilit.

Celebris [illegible] [illegible] proponi solet [illegible] [illegible] Arithmetica, quam [illegible] in scholis [illegible], & hęc est: Sit mons, [illegible], [illegible] arenulis, instar totius terrarum orbis, [illegible] & magnitudine [illegible] maior, singulis vero annis non nisi [illegible] [illegible] ab Angelo quot annorum millia, & iterum millia & denuo millia, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] Arithmeticos magister, & calculum [illegible], numerumque colliget, quot annis [illegible], dum mons [illegible] & [illegible] abest, sic ab Angelo [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quod non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] est integra post mille annos, post centum millia annorum, post mille millionum annorum, eadem [illegible], eadem [illegible], eadem principium est Æternitatis, [illegible] [illegible] [illegible] est semper. [illegible] hanc Arithmeticam [illegible] circa [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Theologus explicat, quę tibi Lector, [illegible] [illegible] & bona fide [illegible], neque enim hęc [illegible] [illegible] [illegible] commendari, aut inculcari possunt. Vide, inquit Cornelius à Lapide, in cap. 14. Esaiæ vers. 14. quam longa sit Æternitas! quamdiu regnabit Deus & Sancti! quamdiu [illegible] damnati in gehenna! In Æternitate [illegible] est Æternitas [illegible] [illegible] [illegible] millia annorum, nihil cogitasti respectu Æternitatis: cogita decies centena millia annorum, [illegible] [illegible], nihil adhuc ex Æternitate decerpsisti: Cogita mille milliones annorum, [illegible] [illegible] [illegible] Æternitas: Cogita mille cubos millionum annorum, needum inchoasti Æternitatem: cogita tot milliones cuborum quot [illegible] [illegible] [illegible], needum ad principium Æternitatis peruenisti, quę Æterna [illegible] Æternitas gaudiorum Sanctis, & tormentorum damnatis. Si Deus diceret damnato, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], à terra [illegible] ad cœlum empyreum, & millesimo quoque anno Angelus veniat, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] granulum, [illegible] post tot [illegible] annorum quot sunt granula, [illegible] [illegible], liberabo te à gehenna. O quale [illegible].

exultavimus, damnati : dicimus scimus, & non æstimantes ; nunc autem post omnia hæc millenarium, millies alij & alij millenarij in infinitum : usque ad ÆTERNVM, & ultra. Hoc est pondus grave ÆTERNITATIS, quod opprimit damnatos: cogita, o peccator, hoc pondus tibi imminere. Gallice Pondus Episcopus Lugdunensis, vir perquam eruditus & doctus, t. Summæ Virtutum part. 7. de Æternitate hanc ipsam immensitatem æternitatis apud damnatos, alia nobis ratione ostendit. Si damnati, ait, singulis diebus, non nisi unam stillarent lacrymulam, cum essent adhuc stillandis guttis nequaquam, &c. plus fudissent lacrymarum, quam mare habeat aquarum: immo enim mare guttulam in numerare & mensuram redigi possunt, cum Deo difficile non sit dicere, tot sunt guttæ sunt & non plures. At vero damnatorum lacrymæ, & numerum omnem respuunt & mensuram. Ehem! quam recte cogitavit ista, & quam peccantes liberè, totamque in eo æternitatis opera constituerunt, bonis plerumque & spe à voluptatibus, & hac ratione æternam poenarum sibi damnatorum annos exprimimus, si omnibus sint palmarum latitudine, tam vero longa, ut totius terræ globum ambiendo complectatur hic numerus: & adde sibi singulis momentis perscriberetur, ad omnem illam longitudinem, quam tota ille Archimedes, qui numerum hunc exprimeret, quis unquam id est enim qui tot grana numerat, quis? Occurres quis tot granas possideat? & tamen hic numerus æternitatis, æternitatis illa procedens, neque sic circumscribi se patitur; est longior, est quoddam quod atque tandem? in infinitum. Si tam patiens mi Christiane, non dum in sepulcro atque satiam induerit, aut transitum, adhuc cogitare, & immensitatem illud æternitatis beatissimam non haurire? Illud in tentatione est, hoc etiam ut quod supra demonstravimus, paucos hæc cogitant & hæc sunt aquamque: totum factura non est, & ab eorum ex quo illis nullo illic, nullus Deus, nulli Infant, excæcati nostri, nullum contemnentium quos peccatorum sentiunt, quam id solum laborant, ut ultimo sine vitæ die, ... perpetuam summam repetentes quidem æternitatem, atque hic de subeundi adeunt ÆTERNITATEM, non aliter atque si de carcere aliquo demum liberabantur,

dum agitatur, Et taliter, inquit Gregorius, lacrymantur causas negotiationum peragunt, & morte suæ negotiationes sibimet tractantur. O vere cæcitas, & dementia insania! pro vita brevissima, pro momentanea voluptate, supra vitam laboramus, pro Æternitate vitæ vivere felicissime, non dico supra vires, sed nec pro viribus laborare dignamur: hanc autem opinionem acquirere, est æternam semper tormentum incurrere, quæ tamen quod sit commentarium, tamen omnibus boni vitæ præditos, simul etiam hoc habet quod æternitatis tota nulla se futura horula quæ, quicquam, non sine damno mali adferat.

§. III.

Consideratæ Æternitatis effectus.

ET hoc est quod tam multos Christianorum, tot Sanctorum Martyrum animos paratos, promptosque fecit ad quævis cruciatus, ad quamcumque mortem, ut cum in Saracenis dominorum, in sanctos voluntatem sanguinæ, exhibentesque tam animose & hilares, tam constantes vultu & tacuere cum tormentis instarent: animi æternum in mente habebant.

Et hoc est quod tot hominum millia, & inter hæc tot prius impios in solitudinem egit, in monasteria & cœnobia conclusit, à vita molli & voluptuosa ad sanctam regi lasque traduxit, æterni æternitatis in urbe habeturos. Et possem nominare homines religiosos complures, qui eidem æternitati, & faciunt ea hac rerum æternitatis cogitatione totam sua mentem paradis dedisse conscientiæ discrimine, talis B. Teresia, nomen per totam Hispaniam religiosis partim.

Et hoc etiam quod religiosa vita asperis aliis, tribulationes & fructus vitæ legem acceptissimam facilia reddit omnia & jucunda. Hæc æternitatis cogitatio laborem nullum longum esse persuadet. Sic hæc enim heroes, & studia, vigilias exercitationes, & amabilia efficit. hæc summo animo atque alimentum usque perpetuam defessos vestigat. hæc eo, rigidos solitudines Angelis, & quandocumque ujus asperitatem facit tolerabilem & gratam, quoque annos æternos in mente habet. & ...

spati-

[illegible] illa illos sibi imprimit, nulli labori cedit, nullis frangitur incommodis [illegible] si delitias & voluptates [illegible] hæc omnia suo flatu vel [illegible] & [illegible] omnia [illegible] & [illegible] hoc & [illegible] & aliud [illegible] quid [illegible] & dorabo, non [illegible] hoc [illegible] hora est, [illegible] distractiones. [illegible] non [illegible] me [illegible] est hora [illegible] & potestas tenebrarum: ergo Domini [illegible] & quid [illegible] mors est, [illegible] exemplis [illegible] Nunc quidem [illegible] & [illegible] capita [illegible] ac [illegible] & [illegible] Dei [illegible] Daniel cap. 12. *Multi, ait, de his qui dormiunt in terræ puluere, euigilabunt: alij in vitam æternam, & alij in opprobrium ut videant semper.* In prisca lege Deus Moysi præcipiens: *Fac mihi,* inquit, *duas tubas argenteas ductiles* [illegible] *venient ad te principes & capita multitudinis Israel.* [illegible] castra. Duabus his tubis [illegible] NVNC, SEMPER. [illegible] nunc lætissima, nunc carpamus [illegible] nunc [illegible] nos [illegible] nunc [illegible] & ad solum NVNC, [illegible] SEMPER [illegible] peregrinos se esse [illegible] NVNC clangor [illegible] ad optima [illegible] SEMPER non [illegible] Ecclesia quotidie illis [illegible] NVNC [illegible]

mo, at [illegible] SEMPER [illegible] carnem [illegible] & [illegible] in [illegible] SEMPER [illegible] NVNC in terra. [illegible] hanc & [illegible] & [illegible] circumspicit, [illegible] mundi [illegible] ad [illegible] Deo tam [illegible] & quando [illegible] sum? quam ille [illegible] NEMO ergo mihi moriar, vt & mihi & Deo viuam semper. [illegible] & forsan breui, ad portam [illegible] mors [illegible] vita [illegible] ingredi, hoc nos [illegible] & [illegible] Christiano M. DC. VI. [illegible] Calendas Aprilis, Iustus Lipsius, [illegible] & [illegible] cum Augustino [illegible] & [illegible] etiam ut illa [illegible] & intrepidam [illegible] Imò [illegible] à Stoicis [illegible] in Christo [illegible] *patientia,* [illegible] Domine Iesu, da mihi patientiam Christianam. [illegible] Pœnitentiæ, Eucharistiæ, [illegible] & in [illegible] O Mater Dei, [illegible] & [illegible] in hac hora, [illegible]

[illegible] Habemus hic, mi Christiane, mi Carthusiane [illegible] nobile [illegible] Beatissimam Virginem Dei [illegible] [illegible], & [illegible] animo de hoc [illegible] [illegible] O Mater Dei, [illegible] [illegible] cum [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], à qua pendet anima [illegible] [illegible] [illegible].

CONSIDERATIO

QVINTA.

Quomodo alij etiam [illegible] Æternitatem fuere meditati.

VEteris Patrum historia narrat, hominem religiosum, super Psalmo octogesimo nono meditantem, ad illa demum verba devenisse: quoniam mille anni ante oculos tuos, tanquam dies hesterna, quæ præteriit. atque hic hæsisse, nec illud satis potuisse capere, quî tamen mille anni & una diecula conferri inter se possent. hic [illegible] à Deo [illegible] [illegible], quæ tanta dulcedine [illegible] [illegible] hominem, [illegible], [illegible] [illegible] tempus, [illegible] horam [illegible]. Spiritum, [illegible] Ioan. 3. [illegible] [illegible] [illegible] cum S. [illegible] æternitatem meditati sunt, sed & impij, & [illegible] [illegible] volebant. Refert Benedictus Renatus l. 3. Magni Ord. Christianorum, hominem [illegible] & [illegible], & ad Mundi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible], & in somno nil [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] non [illegible] deprehendit, [illegible], [illegible] [illegible] non poterat, vigilare illum cogebat [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] se [illegible], nec tamen somnum conciliare potuit, [illegible]. [illegible] Spiritus Domini [illegible] cœpit, quamuis [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Incipit ergo è [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible], & [illegible], in [illegible] [illegible] illis [illegible] [illegible], sed tamen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ergo [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible], quod Deus [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] post mortem corpus putrescet in terra; sic alios, ita [illegible] [illegible] tractari post mortem. quid autem fiet animæ in altero mundo? [illegible] [illegible], mortales [illegible] loco [illegible]. [illegible] ergo illi, vbi illi? an non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], an [illegible] & inferi sunt? Ah! qualis ibi [illegible] [illegible] [illegible] quos [illegible] [illegible] [illegible], post [illegible], [illegible] flammæ [illegible] [illegible]. Christus certè in ignem æternum non [illegible] [illegible] impios, sed mittit; res [illegible] clara, [illegible] vera est. ergo æternum in [illegible] [illegible] [illegible] ergo mille & iterum mille anni non sufficient, ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? æternum ergo non videbunt solem, non cælum, non Deum, [illegible] [illegible] [illegible] ah! His talibus cogitationibus adeò [illegible] est factus & vigil, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], hæc cogitata æternitas [illegible] [illegible] [illegible] valent [illegible] molestias [illegible] [illegible], non [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], cum inter [illegible] [illegible], [illegible], cum [illegible] ad se [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] æternitas, & [illegible] tandem [illegible] emendare vitam, & [illegible] [illegible] [illegible]. Et quid ergo, [illegible] [illegible], [illegible] hic ego? [illegible] mundo, [illegible], [illegible] [illegible] quæ [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] habere. [illegible] [illegible] mihi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Mundi [illegible] cum [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] hoc [illegible]? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. ô æternitas [illegible] [illegible], ô [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] poculis, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], & [illegible] omnia; quid ergo differo, quin honestam [illegible]

ascensuri [illegible] iudicis? Age, alter [illegible], [illegible] [illegible]. Vita haec [illegible] mihi breuis est, [illegible] longa est [illegible] alio nunc [illegible] est, [illegible] [illegible] perge. facit quod dixit: & [illegible] [illegible] familiis [illegible] addictus, [illegible] xit, post [illegible] est. O aeternitas, quam pauci sunt qui sic [illegible] te cogitant, quam multi [illegible] qui perpendunt & [illegible] [illegible] alia quaeruntur, sola vilis est [illegible] [illegible] cognitio: sed [illegible] & [illegible] dae: honores ambiuntur, [illegible] ali- [illegible], voluptates amantur, sed quae [illegible] [illegible] & [illegible] habent finem: opes [illegible] [illegible]: sed quae non [illegible] est: amicitia [illegible], sed quam [illegible] dirimit [illegible] [illegible] passim inuenire est, sed non ea quae in [illegible], abundantia quaeritur, sed eo loco [illegible] quod [illegible] aeternitatem cogita- [illegible] sapita, [illegible] in [illegible] bona [illegible]. [illegible] desideria [illegible] [illegible], epist. 3. [illegible] fastidiosi sunt [illegible] qui [illegible] [illegible] aeternitatem [illegible] volunt. Et [illegible] [illegible] aeternum [illegible] audierunt quandoque [illegible] promissa. In aeternum [illegible] [illegible] hanc & peccati [illegible] locum [illegible] [illegible] illam, illam [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] non [illegible] amplius, [illegible] [illegible] illas & [illegible] aeternam [illegible]; [illegible] est [illegible], facile est tamen hic & illic, cum his & illis peccasse. [illegible], [illegible] propo- [illegible], & quia peccatum [illegible], etiam peccati periculum [illegible]: sed [illegible] tam facile [illegible], quam facile promittit. Aliquando [illegible] [illegible] horae [illegible] periculo [illegible] om- [illegible] quod [illegible] & [illegible]. Constantia hic agendum est, & [illegible] [illegible] Deo [illegible]; quod vero pro- [illegible], facile constantius [illegible] est. exemplis [illegible] docemur, qui [illegible] Deum, fidem illi datam frangentes.

§. I.

[illegible] & araneas [illegible].

ALia est aeternitas, sed pessima, quam [illegible] polliceturi ij, qui [illegible] sibi [illegible] volunt [illegible]; & beati esse [illegible] [illegible] quam aeternum. Propter hoc (ait Isaias cap. [illegible]) audite verbum Domini, viri illusores [illegible], percussimus foedus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. [illegible] quia [illegible] est haec nostra aeternitas [illegible] [illegible] aut perpetuam in [illegible]. [illegible] [illegible] ad explicandum: *Anni nostri sicut aranea meditabuntur.* Psalm. 89. non po- [illegible] & [illegible], quid [illegible] sunt omnes anni nostri, [illegible] exercitatio & laboriosa [illegible]; omnes vitae nostrae [illegible] labores, [illegible] [illegible], [illegible], cibus [illegible], [illegible] medicinis [illegible], [illegible] [illegible] aranea cum illa filis [illegible] & continuus est noster labor, continua [illegible], iam ut illa [illegible], iam ut illud [illegible] moliamur [illegible]. [illegible] facimus & laboriosa suscipimus, & [illegible] quod [illegible] [illegible] telam [illegible] grandi labore, [illegible] [illegible] anni nostri sicut aranea meditabuntur. Aranea laboriose telam suam [illegible], [illegible] [illegible] discurrit, huc illuc circuit, [illegible] [illegible] coit, [illegible] dum [illegible] illam multiplicium filorum [illegible] absoluat, exhaurit & [illegible] sese. (alij [illegible] sentiunt: non litigo) ut sanum illud [illegible] [illegible] ea arte construxit, quod ut [illegible] [illegible] suspendat, affigit, [illegible], [illegible] it & texit, nec visceribus suis parcit, [illegible] vit ea in [illegible] hanc [illegible]. Cum vero [illegible] hoc & [illegible] [illegible] iam [illegible] alligatum, & [illegible] hoc opus absolutum est, ad [illegible] scopam [illegible], omnis labor [illegible] & perit; [illegible] vero [illegible] vel in [illegible] [illegible], [illegible] velut laqueo [illegible] ad mortem; post [illegible] [illegible], [illegible] sibi ipsi [illegible] quo [illegible] texit [illegible] [illegible]: ita [illegible] homines, [illegible], [illegible] laboribus [illegible]; ut in altum [illegible], ut voluptatibus affluant, ut opes [illegible], ut [illegible] & [illegible]. [illegible] [illegible] omne suum ingenium [illegible], & [illegible] [illegible] valetudinem [illegible], fatigantur, [illegible] [illegible], [illegible]? sed aranea viscerum [illegible] [illegible]; & cum omnia fecerint, [illegible] habent & [illegible] opus, ad capiendas [illegible] [illegible] ipsi operi [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] (sepul-

 chrum

[illegible] est, quod [illegible] esse [illegible], [illegible] [illegible] partem meditationi [illegible], plurima [illegible] proponimus, [illegible], & plerumque [illegible] [illegible], ad quae [illegible], & plerumque [illegible], ita [illegible] [illegible] [illegible] & moriuntur, hoc [illegible], quod [illegible] [illegible] aeternitatem, quam [illegible] [illegible] Genesis, [illegible] [illegible] libro Geneseos, capite. 5. Factum est omne tempus quod vixit Adam, [illegible] anni, & mortuus est. Et facti sunt omnes dies Seth [illegible] [illegible], & mortuus est. [illegible] facti omnes dies Enos nongenti quinque anni & mortuus est. Et facti sunt omnes dies Mathusalem nongenti sexaginta novem anni, & mortuus est. Et ita [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] valde [illegible] [illegible], [illegible] in S. Dominici [illegible], [illegible], & [illegible] beatam aeternitatem, quando hic nulla est [illegible].

§. II.

Quae in mundo sit omnium optima quaestio.

Refert D. Matthaeus, ca. 19. [illegible] adolescentem ad Christum, qui quaestionem proponens, [illegible] [illegible], [illegible] D. Marco [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]: *Magister bone quid faciam, ut vitam aeternam percipiam?* [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] Philippis in urbe Macedoniae, custos carceris Paulo & Silae ad genua [illegible]: [illegible] Domini, quid me oportet facere, ut salvus fiam? Act. 16. vers. 30. [illegible] quaestio, [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] Deus, [illegible] quaestio in mundo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quid sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sed tamen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] est vita, qui [illegible] [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est. Caelo [illegible] [illegible], terram autem dedit filiis hominum, [illegible] [illegible] corporis & animi [illegible], quibus [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], quod si Deus [illegible] [illegible] hominem [illegible], [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], hic & illic, & si quid boni [illegible], mercedem statim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] illud [illegible] [illegible]: In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur: [illegible] in [illegible], [illegible], & hic est [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], quia [illegible] Deus [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed *afflictionis flagella*: Eccl. 10. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

§. III.

Quomodo Deus hic puniat, ut illic parcat indulgentiam exemplum.

Anno post Virginis partum, millesimo [illegible] octogesimo quinto, Au-

[illegible]

illius [illegible] in [illegible] [illegible] usque dum [illegible] [illegible]. [illegible] Deus in [illegible] [illegible], quod per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] decreuit.

CONSIDERATIO

SEXTA.

Quomodo sancti Patres, Ecclesia, Scriptura, Æternitatem meditandam suggerant.

Ritus Catholicus est, [illegible] [illegible] diebus supplicare & circumire, Dei & Diuorum [illegible] [illegible]. Æmulatur id dæmon, habet & ipse suos qui supplicent & circumeant. Vide [illegible] [illegible]: *Impij in circuitu ambulant.* Psal. 11. [illegible] [illegible], et a voluptate [illegible] ad voluptatem, a [illegible] ad [illegible], a [illegible] ad dolorem, a [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] est; & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] completum, & [illegible] circuitum [illegible] [illegible] [illegible], denuo incipiunt, ad priora & antiqua redeunt; dum mors ita circumeuntibus [illegible] [illegible] [illegible]. Libet Iob hanc [illegible] [illegible] [illegible], ut in [illegible] [illegible] dies conuiuij; alteri ab altero [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] probe [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sine peccatis [illegible] [illegible]: *Propterea mittebat ad eos, & sanctificabat illos, consurgensque diluculo offerebat holocausta pro singulis.* Iob 1. Vt ergo impij [illegible] [illegible] gaudent, & in bonis dies suos ducunt, ita Deus circuitum [illegible] [illegible] [illegible], sed perpetuum, sed in tormentis, sed [illegible] [illegible] hunc R. Dauid Psal. 76. [illegible]: *Etenim sagittæ tuæ transeunt, vox tonitrui tui in rota.* Fames, bellum, pestilentia, [illegible], morbi, calamitates, mors ipsa, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] mortem [illegible] [illegible] [illegible], Dei sagittæ sunt, sed transeuntes; aliæ sunt [illegible] ab his ad illos [illegible] [illegible]. At vero vox tonitrui, vox iræ & furoris diuini in [illegible] [illegible], velut rota [illegible], [illegible] æterna [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] semel ignem conceperit, ardebit in æterna æternitate. *Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni nouissima.* Deu. 32. Est & alia hic [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]: ab inexplicabili frigore, ad [illegible] ardorem, & ab his ad illud [illegible] regressus erit: ad nimium calorem [illegible] Iob 24. ab aquis niuium transeat, quod [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] designat Matt. 16. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] depingerem, [illegible] [illegible], ut qua ratione sancti Patres cum Ecclesia, hæc cum diuina Scriptura in hoc [illegible], ostendamque, varia ab iis adinuenta [illegible] sunt, quæ [illegible], [illegible] non facile [illegible].

§. I.

Sanctorum Patrum & Ecclesiæ circa hoc responsa.

Ex omni numero Sanctorum Patrum quinque potissimum audiendi sunt, qui diuersis temporibus vixerunt. Augustinus, Chrysostomus, Gregorius, Bernardus, Laurentius Iustinianus.

Prima hic est quæstio, [illegible] [illegible] & [illegible] videtur, quod [illegible] [illegible] [illegible] sit, [illegible] [illegible] capitis, oculorum, dentium, vel calculi dolores, vel [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] dolores) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] respirationem [illegible]; [illegible] [illegible] de [illegible], in quo sit [illegible] est, [illegible] [illegible], ridicula [illegible] & [illegible] quæstio, multo [illegible] [illegible] est, totam [illegible] [illegible] [illegible] durare, quam [illegible] [illegible] [illegible], tanto [illegible] dolore, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vitam [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], maxime conquerentur, [illegible] [illegible] est. [illegible] vero quæ hominum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] verbis [illegible] [illegible] ipso, [illegible] in [illegible], in [illegible], concionibus [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]: Christus [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]: [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] est, in [illegible] [illegible] est cœlo [illegible]. Deum [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ... Sed propositam quaestionem dissoluit Augu. Melius est, inquit, modica [illegible] ...

S. Chrys. hom. 22. ad Pop. [illegible] ...

[illegible] ... Quod autem [illegible] ... Noli post haec [illegible] ... Post S. Chrysostomum D. Gregorius respondet ad illud [illegible] ... (Cant. 2.) Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem [illegible] ...

lus [illegible] D. Gregorius [illegible], [illegible] ab ipso [illegible] & [illegible] dictum est, *Alimentum* [illegible] *quod delectat*; [illegible] *quod cruciat*; [illegible] libr. cap. 14. [illegible] vita [illegible] ipsa [illegible] *quod delectat*, [illegible] *quod cruciat*, [illegible] meditatio, [illegible] Christi [illegible]. & hoc [illegible] maxime [illegible] & [illegible], cum [illegible] fuerat [illegible], cum [illegible] caro, cum spiritus [illegible] occasio est [illegible] periculum.

5. [illegible] loco venit, paulò post ad [illegible] quæstionem respondere: Vita humana [illegible] est, vt homines sint [illegible] qui [illegible] & [illegible] affliguntur, [illegible] morbus, [illegible] oculis [illegible] calamitas [illegible] & perturbant, vt [illegible] & impatientes [illegible] Dei [illegible] ad [illegible] propterea sic [illegible] miseri [illegible] arbitrantur [illegible] faciunt [illegible], [illegible] Contra [illegible] & ad [illegible] Dei voluntatem [illegible] capiti, nec [illegible], vult Deus illos mori? [illegible] & ipsi; vult citò mori? hoc ipsum & illi [illegible] vult [illegible] Deo & [illegible] est. [illegible] duo [illegible] gratia [illegible] maxima est, [illegible] longam vitam [illegible] & cupit [illegible] adhuc [illegible] vivere [illegible] hos nulla [illegible] est [illegible] propterea [illegible] Hic [illegible] quæri posset, [illegible] hominem [illegible] D. Bernardus [illegible] sermone 17. [illegible] Longitudine [illegible] exclamat: quid tam longum, [illegible] quod æternum est? quid tam longum quam [illegible] [illegible] bonus [illegible] vita æterna, bonus [illegible]

[illegible] Addit: Verus [illegible] ac [illegible] vera [illegible] Ita [illegible] est, [illegible] in cælo; ac [illegible] æternitate [illegible] D. Laurentius Iustinianus, [illegible] in [illegible] ut in [illegible] de [illegible] huius [illegible] Mundi [illegible] quid ergo [illegible] Lau[illegible] libro de [illegible] capite [illegible] charitatis [illegible] Christi [illegible] & [illegible] & [illegible] Christus, *qui [illegible] formam servi accipiens, & factus est obediens* [illegible] Calvariam, [illegible] ad mortem, in sepulchrum, in limbum: *propter quod & Deus exaltavit illum.* [illegible] in [illegible] charitatis [illegible] Nam [illegible] minor diligit. [illegible] Luc. 7. [illegible] gratia, [illegible] charitatis, [illegible] minor est gratia, minor erit & gloria, [illegible] Deum [illegible], tanto magis [illegible] præmia [illegible] Tertium [illegible] Christi, [illegible] Christi documenta [illegible] Christi verbis, factis, vita, [illegible] non delectatur,

dar, non mercenarijs, quæ ad animum & pertinent, quæ vel beatitudinem & divinas spectant, vix vero consulitur. Iubere, ambulare, bibere, nugari, ludere, per quam suaviter, ut nemo aliis ipse dicat: O mi Deus, quàm male nonne ipse in me semper æternitatis: cum tanti in terris te ipse nescias; manifeste in me dispositionem videtur. Inde ergo penitus maneat, quo unius est anima, noctes ego ulterius ducere odiosum est, horas iocularium, ad pocula vigilare, fescennina & tesseras, nugisque, fabulis aucupari, impudicas pagellas lectitare, ad cantiunculas venereas plaudere, socijs pacis facere, hoc possum, hæc mihi iucundum est & voluptas: at vero multa de Christo, de divinis vigilijs & ieiunijs audire vel legere, hoc intolerandum est & taedium; atque vel hæc condicione, una illius horula, centum longior videtur, & ideo vel somno vel colloquijs fallenda: de hoc uno homine sententiam pronunciare facile est: Opertum Christi nullum est hic gustu. sed & circulos de æternitate studium videamus.

Tanti sane Ecclesia commendat æternitatem, ut nullus sit psalmus, precatio, hymnus, quem non finiat æternitatis memoria: hanc perpetua & solemni psalmorum clausula: Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto. Sicut erat in principio, (ante omne scilicet principium ab æterno, absque ullo principio) et nunc & semper, & in sæcula sæculorum: infinita, innumera, incomprehensibilia, tacite vestras atque ceremonias sacras, quarum non parvæ, tandem æternitatis memoriam ingerunt. Sed à statu ad ipsum sequentem progrediamur.

§. II.

Scriptura divinæ clara de æternitate testimonia.

TRes saltem testes produco, prophetam, Apostolum, Euangelistam; quando quidem genitus cuius hominis audientiæ & despectorum ab omnibus passim reperias quid dicat: Miserum me, quàm pauper ego, quia pauperi, amicos omnium: apud omnes contemptus iaceo, ubique spernor, omnium pene pedibus proteror. Expecta, mi homo, paulisper, & patere, accedat omnium dierum solem occubiturum & promissam diuinitatem attende, Baruch cap. 3. pronunciat: *Commendabit te Deus splendore suo, & imponet mitram capiti honoris æterni.*

Sunt alij, qui manentem angustias, & vitam mortalibus longam, firmam nimis contemptam homini spectaveris. Audi, quisquis, longe alia superest vita, ubi breuis hæc & vana desierit; Beato Paulo credito testificanti: *Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam æternam in cælis.* 2. Cor. 5. quæ ergo tanta stultitia est fabricare hoc tuguriolum vilissimi corporis contra, cum palatium æternum nobis paratum sit, nunquam ruiturum? Prophetæ & Apostolo testis accedit Euangelista Matthæus, cuius ore in hæc verba Christus loquitur: *Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum & proijce abs te, bonum tibi est ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum & proijce abs te, bonum tibi est unum oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.* ô ignis! ô gehenna! ô æternitas! quodcunque damnum temporis, ad lucrum æternitatis collatum, lucrum est, non damnum: hoc causa dat Christus, oppignerationis seu stipulationis chirographum D. Matthæi verbis consignatum: *Et omnis* (inquit) *qui reliquerit domum vel fratres, aut sorores, aut patrem aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet & vitam æternam possidebit.* An cuiusdam alia satis est promissio de beata æternitate, cum insigniter dicat illud centuplum? Cum vero Christus apud eundem Euangelistam, de supremo iudicio pronunciat, æternitatis facit distinctam mentionem, supplicij æterni, ignis æterni, & æternæ vitæ. Impulit hunc profunditate meditationem Pachomius, qui post tot labores in vasta eremo [illegible], quindecim annos dormiverit, imo potius vigilaverit, quam ea rogentur quindecim annis nunquam somnum, in strato suo decumbens aut iacens; neque vllo fulcro innixus, sed in medio cellulæ sedens solitus, vel quoque fere, adeo nequè tergum aut latus parieti acclinaret, sed, si quidem somnum vincere

[illegible]

Cum ergo sancti Patres, Ecclesia, & Scriptura [illegible]

[illegible]

... cit, omnes Apostolorum labores & [illegible] supplicia [illegible]. Modicum appellat [illegible] MODICUM [illegible]

[illegible] ÆTERNITAS.

§. III.

Omnia MODICUM *sunt præter Æternitatem.*

VEre omnia quam MODICUM est quidquid hic sive laborum seu dolorum perferendum est. Augustinus tract. 101. in Joannem: *Hoc modicum, inquit, longum nobis videtur quoniam adhuc agitur; cum finitum fuerit, tunc sentiemus quam modicum fuerit.* Sapientissimus hominum, ut omnem humanæ vitæ periodum, vel ad centum annos amplificatam, [illegible] depingeret, [illegible], ita [illegible] Ecclesiasticus c. 18. *Numerus dierum hominum ut multum centum anni: quasi gutta aquæ maris deputati sunt, & sicut calculus arenæ, sic exigui anni in die ævi.* En, quid vobis, ô longævi & centenarii, [illegible] placuistis? omnes anni vestri quid sunt? lapillus arenarius & minima guttula. & quid lapillus est ad altissimos arenæ montes? & quid est guttula ad profundissimam maris voraginem? [illegible] anni vestri, ô senes, MODICUM sunt, nihil sunt ad illum ævi & æternitatis diem. [illegible] hoc lapillo, cum hac guttula [illegible] lapillus est vita nostra, at non pretiosus lapillus, [illegible] guttula est vita nostra, at non dulcis aquæ guttula, sed salsissimi maris: Cuncti dies eius doloribus & ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit, ait Ecclesiastes c. 2. Vere August. in Ps. 38. Recole, inquit, annos ab Adam usque in hodiernum diem, Percurre Scripturas: heri penè Adam est de paradiso lapsus est, ubi ei tam [illegible] tempora? [illegible] toto illo tempore

[illegible]

tas expendisse; vide tam amoris vigore ita tu Deo servias sicut Iacob Labano fideliter, & industriè servientem in [illegible] dies operem, noctes pervigilans in gravibus curis, remotis [illegible]; poteris tu Deo quod Iacob socero dicere: diu noctuque urebar aestu & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis: sic per viginti annos in domo tua servivi tibi, quatuordecim pro filiabus, & sex pro gregibus, [illegible] ita, mi Christiane, annis viginti Deo servisti? [illegible] quot tamen labores [illegible], non filiae Labani, non greges [illegible] premium. Deus ipse erit animi tui [illegible] beatitudo, [illegible] ubi erit [illegible], sine omni defectu, sine ullo fastidio, sine fine, [illegible] quasi liquidissimis [illegible] voluptatibus. Et tamen aspice manum tuam ad opus longissimum, [illegible] pedes tuos ad [illegible], inspice [illegible], ita & [illegible] aestuans, [illegible] cogitationibus [illegible], socordia & impatientia [illegible]. Sic tu Deo servis pro coelo, pro immortali vita, pro aeterna beatitate? quin facis quod Iacob, & promissam tibi Rachelem aspicis, cum subrepit laboris taedium obrepit, quoties [illegible] agendum est, & vel adversa premunt, vel prospera seducunt, vel labores [illegible], oculos coelo attolle, & suspiriis resolutus: En, illa tua Rachel est, formosissima & decora! En coelum, en domus quietis & voluptatis aeternae: sustine nunc pusillum, non sentiens dolores, non maximos labores, & semel illic eris, tanto tunc laetior & beatior, quanto nunc tristior & afflictior, tanto quoque illa tibi erit jucundior, quo nunc vita fuerit operosior; ergo & [illegible], & patere constanter; digna est his omnibus beata AETERNITAS. Si sic, mi Christiane, [illegible] saepius animare, si assiduis oculis coelum frequentius suspiceres, si hos affectus aeternitatis quotidie cogitares, crede mihi, pauci tibi [illegible] dies viderentur, prae amore in aeternitatem hanc magnitudine laborum omnium tibi facilem diceres; molestias omnes [illegible] compensares, adversa omnia [illegible]. Vitam praesentem hoc quisque facillimè [illegible], quo attentius futuram aeternitatem expectat.

CONSIDERATIO

SEPTIMA.

Quomodo Christiani depingant Aeternitatem.

PER tenebrosam domum potentiam incedendum est, per [illegible] palpandi si humanus intellectus in aeternitatem sese velit immittere, [illegible] spissis tenebris & caligine obscuratam, nec unquam in hac vita penetrandam. Via quidem ad tam longum est, sed [illegible] interminabilis, & quamvis nemo hominum aeternitatem sic animo conceperit, ut, quid ipsa sit, liquido possit dicere, eam tamen [illegible] similitudinibus & picturis, quasi quibusdam umbrarum lineis licet proponere. Umbra prorsus est & umbrarum umbra, quicquid vel scribitur vel pingitur de aeternitate, neque enim omnia temporum [illegible] eius latitudinem explicantes: non horae, non dies, non hebdomadae, non menses, non anni, non lustra, non olympiades, non Indictiones, non Iubilaea, non saecula, non anni Platonici, & [illegible] stellatae sphaerae motus, nisi hoc per [illegible] numeros [illegible] millenorum aut millies multiplicentur, aut [illegible] numeri comparentur, ut stellis caeli, arenis Oceani, herbis terrae, [illegible], aeternitatem tamen nunquam indagabimus. Nam demissa bolide, maris profunditatem explorant; nos item [illegible] & [illegible] cogitationes impenetrabile profundum aeternitatis [illegible], & quo id melius explicandum, hac à Christianis proposita imago [illegible], ea [illegible].

Christus pendulus, quasi à praeside & curia [illegible] & [illegible], stat [illegible] vultum hoc verbum [illegible], AETERNITAS, infra Christi pedes in [illegible], hominis [illegible] cadaver [illegible] pilis [illegible] barbâ [illegible]; [illegible]

[illegible] Momentaneum quod [illegible] Cras, cras, [illegible] Aeternum quod [illegible] Christum ex aethere [illegible] *Quis me liberabit de corpore mortis huius?* (Ad Rom. 7.) [illegible] illo.

§. I.

Christus imitans.

CHristus, aeterni Dei aeternus filius, non aliâ quàm nos viâ, [illegible]

[illegible]

[illegible] Adami [illegible]

Et quid [illegible]

[illegible]

§. II.

Adam lamentans.

O Filii, felices futuri, si parens vester scivisset felicitate uti: nunc verò miser hic ipse, quod mei filii, ego vos necavi prius quàm grata [illegible]

[illegible]

[illegible] omnium vestrum [illegible] solo vitro, vobiscum & generam plurimis [illegible] sic [illegible] [illegible], quam [illegible] quam [illegible] : sum pulsus & [illegible] plandicam, post quod aliquot millibus annorum, mihi commorandum fuit apud inferos ! In horto delitiarum supra quam cogitari & fingi potest amœno, omnibus quæ animo gestiebam, fruiliceba. vultum si aspicere decli[illegible] mansio quæ [illegible] terra erat, sapiens & pulcherrima, varios & [illegible] alimenta[illegible] abundans, cœlesti æquabili clementiâ semper contingebat [illegible], & in terra [illegible] esse videbam [illegible] [illegible] non nisi [illegible] [illegible] videbam. vel mihi amœnum & [illegible] [illegible] oculos, circa [illegible] [illegible], aviculas: [illegible] & cinnamomum halabant, undique me voluptas incredibilis ambiebat : videbam procul omni cura, tædio, metu, labore, morbo, morte. [illegible] aliquid erat in terris [illegible] [illegible] ipsi mihi gratulabantur; ego vero rerum mihi maxime [illegible], & quia divinæ legi non parui, & pomum malum admordi, omnia in me mala irruerunt: paradiso exturbatus, factus profugus, [illegible] [illegible] tandem cepimus labor, dolor, mæror, pavor, lacrimæ, calamitates, mille miseriæ fatigare me cœperunt. [illegible] quæ ex [illegible] [illegible] [illegible] & quod fili [illegible] esse credimur, mors sæpe est infertur, & quidem æternarum. ô mei filii, meo vestroque damno sapite, & vel unum hoc à me discite, PECCATUM OBTEST: est præcipitium inter me [illegible]; hæc modica quæ peccatum temporis [illegible] [illegible], inveniunt in æternum extinguenda. Omnia alia supplicia in hac poenitendo sunt, & breui finientur, hæc non semper cruciabit, sed jam [illegible] possumus, modò ipsi velimus: ultra quinque millia annorum, mihi [illegible] [illegible], porta cœli occlusa fuit ; nunc reserata est per illum, qui quod ego liber mali rapui ex arbore, ipse [illegible] in arbore totum liberalissimè persolvit, & nobis omnibus moriendo [illegible] [illegible] [illegible] iam cœlum patet ; sed nō nisi docuit [illegible] via pœnitentiæ, non admittit nisi per crucem, quæ hæc est, & qui hanc portam venit, ad gaudia æterna venit, & æterna habitaculis aterna. Non recusabunt illius amplius [illegible] illi [illegible] poterunt lædere, si [illegible], ÆTERNITATEM cogitate, semper memores estote, æternitatem damnatorum, æternitatem beatorum. Hæc Adamus ad posteros suos loquitur.

§. III.

Cœnum & nitorem.

PRoiiciet hoc protoplasti cadaver, corvum applicatus est, qui nos interfacit ad Æternitatem integre repræsentandam. Novum D. Augustini dictum est : *Cras cras, corvina vox est; geme ut columba, & tunde pectus, hanc fecit ob causam*, beatam Æternitatem pœnitentiam, quod illam hodie consequi non, cras quidcumque facimus, nihil enim potius in [illegible] CRAS reiicimus ac [illegible], quam ut à nobis honestis nomine amolliamur, [illegible] promittimus.

Cras hoc fiet idem : cras fiet. quid, quasi magnum

Nempe diem, donas ? sed cum lux altera venit,

Iam cras hesternum consumpsimus ; Ecce aliud cras

Egerit hos annos, & semper paulum erit ultra.

Pers. Satyra 5.

In CRAS illud tam longâ sponsione cunctamur, dum vitæ tempus [illegible], & repente nobis ad Æternitatem, sed horrendam & sempiternam devolvimur. Salomonis id [illegible] dictum inculcat : *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subito enim venit ira illius & in tempore vindictæ disperdet te.* (Eccl. 5.) vere dixit Rom. sapiens Seneca : Magna pars vitæ elabitur male agentibus, maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus atque velut Archimedes, dum Syracusæ caperentur, domi suæ in pulvere circinum [illegible] [illegible] in pulvere hominis dum illegium æternitatis agunt. pulverem sic saccum [illegible], [illegible] [illegible], pecuniarum negotiis, & [illegible] laboribus distinet. Æternitatem nunquam cogitant aut rarissimè, illique præsentem causam, velut canes è Nilo bibunt. O Martha, Martha, quam valde turbaris & sollicita es in plurimis : porro unum est necessarium

[illegible] beatitudo. Sed non hæc brevis in [illegible] [illegible] illi [illegible] [illegible]. Antequam [illegible] [illegible], [illegible] illam [illegible] [illegible] applicamus, & [illegible] qui [illegible] [illegible] hic labor ad [illegible] [illegible]? an non [illegible] Christianos [illegible] opera [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] ad beatam æternitatem [illegible] sed non [illegible] [illegible] in aliud atque aliud tempus [illegible] [illegible], [illegible] illud de labore nostro [illegible] [illegible]; cum non amplius poterimus labo- [illegible]. Sed hæc [illegible] peccatorum est, [illegible] Augustinus, omne peccatum dicit *[illegible] [illegible], sed non mala*. Dixit [illegible] [illegible], A- [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: Nec [illegible], inquit, nec hyemi vestis hæc con- [illegible], in [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Ambrosius, cum [illegible] [illegible], & cum [illegible] [illegible], ad [illegible] [illegible] [illegible] est, ad [illegible] & [illegible], ad [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] & templa [illegible] [illegible], & cum [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible]: Non [illegible] [illegible] [illegible]: per [illegible] non licet, quia illis [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] & [illegible] nostra [illegible] & hiemi, & ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ergo dum tempus habemus o- peremur bonum, nec, per [illegible] illud Cras, Cras, & hodiernum & crastinum & [illegible] [illegible], [illegible] dies [illegible] [illegible]. Sed [illegible] *Ecce nunc*, inquit Aposto- lus, *qui dicitis, hodie aut crastino ibimus in il- lam civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus, qui ignoratis quid erit in crastino. Quæ est enim vita vestra? vapor est ad modicum parens, & deinceps exter- minabitur*. Iacob. 4. [illegible] [illegible], quod Gallus [illegible] narrat, [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], inquit, cur in cra- [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pollicem [illegible] [illegible], quia [illegible] [illegible] mortem [illegible]. Nemo [illegible] [illegible] [illegible], nisi qui [illegible] [illegible], [illegible] ille [illegible] est, & [illegible] [illegible] [illegible], qui cum [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de peccati [illegible]

Ah! quanta est hominum stultitia & malitia [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] experientia, [illegible], ipsos etiam homines no- vimus, qui [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible], [illegible], in [illegible] [illegible] [illegible] vidimus, qui [illegible] et [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] & [illegible] procrastina- mus, & de die in diem [illegible] est. *Noli de die in diem* [illegible] [illegible] [illegible] differimus, [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] in se [illegible], [illegible] hanc [illegible] [illegible] Augusti- nus? Satagebam, inquit, [illegible] ab [illegible], & [illegible] voces miserabiles, *Quamdiu, quamdiu*, cras & cras? quare non hac hora finis turpitudinis meæ? dicebam hæc & fle- bam amarissima contritione cordis mei. Ma- gnus ille Antonius, [illegible] D. Hieronymo [illegible] ad virtutem exhortatus, [illegible] meditatione [illegible] [illegible] commendasse monitum illud: *Sol non occidat super iracundiam vestram*. Ep. 4. [illegible] quæ tantum super iracundiam Solem occidere non debere docebat, sed & super peccata [illegible] [illegible], ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Sol & Luna discessit. Ioannes Alexan. Patriarchæ, litigij quid fuerat, cum Niceta Patricio [illegible] primarie: ad [illegible] [illegible] [illegible], in [illegible] [illegible] [illegible]. Hic [illegible] magis [illegible] [illegible]. [illegible] in locum [illegible], pacem, [illegible] ratione posset, [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], Sol partes [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] horas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], nec amplius [illegible] est, quam [illegible] paullo quam [illegible] [illegible], quando ergo [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] est [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Patriarcha Dei causam sibi agere [illegible] [illegible] tamen, [illegible] [illegible] Patricius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quidem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Dei [illegible], [illegible] & iam etiam [illegible] [illegible]; ira- [illegible] Sol [illegible] super iracundiam [illegible] occi- [illegible] [illegible] [illegible], & contra præceptum Apostoli. Leontius Cypri-

tem Episcopum in vita illius cap. 14.) nec gulcam optimam maiestate, & quidem primam sacerdotem primarios complures, ad Nicenam Patriarcham solemniter, cuique reconciliari iussit, hæc solum: *Domine Sol ad occasum est*, quæ quamuis verba Patricij animum [illegible] aggressa sic inflammarunt, & adeò pertinaciam eiusdem expugnarunt, vt surgentibus oculis prorumpentes lachrymas, ægrè in illusione contineret, nec distulit, abeuntes clericos è vestigio insecutus, ad sanctum Pontificem Ioannem, quem importunum tam grauem iniit, & statim: Sancte Pater, exclamat, ad tua posthac ero præcepta. quo dicto in mutuos amplexus, & vnà in concordiam iuerunt ambo. Ita pacem, quam longa [illegible] velitatio [illegible], vnicum hoc dictum integrauit. *Sol ad occasum est*; ita omnino, quisquis peccati mortalis conscium sibi est, [illegible] hoc ipsum sæpius apud se animo reuoluat: *Domine Sol ad occasum* pendit, fortassis & vita tua. atque si hac nocte moriaris, quid nec tecum [illegible] tum est, in quam te statum putas [illegible] mortem an damnationem? vaticinatio tibi [illegible] hoc dicet, quare age quod agis. *Sol ad occasum* [illegible] caret occidat super iracundiam & [illegible] nem tuam, super tuam [illegible], & blasphemiam tuam, super detractionem tuam & furtum, fa[illegible], super peccatum tuum mortale vel [illegible]. Deus bone, si vestis, si vultus, si pileus lotis sordibus maculetur, mox abstergimus aut diluimus; Ergo [illegible], ergo vultus maculam [illegible] non possumus, & animi turpissimos [illegible] [illegible] in diem, ea hora [illegible], quæ est peccati, agenda est pœnitentia, ait Ambrosius, lib. 2. de pœnit. c. 1. non solum sollicitè, sed etiam maturè. ne fortè Euangelicus ille paterfamilias, qui arborem ficus plantauit in vinea sua, venit, & quærens fructum in ea, si non inuenit, dicat cultori vineæ, *succide illam*, hoc vbi [illegible] arbori [illegible], prorsus est immedicabile, ergo quibus licet, & [illegible] medicinam, [illegible] hoc docent. [illegible] [illegible], ad [illegible] [illegible] sibi [illegible] [illegible] [illegible] illos [illegible] curas de sua [illegible] [illegible], miseri, quod quotidie [illegible] [illegible], & [illegible], & tamen medicinæ cura nulla est, ad [illegible], ad confabula-

tiones, ad lectum vni assuescimus, properamus: & quia ad pœnitentiam, ad confessionem? si [illegible] angeli (nam & hi in hoc æternitatis typo [illegible] adstant) tecum [illegible] diceremus, nunquam nisi prius Deo reconciliati, cubitum iremus, [illegible] hoc nostri [illegible] [illegible] clepsydræ ad finem declarantis, mortis iudicij iam imminentis. At non vir, qua [illegible] pergimus, sine clepsydra, imminens iudicium. Orgas [illegible], moueat Angelus, mors [illegible], non verò pergimus, & in delicijs declinantes [illegible], ô miser, quisquis es.

— paras hoc sub casu ducere somnum
Virg. 4. Æn.

[illegible] peccati mortalis reatu ad lectum deferre, potes in tanto æternæ mortis periculo soporem, [illegible] fratrè admittere? Possum, inquis, possum, nec aliquid mali nobis [illegible], ne fallar, vnica hora curnum potest, quod nullus homo non caruit [illegible] & cogitâ obitum, quanto spatio anima tua distet à morte, ab inferis, ab æternitate [illegible] [illegible]; rectissime te quoque [illegible]: [illegible] [illegible], ego mortisque [illegible]. non magno apparatu opus est vt mors te sternat, neque tota telorum pharetra exhaurienda, vt [illegible] transfigatur, vnica sagittulæ ictu, vitâ te [illegible] spoliabit. Ecce [illegible] [illegible] & corruptio: te afflat, vel humor aliquis è cerebro in pectus subsidit, vel aliquod aliubi vlculum in corpore obstipitur, aut [illegible] calor subito suffocatur, aut [illegible] pulsus intercipitur, & totam tuam viuere concidit. [illegible] te prius ad æternitatem [illegible] esse [illegible], quam [illegible] [illegible]; [illegible] non tantum turbæ, sed & [illegible] mortis [illegible] mors illa maximè improuisa est, cuius vita præcedens non fuit prouida. mors [illegible], mors pessima. Ideò salubriter consultum est omni ætati, vt [illegible] diem sibi [illegible] [illegible], imò [illegible] horam [illegible] [illegible] quot hominum subito fure [illegible], lapsu, [illegible], [illegible] gladio [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] calcibus, [illegible] mortis [illegible] corpori sunt non [illegible] [illegible], sed & [illegible], tot & mors [illegible]. Natus es, ait Augustinus, certum est quia morieris; & in hoc ipso quia mors certa est,

dies

[illegible] mortis incertum est, nemo nostrum scit, quando propter vertices [illegible], oculos [illegible] & si post modicum tollas [illegible] media vita in morte sumus, [illegible] qui [illegible] & qui [illegible] ad vesperam [illegible] Mortis diem, mille [illegible] hominum [illegible], Mortis [illegible], [illegible] venena, ignes [illegible] & [illegible], sagittae, gladij, falces, [illegible], exempla opus non est quae [illegible] habemus, [illegible] quae ipsi novimus, dum dormientes [illegible] mortem ipsam obdormierunt, [illegible] diem. non semper [illegible] aut [illegible], qui [illegible] significat, saepissime adest [illegible], & sine omnibus ceremoniis [illegible]. Vigilate itaque, quia nescitis neque diem neque horam. [illegible] quando nemo potest operari, operamini ergo dum dies est, (Ioan 9.) Dies (inquit Origenes hom. [illegible] in Matth.) huius saeculi spatium est; qui quidem dies nobis longus, sed si cum aeternitate conferatur, est brevissimus, quam tamen diei brevitatem, infinita sequitur aeternitatis prolixitas. O mi homo, [illegible], [illegible] contemplare, & mortem cogita. Incertissimum est quo te illa loco expectet, tu itaque illam omni loco expecta. Qualem te invenerit Dominus cum vocaverit, talem pariter & iudicabit.

CONSIDERATIO OCTAVA.

Quomodo Christianis non tam pingenda, quàm meditanda sit aeternitas.

ORdo postulat, ut à [illegible], aliisque aeternitatem meditantibus, in nos ipsos descendamus, nobiscum ipsis habitemus, & [illegible] domi, & apud nos simus; [illegible] qui quod [illegible], videri [illegible] oblivisci.

[illegible] illud, quod de [illegible] tribus [illegible] est [illegible] & aeternae [illegible] tribus tantum [illegible], si [illegible] Domino [illegible] est, [illegible] Quod si [illegible] etiam [illegible] homo; & quid [illegible] regni aeterni [illegible], [illegible] De tribus [illegible] & prolixitas [illegible] caelum alij [illegible] est caelum: [illegible], qui tam parum pro caelo [illegible], omnia alia tam [illegible] & [illegible] aeternas, ut quae procul distare videantur, vix cogitare [illegible], [illegible] oculum [illegible] in eis quae [illegible] magis delectant. Hic, si sapimus, mirabimur nostram ipsi caecitatem aut [illegible] insaniam. quod cum in plerisque [illegible] pecuniaria causa est, volumus esse certi, ut vero cum de caelo [illegible] aeterna agitur, nulla quaeritur, [illegible] habere possit aliqua certitudo, vel, ut vocant, assecuratio, quia [illegible] pignora, omnium hoc in re esse certum esse volo, copia [illegible], [illegible] non placet. [illegible] & certa [illegible] aeterna & longè [illegible]; melior est passer unus in manu, quàm decem aut viginti in tecto, charior nobis est [illegible] in [illegible], quàm [illegible] Platone [illegible]. & tum credamus [illegible] nostrae cum [illegible] oculis [illegible], ô [illegible], [illegible] nobis quaerimus [illegible] & tunc maxime [illegible] vita aeterna tam non curamus esse certi? nonne Christiani quam hic assecurationem aut certitudinem [illegible] Christus: Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. (Matth. 19. Lucae 18.) [illegible] ingreditur [illegible] certissima, [illegible] est: at vero qui vel in unicum ex his praeceptis peccat, [illegible] differt, nec [illegible] peccati [illegible], [illegible] se Deo reconciliat, is [illegible] omnia, & [illegible] & animae salutem aeternam [illegible] discrimini. tribus digitis (sed [illegible]) à morte abest, cum mille [illegible]

si [illegible]-

se contineat, & tamen in illis damnationis flens [illegible] perstitit, ne quis si mortem obiret, periculo occineat aeternitatis. an non hoc est [illegible] agere, & [illegible] periculosissime; quam facile vitare potest, incurrent [illegible] [illegible]: quod si vel anni in inferno [illegible] [illegible] explicandi, quot peccata quis patrasset, aut eam quam habuisset; [illegible] tolerabilior aeternitas sic plurima [illegible] & hostes Dei, sed ad certos tantum annos ignis ille duraret, nam [illegible] sic quidem [illegible], cum sciant supplicia illa aeterna, & in infinitum annos duratura, ea [illegible] tanta [illegible] [illegible], ut parum horum in conspectu, videantur [illegible] si [illegible] in [illegible] quasi [illegible] id quod homo ceteris annis in hac vita perpeti potest [illegible] apud inferos exigendum [illegible] latrones, parricidae, & quicumque [illegible] [illegible] aut [illegible], omnes sibi debitum supplicium exhaurient: [illegible] quidem [illegible], sed intra paucos dies omnia haec sunt [illegible], & [illegible] hebdomadis absoluitur. At vero damnatorum [illegible] non [illegible], nec [illegible], [illegible] concludantur. Doleboʼ semper puniri, neque umquam satis puniri, etsi tota poenat aeternitate.

§. 3.

Non rem tantum, sed & spem omnem, aeternitas praescindit.

SPes in hac vita sic habet, ut saepe sola hominem in [illegible] faciat, ac sublevandam eam hominem [illegible], spe nihil est [illegible] & [illegible] plerumque alleviare in adversis, spem salutis [illegible] [illegible] aegroto [illegible] est, spes est, post hanc vitam, [illegible] [illegible] solatium, damnatis penitus [illegible] est: spe sublata sola [illegible] aeterna desperatio. Vidit [illegible] Daniel Propheta, cap. 4. clamantem Angelum: *Succidite arborem, & praecidite ramos eius: excutite folia eius & dispergite fructus eius: verumtamen germen radicum eius in terra sinite.* [illegible], inquit [illegible]. & folia [illegible], radicem sinunt, [illegible] [illegible], poenae [illegible], spes tamen non [illegible] [illegible], radix [illegible] spes manet, apud [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] est, non relinquitur eis germen, neque radicem, clamat Malachias cap. 4. [illegible] etiam cap. 13. [illegible]: *Et quasi [illegible], inquit arbori [illegible] est [illegible],* Spes [illegible] [illegible], *[illegible]* cap. 10. [illegible] [illegible]. sed [illegible] id quod [illegible], [illegible]. [illegible] olim [illegible]:

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
Et subito casu, quae valuere ruunt.

Hic ergo [illegible] non est, nec sperandum in his. Bernardus, serm. 10 in Ps. 91. viam [illegible] [illegible], his verbis: [illegible] [illegible] sunt magna [illegible] bona a Deo fidelibus [illegible], [illegible] spes, [illegible] illa [illegible], non [illegible], [illegible] ego [illegible] ad illa, spes vera, [illegible] [illegible] [illegible], in [illegible] [illegible], & [illegible] nulla mala [illegible], quae [illegible], [illegible] Spes vera, [illegible] *[illegible] quid & momentum* esse non [illegible], sed & *momentum*, [illegible] tota pendet AETERNITAS [illegible] mortis & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illud est, & illa [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] omnia vendit, ut illam emat. sed pauci norunt huius [illegible] [illegible]. D. [illegible] [illegible], &. [illegible] ([illegible]) omnis *[illegible]* homo negligens est; sed [illegible] [illegible] [illegible]? oculos, miseri, habemus imbecilles & malos; [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] quidquam & [illegible] & [illegible] non [illegible]; [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible] elementa [illegible], & [illegible] [illegible] sedes [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible], quid [illegible], quid [illegible], de [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Has monstrant vetulae pueris repentibus assae.
Has discunt omnes ante alpha & beta puellae;
Inde fere scelerum causae —

Iuven. Sat. 14.

Inde [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible], aut [illegible], [illegible] [illegible] tam

[illegible]

§. II.

[illegible]

qui perdiscantur dare poenas [illegible] quas non habebis, noli quaerere. Quid tandem merum habebis? quid facies? in hoc [illegible] & cum ipse litigo? quid fecisti, in hoc ipso & tempore? exemplum [illegible] ante me cernens non in quolibet Christiano [illegible] fusiant, illis [illegible] infanda passio illis [illegible] in hanc inopem [illegible] [illegible] quid habuit? ortus & occasus [illegible] [illegible], in ille non habuit, quid [illegible] in hoc non habuit quo se tegeret nudus [illegible] Per vitã qualis sua [illegible] in morte, in fin, in [illegible] [illegible] agnulo [illegible] quã passus [illegible] [illegible] qua docuit, haec & fecit, quis tam [illegible] [illegible] ad paupertatem, tam promptus ad [illegible] [illegible] ad contumelias? Vsus me [illegible], tam [illegible] ad [illegible] duci possunt. [illegible] Theodorus nõ vno, aut [illegible] [illegible] Theodorus nõ vno, aut [illegible] lis, qualẽ me esse vult dominus meus [illegible] passus sum amore illius & algere, & esurire, & sitire, [illegible] contemni, vinciri, [illegible] [illegible] non possunt esse diuturna [illegible] [illegible] haec, non possunt esse [illegible] [illegible] vel gaudia vel tormenta, vere [illegible] [illegible] [illegible] ÆTERNITAS. Adeo [illegible] [illegible] in toto est ÆTERNITAS. Adeo [illegible] [illegible] hanc cognitionem [illegible], vt iam solam [illegible] [illegible] in caelo, atque [illegible] [illegible] [illegible] longum & aeternum [illegible] VAE. [illegible] non tam praecipitanter [illegible] quam constanter, non [illegible], qui ante cupiebat, sed tandem [illegible] hoc est, Pachomij discipulus. Tragoedia hanc prolugum non vna est [illegible], sed contra [illegible] morem tragoediae, post triste principium [illegible] [illegible] ita Theodorus ipse aeternitatem medullis combiberat, vt mundo fieri fabula non recusarit, modo ille non [illegible] cum mundo, fabula [illegible] aeternitatem. Vobis, [illegible] Christiani à Theodoro, imo à magno Paulo, [illegible] ab ipso Christo [illegible] verbum vetere & [illegible]? Sic plerique [illegible], ac si fabula sit omnis aeternitas. Lata porta est & spatiosa via, quae ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam: certe non intrarent per hanc, si crederent, [illegible] [illegible] & perpetuam. [illegible] vobis pro fabula est aeternitas. At [illegible] (dicetis) aeternitatem speramus, [illegible] quaeso vos, [illegible] haec spes aut [illegible], [illegible] haec est [illegible] perfectae voluptas, [illegible] in mari, [illegible] certe tam ingenuè [illegible] multos, vt [illegible] [illegible] aeternitatis amorem [illegible] oblivione paullatim extinguerat. Euigilate itaque, Christiani, euigilate: ad tantam [illegible] [illegible] illam, euigilate: ad tantam [illegible] [illegible]. Magnum [illegible] quod tota [illegible] aeternitas. [illegible] [illegible] Antonius in quadam [illegible] [illegible]. Hic ait, nos [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] in vendendo [illegible] & [illegible] [illegible] decem dat [illegible], [illegible] tibi de [illegible], [illegible] [illegible] numero, [illegible] mihi [illegible] [illegible] [illegible] longe [illegible] est, [illegible] [illegible] quae aeterna sunt, comparatio, [illegible] [illegible] potestas [illegible] [illegible] [illegible] tota [illegible] mille [illegible] [illegible] comparari potest, [illegible] omnis labor [illegible], cum caelesti beatitudine. In psalmo legis: Dies vitae nostrae septuaginta anni, si autem, octoginta [illegible] [illegible] [illegible], labor & dolor. [illegible] si octoginta, aut [illegible] annos, [illegible] annos Deo [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] regnum obtinebimus. & [illegible] saeculorum regnum obtinebimus. [illegible] [illegible] [illegible] hereditabimus, non terram. Ergo, [illegible], non [illegible] [illegible] [illegible], aut vanae gloriae [illegible] [illegible] ambitio. Neque enim sunt [illegible] [illegible] [illegible] temporis ad [illegible] gloriam, quae [illegible] in nobis, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], ad [illegible] [illegible] comparata, breuia sunt & angusta, & licet opes nostras [illegible], [illegible] ab illis [illegible] [illegible], quia [illegible] [illegible] necessitate, & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]: haec [illegible] [illegible] [illegible] in S. Antonij vita capite 15. 6. Pachomio [illegible] [illegible] & [illegible], vt, quotiescumque [illegible] [illegible] cogitatio, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aeternas poenas, dolores sine fine [illegible], [illegible] inextinguibilem & vermem numquam [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] D. Pachomius verba [illegible] [illegible] [illegible], inquit, prae oculis [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] supplicia timeamus dolorem ÆTERNITATIS.

CONSIDERATIO NONA.

Considerationes aliquot diversæ de æternitate.

I. CONCLUSIO.

NOn tantum non cogitasti, sed nec cogitatione satis aliqua potes illam hominum infinitam ÆTERNITATIS longitudinem. Inter hominem vivum & sculptum, ignem verum & pictum, maxima est differentia, & convenientiam tamen suo sibi modo simillima [illegible]. at inter nostrum & tartareum ignem, inter nostros & tartareos dolores, nulla est, nulla prorsus comparatio, nam illorum cruciatus TEMPORE, istorum ÆTERNITAS. Christus id in palmitis eleganter expressit: Si quis, inquit, in me non manserit, *mittetur foras sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent.* Ioan. cap. 15. ET ARDET. hic ÆTERNITAS brevissimè, uno omnium verbo, & optimè descripta est; omnia alia Christi verba finem habent: arescere, colligent, mittent, non ardebit, sed ARDET. [illegible] transiere mille anni, ET ARDET. iterum mille anni transibunt, ET ARDET sicut in principio. annis atque iterum mille annis [illegible], ET ARDET sicut cœpit. quod si post aliquot [illegible] milliones quæratur, homo ille ante tot millia annorum damnatus quid faciat, quid eo sit? respondendi aliud non poterit quàm hoc ipsum ARDET, ardoribus æternis, infernis, [illegible]. In hunc locum pulchrè Augustinus tract. 81. in Ioan. Unum de duobus palmiti congruit, aut vitis aut ignis: si in vite non est, in igne erit: ut ergo in igne non sit, in vite sit.

II. CONCLUSIO.

SI scires, qui in peccato mortali sunt, quàm vicini sint ÆTERNITATI, & æternitatis [illegible], quàm possint unico Dei nutu (sic loquimur) morti & ab hac diabolo tradi, totum Hispaniarum argentum, omnesque Asiæ thesauros, totum mundum donari sibi vellent ea lege ut vel unicam horam confessionem & pœnitentiam differrent, mallent [illegible] ut cum peccato [illegible] exitium facesserent. Quid enim prodest homini si totum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Matt. 16. Omnia si perdas, & hanc animam serves, nihil perdis. Omnia pœnè [illegible], Aspaldus Mediolani [illegible] homo patria nobilissimus, [illegible] Marchionis frater fuit, sed & vita [illegible], [illegible] hominis, aliisque [illegible] [illegible], demum [illegible] horrenda [illegible]. Superiora labra [illegible], lingua [illegible], oculi effusi, [illegible] in corpore verè [illegible], [illegible] animam & vitam [illegible], vitam [illegible]. Anno a partu Virginis millesimo [illegible]. Syrus presbyter in eius vita, ad Rudolp. [illegible] Vallis [illegible].

III. CONCLUSIO.

PArs magna Christianorum, etiam Catholicorum, gehennæ & cœli ÆTERNITATEM esse non credunt, certè aliter viverent, sed vix crederent, in hoc illud completum: *Filius hominis veniens, putas fidem inveniet in terra?* Luc. 18. Sunt qui videri velint id credere, verbis aiunt, factis negant. In ÆTERNITATEM aut nunquam aut rarissimè cogitant, aut cogitant tantum, non perpendunt, non inhærent, non excutiunt; intellectum & voluntatem non convertunt, imaginationi nil imprimunt: [illegible] incipiant, & mox aliò evagantur. & si quid inde scintillæ boni ex hac cogitatione natum est, id omne protinus curis, negotiis, voluptatibus, velut aqua suffocant [illegible] oculis, & [illegible] ÆTERNITATIS admonent, quod SS. Patres in Evangelico [illegible] observant, cum [illegible] [illegible] oculos, clausos in tormentis: [illegible] habent clausos, maximè [illegible], sed & [illegible]: quod infantes primum aperiunt, sed [illegible], hoc est quod mirè [illegible] multos ita cæcos, manibus & pedibus propriis in domum æternam [illegible],

via

via ad interitum ampla est, amoena, lata, plana, [illegible] non [illegible], sed in via fine, via plurimis placet, sed displicet terminus; viam [illegible], ideo prudentes malunt viam [illegible] quamdam [illegible], quae tamen ducat ad [illegible] perpetuam beatitatem, quam viam latam [illegible] [illegible] ; sed quae ducat ad [illegible] perpetuam [illegible] destinatam, verè Iob: Sicut loquitur, *consumitur nubes & pertransit, sic qui descenderit ad inferos non ascendet, nec revertetur ultra in domum suam, neque cognoscet eum amplius locus eius.*

IV. CONCLVSIO.

QVisquis subinde serio in ÆTERNITATIS cogitationem descendit, is non tantum non licenter & petulanter vivere, sed nec esse [illegible] & [illegible] deprehendetur, [illegible] [illegible], alterius vitae rationem [illegible], & [illegible] ad nos [illegible] nobis facile visi sunt! Id [illegible] in illo Christi amico, e [illegible] Lazaro est observatum; potuerunt hi omnes cum Ecclesiaste dicere affirmare: *Risum reputavi errorem, & gaudio dixi, quid frustra deciperis?* Eccles. 2. [illegible] Cyrillus Alexandrinus; &, [illegible] (inquit) [illegible] quippe [illegible], [illegible] quippe [illegible]. V. [illegible] sapientes & intelligentes ac [illegible] Deuteron. 32. Quem haec ÆTERNITATIS cogitatio ad meliora non impellit (dicam liberius, sed dicam vere) aut is fidem non habet, aut si fidem habeat, cor sane & sensum non habet.

V. CONCLVSIO.

CVm de aeternitate sermo est, nemo eloquentiam [illegible] possit, quicquid dicatur, nulla est hic exaggeratio, nullum [illegible], semper minus dicetur quam de [illegible] & [illegible] dicitur, nam hoc habet ÆTERNITAS, longior est quicquid [illegible] quot sunt stellae caeli, guttae maris, atque gramina, folia arborum, terrae [illegible] addamus [illegible] Deus

que, pendit damnatorum poenis. Hoc aliquot [illegible] supra demonstravimus, addamus nunc aliam a D. Bonaventura, de [illegible] ca. 49. Si damnatorum [illegible] plorarent, et singulis [illegible] non nisi unam lacrymulam funderent, [illegible] aliquot [illegible], [illegible] millionem [illegible], [illegible] Oceanus, hic, & tamen [illegible] [illegible] ÆTERNITAS primum inciperet [illegible], & [illegible] [illegible] ex his [illegible] colligerent, [illegible] tempore [illegible] erit, nunc incipit ÆTERNITAS, & sic deinceps in infinitum nihil hic est quod quis addiderit, nam finiti ad infinitum nulla est proportio. At hoc nobis ideo mirabile videtur & incredibile, quia id imaginatio nostra non capit, neque aliquod tam [illegible], [illegible] infinitum est, impenetrabile est, & haec etiam causa aliqua, quod intellectus noster ad cogitandum ÆTERNITATEM tam difficulter adducitur, quia [illegible] quodammodo [illegible], [illegible] fatigari, quod penetrare non possit. Sed huic malo [illegible] non est [illegible] & [illegible] intellectus, ut [illegible] huius cogitationem [illegible] suscipiat, & saltem in his talibus simplicibus perpendendis sese exerceat, nunquam [illegible], nunquam [illegible], nunquam [illegible] millionem cogitabit, [illegible] plures atque plures in infinitum, [illegible] & extra controversiam. Danieli [illegible] ÆTERNITATIS incomprehensibilitatem [illegible] pronunciavit capite 12. *Qui autem docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas æternitates.* Quod [illegible] [illegible] ÆTERNITATEM verba [illegible] [illegible] plura dicere, etsi plura [illegible] dicendam. In quo [illegible] [illegible] cum ÆTERNITATEM dixit: & PERPETVAS & quidem, [illegible], quod [illegible], [illegible], [illegible], [illegible]. MAGNOS [illegible] ÆTERNITATI [illegible], [illegible]

vitae

illius partem explicabimus) sitæ octauam cælestem orbem plusquam immensè amœni, & licet quotidie primi mobilis rapta circumuoluatur, suo tamen motu non nisi singulis triginta sex millibus annorum, integrum gyrum circumuoluitur, & hoc temporis spatium, *Annum magnum*, *Annum mundanum* & *Platonicum* appellant. Comparemus hoc totum cum ÆTERNITATE, & ad illam non erit momentum, instans, horologij minutum erit. Verè dixit Boetius: Instans seu punctum temporis, & decem millia annorum [illegible] in fine, quam decem millia annorum, & ÆTERNITAS. S. Ioannes 1. ep. cap. 2. *Filioli nouissima hora est* & tamen hoc ante mille sexcentos annos dixit. Verissime ergo dixit D. Aug. in Psal. 143. Omne quod finem habet, breue est. ÆTERNITAS in verbo, quatuor syllabis constat, in se sine fine est. Ama æternitatem; nullo fine regnabis cum Christo, si finis tibi Christus est.

VI. CONCLVSIO.

CRedibile non est hominem præsentis [illegible] religione [illegible], tam impotentis & effrænati animi reperiri (modo [illegible] vitæ et pietatis & studio in principe erat, nam impius cum in profundum peccatorum venerit contemnit. Prou. 18.) qui si semel in die vel horale partem, huic ÆTERNITATIS meditationi tribuat, imò si quauis hebdomade vel semel de ÆTERNITATE serio cogitet, non statim vitam in longe meliorem, & breui fiat alius, è superbo humilis & modestus, ex iracundo mitis & mansuetus, ex impuro castus & continens, ex ebrioso temperans & sobrius, imò hic talis, verè religiosus fiet, nimirum certè, si non vellet. Sed non [illegible] obiter & perfunctoriè hic transeundum: ruminanda res est & perpendenda, affigenda est cogitatio, & animo reuoluendum identidem ÆTERNVM, ÆTERNVM, ÆTERNVM, quod nunquam habebit finem, nunquam, nunquam, quod sæculis innumeris, incomprehensibilibus, infinitè durabit, & non cessabit quamdiu Deus. Hoc inquam, attentius considerandum, & velut cibus ruminandum, cibus enim pretiosus & salubris, si non [illegible] dentibus, & digeratur, [illegible] est, non aliter [illegible] omnis generis [illegible] hæret aliquamdiu in corpore, sed nil boni succi generat; ita prorsus salubres sunt & sanctæ cogitationes de morte, de iudicio, de cælo, de inferni; longè tamen salubrrima est cogitatio de ÆTERNITATE, quæ [illegible] diu potest quasi [illegible]: sed hæc velut pretiosus cibus non ingerenda tantum sed & digerenda est. Homo solus, cuius vacuus animus hæc [illegible] se conferat. quod nisi fiat [illegible] parum [illegible] lectio, & auditio erit [illegible]. Multi conciones multas audiunt, quædam & ipsi legunt, vix quidquam inde proficiunt, quia nec lecta, nec audita ruminant, transiliunt omnia, & antequam in [illegible] penetrant, elabuntur. Imitandum est [illegible] nihil auditis & lectis, & volutanda [illegible], hoc à Beatissima Virgine Dei matre discimus: *Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.*

VII. CONCLVSIO.

NEmo credit, aut certè nemo intelligit & perpendit hæc Christi clarissima verba: *Intrate per angustam portam, quia lata porta & spatiosa via est quæ ducit ad perditionem & multi sunt qui intrant per eam; quàm angusta porta & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam*, Matt. 7. Et repetit hoc idem per os D. Luc. *Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico vobis, quærent intrare & non poterunt*, Luc. 13. Quicunque, ait Aug. ser. 64. de verb. [illegible] fidem, [illegible] non sibi esse condemnatum, quia non [illegible] quando venerit quod non credebant, crudelius confusus separatur; separatus damnatur. Refert Hieron. Platus lib. 1. de bono stat. relig. cap. 3. non longè post institutam à D. Francisco nostram familiam, Benedictum eiusdem familiæ virum insignem, [illegible] libertate, contra certum quendam aliorum, pro [illegible] dixisse [illegible] conscientia, in mortem [illegible] cum in preces procubuisset, [illegible] vidisse, & [illegible], & quid in tribunali viderit, in hunc modum narrasse. Cum starem ad tribunal Dei, stetere mecum sexaginta millia animarum,

quæ eo

quæ ex omnibus mundi partibus diuersis [illegible] ad [illegible] conueniunt, ea o-mni hoc numero, [illegible] supplicij [illegible]. Libet [illegible] non crederem nisi prius credidissem Christo tam serio affirmanti: *Spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam: arcta via est quæ ducit ad vitam, & pauci inueniunt eam.* Mat. 7. Quis vero credat, [illegible] millibus hominum æternum supplicium à Deo decretum esse, nisi hoc persuaderet [illegible] & [illegible] Dei maiestas, & peccati contra hanc [illegible] malitia, & diuinæ Scripturæ apertissima testimonia. [illegible] *sed sempiternæ [illegible]* habitat c. 10. Matth. affirmat: *Discedite à me maledicti in ignem æternum.* c. 25. Ecclesia pronunciat: *Peccantem me quotidie & non me pœnitentem, timor mortis conturbat me, quia in inferno nulla est redemptio.* Offic. mor. Nulla, Nulla, quod si & ij qui in gratia Dei viuunt, bonæ voluntatis homines [illegible], quam immensis essent in [illegible] per [illegible] liberandi, & quantis gaudijs æternum permansuri cumulandi, nec hoc tam quidem differrent, [illegible] mortes, & [illegible] tem, & ipsi tam perfectam religionem amplecterentur, in qua Deo maxime placerent, Deumque plurimum & amarent & laudarent per omnem vitam, ob illud consecutum sibi ab æterno duplex beneficium, in liberatione à gehenna, in donatione paradisi. Affirmat hoc Diuus Gregorius libro 10. moralium capite duodecimo: Mala, inquit, vitæ præsentis tanto durius animus sentit, quanto perfecte bonum quod sequitur, negligit, & quia non vult pœnas considerare quæ restant, grauia æstimat esse quæ tolerat: at si semel quisque ad æterna se erigat, atque in his quæ incommutabiliter permanent, oculum cordis figat, prope nihil esse hoc conspicit, quicquid ad finem currit. Idem [illegible] (inquit lib. 26. mor. [illegible] In c. 3[illegible]. Iob) est lætitia in tribulatione, quia etsi præsentis temporalibus affligimur, spectatione de æternis [illegible] gaudemus. eodem penitus modo [illegible] est diserte Augustin. in Psal. 90. Cum attenderitis, inquit, quid sibi accepturus omnia [illegible] quæ patimini non digna [illegible] pro quibus illud accepturi; [illegible] fratres, pro tanta mercede labor [illegible] esse, [illegible] felicitatem accepturus, [illegible] debe-ret, [illegible] laborem [illegible] veniens ad æternam felicitatem [illegible] cessatio temporalis [illegible], quia finita venias ad felicitatem [illegible], & [illegible] appendis cum [illegible] tam? decem millia annorum, [illegible] millium, [illegible] finem habent, cum æternitate comparari non possunt. Hoc accedit, quia non solum temporalem valde laborem tuum Deus, sed etiam breuem aliquanto [illegible] tota vita hominis. Libet ergo [illegible] per totam vitam [illegible], laboribus, ærumnis, doloribus varijs [illegible], carceres, & plagas, famem & [illegible], ad diem vsque vltimam, exigit corporis molestiam subijsse dicendum est: pauci enim sunt anni vitæ hominis, & bonis & breuis labor est, quo transacto, regnum æternum succedet, sine fine felicitas, veniet æqualitas angelorum, veniet hæreditas Christi, veniet coheres Christus, pro quanto labore quantam mercedem accipimus! Idem Augustinus [illegible] Psal. 91. Nimis profundæ factæ sunt cogitationes Dei: vbi est cogitatio Dei? [illegible], sed [illegible]. Noli gaudere ad piscem, qui in esca sua gaudet, nondum traxit hamum piscator, nam ille iam habet hamum in faucibus, & quod tibi videtur longum, breue est: omnia cito transeunt, quid est longa vita hominis ad æternitatem Dei? vis esse longanimis? vide æternitatem Dei, non attendas ad dies tuos paucos, & [illegible] impij, & coronentur omnes boni, ista [illegible] hæc omnia impleri, impleat ea Deus in tempore suo: [illegible] Longanimis esto [illegible]: ideo ego non sum longanimis, quia temporalis sum: sed in potestate habes: iunge cor tuum æternitati Dei, & cum illo æternus eris. Si tam Christianus es & bene eruditus, dicis; Deus iudicio suo reseruat omnia. Deus laborat, quia flagi-

laturus es filio, nisi erudiret, quia damnan- tur [illegible]. Deus filios habet homo, alte- rum castigat, alterum dimittit. facit unus mala & non corripitur a patre: alter mox vt se mouerit, colaphis caeditur, flagellatur. Vides illum dimitti, & illum caedi; nisi quia huic parcit, haereditatem seruauit; ille autem di- missus exheredatus est, videt eum non habe- re spem, & dimittit eum, vt faciat quod vult. pater autem qui flagellatur, si non haberet [illegible] & imperatum facit & flabris, gratula- tur fratri suo qui non vapulat, & gemit de fla- gellis in corde suo: Tanta mala facit fra- ter meus, quicquid vult facit, contra prae- cepta patris [illegible], & nemo facit illi damnum [illegible], ego mox vt me mouero, caedor. Stultus es, impeditus es: attende quid pati- tur, & non attendis quid illi seruatur. Hic, ex eodem sanctissimo & doctissimo Praesule re- ctè coniungamus ista [illegible] dicentem [illegible], qualis misericordia Dei? Non dicit, labora centena millia anno- rum labora: non dicit, vel mille annos la- bora: non dicit, quingentos annos labora: cum viuis, labora, in paucis annis; in- de iam requies erit, & finem non habebit. Et paucos annos laboras, & in ipsis labo- ribus non desit consolatio; non desunt gaudia quotidiana. Sed noli gaudere in saeculo, gaude in Christo, gaude in verbo eius, gaude in lege eius. Verum sit ergo quod dicit Apostolus: Etenim quod ad praesens est, temporale est, & leue tribulationis nostrae, supra incredibilem modum & in incredi- bilem modum, aeternum gloriae pondus o- peratur in nobis. Ecce quantum pondus da- tur, quomodo [illegible], ad ac- cipiendos [illegible] labori- bus ad requiem incredibilem. Gaudet ad tempus? nihil [illegible] millies ad tempus [illegible], ne corrumpat felicitas, & non frangat aduersitas. Promisit Deus vitam aeternam, contemne temporalem feli- citatem: minatur ignem aeternum, contem- ne delicias temporales. Considerate haec cum eodem [illegible]. Ergo aeternam vitam [illegible] & vt eo [illegible] pro vita aeterna laborare debeamus, cum videamus homines [illegible] vitae temporalis [illegible], sic pro illa labo- rare, vt quando venerit mortis momentum, quid- quid patimur, [illegible] homo, quando [illegible] fugiendo [illegible], quidquid habet dando, & se redi- mendo, laborando, cursitando, molestias- que sustinendo, [illegible], & quid- quid aliud homo potest. Videte quanta [illegible] laboribus & facultatibus [illegible], vt ali- quantum viuat, [illegible] vt semper vi- uat, non potest. Si ergo labore tanto, tanto conatu, tanta impensione [illegible], tan- ta [illegible], tanta cura agitur, vt aliquanto diu- tius viuamus: quomodo agendum est vt SEMPER VIUAMUS? Et si prudentes dicuntur, qui omnibus modis agunt vt differant mor- tem, & viuant paucos dies, ne perdant pau- cos dies: quam stulti sunt qui sic viuunt, vt perdant diem aeternum.

Cogitate haec, o mortales, & antequam e- terni sitis, siue in gaudiis, siue in tormentis, AETERNITATEM perpendite: [illegible], sola restat [illegible] AETERNITAS.

§. I.

Aeternae mortis supplicium.

APud Persas carcer fuit, [illegible] & horribilis, in quem semel ingressus [illegible] Lethe dictus est. Ad inferos facilis descensus, sed semel ingressis [illegible]. hic Dei carcer, cuius nomen LETHE dicitur, seu O- BLIVIO, [illegible] AETERNITATEM [illegible] obliuionis terra est; [illegible] Quis (inquit Franc. Toletus in Ps. 87.) qui mortui sunt, non sunt amplius [illegible] Sed & a Deo [illegible] regio obliuionis dicta est, quia qui illic degunt, [illegible] vos, [illegible] Abraham, chaos magnum firmatum est, vt hi qui volunt hinc transire ad vos non possint.

intelligentiam [illegible], [illegible] ad [illegible] Divi Pauli non votum [illegible], sed præceptum, nec enim [illegible] optat, sed jubet: *Videte itaque fratres, quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.* Eph. 5. 15. Circumspecte, diligenter, [illegible] insipientissimi sunt, qui breve hoc tempus, felici æternitati comparandæ concessum, non impendunt, sed prodigunt in vanissimis oblectamentis [illegible], ludendo, [illegible], otiosis sermonibus, [illegible] fabulis. [illegible] tempus, non otio [illegible], sed [illegible] precibus, serio labore, constanti industria. Augustinus, profana etiam negotia [illegible] temporis [illegible]: Quando, inquit, [illegible] tibi [illegible], perde aliquid, ut Deo vaces, non [illegible] id enim quod perdis, pretium est temporis. Sicut enim das pecuniam, & panem emis, sic perde [illegible], ut emas tibi quietem & tempus vacandi Deo, hoc enim est tempus redimere.

Ita quantovis rerum dispendio, bene agendi opportunitas est comparanda, quoniam dies mali sunt, dum vitæ hujus plerumque sunt doloribus, periculis, tentationibus, [illegible], quæ bene agendi occasionem vel adimunt, vel [illegible], inquit Anselmus, quod si occasionem istam elabi, & vitam [illegible] in æternis melioris vitæ propositis [illegible], non erit vel momentum amplius, [illegible]. Vita nostra (inquit [illegible]) [illegible] mercatura est, [illegible] amplius non erit [illegible] quam velis. Nunc ergo [illegible], dum sunt [illegible], hoc ipsum Ecclesiastici cap. 9. [illegible]: *Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare*, hoc ipso temporis & occasionis stimulo [illegible] Apostolus: *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, quia hora est jam nos de somno surgere.* Galat. 6. Tu dormis (inquit Ambrosius) & tempus tamen non dormit, sed ambulat, imo volat. Bene illi [illegible] omnibus, qui hoc non cognoverunt [illegible], sed & opus monstrarunt, & ita vixerunt, ut vixisse [illegible], [illegible] ea, quæ in æternitatis constitu-

[illegible]

§. II.

Æterna vita præmium.

Vita in cælo erit vitalis, & perfecta vita erit, [illegible], quia humana, quia angelica, quia divina est. Vivit ibi memoria recordatione omnium præteritorum; vivit ibi intellectus cognitione & visione Dei; vivit ibi voluntas, [illegible] fruitur. [illegible], vivit ibi appetitus [illegible], quem [illegible] omnes, [illegible]. Hæc vita [illegible] omnes, opes, honores, & omnium vitarum [illegible]. Summe hanc vitæ felicitatem æstimat Augustinus lib. 22. de Civit. Dei cap. 30. [illegible]: *Quanta erit illa felicitas, ubi nullum erit malum, nullum latebit bonum, vacabitur Dei laudibus, qui erit omnia in omnibus. Beati qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te. Omnia membra & viscera incorruptibilis corporis proficient in laudibus Dei. Vera ibi gloria erit, ubi laudantis nec errore quisquam, nec adulatione laudabitur. Verus honor, qui nulli negabitur digno, nulli deferetur indigno, sed nec ad eum ambiet ullus indignus, ubi nullus permittetur esse nisi dignus. Præmium virtutis erit ipse, qui virtutem dedit, & ei seipsum quo melius et majus nihil possit esse promisit, quid enim est aliud quod per Prophetam dixit, Ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi plebs, nisi ego ero quæcumque ab hominibus honeste desiderantur, & vita & salus & victus & copia, & gloria & honor, & pax & omnia bona? Sic enim & illud recte intelligitur, Erit Deus omnia in omnibus. Ipse finis erit desideriorum nostrorum* [illegible]

[illegible]

Spiritus & anima [illegible] hanc vitam [illegible] corpori: *Non est in ea [illegible], nec defectus,*

[illegible] non quia non videt tanti, sed ut possideatur quod emitur. Digna est quod [illegible] perpetuo, sed necesse est ut labores [illegible] amentur. [illegible] habeat finem. Quantis vigiliis [illegible] decem annorum labore, non dixit vel mille annos labora, non dixit [illegible] annos labora, sed, quid dixit, inquit, labora in paucis annis, [illegible] & finem non habebit. Et adhuc dixit, Domine, secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo exhortationes tuæ laetificaverunt animam meam. Et paucos annos laboras, & in ipsis laboribus non deest consolatio, non desunt gaudia quotidiana, sed noli gaudere in saeculo, gaude in Christo. Ecce quantum pretium homines quaerunt [illegible] ad accipiendum thesaurum sempiternum. Ergo, ô Christiani, ergo [illegible] calcitremus.

Fatemur nobis [illegible] talem vitam cum [illegible] ÆTERNA, ut [illegible] quidquid [illegible] molestiam patimur, facilius [illegible] quid ibi non sit, quam quid ibi sit. Et tamen [illegible] [illegible] de re magna, propter fructum magnitudinem, [illegible] habes, noli quaerere quid habes, sed [illegible] valet, quantum valet, quaerere [illegible] Tu da, & habebis illud, quod [illegible] numquid [illegible] quis [illegible], da te & habebis illud. [illegible] & forte [illegible] Da te illi, [illegible] ipse [illegible] te dat, hoc est [illegible] esse. Cum autem [illegible] feceris pretium ipsum [illegible] & habebis non quod dixi solum, salutem, incolumitatem, vitam, & sine fine vitam, non hoc solum [illegible]. Non enim ibi erit lassitudo & dormire, esurire & sitire, crescere & senescere, quia nec nascitur, ubi numerus integer [illegible]. [illegible] qui est, ipse est, nec ipse [illegible] augetur, quia non ibi fit ut minuatur. Ecce quanta [illegible], & nondum dixi quid ibi erit, quia quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, 1. Cor. 2. [illegible] ascenderet in cor [illegible], quid in cor hominis non ascendit.

Ex ipsis hic per Augustini libros quasi per hortos ad caelestem paradisum [illegible] [illegible] & [illegible] Doctoris verbis [illegible] configuremus, & quaedam [illegible] [illegible] omnia [illegible] perferrem, si ipsam [illegible] longo tempore tolerare, ut Christum in gloria sua videre possemus, & [illegible] dignum [illegible] pati, [illegible] gloria [illegible] tribulationes, [illegible] contemptum, [illegible] labores [illegible] [illegible] caput doleat, [illegible] stomachus, [illegible] pallescat vultus, [illegible] dolore vita mea, & anni mei in gemitibus, [illegible] [illegible] & [illegible] ut requiescam in die tribulationis, & [illegible] ad populum [illegible]. Quae autem erit [illegible] gloria? quam grandis [illegible] laetitia, cum [illegible] Dominus in regno patris sui [illegible], & meritis atque operibus singulorum promissa praemia redditurus, pro terrenis caelestia, pro temporalibus sempiterna. Manual. c. 23.

Cogita ergo dies antiquos & annos aeternos in mente habe: ÆTERNITATEM COGITA, ô mi homo, COGITA, COGITA aeternitatem poenae & [illegible] [illegible] [illegible] hoc grave [illegible], hoc intolerabile, hoc nimis durum est; certe tolerabilia [illegible] dices & facilia, nec virtutem tibi magis placebit, quam cum [illegible] [illegible].

Refert Ioannes Moschus cap. 141. Olympium [illegible] patientia [illegible], in coenobio [illegible] ad Iordanem quascumque molestias [illegible] [illegible] [illegible] tandem, ut Olympi, [illegible] inter [illegible] & [illegible] Olympi, ait, Fili [illegible] [illegible] tolerare, ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] facile est [illegible] molestia [illegible] breuis, & [illegible] Verius [illegible] Olympi & [illegible] [illegible] dixisti.

[illegible] Visionem [illegible], [illegible] cogitarunt, [illegible] [illegible].

§. III.

[illegible]

Z[illegible] [illegible] et quando vere dicere possit, ÆTERNITATI scribo, lego, canto, oro, laboro, quidquid facio, [illegible] ÆTERNITATI cogito [illegible] ÆTERNITATEM [illegible].

S. Gregorius lib. 8. in Iob c. 3. [illegible] ÆTERNITATIS [illegible] ore, [illegible] vivat Deo, vivat caelo, vivat ÆTERNITATI. [illegible]

[illegible] Vita [illegible] [illegible] sint [illegible].

[illegible] [illegible] Num. c. 23. [illegible] Balaam: [illegible] semel & semper.

Lima-

Lamachus [illegible], [illegible] eorum im- [illegible], qui et [illegible], de- [illegible] ad tale [illegible] se [illegible]. Cui [illegible]: In bello [illegible], bone vir, non li- [illegible] peccare. Plutarchus in Lucullo [illegible] [illegible], [illegible] quidem peccare licet, nam hoc tale peccatum est [illegible] semel [illegible], semper mortuus es: semel male [illegible], semper damnatus es. [illegible] [illegible], [illegible] damnationem [illegible], [illegible] non potest. Turpius [illegible] [illegible] esse, [illegible] *non putaram*. Turpius est & longe dam- nosius hoc Christiano, *non putaram*, [illegible] & [illegible] mali [illegible], *non putaram*, [illegible] AETERNI- TATEM, [illegible] momentum sunt *non pu- taram*. [illegible] AETERNI- TATIS [illegible]: cum mortalis hæc vita nostra, nec momentum quidem sibi cer- tum habeat: certumque sit certum hinc esse e- migrandum, & quidem [illegible] horâ, cumque hora illa venerit, non tam vixisse ti- bi videberis, quam momento ad mortem e- uolasse. [illegible], non possessor domus locata est tibi, [illegible] mi- grabis. August. in Psalm. 148 [illegible] habemus [illegible] [illegible] quam Baruch [illegible] [illegible] cap. 3. *Ubi sunt principes gentium, & qui dominantur super bestias quæ sunt super terram? qui argentum thesaurizant & aurum, & non est finis acquisitionis eorum?* [illegible] regna sua & gloriam [illegible]? [illegible] ipse sibi Propheta. *Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alii loco eorum surre- xerunt.* Migrarunt, inquit, nam inquilini e- rant non possessores, domus eorum aliis loca- ta sunt, [illegible] & [illegible] abrogatis. Al [illegible], ubi sunt [illegible] principes qui [illegible] [illegible] illud sublime palatium incolunt, re- [illegible] potest, [illegible] esse, & alios eorum loco [illegible], sed in regno cælesti permanere, nec ab illis [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] non solis, sicut illi [illegible] & [illegible] vitæ homines. [illegible] nimirum [illegible] [illegible] [illegible] quam & [illegible] & [illegible] uno [illegible], et gemmis [illegible] [illegible], & lapidis pretiosissimis, quæ in [illegible] non [illegible]. In capite [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] ex [illegible], non [illegible] e mari, sed stellarum [illegible]. [illegible] ergo cælestis [illegible] sunt [illegible], [illegible] qui illos habitant stabiles & immortales. [illegible] *in perpetuum* [illegible], [illegible] 3. [illegible] omnia [illegible] cælestia sunt sempiterna, hic labor non [illegible] non longus, illic requies non [illegible] æterna. [illegible] quid [illegible] hic [illegible] labores [illegible] in arena, in palestra, in [illegible], [illegible], [illegible], [illegible]. Optime D. Gregorius homil. 37. in Evang. Si consideramus, inquit, quæ & quanta sunt quæ nobis promittuntur in cælis vilescunt animo omnia quæ habentur in terris. Quæ autem lingua dicere, vel quis intellectus ca- pere sufficit, illa supernæ civitatis quanta sint gaudia? Angelorum [illegible] interesse, cum beatissimis spiritibus gloriæ conditoris assiste- re, præsentem Dei vultum cernere, [illegible] [illegible] tamen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari? Sed ad hæc audita inardescit animus, iam- que illic cupit assistere, ubi se sperat sine fine gaudere. Sed ad magna præmia perveniri non potest, nisi per magnos labores. Unde & [illegible] egregius prædicator dicit: *Non coronabi- tur nisi qui legitime certaverit.* Delectet igitur mentem magnitudo præmiorum, sed non de- terreat certamen laborum. [illegible] & in [illegible] [illegible], [illegible], sed [illegible] [illegible] consideran- da: quod idem sanctus doctor eleganter ex- plicat: Hinc (inquit idem [illegible] cap. 34.) [illegible] [illegible] esse solet, quod [illegible] præsentem vitam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], atque [illegible] quod in hoc mundo [illegible] [illegible] calcent, hoc [illegible] est quod [illegible] Dominus per Prophetam dicit: *Sustollam te super altitu- dinem terræ* nam quasi quædam inferiora terræ [illegible], contumeliæ, [illegible], abiectio, quæ [illegible] [illegible] [illegible] sæculi, [illegible] per [illegible] [illegible], [illegible] calca- re non cessat. Altitudines autem [illegible] sunt, [illegible], [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible], quæ quisque per [illegible] [illegible]

dicta

[illegible] incedit, eo ipso alta æstimat, quæ magna putat. At si semel cor in cœlestibus figitur, tunc quam [illegible] quæ alia videbantur. nam sicut qui in mon[illegible] consc[illegible], [illegible] terrena subiacentia despicit, quò ad altiora gradum [illegible] tendit, ita qui in [illegible] figit animi [illegible] gloriam esse [illegible] altius elevatur, & quod prius [illegible] quò altiora [illegible] cognoscit. Huic beati Gregorij ratiocinationi [illegible] diui Augustini documentum, tract. 3. de [illegible] non erit incongruum: quod aliquando per successionem [illegible] est, pro æterna retributione sponte [illegible] Diu vixit Moses, & tamen vixit, tandem [illegible] diutius vixit Mathusalem, sed & is tandem [illegible] & [illegible]. Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur, 2. Regum 14. Animus immortalis est & æternus, [illegible] vel [illegible] vel supplicium. Hic dicam iterum, dicam ÆTERNITATIS [illegible] ô felix æternitas, ô æterna [illegible] quod est raro, tam [illegible] nobiliter de te cogitemus, [illegible] non magis [illegible] O Deus meus & [illegible] aperi oculos nostros, vt cognoscamus quid [illegible] ÆTERNITAS. Creasti nos ad te, creasti nos ad ÆTERNITATEM, quia [illegible] ÆTERNITAS, [illegible] nos ÆTERNITATIS participes facere voluisti [illegible] ÆTERNITATI, patiamur & [illegible] ÆTERNITATI, [illegible] & [illegible] æternitati [illegible]. Audite Christiani, audite Papæ, audite Reges & Principes, audi Germania, audite omnes

Nulla satis magna securitas vbi periclitatur ÆTERNITAS.

O longa, ô profunda, ô abyssalis, ô æterna ÆTERNITAS. Beati qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.

Multis [illegible] iam proximus [illegible] Deo commendans, al-[illegible] loco [illegible], [illegible] *Benedictus in filijs Aser* [illegible] *& tingat in oleo pedem suum. Ferrum & æs calceamentum eius. Sicut dies iuuentutis tuæ, sic & senectus tua. Non est alius, vt Deus* [illegible] *Ascensor cæli auxiliator tuus, magnificentia* [illegible] *nubes. Habitaculum eius sursum, & subter brachia sempiterna.* Deut. 33. Ita per talem Deus [illegible] protendit sua brachia, & [illegible] ce nos brachijs [illegible] hic mundus [illegible] corpus, [illegible] ita Deus ab initio, imò ab æternitate prædestinatione sua habitaculum suum [illegible] quos & complectitur protegitque quasi quibusdam æternis & [illegible] brachijs. Ascende igitur & ingredere hoc habitaculum [illegible] ô anima, [illegible] ascende ad ascensorem cæli ad Deum [illegible] ÆTERNITATIS. Ibi in [illegible] despice, & vide quàm modica sint, quæ [illegible] vel cupiditate alliciunt, vel [illegible] percellunt: vide quàm caduca sint omnia, quæ hoc orbe [illegible] continentur. vide quàm [illegible] Deo, præ ÆTERNITATE creata omnia sint vana, [illegible] sint breuia, imò [illegible] & magnum [illegible] quam imò [illegible] OMNIA VANA [illegible] & [illegible] Deo [illegible] in Deo [illegible] quicquid sub sole [illegible] blandum allicit, vel terribile minatur, æterna cogita. Carolomannum [illegible] Hilarionem [illegible] Gai Hilarion [illegible] Talia sunt mundi blandimenta [illegible] Mundi, & [illegible] omnia, quid speras? quid times? quid amas? Ascensor cæli [illegible] brachijs suis sempiternis te complectitur & tenet: [illegible] vel allicitur vel [illegible] Ergo libentius aut gale-

 vale-

vel optas nobilior? mortalis est; despice: aeternam voluptatem cogita, eritque in [illegible], primatus aeternos, [illegible], [illegible] sanguinem oculis perpetuae? [illegible] sunt haec omnia, & quo acerbius in te saeviunt, hoc & brevius: despice haec, & caelum suspice, aeternitatem cogita. S. Hieronymus in vita Hilarionis capit. 18. *Non contristabit iustum quicquid ei acciderit*, Prov. 12. Si vis caelum [illegible], [illegible] semper [illegible]. Ego numquam [illegible] tribulationi [illegible]: *multae tribulationes iustorum.* Psal. 33. Sed illa mala [illegible] omnia, [illegible] habent, solum illud vere malum existimant, quod aeternum est, quod à Deo separat, uti separat peccatum, & peccati stipendium aeterna mors. *Non contemplantibus nobis quae videntur, sed quae non videntur.* Sic Doctor gentium 2. Cor. 4. Ista demum vere magna sunt, seu bona, seu mala.

At nunquid tam raro contemplamur quae non videntur, quam adulti aut [illegible] pueri fuimus? ob [illegible] manibus glaciem plorantes, quam retinere non possent [illegible] [illegible], & infantes [illegible] sapiunt, [illegible] in iis, quae non tantum transitura [illegible], sed & iam transeunt, non praeterit figura huius mundi, sed iam praeterit, [illegible] transire. Et sicut bona illa aeterna quibus hic [illegible] stabilia sunt, sic [illegible] aeterna, [illegible] permanent, non [illegible] Sola illa quae non videntur, permanentia [illegible] beatissimum. Sunt [illegible], [illegible] aeternitate, [illegible], stabilia, immota, aeterna sunt.

Symphorianus, Christianus adolescens, cum [illegible] flagrorum [illegible], carnificem ad [illegible] supplicium Augustodunum [illegible], occurrit in via mater, sed [illegible] capillis, sed [illegible] pectore, [illegible] Christianum: Nate, exclamat, mi nate, [illegible] aeternae vitae, caelum suspice, & ibi regnantem intuere: non eripitur tibi vita sed [illegible] mutatur. [illegible] hac voce [illegible] constanter [illegible]. [illegible] 22. Augusti.

Et nos ô mei Christiani, iam ducimur ad mortem, [illegible], sed [illegible] leviore: [illegible] *Manemus aeterna vita, caelum suspicite, & his [illegible]*, hunc Symphorianum [illegible] quisquis Christianus es, [illegible] & [illegible] te liberabit, & vel [illegible], pro Christo [illegible] [illegible], [illegible] aeternum [illegible], & talia tentant, cum dolor, iniuriae, angores, cum [illegible], [illegible], infamia, cum [illegible], [illegible] cruciatus, Symphorianum & mille Christianos alios [illegible], & constanti pectore vel millies [illegible] hanc vocem [illegible] quidquid hoc est. MUNDUS est, [illegible] est, valeat mihi OMNIA, [illegible] AETERNITAS.

Finis libri ÆTERNITATIS *nullus.*

MEMORIALE ÆTERNITATIS SIVE DIGESTÆ IN TRES SEPTENARIOS CONSIDERATIONES CIRCA ÆTERNITATEM.

Annos æternos in mente habui, & meditatus ſum. Pſal. 76.

Zelus animarum inuenit, Timor Dei impreſſit.

PARTHENICIS
MARIÆ SODALIBVS.

SALVTIS SVÆ STVDIOSIS MARIANÆ Aquicinctinorum Philosophorum congregationis Director Salutem æternam.

EN vobis pauca de ÆTERNITATE, quæ ineunte anno è varijs collegeram, in unum colligeram, & numerosissimæ florentissimæque Philosophorum Parthenicorum Congregationi dedicaram: tum quod ad restringendos dissolutiorum temporum mores nullum se afferret remedium aptius, ardentius ferreo, simul aureo sane annulo Æternitatis; tum quod hoc studium videretur esse melior sane pars Christianæ illius Philosophiæ, cui operam isti suam student commendant: id igitur primum prodigi & bene anni scripsi in publicum ÆTERNITATIS esse annulus: eique adeo aviditate ab exteris arreptus est, ut necessum sit rursum vocare ad incudem, prælo (inquam) submittere, sed alijs auspicijs, nempe quo ad plures fructus perveniat, placuit universim Parthenicorum MARIÆ Sodalium nomini, velut nobilem gemmulam, annulo imprimere; erit id, opinor, omnibus Sodalibus pergratum. nec erit, cur quispiam ex frontispicio ad ÆTERNITATIS aspectum exsanguis impallescat animo, & quasi presso angue refugiat; enim hic consolatur serpens non mordebit, neque inficiet: aut si mordebit aliquem, at mordebit profecto in animi; eaque salutaris erit plaga, si qui insistebat; nam hoc extremum (quod scite dixit S. Bernardus ser. de convers. ad Cler.) qui pavet, cavet: quod negligit, incidit. Itaque Parthenici sodales, hanc vestri Marianique nominis gemmam illustrem annulum gestate in digitis, dicere volui in corde, eoque sigillo consignate mores vestros, ut vere patricij, vere nobiles, vere Marianæ familiæ sobales eritis.

At prope nihil exciderat; ut vos monerem ea, quæ hoc loco continentur, ferè ex Sacra Scriptura ac SS. Patribus, aliisque probis fidei scriptoribus studiose primum a me collecta, & deinde digesta esse stylo quidem, dulcique, scriptitum non ad fucum eleganti, sed ad motum animorum, nisi fallor, apto, candido saltem, & amœno: ob idque vero causam in tres partes singulas in particulas septem distinxisse, ut plerique hebdomadarum diebus singulis vobis, præsertim post conscientiæ examen, ante somnum, particulam ÆTERNITATIS, saltem unam haberetis, quam legendo meditaremini, Davidis sanctissimi exemplo de se testantis: Annos æternos in mente habui, & meditatus sum nocte, & exercitabar & scopebam spiritum meum, Ps. 76. Habitu mei consilij sedulo, mei ratione; vos vivamus, & æternum felicitate.

CON-

CONSIDERATIONUM CIRCA ÆTERNITATEM PARS PRIMA:

Complectens septem Propositiones singulis hebdomadæ diebus mane, vesperi, & sæpius studiose perpendendas.

PROPOSITIO I.

Vita brevis.

S [illegible]

PROPOSITIO II.

Morte nihil certius, & nihil incertius.

P [illegible]

[illegible]

Vsque

Usque ad sepulchrum hoc omnia, ulterius nihil.

O monumentum mortalis, hoc quisque lege.

AETERNITATEM prospice & longum vale.

Vigilate, quia nescitis diem neque horam. Matth. 25.

Vigilabat [illegible] ... *Lips. in Monit.*

PROPOSITIO III.

Corporis locus, sepulchrum.

H*aec constituta est domus omni viventi. Iob 30.* Quid [illegible] ... *putredini dixi, pater meus es, mater mea, & soror mea, vermibus. Iob 17.*

[illegible] ... *Subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes. Isa. 14.* [illegible] ...

[illegible] ... *Subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes.* [illegible] ...

homo vere miserrimus, si Deo placere studuit nihilominus. [illegible] ... *Tim.*

PROPOSITIO IV.

Animabus terrendum Dei Tribunal.

H[illegible] ... *Apocalypsi vidi mortuos magnos & pusillos, stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt, & alius liber apertus est, qui est vitae, & iudicati sunt mortui ex his, quae scripta erant in libris secundum opera ipsorum. Apoc. 20.* [illegible] Apostolum: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria, prout gessit.* Epist. 2. Cor. 5. [illegible] ...

[illegible] ... Quid est hoc? [illegible] ...

[illegible]

[illegible] Vis [illegible] Vis propositum [illegible] Hæc [illegible], & [illegible] Si [illegible], [illegible] non potest, [illegible] Christi & [illegible] Patrum [illegible] Ille non potuit, [illegible] an potuit? Vis exemplum aliud? [illegible] post mortem [illegible] apparens [illegible] Nemo credit. Nemo credit. [illegible], quidnam [illegible] Respondit [illegible] Quam difficile [illegible] Dei, & quam [illegible] In Spec. Exemp. ex lib. Parad. [illegible] habet, qui ista [illegible] & [illegible].

PROPOSITIO V.

Alia iudicia Dei, alia hominum.

Non enim cogitationes meæ cogitationes vestræ, neque viæ vestræ viæ meæ, dicit Dominus: Quia sicut exaltantur cœli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à viis vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris. Is. 55. Nec, homo videt ea, quæ parent, Dominus autem intuetur cor. 1. Reg. 16. Ille homines, & quasi per [illegible] & [illegible] respicit, hic [illegible] & [illegible] Vis exemplum? [illegible]. Proinde [illegible] Abbas Agathon [illegible], tres dies [illegible], [illegible] Abba, [illegible] ille respondit [illegible] Dicunt ei [illegible] ille [illegible] custodiendis mandatis Dei, sed homo sum [illegible] opera mea coram Deo. Dicunt ei fratres: [illegible] Deum [illegible] Non præsumo, nisi venero ante Deum: Aliter enim sunt iudicia Dei, aliter hominum. In vit. PP. l. 5. c. 3. de Abb. Timor die[illegible]

PROPOSITIO VI.

Duplex ab vnico momento pendet

ÆTERNITAS.

Evigilabunt [illegible] Dan. 12. 2. [illegible] alii in vitam æternam, & alii in opprobrium, vt videant semper: ex Evangelio S. Matthæi cap. 25. [illegible] in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam, [illegible] vtrumque [illegible] ÆTERNITATE [illegible] à dextris dicet: Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Ibid. Tum his [illegible] à sinistris [illegible]: Discedite à me maledicti in ignem æternum. O [illegible] ÆTERNITATEM! O [illegible], [illegible], & [illegible] Sancti Gregorii lib. 24. moral. c. 12. [illegible] ille [illegible] Ille verò, qui [illegible], [illegible] Porro ex vitæ vnius momento pendere vtramque ÆTERNITATEM [illegible] vt [illegible] æternùm beatus, vel æternùm miser. Quid [illegible] in carne [illegible], sanctis Francisci [illegible].

Modica hic voluptas, sed postea pœna interminata.

Modicus hic labor, sed postea gloria æterna.

ELIGE:

Multorum vocatio, paucorum electio, vniuscuiusque retributio.

ÆTERNITATEM

cogita.

Cogitationi adeoque [illegible] elegit Sancta Catharina Senensis: cui cum Christus apparuisset [illegible] dextra [illegible] coronam [illegible] spineam protendens, [illegible] spineam, [illegible] & [illegible]

[illegible]

iudicio; vt scilicet perseuerassent grauissimi[s] [illegible] aeternum pro momentaneo [illegible] assumpti in Æ [illegible].

PROPOSITIO VII.

Infert terroribus terribilissimum.

O Stendam vobis, (loquitur Christus apud S. Luc. c. 12.) quem timeatis: *timete eum, qui postquam occiderit, potestatem habet mittendi in gehennam: ita dico vobis, hunc timete.* Etenim vix omni memoria sanctissimi timuerunt, imo horruerunt. Vide Sanctum Cyrillum (*in orat. de exit. ani.*) *toto corpore & animo contremiscentem.* Gehennam timeo, ait, quippe nocte [illegible], & horreo cruciatum, vt cui [illegible] caloris; paueo tenebras, quoniam nihil admixtum lucis; formido pestiferum vermem, quoniam est perennis. Aduerte nunc Sanctum Bernardum (*ser. 16. in Cant.*) *pari horrore expallescentem:* Paueo (inquit) gehennam, paueo Iudicis vultum, [illegible] a dentibus bestiae infernalis; horreo vermem rodentem, & ignem torrentem, fumum, & vaporem, & sulphur, & spiritum procellarum; horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontem lachrymarum, vt praeueniam fletibus fletum, & stridorem dentium [illegible] Apelles [illegible] colliquescas. Amici duo inter se pepigerant, vt qui prior moreretur, ad superstitem [illegible] de statu alterius vitae renuntiaturus; obiit paulo post eorum vnus, [illegible] post [illegible] valde exsangui, & pallido; En adsum, inquit, tu, si vis scire, bono? nam ego quidem sempiternis addictus sum poenis: [illegible] gratia [illegible] sed discede [illegible] Valdemare, [illegible] in [illegible] stillantem [illegible] frontem aspersit; quae tam alte penetrauit: vt in illius [illegible] foramen [illegible] capite efficeret Valdeiani, inquit, [illegible] & subitam mortem [illegible] animam [illegible] commendauit, & disparuit: alter vero eo tremendo perculsus mundi transfuga statim se abdidit in religionem. Et sane quid ad ista vel [illegible] vel exempla [illegible] sapit, [illegible] est, sed [illegible] neque [illegible] modo sed lapis. *Ex Spec. Hist. Vincent. l. 25. c. 89.*

ORATIO.

Pro timore Dei obtinendo.

CONfige Domine timore tuo carnes meas, a iudiciis enim tuis timui, *Psal. 118.* Et quis non timeat considerans [illegible] bonum meritis, certae mortis incertitudinem, sepulchri, & aeterni tribunalis horrorem, [illegible] & supplicium aeternitatem? [illegible] omnipotens & tremende Domine non timeo! sed tamen [illegible] est illa salutariter timere. auge igitur meos timores, atque confige non modo carnes meas sed etiam transfige cor meum, vt contritum, & purum, & pacatum spiritum; spiritum timoris, quia initium sapientiae est timor Domini, *Isa. 11.* spiritum contritionis quia si peccare [illegible], aeternum perii, sed non pereat aeternum [illegible], pro quo sanguinem fudit filius tuus IESVS meus pro peccatis meis crucifixus. Amen.

SECVNDA PARS

PERSTRINGENS VII. CONCLVSIONES, QVIBVS NATVRA, ET DVRATIO ÆTERNITATIS, huiusque Philosophiæ effectus continentur.

I. CONCLVSIO.

Operæ pretium, sed difficile definire Æternitatem.

O ÆTERNITAS, quàm raro versaris in mentibus hominum! [illegible], quàm raro versaris in mentibus nostris ÆTERNITAS! ÆTERNITAS! ÆTERNITAS! quid dicam, aut quomodo dicam? quàm raro versaris in cogitationibus filiorum Adam ÆTERNITAS? quis exprimat quid sit ÆTERNITAS? quis intelligat quid sit ÆTERNITAS? cogito mille annos, cogito totidem annorum millia, quot sunt momenta seu puncta in toto tempore à condito mundo usque ad eius consummationem; & de ÆTERNITATE nihil adhuc habeo. O ÆTERNITAS! quis potest par esse ÆTERNITATI in cogitatione? *Fumus tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum.* Apoc. 14. Quid est *in sæcula sæculorum*? [illegible] dicere, & nemo dicere. Ita frater Adamus Sasbout (Hom. dom. 1. Quadr.) vir admodum pius & sapienter sensit, & eleganter scripsit.

II. CONCLVSIO.

Tutiùs Æternitatis natura solùm describendo adumbratur.

ÆTERNITAS Doctori Angelico (1. p. q. 10. art. 1. & 5.) est duratio interminabilis & indivisibilis, carens successione, tota simul existens & coexistens [illegible] est extra tempus. S. Ansel. Æternitas, inquit, est [illegible], immutabilitas, interminabilitas, incorruptibilitas: vel [illegible] esse, quod non habuit, sed eodem modo semper se habet. Boëtius lib. 5. de consol. prosâ 6. est interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio. Quid est ÆTERNITAS? [illegible] perpetuum Nunc, quod præteritum [illegible] & futurum est circulus, omnia temporum tempora circumferentia [illegible]: est magnus annus & tamen annulus sese involvens, & simplicissimus terminus: est axis firmus & immobilis, circa quem agitatur tota mundi, terra [illegible] & [illegible] est stella fixa, [illegible] in infinitum procedit: est Oceanus, cuius altitudo nulla bolide investigari potest; est abyssus, in qua vis intelligendi humana submergitur. Quid tandem est? [illegible] illud tamen scio id ipsum esse quod Deus solus sua infinitate ambit & comprehendit.

III. CONCLVSIO.

Longus & vanus labor metiri durationem Æternitatis.

MEtire semel, iterum, sæpius: Post centum annorum millia, post centum millia millium annorum, post decies centena mille-

[illegible] millia millies [illegible], [illegible] finem, [illegible], [illegible] ÆTERNITATEM [illegible] longe ad [illegible] hominum, & Angelorum [illegible], [illegible] æternitatis [illegible], quod non possint [illegible] quidem [illegible] Anthropos [illegible] quantitatis, [illegible] [illegible] imple his [illegible] [illegible] ad supremas usque [illegible], ÆTERNITATIS [illegible] [illegible] [illegible]. Quamdiu [illegible] ÆTERNITAS semper. Quando [illegible] numquam [illegible] erit cælum, quamdiu infernus [illegible], quamdiu Deus erit Deus, tamdiu durabit ÆTERNITAS [illegible], [illegible] Sanctos, tamdiu improbos [illegible]. Quamdiu [illegible] æternum erit. Ne quæso, [illegible] [illegible] apprehendo saltem, si comprehendere non potes.

IV. CONCLVSIO.

Æternitatis duratio mensurari non potest.

EX quo Polus [illegible],
Adde numero complectens,
Stellas cæli, stillas ponti,
[illegible] aquæ fluentis,
Guttas imbris pluvialis,
Flores [illegible],
Quot sunt vere novo flores,
Quot odores, quot colores,
Quot [illegible] Autumnus,
Poma legat & Vindemias:
Quot sunt grana [illegible],
Frondes [illegible],
Totus orbis animantia,
[illegible] volantia,
Silvestria, pecus vallis,
[illegible] hominum capillos,
Ad litoris arenas,
Adde gramina [illegible],
Tot myriades annorum,
Quot momenta [illegible]:
Hæc adhuc ÆTERNITATIS
Pœnas fugit à damnatis.
Nihil numerando proficis,
Plus [illegible] restat quam detraxeris.

AETERNITAS! AETERNITAS!
Quam longa es AETERNITAS!

V. CONCLVSIO.

Æternarum pœnarum immensitas damnatos adigit ad desperationem.

POst solum, inquiunt, decem elapsis annorum millibus, [illegible] millia, [illegible] myriades, & millia [illegible] in firmamento sunt stellæ, & in Oceano [illegible] granis: post quæ longissima [illegible] spatia, [illegible] de pœnis nostris [illegible], & iterum ab initio [illegible]: atque ita sine interruptione, sine fine, sine modo, [illegible] continuatione tota [illegible]. O terribilem! ô formidandam ÆTERNITATEM! Si [illegible] saltem [illegible], ut [illegible] quispiam [illegible] terras [illegible], [illegible], ex quo post [illegible] millia [illegible] posset, [illegible] quam est decima [illegible] pars, & rursus post [illegible] millia, aliam [illegible] partem, & [illegible] aliam atque aliam, ita ut spatio decem centum millium [illegible], [illegible] de toto illo [illegible] quam [illegible], quàm [illegible] quod post [illegible] ablatione, [illegible] aliquando aliquem [illegible]! ô [illegible] infernum! Ne id quidem [illegible]. Væ ergo nobis tam [illegible], & in perpetuum. Væ quod [illegible], nec [illegible]. Vt, quia [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible], [illegible] & sine [illegible]. [illegible] est sine morte, [illegible] sine [illegible], finis sine fine; [illegible] & mors semper vivat, & [illegible], & finis semper [illegible]. Et propter [illegible] momentum [illegible]: ô acerbam! ô [illegible]! ô intolerabile supplicium! Quid ad hæc peccator? [illegible], quid ad hæc; [illegible] [illegible] tempore [illegible] modo [illegible], [illegible]. Eccl. [illegible] Moral. [illegible] Greg. [illegible] Aug. l. de Spir. & ani. c. 56.

VI. CON-

VI. CONCLVSIO.

Paris hac Philosophia [illegible].

ITa enim ÆTERNITATIS Philosophus [illegible] Animale, [illegible]

[illegible] ÆTERNITATEM, [illegible]

[illegible] S. Iohannes Damascenus [illegible] Christi fidem [illegible]

[illegible] ÆTERNITATIS?

[illegible]

VII. CONCLVSIO.

[illegible] Philosophia [illegible].

QVis enim ÆTERNITATIS Philosophus [illegible] S. Angeli [illegible] Domine Deus meus, [illegible]

[illegible] Thomas Morus [illegible] Cancellarius Angliæ, [illegible] Henricus VIII. [illegible]

[illegible] ÆTERNITATEM [illegible] ÆTERNITATEM [illegible] Morus [illegible] Sanders. de schis. Ang.

Oratio pro retinenda memoria Æternitatis.

DOmine Deus, [illegible] dic mihi servo tuo, quid est ÆTERNITAS? Concipio & [illegible], & [illegible], [illegible] explicare [illegible], quid sit ÆTERNITAS? [illegible] Domini [illegible] ÆTERNI-TATIS [illegible] ÆTERNITATIS [illegible] perpetuam [illegible] ÆTERNITATIS. Concede Deus meus, per merita filij tui & sanctissimæ Virginis, Angeli mei custodis, & omnium Sanctorum ÆTERNITATIS memoriam animo nostro imprimi, & nostra omnia sic disponi, ut æterna [illegible] gloria [illegible] possimus. Amen.

TERTIA PARS.

QVÆSTIONES VII.

CIRCA ÆTERNITATEM EARVMQVE SOLVTIONES.

1. Quærit ex te Christus Matth. 16.

Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?

2. Quærit Deus iterum ex te, Lucæ 12.

Stulte, hac nocte repetunt animam tuam à te, quæ autem parasti cuius erunt?

3. Quærit Malachias ex te & ex me, cap. 3.

Quis poterit cogitare diem adventus eius? aut quis stabit ad videndum eum? ipse enim quasi ignis conflans.

4. Quærit S. Petrus à peccatore epist. 1. c. 4.

Si iustus quidem vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt?

5. Quærit S. Iob ex se, c. 14.

Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abscondas me donec pertranseat furor tuus?

6. Quærunt damnati in inferno [illegible] Sap. 5.

Quid nobis profuit superbia, aut divitiarum iactantia, quid contulit nobis?

7. Quærit Isaias ab omnibus, cap. 33.

Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante, aut quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?

IMPLEXOS HARVM QVÆSTIONVM NODOS [illegible] Sanctorumque [illegible] dissolvent ea, quæ sequuntur.

1. Frequens & [illegible] consideratio [illegible].

V[illegible] (inquit S. Ioh c. 13.) *[illegible] & ipse erit salvator mundi.* [illegible] (quod Apostolus [illegible]

Cor 11. *Si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur.* Audi Chrys. in hunc. Apost. [illegible] Solum si velletis agnoscere peccata, si tristemini ipsa [illegible], si de delictis [illegible], liberaremini ab eo, quod & hic & illic est supplicium. Nam qui seipsum condemnaverit, [illegible] Deum placat, & quod peccata agnoscit, & quod in [illegible]. Confirmant haec verba S. Anselm. in [illegible] [illegible] consciencia [illegible] [illegible] egregio. [illegible] constituat [illegible] in [illegible] iudicio [illegible] cogitatio [illegible], [illegible] quidem [illegible] per [illegible], [illegible] ipsa [illegible] *& mors.* Voluntas [illegible] fuerunt [illegible], & [illegible] in [illegible], quod [illegible] potest & puniri, [illegible] & [illegible] sine parva, sine magna, [illegible] Deo [illegible]. Cessat enim vindicta divina, si [illegible] humana.

2. *Sancta Poenitentia [illegible], [illegible] usurpatio.*

VOce enim Dominus apud Ioelem cap. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio & in fletu, & in planctu & scindite corda vestra, &c. quia benignus & misericors est, patiens, & multae misericordiae, & praestabilis super malitia.*

Sed vide sequentis consilium Sapientis Eccli. 5. *Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subito enim veniet ira illius.* [illegible] Eccl. 17. *Non demoreris in errore impiorum; ante mortem confitere, à mortuo quasi nihil perit confessio: confiteberis vivens, vivus & sanus confiteberis.* Quare ad Corinth. [illegible] Apost. 2. Cor. 6. *Exhortamur ne in vacuum Dei gratiam recipiatis, ait enim,* (Deus) *tempore accepto exaudivi te & in die salutis adiuvi te: ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* [illegible] S. Patres. S. August. serm. 241. de temp. Homo si malè vivis, non vivis, moreris, [illegible] [illegible], quid est moriens, [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Tunc [illegible] quisque [illegible] quo tempore [illegible], [illegible] tempore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Erit enim ipsum [illegible] de quo [illegible], ad [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] non possumus, cum volumus.

3. *Crebra [illegible] Sacramenti.*

H*ic est panis, qui de caelo descendit, non sicut manducaverunt patres vestri manna & mortui sunt, qui manducat hunc panem, vivet in aeternum* Ioan. 6. [illegible] Evangelio [illegible] ex [illegible] [illegible] amare possis. *Nisi manducaveritis carnem filij hominis,* (hoc, inquit veritas) *& biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die, caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus, qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.* [illegible] SS. Patres [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sicut cibum carnis [illegible] [illegible] [illegible] S. Aug. 7. confess. 10. [illegible] est non vivere, qui corpus [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] ita contra [illegible] est, & [illegible] [illegible] separatus à Christi corpore, procul remaneat à salute, comminante ipso & dicente, *Nisi manducaveritis [illegible].* [illegible] S. Cyprianus de orat. dom. ca. 7. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Propheta Zacharias [illegible] [illegible]; S. Ignatius Martyr, [illegible]

mortalitatis, & antidotum non moriendi: Cibus. Nec [illegible] Conc. Trident. pignus felicitatis & gloriae.

4. Opera misericordiae.

Scripturam [illegible] legimus apud Psalmistam Psalmo [illegible] *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus.* audiet & mitem illam vocem Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi: esuriui enim & dedistis mihi manducare &c.* quam S. Chrysost. hom. 64. in 1. cap. Ioan. [illegible] Misericordia Christo [illegible], vt [illegible] accepimus peccatorum; ipse enim est, qui [illegible] despicere in hoc saeculo [illegible]; et in futuro nos [illegible]. Et paulo post: Parua igitur [illegible], & pro paruis maxima accipiemus, [illegible] Eleemosynas (inquit idem Chrysost. hom. 31. ad Pop.) Christi [illegible] patrocinium [illegible] ipsi [illegible] Iudici; vt pro [illegible] patrocinium praestent, & pro eo sententiam ferat.

5. Patientia in rebus aduersis.

Audi Apostolum, ad Heb. 12. *Omnis disciplina in praesenti quidem videtur non esse gaudij, sed moeroris: postea vero fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiae.* [illegible] scribens ad Cor. *Id enim quod in praesenti est momentaneum & leue tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternum gloriae pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quae videntur, sed quae non videntur; quae enim videntur temporalia sunt, quae autem non videntur, aeterna sunt.* 2. ad Cor. 4. Ea spe animati acerba quaeque Martyres fortiter tolerarunt. [illegible] illud Apost. 2. ad Tim. 2. *Fidelis sermo: nam si commortui sumus, & conuiuemus: si sustinebimus, & conregnabimus.* [illegible] S. August. ser. 47. de Sanct. [illegible] esse in corpore, qui [illegible] sustinere cum Capite. Atque ob hanc eandem scilicet causam [illegible] nos Deus [illegible], & patitur affligi: vt S. Doctor Greg. lib. 5. mor. c. 19 scriptum relinquit. In hac itaque vitae tribulationibus Dominus electis [illegible], quia per [illegible] non attendunt: [illegible] ad salutem [illegible] S. August. in Medit. [illegible], Domine [illegible] hic seca, vt in aeternum parcas.

6. Cultus Beatiss. Virginis.

Olim Abiathar sacerdoti dicebat rex Salomon, 3 Reg. 2. *Et quidem vir mortis es, sed hodie te non interficiam; quia portasti arcam Domini Dei.* Arca illa [illegible] Mariam referebat, quam si tu in corde & in operibus habeas, Christum [illegible] experieris: ipsam Virginem testor: *Qui creauit me,* ait ipsa, *requieuit in tabernaculo meo & dixit mihi: In Iacob inhabita, & in Israel hereditare, & in electis meis mitte radices.* Eccl. 24. quid plura? *Beatus homo, qui audit me, qui vigilat ad fores meas quotidie, & obseruat ad postes ostij mei: qui me inuenerit inueniet vitam, & hauriet salutem a Domino; qui autem in me peccauerit, laedet animam suam. Omnes qui me oderunt, diligunt mortem.* Prou. 8. Torquent haec in Mariae laudem Anselm. Bonauentura, & Bernardus, [illegible] Maria [illegible]. Sicut impossibile est quod illi, a quibus Virgo Maria oculos misericordiae suae auertit, saluentur: ita necessarium, quod hi, ad quos conuertit oculos, illo pro eis aduocante, iustificentur & glorificentur. Ita S. Anselmus apud sanctum Anton. p. 4. q. 15. cap. 14. [illegible] Sicut, o beatissima, omnis a te auersus & a te despectus necesse est, vt intereat: ita omnis ad te conuersus, & a te respectus, impossibile est vt pereat. Habet, [illegible] Mariam perire non potest [illegible]. Ecce ipsum Bernardum audi (sermone de Nativit. B. Virginis.) Totis medullis cordium, totis praecordiorum affectibus, & votis omnibus Mariam hanc veneremur: quia sic est voluntas eius, qui totum nos habere voluit per Mariam &c. Ad Patrem verebaris accedere? Iesum tibi dedit mediatorem [illegible] Filium [illegible] ipse [illegible] quod

quid [illegible] factus sit homo, mulierem tamen [illegible]. [illegible] habere vis & [illegible] ad Mariam [illegible], [illegible] matrem [illegible] Patri, [illegible] hæc perpetuum [illegible], hæc vita maxime [illegible] est, hæc tota ratio spei meæ. Expectas ex me exemplum? plena sunt libri, plena volumina [illegible]. Sancta Gertrudis nobilis & sancta [illegible], cum parva Eleazaro, quem [illegible] [illegible] corporis [illegible] Christum [illegible] discerneret; [illegible] quo [illegible], [illegible] memoriam [illegible] de illo dubitem? [illegible] est, [illegible] Mariæ [illegible], ergo male [illegible], aut cœlo [illegible] non possum. In vita S. Eleazari apud Sur. 27. Sept.

7. [illegible] Meditatio [illegible] Æternitatis.

HÆc omnino petitur votum illud Moysis Deuteronom. 32. *Utinam saperent & intelligerent, ac novissima providerent*: hoc consilium Sap. Eccl. 7. *in omnibus operibus tuis memorare novissima tua & in æternum non peccabis*. Hoc [illegible] exemplum Davidis, qui [illegible] occupatissimus [illegible]. Psal. 76. *cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui*, sed placet audire Bernardum ser. de Apost. Petr. & Paul. explicantem verba illa, *utinam saperent*, &c. [illegible] [illegible], ait, ipsa [illegible] imago [illegible] videatur in [illegible] [illegible] per [illegible], [illegible] per intelligentiam [illegible], novissima providentibus ad [illegible] ([illegible]) [illegible]. O utinam saperent & intelligerent, ac novissima providerent! saperent quæ Dei sunt, intelligerent quæ mundi sunt, providerent quæ inferni sunt; profecto inferna horrerent, superna appeterent, quæ sunt ad [illegible] contemnerent. Concludo [illegible] Ammonii [illegible] sententia (In vit. Patrum lib. 3. [illegible] de compunctione) Vide, & talem fac cogitationem tuam, sicut faciunt [illegible], qui sunt in [illegible]. Illi enim interrogant homines, [illegible] est Iudex, & [illegible] veniet: & in ipsa expectatione [illegible] plorant. Ita & tu debes semper suspectus esse, & animam tuam

[illegible] Vae mihi, quomodo habeo assistare [illegible] Christi, & quomodo habebo ei [illegible] reddere rationem? Si igitur semper sic meditatus fueris, poteris salvus esse: [illegible] illud, hoc igitur fac, & vives.

ORATIO

Pro Dei timore simul & amore impetrando.

DOmine Deus, [illegible] & [illegible] bonus, qui timeri [illegible] amari [illegible] voluisti, ut te [illegible], & tandem super omnia nunc & in æternum [illegible], [illegible] [illegible] perpetuam, sed timore [illegible] labet, amare nunc te volo. O! amem te, Deus cordis mei, amem te plusquam [illegible], plusquam me, plusquam omnia, quia tu es Deus meus & omnia. [illegible] peccata mea, non tamquam quia [illegible] & [illegible] timeo, sed quia te offendi infinitam bonitatem quam super omnia amo: [illegible], ut nunquam [illegible] timere [illegible], & ut [illegible] in cælo cum [illegible] sanctis [illegible] te amare valeam. Amen.

EPILOGUS

Ad Virgines Sodales veræ sapientiæ studiosas.

NVnc iubet tandem finire, (Sodales Virginei) quamquam quis ÆTERNITATIS esse [illegible] [illegible] labor [illegible] doctis simul ac [illegible] [illegible] præceptionibus [illegible], postremam quanto possum animi, vocisque studio exclamare, O ÆTERNITAS! abyssus gaudii Sanctis, abyssus miseriarum & dolorum impiis. Sicut enim omnes bonorum [illegible] meliora & optabiliora; ita omnia malorum efficit infiniti prius, & molestiora. Quæ enim magnitudinem tuam capere, quod totius animi pondus [illegible] satis [illegible] Tu [illegible], omnem [illegible] frangis, omnem [illegible] reprimis: omnes peccatores [illegible], omnes pios [illegible] recreas, & ineffabili gaudio perfundis. *Momentaneum & leve tribulationis [illegible]*,

in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis: pro momentaneo nimirum exiguo æternum bonum, pro levi tribulatione, pondus gloriæ immensum, pro afflictione temporanea, gloriam sempiternam. Væ miseris peccatoribus, qui momentaneum & leve hujus vitæ solatium æterno illi gloriæ ponderi anteponunt; qui æternum mutuum salutis [illegible], quam momentaneo hujus vitæ carere commodo, qui æterna illa [illegible] & [illegible], momentanea [illegible]. Lessius de div. perf. l. 4.

O chara ÆTERNITAS, æterna veritas, vera charitas. [illegible] & [illegible] tu [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], ut [illegible] quæ [illegible], quam [illegible] vel [illegible] ÆTERNITAS, [illegible] ad ÆTERNITATEM: quia tota ÆTERNITAS, [illegible] ÆTERNITATIS non principes [illegible], [illegible]: Nam [illegible] *perpetua* [illegible] *Domine*, *&* *Æternitati* [illegible]. [illegible] momentaneum hoc tempus, pie & sancte [illegible] ÆTERNITATI, laboremus ÆTERNITATI, patiamur & moriamur ÆTERNITATI: atque [illegible] bus [illegible], & [illegible] in [illegible]: Audi [illegible] Christiane, [illegible], [illegible] ubi. Cornelius à [illegible] c. 14. Deut.

Nulla satis magna securitas, ubi periclitatur ÆTERNITAS.

O longa, ô profunda, ô abyssalis, ô aeterna ÆTERNITAS.

FINIS.

INFER-

INFERNVS DAMNATORVM, CARCER ET ROGVS ÆTERNITATIS, PARS II.

Coram Sereniſſimo vtriuſque Bauariæ Duce S. R. I. Archidap. Electore; MAXIMILIANO *&*
Sereniſſima coniuge ELIZABETHA
explicata ab
HIEREMIA DREXELIO,
è Societate IESV.

ILL.MO ET REV.MO DOMINO
D. PETRO ALOYSIO CARAFA,
EX DVCIBVS NVCERIÆ:
EPISCOPO TRICARICENSI,
Nuntio Apostolico, ad Tractum Rheni, & partes Inferioris Germaniæ, cum potestate Legati à Latere; Domino meo obseruandissimo.

N[illegible] ab Italia pictor Michael Angelus, supremum Orbis iudicium, & inferorum flammas pinxerit. Eam picturam Iulio II. Summo Pontifici consecrauit. Idem ego tentaui, sed calamo, non penicillo. Flammeum æternitatis carcerem depinxi. Quicquid hoc operis est, Tibi, Ill.me ac Rev.me Præsul, nemini nisi merito inscripsi. Vt auderem, multa me impellebant.

Illustrissimam Caraffarum familiam specto? Equo Troiano illam non malè contulerim, è quo tot viri principes, non in excidium Troiæ, sed in Orbis bonum progressi sunt. E Tua familia Prodiit Rev.mus Pontifex Maximus, Paulus IV. Ex eadem quatuor Patriarchæ, octo Archiepiscopi Neapolitani, longè plures Episcopi, sedecim purpurati senatores Cardinales prodierunt. Hinc amplissima Caraffarum prosapia purpuræ splendorem adeò sibi iam familiarem habet, vt ea vna penè Curiam è purpuratis Patribus & supremum Ecclesiæ senatum, sed & amplissimam tot Principum, Ducum, Marchionum, Comitum coronam constituere possit. Nolo plura de familia. Vereor illius laudes ingenij culpâ deterere. Ex Tuo[illegible] ornamentis à Te iam inter prima numerari.

Maiora certo, Studia Tua cum pietate coniuncta. In gymnasijs & Academijs Societatis nostræ tam Neapoli, quàm Romæ sic educatum Te nouimus, vt simul etiam præclarissima pietatis fundamenta iaceres. Nam sodalitates, in quibus censebaris, eo ardore tot annis frequentasti, iis decorasti exemplis, vt à solita consuetudine, quam iuuenis adsciuisti, nihil diuersi exhiberit virilis ætas. Nam cum iam Principatus Firmani & Firmanæ Vrbis Præfectum ageres, nihilominus Te sodalitatis professorem sistere, & sodalitatis legibus viuere, Tui esse officij censebas. Quod veritum velim non nescire Celsitudine Tua longè inferiores, qui sodales officio egregiè sibi factum putant, si [illegible] Parthenior[illegible] nomine.

Studia

Studia porrò & litteras, Ill.mo & Rev.mo Antistes, cùm ingenij felicitate, tùm indu-
striæ laude tractasti, vt maximos tam in Philosophiâ quàm Theologiâ progressus fece-
ris. Quod minus. Non immeritò in Te [illegible] [illegible], iam [illegible] posterio-
ris litteraturæ, quàm vtriusque Pontificij & Cæsarei Iuris peritiam. Neque in vmbrâ
eruditio Tua latuit. In solem & puluerem progressa est. Nota loquor. In iis omnibus,
quas dixi, tam Philosophiæ, quàm Iuris, ac Theologiæ scientijs, illustre specimen sæ-
pius dedisti. Pro testimonio dicant tot [illegible] ac congressus publici, in quibus
eruditio Tua doctissimo cuique insigniter sese probauit.

Inde fuit vt amplissima munia Te ambirent, cùm Tu illa Prolegatus Ferrariæ, Vrbis
Firmanæ, & eiusdem Principatus Præfectus annis compluribus, cùm Te prouincia, vt
iam septennio amplissimâ Summi Pontificis Legatione fungaris, magno Religionis in-
cremento. Non enim ab vllâ parte curæ aut laboris quidquam remittis, iam [illegible]
[illegible] terrâ ad res componendas obitâ.

Sed propiora me vocant, & magis domestica. Minimam Societatem nostram, Ill.me
Domine, tanto hactenus tamque constanti affectu prosecutus es vbiuis locorum, vt eā
Te inter patronos primos rectè numeret. Ex ore nostri admodum Reuerendi Patris
Generalis mihi videor loqui. Et solemus Te religiosissimè gloriari solitum, diem fe-
stum sancti Ignatij Loiolæ Tuum esse Natalem. Eò vsque certè Tuus in nos amor pro-
greditur, vt Te penè vnum ex nobis gratulemur.

Neque verò Tua in nos, Præsul Amplissime, Tuorumque beneuolentia sterilis fuit,
aut solâ verborum magnificentiâ stetit. Collegium Neapolitanum Tuæ familiæ libera-
lissimis impensis conditum, & amplè constitutum est. Sed recentia tacere nefas. Ante
annos septem Excellentissimus Princeps Tiberius Carafa, germanus frater Tuus, vnus
inter Hispaniæ Magnates, & Aurei Velleris Eques, Societati ad extruendum ac dotan-
dum Collegium pares sumptus beneficâ manu suppeditauit. Quam piam beneficen-
tiam omnes ac singuli Societatis nostræ Sacerdotes triplici sacrificio ex more remunera-
tare conati sunt, idem obsequij genus post[illegible] defuncto huic principi.

Verùm, quod hanc potissimum scriptionem, ad Te iubet excurrere, Virtus Tua est.
Non blandiar Tuis auribus. Neque enim mihi hic mos est, malo veris offendere. Exi-
miam pietatem, & integritatē vitæ publica in Te Fama veneratur. Hic mihi seges sup-
petit, vnde possim in Tuâ Celsitudine laudare castum corpus, sobriam mensam, puram
mentem. Sed parco modestiæ ac submissioni Tuæ, quam signatis tabulis comprobare
est. Iam enim non vnas à Celsitudine Tuâ litteras accepi, non humanitate solùm ac be-
neuolentiâ, sed verè [illegible] plenas. Liberè dicam. Submissio in tanto apice, om-
nes facilè virtutes sibi iungit.

Quando igitur tam facillimum est coniectare, quàm vigilanter cum Hebræo re-
ge annos æternos in mente habeas, idcircò hanc scriptionem de Æternitatis arbi-
trijs visum est Celsitudini Tuæ consecrare, vt ea famam & lucem huic scriptioni circum-
det.

Germania nostra iam ab annis aliquot faciem inferorum induit, varijs bellorum i-
gnibus calamitosa. Italia imitatur, & tandem præbet vndique flammis bellicis causam.
Bellum optimè descripserit, qui verum inferorum effigiem appellarit. Ergo tempori
nil aduersum ago, cùm de inferis loquor. Præ foribus, imò & in ædibus nostris spectā-
mus inferos. Solatio est, has bellicas flammas non fore æternas. Hic enim pauca dur-
ant, nihil perpetuum.

Deinde hanc scriptionem de Dei in perditos Iustitiâ nemini potui rectiùs dedi-
care, quàm amanti iustitiam. Nec timendū in Tuo tribunali, Rev.me Antistes, ne aut
causa sint perpetuæ, aut gratia vim æqui habeat, aut culpa [illegible]. Etenim

cum

canissimi divini favoris efficinum tacitis cogitationibus contemplaris, nihil ambigo quin Ferdinandi Cæsaris vocem [illegible], Scito spe[illegible] Æternitas contemplatio, [illegible] rectitudinis [illegible] habet.

Memorabile proinde est, quod de Vandalorum rege Canuto refertur. Hic æquissimam [illegible] supplicia repetiit atque omnibus indistincte nocentibus. Non favor, non amicitia, non affinitas delicto patrocinari poterant. Quod vel inde constat. Cùm latrocinantes capitis damnati iam [illegible] essent, unus aliquis è medio damnatorum grege prodiens, se Canuti regis cognatum, [illegible] sanguinis [illegible] & veniam poscere. [illegible] rex nihil turbatus: Cognatus, inquit [illegible], [illegible]. Beati cælites non tantum non cognatorum, sed nec parentum sempiternis suppliciis ad ullam miserationem flectuntur. Imò vero Lætabuntur justi cum viderint vindictam; manus suas lavabunt in sanguine peccatorum. c.

Ec animo [illegible] Præsul Ill.me inter cælites versari, insignis Tua pietas, & mores Tui [illegible]. Nec dubitem, quin è cælo in Æternitatis carceres despiciens, illud Imperatoris menti agitet: [illegible] Non terret eos gehenna, quos vera in DEUM [illegible], & tranquilla conscientia solatur & erigit. Qui rogos infernales metuit, illius gratiam ambiat, qui habet claves mortis & inferni. d

Hic aliam expono causam, quæ me impulit, ut hanc abyssi flammeæ picturam Tuæ Celsitudini offerrem. Cælestium arcanorum conscius Ioannes: Vidi, ait, Angelum descendentem de cœlo, habentem clavem abyssi. e. Supremum Ecclesiæ caput, summi Iudicis Vicarius in Germaniam Te misit, Legate dignissime, neque [illegible] tantum, sed & [illegible] potestatem tradidit, cuius ratione abyssi clavem commisit. Hinc Te sibi Germania venerans Angelum, habentem clavem abyssi. En igitur hic provinciæ, ad quam Tibi tanquam Angelo commissa clavis, compendiosam imaginem.

f Mos fuit priscis Romanis ut provincias devictas quasdam aut barbaras in titulos suos referrent. Inde Duces & Imperatores Dacici, Gothici, Scythici appellati. Enimverò nulla unquam Arabia tam fuit inculta, nulla Scythia tam barbara, quàm Luciferi regnum est, Ubi nullus ordo & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. f Ab hac incultissimâ & nimis quàm barbarâ Scythiâ vel oppugnatâ vel subiugatâ heroi Christiano speciosissimus titulus accedit, nominari Scythicum. Quicunque autem hanc Scythiam non vi [illegible] cogitat, regionis illius diversa loca sæpius considerare necesse est. Eam etiam ob causam Scythici istius regni fines & incolas omnibus inspiciendos proposui. Sapientissimum consilio rectissime facit, qui vivus subit inferos, ne subeat mortuus.

Sapiens olim Demonax [illegible] respondit: Interrogatus namque, qualisnam esset inferorum conditio? Expecta [illegible], inquit, simul atque illuc venero, per literas tibi omnia significabo.

O. Demonax, ò rudes & imperiti Christiani! [illegible] mortuum descendere. Nemo illuc explorator admittitur, nisi vivus. Quisquis mortuorum illis tabulis [illegible] ingreditur, egressum [illegible] captus est, in carcere [illegible], & [illegible].

De vero Tartaro longè verissimum, quod de [illegible] II. [illegible], dixit: In inferno nulla est redemptio. Ut divitias [illegible] pervenit, [illegible] consumitur. Sed ille ignis, ô DEUS, ignis sapiens est, qui damnatorum [illegible] inæqualiter, prout promeriti, torquet, qui membra urit & reficit; carpit & nutrit: sicut ignis fulminum corpora tangunt, nec absumunt: sicut ignis Vestæ [illegible] perennes dies noctesque vivunt, nec deficiunt, [illegible] incendium [illegible] pascuntur, & torquendo nocios [illegible]. Hunc ego [illegible] in charta depingere conatus sum.

Non

Nec hic Siculi aut Campani montis [illegible], non Trophonij [illegible] thesaurus de Orbe [illegible] Mutinas de [illegible] [illegible], [illegible] Tibi, [illegible] Prodest, [illegible] Angelo Germaniæ [illegible], [illegible] Tuæ Societatem [illegible] affectu [illegible] [illegible] Monachij die S. Michaelis Archangeli, Anno Christiano 1630.

Ill.mæ & Rev.mæ
Celsitudinis Tuæ

Servus in Christo subiectissimus

HIEREMIAS DREXELIVS è Societate IESV.

a *Psal.* 76. *Vers.* 4.
b *Cranzius l.* 3. *Vandalis, cap.* 38. *post medium.*
c *Psal.* 59. *Vers.* 23.
d *Apoc. Cap.* 2. *Vers.* 29.
e *Apoc. Cap.* 10. *Vers.* 1.
f *Ioh.* 1. 20. 11. 18.
g *Cum* [illegible].

LECTORI
BENEVOLO.

AD inferos te duco, mi Lector, & a Æternitatem multo luctuosissimam apertius spectandam. Obsecro, patientes huc oculos adverte. Ad superos brevi te reducam (ita mecum bene spera) & monstrabo etiam cælum. Libellum hunc studio breviorem scripsi, & omnes infernorum cruciatus ad novem supplicia redegi, prolixius in cælo moraturus. Modo iam discamus pericula vitare nostra, quæ facile cavet, qui prævidet.

Non parum interest è terra spectes naufragium, an sederis ipse in eâdem navi. Naufragium passi sunt, & irreparabile, quotquot ad Orcum præcipitati sunt; nec in portum unquam pervenient. Æternitatis igneum mare, carcer æternus hos naufragos iam sepelivit. Nec finis naufragiorum. Innumeri penè diebus singulis huc ejiciuntur fractâ navi. Nos etiamnum extra hoc mare sumus, naufragiorum spectatores. Nunc alienis malis licet sapere, & cavere infernorum profundissimam charybdim, æternum carcerem.

Iucundum esse censuit Callimachus,
Neptunum procul à terra spectare furentem. a

Nobis utilissimum erit, flammeum damnatorum pelagus ita iam contemplari, ut illud velis remisque fugiamus. Sapienter dixit Publius Syrus, Improbè ab eo accusari mare, qui alterum fecerit naufragium.

Et nobis forsitan, mi Lector, iam sæpius navis fracta est, ut pro se quisque fateri debeat: Nisi quia Dominus adiuvit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea. b Istud maturè cogitemus & tempori. Naufragium minatur ultimum, iis maximè qui priora contempserint. Infernum nemo meliùs cavet, quàm qui sæpius cogitat. Hoc ista scriptio agit, & Novissima providere submonet. Pauculis annis esse miserum, facilis iactura est, & spes principium salutis. Tu, si quid curas, hoc unum cura; Ne perpetuo sis miser. Ego hic, quod veteres in consolatione dicebant, rectè usurpem: Vellem ut velles, *mi optime Lector, hæc non legere solum, sed & expendere. Hic seriò agitur, & de capite. Quod olim Augustino Angelus, idem ego tibi succlamo: Tolle, lege, expende.*

a Horatius epist. l. 1. ep. 11. ad Bullatium.
b Psal. 93. Vers. 17.

DE

Filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores ibi erit fletus, et stridor dentium. Matth. 8. Fol. 183

[illegible], Christum Iesum con-
spexit in eo ad amorem servatoris Christi
[illegible], de eo hæc expri-
mit.

Legitur Annæus Seneca Cordubensis, His-
panus, missis ultro citroque ad sanctum Pau-
lum litteris, ac Christianam [illegible] fa-
ctusque Christianus occultus, cum [illegible] disci-
pulus crederetur, dulcemque [illegible] ad Pau-
lum in Hispania [illegible].

Ego hîc nihil affirmo, sed veteris chrono-
graphi testimonium veneror. Certè Annæus
Seneca, Æternitatem non tantùm cogitare in-
stituit, sed & credere. Observemus viri solert-
tiam. Æternitatem suo momento ponderare
ingressus est, [illegible]. Hanc
veram contemplationem conversi somnio, quod
omnium [illegible] operosas vigilias
[illegible]. Hoc modo
[illegible] est. Et ægrè tulit Annæus hanc meditatio-
nem suam interpellari. Grande enim [illegible]
mento hæc meditatus: Cogitare iubebam, ait,
quod relictum est vitæ, & in illud sæculo-
rum ineffabile volumen mente transcende-
bam.

Omnia iam ipsi Senecæ videbantur nas-
cenda, [illegible] possit
fieri. Quid nos Christiani? Si sic Æternita-
tem meditamur [illegible]
Æternitatem frustrà credimus, si eam rarò
aut segniter cogitamus. Mille causæ impelli
[illegible], ut Æternitatem assiduè meditemur. Sit
hæc causa plurimarum loco. Æternitas densis-
sima pectora, ipsas penè silices ac chalybes
mollit, omnem animi pervicaciam expugnat.
Actum est de homine, quem Æternitas non
trahit ad meliora. Hic, puto, qui [illegible]
hac formidabilissimum, [illegible] sopore mersus
non audit.

Sed dicas: Incendia inferorum, [illegible]
[illegible] sunt, quæ ad inferos
festinant. Quid eos hæc terrent, qui assiduè [illegible],
[illegible], qui peccare omittunt, non [illegible]
[illegible], sed Numinis amore. Quid hos
[illegible] contemplari? [illegible]
[illegible] hoc documentum
statuimus, quod sæpius in hac scriptione [illegible]
[illegible].

a Æternitatis descriptio.
b Sen. epist. 102 init.

[illegible] Anno 1617.

§. II.

PRimum: Ex hac inferorum contempla-
tione sanctissimi quique homines
[illegible]. [illegible]
[illegible] cogitant, nec
illis gaudio [illegible]. Hinc gratiarum actio
accuratissima, hinc [illegible] maxima, &
divinæ bonitatis amplissima deprædicatio. Ac
quia etiam bonæ mentis homines [illegible] & la-
bantur, [illegible] Æternitatem, &
[illegible]
[illegible]. Nescis enim, an ad ultimum
usque halitum perseveraturus sis. Maxima est
gratia, [illegible] perseverantia.
Nullis [illegible] hanc gratiam mereri pos-
sumus. Deum hîc debitorem appellare non
licet. Nulli dat syngrapham. Negat tibi Deus
perseverandi gratiam, & periisti æternùm.

Hoc [illegible] potius est [illegible].
[illegible] quadraginta,
quinquaginta & pluribus annis Deo servie-
rint, omnem denique priorem [illegible]
turpi epilogo corruperint, quemadmodum
ille apud Cassianum Hero. Hæc qui mente se-
riâ expendit, optimos quosque affectus in
se concitat.

Alterum: Ubicumque attenta Æternitatis
meditatio præcedit, ibi non potest non sequi
[illegible] ingens ardor animi, & [illegible] rebus
gerendis omnibus accuratio. Hæc una cogi-
tatio præclare docet, Deo [illegible] Domi-
no omnia deberi, [illegible]
[illegible] diligentiam adhiberi, [illegible]
[illegible] Magistro respondere; imitari illum
[illegible] omnia. [illegible] Æternitatis meditatio [illegible]
[illegible] vitæ [illegible] assiduè ingerunt, [illegible]
[illegible], tam laborandi ac promerendi tempus es-
se, [illegible] sine fine [illegible]
[illegible] annos secuturos, quibus nec laborare,
nec promereri quidquam licebit.

Memini me legere, nec sine admiratione,
fuisse hominem, qui Æternitatem animo sic
perspexerit. Quid memorem? [illegible] ipse
[illegible], qui quidem [illegible], & ratione
[illegible], quæ regnum Galliæ, Hispaniæ, Pala-
[illegible], regna [illegible] opulentissima [illegible]
[illegible] passione, et quadraginta continuos annos
in lecto-

[illegible] stratu, [illegible] si licet [illegible] qui ad hanc conditionem [illegible] dicat: Surgam, surgam, [illegible] vel [illegible] annos quadraginta.

Ibi ea res se habet, ut nemo [illegible] qui, ut [illegible] regno donetur, [illegible] vel quadraginta annos dicta lege decumbere velit [illegible] quadraginta, [illegible] quadringentis, nec [illegible] millibus, sed nec [illegible] millibus, sed aeternum [illegible]

§. III.

Tertium hic [illegible] omnibus, qui haec [illegible]

[illegible]

At vero cum omni male est, cum vel corpus dolet, vel animum aegritudo [illegible] Quid hoc autem obsecro, quid [illegible] damnatorum est? [illegible]

Quid ergo [illegible]

Si his [illegible]

[illegible] Fornici [illegible]: Hæc omnia, ô mi DEVS, [illegible] clarificatur, [illegible] [illegible] sunt, [illegible] sunt, ad damnationem [illegible].

§. IV.

DVplici hæc [illegible] genere optimi quique [illegible] semper [illegible] & [illegible]. Beatus Gregorius [illegible] [illegible]: Dum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible], [illegible] Herodis [illegible]; Cogito, [illegible] Deus in futuro cruciabit quem [illegible], qui ita [illegible] [illegible]? Si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Eruditè Chrysostomus: [illegible], inquit, [illegible] fieri potest, vt [illegible] magnum aliquid [illegible]. In [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & cruciatum [illegible] [illegible] [illegible] a

Et [illegible], vt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Quid si [illegible] [illegible] [illegible] quid si [illegible] [illegible] [illegible] millions [illegible] & sine fine?

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] Græcus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quomodo [illegible], quomodo flagellare, quomodo [illegible], quomodo [illegible] [illegible]. Sed hæc omnia [illegible] & [illegible] ad illa supplicia. Nam & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] b

His omnibus [illegible] illa [illegible] [illegible].

a Chrysost. tom. 5. epist. 1. ad Theodor. mihi pag. 444.

b Chrysost. tom. 4. hom. 9. in Epist. 1. ad Cor. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

§. V.

CHrysostomus hæc amplissimè confirmat, [illegible], inquit, [illegible] bonum & magnum in [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quid [illegible] [illegible], quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] supplicium immortale, pœnâ sempiternâ. Si metus regis

[illegible] quam [illegible] ... magis [illegible] regna? Quemodo ergo [illegible] habere? Si perpetuò [illegible] scriptura. Nam si [illegible] videamus, [illegible] quanto magis gehenna & ignis qui nunquam exstinguitur. Si gehennam semper cogitamus, non [illegible] in eam incidemus. a

Phalaridis Taurus supplicium cum fuerat horrendum. [illegible] tyrannum [illegible] ignibus, [illegible] Tormentum [illegible] gaudium, [illegible] martyr Eustachius cum coniuge Theopiste ac liberis [illegible], hoc immanissima tortura gloriosè finijt, [illegible] Constantinis [illegible]. b Has enim [illegible] infernum, sed ô infernum [illegible] & [illegible] cogitatione [illegible], ut tamen [illegible] facilius intelligamus, [illegible] memoriâ complecti [illegible], ideò in tribus [illegible] demonstratum est. [illegible] ac [illegible] specula sic adhibenda, [illegible]. Et quid haec ad aeternitatem, quid illud ad infernum? Pergamus, & patiamur. Q[illegible], [illegible] & [illegible] immortale tormentum.

Haec ut attendisset [illegible] Phalaris [illegible], [illegible] illa [illegible].

a Chrysost. hom. [illegible] Epist. ad Thessalon.
b [illegible] lib. [illegible] cap. 2.
c [illegible] Vide Lippomanum, [illegible] Lipsium, [illegible].

CAPVT II.

Primum Aeternitatis Tartareae tormentum.

TENEBRAE.

Horret in nostris regionibus longissimae noctes [illegible] mollio [illegible]. At [illegible] longior videtur [illegible] quàm quae longissima est [illegible]. Quàm ea nox longa sit [illegible] noctem [illegible] etiam [illegible] testibus, & [illegible] Hispania in [illegible] Hispali, & [illegible] mirabundus [illegible]:

O nox quàm longa es, quae facis una senem! a

[illegible] O nox quàm longa es, [illegible] longa es, & [illegible] apud inferos [illegible] vel millies, & centies [illegible]. Haec longa nox [illegible] longior [illegible] longior vel [illegible]. At verò longissima [illegible] est, quam nullus unquam [illegible], [illegible] est, quae [illegible]. Tali nocte, [illegible] & [illegible] Sole procul & [illegible] procul omnibus [illegible]. *[illegible] in aeternum [illegible] videbunt [illegible] lumen.* b Damnati [illegible] non [illegible] videre [illegible] aeternitatem videre [illegible]. Et haec primum apud [illegible] supplicium est TENEBRAE. Duplices infernorum esse Tenebras, & [illegible] sit tormentum, quod Theologi [illegible] dicunt, ostendemus.

a Martialis lib. epigram. [illegible] epigramma.
b [illegible] cap. [illegible] & 6.

§. I.

Tenebrae apud inferos, duplices. Illae Corporis [illegible], & [illegible]. Ille Corporis tenebras Aegyptiacas [illegible], [illegible] longè superauit. Ignis apud inferos [illegible] Quod [illegible] Aegyptijs [illegible]. [illegible] colligatis.

—[illegible] a

De his tenebrarum poenis Chrysostomus: Obtenebrantur damnati, inquit, [illegible]. Neminem videbimus propter caliginem intolerabilem, & immensam solitudinem. Quis possit verbis eloqui, quam formidabilem pavorem a tenebris excipient, quae [illegible] nostras vastabant? Quemadmodum ignis ille non habet vim consolandi, & nec lucere potest, alioqui non esset in tenebris. Huiusmodi igitur pavorem a tenebris, tremorem, solitudinem, [illegible] supponens addunt [illegible].

Accedunt tractores illic, longe horribiliores sunt, quas Theologi *Poenam damni*, sive *Divinae visionis privationem* vocant. Haec omnino suppliciorum summum est, quo Deus hominem punire potest. Nam vel *Videre Deum*, ipsissima beatitudo est, & summa beatorum felicitas: ita, *Deum videre non posse*, maxima damnatorum poena est, & quidem inexplicabilis in nostra voluntate [illegible]. Explico.

Falco avis dum scortino pileolo tectos habet oculos, nec praedas, nec amicos, nec aucupem [illegible]: at ubi pileolo detracto c avem conspicatur aliquam consectandam, tanta fertur, iam non amplius retineri potest nisi violentissime, abrumpit lorum & vincula, atque si aliter non possit, sibi ipsi pedem aut venatoris brachium, dum luctatur, graviter laedit, tanta vi naturae rapitur ad illam quam [illegible] petere voluit.

Non dissimilis est cum homine ratio. Dum in hac vita hoc agimus, oculos capello tectos gerimus [illegible]. Hinc mirum non est, nos ad videndum Deum [illegible], voluntatem multa ac varia [illegible] impedit. At ubi Anima corporis [illegible] detractis, capello per mortem detracto, iam in Aeternitate constituta libere circumspicere, tanta vi ad conditorem suum rapietur, ut inter supplicia omnia, hoc ei futurum sit summum maximumque, a Conditoris aspectu vel brevi momento distineri. Si iam ab eodem exclusa fuerit aeternum, hoc illi tormentum erit infinitum prorsus & inexplicabile. Beatitudinis summa est, Videre Deum. Rex David sapienter animadvertens, nullis voluptatibus, [illegible] satiari posse hominem: Satiabor, inquit, cum apparuerit gloria tua. d. Hinc calamitas omnium maxima est, ab aspectu Dei arceri.

a *Virgil. lib. 6. Aeneid.*
b *Chrys. tom. 5. Paraenesi priore ad Theodorum lapsum, initio pag. 842.*
c *Philippici nummi.*
d *Psal. 16. vers. 15.*

§. II.

QVod si damnum tanto maius est, quanto plura bona quis eripit: Gravis mulcta est, cogi decem millia philipporum pendere; gravior est, viginti aut triginta. Centum millium intra gravissimae censetur. Sed hanc ipsam longe superat, multa non millibus, imo thesauris omnibus in omnem vitam spoliari. Tale omnino est Tenebrarum hoc supplicium, quod bona simul omnia rapit, nec in omnem tantummodo vitam, sed in omnem etiam aeternitatem.

Hinc attonitus Chrysostomus: Nam si mille, ait, ponatis gehennas, nihil illum par dicetis dolori, quem sustinet anima. Intolerabilis gehenna est, confiteor, & multum intolerabile: tamen intolerabilior haec regni amissio. Hoc cogitate. Hoc ipsum saepius repetam & inclamabo: Si mille aliquis ponat gehennas, inquit, nihil ille dicturus est, quale a beata illius gloriae honore repelli, exosumque esse Christo, & audire ab illo, Non novi vos. a

Omnis arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. b Duplex hic arboris supplicium: Excisio, & in ignem missio. Arbori minor poena foret, ignibus absumi, quam sic excidi, ut ab ea nec fructus nec flores unquam amplius sperari possint. Ita proceres hominis supplicium foret minus, in ignibus esse, quam a conspectu Dei aeternum exclusum esse.

Imaginem aliquam huius supplicij, verum umbram, etiam in hac vita videre est. Qui Deum gravius laeserunt, duplici quandoque puniuntur. Primo doloribus & morbis. Sic Antiochus & Herodes [illegible] vivi vermibus ebullierunt, velut cadavera, aut putrida casei: vere percussi a Deo. Haec prima poena. Altera, solatium omne subtrahitur, ut ita punitus nihil amoris reperiat in Deo. Atque hoc gustulus & praeludium

[illegible]

sis inferorum est. Quapropter & sanctissimi quique homines hoc pœnarum genus [illegible] timuerunt. Ideo sæpè [illegible] David: Ne proiicias me à facie tua. Non [illegible] à me. Quemadmodum igitur cum [illegible] quidem [illegible], aliquantulum tamen [illegible] damni pœnâ [illegible] dam [illegible], ut gustent quid sepis & crucis [illegible] apud inferos illi qui illuc præcipitantur [illegible], sed & damni pœnam totâ mole incumbentem perpetiuntur & usque in æternum non videbunt lumen.

a Chrysost. tom. 5. hom. 47. ad pop. [illegible] pag. 185. Idem tom. 2. in cap. 7. Mat. hom. 24. [illegible] pag. 203.
b Matth. cap. 5. vers. 10.

§. III.

BEatissimum hunc supremi Numinis intuitum perdimus quovis lethali peccato. Nam, ut Theologorum Magister docet, quisquis lethaliter delinquit, voluntatem à supremo Bono avertit, & eo ipso meretur, ne eum, ad quem conditus fuerat, videat. In hoc tam dedecorosa lata est sententia: Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem. a Hæc pœna non solum in se gravissima & maxima, sed hominis culpâ plurimum augetur. Ab exemplo res patebit.

Est qui decem millia philipporum absque [illegible] potuisset adeundâ hæreditate, sed ille ignavissimè causam suam intermisit, itaque hæreditatem tam opulentam neglexit. Iamque illius sero pœnitentiæ flammis agitatur, et ipse [illegible], velut [illegible]. Et [illegible] sequitur. Hanc aliis damnatorum quilibet [illegible] sic alloquitur: Paradisum aditum non decrant, vocabar, potuissem, sed nolui. A summo Bono exclusus sum in omne ævum, & usque in æternum non videbo lumen, quia nolui videre.

Summo enim se bono privatum esse, & quidem suâ culpâ, inexplicabilis [illegible] dolor [illegible]. Nec mirum, hæc explicari non posse. Cum enim cæli gaudia cogitando non penetremus, Numinis aspectum non capiamus, quid mirum, si tanti boni privationem non satis æstimemus, cum pœnam illius [illegible], ignorat quid in hoc [illegible] bonum perdat, ideò nec gemitus [illegible], nec lacrimas fundit. Si [illegible] agnoscemus, cum perdamus, ignorantia, [illegible] bonum amittamus.

Neque verò hic [illegible] tot [illegible] mala credimus, quæ [illegible] liceat, attende quod Orbis alterius statum respicit [illegible]. Hinc non [illegible], qui sub [illegible] mole, [illegible]. Risus omnis ab Orco procul exulat.

In omni malo lethali, singulariter spectanda sunt duo hæc, Aversio & Conversio. Sic loquuntur cum Theologis Aversio à Creatore qui peccat, convertit autem se ad creaturam. Hoc vitium duplex in Deum [illegible] est. Aversioni præcedit Pœna damni, Conversioni Sensus pœna respondens; quæ licet multiplex sit, nulla tamen pœnæ [illegible] superatur. Et certè parum omni [illegible], quem sola Damni pœna torqueret, gehennæ satis foret, qui hoc uno supplicio afficeretur.

Gravissimè olim questus Cain impius, Ecce, inquit, eiicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abscondar. b Et tamen tum spes erat recuperandæ gratiæ. Quid de infernorum captivis dicendum? Eiecti sunt à facie terræ, & à vultu divino absconditi. Vere Deus, quod eis minabatur, dereliquit eos, & abscondit faciem suam ab eis: sicut in devorationem, invenerunt eos omnia mala & afflictiones. c Illud malorum maximum: Proiecti sunt à facie Dei. Quod vehementer ac toties deprecatus est David, à facie Dei non proiici, hoc illis iam contigit: Proiecti sunt, nunquam amplius recipiendi.

Quàm acerbè dolendum est, si is qui iam iam in regem fuisset ungendus, capitur, & in [illegible]. Videre Orbis terrarum Nabuchodonosorum in ipso gloriæ culmine constitutum, subitò præcipitem ruere, & in solitudines ad feras ablegari, ut qui [illegible] hominem [illegible], disceret [illegible] bestiæ. Vides Hebræorum regem Sedeciam è solio in carcerem raptum, [illegible] omnibus, sed & oculis privari. Tunc verissimè, quod Boëthius [illegible], infelicissimum miseriæ genus erat, meminisse felicem se fuisse. Non aliter damnati omnia eo tempore in æternitate [illegible] quæ [illegible]

 bona

[illegible] in rogis, non mino[illegible] [illegible] malum. [illegible] pe[illegible] bonum. Hoc [illegible] dam[illegible] [illegible], & quod [illegible], quod [illegible] deficere non possit, irreparabile.

a *Matth. cap. 7. vers. 23.*
b *Gen. cap. 4. vers. 14.*
c *Deut. cap. 31. vers. 17.*

§. IV.

O [illegible] oculis quid aliud [illegible] illud [illegible] possulem: Domine, ut videam. a Si [illegible] damnatorum [illegible] gratia, ut etiam ali[illegible] [illegible] illud [illegible]. *Videam Deum.* [illegible] locum non cupio, [illegible] non [illegible], nec in [illegible] esse [illegible] non [illegible], modo Deum videam. Verum id nulla le[illegible] [illegible].

Sed [illegible], modo post [illegible] annos id impetrem, *Non permittit hoc [illegible].*

Modo post centum millia annorum id fiat, *Nec hoc permittit.* Utinam vel post viginti mil[illegible] lia annorum id consequar quod peto. *Nec i[illegible] [illegible] leges [illegible] patiuntur.*

Saltem post quinquaginta millia annorum [illegible]. *Omnes [illegible] leges [illegible].*

Ah, vel saltem post centena millia annorum Deum videam. *Atqui hoc [illegible] [illegible].*

O si damnati vel post [illegible] centena millia annorum [illegible]! [illegible] est, Nihil hic im[illegible]petrabile est, [illegible] gratiae [illegible] clausa est, Por[illegible]ta coeli [illegible] obserata est. Deum [illegible] videbis in[illegible] [illegible]. b

Hoc cogitate, inquit Chrysostomus. Co[illegible] [illegible], cogitemus, & [illegible] [illegible] vel a rogis [illegible] [illegible]. Si quis [illegible] omnia, & [illegible] [illegible], ut vel [illegible] honores, aut [illegible] [illegible], vel [illegible] imperium, nullo[illegible] [illegible] vel [illegible] pateat, tamen [illegible] [illegible] spe [illegible] [illegible], post[illegible] [illegible]; Alius [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible]. Hoc [illegible] ad [illegible] [illegible]. Hic damnatum [illegible] [illegible]. Hinc [illegible] [illegible] & furor, hinc [illegible] & mala [illegible] [illegible].

Sed [illegible] [illegible] [illegible] spe [illegible] [illegible]sum, & aliam [illegible] [illegible]. Grande [illegible] est [illegible] migrare, [illegible] honores, spatium aliud ambire posse. At ille [illegible], nec [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] de[illegible]sperantissimus. Nihil [illegible] fateri cogitur, quod Deus pro [illegible] [illegible] vitam [illegible] vo[illegible]cavit, ipse vero venire ad [illegible] contempserit. Non [illegible] [illegible], Christi sanguine redemptum, salutis fonte ablutum, a Deo millies invitatum c [illegible], [illegible] occupaverit. Conditori suo [illegible]. Sed ego, dicet ipse sibi, in causa sum, ego [illegible], ego me in has flammas praecipitavi. Hoc pudet, dolet, [illegible] [illegible], immedi[illegible] [illegible] clamat: Tenebrae & [illegible] [illegible] [illegible] super [illegible] usque in aeternum. c

Hoc vel ipsi [illegible] fatentur, cum illi [illegible] [illegible] [illegible]: O miseri, Deum [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] hominibus ostendere, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

a *Luc. cap. 18. vers. 41.*
b *Psal. 48. vers. 10.*
c *Isai. cap. 38. vers. 14.*

§. V.

B [illegible] hanc Dei visionem Christus Dominus compendio explicans, videre omnium Angelorum felicitatem in eo sitam do[illegible]cuit: Semper vident faciem Patris. a Cum vero illam de regno [illegible] [illegible] pro concione explicaret, sub forma [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] longe [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quale nihil in Orbe hoc nostro. [illegible] Augustinus [illegible]: Ut [illegible] [illegible] Deum sit, quid[illegible] [illegible] [illegible] est, cogi [illegible].

[illegible] [illegible] ratio est, & [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible], ut [illegible] hoc [illegible], [illegible], nulla [illegible] [illegible], nulli [illegible] [illegible], nulla Voluptatis blandimenta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], adeo [illegible] [illegible] animum. De [illegible] [illegible] Imperatore publicae [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] fuis[illegible]set, [illegible] [illegible] [illegible] harmonia, non [illegible], nulla [illegible] [illegible],

nulla

[illegible]

Porrò Deum videre [illegible]

[illegible]

a Matt. cap. 18. vers. [illegible]
b Marc. cap. 22. vers. 13.
c Aug. in Psalm. [illegible]

§ VI.

A Typicis [illegible]

[illegible]

Hoc autem est [illegible]

[illegible]

stit. Nam labor sæpè intermedius, fructus ve-
rò parvus, & sæpius ne parvus quidem. Con-
ficta agricolam per totam laborantem an-
num, & [illegible] excidit spe fru-
ctuum [illegible]. Item gubernator ac
miles usque ad ultimam ætatem in bellis ac
laboribus agit, & sæpiùs utrique moritur; &
ille quidem in mediis fluctibus, hic verò cum
victoriâ etiam vitam amittit. Quam igitur
habebimus excusationem, in rebus secularibus
laboriosè perseverantes, ut parum refocille-
mur, vel ne parum quidem, spes nulla incerta
sunt: in spiritualibus autem contrario modo
est: in spiritualibus [illegible], ineffa-
bilia, & propter [illegible] ignaviam, inef-
fabilem pœnam nobis accersimus? Ideò vi-
gilemus omnes, vel serò cælum suspicere vigilantes.
Nullus enim erit liberabit in illo tempore;
non frater, nec pater, nec puer, nec amicus,
nec vicinus nec ullus alius; sed si opera
nostra [illegible] fuerint, omnia [illegible], omni-
busque [illegible] poterimus. c

a Daniel cap. 12. vers. 9.
b Hierem. cap. 11. vers. 14.
c Chrysost. in epist. 2. ad Cor. cap. 3. hom. 9.
fine, mihi pag. 687.

§. VII.

Rectissimè igitur hortatur Isidorus Pelu-
siota, In æternitatem semper intu-
ens amentissimum, & prudentiam solida dispo-
sitionem [illegible]. Hoc scilicet e-
nim [illegible] altare [illegible]. Terreat spi-
ritum terrens, hoc [illegible] vaque: Terreat spi-
ritum [illegible] sibi dicat: Perdo Deum hoc
dum quisque sibi dicat: Perdo Deum hoc
vitæ momento? Omnes una voluptate, om-
nia simul bona perdidi, idque æternùm. Pro-
pter [illegible] Dei faciem hoc vitæ punctulo? Gau-
dium omne, bona simul omnia acquisivi.

Gregorius id affirmans, Omnia etiam re-
linquenda, inquit, relinquitis, si hic temporalia
sine modo [illegible] ad æterna [illegible]
gentis, ut tamen [illegible]. Chrysostomus, his quæ il-
lic. Si cupis, inquit Chrysostomus, his quæ il-
lic [illegible] fieri, cælum quære. Si vis ex-
plendo [illegible], toto illa studio ter-
ram prysto [illegible], toto illa studio [illegible]
spice. a

Ermenigildus [illegible] Hispanorum
Regis filius, cùm ei pater Levigildus iussisset
dici, aut eucharistiam Ariano ritu sumen-
dam, aut moriendum esse. Ille religiosis ve-
dam, aut [illegible] esse. Ille religiosis ve-
ra [illegible] Ariano patri renunciari iussit
Iudicii esse [illegible] regni, quod cum æter-

ni nos ponere illud, sic regnum ambiri, quod
reges faciet æternum.

Non aliter nobis conciliandum ? Rebus o-
mnibus quæ à summi Boni aspectu dimovent,
Vale longissimum dicamus. Plurima enim
perdimus pro lucro, nec æstimandum est
perditum illud, quod lucrum pensatur amplis-
simo.

Cùm rex Demetrius Athenas cepisset, La-
chares Atheniensis, philosophus quidem acca-
demicus [illegible], vestem induit, & [illegible]
[illegible] quæ sui operam tulit. Quà ra-
tione per portam omnium minimam [illegible]
egressus est. Ut verò Tarentinos equites seque-
retur studio consequentes falleret, ipse & ipsi
[illegible], aureos Daricos in viam ex
[illegible] sparsit. Hos dum illi studiosius col-
ligerent, ipse in Bœotiam [illegible] ab-
parvenit. Lucrum est, perdere ut lucreris; ab-
iicere ut serves. Abiiciamus ergo ut servemus,
perdamus ut lucremur. Hoc verè prudens
meritamus, æternum Dei aspectum ; illudque
iam assiduè pro se quisque roget: Ne proii-
cias me à facie tua b. Tibi dixit cor meum,
exquisivit facies mea, faciem tuam Domine
requiram. c Ostende mihi faciem tuam. d Do-
mine, Ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.
e Domine, paratus sum omnia, quæ iusseris,
aggredi, quæ amiseris, pati; quæ vetueris,
fugere; quæ prohibueris, cavere. Tu modò,
Ne avertas faciem tuam à me. Domine, iam
Simin [illegible], iam tibi pendar, iam infernis
accendar. Tu modò, Domine, Tu modò ne
avertas faciem tuam à me. Malum enim levis-
simum, si semper duraturum sit, immensum
ab æternitate pondus accipit. Quid ergo de
malorum omnium malo gravissimo dicen-
dum?

a Chrys. in 1. epist. ad Tim. hom. 11. fine, mihi
pag. 1358.
b Psal. 50. vers. 13.
c Psal. 26. vers. 8.
d Exodi cap. 33. vers. 13.
e Ioan. cap. 14. vers. 8.

CAPVT III.

Alterum Æternitatis Tartareæ tormentum,

FLETVS.

SI violentia multas lacrymas in vita iam maturas colligat, ac tam primùm ad coelestia inferat exprimendas, cùm iam purissimas, vinum illam tam generosum & suaue, vt id ipsis caelestibus spiritibus propinari possit. Lacrimae quae poenitentia liquuntur, & vinum sunt generosum sunt, vel Angelis propinandum, a temporis facultate.

Bernardus certè asserit: nostras lacrimas Angelorum esse delicias, si eas vel exprimat vel dolor sanctus, vel amor diuinus. Quod si lacrymae fundantur tempore non suo, aut causa non laudabili, in vinum acescent, & acetum degenerant, potus miserabilis, nemini profuturus.

Illas ergo immeritò Herodes & Antiochus lacrimas fundebant, sed non suas & nimiam seras. Venatur Esau, Paulo citius. Non inuenit poenitentiae locum, quanquam cum lacrimis inquisisset eam. a Vinum ignobile atque fugax lacrimae intempestiuae.

Tempus vindemiae, tempus fletus est: Qui seminant in lacrimis, in exultatione metent. Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua. Hac ipsâ ratione fragrans Angelorum vinum, aromatites, condîtum funditur.

Fleuerunt quandoque multa mille iniuriarum, suam velut seruitutem deflent. In nocte degimus, dum viuimus, & hea vitae crebro fluuimus, cùm seruitutem hanc malitiarum non iam deflemus: Inde ad vitam patriam? Nolo neglego, qui cum Petro & Magdalena flere nolunt. Serae nimis sunt lacrimae in Orbe altero; Hic flendum est. Vae vobis qui ridetis nunc: lugebitis & flebitis. Illic quidem nec quisquam flebit, sed non fletus. Æternitas pretiosum poenarum lacrimarum est.

Atque hoc alterum apud inferos supplicium est, Fletus, de quo Seruator explicatissimè: Ibi erit fletus, & stridor dentium. a Tenebrae oculorum, Fletus autem commune est, de illo, capite priori, de isto, capite sequenti non plura.

a Hebr. cap. 12. vers. 17.
b Psal. 125. vers. 5. & 6.
c Matth. cap. 13. vers. 42.

§. I.

DAmnatorum lacrymas, Christus in diuersissimis suis concionibus sæpius ingessit, ne memoriâ elaberetur maximi doloris testimonium. Hinc illae voces crebrius repetitae: Ibi erit fletus, & stridor dentium. a Fletus quidem, in igne ardentium, ob ignem qui eos torrebit; stridor verò ob vermem qui eos mordebit. Planè fletus ex dolore, stridor dentium ex furore. Fletum nempe tormentorum immanitas, stridorem dentium vehementissima rabies eorum extorquebit, & obstinata malignitas extorquebit. b

De tempestiuo fletu Veritas dixit: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. c Hic nunquam voluptatis est finis: Æternalis fletus solatij omnis est expers. Notate Nazianzeni illud: Soluunt lacrimae egritudinem dolor. At illic tormenta omnia incrementum à fletu capiunt, perinde vt flamma oleo aut bitumine vegetatur.

Quod si damnati singulis diebus vel vnicam solùm lacrymulam stillarent, atque hae omnes diei pueralis cum sæcularis aeternis (quod Deo facile) asseruarentur, demum magnus lacrimarum Oceanus inundaret, maria omnia superaturus. d Verum damnatis licet acerbissimè plorent ac eiulent, nullas tamen lacrimas fundunt, quemadmodum puellulae fieri & pueri, qui pulsis acriter à parentibus caeduntur, nec vlla tamen lacrymulam excuderent, obduruerunt contra plagas Ita damnati, quorum voluntas est obstinatissima, horrendum quidem vociferantur & eiulantur, frement, rugiunt, ac furunt, sed piae oculorum pluuias non mittunt. e Omnes suas causas confusissimis eiulatibus, velut poenales dolorum singultibus complent. Ah, qualis musica aeternum non sopienda!

Quod Paulus de caelestibus deliciis eloquitur: Nec oculus vidit, nec auris audiuit. Hoc id quod de damnatorum etiam seruo fletu asserendum: Tam lamentabiles quales, nunquam

[illegible] vociferationes, [illegible] Nemo [illegible] audivit.

[illegible] Neronis [illegible] Christianos [illegible]

[illegible]

a Matth. cap. 13. vers. 42. & cap. 22. vers. 13. Luc. cap. 13. vers. 28.

b Bern. serm. 8. in Psal. Qui habitat, circa med.

c Matth. cap. 5. vers. 6.

d [illegible]

e Theologi [illegible]

f [illegible]

g [illegible]

§. II.

I Stud Deus sapientissimè decrevit, ut [illegible]

[illegible]

Quàm infernis est musica, [illegible]

[illegible] hic Christe, ad [illegible] infernorum [illegible]

[illegible] Glaberria, [illegible] Vae, Vae, Vae [illegible] Deum [illegible] filias, filium [illegible] mater [illegible]

Nil æquè tamen [illegible]

Narrat Petrus [illegible]

a Vide [illegible] Angeli [illegible]

§. III.

I Am igitur [illegible]

Cum Macedonum regi Alexandro, multa de matre scripsisset Antipater, [illegible] Antipater [illegible]

[illegible]

si fuerimus [illegible] valeremus, vnicâ lacrimu-
la; sed sicca & munda, nouas omnes abstersit
post.

Iam ob causam Bernardus: Quis, inquit, dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrimarum, vt [illegible] fletibus [illegible], & stridorem dentium, & manuum pedumque dura vincula, & [illegible] [illegible] ... [illegible]? Ibi erit fletus. Vtinam [illegible] hic [illegible] reperiam! Filij autem [illegible] eijcientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. Idem [illegible]. Et [illegible] in caminum ignis; Ibi erit fletus & stridor dentium. Itaque nuptialia gaudia in [illegible] prouertantur; Mitto eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. c

Nam certe fletus solatio, cùm mortuus, qui defletur, [illegible], sed [illegible] [illegible], cùm in scrobem deijcitur [illegible], hic [illegible] lacrimarum [illegible], hic [illegible] vltimum [illegible] Vale dicitur. Sic omnia in Orbe hoc ploratus suum habet solatium. [illegible] admodum qui [illegible] se [illegible], [illegible] somnio siccas deprehendunt genas, & [illegible] mirantur: sic vbi post fallacia vitæ somnia ad [illegible] [illegible], nostras ipsi [illegible] lacrimas & mirabimur, & [illegible]. Verè [illegible] his [illegible] est, nam, Ibi, ibi erit fletus & stridor dentium, [illegible] ob [illegible] dolorem.

Libeat, verò, [illegible] eius rei [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible] admoveamus per partem [illegible]. [illegible] quantas, [illegible] [illegible]! Totum hominem [illegible] rogo [illegible], cùm [illegible] [illegible]. Quid [illegible] hæc [illegible] hic [illegible] ad [illegible]? Ille [illegible], ubi stridor dentium erit. Fletus ab igne, dentium stridor ab [illegible] frigore proveniet. Sed & aliud hic [illegible], dentium [illegible] semper [illegible] pati.

In [illegible] id observare est, in quibus [illegible] dolorem [illegible], ideò [illegible], ideo illos velut [illegible] &

[illegible] & [illegible], [illegible] in [illegible] te [illegible].

Iure [illegible], meritò [illegible], dum [illegible] vixerunt, [illegible] Christus [illegible] sibi corpore, & sanguinem [illegible], sed frustra; [illegible] Angelos [illegible], sed frustra; [illegible] ad [illegible], sed frustra; Deus ipse [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] & [illegible] ad [illegible], sed frustra omnia. Noluerunt [illegible] [illegible]. [illegible] Clamantes [illegible] audire, clamare igitur, & non exaudientur.

a Plutarch. in Alexandro.
b Bern. serm. 26. in Cantica.
c Matthæi 8. v. 12. & c. 13. v. 42. & 50.

§ IV.

Et montanorum vt viator in [illegible] [illegible] videat quosdam qui in subiecta valle [illegible] glacie [illegible]. Hic ille non tantùm videt, sed & [illegible] monet, ne pergant in [illegible] iter [illegible]; [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] aqua, vel [illegible] sed [illegible] glacie velut crusta obducitur. In glaciem [illegible] [illegible] iter [illegible] [illegible].

Hæc vbi [illegible], [illegible] tacitis [illegible], & glaciem fallacissimam ingrediuntur, tanquam [illegible] campis incederent, [illegible] securi. At glacies [illegible] vestigium fallere, subito [illegible] discedere, & [illegible] [illegible].

Hoc vbi in collis [illegible] prævidet [illegible], [illegible] ab alto [illegible] monere, [illegible] exitio [illegible] glaciem declinent, [illegible] [illegible].

[illegible] hanc [illegible] in valle, aut non audiant, aut contemnant, in [illegible] ipsi [illegible]. Fallit glacies [illegible] [illegible] [illegible]! Sibi culpam imputent. Moniti [illegible], sed [illegible] exitium [illegible], qui sic perit.

Haud aliter Deus, diuique cælites [illegible] clamabant olim, [illegible] nunc clamant: Fallacissima glacies est Voluptas; [illegible] fragili superficie decipit omnes [illegible], [illegible]

[illegible] fraudulenta [illegible] , ut pergere, [illegible] ingressus [illegible] nunquam [illegible] , ut [illegible] sed etiam [illegible]

[illegible] , [illegible] , Salubriter [illegible] glaciei , [illegible] , [illegible] non amplius [illegible] semper , [illegible] [illegible] , [illegible] , & [illegible] [illegible] semper. Iam lamentantur & plorant frustra. Non audierunt monitis , jam nec [illegible] Pereant , quos tam [illegible] peccandi libido [illegible].

A [illegible] Deus [illegible] valide clamavit: nemo audit. Vocavi , ait, & renuistis , extendi manum meam , & non fuit qui aspiceret ; despexistis omne consilium meum , & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo. a

Christus quamdiu , & quam contente clamabat? Testis Luca est , Ipse iter faciebat per civitates & castella , prædicans & evangelizans regnum Dei. Et hæc dicens clamabat , qui habet aures audiendi , audiat. Quid [illegible] clamabat? Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis. b [illegible] hæc glaciei , quam [illegible] [illegible] [illegible] sed [illegible] fabula ; [illegible] cruciatus [illegible]

a Proverb. c. 1. v. 24. b Luc. cap. 6. vers. 25.

[illegible] Olympiades , non lustra , non secula , nulla [illegible] myriades exhaurient , collisione [illegible] Sempiternam horrorem [illegible], &

Ægro [illegible] nox [illegible] annos [illegible] ; quot ergo annos , quot secula valent damnatorum noctes includere , quæ nullam [illegible] sit [illegible] , quam non occupet mors acerbissima ; Æternus [illegible] [illegible] mortis comes est.

Narrat Ioannes Climacus , in obeundis [illegible] hominem religiosum a se visum, qui continuas fere lacrimas [illegible] Hunc ipsum super ea re [illegible] interrogavi. Mi frater, aiebat Climacus , quid obsecro causæ est, quod [illegible] tibi sint oculi, ut pene nunquam non aquas distillent? Ille [illegible] respondit : Ego Pater persuasissimus sum, non [illegible] sed Christo & Apostolis me servire. Et quia ad focum & ignem [illegible] [illegible] cogitationibus ignes illos æternos video. Hoc lacrimarum [illegible] c

Cogitatio prorsum saluberrima , infernorum rogos , damnatorum [illegible] animo versare. Illic , inquit Cyrillus , ingemiscunt assidue, nec ullus miseretur, clamant de profundis , & nemo [illegible] ; lamentantur , & nullus [illegible]. Hos lamentus præcogitando cavemus.

a Sic olim vocati [illegible] , qui in [illegible] [illegible]. b Iob c. 24. v. 19.

c Io. Clim. grad. de Obed. post init.

§ V.

Hic [illegible] saluberrimum. [illegible] agamus , [illegible] in miseria [illegible], & adversis premimur , saltem hoc unicum cogitemus: Si miseria hæc duret æternum , si istud semper [illegible] , in quantam [illegible] [illegible] vel sola [illegible] ! Ah, vel [illegible] , vel [illegible] [illegible] , si tamen sit æterna , quam inexplicabilis cruciatus [illegible] ? Quis [illegible] horrori [illegible] [illegible] vel [illegible] hanc , sed [illegible] cogitationem: Hic ignis æternum [illegible] hic [illegible] æternum [illegible] , hic [illegible] æternum [illegible]. Atque hinc [illegible] multo [illegible] ; hinc horror sempiternus.

Tremor, timor, [illegible] , angor undique opprimunt Stygis [illegible] a Quia vero hæc

§ VI.

Misere olim e monte Nitriæ religiosissimi viri complures , sanctissimi [illegible] Macarium rogatum , [illegible] planum [illegible] daret, & in Nitriam veniret , alioquin sciret, [illegible] plurimos [illegible] adventu [illegible] , si venire cunctaretur. Persuaderi se passus Macarius non distulit venire. Hic omnium primum aspectu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] Itaque [illegible] omnes Macarium rogant , [illegible] hanc [illegible] , & auditores [illegible] ad virtutem [illegible]. Expectabantur grandia de Macarii [illegible] verba , sed lacrimis [illegible] dicere: Ploremus, inquit, & lacrimas , o fratres, nostri oculi producant, antequam hinc [illegible] , ubi lacrimæ comburunt corpora.

Hæc

Hæc orationis exordium, hæc narratio & confirmatio, hic epilogus fuit. [illegible] ora pro nobis. a

[illegible]

a Pelagius [illegible] lib. 5. [illegible] apud Rosweyd.
b Psalm. 16. vers. 12.

◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊

CAPVT IV.

Tertium Æternitatis Tartareæ Tormentum:

FAMES.

E Rhetorum scholâ optimus magister, Quintilianus [illegible]

[illegible]

a Quintil. declam. 12 parag. 11. med.
b De quo Cæs. Baron. an. Ann. 591. [illegible]
Zonara. &c.
c Psal. 58. vers. 7.

§. I.

MInatur Christus seriò: Væ vobis, qui saturati estis, quia esurietis. a Ita vos saturati estis, quia [illegible] non [illegible] quæ non [illegible], sed [illegible], nec qui plenum, sed [illegible]. Nemo [illegible], omnia [illegible] omnia. Nemo [illegible], [illegible]. Pœnam [illegible] tormentum erit, & [illegible] gulæ [illegible] supplicium. Talis [illegible]. Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. b

Variè prorsus delinquit gula. Primò quidem [illegible] cibi [illegible] ingestum, vel [illegible] stomacho, qui [illegible] in [illegible] quærunt. [illegible], tam [illegible] & stomacho sua [illegible], [illegible] & [illegible]. Quoties [illegible], & [illegible] frequenti [illegible]. Nimium [illegible], succumbo, [illegible]. Nimii beneficii [illegible] vellem, non [illegible], alii, non [illegible]. Non ego cibo, ut [illegible], [illegible] sum. Hæc mihi [illegible] & benevolentia magis officit, quàm [illegible] & [illegible]. Chrysostomus [illegible]. Quod necessitatis [illegible] cibando [illegible] est. Quod [illegible] alimentum, sed pestis est. [illegible] omnium origo. Hæc prima gulæ nota est, [illegible].

Altera, cibis adeò delicatis aut pretiosis [illegible], ut [illegible] perscrutari [illegible] & [illegible] ex [illegible] litore [illegible]. Vina Phasim capi voluit, quod [illegible]. [illegible] Quod deliciarum [illegible] admittat, ab ultimo [illegible] Oceano. [illegible] omnia [illegible] fastidium [illegible] Orbe [illegible] magis gulæ, & quantò [illegible] est [illegible] magis [illegible] Alexander Imperator, [illegible]. Hi [illegible] longè [illegible] pilum [illegible]. Hi [illegible] habere quàm [illegible]. Vomunt ut [illegible], & [illegible] quas Orbis [illegible], mox eadem via [illegible] [illegible].

Sed notari velim illud etiam deliciarum ac [illegible] genus, licet in se vilissimum sit, quod à gula plurimum desideratur. Hinc fieri quod [illegible] delinquat [illegible], ut [illegible] Phasianum [illegible]. Nam non ob [illegible] gallinam, aut spadonum saporem, sed ob lentis edulium, quod [illegible] appetitum reprehensus est.

Tertia gulæ nota, symposia ac convivia [illegible] & [illegible]. Apud plerosque in Orbem [illegible] convivia, & inter [illegible], & [illegible] per [illegible] dies à [illegible] [illegible] Bacchanalia.

Solent [illegible] liberis parentes [illegible]: Væ tibi puer, [illegible] regiones [illegible], [illegible] carebis: quàm [illegible] & [illegible]? Haud [illegible]. Væ vobis qui quotidie saturati estis, qui [illegible] & [illegible]?

Quartum gulæ vitium, [illegible] leges [illegible], aut certè ad [illegible] [illegible]. Hinc sæpius quadragesimalis [illegible], in dierum aut vigiliarum [illegible]. Multi [illegible] credunt, [illegible] Romanam [illegible], [illegible] religiosas familias [illegible] leges [illegible]. [illegible] habent, [illegible] semper aliquid [illegible] habere, ut [illegible]. At [illegible], & [illegible] legibus [illegible]: Nimirum [illegible] verbis [illegible], aliter, [illegible], si [illegible] aut magis [illegible] habeant [illegible].

Quintum gulæ crimen Ebrietas, plurimorum vitiorum origo, & omnium vitiorum [illegible] ob hanc rationem. Ebrius si [illegible] aut morbo (quod non [illegible]) mortè habeat vicinam, [illegible] dolore, [illegible] ad [illegible] [illegible], [illegible] oppressus, & [illegible] ad Æternitatem [illegible]. Ah, Mortis & dæmonis [illegible]!

a Luc. cap. 6. vers. 25.
b Sap. cap. 11. vers. 17.
c Chrys. tom. 5. in cap. 1. Joan. hom. 22. [illegible] mihi pag. 51.

§. II.

VÆ igitur, væ vobis qui saturati estis, quia esurietis. Non immeritò dixit Reginaldus: a Hoc peccato gulæ infiniti homines damnabuntur. Gula imperii est amplissimi, [illegible] felicissimè [illegible]. Nimirum, Hæc fuit iniquitas Sodomæ: [illegible] Ezechiel, Saturitas panis, & abundantia,

dia, & minimi ipsum. b

Eam ob rem vigilantissimè etiam Strategus Animarum [illegible], ne forte granentur corda vestra in crapula & ebrietate. c Hæc enim vitij huius nequitia est, non corpus solum praegrauare, sed & animam [illegible] & [illegible], imo & Orco praecipitare. Hi tamen hic sua [illegible] iucundum, quia [illegible] parcit.

Sed videre quàm non nec æstimare, nec capere possimus per Orbis alterius, quod miseriæ nostræ pars maxima est. Quis nostrum [illegible] famis experimentum [illegible] nec gustare [illegible] Stygiæ famis [illegible] experientur. In obsidione circumdebatur, aut in ferri carceribus [illegible] praebetur. Eò enim crebris famis adigit, vt non solum carnes equi, feles, sed & mures, glires, imò & serpentes ac bufones in cibum [illegible] ac voraretur. Gramen agris euellitur, [illegible] ducuntur, & cibus est, [illegible] [illegible] in hominum alimenta [illegible] fame [illegible] cogente, quæ [illegible] quid corporibus parcit.

Cambyses rex, quod Aemilius refert, ingratum bello [illegible] per [illegible] perque arenas Aethiopiam trahebat. Sed commeatibus non prouisis, nec inueniens copiosam intra primum iter necessaria deerant, nec quidquam [illegible] sterilis & inculta, humanoque vestigio ignota regio. Sustinebant famem primò tenerimas frondium, & [illegible], tum coria igni mollita & quicquid ne extremum cibum ferret: postquam inter arenas herbæ quoque & radices desecerant apparuit quae inopia etiam [illegible] solitudo; è millesimo numero decimum quemque, alimentum habere [illegible] famis [illegible]. d

Parum hoc [illegible] fames dedit spectacula. Quot matres suos [illegible], [illegible], vt si pullos gallinaceos iugularunt, [illegible] dentibus membra conuellere vel proprijs [illegible]. Parum & illud videri potius ad [illegible] collatum. Quotiès in carceribus reperti [illegible] & suas ipsi carnes dentibus [illegible] lacerarunt. Quamque [illegible] seu brachia seu humeros [illegible] poterat, eò [illegible] perpetrant quæ [illegible] crudelitas. e

a *Reginald. in speculo finalis Retributionis.*

b *Daniel. cap. 4. vers. 4.*
c *Luc. cap. 21. vers. 34.*
d *[illegible] l. 3. [illegible] 10.*
e *Vide theatrum [illegible]*

§ III.

AD tam Hanc famem quam vel [illegible] [illegible] inter [illegible] capiunt, & quam de illam inferorum [illegible] famem capiemus! Quæ [illegible] est [illegible] illa, [illegible], & [illegible] vero [illegible], eadem tamen etiam est æterna. Væ vobis, qui saturati estis.

Heu qualis est illa regio, quæ [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible], pro delitijs appetit; & [illegible] nequam quæ mori posse, [illegible] [illegible], & mortem nusquam inuenit. Desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis, a Inexplicabilis, æterna fames, intolerabilis, æterna sitis.

His tormentis, & illud est [illegible] Theologi cælestes delicias adeo [illegible] [illegible], vt [illegible] beati [illegible] [illegible], [illegible] suam [illegible] sunt [illegible]. Hanc gustatam & lingua [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] diuinæ [illegible] [illegible], vt [illegible] beatorum quisque [illegible] [illegible] [illegible], idque ad omne, & supra omne votum.

Sic & damnatorum maledictissima lingua [illegible] [illegible], [illegible] ipsa [illegible], [illegible] Hebraea [illegible]: Fel draconum, vinum eorum, & venenum aspidum insanabile. b Huic fami, huic siti [illegible] [illegible] nulla poterit [illegible] [illegible] insatiabilis.

His aliqui accessoria poena [illegible] [illegible] dolorem. Quisquis eos [illegible], [illegible], illos, [illegible] post [illegible] [illegible] cogunt. Tamen quid [illegible] apud inferos nulla [illegible] alia [illegible], quàm vel [illegible], [illegible], aut [illegible], aut [illegible] [illegible] [illegible] dolor. Si [illegible] hic [illegible] [illegible], quanta [illegible], quanta laboribus ac doloribus [illegible] sint. Sed hæc timemus, & non timemus; dum maximè [illegible] bilancem perpetramus.

In hospitijs quandoque [illegible] [illegible] biberit, [illegible], [illegible] & [illegible]: at vbi [illegible] calculum cum [illegible] po-

& [illegible] duplicare, [illegible] hospites [illegible] [illegible], & [illegible] aspectibus [illegible], [illegible] [illegible] voces protrumpere: Vtinam [illegible] quam ingressi fuimus! Adeo carę [illegible] [illegible].

Nos enim [illegible], quamdiu vivimus, in hac [illegible] degimus, & symbolorum incogitantes [illegible], ad vesperam [illegible], [illegible], [illegible], [illegible]. Quis verò [illegible] symbola? O malè securi! Non solve[illegible] symbola [illegible], sed [illegible] peccatis! Edimus, bibimus, [illegible]; valetudinem de[illegible] [illegible], & [illegible] in computationes [illegible]; [illegible] & [illegible] [illegible]: [illegible] calculus, [illegible] persolvendum, [illegible] satisfaciendum, vel de tergo, si ali[illegible] [illegible].

Edimus, sed nimium, sed delicata nimis & pretiosa; convivia struximus, sed nimis crebra & lauta; [illegible] sed nimis [illegible] & profana; vino nos sepelivimus, [illegible] [illegible] erit crapula. Væ, quia esurietis. Æterna fames, [illegible] æterna. O quàm [illegible], post [illegible], sed brevè prandium et cœna, post [illegible] damnati, [illegible] [illegible] Orco [illegible].

Quàm horribile [illegible], [illegible] facile [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] carcere, [illegible] [illegible] [illegible] gravissima [illegible].

a *Apocal. cap. 3. vers. 6.*
b *Deut. cap. 32. vers. 33.*

§. IV.

HEbræus purpuratus [illegible] [illegible] Creator [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], & vel digituli stillam [illegible] [illegible]. En modestiam precatoris! Non aquæ [illegible], [illegible] [illegible], non vini dolium postulat. Quod [illegible] [illegible] est, vel guttulam [illegible]. Eo [illegible] aquæ rogat, nec tamen impetrat. Eo [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], non [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible], non [illegible] [illegible], sed aquæ [illegible], [illegible] Lazarum mendicum [illegible] [illegible].

Sed quid ais, ô purpurate, Lazarus [illegible] [illegible] habet; [illegible] ab illius di[illegible] stillam aquæ. Ah vel guttula, vel La[illegible]

[illegible], & [illegible] nobilissimã [illegible].

Nihil tamen impetrat, nemo audit; & [illegible] [illegible] [illegible]. Sed [illegible] Hebræum [illegible], [illegible] fame [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]: Diaffert hospitali[illegible] [illegible] Abraham; [illegible] [illegible] [illegible]: a [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] damna.

Sed longè alia [illegible] est in Orbe al[illegible]. Nam vti cælestia gaudia & voluptates [illegible] [illegible], sine vlla vel minima [illegible]: ita Tartarea tormenta [illegible] [illegible], sine vlla vel [illegible], sine [illegible] [illegible] vllo. Hinc elegantissimè [illegible] [illegible] Hipponensis Præsul: Nulla maior & peior est mors, quàm vbi non [illegible]. a Ita nulla sævior [illegible] fames & sitis est, quàm vbi fame [illegible] [illegible] non potest.

a *August. l. 6. de Civit. cap. 12.*

§. V.

DVo fratres, vti narrant, sapiens & fatuus, [illegible] ingressi ad [illegible] [illegible]. [illegible] placebat [illegible]. Sapiens [illegible] [illegible]. Litigatum est diu. Demum cedere maluit sapiens quàm pertinacius contendere. Ita in prædonum insidias delati ambo, & in vincula, [illegible] [illegible]. [illegible] ad tribunal [illegible]. Hic [illegible] [illegible], & [illegible] culpam [illegible]: Fatuus in sapientem omnia re[illegible], [illegible] erroris [illegible]. Denique [illegible] est; & fatuus qui sapientiori [illegible] credere, & sapiens qui [illegible] non debuisset. a

Sic omnino vivimus. Animus & Corpus fratres sunt, sed valdè dispares. Animus [illegible] nobilissimus, & sapiens, viam asperiorem ad cælum non horret, [illegible] [illegible], [illegible] non odit, quantum hæc sibi [illegible], non ignorat; Spiritus promptus est. At verò Corpus [illegible] [illegible] [illegible], mox [illegible], [illegible], bibere, ludere, bene dormire, labores fugere, otium sectari & [illegible] ambire, [illegible] [illegible]; hæc Corporis sapientia. Laborare, [illegible], vigilare, [illegible] [illegible] [illegible].

Animam contrà mittunt, & produnt sodalem, [illegible] ad alteram viam, sed asperam & [illegible], docentque [illegible] [illegible] sponte [illegible] solam. At Corpus [illegible] longum [illegible] tandem [illegible] patere & frugi esse. Ita demum cedit Animam, & sic Corpus [illegible] permutati sunt, [illegible] [illegible]. Sic iam & permutati [illegible] [illegible] latrones, [illegible].

Hic gemini fratres separantur, [illegible] Corpori, Animo gehenna est habitanda. Supremi [illegible] silentur, hic alter alteri culpam [illegible]. Quia ergo socium Corpus Animi [illegible] patere volunt, & quia [illegible] Animae [illegible]. Corpus [illegible] non [illegible], utrique [illegible] damnatis supplicio addicuntur [illegible]. [illegible] gladius [illegible] per Animam & Corpus [illegible]. Atque [illegible] Christus: Timete eum, inquit, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. c [illegible] supplicium [illegible] condimentum est fames [illegible], [illegible] quam [illegible]. [illegible] & [illegible] pars [illegible] d

a Vide Trismegistum [illegible] lib. 3. c. 4. paragraph. 2. [illegible]

b Apoc. c. [illegible] 10.

c Matth. c. 10. v. 28.

d Es[illegible] 10. v. 6.

§. VI.

At nos ambitiosissimae gulae homines, [illegible] plerumque [illegible]. Dapes & delicias, coenas, & calices [illegible] quid [illegible] sit. Considerantes, obsecro Christiani, considerantes. Edere, bibere non [illegible] sed edendum & bibendum dicimus, ratione ac [illegible] non [illegible], divinis legibus non [illegible]. Spernimus, & [illegible], [illegible] divina [illegible]? In [illegible] [illegible]: Vae, qui saturati estis, quia esurietis,

—— [illegible]

Ubi culpa, ibi poena, [illegible], ut supra demonstratum est. [illegible] fame [illegible]. Erisichthon (ut in fabulis est) horribili fame correptus,

—— quod pontus, quod terra, quod educat aer,
Poscit, & appositis queritur ieiunia mensis;
Inque epulis epulas quaerit, quodque urbibus esse,
Quodque satis poterat populo, non sufficit uni;
Plusque cupit quo plura suam demittit in alvum.
Utque fretum recipit de tota flumina terra,
Nec satiatur aquis, peregrinosque ebibit amnes;
Utque rapax ignis non unquam alimenta recusat,
Innumerasque faces cremat, & quo copia maior
Est data, plura petit, turbaque voracior ipsa
est. a

Sic epulas Erisichthon rapit & absumit. Sed [illegible] hac [illegible], & [illegible] apud inferos [illegible]. [illegible] est [illegible] nostra, ad illas [illegible] aeternas. Hac [illegible] intemperantiae.

Convivae [illegible] veteri [illegible] in [illegible], qui [illegible] humanam [illegible], non consumptâ voluptate, nec ad omnigenam [illegible] est; [illegible] clandestina [illegible] convivii [illegible], [illegible] convivij epilogus [illegible]. Nec verò quisquam tam [illegible] est, qui [illegible] [illegible] & qualia primum cibos afferri velit.

At verò tam fatui nos sumus, qui [illegible] [illegible] & [illegible] pertinaciter [illegible], ut modò bene sit, etiam [illegible] eccatum, hinc vocem illam: Venite, sumamus vinum & impleamur ebrietate. & erit sicut hodie, sic & cras, & multo amplius. d

O miseri & fatui! paulò post non erit sicut hodie, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] occinetur vobis [illegible]: Recepistis bona vestra in vita vestra, [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] epulati [illegible] [illegible] [illegible] quondam [illegible].

Propter hoc haec dicit Dominus: Ecce servi mei comedent, & vos esurietis; ecce servi mei bibent, & vos sitietis; ecce servi mei laetabuntur, & vos confundemini: ecce servi

nei laudabunt prae exultatione cordis, & vos clamabitis prae dolore cordis, & prae contritione spiritus ululabitis. c Vobis olim, sed frustra praedicebatur comiter, sciscentes, delicias supplicio praeludendas. Nemo audijt. Vocaui, & non respondistis; locutus sum, & non audistis; & faciebatis malum in oculis meis, & quae nolui, elegistis. d Nunc longa, nunc aeterna fame habitus, sed brevis infamia digerenda est, voluptates sagacissime fuere propagandae. Nimis iam serum est huic fami [illegible] mederi velle. Post tale prandium esuritio sequitur.

Ergo, Sobrij estote & vigilate. e Nam, Fornicationem, & Vinum, & Ebrietas auferunt cor. f Qui famem horret aeternam, famem modò toleret nec longam, nec seram. Beati, qui nunc esuritis, quia saturabimini. g Tolerantiae Christianae commissum illud paratum est, quod nullo claudetur epilogo. Lasciviae & Intemperantiae supplicium illud decretum est, quod nullo claudetur termino. Quisquis gehennam sepiùs cogitat, gehennam postea evitat.

a Ovid. Metam. l. 8.
b Is. c. 56. v. 13.
c Is. 65. v. 13.
d Ibid. v. 12.
e 1. Petri c. 5. v. 8.
f Osee c. 4. v. 11.
g Luc. c. 6. v. 21.

CAPVT V.

Quartum Aeternitatis Tartareae tormentum,

FOETOR.

SVave quidem est vivere, non raro tamen [illegible] ipsa infœlicior est vita. Orator [illegible] id ostenderet: Nemo [illegible] inquit, qui liberaliter sunt educati. Hi in carcerem coniecti, foetorem sentiunt, & iacent in tenebris, & in vinculis esse cum hominibus, quam emori dicit esse gravius. a

Inferos contemplare, & Nullus unquam (dico) tam ater atque foedus fuit carcer, nec subterraneus Messenorum, qui nomen [illegible], nec horribilis Persarum, qui nomen Lethe, Nec Latomiae Syracusanae, nec [illegible] Labyrinthus, b nec [illegible] nec Romanorum Tullianum, nec Cyprianum Ceramum, nec Spartanorum Decas, nec [illegible] Ancra, nec famosissimus Acilianus carcer, quem omne supplicij genus infamavit: Neque verò in ullis unquam ergastulis carceri comparari poterit, quod sequitur. Nam in eis gradi sub carcere puniri damnatos.

Hic Dei subterraneus carcer. Si locum spectes, profundissimus; si carceris praefectum, crudelissimus; si loci squalorem, teterrimus; si carceris inquilinos, amplissimus est, innumeros continet: si porrò innumerabilium reorum multitudinem cogites, angustissimus est; si carceris diuturnitatem, aeternus est, nullum egressum habet, ostiis omnibus & ianuis obstructis. Et quia in hunc carcerem totius Orbis colluvies derivatur, cloaca est malorum faeculentissima, ergastulum est longè gravissimum. Et hoc Quartum Aeternitatis Infelicis supplicium est, intolerabilis Foetor. Quem verò infandum hic cruciatus [illegible] longè sit maius, nunc explicandum.

a Chrysost. hom. 1. in epist. ad Hebr.
b Quam aeternam fuisse putant aliquid.

§. I.

INsolitum foetorem intolerabilem esse [illegible] gratissima congruentiam ingerant. Dicitur Psalmus: Pluet super peccatores laqueos, inquit, ignis & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum. a Quemadmodum verò pluviarum guttae in numerum cogi non possunt, ita nec improborum poenae. Pluet [illegible] pluviae [illegible] in eos torrentem. Pluet laqueos, sic enim vinciuntur, ut horum captivorum nullus clavis [illegible], nullus haec vincula rumpere [illegible] profundissimis specubus clauderent. Pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulfure. b

Hic in rem praesentem veniat sic licet: Amentem quaeso a [illegible] sulfuris vel unius foetor quantus est! [illegible] tamen nihil est ad Orcinum foetorem. Atque hic Aeternalis foetor à variis causis fluere.

Prima,

Pelues; post Orbem uno quasi fasciculo elatum, post superam radicitus dirutam, omnia terræ purgamenta in illam Inferorum sentinam depluent, [illegible] ratione Orbis purgabitur. Psalmographus prædixit: *c* Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius. *c* Hoc vaticinio sacri theologi aiunt, Ignem ante Orbis iudicem, velut apparitorem, ac satellitem præcessurum, & ad tribunal sublaturum, dum iudicium omne peragitur. Vbi demum decretoria sententia fuerit prolata, ignis ille fulminis ritu præcipitabit, & velut lictor noxium gregem invadet, vinciet, involvet [illegible], nemini elabendi vel alij pateat effugium. Sic unà omnes velut catenatos cum [illegible] in antra destinata rapiet. *Inflammabit in circuitu inimicos eius.* Cum hac ingenti damnatorum [illegible], cum hoc igne simul omnis elluvies & [illegible] Orbis in cloacam illam deflluet. Nam inferi verè sentina orbis, omnis inquinamenti receptaculum.

Altera fœtoris caussa, sulfur. *De quo Dominus* ore illius loquens: Pars, inquit, illorum erit in stagno ardenti igne & sulfure, quod est mors secunda. *d* Tabacum capitibus, [illegible] damna sacrum quàm omnium vocularum observatum est: In stagno, ait, quod immobiles & fœtidas aquas, non decrescit, non [illegible], non siccatur. Post mille annos hoc stagnum sibi simillimum erit, post vicies, post sexagies centum millia nihil sui amittet, post centum millia, post mille myriadas seu millionum annorum, stagnum illud necdum quidem [illegible] siccatum. *Sicut erat in principio, & nunc, & in sæcula sæculorum* erit.

Deinde hoc stagnum mergentur, qui potiùs sulfure ipsi animum [illegible] ac libidinibus miscuerunt. His demum aeternum, sulfureo hoc [illegible], his sudatoriis lavabuntur. Atque hoc sæviores ab experientia [illegible] discimus. Si piscina cuiuspiam plerique omnes pisces mortui, [illegible] aliquot moriuntur, tam incredibilem undequaque spargunt fœtorem, ut eo loci nullus quamvis [illegible], quamvis non toto die, perdurare possit. Quod igitur tormentum erit apud inferos, ubi [illegible] Mephitim habitare, nec inde vel pedem efferre possit in omnem æternitatem! Sordidissima fœtidissimaque optâcia longior [illegible] reddit facilia. At verò cruciatus Averni nullâ unquam assuetudine poterunt mitigari.

a Psal. 10. v. 7.
b *Apoc. cap. 21. v. 8.*
c Psal. 96. v. 3. d *Apoc. cap. 21. v. 8.*

§. II.

Tertia fœtoris illius caussa, ipsa damnatorum corpora, quasi cadavere [illegible]. Prædixit Isaias: De cadaveribus eorum ascendet fœtor. *e* Vt as semper [illegible], ô [illegible] fœtoribus [illegible]. Caro [illegible] & putrida in [illegible], ô quale [illegible]! In Luciferi regno [illegible] damnatorum cadavera velut putridæ [illegible], [illegible] [illegible] illic iacebunt.

Libidini quidē fœtosa vis [illegible] quæ ipsam etiam rationem calcat, sed [illegible] in impetu coerceri possunt, præsertim si [illegible] [illegible] discat. Iam obversatur in eremo Scythicâ vir religiosissimus libidinis impetum sic repressit. Sæpiùs ei [illegible] [illegible] olim non ignotæ formæ. Hanc ille interim, hac & cogitationes è pectore [illegible] [illegible] conatur. Diu laboravit, animose certavit, & non non tantum [illegible] [illegible] fregit, nec tamen aliud sibi perfectius [illegible], quàm ne victus esset.

Subvenit interim divina providentia homini ex Ægypto, qui memorare [illegible] [illegible], feminam illam formâ præstantem suo concessisse moribus. Excepit [illegible] hoc [illegible] Christi & in rem suam super eo deliberans, ad demum reperit consilij. Tugurium suum [illegible], & ad defunctæ feminæ sepulchrum properat. Hic ille [illegible] [illegible] triumphaturus, rem sic aggreditur. Noctu à tumulo saxum amolitur, terram aggerit, & ad cadaver penetrat. Vbi [illegible] [illegible]: En, inquit, [illegible] [illegible] tibi [illegible] ... Pars certè de hoc auro, quod effodisti, asportanda erit. Dixit, & fecit, simplicem religiosissimus partem [illegible] velamine [illegible] ac tabo bene saturatam abstulit.

Regressus in cellam suam, bene olentem hanc prædam sub ipsos oculos posuit assiduè aspiciendam. Hic [illegible] [illegible] [illegible] lacessens: En, inquit, habes quod appetisti;

 fruere;

[illegible] [illegible], [illegible], palis [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] à [illegible] [illegible]: quin [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fetorum.

Ita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] se [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ita [illegible] ille [illegible], [illegible] Cupido [illegible] [illegible] [illegible].

Cogitemus [illegible] [illegible] non parum sepulchralis [illegible] non cadaveris unius membrorum, sed cadaverum damnatorum [illegible] Mephitim exhalare [illegible], neque ad [illegible] dies, sed in [illegible] [illegible].

Dives [illegible] [illegible] est dicere: Si vel unius damnati cadaver in Orbe hoc nostro sit, Orbem totum ab eo infici [illegible].

a *Isa. c. 34. v. 3.*
b *Lib. [illegible] patrum parag. 10.*

§. III.

QVanta fœtoris causa, dæmones ipsi, qui [illegible] spiritus sint, hanc tamen [illegible] [illegible] [illegible] trahunt; [illegible] tam Avernus quam diabolorum [illegible] proprium *fœtere*, ut [illegible] [illegible] vox [illegible] *Graveolens Avernus*.

Narrat Severus Sulpitius, Turonensi præsuli Martino cacodæmonem diademate ac purpura [illegible] sese ostendisse, & hæc insuper dixisse: Scito, Martine, quem [illegible] me venerare, Ego sum Christus. At Martinus, ut [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ab alto: Non hoc [illegible], inquit, venturum se Dominus noster prædixit. Christum cruentatum, spinis redimitum, in cruce pendentem [illegible], peregrinum hunc regem non novi. Vix ea dixit, & [illegible] hic Christus evanuit. Et ut sciretur, quis ille esset, & è quo regno fuisset, [illegible] tam horribili fœtore [illegible], ut Martinus eam apud inferos se habitare crederet, & signum ipse [illegible] diceret. Si vel diabolorum unius hic fœtor, quis ergo non diabolorum quam damnatorum hominum fœtor erit?

Rex Antiochus Epiphanes, seu Illustris, specie hominis pulcherrimus visebatur, cum tandem Nemesis in reges sæviret, tamque membra illius vermibus ebullirent, adeò fœtebat infelix, ut nemo exercitus hunc nidorem posset [illegible] [illegible]: [illegible], quod divinum oracula [illegible], nec ipse suum fœtorem ferre poterat. a Expirantem tandem [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fœtoris [illegible] [illegible] [illegible].

Mezentius seu Tyrrhenus, Antiocho non impar, hominum divumque contemptor, eò ingeniosæ crudelitatis progressus est, ut plurimos non [illegible], non [illegible], non [illegible], sed fœtore [illegible]. Nam homines mortuos [illegible] tabescentes vivis colligabat, dum vivus [illegible] cadaveris putore [illegible]. Maro [illegible]:

Mortua quin etiam iungebat corpora vivis,
Componens manibusque manus, atque oribus ora
(Tormenti genus!) & sanie taboque fluentes
Complexu in misero longa sic morte necabat. b

Supplicium horrendum, ingens, & tamen [illegible], [illegible] [illegible]. Sed quid hoc ad infernalium supplicia comparatum, quid particularum [illegible] fœtor, ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? Cum igitur nostros [illegible], cum [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ad illos tartareos carceres [illegible] [illegible] [illegible]:

O [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible]! ——— d

O [illegible] Mezentii [illegible]; ubi damnatus cadaveri alligatum [illegible]? Sed ô [illegible] [illegible] [illegible] horribiliorem, [illegible] [illegible], [illegible] damnatorum [illegible] [illegible] [illegible], & semper [illegible], nec tamen [illegible] [illegible], [illegible] [illegible].

a *Machab. 2. c. 9. v. 12.*
b *Virg. l. 8. Æneid.*
c *Qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].*
d *Qui [illegible] [illegible] [illegible].*

§. IV.

IN Iaponum regalibus hodieque Christiana generositas sic exercetur, ut plures in fœdissimum carcerem coniiciantur: nullus illinc egressus nisi ad gladium, aut ad crucem, aut ad ignem. Quicquid hic odoris captivi, quicquid ingratum [illegible], [illegible] [illegible], incredibile tamen tædio ac cruciatu. Hunc

lapo-

cogitanda; assiduè ille [illegible] est, non [illegible] Christus [illegible] sermo [illegible], & [illegible] quàm horrendam hoc, inquam, & [illegible] quàm horrendum.

Rem dicam: haec nisi forsan cogitentur, [illegible] non [illegible] Clarus loquitur, quid [illegible], ad [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] ad [illegible] libidinosum [illegible] gloriosi. d Haec nostra [illegible] aeternitati gloriosi. [illegible] & (liceat dicere) [illegible] est [illegible], & [illegible] ab aeternitas. Tum quia vel capite suo [illegible] [illegible] cogitari, qui vel [illegible] [illegible], vel libidinis, vel avaritiis sordibus [illegible], vel [illegible]. Numquam delinquet gravissimum [illegible]. Numquam delinquet [illegible] quisquis aeterna supplicia cogitaverit [illegible].

Ergo, In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in aeternum non peccabis. Tua, inquam, novissima memorare non [illegible]. Tua, inquam, novissima memorare, non [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] est, [illegible] [illegible]. Nam hic [illegible] [illegible] est, [illegible] illa [illegible] ad se non [illegible] cogitationis. Tu igitur novissima memorare & Aeternitatis [illegible] relpice. Quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dulce [illegible]! Ah, sapientes, dum [illegible] [illegible] [illegible] Aeternitatis momentum [illegible] [illegible].

a *Ringer.* [illegible] 2.17. & [illegible]
b [illegible] v. 11.
c *Matth.* [illegible] v. 43.
d *Isid. Clar.* [illegible] 13.
e *Eccl.* [illegible] v. 40.

CAPUT VI.

Quintum Aeternitatis Tartareae [illegible]

IGNIS.

ROmanus scriptor, ubi [illegible] diversis suppliciis [illegible] assignasset, [illegible] Ignem suppliciorum ultimum a [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Hominum crudelitas, in [illegible] ingeniosa, [illegible] gravissima invenit supplicia, [illegible] tamen [illegible] nullum [illegible] est igne. Romanus, [illegible] Caesar Valerianus, qui Decii crudelitatem perpetuavit, si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Tyrannus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quàm vivum flammis tradere, [illegible] [illegible], [illegible] Ignis supplicium ultimum, gravissimum.

Quod si fieri posset hominem [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], et hoc supplicium [illegible] per [illegible] horam, [illegible] [illegible], Ignis supplicium ultimum. Crudelitas [illegible] [illegible] est, [illegible] [illegible]. Sed ô [illegible] [illegible], ô [illegible] [illegible], vel [illegible] [illegible] [illegible]! Fatalis haec sententia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] longè [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gratia.

Sed [illegible] [illegible] est decretum, decretum [illegible], [illegible] Verba Christi [illegible] [illegible], & [illegible]: Ite [illegible] [illegible] aeternum. Omnia Christianorum [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].

Atque haec Quintum Aeternitatis [illegible] supplicium, Ignis aeternus, de quo quantum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] verba [illegible] [illegible].

a *Cassiod.* [illegible] 28.

§ I.

MOs fuit priscae poësi [illegible] intercalaribus uti versibus, [illegible] repetitis versis princeps poëtarum canit:

Incipe Maenalios mecum mea tibia versus.

Quo saepius ingeminato, demum subiungit:

Desine Maenalios, iam desine tibia versus.

Nec posthac [illegible] [illegible] morem antiquavit. Hinc illa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cantus: Regem venturum Dominum, venite adoremus. [illegible] saepius [illegible]: Venite adoremus Regem venturum Dominum, Venite adoremus. [illegible] saepius [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]. Regem [illegible] [illegible], venite adoremus. Hunc [illegible] [illegible] in divinissimis concionibus suis observavit Servator Orbis. Sic Marci [illegible], [illegible] ad populum: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] ad vitam, quàm duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextingui-

[illegible]bilem, *Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.* b Non pigebit hæc iisdem [illegible] loco [illegible]. Nam paulò post [illegible]: Bonum est tibi, ait, claudum introire in vitam æternam, quàm duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis, *Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.* Et tertiò eadem concione dictum hoc [illegible] iterum ingeminans: Bonum est tibi, ait, luscum introire in regnum Dei, quàm duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis: *Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.* c

Hoc canticum Christus, bonus [illegible] [illegible] præcinuit [illegible] nostri. Perinde [illegible] diceret: Me voce præcinentem sequimini, & accinite: *Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.* [illegible] [illegible] tam tremenda comminatio? Profectò quisquis hoc illaudabile carmen, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cantaverit, in Cœlo [illegible] *Alleluja* [illegible] semper cantabit. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] alibi [illegible] [illegible].

Sed ignis infernalis, & noster, [illegible] quantum differant, [illegible] [illegible]. [illegible] Noster ignis [illegible] [illegible] videtur, sed ille alter [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] flamma. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible].

Quanti & quàm acres dolores, per quos damnati [illegible], [illegible] [illegible] & vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? Quintus [illegible], [illegible] [illegible]? Sed quantò vel maximis majores erunt dolores [illegible] [illegible] [illegible]! Quàm verò infandus erit cruciatus ille [illegible] [illegible]? Licet ignis, qui erit, pictus [illegible] [illegible]. In Japonia hoc [illegible] lentis ignibus [illegible] [illegible] Christiani. Inter hos Carolus Spinola fuit, cuius superiori Capite facta [illegible]. Hic cum aliis [illegible] [illegible] [illegible] supplicium hoc modo subiit.

[illegible] [illegible], vigintiquinque palmorum spatio à columnis Martyrum [illegible], ut [illegible] acriùs, ac [illegible] esset [illegible], quantò prolixior, [illegible] [illegible] [illegible] quàm ardentem. Quia si quã parte [illegible] [illegible] flamma [illegible] [illegible]. [illegible] verò [illegible] [illegible], ignes Christiani, [illegible], [illegible] ac [illegible] ad [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible], ut Christi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] passi. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut Christiani [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] igitur [illegible] [illegible] [illegible], ignis in [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] Carolus [illegible] in [illegible]. [illegible] post [illegible] horas [illegible] [illegible] Christi [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] in holocaustum [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ignium ad [illegible] vel [illegible] horarum spatium. P. Sebastianus Chimura, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad crucem [illegible], [illegible] ut [illegible] [illegible], tres horas vivus [illegible] in ardenti rogo. d

Tormentum horribile profecto, nec verbis effabile, [illegible] [illegible] [illegible] ac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quodnam igitur tormentum, ô Deus, quàm infandum, quàm incomprehensum, non duas tresve horas, non unum alterumque diem, non annum [illegible] [illegible], sed æternitatem verò (quæ tamen nunquam [illegible]) & corpus & animam urit, nec unquam comburit!

Hic vox & verba deficiunt. Nemo, non dicam satis eloqui, sed nec satis cogitatione complecti possit infinitam illam doloris acerbitatem. [illegible] [illegible] [illegible] Davidis: Devorabit eos ignis, [illegible], Dominus in ira sua conturbabit eos. e Sicut in [illegible] [illegible] candens ita ignem imbibit, ut merus [illegible] ignis, & ferrum tamen maneat: sic inferorum flamma, [illegible] damnatorum [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible].

a [illegible] [illegible] 8.
b *Marci c. 9. v. 43.*
c *Ibid. v. 46. & 48.*
d *Combusti sunt An. 1622. die 10. Sept.* [illegible] [illegible] [illegible] *in vita Caroli Spinolæ c. 18. pag. 175.*
e *Psal. 20. v. 10.*

§. II.

ALtera tamen [illegible] ignis differentia, [illegible] est & [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], sed [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Optimè [illegible] [illegible] ignis [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] & ad damnationem, ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] gaudeant. a

Tertia utriusque ignis differentia: Noster consumit omnia, ille nihil. Quâ in re locuple[illegible] testis Augustinus: Si Salamandra [illegible] [illegible], in ignibus vivit, & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. & deinceps [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible], non omne quod dolere possit, posse etiam mori.

Hic [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sempiterno supplicio [illegible] corpora, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & sine [illegible] [illegible] [illegible], & sine [illegible] [illegible]. Quis [illegible] Deus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut vel in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] facilis: Quia [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] vim, ut [illegible] [illegible] [illegible], vel [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quàm [illegible] est, quid tùm [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Cur [illegible] [illegible] [illegible] possit Deus, ut & [illegible] [illegible] corporum [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] corpora damnatorum, qui fecit Mundum in cælo, in terra, in aere, in aquis, [illegible] [illegible] [illegible] plenum, cùm [illegible] [illegible], quibus plenus est, procul dubio maius & [illegible] [illegible] [illegible] ipse Mundus [illegible]. b Cur non [illegible] [illegible] [illegible], tamen vero modo etiam spiritus incorporeos possit pœna corporalis ignis affligi? Quod igitur de sempiterno supplicio damnatorum per suum prophetam Deus prædixit, fiet, omnino fiet: Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. c

Quarta differentia: Noster ignis ad [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], vel [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible]. At ignis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], nullo [illegible] [illegible] [illegible] est. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], aut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
b August. [illegible] de Civ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
b [illegible] [illegible]

§. III.

HIc verò [illegible] ignis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. a Quemadmodum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alter alteri [illegible] [illegible] [illegible].

Hinc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliud quàm [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: Cùm [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] regna Proserpinæ, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], dum licet [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

In [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Omnes in Orco [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Numen & [illegible] & [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], ut [illegible] & [illegible] in sempiternum. c

Hoc igitur æterni supplicium, optimè [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] quàm [illegible] [illegible] Prosper [illegible] [illegible]. [illegible] verba [illegible] digna, [illegible] [illegible]: Continens [illegible] [illegible] [illegible], dolor [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] corpora, neque [illegible]. Quemadmodum verò nullum est apud nos supplicium, quod igne acrius torqueat, sic nullum est quod [illegible] torquere [illegible], & [illegible]. Quis ergo ignis [illegible], qui & [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible].

Moses cum vices divinas [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]: Ignis [illegible], [illegible] [illegible] in furore meo, & arde-

[illegible] inferni novissima. d Mandalium [illegible] vates, Ignem, ait, succendistis in furore meo, usque ad inferni [illegible] Paleis tormentaria quo aeternus ignis [illegible], [illegible] Dominus. Dum vivimus [illegible] qui [illegible] Numinis [illegible] Machabaeus [illegible] scriptor; Alexander [illegible] Antiochus, [illegible], non considerabat quid propter peccata habitantium civitatem, [illegible] Deus [illegible]. f Profecto modicè [illegible], licet magna ei brachia tollat, [illegible] non [illegible] flagellorum [illegible] iratus est, nam & clementiae [illegible] est. Cum vero haec ira [illegible], [illegible] patientia [illegible], & in [illegible] ignis [illegible], [illegible] aeternum. Ignem hunc [illegible] succendistis, inquit Deus, sceleribus [illegible] clam [illegible] susceptibilis [illegible], calcastis, & omnes disciplinae contemptores in [illegible] [illegible] vindicandi est: horribilem [illegible] nos suppliciis [illegible] Succendistis ignem in furore meo: [illegible] ardebit furor meus usque ad inferni novissima.

Natura quidem, quod Aristoteles asserit, aut tolerabilem facit dolorem, aut brevem. At naturae opifex Deus incredibiles ac [illegible] [illegible] facit, & longos, & intolerabiles dolores [illegible]. Longos certè, quia aeternos, intolerabiles, quia ignis saevissimus.

a Deuter. c. 25. v. 2.
b [illegible] c. 13.
c Iudith. c. 16. v. 21.
d Deuter. 32. v. 22.
e Hier. c. 17. v. 4.
f 2. Machab. cap. 5. v. 17.

§ IV.

Hi omnes quotquot Christiani sanguinis sunt [illegible] obsecro quàm maximè, si quid aegrimoniae aut doloris urat, si podagra, si calculus, sive quis alius morbus aut molestia infestet, prima omnium cogitatio sit illa: molestia haec aut dolor si annis decem, si centum, si annis mille durat, an non ad infernum doloribus te credas? Ad eum vero [illegible] quid facias? Fac illud iam ad evitandum dolorem aeternum. Et scito molestiam ipsam [illegible], licet gravissimam, dolorem quam brevi, esse [illegible], nec [illegible] infernorum esse. Hic Deus [illegible] [illegible], [illegible] ac leniter [illegible], illic [illegible] & [illegible] & acerrimè [illegible] [illegible] [illegible] digito, tota manu flagellare parat.

Christianus [illegible] Eustachius [illegible] cum [illegible] [illegible], [illegible] est, ingens [illegible] hoc illi [illegible], & [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible]. Haec cogitemus.

Ignes aeternos religiosissimi quique viri assidua cogitatione solati commendabant. Narrat è [illegible] Paschasius Diaconus Anachoretas duodecim [illegible] in [illegible] convenisse, & pro se quemque dixisse, quid fere diceretur ad id temporis profecisse, & quid potissimùm contemplatione expendisset. Ubi iam singuli [illegible] dixissent, duodecimus, & in dicendo ultimus, quid animi sui esset exposuit. Verba illius integrè ac bona fide referemus, ut suam religiosae simplicitati [illegible]. Ita dixit: Vos quidem Patres, caelestem habetis conversationem, caelestem & sapientiam possidetis. Nihil mirum. Ego verò, ut ita indignum iudicans, video quod peccata mea, ubicumque iero, praecedunt me semper ad sinistram, & ad [illegible] in infernum [illegible] [illegible] meipsum, dicens: Ego cum his quibus dignus [illegible], illic post modicum annumerabere. Video ignem ibi parari gemitus & inextinguibiles lacrimas, quae à nullo referri queunt. Aspicio quosdam [illegible] dentibus, & [illegible] toto corpore, & trementes à capite usque ad pedes. Et iactans me super terram & amplectens cinerem deprecor Deum, nunquam [illegible] me illorum experimenta accipere. Video & [illegible] immensitate, & circumfluentia, & mugiente, ut putem aliquem usque ad caelos attingere fluctus ignis. & in trementes [illegible] innumerabiles homines [illegible], & una voce omnes clamantes & ululantes simul, quales nemo super terram ululatus & voces unquam audierat. & sicut [illegible] virgulti cremare: misericordia autem Dei [illegible]

[illegible]

a *Lipsius apud Baron.* [illegible]
b *Ps.* [illegible] c *Mersius* [illegible]

§. V.

SEd quam multi alia [illegible] facient? Nem- [illegible]

[illegible]

[illegible] *Gregorius Nazianzenus* [illegible]

[illegible]

a *Max.* [illegible]
b *Oros. l.* [illegible] *contra pagan.* [illegible]

§. VI.

QVot [illegible] familiæ Carthusianæ [illegible] Historiam totam in compendium [illegible]

Vir litteratus Parisijs, mortis obita, cum [illegible] in templo, e feretro assur-gens, voce horribili exclamavit: *Iusto Dei iu-dicio accusatus sum.* [illegible] *Iusto Dei iudicio iudicatus sum.* [illegible] *Iusto Dei iudicio condemnatus sum.* O [illegible]

[illegible]

vitæ

[illegible] habitaret. [illegible] Carthusianæ [illegible] origo. a

[illegible] Carthusianos, [illegible] habitare non possim, [illegible] Dei non [illegible] posteritati [illegible] Augustinus [illegible]: Quæ quisque, ait ille, gravia valde patitur in hac vita in comparatione æterni ignis, non tantum parva, sed nulla sunt. b

Sit ut oportet, omnes dolores nostri [illegible] supplicia [illegible] in Orbe hoc nostro [illegible] in Orco nulla. [illegible]

a [illegible] Christiane 1082.
b Aug. tom. 10. serm. 119. mihi pag. 298.

CAPVT VII.

Supplicium Æternitatis [illegible]

VERMIS CONSCIENTIÆ.

GEminam [illegible] Augustinus [illegible]

[illegible] Christus [illegible] Vbi vermis eorum non moritur. [illegible] Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. [illegible]

a Aug. [illegible] pag. 120.
b Marci 9. v. 43. 45. & 48.
c Isai. 66. fine.

§. I.

QVantum [illegible] conscientiæ [illegible] Quintilianus: O [illegible] Conscientia [illegible] Gregorius: [illegible]

hi est [illegible], quam animus hominis [illegible] [illegible] constanter [illegible], an [illegible], nulla facinora conscientiam [illegible], & planè [illegible] damnatorum est, [illegible] quod perpetua illam [illegible] ac [illegible] a Malitia ipsa [illegible] [illegible] sui [illegible], ipsa sibi supplicium est, Neminè [illegible] est [illegible].

Hanc sua quoque [illegible] cōsignant. [illegible] dixit Augustinus [illegible], [illegible], quis [illegible] tamen est homo? quocunque fugerit se, talem [illegible] post se, & quocunque talem [illegible] [illegible] se. Ipsi est pœna sua, quem torquet conscientia sua. Deus [illegible] tantum pœnam a[illegible], [illegible] [illegible], [illegible] gehennam, tam [illegible]. a Quae horrenda [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], quanto interiora.

Et in [illegible] enim est: Cum undique omnia sunt [illegible], cum cælum & terra [illegible], [illegible] superest [illegible] ad Deum [illegible] [illegible], [illegible] solatium est Deus. Sed si conscientia [illegible], nihil [illegible] in [illegible] condita, nec in [illegible] est [illegible], omnia [illegible], [illegible] omnia. Et quò [illegible] ad Deum? Hostis est. Ad conscientiam? Carnifex est. Ad divos cælites? Offensi sunt. Ad [illegible]? Angelorum [illegible]. Ad delicias & voluptates? Conscientiam [illegible] [illegible]. Verè, non est pœna gravior [illegible] conscientia.

At [illegible] hoc conscientiæ macellum [illegible] habet [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], aut [illegible] fallaci [illegible], aut certè deliramus, nunc legendo, nunc laborando, nunc colloquendo, modò hilarius conversando, modò [illegible] commigrando, & [illegible] [illegible] [illegible]: At verò in illa Crudelitatis arce, in regno diaboli nulla quietis intervalla, nulla [illegible], non somnus, non quies, nulla [illegible], nulla [illegible], consolatio nulla, dies noctesque conscientiæ vipera [illegible] undique pectus [illegible]: Vermis eorum non moritur.

§ II.

Primus [illegible] ab quæ [illegible] illos æternùm [illegible] [illegible] torquet conscientia. Primum omnium, [illegible] æterna gloria. Obseratum est cælum, [illegible] est [illegible], nullus [illegible] transitus illuc. Actum est, [illegible] cælestis neglectum est, neglecta [illegible] [illegible], Spes nulla [illegible].

[illegible], & qui à [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] peccatis [illegible] [illegible] [illegible]. Nam [illegible] [illegible] patria, [illegible] clamore magno, & conscientia [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible]. d Vt verò [illegible] damnati, conscientia [illegible] eorum [illegible]: [illegible] patriæ [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], pro [illegible] [illegible] [illegible] regnum. [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] à cælo [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] à [illegible]. [illegible] ipse [illegible] decretū [illegible] audi[illegible], [illegible] à me maledicti in ignem æternū, qui paratus est diabolo & angelis eius.

Hoc regnum Satanæ destinatum, hos carceres impiorum [illegible] paratos poeta vetus, Christianus, [illegible] metro, [illegible] [illegible] [illegible]:

Tristius unde Pater [illegible] tartara plumbo
[illegible] liquido, [illegible] [illegible] fossas
Infernalis [illegible] [illegible] Averni,
Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Perpetuis scelerum [illegible] [illegible]. b

Inter hæc [illegible] [illegible] [illegible] damnati, vt divus Gregorius admonet, beatorum gloriam: Vt peccatores, impii, in suppliciis amplius puniantur, & eorum videant gloriam quos contempserunt, & de illorum etiam pœna torqueantur, quos inutiliter amaverunt. c Ita cælitum felicitatem damnati videre, [illegible] [illegible] [illegible] perinde si quis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] clausus, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], inter [illegible] & [illegible] a[illegible] despiciat [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] voluptatibus af[illegible] ab, [illegible] [illegible] est hic aspectus! [illegible], [illegible] [illegible] pœnam augere.

Tantò [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], plus clarit, [illegible]

a Quinquil. declam. 12. parag. 38.
b Greg. in Psal. 143.
c [illegible] in [illegible]. d [illegible] ep. [illegible].
e Aug. in Psal. 45. mihi pag. 170. & in Psal. 36. pag. 217.

[illegible] si ipse sua se culpa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] damnati [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] conscientia [illegible], ut [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] conscientia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] agi [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible].

a *Gen. c. 27. v. 34.*
b *Prudentius contra Marcionitas.*
c *[illegible] [illegible] [illegible] in Euang. mihi p. 333.*
d *[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Gregorius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].*
e *[illegible] 12. v. 7.*

§. III.

ALterum, quod damnatis conscientia exprobrabit, est Peccati neglectus, & Meriti contemptus. Omnia orsina conscientia [illegible] à [illegible] [illegible], quæ perpetram facta, quæ [illegible] [illegible]. Inde [illegible] illi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] conscientia [illegible] [illegible]: [illegible] quoties, dicet, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] & [illegible] ac [illegible] iam [illegible]. Quoties [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] quàm sacris [illegible] [illegible] iam [illegible]. Quoties [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potuisses, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] iam [illegible]. Quoties [illegible], quoties [illegible], ut [illegible] [illegible] [illegible], ut [illegible] [illegible] Christianâ [illegible], & [illegible] iam [illegible]. Quoties [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quoties Humilitatem & Charitatem [illegible], quæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] iam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] iam [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Potuisti, & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] nihil [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible] culpa.

[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ad quam [illegible] tibi via [illegible] est. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & negligendo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Nulla hîc libertas, nulla salus. [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], quæ [illegible] ab [illegible] [illegible]. Non aliena, sed tua culpa peris, [illegible] [illegible].

Hæc [illegible] [illegible] conscientiæ, sed [illegible] [illegible] & [illegible]. Ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible], ut culpas [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], aut certè [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ille [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum, [illegible] [illegible]. a Nil [illegible] [illegible] Pœnitentia in Proserpinæ [illegible], culpam [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Hæc

Hæc omnia [illegible] non igno- rant, [illegible] non [illegible] Sceleratæ, [illegible] delicta [illegible] ea quæ [illegible], velut singula delineata [illegible] dent, & [illegible]. [illegible] gloriam de [illegible], [illegible] & [illegible] liberi [illegible], & om- nia [illegible] excrantur furiose. Cer- [illegible] lasciviarum cogitationum [illegible] immensos aggeres oculis opponunt; In- temperantiam suæ turpitudinem, [illegible] mollitiem & [illegible], voluptatum [illegible] fallacias, impurissimæ Veneris [illegible], sed hæc omnia [illegible] Acerbis- simo planctu [illegible] vociferantur: Transierunt omnia illa tanquam umbra; & nos in malignitate nostra consumpti sumus. b Vocal- mus [illegible] fugere, [illegible] facere potui- mus, & [illegible]. Hoc [illegible] conscientia. Vermis eorum non moritur.

a Marc. c. 9. v. 4.
b Sapient. c. 5. v. 6.

§. IV.

TErtium quo præcipuè Conscientia damnatorum [illegible] torquetur, est A- missio divinæ gratiæ. Iobus [illegible] optabat: Quis mihi tribuat, inquit, ut sim iuxta men- ses pristinos, quando lavabam pedes meos bu- tyro, & petra fundebat mihi rivos olei? Hos [illegible] quærere [illegible], [illegible] ad [illegible] desolati. Non [illegible] damnati quan- [illegible] divinis affluerent. Illis [illegible] cæli [illegible] scriptum erat: hæredes regni [illegible], modo voluissent. Recordantur divinæ gratiæ [illegible] copiosissimè sibi [illegible], quo [illegible] [illegible], id tantum à se [illegible] esse. Me- [illegible] olei [illegible], [illegible] & [illegible] fontes è Christo sibi [illegible], [illegible] hæc omnia [illegible] à se neglecta. Iam [illegible] sed frustra: Quis nobis tribuat, ut [illegible] iuxta [illegible], quando lavabamus [illegible] pedes [illegible] & [illegible] Christus [illegible] nobis rivos olei, [illegible] olei, [illegible] Divinæ [illegible] Cælestia [illegible] frustra [illegible] est, [illegible] Christi nobis non [illegible], incassum [illegible] omnis [illegible].

[illegible] est de nobis.

Atque hoc [illegible] damnatorum [illegible], quod opera [illegible], quæ [illegible] [illegible] & [illegible] quod gratiâ [illegible] millies. Inde in [illegible], & [illegible] lam, [illegible] O [illegible] pretiosissimum! [illegible], & ô horæ plusquam aureæ, quò [illegible] non [illegible]! Nos enim & [illegible], [illegible] oculis & auribus [illegible] ferebantur, & [illegible] exempla [illegible] ad [illegible]. Hinc [illegible], & [illegible] omnium [illegible] ad [illegible], heu [illegible]! Quid nunc omnia, quæ fallacissimus Mundus [illegible], [illegible]? [illegible] est. Voluptas [illegible] & [illegible]. Et [illegible] [illegible] ad hæc [illegible]. Ah [illegible] voluptatis. Quis nos [illegible]?

O si [illegible] vel semel [illegible]! O [illegible] horulam unicam [illegible]!

Sed frustra sunt hæc vota: actum est, [illegible] omnia perdita est. Maledictus ergo dies quo [illegible] Deus à quo conditi sumus.

Hic stylum pono, & [illegible] voces [illegible] unde [illegible]. Maius [illegible] & [illegible], quàm [illegible] conscientiæ [illegible] formidat.

a Iob. c. 29. v. 2. & 6.

§. V.

INcredibile videtur, cùm [illegible] in [illegible] & [illegible], quàm [illegible] & [illegible], quàm [illegible] cum corporis [illegible], [illegible], [illegible] vigilat, [illegible] est, hic [illegible], hic volat. Videt mihi [illegible] & [illegible], videt [illegible], [illegible], videt [illegible] [illegible] videt [illegible], [illegible] Musicam [illegible], quàm in [illegible] organis [illegible], [illegible]

[illegible]

Hic [illegible]

[illegible]

Hæc [illegible]

[illegible]

§. VI.

E Divi [illegible] in Germania fuit [illegible]

[illegible] Conradus Hildesemensis episcopus [illegible]

Hæc Hildesemensi episcopo [illegible]

[illegible]

a [illegible]

b [illegible]

§. VII.

[illegible]

Ergo, dum tempus habemus, operemur [illegible]

[illegible]

CAPUT VIII.

Septimum Æternitatis Tartareæ tormentum,

LOCUS & SOCIETAS.

V[illegible] M. Cato, [illegible]

[illegible]

Atque hoc septimum est Æternitatis [illegible] LOCUS & SOCIETAS. [illegible]

[illegible]

[illegible] *Hæ virgæ*, inquit, *non in [illegible] caput, sed quia in eandem [illegible] ingressa ille [illegible], eandem cum illo [illegible].*

[illegible] Christus [illegible] Angelorum societatem [illegible] paradisum [illegible]. Sed quia omni [illegible] disciplina non [illegible], sed diabolo [illegible], diabolis [illegible] habitare, in fornace, [illegible], ponderare. De hoc loco [illegible] hac Sodalitate nobis porro agendum.

a [illegible]
b Matth. 25. v. 41.

§. I.

ANtequam carcerem subeamus, loci custodem salutemus. Olim Trimalcionis domum ad sinistram intrantibus non longe ab ostiarii cella, canis ingens catena vinctus, in pariete erat pictus, superque quadrata littera scriptum: CAVE, CAVE CANEM. a

Ad ingressum nostri Averni [illegible] Cerberus. De hoc vates Cordubensis:

[illegible] apparet domus.
Hic sævus umbras territat Stygius canis,
Qui trina vasto capita concutiens sono
Regnum tuetur, sordidum tabo caput
Lambunt colubræ, viperis horrent iubæ,
Longusque torta sibilat cauda draco.
Par ira formæ ——— b

Non unus talis apud inferos canis est. Tot Cerberi quot diaboli, Cerberis [illegible]. Ille [illegible] CAVE, CAVE CANES. Sed ipsum iam locum [illegible].

[illegible] Patrum & Theologorum placitum est, [illegible] inferorum [illegible] terræ [illegible]. Affirmat id sacra pagina. Nam [illegible] Moysi à Deo populo [illegible]: Disrupta est terra sub pedibus eorum & aperiens os suum devoravit illos cum tabernaculis suis, & universa substantia eorum, descenderuntque vivi in infernum, [illegible]. c [illegible] infimo [illegible] est, ut beatorum [illegible] summus ac nobilissimus.

De carceris illius capacitate sic ratiocinor: Si [illegible] mille millium [illegible], [illegible] hic carcer, [illegible] ac longitudinis [illegible] complectatur, satis [illegible] spatii habebit, ad [illegible] hominum [illegible]. Carceri [illegible]. [illegible] habitare. [illegible], tamen [illegible] sicut [illegible] in [illegible], aut [illegible] sicut lateres in fornace calcaria, aut sicut ligna in rogo, aut [illegible] in [illegible], aut sicut [illegible] in macello, [illegible] & [illegible]. Angelicæ [illegible], & [illegible] ad [illegible] fuit. In [illegible] Orbem [illegible] Deus [illegible] & [illegible] Orbis.

In Orbe hoc [illegible] gaudium [illegible] loci [illegible]. Quis in [illegible] aut [illegible] diabolo, aut [illegible] plenam voluptatem [illegible] Tantum [illegible] loci [illegible] ac [illegible] lætitiam expellunt. Quid ergo in ista divini furoris officina, in horrifico illo æternitatis [illegible] fit, unde omne gaudium, voluptas omnis exulat, ubi [illegible] dolores, [illegible] erit locus ipse profundissimus, [illegible], [illegible] & quod [illegible] cogitatur, remotissimus à cælo, mille [illegible], repagulis ac claustris mille obseratus?

Clamat ex alto Abrahamus: Inter nos & vos chaos magnum [illegible] firmatum est, ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare. f Et tamen Abrahamum in cælo [illegible].

In [illegible] amœnus [illegible] est, si [illegible] sceleratorum [illegible]. Sepulchra eorum, domus illorum in æternum. g Principes ac Reges, Imperatores & Pontifices claudit hæc domus: nec aliter illic habitant vel opulentissimi Crœsi, aut [illegible] Alexandri. Beatus Lucas asseverat: Mortuus est autem & dives, & sepultus est in inferno. O [illegible] profundum! hic illius [illegible] & [illegible], hoc [illegible] & ar-

aut [illegible] hoc vinculum, & hanc per- [illegible] hoc [illegible], hoc [illegible] spol- [illegible], hoc tandem [illegible] domus, sepul- [illegible]. Nec tamen hic so- [illegible] est angustissimum. Nec [illegible] & ligati. Rex [illegible] & liberi, [illegible] vincti habitare & ligati. Rex [illegible] imperavit: Ligatis, inquit, manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exte- riores. b Neque ambulare, sed nec movere se [illegible]. c [illegible] pedesque [illegible] quo velint: [illegible] & velut [illegible] ambobus, [illegible] [illegible].

a Aid. Vat. [illegible] p. 19.
b [illegible]
c Num. c. 16. v. 32.
d [illegible], quod hora [illegible], [illegible] nullius [illegible] comprehendit.
e Vide [illegible] meam [illegible] 1 per a. 1.
f Luc. c. 16. v. 26.
g Psal. 48. v. 10.
h Luc. c. 16. v. 23.
i Matth. c. 22. v. 13.

§. II.

EX veteri historia liquet, complures nec tan- tum infimae sortis homines, velut pe- regrinum [illegible], carcere inclusos.

Rex Macedo Alexander Callisthenem, O- [illegible] insidiarum insimulatum, vel quod [illegible] ab [illegible] regi [illegible] Dominus appellari, [illegible], labiis ac nari- bus abscissis, [illegible] membris crudeliter [illegible] ac [illegible] spectacu- [illegible] reddidit & cum cane, [illegible] ca- [illegible]. [illegible] Lysimachus [illegible] vel [illegible] & [illegible] etiam [illegible], vene- num ei praebens, ut [illegible] Callisthenem [illegible] Callisthenis [illegible], ad [illegible] nec [illegible] carnificinam!

Quae Callisthenem eadem & alios [illegible] [illegible]. Tamerlanes a Othomanidarum, Bajazetem Turcarum Imperatorem [illegible] & [illegible], [illegible] spectaculo & [illegible] cavea [illegible] circumduxit. d

Rex Daniae Christiernus, Anno millesimo quingentesimo vicesimo secundo, a [illegible] regno deiectus. Tubam deinde regnis [illegible] [illegible] [illegible] tandem perpetuis vinculis addictus; & Anno millesimo quin- gentesimo vigesimo secundo, tanquam [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] liberatus est. e Va- [illegible] Christianorum [illegible], [illegible] damnatorum comparatas?

Sed nec Valerianus Imperator Romanus a Sapore Persarum rege humanius est habitus. Nam [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] equum ascenderet, tergum praebere [illegible] loco coactus est. f Demum Valeriano cutem detractam, & [illegible] [illegible]. Eodem modo Henricus In- [illegible] in carcere [illegible] vitam finit. g

Sic & Marcus Arethusiorum episcopus [illegible] [illegible] senex, [illegible] impio Juliano imperante, [illegible] ut [illegible], [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] est objectus, ut diu se mori sentiret. h

Sed o blanda haec supplicia, o poenas volu- ptate plenas, [illegible] [illegible] comparentur. Pictura est, umbra est, quicquid [illegible] hic [illegible]. Nam [illegible] & his [illegible] [illegible] est: [illegible] temporis [illegible] brevitas, quo haec ferenda, [illegible] [illegible] [illegible] perennitas, inter [illegible] [illegible] id quod in praesenti est tribulationis nostrae, leve ac momentaneum esse.

Ita [illegible] Domini, & quo plus doloris [illegible], hoc minus [illegible] [illegible], [illegible] circumclusi, nec a praeteriti tempore, quod [illegible], nec a futuro, quo semper in [illegible] [illegible] [illegible]. Sed [illegible] [illegible] est, ut [illegible] [illegible] [illegible], quae [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]; & quia [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] habitent, & careat. At [illegible] in aeterno [illegible]. i

a Seneca, Valerius, Justinus, Suidas, Curtius, alii.
b Sen. [illegible]
c [illegible]
d Lipsius l. 2. Monit. Polit. c. 5. Mon. 2.
e Gualther in Hadriano VI. an. 1522.
f [illegible] ad ann. 262.
g [illegible]
h Suidas, V. Marcus, mihi pag. 587.
i Sapientia c. 2. v. 8.

§. III.

R[illegible] [illegible] [illegible]

Hic frangit in barathro multos durabile tormentum. [illegible]

[illegible]

Sed [illegible]

[illegible] Pylades [illegible] Orestes [illegible] Pylades: Optimum, inquit, [illegible]

[illegible] [a] [illegible]

a [illegible]
b *Apoc.* [illegible]
c *Matth.* [illegible]
d *Luc.* [illegible]

§. IV.

PRincipio quidem [illegible]

Deinde hominem illum aeterno [illegible]

Tertio, [illegible]

Quarto, hominis illius animum nulla [illegible]

Quinto, corpus omne illius hominis [illegible]

Sexto [illegible]

[illegible] ad salutem, [illegible] voluptas [illegible] Angelorum [illegible] nulla [illegible] Desperatio [illegible] damnationis [illegible]

Vides Christiani, [illegible] aeternitatis [illegible]

§. V.

E Divi Dominici familia [illegible] Homo [illegible] Ecclesiastica [illegible] Nostis, [illegible] quam ego [illegible] Sed [illegible] quid [illegible] Ego [illegible] Sed quid facies, o [illegible] Dixit, & hac oratione sua [illegible] Christianus [illegible]

[illegible] Christianos [illegible] Christianus [illegible] Nec aliter [illegible]

Optima est haec & minime fallax [illegible] cruciatus [illegible] Hieronymus [illegible] Apostoli, Christus [illegible] sunt, ubi supplicia [illegible] b

a [illegible]

b Hieron. ad [illegible]

§. VI.

SEd praeter locum [illegible] Quemadmodum [illegible] Christum, [illegible] Angelorum [illegible] Quid [illegible] O qua [illegible] Balsamum est, [illegible] Musica est, quod lamentatio[illegible] paradisus est, [illegible] Nam [illegible] quid ergo [illegible]

Hi mores [illegible] Satanae, [illegible] Nam [illegible] Dei [illegible] Deum, & quicquid [illegible]

Dei

[illegible]

CAPVT IX.

[illegible]

Descriptio

M[illegible]

[illegible]

[illegible]

§. I.

[illegible]

§. II.

[illegible]

[illegible], sed non capiunt.

Quemadmodum verò sedes beatorum, complexus ac compendium est omnium gaudiorum; ita sedes inferorum, epitome ac summarium est omnium dolorum. Quicquid usquam acerbum, lacrimabile, horrificum est, apud inferos sentitur; quicquid usquam amœnitatis, delitiarum, gaudij, voluptatis est, apud superos plenissimè percipitur.

In orbe nostro nullum est tam grande malum, cui non sit etiam suum pharmacum. Quivis ægrimoniâ [illegible] aliquid habere potest si velit. Solatium præbet nunc vinum, nunc somnus, nunc mensa, nunc colloquia, nunc ipsum tempus; modò amici, modò cognati, modò alij similia experti, denique ipsa spes sine afflicto plurimum refrigerationis adfundit. At verò in regione Plutonis penitus omnes exclusæ sunt solatia, omnes hæc aditus vel minimis levamentis sunt intercepti. Nihil auxilij, solatij nihil est è cœlo, nec è terrâ, nec à rebus præsentibus, nec à futuris, nec à præteritis sperandum. Quocunque oculos vertunt, Æternæ mortis spicula in se torqueri cernunt. Vndique luctus & angustiæ, undique mœror & dolor, undique & undique cruciatus immensi. Verè *Circumdederunt eos dolores mortis*, & angores desperationis. Verè, *Tribulationem & dolorem invenerunt*, c & ideò nomen Domini maledictis assiduis incessunt.

a *Aug. in 4. l. i. Evang. q. 17. mihi pag.* 131.
b *Apoc. c.* 10. *v.* 6. c *Ps.* 114. *v.* 3.

§. III.

Hanc Infelicitatum desperationem incredibiliter augebit, certò scire, tot ac tantis suppliciis nos minimam quidem [illegible] & culpam expiari posse. Tam enim letalis noxæ venenata vis est, ut etiam minora ac leviora piacula, capitali tamen crimini conjuncta puniantur æternùm. Exempli gratiâ: Sunt quotidianæ sordes, otiosa dicta, supervacuus risus, copiosior cibus, incautior oculus, remissior in precando animus. Hæc talia, dum vivimus, non difficulter expiantur. Solus enim gemitus [illegible], gemitus aut suspirium amoris, levis patientia, facilis, seu manus sive tenuis eleemosyna omnes hujusmodi nævos eluit. Si verò moriuntur [illegible] nox æ

minima in Orco [illegible], nunquam vindicabitur æternitate tota. Atque hoc desperationi grande incrementum est.

Verè Deus in hoc Orbe mitissimâ & parcente dexterâ castigat, in altero plumbeam gravemque manum ad feriendum extendit, nec revocat unquam.

Porrò hæc desperatio à spe nascitur, sed nimiâ, quam Præsumptionem dicimus. Huic fugiendæ Siracides monet: *Ne dixeris, peccavi, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor. De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adjicias peccatum.* Et ne dicas, *Miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur.* Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. a

Optimè Gregorius: De omnipotenti Dei misericordiâ nullus [illegible], qui hoc quod peccando deliquit, pœnitendo (& non sperando) corrigit. b Quisquis aliter, non spe, sed temeritate impellitur.

a *Eccle. c.* 5. *v.* 4. *& seqq.*
b *Greg. in l.* 1. *Reg. c.* 3.

§. IV.

Credibile prorsus est, vix ullum Christiani sanguinis ad Erebum detrudi, qui non, dum viveret, protractius vitæ spatium speravit, arbitratus mortem multò serius ad se accessuram. Ex hac tam fallaci spe, desperatio demum nascitur æterna.

Nec illud minùs credibile inter illos desperatissimos captivos vix ullum esse, qui dum superesset, non sæpius occultè desperarit hoc modo: En, ultimum ago; nunquam aliter moriar, [illegible], assueta relinquere nimis durum est; nihil proficiunt conatus mei, frustrà sum, sanctior non ero, nisi ad Calendas Græcas. Sic igitur pergamus, & fruamur bonis quæ sunt. a Mors properat, sumus brevi, ibimus omnes. Valedicamus ergo mature gaudijs & ubi tempora nostram voluptate [illegible]. Hoc verè desperare est.

Obsecro vos, Christiani, per vestram salutem vestram, perque Domini mortem, hunc modo scopulum vitate; naufragium certum est, si navis hunc allidatur. Dum vita est, nunquam sera animi [illegible] est.

In vitia millies prolapsi fuimus? Resipiscendo millies surreximus? Nunquam serum est, velle sanctissimum fieri. Quavis die, vel quavis etiam horâ, pro se quisque dicat cum psalte regio: Dixi, Nunc cœpi. b

Quisquis ad eam redigitur imbecillitatem, ut nec conari amplius, nec suspiriis consuetudinem urgere velit, sed habenas laxet naturæ quocunque anhelanti, is demum in omne vitiorum genus prolabetur. Huic jure suo vocabulum Desperatum, cui venale cælum est, cui gehenna tolerabilis carcer videtur, qui nihil minùs cogitat quàm Æternitatem, homo perditus.

Verissimè dixit Bernardus: Desperatio fidei contemnit malitiæ consummationem vendicat. c Desperationis plurimum facit ignorantia Dei. Est qui resipiscere cogitet, & hominem Christianum agere, si autem quàm bonus sit Deum, ignorat, sua ei cogitatio dicet: Quid facis? Et vitam istam vis perdere, & futuram? Peccata tua & multa nimis, & gravia sunt; pelliculam tuam, nec cautum satisfacere. Delicatè hactenus vixisti, jam subitò mutari? Consuetudinem non vinces, quidquid agis, in eadem usque eadem recidis. Permitte hæc igitur fata ire possunt.

Ita miser in voraginem sensim abducitur, Bernardo teste, Porta inferi, cæca desperatio. d

a *Sapient. c.2. v.6.*
b *Psal. 76 Vers. 11.*
c *Bern. serm. 17 in Cant. post med.*
d *Bern. in sentent. [illegible] pag. 457.*

§ V.

IN nostris carceribus non rarò usus tam prodigæ vitæ homines, ut in ipso carceris loco, quod ipsi suis oculis vidissent & patibula parieti appingi, tanquam sibi gratulentur de futuro sepulchro tam sublimi. His scilicet patibulum jocus est. Nec dissimiles eo illorum ambulonum visu, qui, dum socij accelerantur in furcam, ipsi sub furcâ providentes plausum exclamant, non tam spectatores quàm actores. Simillimè prorsus nos agimus (sit venia dicto) & Æternitatis aleam ingenti temeritate tentamus.

In carcere sumus, incerti quo die, quâ horâ producendi ad supplicium simus. Nobiscùm ridemus & jocamur, cibi meminimus, nugamur, fabulamur, tempus perdimus, desidiamur. Hic gehennæ timorem quidem audimus, aut ipsi de ea dicimus, sed sine sensu perinde ac si hæc nihil ad nos. Quotidianè & sæpe innumera spectamus funera, vix tamen nos etiam morituros, cogitamus. Æternitas nobis identidem inculcatur; Quis movetur, aut quamdiu hic motus durat? Calamitates Orbis, tristia delinquentium supplicia cernimus, nec resipiscimus, atque in ipso patibulo animosè delinquimus. Hoc sanè tacita est desperatio, & ad fumbulum illam ac æternum planissima via.

Miles Romæ, quod beatus Gregorius narrat, a accepta letali plaga, aliquanto tempore in mortuum jacuit. Sed ubi ad se rediit, tanquam redivivus, quæ in Orbe alio vidisset, recensuit hunc in modum: Ad amœnissima prata pons extensus ducebat. Pontem subterluebat fluvius teterrimi fœtoris nebulam exhalans. Prata transmisso ponte amœnitatis viridaria, & in iis hominum candidatorum numerus occurrebat. Locus hic omnis gratiarum, longè gratissimos è floribus odores illic ambulantibus afflabat. Domicilia hîc complura elegantissimè structa. Hoc per pontem tradere conabantur plurimi, sed irrito conatu. Nam quisquis minus religiosè vixisset, pontem superare nequaquam poterat; soli transibant integri morum, scelerisque puri; qui verò vitam sceleribus inquinassent, in fœdissimum illud flumen præcipites abibant.

Dum in vita sumus, certa hunc pontem ambulamus, spe pleni. Nunquam tam turbidum est mare, nec cælum unquam tam serenum & immutabile, quin speremus meliora. Remedium denique malorum omnium est spes. At verò qui è ponte jam excussi sunt, utque pleno ore Cocytum bibunt, spe omni destituti sunt. Nimirum ubi spes finit, illic desperationis est initium, sed sine fine. In Æternitatis regno mera merissima desperatio est. Procul illinc, procul jam pulsum spei omnis radius. Quidquid eo præcipitati cernunt, audiunt, intelligunt, desperationis plenissimum est. Æternus dolor, æternus luctus, æterna mors. Hinc scilicet malorum omnium remedio carent.

a *Greg. l.4. dial. c.36.*

§ VI.

§. VI.

IGitur, ô damnati, æquissimus iudex congregabit super vos mala, & sagittas suas complebit in vobis. a Insanabilis est fractura vestra, pessima plaga vestra, plagâ inimici percussi estis, castigatione crudeli. Insanabilis est dolor vester, propter multitudinem iniquitatis vestræ. b

Quæsiit olim ex vate Hieremia Deus: Quid tu vides Hieremia? Cui vates: Virgam vigilantem ego video. At Dominus secundò: Quid tu vides? Ad quæ Hieremias: Ollam, inquit, succensam ego video. c Nostræ omnes, dum vivimus, pœnæ quid nisi virgæ sunt nimiùm atroces & sævæ? His optimè quique sibi lineam castigantur, & gratias agunt ob tam mite supplicium.

Hebræus vates David: Virga, inquit, tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt. d Virga directionis, virga regni tui. e Quamvis enim seu baculo, seu virga hac feriamur, non ideo miseri sumus censendi. Hæc verbera iudicium amoris, hæc vulnera principum salutis sunt. Olla verò illa succensa, non directionis aut salutis, sed perditionis, sed exitij sed desperationis est. Hanc ita metuamus, ut eam caveamus. Maturè tum discendum, quâ ratione tam temeritas seu Præsumptio, quàm diffidentia & desperatio declinanda.

Deus velut gigas ingentia duo brachia extendit, Iustitiam & Misericordiam, utrumque porrigit volenti. Qui solam apprehendit Misericordiam, Temeritati ac Præsumptioni se exponit; qui solam complectitur Iustitiam, in diffidentiam prorumpit ac desperationem abit. Capit Deus grandia semper Iustitiæ suæ documenta in hoc alteroque Orbe, qui hæc sola considerat, ô facile desperat: qui sola cogitat Misericordiæ monumenta, plus æquo sperat. Mediam tenuêre Beati, Inter Misericordiam & Iustitiam medios miscuerunt ibi. Hoc omnes sacræ paginæ proclamant: Universæ viæ Domini Misericordia & Veritas. f

Hoc geminum Dei brachium assiduè contemplatus David: Misericordiam, inquit, & iudicium cantabo tibi Domine. g Ita pedetentim, ita duo inter parietes illos Iustitiam & Misericordiam transeundum: sic nimiam spem, sic & desperationem evitabimus. Utramque vitiosam, & nihil & nimium spera. Utramque tamen, dum vita est, medicinam patitur. Æternalis desperatio immedicabilis est & æterna.

a *Deut.* c. 32. v. 23.
b *Hier.* c. 30. v. 12. 14. & 15.
c *Hier.* c. 1. v. 11. & 13.
d *Psal.* 22. v. 4.   e *Psal.* 44. v. 8.
f *Psal.* 24. v. 10.
g *Psal.* 100. v. 1.

CAPUT X.

ÆTERNITAS.

Fletuum longe suspirium.

SOlymæus rex Salomon, idemque sacer scriptor Ecclesiastes, verè quamvis tectè, Æternitatis inexplicabilem circulum describens: Generatio, inquit, præterit, & generatio advenit, terra autem in æternum stat. Oritur sol, & occidit, & ad locum suum revertitur. Lustrans universa pergit spiritus, & in circulos suos revertitur. Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat. a Ita prorsus in Æternalem Æternitatem omnia pœnarum ac suppliciorum genera perinde ut flumina corrivantur, ipsa tamen Æternitas, velut immensissimus Oceanus sibi semper simillima, non extensior, sed nec contractior fit, immutabilis semper & infinita.

Ubi in hac sæculorum voragine centena sæcula à sæculis absorpta, alia centena absorbebuntur his pariter absorptis, alia atque alia, iterumque alia centena sæcula, in eandem voraginem deferentur, adhuc unicus ille sæculorum terminus. Nam ubi post damnatorum tot sæcula gehennam habitaverint, ut ab æterni retro generatione in damnis sedisse videbuntur, nihil tamen Æternitatis, nec punctulum quidem præteriisse dicendum est. Æternitas post tot sæculorum tractus, nec quadrante quidem unico decrevit, tota semper simul est. Post exacta millies millena sæcula, Æternitatis circulus æquè amplus adhuc & totus æquè inextricabilis est.

Hoc tamen atque summum, hoc ineffabile, hoc incomprehensibile in Dei carcere supplicium est. Et quandoquidem aeternitas viventium etiam cogitationibus incessit, eam triplici hoc discrimine assignamus. Aeternitas piorum iuge suspirium: Aeternitas impiorum formidabile [illegible]: Aeternitas damnatorum immortale supplicium est.

De triplici hac differentia disserendum. Et de primo quidem eius membro, scilicet Aeternitatem piorum iuge suspirium esse, hoc capite deinceps loquetur.

§. I.

DIvina è caelo sponsa benevolentiam sui sponsi commendans: Laeva eius, inquit, sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. a Mysterium hic signat, quod evolvendum. In laeva sponsi honores, opes, rerumque abundantia; in dextera verò longitudo dierum, seu, Aeternitas est. b Hoc sponsa velut praecinit, & sponte cecinit: Laevam, inquit, non video, nam capite eam premitur res suas, & quicquid honorum ac opum est, non curo. Dexteram, quâ me complexatur, aspicio, sed tandem [illegible]. Quicquid mihi oculorum [illegible] est, in aeternitate defixum habeo, aeterna curo. Quia verò beatorum aeternitatem nondum obtinui, hoc mihi nihilominus promitto: *Amplexabitur me Aeternitas dilata cruciat.* Nam, Salomone teste, spes quae differtur, affligit animam. c Aeternitas piorum iuge suspirium.

Bonifacius Romanus civis, aliquanto tempore cum Aglae matrona [illegible] conferretur. Erat rei Bonifacius adeò [illegible], at hoc unum agere coepit, maculam illam eluere, quacumque vel sola virtute. Hinc fortunarum & capitis etiam periculo neglecto, ad martyrum carceres revisit, catenas osculatur, vinctos ad constantiam exhortatur, extremo supplicio affectos sepeliat. His studijs intentus, Tarsum peregrinatus est, quo loco idem obsequij Christianis athletis praestitit. Assidua ipsius adhortatio erat: Supplicia constanter ferrent; Breuem esse laborem, praemium fore sempiternum. His ille vocibus, & alios, & seipsum, ad mortem animosè subeundam mirificè accendit. In his pietatis officijs comprehensus, & ferreis ungulis laceratus est, [illegible] in [illegible] fusi, [illegible] in [illegible]. Inter illi [illegible] constantissimè durarent, breuem laborem, praemium sempiternum verè credens, [illegible] occideret, illud saepius ingeminare: *Gratias tibi ago, Domine* IESV, & ita gloriosissimè finijt. Aeternitas piorum iuge suspirium.

a *Cant.* 2. v. 6.

b *Ita hoc explicat Paulus de Palacio.*

c *Prov. Cap.* 13 *Vers.* 12.

§ II.

FRanciscus Assisias, qui sua gesta, ex oratis laborare corporis ob ingens lacrymas. Cùmque ei à plurimis suaderetur, à fletu tam crebro abstineret, alicui ille suspirans dixit: Ob amorem luminis, quod nobis commune cum muscis, aeternae lucis radios nequaquam excludendos censeo. Idem interrogatus, qui famulum [illegible] tam teneri arceret: Si flammâ, inquit, aeternae patriae calesceremus, facilè nos ab hoc frigore tueremur. Francisco vita haec in patientia, mors in desiderio fuit.

Dominus IESV, in docere suos, aeternitatem iugi suspirio desiderandam esse: Nolite, inquit, timere eos qui occidunt corpus. a Occultum sed ambitiosissimum argumentum! Hanc ob caussam, ait, non timere, quia occidunt. Si quem in igne similive supplicio detinere possent non occidendo, iure timerentur. At tam quod plus [illegible], hoc citius [illegible] animam, ubi gravius cruciatur, ibi celerius finis. Non est ergo quod illos metuatis, qui corpus singulari conatu semel possunt, quod saepè plaga fit unicâ. Eum metuite qui plagas etiam letales inferat assiduè, & semper occidendo numquam occidit.

En antithesis [illegible] orationis è caelo. Mortis brevissimae metus, mortis aeternae metu superandus est. Vult ergo Dominus probè intelligi animos hominum esse immortales, solius Dei arbitrio subiectos, corpora vero in vitam revocanda ad praemium, vel supplicium aeternum.

En quam admirabili verborum brevitate Christus maxima complexus fit mysteria, immortalitatem animi, reditum à morte ad vitam, tam praemiorum quam suppliciorum aeterni-

aeternitatem. Aeternitas piorum ingens solatium.

Thomas Morus vir undequaque castissimus in vinculis erat [illegible], sed quae sanctitatem ipsius testabantur. [illegible] Huius viri uxor in carcerem penetravit flectendo marito. Sed frustra. Dupliciter illa [illegible] aggressa, precibus & lacrymis suam promovit causam, illudque [illegible] per [illegible] rogavit maritum, Vellet diutius vivere. Et quid ego, aiebat, quid liberi, quid cognati, quid familia omnis admisit [illegible], ut te, marite mi, tam cito perdamus? Nostrum omnium vita tuo stat capite. Ego quidem centies mori malim, quam [illegible]. Quapropter, mi More, [illegible] b & annos plurimos tuae nostrique omnium vitae adiunxeris. An adeo crudelis habes hanc lucis usuram, ut obstinate properes mori? Verum Morus [illegible] tempore: quid illam aliud [illegible] vellet [illegible]? Ut plurimis [illegible] pace tibi, & quod optimum aetatis tuae [illegible]. Nil ambigo, complures tibi annos optimus Deus indulgebit, modo tu ipse tibi non invideas vitam.

Audivit haec Morus placido silentio. At ubi finem conjux: Et quot ergo annos, inquit, me superstitem futurum censes, ô mea Aloysia? Cui illa promptè: O mi optime marite, ait, ipse facilè viginti annis & amplius. Ad quae subiungens Morus: Hoc igitur agis, inquit, ut aeternitatem totam viginti annis commutem: [illegible] stolidissimus mercator [illegible]. c Si viginti [illegible] millia dixisses, videri posses non imprudenter suasisse. Sed haec ipsa viginti vel triginta millia annorum, quid oro sunt ad aeternitatem? Punctulum, festuca, umbra, momentum, nihil. Hanc ob causam ego vincula & omnes vitae calamitates laetus perferam, quamdiu Deo visum, modò mihi salvum sit Aeternitatis praemium. Illius jacturam vel minimam fecisse, est omnia perdidisse. Dixit, & verba generosa [illegible] firmavit. c

a Matth. Cap. 10. vers. 28. b Sed antiqua [illegible] hic reperiendam videbatur, quod in prima Aeternitatis editione omissum. In aliis editionibus [illegible] habetur Consid. 7. paragr. 2. De Thoma Moro Sanderus l. 1. Schism. Anglic. & Stapleton. in vita Mori C. 16.

§. III.

Ioannes Godefridus, inter praesules sidus clarissimum, Herbipolensis [illegible], quanto religionis [illegible]. His, inquam, similes [illegible] & [illegible] admirandum: Omni momento, aiebat, ad illam aeternitatem [illegible]. Hinc in omni [illegible] suorum conspectu [illegible] positum, non [illegible], vel ligneum [illegible], [illegible] oblivisceretur. En [illegible] plurimis in eo [illegible] singulatim: Adeo illum aeternitatis perpetuo cogitandae [illegible], ut libellum de Aeternitate [illegible] obiter, sed [illegible] vestigio [illegible] perlegerit. Hic fervere opus necesse est, ubi tam recens semper [illegible]. Hic optimorum semper [illegible], [illegible] dies & noctes [illegible] mature pensare.

Non committendum hic illud, quod certa fide constat. Vir religiosus & sacerdos, omni literatura cultissimus, tam ardenti [illegible] ferebatur [illegible] ut libellum de Aeternitate septies cum cura evolveret, septies ad [illegible] tum Moro [illegible] ad aeternitatem [illegible].

Pachomius suos prolixè exhortatus, hunc demum epilogum annexuit: Ante omnia, inquit, prae oculis habeamus ultimum diem, & momentis singulis aeternorum dolorum supplicia formidemus.

Neque profectò sic ista sancta, quam [illegible] vitam. Aeternitas piorum ingens, sed & tristis [illegible] suspiriorum. Cum enim duplex nobis immineat, supera & inferna aeternitas, nec ullo chirographo certi beatitudinis simus, non mirum formidinis aliquid & horroris nunc magis [illegible] in iis, qui [illegible] aeternitati. Deinde, licet ipsi [illegible] caelestis aeternitatis [illegible], quia tamen hanc necdum obtinemus, hoc ipso non sine dolore suspiramus. Tanti boni dilatio gemitus excit & lacrymas.

Hermenegildus à nobis [illegible] fecimus, Leovigildi Visigothorum regis filius, Ariano dogmate repudiato, ad Catholicam [illegible] veniens, [illegible] patrem iratum, qui necem filio minabatur, nisi denuo Catholica sacra de-

ferre. Cui filius gratiosissimè: Potens, ait, tibi in me statuere, Pater, quod lubet. Rego privat? sed patrimonio tantùm? immensa illud capere non potes. In [illegible] nos [illegible], Aeternum certè pater, ibimus illuc, ibique [illegible]. Vitam eripis: Restat melior & aeterna. Vox rege dignissima. Non est dispendium sed lucrum, aeternis bona caduca commutare. Aeternitas piorum sage suspirium.

a P. Hermannus Hugo, qui Pia desideria, & Bredanam obsidionem &c. scripsit, Antuerpiae in castris mortuus. b Alij, Ermigildus.

§ IV.

Dixerat olim Iechonias Ezechieli: Fili hominis, hi sunt viri, qui cogitant iniquitatem, & tractant consilium pessimum in urbe ista, dicentes: Nonne dudum aedificatae sunt domus? haec est lebes, nos autem carnes. Idcirco vaticinare fili hominis. a Putabant homines scelesti, se in civitate sua, suisque deliciis, perinde ut carnes esse in lebete, è qua nulla facile extrahendas. Bene nobis est, aiebant, urbs nostra & domus nostrae defendent nos; tuti sumus, nihil in nos hostes poterunt. His ipsis rigide vaticinatus, & vires Numinis sanctus Ezechiel: Ejiciam vos, inquit, de medio lebetis, daboque vos in manus hostium, & faciam in vobis judicia, Gladio cadetis. b

Sic & illis prorsus evenit, quibus mortalis haec vita magnopere sapit. Carnes se putant esse in lebete, bene illis est, vestitum mollem, copiosam mensam, crebras voluptates pro caelo numerant: Aeternitatem quam non cogitant, eam nec etiam desiderant, lebete suo contenti. Sinamus hos fovere. Brevi aliter erit. E[illegible]. Sinamus hos [illegible] gladio cadent, in lebetem alium abjicientur, lixandi & assandi aeternùm. Interea [illegible], dum hilare [illegible] temporis, bonae mentis homines suorum [illegible], velut olea in olla [illegible], [illegible] carnibus in imo residentibus. Hanc optimam pro gaudio [illegible] Mundus velut [illegible], sed staturus coquus, olla ejicit perinde ut spumam tanquam purgamenta hujus Mundi c sunt optimi quique. Sed haec vasi jucunda illis est, qui dulci Aeternitatis beatissimae amore jam inescati sunt. Aeternitas piorum sage suspirium.

Ex Israelis populo nonnulli magnis desideriis aestuabant terrae fertilissimae Promissionis. Sordere illis coeperat manna nec amplius habitata. Maximè verò cùm uberrimae regionis delatas ficus dulcissimas, mala granata optima, & ingentis uvae molem suis ipsi oculis spectarent, petendae terrae cupiditate accensi: Quid facimus, aiunt, ascendamus & possideamus Terram, quoniam poterimus obtinere eam. d

Hae piorum quotidianae voces sunt: Quid hic agimus inter funera, quid [illegible] rerum [illegible] carptim pascimur? Ascendamus & possideamus Terram fertilitatis aeternae. Augustinus hac ipsa cupiditate flagrans, librum tertium, quem de libero arbitrio conscripsit, in haec verba finit: e Tanta est pulchritudo justitiae, tanta jucunditas lucis aeternae, ut etiamsi non liceret amplius in ea manere, quam unius diei mora, propter hoc solum innumerabiles anni hujus vitae, plenè deliciis & circumfluentia temporalium bonorum rectè meritoque contemnerentur. Non enim falso aut parvo affectu dictum est: Quoniam melior est dies una in atriis tuis super millia. f Aeternitas piorum sage suspirium.

a Ezech. c. 11. v. 2. & 3.
b Ibid. v. 9. & 10. c 1. Cor. c. 4. v. 13.
d Num. c. 13. v. 31.
e Aug. t. 1. l. 3. de lib. arb. c. 25. & ult. mihi pag. 299. f Ps. 83. v. 11.

§ V.

AUgustus Imperator, Orbis monarcha noctes insomnes traxit insomnes, Aerarium habebat opulentum, Orbem tributarium, Provincias pacatas, domi foris pace plenaque omnia secunda & prospera. Nihilominus sensit deesse aliquid, quidnam deesset, explicare non scivit. Optimus quisque Christiani sanguinis, quid sibi desit, distinctissimè novit, & hoc est quod ingemiscit, hoc ei quandoque somnum avertit. Omnia licet possideat, nihil se habere putat, dum beatissimam aeternitatem non possidet. Quaecunque cetera in vili habet, modò aeternitatem in caelo comparet sibi. Hoc votis & studiis omnibus, hoc animo capit. Aeternitas piorum suspirium.

Quid obsecro sensus fuerit vati Hebraeo Jonae, cum vivus in immani ceto, velut

in

ac anhelante ac velut in carcere latitante? Monstrum penè singulis sibi ipse videbatur mori. Imò peius sepultus quàm mortuus, eundem piscem, & carcerem, & carnificem suum expertus est. Navigio vivo inclusus, nullius naufragus est. Hinc è ventre ceti velut ab inferis exclamans: Et proiecisti me, inquit, in profundum in corde maris, & flumen circumdedit me; omnes gurgites tui, & fluctus tui super me transierunt. Circumdederunt me aquæ usque ad animam, abyssus vallavit me, pelagus operuit caput meum. Ad extrema montium descendi, terræ vectes concluserunt me in æternum. a

Quàm ardenter huic viro desiderium fuit, ex hoc ergastulo evadendi! Hoc autem utique versabat animo: Modò extra hanc belluam sim, modò in sicco litore stem, modò, ah modò ex hoc volubili sepulchro in auras liberas emergam! Quæcumque vovi, reddam pro salute Domino. b

Non aliter æternitatem anhelant pij. Dum vivunt, [illegible] Idcirco hoc unum cælitum desiderant, esse in portu Æternitatis piorum longè suspirium.

Catholici moris est, diebus pœnitentiæ dicatis, Hebræam vocem gaudij nuntiam *Alleluia*, sacris cantionibus non miscere, restituto [illegible] loco audire est vocalus illas, *in æternum, in æternum*. Hunc cantandi morem [illegible] didicimus, & illud nobis ipsi assiduè occinamus: *in æternum, in æternum, in æternum*. Tunc autem maximè hæc cantio iteranda, cum caro lascivire liberius, & viam ingredi latam ac voluptuariam. Hic tamen illud [illegible] identidem ingeminandum: *in æternum, in æternum, in æternum* ardebunt impij, in æternum gaudebunt Numinis amici. Et ubi nullus gaudiorum, sic nullus suppliciorum finis erit.

Augustinus [illegible]: c Esto ego, inquit, [illegible] cantu [illegible]: Imitetur & pro se quisque dicat: Hæc ego mihi ipse canto assiduè: Non incendium Troiæ, sed [illegible] gehennæ [illegible] contemplatione quotidiana expendo. Hæc canamus, Christiani, hæc cogitemus. Post triste Quadragesimæ tempus, lætissimum sequitur Pascha. Suaviores modulos cælestis Hierusalem suggeret, per vicos eius cantabitur *Alleluia*. d

a Ionæ c. 2. v. 3. & seqq.
b Ibid. v. 10. c Aug. [illegible]
d Tob. c. 13. v. 22.

CAPVT XI.

ÆTERNITAS

Sceleratorum formidabile somnium.

PRiscæ sapientiæ antistes Bion dicere solebat: Viam ad inferos planissimam profectò, facillimam & tritissimam, ac proinde inoffensam esse necesse est, cum illac plerique omnes clausis eant oculis. Ipsissimam veritatem, ut Bion, & oracula loquentis sic est omnium. Facilis descensus Averni, facillimumque eò ac commodè, clausis & compressis oculis. Imò sunt qui dormientes ac somniantes ambulent, ab hac tamen via non aberrant. Everterunt sensum suum, & declinant oculos suos, ut non videant cælum. a Hi sanè dum iter faciunt dormiendo, [illegible] cogitant, sed somniando. Atqui formidabile somnium est. Idcirco illi hoc [illegible] conantur: Perinde ut infantes, quibus [illegible] species per somnum oblata est, eam proximæ diei [illegible] molestè expellunt, monstrumque somnium symposio læto digerunt. Non aliter impij, quibus sunt, qui dicunt: Ubi hæc videbimus, credemus. Ita cæcutiunt, ut nunquam sibi vigilent; Æternitatem rarò, nec nisi obiter cogitant, aut potius somniant, atque sic in Orcum abeunt & migrant. Æternitas impiorum formidabile somnium. Quod item explicatiùs tradendum.

a Daniel. c. 13. v. 9.

§ I.

ÆTernitatē aliquibus somnium esse dixi, sed terrificum. Quis enim adeò in saxum obriguit, ut si Æternitas vel per quietem visa terrorem non incutiat? At verò quia hæc talia ut somnium habent, idcirco ea non capiunt, non æstimant, cum animo suo usque volutant, nec satis hæc æternitatis ponderant.

Hinc

Hoc illa [illegible] Hoc vita- [illegible]: Sententia, inquit, male facien- tium vanitas est. a

Die quo Christus cruci fixus in vitam rediit, piae aliquot matronae, ad Domini conditorium euntes, mortuum uncturae, ubi eum crediderant, eundem vivere aie- bant, regressae à conditorio, omnia quae vi- dissent & audissent, ac laetum nuntium ad A- postolos pertulerunt. Et visa sunt, inquit Lu- cas, ante illos sicut deliramentum verba ista, & non crediderunt illis. b

Hic simillimum fit. Nunquid enim perenni- ter & crebro satis, & aperte satis, satisque di- stincte concionibus, picturis, exhortationi- bus, colloquiis, libris, & auribus & oculis ingerimus? Sed quo effectu? Videntur haec ante multos sicut deliramentum, aut somnium. Timent aliquantulum, sed cum somnio desi- nit & timor.

Vates Hebraeus Ionas divina iussa fugitans commisit se mari. Orta tempestate horribili, nautae de vitae periculo trepidi Deum suum invocabant, & alleviando navigio, quicquid vectorum erat, ejiciebant in mare. At Io- nas ad ima navis descendit, & periculorum securus, *dormiebat sopore gravi*. Hic guberna- tor hominem accedens, & è somno experge- faciens: Quid tu, inquit, sopore deprimeris? Surge, invoca Deum tuum, si forte recogitet de nobis, & non pereamus. c Mox inito consilio sors ducta, & Ionas (ut ipse) ejectus est in undas, salvis ceteris, qui sua ejecerant in mare.

Dum vivimus in navi vulnerata, & rimo- sa, in mari turbido, & furioso degimus, tam autem vicini sumus Aeternitati, quam navi- gantes mari tabula à morte digitis distantes, saepe non totidem; unus sit halitus quod tota nos claudit aeternitas. Periculi recordamur sae- pius. Est non nemo qui dicat: Quid tu sopo- re deprimeris, surge, invoca Deum. Cui sa- lus cordi est, somnum excutit, loco consur- git, mollitiem omnem in mare deijcit: hoc dico, sic [illegible] in precationem sese effundit, scindit sanguis, supra largam tribuit, omnia para- tus dare, ut peccati poenas serio luat.

Quam vero aliorum multi divinis vulnera- sint ac Deum fugientes, dormiunt sopore gravi, nec audiunt tempestatis minas; Aeternitas eis somnium est, & fabula. O somnum pesti- culosum! dum enim sic hac aetates transmit- tuntur, ipsa aeque in eorum caput trahitur, & illi sic somnientes in Aeternitatem nimis subito excitantur.

a Eccle. c. 8. v. 5.
b Luc. c. 24. v. 11.
c Ionae cap. 1. v. 5. & 6.

§. II.

NArrant fuisse hominem stirpe ac sangui- ne, non item moribus nobilem. Erat is ad Mundi leges accuratissime factus, & quod inter vitia omnia ebat, egenis rigidus. Hic una cum famulo ad quietem se in utrumque an- trum dormiturus. Medio noctis per quietem famulo haec species obiicitur. Herus ad tri- bunal Dei rapitur, accusatur, condemnatur. Inde à cacodaemonum globo, non inscitia co- pla specie in flammeos gurgites abducitur. Va- ria sed barbara hic lumbens expectabantur. Lucifer novum hospitem salutans: Solitus est, inquit, hic amicus noster delectari choreis, & inde lecto, quam mollissimo foveri: con- suevit spumantes pateras molis musica ac symphonia exhilarare: igitur ut haec omnia ad amussim fiant, curate. Hic mille vociferati, & diem natalem suum, superos omnes, Deum- que ipsum execrationibus, detestari coepe- re. Dum ululat infelix, in puteum ignis pu- teum praecipitatur fragore ingenti. Hic evi- gilans famulus surgit, revisit ad herum, sed jam mortuum invenit. a

Eheu! sors moriendi ducitur occultissime, vae miseris, quos subito designavit sors mor- tis. Ibunt hi in domum aeternitatis suae, non redituri ad epulas & delicias suas. Deus in- dignationis plenus severissime minatur: Ine- briabo eos ut sopiantur, & dormiant somnum sempiternum, & non consurgant. b Satis ubi- que exemplorum est.

Rex Chaldaeus Balthasar epulum regale ac- cumbens, *digitum* in pariete scribentem vi- *dit & exhorruit*, quamvis scripturam non in- telligeret. Danielem peritissimum eius inter- pretem purpura & torque donavit, eique ter- tios à se honores decrevit. Poenitentiae tamen nulla prorsus mentio. Sed eadem nocte rex Bal- tasar interfectus est.

Haec communis sors est, quibus Aeternitas somni-

[illegible] Hic legitur, quemadmodum Baltasari regi [illegible] verborum [illegible]: *Momentum vita est, sed pendet ab hoc momento aeternitas.* [illegible]

[illegible] Post [illegible] ad lusos suos, ad Venerem suam, ad [illegible] suos, ad livorem & simultates suas [illegible]

His pariter, quod regi Daniel dixit, in os objiciendum: Tu quoque Baltasar, non humiliasti cor tuum, cum scires haec omnia. Tu quoque, Christiane, [illegible] cum scires haec omnia. Tu quoque [illegible] cum scires haec omnia. Tu quoque [illegible] cum scires haec omnia. [illegible]

a [illegible] *serm.* [illegible] *in Dom.* [illegible] *post Epiph.* [illegible] *pag.* [illegible]

b [illegible]

§. III.

SAul Israëlis populo gravem intulit metum. Nam, quod [illegible]

[illegible] Domini in Saul, [illegible] Samuel, [illegible]

Cum [illegible] Christus, & Saul [illegible] Timete, [illegible]

[illegible]

Vita hominum pariter [illegible]

[illegible]

ctio. Sed nihilominus illi [illegible] ipsi-biam. Clamant Christum, clamant Discipuli Christi, clamant patres, clamant e cathedra omnes Christiani, omnes una voce [illegible] tam [illegible], tam vitium [illegible], & subito [illegible] Quin [illegible] periculum [illegible]. At sane [illegible] somnus a [illegible] complexus est, [illegible] nihil audiunt. Sunt qui voces tam crebro [illegible] expergiscantur quidem, sed frustra, paullo post iterum in somnum relapsuros. Id illi similes, quod [illegible]. Similes [illegible] ne est.

Nequaquam [illegible] manere, idque tamen [illegible], quam [illegible] periculum [illegible]. Neque enim de [illegible] corporis, sed de corporis animaeque salute agitur. [illegible] quos [illegible] ista dormientes opprimunt.

At multi nihilominus post plurimorum monita tam frequenter repetita in somnum [illegible], & Aeternitatem [illegible], sed ut somniantes solent, qui [illegible] cum somnio.

Ita vivimus, ita dormimus, ita somniamus, ita perimus. Subito namque [illegible], qui minabatur, [illegible] & opprimit [illegible]. Mors [illegible] in oculis est Aeternitas, non [illegible] somnium, sed aeternum supplicium. O visiones [illegible]! O soporem tam [illegible] quam [illegible]! [illegible]

a 1. Reg. c. 25. v. 36. & 37.
b Luc. c. 12. v. 20.
c Psal. 75. Vers. 6.

§ IV.

Credibilissimum est, quod, si damnatorum aliquot ab inferis redivivi emergerent, [illegible] non expergiscerentur. Tanta est humanae mentis & [illegible], & [illegible]. Ideo Abrahamus negat se facturum, quod [illegible] rogat de mortuorum aliquo ad fratres [illegible]. Et [illegible] assignans: Si Moysen, inquit, & prophetas non audiunt, si mortuis [illegible], neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent. a Ita prorsus est. [illegible] Chrysostomus [illegible] Gehenna non videntur [illegible] pati poena. b

Cum de aeterno supplicio [illegible] quoties audiantur ista: Hic in [illegible], ille ad [illegible], ille capite [illegible], ille in [illegible], hic ergo [illegible]. Haec [illegible] facinorosi audiunt, neque tamen ad frugem se corrigunt. Multi capitalium [illegible], [illegible] peiora.

Nos tales sumus, modo rei latentes [illegible]. Quoties enim [illegible], & omnia [illegible] ad [illegible], & [illegible] luxuria [illegible], avaritiam & [illegible] hostes non [illegible]. Paullo post [illegible], & [illegible], nec [illegible]; [illegible] non est Aeternitatem [illegible], & interim [illegible] ignibus [illegible] patrare?

In Aegyptio Pharaonis carcere, duo ex aulico famulitio [illegible]; quibus diversum obtigit somnium, neuter tamen illius interpretandi rationem norat. Ideo ad Iosephum [illegible] captivum [illegible]: Somnium vidimus, aiunt, & non est qui interpretetur nobis. c Aeternitatis somniatores multi, interpretes pauci. [illegible] & interpretatione.

a Luc. c. 16. v. 31.
b Chrys. orat. 4. de Lazaro.
c Gen. c. 40. v. 8.

§. V.

IN prima, quam de Aeternitate [illegible], scripsimus, [illegible] imaginem spectandam proposuimus. Addimus nunc illa, non legenda solum, sed etiam expendenda.

Regia sit [illegible]; qui magnitudine orbem hunc [illegible]

chiam

ctiliorum aspera, inibat quotquot e [illegible] ter-
rarum principatur. In regnum hunc tam amplum
homo crudelis [illegible], hunc ego. Non prius
illum ex eadem hoc lecto liberandum, quàm
singillatim ac particulatim carbones omnes
[illegible]: singulis autem centenis annis
ad [illegible] redeuntem; qui carbonem unum,
nec plures, auferat.

Ecce, homo ille è [illegible] Aeternitatis,
cum [illegible] supplicio, cruciatur, &
tamen intolerabilis hic cruciatus [illegible],
ob diuturnitatem. Nunc ergo [illegible] an-
[illegible], quot millia, quot millionum [illegible]
[illegible], dum homo ille liberetur è ro-
go tam vasto. Tam inexplicabile hoc videtur,
quàm intolerabile.

Sed, ô boni, ô mortales caeci, ad inferos
hoc nihil est. Nam homo ille è [illegible]
aeternitatis supplicio liber, non nisi unicum
ignis tormentum patitur. Accedit spes finis
[illegible] venturi.

Sed ut damnatos in tormentis aeternis ja-
centes attentioribus oculis contemplemur,
spectaculum imaginationi hoc effingendum.

Vnus aliquis ac [illegible]
[illegible] lecto ferreo carcere arctissimus est, ma-
nus colli, ac pedes annulo chalybeo alligati.
[illegible] lecti hic poenae & ignis, sed nec aliud
lecti operimentum. Solatium hic unicum est
istud. Cum miser ille primum alligaretur (ita
putemus) hoc illi denuntiatum est, millesimo
quoque anno venturum aliquem, qui è can-
dentium carbonum strue, vel quadam vice u-
num [illegible]. Post mille tamen annos
hunc ipsum rediturum, & iterum è carboni-
bus alterum auferendum. Atque hac ratione sin-
gulis millenis annis alium atque alium è pru-
nis auferendum, dum tandem omnis prunarum
congeries auferatur.

Cogitemus, ah, cogitemus quot annorum
millia, quot myriades sint transiturae, dum
ignem hic lectus ac prunarum strue cesset a-
rere. Sed ô mitissimum hunc infernum ad des-
peratissimam & [illegible]
[illegible]! Daretur hac, [illegible]
lecti devoti, [illegible], [illegible], sed & millies
dicta ratione, auferri possent, & [illegible]
nis terminus Aeternitatis, nunquam hoc non
quam terminanda.

Extremas gessit [illegible] admiranda pluri-

ma: Verè enim mirabilis Deus in sanctis suis.
a Ego nil minus mirandum puto, quàm
quod [illegible] manifestum videtur. Aeternita-
tem prae caeteris expendisse censendus est ille,
de quo Climacus b narrat, anachoreta. Vixe-
rat is in monte Choreb, sui & aliorum [illegible]
negligens. In extremis [illegible]
[illegible]. At ubi ad se rediit, [illegible]
[illegible], rogantis [illegible],
sibi [illegible] deinceps [illegible]. Ita [illegible]
[illegible], quàm licuit, arctissimè ob-
struxit, uno solum foramine, quo panis & le-
gumina inferrentur, relicto. At vir tam duode-
cim annos cum nemine, nisi cum Deo & an-
gelis loquutus, praeter panem & aquam parcis-
simè sumpta gustavit nihil. Ille hoc perdiu &
[illegible] solitarius sedere, Aeternitatem co-
tam animo [illegible], [illegible]
gaudia quàm tormenta pensitare, [illegible]
Mortis [illegible], cae-
lum suspicere ac suspirare, [illegible]
penè continuis lacrimis flere. hoc vivendi
tenore annos duodecim exegit, deinde ad
extrema ductus devenit. Quod ubi caeteris
innotuit, vi obstructam januam [illegible], cer-
tatim in moribundi cellam se infundentes ro-
garunt, daret abiturus sui monimentum. At
ille ingemiscens [illegible]: Date veniam, inquit,
[illegible], Patres, gratiam facite:
Quisquis Mortem, quae ad Aeternitatem ja-
nua est, mente seriò consideraverit, non pec-
cabit.

Hunc ego hominem, ut dixi, ex omni San-
ctorum numero ideò mirandum arbitror. Hanc vi-
tam [illegible] admirandam, quia quisquis
[illegible] cogitationes in Aeternitatem intenderit,
non [illegible] his [illegible].
[illegible] est [illegible], vel [illegible]
includere, & [illegible] extremis corporis exer-
cere, quàm vel minimum Aeternitatis bona
periculum subire. Vnusquisque sibi, quod
Loto, dictum credat ab Angelo: *Salva ani-
mam tuam, festina, & salvare.* Genes. cap. 19. v.
17. & 22.

a *Psal. 67. v. 36.*

b *Climac. gradu 6. de Mortis memoria.*

CAPUT XII.

ÆTERNITAS

Damnatorum inexplicabile, ac Nonum supplicium.

Pharaonem regem & incolas Ægypti Deus novem suppliciis, solum flagello castigavit: Cruentos fontes, Ranas, Cinyphes, Muscas, Pecorum mortalitatem, Ulcera, Grandinem, Locustas, Tenebras immisit. Graves istae & magnae [illegible] plagae [illegible] ubi decima accessit, hic demum finita est pertinacia, hic plurimos consecutus interitus. Factum est autem in noctis medio percussit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, nec erat domus in qua non jaceret mortuus. a

Cum gravissimis novem suppliciis hostes suos afficiat Deus, nunquam ullum decimum, quo eos de malis tollat. Nullus finis, mors nulla, nullus interitus. Imo, ut Gregorius loquitur, mors sine morte, & finis sine fine, quia & mors vivit, & finis semper incipit, & deficere defectus nescit. b Quod Ægyptiis maximum fuit supplicium, hoc damnatis summum esset solatium, scilicet [illegible], & tandem [illegible] tolli.

Qualis haec regio, Deus bone, quae mortem inter gaudia summa numerat, qualis haec regio? Iobus ait, Terram miseriae [illegible] vocat. Vere miseriarum omnium summa est. c

Octo inferorum supplicia percensuimus. Addimus Nonum, omnium multo gravissimum, quod non solum oratione non explicari, sed nec intelligentia comprehendi, nec cum aliis aliorum suppliciorum conferri possit. Æternitas damnatorum inexplicabile supplicium. Quod quidem nemo verbis non explicare, sed utcumque adumbrare conabimur.

a *Exod. c.* 12. v. 20.
b *Greg. l.* 9. *Moral. c.* 48.
c *Beatus Thomas nominat statum omnium malorum aggregatione perfectum.*

§. I.

Æternitas damnatorum inexplicabile proprie supplicium. Fingamus hoc ipsum supplicium quadruplici tantum [illegible] consistere. Agricola pungit manum dexteram [illegible] finem [illegible] scarabeus [illegible] fit [illegible] supplicium [illegible]. Haec solum apud inferos toleranda sint [illegible] Fingamus solam manum ab aestu aut [illegible], hoc tamen supplicium sit infinitum, si sit aeternum, [illegible] alius dolor accedat nullus.

Quid quaeso [illegible] calorem, si unius viri perpetua [illegible]? Quid, oro, doloris erit nuncius scarabeolos, aut [illegible] si per auriculas illapsa, cerebrum incipiat lacerare? Dolor quicumque alius vel levissimus designetur, si vita tota idque assidue tolerandus sit, gravissima poena erit; si semper perferendus, si aeternus sit, tormentum erit infinitum.

Quid mihi jam verborum supererit, si [illegible] Æternitatis supplicium continuerit? Hic vox, hic sensus omnis deficit. Hic tamen quomodocumque tandem adumbrandi rem notissimam recensebo historiam [illegible] panegyrista. a

Lydvina Schiedamensis virgo religiosissima, patientiae omnisque sanctimoniae speculum, triginta & octo annos morbos perpessa gravissimos, non minor tamen patientia illius fuit quam dolor. Ad hanc ut veniret, aegre persuaderi se passus est homo flagitiosus, quem nemo unquam eo potuit pertrahere, ut apud sacerdotem crimina sua accusaret. Hoc demum ab eo, quamvis aegerrime impetratum, ut apud Lydvinam tandem privatam conscientiae suae vulnera nonnihil aperiret, & ipsi medelam peteret.

Ille, quod ejusmodi pectora solent, id [illegible], ad egregiam virginem venit, atque ut promissis staret, scelerum suorum ingentem catalogum ridendo percensere coepit est. Illa per omnia caelites rogare hominem, sibi [illegible] conscientiae [illegible] ab aliis eas audiri [illegible] esse. At ille, [illegible], narrationem perrexit, & longam flagitiorum se-

riem

[illegible]

§. II.

[illegible]

clausam. Abyssus infra, sed nunquam exhausta. Aut ipsos [illegible] aeternitas. Post ipsos [illegible] voluptates [illegible] damnatio. Damnati [illegible] angor, [illegible], tenebrae, desperatio.

Haec Christiani, credimus, & ita viuimus? Quis credidit auditui nostro, & brachium Domini cui reuelatum est? Haec esse credenda novimus, sed credimus languidissime. Nostrum *Credere* ita quisque habet animo, non vere: Persuadet qui digito monstrat pictam tabulam, dicitque: Hic est Abrahamus filium immolaturus. Abrahamum dico, veluti non verum, sed pictum. Talis omnino est fides nostra; non vera, sed [illegible], non [illegible], sed picta. Credimus, & non credimus.

Eam obstructam Aeternitatis apertius modernis medium hic breuiter proferri [illegible].

Pater locuples filias [illegible] Hos prolixius ut, ut eas opera [illegible] liberis non [illegible], quas [illegible] esse post mortem. Illarum [illegible] politicis, & alimentis passim a se [illegible] prospiciendum. Et primo [illegible] ab ijs habitus est. Cum [illegible] spem [illegible] viuere, [illegible] paternis, piscatis & [illegible] [illegible], [illegible] temperate patrem tractare. Illam [illegible] suam emendare [illegible], capaciorem cistulam [illegible] & [illegible] [illegible] clam curauit. Haec [illegible] aperuit, & quidquid [illegible] pecuniam habuit, [illegible] [illegible] hoc numerauit, [illegible] [illegible] grandem calculum, ita tamen [illegible] facile [illegible] posset. [illegible] Postero mane [illegible] patris [illegible] interrogauit, quid nocte proxima [illegible] esset? Quibus pater: [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] fabulari. Illa: Quae vestrum [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. His patris [illegible], & utrique omni officiorum [illegible] [illegible] coepit. Eo mortuo, [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible], cui inscriptum: *Quod pietas non potuit, avaritia extorsit.*

Non parum pars sed longe sanctiore consilio cistulam [illegible] [illegible] vel minutis seminum, ut quid [illegible] [illegible] pietas, posset aeternitas. Sic ergo rem aggrediamur: Quisque proximam sibi cistulam, aut [illegible], aut [illegible], vel arculam [illegible]; aut si etiam aliud ad manum sit, [illegible], suum pileum, suum poculum, aut chirothecam suam [illegible], vel lapillis, vel [illegible], vel [illegible], aliove semine minuto impleat, & [illegible] meditationes sic [illegible] incipiat, ut unum papaueris, vel alterius seminis granulum vel lapillum, vel [illegible] [illegible] mille annis valeat.

Ergo unum granum, mille anni; duo grana, duo millia annorum; decem grana, decem millia annorum; centum grana, centum millia annorum; mille grana, millies mille anni, & sic deinceps. Hoc primum.

Alterum: etiamsi ex annulo, cistula, pileo, patina vel vase quocunque alio sic impleto decem aut centum grana subtrahantur, pene nihil subtractum videbitur. Interim certissime [illegible] Aeternitatis mille annos transiisse, quot papaueris, vel [illegible], vel alterius seminis granula in vas illud vel arcam sunt congesta. Nil certius. Nam etiam hic numerus suum habet finem, est dictu modo [illegible], vel capacissimam domum papaueris vel alio semine repleamus, & grana singula mille annos valeant.

Tertium: Vbi Aeternitas stetit, tot mille anni abierint, quot in grandi arca [illegible] grana sunt, nihilominus Aeternitas adhuc [illegible] [illegible], nulla sui parte minor, non vel minima pars illius, sic loquar, Aeternitati adempta est. Et quamvis arca illa centies, quadringenties, [illegible], sic vacuetur, ut ad grana singula mille numerentur anni, nihilo tamen [illegible] aeternitati nil penitus ademptum est, cum tota & tam longa est, quam fuit cum coepit.

Quartum: Haec talis cogitatio, si sana sit & accurata, nonnihil ingenii [illegible], non [illegible] tamen [illegible] [illegible], sed progrediatur [illegible] [illegible]. Seipsum homo [illegible] hortetur: Age porro [illegible] [illegible] amplius.

Quintum: Hac tali meditatione sic sensim [illegible] animus ut exclamet: Quid facimus terrae [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & negligimus aeterna. Nimirum aeternitas? annos aeternos in mente non habemus.

Statim

[illegible]

[illegible] ad cateruas delectas, [illegible] genuilis [illegible] nocte [illegible] Vindelorum, statim ad se rediens, [illegible] sibi [illegible] aliis [illegible] [illegible] exemplo [illegible] [illegible] libellis, [illegible] & agrum assignauit, ipse pro [illegible] [illegible] habuit. [illegible] in Orbe [illegible] [illegible]. Nec ea [illegible] sed ut [illegible] Æternitatem [illegible]. Inter hos Rex Alfridus [illegible] literatissimus, [illegible] Drithelmum [illegible] ac Thermis [illegible] narrationem [illegible] horribiles [illegible] incomparabilem [illegible], [illegible] & grandinem [illegible] in [illegible] miserabili ex ignibus in glaciem [illegible]. Hæc [illegible] paradisi delicias exponebat Drithelmus.

Sed ipse tantorum sibi fructu maximè capiebat. Nam in cœnobio secretiū mansionem [illegible] ad fluminis ripam [illegible] Deo, [illegible] [illegible] Æternitatis [illegible] [illegible] ad carnem [illegible] ingressus, ad [illegible] [illegible] [illegible] solem [illegible] corpus [illegible] glaciem [illegible] miserati quærebant: Qui tandem [illegible] potest, Drithelme, [illegible]? Quibus ille promptè respondit: Frigidiora vidi & asperiora. f

Quisquis [illegible] supplicia [illegible] sanctorum martyrum [illegible]: Acerbiora vidi. Iacobus [illegible] Persa ab Isdegerde [illegible] vidi. [illegible] membratim à capite ad calcem [illegible] singulis membris & articulis [illegible] g Immane tormentum. Sed

Æternitatis [illegible] Acerbiora vidi. [illegible] Nicephorus martyr [illegible] Acerbiora [illegible] [illegible] quasi [illegible] lingua [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] Sed acerbiora vidi. [illegible] ipso per [illegible] Hammonium supplicium. Sed acerbiora vidi. Martina nobilis virgo, quatuor palis affixa, [illegible] & [illegible] ad [illegible] Emmeramus Ratisponensis Pontifex post [illegible] oculos effossos, [illegible] & lingua præcisa. n Augustodunensis Pontificis Leodegarius pariter post famem & carceris [illegible] plagis pedum [illegible] & auulsa, labia præcisa, lingua extracta. Sed acerbiora vidi. o Alexander Romanus Pontifex [illegible] Cassianus [illegible] Christi causa [illegible] graphijs [illegible] grauior martyrij pœna fuit. p Marcus Arethusiorum præsul, [illegible] [illegible] [illegible] est. q Sed acerbiora vidi. [illegible] Maximus post [illegible] [illegible] r Antianus martyr [illegible] est. f Zeno [illegible] capillis suspensa. [illegible] Glycerius, postquam [illegible] Marcellus [illegible] flagellis [illegible] [illegible] ignis [illegible] est. x Christina virgo pariter [illegible] lingua

illi avulsa, demum [illegible] [illegible]. Maxima & Priscilla virgo acriter caesa, dein vulnera [illegible] calce cruciarata, ambo in craticulâ tostae, & ad bestias damnatae sunt. Theophilae insuper caput novacula [illegible] [illegible], [illegible] ac [illegible] [illegible], ipsa ad quatuor palos extensa, loris [illegible] caesa, [illegible] illius [illegible] perfusus est. In his cunctis suppliciis expiravit. Horrendi sane cruciatus, acerba supplicia, sed acerbiora vidi. Pantaleon [illegible] utrumque in plumbeum fervens [illegible] commissus est. Paulus & Iuliana frater & soror, [illegible] & catastam, picem bullientem, [illegible] candentes & virgas, & sellas, lectulos erectis clavis [illegible], acerbam inter serpentes [illegible], flammas denique, & rogum pro Christo toleraverunt. Beata Barbara [illegible], flagris, ferreis ungulis [illegible] laniata, [illegible] [illegible], caput malleolis contusa. Ab Antonino [illegible] ferro [illegible] ipse in [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] animam, laceratus est. Quintinus Romanus nobilitatis, [illegible] [illegible] [illegible] pertulit supplicia, nam postquam bullienti oleo, pice, adipe perfusus, latera facibus adustus, toto corpore [illegible] caesus, [illegible] [illegible] calce & aceto infusum est. [illegible] qualis potuit ipse deinde [illegible] [illegible] [illegible] à cervice ad [illegible] [illegible] transfixus, omnes eius digiti inter [illegible] & [illegible] clavis [illegible] sunt. Haec nimis atrocia videntur; sed longe atrociora habet Acheron supplicia, & insuper aeterna, prae quibus illa [illegible] & [illegible] [illegible] vidimus.

Sed nec [illegible] ingeniosa defuit tyrannis. Alicubi sacrorum hominum ventres aperti ferro, & pabulum porcis ac equis [illegible]. Nudis etiam [illegible] virgines [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ac [illegible] [illegible] [illegible] partem, [illegible] à [illegible] ignibus, intra viscera [illegible]. Dicere quid [illegible] Caligula? [illegible] corpora quoque membratim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & quo lentior mors [illegible], ignes [illegible]. Alios [illegible] pellibus vestiri, & laniandos molossis [illegible]. Alii acutissimis [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] mille [illegible] pondere, in frusta comminuti; eo crudelius & acerbius, quo lentius. Acerba haec, acerbissima sunt, sed quisquis infernum tormentum contemplando vidit, is universis omnium Martyrum cruciatibus [illegible] pronuntiabit: Vidi multo acerbiora, vidi, vidi, longe horribiliora spectavi. [illegible] sunt [illegible] [illegible] tyrannorum supplicia, ad tormenta [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] aeterna.

a De [illegible].
b [illegible] c. 51. v. 9.
c [illegible] ibid. v. 45.
d Supra [illegible].
e Sen. epist. 101.
f Beda l. 5. hist. Anglor. c. 13.
g Zach. Lippol. 17. Novemb.
h Baron. to. 2. An. 212. n. 5.
i Idem An. 284. n. 20.
k Lippolom. 29. Martii.
l Idem 29. Novemb.
m 1. Ianuarii.
n 22. Septemb.
o 2. Octobr.
p 13. Augusti.
q Baron. An. 303. n. 34.
r Idem An. 234. n. 24.
s Idem An. 302. n. 42.
t An. 286. n. 13.
u An. 301. n. 18.
x An. 302. n. 29. & 30.
y Lippolom. 24. Iulij.
z Lipp. 27. Iulij.
aa Lipp. 17. Augusti.
bb 4. Decemb.
cc 13. Decemb.
dd 31. Octobr.

§ IV.

AB Ezechiele Deus promulgari iussit: Vt sciat omnis caro, quia ego Dominus eduxi gladium meum de vagina sua IRREVOCABILEM. a Vbi gladius ille vel semel extra vaginam abierit, nunquam [illegible] est, irrevocabilis est. Vt hoc intelligamus melius ac infallibilius, [illegible] obsecro computemus, sed prout ille in [illegible] Christi, Aeternitatis attentissimus contemplator: Sedeamus, inquam, & numeros in chartam [illegible] [illegible] [illegible] ratione: Damnati ad inferna mille annis torquebuntur: Non sufficit. Duobus millibus annorum: Non sufficit. Tribus millibus annorum: Non sufficit: Quatuor millibus annorum: Non

Non sufficit. Quinque millibus annorum? Non sufficit. Decem millibus annorum? Non sufficit. Viginti millibus annorum? Neque hoc sufficit. Quinquaginta millibus annorum? Neque illud sufficit. Centum millibus annorum? Hoc ad æternitatem nihil est; nequaquam sufficit.

Quam tandem subducemus summam, si diutissimè ad dimidium [illegible] computemus calculos? Quis tam omnia vincet computationem hanc capiet? Exacto demum ad [illegible] numerus calculatorem suum obruerit. Id demum pronunciandum foret; Æternitatis mensura, neu [illegible] adsignetur, nullis includi, nullis comprehendi calculis potest, innumerabilis est. Nam quilibet numerus in immensum accrescat, quantumcunque grandem subductionem effingamus, cedet tam Æternitas. Quousque tandem? In infinitum; ut id quod computationem omnem transgreditur, in tremendam sæculorum innumerabilitatem.

Ah, ô mortales, ô Christiani, ah, ah, quam non cogitamus ista, cum tam rarò ad hos calculos sedemus? Verè, Nemo credit, Nemo credit, Nemo credit. Et hæc non somnia, non figmenta, non Rhetorum colores; nulla hîc amplificatione, exaggeratione nulla opus. Æternæ Veritatis oraculum est: Discedite à me maledicti in ignem *æternum*. b Non sol ipse clarior his verbis. Sed repeto: Nemo credit, Nemo credit, Nemo credit.

In prima Æternitatis parte, ad æternitatem rectius expendendam ita lectorem meum docuimus: c Cogita mille centena mille millionum annorum. Hæc quidem expeditè pronunciantur, non verò expeditè considerantur. Sunt enim 1000000000000000000000 000000. Sunt millies millies, millies millies, millies, millies, millies, millies millena millia annorum. Ubi ergo tot millia sæculorum apud inferos transacta fuerint, uni tandem transfigentur (nil certius) verè damnatorum singulis desperatissima conscientia dicet: Initium æternitatis transactum est, tu ergo ne finem expecta, nullus erit; tam tibi restat Æternitas. Non minimo scrupulo minor est. Et ubi iterum totundèque, ac deinde totidem annorum spatium transieris, idem assumandum: Nihil sui perdidit Æternitas. Ejusmodi ingentia est, cum circumscripti, [illegible] immensi pereunt, in immensos sæculorum cumulos durantia, semperque ultra.

a Zach. c. 21. v. 5.
b Matth. c. 25. v. 41. Luc. c. 13. v. 27.
c Parte 1. Æternit. Consid. 4. §. 2.

§. V.

Hoc denique ago, Æternitas seriò cogitata, si quicquam, mentem hominis commoveat. At Deus non mutatam mentem, sed emendatos mores quærit. Et quæso date mihi hominem, qui Æternitatis inexplicabile volumen mente seria evolverit: mox ego dabo, qui quinquaginta, aut centum annis paratissimus sit in summa vitam asperitate trahere. Quandoquidem verò tam paucos numeramus, qui in suum ipsi corpus sæviant, qui ad propitiandum Numen cibos datos sibi demant, [illegible] solum suspirent, hinc illud verissimum, Nemo credit, Nemo credit, Nemo credit. De supremis his vocibus, iudicio, Lector, [illegible].

Et Ah saltem eò nos adducerent hæc Æternitatis cogitata supplicia, ut ijs abstinere non nollemus, quæ Deo displicitura novimus. Hactenus, quod Isaias queritur, Iniquitates nostræ diviserunt inter nos & Deum nostrum. a Nunc igitur appropinquemus Deo & appropinquabit nobis. b

Sed coronidis loco addimus, quod Æternitati explicandæ faciat. Ponimus Orbe toto unum esse mare (quod antiquorum fuit opinio) illudque nec augeri, nec minui, quod certè post supremum iudicium obtinebit. Concedat ergo Deus per beneficium & gratiam (sic loquimur) & ad Æternitatis captivos subinde mittit Angelos qui lætum nuncium promulget hoc modo: Bono animo estote, Evangelizo enim gaudium magnum, quantum via serò percipietis. Præcepit Deus ut ego singulis annorum centurijs ad mare descendam, tantumque ex eo guttam adsciscam: Ubi mare totum ita guttatim fuerit siccatum, omnia tormenta vestra desinent & vos in libertatem æternam asserendi hinc emigrabitis. Solatiū hoc foret ingens, tametsi post penè innumeros sæculorum tractus promissa libertas obtingeret. Nos quidē tam candidi beneficij genus non capimus, neque hunc finem assequimur, [illegible]

ad h[illegible]

ut si speculo hæc unquam in opus eruunt. Quæ enim Oceani guttæ sunt? quis eas in numerum digerit? nostri sensus numerari non possunt, ita nec inferorum supplicia finiri. At verò damnati hanc gratiam prorsus caperent: Nempe illi omne quod ibidem est satis effundi fusibus, rursum omnium mortalium, præterquam æternitatis, colligi, mare ipsum stillatim etiã vel eandem exhauriendum. Ambo quæ illam Angeli promissionem et operaturi omnino audirent. Sed hoc ipsum illis negatum est: tam beati nunq; ad illos nunquam venient. Nil bonum sperari potest. Tam extremum quidem temporis spatium transibit, quo mare vel ex guttatim exhauriri possit, sed post omnem illam durationem intercapedinem supplicii & ardoris & erunt adhuc: nullus hic finis, nulla terminus; non remora, non clausula ulla, nihil hic ultimum, extremum nihil, *æterna omnia*: Vt sciat omnis caro, quia Dominus eduxit gladium suum de vagina sua irrevocabilem. c Æternitas damnatorum inexplicabile supplicium. Inde vel ipsi monstri cæcitatem nostram complorantes clamant, Nemo credit. Nemo credit. Nemo credit. Ergo quod Ieremias identidem inclamat: Salvet unusquisque animam suam. d

a *Isa. c. 39. v. 2.*
b *Iac. c. 4. v. 8.*
c *Loco suprà cit.*
d *Ierem. c. 51. v. 45.*

Tristis, & in subitam præceps immersa ruinam,
dum.

Quàm eleganter his Iobus accinit: Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. b Nobis utique nostrûm suis negotijs optio eligendi. Elige. Vita placet? Elige.

Iosephus Christi Domini educator, ex Ægypto in terram patriam rediturus, *Duas sibi vias habuit propositas*, liberum ei erat, quà vellet, aut in Iudæam, aut in Galilæam tendere. Angelus tamen id quasi dissuasit. Vade in terram Israel. c Hac aut illac viâ eundum tibi arbitrij est. Iosephus prudenter deliberans, cum audisset quòd Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre suo, timuit illò ire. d Et ad Cælum nobis, & ad Orcum via patet. Potestas optionis est: eligamus mature, Vita placeat. Gentiles, sapientes, nullius ingenium movebit, Apud inferos regnare diabolum cum asperrimis angelis, apud superos regnare Christum cum suis cultoribus & amicis. Eligamus, quò ire lubeat. Electionem hanc iuverit, sequentia considerasse, unà cum tribus conclusionibus, quas apponemus.

a *Au. Christianus 330. d. 2. contra Sym.*
b *Iob. c. 21. v. 13.*
c *Matth. c. 2. v. 20.*
d *Loc. cit. v. 22.*

CAPVT XIII.

Conclusiones tres ex præmissis capitib.

AVrelius Prudentius, vetus poëta Christianus, ævo Theodosij maioris, a duos in Symmachum libros vulgavit, in eorum altero astutum ad cælum semitam eleganti versu sic depingit:

Prima via facies incultæ, subhorrida, tristis,
Difficilis, sed fine suo pulcherrima
At quia prætereunt possit pensare labores.

Amplam planamq; ad inferos viam ita describit:

Dextra, quidem levis blandulaq; sed fine sub ipso

§ I.

SI quis à Persiæ Regis Assueri convivio super lautitia epuli regij interrogatus fuisset, ad unamquamque quæstionem respondere potuisset, summas fuisse lautitias, idque annis medio. Exempli gratia eiusmodi quæstiones ei sint positæ.

1. Quosnam ad hoc epulum invitasti? Cunctos Principes, fortissimos Persarum & Medorum inclytos, & præfectos Provinciarum. Atque hi omnes invitati, *Ad annum me fuere.*

2. Convivium quale? Elegantissime, omnium rerum ornatum elegantissimum. Nempe cultu regio confertum omni tempore, paradisum ornatum superabat, idque medio anno.

3. Quis convivij locus? Non marmoreus solùm, sed & gemmeus. Nam lectuli aurei & argentei super pavimentum smaragdino & Pario stratum lapide dispositi erant, quod mirâ varietate pictura decorabat, & hoc in oculis erat, *anno medio.*

 4. Quæ

4. Quæ convivas umbracula tegebant? Pretiosissima. Nam pendebant ex omni parte tentoria aerei coloris, & carbasina, bracteolis fasciata funibus byssinis atque purpureis, qui columnis marmoreis fulciebantur, *idq; anno medio*.

5. Qui cibi ponebantur? Selectissimi, regii, *idq; anno medio*.

6. Quis in mensa potus? Vinum, magnificentia regia dignum, abundans & præcipuum, *idq; anno medio*.

7. Quæ pocula aut pateræ, quæ chrysendeta adhibebantur? Aurea. Bibebant enim qui invitati erant, aureis poculis, & aliis atque aliis vasis cibi inferebantur, *idque anno medio*.

8. Quæ Musica convivas hilarabat? Nobilissima: Omnes Gratiæ & Charites, ipsa Sirenum concordia videri potuisset concinere, *idque anno medio*.

9. Omnes ne convivæ læti? Lætissimi, *idque anno medio*. Hæc tamen aliquis ex Assueri convivio dicens. Hæc eadem de cælo, sed multo potiore diceretur, si pro anni dimidio, æternitatis decursu substitueretur.

Sed interrogetur quis de damnatorum statu, similem in modum: Eaque maxima damnatorum pœna? Tenebræ, *dicet*, seu luminis divini privatio, *idque in omnem æternitatem*.

Quæ altera scelestorum pœna? Fletus & stridor dentium; hæc Ulcerum masticatio, *idque in omnem æternitatem*.

Quæ tertia? Fames ac sitis incredibilis, idque in omnem æternitatem. Si fames hæc & sitis vel tantum decem millies centenis millibus annorum esset duratura, mirum id grave videri posset, quam vero sic aliis infinitum in facta cruciatibus infinitum.

Quæ quarta? Fœtor intolerabilis, è tot cadaverum acervo, è sulfuris Cloaca, è tot diabolorum consortio. Fœtor omnis in Orbe hoc nostro cumulatus & balsamum est ad illum fœtidissimum. Prædictum illa sæpius, Expectas vocatus balneum, si hac via pergis. Sed fœtida eaque hora fabula. Pergebant. Iam balneum ingressi sunt, non egressuri amplius. Quam id foret tolerabile, si tot annis fœtorem hunc toleraret, quot ab Orbe condito in hanc usque horam momenta transierunt: sed hoc cruciabit hic fœtor sine fine, *idque in omnem æternitatem*.

Quæ quinta damnatorum pœna? Ignis incogitabilis, ad quem flammulæ nostræ possent videri pictæ. Illud inexplicabile, quod ignis ille & inextinguibilis, quem nulla flumina, nulla maria, nullum diluvium extinxerit, quem nec ipsa sopiverit Æternitas. Eodem premuntur, totum est devorans, ligna lignandum in ignem æternum. Vrentur, non comburentur, *idque in omnem æternitatem*.

Quæ vero sexta? Vermis conscientiæ, tanto gravior, quanto castrensis supplicium. Vt res oculis subjiciamus, non aliud cogitandum, quam ignotam feram cuiusque pectori inhærere semper illudque unguibus fodicare ac lacerare, ita tamen ut pectus ita vulneratum, innovata identidem laniena restituat, *idque in omnem æternitatem*.

Quæ septima? Locus & societas execrabilis. Hæc peccatorum fuerunt illicia, quæ caveri poterant, nec cavebantur; nunc pro dignitate sepulchrum ignitum: pro amicorum familiaritate sodalitas est diabolorum & damnatorum hominum execrabilissima. Hic locus semper inhabitandus, hoc sodalitium nunquam solvetur, *idque in omnem æternitatem*.

Eaque octava numeratur pœna? Desperatio plane summa, quæ momentis singulis sceleratos illos jugulat, nec tamen jugulat, perinde si culter aut pugio alius super alium adigerentur in præcordia, *idq; in omnem æternitatem*.

Et quæ tandem omnia Infernorum pœna? Ah, ah, ah, inexplicabilis, immensa, incomprehensibilis Æternitas, hæc tormentorum omnium tormentum maximum. Tolerare Tenebras, Fletum, Famem, Fœtorem, Ignem, Conscientiæ vermem, Desperationem, Diabolorum consortium; hæc, inquam, omnia tolerare annis mille, aut bis mille, vel etiam decem aut centum millibus, aut tot annorum millibus, quot in quantitatione chartæ peritissimus scriba posset exprimere, numerus foret nullius Arithmetici lingua exprimendus, sed tamen finitus, & ob hoc eum acceptabilissimum damnatæ plebi, quod tandem post parvi immensa milia millionum annorum finis futurus esset tormentorum.

Sed sententia lata est, nec revocari potest. Illa octo supplicia toleranda, *idque sine fine*.

us, ardentibus [illegible] sine fine, [illegible], in perpetuas aeternitates, ut vates [illegible] loquitur.

Atque hoc est quod nunquam satis dici, sed nec cogitari satis, quod nunquam capi, intelligi nunquam poterit. Aeternitas piorum [illegible]; Aeternitas impiorum formidabile [illegible]; Aeternitas damnatorum inexplicabile supplicium. Restat ut ad septimam in primâ Aeternitatis parte positam conclusionem, adjiciamus tres alias istas.

a [illegible] c. 2. [illegible], latine.

§ II.

CONCLUSIO prima. *Omnia Orbis pretiosa, fungi sunt, umbra sunt ad Aeternitatem collata.* Argentum omne [illegible], gemmae [illegible] in gemmeos [illegible] globos, omnia honorum [illegible], omnis triumphorum gloria, omnes Salomonis & Sardanapali deliciae, omnes illecebrarum dulcedo, voluptatum omnes omnino species fungi vilissimi, extremum, & revera umbrae [illegible], nec medica. [illegible] haec si [illegible] umbra sunt, quae nihil esse potest vilius, si ad Aeternitatem conferantur.

Quis convivium illud aestimet, in quo [illegible] unus aliquis boletus ingeritur, & [illegible] Quis illud praemium laudet, quod ventre [illegible]? Tota [illegible] boni, baccae & nuces, [illegible] boli, umbra & umbra.

Ad rem praeclarissime dixit Augustinus: Non nobis sufficit, quicquid longum est in tempore, si habet finem. Ideo nec longum dicendum est. Et si avari sumus, vitae aeternae avari esse debemus. a Caetera hic omnia [illegible] sunt, [illegible] & [illegible], crepundia & nugae. Hinc illa divini Pauli generosissimae voces: Existimo omnia detrimentum esse, propter eminentem scientiam IESV Christi, propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercora. b

Conclusio altera: *Nullus voluptatum homini tam parva & [illegible] pretium habet, nemo ut ei [illegible] animae [illegible], atque liberam a [illegible] Orbis [illegible].* Quod non [illegible] vita voluptatis est: ad illam sine [illegible] seu moriendi per[illegible] in [illegible]. Nos vidimus [illegible] diuturnae [illegible] complures noctes [illegible] insomnes. Nos [illegible] ipsae calamitates delectamur; ille vero cruciatur, &

[illegible] bona [illegible].

Semper his de rebus [illegible], Theodorico [illegible] Ducis [illegible] familiarem, qui Eberbach [illegible]. Hic homo [illegible] prudentia & fidei [illegible] commendatissimus, [illegible] est, ut demum [illegible] in [illegible] se mancipare ut vel inde [illegible] aliquid [illegible].

Atqui aliquando [illegible] Eberbach; [illegible] corporis [illegible] in [illegible] est. Ad hoc igitur [illegible] percipiebat [illegible], ut [illegible]. Si ex omnis Orbis ardentibus & ignis [illegible], malle se in eo usque ad supremum iudicii diem ardere, [illegible] illis [illegible]. Sed & Aeternitatis [illegible], & tenebras, caeteras que poenas ex ordine [illegible]. Dum autem his suppliciis afficeretur, [illegible] a malo [illegible] qui [illegible] Et, inquiebat, hoc praemium ijs debetur, qui diabolo serviunt. Sed [illegible], si [illegible] vitam redire liceret, [illegible] commissa [illegible], vitam [illegible]. At ille: Poenitentiam, inquit, nihil recuso, [illegible] bene [illegible].

Hac demum lege voluntariae mortis [illegible] ad vitam, & quia nondum terrae mandatus, in feretro sese erigens, omnes [illegible] in stuporem [illegible]. Mox [illegible] a [illegible], [illegible] in sacram militiam [illegible] admittitur. Sed jam ea vitae [illegible] affecta [illegible], ut [illegible] pedibus [illegible]. [illegible] Petenti [illegible] Panis & aqua [illegible] istius [illegible]. Quibus [illegible]: Non ille, inquit, quod miremini, longe graviora passus sum. Vocibus [illegible] hoc iter confecit, nam cum [illegible] in [illegible], quod [illegible]. a Haec ipsa de [illegible] Ioannes [illegible] enumeravit, a quo ea [illegible] accepit.

Hic illud [illegible] appositissime [illegible]: Graviora passus sum. Et [illegible] Christiane, graviora [illegible]

 [illegible]-

[illegible] patientem. Est etiam apud nos [illegible] grauis [illegible] aliorum querimonia; alc quisque [illegible] Grauiora patiens. Sic Cum [illegible] opp[illegible] idem opti-[illegible] quaerelis opp[illegible] idem opti-[illegible] respondebunt Grauiora patiens. Idem in [illegible] ac miseriis usurpandum. [illegible] Quid nisi [illegible] impatientiâ exasperas? Ni[illegible] Grauiora patiens. Nihil est quod pati[illegible] ad [illegible] illas [illegible] Nemesis [illegible] Plutonis [illegible] Ergo, ut Grauiora patiaris, patere haec leuia.

a *Aug. in Psal. 68.*
b *Philip. c. 3. v. 8.*
c *Caesarius Heisterbacens. l. [illegible] c. 13. qui [illegible] capitis [illegible].*

§. III.

CONclusio tertia. *Non tantum unus, sed plurimus[illegible] est [illegible] labor, qui [illegible] non [illegible].* Quia de re Christus locutus [illegible]: Quid prodest homini, ait, si Mundum [illegible]: Quid prodest homini, ait, si Mundum universum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur. a Non solum non divitias, vanum [illegible], sed nec Mundum universum [illegible] [illegible] si [illegible] ipsum interim perdat. Totum & [illegible] divitiis, valetudine, delicias. [illegible] vel optare potes; simul & tunc [illegible] haec omnia, si post vitam hanc pabulum [illegible] flammis. Contemplemur obsecro, qua ratione [illegible] apud nos supplicio per medium hominem [illegible] per os [illegible]: Spectaculum horrendum. Pendet miser [illegible] palo, & [illegible] loco [illegible] est ignis lignea, pedes ad palum [illegible] colligati, [illegible] clavis. Heu [illegible] suspendium! si uno [illegible], si decem, si centum, si mille, si decem millibus annorum, si semper, si [illegible] pendendum [illegible].

Heu quid prodest homini, si Mundum universum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur? [illegible] hoc oraculum, sed quod [illegible] dixit: [illegible] Hinc verissimè Chrysostomus: Quamvis, inquit, ignis ille [illegible] [illegible] flamma accendatur, nos tamen [illegible] & delicias amplectimur, & [illegible] peccamus. c Quid ergo hic aliud [illegible], quàm illud Hebraei [illegible] Salve [illegible] [illegible] sunt. Aeternitas propinquamur; & illa nobis. [illegible]

[illegible] Balthasar [illegible] Christianus [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Vbi [illegible] [illegible], [illegible] omnia [illegible] voluptatis illius [illegible], aliam induit hominem [illegible].

Deus bone, quales nos peccatores [illegible] Non [illegible], sed esse credamus? [illegible], [illegible] minimè falli. Verum qui nostri [illegible] sunt mores? Nos quidem alium [illegible] alium hominem induimus, sed semper malum, [illegible] ipsum variamus malitiam, & velut pellem [illegible], novum [illegible] vultum sumimus. Ideò vel [illegible] [illegible], cum Bernardo roget: Solvat mihi Deus meus, priusquam sine termino [illegible] in inferno. Ideò vel [illegible] cum Manasse id [illegible]: Ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in [illegible] iratus, reserves mala mihi, neque damnes me in infima terrae loca. Quia tu es Deus, inquam, poenitentium. e Et quid ego non homo, sed [illegible], [illegible] Deus; vociferer, [illegible] illud unum: *Parce, [illegible], ne reminiscaris iniquitatum mearum.*

Cum Christus Dominus postridie palmiferi sui triumphi è Bethania in urbem Hierosolymorum [illegible], in via [illegible] ficum [illegible], inde [illegible] fami [illegible], at ubi nihil in ea invenisset praeter folia: Nunquam, ait, ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuo ficulnea. f Tales omnino sunt omnes [illegible] [illegible], semper [illegible] in [illegible] [illegible] semper arebunt. Nunquam ex illis nascetur fructus in sempiternum. In regno [illegible] ignota penitus est patientia, nulla [illegible], nulla illic [illegible], [illegible] est [illegible], ubi nullae arbores [illegible] ad ignem [illegible]. Nunquam ex illis nascetur fructus usque in sempiternum.

Postquam protoplasti parentes nostri pomum vetitum admorderunt, protinus illo amoenissimo horto sunt exclusi, & ad [illegible] custodiam admotus est non [illegible] Angelus. Divinae pagina id [illegible]: [illegible] Adam, & col-

a collocavit ante paradisum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ: divinæ misericordiæ argumentum, ut Cherubim demum collocavit, non ipsum Paradisi dominum simul cum gladio ad prohibendum hominis ingressum. At verò in iudicij supremo die, nulli famulorum gladium permittet, ipse Dominus cum stringet, & ingeret in damnata capita, *Discedite à me maledicti.* Paucula verba sunt, sed librum & volumen ingens faciunt, numquam satis evolvendum.

Nunc igitur rerum ... satagemus. Tantò quisque minus miser in Orbe altero erit, quantò miserias suas in isto patientius tolerârit.

a *Matth. c. 16. v. 26.*
b *Lucas Burgensis.*
c *Chrysost. hom. 5. ad pop.*
d *Damasc. hist. de Barlaam & Iosaphat c. 30.*
e *2 Paral. c. 36. & vid. sup.*
f *Matth. c. 25. v. 41.*
g *Gen. c. 3. v. 24.*

CAPVT XIV.

Quæ signa, quibus palàm lethale sit peccatum, tùm de peccati mortiferi inexplicabili gravitate.

VErissimè dictum à prisco philosopho: *Initium salutis, notitia peccati.* Reverà non peccabit unquam graviter, quisquis ... peccati ... Peccatum ex Orbe tolle, & malum omne sustuleris. Unum atque unicum Orbis malum, & ceterorum omnium malorum seminarium, ... pelagus profundissimum, suppliciorum est abyssus Peccatum. Hinc illa Chrysostomi vox: Peccatum spontanea malitia, voluntarius est dæmon. Hanc ob causam beato Ludovico Galliarum regi ... adolescentulo mater altissimè impressum cupiebat: Potius vitam perdere, quàm lethali se culpa obstringere. Rectissimè proinde Ioannes Climacus docet: Esse malle ... pane solo & aqua ... totum Mundum ut ... cum ego oculis lugenti ... Iordanem ... & geminos lacrymarum ... pro oculis educere, numquam tamen pro commissis peccatis lamentari voluimus.

Inde Ieremias Hebræus ... vociferatur: Quasi à facie colubri fuge peccata, a Quis ... in quod ... redactus, ut Tertullianus loquitur, & in quo ... Nil habet Orbis formidabilius peccato. Quæ de re dicta hactenus sunt ... in compendium quinquiplicem hanc assertionem ... Quisquis lethaliter delinquit:

1. Deum gravissimè offendit, eumque sibi adversarium & hostem constituit.
2. Divinam gratiam omnem amittit.
3. Omne genus miseriarum & calamitatum sibi ultro accersit.
4. Cœlum in æternum perdit.
5. In sempiternos cruciatus seipsum præcipitem se mergit.

Divinus Paulus uno verbo absolvit: *Stipendia peccati mors,* b & omnis Mortis comitatus, Luctus, Dolor, Morbus, Mœror, quos velut ambulatores sequitur æterna mors. Hoc omne ut ... par est, considerem assertionem illam quinquiplicem ordine explicabimus.

a *Eccli. c. 21. v. 2.* b *Rom. c. 6. v. 23.*

§. I.

PRimum est: *Deum gravissimè offendit eumque sibi adversarium ac hostem statuit, quisquis lethaliter delinquit.* Peccato summum bonum læditur, ita quidem ut ... creatori suo summam ... creata ... Quod summæ iniuria est, & ... idololatriæ. Hinc toties in divinis oraculis peccata idololatriæ nomine designantur. Illa in omni peccato gravior ... quovis supplicio dignissima est. Cùm enim Deus ubique locorum præsentissimus sit, ante ipsius ... oculos peccamus ... & ... Ita ... regem coram & ... Et quod ... beneficijs ... in offensas beneficia conferentis. Audivimus enim quod nobis Deus in omnibus ... contra ipsum ... perinde ut filio patris gladiolum porrigat, ... de-

scen-

fendendum enim confidebat, simul etiam [illegible] cillæ Filios [illegible] negat, at verò acceptissi [illegible] quàm optimam patientem, [illegible] contra constringere. Hæc est manus Satanæ, [illegible]. Hunc Deus [illegible] agit, quisquis peccat. Nam Deus [illegible] & alligat & stringit, has ipse in Deum [illegible] convertit. Atque ut summa hæc in Deum contumelia magis eluceat, rem visibilem subjicimus.

Quotiescunque homo in deliberatione sua ipso peccato aggressus est, medius inter Deum illum atque diabolum, velut index & arbiter, [illegible] qua parte pronuntiet. Deus legem à se latam explicat, & unà [illegible] coeli [illegible] monstrat, et hominem à peccato avertit. Diabolus [illegible] voluptatem [illegible], suadet, impellit, ut ad peccandum illiciat. Quisquis iam peccat, hoc ipso diabolum Deo præferre pronuntiat, nam aversus à Deo, causam diabolo adjudicat iniquissimus judex. Quid hoc aliud est quàm ipsissimè dicere: quicquid [illegible] jubent vetentque, quicquid [illegible] illius nomine minetur, [illegible], quicquid è cœlo minetur Pater, diabolus tam [illegible] me invitat, [illegible] delectat, ut persuadeat, ut vincat. En, [illegible] diabolum, ab illo me trahi sinam: placet hic [illegible], quamcunque tandem [illegible] poscat. Verissimè hoc facit, quisquis lethaliter delinquit.

Ita in unam lancem Deus imponitur, in alteram voluptas. Accedit homo velut libripens, atque ubi peccare decrevit, mallo se [illegible] amicitia, quàm voluptatis jacturam facere apertissimè [illegible]. Et ita Christo Servatori latronem Barrabam anteponit.

Quid horrendum magis, quid indignius [illegible] Michael, quid turpius quàm hoc [illegible] fieri à reconciliato? Obstupescite cœli super hoc, & portæ ejus desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo enim mala fecerunt populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt lacus dissipatos, & [illegible] rivulos [illegible] sunt.

Atque ut hoc ipsum explicatiùs tradamus: Hominem peccaturum partes diversæ trahunt, ac distrahunt, hinc trahit Deus, hinc diabolus. Per choreriam [illegible] à quo [illegible] attrahitur. [illegible] filo [illegible] ligat hominem (nec enim aliter potest) [illegible] quod vel carnem mulceat, vel crumenam augeat, aut [illegible] famam extendat. His filis, his [illegible] quoquò vult pertrahit, quem ligavit. Verum homo vel sua libidini, vel avaritiæ suæ, vel arrogantiæ satisfaciat, contra expressissimam Dei legem in vetitum ruit.

Deus quidem vinculis haud facilè rumpendis ligat hominem, beneficia sua proponit, dilectionem suam [illegible] exigit, [illegible] è cœlo, & æterna [illegible] incendia minatur. Sed nihil agit, quicquid promittat, aut minetur Deus: vincit diabolus, & Deo, sic volente homine, antefertur. Hoc enim præstabilius putat homo, blandientem Satanam sequi, quàm præcipientem Deum. Ideò vincula omnia, quæ ipsi Deus injicit, contumaciter abrumpit.

Dicite iam vos ipsi, qui in malum sciente ruitis, qui hunc & illum malis victorem diabolum facitis, dicite, quibus hoc pœnis, quibus [illegible] hæc in Deum contumelia possit eluì?

Hoc ipsum Deus iam olim gravissimè questus: Rupisti, ait, vincula mea, & dixisti: Non serviam. Ad eam est propriissima querela ista. Hoc enim facit, quicunque scelus inse concipit; abrumpit vincula, dicitque, Non serviam. Hinc vel ipsi Christo Deo insultans Satan dicere: En hoc tibi [illegible] Ecce homines à te condemnati [illegible], ita te honorant ii pro quibus mortuus es, quibus te ipsum das & omnia. Quid à me habeant non ignorant, nihilominus sequuntur me, à voluptate [illegible] trahi se sinunt à me, ego illos obsequentissimos habeo, me suum esse hostem nò[illegible] & tamen diligunt, modò eis aliquid vel pecuniæ, vel lasciviæ, vel inanis gloriæ monstrem. En, quantos numerem in meis castris. Ego pro illis nec colaphos tuli, sicut tu Christe pro illis; nec flagella sustinui, nec coronam portavi, nec mortem obij, sicut pro illis tu Christe. Sed neque illis cœlum promitto, neque paradisum offero, sicut tu Christe facis, quos æternùm [illegible], exemplis instruis, monitis juvas, præceptis dirigis. Sed frustra. Te spreto me audiunt. Malunt æternum ardere, quàm brevi tempore tuis legibus vivere. Volentibus non fit injuria: pereant quia perire cupiunt. Quia conditorem suum repudiant, me dominum, imò tyrannum habebunt.

Quid

Quid ad haec, inquit Cyprianus, respondemus fratres? An non igitur videmus, & contrahimus, & palpamus, quanta haec in Deum sit iniuria? Atque hoc est quod nullis infernorum ignibus, nullis seculorum cruciatibus expiari possit. Nos enim quandoque quaerimus: Ecquid Deus unicam letalem noxam, quae vel momento committitur, aeternis ignibus punit? Varia super ea re Theologi respondent. Vix ullam satisfacit responsio: & nos sequenti capite has de re plura. At quis putas illud, quod modo diximus, crudelitatis [illegible] [illegible] [illegible] capitale crimen [illegible], non posse nos [illegible] Deo displicere, tanquam incomprehensibilem esse iniuriam quae Deo infertur peccando, ut ea nullis unquam cruciatibus diluta eluí possit.

[illegible] in aperto est: Quanto persona, in quam peccatur, nobilior ac sublimior, tanto noxa est gravior. Qui sibi aequalem laedit, [illegible] contrahit, haec [illegible] [illegible] augetur, si sacerdotem proditum laeserit. Vtinque hac culpa gravior ea est, si episcopum offenderit. Longe gravior, si episcoporum Antistitem, aut purpuratum patrem; gravissima si Regis aut Caesaris maiestatem [illegible]; longe gravissima, sic homines censent, si ipsum Pontificem iniuria ausa temeraria violarit. Haec incrementa sunt culparum, prout crescit dignitas crescit, sic & culpa. Iam cum Deus, qui laeditur, sit infinitae dignitatis, offensa etiam gravitatis sit infinita.

Quare quo penitius quis Numinis divinitatem [illegible] inspicit, eo exactius infandam peccati malitiam & agnoscit & odit. Certè Deus tanto [illegible] odio in peccatum, ut theologus è divi Dominici familia celeberrimus dicere sit ausus: Certissimum est, quod si quis omnes creatos intellectus in unum conflaret, & ex omnibus linguis unà fabricaret, nec intellectus ille comprehendere, nec lingua illa explicare posset illud, quod Deus in peccatum gerit odium. Cum enim Deus infinitè bonus sit, amore infinito bonitatem, odioque infinito prosequitur malitiam: Atque hinc illam progressus aeternitas, hanc aeterna supplicii intentationis [illegible] in supplicium aeternum; illis autem in vitam aeternam.

Vt autem illius, quo Deus in peccatum fertur, odij magnitudinem paullò altius inaudimus [illegible], considerentur obiecta, quantum supplicij aequissima iustitia vel unico peccato sapientissimè irrogavit. Animas ab actione [illegible]; poenae à Deo iustissime [illegible] [illegible] explicabuntur. En quod illud, ero, supplicium Angelorum? Lucifer, omnis elegantiae ac venustatis [illegible] mulò quam nobilissimum [illegible] [illegible] [illegible], rectius diceremus, [illegible] [illegible] millionibus Angelorum subito in aeternum [illegible] praecipitatus est. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tam [illegible]? Vnica superba cogitatio. Ah, ô Deus, Ah! Tantus numerus [illegible] [illegible] (ad quatuor vel maiori vel mille ergo nullam [illegible] sua poenitentia) in aeternum damnatus sit nec ulla poenitentiae aut misericordiae, nulla exspectandae gratiae facta sit mentio? Ergo ipsissima, ergo omnis [illegible] [illegible] cogitationem non exhauriat? ergo saecula [illegible] pro unà unius momenti noxa [illegible] [illegible]? Iure Deus Angelis apostatis [illegible] quae vita [illegible] diceret: Extinguerem vos penitus, & in nihilum possem redigere; sed maiestas Maiestatis meae, bonis Angelis omnibus, hominibus universis prodigium, portentum, nequitiae spectaculum, [illegible] [illegible] [illegible], aeternum esto in vos saevum barathrum.

Si quis mille Regum ac Imperatorum filios capite damnari & securi subiici videat, ingemisceret utique diceretque: Atrocissimum planè facinus hos [illegible] regium commisisse necesse est, quod omnes una eademque inexorabili sententia feriat; obstupescendum prorsus, adeo nec precibus, nec [illegible], nec sanguini, nec clementiae quidquam dari. Etiam animo hoc cogitandum, & plus quàm obstupescendum, tot Angelorum millionis ad aeternum rogum deiici, & nullam veniae, nullam gratiae, misericordiae nullam dari locum; non genus & originem caelestem, non maximam excellentiam, non [illegible], ut videri potest, [illegible] spectari, sed pariter uno omnes [illegible] involvi, laesae Maiestatis universo damnari, secuti [illegible] [illegible].

Ah, ô mi Deus, ah quae tandem peccati infanda est atrocitas [illegible] furores coelestes tam implacabiles in supremos ita quidem implacabiles, ut nullis unquam saeculis [illegible] [illegible], nec ullis supplicijs mitigari sinant. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

 aequat.

exsules Deo rebelles, caelo eiectos, et in omne aevum dissolutos omni gratia, spes liberationis nulla. Unicum peccatum, aeterna illorum supplicia. Concludendum est, Deterrimum est. Quondam Angeli, nunc diaboli, olim Deo acceptissimi, nunc hostes capitalissimi, ardebunt aeternum. Et quod delicti genus fuerat? Iam diximus, Cogitatio superbiae unica. O Rex peccatum, quis continebit te?

Hic tamen te fallis, & Angelorum delictum longe alterius fuisse ponderis putas quam sunt humana omnia. In protoplastis idem est cernere, quod in Angelis. Primi parentes nostri cum innocentia [illegible] divina gratia exuti, innocentiae veste spoliati, paradiso exclusi, aeternum exulare iussi sunt, addita insuper hac sententia, *Moriendum est*. Nec satis fuisset morte una defungi, Mors aeterna iam [illegible] habebat, iam [illegible] populum suis [illegible] & [illegible] numerabat, & vero etiam omnem humanam gentem in sua regna transisset, nisi Altissimi filius humanam formam [illegible] hominem induisset, [illegible] in cruce. Tam pertinaciter amavit, ut perire voluisset, qui perire non potest. Nam [illegible] peccati contagio ab uno in omnes transiit. Et quod illud tam immane fuit Adami flagitium? Pomum vetitum leviter admorsum.

Heu tantis lacrimis, tanta [illegible], tantis suppliciis luendum est pomi morsus? Quid respondes? Haec peccati ratio est. [illegible] Deo displicet, [illegible] supplicio aeterno vindicatur, nec tamen [illegible]. Potest Deus [illegible] in peccatum [illegible].

Sed hoc magis oculos ad humanum genus excita. En Orbis terrarum universus, unius loco sepulchri est, in quo totum genus humanum aquis sepultum est. Ex omni hominum numero vix octo servati sunt ab inundatione diluvii. Quae causa tam prodigiosi funeris? Quis tot centena millia hominum in [illegible] hoc mare dimersit? Peccatum, praesertim Libidinis. Quis amplissimas Gomorrhae, Sodomae, ceterasque urbes incendio delevit? Peccatum, praesertim Libidinis. Quis Sichimorum urbem evertit? Peccatum, praesertim Libidinis. Quis Beniamitarum viginti quinque millia, Israelitarum quadraginta millia in praelio interfecit? Peccatum, praesertim Libidinis. Hic Dei mos est, haec illius in con-

[illegible] peccato [illegible]: nihil hac in parte dissimulare potest. Nullum peccatum fert pro nihilo. Et quamvis multa [illegible], nulla tamen non [illegible] punire.

Quis sacerdotis Heli ob filios [illegible] castigandos negligentiam? quis Saulis propter inobedientiam? quis Davidis propter [illegible]? quis Nabuchodonosoris ob superbiam? quis Ananiae & Sapphirae ob avaritiam? quae plurimorum aliorum ob culpas, ut videbantur, levissimas poena fuit? Achan bellicorum spoliorum aliquid subduxit, & ad mortem [illegible]. Pauperculus ille colligit ligna sabbato, & lapidatur. Oza [illegible] sollicita manu contingit Arcam, & subito necatur. [illegible], sed [illegible] propheta [illegible] & a leone [illegible]. [illegible] contra Mosen murmurant, & ab igne consumuntur. Bethsamitae [illegible] inspexerant Arcam, & supra quinquaginta millia hominum [illegible]. Elisaeum irridentes pueri, & eorum quadraginta duo ab ursis lacerantur.

Non parcit Deus delinquentibus. [illegible] Samaria (peccatrix anima) quoniam ad amaritudinem concitavit Deum suum. Sit alicubi mare mellis, & una fellis gutta in hoc dulcissimum mare immissa universum illud in [illegible] amaritudinem [illegible], quid [illegible] de hoc felle, quid de hac fellis guttula dicendum? Est illud [illegible] & infiniti amaroris esse dicemus. Et recte diceremus. Atque haec est ipsissima peccati amaritudo. Est quidem divinae pietatis ac misericordiae dulcedo infinita, velut mare mellis immensum. At vero peccatum mortale quodcumque [illegible] amaritudinis est gutta, & [illegible] tam maligno potest, ut Deum suavitatis ac dulcedinis [illegible] pelagus, in [illegible] indignationis ac furoris amaritudinem convertat. Atque hoc est quod Oseas clamat: Ad amaritudinem concitavit Deum suum. Anima peccatrix sua. [illegible] Deus [illegible] Ad iracundiam, inquit, [illegible] provocavit Ephraim [illegible], ut Hieronymus exposuit: Sceleribus suis [illegible], quae [illegible] erant. Idcirco non parcit Deus delinquenti.

Nec hic [illegible] amplius [illegible] Venite [illegible] omnia opera mea [illegible] quod non par-

ceret

ciere delinquentem. e Adeo certè non parcit Deus delinquentibus, ut vel in filio suo aliena etiam delicta acerbissimè punierit. Revera mors Christi sanctissima satis superque docet quantum Deus odio peccatum prosequatur.

Cùm ægro pharmacum è smaragdo, aut è margaritis liquidis, aut è lapide Bezoar exhibetur, promptum est dicere gravissimum esse morbum, & periculi plenum [illegible]. Ita hic processus omnia facit: necesse est peccati gravitas ac fœditas, quam eluere non potuit nisi dominicus [illegible] sanguis. Agnosce igitur, ô homo, inquit Bernardus, quam gravia sint vulnera illa, pro quibus necesse fuit Christum Dominum vulnerari.

Imò Christus cùm sub cruce duceretur ad crucis supplicium, has valentes feminas monens [illegible], ut scilicet illæ lacrimas impenderent peccatis, quæ mortis tam infamis fuerunt causa. Enimverò solis Christi lacrimis satis elui potest peccatum. Nam si Angeli omnes, quotquot in cælo sunt, corpora humana induerent, & multis seculis vel unius mortalis peccati nequitiam plorarent, ac sic quidem tot lacrimarum fluvius, peccatum illud unicum sufficienter deploraretur, quod solus Christi lacrimæ, eæque sanguineæ, satis expiant.

a *Matt. c. 2. v. 13.*
b *Ibid. c. 2. v. 20.*
c *Ludov. Granat. Part. 1. Memor. l. 2. c. 9.*
d *Matth. c. 25. v. 46.*
e *Josue c. 7. v. 25.*
f *Num. c. 25. v. 53.*
g *2. Reg. c. 6. v. 7.*
h *1. Reg. c. 25. v. 24.*
i *Hebr. c. 11. v. 6.*
k *1 Reg. c. 6. v. 19.*
l *4. Reg. c. 2. v. 24.*
m *Osee c. 14. v. 1.*
n *Osea c. 13. v. 14.*
o *Iob c. 9. v. 28.*

§. II.

ALterum assertionis nostræ caput est, Gratiam divinam omnino amittere, quisquis lethaliter delinquit. Personam quodcumque [illegible] omni pretio gratia divina spoliat. Nil pulchrius animo [illegible] omni Dei gratia; nil fœdius quam animus divina gratia carens, & scelere pollutus vel unico. Coluber est peccatum venenatissimus, quoniam ab hoc colubro est mortiferum, licet [illegible] vivat & cum voluptate [illegible]. [illegible] valde [illegible], quanta peccati sit deformitas ac fœditas, quam [illegible] peccatum superat qui modo sectamur. Deformius est atque terribilius ipso [illegible] peccatum. Princeps Angelorum Lucifer, multo formosissimus fuit Angelus: sed peccati unica fuligine ita omnis eius pulchritudo defœdata est, ut iam teterrimum ac spurcissimum sit prodigium, adeoque horrendum, ut [illegible] eum diu posse aspectum [illegible], talem [illegible] Angelus Apostata fœditatem [illegible].

Porro divinæ gratiæ pretium illud est, ut verissimè dicatur, in Orbe nihil esse pretiosius. Explico. Diverte quis de auro potabili, aut de aqua vitæ. Vitrea liquoris huius guttula maioris est pretij quàm sint vel centum phiallæ generosissimi vini. Hoc ipsum ad amussim de gratiâ divinâ dicetur. Pars huius minima pretiosior est omni favore humano, omnibus Orbis opulentijs. Sit totus terrarum Orbis aureus, nihil pretij est ad divinam gratiam collatum. Peccatum verò lethale quodcumque sic omnem adimit divinam gratiam, ut eius nil penitus remanere possit admisso peccato.

Quidquid meritorum plurimis annis collectum est, id omne momento effundit vel unicum peccatum. Ecclesiastæ vox est: Qui in uno peccaverit, multa bona perdet. Et nisi quis quinquaginta, etsi centum annis in omni virtutum genere se nos probavit, etsi maximis rigoribus & quotidianis ieiunijs vitam omnem exercuerit, pane solo & sole vixerit, lumbos ferro strinxerit, in dies se flagris [illegible], sua omnia in [illegible] erogarit; si demum lethaliter delinquat; universa vitæ priores [illegible] perdidit, omnem Dei gratiam effudit, ex amicissimo iam professus Dei factus est hostis.

Res certa, testis luculentis. Ezechieli hoc credamus: Si averterit se iustus, inquit, à iustitiâ sua, & fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius quas fecerat non recordabuntur. A Lethale vel semel peccasti? Amisisti omnes labores tuos, amisisti gratiam, amisisti cælum, amisisti Deum, adeoque amisisti omnia. Antiquas quæ amisisti recuperare, aut recuperare [illegible].

Inter supplicia quę Deus [illegible] adhibet, illud tamquam omnium maximè formidandum [illegible]: Væ eis cùm recessero ab eis. Hic [illegible] ab [illegible] [illegible] [illegible], malum cui nullum [illegible] par, malum quod [illegible] vel acc[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quod perpetuæ damnationis omnium tormenta superat. Et vide hominis, quem Deus ob peccatum deserit, miseriam. Quicquid agat, quicquid patiatur hic homo, divinâ gratia destitutus, montes transferat, ignes [illegible], stellas contingat, fontes accendat, omnique saeculo admirandus [illegible] [illegible] [illegible] quidem cælestis beatitudinis [illegible], dum apud Deum in offensa est, à [illegible] cassus est. Fons omnium meritorum divina gratia est, qua iste peccando seipsum spoliavit. Aut ergo gratiam reparet, aut cælum desperet. Adde quod [illegible] [illegible].

Is qui sic à Deo deseritur, suomet quidem impulsu potest cadere, suomet conatu surgere non poterit: seipsum in foveam [illegible] numquam revocabit gradum, nisi Deus porrigat manum singulari ope. Echo non respondet nisi voce provocata: qui peccavit, non resipiscit, nisi à Deo excitetur. Sed [illegible] [illegible] [illegible] vel millies lapsus. Peccasti? [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] non [illegible] post lapsum [illegible] est [illegible].

Quando igitur tam atrox peccati genius est, tam detestabilis malitia, generoso prorsus spiritu pronuntiavit Anselmus: Si hic, inquit, peccati pudorem & illic tormentum inferni horrorem, & necessariò unum illorum haberem [illegible], prius me in infernum mergerem, quàm peccatum in me immitterem. Mallem [illegible] purus à peccato & innocens gehennam [illegible], quàm peccati sorde pollutus, cælorum regna [illegible], cum noscerem solos malos in inferno torqueri, & solos bonos in cælesti beatitudine foveri.

Hanc ob causam, idem sanctissimus scriptor: Aperi oculos, inquit, anima misera, & vide quid fuisti olim, & quid nunc es: quo loco fuisti tunc, & quo nunc es: Eras sponsa Altissimi, eras templum Dei vivi, eras vas electionis, eras thalamus æterni regis, eras [illegible] veri Salomonis, eras sedes Sapientiæ, eras soror Angelorum, eras hæres cælorum. Ecce cum omnia hæc fueris quæ dixi, quid [illegible] dico? Heu! Fratres [illegible] lacrimandum est, dum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sponsa Dei facta est adultera diaboli, templum Spiritus sancti mutatum est in spelæum latronum, vas electionis in vas contumeliæ, thalamus Christi in volutabrum porcorum, sedes Dei in cathedram pestilentiæ, soror Angelorum in sociam dæmonum; & quæ instar columbæ volitabat per cælum, nunc tamquam serpens repit in terra. Plange itaque semper, ô anima misera, plange: quia te plangunt cæli, quia te plangunt Angeli, quia te plangunt omnes Sancti, te plangunt lacrimæ Pauli, te plangunt [illegible] sanguine Christi Domini; quia peccasti, & mali illius quod commisisti, pœnitentiam non egisti.

Sed hoc amplius examinemus. Is qui peccavit, aut malum conscientiæ sentit, aut non sentit. Si sentit, miser est, nam in dolore est & quidem acerrimo. Vermis conscientiæ tormentorum maximus. Non sentit hoc? Iterum miser est, [illegible] miserrimus. Extremum malorum est, malum suum clausis oculis ferre, [illegible] vulneris [illegible] [illegible] perdidisse. Ita miseri dum bibunt, vini vim [illegible] non sentiunt, sentient digesto vino. Optimè [illegible] Chrysostomus: Primum malum est, esse malum; [illegible] [illegible] ægrum medicus non secet, ægrotat tamen æger; [illegible] non pateat Deo, in morbo tamen est, immò iam moritur qui peccat.

[illegible] [illegible] Sapiens Romanus: Prima, inquit, & maxima peccantium est pœna, peccasse: nec ullum scelus impunitum est, quoniam sceleris in scelere supplicium est. Quicquid male egerit, conscientia flagellatur. [illegible] [illegible] ibi & tormenta: nec possunt esse sine dolore vulnera conscientiæ.

Hominem malum est [illegible] percutit, lacerat, suspendit, mactat, torquet, [illegible], ipse sibi tortor, carnifex, supplicium, crux est. Forsan hæc non sentis, ex [illegible] [illegible] [illegible] omnem mali sensum perdidit? tanto igitur [illegible] [illegible] [illegible] est, quanto à peccati sensu remotior. Homo [illegible] [illegible], immò & sepultum, dicerem. Peccavit, & non dolet. Deum gravissimè læsit, nec veniam petit, divinam gratiam amisit, nec ingens [illegible] [illegible] perdidit, nec infernum [illegible] [illegible]. Iam

[illegible] inferis transcriptum est, & [illegible] peccatum [illegible]. Hæc peccati malignissima sunt artificia, homines mutare in pecudes insanas, quæ [illegible] esse non sinebant, quales in igne [illegible] sunt.

Cum in [illegible] supplicium abominationi [illegible] peccatum. [illegible] non tam, ut qui flagitiis [illegible] omnē perdiderant, prius sentirent gehennam, quam desinerent vitam. Ita Sodomæi ac Gomorrhæi cives prius inferos experti sunt, quam [illegible] apud inferos. Ad rem Chrysostomus. Quod si, ait, audito gehennæ nomine, [illegible] fidem non habes, illum ignem recordare Sodomorum. Vidimus enim, vidimus & in præsenti quoque vita gehennæ effigiem. Tale est Sodomorum incendium, id quod sciunt, qui ad ea loca profecti plagam illam divinam, ac cælestium fulminum opus oculis subiecere. Cogitato quam grave illud sit peccatum, ut quod ipsam gehennam etiam ante tempus exsistere coegerit. g

Pestis & calamitas [illegible] incredibiles, sed & [illegible] vices [illegible] expliceavent; multo tamen minus peccatum, quod vere pestis [illegible], vere fulcimen [illegible], vastitas [illegible]. Peccatum miseriarum omnium vere maximum malum, & solum malum est. Prior est culpa quam mors, prior quam gehenna, prior culpa quævis pœna, cum sit cunctarum pœnarum causa.

Susanna ad vendendam pudicitiam sollicitata, [illegible] precibus peccare? Si hoc, inquit, egero, mors mihi est; si autem non egero, non effugiam manus vestras. h Quid ais Hebræa [illegible] quod hic loqueris? Imo si [illegible] [illegible], si [illegible], effugies [illegible] produnt. Mors, inquit, mihi est, si hoc egero. Nequit castissima matrona [illegible]; quam sit illa corporis, mortem [illegible], peccatum; ad quam mors corporis collata, [illegible] sit. Verissimum illud Apostoli: Peccatum cum consummatum fuerit, generat mortem. i Hinc Susanna ge[illegible]: Melius mihi est absque opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini. k Disce, Christiane, à [illegible] Hebræa, potius corporis vitam perdere, quam Dei gratiam.

a Eccli. 21. v. 18.
b [illegible]
c Gen. c. 9. v. 18.
d *[illegible] se tamen [illegible] ad [illegible] gratiam: [illegible] consistendam.*
e *Aug. l. de Simul. c. 190. [illegible]*
f Gen. 19. 24. Jer. [illegible]
g Chrys. hom. [illegible] in epist. ad Rom.
h Dan. c. 13. v. 22.
i Jac. c. 1. v. 15.
k Dan. c. 13. v. 23.

§. III.

Tertium est quod initio posueramus; *Quisquis lethaliter delinquit, omne genus miseriarum ac calamitatum sibi ultro accersit;* Atque omnium omnino miseriarum, calamitatum [illegible] causa Peccatum. Cyprianus [illegible] Donatum hortatur, ut in montem [illegible] sublimem [illegible] ascendat, & inde prospiciat obiecta [illegible] maria, vallata prædonibus itinera, valles grassatoribus referta, colles [illegible], [illegible] & homicidas ubique frequentes, urbes simultatibus divisas, regna bellis [illegible], [illegible] plurimum malorum. Omnium causa peccatum; omnis turbæ & confusionis peccatum.

Rectissime Chrysostomus: Nomina calamitatum, inquit, philosophantibus nostris [illegible] sunt, vera autem calamitas est, Deum offendere. Nimis Deum abjicit, qui lucrum aut voluptatem, qui pecuniolam aut mulierculam audet præferre Deo. Si Deo Deum alium æque formosum, divitem, liberalem, sanctum proponeremus, prodesset non nihil esset stultitia nostra; at cum sordes & vilissima quæque, cum gaudia mala, cum res conditas, [illegible] caducas conditori præferimus impiè, hoc demum insania [illegible], hoc manifestaria impietas, atque hoc miserorum [illegible] Lerna, hoc [illegible] est [illegible]. Sed

Nil mortalibus arduum est,
Cælum ipsum petimus stultitia; neque
Per nostrum patimur scelus
Iracunda Iovem ponere fulmina. l

Mortalium stupenda temeritas non dubitat quidvis audere. Vel ipsæ hoc fabulæ loquuntur. Gigantes cælum affectant, Hercules invasit inferos, Iason cum sociis [illegible] maria, Dædalus [illegible] credit. Neomu-

gant fabulæ docentur: Superbi gigantum in-star, nolebant expugnare cælum quod solâ Humilitate viâ adiri potest. Contemporerunt Nomina sidera inficere. Anan Iasones & velleris aurei filiorum in pelago sederunt. Ambitiosi Dædali omnem capiunt aurem, lenem gloriæ. Audax omnia aggredi gens humana ruit per vetitum nefas.

Et mala tandem diffusa, contentiones, litigia, bella, ruinæ, vnâ è fonte peccati. Quicquid in humano corpore sanitatis, virium ac formæ est, Morborum & Mortis pabulum ac præda est opera peccati. Hebræus rex meritò vociferatur: Non est sanitas in carne mea, nõ est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum. Quocirca medicus è cælo, non utile solum, sed & necessarium in morbus consilium suggerens: Iam, inquit, noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Phthisim, & omne morborum genus in aciem contra nos eduxit Peccatum.

Macies, & noua febrium
Terris incubuit cohors:
Semotique priùs tarda necessitas
Leti corripuit gradum.

Horum omnium causa Peccatum. Et olim Regum fastus, & arrogantiam prudentium multis animaduertens; Ezechielem perlege, & Iacobum, Ioelem, & Iacobum, & lasciuiam variis cladibus punitam cernes. Plena est sacra diuinæ iustitiæ exempla. Quantam calamitatem in Reges Israël, in Coreas, in Sodomitas, in Dathan & Abiron asseclas, in Iudæorum populum, in infinitos alios Peccatum non immisit? Quot strauit millia, quot millions hominum fame, ferro, flammis, peste, sulfure, aquis Peccatorum absumpsit? Pereuntes propter iniquitatem suam. Quoniam qui malignantur, exterminabuntur.

Ita mors in omnes homines pertransiit per peccatum, ut vita non sit nisi mors continua. Et omnia mortis instrumenta, carceres, cippos, manellas, catenas, fasces, equuleos, flagra, virgas, taureas, cratices, scorpiones, laqueos, patibula, cruces, & quicquid tristis excogitatum est propter peccatum aut inuentum, ab iis quibus in homines peccare voluptas est. Sic enim varium peccati supplicium, sicut infinitus varium est ipsum peccatum. Non tot Proteus formas personas, non Empedocles tot transformationes, nec Pythagoras tot transmigrationes, nec Chaldæi tot vanitates, nec Ananias tot imagines, quot Peccatum fœdas formas, induit pessimas.

Quemadmodum verò sola probitas & morum innocentia hominem supra homines attollit, ita improbitas & nequitia hominem infra homines deiicit, & in bellinam mutat. Nam homo confidens, qui voracitate lupum induit, qui iracundiâ canem, superbiâ pauonem, auaritia bufonem, leuitate passerem, astutia vulpem, rapacitate vulturem, furore leonem, timiditate ceruum, lasciuia hircum?

Hinc Dauid vt serpentes & aspides dixit iracundos, inspicere malos, Adulteros Hieremias equos, Pharaonem Ezechiel draconem, Pharisæos Ioannes genimina viperarum, Impudentes Christus canes & porcos, Herodem vulpem appellat. Homines peccatum in feras transformat. Ex oraculo diuinis id liquet: Homo cùm in honore esset, non intellexit; comparatus est iumentis insipientibus & similis factus est illis. Parum hoc. Hominem peccatum transformat in diabolum. Apertè Christus discipulis: Ex vobis unus, inquit, diabolus est. Et Iudæorum turbis obiectabat: Vos ex patre diabolo estis. At diabolus, inquit Anselmus, non vt homines aut minus, ne peccaret, monitus est. Homo, licet intentata morte peccatum tamen non cauit. Diabolus semel, homo millies ac millies iterumque millies delinquit; ille in creatorem, iste tam in creatorem quàm in redemptorem salutis esse diuino impie.

In hominem inuidum grauiter excandescit Chrysostomus: Nam inuidus, inquit, ipso diabolo magis diabolus est. Inuidet Satan, sed hominibus, non sociis. Tu verò homo cùm sis, inuides hominibus, odium aduersus genus naturamque communem exerces, quod ne Satan quidem facit. Ergo flagitiis apertos, rectè diabolus, sed & infernum dicitur. Ioannes Apostolus: Et infernus, inquit, & mors missi sunt in stagnum ignis. Et quomodo hoc tandem? An infernus in infernum missus est? Ita profectò sacri interpretes affirmant. Nam qui vitam criminibus implet, rectissimè, Infernum dicitur. Nam sicut infer-

[illegible] ac [illegible] locus, [illegible] est, [illegible] sæpè [illegible] genus [illegible] quod [illegible] locat. Ita [illegible] ille [illegible] in infernum.

O Peccatum, ô venenum horribilem & pestilentem! qui [illegible], [illegible] humanam [illegible] [illegible]; qui [illegible], [illegible], [illegible] ac innocentiam, & [illegible] adoret. O [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]!

Quam [illegible] Pater [illegible] iam [illegible] Adam ubi es? [illegible] Adam verè respondisset: Nusquam sum. Nusquam tunc erat, nec enim in [illegible] ob commissum peccatum; nec in paradiso ob contractam pœnam; nec in [illegible] ob [illegible]; nec in rebus [illegible], ob [illegible] rebellionem; nec in Mundo, ob propriam inconstantiam. Nusquam, [illegible] esse [illegible] quam [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] hic vel illic esse [illegible].

Vis ergo scire, quid sit peccatum? Vide iam Adam [illegible]. Quot ea millenos hominum in extremas miserias præcipitarit? [illegible] fames, bella, pestis, hinc calamitates, ærumnæ ac [illegible], hinc morborum agmina, hinc mors ipsa. Absque hæc omnia peccato sunt. A tali arbore tales fructus, à tali causa tales effectus. Ad illud quidem [illegible] [illegible] [illegible] est; [illegible] [illegible] ob peccatum [illegible] [illegible], cum [illegible] [illegible] [illegible].

E cælo tonitrua, [illegible], grandines, fulgura, procellæ, [illegible], [illegible] [illegible] & vapores è terra [illegible] [illegible], qui [illegible] tempestatibus in terram redeunt. Haud aliter è cælo in nos fames, bella, pestilentias, morbos & [illegible] [illegible] quotidiana [illegible] [illegible], quæ quidem à Deo [illegible], sed prius vapores & exhalationes peccatorum [illegible]; hinc omne tempestatum genus, hinc omnes calamitatum turbines. [illegible] [illegible], illam Theologia nos docet. [illegible] [illegible] [illegible]: Mors, [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]; Mors, sanguis, [illegible] & [illegible], [illegible], & [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] sunt hæc omnia.

Peccatum [illegible] paradiso [illegible]. [illegible] vallem lacrymarum, in hoc exilium, in hoc mare procellosum [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] omnia mala. Verè [illegible] facit populos peccatum, quod Salomon affirmat. Vide tot [illegible] [illegible] Peccatum, [illegible] [illegible] barbarorum, tot [illegible] [illegible] Vandalorum & [illegible] tam crebra! Cur [illegible] sæpè [illegible]; cur [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]? Vnde tot agmina morborum, tot febres, epidemiæ, pestes? A peccato hæc omnia: Peccatum omnium miseriarum pelagus.

Cum Romanis Sapiens dicere: Errat si quis putat Deum nocere velle; non [illegible]. Deus [illegible] dat malum, nec [illegible]; [illegible] castigat quosdam, & coërcet, & [illegible] [illegible]. Vis Deum propitium [illegible]? [illegible] Mundi sunt oculi eius, ne videat malum, & respicere ad iniquitatem non poterit. [illegible] odit peccatum. Nam [illegible] [illegible] veritatem, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], sic & sanctitas [illegible] [illegible] & [illegible]. Sicut igitur Deus sanctitatem infinito amore, ita [illegible] peccatum odio [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Principio scipsum Deus [illegible] gratiam [illegible] qui peccavit. Deinde, [illegible] calamitatibus in hoc mare [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] peccata. [illegible] [illegible] [illegible] qui delinquit. [illegible] [illegible], [illegible] cælo [illegible]. Quamquam [illegible] peccatum [illegible] pœnæ æternæ, & tanta (quod [illegible] [illegible]) citra [illegible] [illegible], [illegible] Theologorum [illegible] [illegible], nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] supplicium, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] posse: Hæc [illegible] sic [illegible] [illegible]. Quid ergo est peccatum mortiferum? [illegible], Ehem! Hic [illegible] Angeli loquantur, [illegible] [illegible] eloquentur illud [illegible] abominandi, quod sit mon-

stro-

[illegible] vel unius delicias.

Hinc [illegible] est quod [illegible] peccati letalis Ludouicus Blosius pronuntiat: Si Maria Domina, ait, Virgo beatissima peccasset mortaliter, ac sine pœnitentia mortua esset, cœlum nunquam obtinuisset, sed cum [illegible] in inferno cruciaretur. f Tam exacta est Dei iustitia.

Atque hoc [illegible] Birgittæ patefactum, quæ [illegible] ad [illegible] audiit sic [illegible]: Si res illa, quam præ omnibus diligis, quæ est Virgo quæ te genuit, & quæ nunquam peccauit, si [illegible] peccasset mortaliter, & sine contritione diuina mortua fuisset, sic diligit iustitiam, quod anima [illegible] nunquam obtineret cœlum, sed esset nobiscum in inferno. t

Nimium obstupescendum est cuiuscunque peccati letalis [illegible] argentum, [illegible] sacculis [illegible] fulminis [illegible], sacculis penitus illæsis, & [illegible] ne quidem [illegible]. Mirabilius multo est animam [illegible] peccati [illegible] illapsa [illegible], ut cum æterna morte sit [illegible] habeat semper [illegible], nunquam extinguendam.

Solebat [illegible] Chrysostomus: Fratres mei, ait, nolite [illegible] sed militia parvuli [illegible], [illegible] pueri [illegible] pauorem habentes, mortem timentes, pueri enim laruas timent, ignem non [illegible] facile, quippe [illegible] ignis: sic &, nos timemus mortem, quæ larua est [illegible] contemptui, peccatum verò non timemus, quod verè timendum est. a Peccatum, quia [illegible] diuinam gratiam, [illegible] peccatorum [illegible], & ad mortem trahit æternam. Atque hoc [illegible] est nostræ [illegible] caput.

a Chrys. hom. 3 ad pop.
b Horat. l. 1. Carmin. Od. 3 fine.
c Psal. 37. v. 4.
d Horat. l. 1. Carm. Od. 3.
e Ps. 72. v. 29.
f Psal. 36. v. 8.
g Rom. c. 3. v. 11.
h Ps. 48. v. 11. & 12.
i Ioan. c. 6. v. 78.
k Chrys. tom. 3 [illegible] hom. 13. [illegible] 4.
[illegible] 2. ad Cor. 1. [illegible] hom. 31 ante finem.

l Apoc. c. 20. v. 14.
m Gen. c. 3. v. 8.
n Eccl. c. 9. [illegible]
o Prou. c. 14. v. 34.
p Petrarcha.
q Seneca epist. 85. post med.
r Habac. c. 1. v. [illegible]
s Blosius Monil. spirit. c. [illegible] ad finem.
t Reuelationes S. Birgittæ l. 4. c. 7. ante med. [illegible] ipsissima verba sunt.
u Chrys. hom. 3. ad pop.

§ IV.

QVærendum est: Quisquis letaliter deliquit, cælum in totum [illegible] perdit. Peccatum cœlo excludit, cælo emigrare, quod [illegible] amœnissimum, situ altissimum, spatio amplissimum, omni ex parte perfectissimum Mundi miraculum. Hoc uni cœlo excludit peccatum. Supremæ regiæ decretum [illegible] à Paulo promulgatum: Omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod est idolorum seruitus) non habet hæreditatem in regno Christi & Dei. a Damnum hoc non [illegible], sed [illegible] maximum est. [illegible] nocumentum aliud non [illegible] à peccato, illud abunde satis, & nimium quàm satis est, deliquisse [illegible] æternis. Dici potest hoc damnum, æstimari non potest. Rectè Augustinus: Si possemus, inquit, facere fratres, ut [illegible] [illegible], [illegible] quia nec sic erat malè viuendum. b Sic ergo, Ignis diuini iudicii [illegible] comprimat, quibuscunque habeteris deliciis affluant peccatores, & semper affluant, si tamen separati sint à diuino vultu, nec eum unquam videant à quo creati sunt, infinito & damno & supplicio mulctati sunt, [illegible] [illegible], ut Augustinus loquitur, & impœnitentiæ peccati plangunt [illegible] debitum.

Illud quidem dictum in Rhetorum scholis videtur [illegible]. Quis mihi det membranas [illegible] cælum [illegible], quis mihi tot calamos suppeditet quot arboribus sunt folia, quis mare in atramentum vertet, ut scribam damna quæ letale peccatum infert? c Sed nulla [illegible], exaggeratio nulla, nam etsi tot [illegible] calami, [illegible] [illegible] ad scribendum, nemo tamen [illegible] [illegible], quantum homini peccatum nocet, cùm nocet æternum.

Veritas ipsa pronuntiat: Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. d Nam hominis [illegible] imaginem in caelesti gloria ad nihilum [illegible] Deus, idque iure merito, quia infinitam Deo contumeliam intulit. Quanto enim maius est bonum quod Deo praestatur, tanto maior est quae Deo infertur contumelia. Atqui omnis thesauri, voluptates, dignitates, omnia bona sunt infinite minora Deo. Iniuria igitur Deo sit infinita, cui aequissime respondet infinita poena.

Et nonne id sibi plurimum constringit eum, cui tot ac tanta munera largitur gratis? Atqui vel sola lingua, vel oculi soli a Deo nobis concessi mille auri massas in aestimatione superant? Accedit corpus, & corporis [illegible] anima vel mille Mundis pretiosior.

Aegidius e divi Francisci sociis hominem profanum indicavit. Quidam, ait, manibus, pedibus & oculis carebat. Hunc unus aliquis amicorum sic allocutus est: Si quis, amice mi, & manus tibi, & pedes, & oculos restituat, quid tu illi repones? Subito loco servum, inquit, me illi addicam in omnem vitam. His in antecessum dictis Aegidius sic ubi, mi frater, quis manus, & pedes, quis oculos, & linguam, & aures, totumque corpus, quis animum, & quicquid boni habes, largitus est? Deus utique. Igitur si ob restituta membra tot multa, ut servum geras: quid ob attributa tibi membra omnia, Domino Deo rependes? Quam autem indignum est eum [illegible] offendere, qui oculos dedit, & illos [illegible] laedere, qui manus tribuit, & eam illam linguam laedere, qui linguam formavit!

Hinc certe infinita sit ratio Deo nos [illegible] obligatos, atque ob hanc etiam transgressionis culpa, & quod sequitur, culpae poena est infinita. Nam, quod brevi fuit tempore vel opere, inquit Bernardus, longum esse constat in perpetua voluntate. Quia hinc condemnatus est, qui in aeternum permanet voluntate, sic [illegible] est, qui in aliis non sit sui profecit. e Sic omnino, cuius vita moritur in culpa, erit mors vivens in poena, eaque sempiterna: sine fine vivere cogetur, ut sine fine per mortem crucietur. Mors enim semper depascet, nunquam consumet.

Eheu, rapidissimi temporis volantem bi- [illegible], seu hilaro [illegible] gloria, [illegible] perpetuo momento ponitur, acum perditur, vilescitur; [illegible] & [illegible]. [illegible] quolibet graviore delicto aeternitatem poenae [illegible], felicem & infelicem illic iactamus. [illegible] circumque [illegible] esse. Scimus haec, scimus, & tamen tam [illegible] delinquimus, maxime in tam dubia vita, quae nullum momentum a morte liberum polliceri potest. Quis tibi horam post sceleris [illegible], quis adeo momentum doloris & poenitentiae vel unum spondeat? Nihilominus in tanta vitae incertitudine, cum dubia sit, aeterna [illegible] salutis accipimus, igni gravi periculo nos exponimus: ita spatiis animi [illegible] nos includimus, gloria [illegible]. Hoc vere [illegible] ordinem. Caelum odit qui contemnit, qui negligit, qui ultro peccatis se involvit.

Lacon, uti Plutarchus memorat, votum se ipsum obstrinxerat, de rupe Leucade praecipitem se dare. At ubi conscendit montem, & summi fastigii altitudinem conspexit, horrore concepto avertit se, & pedem revocavit. Cumque illi hoc probri genus obiiceretur: Non parabam, inquit, ad illud votum maiore opus esse voto. f Qui facinus ardentem animo concipit, priusquam facinoris partem induat necesse est. Verum quid illud ex edita rupe in immanem voraginem praecipitium, ad illud sit e caelo in tartarum sese abiicere? Qua igitur ratione homines seipsos praecipitare agunt a fide beatorum, in barathrum diabolorum? Nimirum clausis oculis id faciunt, infinitam peccati malitiam non expendunt, inextricabiles aeternitatis gyros non respiciunt. Viam ad inferos caeci ac compressis oculis percurrunt. Quisquis vero caecus esse non sustinet, omnibus studiis ac votis hoc praecipitium cavet. Mavult omnia pati, quam illuc detrudi, unde exitum negatur.

a Ephes. c. 5. v. 5.
b Aug. tom. 8. in Psal. 49. [illegible]
c Amandus Herzog. Sapientia l. 1. c. 4.
d Matt. c. 26. v. 24.
e Bern. in parvis serm. n. 1[illegible].
f Plutarch. in Lacon.

§. V.

QVartum attentionis nostræ caput est: *Quisquis lethaliter delinquit, in sempiternum inferorum rogum se mergit.* Æternus ignis infandum peccati supplicium. Nil inest peccato mali, hoc omne malorum omnium compendium est. Peccati stipendium æterna mors. Anima quæ peccaverit, ipsa morietur: iustitia iusti super eum erit, & impietas impij erit super eum. a Præclarissimè Augustinus: Quanta pœna est, inquit, tantummodo à facie Dei separari? Qui autem illam dulcedinem non gustaverunt, si nondum desiderant Dei faciem, timeant vel ignem; supplicia terreant quem præmia non invitant. Vile tibi est quod Deus pollicetur, contremisce quod minatur. Veniet dulcedo præsentiæ, non mutaris, non exultas, non suspiras, non desideras. Amplecteris peccata tua, & delicias carnis tuæ; stipulas ad te congeris, veniet ad te ignis.

Ignis in conspectu eius exardescet. Nonne sit tibi ignis sicut focus tuus, quò tamen si manum mittere cogaris, facies quicquid voluerit qui hoc minatur. Si tibi dicat: Scribe contra caput patris tui, scribe contra capita filiorum tuorum, nam si non feceris, manum tuam mitto in focum istum; facies, ne ardeat manus tua, ne ardeat ad tempus membrum tuum; non semper in dolore futurum. Minatur ergo inimicus tam breve malum & facis malum: minatur Deus æternum malum, & non facis bonum? b

Quicquid malorum diaboli in animos vestros invehunt, id operâ peccati faciunt. Hinc innumeræ animi perturbationes, formidines, suspiciones, festinationes, mœrores, anxietates, desperationes. Sic hominis animus per peccatum fit infernus. Non est pax impijs, dicit Dominus. c

Homines ij qui peccatis sese permittunt, à cacodæmone tot catenis onerantur, donec ipsi sese pondere in inferorum barathrum præcipitent. Dum vivunt, inferis vicinissimi viciniores fiunt, velut cum grandis saxum è monte devolvitur, totus revolutum est, donec in imo sit. Sic carnifex ferreâ ungula unum digitum, cùm per fatales scalas attraheret, his tum vocibus animabat: Domine, adhuc unum gradum superamus. Tandem collum inseritur laqueo. Sic & aviculæ ad insidiosam escam invitatæ sequuntur, redeunt iterum iterumque cum placitum reddiderit, dum denique capiantur. Sic & peccatores: Adhuc unum saltum, deinde adhuc unum, his alterum illo, calculos istos superant, dum vano supercilio mentem suam aspernantur. Hæc initia peccandi est. Iustis satis est fecisse semel. Tum duplicantur, quadruplicantur, multiplicantur, centuplicantur sæpius.

Ita qui principio clam ac verecundè delinquit, denique perfrictâ fronte impudenter audet facere, quod cogitare aliquando verebatur. Ita torpedo prima plerumque consulta, ceteras post se trahit grandi numero turpitudines. Cœptum est ab unâ, addita altera & tertia, & decima, & centesima. Sic flucculus crescit in fluvium, sic gutta tumescit in Oceanum, sic scintilla glisciit in incendium attamen totâ non sopiendum. Hæc omnia peccati sunt stipendia.

Atque ideò plurimi maluerunt mori quàm vel semel peccare. Castissimus Ioseph maluit famam, imò & vitam perdere, quàm castimoniam. Verecundissima Susanna: Melius est mihi, exclamat, absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu Domini. d Dulcius ei fuisset lapidibus interimi, quàm adulterio inquinari. Beatissimus Paulus certus est à Charitate Christi se nec morte quidem separandum. e

Ambrosius præsul longè paratior est omnia pati, quàm malè agere. Cum enim Rufinus Theodosij Imperatori spem faceret se revocandi à sententia prælati: Novi ego, ait Imperator, constantiam Ambrosij, nullo regiæ Maiestatis terrore Dei legem transgredientis.

Chrysostomus non minus animosus Eudoxiæ Augustæ furores minas adeò non extimescit, ut fertur qui Imperatrici hæc renunciaret: Nostra hominum timemus, nihil ille nisi peccatum timet. Rex Gallorum Ludovicus maternam porrò à Blancâ matre didicit, potius mortem oppetere, quàm consensum letali noxæ præstare.

Anselmus Cantuariensis Antistes, si ei liberum fuisset, aut lethali peccato, aut Orci barathro se mergere, maluisset mergi barathro quàm peccato. Edmundus in eadem sede successor dignissimus: Potius, aiebat, in arden-

rem nugam intellexero, quàm ullum peccatum [illegible] in Deum commisisse.

Sanct. Demetrius [illegible] formę [illegible] ut Demetrii regis [illegible] clarderet, in bellicum [illegible] Satius ei sit tam acerba mors, quàm vita criminis [illegible] Sic & Papinianus [illegible], licet Christianis sacris non imbutus, mori maluit, quàm Caracallę Imperatoris facinus in fratrem designatum defendere. Hinc verum dictum:

Tolerabilius est qui mori habet, quàm qui male vivere.

Homo letali crimine contaminatus vilior ac [illegible] est cane, porco, bestia. Hæc enim [illegible] naturæ mortem [illegible], ille damnatam, sed [illegible] mortem, alteram, sed æternam Dei. Homo peccatis onustus, [illegible] rum videt, latronem infernalium spectacula rectè dicitur. De improbis illis affirmat Paulus: Pœnas, inquit, dabunt in interitu æternas à facie Domini, & à gloria virtutis eius, & exclusi sunt in omne ævum.

Ecquæ corporum mors tam effera tolli bellum, quę in aliam plus quàm simplici morte seviret? Aut quis carnifex, quis tyrannus, morte sua non contentus, mori post mortem iubeat? Semel occidisse [illegible] barbaræ crudelitatis satis est. At peccatum omni bellua & tyranno sævius, non contentum semel in hominem sævisse, sævit æternum. Videt enim, ad rotam trahi, & in viâ candentibus forcipibus lacerari, mori à tam gravi supplicio, summum hominis facinora [illegible] colligis, quantum ergo piaculum erit, quod nec æternis quidem suppliciis unquam expiabitur!

Et hæc bonæ [illegible], hæc toties à Deo denunciari, nec tamen nos à sceleribus retrahere? Hæc scimi, & tamen divinas leges audacissimè violamus? Hæc [illegible] eglicaniso [illegible], hoc ignibus æternis obiicit, in quibus & animam & corpus æternum [illegible], quàm vitam [illegible] flammis & pœnarum [illegible]. Quæ qui tantum secum seriò cogitat, non frænum iniicit cupiditatibus, & libidinum reprimit licentiam, & meliorem coget sui vitam? Melius est perire malle, quàm vivere.

O homines cogitate illa: an hæc simul æquo [illegible] & æternitas! Non levi pretio paratur cælum.

At [illegible] tam socordè nihilominus ac libere peccant homines, quasi Deus id nesciret, tâ audaciter, quasi non prohiberet tam impudentes, quasi non videat. Miramur stultitiam Esau, qui lentis edulium iure primogeniti longè potius visum est. Miror & ista, quisquis suæ cæli iura voluptatulam vilissimam habet, qui gloriæ hereditatem fumo vendit & nebula vanissimæ laudis. Vox generosorum vox est: Malo mori, quàm peccare.

Narrat Plutarchus Lysimachum apud Getas eò siti redactum, ut se cum toto exercitu in potestatem hostium dederet. Cumque iam deditione frigidâ bibisset, dixisse: Prô me hominem pravum, qui tantillæ voluptatis gratiâ tantum amiserim regnum! & Quantò verius hoc dicemus, quisquis letali se malo obstringit: Prô me hominem sanum, & omni modo insipientem, qui cælum brevissima atque voluptate vendo, qui res creatas creatori præfero, qui magis gehennam quàm æternum colo, qui mortem potius quàm vitam eligo, qui perire quàm servari malo.

Ah! Avare, quantillo vendis lucello cælum? Heu Lascive, quantilla mutas oblectamenticula delicias æternas! O Iracunde & invide, quàm tam vilibus cogitationibus tertia est gehenna! O gulose & ebriose quàm lingue tuo calices ambrosiæ & nectaris propinas? Heu quanta insania est bona æternitatis proposita, ob unius propè momenti gaudium, æquam illam excidere velle! Voluptas & Vindicta, Ebrietas & Crapula omnemque vitam momento delectant, æternitate illas [illegible] æternum cruciant.

Quid iam miramur, quod Deus improbos æternùm puniat, cùm etiam probos æternùm remuneretur? Deinde, quod iam sæpius dictum, qui peccat ob vilissimam voluptatulam, seipsum diabolo vendit, quid mirum, si emptor ius acquirat perpetuum? Sic apertissimè Achabo regi Elias: Inveni, ait, te venundatum esse, eò quod venundatus sis, ut faceres malum in conspectu Domini. Lasciviæ & sceleri causa non ideo qui sæpè commisisse iniungit æternitatem, augeri & puniri. Quando igitur qui apud inferos torquentur peccati iam commissa addunt continuatione (nihil enim pœnitentiæ vel consolationis in Orco) semel etiam augent iniuriam.

Ergo intelliget hæc qui [illegible] Deum: [illegible] capiat, & non sit qui eripiat. [illegible] qui læsus est. Ab hac ad illa provocatio [illegible] saxum frivola, [illegible], favores [illegible], preces sterilea, [illegible], [illegible] nulla. Nam [illegible] & intemerata, sententia suprema & inrevocabilis, [illegible] æternum, æternum est supplicium.

a Ezech. c. 18. v. 4. & 20.
b Aug. con. 2. in ps. 49. post princip.
c Isa. c. 28. v. 21.
d Dan. c. 12. v. 23.
e Rom. c. 8. v. 18.
f Publij Mimi.
g 2. Thess. cap. 1. v. 9.
h Aur. Dij boni, quam ob bonam voluptatem, summam amisit felicitatem! Plutarch. parte 1. tract. de Sanitate tuenda, pag. 257.
i [illegible] cap. 13. v. 22.
k Psal. 49. v. 22.

CAPVT XV.

Cur unica lethalis noxa supplicio afficiatur æterno.

NEmo mirabitur [illegible] [illegible] magnum incendio [illegible]. Vulcani [illegible] & [illegible] horrendum: [illegible] & voracissimus est; [illegible] habet, [illegible] non desinit, & [illegible] crescit. Omnia [illegible], & [illegible], & [illegible] sorbet. Non [illegible] potest, [illegible] habet. Omnia [illegible] [illegible], [illegible] omnia. [illegible], & [illegible] [illegible]. Quæ [illegible], [illegible] esse [illegible] dicam, cui tam grande [illegible] [illegible], [illegible] fuisse. Non itaque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuisse.

[illegible] Vitam [illegible] [illegible] affirmant non [illegible], [illegible] vita Æternitati comparata [illegible] [illegible]. Quod si [illegible], ob hoc momento Æternitatem [illegible], nec hoc [illegible] [illegible] comparari non [illegible]. Nam à [illegible] nos sunt, [illegible] non sunt æterna. Neque vero [illegible] [illegible], hac vitæ [illegible] æternum [illegible] [illegible]. Hoc enim non nostri, sed Christi promeritis tribuimus.

Sed quod mirandum, hoc est, [illegible] momento [illegible], [illegible] supplicij æternitatem [illegible]. Actionem [illegible] [illegible] præmium [illegible] æternum, ob Christi Domini promerita, quæ infinitum sunt pretium; verò [illegible] [illegible] nostra [illegible] [illegible], [illegible] supplicio [illegible], id nostram intelligentiam [illegible], non [illegible] hoc Theologiæ arcanum. Quid igitur [illegible] voluptatis [illegible], aut [illegible] vel ut [illegible], [illegible] [illegible] quid habent [illegible] [illegible] malitiæ, quæ [illegible] Æternitate [illegible] [illegible], quæ [illegible] ignibus [illegible]? [illegible], non capiunt.

Huic quæstioni [illegible] responsum est in superioribus. Sed quæstio magni momenti, & captu difficilis, non explicatione una sed iterata explicatione. Cui [illegible] [illegible] supplicijs [illegible], [illegible] Æternitatis [illegible] causam [illegible] proseqvemur.

§. I.

IN sacris Christianæ arcana quædam sunt, quæ [illegible] satis intelligentiâ & ratione comprehendimus, [illegible] [illegible] veneramur.

Mysterium [illegible] Trinitatis, Christum hominem [illegible], [illegible] [illegible], Mortuorum in vitam reditum, Æternitatem supplicij. Quia verò hæc [illegible] [illegible], ideò illa singulariter divina providentia Oraculis, Concilijs [illegible] [illegible]. Nostrum hic est de supplicijs [illegible] [illegible], & cur ea Deus, cuius [illegible] est infinita, voluerit esse æterna.

Varia sunt Theologorum responsa. a Sed, cum [illegible] [illegible], ad caput [illegible] [illegible], [illegible] qui [illegible], nec displicet responsum: Scelerati in locis infernis semper peccant, ideò semper puniuntur. Quia ergo [illegible] est in eo non desinere pœnam, qui [illegible] [illegible].

Non displicet responsio. Imò non solùm

quod

apud inferos æternum peccant damnati: sed etiam apud nos, dum viverent, aliquam peccandi æternitatem invenerunt. Perpendamus hoc paulò accuratè.

Quisquis ad ultimam mortem usque [illegible], [illegible], æternùm peccat, ideò in æterno [illegible] [illegible] punitur. Tam verè quàm eleganter Gregorius: Constat nimirum, inquit, & veraciter [illegible] est, ut inter bonos finis gaudiorum [illegible], nec inter damnatos finis esse tormentorum. Veritatis dictum est: Et ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam. *c* Quia ergo verum est quod promisit Christus, falsum procul dubio non erit quod minatus est Christus. Sed dicat mihi [illegible] te velim, quomodo iustum sit, ut culpa quæ cum fine perpetrata est, sine fine puniatur? Respondet beatissimus Pontifex: Hoc rectè diceretur, si districtus iudex non corda hominum, sed facta pensaret. Iniqui enim ideò cum fine deliquerunt, quia cum fine vixerunt. Nam voluissent utique si potuissent sine fine vivere, ut possent sine fine peccare. Ostendunt enim quia in peccato semper vivere cupiunt, qui nunquam desinunt peccare, dum vivunt. Ad magnam ergo iustitiam iudicantis pertinet, ut nunquam careant supplicio, qui in hac vita nunquam voluerunt carere peccato. *d*

Hic velim autem aliquid [illegible] observari. Est atque peccati adhæsio [illegible] [illegible] longè [illegible]. *Non peccasse tantùm, sed cupere adhuc peccare.* Hæc peccandi cupiditas in æternum supplicii [illegible] est. Siquidem Deus non tantùm inspicit peccata quæ facta sunt, sed & concupiscentiam ac [illegible] ad [illegible]. Exemplo rem intelligamus.

Vir ille [illegible], sic [illegible], [illegible] adhuc quæ peccare non desiit. Si [illegible], [illegible] aut [illegible] [illegible], tandem [illegible]. Si centum [illegible], non [illegible] [illegible] [illegible], æterna [illegible] ac [illegible] peccata. Quia ergo [illegible], & ad [illegible] æternum [illegible] est peccandi [illegible] ac concupiscentiæ, iure meritò æterna erit & peccatorum pœna. Ergo, quod Gregorius [illegible], Nunquam careant supplicio, qui in hac vita nunquam voluerunt carere peccato.

a [illegible] *2. dist. Conf.* [illegible]

b [illegible] *damnatorum blasphemias, non* [illegible] *peccatorum appellari.*

c *Matt. C. 25. V. 46.*

d *Greg. l. 4. dial. C. 44.*

§. II.

Damnati porrò nolunt, quia [illegible] [illegible], nec [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] non [illegible]. [illegible] enim ad gratiam à [illegible] habent [illegible]. Illud autem longè [illegible] est, & [illegible]. Damnati gratia [illegible] [illegible] adeo [illegible], ut [illegible] [illegible] dictamus ut: *Miserere mei Deus.* Tamen [illegible] gratiæ [illegible]. Quis [illegible] [illegible] [illegible], e quibus nulla via [illegible] nunquam [illegible], vel solas has [illegible]: *Peccavimus, parce.* Hinc non malè quis dixerit: In inferno [illegible] esse diabolos, hoc est, [illegible] ac [illegible] [illegible], qualis non diaboli tantum, sed & omnes damnati sunt.

Qui in re [illegible] dum [illegible], damnatus [illegible] est, [illegible]. [illegible] [illegible] ab [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] opus [illegible]. Quod Deus, dum [illegible], nunquam [illegible], [illegible] gratia [illegible], sed [illegible] tamen [illegible]: [illegible] tibi, [illegible] [illegible] gratiam, [illegible] semper, [illegible], & [illegible], [illegible] corpori; [illegible] misericordiæ [illegible] ingredere. Ubi [illegible] à corpore [illegible], [illegible] obserabuntur.

Æquissimè [illegible]. Nam si [illegible] [illegible], si [illegible], [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible], dum [illegible], repulsam non tulisset. Post [illegible] non amplius [illegible], non gratiæ [illegible] sperandum.

Hæ pactiones erant, nec nullis admonitionibus [illegible], oblatam gratiam non esse negandam, misericordiam dum liceret, amplectendam. Neutrum faciens, gratia [illegible], misericordia neglecta, [illegible] esse [illegible], [illegible]. Ergo qui [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] æternâ esse [illegible], [illegible] nunquam [illegible].

Deinde, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rectissima [illegible] [illegible] [illegible]

 [illegible]

[illegible] debetur, [illegible] supplicium æternum. Nam (quod in philosophorum scholis [illegible]) contrariorum eadem est ratio. Sempiternum gaudium est, beatum esse sine fine: Tormentorum in Orco tædio est, sine fine esse miserum. Christus Ecclesiastes à cælo dignissimus concionem suam [illegible] hoc æterno epilogo clausit: Et ibunt hi in supplicium æternum; justi autem in vitam æternam. Quod Matthæus asseverat sic factum esse, inquit, cum consummasset Jesus sermones hos omnes a fin. [illegible] suæ Dominum Jesus non alia signavit clausula, quàm hac ipsa, de præmio ac supplicio æterno. Nimirum tam justus est Deus, quàm misericors; amicis summum gaudium, inimicis tormentum summum decrevit.

a Matt. C. 25. fin. & C. 26. initio.

§. III.

ET hæc quidem cõgruentissimè dicuntur. Sed unde à capite rem arcessimus? Ego hic Augustini sapientissimam pronuntiationem [illegible] brachiis amplector. Vir sanctissimus ita loquitur: Factus est malo dignus æterno, qui hoc in se peremit bonum, quod esse posset æternum. a Hoc ipsissimi supplicii æterni caussa est, infinita cujuscunque letalis noxæ malitia. Cùm enim Bonitas offenditur infinita, offenso infinitam concipit malitiam, quæ summum Bonum tam temerario aggressu violare audet.

Theologorum princeps Thomas Aquinas: Peccatum, inquit, nihil aliud est, quàm actus [illegible] malus. In omni verò letali peccato duplicem assignat malitiam. Prima est, Actus rationi ejusque regulæ difformitas. Altera est, [illegible] Deo irrogata contemptu Dei. Atqui hæc malitia nihil aliud est quàm voluntaria à Deo aversio, quæ [illegible] censetur infinitum, quando Bonum abjicit infinitum. Certè omnis letalis noxa contemptum Dei præ se fert. Exemplo rem monstrabimus.

Vibis [illegible] lex capitalis est: Nemo gladium, nemo pugionem gestato. Qui legis [illegible] opera [illegible] & gladio & pugione [illegible], magistratum aut principem legislatorem spernit. Non aliter edixit [illegible] Nemo fureturi. Nemo [illegible]. Nemo adulterium, &c. At [illegible] Deo hic [illegible] tur, illi furantur, illi adulterantur, quicquid lex vetat. Nam hoc non est contemnere Deum? Qui Cæsaris edictum violat, in Cæsarem peccat. Quisquis leges divinas spernit, Deum contemnit. E sacris paginis [illegible] Anima quæ peccaverit, & contemptor Domino negaverit [illegible] suo deponitur. b Sic & Augustinus: Peccatum est, inquit, spreto incommutabili bono, rebus commutabilibus adhærere.

Hinc infinita illa malitia emergit. Nam quò Majestas quæ læditur major, hoc & offensio gravior est. Virum nobilem lædere, grave est, gravius, dynastam; gravius, Comitem. Hæc tamen multò gravius est lædere Principem; longè gravissimum lædere Regem aut Cæsarem. Sic gradatim itur in barnum. Quàm ergo grave est lædere Deum infinitæ Majestatis dicturi eramus!

Hinc infinita hæc malitia vel unicæ letalis noxæ, cogitationis impuræ vel unicæ, nullo actionum bonarum cumulo potest evelli. Nam si in unâ divinæ Justitiæ lance, omnia beatissimæ Mariæ Virginis, omniumque divorum ac cælitum promerita componantur, in alteram noxa letalis vel unica conjiciatur, illa omnia bona tantam molem nunquam æquaverint, illa pro hac nunquam satisfecerint. Dicta prorsus formidabile est, omnium probonum hominum sanctas actiones, unam letalis culpæ pondere superari. Hoc tamen nemo mirabitur, qui Deum Deique Majestatem immensissimam æstimaverit. Condonationem [illegible] à re eadem contemni infinitæ [illegible] factum est. Dicite [illegible] [illegible] : Reus erit æterni delicti. c.

a Aug. l. 21. de Civ. Dei C. 12. mihi p. 289.
b L. cit. Cap. 6. vers. 1.
c Marc. c. 3. v. 29.

§. IV.

TAnta est igitur cujusque infinita noxæ letalis cujuscunque malitia, ut nullus virtutum officiis pensari possit, nisi eam [illegible] supremus ultro condonet. Quia verè Deus multo quàm [illegible] vel uni homini millies [illegible] culpæ gratiam facit, & impunitatem concedit, eâ tamen lege, ne culpam repetat, aut repetitam, [illegible] pœnas expiet.

git, quibus in alium Orbem migrat. Differt ille, & [illegible] aeterni delicti reus est, [illegible] semper.

Ad eam [illegible] Augustinus: Qui pro aliquo grandi crimine, inquit, morte mulctatur, numquid mora qua occiditur, quae perbrevis est, eius supplicium leges aestimant, & non quod eum in sempiternum auferunt de societate viventium? [illegible] leges huius civitatis, ut in eam quisque revocetur [illegible], ut in vitam [illegible] aeternam [illegible] damnatur. a Si [illegible], ut perpetuam [illegible] quam [illegible], non idem Deus [illegible] [illegible]?

Quando igitur infinita [illegible] malitia [illegible] infinitatem, haec autem non possit per [illegible] (ut in scholis loquuntur) per [illegible] tus modo est, ut scilicet quod non habet [illegible] atrocitas, habeat temporis diuturnitate. [illegible] ignem & vermes in carnes eorum [illegible], & [illegible] interminata. b

Cum nos haec talia meditamur, patere sic esse affectos debere, prout [illegible] plerique [illegible] non sine gemitu supplicium sibi debitum in aliis cernunt. [illegible] magno [illegible] & famae [illegible], & occultis [illegible] [illegible], haec apud animam suam volvendo: En [illegible], nobis [illegible] post mortem [illegible] [illegible]. Et quae [illegible] tamen [illegible]? Sunt [illegible] & ipsi, quorum omnia facta [illegible] quisque [illegible] non [illegible]. Et qui aliquot [illegible] millia [illegible], famae & [illegible], in [illegible] ac [illegible], [illegible], & qui in [illegible], paulo [illegible] compilarunt, & [illegible] fortunam [illegible] [illegible], & [illegible]. Cave: Deus [illegible] gratis, sed [illegible] gravitate compensant.

Ita [illegible] cogitandum cuique nostrum cum [illegible] cogitamus: [illegible], quot capitalia [illegible] & tamen [illegible] a flammis [illegible] quam multi, non dubitamus in Orcum [illegible], [illegible], qui longe pauciora quam ego, & levioraque [illegible] commiserunt. Diutius sol [illegible] mihi splendet, alios qui [illegible] quam ego deliquerunt, aeterna nox [illegible]. Cave, [illegible] ulto divina [illegible]. In arcto stat praecipitio, & una tantum [illegible] [illegible], momento [illegible] & [illegible] abyssum & chaos [illegible] excipiet. Cave, vel [illegible] te praecipitet; [illegible] te febricula, [illegible] aut apoplexia, [illegible] aut glans aerea [illegible] te eripuerit. Caelo [illegible] Numinis: excipiunt Angeli. [illegible] excipiunt diaboli, [illegible] aeternus ignis.

Patri [illegible] Ignatius multos in infernum [illegible], qui forsan [illegible] & contaminarunt, sive iam [illegible], sive [illegible], seu cogitatu obscoeno, sive aliud loquendi, cogitandi, agendi modo deliquerint.

Cogitandum etiam serio, damnatos fuisse homines nobis similes, & meliores forsan Christianos, qui sacramentis & concionibus, qui libris sacris & [illegible] ad optima quaeque [illegible], forsan aliquanto tempore vitam [illegible] duxerint, familiares cum Deo; [illegible] ac [illegible] agendo, in peccatum mortale prolapsi, iusto Dei iudicio aeternis incendiis sunt addicti.

O mortales, ponite corda vestra, clamat Aggaeus vates, ponite corda vestra super vias vestras. d

a Aug. l. 21. de Civ. c. 11. med.
b [illegible] Cap. 26. [illegible]
c [illegible]
d Aggaei cap. 1. vers. 5.

§. V.

Sigismundus Imperator, quod Aeneas Sylvius narrat, Theodoricum Coloniensem Pontificem inter principes maximae auctoritatis virum diversa interrogavit: Quo pacto [illegible], ait, obtinenda est felicitas, qua quis vere dicatur felix? Cui Theodoricus: Haec, inquit, inter mortales frustra quaeritur. Imperatore iterum: Ergo, inquit, ad illam caelestem, quae [illegible] ducit via? [illegible] Theodoricus: [illegible], inquit, nec certior, nec tutior

est, qualis futurus in rebus agendis omnibus, [illegible] Imperator, et etiam [illegible] ingressus est. Ad quae Theodosius: Non [illegible] difficile est, modo tales simus, quales futuros esse promisimus; cum [illegible] tales non futuros esse promisimus; cum [illegible] responsum ad omnia sapientem.

Et vero nulla hic vera felicitas est, quaerimus illam, non invenimus. Summa hic rerum instabilitas, [illegible] & vacillant omnia, fodet constantia, [illegible] voluptas [illegible] ad beatam aeternitatem [illegible]. Via vero ad delicias caelestes rectissima [illegible] est, porta in omni actione [illegible]. Hanc porro viam ingredimur, si nostris ipsi promissis stamus, si quae in gravibus periculis, in vehementibus morbis, in confessionibus [illegible] promisimus, in opus educamus, & a verbis [illegible] facta.

O varium & mutabile semper hominum propositum! Siracides clamat: Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit eum, quid [illegible] lavatio illius? a Post baptisma [illegible] lavatio illius? Post baptisma [illegible] culpam post lacrimas [illegible] petit. Clamat Isaias: Lavamini, mundi estote. b Lavamur, sed ad sordes brevi [illegible]. Post lavacrum mundus esse negligit, quisquam innocentiam vitae, post poenitentiam non custodit. Clamat iterum Siracides: Non alliges duplicia peccata, nec enim in uno eris immunis; non iteres verbum in oratione tua. c Verbum in oratione iterare, est, post fletum committere, quod rursum [illegible] sit flere. Quod Gregorius confirmat his omnino verbis: Quisquis peccata plangit, nec tamen deserit, nec quidem convertit, sed lamentare conferit, [illegible] d Ideo, inquit, admonendi sunt qui commissa plangunt, nec tamen deserunt, ut considerare sollicite sciant, quia flendo inaniter se mundant, qui vivendo se nequiter inquinant, cum [illegible] se lacrimis lavant, ut mundi ad eam [illegible] sordes redeant. Hinc scriptum est: Canis reversus ad suum vomitum. Et quoties Christus Dominus unum quemque nostrum inclamat: Ecce sanus factus es: iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. e Hoc audimus, [illegible] & [illegible] committimus. Ideo plane & [illegible] Bernardus: Irrisor est, inquit, & non vere poenitens, qui adhuc agit quod poeniteat. Ubi ergo vis verus esse poenitens, cessa a peccato, & noli amplius peccare. Sic plange commissa, ut non denuo committas plangenda: quoniam inanis est Poenitentia, quam sequens coinquinat culpa. f

a Eccl. 34. v. 30.
b Isa. Cap. 1. Vers. 16.
c Eccl. Cap. 7. v. 8. & 15.
d Greg. tom. 1. parte 3. pastoral. cura admonit. 31. mihi pag. 297.
e Ioan. C. 5. Vers. 14.
f Bern. l. de Anima. c. 4. mihi pag. 1034.

§ VI.

HAec scimus, & vero etiam, quicquid a nobis exigitur, fallaces promittimus, & cito [illegible] Ah, quoties, & quanta sanctissime spondemus, & nihil [illegible] postremo [illegible] obligamus, & nihil [illegible] tam pollicemur constantissime; & nihil [illegible]. Parturimus grandia, tandem [illegible], hoc est, imbelle & frugivorum opus prorepit.

Valerius narrat, in exercitu Xerxis, quem adversus [illegible] contraxerat, equae partum leporem effusum. Eo maxime genere tanti [illegible] apparatus [illegible] est eventus. Nam qui mare classibus, terras pedestribus copiis operuerat, ut fugax animal, pavido regressu regnum suum repetiit.

Tales omnino sunt nostri conatus: omnem uno die sanctimoniam conciliamus, non [illegible] suscipimus ardorem, propositum hominum [illegible], optimos mores promittimus: sed consilium non capitaneum; propositum non premimus, coepta non tenemus, a destinato abstrahimur, a promissis resilimus, semper quales antea; & saepe peiores. Sic opera [illegible] perierunt, sic mores parturiunt malorum. Standum & perseverandum est, proposito inhaerendum, bene coepta sunt urgenda. Breves dies hominis sunt, g & transfilientem vitae filum subito praeciditur. Araneariorum [illegible] [illegible] sunt sic spoliamur, quaeramus [illegible] vita nostra similis est, quarum circinatum orbem decussata pariter intervalla [illegible] quae ipsa [illegible] singula; [illegible] tenuitate filii, & [illegible] ubique [illegible] [illegible] [illegible], in eam telam omnem [illegible], [illegible] [illegible] plagulisque, quod Proclus [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]

[illegible] implerent. Hæc [illegible] vitæ nostræ [illegible] est, quam tamen [illegible] illa doceri [illegible] quidam [illegible], & [illegible], qui [illegible] ad [illegible] [illegible], cum illis vel [illegible] David [illegible]. Aut [illegible] aranea [illegible], quæ [illegible] in [illegible] & [illegible], ut ad araneorum [illegible] nostri [illegible] debeat. [illegible], & [illegible], per quam non [illegible], [illegible].

[illegible] Æternitatem propinquantem [illegible] nostrum procul [illegible] ab [illegible] non erunt [illegible]. Quis scit, quamdiu [illegible] [illegible]? hodierna [illegible] luce [illegible] tota [illegible] Æternitas. Quid ergo [illegible], quid in [illegible] momento [illegible]. Salvet unusquisque animam suam. [illegible], qui [illegible] momentum [illegible] æternam [illegible] Æternitatem.

a [illegible]
b [illegible] v. 5.
c [illegible] c. 27. [illegible] v. 38. [illegible] vocat.

CAPVT XVI.

[illegible], [illegible], tam in [illegible], quam in suppliciis [illegible].

§. I.

QVicquid dicamus, quicquid clamemus, quicquid [illegible], sive prophetarum vaticinia, sive Christi [illegible] & oracula, sive Apostolorum scripta ingeramus, [illegible] frustra [illegible]. [illegible]. Clamatur, [illegible] clamet, promissa & [illegible] quidem, sed [illegible]. Et [illegible] illa vox, Æternitas, Æternitas, Æternitas millies [illegible] millies [illegible], [illegible].

[illegible] his [illegible] monemur verbis [illegible], & vitam illam [illegible] quam Deus [illegible] est his qui [illegible] [illegible]. a [illegible] alia post hanc [illegible] vita, semper beata, [illegible] lepta [illegible] & perpetua. Nunc ergo [illegible]: leve & momentaneum [illegible] nostræ [illegible] gloriæ pondus [illegible]. b Quod [illegible] est pati, [illegible]. Quicquid igitur [illegible], in omni patientiâ & longanimitate, cum gaudio gratias agentes Deo, c sustinete.

Hæc plerique omnia [illegible] gratis. Nec alia [illegible], quam illa [illegible] Manda, remanda, manda, remanda, expecta, reexpecta, expecta, reexpecta. d Quicquid de futuro [illegible] & [illegible]; voluptas hæc [illegible], [illegible] difficillimum. Appetitus [illegible] est quibuscunque [illegible]. Deus [illegible] est & [illegible], qui [illegible] [illegible].

Hæc illa sunt [illegible] O miseros, & ô [illegible] mortales! An [illegible] has voluptates vestras, quæ adeò [illegible], esse [illegible]? An non vestra vobis conscientia [illegible] quotidie [illegible]? an non [illegible] timor? An non alicui [illegible] imperaret? Sed dicitis, [illegible] hoc [illegible], voluptatem [illegible] & [illegible], momento [illegible], subito [illegible] & [illegible] Mundi [illegible] Æternitati [illegible], nec possibile est, [illegible] est. Sed [illegible] hæc cogitatis, [illegible]? Si [illegible] Christianæ [illegible], [illegible] vobis erit, hæc vobis cogitare, hæc credi. Sed [illegible] est, [illegible], [illegible], ut [illegible], ad [illegible] tota [illegible]. Hinc [illegible] & [illegible], hinc omnis [illegible]. [illegible] confessio, modò eam sequeretur & [illegible] tio.

a Tit. cap. 2. vers. 18.
b 2. Cor. cap. 4. v. 17.
c Coloss. 1. v. 13.
d Isa. 28. v. 10.

§. II.

SEd liceat denuo quærere: Nõ [illegible] vitia, vobis [illegible] supplicia [illegible] à Deo [illegible]. [illegible] Quia [illegible] non [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible], et [illegible] impudentes [illegible]

vinis

vitae leges violare nō verebimini? Adeo ut nec [illegible] formidine poenae peccatū obsistat: nul- lus gehennae metus, nullus ignis perpetui hor- ror, nullus amor caeli. Hinc in omnē licentiā effusi mores, hinc querulis in adversis impatiē- tia, hinc petulantia & luxus in prosperis oblivio [illegible], hinc omnium vitiorum [illegible]. Nimi- rum omnis à cogitationibus vestris exulat Ae- ternitas. Quam forte creditis, sed revera non expenditis. *Nullus est qui recogitet corde.* a

Aeternitas in ore est, sed in animum non descendit. Audit saepius aeternitatis nomen, nemo penetrat. Aeternitas vix ab ullo satis mo- mento ponderatur. Aeternitatis infinita secula quandoque saltem cogitamus, sed obiter: de ea ab aliis scripta legimus, sed obiter: immen- sitatis Aeternitatis hoc fundo vertiginem in con- cipiendo adumbratam aspicimus, sed & hoc obiter & perfunctorie. Brevi [illegible] geminae alarum cogitationū mole obruimur. Sic Ae- ternitatis vis animum ingressa, mox vanissimis cupiditatibus sepelitur. Inde omnia priora [illegible] blandimenta subrepunt, & animum [illegible] occupant. Ita fides nostra, quam iacta- mus, fides [illegible], [illegible], mortua est.

Narrat illustrissimus scriptor Baronius, quod sibi [illegible] asserens: Haec, inquit, auditione accepi, ab [illegible] viro Michaele Mercato, qui de [illegible] haec explorata retulit, quae compluribus eru- ditorum virorum assertione firmata, & pro concione saepius narrata. Res ita habet. b

Michael Mercatus senior cum Marsilio Fi- cino ingenio nobilissimo viro, intimā [illegible] bant amicitiā, quam & paria Philosophiae studia accendebant. Utrique [illegible] Platonis [illegible] combiberat. Post [illegible] disputa- tionem inter se, quis hominis post obitum mor- tis [illegible], quò animus humanus migret, quae rerum facies in Orbe altero? Atque hoc è Platonis mente deducebant Christianis ora- culis confirmandum.

Sermone inter disserendum longius pro- gresso, ad eam [illegible] conventionem devene- re, ut [illegible] uter alteri [illegible] permitteret, ut qui prior naturae concederet, superstitem de alterius vitae [illegible] fi- delissimè, si liceret annuente Deo, redderet certiorem. Hac pactione & [illegible] omnino in haec verba.

Post aliquantum temporis, hi duo [illegible] in urbibus distantes habitarunt. Cumque Mi- chael Mercatus summo mane ad [illegible] Mu- sa [illegible] philosophiae operaretur, [illegible] in proxima platea ad ostium [illegible] cursu properantem, simulque Mar- silij succlamantis vocem audit: *O Michael, ô Michael, vera sunt illa, vera.* Verissima Mi- chael ad [illegible] amici vocem [illegible] à [illegible] ad fenestram accurrit ac prospicit, [illegible] que à tergo Marsilium equo [illegible] vehentem, [illegible]. Hunc [illegible] voce prosecutus, Marsili, Marsili, clama- bat. Sed eques candidatus [illegible] oculis sese subduxit. Mercatus inopinato spe- ctaculo attonitus, quid cum Marsilio contigisset, [illegible] coepit indagare. Didicit [illegible] Mar- silium Florentiae ea ipsa hora obijsse, qua ad suas aedes visus à se auditusque esset.

Ab eo tempore Mercatus, quamvis iam antea vitae integer, & commendatae probi- tatis homo, philosophiam, [illegible], [illegible] habere [illegible], ipse in posterum solius Christianae philosophiae leges sectatus. Ita quod reliquum vitae habuit, [illegible] Mercatus [illegible], ad [illegible] transiliit, Aeternitatem assiduè meditatus è [illegible]

a *Hier. Cap.* [illegible] *Vers.* [illegible]

b *Baronius tom.* 5. *Anno* 411.

§. III.

ATtenta Aeternitatis meditatio, vitae me- lioris principium est. Laudatur vir- tus, & alget ubi vita aeterna non cogitatur. De- clivis & facilis ad inferos via est, ubi mens non assiduè ad beatorum vel damnatorum ae- ternitatem cogitandam attenditur.

Haec scimus, haec credimus, nec tamen ob- dormimus, & summum bonum negligimus. Audimus quidem dicere, *O Aeternitas!* At interim hilari animo [illegible] capi- mus, & toto [illegible] prolixius, ad [illegible] collum [illegible] alio genere Aeternita- tem [illegible], ac [illegible] à colluvie [illegible] cogitationibus [illegible]; [illegible] illud [illegible], & [illegible] Deo [illegible]. Caelestes thesauros [illegible], ac terrenis terrae [illegible], pecuniam, [illegible] aulis [illegible], & [illegible] Mammonae. Aeternos [illegible]

ipsis

[illegible] videmus expavescere; at invenies ira & livida, velut Ætna igniter, flammigamus. [illegible] ad omni [illegible] [illegible] expectamus avidi, ac [illegible] adeo suspectamus debita, [illegible] ex otio ducamus, ad optimum [illegible] [illegible] & languidi.

O non, violentos qui cælum rapiant, sed [illegible], qui via spatiosa & amœna malunt errare, quam aspera [illegible] & arcta, iter venire rectam.

Interim Christus omnesque cælites inclamant: Contendite intrare per angustam portam; Contendite, Contendite, quia multi [illegible], & non poterunt. a Properaque [illegible], [illegible] carnis; Vincendum & [illegible] est, Contendite. At nos nec currimus, nec properamus; nec contendimus, nos [illegible] languentes [illegible] ac [illegible] gradimur, & [illegible] sequimur. Ac [illegible] & non [illegible] [illegible].

Nostrum Velleri [illegible] [illegible] est [illegible] invalidis conatibus. Æger [illegible] & lecto [illegible], [illegible] [illegible], pedem ponit, ambulare tentat, mox [illegible] defecta in lectum recidit. Crura illius [illegible] fulcra sunt nimis imbecillia, [illegible] corporis [illegible]. Vellet surgere, sed [illegible] [illegible]. Vix alii sunt conatus nostri, [illegible] cogitamus, multa [illegible], sanctitatem molimur, videmur velle tum bene agere. Sed vana sunt hæc suis viribus molimina, [illegible] alacritas spiritus, omnia pervada [illegible]. [illegible] vita [illegible] [illegible] quam [illegible] [illegible] sine gestis [illegible]. Ita [illegible] [illegible] [illegible] parabamus, & [illegible] [illegible] [illegible].

Laudamus veteres, & nostris utimur annis.

Divorum res gestas evolvimus, & commendamus: [illegible], non imitamur. Virtutem speciosissimis titulis ornamus, non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible] viam, quæ illuc ducit, [illegible] [illegible]. Nos spectant hæc [illegible] Comici dicta:

Sed [illegible] suam quisque [illegible] diversi [illegible].

Nullus erat illis [illegible] illi [illegible]. [3]

Cum sacra concio ad finem deducta, cum [illegible] peroratum est, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] intervallo ab longo repetuntur. His assistere [illegible], alii templa, conciones audimus, quandoque [illegible], [illegible], [illegible] indignamur, [illegible] [illegible]. Sed hoc quid? [illegible] [illegible] obliviscimur [illegible] [illegible] [illegible]. Contrivimus, sed [illegible]; hæc nullum prodit opus, nec [illegible]. Adeoque post serventias conciones [illegible] qui ante fuimus: eadem quæ prius [illegible], eadem impatientia, eadem lascivia, invidia & iracundia [illegible] [illegible]. Nihil superbiæ decessit, avaritiæ nihil; sed nec gulæ quidquam detractum est. Idem qui ante torpor, pristinæ sordes, vetera omnia.

O cæcitas humani generis, nullis satis lacrimis deplorenda! Ex omnibus temporibus [illegible] [illegible], Æternitas, Æternitas, Æternitas! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vulgatur. Adeo penitus [illegible] est.

a *Luc. Cap. 13. Vers. 24.*

3. *[illegible] [illegible].* 4. *[illegible] [illegible].*

§ IV.

Quemadmodum vero sacras conciones audimus & negligimus, ita [illegible] [illegible] sacros libellos percurrimus, & [illegible] [illegible] [illegible] memoriæ lecta. Quod ex oculis, iisdem ex animo abit. Et quæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], nos [illegible], quasi [illegible], percurrimus: probamus meliora, deteriora sequimur, [illegible] [illegible], sed plane [illegible], ita [illegible] [illegible] [illegible].

O Christiani, respicite & levate capita, & [illegible] vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra: & oculos [illegible] [illegible] cælo [illegible]. Sunt forte iam turbata omnia & adversa. Non sic & olim erit; meliora pollicetur cælum [illegible] [illegible] [illegible]. Sunt forte iam successus prosperi, & blandiens [illegible]: Nescitis: nihil in hoc Orbe diuturnum: [illegible] quæque momentis [illegible] transeuntque omnia. Æternitas durabit, sola transitum ignorat Æternitas.

Hæc dicimus & scribimus, hæc [illegible] & pingimus. Sed quis est qui [illegible] [illegible] animum admoveat? Quis hæc probe capiat, quis e solido constur credere? O [illegible] cæci mortales, qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], cum Æternitatis negotium in manibus est, cum de animi salute agitur.

[illegible] tam [illegible] ligasset. Ludovicum Granatã, b qua ratione infanã [illegible] gratiis [illegible] [illegible] de-[illegible] quæsitum amico [illegible] detraxit. Duo, [illegible] amicitiæ [illegible] [illegible] [illegible] fuerunt, Tusianus [illegible], illum [illegible], & unum pænè asi-[illegible] in [illegible] cognatione. Vtrique vitæ sunt probatissimæ, utrumque amor & amicitia quæ singulare pactum sic colligaverat, ut nil magis vellent quàm unà mori. Sed Mors, illa interdictum omnium violatrix, candidissimam hanc amicitiam dissolvit, & alterum ab altero, ex hoc in alium Orbem transtulit. Nec tamen omnis à morte amicitia dissolvi potuit. Siquidem non multum temporis abiit, cùm defunctus vivo se sistit aspectabilem, sed habitu vultuque mœstissimo, tanquam si amico copiam faceret interrogandi. Exhorruit verus ad tam inexpectatam amici præsentiam, & spectaculo tam lugubri [illegible] [illegible]. Vbi animum resumpsit, interrogare institit, num inter beatos ageret aut quo loco res ipsius essent? Ad quæ defunctus alcum ingemiscens [illegible] has voces ter clarè ingeminavit: Nemo credit, Nemo credit, Nemo credit. Alter iterum quærens, ore trepido quæsivit, quidnam illud esset quod nemo crederet? Cui [illegible] iterato: Nemo credit, quàm Deus [illegible] [illegible] [illegible], difficili judicet, severè puniat. Sub hæc verba disparuit, suam aliter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hac [illegible] expendit.

a *Luc.* 7. 11. 7. 28.

b *In [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Adventu à Iacobo de Parad. Carthusi. de peccatis mortal. [illegible].*

§. V.

O Verè, ô verissimè dictum, Nemo credit, quam acerrima sint undequaque Dei judicia, quàm severa ab illis supplicia. Hæc à [illegible] toties promulgantur, toties illud [illegible] ingeminatur, Agite pœnitentiam, jam enim securis ad radicem arborum posita est. a *Et nemo credit.* In chartis & libris æterna suplicia & æterna tormentorum series toties explicatur. *Et nemo credit.* Æterna gaudia cœlestia & æternæ voluptates, nunquam desitura paradisi amœnitas, quanta voluminibus com-mendantur! *Et nemo credit.* [illegible] omnia [illegible] [illegible] ad cœlum violentè expugnandum, *Et nemo credit*, ut tantâ opera illi ut cœlum expugnarent: *Nemo hoc credit*, aut certè tam pauci, ut Christus ingemiscens dixerit: Et paucos inveniunt eam. b

Eidem qua æternam vitam prælibamus, Fides somnolenta & deses est. Hinc illi, quos vocamus, [illegible] [illegible], & [illegible] aggressus tam vani. Hinc illud religiosissimi scriptoris oraculum: Promittit Mundus temporalia & parva, & servitur ei aviditate magnâ: Christus promittit summa & æterna, & torpescunt mortalium corda. Vile pretium quæritur, pro uno numismate interdum turpiter litigatur, pro vanâ re, & parva promissione diebus noctibusque fatigari nõ timetur. c Quis pro cœlo tam acer & strenuus est? Quàm vigilias sunt ad choream festivam, ad hilares choreas, ad pocula [illegible] [illegible] valetudinem non sentiunt? Vbi tam hilares vigilantes pro Christo, pro cœlo, pro æternitatis præmio? Millies respondeam: *Et nemo credit.* Vbi fides vivit, & immortalem voluptatem, perpetua Orci tormenta capit: longè alia mors, longè alia est vita, hic oblectamentulis & voluptatulis tam turpes quàm breves non fruuntur, hic labor in pretio est, hic dulce ac jucundum est pati.

Franciscus Borgias Dux Gandiæ, ardentissima febri debilitatus didicit, nihil in rebus humanis stabile, nihil esse perpetuum. Cum ergo alterno & noverali die, ignis ardentissimæ cogitationi, piæ illæ cogitatio incessit [illegible] saepe [illegible] illos [illegible] cruciari, qui ob flagitia apud inferos pœnas æternas penderent. Multum in hoc principe valuit ad omnem religiosam vitam hæc cogitatio. Cogitatio profectò utilissima si ulla, in morbo, in omnibus omnino adversis admovenda. Ita spiritum curat, quod corpori nocet.

Quasi per amœna prata in carcerē pervenitur, qui per prælia tam prolixa ad inferna descendit. Et certè ludicra vanitas est, longam vitam optare, & de vita meliore parum cogitare. Quisquis es, cum Bernardo in animo tibi insusurro: Cogita unde venisti, & erubesce; Cogita ubi sis, & ingemisce. Cogita quò vadas, & contremisce. d Tot aliorum affectata [illegible] [illegible] [illegible] jam pridem mortis sensus, Angelum esse potuit, & ac-

& [illegible] ducit ad vitam.

Via ad inferos [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible] ad Orcum non [illegible], [illegible]. Id Tho. Morus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc distichon:

Si quis ad infernos [illegible] descendere montes,

Hac [illegible] [illegible], Pisa, Venus.

Hae [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible]. Et quod longè [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible]. Quousque & usque [illegible]. *Et [illegible].*

a *Matth. c. 7. v. 2. & 10. Luc. c. 13. v. 5.*

b *Matth. c. 7. v. 14.*

c *Thomas de Kempis l. 3. de Imit. Christi c. 3.*

d *[illegible], de primordiis & novissimis [illegible], [illegible] pag. 376.*

CAPVT XVII.

Compendiosa [illegible] & Epilogus.

CErtum, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] posse. Ab [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Certum est [illegible], de plurimis Christianis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Doctum [illegible]: [illegible] a De [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] decimum.

a *Luc. c. 8. v. 5.*

b *Decimum septimum caput.*

PRIMVM, TENEBRÆ.

Philon Hebræus: Dies, inquit, [illegible] verbum, & nox [illegible] [illegible] Quis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sepultura.

O nox, ô tenebræ! Hac nocte, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] O nox, ô tenebræ!

Videre mihi [illegible] Ita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Tabella hæc lusoria est vita humana, cui fortunæ … non deest, ubi vitæ … sunt latrunculi. Sunt reges ac reginæ, sunt proceres & optimates, plebs urbana & pagana, honorum & opum maxima diversitas. Qui his penitus fidit, … vincit, ignavus vincitur. Inde nox una, sed perpetua, inde tenebræ nullis radiis collustrandæ, inde desperatio sempiterna: Non videbunt lumen in æternum. O nox, ô tenebræ!
a Psal. 18. v. 7.

ALTERVM, FLETVS

Angelus, tanquam cæli Præco vociferatur jam olim: Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum. a Tartarum luctui destinatissima domus. Hic fletus sine lætitia, nihil tamen doloris … minuit fletu.

O mortales, quid nummos perditos, quid charorum funera, quid iniqua tempora deflemus? flentis hæc vana materia est, nec mala sunt ista, nisi malis. Hic illud Christi usurpandum: Nolite flere super me, sed super vos ipsos flete. b A conspectu Dei æternum abesse, hoc plorandum potissimum, hoc nullo lacrimarum imbri satis potest defleri.

Prophetas omnes eorumque vaticinia considera. Mala pessimis ingentia denuntiant, calamitates maximas prædicunt. … verum. Subito videntur omnia in integrum restituta, loco esse optimo. Hinc illa solatiorum promissiones! Et fluent colles lac & mella. Apprehendet messem tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem, & comedetis panem vestrum in saturitate. c Ita post tempestates & procellas subito fit … serenitas. Causa est in aperto. Nullum in hoc Orbe tam insanabile vulnus, cui Deus non possit medicinam imponere; nullum tam grande malum quod suo destitutum sit remedio, seu solatio. Tobias pauper & cæcus, sed patiens & … Naaman leprosus, sed … & Jordanis aqua sanatur. Thessalia venena quidem ferat, sed & Alexipharmacis destituta non est. Insulæ Philippinæ vites non habent, sed habent palmas, quæ liquorem vino nobiliorem ferunt. … Italia, … habet … & fructibus abundat.

In Deo … Christum, Christi … delictis gravem … obedientiam, morti vitam opposuit. Nullum hic … tam fœdum & atrox, quin … sibi exemplum invenerit, nulla tam miserabilis clades, quæ non & … sit. At verò in Inferno … illa, insanabilia … plurima illic ulcera sed nullum illic emplastrum, emplastrum nullum est, malum … malum æternum, immedicabile.

M. Marcellus captis Syracusis, florentissimæ urbis … lacrimavit. Non lacrimas sed sanguinem fundet ex oculis damnati, cum supplicium quisque aspiciet totius Æternitatis captivum. Hic lacrimis sanguineis, non tamen profuturis, hic fletui acerbissimo locus est. Verè ibi erit fletus, sed fletus solatium ibi nullum erit.

a Apoc. 18. v. 7.
b Luc. 23. v. 28.

TERTIVM, FAMES.

Ergo exercentur pœnis, veterumque malorum
Supplicia expendunt ——— a

Nimium lautè prandebant improbi, ideo tam miserè ac siccè jam cœnant. Edendi ac bibendi libidinem non continuerunt, hinc varia gulæ flagitia, hinc frequens ebrietas & ingens vitiorum agmen, quod ebrietatem comitari assolet. Non edebant ut viverent, sed vivebant ut ederent. Quorum animus in patinis vivit, quibus vitæ modulus culina fuit. De his disserit Augustinus: Nam edunt ideo, inquit, manducant ut vivant, ideo se posuerunt vivere, ut manducent. Illos omnes sapiens reprehendit, & vanitati divina scriptura tradit, ebriosos, helluones, quorum Deus venter est. Hos ad mensas non adducit nisi concupiscentia carnis, non indigentia refectionis. Itaque illi cadunt in cibum & potum. b O homines qui beatitudinem & felicitatem in mensa tanquam pecus in præsepi constituunt. Edunt bibunt, vorant, jam … jam … jam … Sed nec … in fame sit solatium proximum. Samaritana aut Saguntina fames apud inferos in deliciis esset: illic crudelissima … & sitis. Aquæ guttula … sed & guttula negatur. Hæc gulæ sunt supplicia: ita … voluptatis exigit dolor … æterno.

[illegible]

Detrusus inferius & pænitentiæ sui gurgite absorbetur, io ouæi per gulam dulciusque & concubitus demum præ desperatione [illegible]. Vbi hoc Cato videt: O tanta generis lex pœna, inquit, quitaque liberaliter *Protervium fecit*. Illis erat in hoc *Protervia* fatto. ut quod homines epulis suo absumpsissent, Deus abundans Mulcibee devoraret. *c*

Tot damnatis ad Orcum capita planè Protervium faciunt, corpusque delicatius omnium bonorum. Divina lege sumta epulis ac vitæ proterve posse indulserant: iam non solum ipsorum dormet, sed & ipsi ardere assiduè [illegible]. Hoc planè est Protervum facere.

Hæc sola prisci Patris vescori perierunt. Ibi nulla vox, nisi gemitum ædita respaire, sed ardor continuus: ibi nullum inflammata extinguentur, sed igne perpetuo continuatur [illegible]. Infelix nunquam videamur, ibi tenebris nunquam careberis. Ibi nulla est in bono vitæ memoria, sed oblivio Dei ipsorum æternæ. [illegible] tibet, *pœnam cruciatum*, [illegible] nec Abraham, sed Satanam [illegible] dum pœna, ad Deum clamat, non semper habet, dum spatium datur longe, dum lectitia tribuitur, pœnitentiorum proturbat. *d.*

a *Virg. l. 6. Æneid.*
b *Aug. tom. 10. serm. 65. de diversis c. 14.*
c *Macrob. l. 2. Saturn. c. 8.*
d *Aug. tam, si tamen Augustini sit 10. ser. 65. ad fratres, mihi pag. 743.*

QVARTVM, FOETOR.

Ne quid scilicet desit ad totam [illegible] omni genere cruciatum, [illegible] etiam naribus oppositum [illegible], Sanctæ [illegible] quibus paupertas & pauperes [illegible]. Sunt quorum cum Catullo votum est, ut totum fieri nasum. Hi nasum præbent quidam in illa [illegible].

Ecquid miramur [illegible] carcerem fœtere? [illegible] & [illegible] stabulum est. Hunc illi nomen [illegible] habent. Christus de [illegible] oves quidem, ait, à dextris suis, hœdos autem à sinistris. *a* Hæ pecudes non [illegible] ad Agni [illegible], & ad Angiræ stabulum, procul à cœli dextris, procul, & hircos & porcos. [illegible] iam [illegible], non [illegible] aliquid [illegible] conspicuarum, sua [illegible] à [illegible] ita gratiosa [illegible], quam nunc [illegible] odoris [illegible].

[illegible] aliis gulam, aliis [illegible]. Horum appetitus [illegible] incontinentia [illegible]. Explerunt [illegible], [illegible] genera [illegible], quæ naribus, [illegible], manibus percipiunt, vel levia, vel [illegible]. [illegible] sensu, & [illegible] voluptati, [illegible] maximè [illegible].

Odoris & unguenta non parum [illegible] & [illegible]. Malenka per [illegible] regni [illegible] in [illegible] pugnavit. Cum autem et [illegible] fugeret, cruore, & pulveribus fœdatus, [illegible] odore agnitus, & [illegible] est. Iam capto [illegible] pusillam [illegible] scalpello [illegible] abstulit.

Vespasianum Imperatorem [illegible], ut erat unguentis [illegible], gratias [illegible], adiret. Odore non [illegible] Cæsar stomachatus, [illegible] supercilio & voce [illegible] Mallem, inquit, allium. Sic [illegible] bonum, [illegible] iam concessa [illegible] dimisit.

C. Plotius Plancus à [illegible] proscriptus, [illegible] Salernitanis [illegible] unguenti odore proditus, sibi [illegible] periculo, [illegible] causas [illegible] odore, [illegible].

Hoc sciamus. [illegible] oculis obiectat. Erit ergo, quod Isaias prædixit, pro [illegible] odore fœtor. *e* [illegible] Michææ monitum [illegible]: Indicabo tibi, ô homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te: Vtique facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo. *f*

a *Matt. c. 25. v. 33.*
b *Iulfpomilus, & [illegible] odoris gratissimi: [illegible] adagio.*
c *Apoc. c. 22. v. 27.*
d *L. Plotius dicitur à Plinio l. 13. hist. nat. c. 3. Valer. l. 6. c. 8.*
e *Isa. 3. v. 24.* f *Mich. c. 6. v. 8.*

QVIN-

QVINTVM, IGNIS.

De hoc igne insigniter, & singulari [illegible] Isidorus Pelusiota : Scire debes, bone vir, inquit, quod [illegible] illustrissimum [illegible] ac per [illegible], ac quidem [illegible] penetralibus aliquid parvum. Aperta enim & [illegible] sunt omnia, quemadmodum aperta & adulta esse videntur. Quamobrem etiam peccantes neque [illegible] [illegible] [illegible] quidam perpetui, ignem tenebrosum [illegible], [illegible] flamma [illegible] aliud quam [illegible] ad Supplicium [illegible]. Metuamus igitur divinum Numen. a Christianus vates Prudentius de hoc incendio illud canebat :

Vermibus & flammis ; [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible], fraude [illegible] flamma [illegible]. b

Hic quis quam multi [illegible] [illegible], quam nulla, ut Nazianzenus loquitur, saecula [illegible] [illegible] [illegible] ? Quorum [illegible], sine omni [illegible]. Ira & Indignatio Dei [illegible]. [illegible] [illegible] plurimum est discriminis. Ignis [illegible] multo est [illegible] quam vulgaris. Sed utroque longe potentior est ignis Avernalis, devorans, [illegible]. [illegible] Isaia : Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante ? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis ? c

Illud [illegible] [illegible] [illegible], tamen [illegible] [illegible] , habet tamen [illegible] per [illegible] intercalares dies, quibus [illegible] [illegible]. Apud inferos [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] nullis annorum [illegible]. At nec [illegible] quidem [illegible] intercalaris dies. Hinc optime [illegible] Augustinus : Qui fatam confirmationem habet, qui credit Dei verbis, [illegible] plus ignem aeternum quam [illegible] transitum [illegible] [illegible] : plus [illegible] [illegible] perpetuam mortem quam [illegible] hic [illegible]. d

Quot igitur horas, vel quot dies, quot menses, aut annos in igne hoc [illegible] perduellis Dei ? Nec horas, nec dies, nec annos, [illegible] possunt, quamvis [illegible] [illegible]. Aeterna enim hora, [illegible] dies & [illegible], aeternus [illegible] ignis [illegible]. Numquid igitur in aeternum proijciet Deus ? Proijciet in aeternum. e Nam, Triumphavit in Israël non

[illegible] — & [illegible] non [illegible]. f Hic [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], cecidit. g Hinc [illegible] ac [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]. Memoria [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] docemur. h

a *Isidor. l. 4. epist. 47.*
b *Prudent. contra Marcionitas.*
c *Isa. c. 33. v. 14.*
d *Aug. ad 9. tract. 7 de Temp. Barbar. circa med. mihi pag. 364.*
e *Psal. 76. v. 8.*
f *1. Reg. 15. v. 29.*
g *Bern. serm. de Convers. ad Clericos.*
h *Climachus gradu 7. pag. 118 post med.*

SEXTVM, VERMIS CONSCIENTIAE.

Mala conscientia vel unius diecule, heu quantus cruciatus ! quid erit dolor si sit quantus cruciatus Damnatorum conscientia [illegible] violentia, hinc afflictissima semper & desperatissima, nullo unquam solatiolo mulcenda. De hoc tormento tam crudeli [illegible] Bernardus egregie : Nullus, inquit, de tanta monstrosa spectaculum molestior omnibus, hoc [illegible] spectaculum [illegible]. Nec est aspectus sive in caelo, sive in terra, quem [illegible] conscientia effugere magis velit, minus possit. Non latent verba, [illegible] [illegible] ipsam, & videm, quae aliud non videm. Opera tenebrarum sequuntur illos, nec est quo se abscondant ab illis, nec in tenebris quidem. Hic est vermis, qui non moritur : memoria praeteritorum. Semel [illegible] vel potius [illegible] per peccatum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Nec cessat rodere conscientiam, atque pastus [illegible] [illegible] [illegible] perpetuat vitam. Experiri [illegible] [illegible] illos, Arguam te, & statuam contra faciem tuam. a

Apud inferos nulla sunt horologia, nulla regendis horologiis sidera, nulli [illegible] [illegible] Kalendaria. Nulla illic temporum vices distinguuntur. Ecclesiastes asserit : Nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas. b Hic [illegible] [illegible] [illegible] horologium auditur, sed [illegible] [illegible].

Aegroto, qui nihil somni potest capere, [illegible] [illegible] est, [illegible] audire horologium, nec posse noctis periodos discernere. Hinc u-

micat si qualitas pro hora, hora unica pro nocte tota est. Et tamen ubi sera sæpè [illegible] hora [illegible] advenit, avicula cantillando salutans auroram, sol paulatim è splendido suo tumulo emergit, [illegible], [illegible] plenumque [illegible], omnia quæ ad noctis adventum exasperabantur, jam fiunt mitiora! breviatur quæstio quæ valeat, nec verbis tamen [illegible] & fomentis alii recreatum ægrotum. Nihil horum, ô Deus, apud inferos est, nihil [illegible], nil solamen aut tonis, aurora nulla, nullæ [illegible] nisi dæmonum, fomenta nulla, nec aquæ guttula: perpetuæ illic tenebræ, dolores æterni, lamenta conficientia [illegible] desitura.

Vnus ex multis centenis millibus hominum vix ullus est, qui hæc recogitet deinde, qui cum [illegible] consentiat peccare. Vita longè foret alia, alii profectò mores, si aliæ essent nostræ cogitationes. Ita conscientia vitiis enfundata, ut [illegible] forsan recipit, quam in scelerum tumultu amiserat, tanto jam afflictior & inde-sperantior, quantò antea ferocientior fuit & securior. Augustini vox est: In inferno erit pœnitentia, sed sera. Venient cocum non morientur.

a Eccl. l. 5 de Consol. 14.
b Eccl. c. 9. v. 10.

SEPTIMVM, SOCIETAS & LOCVS.

Domus commoda, & mali vicini, magnum malum: incommoda domus, & vicini pessimi, malum maximum. Hæc habitandi ratio est apud inferos. Sepulchra eorum, domus illorum in æternum. a Ardebunt damnati velut sepulchris clausi. Domus planè incommodissima, nec alius lectus [illegible] conclusum. Accedunt vicini longè deterrimi, qui vel ipsam ea illam infamiam [illegible], grex damnatorum hominum & diabolorum. O quales vicini! De his [illegible] Domini pronuntiatum: Rorate cæli [illegible] non fuissent homines illic [illegible] non fuissent spiritus illi. Homines damnatos aspice! Vicini erunt in inferno [illegible], cum deposuerit eos. b Sed quomodo sunt jam ossa, an non dum viventes, fuerunt rigidior pecus, vultu, [illegible] [illegible]? Fuerunt certè, sed ubio divina nos [illegible] ossa, & ita mansuefecit, ut nullis doloribus, nulli malo possunt resistere: Mors depascet eos. Nam veluti oves de gramine depascuntur, non ea radicitus convellunt, sed attondent, ut radice salvâ, recrescat herba, iterum, iterumque depascenda. Ita illos infernorum eos depascit mors, non ut adimat vitam, sed in aliam atque aliam semperque novam recrescentur [illegible]. Atque hæc illa mors altera semper victura, de quâ Augustinus, horum, inquit, qui non pertinent ad illam civitatem, erit æterna miseria sempiterna, quæ etiam secunda mors dicitur: quia nec anima ibi vivere dicenda est, quæ à vitâ Dei alienata erit, nec corpus, quod æternis doloribus subjacebit. Ac per hoc ideò durior mors illa secunda erit, quia finiri morte non poterit. Ibi & dolor permanet ut affligat: & natura perdurat, ut sentiat: quia utrumque ideò non deficit, ut pœna deficiat. d

Hunc locum damnatorum rectissimè domus doloris & omnigenæ [illegible] appellamus. Ecce natam in profundissimam hanc domum gemitus [illegible]: O regio dura & gravis, [illegible], regio exterminanda, regio fugienda: terrâ oblivionis, terra afflictionis, terra miseriarum, in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Locus ille, in quo ignis ardens, ubi frigus rigens, Vermis immortalis, fœtor intolerabilis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, confusio peccatorum. Totus etiam atque horreo ad memoriam istius regionis, & concussa sunt omnia ossa mea. e

Hic ego Salomonem penè imitor, qui gravissimè [illegible] in odium [illegible] [illegible] [illegible] per subjecta [illegible] convertere oculos, addidit[illegible]: Cogita, quantum jam esset sub his tectis fueris, quantos [illegible], & multis post sæcula futuros sit [illegible], & nunc mortalium [illegible] [illegible] desertæ. Vis ego alter: Videte, mortales, & considerate formidabile hoc locum inferorum. O quanta sub hoc Æternitatis [illegible] complexio! quanta infinitis post sæcula sine ullo [illegible] [illegible] hic [illegible]! [illegible] ergo [illegible] [illegible] [illegible] maxima deplorate. Hic verissimum est omnium miseriarum receptaculum; hæc [illegible] officina. Quisquis [illegible] vivere et cave, & [illegible] sic moderat, ac

[illegible], nec iste tormentorum locus, æternam tibi [illegible].

a Ps. 48. v. 12.
b Matth. c. 15. v. 24
c Ps. 48. v. 15.
d Aug. l. 19. de Civit. Dei c. 28. [illegible]
e [illegible] quoque [illegible] & quoque [illegible],
qui [illegible], vide pag. 1749.

OCTAVVM, DESPERATIO.

Varias [illegible] clades hic Orbis noster [illegible] tient, sed [illegible] omnes [illegible] quamque [illegible] sortiuntur. Video [illegible] pressos, sed video [illegible] & finem. Video calumniis [illegible] tos, sed video & calumniarum finem. Video in gravissimos morbos decumbentes, sed video & finem morborum. Video vectoria, video [illegible], video & membris singulis parata machinamenta. Sunt illic hostes [illegible], [illegible] superbi, denique avari, sed video, quod ab his [illegible] liberet mortis imperium. Video quosdam cruciatibus & tormentis [illegible] affectos, sed video & finem [illegible] mortem.

At vero in [illegible] diabolorum carcere video quidem supplicia horrenda, infinita, sed non video ullam suppliciorum finem, non video ad [illegible] terminum mortem. Hic nullus, nullus finis. Mors optimum [illegible] inventum, Mors omnibus [illegible], multis [illegible], quibusdam votum, [illegible] nullis [illegible] quidem de his ad quos venit, antequam invocaretur. Mors [illegible] etiam dominio [illegible], Mors captivorum [illegible]. Mors è carcere educit, quos [illegible] imperium imposuit [illegible], contra [illegible] vitæ, beneficium Mortis [illegible] hoc, cheu apud inferos non est. Per omnia inferorum [illegible] circumspicio, sed mortem nullam video. Imò [illegible] video mortem, sed vivacissimam, & [illegible] sibi dolentibus [illegible]. Apud inferos, sicut nullus [illegible] & dolendi, sic [illegible] morientis [illegible] Damnati ipsi, ut Dionysius notat, sic calculare poterunt: Elapsis decem millibus annorum, adiiciuntur [illegible] millia, post hæc [illegible] millia, tot [illegible], & milliones quot in firmamento stellæ, & [illegible] maris arenæ. Post quæ longissima annorum spatia, quasi nihil de pœnis nostris [illegible] accessum esset, sic [illegible] ab initio pœnis [illegible] [illegible] sine interruptione, [illegible], sic modo [illegible] nostrorum tormentorum tota. a

Atque hinc desperatio [illegible] acerbissima. Hæc tam intelligentiam quam voluntatem ac memoriam [illegible] torquebit. Quicquid memoria secum revolverit, affliget, quicquid cogitaverit, intellectus, [illegible] tormentis [illegible] voluntas ipsa [illegible] suam [illegible], neque enim unquam velle poterit quod Deus [illegible] semper [illegible] [illegible]. Et quàm horrendum est, scire, Deum sibi æternum fore inimicum, [illegible], sub cuius pedibus perpetuò [illegible]. Hinc [illegible] desperatissima [illegible], hinc [illegible] Dei [illegible]. [illegible] [illegible] super eos, b Mala [illegible] super eos congregabuntur. c

O [illegible] nostis [illegible], voluptates vestræ evanuerunt, & ut Ioannes Apostolus loquitur, poma desiderii animæ vestræ discesserunt à vobis, & omnia pinguia & præclara perierunt à vobis. d Iam sola superest desperatio. Spes vestra iam decollavit. Vocabitis mortem, & non veniet. [illegible] ingressi estis carcerem, è quo mors nulla vos unquam educet. Iam sola superest desperatio. Meministis quàm avidè, velut [illegible], [illegible] voluptatis [illegible]. Mel omne evanuit, iam vobis inhæret [illegible] aculeus, [illegible]. Iamque sola superest desperatio. Hoc [illegible] vobis [illegible], [illegible] mortis, hoc ipsi vobis accersistis, [illegible] nihil.

a [illegible] desperatio.
a Dionys. Cart. in speculo amatorum Mundi.
b Iob. c. 20. v. 12.
c Deut. c. 32. v. 23.
d Apoc. c. 18. v. 14.

NONVM, ÆTERNITAS.

Loquantur omnes Angeli, nunquam tamen satis explicabunt pœnarum apud inferos Æternitatem. Quid enim est Infernus? Tormentorum absque omni dolorum interruptione [illegible] [illegible]. Prima [illegible] [illegible] acerbissima, valdè tamen tolerabilia essent dicenda, si ea vel millies annorum millibus [illegible] [illegible]. Sed

esse aeterna sint, clara, inexplicabilia, & multo magis intolerabilia sunt, & tamen aeternum tolerandâ. Cogito, inquit priscus Theologus, mille annos, cogito millies mille annos, cogito tot annorum millia quot sunt momenta seu puncta in toto tempore à condito Mundo, usque ad ejus consummationem, & de Aeternitate nihil adhuc habeo. Libravi [illegible] in aeternum, & vivam adhuc in finem.

Et hoc dolorum aeternitas singulare supplicium est. Damnati namque non solum poenam praesentem patiuntur, sed cum certo sciant eam fore aeternam, velut totius Aeternitatis [illegible], intolerabiles poenas sustinent, & modò patiuntur, quod in omnem aeternitatem passuri sunt.

Atque haec causa est cur plurimi sanctorum hominum ad asperrimam vitae rationem sese ipsos ultrò damnarint dum viverent, ut illam scilicet poenarum aeternitatem effugerent. Efficax fuit Aeternitatis meditatio, velut [illegible]. Sanctissimi quique plurima fecerunt Aeternitatis intuitu, quae videri poterant hominum [illegible]. Docerat de illis dictis Musis [illegible] sunt isti. Erant certè, sed multo, quod [illegible] Aeternitas. Quanti eorum in solitudines sese abdiderunt, in vepres & spinas [illegible], aquis gelidissimis [illegible], nudo corpore [illegible], ignes insilire non horruerunt, modò poenarum effugerent aeternitatem [illegible]. Votum singulorum erat: Ingrediamur [illegible] in [illegible] & [illegible] in requiem [illegible]. Et [illegible] millies, iterum iterumque millies [illegible] millies, quam mori morte aeterna. [illegible], aut [illegible] est, quem à vitiis non revocat aeternitas.

Amstelodami [illegible] homo Belga, Bernardus Cornelius, juvenis [illegible], turbidus, [illegible], ut [illegible] malitia, in [illegible], ludis, [illegible] effusus. [illegible] sub [illegible] nocte, dum convivatur, choreas ducit, bacchatur, à Deo [illegible] tactus Aeternitatis radio, [illegible], velut auram captaturus liberiorem. Paulò post [illegible] repetiere hominem [illegible] & cogitationibus [illegible]. Illi blandissimè rogant, curas abigat, choreas repetere, aut [illegible], & [illegible] secum redeant; [illegible]. At ille [illegible], Aeternitatem [illegible] coepit philosophari, ut, [illegible] primò [illegible], tamen serio & constanter [illegible], [illegible] omnia [illegible]. Demum ille in haec verba [illegible]: *[illegible] est mihi, socii, [illegible] aliam agere [illegible], [illegible] abstinere, [illegible], legibus Christianis vivere. Et certè si sapis, nullam [illegible] negligere [illegible] salutis. Nec [illegible] fore. Quamvis [illegible], cum [illegible], [illegible] Aeternitatem. Sic [illegible] vos [illegible] vestram agite.*

Ita dixit & abiit, [illegible] socios [illegible] attonitos, quosdam etiam ad meliora persuasos. Nemo non mirabatur, quod tot turbulenti hominis ingenium mutaret. Sub illud ipsum tempus opportunissimè Ecclesiasticus [illegible] Menenas è Societate IESV [illegible] locorum venit, & ad Bernardi domum non ignotus hospes divertit. Audito suo adventu mox accurrit Bernardus, ad pedes sese [illegible], & in eandem societatem admitti [illegible] rogavit. Post aliquod temporis spatium factus voti compos, ad domestica munia obeunda est admissus. Hoc vitae genus ad [illegible] usque triginta quatuor annis feliciter produxit. Erat inter aegrotorum cura [illegible], & religiosae disciplinae [illegible] observator, in circumgestatâ [illegible] orationis hora [illegible] collegio [illegible]. Eo Bernardum Aeternitatis meditatio permovit.

Scire, à quolibet graviore delicto [illegible] Aeternitatem pendere, & [illegible] gravius [illegible], extremae facultatis specimen est. Aeternus ignis suppliciorum ac tormentorum omnium est epitome.

Haec omnia Bernardus illustri sermone complexus: Quis putas, inquit, tunc erit [illegible] luctus, quae tristitia, cum separabuntur impii à consortio sanctorum, & à visione Dei, & tradentur in potestatem daemonum, [illegible] in ignem aeternum, ubique semper erunt sine fine in luctu & gemitu! Procul quippe à beatâ paradisi patria exulati, cruciabuntur

bunt in gehenna perpetua, nunquam lucem visuri: nunquam refrigerium adepturi, sed per millia millium annorum in inferno cruciandi, nec unde [illegible] liberandi. Vbi nec qui torquet, aliquando fatigatur; nec qui torquetur, aliquando moritur. Sic enim ignis ibi consumit, ut semper reservet: sic tormenta aguntur, ut semper renouentur. Iuxta verò qualitatem culpæ, poenam sustinebit unusquisque gehennæ: & similis culpæ rei, sub similibus supplicijs cruciandi. Nihil aliud ibi audietur nisi fletus & planctus, gemitus & ululatus, mœror & stridor dentium; nihil ibi videbitur nisi vermes & laruales facies tortorum, atque teterrima monstra dæmonum. Vermes crudeles mordebunt intima cordis. Hinc dolor, inde pavor, gemitus, stupor, & timor horribilis. Ardebunt miseri in æternum, & ultra. In carne cruciabuntur per ignem, in spiritu per conscientiæ vermem. Ibi erit dolor intolerabilis, timor horribilis, fœtor incomparabilis, mors animæ & corporis, sine spe veniæ & misericordiæ. Sic tamen moriuntur, ut semper vivant, & sic vivunt, ut semper moriantur. Ita anima peccatoris aut in inferno pro peccatis cruciatur, aut in paradiso pro bonis meritis collocatur. Nunc ergo [illegible] & iustitiam eligamus, aut semper vivamus cum impijs, aut perpetualiter lætari cum sanctis. Bonum siquidem & malum, vita & mors, ante nos sunt posita, ut ad quod voluerimus, manum extendamus. Si tormenta non terrent nos, saltem terreant præmia. f

Hæc nostra nos fides docet, hanc ipsam ratio suadet, ut iam supra demonstratum est, [illegible]

Narrat Parisinus Præsul Petrus [illegible] virum apprimè eruditum optimo suorum amicorum se visisse post mortem [illegible] di oratione: Sub ipsam mortis horam [illegible] lapsa fide turpissimè à Satanâ deceptus sum. [illegible] qualem repperit, [illegible] Iudici. Ab eo in ignem æternum missus sum. Quem, nisi maximus sit, utcumque tamen tolerabilem iudicarem, si post mille annorum millia finiendus esset. Sed æternus est, [illegible] quantum apud vos nulla conspexit ætas. Maledicta scientia, quæ in tam infœlicem [illegible] me dedit. Dixit, & in auras abijt. At superstes alter, [illegible] monitum, tota animi [illegible] motus, acerbissimo [illegible] quod supererat in [illegible] consolatione, interrogauit. Aliter vivit, sanctus obijt. g

a *Adamus Sasbout, Hom. Dom. 1. quadr.*
b *Esa. 48. v. 10.*
c *[illegible] c. 13. v. 13.*
d *[illegible] c. 3. v. 28.*
e *Annales Societatis An. 1622. die 1. Ianuarij, Louanij in Belgicâ, mihi p. 679.*
f *Barrad. de Animâ c. 5. mihi pag. 1052.*
g *Bernard. l. 2. de [illegible] De speculo [illegible] Bellarminus Card. de Arte bene moriendi l. 2. c. 9.*

EPILOGVS

Ergo rectissimè ratiocinatur Augustinus: Quia, inquit, non bibis tribulationis temporalis poculum, metuis ignem gehennæ? Et quia non contemnis delectationem seculi, [illegible] dulcedini vitæ æternæ? Maiori timore minora contemnuntur, & maiore æternitatis cupiditate omnia temporalia [illegible].

Quantum terra, inquit Chrysostomus, imò verò quantum stella ab infernâ abysso distat, tantum vita præsens ab æternis & immortalibus bonis. Non est hæc vera possessio, usus est, nec ipse quidem satis proprius. Sola virtus nobiscum migrare consueuit. Virtus sola ad æternam vitam pertransit. [illegible] ad æterna transferre possimus. a

Sed heu quanta est humanæ gentis inconsideratio, quanta cæcitas! [illegible] cælum per illum & ignem prodigimus. [illegible] Non [illegible] ait auctor, quod [illegible] Non desinis decipere, & [illegible] & [illegible] Quicquid hic molestum est, [illegible] est, quod illic dulce erit, immortale erit. Ergo [illegible] ad æterna [illegible] b Non [illegible] supplicium.

Illa ergo nobis, inquit Valerianus, sunt ante omnia cogitanda supplicia, ubi homo vivit durante pœna, ubi nec tormenta corpori, nec [illegible]

[illegible] deflent [illegible] Chrysostomus [illegible]: Si non [illegible], [illegible], [illegible] Niniuitæ, fuissent euersi. Si [illegible] Noe [illegible] diluuium, non fuissent [illegible]. Si [illegible] Sodomitis incendium, non fuissent [illegible]. Magnum est malum, [illegible] gehennam. Nihil est æquè utile atque de gehenna disserere. De ea dicamus assiduè, ut nunquam [illegible]. Fieri non potest ut [illegible] de [illegible] gehennam solicitus [illegible] peccet. Nullus ex iis qui gehennam habent ante oculos, incidit in gehennam. Nullus ex iis qui gehennam despiciunt, effugiet gehennam. *c*

Refert Ioannes Moschus ad religiosissimum senem Alexandrum, qui cœnobio abbatum [illegible] præerat, venisse qui diceret: Mi Pater, locus enim quem [illegible] habitari, [illegible] frequentissime [illegible]. Cui optimus [illegible]: Et hoc tandem signum est, fili, [illegible] nec cæli delicias, nec tartari flammas a te [illegible] seriò cogitari. Nam si hæc [illegible] cogitares, crede mihi, nihil in cella tua [illegible] *d*

Verissimum, & ex [illegible] Quicunque [illegible], quicunque infernale [illegible] perpendit, molestias & miserias [illegible], aut non sentit, aut certas etiam grauissimas, [illegible] quod sentit, [illegible] patientissimus [illegible] & plura & grauiora perferre, modò [illegible].

Talis certè Olympius abbas, eodem Climaco teste, qui interrogatus, qua ratione [illegible] habitare [illegible] tantos, inter [illegible] & [illegible] posset? Atque ille: Hæc, inquit, [illegible] ut à cruciatibus [illegible] exemplum [illegible], quia [illegible] nec [illegible] ignis æterni [illegible] Illa enim temporea sunt, [illegible] [illegible]: illa sunt [illegible], [illegible].

Ideirco hæc assiduè cogitanda, hæc vigilanter [illegible] medicamentum [illegible]. Hæ cogitationes [illegible] sed salubres [illegible], sed paullatim [illegible], quod quantum [illegible], [illegible] gerere.

Age quisquis es, saluti tuæ maturè prospice. [illegible] audi Sirachidem: Si non in timore Domini tenueris te instanter, citò subuertetur domus tua. *e* Nunc in manu tua est, ne cogites, ut pereas.

Miles à [illegible] & [illegible] gratiosior. Cogita [illegible] Laboris & [illegible] Non [illegible] Augustinus [illegible] qui non [illegible] [illegible] commitere, sed [illegible] & bonis operibus [illegible] separari, [illegible] filios [illegible] agnosci à patre, ne ab illa æterna beatitudine exclusus, & à conuiuio [illegible] proiectus, [illegible] in tenebras exteriores. *f* Optimè Tertullianus: Peccati [illegible] Gehennæ meditatio, principium salutis. Gehennæ [illegible] omnibus [illegible], [illegible] deest, quod est in malis optimum, [illegible].

a Chrysost. to. 4. ho. 2 [illegible] ad Tim. [illegible] mihi pag. 1535.
b Idem ho. 9 [illegible] ep. 1. ad Cor. c. 3. mihi p. 685.
c Idem ho. [illegible] ep. 1. ad Thessalon.
d Moschus Prat. Spirit. c. 142 & c. 146.
e Eccles. c. 27. v. 4.
f Aug. to. 10. serm. 60. de Temp. mihi pag. 654.

F I N I S.

ZODIACVS CHRISTIANVS

SEV

SIGNA DVODECIM DIVINÆ PRÆDESTINATIONIS;

Totidem ſymbolis in æs inciſis explicata

AB

HIEREMIA DREXELIO
è Societate IESV.

ILL.^mo PRINCIPI AC DOMINO

D. IOANNI

COMITI IN HOHENZOLLERN, SIGMARING ET VORINGEN,

DOMINO IN HAIGERLOCH, ET VVehrstain; Sac. Rom. Imperij Camerario hęreditario, Cæs. Maiest. & Ser.^mi Bauarię Duci ac Electori à Consilijs secretis:

EIVSDEM

SVPREMO, ET PRÆFECTO AVLÆ, ET CAMERARIO.

EDITIONEM priorem Zodiaci Christiani Illustrissime Princeps, nomini tuo sacraui: hanc tertiam eidem consecro, idque lubens meritò. Gracilis est hic libellus, & formâ quàm ante contractior, se tamen auctior & emendatior. De humanissimâ tuâ beneuolentiâ nil licet ambigere, quin ea, hoc etiam quantumcunque tenue obsequij genus, prono affectu prosecutura sit. Seneca ad Liberalem Ebucium: Neminem unquam vidi, ait, tam benignum, etiam leuissimorum officiorum æstimatorem a. Idem ego de Te, Illustrissime Princeps, iure affirmem. Nimirum ea maximorum virorum indoles est, vt donan-

tia te-

tis tenuitatem, humanitatis suæ opulentiâ non grauatè locupletent, neque enim nesciunt mores pauperum, qui cum nequeunt offerre thura, lac ferunt, aut idem etiam sæpius donant: istud ego hîc facio. Reuertor igitur ad Illustrissimam Celsitudinem tuam, & hoc Prædestinationis arcanum, coram Serenissimo Electore Maximiliano, & Serenissima coniuge Elisabethâ explicatum, denuò in tuas manus trado, tuis prius auribus acceptum. Atque hac ratione Zodiacum Illustrissimi Nominis tui tutelâ defensum, in publicum reduco. Monachij, die Beatissimæ Virginis ab Angelo salutatæ. Anno M. DCXXV.

a *Seneca l. 5. de benef. cap. 1.*

Illustrissimæ Celsitudinis tuæ

Obsequentissimus cliens,

HIEREMIAS DREXELIVS
è Societate IESV.

LECTORI S.

Habes, pie Lector, *Duodecim signa divinæ* Prædestinationis, *è SS. literis & SS. Patribus, subsecivo studio collecta, & memoriæ iuvandæ totidem symbolis assignata. Permisi quidem antehac, rogantibus amicis, Zodiacum edi de his ipsis* Prædestinationis *signis: sed extemporalem illam & tumultuariam scriptiunculam, nunc abolitam cupio & expunctam. Per te id liceat, mi Lector, obsecro: & abolito priore illo Zodiaco, hunc non tantum correctiorem, sed & aliquanto auctiorem subsume. Et hoc tibi speculum sume quotidie inspiciendum. Tuum hic erit considerare, quot in te* Prædestinationis *signa deprehendas: an omnia, an nullum; multa an pauca. Ex quo proinde facilis erit coniectura, cui libro,* Vitæ an Mortis, *tuum nomen sit inscriptum. Supremo Mundi die, hi libri etiamnum clausi aperientur. Et qui non fuerit inventus in libro* Vitæ *scriptus, mittetur in stagnum ignis.* α *Hi vero* quorum nomina scripta sunt in cælis, β *immensum gaudebunt &* æternum.

α Apoc. 20.
β Lucæ 10.

PRI-

PRIMVM PRÆDESTINATIONIS SIGNVM.

SYMBOLVM PRIMVM.

C[illegible] ardens (si capias, Lector, oculis cernere hoc symbolum [illegible]) Ardens Cereo designatur Lux [illegible], quæ beneficio Dei, [illegible] mundi, [illegible] peccatorum [illegible], voluptatum omnium [illegible] sic ostenditur, ut, qui hæc videre incipit, cælum iam suspicet & exclamet cum regio vate: Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei a? Multi dicunt quis ostendit nobis bona? Signatum est super nos lumen vultus tui, ô Deus, & in hoc vultus tui lumine ambulabimus. b

a Ps. 41.
b Ps. 4. & 88.

§. I.

HAbemus magisterium intra nos, lumen rationis, quod liberalissimus Deus, à [illegible] in nobiliore hominis parte collocavit. Hoc homines non tantum à [illegible] sed Deo iubet esse similes. Hoc lumen [illegible] est [illegible], quod [illegible] monet, [illegible] esse, quod nobis ab aliis fieri nolimus: ab aliis enim sperandum, quod aliis fecerimus, quâ mensurâ mensi fuerimus, remetietur nobis. proinde nec [illegible] bonum, semper [illegible] à-[illegible]. Hoc lumen & creata o-mnia, & ipsum nobis (sub velo tamen) monstrat creatorem Deum, habentem omnia perfectum, beatissimum, [illegible], ipsum sibi [illegible] sufficientem, principium & medium & terminum, qui [illegible] habeat [illegible], qui operibus & [illegible], quàm potens, [illegible] sit & VERA & FACRAS, qui totus misericordia sit & bonitas, idem tamen [illegible] severus, incorruptus [illegible], [illegible] iustitia, qui formâ & magnitudine nobis sit incomparabilis, [illegible] nec voluntas. [illegible] conspectu [illegible], præ quo venusta omnia & pulchra, [illegible] sint tenebræ & vilia [illegible]: quæ quidem [illegible] & summa pulchritudo, nihil sibi gratius habeat quàm amari. Hoc idem lumen, nostri nobis [illegible] ostendit opera, [illegible] nostrisque imperium, [illegible] cæli [illegible] longissima solis lunæque [illegible], terræ [illegible], [illegible] fluminum cursus, [illegible] maris dominium, animalium nationes, [illegible] fructuum, quæ omnia non [illegible] nec labore ullo fecerit Deus, sed quia voluerit hæc fieri, facta sunt omnia.

Hoc quoque rationis & fidei lumen [illegible] hominis felicitatem in eo sitam [illegible], si suo se opifici quàm maximè assimilet homo, gratum namque semper esse omne quod est simile: recte enim [illegible] [illegible] quàm [illegible], & hoc demum etiam [illegible], sed [illegible], in orbe alio, in [illegible] apparuit, inquit [illegible], quæ

cunctis; summus, quoniam eius apparentie, similitudinis primus, quoniam videbimus eum sicuti est a. Ita affulgente hoc lumine, è cognitione illi inpressa excitâ in voluntate laetitia, spontèque in animo amoris magnus in Deum castisque affectus consurgit, quid enim dulcius, quàm ipsum videre infinita pulchritudinis imaginem circumspicere; scire, suo se exemplari esse charissimum? quia verò nõ omnibus hoc lumen ita liberaliter affulget, beatus David, hoc eadem etiam omnium esse lucidum negetur, de prærogatiua hoc munere sibi plurimum gratulatur, &, Signatum est, inquit, super nos lumen vultus tui Domine: dedisti lætitiam in corde meo b. non in corde omnium, sed in meo, contraque qui à te, ô bonitas perfectissima sunt ad vitam, ideò in hoc lumine vultus tui ambulabimus, & in nomine tuo exultabimus, tota die læti, contrasse nos è tenebris, vt quotidie magis ac magis in sanctissimæ voluntatis tuæ notitiâ trahamur, & æternorum in dies tecum ineamus amicitiam: Beati sumus, ô Israel, quia quæ Domino placent, manifesta sunt nobis c. Iobus cum ei omnia è terra, è cælo, subductaentur, huius tamen luminis iucunde recordatur d: Splendebat, ait, lucerna eius super caput meum, & ad lumen eius ambulabam in tenebris. Ergo vos, inquit Ecclesiasticus, e qui timetis Dominum, diligite illum, & illuminabuntur corda vestra: f Lux vestra in tenebris orietur, & requiem dabit vobis Dominus semper, & implebit splendoribus animas vestras. quòd si discesseritis à Deo, Ægyptiis vndique tenebris includemini. Nam error & tenebræ peccatoribus concreata sunt. g

a 1. Ioan. 3.
b Psalm. 88.
c Baruc. c. 4.
d Iob, c. 29.
e Eccles. c. 2.
f Isa. c. 58.
g Eccles. c. 11.

§ II.

Talia, inquit diuinus Spiritus, dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt. quantam illa: neque enim otiosa videtur aut inutilis curiositas, nosse quæ apud inferos loquantur damnati. quæ apud aquias minores, in regum palatijs, in principum curijs aguntur, auidè audimus: solum quæ apud inferos fiant, si tam gregarium multò minus erit inuentu, præsertim cum hæc non inuitati, vti plerumque soleam enarratio misterio. qui ergo damnatorum sermones sunt? Ergo errauimus à via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis h. Ergo errauimus hæc quidè cõsequentia est, sed vbi antecedens? Venite & fruamur bonis, quæ sunt: vino pretioso & vnguentis nos impleamus. & non prætereat nos flos temporis, coronemus nos rosis antequam marcescant, nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Ad prata se inuitant; quid amplius facerent boues & vaccæ? En, illud est antecedens, quod fecerunt in mundo, consequentia postmodum facta est in inferno. Heu pessimi dialectici! vbi enim antecedens posuerant, ibi & consequentiam debuissent subiungere: Venite, fruamur bonis quæ sunt. mox sufficit concludendum: Ergo erramus. nam aut in hac vita pœnitendum, aut ardendum in altera; pœnitendum hic est, non sine fine peccandum; cruces iam cogitandæ non deliciæ; certandum hic est, alibi triumphandum. Ergo errauimus consequentia bona est & vera, sed nimis sera: & iustitiæ lumen non luxit nobis. Et quodnam hoc iustitiæ lumen? Si iustitia est, vti legumlatores volunt, ius suum cuique tribuere, iustitiæ quoque munus erit, debitam rebus omnibus æstimationem non negare; illud ergo animi lumen, quod cuiuis rei congruam assignat æstimationem, iustitiæ sol intelligentiæ lumen merito dicetur. Et hoc est, quo se caruisse damnati queruntur: generosa vina degustasse, corollas capiti, epulas versari scilicet per vitam, delicias sectari, hæc quidem omnia exactè sciebant: sed hæc eadem delicijs æternis nequaquam esse præferenda, sciuerunt nescire voluptatum pudendas & breues oblectatiunculas tanti fecerunt, vt præ illis omnia beatorum gaudia non magni vidrentur esse pretij; vina sua, suas epulas, Venerem, solas sibi tam tenerè amarunt, vt audacter sperarent ipsas etiam cœlestes delicias, adeo chara fuit illis peccandi libertas, vt vilis esset omnis æternitas. Sed hæc est iniquissima rerum æstimatio: contrarium docet intelligentiæ lumen, quod vnam & veram summi vult æstimari æternitatem, vilipensa contra omnia. Ergo errauimus? Ex ipsa

h Sap. 5.

ipsi loquuntur. *Ergo iustitiae lumen non luxit nobis?* Nimis iam serum est. Multo satius, qui noluit intelligere, ut bene ageret. Voluptatis sed blanda fraude, ignorantiae decipiuntur, omnem viam non bonam ingrediuntur. Ex horum numero & vos fuistis? noluistis intelligere ut bene ageretis. Ergo clamant iam, & ululare malunt, haec ultra per totam aeternitatem cum ea cantiuncula: *Ergo erravimus, ergo iustitiae lumen non luxit nobis.* Hic [illegible] psalmus est, hoc eorum flebile carmen aeternum plorandi.

a *Sap. c.* 5. b *Sap. cap.* 5.
c *Psalm.* 35.

§. III.

ATtendite Christiani, & misses caelo radios ne excludite: det Dominus lumen nobis, & illuminet oculos nostros, ab hoc intelligentiae lumine inspirati, facile cernas patet, non pluris faciendos esse homines quam Deum, nec dracmam quam coelum, nec plausum humanum quam divinum favorem, sed nec voluptatem quamcumque caelo praeferendam, nec sinu haec amanti esse anteponenda. Et vere non habet (ait Chrysostomus) quod sapere terram amet, qui caelestem dulcedinem degustavit.

Hoc intelligentiae lumen bonus Deus Augustino liberalissime voluit allucere. Admonitus, inquit, redire ad meipsum, intravi in intima mea, & vidi qualicunque oculo animae meae, lucem Domini incommutabilem, qui novit eam, novit aeternitatem. Et inveni me longe esse a te in regione dissimilitudinis. b

Ab hoc intelligentiae ac [illegible] lumine non multum discrepat lumen devotionis, de quo D. Bernardus: c Roga, inquit, dari tibi devotionis lumen, diem serenissimam & sabbatum mentis, in quo tanquam emeritus miles in laboribus universis vivas absque labore, dilatato nimirum corde currens viam mandatorum Dei, ut quod prius cum amaritudine & coactione tui spiritus faciebas, de cetero cum dulcedine peragas & delectatione, ad ultimum aeternam gloriam. Accedite, inquit, ad eum, & illuminamini: gustate & videte, quoniam suavis est Dominus. d Amor namque cordis lumen est, & plena voluptatis flammula, quae Deum homini majorem in dies atque majorem ostendit. Ad hanc lucem in humano pectore accendendam, quotidie [illegible] incrementum [illegible] jugiter, immensus Deus.

a *Baruch cap.* 1.
b *Lib.* 7. *Confess. cap.* 10.
c *Sermon.* 3. *de circumcis. Domini.*
d *Psalm.* 33.

SECVNDVM
PRÆDESTINATIONIS
SIGNVM
SYMBOLVM SECVNDVM.

CRANIVM seu CALVA, quae declamatur, *animus ad mortem quamcumque illam semper paratus.* Et vos, inquit Christus, similes estote hominibus exspectantibus Dominum suum quando revertatur a nuptiis, ut cum venerit, & pulsaverit, confestim aperiant ei. Pulsat Dominus, inquit Gregorius, cum jam per aegritudinis molestiam mortem vicinam esse denunciat. cui confestim aperimus, si eum cum amore suscipimus, aperire pulsanti judici non vult, qui exire de corpore trepidat, & videre illum, quem contempsisse se meminit, judicem formidat. qui vero spe & operatione securus est, pulsanti mox aperit, voce [illegible] gaudet, & ob futuri praemii gloriam vel inter lacrimas hilarescit, quia ergo & dissolvi cupimus & esse cum Christo, multo id melius, quam si prolongetur noster hic ingratus incolatus c. Non potest male mori qui bene vixerit, nec bene mori qui vixit male. d Et quid illud est, quod nobis ipsi adeo formidamus? vita quid est nisi [illegible] fluxa & multis miseriis, quacunque vehamur navi, aurea an argentea, gemmea seu lignea, [illegible] non declinabis, in [illegible] scopulos saepius impinget, in periculosa vada [illegible] obhaerescet. Beatus ille qui mare hoc transiit, beatus qui enavit, & iam in portu est. quod si quis ad mortem ante senes annos pervenit, non magis conqueri debet, quam qui cito navigavit. Quid ergo metuam, laborum

finem, primitiuorum auspicium mouetur hoc iudicium a Domino omni carni, plerisque familia memorabili, sed nec futura quidem nullam quousque eorum cessisse, omnes sequentur, ad hanc legem nati sumus, & rursus quò inter cetera [illegible], omnibus est finis, multis [illegible], pridie etiam [illegible], sic certè qui ad vitam prædestinati sunt [illegible] o- [illegible] dolorū & solatio est & terminus, [illegible] [illegible] quem mala [illegible] [illegible], [illegible] optimi Domini decreto [illegible], ac [illegible] [illegible] non se pendere quod [illegible] [illegible], libenterque ambire, quia nulli conceditur. Altior est Theologia Christianorum, quæ [illegible] [illegible] patientia, [illegible] habere nostri in [illegible] [illegible]. Cygnum, si Solino credimus, [illegible] vita [illegible] & tristitias, [illegible] morte [illegible] & canit, [illegible] [illegible], *[illegible]*, [illegible] [illegible] in morte, [illegible] in cælo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Simeon, *Nunc dimittis seruum tuum in pace.* f Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod ædificationem ex Deo habemus, *domum non manu factam sed æternam in cælis.* g

a *Hom.* 13. *in Euang.*
b *[illegible]* 8.
c *Psalm* 115.
d *Aug. de doct. Christ.*
e *Solin. de mirabilib. mundi.*
f *Luc.* 2.
g 2. *Corinth.* 5.

§ I.

Et quia à tepida homo non surgit prorsus [illegible] iis solum consentiunt, qui in pleno calore mollius ferri, difficulter discunt calorem [illegible] ægrè sibi est in hoc [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] ad [illegible]. [illegible] tibi est e [illegible] [illegible] Domino est [illegible] mox finiri, in se prospectitas, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quidem sed [illegible] [illegible], non ergo timendum est, inquit Tertullianum, quod nos liberat ab omni timore. [illegible] Deus [illegible] tormentum [illegible], [illegible] et [illegible] [illegible] bonorum. [illegible] martyr Cyprianus, [illegible] Valeriani Imperatoris [illegible] se [illegible] *Tascium Cyprianum gladio animaduerti placuit*, [illegible] cælo manibus & oculis Deo gratias, respondit, *quid me à vinculis huius corporis dignatur absoluere?* Mirantur Ambrosium à quibusdam, cum moriturus [illegible], [illegible] velle potius è suo carcere [illegible], & quid, inquit, [illegible] mundo & vita hac [illegible] si [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] Chrysostomus: *& quid*, inquit, *si cùm Deus te* ad [illegible] vocaris, ad regnum filij Dei, & [illegible] [illegible] [illegible], ac desidam [illegible] [illegible] ac corpus? Si namque singulis diebus vel in mille mortes [illegible] esset, an non [illegible] [illegible] oportere? atque principatus gratia nihil non faceres, cum vero consors futurus sis regni vnigeniti Dei, non obijcies te vel mille gladijs, non insilies in ignem? at tu [illegible] [illegible] quod [illegible] hinc ea, & [illegible] [illegible] immortalis, plus æquo corporis curam agens, quidnam hoc est? & [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]. Horum verè causa sunt delitiæ & vita [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] acerbam, audiant quoque velle & ab hac vita liberati, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] autem pullis, semper [illegible] in nido hærere cupientibus, sed quanto diutius hæserint, tanto redduntur imbecilliores? Nidus quidam est præsens hæc vita ex festucis & luto compactus, etsi magnificas [illegible] ostendens [illegible], [illegible] ipsas [illegible] auro multo & lapidibus pretiosis splendidas, nihil tamen illas [illegible] [illegible] [illegible] differre. Ingruente namque hieme sponte sua cadent OMNES.

Ita sit prorsus, Chrysostome, atque [illegible] [illegible] tandem omnia, & nos cum ipsis, plerumque hoc ipso tunc quo [illegible]. [illegible] gratulatur Sapiens, Raptum esse [illegible] ne malitia mutaret intellectum eius. hinc & Angelus, [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible], ait, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], quid faciam vobis? [illegible] [illegible] non habet, quia ad [illegible] non [illegible]. Si doctus [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ea [illegible] [illegible], si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] in portu? [illegible] hic [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] fluctus & procellæ: quia ergo portum [illegible], [illegible] [illegible] se [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. O beati mortui qui in Domino moriuntur. quia in Domini [illegible] quasi morientes [illegible], & sic [illegible]-do

de similitet in mortem obdormiscunt, ita Stephanus, [illegible] ipsos lapidantes, inter tanto lapidantium [illegible] & fremitu, obdormiuit tamen in Domino, ita Lazarum amicum suum Christus obdormiisse dicit, ita & Moses servus Domini mortuus est iubente Domino, & [illegible] infantulum brachiis suis indormientē osculatur, & sic in lectulo [illegible] nullisque [illegible] sunt qui dicant, scriptumque Moysen cum [illegible] infantem à Deo per osculum & amplexum in sinu Abrahæ quasi in lectulo collocatum. Namque, cum dederit dilectis suis somnum, ecce hereditas Domini. f Tunc beati sunt [illegible] mortui, qui in Domino moriuntur, amodo, iam dicit Spiritus ut requiescant à laboribus suis, operationes illorum sequuntur illos, g tanquam famuli suum Dominum, alii suum patrem, nobiles suum principem, sequuntur eosque ad tribunal Dei, deducunt & comitantur vsque ad supremam Dei curiam, quæ solum nobilis [illegible] [illegible] quisquis ergo ad vitam prædestinatus est, mortem vt optimam mortis [illegible] prædicat, cum non alia via [illegible] se peruenturum sciat, & quia eiusmodi homo nunquam non paratus est mori, sic seram ipsa [illegible].

a *Lib. de bono mortis.* b *Int. 1. ad Col.*
c *Act. 14. 7.* d *Ioann. 11. 13.*
e *Deuter. 34.*
f *Psal. 126.*
g *Apoc. 14. 13.*

§. II.

Quid mori trepidem? nec parum, imo [illegible] læteor [illegible] seruitute ingrediens, quod solus ego mihi nescio quid aliud [illegible] fatum, quod facerem etiam [illegible]: scio, quicquid fit à volente, sit lenius, [illegible] esse necessitas, cum accedit voluntas. Sed me [illegible] causam habeo, cum esse desino, quod [illegible] fui, mortalis. [illegible] corpus hoc [illegible] vt redderem, & [illegible] recipiam cum [illegible] [illegible] à conspectu Dei mei detentus sum per mortales has moras, quibus illi vitæ meliori præludimus. nam sine ista quam velut extremam multi [illegible], æternus natalis est, veniet tamen qui me in lucem exponat dies, & ideo [illegible] animo, redituras vellem, ô quam læta amplector diem, qui meam formidinem [illegible], qui me [illegible], & [illegible] liquere [illegible] partis [illegible]. In malis me [illegible], sed misericordia tua, ô mi Domine, [illegible] est & [illegible] meæ. Indue ergo me [illegible], in hoc [illegible], cum me vocaueris [illegible] de hoc [illegible] [illegible]. Et [illegible] ipsum [illegible], omnes vitæ molestias [illegible], & [illegible] mors nullas in via [illegible] [illegible] veniat, [illegible], & paratum quiescere, non sit [illegible] quietem, sed [illegible] maiorem feriam. Et cur non [illegible] hanc gaudiam [illegible] hanc [illegible] immortalissimam [illegible] [illegible], mortis & [illegible] [illegible], [illegible] nulla noctis [illegible]. Felix [illegible] me Rex meus vocaturus est, & ex hoc [illegible] & [illegible] mala faciem solatus [illegible] nullo [illegible] studio [illegible]. [illegible], aperta causa non [illegible], sed [illegible], sic ego in apertas illas & [illegible] plagas liberus emigrabo, vnde iam [illegible] sum. De [illegible] mortis meæ, de tempore nil [illegible], faciat ille qui me fecit, quicquid velit. Palam [illegible] vita mihi vitæ mortisque est regula, nil nisi ab eo [illegible] qui ipsa est bonitas. Et [illegible] in figuli manu est, calculum [illegible], & [illegible] frangere. Vasculum ego sum à magno illo figulo, quid quæras, si qui me finxit, velit frangere, [illegible] & [illegible] reddere? [illegible], volo, velit me mori? nullas mortis [illegible] ad mortem iam posco. initium meum & finis ab illo sunt, quicquid ille [illegible], excipiam non libenter tantum, sed & hilari fronte: mihi viuere Christus est & mori lucrum. a Amo te, ô mi amantissime Deus, [illegible] ardentius amare; hæc amoris flamma cor meum penitus liquefiat: nihil extra te me [illegible]. Et quando, mi Deus, & quando ad te [illegible]? sequor te, benigne parens, sequor, & eo [illegible] [illegible] ad te vocas.

a *Philip. cap. 1.*

§. III.

Ita sentit, qui sibi viuere, & mori Christo esse [illegible] [illegible] sicut medicus, inquit Theophylactus, cum videt

videre ægrum fastidire cibos & pharmaca, prior ea ipse sumit, vt ægrum ad eadem sumenda adducat. ita Christus prior ipse gustauit mortem, vt eam gustare non horreat Christianus. Cur iam, mi Christiane, tu si mortis timidus sis, & mori ne formides, non priorem illum, quem loquentem audiuisti, æmularis, & intrepido ac fidenti animo tu quoque in has voces erumpas: Calicem salutaris accipiam & nomen Domini inuocabo. a calix ille amarus quidem est, illum tamen bibit ipse meus Seruator & ex cruenta cruce eundem mihi exhauriendum propinauit: Calix ille fatale mortis poculum est, quod Christus sponte, quod omnino homines perhibent ineuitabili necessitate: cur ego hoc solus recusem? quisquis cupit viuere, desinere debet, vt denuò incipiat, & quidem illam vitam quam nunquam desinit. quid ergo tibi vis vane timor, quid remoras damnosa meo? istis? calicem quem dedit mihi Pater, quem Christus mihi præscruit. & ipse bibit, non vultis vt bibam illum? mortalis ego sum, & mori non didicerim? Cum apud Alexandrum Macedonem grauiter decumbentem aliquot malè amici amici, Philippum medicum de veneno porrigendo insimulassent, Rex Philippum cum parata potione ad se venientem sic excepit: altera manu amicorum illi literas porrexit, altera pharmacum ab illo accepit: dumque medicam potionem ori admoueret, oculos in Philippi vultu defixit, si quas fortè in illo, ob commissum facinus, conscientiæ notas deprehenderet: cùm egregiam in se medici fidem è facie disceret, intrepidus poculum potionem perhausit. ita, & ego faciam: poculum quod me in quietem & longiorem somnum det, Iesus meus, medicus & Seruator mihi temperauit, & porrexit ebibendum: ego dum illud exhaurio, oculos ab hoc meo medico non dimittam, vultum meum firmabo in Crucifixi Domini mei vultu, in quo sanctum in me amorem inscriptum legam. simulque constans & imperterritus hunc calicem perhauriam, qui tantò plus habet suauitatis, quò plus amaroris. Ita mi Christiane, mors ipsa cum venerit, facilè vinceres, si quandoque venerit, semper cogitares, nunquam timeres.

a Psalm. 115.

TERTIVM
PRÆDESTINATIONIS SIGNVM;
SYMBOLVM TERTIVM.

AVREA EVCHARISTIAS HIEROTHECA qua exprimitur, *Frequens Sacramentorum, Confessionis & Communionis vsus.* Olim erant perseuerantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis. a Obseruatum est autem seculatim, quo magis hic Ecclesiæ primæuæ mos interijt, eo magis ardor spiritus, charitatis ignis, sanctitas omnis refrixit. Hic omnes excudquam astus & conatus mirificè defudauit. Hoc agit, hoc laborat impigrè veterator, vt à frequenti Eucharistiæ vsu quàm plurimos retrahat. Et quos ille non potest obijcere? quæ non fingit impedimenta? quot obstacula molitur? nunc fidei dubia ingerit, vbi non audiuit, sociam reuerentiam persuadet, aut maiorem in ea re gustum, si rariùs fiat. nunc plurimorum consuetudinem in exemplum trahit, qui etiam boni Christiani sint, licet hic infrequentes, modò sermones hominum & dicteria opponit, modò molem negotiorum. iam instituit angustias animi, angores conscientiæ, iam inimicitias & alternis inflammat odijs. huic aridam reddit mentem, & ab omni sensibili sensu exsiccat, illi præparationem efficit molestam, difficilem, tædio plenam, in alium totos variarum cogitationum vanitatis immittit, et vel sic viam intercludat ad diuinum hoc epulum: sunt, quos nescio quo religionis prætextu decipit, vt sabbato differant, quod non censent omittendum. ita mille fucos facit & tricas circa nectit malignus ille, de die in diem confessionis & communionis sacramentorum differtur. ita multa mora nectitur, propositum proposito adiungitur, & dies alius post aliam constituitur, itaque hebdomadæ & menses & anni, tum ad Christum non nisi rarissimè & ferè inuiti ac coacti veniunt.

a Act. 2.42.

§. I.

præcepit Christus hoc faciendum in mortis suæ memoriam, nec dubium quin eam velit sæpius quam semel in anno fieri; præceptum nobis videtur a quam [illegible], sed, contra quam Christus voluit, non crebro [illegible]. Suadent omnes Sancti Patres, hanc mensam frequenter accedere; consilium illorum non displicet, sed prævalet consuetudo nostra. Præcedunt tot pij homines exempli sui facem, videmus, non sequimur.

b Luc. cap. 14.
c Gen. 3.
d Luc. c. 16.
e Prov. c. 6.
f Ioan. c. 5.

§. II.

Si, quoties Eucharistiam quis sumit, toties mille nummum aureorum adijceretur [illegible], [illegible] templis nil opus foret amplius, [illegible] has arcas nemo non caperet, accedendi esset multitudo non accessendi; hos humanum cœlitum [illegible], & capimur; latentes Eucharistiæ thesauros quia non consideramus, spernimus. Accedentium pauxillulum est amor aurum, si hanc gemmæ consiciunt, pretium illius nemo satis æstimaverit. Eucharistia per eam leniora dolor, gratiora caret, impetus animi vitiosi cæcitat, intelligentiam illustrat, voluntatem incitat, conscientiam exhilarat; contra concupiscentiam armat; in adversis, ne deficiamus roborat, in prosperis ne cadamus assistat, in medijs tramite ut progrediamur, confirmat: Eucharistia dat pignus futuræ gloriæ, & simul mundi contemptum, cæli desiderium, affectionem moderationem, vitiorum horrorem, virtutum amorem, suspicat victoriam, ac recti corporis perseverantiam.

Sed animus, inquis, mihi [illegible], tamen, [illegible]. [illegible] eis nec audeo accedere. Aut nulla hæc est excusatio aut [illegible] [illegible] differendas [illegible], quod magis es talis. Immundus es? accede; Eucharistia fons est puritatis. æger es? medicina est, & certissimum omnium animi morborum remedium. Esuris? en panem Angelorum. Lento corpore pigris? ne differ, hic ignis est. tui te hostes terrorem ne difficile, hic panoplia & armamentarium est [illegible], mum-[illegible] in morte confortatio; hic est enim est quod spolijs nos hostibus detractis quæris? nunquam victores sumus, quam in hoc epulo quod delicias præbet etiam regibus. Palmam aspiras? et triumphum glorioso nobis datur viatica cœna ad culum scandenti, quam Eliæ ad montem Horeb [illegible] ei. Quid si sanguinis duxi [illegible] [illegible] Christi vestis vel tacta [illegible], quid Christi corpus non poterit? Sed indignus sum, inquis, qui tam pascar cœlestium cibo, nec dignum adsertim illum reverentiam exhibere possum. Obsecro, Christiane, pigritiam nostram reverentiæ nomine ne [illegible] melius est ex amore accedere, quam ex timore abstinere, inquit D. Thomas & D. Ambrosius verba Domini, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, de Eucharistia interpretatur: Si quotidianus, inquit, est panis, cur post annum illum sumis? accipe quotidie, quod quotidie tibi prosit. Sic vive ut quotidie merearis accipere: qui enim non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere. Si enim quotiescunque (inquit idem alio c) sanguis Christi effunditur, in remissionem peccatorum effunditur, debeo semper illum accipere, ut mihi peccata dimittantur; qui semper pecco, semper debeo accipere medicinam. Gennadius Massiliensis: Quotidie, inquit, percipere Eucharistiam, nec laudo nec vitupero, omnibus tamen dominicis diebus communicandum suadeo & hortor, si tamen mens sine affectu peccandi sit, qua præcipi possit facilius præparatio, quam affectum ad flagitia ponere, hoc est, denique Deum odisse nolle: certè nimis illiberalis est in sua conditione, qui hoc postulant ad turpitudinem affectu carere non vult, ut gratiam sui conditoris. His talibus non [illegible] pater-familias: dico vobis, inquit, quod nemo virorum illorum gustabit cœnam meam? quid ait. Dicti sunt illi, imo ipsi sunt, qui cœnam suam gustare nolunt, & ideo eis in commutatione supplicium statuit ira paterna, id quod ipsi volunt: sitipsi sint in pœnam, & pessimam eorum velle sit ipsis in supplicium. Cum grati fame laboraret Samaria, & Elisæus vilissimum annonæ ex frumentario propediem futuram prædiceret, vana & nugis fallacis ut vanum hoc vaticinium irridens. Si habes, inquit,

quæ, pinguissimo frumento plenas, nunquid ideo [illegible] tam vilia sunt [illegible]? Col-ligendi: vidistis, inquam, oculis tuis, & inde non comedes; omnia ex ordine sunt facta. Multorum hodieque poena hæc est, vident di-uini panis abundantiam, sed inde non come-dunt. Vidistis, tristissime Christiane, sub se-[illegible] panem boni in [illegible] annum, sed inde non comedes: vidistis per plateas ad ægros deferri, sed inde non comedes, vidistis pluri-mos illo in templis refici, sed tu inde non co-medes, exclusus es ab hac mensa, quia [illegible] exclusisti.

a Part. 3. q. 80. ar. 10. ad 3.
b Lib. 3. de sacram. c. 4.
c Lib. 5. de sacram. c. 4.
d Lib. de dogmat. Ecclesi. c. 53.
e L. 4. Reg. 7.

§. III.

AT verò prædestinati, velut germani Dei filij, hunc panem dei [illegible], gratissimum patris [illegible], ita nullam illius [illegible] occasionem negligunt, non enim ne-sciunt quàm benignè providentissimus Deus cunctis animantibus suum cuique cibum pa-rauit, aquilis aves, leonibus feras, equo ave-nam, boui fœnum, gramen ouibus, [illegible] pi-sces, homini panem è terra, ô qui hominem [illegible] filij, panem è cælo, hunc illi cæle-stem hunc filiorum, hunc Angelorum panem, magno desiderio [illegible] ardenti affectu sumunt [illegible], malentque [illegible] impudentem [illegible] quàm male verecundi [illegible] videri. Ex horum prædestinatorum [illegible] quem Christus in magna hac cœna sic allo-quitur. Amice quid amore tui pro te fece-rim. Spinas in capite meo [illegible], non le-uem dolorem alibi in corpore. Plagæ [illegible] & cla-ui corpus meum [illegible], at verò cor meũ [illegible] inhæserat. Ipsam pœnè mortem pro te passus sum [illegible] flagellatum [illegible]. Tuum [illegible] est cogi-tare, quid hostis fecerint, cum tuam amicis-simi [illegible], in quam [illegible] pro [illegible] [illegible]. Amor meus (ut discere, [illegible]) [illegible] & igno-miniosissimâ morte [illegible] voluit, sed [illegible] [illegible] crucis & [illegible] non potuit. En, pro te mortuus sum, & [illegible] pro te [illegible]. Tu verò pro me [illegible] patiens [illegible], ut [illegible] in [illegible] perpetuum, fac ut sic [illegible], [illegible] te a-ma. Ego te amaui ad mortem, ad crucem us-que, & [illegible] amabis? Quis præ-destinatorum [illegible] tam [illegible] respondeat? Etiam ad mortem usque, ô mi amantissime Domine, etiam ad ipsam usque crucem te amabo. Sic tibi pla-ceat. Et quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te, mi IESV, ô IESV mi [illegible]: quia ego sum, ut pro [illegible] sim dignus. & quis [illegible] hic est amor, ut hæc pati, te sic [illegible] pro me, sine [illegible], ô [illegible] mea, voluerit! Hæ tales [illegible], [illegible] hæc [illegible] [illegible] communionem, epulatoria solent esse collo-quia, sic animas Deo [illegible] [illegible].

Et [illegible] communionem [illegible] ([illegible] [illegible] sinceros et [illegible] affectus, etsi [illegible] [illegible]) magnum prædestinationis si-gnum ponimus. Verum, quidquid vel libri cla-ment, vel cathedræ, pars magna Christia-norum tam graui malè conscientiæ [illegible] premitur, ut nullis piorum exemplis, nullis sanctorum monitis excitari queat, & ad fre-quentiorem sacramentorum usum permoueri.

O Christiani [illegible] glaciali [illegible], quod [illegible] frigus pectora vestra constringit, ut sic refugiatis amoenissimam hanc solemnitatem ad-uentus. hoc [illegible] esse [illegible] [illegible], quæ [illegible] diuini amoris ignem in nobis [illegible] [illegible], ut hoc animi pessi-mo frigore obrigescentes, [illegible] velut mor-tui, [illegible] in [illegible], nec in illam [illegible] [illegible] regionem [illegible]. At qui præsen-[illegible] Christum amat, nil magis quàm sem-per cum Christo esse desiderat, ut [illegible] di-xerit Cassiodorus: [illegible] est [illegible] quæ amicum amat, & præsentiam eius non amat.

QVARTVM

PRÆDESTINATIONIS SIGNVM,

SYMBOLVM QVARTVM.

ALTARE NVDVM ET DEVELATVM, per quod significatur [illegible] [illegible].

[illegible] sermone nostro, qui non intentius in multos opes possidet, non potest mori [illegible] distrahitur. [illegible] lectis omnibus, [illegible] relinquere omnia. Ita dicat qui Christianus est: paupertatem esse malo, quam Dei iustitiam, malo bonis omnibus, quam divina gratia spoliari.

Paupertas multos fecit mercatores non a[illegible] aut parum, sed caeli. Simile est, inquit Christus, regnum caelorum homini negotiatori, quaerenti bonas margaritas; inventa autem una pretiosa margarita, abijt & vendidit omnia quae habuit, & emit eam. Vt mercator ille non damnum censet, sed maximum quaestum, omnes opes suas amisisse. Imò certè non amisit, sed vendidit, quia pro illis maximi pretij gemmam recepit: [illegible] dedit, & Christi [illegible] acquisiit; quo una erat olim beatissimus: animo contempsisse, & secum sibi caelum iam habet oppignoratum: praedia sua non deseruit, sed paratus erat deserere, & amplissimum sibi regnum comparavit. Qui margaritam habet, inquit Chrysologus, novit se divitem esse, ceteris ignotum illud sit, cùm parvo in loculo margarita recondatur. Certè negotium illud [illegible], non [illegible], neque vllus tam valde egenus est, qui hanc gemmarum mercaturam nequeat facere, nos enim quaerit Deus, non sua nostra, inquit Augustinus: [illegible] verò nihil vllus tam abundans [illegible] est [illegible], qui difficile videri debeat, emendo [illegible] illas, partis facere sua omnia. Mercator hic non exigit, vt opes amittat, sed [illegible] sint necesse, amittere; negotiationis huius ratio non est, vt pecuniam omnem erogat, sed vt, si opus, malit animae parcere quàm pecuniae, & multò promptius membris carere velit quàm Dei amicitia. non enim animam pro pecunia, sed pecuniam pro anima deponere oportet, sive ipsam largiendo, sive patienter amittendo. Et hoc esse signum praedestinationis affirmamus: hanc non [illegible] tantum Christiana fide, sed & ratio docet.

a Matth. 13.
b Lib. [illegible] 33. in Matt 5. 13.

§. I.

STilpon patria capta, [illegible] liberis, amissa uxore, cùm ex incendio publico solus & tamen beatus exiret, interroganti Demetrio, numquid aliquid perdidisset: Nihil, inquit, perdidi; omnia mea mecum sunt. Idem, amissis omnibus, ausus est dicere bona, quae ille spoliabat, non [illegible], nec oculis visibilia, sed animo aestimabilia. Hoc generosi pectoris verba sit in Philosopho, in Christiano certè praedestinationis signum est ad aeternam. Ille Christo [illegible], qui cùm amisit plurima, dicere tamen audet: omnia mea mecum porto: Deus meus, & omnia.

Sanctissimum virum, Franciscum Assisinatem accepimus, noctes ipsas quatuor verbulorum horum commentatione & creberrima repetitione, summa cum animi sui voluptate transegisse. Sanctissimum hunc virum decet imitari, & in omni agitatione proferri: *Deus meus, & omnia*. Alij alia quaerunt, alia desiderant, alij [illegible], verum ego Deum quaero, Deum desidero, Deo meo delectabor, *ô Deus meus, & omnia!* opes alij & honores, voluptates alij [illegible] inhiant: Deum ego habeam, & omnia habebo. Totos ego alijs mundos concedo, aureos & gemmeos montes non invideo, [illegible] delicias non moror; mihi Deus meus sufficiet. Nihil ita bonum, nihil ita pulchrum aut iucundum est, quin sit immensè illud, & pulcrius, ac supra omne bonum & melius, & pulchrius, ac immensè incomparabiliter iucundius, *ô Deus meus & omnia!* quàm me rara saepe [illegible] desideria, quàm diversis quandoque ignibus ardet, quàm multis vestro cupiditatibus, ita vt cum lunatico illo adolescente, a modò in ignem, modò in aquam rapiar. Sed quaecunque illa tanta bona sint, quae ego tam [illegible] appeto [illegible] Deus, saepe turpia, & quae non possim [illegible] vt sint dominium & honorem vel maximè praeferant, [illegible]. Deus meus, amor meus, gaudium meum, & mea omnia: quid tandem est quod appetere possim, cuius loco non tu mihi sis, ô Deus, & sis omnia: mihi cibus, mihi potus, mihi quies, mihi gaudium & voluptas, meus mihi maximus honor est Deus, Deus mihi omnia, & plusquam omnia.

[illegible]

a Matth. 27.
b Matth. 20.

§ II.

H[illegible] [illegible]

[illegible]

QVINTVM

PRÆDESTINATIONIS

SIGNVM,

SYMBOLVM QVINTVM.

F[illegible] [illegible]

[illegible] ... Lazarus cruciabatur ... [illegible] ... Chrysostomus ... [illegible] ... beatum hunc puta, vt qui commissa peccata [illegible] & illic paratam habeat mercedem.

Impossibile est vt qui mala [illegible] ... Nefas est [illegible] ... bellum, procellam, angustias [illegible] ... Nullus, vbi [illegible]

nem, requiem quæris, cur te euasisti cur libidinibus ac misere bellum indixisti? Nihil horum te pœnitebit, si quidem illi in quietem, in tormentis [illegible] Aliorsum itaque dicendum est beati Iacobi hortamentum: Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis c. Nihil eo infelicius, cui nihil aduersi accessit. Argumentum est enim a Deo contemni vt imbellem & ignauum d Amphitheatrum hominis est, inter aduersa [illegible], Certe beatitudinis vestra est, posse in perpessionibus gaudere, & circumstantibus vndique malis, hilarem cælo animum attollere, [illegible] per genas copiose fontis lacrimæ. Sciuit equidem Christus nos ingenti æruminarum acervo locupletes, gaudium solidum, præter spem futuræ mercedis habere nullum, & tamen cunctorum beatos GAVDETE, ait, ET EXVLTATE e. At nos, quoties vere laboramus, cum affligimur sæpe pestilentissimo suum quæritur, ac ad omnem paulo acriorem turpiter [illegible], nec agnoscimus paternam Dei & medicam manum vulnerantis, cum tamen & [illegible] sciant, etiam quod a chirurgo est, [illegible] esse & mitius vulnus [illegible]. Vt medetur & sanet, vulnerat Deus, non vt iugulet. Testis horum beatus Petrus f Si quid patimini, ait, propter iustitiam, beati. Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens iniuste. Quæ enim est gloria, si peccantes & colaphizati suffertis? sed si bene facientes patienter sustinetis: hæc est gratia apud Deum g. Ita & beatus Gregorius: Sæpe contingit, inquit, vt electi quique, qui ad æternam felicitatem ducuntur, continua hic aduersitate deprimantur. a cunctis despicabilis [illegible], & huius mundi gloria indignos æstimemur: sed [illegible] occulto iudicio oculos [illegible], vitæ [illegible], honorem [illegible], despici non refugit, corpus [illegible], sola in animo dilectione [illegible], [illegible] semper ad patientiam [illegible], & vinclis pro iustitia de perceptis [illegible] exultat.

a Orat. 5. de Lazaro.
b Idem Chrysost. in epist. 2. ad Tit. cap. 3.
c Iacob. 1.
d Lud. de prouid. Dei.
e Matth. 5.
f 1. Petr. 2.

§. I.

VErè æterna prouidentia, hominem probum in difficilibus non auertit, expeditum, [illegible], sed illum præparat, ita tamen vt simul [illegible] promittens: a Cum transieris per aquas tecum ero, & flumina non operient te: cum ambulaueris in igne, non comburetis, & flamma non ardebit in te. Nimirum in medias inruntis nos Deus & in flammas, vt sint & mergi, æstu suos expleant & gelu, sed quos ad vitam prædestinauit, non eo eosdem permittit aut submergi. Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere b.

Eximie, si quisquam, de hac prædestinationis nota videtur sensisse Ludouicus Blosius, c qui plenissime affirmare non est verum, inquit, certius signum diuinæ electionis, quam si quis afflictiones, vel quicquid aduersorum a Deo immittitur, non tantum repugnanter, sed submisse atque patienter sustineat, cum homini vtilius nihil contingat quam ADVERSA. Et hic est ille mirabilis gemmæ annulus, quo Deus desponsam sibi animam donat, tantique est, vel minimam molestiam pro Deo perpeti, vt Chrysostomus velut decretum proclamet: d Nihil esse melius, quam male pati propter Deum. De contrario nunc eleeti [illegible] in ea, propterea caput exaltabunt in cælo. e Nunc deprimuntur & calcantur, vt olim assurgant & extollantur ad instar palmarum. Vulnerat Deus probe sciens, volunt esse homines, & infidelem quod quærimus, pro quo obtinendo laboramus, vt verissime dixerit Marcus anachoreta: Deus conscius imbecillitatis nostræ, nemini solet magni quid conferre, nisi prævia calumniam, Moses Deo vocanti obtemperaturum, & aula egressum, gloriatura [illegible] transferunt paupertas, ignominia, contemptus, [illegible] regis, pericula mortis, fuga, exilium. Electos Dei cernimus, inquit Gregorius & pia opere, & crudelia pati. Hinc ergo colligitur, distinctius index quam [illegible] districtione quos reprobat, si cruciat quos amat. Erras, mi Christiane, erras, si cogitas te tempori & non bene cessisse, peruentiurum ad cælum. Circumspice, & videbis, quod plerumque qui diuores sunt [illegible]

tam, [illegible] fuit [illegible] : qui [illegible] opulenta : [illegible] etiam [illegible] & fortunæ [illegible]. Nimirum peccati [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cælo [illegible], non [illegible] in [illegible], sed [illegible] illius [illegible] in angustia, adeo ut [illegible] quoque Ludouicus [illegible] ex magna [illegible] [illegible]: *Quemcunque Deus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] transformare [illegible], [illegible] [illegible] Mundi & [illegible] [illegible], sed [illegible] in mare [illegible] [illegible] [illegible].*

a *[illegible] 4.*
b 1. Corinth 10.
c *[illegible] Spiritual. c. 10*
d *Hom 8. in c. 4. ad Ephes.*
e *Psalm. 109.*

§. II.

GAlenus & Hippocrates [illegible] docent [illegible] [illegible] & [illegible]. Christus [illegible] docuit & [illegible], ita ut, quod [illegible] Themistocles, omnes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] perituri [illegible], nisi [illegible], plerique salui [illegible], perire [illegible] multi [illegible] perierant, [illegible] [illegible] à Deo perdi [illegible] bene [illegible]. Hinc Paulus, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: *a* Placeo mihi, ait, in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo: cum enim infirmor, tunc potens sum. [illegible] [illegible] Deo [illegible] [illegible]: Circumiui, inquit, [illegible] Domine Cælum & terram, [illegible] [illegible] & [illegible], & [illegible] te inueniam, [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible], ibi pascis, ibi cubas in meridie. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] Iuliano Apostata in [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Alexandriæ [illegible] [illegible] Christianos: Bono animo, [illegible], [illegible], nebula enim est, quæ breui euanescet. *b* Vere nebula [illegible] est, quicquid [illegible] habet [illegible] vita, sed nebula breui dissipanda, per æternam [illegible]. [illegible] [illegible] ex illis [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; Christiani, [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] semper [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed & [illegible], & tamen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] diaboli [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Deus de diabolo [illegible] [illegible] [illegible] gloriæ [illegible] [illegible] [illegible] ille homo ad omnem [illegible] [illegible] nihil ex ore protulit, nisi DEO GRATIAS! [illegible] DEI. [illegible] [illegible] Satan. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Itaque dum patitur, [illegible] passu in patriam [illegible].

a 2. *Corinth.* 12.
b *[illegible] l. 3. c. 26.*
c *Lib. de patient. c. 23.*

§. III.

DIscede ad [illegible] [illegible], [illegible] est [illegible] & [illegible], regia via [illegible]. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. *a* Et [illegible] vasa figuli probat fornax, [illegible] homines iustos tentatio tribulationis. *b* [illegible] in fornace ardet palea, [illegible] [illegible], illa in cinerem vertitur, illud [illegible] [illegible]. Fornax [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], ignis tribulatio, artifex est DEVS: Quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]; quid [illegible] ergo artifex, facio, [illegible] [illegible], [illegible]. Ardeat [illegible] palea ad [illegible] & consumendum me, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ego [illegible] [illegible]. *c* Videte ergo paleæ, videte & vos qui aurum estis, in eodem igne palea fumat, aurum [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] blasphemat. DEVM [illegible] [illegible], patiens laudat, & in ipsis aduersis [illegible] [illegible], [illegible] ignis qui [illegible] [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Crescit [illegible] [illegible] virtus. [illegible] [illegible] [illegible] ab [illegible] [illegible] [illegible] DEI amicos, & [illegible] [illegible] [illegible] prædestinationis [illegible] [illegible]; DEVS tentauit eos, & [illegible] illos [illegible] [illegible]. Abraham [illegible] [illegible] & affligitur, Ioseph à fratribus venditur, Dauid à filio [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], Ezechiel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], lapidatur Hieremias, Michæas gladio [illegible], Amos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], Daniel leonibus obiicitur, Naboth [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], etiam [illegible], Tobias excæcatur, Susanna innocens damnatur: [illegible] [illegible]. &

quid

quod malorum non fecit: Paulus Apostolus [illegible] flagellatus, [illegible] gatus, necatus, [illegible] patitur Deus, quem [illegible] diligit [illegible] caligat, flagellat autem omnem filium quem recipit, [illegible] Omnes enim qui volunt viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur f.

a Act. 14.
b Eccl. 27.
c August. in Psal.
d Sapien. 3.
e Ibidem 12.
f 2. Tim. 3.

§ IV.

AT hoc habet pro certo omnis qui te colit (o Deus) quod vita eius si in probatione fuerit coronabitur, quia post tempestatem tranquillam facis, & post lacrymationem & fletum, exultationem infundis a. Bi [illegible] tus homo qui corripitur a Deo b. Si enim filli [illegible] & coniterpoliatione c. Quare nemo flagellari timeat, sed timeat exhæredari, ad hæreditatem æternam flagellis erudimur, ne, dum delectamur in via, obliuiscamur quod desiderabamus in patria. Si exceptus es, inquit Augustinus, a passione flagellorum, exceptus es a numero filiorum. Noli esse itaque [illegible] & paruuli, vt dicas: plus amat pater meus fratrem meum, cui permittit facere quicquid vult, quam me, quia si me [illegible] contra eius iussionem, flagella [illegible] potius gaude sub flagellis, quia tibi seruatur hæreditas, illis ad tempus parcit, quos in æternum damnabit, d Tamquam per amœna prata ad carcerem veni, qui per præsentis vitæ prospera ad æternam [illegible]. Obseruant aliqui rosas [illegible] [illegible] plantari [illegible] fragrantiorem, sicut habet & cælestis hortulanus fragrantissimas rosas, homines paradiso destinatos. Has ipse rosas plerumque sic plantat, vt [illegible] [illegible] illis sit tolerandà, quo enim quisque probatior, hoc in [illegible] [illegible] [illegible]. hoc enim [illegible] æternarum [illegible], hoc fragrantia rosarum, [illegible] est [illegible]. Quin & hoc [illegible], rosam quæ per [illegible] [illegible] nascitur, etiam [illegible]; [illegible] odor, præsertim patientiæ fragrantia nulla est, [illegible] [illegible] [illegible] Ne [illegible] quamquam profecisti [illegible] [illegible] cognoscit [illegible] in nostro corpore, [illegible] dum corpus esse [illegible]. Nostra [illegible] stellæ, [illegible], [illegible] quæ sæpe in [illegible] non apparet, [illegible] [illegible] tam placidè [illegible] [illegible] [illegible] gemmis, quàm aduersis [illegible] & cum [illegible] perfusorum. Aquila pullos suos oculis [illegible] explorat, metalla argentaria [illegible] la, Christus famulos suos [illegible] [illegible]. Pro Romanis ergo positis nos [illegible] Et facere & pati fortia; hoc Christianum est, [illegible] qua via caput præcessit, hac [illegible] [illegible] [illegible] membra.

a Tob. 3.
b Iob. 5.
c 2. Tim. 3.
d S. Gregor. in Iob. 5.

SEXTVM PRÆDESTINATIONIS SIGNVM;

SYMBOLVM SEXTVM.

FIcvs, quam Christus in suis concionibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed quæ divino verbo [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible], fideles [illegible] diuina verba [illegible], ideo hac [illegible] Audire verbi Dei. An [illegible] illustre hoc Prædestinationis signum ex ore Christi? Qui ex Deo est, verba Dei audit a [illegible] ad [illegible] Ambrosius: b quomodo, inquit, possunt verba Dei dulcia esse in faucibus [illegible] in quibus est amaritudo [illegible]? Facilè [illegible] quod libenter audimus, [illegible] illi veri sunt diuina verba audientes, de quibus Seruator: Beati, inquit, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. [illegible] custodiunt memoria, quod [illegible] custodiunt & vita. Sunt qui audita [illegible] [illegible] obliuiscuntur, hoc tamen agunt [illegible] [illegible]. d [illegible] prædicationes diuinæ & sacra [illegible], [illegible] [illegible] (Inde[illegible]

dos ad templi, spectat etiam quandoque in ipsis principiis, ad templum, ad concionem venit, per excellentiores admittit, plurima celans non [illegible], sermonem etiam negligit, aptis co & tempori templorum fornices præponit, surgit abire, nec satiare audita. Anima bona audit cum omni concupiscentia sapientiam, e qua [illegible] habere nequit quam è verbo Dei. Quemadmodum Verbum, inquit Bernardus, est conferens ad correctionem, quo illuminatur ad cognitionem, quo [illegible] tur ad virtutem, quo reformatur ad sapientiam cui conformatur ad decorem, quo [illegible] tur ad [illegible]. f Animas hoc cibo pastas, quorum cum Hieremia propheta [illegible] mat: Inventi sunt sermones tui, & comedi eos. & factum est mihi verbum tuum in gaudium & in lætitiam cordis mei g. Nam D. Chrysostomo teste, uti clamitat signum est valetudinis in corpore, sic animæ divina eloquia, salutem annuntiant sanitatis in anima h.

a Luc. 8.
b in Psal. 118.
c [illegible]
d Aug. in Psal. 118.
e Eccl. 4.
f Serm. 23. in Cant.
g Hier. cap. 15.
h Chrys. hom. 24. in Gen.

§. I.

Et quis tam grandis valet animo, qui aversus a veritate aures, ad fabulas [illegible] convertere: & dum in templis divina verba, [illegible], sui [illegible] domo exterior, & [illegible] vel [illegible] trahat, [illegible] & [illegible], aut cum [illegible] dum [illegible], aut cum [illegible] agros & [illegible] aut sermo concionantis in suggestu sedens ipse longissimas [illegible], [illegible] plurima videantur: nec [illegible], à sole [illegible], in plurimo sepulchro deprehendi, turpe est de Christiano hoc scribere, sed turpius Christianos hoc facere: hæc signa non sunt [illegible] perseverantiam longè [illegible] prædestinati. Factum est autem, ait Lucas, a cum [illegible] in eum, ut audirent verbum Dei a. Non synagogis aut templo, sed nec [illegible] hæc audiendi sanctis ser[illegible]: et [illegible] amplissimus plurimum [illegible]. [illegible] habebant [illegible] ad li[illegible] te [illegible], cum quem [illegible] quotidie. Nos [illegible] in [illegible], & sæpe nec [illegible] ut quibus [illegible], ut dum ut [illegible] & [illegible] ad [illegible], ita [illegible] nihil magis fastidiamus quam divina. hoc non sunt non desiderantes qui dicant, sed qui audiunt, concionatorum [illegible] est, [illegible] auditorum, [illegible] causas. nec desunt qui audire nolunt ideo, ne forte [illegible] conscientiam: qui enim se [illegible] novit, etiam [illegible], & [illegible] nil boni propriæ conscientiæ.

Dicebam Hieronymus, [illegible] legere, [illegible] quod non sint qui veniant ad solemnitatem: non mirum [illegible] ad templa, sæpe [illegible] loquor, dum in viis ad [illegible] non dense [illegible] frequentes ad auditionem divinæ legis: at si [illegible], concurrunt spectandi [illegible]. si nuptialis pompa, per urbem incedat, si [illegible] curiositas alliciat, non [illegible], & quicquid [illegible] habentes, assistunt [illegible]. Dei vero [illegible] non ut olim [illegible], cum parui pendantur sermones illecti, quod graviter pagina sacra queritur a.

Nec quidem negandum est multos esse qui conciones audiant, sed & illud tamen fatendum erit, paucos esse, qui animo [illegible], à concione audita redire emendatiores. Aures habent, manibus carpunt, audiunt & non faciunt. Non absunt [illegible] vel [illegible], Sunt qui audiunt, ut [illegible] non obsistant, alii ut tempus fallant, quidam in peccatis [illegible], alii ut doctiores fiant non ut meliores, hi ut charos oculos quos alibi minus commode possint [illegible] videant; ut illi ut videantur & aliorum in se oculi convertantur: sunt qui [illegible] voculas excipiant in [illegible] aut calumniam, sunt etiam qui confabulantur, aut certè dormitant, accedunt aures præbentes sed non mentes. Pauci sunt, & [illegible] vere probi auditores, qui animum adhibent excipiendis mo-

[illegible] nec aliam ob causam [illegible] tenuit, quam [illegible] non scholis [illegible], sed vitæ; [illegible] vtrumque [illegible] nec vmquam facilè [illegible] [illegible] iam [illegible]. Nemo adeò ferus est qui non mansuescere possit, si modò cultui patientem aurem accommodet. Et Christi o[illegible] ab aliena [illegible], tamquam [illegible] in aure gestant: verbum diuinum [illegible] audiunt, & obediunt.

a *Luc cap.* 1.
b 2. *Par. cap.* 36.

§. II.

NOrunt prædestinati quàm sollicitè monuerit Augustinus: Non minus reum esse qui verbum Dei negligenter audierit, quàm qui corpus Christi in terram negligentia sua cadere permiserit. Non ergo tam audiendum est, quæ dicit, quam qui dictat, & dicenda imperat Deus: Ego quid sum, inquit Aug. a tibi cophinus seminatoris? Ille in me ponere dignatus est, quæ vobis spargo, noli te attendere ad vilitatem cophini, sed ad claritatem seminis, & potestatem seminatoris. Christianus vbicunque inuenit quod discat, semper sibi proficiat atque hoc [illegible] prædestinationis indicium agnoscat, sedeat ad pedes Domini, & cum Magdalena audiat verbum Dei, neque ob domestica ministeria, nec ob sororis murmura, nec etiam ob amicissimorum [illegible], ab hoc [illegible] [illegible] posse. Neque vero [illegible] nota est, audire tantum, sed & meminisse, sed & [illegible], quod [illegible] est comedere, si quod comedisti, non indigestum [illegible] in [illegible] matre maximæ laudis erat, quod conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. In corde meo, vt psalmi regius, abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Terræ bonæ conferuntur ij, qui corde bono & optimo audientes, [illegible] [illegible] & fructum afferunt in patientia. b Nam si legere, & non intelligere sic audire & audita memoria non [illegible], ferme tantundem quod negligere est, [illegible] pictor, qui [illegible] coloribus [illegible] in tabella magno studio pingit, quod mox spongia [illegible] Christianus est, audire, & mox omnium oblitus, sic meminisse conetur, vt memoria non sit ignaua, sed efficax & strenua, quæ [illegible] vigeat, quod meminit faciendum. Si hæc scitis, beati eritis, si feceritis ea. c Seruus [illegible] ad [illegible] [illegible], sed [illegible], facere autem non vult; [illegible] scire faciendo. Foris seminis [illegible], [illegible] diuina. Et quamuis ex eodem [illegible] tempore [illegible] diuersi [illegible], [illegible] [illegible], nemo tamen vmquam [illegible] totas [illegible] opes [illegible]. Ea [illegible] opulentiæ natura, vt quò [illegible], hoc magis [illegible] sit, quam [illegible]. Quemadmodum verò formica [illegible] in hiemem, æstate sibi colligit, sic Christianus in tranquillo verbum Dei excipit, vt inde in rebus [illegible] pascatur. [illegible], qui hæc in se [illegible], sic quandoque [illegible] à Deo, vt & ipsi sentiant se [illegible], & videant alij. Alium ab alio doceri, alterum alteri [illegible] vult Deus. Sapientissimus erat rex Dauid, præceptorem in pluribus habebat Spiritum sanctum, probè sciebat adulteria & homicidia esse vetita, & tamen [illegible] prius non egit, quàm [illegible] Nathanem audijt. Christus Paulo e è nubibus [illegible] est, & tamen [illegible] illum ad Ananiam misit. Cornelio f [illegible] Angelus, preces eius & eleemosynas Deo probari, sed simul ei Petrum à quo instrueretur, monstrauit. Reginæ Candaces quæstori [illegible] ingenti, non Angelus in præceptorem, sed Philippus à Deo assignatus est g. Moses, [illegible] dicerer Deo [illegible] [illegible], & [illegible] Numinis consiliarium egisse, [illegible] à socero suo [illegible] [illegible] institutionem velut puer, nec sine acri [illegible] castigatione, modum doceretur gubernandi populi h. Christus ipse, [illegible] sapientiæ, medius doctorum sedet, & interrogat. i Nullus hominum sexus, nullus ordo & status, audiendarum concionum immunis est.

a *Hom.* [illegible] *hom.*
b *Luc.* 8.
c *Ioan cap.* 13.
d *Sermon.* [illegible] *de Lazar.*
e *Act.* 9.
f *Act.* 10.
g *Act.* 8.
h *Exod.* 18.
i *Luc.* 2.

§. III.

§. III.

AT inter doctos, amicos, studiosos nil [illegible] audiam, quæ dictarum est Ecclesiastes, iam non scio. Sic humani ingenii vis illa tam superbiam? & quia eò pertinuit eruditio & doctrina, ut non plures inveniret quam dicebat [illegible] Seneca, omnium se esse doctissimum, nec doctiorem concionem [illegible]: ita quidem intelligentia antecellet omnibus. Sed quid voluntas & memoria? an non mouenda illa & inflammanda, monenda ista est & iuvanda? memoriæ facillimum est lapsu [illegible] voluntati [illegible], nisi quotidianis [illegible] diriganter, illa ut firmetur, hæc ut[a] ab erroribus liberetur. Ergo non utile tantum, sed & necessarium est omnibus, conciones audire, mali, ut corrigantur, boni ut confirmentur, ignari, ut doceantur, docti, ut commoneantur, & ut nova discant, aut certè vetera memoria recolant: audiens sapiens sapientior erit, a & [illegible] sapientiam quærit doctrinam. b Herodes multis sceleribus clarus, tam barbarus tamen, aut ferus non fuit, quin summum concionatorem suum, & *libenter audiret, & audito eo multa faceret* c. In Herode non libentia tantum audiendi fuit, sed & longa quoque patientia multa enim ex Ioannis concionatoris sui præscriptione facere non potuisset, nisi concionatorem sæpius, & de multis audisset neque per catalogum [illegible] enumerando, unius regis Ioannes [illegible] castigasse contentus est, sed rationibus & coactione egisse, ut non tantum indicaret mala, sed & potenter dissuaderet. Non poterat [illegible] adulterium, & [illegible], [illegible] Ioannis [illegible] singula singulis [illegible], imò singula pluries [illegible], iusta [illegible] observantia, crebro itidem quatiendo [illegible]. Et tamen *libenter eum audiebat*. Et quamvis ei Ioannes in os & in faciem obijceret publicè: non licet tibi habere uxorem fratris tui, adhuc orationem [illegible] longa probaret, tamen *libenter eum audiebat*. [illegible] in Herode fuit audiendi studium, nec fastidit Ioannes: cetera omnia Herodis facinora silentio publico non involuit, clarus testis beatus Lucas d Herodes autem, inquit, tetrarcha cum corriperetur ab illo, de Herodiade uxore fratris sui, & de omnibus malis quæ fecit, adiecit [illegible] Ioannem in Herodis tyrannidem, in carcere [illegible] [illegible] quàm prodigè in omnem [illegible] [illegible], & tamen *libenter eum audiebat*, tanta in Herode fuit concionatoris [illegible] patientia, ut [illegible] illa [illegible], non [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] sequentibus fuerit offensus, *libenter eum audiebat*. Herodi Ioannes nunquam neque [illegible] [illegible], neque [illegible] [illegible] simpliciter aut populariter, [illegible] [illegible], aut acerbè [illegible] concionatus, *libenter eum audiebat, & audito eo multa faciebat*, [illegible] facere perseverasset, quem certè non potuit [illegible] veritatem [illegible]. [illegible] Seneca e &. Monstrabo, inquit, tibi, cuius rei [illegible] magna fastigia, quid omnia possidentibus desit. Scilicet ille qui verum dicat: Non vides, [illegible] [illegible] in præceps agat vellicata libertas, dum nemo ex animi sui sententia suadet dissuadetque, & [illegible] amicorum omnium [illegible], una [illegible], quæ blandissimè fallat. Non fefellit Herodem Ioannes, tam candidi pectoris, tamque aperti eum monitorem se præstitit, ut nil minus posse sibi videatur, quàm veritatem tacere, [illegible] [illegible] vellent: quibus & Baptistam illud [illegible] [illegible]: Non licet tibi, Herodes, non licet tibi. [illegible] [illegible] delicatuli & [illegible] [illegible], qui si uno verbulo, etiam sæpe [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] se putant, & concionatorem [illegible], & cathedram Herode parricida & adultero, nescio an in hoc non deteriores sint, qui quamvis vitia, ut ipse, non fugiant, fugient tamen concionem quæ illis [illegible] faciunt, quod non faciebat Herodes. Seducebat [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] præceptor, & stulto [illegible] [illegible], qui se [illegible] pro præceptore agnoscit. [illegible] tam adeò [illegible], ut [illegible] [illegible] audire [illegible] se dignetur, plus [illegible], quàm eruditioni, nec potest in eo [illegible] amor, in quo cœlestis doctrinæ odium est, aut neglectus. Initium recedendi à Deo est, fastidium audiendi *Verbi*, nec Deum diligit, qui [illegible] non esurit. Lapis lydius exploratur [illegible], [illegible] Christi revelat cogitationes hominum.

a *Prov. 1.* b *Prov. 18.* c *Marc. 6.* d *Luc. 3.*
e *Lib. 6 de benefic. c. 3.*

a *Ad Coloss.* 3.
b *Psalm.* 40.
c *Ad Coloss.* 3.
d *Psalm.* 40.
e *Iob* 29.
f *Tob.* 4.

SEPTIMVM

PRÆDESTINATIONIS

SIGNVM,

SYMBOLVM SEPTIMVM.

FRVTEX TABACI. Saluberrimum hoc fruticis genus est, vlceribus præsertim & vulneribus curandis illustre. grande vlcus corporis est paupertas: grandius animi, peccatum, vtrique persanando maxime conducit. Eleemosyna, illa præsertim quæ datur benigno affectu in egenos. & hæc per Tabaci fruticem repræsentatur. Ab Apostolo id didicimus: Induite vos, inquit, viscera misericordiæ sicut electi Dei. a non dantis manum damnans, sed & affectum requirit. Vere beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. b Diuinæ scripturæ syllogismo id firmatur. Qui accipit manum, similis est fœneranti. c sed dubio procul Deus per pauperem accipit manum. facilis est iam conclusio, alterum syllogismi partem confirmans Salomon. Fœneratur, inquit, Domino (sic, quod ibi est, Dominus accipit munus ab eo) qui miseretur pauperis. d Augustino ore Christus sic stupenda mendicat: Da mihi ex eo quod dedi tibi, de meo quæro: da & redde; habuisti me largitorem. fac me debitorem, habeam te fœneratorem. modica mihi das, maiora pro testimonio explebo tibi reddam, quando te mihi reddidero. Greg. Nazian. orat. de amore pauperum: Fac calamitoso sis Deus, Dei misericordiam imitando, nihil enim tam diuinum homo habet, quam de aliis bene mereri: nihi derelictus est pauper, velut Deo, talis in terra Deus Iob fuit: Pater eram pauperum, & causam quam nesciebam, diligentissime inuestigabam. Oculus fui cæco & pes claudo. e Tobias Deo charissimus: eleemosyna, inquit, ab omni peccato & a morte liberat, & non patitur animam ire in tenebras. fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna, omnibus facientibus eam. f

§ I.

CHrysostomus: a Melius est, inquit, hanc artem dandi eleemosynam scire, quam alia regna: hæc enim domos ædificat in cælis semper mansuras, hæc docet quomodo Deo possis similis fieri. Magna res est homo, & pretiosa, vir misericors. Qui propensus est ad misericordiam, beneficentia, de pecuniis enim suis dedit pauperi. b Ergo beneficentia, vt eodem ore auro loquar, Deo similes facit. & hæc charitatis mater, Christianæ virtutis proprium insigne, per quod discipuli Christi noscuntur: hæc vulnerum scelerum est medicina, hæc animæ sordes emundat, hæc scala quæ in cælum vsque pertingitur. Christus præcepit. Thesaurizate vobis thesauros in cælo d. Audite, ô diuites, nouum ê cælo artem: nouus colligendi thesauri modus est, SPARGERE. Etenim hic ditantur, non dando eleemosynam, ego congregando & seruando Thesauros in orbe illo superiori, qui pauperibus eos in hoc mundo distribuunt. nec opus quidem, plenas aure marsupia integras exponere; date obolos & asses, date panis frustilla (modo beneuolo affectus accedat) & in futuro recipietis plenissima horrea, opulentissimam æquarum. Confoeci olim luftrabam ciuium ædes, & eum qui viuere in vestibus, rebus in carnibus, nunc in pecuniis reperitur, indagabam. non tamen hic labor, laudisque fortius inueniemus qui mallint hoc genus animalium pascere, quam pauperes. Sed iam nostrum est locum, præterque consilio ad eam adiens, vbi nulli mures, non tinea, nulli vermes: Thesaurizate vobis thesauros in cælo, vbi neque ærugo, neque tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt, nec furantur e Mures non corrumpebant ibi quod in dicam æternam seruabitur, tineæ non attingerent, nisi, quod animam pauperum: tutius seruari non potest, quam quod petit inter manus mendicantium. Ventres pauperum ampla sunt horrea, quicquid

quod hic recondiderit, incendij [illegible] augeas, multiplicatâ vsurâ. Si Absalonem [illegible] calamitatem suam attendisset, crines [illegible] te, non tamen gessisset: si [illegible] suam in pauperum subsidium [illegible], [illegible] amicos arcâ clauderent, quae [illegible], nihil dando hoc agunt, vt periculosiores sint insidiae, quo plures pecuniae. Perde pecuniam propter fratrem & amicum tuum, & non abscondas illam sub lapide in perditionem, suadet Ecclesiasticus f. Christus: g Date & dabitur vobis. Parum, si sua non amittat, [illegible] & pariter haurienda. Coelo [illegible] cùm stipem dant, si possent, [illegible] derent, adeò [illegible] in egenos [illegible] tur, idcircò beatos pronunciauit Christus misericordes, non eos solùm qui possent quam plurimum elargiri, sed qui vellent [illegible] misereri. Pythagoras olim docuit, similia non nisi à similibus comprehendi; hoc vere [illegible] misericordiam vis consequi? [illegible] misericordiae opera. At dicis [illegible], egebo ipse: Pusilli animi homo, & qui [illegible] diffidentiae [illegible] credens, quibus syngraphae Christi [illegible] nullos eleemosyna [illegible] Deus [illegible] liberalitate nostra, nec munificentia sinit se vinci: Date & dabitur vobis. h Sareptana vidua i non [illegible] fecit sumptus, [illegible] Elias [illegible]. Elisei hospita k plus accepit quàm hospiti suo contulit.

a Hom. 33. [illegible] hom. 36. ad populum.
b Prouerb. [illegible].
c Chrysost. hom. 6. in c. 3. ep. ad Tit.
d Matth. 6.
e Matth. 5.
f Eccles. 29.
g Luc. 6.
h Luc. cap. 4.
i 3. Reg. 17.
k 4. Reg. 4.

§ II.

AT sunt, non è numero praedestinatorum qui satis [illegible], nisi [illegible]. Malignè dant qui quae [illegible], quibus carere malint, quae vix [illegible] sunt, aut vsui [illegible] plius, [illegible] si quid in domo [illegible] carnis, si quid mucidi panis, si quid [illegible] vini, aut [illegible], si quid [illegible], si quid [illegible] gestat, non ad [illegible] naturam. Heu Christiane, quam saepe [illegible] [illegible], nihil [illegible] est [illegible], sed (quod [illegible]) [illegible]. Deus ad Cain & [illegible] respexit, quia vilissima de terrae [illegible] offerebat, quae poterat [illegible]. [illegible] [illegible] vilia parum dare. [illegible], pauperem spe bona, & [illegible] saltem animae [illegible] illi qui [illegible] prius obolo [illegible] deerant: sed si [illegible] & illa obolisset (ut Chrysostomus e) maledicti [illegible]. Quidam non malignè dant, sed [illegible] misericordiae, [illegible] [illegible] ad eleemosynam quam in libidinem [illegible] Anazarbi Ciliciae populi, [illegible] regionem [illegible], virginem [illegible] callimachus [illegible], quae [illegible] & [illegible] Christianis [illegible] & Veneris myrtum, [illegible] arbores, neque in eodem plantario [illegible] posse, ingrata est Deo eleemosyna, quam [illegible] conjungitur, nec simul placere possunt, manus munifica, & libidinosus animus. Sunt alij qui quidem hoc carnis luto non [illegible], sed quia [illegible] & [illegible], [illegible] effundunt. Et cur, tu Christiane, [illegible], quid dextera tua faciat? Iubet d [illegible] in [illegible], haec enim arbor, inquit Gregorius, etsi largè floreat, si tamen [illegible] fructum [illegible], qui tunc maximè misericors est, cùm spectatores habet, vel vt habeat [illegible] operis perdit, [illegible] [illegible] eleemosynam, [illegible] oculum, sed omnia [illegible], nec laudem expectat, nisi à quo & [illegible], ab eo solo Deo: Ergo [illegible] habeat suam eleemosynam, Chrysostomus f [illegible], non tamen [illegible], [illegible] diligat [illegible], [illegible] habeat in caelo, eo [illegible] suboles, ac Christo [illegible], quem in [illegible]. Eleemosyna [illegible], vt si possit, etiam clam [illegible] velit, nam homo verè misericors, non [illegible]

[illegible]

tia [illegible] quantum debere, [illegible] qui possit dare [illegible] D. Cyprianus hanc [illegible] in egenos [illegible] nostrae [illegible] praesidium, quo Deum debitorem constituamus, & Christum [illegible].

a *Baruch. cap. 6.*
b *Idem. cap. 4.*
c *Idem.* 13. *in epist. ad Hebr.*
d *Iob. cap. 13.*
e *Gregor. lib. 18. mor. c. 14.*
f *Idem.* 32.

§. III.

SVpremo furoris iudicij die, *de misericordia* cogitandum examen erit & quaestio, quibus [illegible], damnati, [illegible] misericordes fuit, terribile [illegible] in tabella decretum legent: a *Ite maledicti in ignem aeternum.* Alij quos iam ab aeterno diuina destinatio Angelorum societati adscripsit, [illegible] loqui poterunt cum iudice, licebit illis dicere: da, *quia dedimus* da, *quia tua causa dedimus*: misericordiam aliorum [illegible] nostri misereri [illegible] quod [illegible], redde quod promisisti, non erubescet [illegible], & debitorem se liberare [illegible]. Cernent [illegible] paululum in Christi latere [illegible] & [illegible] videbunt, [illegible] scriptum: *Venite benedicti, possidete regnum* [illegible] quisquis petiit agnosco promissionem meam, [illegible] misericordiam vestram, quae [illegible] potest, accipite praemium quod pretio aestimari non potest, quicquid vni [illegible] fecistis, mihi factum est. Vestra me commiseratio cibo potuque [illegible] reficit: vestris ego vestibus tegebar, ad vestras ego aedes peregrinans diuertebam, [illegible] ipsos ad me carceres [illegible]; vestra misericordia [illegible]: *Venite benedicti* fragmen panis famelico dedistis! En, mensam paratissimam, [illegible] epulaturi, peregrino tecto non exclusistis; Angelorum [illegible] vos esse iubeo. [illegible] algentibus membris [illegible] adesse, immortalitatis [illegible]: *Venite benedicti.* O quam haec [illegible] commutatio pro [illegible], pro obolis, [illegible], [illegible] gloriae, thesauros caeli, delicias non [illegible]? Omnis misericordia faciet locum vnicuique secundum meritum operum suorum, & secundum intellectum peregrinationis ipsius b. Haec quam vera, tam [illegible] omnibus [illegible] qui nec tam [illegible]. Verissime dixit Augustinus: Si vis [illegible] esse optimus, da quod non potes retinere, vt recipias quod non potes amittere; da modicum vt recipias centuplum, da pauperi nummum, vt a Christo [illegible] regnum, da buccellam vt obtineas peccatorum veniam, da vestem vt [illegible] gloriae stolam, [illegible] vt consequaris aeterna. Quae autem [illegible], [illegible] Chrysostomus: illic tua [illegible] & illum non [illegible], quod [illegible] Illic ergo tua repone vbi [illegible] patiaris.

a *Matth.* 25.
b *Eccl.* 16.
c *Chrys. Ardus hom.* 13.
d *In Matth.* 6.

OCTAVVM PRAEDESTINATIONIS SIGNVM

SYMBOLVM OCTAVVM.

CVPRESSVS, haec perpetui vigoris & [illegible] arbor putredinem in se non admittit, ab aliis etiam [illegible] cadauerum foetorem prohibet. hac non immerito [illegible] significatur, quae [illegible] superbiae vermiculum [illegible], nec hominem ita [illegible] corrumpi [illegible] & putrescere, vt sibi placeat, [illegible] placere [illegible]. [illegible] superbo & [illegible], clamat Dauid non [illegible] in medio domus meae qui facit superbiam. [illegible] esse [illegible] aliquid [illegible] nullam [illegible] virtutem [illegible] aliquid superbiae, peccata omnia, & [illegible]. Initium omnis peccati est superbia, & qui tenuerit eam, [illegible] maledictis, & [illegible] eum in finem. & Superbia [illegible] multiplicibus [illegible] in diuersa [illegible] super omnia [illegible] plicia

plicisti obeonia. Nec alij magis seuijunt pu- pentes magis sunt, quam hominum non tam quam vitiam laudem, quibus hanc sibi debent credentium. Et ceterorum scelera suspicantur, & bene aliorum, vt putant, contemnunt, in se acerbissimi curà vindicant. Iam sua vitia inscium, iam virtutes aliorum. Sic lasciuis & prodigis sibus, potat, scies & quicquid infamiamine iacium, nisi famam honorumque cupiditatem iacit. Et ceterorum quidem vitiorum materies sæpe vilissima, plerumque nobilissima est superbia, quæ quondam præclarum faciens, eruditionem & magnum & virtutem, omnium sanctimoniam solet arrodere, procul ab instar ventorum, qui non nisi optima pyra atque poma prosternunt, non est qui Diaboli mores vehementius exprimit superbo illo altissimo par esse cupiebat, iste non tanquam vale alios, sed præsenti. Sed nunquam non resistit superbis Deus, *a* vt milites stantia in plenis montibus, quotquot ascenderint, fulmina deturbat: quandoque tamen etiam vel nulla superbus à Deo liberatur, perinde ac si regios alios excrescentes in altum herbulas hauserint digitis attondeat. Saul homestus in regem erectus, sublimis deiectus est. Sunt qui natura capax, sunt qui aranear auctiliis honorant: nato odio; hæc natura Dei est, superbos horrere & execrari. Abominatio Domini *d* est omnis arrogans, Immundus est apud Deum omnis qui exaltat cor suum *e*. Sed velut pestifera lues, varia corporis parte se prodit, sic superbia non vna mentem sedet quorundam occupat oculos, aliorum linguam, horum manus [illegible] vestimentis; sunt quorum collari tam parata sedet & immobilis, vt illam nec certam concionatores loco mouerant. Sunt quos sui negligentes, & tantum superbiæ hostes dicerent, nisi suas epulas, vestibus sua, suos familiam, ipsam supellectilem suam superbiæ docerent, arcano magisterio. Sic variè superbiam spirant, subtili posterius vanitate; quandoque ipsi nos deijciemus infima quamlibet vilitatem, viles & multa loquimur, adeo breuissima verba iactamus, omnique gradibus adolescimus, vt mallè super alios efferamur: in alto iam positi, nec superiorem ferimus, nec parem. Quid superbis pulchrum & cinis? leniter mortem afflatum dispergeret. Quid tu-

ut placere Sufficere? forte hominibus, forte Angelis forte Altissimo, etiam ipsum sibi lucis genitor Adami [illegible] ac Luciferi [illegible]. Si tibi non modo terram cupientis, sed & altitudo placeat, age, ascende, sed prius in solum, terrenum despice. Hoc grande & præclarum est, in alto non altum sapere, tam excellentia, superbiam deprimere, & quod prædestinatorum est proprium *f* exemplo cælum attingere, & opinione sua circa solum reponere Bernardus; *f semper*, inquit, diuinæ gratiæ familiaris esse solet humilitas quæ est hæc tam sublimis humilitas, quæ eadem non nouit honoribus, vilescere gloria nescit? non est magnum in abiectione esse humilem, magna & rara virtus est, *humilitas honorata*. Audite hæc reges, & principes, seruite Domino. Audistis esta vox viri tam docti quam superbi? vox tam fastuosi quam [illegible]? rara virtus est, *humilitas honorata*. Veræ autem humilitatis hoc est proprium, vt quo quis, exaltatur, imbutior, eo se iudice vilior censeatur. Abrahamo Deo commendatissimus, *cinerem* se *clam & palam g*; Petrus Ecclesiæ petra, nomine se palam & ex animo profitetur *hominem peccatorem h*; Paulus vas electionis & Apostolorum princeps, nomine sibi *abortiuum & indignum vocari Apostolus i*; Verè aliud exaltationis principium non est, quam humilitas, & vilissima sui æstimatio.

a *Psalm.* 119.
b *Eccles. cap.* 10.
c *Iacobi* 4.
d *Prouerb. cap.* 16.
e *Prouerb. cap.* 20.
f *Hom.* 4. *super Missus est.*
g Gen. 18.
h *Luca cap.* 5.
i 1. *Cor.* 5.

§. I.

SVperbia virtutum omnium ruina, & altissimorum hominum & angelorum præcipitium qualis ô Deus, inter cælum & terram facta est olim commutatio! pulcherrimus omnium angelus cælo præcipitatur, & miserrimus omnium mendicus, in cælum ab angelis deportatur: tam vnde Lucifer superbus cecidit, eò vlcerosus Lazarus ascendit, quam credibile est sæpius sua vlcera maledixisse,

quam

[illegible] nec [illegible] candida [illegible] Sancto- [illegible] si aliquid [illegible] qui se mal- [illegible] pedibus: cælo natos [illegible] fallacium circa [illegible] lippi- tudine. Atqui, ô viri, [illegible] præstabant, nullius [illegible] ac suam, nul- lius [illegible] quàm suos; facile indulgent omnibus, [illegible] nocu- [illegible] & umbra, [illegible] alitari, & [illegible] nostras, & Maiorum ima- gines longâ [illegible], tan- quam si magis homines [illegible] Homo vanitati similis factus est, [illegible] veritatem oculos, [illegible] quidam omnino vide- mus, sed in [illegible] non esse [illegible] illa nobis [illegible], & li- cet [illegible] pedibus calcemus, caput tamen no- strum sibi ea pollicentur, paulò post pro libitu [illegible]. Nos ipsos aspicimus? ô pul- chram & [illegible] sed vermi- culus [illegible] putredo, [illegible] [illegible] profundam foveam, & [illegible] [illegible], heu, [illegible] [illegible] beati, sapientes, docti videri volumus, ac [illegible] monstrum [illegible] sive ad [illegible] compellare, [illegible] magis [illegible] considerant, tantò magis [illegible] ipsi [illegible] Paulo, [illegible] omnia, qui sibi [illegible] nec [illegible] omnia [illegible] Quisquis beatus esse vult, discat contemni, & propter Deum [illegible]. No- [illegible] quam verè [illegible] à Carpiolodio [illegible] Maximum de [illegible] tam magnum est, quàm [illegible] fecisse. No- [illegible] qui [illegible] minor esse [illegible] ac [illegible] (si tamen eo [illegible]) minor est futurus. Viam humilita- [illegible] & [illegible] non [illegible] difficilem, sed [illegible] & commoditatem, [illegible] ab aliis [illegible] occa- siones arripiunt, cùm se [illegible] videant, [illegible] ipsis plus quàm illa [illegible] [illegible] sed [illegible] [illegible] nemo [illegible] contemptioni, ut [illegible] plus [illegible] plus [illegible]. Per [illegible] in schola Christi, [illegible] hominum laudis non [illegible], nec [illegible] [illegible] Tantus est unusquisque, quantus est in oculis Dei, non pilo maior, nec [illegible] hominum [illegible] Deus [illegible] Parvi Deo fiemus, si magis [illegible] ipsi, si [illegible] quò est profun- dior, hoc illius aqua purior; [illegible] sui quò vilior, hoc Deo gratior. [illegible] ingenuos animi [illegible], atque [illegible] nostra superba [illegible], [illegible] obtinenda. Moisem [illegible] in [illegible] a- [illegible] ita nos si [illegible] nobis [illegible] nostras [illegible], non quæ hactenus [illegible], sed quæ [illegible] [illegible] exhalabimus.

a *Psal.* 143.

b *Homil.* in *Matth.*

c *Imit. Christi lib.* 3. c. 50.

d 1. *Reg.* 16.

§ II.

ROgatus vir religiosissimus, quam [illegible] ad cælum viam [illegible], re- spondit. *Si se humiliter [illegible].* Hoc [illegible] Christianorum disciplina est, inquit Au- gustinus. a Ambrosius b [illegible], inquit, [illegible] est, [illegible] & [illegible] [illegible] agnoscere. Gregorius c [illegible], ait, est proprium semper [illegible], & [illegible] retractare. Omne [illegible] quod faciunt, [illegible] mente [illegible], [illegible] non agnoscunt.

Electi actus suos quotidie ab ipsis cogitatio-
nis fonte dilucidare nec in se solum sunt, quia
vident à Deo in se, quod ipsi non vident, ag-
noscunt. Ecclesiastici a consilium est: quan-
tò magnus es, humilia te in omnibus, & co-
ram Deo invenies gratiam, quoniam ma-
gna potentia Dei solius, & ab humilibus ho-
noratur. Verè maxima in omnibus perfectio,
sua imperfectionis cognitio; & longè lauda-
bilior est animus, cui nota est infirmitas pro-
pria, quam qui eâ non respecta, mœnia mun-
di, vias siderum, herbarum vires, fundamen-
ta terrarum & cælorum fastigia rimatur. Co-
gitas magnam construere fabricam celsitudi-
nis? de fundamento prius cogita humili-
tatis: omnes delectat celsitudo, sed humili-
tas ad eam gradus est. Excelsa est patria, sed
humilis est via: qui seriò impetrit patriam, non
recusat viam. e At verò, quod D. Hierony-
mus meritò deplorat: f multi humilitatis vm-
bram, veritatem pauci sectantur: pauci, sed
hi boni & cælo prædestinati, qui quò magis
seipsos vident, tantò magis sibi ipsis displi-
cent, tanto pretiosiores Deo, quantò sibi vi-
liores; g qui minus se vident, minus sibi dis-
plicent. Multi sciunt multa, seipsos nesciunt,
tantò minores in Dei oculis, quantò maiores
in suis. Magnus & rectus ad Deum accessus
est, propter vilitatis agnitionem. Et verissimè di-
xit Cassiodorus: h Descendendo, cælum a-
scendimus.

a Lib. de virg. c. 31. b Aug. de Dom. cap. 3.
c In cap. 5. Iob. d Eccles. cap. 3.
e Aug. de verb. Domini f Hier. epist. 27.
g D. Greg. l. 15 mor. c. 5. h In Psalm. 4.

NONVM

PRÆDESTINATIONIS

SIGNVM

SYMBOLVM NONVM.

HASTIS PER OLLADIVM INSERTVM CONIVNCTIS repræ-
sentatur *dilectio inimicorum*. Olim tamen,
gestis notissimum pacis signum fuerat. Ple-
nilis his clica hastas, hostiliter contrarium
consilium, & in amplexum cogi, vel amor
inimicos. Statim Christus principem esse ge-
nerat: dico vobis, diligite inimicos vestros,
benefacite his qui oderunt vos, & orate pro
persequentibus & calumniantibus vos, vt sitis
filij patris vestri qui in cælis est a. Opus hoc,
inquis, arduum est & difficile. Sed quò diffi-
cilius, hoc Deo gratius & nobis vtilius. Mul-
ta sunt genera eleemosynarum, quæ cùm fa-
cimus, adiuvamur vt nobis *dimittantur pec-
cata*; sed ea nihil est maius, quàm cùm ex
corde dimittimus peccata iis qui offenderant
nos b. Christus iam in alto pendens, linguam
solam à flagris & clavis habuit immunem, &
hanc in ipsa cruce primò solutam solvit, in
patrocinium eorum qui se manu ac linguis
crucifixerunt. Diserti & potenti fuissent ho-
stibus advocatis. Et discipulos in hoc habuit
huius imitatores. Magister *sed* præcursorem Stepha-
no pro inimicis orante cælum pandere, velut
si ad nobile hoc spectaculum cælum omnes
sint invitati. Idem sanctissimus protomartyr
pro se stans, pro inimicis vtroque genu flexo
precatur, & superi patefactum intuetur cæ-
lum, stantemque Iesum à dextris virtutis
Dei c. Si liceat quærere: Domine quid hoc
agis? præmium & triumphum, quàm
prælium? nondum os Stephani aperitur, &
iam cæli ianuæ reserantur? nondum vicere
desijt hic Levita, & te iam videt? numquid
nomini bene meritorum te solis esse aspecta-
bilem, nisi in supremo tui domicilij recessu?
quid ergo est quod Stephanus exeat obviam
beatitudo, & extra cæli ianuas procurat; non-
dum ex arena hic miles abijt, adhuc in palæ-
stra luctatur, [illegible] orat, & quidem pro
suis hostibus. O felix & potens oratio! sed
perpendamus caussam sic accelerantis præ-
mij. Tam grata Deo est iniuriarum remissio,
& seria deprecatio pro inimicis, vt mitissimus
Deus omnem hic maiestatem ponat, amplis-
simam legis gratiam faciat, nec ad regium
solium primum [illegible] expectare velit, sed
præveniat, [illegible] pulcherrimum beatitu-
dinem ad ipsas palatij valvas, imò extra do-
mus limina prodire, vt felicissimi hic pugil,
qui hostes infensissimos ac ipsos interfecto-
res suos amavit, prosequitur & largiorem &
maiorem supplicavit, præter legem honori-

 ficentissimè

ficentissimè ad triumphos euocetur, & hoc est etiam regia priuilegium, iis qui salutarem volunt esse immemores, concessum, adeò non malè pati, sed malè facere, est malorum perpetuum. Mitissimus David, qui cum versus Si lepidus pugnabat, & vincebat; illic sic strenuus & nullo sanguine penetratus, cùm hostem capitalissimum Saulem sub hastæ cuspide non semel teneret, parcere tamen maluit quàm occidere, illudque vsum armorum locutus insigne cantabat: Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis. d Fortissimus Paulus qui armatorum cuneos, qui mortem, qui inferos ipsos in certamen vocabat, in inimicos adeo clemens erat & benignus, vt diceret: e Maledicimur & benedicimus: persecutionem patimur & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus.

a *Matthæi* 5.
b *Aug. in Enchirid.*
c *Actor.* 7.
d *Psalm.* 7.
e 1. *Corinth.* 4.

§. I.

NObilissimum & generosissimum vindictæ genus est, ignoscere cum possis vlcisci: & longè gloriosius est tacendo vincere inimicum, quàm respondendo: honor est homini qui se separat a contentionibus a. Ambrosius: b Vindicare se, inquit, non est actus fortitudinis, sed abiectionis, & timiditatis: Vincitur ab inimico, non vincit, qui se vindicat, nec aliter sentit philosophorum princeps: c Sicut debilis est stomachi, cibum duriorem non posse concoquere, ita hominis pusillanimis est, verbum durius culum non posse sustinere. Nemo luculentius probat se Christianum esse, quàm qui amat inimicum, Virtuti exercendæ aut sincerissimo amico est opus, aut asperrimo inimico, cui nemo vnquam sic nocuit, vt non magis sibiipsi. Chrysostomus: d Vindicta, inquit, in corde posita, nocentior est vipera. neque enim tantum malum est, aliena iniuriam quàm inferre. Inimicum fortè & teipsum letaliter iam lęsisti, & hoc est poenas è foco rapere, sed omnium primò tibi manus ambures, & in alios ijs pensanderis &c; semper prima pars malorum in auctorem suum vertitur, interdum etiam amplifica, cum sæpe interim si illassus, in quem pernicies parabatur e. quisquis alium odit, primam animę suę vulnera infligit, qui non diligit, manet in morte f. Ardiuum est, quicquid dicant alij, durum est, inimicum amare. Sed erit longè durius inter innumeros inimicos apud inferos ardere. Difficile eum diligere quem vix odio dignum censeas: sed difficilius erit audire ab irato clamantem: *Abite maledicti in ignem æternum.* Nimis arduum est, illęsum eum finere qui totiens lęsit: Montem non scandet; qui vitat arduas cęlum fugit, quisquis inimicum odit. Peregrinabundi huc illuc sæpe currimus, subinde deteriores redimus, temploruem aras cera cumulamus, nec interim sancta pectora gerimus, impetrando Iubilæo satagimus, nec tamen vindictam vnguę dimittimus, ô mi Christiane, Iubilæum Deo in ædiam tuarum vestibulo tibi statuit, modò sanè vel verbulo, dic: *Ignosco*, & noxarum omnium veniam impetrasti: Dimitte & dimittetur tibi, g nam si tradideris corpus tuum ita, vt ardeas, charitatem autem non habueris, etiam erga inimicos, nihil tibi prodest. h Dicis te conscitur, qui nullum nouerat debitorem: immo in te iniuriȩ multa tibi debere, ideò ab iis dites es si velis Stabulariȩ modò rationem, quantum tibi sit æris tui, quantumque alieni: dices tu si non solueris eis quibus debes, quæ nomina apud Deum contraxisti? & iam negligentia tua sustinet non soluendo. quin tu ergo Deum ad debitores tuos remittis, & tua nomina, quæ nunquam posses, per illos expungis? Dimitte & dimittetur tibi. Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata soluentur. i Ingentia tibi debita condonat Deus, tu ta aliqua parua. nocuit illud Hieronymi: O formidolosa sententia! Si parua fratribus non dimittimus, magna nobis à Deo non dimittentur. Veniam quam quis habet inimico, hanc à Deo sperat.

a *Prouerb.* 20.
b *Lib.* 1. *offic. cap.* 36.
c *Aristot.* 4. *ethic. cap.* 3.
d *Hom.* 42. *in Act. Apost.*
e *Lactant. de ira Dei.*
f 1. *Ioan.* 3.
g *Luc.* 6.

h 1. Cor.

h 1. Corinth. 15.
i Eccles. cap. 28.

§. II.

Ergo falcem tui misérere ô homo, & ne temptans odium, ama inimicum. Vltionis sermo longa est, delectamo, misericordiæ sermo piterna. Noli, obsecro, vinci à malo, sed vince in bono malum. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitierit, da ei aquam bibere, prunas enim congregabis super caput eius, & Dominus reddet tibi a. vince in bono malum. De hac victoria Chrysostomus. c In Olympicis, ait, certaminibus Diabolo constituta lex est, malefaciendo vincere: in stadio Christi, omnino lex est contraria. hic enim non eum qui percutit, sed qui patitur, coronari decretum est. Si mansuetudinem exhiberemus, essemus omnibus insuperabiles, nec vlla ad nos iniuria perueniret. Ergo ne dicas: reddam malum. expecta Dominum & liberabit te. d nec dicas, quomodo fecit mihi, sic faciam ei e. Et cur damno tuo nocere cupis alteri? O canis quid lapidem mordes? cum manum ege que misit lapidem, ô bubo, ô cæce, quid fatis in aduersarium dimicas cum vt maledicat? Dominus enim præcepit ei vt malediceret tibi f. Ad mortem damnatus carnifici non indignatur, sed iudici, & cur, misselle homo, carnificem in tuam [illegible] de. Deus est, qui talem in te immagenitum [illegible] sit, sed bono tuo, plectendis delictis tuis. Sobo Diabolus nec vnam quidem setulam aderisset, nisi Deus id permisisset. Dominus dedit, & Dominus etiam abstulit g, non Diabolus. Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper, respondit Pontio Christus h, idem prorsus inimico tuo responde. Plurimis plus inimici profuerunt quàm amicissimi, tyrannos tolle, non erunt martyres: non sint inimici, tollimus plurimorum præmia. non minus Diocletianus Ecclesiam amplificauit immanitate & gladio, quàm Constantinus liberalitate & auro. Euangelicus ille paterfamilias, videns frumentum & lolium vnà surgere: Sinite, inquit, vtraque crescere vsque ad messem i. At nos præpropere & in perniciem nostram festinantis ingenij homines, vt primum noxiam herbulam conspicamur, mox clamamus: carduos ad ignem, ad flammas lolium, imple rete ad Orcum. Lappas, ô boni, lenius, non sit licet etiam vestrum in agros grassari tempore messis dicetur messoribus: Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum. Cur tu ipsi vota nostra damnamus ipsi, tam malè festinantes impetu, quid inimicos ad pœnas rapimus? hoc genus lolij, falcem & ignem non euades, sed mandatum est messis. Christus cum suos orare, ac septemplicem petitionum diuino patri offerre docuisset, è septem his petitionibus non sine caussa solam illam de condonandis iniuriarum debitis repetijt, explicauit, & quod explicatione hac aliud declarauit, quàm, quæ tam monstranda esse, quàmdiu inculcanda, nec tamen vnquam nimis dicitur, quod nunquam satis dicitur. Et vel inde diuinam legem dilaudans David: Latum, inquit, mandatum tuum nimis. l verè latissimum, quod notos ignotosque, tam benefactores quàm hostes, dignos & indignos, inimicos pariter atque amicos amari præcipit. Nemo semper aureâ collo affixâ, tam certè se vel diuitem, vel doctum, vel nobilem probat, quàm certò quis Dei se filium esse demonstrat, qui inimicos amat m. Sed quis ita sæpe quàm se est, cum iræ fluctus insurgunt, qui non possimus execrationibus inimicum liberali ore deuouere? At Christiani est, impetum iræ & motus eiusmodi fluctus compescere. Pulchrè Augustinus: n Audisti, ait, conuitium? ventus est, iratus es? fluctus est. venit igitur flatus, fluctus surgunt, periclitatur nauis, periclitatur cor tuum. audito conuitio vindicari vis, & ecce vindicando te, fecisti naufragium. & quare hoc? quia dormit in te Christus, oblitus es Christum, excita ergo Christum, Christum, cùm crucifigeretur inimicis suis non crucem, sed veniam à patre [illegible] orasse. En ergo Christus qui te docuit, qui pro suis hostibus, non vigilare tantum, sed & mori docuit. Excita ergo in te Christum, & dic tibi ipse. Et qui sum ego vt vlcisci me velim? forsan prius ego moriar, quàm inimicus vltionem meam sentiat. hinc verò migrantem animam expellet à se Christus, qui mansuetudinem docuit non sectatur, fidelissimus præceptor, non vltionis, charitatis atque veniæ magister, non odiorum & vindictæ.

a Rom. 12.
b Prov. 21.
c Iud. 12. ad Rom.
d Prov. 20.
e Prov. 24.
f 1. Reg. 26.
g Iob c. 2.
h Ioan. c. 19.
i Matth. 23.
k Matth. 6.
l Psal. 118.
m Chrys. hom. 4. in epist. ad Phil.
n Serm. 3. inter 27. hom.

§. III.

Sed sine oculis, sine auribus est vitio surda & caeca fertur, quo tam sapit impotens, ut iure pristinus poeta indignetur:
m Verum ita sunt isti nostri divites
Si quid bene facias, levior pluma est gratia:
Si quid peccatum est, plumbeas iras gerunt,
Plaut. in Pœn. act. 3. scen. ult.
Nempe plumbeo plerique sunt obtusoque & iracundo animo, qui acceptos honores, praeterquam iniurijs inducuntur, quaelibet offensionis aura gratiam avolare iubent & evanescere, contumeliam grandi odio, velut appenso plumbo in pectus altissime demittunt. Date veniam, Christiani, ab ipsis idololatris superamur: eorum & testimonia & exempla nos lapidant, ut supremo mundi die, nulla nobis futura sit excusatio. Sane Pompeio Magno non magis laudi datum lego, quod tribus amplissimis triumphis ter orbis terrarum partes complexus sit, quam quod esset, ut Paterculus n scribit, amicitiarum tenax, in offensis exorabilis, in reconcilianda satisfactione facillimus. Augustus Imperator Cinnam necem sibi machinantem vita donans: O Cinna, inquit, iterum tibi vitam do, prius hosti, nunc insidiatori ac parricidae, eique consulatum obtulit. Vis exitum? Cinnam habuit perpetuo amicissimum, & solum illi heres fuit. Phocion innocentissimus, & Imperator, iam capitis damnatus, cum lictor ei venenatum calicem porrexisset, rogatus a quopiam, quidnam ad filium mandaret: Mando, inquit, ut obliviscatur huius poculi, quod ab Atheniensibus propinatum nunc epoto. Iulius Caesar nihil unquam praeter iniurias oblivisci didicit. At quis nostrum hic videri non esse valde obliviosos? quam infirma plerique omnes memoria sumus, cum in iniuriarum res agitur, beneficia pulveri, illatas vero iniurias inscribimus, manet alta mente repostum. Nemo cedit, nec Deo quidem imperanti. Iam olim Deus vindictam omnem prohibuit, & severe prorsus edixit: *Mea est ultio, & ego retribuam eis in tempore* b. Nihilominus quotusquisque est, qui non impie reclamet? *Mea Domine, est ultio & ego retribuam.* Opponit iterum Deus: *Mihi vindictam, ego retribuam* c. Obloquitur iterum homo: *Mihi vindicta, Domine, ego retribuam: tu nimis es aequus facilis, sera nimis tua est ultio.* Sic improbissimo & plusquam temerario ausu, Dei manui [illegible], gladium in inimicos nostros ab ipso stringendum flagitiose praeripimus, [illegible] fraternitatem inducimus.

a Lib. 1. hist.
b Deut. 32.
c Rom. 12.

§. IV.

Narrat Rufinus Aquileiensis a (& complures alij Graecorum interpretes b) &c. Ad Sisoium, inquit, religiosissimum senem, habitum quidem passus se contulit, & contumeliam graviter, ore, ut sic, magico expostulans: obsecro, inquit, permitte mihi Pater, ut bonum sim & me vindicem. At senex multis apud eum precibus institit, ne sic homo esse vellet, ut diabolus fieret. Nimirum Deo id curae futurum, Deo vindictam omnem pertinere, sat fortem esse hanc ultricem iniuriarum rerum divinam manum non exsolutam. At ille: mihi certum est, inquit, hoc ei non condonare, nisi dissimilem dem par pari reddidero. Cui senex: quaeso te inquit, homo sis, sed Christianus, & quid ratio dictet, non quid impetus velit, attende. Et vero ratio, inquit ille, hoc suadet, ut ei non parcatur, qui nec ipse pepercit alijs. Contra Sisoius: Sed hoc tuum non est, inquit, aut velle, aut facere. Ius gladij in hac causa penes solum Deum est. Deus ultionum Dominus, Deus ultionum libere egit c nobis haec agendi libertas negata est. Et nosti, credo, quid Christus non consilij sed praecepti dederit: inimicis non tantum veniam, sed & preces amorem, beneficia deberi. Patri, inquit ille, maius

mei vitiū cōmemorem mare est, nec quicquam Deum mi vindicaro. Quandoquidem ergo inquit Silvanus, ob ... malis auctoram, faleor non praecipita, oscitero prius oremus. Ambo simul submittunt genua, & vocē proiicit senis, in haec verba: Deus, tuum nobis auxilium iam non est necessarium; nec te pro nobis sollicitor sit, vigilans: nos ipsū omnia [illegible] subtraxit vitio, & nos vindicamus, tamque in eo sumus ut inimicos nostros ponamus scabellum pedum nostrorum d. Adeò perculsum hominis animum hae verba, ut toto corpore ad senis genua provolutus, haerentibus oculis pertinaciter, illorum iniuriam non verbulo à se vindicandam. Hoc nobis iustorum praeceptum est, haec germana filiorum Dei nota, non gratiā dare veniam, offensi laesi, insuper etiam offensam beneficio redimere: Videte, inquit Paulus, ne quis malum pro malo, alicui reddat, sed semper quod bonum est sectamini invicem & in omnes, nulli malum pro malo reddentes f. Haec Paulus; sed haec Christus g apertius etiam longeque [illegible]: Vobis, inquit, dico qui auditis, diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos; benedicite maledicentibus vobis. Et prout vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis similiter. Et si diligitis qui vos diligunt, quae vobis est gratia; nam & peccatores diligentes se diligunt. Et si benefeceritis his qui vobis benefaciunt, quae vobis est gratia? siquidem & peccatores hoc faciunt. Verumtamen diligite inimicos vestros, & erit merces vestra multa, & eritis filij altissimi, quia ipse benignus est super ingratos & malos. Haec quidem iuste imperat, & liberaliter promittit; sed, ô bone Domine, quam multi sunt qui te non audiunt, nec ira tua apud illos tanti est ut dimittant odia; fatentur nolle se illam ignoscendi facilitatem [illegible]; vel [illegible] quam praesens & [illegible] Salomoni, [illegible] quae vellent; non [illegible] Hominum nemo non clamaret: da mihi Domine inimicorum [illegible] tibi. His germanus vindictae spiritus est Dei legem non [illegible], Dei [illegible] reddere; [illegible] verbulū [illegible] mere, fateris ex [illegible] si perdere. Haec vlciscendi libido, inquit Tertullianus, i [illegible] aut gloriae, aut malitiae: sed gloria vbique vana est, & malitia Domino odiosa, hoc quidem loco maxime, quia malum duplicat quod semel factum est. Quid enim inter [illegible] & provocatum, nisi quod ille prior in maleficio deprehenditur, ille posterior? [illegible] Domini reus est. Dominus monet: Verberanti te in faciem, etiam alteram genam obverte. Fatigetur [illegible] improbitas patientiā tuā: [illegible] ab eo cuius [illegible]. Et quem honorem tradimus Domino, si nobis arbitrium defensionis arrogaverimus? Sequester patientiae est Deus, si iniuriam deposueris penes eum, vltor est: si damnum, restitutor est: si dolorem, medicus est: si mortem, resuscitator est.

a Rufin. l. 3. n. 77.
b Paschas. [illegible] c. 10. n. 2. Pelagius libell. 17. n. 10. Pallad. in aegypt. [illegible] hist. n. 13.
c Psalm. 95.
d Psalm. 109.
e 1. Thess. 5.
f Rom. 12.
g Luc. 6.
h 2. Reg. 3.
i Lib. de patientia c. 8. p. 55. 25.

§. V.

SEd obijcies. Semper ego auditor tantum, nunquam ne reponam, vexatus toties [illegible] Christiane, ut nunquam reponas, nisi contra [illegible] Si vis esse Dei filius, [illegible] causam cōmittendo filio & patre. Nocentes perduunt qui se vindicarunt; & qui [illegible] in ea [illegible] patientiae. Qui iniuriam fecit, recipiet id quod inique gessit. k Sed inquis: Iniuriam condono, non obtrecto, non obliviscor. Itane? haec tua liberalitas est? nec tu aliam apud Deum quaere. Homo homini, inquit Ecclesiasticus, reservat iram, & à Deo quaerit medelam? in hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur? l ipse, dum caro sit, reservat iram, & propitiationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius? Clementiae vastissimus [illegible], nec

tamen obstitisse vellet: si quid feras, ex integro dein, aut cælum despera. Nosti, quid iusserit Christus: Sic & pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo DE CORDIBVS VESTRIS. Sed dicas; Ego quidem non difficilis forem ignoscendo; at publicam mihi iniuriam commissam est, impunè nemo iniuriam mihi fecerit, honorem meum eo defensum. Obsecro, Christiani, num argutemur in tam serio salutis negotio? audiste hæc pia vocularum lenibus. Magnas publicum gerebat & Stephanus, nullum tamen lapidem in hostem regerebat, neque honorem suum ita defendebat, quia sincerissimo pectore clamabat: *Domine Iesu ne statuas illis hoc peccatum.* IESVS crucifixus, nō qua hominis, iaceā, sed quā Dei filius *supplices* lacrymas pro hostibus ad patrē mittebat: *Pater dimitte illis.* Tantæ maiestatis nomen vsus mortaliū, vt turpe sibi putet, iniurias præsertim proprias ex toto ignoscere. Non quæras vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum. d Sed nulla, inquis, offensionis causa illi nebuloni à me data est. Si causam dedisset, iniuria non esset tam tolerantei; paruis vtrisque fore læsio. Quid de causa disputas? quid Ioseph fratribus nocuit, cùm somnium suum narrauit? & tamen iniuriam acceptam iam Ægypti prorex generoso silentio contexit. Sed non est, inquis, leuicula iniuria quæ illata mihi est. Quid iam iniuriæ grauitatem exaggeras? nec præmium erit exiguum, si dimissa offensio sit leuis. Virtute nunquam magnus eris, nisi magnis iniurijs exercearis. Homo lignum nudi, e Deus faber est: iniuriæ limæ sunt & mallei, quibus ille expurgat sanctos sculpit. Sed nunquid cum Paulo tam lapidatus, aut cum Christo flagellatus, & in Crucem sublatus es? Sed nobilis sum ego, vilis ille homuncio est, & terræ filius. O stulta Sapientia! de nobilitate loquens, de qua vera nobilitatis, aut puellulā meliore. Si vindistæ libido te vincit, non nobilitatis es filius, sed peccati seruus. Ergo potius nominis nocentissimorum & dilectionis tui fili? Et si non vindicem, inquis, vt tamen vindicare me nolim, tam [illegible] vim ferre non possum. Potes, modò velis. sed quamdiu odia alimentum in animo ministras, quicquid cogitas, morum est aliqua [illegible] spinas, tribulos, [illegible] gerens pectore, quibus crucians conscientia misericordè vtitur. Ardeo, inquis, vindictā. Nisi maturè hunc ignem sopias & extinguas, cogitationem tibi item obstruxisti, & magnis passibus ad ignes stygios tendis, vbi æternum ardeas. Peruā ejusmodi iniuriarum perpessio est, at qui vindicare vult, à Domino inueniet vindictam, & peccata illius seruans seruabit. g At nulla, inquis, quies mihi est, non somnus, non cibus, nec potus sapiunt, dum Mardochæum sedentem video & intactum, dum inimicum salutem cernens & indemnem. Pulchrè, mi homo, in caput tuum decipere. Narrat Ezechiel de quibusdam militibus h qui posuerunt gladios suos sub capitibus suis, & descenderunt ad infernum cum armis suis. En nouum ceruicalis genus, gladium! tali ceruicali somnum suum falciant omnes vindictæ cupidi, quin illum sibi quietem nisi à cornicu, à magis, à gladio putant. Sic primus diaboli discipulus (ita Cainum vocat Basilius) in scorpem sanguinariè manibus, vt extinctā fratris gloriā suam sibi stabiliret. Contrarium euenit. Esau, Saul, Antiochus diuinam misericordiam mentisine lacrymis implorarunt, non audit. Esau non inuenit locum pœnitentiæ, quamquam cum lacrymis inquisisset eam i. Ita Saul, ita & Antiochus, ab ara misericordiæ, ad quam confugerant, reiecti, & iure: nec ipsi parcere volebant iis quos inimicos sibi statuerant. Iudicium sine misericordiā fiet ei, qui non fecerit misericordiam. k Rex Dauid scelo ipso peccatum duplicauit, & libidinem sanguine miscuit, quam primum tamen pœnitentiæ signum edidit, & vix geminas voculas, *Peccaui Domino*, pronunciauit, mox à Nathane audijt: l *Dominus peccatum tuum transtulit.* Quoties Antiochus peccasse se fassus non sine grandi malaxa clementiam Numinis implorauit, templo donaria vouit, emendatissimos mores in reliquam vitam promisit. Sed repulsam tulit. Nec mirum: longè aliter Hebræus ille rex, & aliter Assyrius tyrannus iste, in aduersarios se gessit. Dauid nullo regum inferior bellando & vincendo, omnibus tamen longè superior parcendo, vt qui nihil animo sibi voluerit dicere, quam vlcisci, benignior erit in hostes suos, quam infestus ille Antiochus, qui non nisi gladios, ignes, sanguinem, vltionem, cædes spirabat.

a Reg.

a *Baruch cap.* 6.
b *Coloss. cap.* 3.
c *Eccles.* 28.
d *Leuit. cap.* 19.
e *Hier. in cap.* 5. *Matth.*
f *Eccles. cap.* 28.
g *Eccles. cap.* 28.
h *Cap.* 32.
i *Ad Hebr.* 12.
k *Ecclesi.* 28.
l 2. *Reg.* 12.

§. VI.

Ægrotos medici non deserunt, donec videant prostratam vitam ad cunctam [illegible]. Est tamen morbi genus, cuius primo statim medicus dicat, sepulchrum aperite: hic homo moritur. Ita prorsus, licet multas improbi hominis desperata sit salus, dum cabalant: in hoc tamen ægritudinis genere, cum penitus discessisse [illegible], cum animus odij & vindictæ cupidine laborat, aperte Ioannes a Apostolus pronunciat sepulchrum aperite huic misero, est peccatum ad mortem; non pro illo dico vt roget quis. Vix resipiscunt qui semel obstinarunt animum in vindictam. Non est sensus, ubi est amaritudo b. Sed est clament omnes sapientes, minentur omnes prophetæ, hortentur omnes angeli, vt sepulta iniuriarum memoria, in mutuos amplexus ruamus; adhuc tamen audacissime conciliationem omnem aversamur, adhuc rebelles [illegible]. Sapientum denique omnium sapientissimus homo, prophetarum doctor, rex angelorum, auctoritate maxima, potestate summa venit, non vt suadeat hanc [illegible]; sed vt præcipiat, non vt consilium offerat, sed vt legem figat, & adhuc imprudentissime refragamur. Audite Christum legem præcipientem, audite reluctantes subditos: Stat Christus & pastoris nomine imperat: c *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.* Statim rebelles subditi clamant. O Christe, frustra hæc dicis, frustra imperas. *Vobis dico,* inquit *Christianis.* Non ab Ethnicis ea hoc flagitamus; non auditis Christe. *Diligite inimicos vestros.* Vix vllus est qui obtemperet. *Ego autem dico vobis, non resistere malo.* Ego [illegible] & rebellis. *Orate pro persequentibus & calumniantibus vos.* Rara est hæc oratio & nimis frigida. *Vt sitis filij Patris vestri qui in cælis est.* Nimis enim [illegible]. *Non faciemus hoc quod dicunt* [illegible]. Contra tamen, Domine, imperas [illegible]. *Dimittite & dimittetur vobis.* Non possumus, et dicat Christe, non possumus, hoc est, nolumus iram cohibere, dentes constringere, manum continere, & [illegible] cogitationem [illegible]. *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester cælestis delicta vestra.* Parum sumus pensi, modo [illegible] peccata mittat.

a 1. *Ioan.* 5.
b *Eccl. cap.* 21.
c *Matth.* 5. *Luc.* 6.

§. VII.

O Christiani, adeone cælum odistis, vt sic velis remigijs ad inferos properetis? Verbum vestrum illud? *Dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimittimus*; age ergo inimici vobis vestri amandi sunt, aut toties vobis ipsi [illegible] quoties [illegible], quoties hoc à Deo postulatis, sic ut nos alijs dimittimus, ita tu nobis, ô Deus, dimitte. Sed nos nihil condonamus, omnia vindicamus, omnia iniuria penitus, odio implacabili. Ergo & tu in nobis nil impunitum relinque. Impiorum est hoc ingenium non prædestinatorum, nam hi tam grauiter læsi non possunt quin clament: Pater dimitte illis, Ne statuas illis hoc peccatum, Ego omnia condono, omnia remitto, nihil vlciscor. hæ voces prædestinatorum sunt. Sed priusquam finiam, obtestor vos omnes, qui hæc legitis, nec tamen inimicos diligitis, credidistis hæc vera esse vera, dicenti, an Veritas mentiri & Christus decipere potest? Si ergo vera sunt illa, vti sunt verissima: cur tandem impia hæc est contumacia, quæ hæc tam obstinata diuinæ legi resistit, quæ ille tam procaces [illegible] bonis Dei contemptus? Clamat Christus & præcipit: Ignoscite, dimittite, diligite non amicos tantum, sed & quoscunque inimicos. Adhuc vestra stat pertinacia, adhuc inimicos odistis? nondum ignoscitis? nondum maleuolos obtrectatores amatis? nec tanti apud vos Christus? nec tanti est Deus? nec tanti cælum est, & æterna salus? & nondum extorqueri à vobis potest vel vnicum, sed sincerum ex pectore promptum verbulum: Ignosco,

nostro, dimitto; condonet Deus: quicquid in me à quocunque peccatum est. Adhuc, ista [illegible] sine [illegible] ad finem sine fructu, sine [illegible]; sine mora vllo ad [illegible] adhuc feruntur vultu animus spirat vindictam? adhuc clamatis: Inimico mala [illegible]? adhuc [illegible] inimico mala [illegible], inimicis [illegible], inimicis omnia, inimicis [illegible]? Ergo adhuc in inimicum dicere [illegible]? Ergo [illegible] imprecantem Christianum esse? Ergo [illegible] Christianum autem? Sic [illegible], sic vos tales Christiani, [illegible] libertatem, [illegible]: securè & [illegible], [illegible] sed quo [illegible], diaboli regnum [illegible]. Ite compressis oculis, ad inferos [illegible]. Ite [illegible] ad hanc vitam [illegible] non certius [illegible] quàm [illegible]. Et certissimum est [illegible]: Non potest amare Deum, qui non cessat odisse inimicum.

um, & cum poenitentiam habentis; omnem [illegible] similiter [illegible], explicatè praecipit, non agendam [illegible], sed habendam esse poenitentiam, eamque retinendam. Nec enim vt [illegible] tempora mutantur, quaerenda est poenitentia, non [illegible] permutanda, sed certo perseuerantis proposito firmanda. Ita D. Thomas Aquinas: e Vera, inquit, & firma poenitentia, non tantum à peccatis praeteritis caueat, sed etiam praeseruat à futuris. Non habet poenitentiam, qui non habet propositum firmissimum non amplius in priores noxas relabendi.

a Lib. 5. de libero arb.

b Psalm. 50.

c 2. ad Corinth. 7.

d Luc. 15.

e Par. quaest. 48. art. 2.

DECIMVM

PRÆDESTINATIONIS SIGNVM:

SYMBOLVM DECIMVM.

FLAGELLO ET VIRGIS [illegible] Dei [illegible] praeteritorum peccatorum [illegible] abominabile iudicat esse Augustinus, [illegible] peccatorum meminisse, & [illegible] gloriari ac gaudere, cum de illis magnopere dolendum sit, & contra [illegible], sicut idem Augustinus verè affirmat: Qui [illegible] facto [illegible], nec corrigit, peccata [illegible] nemo tollit a. Legite David de se pronunciantem: Peccatum meum contra me est semper, ideoque Deum tam affectu rogat: Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis b. Beati qui sic lugent & [illegible] peccata [illegible], hoc ipso [illegible] dolentes, quod [illegible], ex hoc ipso [illegible], quod [illegible] par sit [illegible]. Et haec quae secundum Deum tristitia est, [illegible] poenitentiam in salutem stabilem operatur c. [illegible] salutem, inquit Apostolus, quod [illegible] considerandum. Multi salutem per poenitentiam recuperant, sed heu non stabilem salutem. Ideò Christus [illegible] mo-

§ I.

CHristus paralytico, quem sanauit, praecepit lectulum vt tolleret: Et mox sustulit grabatum suum, & ambulabat d. Occasiones peccati cauendae, tollendae, remouendae sunt, & sic ad honesti [illegible] iter [illegible]. Euangelicus prodigus [illegible] [illegible]: Surgam, inquit, & ibo ad patrem meum. Nec tantum dixit [illegible], sed [illegible] Et surgens venit ad patrem suum. Hic plerique omnes & [illegible] & pedum vsum, [illegible] culpâ amittimus. Linguâ valemus, [illegible] languidi [illegible]. [illegible] [illegible], nec tamen [illegible] [illegible] factaros, non facimus. Post [illegible] annos [illegible], sed [illegible] [illegible]. Nimirum [illegible] [illegible], & [illegible] non [illegible], peccatis [illegible], & affectum ad ea non tollimus. Differendo & procrastinando [illegible], [illegible] & poenitentiam, abit vita, & [illegible] & [illegible] vita, tota [illegible]. Sic [illegible] longis non [illegible] mora deprehendit, [illegible] non annos [illegible] facere. [illegible] Augustinus [illegible], sed non [illegible], [illegible] sentiens, quod [illegible] esse faciendum. Dicebam, inquit, apud me [illegible]: Ecce modò fiat, modò fiat. Et [illegible] placitum [illegible] faciebam, & non faciebam, nec tamen relabebar in pri-

stina;

[illegible] de proximo [illegible] & respirabunt. [illegible] me [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & necesse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

a [illegible]
b Lib. [illegible] Confess. cap. [illegible].

§. II.

NOs sæpe quidem meliorem vitam inci-pimus, sed hanc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] non modò non perg[illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sanctæ cogitationes, optima [illegible], castissima pro-posita. Sed plerique [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], pessimè [illegible], aut [illegible] [illegible] non perseveramus. Modo [illegible] [illegible] ac plane [illegible] [illegible], sed cùm [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible] [illegible] & ad priora vitæ [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] pœnitentia. [illegible], [illegible] optime Christiane, [illegible] [illegible] [illegible], occasionem cavere, oculis [illegible] [illegible] [illegible], carnis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], & iræ moderari, omne [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & ad normam veræ pœnitentiæ. Quantò verò [illegible] [illegible] vitæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Nos [illegible], quæ non est fir-ma, & [illegible] pœnitentia [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] est. O quales gladia-tores [illegible], qui [illegible] quidem [illegible], [illegible] [illegible], sed cùm [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. O quales [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] bona, [illegible] [illegible], cadimus tandem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & profitetur. Architectus funda-menta [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quid [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], vela explicare, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? Ita nos cum [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] vela [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible], ad [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Per Sacramenta [illegible] [illegible] [illegible] quidem [illegible], sed [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Ita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Prudentissi-mum animalium [illegible] homo, at [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Polybius. Nam cæte-ra animantia ubi semel offenderint, [illegible] [illegible] ad laqueum [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; solus homo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] animal.

§. III.

PEr Davidem queritur Deus: a Non pœnitē-bit hæc super eos [illegible]; & [illegible] recordabitur [illegible] [illegible]. Et [illegible], cùm [illegible] [illegible] [illegible] ad me [illegible], & non est [illegible] b. Pœnitendo, [illegible] [illegible], sine [illegible] non proficis. Unus ædificans & unus destruens, quid prodest eis nisi labor? qui enim baptizatur à mortuo, & iterum tangit

gratiam [illegible]. [illegible] Deus, [illegible] [illegible] cum dolore [illegible].

a *Isa. cap. 47.*
b *Nahum cap. 1.*
c *Eccl. cap. 34.*
d *Ser. 5 [illegible] Dom.*
e *Isa. cap. 56.*
f *Exod. 9.*
g *Hom. 5. ad pop.*
h *Cap. 1.*
i *Prov. c. 11.*
k *Prov. cap. 4.*

VNDECIMVM

PRÆDESTINATIONIS

SIGNVM.

SYMBOLVM VNDECIMVM.

ANchora est, *voluntatis in bonum propensio*, qua [illegible] tunc durum [illegible], cum quis firmissime [illegible], nullam vnquam grauius peccatum committere, [illegible] bonorum operum [illegible] [illegible] facienda sit [illegible]. [illegible] & [illegible] custodiam [illegible] tuæ a. Quod si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum b. Ludouicus Granatensis c [illegible], inquit, signum mihi certum videtur, facultas [illegible] peccandi, sine doloris sensu. Nemo est malus, qui quod bonum est, [illegible] [illegible] velit: magna pars bonitatis est, velle bonum fieri. [illegible] prædestinati, vt nil vnquam mali velint, id volunt [illegible], quod vult Deus, Omni hora & momento clamant cum Paulo: Domine quid me vis facere? c Non est quidquam pro [illegible] [illegible] nihil mihi [illegible] [illegible] [illegible], nihil difficile [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnia, Deo meo [illegible] & [illegible]. [illegible] quicquid viribus non potero, id ardentissimis desideriis consequar: [illegible] [illegible] non valente, eo cogitationum alæ perducent: & vti solaris [illegible] ad [illegible] solem, sic ego semper ad tuam, Domine, voluntatem me vertam. In capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam d. Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei, [illegible] [illegible], [illegible], & voluntatem meam illam [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] : [illegible] ego, inquit, non habeo nisi [illegible] [illegible], voluntatem meam, & non [illegible] illam ad voluntatem illius, qui [illegible] [illegible] me [illegible] e. Æquum omnino est, vt [illegible] *diuina* regula sit humanæ voluntatis & anchora. Epictetus f Constitui, inquit, & [illegible] voluntatem meam diuinæ. Vult me [illegible] & ego volo. Aliquid aggredi? volo. Non vult, non potiri [illegible]. [illegible]. Quis iam igitur prohibere me aut cogere [illegible] voluntatem potest, [illegible] magis quam ipsum Deum? Turpe, hæc olim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipsi, a Christianis ad clarissimam [illegible] [illegible] non videri. *Fiat voluntas tua*, [illegible], o mi Deus, *tua voluntas fiat, sicut in cælo & in terra.* Quare accingimini & estote filii potentes, [illegible] [illegible] aduersus nationes (contra [illegible] [illegible]) sicut autem fuerit voluntas in cælo, sic fiat. g

a *Psalm. 118.*
b *1. Ioan. 3.*
c *Act. 9.*
d *Psalm. 39.*
e *Serm. de [illegible].*
f *Diss. 3 cap. 16.*
g *1. Machab. 3.*

§. I.

HOrologia rotata, primarium [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] & omnium hominum voluntatem, velut minuta horologiola, ad illud cæleste magnum, ad vnicam diuinam voluntatem dirigantur? Sicut fuerit voluntas in cælo, sic fiat. Dici non potest quam hoc Deo sit gratum. [illegible] ipse [illegible] Deus velut de re maxima: Inueni, inquit, Dauid filium Iesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas a. Ergo [illegible] [illegible] Deus, [illegible] [illegible] animi & voluntatis hominem qui id [illegible], [illegible], semper [illegible] velit quod ipse. Hoc tali repertos homine, [illegible] non dissimulat [illegible] [illegible]: Inueni qui faciet omnes voluntates meas. Idem & ipse Dei filius

[illegible] ad [illegible] Dæmonia de cælo, [illegible] Voluntatem [illegible] est, qui [illegible] [illegible] con[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] Qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

a *Act.* 13.
b *Ioan.* 6.
c *Prouerb.* 14.
d *Prouer.* 30.

§. II.

AT contra, [illegible] [illegible] in bono [illegible] [illegible] [illegible] peccati [illegible] est sibi placere quod Deo displicet [illegible] quod [illegible] [illegible] placere Deo, hoc cogitant, hoc & loquuntur, [illegible] [illegible] voluntas [illegible] [illegible] [illegible] Deus [illegible] hoc [illegible] [illegible] quod tu vis, ego nolim; [illegible] quod tu non vis, velim ego; tua voluntas mea est voluntas, [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] ego volo [illegible] & vero [illegible], ô Domine, volo. [illegible] volo Domine. [illegible] hoc volo. [illegible] volo. [illegible] & hoc volo [illegible] [illegible] volo [illegible] mi Domine, [illegible] [illegible] Vis [illegible] [illegible] difficile est [illegible] hoc ipsum volo. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Vis me [illegible] volo vel [illegible] Vis me [illegible] volo, ô Domine, volo. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] volebam [illegible] [illegible] hoc nolim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod tu vis, ô Deus. Sed ô Domine, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut possim non velle [illegible] Per illam ergo [illegible] [illegible] [illegible] ô [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quo tibi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ego [illegible] [illegible] O [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quicquid à voluntate tua [illegible] [illegible] [illegible] Deus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Dominus est, quod [illegible] est in oculis suis faciat. Nihil enim [illegible] est quam respicere in mandata Domini.[b]

a *Psalm.* 107. b *Eccles. cap.* 23.

§. III.

SVauiter illud nobis [illegible] commendat Græci: [illegible] ô Deus, [illegible] mandata tua custodiri nimis. [illegible] [illegible] Deus ad omnia [illegible] & ad omnia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Deus [illegible] Ita [illegible] [illegible] [illegible] voluntas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod Deum [illegible] & velle. Ita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] voluntati se conformant [illegible] Hieronymus de [illegible] scripsit ad [illegible] Deus, & omnia quæ bona facit, bona [illegible] est, nec illi bonæ voluntatis [illegible] quicquid à bono Deo est. [illegible] [illegible] conditionem [illegible]

gerunt?

[illegible] *Sicut Domino placuit, ita factum est, ita bene factum:* [illegible]

a *Ad Galat.* [illegible]
b [illegible] *Andrea.*
c *Psalm. 118*
d [illegible]
e [illegible]

DVODECIMVM

PRÆDESTINATIONIS

SIGNVM

SYMBOLVM DVODECIMVM.

CIVILIS, [illegible] Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis suis, [illegible] Bernardus [illegible]

§. 3.

AVgustinus [illegible]

[illegible] adulterium, sed & concupiscentiam, maxime [illegible], [illegible] non tantum cy-[illegible] prohibet, sed & manum illas docet, sed & contumeliosa verba [illegible]. Iracundia & amor, duo violentissimi affectus sunt, nec leges admittunt, nisi fatuis & [illegible] blandis praeceptiunculis eos [illegible]. Ira enim aliorum vitiorum more sollicitat animum, sed abducit, imò praecipitat. Et quamuis nemo velit tam grauiter [illegible], vt [illegible] in valetudine relinquat, [illegible] non posse: tale tamen [illegible] est ira, vt [illegible] longius excurrere [illegible]. Ira non abhorret ab vllo scelere, & si quem sibi destinarit suo fulmine tangendum, non nisi letali plaga ferit. Iracundus, velut [illegible] lapis, quacunque sui parte cum silice collidatur, ignem emittit. Vir iracundus prouocat rixas; & qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum procliuior. [c] Ira & furor vtraque execrabilia sunt. Et vix vlla pestis humano generi pluris stetit. Nam [illegible] interficit iracundia, & paruulum occidit inuidia. [e] Itaque fratres amantissimi, inquit Augustinus, vt obsecro [illegible] nobis [illegible] animi [illegible] tenebras à Deo alienationem, [illegible] principium bellorum, [illegible] calamitatem, daemonem pessimum. Qui quidem tantò magis cauendus est quò plures quam sit inuadit. In omnes personas inquit Seneca, [f] hic concitatus affectus: tam ex amore nascitur, quam ex odio: non minus inter seria quam inter lusus & iocos. Nec interest ex quam magna causa nascatur, sed in qualem perueniat animum. Sic ignis non refert quam magnus, sed quò incidat. Nam etiam [illegible] [illegible] vsque in [illegible]. Atqui nihil [illegible], ait, tam difficile & arduum [g] quod non humana mens vincat, [illegible] sibi fieri & [illegible] affectus [illegible] disciplina [illegible]. Quodcunque sibi imperauit animus, obtinuit. Quantum vero est, effugere maximum malum, iram, & cum illa rabiem, saeuitiam, crudelitatem, furorem, & alios comites eius affectus.

a *Lib. 1. de ser. Dom. c. 1.*
b *Exod. 19.*
c *Prou. 29.*
d *Eccl. 27.*
e *Iob 5.*
f *Epist. 18.*
g *L. 2. de Ira c. 12.*

§. 11.

QVod Seneca hic [illegible] dixit de ira, idem [illegible] de [illegible] Superbia [illegible], idem de [illegible] Luxuria & Gula, denique omnibus [illegible] affectibus [illegible] quantum enim, haec mala maxima effugere, & ad beatam tranquillitatem, & quandam quasi harmoniam, [illegible] cupiditatum concordiam, animum componere. Beatus ergo ille, qui tantò minorem affectibus libertatem indulget, quantò minus ipse vult seruire vitijs: & vt [illegible] [illegible] stabilitur [illegible], [illegible] affectibus [illegible] dominari, curam habeat, [illegible] frena [illegible], subinde sua membra est [illegible]: qui affectibus [illegible], [illegible] [illegible] alio cogitationes [illegible]. Seruitia [illegible] alitur die ac nocte, quae non [illegible] [illegible] [illegible]. Inde Ecclesiasticus: Post concupiscentias, inquit, tuas non eas. Equus [illegible] calcaribus vrgendus. Nam affectibus [illegible], quorum aliquos impellendo, plerosque retinendo [illegible]. Nemo magis odisse se potest, quàm qui se perdere se amat, et in voluptates immodicè soluitur, nec imperare sibi, nec negare quidquam possit. Sed sciant hi, quid eis vaticinetur Apostolus: Si, inquit, secundum carnem vixeritis, moriemini: si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Nemo magis obtinet imperium, quàm qui ipse sui est Dominus: non est miserior seruitus quam suis seruire affectibus, nec illustrior est victoria, quam parta de seipso victoria. Brutis hic conflictibus, praemium aeternum. Affectus suos vicit qui eis seruire non vult. At seruit, ait Ambrosius, [c] quicunque metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur, vel indignatione exasperatur, vel moerore deijcitur. Nec vlla seruitus turpior est, inquit Seneca, [d] quàm voluntaria, cùm alius libidini, alius auaritiae, alius seruit ambitioni. Bonus, Augustino teste, etiam si seruiat, liber est; malus, etiamsi regnet, seruus est; nec vnius hominis, sed quod grauius, tot dominorum

§. III.

[illegible]

a 1. Reg. 15.
b 2. Cor. 8.

Signum de Praedestinatione & Praedestinatorum paucitate [illegible].

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
pp Ad Phil. [illegible]
qq Math. [illegible]
rr [illegible]
ff Luc. [illegible]
tt [illegible]
uu [illegible]
xx [illegible]
yy [illegible]

[illegible]
aaa [illegible]
bbb [illegible]
ccc Luc. [illegible]
ddd [illegible]
eee [illegible]
fff [illegible]
ggg [illegible]
hhh Hic alij aliter sentiunt,
iii 1. Corinth. 15,
kkk Galat. 5.

F I N I S.

Horologium Angeli tomi primo fol. 327

HOROLOGIVM
AVXILIARIS TVTELARIS
ANGELI.

AVCTORE

HIEREMIA DREXELIO,

è Societate IESV.

PRÆFATIO.

ANGELO
SVO TVTORI,
AVCTOR.

HVnc ego libellum, ô mi optime, ô mi amantissime Custos, beatissime Angele, vniuersis in cælo Angelis; tibi præcipuè consecro, tibi inscribo, idque facio ex intimo pectore, è penitissimis animæ mei medullis, promissum in te effectu, & quidni hoc ita faciam? innumeris me tibi beneficijs deuinxisti; necdum desinis, pridem indignum & immerentem: viuere me cogis, & mori ingratum, ô charissime Tutor. Verè tu tantò melior es, quantò tuus cliens est deterior. Somnolentum protèruum & indocilem discipulum nactus es, ô Custos vigilantissime. Sed hæc tuorum commilitonum & tua est bonitas, etiam de pessimis optimè mereri. Et quid ego rependam pro tot annorum fidelissimis excubijs? meliora non habeo; tua tibi reddo pro munere. Docuisti me sæpe sæpius, variè instruxisti, admonuisti fideliter; correxisti frequenter, diu noctuque me defendisti, constanter texisti: verbo dicam, planè perseueranter in me bonus es. En ego tua hæc monita, quæ ab ore tuo, in confusam licet memoriam excepta, in chartam, vt potui, digessi, complurium bono. Tu verbis quidem meis, at ego sensu hic tuo sæpius loquar. Ita perge, mi optime Tutor, me porrò ducere: doce me, mecumque alios *orare*, *viuere* nos doce; doce *mori*. Hæc scire est omnem necessariam scientiam habere. In plerisque alijs ignorantia vtilior est quam scientia. Et quid est, quod nescire nos peniteat, si hæc sciamus? Quare, mi suauissime Angele, doce nos *orare*, *viuere*, *mori*.

AN-

ANGELVS

TVTOR, SVO CLIENTI,

NOnne duodecim sunt horæ diei? *Ioan. ca. 11. Adverte igitur animum, horis singulis, cum diuturnis tam nolueris, ea tribus hisce postulatis, idque pro capite, quam brevissime te instruam, sed pro suo inverso ac in perpetuo ordine. Primum docebo te MORI: negotium hoc est negotiorum omnium maximum, in quo non nisi semel erratur, sed error semper luendus, neque vero unum Deo unquam incipit vivere, nisi ante sibi moriatur. Deinde docebo te VIVERE: bene mori cupere, & male vivere, ridiculum & puerile insanum est. Sed nec unquam bene orare didicit, qui non prius desistat male agere. Inanis est oratio, ubi prava est actio. Postremo ORARE te docebo. Se Augustino credat: Vere novit recte vivere, qui novit recte orare, ita*

Docebo te { MORI / VIVERE / ORARE } idque horis singulis.

Quod vero libellum hunc mihi tuo illique Angelis inscribis, honori id nostro factum interpretor: sed cui nunc ubi usui cedit? Si me audis, valde fiat solito, ut cum integerrimis adolescentibus & iuvenibus MARIÆ filiis, in parthenium beatissimæ Virginis cœtum adscriptis, dices & inscribas. Plurima inter nos illosque amicitia est neque nobis alia ulla gratior, quam hac castissima cum illis familiaritate. igitur pro more & lege amicitiæ, omnia nostra, illorum esse volumus. Si nos amant, quod certe faciunt, & nostra hæc munuscula in amorem admittent.

OPTIMIS, INTEGERRIMIS, ADOLESCENTIBVS, IVVENIBVS, VIRIS, BEATISSIMÆ Virginis Mariæ Sodalibus,

Salus à Domino & Domini Matre æterna.

VIRGINEM beatissimam DOMINI matrem, vniuersi vos colitis, sancto & sanè antiquissimo instituto, Cultus vester & sodalitium sub cruce Do-

MISI cœpit, in monte Golgotha. Primum sodalem & filium hæc Virgo habuit Ioannem, charissimum Domino suo discipulum. Ab illo vos omnes sodales & filij estis huius & Virginis, & Matris, quia tamen eius præsentia, quâ Ioannes fruebantur, vobis subtracta, & magna hæc mater celsius cunctis Angelorum ordinibus sic euecta est, vt eam Ecclesia meritò Angelorum Reginam salutet, nec iniucundum vobis erit nec inutile, etiam in Angelorum familiaritatem vos quàm intimè insinuare. Sunt Angeli Magnæ matris (nec negare audemus) proximi filij: & pro magno nobis ducendum, si nos in fratres admittere non dedignentur. Illorum certè amicitia ijs est necessaria, qui & ipsi haberi volunt filij tam opulentæ matris. Ad hanc vos amicitiam, optimi sodales, aspirare, & vt pares ijs filij sitis, Angelos esse cupere, nil dubito. Et hæc caussa est, cur istud ANGELI TVTELARIS HOROLOGIVM, in omnium vestrum manus promptissimè tradam, quod si sæpiùs, vt aiunt, in horis gratiam salutemus, Angelos ob Angelorum Reginam venerari, cuiuis pronissimum erit. Facilè patronam sentiet hanc cæli Dominam, qui amicos habebit hos cæli aulicos. Itaque singulos ac vniuersos vos integerrimi Sodales, obsecro, vt hanc Angelis & Angelorum Regi ac Reginæ sacratam scriptionem, beneuolis oculis ac manibus admittere non grauemini. Gratis à vobis non colentur Angeli, nam & hæc amicitia si pares non accipiet, certè faciet. Monachij, ipso die S. MICHAELIS Archangeli, Anno Christiano M. DC. XXI.

Omnium vestrum

seruus in Christo

HIEREMIAS DREXELIVS
è Societate IESV.

CHRISTIANO Lectori.

TVum, mi Lector, votum esse reor, quod olim Poëtæ fuit, & nunc, credo, est omnium: quicquid dicas, quicquid scribas, dic breuiter, scribe compendio. Illud hic facere in animo mihi est, atque breuiter, ordine, compendio docere tria: bene MORI, VIVERE, ORARE. *& hæc omnia in honorem sanctorum Angelorum, præcipuè Angeli tutelaris, quisquis Angelos amas, hunc libellum, oro te, vt [illegible] ris, eius tibi usus hic erit frequentior, qui tuus amor in sanctos Angelos fuerit maior.*

DIES

DIEI HORÆ.

HORA PRIMA DIEI.

Disce MORI id te doceat

Mors certissima.

MEmento, homo stulte, venturi mane illud (& fortasse hodie) vespere vicinus non sis; aut venturum vesperum, cuius ex mane non sis visurus. Statutum est hominibus semel mori. (Heb. 9.) Dispensant omnes nos mortem; at vero discere qui vult mori, omnibus id horis necesse est, discat. Et quid longam spem praecipis, quid magnis cogitationibus animum implexeris? sortitas futurum facilla & clara. Cantor [illegible] ; o homo; illa acta Dina. Mors, cuique nullam super caput quotidie adstat, & ultimae vitalis clepsydrae mendas; insperato & vigili oculo expectat. Age si quid agis; abibis breui viator; si quam amasti, vitia, quae parasti, [illegible], nec alios hinc habebis comites; memento mori.

Disce VIVERE: id te doceat
Lex Patientiae.

IUxe prima haec tibi [illegible] sit, quia sine [illegible] vitam hanc bene nemo [illegible], sine [illegible] formula plurima. Bonum vitam ego puto, ait Bernardus, mala pati & bona facere, & sic perseverare usque ad mortem. Qui pati enim vult, vincere necesse. nostri ad Deum paedagogi sunt: *amor & dolor*. affligi & non contristari, est [illegible] iam [illegible] silatare. Magnum sane malum est, non posse pati nullum malum, [illegible] nihil tam [illegible], quam ferendi impatientia. Deus si saepe ferit, at saepissime etiam misereri consuevit. [illegible] quis leniter, & cum gratiarum actione molestias, perferat, nec eum, a quo immittuntur, odit, aut cum Dei providentia expostulet? nec in secundis tantum rebus bonum se praebere didicerit. Saepe protrahitur labor pugnae, ut crescat corona victoriae. *Patientiae* thorax ferreus est impenetrabilis, & Virtus, quae patitur, vincit: opportunitatem cum patentia, exercitium est; *Sit nomen Domini benedictum*. Omnis impatientia hoc habet mali, proprium malum auget, pretiosissimo praemium perdit, supplicium [illegible] augmentatur. Ergo tolerando quod non vis, et assequaris quod vis: [illegible] poenam crescunt.

Disce ORARE: id te doceat
Actus Contritionis.

DOmine Iesu Christe, verus Deus & homo, creator ac redemptor meus, paenitet me ex toto corde, quod offenderim te Dominum meum, & Deum meum, quem [illegible] amo super omnia. Et propono firmiter, amplius non peccare, omnesque peccandi occasiones devitare, confiteri, & implere poenitentiam, quae mihi fuerit iniuncta. Et [illegible]

infinitorum peccatorum meorum, offero tibi passionem tuam, merita Beatæ MARIÆ semper Virginis, & omnium Sanctorum tuorum, atque omnia opera mea, & totam vitam meam. Et confido in bonitate & misericordia tua infinita, quod per merita pretiosi sanguinis ac mortis tuæ, mihi remissurus sis omnia delicta mea, & gratiam 7. uberem largiturus, qua vitam sanctè instituere, tibique perfectè usque in finem servire valeam. Qui cum Patre sanctoque Spiritu, vivis & regnas Deus in sæcula benedictus. Amen.

Includuntur hac oratione 1. actus fidei 2. dolor de peccatis. 3. amor Dei super omnia. 4. propositum de futuro. 5. oblatio sui per Christum. 6. spes veniæ per Christum. 7. petitio gratiæ & auxilij Dei.

ADMONITIVNCVLÆ.

In Contritionis actum.

CONtritio adeo res est pretiosa, ut momento vel mille, gravissima etiam peccata extinguat, hominem Deo, homini Dei gratiam restituat, ac beatam æternitatem tribuat, siquem (sublata confessionis occasione) sic mori contingat. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non despicies.* Contritio vero maximè nititur amore Dei super omnia, constatque tres actus.

I. Est *Dolor* ob offensum Deum, qui dignissimus est, ut ab omnibus super omnia & ametur. Et dolor hinc, bonum quod quis lethali peccato perdidit, infinitum est, maius est omnibus bonis: hinc; & malum quod incurrit lethali peccato incurrens, infinitum est, maius est malis omnibus, proinde tanti boni iactura, & mali tam perpetuo maiorem dolorem merito iure, quā si bona cuncta, potentia, honores, valetudo, forma, vita, cetera omnia sint perdita. Interire millies, iocus est, si tormentis inferni iam igneis conferantur, quibus nos peccatum vel unicum obstringit.

II. Est *Propositum*, nō amplius non peccare, ne timore deliquendi, at, ne si quid contra ius fasque sit acquisitum, restituendi. Et hoc firmo animi decreto, ita paratum se quis ostendat ad omnes Dei leges servandas, ut dicat; Dixi, Domine, custodire legē tuam: quæ quidē præcepti ô mi Deus, faciam quam possum integerrimè.

III. Est *Spes veniæ*, & *Petitio gratiæ* ad sanctam vitæ emendationem. Accusare se & se non emendare, est Deum irritare: nec quicquam valet à malis veniam poscere, & mala de novo iterare. Surge ergo & tuis Domini IESV, benignissimi Salvatoris, largeris, ut bene speremus, petamus caita, scilicet emendationem vitæ, post tam graves ac multiplices offensas.

Accusatio sui, & propositum emendandæ vitæ, ubi pars in culpam, quam sciunt ac sibi contineri commodam, relapsus est.

OMnipotentissime Deus ego ingratus, ego perditus homo ad te redeo postquam saltis ā te per illicita sum evagatus; nunc te amicum quæro, quem ipse mihi hostem feci. Iterum deliqui, & post mille iam casus, iterum cecidi. Ah! Domine, post tot illas cogitationes, totiens in animum admissi, illa pessima verba iterum dixi. Ah! in culpam illam, quam sciebam tibi plurimum displicere mihi maximè nocere, in hanc ipsam iterum relapsus sum quamquam mihi hæc emenda esset, præscribam; & tamen non cavebam. tuam Maiestatem, ô Deus, offendi, gratiam tuam perdidi, cælum amisi, meipsum damnavi, ob vilissimam delectatiunculam. Scio Domine, tu mihi super omnia es amandus: agnosco, mi Deus, tuum sit ea & tuus honor, charitati mihi esse debeam rebus creatis omnibus, & tamen tam perdite meipsum amo, ut tecum honorem, sectiam tuam meamque libidinem, tibi, tuæ legi, tuoque honori præcipuum iam sæpissime. Ah! quàm adhuc carnalis sum! & licet ego vitam, opera mea ingratitur. Mundus non tantum mihi needum crucifixus est, sed totus in me vivit & spirat. plenus sum pravis motibus, fœdis concupiscentijs & desiderijs; & tamen probus ac bonus haberi cupio. Vita mea nemo est Esto, præ incredibilis inconstantia & mutabilitas, levibus tam creaturis quicquid volunt, libentissimè capitaliter quam variæ & quam fœdæ imagines animo meo insident! quàm ego, ô mi Deus, dura, & immobilis cautes sum, cùm de peccatis agitur! ad loquendū tam promptus sum, quàm ad actum tardus ad mortua, ad

ra, ad fabulas & [illegible] accommodatissimæ: quæ de cœlo, de Deo dicuntur, animo peregrina [illegible] & fastidiosa; ad sacri [illegible] tam facile vigilo, cum [illegible] est, totus [illegible] epulandum, totus [illegible] & pro- [illegible], ad [illegible] cessator sum, ad [illegible] & prodigalitatem [illegible], ad honesta [illegible], ad vitia [illegible] & suspicio- [illegible] promptissimus sum; [illegible], & irascor & [illegible], certè lingua, cum [illegible] non possim [illegible], in quem non [illegible]. Libidinis ignes, ô Deus, [illegible]: hæc ego quidem dissimulo & tego; tibi tamen, ô mundi oculé, aperta sunt omnia; nullum cordis secretum est, quod tibi celari possit. O quoties, & quanta fecerunt me propositi & sponsionis [illegible] omnia [illegible], [illegible] commotum [illegible].

Iam igitur doleo, me dolenda toties committere. immò vel hoc ipsum doleo, me non magis dolere nec satis ut par est, propter [illegible]. Et quamquam hactenus ad omnem [illegible] levissimus fuerim & [illegible] & [illegible] ad vitia; tamen talis deinceps non ero. [illegible] ad cœlum nemo bene pervenit, nisi qui quotidie [illegible].

Igitur firmissimè statuo, ope tua Domine confisus, priores culpas [illegible], & omnem peccandi occasionem quam diligentissimè cavere. Iam ero alius, ita me cœlitus iuvante. O Domine, & Deus meus, tua mandata & [illegible] in me [illegible], in me spiritum [illegible]; ut tandem aliquando vitam [illegible], ex animo te amem, & ad [illegible] vitæ [illegible] perveniam.

Pro venia peccatorum.

MIserere mei Deus, miserere mei miserrimi peccatoris [illegible], & digna patientia, [illegible] peccatum, [illegible], & tua flagella [illegible]. Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum: grande est quod commisi, [illegible] misericors Deus. Scio Domine & certus sum, [illegible] sed [illegible] Deus [illegible] & gubernator [illegible] est de omnibus, præcipuè de [illegible], qui [illegible] desiderant [illegible] sanctissimo ne-

[illegible] in me collocarunt. Ideò ego ad tuam misericordiam confugio: & tua supplex [illegible] peccata mea, sed pro [illegible] magnam misericordiam tuam. Flagellum [illegible] Deus, non [illegible] patientiam; [illegible] Domine [illegible], & [illegible] omnem [illegible], & [illegible]. Miserere mei, Deus [illegible], & [illegible] me, [illegible] omnia, Domine, [illegible] omnia, qui vivis [illegible] sæcula.

Pro omnibus Dei beneficiis.

BEnedicant te Domine omnes Angeli tui, Archangeli, & Principatus, laudent & glorificent te in sæcula.

Benedicant te Potestates, Virtutes & Dominationes, laudent & glorificent te in sæcula.

Benedicant te Throni, Cherubim atque Seraphim; laudent & glorificent te in sæcula.

Benedicite Patriarchæ & Prophetæ Dominum, laudate & glorificate eum in sæcula.

Benedicite Apostoli & Evangelistæ Dominum, laudate & glorificate eum in sæcula.

Benedicite Martyres & Confessores Dominum, laudate & glorificate eum in sæcula.

Benedicite Virgines & Sancti omnes Dominum, laudate & superexaltate eum in sæcula.

Fiat [illegible] nobis, Deus, [illegible] desiderata [illegible], quæ nos & [illegible] voluntate nunquam faciat dissipare, & [illegible] semper [illegible] beneficiis gratulari, per Christum Dominum nostrum.

HORA II.

Disce MORI: id te docent

Mortis incertissima hora.

MEmento, homo viator, [illegible] conscriptus [illegible]-

[illegible]

relogiolum, quod mihi superesse eius diem ac horam indicet. *Futura nullo scire potest homo.* Eccl. c. 8. Mors ubique tibi minatur, diabolus semper insidiatur, & tu tamen tempus & magnum quid annorum promittis & nescio quam vitae seriem: nulla tibi hora a morte secura est. Stulta sed periculosa est dementia, longam vitam sperare, & de bona vita nunquam cogitare. Magna res est, & diu discenda, cum advenerit hora illa tam inevitabilis quam incerta, aequo animo abire. *Nescit homo finem suum, sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo supervenerit mors.* Eccl. 9. Memento mori.

Disce VIVERE: id te docebit
Lex Obedientiae.

Q*ui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt*, ad Rom. c. 13. Gratae olim erant victimae Deo, sed multo gratior semper obedientia. Qui sui a Deo precet audiri vult, vocem ipse imperantis audiat, & obedire discat: Citius exauditur una obedientis oratio, quam decem millia contemptorum. Non attendit verus obediens, quam sancte sit quod praecipitur, hoc solo contentus: quia praecipitur, nisi quid contra Deum praecipiatur. Virtutibus caeteris daemones oppugnamus, obedientia vincimus. Parere cum didiceris, imperare scies, certe in caelo.

Disce ORARE: id te docebunt
Tres istae precationes, tam brevissimae, quam optimae.

I.

Benedictus Deus in aeternum.

II.

Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam: vel, Domine, minor sum cunctis miserationibus tuis.

III.

O Domine meus, & Deus meus, ego me tibi offero, in aeternum beneplacitum: fiat voluntas tua.

OBSERVATIONES
in tres istas oratiunculas.

I.

Oratiuncula prima sumpta est ex ore David & Zachariae Prophetarum (1. Paral. cap. 29. & Luc. c. 1.) Secunda ex ore David Regis & Iacob Patriarchae (Psal. 50. & Gen. cap. 32.) Tertia ex ore Christi, & Thomae, Apostoli (Matth. c. 6. & Ioan. c. 20.) Ex aliis compluribus aliis sacrae Scripturae locis repetuntur.

II.

Omnem bonae orationis perfectionem continent hae tres oratiunculae: Laudem Dei, gratiarum actionem, opis implorationem, veniae petitionem, demissionem animi, oblationem sui, reverentiam Numinis, voluntatis sacrificium, praecipuum amoris affectum, omnium bonorum desideriorum summam.

III.

Hae oratiunculae, tres sunt sagittae aureae, quae ubi non e labiis, non ab ore solo, sed ex ipso corde hominis ejaculantur, nunquam ire cessant donec ipsum Dei cor (sic loquimur) attingant & penetrent.

IV.

Fulcra sunt hae precatiunculae, quibus ipsa fiducia summi amoris in Deum, assidua quasi habitu consistunt fulciri, excitari, augeri potest. Incredibile dictu est, quam hoc Deo gratum, utile homini, assidue hisce talibus oratiunculis, mentem ad Deum erigere, ac cum Deo vivere.

V.

De his verissime dici potest: *quo crebrius hoc melius*, millies de die, iteratae millies non tamen crebrum sit, *quo crebrius, hoc melius*; si tamen cordis & oris dissidium non sit; modo cor consentiat, & non solius linguae sit labor. Nam vix fieri non potest, quin ignis [illegible] palam & ignitas [illegible] continenter [illegible] vel unica, & cor humanum, [illegible] semel [illegible] amoris igniculus subsistat.

VI.

Nec necesse est semper omnes tres simul, aut lingua pronunciare aut animo cogitare; saepe unica harum sufficit precatiuncula optima, quae aliquot centena per diem iaculatoriae assidue

assiduo frequentandum est, potissimum duo hæc verba : Benedictus Deus. Benedictus Deus &c. Non etiam requirit semper illas externi linguæ (quæ tamen ad homines) sed satis animo cum voluntate æquali.

VII.

Hinc omnibus negotiationis, curis, calamitatibus, tentationibus, contrarietatibusque inter hæc piæ ad Deum jaculatoriæ ; clamare est, linguæ [illegible] exigere ; [illegible] continue [illegible] est. & Christus monet: oportet semper orare, & non deficere. Lucæ capite 18. Ergo hæc optima cujusvis hominis [illegible], quo plus labor urget, dolor [illegible], quo magis [illegible] aut tangimur, eo [illegible] quæcunque [illegible] hæc & [illegible] & ardentius clamabimus : Benedictus Deus, Benedictus Deus in æternum, &c. vel, Miserere mei Deus, miserere. vel [illegible]. Fiat voluntas tua, fiat, fiat : tua Domine voluntas, tua fiat, non mea. Hoc ardentius [illegible] reperiendum, cum nostram voluntatem conformatam adeptimus.

VIII.

Sunt qui eodem & non assiduè hæc volunt, & quo [illegible], hoc illo potius ; quo frequentius optimum, hoc sibi melius esse fatentur. Cum [illegible] quid vult sanctissimis talibus [illegible], ut vocant, orationibus & ad Deum aspirationibus [illegible]. Alatæ sunt hæ preces, quæ animum vehunt, & in sursum locant, [illegible] assiduè ascendunt ; [illegible] voluntatemque [illegible], ut tandem amaturum sit homini, velle quod vult Deus, aut nolle quod Deus nolit. S. Chrysostomus (ut docet Nicephorus lib. 13. c. 37.) animam efflavit in hæc ultima verba expirans : Gloria tibi Domine, de rebus omnibus. Optimum plenius (Marc. c. 7.) [illegible]. Ergo, Benedictus Deus in æternum.

IX.

Nemo [illegible], sibi [illegible] aut nostram [illegible] ; aut non [illegible]. Nihil [illegible] & perpetua [illegible]. [illegible] modum, modo non solum linguæ [illegible] ; verum etiam esse possit [illegible] & [illegible] contractæ operæ cordis & oris, [illegible] fructuosas preces Deo [illegible].

Adoramus Te. Angelus pium gemitum.

ANgeli, Archangeli, Throni, & Dominationes, principatus & Potestates, Virtutes cœlorum, Cherubim atque Seraphim, Sanctique omnes, intercedite pro me, nunc & in hora mortis meæ.

HORA III.

Disce MORI : id te doceat

Pœnitentia procrastinata.

MErcato, homo fœtum, & [illegible] [illegible] de hebdomade in hebdomadam, de mense in mensem, de anno in annum, sua animi est cruciatu, incipe hodie. Pars magna sanitatis est, morbum agnoscere, & pars magna sanitatis est, velle homini sano in morbo positum est, non habere [illegible], ut quid miserius misero seipsum non miserante ? [illegible] age [illegible] tua non [illegible], sed volo [illegible] subito. Crastinum diem semper [illegible] habe, & nunc dole, nunc emenda. hoc est, ait Augustinus quod multos in exitium trahit, cum dicunt CRAS, CRAS, & subito clauditur ostium. Memento mori.

Disce VIVERE: id te doceat

Lex Temperantiæ.

MUlta sunt quæ satiarent, sed pitta pertè, [illegible] additurus, petratum longum iis sociaberis, nisi tu ipse aperias, non [illegible]. Temperantia sumi [illegible] omnibus mensibus potest, victum [illegible] esse salubrem, vestitum honestum, si [illegible] non sint parsimonia, omnia cum modo, id namque in omnibus [illegible] ne quid nimis, nil certum est quod modum excedit. Optimum est modus capiendorum non quantum velis, sed quantum debeas sumere. Satius est indormire stramini, & conscientiam tranquillam tenere, quam lectio aurato recubare, & perturbatione esse agitari. [illegible] modulus vitæ : culina & gula est ; [illegible], [illegible]. Mensam sumptuosam [illegible], frugalitati [illegible] temperantia. Temperanti, [illegible] Deus est & [illegible]-

& talia, vel aliquid aliud veniet, interpretatur.

Dicto ORARE: id est docetur

Officium parvum Angeli Custodis.

AD MATVTINVM

Vers. Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. *Resp.* Amen.

DOmine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam.

Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuvandum me festina.

Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto: Sicut erat in principio, & nunc & semper, & in sæcula sæculorum, Amen. Alleluia.

A septuagesima usque ad Pascha loco Alleluia, dicitur, Laus tibi Domine Rex æternæ gloriæ.

Hymnus.

Custodes hominum psallimus Angelos,
Naturæ fragili quos Pater addidit
Cælestes comites, insidiantibus
Ne succumberet hostibus.

Antiphona.

Sancti Angeli custodes nostri, defendite nos in prælio, ut non pereamus in tremendo iudicio.

Vers. In conspectu Angelorum Psallam tibi Deus meus.

Resp. Adorabo ad templum sanctum tuum & confitebor nomini tuo.

OREMVS.

DEVS qui ineffabili providentia sanctos Angelos tuos ad nostram custodiam mittere dignaris: largire supplicibus tuis, & eorum semper protectione defendi, & æterna societate gaudere. Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

AD PRIMAM.

Vers. Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. *Resp.* Amen.

DEus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuvandum me festina.

Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto. Sicut erat in principio, & nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen. Alleluia.

Hymnus.

Nam quod corruerit proditor Angelus,
Concessis merito pulsus honoribus,
Ardens invidia pellere nititur
Quos cælo Deus advocat.

Antiphona.

Sancti angeli custodes nostri, defendite nos in prælio, ut non pereamus in tremendo iudicio.

Vers. In conspectu Angelorum psallam tibi Deus meus.

Resp. Adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo.

OREMVS.

DEVS qui ineffabili providentia sanctos Angelos tuos ad nostram custodiam mittere dignaris: largire supplicibus tuis, & eorum semper protectione defendi, & æterna societate gaudere. Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

AD TERTIAM.

Vers. Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. *Resp.* Amen.

DEus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuvandum me festina.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto: Sicut erat in principio & nunc & semper, & in sæculorum, Amen. Alleluia.

Hymnus.

Huc custos igitur pervigil advola,
Avertens patria de tibi credita
Tam morbos animi, quam requiescere
Quidquid non sinit incolas.

Antiphona.

Sancti angeli custodes nostri, defendite nos in prælio, ut non pereamus in tremendo iudicio.

Vers. In conspectu Angelorum psallam tibi Deus meus.

Resp.

Resp. Adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo.

OREMUS.

DEUS qui ineffabili providentia sanctos Angelos tuos ad nostram custodiam mittere dignaris; largire supplicibus tuis & eorum semper protectione defendi, & æterna societate gaudere. Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

AD SEXTAM.

Vers. Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. *Resp.* Amen.

DEus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuvandum me festina.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto: Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in secula seculorum, Amen. Alleluia.

Hymnus.

Christe sanctorum decus Angelorum.
Rector humani generis & auctor.
Nobis æternum tribue benignus,
Scandere cœlum.

Antiphona.

Sancti Angeli custodes nostri, defendite nos in prælio, ut non pereamus in tremendo iudicio.

Vers. In conspectu Angelorum psallam tibi Deus meus.

Resp. Adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo.

OREMUS.

DEUS qui ineffabili providentia sanctos Angelos tuos ad nostram custodiam mittere dignaris: largire supplicibus tuis & eorum semper protectione defendi, & æterna societate gaudere. Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

AD NONAM.

Vers. Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis, *Resp.* Amen.

DEus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuvandum me festina.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto Sicut erat in principio, & nunc & semper, & in secula seculorum. Amen. Alleluia.

Hymnus.

Angelum pacis Michael ad istam
Cœlitus mitti rogitamus aulam,
Nobis ut crebro veniente crescant
Prospera cuncta

Antiphona.

Sancti Angeli custodes nostri defendite nos in prælio, ut non pereamus in tremendo iudicio.

Vers. In conspectu Angelorum psallam tibi Deus meus.

Resp. Adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo.

OREMUS.

DEUS qui ineffabili providentia sanctos Angelos tuos ad nostram custodiam mittere dignaris: largire supplicibus tuis & eorum semper protectione defendi, & æterna societate gaudere. Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

AD VESPERAS.

Vers. Angelis suis Deus mandavit de te ut, custodiant te in omnibus viis tuis. *Resp.* Amen.

DEus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuvandum me festina.

Gloria patri, & Filio, & Spiritui sancto: Sicut erat in principio, & nunc & semper, & in secula seculorum, Amen. Alleluia,

Hymnus.

Angelus fortis Gabriel, ut hostem
Pellat antiquum, volitet ab alto,
Sæpius templum, veniens ad istud
Visitare nostrum

Antiphona.

Sancti angeli custodes nostri defendite nos in prælio, ut non pereamus in tremendo iudicio.

Vers. In conspectu Angelorum psallam tibi Deus meus.

Resp. Adorabo ad templum sanctum tuum, &

confitebor nomini tuo.

OREMVS.

DEVS qui ineffabili prouidentia sanctos Angelos tuos ad nostram custodiam mittere dignaris, largire supplicibus tuis, & eorum semper protectione defendi, & aeterna societate gaudere. Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritus sancti Deus, per omnia saecula saeculorum, Amen.

AD COMPLETORIVM.

Vers. Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis. *Resp.* Ant.

COnuerte nos Deus salutaris noster, & auerte iram tuam à nobis.

Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto: Sicut erat in principio, & nunc & semper, & in saecula saeculorum. Amen. Alleluia.

Hymnus.

Angelum nobis medicum salutis
Mitte de caelis Raphael, vt omnes
Sanet aegrotos, pariterque nostros
Dirigat actus.

Antiphona.

Sancti Angeli custodes nostri defendite nos in praelio, vt non pereamus in tremendo iudicio.

Vers. In conspectu Angelorum psallam tibi Deus meus.

Resp. Adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo.

OREMVS.

DEVS qui ineffabili prouidentiâ sanctos Angelos tuos ad nostram custodiam mittere dignaris: largire supplicibus tuis, & eorum semper protectione defendi, & aeterna societate gaudere. Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritus sancti Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

Has horas canonicas cum deuotione,
Diui, custos Angele, tibi recolo:
Precor me custodias mortis in agone,
Et pręsim me deducas coeli regione.

Angele Dei, qui custos es mei,
Me tibi commissum pietate superna,
Hodie illumina, custodi, rege, guberna. Amen.

HORA IV.

Disce MORI: id te doceat

Damnatorum inania vota.

MEmento homo bella, & seriò expende, quanti emeret damnati horulam nostri temporis vel vnicam, quarum tu tam multas liberalissimè socordiâ ludibundus prodigis. Viue memor leti: fugit hora, & nihil est anni velocius, rigidum nec mortis est, & ineuitabile; moriendum est, cuique nasci legi subiicimur, moriendum est. Quid profeceris in vita, mors docet. Ergo dum licet, operare & profice, est qui reddat labori tuo praemium. Habes operis tui perpetuum & attentissimum spectatorem Deum; qui sicut capillos, ita & minimos cogitatus tuos numeratos habet, aut ad praemium, aut ad supplicium, idque AETERNVM. Memento mori.

Disce VIVERE: id te doceat

Lex Fiduciae in Deum.

QVò magis tempore tibi diffidere necesse est, tanto minus Deo, cui semper & in omnibus si fideris. *Qui confidunt in Domino sicut mons Sion non commouebitur in aeternum.* Ps. 124. Fide Deo, fide absoluta quam potes generosissime, et quid trepidas modicae Fidei? Deus prouidebit Gen. 22. Dominus regit te, & nihil tibi deerit. quid angeris? etsi membra tua dilaceret inimicus, capillos tamen tuos dinumerat Deus, ne ergo timeas insidias membrorum, quando securitatem accipis de numero capillorum. (*Aug. serm. de sanct. Mart.*) Mihi hoc crede, proborum vita, etiam per singula rerum ac temporum momenta, à Deo sic temperatur ac regitur, vt omnia in eorum cedant bonum. Securè nauigat, qui fiduciae suae anchoram in Deum iacit, Deoque fidit in omnibus.

Disce

Disce Orare: id te doceant

Litaniæ SS. Angelorum

Kyrie eleison. Christe eleison,
Kyrie eleison.
Christe exaudi nos.
Pater de cælis Deus, miserere nobis.
Fili Redemptor mundi Deus, miserere nobis.
Spiritus sancte Deus, miserere nobis.
Sancta Maria Regina Angelorum, ora pro nobis.
Sancte Michael, qui populo Dei semper defensor fuisti, ora pro nobis.
Sancte Michael, qui Luciferum cum complicibus rebellibus de cælo detrusisti, ora pro nobis.
Sancte Michael, qui accusatorem fratrum nostrorum in profundum inferni deiecisti, ora pro nobis.
Sancte Gabriel, qui Danieli visionem patefecisti, ora pro nobis.
Sancte Gabriel, qui Ioannis Baptistæ ortum & ministerium prænuntiasti, ora pro nobis
Sancte Gabriel, qui incarnationis Verbi divini nuntius extitisti, ora.
Sancte Raphael, qui Tobiam salvum duxisti & reduxisti, ora.
Sancte Raphael, qui dæmonium à Sara depulisti, ora.
Sancte Raphael qui Tobiam seniorem illuminasti, ora.
Sancti Seraphim, orate.
Sancti Cherubim, orate.
Sancti Throni, orate.
Sanctæ Dominationes orate.
Sanctæ Virtutes, orate.
Sanctæ Potestates orate.
Sancti Principatus orate.
Sancti Archangeli orate.
Sancti Angeli, orate.
Qui super Dei solium excelsum & elevatum statis, orate.
Qui iugiter Deo Sanctus, Sanctus, Sanctus concinitis, orate pro nob.
Qui discussis tenebris mentem nostram illuminatis, orate.
Qui divina hominibus annuntiatis, orate.
Qui hominum custodiam à Deo accepistis, orate pro nobis.
Qui semper faciem Patris qui in cælis est, videtis, orate.
Qui super uno peccatore pœnitentiam agente gaudetis, orate.
Qui Loth de medio peccatorum eduxistis, ora pro nobis.
Qui per scalam Iacob ascendistis & descendistis. orate.
Qui in monte Sina divinam legem Moysi tradidistis, orate.
Qui Christo nato gaudium hominibus annunciastis, orate.
Qui Christo in deserto ministrastis, orate.
Qui Lazarum in sinum Abrahæ deportastis, orate pro nobis.
Qui iuxta Christi sepulchrum in albis sedistis orate.
Qui Christo in cælum ascendente, eius discipulis apparuistis, orate.
Qui electos in fine sæculi congregaturi estis, orate pro nobis.
Qui malos de medio iustorum separabitis, orate pro nobis.
Qui orantium preces ad Deum defertis, orate pro nobis.
Qui morientibus assistitis, orate.
Qui animas iustorum ab omni labe purgatas ad cælum deducitis, orate.
Qui prodigia & miracula virtute Dei perpetratis, orate.
Qui hæreditatem salutis capientibus in ministerium mittimini, orate.
Qui super regna & provincias constituti estis, orate.
Qui hostium exercitus sæpe dissipastis, orate.
Qui Dei famulos ex carceribus & aliis vitæ periculis sæpe liberastis, orate.
Qui sanctis Martyribus in tormentis sæpe solatio fuistis, orate.
Qui Ecclesiæ Prælatos & Principes eiusdem nutritios peculiari cura fovere soletis, orate.
Omnes sancti beatorum spirituum ordines, orate pro nobis.
A cunctis periculis, per sanctos Angelos tuos, Libera nos Domine.
Ab omni hæresi & schismate, Libera nos Domine.
A peste, fame & bello, Libera nos Domine.
A subitanea & improvisa morte, Libera nos Domine.
A morte perpetua, Libera nos Domine.

Peccatores, Te rogamus audi nos.
Per Sanctos Angelos tuos, Te rog. audi nos.
Vt nobis parcas, Te rog. audi nos.
Vt nobis indulgeas, Te rog. audi nos.
Vt Ecclesiam tuam sanctam regere & conseruare digneris, Te rogamus audi nos.
Vt domnum Apostolicum & omnes Ecclesiasticos ordines protegere digneris, Te rogamus audi nos.
Vt Imperatori nostro, Regibus, & omnibus Principibus Christianis pacem & veram concordiam largiri digneris, Te rogamus audi nos.
Vt fratres nostros absentes & conseruare digneris, Te rogamus audi nos.
Vt omnibus fidelibus defunctis requiem æternam donare digneris, Te rogamus audi nos.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, Parce nobis Domine.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, Exaudi nos Domine.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.
Christe audi nos.
Christe exaudi nos.
Kyrie eleison. Christe eleison.
Kyrie eleison. Pater noster &c.

Psalmus ex variis Psalmis.

LAudate Dominum de cælis laudate eum in excelsis.
Laudate eum omnes Angeli eius: laudate eum omnes Virtutes eius.
Benedicite Dominum omnes Angeli eius potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum eius.
Benedicite Domino omnes virtutes eius: ministri eius qui facitis voluntatem eius.
Benedic anima mea Domino; & noli obliuisci omnes retributiones eius.
Qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia & miserationibus.
Quoniam Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis.
In manibus portabunt te; ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.
Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem & Draconem.
Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto; Sicut erat in principio, & nunc & semper, & in sæcula sæculorum Amen.
Vers. In conspectu Angelorum psallam tibi Deus meus.
Resp. Adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo.
Vers. Domine exaudi orationem meam.
Resp. Et clamor meus ad te veniat.

OREMVS.

OMnipotens & misericors Deus, qui nos angelicâ custodia muniri dignatus es, concede quæsumus, vt tuam protectionem sentiamus, & à prauis cogitationibus liberemur in mente, & ab omnibus aduersitatibus seruemur in corpore. Per Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HORA V.

Disce M[illegible] id te doceat

Assidua mortis cogitatio.

MEmento, homo viator, non moriturum te, sed MORI quouis die, quauis horâ. Vitæ huius principium, initium est eius finis; prima hora quæ vitam dedit, eandem etiam carpsit & minuit. Hoc ipsum quod agis dum, [illegible] quicquid facis, respice finem. Breues dies hominis sunt, numerusque mensium eius apud Deum est: constituisti terminos eius qui præteriri non poterunt, [*Iob cap. 14.*] [illegible] non possunt, sed nec frui possunt, quam sua vitæ. Vis esse immunis à morte subitaneâ? assiduè cogita. Semper discendum est, quod an sciamus, experiri non possumus: videlicet mori. Nemo improuisò moritur, qui semper se moriturum cogitauit. Memento mori.

Disce VSVRAM: id te doceat

Lex Patrum.

VSuræ est proprium iniustitiam odisse, & omnem iniustitiæ committere, insidias,

dias, fraudes, iniurias: has accipere malis, quam inferre. Non mundi, sed Christi lex isthæc: Rapinam pati [illegible]; etiam tunicam adjiciendam pallio; quod illud lucrum sit, argentum in arca, lamnam in conscientia, lucro nempe tali longe [illegible] est. *Quid enim prodest homini, si lucretur mundum totum, & detrimentum animæ suæ faciat?* Marc. ca. 8. Sed [illegible] moribus [illegible] ut [illegible] [illegible] adorentur, res ipsa ad [illegible] [illegible] commodum [illegible] [illegible] habeat [illegible] glutinum: pauci esse, [illegible] justitiæ est, ut, quod [illegible] vitio vertis, ipse non facias. Discite justitiam moniti (ô mortales) & non temnere Divos.

Disce Orare: id te docent
Oratiunculæ istæ.

I.

Deus, qui miro ordine Angelorum ministeria hominumque dispensas, concede propitius, ut à quibus tibi ministrantibus in cælo semper assistitur, ab his in terra vita nostra muniatur. Per Christum Dominum nostrum.

II.

Benignissime Deus, cujus immensa bonitas & sapientia, in omnibus sanctis Angelis tuis magnifice refulget, te ergo suppliciter, ut Angelicis [illegible] suffragiis omnia opera mea & placatus suscipias, & ad salutem meam provenire concedas. Per Christum Dominum nostrum.

III.

Omnipotens Deus, bonitatem tuam per omnium Sanctorum Angelorum atque Archangelorum preces & merita, humiliter imploro, ut quod mihi in te amoris deest, illud [illegible] amor compenset. Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit & regnat cum Sancto Spiritu in sæcula sæculorum.

HORA VI.

Disce Mori: idem docent
Quotidiana plurimorum funera.

Memento o homo [illegible], quod hæc, non dicam dies, sed hora, te sistere poterit ad tribunal summi Iudicis. Et quot [illegible], ita non [illegible] sæpe, sed assidue mortalem te cogita. Nil æque tibi proderit ad contemptum omnium rerum, quam frequens cogitatio brevis [illegible] & [illegible]. *Nisi de morte [illegible] O IESUS [illegible].* Eccl. c. 8. Accede ergo [illegible] & vitæ tuæ. Omnes quidquid [illegible], [illegible] omnes [illegible]. Illi, & isti, & isti [illegible], nos singuli, quo quemque [illegible] vocaverit, sequemur. [illegible] [illegible] est, in singulos dies [illegible]: Memento mori.

Disce Vivere: id te docent
Lex Misericordiæ.

Et Dixit Veritas: *Misericordiam volo, & non sacrificium.* Matt. c. 9. [illegible] [illegible], non [illegible] [illegible] in plenam [illegible], [illegible] [illegible] reconditur, quam vasis vacuis commendatur. Laudent te [illegible] viscera, non [illegible] [illegible]. [illegible] plenissimo [illegible] [illegible], coram universis Angelis, tacet Christus quod Abel primus martyr fuerit, quod Abrahami obedientia extulerit, quod Noëmus mundum servavit, quod Moses legem tulerit, quod Petrus crucem IESU primus ascenderit, hæc, inquam, tacet index, & solum proclamat, quis sibi pauperi cibum [illegible], quis nudo vestem [illegible], quis domo [illegible]. En, quicquid datur pauperi, non est donum, sed [illegible], quicquid enim tribuitur tam [illegible] quam [illegible] recipitur, quæstuosissima [illegible] ars est, eleemosyna, & cæli [illegible] [illegible]. Eleemosyna vero [illegible], & summa est INIMICOS DILIGERE.

Disce ORARE: id te doceant
Orationes de S. Michaele Archangelo.

I.

BEati Michaelis Archangeli tui quaesumus Domine, intercessio gloriosa nos semper & ubique protegat, & ad vitam perducat aeternam. Per Christum Dominum nostrum.

II.

PRinceps gloriosissime, Michael Archangele, esto memor nostri hic & ubique semper, precare pro nobis filium Dei.

III.

BEati Archangeli tui Michaelis commemorationem agentes, humiliter te Domine deprecamur, ut quod nostris meritis non valemus, eius intercessione consequamur. Per eundem Christum Dominum nostrum.

HORA VII.

Disce MORI: id te doceat

Temporis iactura irreparabilis.

MEmento homo favilla, non verba solum, sed & tempus volare irrevocabiliter in domus combustae vicem; fugit alis: in temporis combusti pretium, nulli valores sunt compensandi, paleae sunt gemmae omnes prae hoc temporis censu, nec furum ullus damnosior est, quam qui hoc ipsi sibi furatur aut male agendo, aut nihil agendo. Aliqua est rerum omnium recuperatio, nulla temporis: mille florenos perdere, magnum damnum censetur; famam amittere multo maius, & quo plus temporis in vanum avolat, hoc mors formidabilior propinquat. Memento mori.

Disce VIVERE: id te doceat
Lex Mansuetudinis.

FIli, in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligeris. Eccl. c. 3. Quicquid dicas, facias, super omnia vultus & verba accedunt benigni. Beati mites, Caelo; illis urbs Hierusalem non est spolium bellantium, sed sperata haereditas mansuetorum. Mites sunt, qui improbitati cedunt, & malo non resistunt, sed vincunt in bono malum. Sunt quidam mites, sed quamdiu cuncta fiunt pro eorum arbitrio: tange mentem, mox cernes feram, nimirum, qualis quisque apud se lateat, illata contumelia probat. Magni animi proprium illud est, ut sciat esse placidus, ut norit iram subtrahere, iniurias atque offensiones, serena semper fronte digerere. Vere mansuetus est ut tractabilis cera, mitis columba, tranquillum oleum.

Disce ORARE: id te doceant
ORATIONES
Ad Custodem Angelum, Christi matrem, Christum.

I.

AD ANGELVM
Custodem

SAluto te, ô Sancte Angele Dei, Princeps nobilis, custos meus fidelis, cui me gubernandum divina bonitas tradidit, quam multam, secundum Deum, tibi vicemque charitati debeo, quod indigno mihi tot annis tamque sedulo fideliter atque clementer assistis, & animi corporisque mei salutem procuras. Commendo me tibi hodie, ut adversus malignum hostem, te duce illaesus consistam, & in gratia Dei, ad extremum usque halitum firmus & constans perseverem, & tecum in caelo Dominum nostrum laudem in aeternum.

II.

AD B. VIRGINEM
MARIAM
Salutationes XII. totidem stellis assimilatae.

AVe Mundi decus, lampas inextinguibilis.
Ave Mundi oculus, caelorum ianua, Seraphicorum gloria.
Ave Mater purissima, quam nulla unquam inquinavit carnalis cogitatio.

Ave

Aue lignum & portentosum mundi [illegible] lum.

Aue ornatissimum superni Regis palatium.

Aue armarium [illegible], plenum totius fragrantiæ Spiritus sancti.

Aue latrix declarare gratiæ, quæ sola portas Verbum, quod portat omnia.

Aue vas electionis admirabile.

Aue mater Filij, Filia Patris, Sponsa sancti Spiritus.

Aue nubes lucida. Aue columna ignea, quæ populum Dei per desertum mundi deducis.

Aue vellus mundissimum de cælo humectatum, per quam & in quo omnia [illegible] passos.

Aue doctrinæ sceptrum, [illegible] templum, [illegible] omnium gazophylacium opulentissimum.

Aue noui Adami paradise: Aue vrna aurea, cæleste manna continens.

Aue [illegible], infinitis circumdatis, castitatum [illegible]: Aue gaudium, semper & in æternum ineffabile.

NOMINA PATRVM

è quibus hæ Stellæ sunt exceptæ

CYrillus *Alexandrinus, Epiphanius. Elias Cretensis, Fulgentius, Gregorius Nazianzenus, Gregorius Neocæsariensis, Ildefonsus Toletanus, Origenes, Sophronius, Theodoret. Methodius Olympius. Inter hos volui duodecim Apostolis, decimus tertius esse cupit Bernardus, [illegible] Paulus. Nec sic orationis Bernardus, [illegible]* DOMINI MATREM *[illegible]: [illegible] salute ac [illegible].*

Aue Virginum Regina: Aue mare gratiis plenissimum.

Hæc hic [illegible] ad Mariæ [illegible]. Totis ergo, inquit, medullis cordis veneremur MARIAM, *quia sic est voluntas eius, qui totum nos habere voluit per* MARIAM.

III.
ADCHRISTVM.

IEsv bone, ego nimis imperfectè tibi seruio, nimis frigidè te laudo & diligo. Ah! quam longe adhuc absum à vera mei abnegatione, à vera humilitate, patientia, & charitate. Te rogo, vt quod minus est in me, tu digneris supplere, & thesaurum tuo mem [illegible] pro me offerre.

Domine Iesu Christe, [illegible] & [illegible] propter te, & nihil [illegible] te.

Domine Iesu Christe, auge mihi laborem & dolorem, modo augeas & amorem.

Domine Iesu Christe, da mihi vt in diuino beneplacito tuo & in sanctissima tua voluntate [illegible], & in [illegible] super omnia acquiescam.

HORA VIII.

Disce Mori: id te docet

[illegible]

MEmento, homo [illegible], [illegible]. [illegible] interroga: si hac te hora ad tribunal suum euocaret Deus, num paratus fores reddendæ rationi, ne dicas: *cras, cras*, emendationi tuæ indulgentiam promisit Deus, sed tuæ dilationi diem crastinum non promisit. Heu, heu, vox misera, quam mira humanis nil est. O theatrum & ludum quicquid in hoc orbe VIVERE vocatur! Age, valedicit rebus humanis, & ad reddendam rationem te para; tribunal te vocat, nullam hic moram, nullam inducias, nullam compensationem quære, hinc abeundum est, ne tergiuersare: ratio reddenda est, ne [illegible], qualis vixeris, talis & iudicaberis: Memento mori.

Disce Vivere: Id te docet

Lex Veritatis.

A*Nte omnia opera verbum Verax præcedat te Eccl. 37. Veritatem enim requirit Dominus.* Pf. 30. Iurare & mentiri nesciat lingua tua. Veritati sis studeas, vt quicquid dixeris, iuratum putes. Non est sinceri, non est probi hominis, aliud pectore clausum: aliud lingua promptum habere. Veritas, sicut vbique mater est sanctitatis, sic vbique amanda est. Nulla duæ rerum inter se concordes sunt & cognatæ

[illegible] VIRTVS & VERITAS. Pocnóqui-dem fides ventas, non opprimi; [illegible] [illegible] [illegible] fæpe non vincitur. Veritatis amatori nullus reprehensor est metuendus; [illegible] [illegible], [illegible] est, aut [illegible] [illegible] si insidiatur, ferendus est, [illegible] si errat, docendus; si ipse doceat, audiendus est. Tegere, palliare, fingere, comere, fucare veritatem, est dehonestare; mentiri, est animam necare. *Os autem quod mentitur occidit animam.* Sap. 1.

Disce ORARE; iste te doceat

Oratio exercendi diuini amoris actibus XIII.

ACTVS AMORIS in Deum.

O Mi amantissime Deus, 1. ad te summum bonum, toto cordis affectu feror. 2. In immensissima bonitate tua exulto, 3. & gaudeo, quod te omnes Angeli [illegible], beati omnes honorent & laudent. 4. O mi creator, quàm ego cupio, vt omnes homines te agnoscant & colant, vbi vnus omnes fruantur! 5 Ah, quam me pœnitet omnium peccatorum meorum! 6 Et ideo firmissimè diuinam legem tuam [illegible] in omnibus obseruare. 7 Opere [illegible] in omnibus [illegible] [illegible] [illegible] in sanctissimo tuo beneplacito [illegible], 8 Aduersabor quicquid tibi displicuerit, 9 Mi o Deus, omnia mea tua sunt, tibi offero. Propter 10 te aduersa omnia [illegible] libentissime tolerabo: 11 Permissione & [illegible] [illegible] tua semper contentissimus ero. 12 O [illegible], tuum in me amorem adauge. 13 O Charitas, vt nunquam amare desinam.

Explicatio præcedentis Orationis.

CVm virtutis huius omnis in actione consistat, actus in Deum tendentis actiones [illegible] à Theologis plerumque hæ solent assignari.

1. Deum tanquam SVMMVM BONVM, vt laudum ac scientiarum gratissimo affectu desiderare.
2. Sua Deo bona omnia velle, nec alium ob causam, nisi quia bona Dei sunt, vt sunt sapientia, bonitas, potentia, &c.
3. Impensè gaudere, Deo ab Angelis, beatis, probis omnibus seruiri.
4. Desiderare valdè, vt tot creaturæ omnes, gloriæ honorisque diuino fint augendæ;
5. Amarè dolere ob omnes in Deum iniurias, & à se & ab aliis commissas.
6. Serio constituere, omnem Dei legem exactè obseruare.
7. Velle in omnibus Dei voluntatem sibi [illegible] proponere.
8. Auersari omnia quæ quis Deo displicere cognouerit.
9. Omnia sua Deo liberalissima submissione offerre.
10. In res aduersas omnes, Dei causa tolerandas, Promptum animum obfirmare.
11. Diuini regiminis prouidentiam vbique agnoscere, & extollere.
12. Saluti, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] respondere, & amoris augmentum poscere.
13. Beatam in Dei amore perseuerantiam, assiduis precibus efflagitare.

Circa has diuini amoris actiones, duo maxime notanda.

1. Letales animi plagas non persanant nisi AMOR aut DOLOR, hoc est, vt Theologorum vox loquamur, duo tantum sunt actus, qui perditam Dei gratiam recuperent, actus charitatis, & actus pœnitentiæ: quorum alter alterum includit. Paulinus dolendo potissimum, Magdalena diligendo præcipuè eam [illegible] animi pestem detersit: *Remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum.* Lucæ 7.

2. Primaria diuini amoris actio est, serio & ex animo velle omnibus Dei præceptis parere. *Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me.* Io. 14. *Hæc est enim charitas Dei vt mandata eius custodiamus.* 1. Io. 5. Ad hanc amoris diuini actionem exercendam quærit [illegible] obstringitur, in triplici fere periculo. Primum cum quis grauiter à dæmone impugnatur, aut aliis ad vitam illecebris inuitatur, & hoc hoc exemplo: videt quis auream [illegible] [illegible] monetam, deprehensum habet [illegible] [illegible] [illegible], curat [illegible] [illegible] plurimę libidinis occasionem, hic eandem ingenti conatu fugiens: Sic [illegible] [illegible] pulcherrimam hanc occasionem [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] opportunam [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] delicias, aude aliquid, fruere, opportunitate, dum licet, vtere. Hic acerrimum o-mnino,

[illegible], vt qui lethale crimen [illegible], factum in Deum amorem sic [illegible]; Domine Deus, leuia & [illegible] [illegible] mihi sunt, quam [illegible] [illegible], quam turpis & vanita voluptas, quam [illegible], nisi in qua in hoc [illegible] sit [illegible], Deum perdidit, gratia Dei excidit, caelum amisit, aut ergo nunc Deum amabit, aut à diabolo vincetur, quod si hominem [illegible] [illegible], aut sanitas corporis [illegible] dedit, [illegible] mi homo, amare Deum? amare se affirmabit. Sed an decalogum [illegible], dicet, [illegible] [illegible] [illegible], tamen [illegible] [illegible] [illegible] omnem prohibent [illegible] [illegible], respondebit, nec aliter poterit. Eia tamen in hanc [illegible] Dei legem, [illegible] tam [illegible], [illegible] peccare audes; ergo tua tibi [illegible], tui [illegible] amores, [illegible] tibi [illegible] prae Deo, prae Dei lege, prae honore Dei, longe sunt chariora: ergo in te [illegible] [illegible] diuini amoris, quamdiu hos motus & [illegible] hunc amorem [illegible]. *Haec est enim charitas Dei, vt mandata eius custodiamus.* Quid est inquit Augustinus, quod diligo regem, si odio habeo eius leges? & [illegible] Gregorius: Verè inquit, amat, qui ad mandata eius à [illegible] & voluptatibus [illegible]. [illegible] qui per illicita desideria [illegible], profectò Deum non diligit, quia ei sua voluntate contradicit.

Deinde, ad eandem diuini amoris [illegible] [illegible] obligat, alterum hoc periculum, cum quis prudenter sibi metuit, ne ratione loci quo [illegible], aut hominum, quibuscum [illegible], grauiter delinquat, tunc [illegible] opus animum Dei amore sic [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible] sincere pronunciet, *Seruabo legem tuam Domine, & custodiam illam in toto corde meo.* Psal. 118. *Haec est enim charitas Dei, vt mandata eius custodiamus.* [illegible] [illegible] corporis [illegible] periculum, idem [illegible] diuini amoris argumentum [illegible], vt [illegible] quis [illegible] sibi horam [illegible] [illegible], hoc ipso in [illegible] [illegible] amoris [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible], sed quod agnoscat, [illegible] [illegible] modis omnibus [illegible]; hoc [illegible] suprema vitae hora, si [illegible] [illegible] illa, quam [illegible] [illegible], obseruanda: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua,* Luc. cap. 10. *Charitas nunquam excidit.* Ergo. *In charitate radicati & fundati in illo per omnia.* 1. Cor. 13. & Ephes. 4.

PROTESTATIO.

Ad Deum, saltem semel per hebdomadam dicenda.

SI quidquam, ô mi Deus, cogitauero, dixero, fecero per [illegible], quod diuino beneplacito tuo repugnet: coram te, Domine, totaque curia tua caelesti protestor, id praeter & contra voluntatem meam fieri. Si aliquid acciderit, miserere Domine, & [illegible] illico [illegible], cadentem [illegible], & [illegible] [illegible], per bonitatem tuam rogo te misericordissime Deus, vt benedictione tua me praeuenire, & tanquam rem tuam possidere ac regere digneris. Arbitrij mei libertatem tibi sic subijcio, vt illam à te, si opus, etiam cogi cupiam & vinciri, ne contra te rebellet aut contra voluntatem tuam vel minimum quid committat. Verè velim mi Deus, quod tu vis, & quod tu non vis id & ego vere nolim. Haec mea vnica sit voluntas, voluntatis tuae beneplacitum quaerere, ac facere in omnibus. Si quid Domine à te petam, ne [illegible] praestes, quod honori tuo deroget, quod tuae voluntati repugnet. Scio, ô bonitas, scio, id mihi solum obesse, quod tibi non placet. Ergo te, per omnes sanctos Angelos tuos, da mihi odium mei, & tui inconcussum amorem.

Gemitus ad Deum anhelantis, amoris plenissimi.

AMo te, mi Deus, cupioque ardentius amare. Hac amoris flammâ cor meum penitus liquesiat. Nihil extra te me beat. Et quando, mi Deus, & quando ad te hinc euolabo?

HORA IX.

Disce MORI, [illegible] te doceat.

Maximus debitorum numerus.

MEmento homo [illegible], [illegible] aere alieno te laborare, copia peccata tua

omnia

omnia, & in eorum ex animalium [illegible] / nec lascivas cogitationes, nec verba non otiosa tantum, sed contumeliosa, foeda, detractoria, nec facta turpia nullo loco excusanda, [illegible] hos tamen [illegible] [illegible], & [illegible] cogitis? Magnus debitor sum, multorum millium talentorum, & heu, si me sic obstrictum morti meo [illegible] [illegible]: certum est, carcere non exibo, dum ad [illegible] [illegible] solvero, majori hæc cogita & [illegible] sæpe [illegible], tibi nunquam: qui sic cogitaverunt, ita semper peccant, ita semper plorant. Vis nunquam esse [illegible]? bene vive, beatus ille homo, qui semper & ubique sic vivit, ut unumquemque diem velut ultimum, & non redicturum consideraret. Memento mori.

Disce Verbum id te doceat

Lex Castitatis.

Fructus spiritus est charitas, continentia, castitas: omnis autem ponderatio non est digna continentis animæ. Galat. c. 5. Eccli. c. 26. Nemo tamen pudicum animum, & impudicum habeat oculum: nemo de casto corpore gloriatur, cujus casta non sit cogitatio. Optimus Iob, ideò cum oculis sanciebat fœdus, ut posset etiam cum cogitationibus: *Pepigi, ait, fœdus cum oculis meis ut ne cogitarem quidem de virgine.* Iob. c. 31. *quam enim partem haberet in me Deus desuper?* Oraculum accipe à B. Hieronymo editum: Quicunque sis, vincas pallens, quibuscunque operibus aliis, si cingulo castitatis careas, omnia per terram trahis. Et credo mihi ita homo: si te pestiferis [illegible] verbo adoras, nec [illegible], perijsti. Carpes numos, pecunia, fama, omnia tibi jam pertinent valde calo & [illegible]. Ergo principijs obsta, & caput obtere huic colubro, ne caudâ te veneret.

Disce Orationem id te doceat

Oratio B. Francisci.

DEVS MEVS ET OMNIA,

Beatum Franciscum accepimus noctes ipsas quatuor, verbalorem horam commemorantem & crebertima repetitione, non semel summa cum animi sui voluptate transegisse. Ipsius voce pronuntiem sequere, & dic:

DEVS MEVS ET OMNIA.

Millies hoc dicam, millies hoc cogitabo, millies hoc & usque, & ubique, & usque millies repetam, neque enim vel dicere, vel cogitare majus quidquam aut melius, quam hoc ipsum, DEVS MEVS ET OMNIA. Alij alia quærant, alia desiderent, unum ego Deum amem quæro, Deum desidero. ô DEVS MEVS ET OMNIA! opes alij & honores, voluptates alij & amicitias velint: Deum ego habeo, & omnia habeo, [illegible] ego mundos [illegible] & gemmas [illegible] [illegible], [illegible] delitias permitto; mihi Deus meus est omnia, nihil ita bonum, nihil ita pulchrum est, tam [illegible], qui in summum illud & primum bonum, & melius sit & pulchrius sit ac [illegible]. DEVS MEVS, ET OMNIA! quam me vana sæpe accendunt desideria, quam diversis sollicitudinibus cupiditatibus! ita ut cum lunatico illo adolescente; modo in ignem, modo in aquam rapiar. Sed quæ tandem illa tanta bona sunt, quæ ego tam avidè appeto? nam hoc vel illud genus cibi aut potionis? Deus meus, cibus meus, potus meus, & omnia sunt hoc vel illud genus relaxationis aut voluptatis? Deus meus, gaudium meum, voluptas mea, & omnia: tam hoc vel illud genus honoris aut dignitatis? Deus meus, honor meus, mea dignitas & omnia, quid est tandem quod appetere possim, & cujus loco, mihi nō Deus sit, & sit omnium mihi spectatio, mihi oblectatio, mihi quies, mihi [illegible] Deus est, mihi Deus est omnia, & plus quā omnia, nam est cibus, quibus utor, vestis, potus quem sitio, [illegible] voluptate, quā [illegible] honores, quos ambio, [illegible] [illegible]: quid aliud vestis est, & quid illud [illegible], & frui, & alloqui: DEVS MEVS ET OMNIA, is sum, à [illegible] est perfectissimè reficit, est sinu omnibus bonis: DEVS MEVS ET OMNIA, at vero labor premit, dolor affligit, curæ distrahunt, homo tribulat & cruciat. Nihil horum metuendum, neque enim hæc omnia, etiamsi simul ingruant, mala sunt, si summum illum bonum [illegible] Deus DEVS MEVS, ET OMNIA, tu mihi ô bone Deus ô bonitas, tu in labore quies in dolore voluptas in curis securitas; tu mihi ab omni hominum injuria propugnaculum tutissimum; tu mihi ab omni malo refugium; tu mihi es OMNIA quæcunque unquam desiderare possem. Ergo, quandocunque imposterum, & quodcunque bonum appetero, hoc ipsi mihi semper occinam: DEVS MEVS ET OMNIA, Dicite, ô homo,

[illegible] cum fontem paratiſſimum habeas. Deum habes, omnia habes, quæcumque habere concupiſcis.

ORATIVNCVLÆ SELECTÆ.

Ad Chriſtum Dominum

I.

DA mihi obſecro, Domine, diabolica vitare contagia, & ad te meam etiam rebellem compelle propitius voluntatem.

II.

OMnipotens æterne Deus, fac me tibi ſemper & deuotam gerere voluntatem, & maieſtati tuæ ſincero corde ſeruire.

III.

TVa nos, quæſo, Domine, gratia ſemper & præueniat & ſequatur, ac bonis operibus iugiter faciat eſſe intentum. Qui viuis in ſæcula ſæculorum.

VNA VOLVNTAS DEI, ADVERſa, morbum, mortem inferentis, & Homines illa preferentis.

DEVS meus, amor meus, abſit vt quod tu vis, ego nolim, aut quod tu non vis, velim ego. Tua voluntas, mea voluntas: imo iam amplius mea non eſt, quia tua eſſe cœpit, imò tua iam mihi ſequenda eſt, quia mea eſſe cœpit, idem ego velle debeo, quod tu: & vero etiam, ô Domine, volo, vis me ægrotare? volo; vis me depauperari? volo; tribulari? volo; doloribus affligi? volo; ſomnijs deſtitui? volo; aliorum plurimis carere? volo; mori etiam? & hoc volo; vis me cœlo adſcribere? volo; inferis addicere? ah! bone Ieſu, vt tu hoc velles, volebam ego & nolebam; vt ego hoc nollem, & volebam tu & nolebam. Atque ſi fieri poſſit (vt ſanè non poteſt) bonum [illegible]: aut ſanctiſſimam tuam voluntatem irritam eſſe, vt ego beatus ſim, aut me damnatum eſſe, vt ſanctiſſima voluntas tua rata ſit proclamo; melius eſt damnari me, & ſaluari, quod tu vis, ô Deus. Sed ô benignitas, mortem meam, ſcio, non vis, qui filij tui mortem ideo volebas, vt poſſes non velle meam. Per illam ergo filij mortem te rogo, ô Pater, à morte æterna me eripe. Ea vulnera, eum ſanguinem, quod tibi pro me ſtratum eſt, filio nolebas parcere, vt poſſes ſeruulo. Quia ergo & potes & vis miſereri, ô immenſa, ô tremenda Maieſtas; miſerere mei, parce mihi, peccanti, [illegible] non poſſum; ſed ne penitus condemnes, quicquid peccaui ſerua me, ſicut, quem creaſti opus tuum ſum, quod tu omnium optimum vides, & [illegible] laudare cœpio. Potes quidem, inſtar figuli, me luteum vaſculum, & ſub ſui arbitrio manu pariter obſequens frangere, & (prorſum id meritus ſum) in flammas abijcere: ſed quia maior eſt tua bonitas, quam malignitas mea, parce Domine, parce, parce etiam moriendo te, qui bene moriar, hoc per vltimam vitam rogando te, MISERERE.

ANNOTATIVNCVLÆ DE DIuina & humana voluntatis conformatione.

I.

PEr omnem ſacram paginam, nihil commendatius eſt quam hæc diuinæ & humanæ voluntatis vnio. Chriſtus vtique omnium hominum optimè orans ſemel, ſic autem orauit: *Pater, non mea, ſed tua voluntas fiat.* Sed nec nos aliter orare docuit: *Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra.* Mille alia bibliorum pro hac teſtimonia ſunt.

II.

Vnicam in omnibus Dei voluntatem ſequendam, eſt compendium & ſumma optimæ ac tranquilliſſimæ vitæ.

III.

Extra omnes tempeſtatum ſæuitiam, ſupra nubes ſecurus degit, quicunque ſua omnia ad vnicam Dei voluntatem collineat. Antiquo ſummum peccandi genus eſt VELLE: Deo amicum facit, idem in omnibus VELLE cum Deo.

IV.

Quæcunque in orbe fiunt, aut verè mala, & in Deum peccata ſunt, aut certè mala non ſunt, quia nec peccata ſunt, in prioribus illis Dei permiſſio, in his diſpoſitio ſemper admirabilis elucet.

V.

Ideò ſapienter Epictetus: Ne poſtules, inquit, ea quæ fiunt, ita fieri vt tu vis; Sed, ſi ſapis, ita velis ea fieri, vt fiunt; ſic omnia ſecunda tibi accident (Enchir. c. 13.) ſapienter Thomas à Kempis: Homo interius cito ſe colligit, & ſicut res eueniunt, ſic illis accommodat. (lib. 2. c. 1.) ſapientiſſimè Salomon: *Non contriſtabit iuſtum, quicquid ei ac-*

illam. Prov. c. 21. Quid enim utilius illo, qui in omnibus summam Dei providentiam, & sanctissimam eius voluntatem agnoscit.

VI.

In omni fortuna, secunda & adversa, in quavis turbatione aut tentatione, aliisque cuiuscunque procellis, considerare & optimum, valeant sibi Dei voluntatem servandam proponere vehementi & singula, quæ facienda & ferenda in unam Dei voluntatem reducere, hac quisque tenet, tutissimum dixit.

VII.

In morbo & morte, non est ullum exercitium aliud (Ludovico Blosio teste) quam ut quis seipsum ex integro divinæ voluntati submittat, & immensam Dei bonitatem ac misericordiam, HUMILITATIS & CHARITATIS brachiis amplectatur.

HORA X.

Disce MORI: id te docent

Visitatio defunctorum Psalmus.

MEmento, homo mira, quid tibi omnes è convallis defuncti acclamant. MIHI HERI ET TIBI HODIE. *Memor esto iudicii mei, sic enim erit & tuum* Eccl. c. 38. Hic ille continuus mortuorum psalmus est, quo invitamur ad tumulum. Inter hæc omnia, nec scirangitur, sed saltem alter alterum arcipitur. Hæc lex est omnium nasci, surgere, languere, mori. *Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur.* 2. Reg. c. 14. Ideo sæpe cogitandum est, quod semel faciendum est. Quare sarcinulas collige: breui aderit qui te ducet ad PATREM, inter hunc nec auro, nec prece, nec pretio, sine ulla redemptione. Eundum est, eundum & in aliam orbem migrandum, si mortem metuis æternam, vide ut tua ante te vitia moriantur. Memento mori.

Disce VIVERE: id te docent

Lex Humilitatis.

GLoriam præcedit humilitas. Prov. c. 15. Et qui sine humilitate virtutes congregat, in vento pulverem iactat. Vere modestus & humilis non vult modestus & humilis, sed vilis videri, tum assignari & contemni, ubi ipse ostendem oderit, Hæc DOCUIT ET. Cadere vult non ascendere; qui ad alta, non per infima tendit, ruinæ vult, quis se in superbiam & peccatum sui præcipitat. *Quanto magnus es humilia te in omnibus* Eccl. c. 3. Et quando, cur speciosam tibi deligis in terra, cum sedem aliam habeas constructam in cælo? quid fluxilem gloriam aucuparis, cui gloria æterna promittitur? Nihilominus humilitatis verba multi, veritatem pauci sectantur. Humile ostendit indefessa patientia, & generosus fortem contemptus. Et hoc tibi longè sit certissimum de teipso, Tanto maior eris in oculis Dei, quanto minor fueris in tuis: tanto Deo pretiosior, quanto tibi ipse vilior.

Disce ORARE id te docent

Commendatio animæ in manus Creatoris.
In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

IAm commendo sanus & valens, ut commendatum habeas, ô Christe, quando illam commendare non potero amplius, cum sensus occidunt fuerint. Timeo tempus illud, quo inter vivos ero, nec esse sentiam. videmus in plerisque moribundis id fieri. Spirare, vivere, & vivere se nesciunt, quia palpitantem tuam spiritum & migrare trepidantem tandem sentio ex misero carcere ex[illegible]centem recognat, ô misericors, orbis conditor Christe patientissime recordare, cum te in extremis illis angustiis lacrimantem & altiori questum esse, spiritum Patri commendasse, exclamasse, exspirasse. Ad te ego iam clamo ut tu meus sanctus spiritum meum suscipias, quocunque morbo, tempore, loco, è corpore abierim, Recordare, bone IESU, in cruce te brachia expandisse, pectus aperuisse, caput inclinasse. Ecce, anima mea à tribulantibus omnibus deserta, refugium quærit, in illa tua brachia sese inmittit, in tuum illud pectus sese ingerit, admitte, obsecro miseram, & in illo vulnere, donec ira Dei transeat, hic secura, hac ab inferorum satellitibus tuta lateat. Ergo in manus tuas, Domine, commendo spiritum meum, imò tuum, quia tu eum creasti & reparasti, figmentum tuum, ô Deus, ne despice.

ASPIRATIONES AD CHRISTUM
Pro felici obitu.

NOn intres in iudicium cum servo tuo, dulcissime IESV, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Ps. 142.

Ne memineris bone IESV, iniquitatum mearum antiquarum: cito anticipent me misericordiae tuae, quia pauper factus sum nimis. Ps. 78.

Illumina, mansuetissime IESV, oculos meos, ne unquam obdormiam in morte: ne quando dicat inimicus meus: praevalui adversus eum. Ps. 12.

Domine IESV Christe, fili Dei vivi, pone passionem, crucem & mortem tuam inter iudicium tuum & animam meam.

O mi amantissime Domine IESV Christe, ob honorem & virtutem tuae benedictae Passionis, iube me adscribi in numerum Electorum tuorum.

AD OMNES SS. ANGELOS ordinis superioris.

SUccurrite, subvenite, ô vos omnes beatissimi Spiritus Sancti Angeli Dei; & cum iam certum, vestram opem non amplius implorare potero, ne me deseratis.

HORA XI.

Disce MORI: id te docebit

Perpetua mortis insidia.

MEmento, homo, simulacrum mortis, [illegible] ne conferas, quam plurimos sors nocte inchoasse & absque poenitentia morte subita extinctos; ita Salam, *Septem mortes fecisti, desecisti, & mortuus est*, Iud. c. 4. Quot sunt subitum leones; reperit mortem: quot mors, colla quandam, occurrendam, eidendam subito aetern: mille modis sunt. Lana, una cinis, herbula, vulnusculum amplectam, pustula vic conspicua, acus, una, testa, regula, piscis spinula, guttula medicata, tenuissimus pilus, ipsa enim vel paullo corruptior aura necat hominem: ad omnem capitulis innocentem habet aditum, insidiosissima MORS. ideo dies omnes

& ardentibus comitissimis, & dimidentibus quoniam ordo est, à Deo diem incipere, & tum Deo suo, nec prius plenus & integrus, quam rationes sunt positae, de luce transacta; examinanda conscientia est, quae offenso & neglectum propitiato Deo, & iter obdormitio sit somnum semper dedita: at si quis non fuerit, illa vocis sapientia à te precantem ....
Lucae c. 23. Memento mei.

Disce VIVERE: id te docebit

Lex Charitatis

DIligentibus Deum, *omnia cooperantur in bonum*, ad Ro. 8. 28. Omnia, Bruta, ô Domine, qui amat te, & amicum in te, & inimicum propter te. Causa diligendi Deum, Deus est, modus, sine modo diligere. Ubi thesaurus tuus ibi & cor, & amor tuus est; vis nosse, ubi tuus thesaurus sit? attende quid amas. vis nosse quid amas? attende quid cogitas, ubi thesaurum condit, quo crebras cogitationes mittis: ubi Deo oblitio est, ibi Deus thesaurus non est. Sed nec Deum amat, qui ullum hominem odit. Paulinum dogma nosti, *si charitatem non habuero, nihil sum* etsi haberem alia omnia. *Super omnia autem charitatem habete*, ad Ro. c. 8. Licet ergo totam horam orationis vivas, aureos montes, gemmas dentes in capsis erogas, si vel unicum hominem odisti, nihil dedisti. Nunquam enim concordiam habebis cum Christo, si discors esse volueris cum Christiano. Tota lex Christi charitate includitur. Ama Deum, ama, & omnem legem servasti.

Disce ORARE: id te docebit

Oratio pro felici fine vitae.

SAnguine tuo, Christe IESV, à peccatis omnibus lava me & concede ut anima mea, cum è corpore migraverit, ante tribunal tuum appareat munda. O bone IESV ne deseras me, in ultimis angustiis, in supremâ mortis lucta, à qua tota pendet Æternitas. O mi Redemptor, in manus tuas spiritum meum iam commendo. Tua, ô mi Deus, sanctissima voluntas in me semper fiat, & in aeternum.

AD CHRISTUM CRUCIFIXUM

ADoro te IESV Christe, & benedico tibi, quia per crucem tuam redemisti mun-

dum Salvator mundi salva me, qui per crucem & sanguinem tuum redemisti me. Trahe me ad te, ô bone Iesu, qui dixisti: Cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum: et depretior per pretiosum sanguinem tuum, quem pro me peccatore effundere voluisti, ut deleas omnes iniquitates meas, Creator & Redemptor meus, Christe Iesu, totum me tibi trado, non me reijcias; ad te venio, non me repellas. Ne proijcias me à facie tua, & Spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Ne perdat me iniquitas mea, quem creavit omnipotens bonitas tua.

AD
OMNES SS. ANGELOS

Hominis moribundi gemitus, & impendentis iudicij memoria.

O Vos omnes purissimi Spiritus, Sancti Angeli Dei, respicite in me. Hic ego iaceo gemens & suspirans, quia manus Domini tetigit me. Mors mihi in oculis est; mortalium iam nemo amplius, vos soli potestis succurrere. Iudicij dies mihi iam est in foribus, eheu, comparendum est coram summo Deo, & reddenda ratio de cogitatis, dictis, factisque omnibus. Scitis, ô beatissimae mentes, me vilem terrae vermiculum, quotidie honori vestro dicere aliquid aut facere conatum esse. Ah, ne me deseratis, in his summis angustijs meis, in hac ultima necessitate à qua mihi tota pendet AETERNITAS. Momentum illud iam imminet, in quo salus mea certis aut peribit aut stabit aeternum. Assistite, & ante Regem rogate pro me supplices procumbite, & mortem mihi obtinete tranquillam, Iudicem serenum. Sententiam ego nunc expecto supremam, eamque irrevocabilem, ut ea mitis sit & id vestro. Mortem quam ego meritus sum, ferre iam per vestras preces mitiusque liceat deprecari. Subvenite sancti Angeli Dei, subvenite, succurrite, iam iam adest Iudex Christus Iesus. Miserere, ô Iesu, miserere, per omnes sanctos Angelos tuos te rogo Iesu miserere.

HORA XII.

Disce MORI: id te doceat

Improvisa Mortis irruptio

MEmento, homo mortalis, uti fures in domum illam irrumpere non solent, quam hora noctis duodecima aut prima aut secunda effringere vel suffodere statuerunt, sic nec mors tua est, certis nuncijs praemonere, se tali die aut horâ venturam, ubique certa est, & semper in propinquo. Vigilate itaque ô mortales omni die, omni horâ. *Ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini sicut fur in nocte ita veniet.* 2. Thess. 5. Iacob moriturus, collegit pedes suos super lectulum, & mortuus est. Animam tuam, ô homo, tuum spiritum ea collige: ibis breui, ibis in domum AETERNITATIS: Memento mori.

Disce VIVERE: id te doceat

Lex familiaritatis cum Deo.

A*Ppropinquate Deo, & appropinquabit vobis.* Iac. c. 4. Non metuenda est hîc familiaritas nimia; quò quis Deo familiarior erit, hoc erit & Dei reverentior. Amicos facit animorum coniunctio, consiliorum communio. Amicum Deo esse vis, esto perspicuitatis amantibus; Hic ego mi homo, summè oro, tracta causam tuam omnem, cum tuorum amicorum optimo, cum Deo tuo. Bene tibi est de hoc successu Deum consule; male tibi est de hoc ipso, tu sis Deo tuo illatum: omnia cum hoc amico tuo delibera; tam saepe cum ipso loquere, quàm tu ipse tecum. Sanctissimus est hic Amicorum & fidelissimus, sed amicus solum Deum quaerens. Dei quotiescumque minus fueris memor, mox redi & clama: O mi Deus, amicorum amicissime amantissime, diem perdidi, quia perfectum tuum amici, mi amicitiam neglexi. Scio, eum qui amicus est, omni tempore diligere: nec ei quicquam esse suavius, quàm esse cum amico. Amicitia quae vera est, est AETERNA.

Disce ORARE, iste docet.

Examen conscientiæ quotidianum practicum.

TAntò, inquit Gregorius, securiùs quis Dominum expectat, quantò frequentiùs vitam suam subtiliùs examinat. Eleganter hanc rem explicat Augustinus. In tribunal inquit, mentis tuæ ascende contra te, & te reum constitue ante te: noli te ponere post te, ne Deus ponat te ante te. Quotidianum examen conscientiæ, ostendunt esse longè vtilissimum, omnium sapientum vox est, multi, quinque illius assignant capita, nemo est qui hunc articuli modum sic doceat, vt is cuiuis videri possit difficilis, si eius facillimos in modo sic ora, & hoc solum obserua, vt post duas primas orationculas aliquantulum subsistas, & quomodo diem expenderis, cogites.

Ergo si sic oraueris, rem per examen factam habebis.

I.

O *infinita Bonitas*, gratias tibi ago pro omnibus beneficijs tuis, quæ mihi hodie & tota vita mea contulisti; tibi laus & gloria in infinita sæculorum sæcula.

II.

O *immensa Maiestas*, da vt quidquid tibi hodie in me displicuit, id mihi in memoriam integrè redeat.

III.

Hic recolle diei cogitata, dicta, facta, omissiones, & quid in Deum peccaueris expende.

IV.

O *inexhausta Misericordia* ignosce mihi quidquid hodie peccaui contra te. Ego omnem offensam huius diei, & totius vitæ meæ, in abyssum misericordiæ tuæ demergo, & per mortem filij tui, te precor, ô Deus, dimitte mihi quidquid vnquam in te peccaui.

V.

O *æterna Sapientia*, Christe Iesu, firmissimè propono non peccare amplius.

Et hoc quotidianum est examen conscientiæ. Addi possunt hæc.

Pater Æterne, per vitam & mortem filij tui, per omnem bonitatem tuam te rogo, concede mihi vt in bono perseuerem, & in gratia tua moriar.

Bone IESV, per extrema illa in cruce verba, quibus Patri spiritum commendasti, te rogo suscipe spiritum meum in fine vitæ meæ.

Spiritus sancte Deus, miserere mei, & sancta inspiratione tua me semper & potissimum in hora mortis meæ adiuua.

Sanctissima Trinitas vnus Deus, miserere mei, nunc & in fine vitæ meæ.

HORÆ NOCTIS.

Exegimus HORAS DIEI, *supersunt* NOCTIS, *quae ubi quietior, ita meditationi, quam dies, aptior est. Idcirco quemadmodum per diem docuimus orare, per noctem meditari & considerare docebimus: prius tamen caussas assignabimus, quare Angeli tanto amore, tamque officio meritissime sint colendi.*

CAVSSÆ
CVR SANCTI ANGELI,
prae caeteris beatorum ordinibus, summe venerandi.

1. Caussa. Sacra Biblia.

Plena sunt divinae litterae testimoniis & elogiis, de felicissimo statu, deque [illegible] Angelorum in nos beneficiis.

2. Vetus Historia.

Omnis vetus historia, amplissima circa nos Angelorum ministeria [illegible].

3. Numerus Angelorum

Angelorum numerus nobis [illegible], soli Deo est numerabilis, ita [illegible] in caelo amicos habere poterit, quisquis eos sibi conciliare voluerit.

4. Angeli Dei Vicarij.

Tam in prisca, quam in nova lege, vices Dei fungebantur Angeli, frequentissime pro Dei [illegible]. Praecedit [illegible] Deus mittam Angelum meum? Praecedet te Angelus meus? Immittet Angelus Domini, &c.

5. Nobis addictissimi.

Angeli nobis benevolentissimi sunt: & hoc [illegible] omnibus suis officiis agunt, ut brevi [illegible] similes fiamus.

6. Nostri sunt amantes patroni.

Vndeo venerationem, [illegible] nos [illegible] beatissimorum Spirituum, [illegible] patronos conciliamus.

7. Adversariorum de eis testimonia.

Ipse etiam haeresiarcha Lutherus, Calvinus [illegible] de Angelis [illegible], admodum honorifice de Angelis [illegible], Calvinus, etsi neget alios Divos & beatos, Angelos tamen [illegible] posse ut pastores & custoditos nostros lib. 3. instit. cap. 20. §. 23.

8. Experientia quotidiana.

Multos homines quotidiana docet experientia, quanti assidue pro nobis & fideles agant excubias beati Angeli.

9. Voluntas Dei

Deus Angelos curandae nostrae saluti praefecit, provinciam custodiendi nos in omnibus viis, Deus Angelis demandavit. Angelis Ecclesia theatrum est, in quo & Dei sapientiam mirentur & ignorantiae nostrae opitulentur. Mille nos Angeli afficiunt beneficiis, mille nos Angelos afficiamus obsequiis.

HORA PRIMA NOCTIS.

Disce MORI: & cogita

Nunquid non & mihi migrandum erit tandem & moriendum? Cur ergo vias non caligo?

Disce ORARE.

Anima Christi sanctifica me, corpus Christi salva me, sanguis Christi inebria me, aqua lateris Christi lava me, passio Christi conforta me. O bone Iesu exaudi me; intra vulnera tua absconde me; ne permittas me separari abs te; ab hoste maligno defende me; in hora mortis meae voca me, & iube me venire ad te, ut cum sanctis tuis laudem te in saecula. Amen.

Ere-

Restant ad hac [illegible], sed [illegible] decem alia [illegible] documenta suggeremus [illegible] prout indicant numeri.

1. Communio crebra. 2. Confessio frequens. 3. Passionis Dominicæ meditatio. 4. Oratio assidua 5. Iudicij metus. 6. Perseuerantia. 7. Fortitudo in tentationibus. 8. Memoria mortis. 9. Desiderium cœlestis patriæ. 10. Æternitatis meditatio. *Et hæc ego tibi vna cum adiunctis duobus aliis documentis per duodecim Noctis horas breuissime explicabo. Facbamus initium hac hora.*

Disce VIVERE: tua vero sit vita,

COMMVNIO CREBRA.

N*ISI manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Ioan. 6. Amicum non amat, qui eius præsentiam odit: nec Christum diligit, qui eius conuiuium fugit.

HORA II.

Disce MORI: & cogita

Quid tibi fiat post mortem? quo anima deueniat incertum est. Cur ergo tam securus viuis, [illegible] tam [illegible]?

Disce VIVERE: tua vero sit vita,

CONFESSIO frequens.

A*MPLIVS laua me à peccato meo* Psal. 50. Optimum hominum lauacrum est confessio [illegible] quotidie peccamus, peccata si non [illegible], saltem crebrius eluamus: peccatum [illegible] pœnitentia non diluit, suo pondere mox ad aliud trahit.

Disce ORARE, & Considera.

ORATIO vera cordis est non oris, aut labiorum: neque enim verba deprecantis Deus intendit, sed orantis cor aspicit, ait Isido-

rus. Itaque paullisper mi homo, & in [illegible] noctibus docebo te modo orare, hoc est, considerare, & quæ in diuinis maxime [illegible] considerare oporteat, qui res suæ salutis hoc modo considerat, pro certo sic orat. Isaac? *Et egressus fuerat ad meditandum in agro, inclinata iam die.* Genesis capitul. 24. Nihil est quod non assidua meditatio facillimum reddat. Primum quæstiunculam considerationi subijciam, interrogatiunculæ sunt, quas tu ipse in dies ad [illegible], nunc licet tuarum partium sit quærere, meum respondere.

Tres Quæstiunculæ,

1. Q. O mi Angele, cur Deus pro lapsis Angelis, non iterum factus est Angelus, vt pro lapsis hominibus factus est homo?

1. Resp. Ah! noli hoc quærere: RVINAM Angelorum, & LAPSVM hominum tu nunquam satis intelliges, nisi cum hominibus [illegible], & inter Angelos viueris, quæ forsan explicatione cogitando satis indiges, dicamus illud quo mitissimus ille Deus, tot milliones nobilissimorum ac pulcherrimorum spirituum cœlo proscripsit, in omnem æternitatem, & quis ille inter homines Monarcha, qui trecentos principum aut regum filios ad gladium damnet, & in feralem theatrum productos securi percuti iubeat, ob culpam, mulierum [illegible], [illegible] & quid fiat, ignosce mihi mille Cæsarum filij, ad Angelum [illegible] tamen centena Angelorum millia, ipsa bonitas [illegible] parcere, & delictum quod [illegible] vnica cogitatio, vnicum NOLLE.

Verè vigilat Rex noster, tam ad iustitiam quàm ad misericordiam, vt indulgeat, & vt puniat. Creauit quidem Deus tot pulcherrimos Angelos, quos tamen ab æterno præsciuit fore fœdissimos diabolos. At sicut Deus (excellit Aug.) naturarum bonarum est optimus conditor, ita malarum voluntatum est iustissimus ordinator, vt cum illi male vtantur naturis bonis ipse bene vtatur voluntatibus etiam malis, apostatarum Angelorum sedes iam hominibus decreta sunt, si nos velint sedere sibi bene viuendo; ita Luciferi ruina humanæ generi causa est sublimioris ascensus. Non vanè Origenes: Si cursum, inquit, vitam [illegible], vt luciferum vinceres, Luciferi in cœlo [illegible]

alia-

coniunctam, quæ quia enim fortitudine ac sollicitudinem [illegible] distinctam, hoc [illegible] inter Angelos accepisse dicuntur. Quo autem hominum, in principio Angeli [illegible], hoc scias, cum illic felicissimorum sunt, qui [illegible] hic vere liberalissimi [illegible].

2. Q. Numero, mihi Angele, tot hominem in cælum fuisse condendi, quot Angelorum inde præcipitati sunt? Libri qui hoc confirmant, nec sine ratione affirmant.

2. Resp. Et hoc etiam animis quærere pia magis illis placeant quàm curiosa. Sed est humana gratia vitium Curiositas. Verissime dixit Ecclesiastes c. 7. *Solummodo hoc inveni quod fecerit Deus hominem rectum: & ipse se infinitis miscuerit quæstionibus.* Tu hoc potius quære, quibus aliis ad Angelorum choros evehatis. Ex divinis libris novi, novem illorum esse ordines: infimum Angelorum, proximum Archangelorum, supra hos, Principatus, Potestates, Virtutes, Dominationes, Thronos, Cherubim, Seraphim. Vnà horum inseri cupias. Sed quæris, quomodo id possis? Beata Mechtildis (*Revel. c. 54.*) divinitus edocta, in hunc sensum de hac re loquitur. Ad primos ANGELORVM ordines viam sibi sternunt, qui egenis, ægris, peregrinis, Dei causa inserviunt. Ad secundam ARCHANGELORVM coronam contendunt, qui orationi ferventique assiduitati meditationi se dedunt. Ad PRINCIPATVS spectant, qui amorem in se noxium cupiditatem expugnant. Inter POTESTATES censentur, qui aliis ubique quà par est auxilio, amore, vigilantia præsunt. VIRTVTIBVS annumerantur, qui opibus perpetuitatem præferunt, qui se patientiæ ac obedientiæ totos consecrant. Ad DOMINATIONES etiam admittuntur, qui devotissimis studiis omnem suam voluntatem ad divinam [illegible] conformant. THRONI accensebuntur, qui assidue rerum cælestium meditationibus, conscientiam dignam Deo sedem faciunt. Ad CHERVBINOS evolvendi, qui, quemadmodum Deum per meditationem vident, quod in [illegible] disponunt, ita aliorum animos sermone [illegible]. SERAPHINIS accensentur, qui Deum toto pectore amant ardentius, & ipsos etiam propter Deum inimicos, si quid amant aliud, in Deo amant, solius Dei [illegible] præcellimur. Et hæc via est ad sublimes illas Angelorum hierarchias.

3. Q. Dicunt, mi optime Custos, nullas unquam Sanctorum Angelorum (quod ego sciam) chori hominum corpus adiisse, quod tamen frequenter Angeli lapsi fecerunt, quandoque multa millia diabolorum, unius hominis membra, velut [illegible] publicam subierunt, vix multa vi pellendi. Cur non idem [illegible] audeant boni Angeli?

3. Resp. Homo, templum est Numinis sacrum; Angeli, reverentia & amore ducti, principia sui consilii [illegible] imponere nolunt temeritate, impudentia simul est, spectante Domino, aut sellam aut [illegible] sui Domini insidere; Angeli verò confitentes, ille non sufficient. Accedit, quod cum Deus hominis corpus [illegible], admirando divinæ & humanæ naturæ connexione; tam nihil sibi in hominem licere volunt Angeli, ut non tantùm Numinis sed & hominis [illegible], nihil tale [illegible] Domini in hominem moliantur.

Angelus cœli, Dei amicus, modo Deus non absit, omnia [illegible] agit, & [illegible]. Angelus [illegible] Deus [illegible] hominis, qui si Deo [illegible] hospitium, hunc ab [illegible] hospitii [illegible] admittere. Genitum in [illegible] hominis [illegible] non sunt: vacuum est, in quo non Deus hospitatur, aut [illegible]: si Deo locus non sit, certè est diabolo [illegible] regnat, illinc exulat VIRTVS.

HORA III.

Disce MORI: & cogita

Quo morbo, quo tempore, quo loco mors me invadet? hæc omnia præmeditanda. Cur ego non quovis loco, & omni tempore mortem expecto?

Disce VIVERE: ita tibi sit vita

MEDITATIO DOMINICÆ Passionis.

CHristo passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini. 1. Petri 4. [illegible] boni

hostis natus est, qui in vallibus Domini lacus & spinis aliendere, nec fontis sua deactus ariditate, cum sui facta ferocia valuerat.

Dixit O R A R E : & considera,

Meditatiunculas tres atque, quibus compendio à sacris paginis, aut benignas Angelorum actus, aut iustas iniuriis propositur.

ANGELI.

1. *Liberant è carcere.*

A Postolos in carcerem à Principe sacerdotum coniectos, è vinculis educit Angelus: *Ite, inquit, & stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ huius.* Actor. cap. 5. Nec est liberatus, uno tantum hic est homo, cum alius iubet Deus.

2. *Servant in flammis.*

Hebræos tres iuvenes in flammis Babylonicis, quamvis ipse servavit illæsos Angelus, Dan. cap. 3. Innocentia utique tanta est, innocentibus flammæ pro rore sunt, leones pro agnis.

3. *Vindicant à gladio.*

Isaacum sub patris gladio constitutum, iam iam feriendum liberavit Angelus. *Et ecce Angelus Domini de cælo clamavit dicens: Abraham, Abraham, qui respondit, adsum. Dixitque ei, Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam,* Gen. cap. 22. Laudatissima est obedientia quæ in arduis præstatur.

4. *Inter leones protegunt.*

Angelum unum, leporem impastis leonibus obiectum, Angelus defendit intactum, quod de se confitetur Daniel: *Deus meus misit Angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi,* Dan. c. 6. Inter leones velut inter agnos securus degis tutus, quam Angeli tuentur.

5. *In undis defendunt.*

Mosen in fiscellâ scirpea Nilo innatantem, ab ratis potestate Angelus, & educatione cum ei velut regium filio impertivit. *Exo. c. 2.* Pallio pro navigio utitur per fluitandum mare, qui Angelum habet nauclerum.

6. *E vinculis educunt.*

Ad Petrum Angelus geminis catenis vinctum, velut Sol irradians penetravit, & dormientem impellens: *Surge, inquit, velociter, & circumda tibi vestimentum tuum, & sequere me* Act. c. 12. Omnium insertum claves habent Angeli, etiam penetralium: vincula non potest, quem Angelus in libertatem asserit.

7. *Incendio vicini subducunt.*

Lothum, proximo iam Sodomæ incendio, educentes foras Angeli, *Salva,* inquiunt, *animam tuam: noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regione, sed in monte salvum te fac, ne & tu simul pereas,* Gen. c. 19. Bonis hominibus nocentissimum vicinum est malorum societas: Cum his versari, qui te malum rem factum sunt.

8. *A mortis supplicio eripiunt.*

Angelus castissimam Susannam, cum iam duceretur à morte liberavit, per spiritum innocentissimi adolescentis Danielis, qui in imputos senes publice proclamavit, *Manet Angelus Domini gladium habens, ut secet te medium, & interficiat vos.* Dan. 13. Nemo gratis fidit Deo, in summis periculis quò maius humanum, eo præsentius habet divinum auxilium.

9. *Imminentem cladem avertunt.*

Angelos, velut Imperatoris caduceatores, ut iam cladem vastitatem cohiberent, proclamat, *Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quoadusque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum.* Apoc. c. 7. Vasa etiam vacua nocentia sunt, quando sic signata sunt.

ANGELI.

1. *Contumaciæ resistunt.*

B Alaamum asina vehentem, stricto gladio terruit Angelus, & *Ego veni,* inquit, *ut adversarer tibi, quia perversa est via tua, mihique contraria,* iussitque eum viam errorem colligere. *Num. c. 22.* proximum est homini errare, modo errorem noscens, non renuat emendare.

2. *Inobedientiam reprehendunt.*

Vniversam Israelis populum acerrime obiurgans Angelus: *Noluistis,* inquit, *audire vocem meam, cur hoc fecistis?* contentum huic non tantum magnus erroris fletus, sed & magna morum emendatio secuta est. *Iud. c. 2.* Non sat iudicibus placet, qui deplorata mox iterum patrat.

3. *Superbiam puniunt.*

Angelus Herodem veste regia nitentem, pro tribunali sedentem, & concionantem ad

populum percussit, & quidem dolosos bonorum Dei, & consumptus à vermibus expiravit. Act. c. 12. Ecquis est sepulcher vel ipsis sepulchris, & quidsquam placeret?

4. Wassatam castra vertunt.

Angelus unicus, magnum exacti Assyrijs sanguinis fluxit: *Denuit castra Assyriorum & contrivit illos Angelus Domini.* Eccl. cap. 48. Unica maledica lingua (qualem Sennacherib habuit) & suum destruxit, & innumeros alios trahit in exitium.

5. Plurimos peste periment.

Angelus 70000. Israelitarum triduo peste necavit: cumque Hierusalem etiam eadem lue laboraret, *misertus Dominus super magnitudine mali: imperavit Angelo qui percutiebat: Sufficit, nunc cesset manus tua. Levansque David oculos suos, vidit Angelum Domini stantem inter cælum & terram, & evaginatum gladium in manu eius, & ceciderunt tam ipse, quam maiores natu, vestiti ciliciis, proni in terram.* 1. Paral. c. 21. Quam severus est Deus in peccantes, tam mitis est in dolentes de peccato.

6. In bellis terrori sunt.

Iudam Machabæum Angelus eques candidatis, armis aureis coruscans, contra hostes præcessit, eumque militibus ei sequentibus animum inicit, ut in hostes leonum more irruerent, paratique muros ferreos penetrare. 2. *Mac.* c. 11. Sub tali duce, quantacunque partis copijs, certa est victoria.

7. Pro amicis se opponunt.

Angeli in monte Dothain adeo formidabilem & illustrem aciem explicuerunt, ut Elisæus servulo suo trepidanti diceret: *Noli timere; plures enim nobiscum sunt, quam cum illis: & aperuit oculos, & ecce mons plenus equorum & curruum igneorum, in circuitu Elisei.* 4. *Reg.* c. 6. Veniant Xerxis copiæ, & invadant me; veniant vel universi diabolorum exercitus, & irruant in me; non timebo tutus dum me vel unicus tuetur Angelus.

8. Belli duces constituunt.

Angelus Gedeonem belli ducem statuit: *Dominus, inquit, tecum virorum fortissime. Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Israel de manu Madian: scito quod miserim te.* Et gratias egerunt Iudic. c. 6. Per Angelos nemo non fortis est, fit felix est.

9. Potentam civitatum prædicunt.

Angelus fortissimus, saxum molare ingens sustulit (spectante id Ioanne) & in pelagus excussit, clamavitque: *Hoc impetu mittetur Babylon civitas illa magna & ultra iam non invenietur.* Apoc. c. 18. Cauta Babylonis, non salinam hoc expectat.

ANGELI

1. Eruditionem dedunt.

ISaiæ Prophetæ labra calculo igneo, quem forcipe tulerat de altari, attrectavit Angelus. *Isa cap.* 6. Facile est ei sapientia vel igitur in sapientes eruditionem spargere, qui sub tali magistro Rhetoricam addiscit.

2. Ægrotos sanant.

Aquam Hierosolymis, iuxta Salomonis porticum piscinalem, Angelus per annum sæpius (ut plerique censent) in gratiam tot ægrotorum movit, ut qui primus in eam descendisset post motum, sanus evaderet. *Ioan. cap.* 5. Non plebeius hic medicus est, qui aquam dumtaxat tribuit, & ægros sanat.

3. Fatigatos refocillant.

Eliam prophetam sub umbra iuniperi dormientem, è somno excitans, & cum focaccia panem apponens Angelus: *Surge, inquit comede: grandis enim tibi restat via.* 3. Reg. c. 19. Valeant regum delitiæ, valeant falernum omne, præ hac aqua, quam talis è cœlo pincerna instillat.

4. A charis vinci se sinunt.

A Iacob Patriarcha vinci se luctando permisit Angelus & victorem suum à fratris furentis minis tutatus est. *Gen.* c. 32. Deum vincimus, luctandum & pugnandum est; beati erimus, si pugnando moriamur, quia mortuos nos coronabimur.

5. Afflictos solantur.

Angelus, Abrahami ancillam Agar, à desperatione revocans; *Quid agis,* inquit, *Agar? noli timere:* simul vicinum fontem desperatæ viæ consolatrix monstravit. *Gen.* c. 21. Miser & infelix est, qui non suum infelicitate consolatur.

6. Ad benefaciendum hortantur.

Angelus Philippum hortatur: *Surge,* inquit, *& vade contra meridianum &c.* voluit Angelus occasionem arripi, per quam Candacis Æthiopum reginæ quæstor, religionem veram imbueretur, *Act. cap.* 8. Occasio hanc de alia

aliis mortalibus non quaerenda tantum, sed semper capienda sunt.

7. E caelo in terras commeant.

Angeli tam in prisca, quam nova lege, [illegible] ascendere & descendere caelum terrasque patet. *Vidit Iacob in somnis scalam stantem super terram & cacumen illius tangens caelum: Angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per eam.* Genesis cap. xxviii. Christus similitudinem Angelorum huc illuc commeantium [illegible] praedicens: *Videbitis, inquit, caelum apertum, & Angelos Dei ascendentes & descendentes supra filium hominis.* Ioan. c. 1. [illegible] qui etiam ad caelum, ab his caeli caballariis [illegible] fuerit [illegible].

8. Orantes animant.

Viro Manue, simplici narratione viro referenti: *Vir Dei, inquit, venit ad me, habens vultum angelicum, terribilis nimis.* eumque rogantem utrique coniugi se videndum exhibuit Angelus ac de nomine interrogantibus: *Cur, ait, quaeris nomen meum, quod est mirabile?* Iudic. cap. 13. [illegible], & solum Deum, [illegible] vultu videre.

9. Castos ubique ardentissime amant, & propugnant.

Castissima Iudith pudicitiam suam inter vagos Assyrii praedonis Holofernis servatam, nulli nisi Custodi Angelo in acceptis referens: *Vivit Dominus, inquit, quoniam custodivit me Angelus eius, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem & non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari,* Iudith. cap. 13. Amica Angelis est [illegible], amica Patientia, amica Demissio, super omnia amabilis est CASTITAS.

HORA IV.

Disce MORI: & cogita

Annon plurimi morte repentina sublati sunt & qui non cogitarunt? Cur ergo ego mihi tam pacificam & lenem mortem polliceor?

Disce VIVERE: via vitae est,

ORATIO ASSIDVA.

Quoniam oportet semper orare, & non deficere. Lucae 18. [illegible]

Disce CREDERE & considera,

CONSIDERATIO I.

Sanctissimorum Angelorum natura & numerus.

CAPVT I.

COnsideranti mihi [illegible] in Angelis naturam [illegible], [illegible] Angelus, perfectione [illegible] superetur Angelus [illegible] Angeli [illegible] sunt, contemplantur [illegible]. Sacra insuper [illegible] & [illegible]. 2. Para. 6. *Tu solus nosti corda filiorum hominum.* O Deus [illegible] facile est Angelis [illegible] planum [illegible], & [illegible]. Deum cuncta [illegible] & [illegible] & in Deo amant. Patet eis naturalis rerum notitia, nec tamen ex aliis, ut nos, ratiocinando [illegible] momento & [illegible]. In gratia divina firmati, intellectu suo Deum semper aspiciunt, idque sine velo, sicut illum non alius [illegible] Paulus loquitur, facie ad faciem videbimus. Voluntate Deum solum ardent, amore divino plenissimi. Hos, stellas matutinas recte dixeris, aut purissimos soles, quod si solem, [illegible] quilibet, [illegible] splendore vincet, quanto magis hi proximi Deo [illegible]. Vere [illegible] speculo sunt simillimi, in quo divina sapientia, bonitas, potentia, & amor conditoris clarissime relucent. Hi, illa sunt candidissima lilia, inter quae caelestis sponsus, Cant. 2. [illegible] pascitur. Hi, montes illi [illegible] aromatum fertilissimi, Cant. 8. Hi illud [illegible] pratum, in quo mille millia florum, inter quos tamen (quod [illegible]) [illegible] eiusdem coloris, formae [illegible] reperiuntur. ita D. Thomas Aquinas [illegible] par. 1. q. 50. art. 4. [illegible] specie [illegible].

CAPVT. II

NVmerus [illegible] (quod de [illegible] Nativ. Dom.)

[illegible]

mundum omnem consiliamur, qui mostrum mundo longissime superat; tam vt calum ea omnia quæ complectitur magnitudine, sic calum, omnia numero excedant. Et hanc Angelorum multitudinem nec intelligendo comprehendere nec lingua pronuntiari posse, & circa page intelligitur. Iob c. 25. quærit, *numquid est numerus militum eius?* Lucida narratio regia, rerum sedulissimorum militum, regni Macedonum millenis corporis custodiâ habere, omnia hæc numerabilia. Sed numquid est numerus militum Dei? Daniel eosdem sub calculum vocare. cap. 7. *Millia millium*, inquit, *ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei.* utrumque hoc affirmat Propheta, Angelorum numerum esse penitus innumerabilem. ita clarè B. Gregorius: Supernorum, inquit, ciuium numerus, apud beatum Iob infinitus est, & apud Danielem definitus exprimitur, vt qui Deo numerabilis est, esse hominibus innumerabilis demonstretur. Accedit huic sententiæ regius Propheta Psalmo 72. *Currus Dei decem millibus multiplex.*

Christus in oliuarum horto præsentibus Petrum inhibuerat, Matth. 26. *An putas*, inquit, *quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum?* Iam, mi Petre, & sociorum vestrorum auxilio non indigeo. Quinsunt gladij Apostolorum, cum ipsum etiam defensionem Angelorum? ab aliis propugnari si vellem; non vos duodecim discipulos meos, sed duodecim Angelorum legiones à Patre meo acciperem: sufficit 72000. Angelorum, vti B. Hieronymus numerat. Albertus magnus eadem ratione hac supputans: *In vna*, inquit, legione sunt Angeli 6000. Christus Dominus in monte Oliueto, à septuaginta duobus millibus, vsque fuisse defensus fuisset, si se defendi voluisset. Christo nato, ait S. Lucas, cap. 2. facta esse cum Angelo multitudo militiæ cælestis. Militia vocat Angelos, quemadmodum Iob, vt qui semper ad prælium, & ad honorem Imperatoris sui defendendum promptissime ac paratissimi Zachariæ mari testis, cap. 9. Circumdabo domum meam ex his qui militant mihi euntes & reuertentes. Hi milites tam chari sunt Deo, vt nomen sibi vnusquisque sumpserint, non ab

NOCTIS.

aureo cæli palatio, non à terræ magnificentia, non à summo illorum ingenio, sed à suis militibus vocari voluerit: Dominus exercituum.

Paulus Apost. in caelum raptus, & ad Hebr. cap. 12. *Accessistis*, inquit, *ad ciuitatem Dei viuentis Ierusalem, & multorum millium Angelorum frequentiam.* Ioannes Apostolus, arcanissimorum visionarius, Apocal. 5. *Et vidi*, ait, *& audiui vocem multorum Angelorum in circuitu throni, numerus eorum millia millium.* Luculenta sunt hæc testimonia numerum Angelorum maiorem esse quàm vel capere vel dicere possimus. Dionysius Pauli Apostoli discipulus (*cæl. Hier. c. 14.*) tantam dicit esse Angelorum multitudinem, vt eam numeris nostris quantumvis in immensum multiplicatis non facilè simus dicturi. Aliqui è Thomæ Aquinatis discipulis, eum aiunt sensisse motorum magistri, vt asserunt plures esse Angelos stellarum cæli, arborum, herbarum, granulis, arenæ granulis, herbis & Borealis plures imò ipsis arenis, minutissimis corpusculis; denique plures quam sint omnia in orbe, vt notant, individua. B. Gregorij Nysseni verba non discrepant (*l. de creat. hom. c. 18.*) Sunt, inquit, infinita millia Angelorum. Eiusdem prorsus animi est S. Bernardinus Senensis. *Tom. 4. ser. 45.*

Mediolanensis præsul Ambrosius (*ep. ad Anat.*) quosdam fratres ait, numerum Angelorum nonagies nouies maiorem esse omni numero hominum, idque confirmari è capite decimo quinto D. Lucæ, vbi de Pastore scriptum qui 99. oues deserit, vt errabundam vnicam reperiat: ita Christus alias Angelos deseruit, & in hanc infelicissimam terram demigrauit, vt humanum genus ab errore reuocaret. Ita sentit D. Hilarius (*l. 18. in Matth.*) S. Birgitta (*L. 4. Reuel. c. 31.*) Tot, inquit, millia millium sunt iuxta Deo, vt si ab Adamo primo homine vsque ad illum vltimum nascentis orbis, & singulis hominibus, plures quam decem Custodes Angeli assignari possent. Hoc certum videtur & diuinæ sapientiæ congruum multò maiorem esse numerum Angelorum, quam hominum, quos contra verò legiones, quot ordines sunt, nam Rex ille *qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat.* Psal. 146. Ipsi Angeli

geli [illegible] sunt in Deo, et in speculo [illegible], mortalibus hæc arcana [illegible] [illegible].

CAPVT III.

SVbtrahamus ergo curiosi ingenii alas, & sine hoc nostrum [illegible] deficiamus, dum in aliam beatitatem [illegible] [illegible]. [illegible] non [illegible] [illegible], & [illegible] et [illegible] votis [illegible] contendamus, vbi non tantum Angelorum [illegible] [illegible], sed & Angelos, eorum [illegible], videre possimus. [illegible] [illegible] hanc superni Regis aulam, assidue vel sic [illegible] contempletur, cui Salomonis [illegible] [illegible] congruit, Prouerb. cap. 14. *In multitudine populi dignitas est Regis.* [illegible] [illegible], vt Rex regum in [illegible] cœli regno, copiosissimam alat familiam, quam obstupescens Dauid exclamat, Psal. 88. *Deus qui glorificatur in consilio Sanctorum, magnus & terribilis super omnes qui in circuitu eius sunt.* Mirum illud, in orbe nostro, à sua Rex custodia defenditur, illic suam Rex defendit custodiam: regum nostrorum vires in multo milite sunt, Rex supremus, [illegible] [illegible] vires militibus. Et quod obstupescendum, [illegible] hæc millia cœlestis agminis, eo inter se amore vniuntur, vt si [illegible] voluntas vna, vnaque sit intellectus. Heu, quam dispar cœli terræque facies! vbique hic lites, discordiarum vbique plurimum, omnia [illegible] plena; [illegible] è turbis [illegible] bella, [illegible] bella. Pax in terra, [illegible], sed pax hominibus BONÆ VOLVNTATIS.

HORA V.

DISCE MORI: & cogita

Quid mortem facit maxime formidabilem? mala conscientia. Cur ergo nunc eam non tranquillam reddis, ac sanam?

DISCE VIVERE: vt verè sit vita,

IVDICIS METVS.

Omnes stabimus ante tribunal Christi, itaque vnusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. Ad Rom. cap. 14. [illegible] *tempus habent tempus* [illegible] *misericordiæ,* [illegible] *tempus* [illegible] [illegible].

DISCE ORARE: & considera

CONSIDERATIO II.

Qua ratione purgantur Angeli: sint, vestes, habitus, forma, assumptum schema Angelorum.

CAPVT I.

FAMAM decentissimi ac formosissimi [illegible], [illegible] est, rectè [illegible] formosissimè, nec vllam eos [illegible], [illegible], aut [illegible] solet corrumpere. De formosis Christum [illegible] Marcus cap. 16. *Introeuntes, inquit, in monumentum, viderunt iuuenem sedentem in dextris.* Forma [illegible], [illegible] etiam [illegible] [illegible] formas [illegible], vt sol stellas. Angelorum forma non fragilis [illegible] est, [illegible] aut [illegible] non [illegible], [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] immortalis est nec [illegible] formæ [illegible]. Duplicem [illegible] [illegible] cogitationem [illegible] nobis in Angelos amor. Prima: si [illegible] atque [illegible] Angelorum, [illegible] humanam formam ita superent, vt illa cum hac nec conferri quidem [illegible]; quæ olim in cælo voluptas erit, tot centena millia, tot millionum Angelorum, non [illegible] aut caligantibus oculis, sed perfectissimis [illegible] [illegible] aspicere, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ab hoc [illegible] [illegible], & tamen pars hæc beatitudinis [illegible] [illegible]. Secunda, cura nostra [illegible] [illegible] non [illegible], sed [illegible] [illegible] ac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Daniel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Dominus, ait, [illegible] Psal. 89. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] decem, viginti, triginta, aut quadraginta annos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad cœ-

ad cælum) hæc dedit documentum: Ad cælum sic eas, ut quotidie de nigro [illegible] plas.

CAPUT II.

Vestis Angelorum rutilans, & plerumque [illegible] candoris vela, & talis etiam pingitur. Augustinus (ser. 14 de Nat. Dom.) Angelum ad [illegible] Beatissimam Virginem missum ait venisse, facie rutilante, veste coruscante, ingressu mirabili, quòd in albam vestem gerant innocentissimam, [illegible] docet illos hæc vestis & decora [illegible], neque vero atrati & in pullis vestibus prodire debent, cum summis semper afficiantur voluptatibus, cum eorum vita [illegible] sit gaudium. Nocte qua Christus natus, non sine lucidissimo fulgore Angelus, [illegible] primum [illegible] : *Evangelizo, inquit, vobis gaudium magnum.* Visi tamen etiam Angeli in armis, & ut nostri milites ferro, sic illi auro quandoque cataphracti. Machabæorum historia narrat (l. 2. c. 11.) Cum [illegible] ipsi Judas Machabæus suum auxiliatum [illegible]; *apparuit præcedens eos eques in veste candida, armis aureis, hastam vibrans.* Contra Timotheum (l. c. 10. [illegible]) verò, Assyrii exercitus ducem cùm pugnaretur, *apparuerunt de cælo viri quinque in equis, frenis aureis decori, ducatum Judæis præstantes: ex quibus duo, Machabæum medium habentes, armis suis circumseptum incolumem conservabant: in adversarios autem tela & fulmina iaciebant.*

His iam, mi Lector, [illegible] cum [illegible] liceat, & recens Angelorum (sic arbitror) in bellis subsidium, modestè compendio narrare; Angelis enim proprium semper [illegible] canere.

Cùm SERENISSIMUS Boiariæ Dux MAXIMILIANUS, Anno 1620. in rebelles Bohemos moveret, non procul [illegible], in vili pago (Lihiz [illegible] vocant) per aliquot dies castra haberet, hostis sine mora, & ad insidias [illegible] procurrente; [illegible], [illegible] quia opportunior esset, delegit [illegible] hostis, fortius [illegible] classem [illegible], & inferre illi tam [illegible] quàm deberi [illegible] SERENISSIMUM MAXIMILIANUM Ducem, & omnem illic militem, ut repentinò opprimeret, & ut [illegible] hæc strata [illegible] ad [illegible] primi [illegible] caput, quod & belli Fridericus quondam Elector Palatinus, cuius regiam dignitatem, [illegible] magistratum [illegible], [illegible] Dux Anhaltinus, [illegible] & Ducis Anhaltini filius, [illegible] & [illegible] complures, cum suis selectis copiis. Primum agmen Comes ab Hollach ducebat, [illegible] & [illegible], ut [illegible] mille [illegible], hos Vngaros illos [illegible] alii [illegible] sequebantur. Principis Anhaltini filius (qui hæc sua manu conscripsit) regem proxima antecedebat. Hi omnes castris suis nocte septima [illegible] noctis [illegible] egredi. Decem millium [illegible] hæc [illegible] fuisse creduntur. Excubabant [illegible] Serenissimum Ducem Maximilianum [illegible] non defendebat, [illegible] numero, puto milites qui hosti par esset, vigilabat; vigilabant tamen pro eo [illegible] Angeli, qui (quod ipsi fatentur) [illegible] hostem, & tam validas [illegible] quas [illegible] in castra repulerunt, ut non tantum infecta, sed nec quidem incepta. Triplex hostis [illegible] impedimentum. Primum, à via aberrarunt, qui [illegible] illos, [illegible] duces peritissimi habebantur. facillimum est errare cum Angeli [illegible]. Alterum, [illegible] Vngaros [illegible] & [illegible]. Tertium, terror planè Panicus [illegible] ex [illegible] Vngarorum [illegible], ut hostem [illegible], oppressuri, iam fugerent [illegible] prodiit perdidisse. Atque hæc [illegible] hostium testimonio vera esse comperta sunt, nam omnia quæ narravi, Principis Anhaltini filius gallico idiomate [illegible] scripsit, sed in ultimo prælio & ipse, & bellici ipsius commentarii sunt capti.

[illegible] (in eam ipsam [illegible] partes [illegible]) & [illegible], in ultimâ [illegible] & [illegible] pugna, [illegible] & [illegible] Catholicis [illegible]. Nam ita [illegible] post [illegible] rebellibus [illegible] Augustæ in eodem hospitio commora-

tus,

erat, miles verè religionis Catholicae, & genere nobilis; (nominare possem, nec ignotum est.) alter iam huic è VVittembergia mittendus, qua rebellium Bohemorum castra sequebatur; hic miles: Quaeso, inquit illustris domine, fac mihi de quaestione, quae tandem dirimi potuerit, vt animi adeo aestuans in pedes [illegible] satisfacias? An non vobis aeque ac Catholicis copiosi exercitus? An non vobis locus multo aptior quam Catholicis? An non pecunia [illegible] expletae solutae? An non [illegible] [illegible] numero aliis longè superiores? an confessam Catholicorum agnit, vna iam dispositis per [illegible] acie exceptis? antequam vos [illegible] à tergo [illegible] victoriae palmam. Stulta homines, propugnacula? Vnde ergo Catholicis victoria, vobis fuga? Ignoscas mihi domine, tum genere, prius ausim dicere, [illegible] fortis, quia melius vincere. Audijt haec è VVittembergia militiae dux. En, Si scisti, inquit, quae in nos promere volebas, & meminisse. Fugam enim haec [illegible]? Nos non vestras [illegible] hostium vires ignorantiamque vtrimque maiores esse legiones, scimus, & ita aequalitatem aequaltam; tamen tamen, legionem legioni oppositam prout licuit; certè hic ducem nec industria accusare poterit, nec prudentiae: arma nobis cum hoste paria fuerunt; locus, fateor, nobis aequior fuit, ac opportunior quam hosti; ex edito pugnabamus in subeuntes. Sed & alia nonnunquam, Bohemorum parti contra Caesarem militem faciebant, ideoque victoriae iam ferè certi, cum sinet illi, diu deliberandum de ineundo conflictu censeremus; à se nostra esse, visum est plerisque omnibus, CONFLIGERE! At vero post aliquanto pugnae [illegible] [illegible], nova nobis ex aduerso castra stare, gens incognita, & nunquam visa se opponere, legio se ostendere, de qua nihil vnquam nobis innotuit hic, mihi crede domine, ea omnium animos inuasit consternatio, vt nemo nisi fugam corporis circumspiceret; non est quod quis adeo id nobis vitio vertat: ipsi equi stabant, & tremebant, enim partes nostrae labare, deinde cursum inclinare, inde manus, demum omnes apertissimè fugere: & sanè plures è nostris in fuga cecidere, quam pugna.

Et quae autem [illegible] fuit legio; quae autem illa incognita, quae noua castra? nos qui praesentes fuimus, [illegible] non nouimus haec, nisi ea fuerint è caelo [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] religione, [illegible] [illegible] [illegible] villam [illegible]. Si Angelos à nonnemo [illegible] [illegible], pro [illegible] pugnasse dicamus; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sed [illegible] belli testimonium [illegible] [illegible] [illegible] argumentum est, quod aduersarius [illegible].

——— *Fas est, & ab hoste doceri.*

Angelis regis est nostri, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. felicia castra quae vel vno contali gaudent milite! & quantam caedem noctu vnâ, Angelus vnicus in castris Sennacheribi regis strage edidit? penè decem millia hominum [illegible], [illegible] [illegible] è caelo archistrategus. Atque hunc ipsum Angelum, qui Assyriorum castra tantis funeribus expleuit, [illegible] è [illegible] [illegible], [illegible] illic doctorum & amplissimum [illegible] Chrysostomus (*Orat. quod [illegible]. & [illegible] [illegible]. vnus sit legislator.*) spectauit, non sine [illegible] [illegible] & piis lacrimis. In pace belloque Angeli [illegible] [illegible] probant obedientiam & [illegible] [illegible], neque tamen [illegible] [illegible] [illegible] peregrini, sed & classem, vt militia & [illegible] pacem offerunt & bellum, vti olim Q. Fabius Carthaginiensi in Curia, sinu è toga facto PACEM, inquit, ET BELLVM PORTAMVS, VTRVM PLACET? Pacem ferunt Angeli HOMINIBVS BONAE VOLVNTATIS: bellum rebellibus.

Albis porrò crebrius visi sunt Angeli, cum quod eis alias coloris veste vti non liceat, quod nescio quis Senatus Antiochenus [illegible], perinde ac si eis purpura, vti aliis Romanis [illegible] esse [illegible] ridiculum [illegible] [illegible]. Candor placet Angelis & in veste & in [illegible]; Candidatos illos esse oportet apud quos perpetui festi ac nuptiales dies, continui gaudium, [illegible] [illegible]. Sed [illegible] paullo [illegible] sumus: à FACIE ET VESTE Angelorum ad ALAS descendimus, quod tertium meditationis caput est.

CAPVT III.

ALas appingi ait Angelis, diuinus ille Areopagita Dionysius, quod nihil in eis [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible]. Sed nec illam corporis pondus [illegible], quin [illegible]

[illegible] sunt ubi [illegible] volant. Ita [illegible] animus [illegible] voluntatem Dei, [illegible] in aere pendeant [illegible] voluptate. Michael alarum in Angelis Chrysostomus (*hom. 3. [illegible]*) [illegible] Gabrielem Archangelum alatum pingi [illegible], non quod Deus alatum creavit, sed [illegible] semper [illegible] [illegible] à cælo, in [illegible] Virginis Nazarethanam [illegible] legationem obijt Angelus, & Dei voce [illegible] Virginem [illegible], ut orbes reparationem.

Peruolat alas [illegible] sagittarum, [illegible] etiam ventorum, [illegible] [illegible], volatus [illegible], velocitatem habens, [illegible] [illegible]. [illegible] Angelorum [illegible] constituentes, [illegible] est & [illegible] [illegible] plena [illegible] [illegible] Angelis, vel ipsos ventos. [illegible] habentes [illegible] ille Dominus, Rex cæli, qui [illegible] viam designat, hac [illegible] sunt Angeli, in omnem obedientiam [illegible]. [illegible] hoc Psaltes regius: Psal. 103. *Domine Deus meus magnificatus es vehementer! qui ambulas super pennas ventorum: qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos, ignem urentem.*

CAPVT VI.

GEMMAS [illegible] Angelis, & SERTVM [illegible] [illegible] capiti [illegible], [illegible] id [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] Ezechiel cap. 28. de [illegible] Angelorum pulcherrimo [illegible]: *Omnis lapis pretiosus, [illegible], operimentum tuum*. [illegible] gemma est Obedientia: [illegible] hanc Lucifer excussit, [illegible] [illegible] perdidit. Constantinus Magnus, [illegible] [illegible], [illegible] D. Ioannis ad Lateranum (basilica Constantiniana olim dicebatur) [illegible] [illegible] & argento [illegible] [illegible] argenteos Angelos, variis gemmarum [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] singuli libras argenti [illegible] [illegible] pendebant. Donum [illegible] regium.

[illegible] [illegible] [illegible] Angeli quia hanc [illegible] ultimo, velut [illegible] ac trophæum [illegible] Domini ad iudicij locum [illegible] [illegible] hoc Christus, Matth. cap. 24. *Et tunc parebit signum filij hominis* [illegible] Angeli, quicumque sub Domini [illegible] [illegible] [illegible] sic ab [illegible] [illegible], [illegible] (quamuis sint [illegible] [illegible], qui dicant Christum etiam Angelis & gratiâ & gloriâ [illegible]) [illegible] quia Rex [illegible], [illegible] [illegible] cruce, [illegible] de Stigmatibus S. Francisco, non nisi crucifixum spectari voluit, ut [illegible] [illegible] spectando [illegible] [illegible] omnes amores nostros, ad crucifixum IESVM [illegible] [illegible], ut [illegible] [illegible] [illegible] AMOR MEVS CRVCIFIXVS: [illegible] nos à nobis ipsis quotidie crucifigi debere, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] consilium [illegible] [illegible], quam ad [illegible]: IN AMORE NON VIVITVR SINE DOLORE.

CAPVT V.

EXcelsissimi [illegible] Angeli, nubibus inambulantes. Nihil hoc [illegible] in Dei legatis, hæc pedum onera abijcere, [illegible] ad Moysen, Isaiam, Apostolos [illegible] & alij viri sancti, quorum mens cælo [illegible] [illegible], calcem potentiam [illegible], per annos aliquot nullis pedibus [illegible], uti Nicolaus Tolentinus, & complures olim Christiani. Angelorum [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] tranquillè [illegible], [illegible] [illegible] nubes est, & non [illegible] [illegible] vapor, quem [illegible] agitat. Omnis [illegible] & [illegible] [illegible] in nubibus [illegible], quæ [illegible] hos [illegible] in inferiora [illegible] ultra nubes [illegible] [illegible] [illegible]. Ij [illegible] *conuersatio in cælis est*, [illegible] [illegible] [illegible] adhærent Deo, ut eos [illegible] nulla [illegible] [illegible], nulla [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] & conscientia, [illegible] [illegible] plurimi [illegible] [illegible] [illegible]? [illegible] nubes impatientiæ, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? ipsi supra nubes sunt, & calcant eas [illegible] [illegible], & hoc est cum Angelis nubibus inambulare.

CAPVT VI.

ZOnam Angelorum vidit Daniel [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], Zona hæc [illegible] [illegible] [illegible] est: *Erunt*, (inquit, Christus) *sicut Angeli Dei*. D. Gregorius hom. 13. in Euang. Lumbos [illegible] [illegible],

[illegible], inquit, alas carnis [illegible] per conti- [illegible] concludamus. [illegible] lumbos tantum, sed & pectus cingulo [illegible] Angeli, atque [illegible] corporis locum, sed & cordis est castitas. [illegible], quam [illegible] cingulo [illegible] [illegible], qui sibi [illegible] per [illegible] deco- [illegible], [illegible], et vestes quoque [illegible], & [illegible] est cingulum, ut [illegible] pallio, aut pileo. Itaque [illegible] concupiscentiam in [illegible] [illegible], [illegible] hoc, modo illud concupiscere [illegible], nunc hanc, nunc illam, & [illegible] aliam atque aliam indagabit oblectamentulam, [illegible], qua plenissimam impleverit turpitudine. Pe- [illegible] est Concupiscentia, [illegible] ex [illegible] illata, blandè [illegible], [illegible] illa- [illegible] viscosis manibus, nam è suggestione cogitatio, è cogitatione affe- ctus, ex affectione delectatio, è delectatione consensus, è consensu operatio, ex operatione consuetudo, è consuetudine desperatio, è desperatione peccati defensio, è defensione gloriatio, è gloriatione [illegible] pul- chra [illegible]! post multa [illegible] perdita, pro- xima est [illegible], [illegible] hac [illegible], [illegible] est, & lumborum cin- gulum, seu castitatem corporis prodigere.

[illegible], mihi credite, cum hoc utro- que cingulo castitatis. O castitas, inquit [illegible], mater pulchræ dilectionis, & angeli- cæ vitæ [illegible]! O verè beata Virginitas, quæ cum Angelis de gloria certat, imo superat vir- tute, [illegible].

Radix est odorifera, inimica pesti, quam ANGELICAM [illegible]: verè ANGELICA hæc est Castitas, quæ [illegible] cordis, cogitatio- num [illegible], [illegible], & pellit hanc [illegible] pestem. & Angelos nunquam non amicos habet. Ambrosius (lib. 1. de Virg.) Quis [illegible] est, [illegible], eo magis est cu- stoditus & [illegible] ab Angelis, qui ob [illegible] [illegible], quam virgines castitatem [illegible] gerunt, [illegible] delectan- tur. [illegible] Angeli, [illegible] [illegible] amare possunt, qui [illegible] per omnes [illegible] trahunt. Repe- to illud Hieronymi: Quæcumque [illegible]

[illegible], quibus utrique optimè [illegible], si cingulo castitatis [illegible], [illegible] de hoc [illegible], Luc. c. 12. *Sint* inquit *lumbi vestri præcincti*. Hanc [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] Angelis, [illegible] [illegible], [illegible], sed [illegible].

HORA VI.

Disce MORI: & cogita

Qualis tandem, [illegible], à [illegible] [illegible]! Cur ergo [illegible] [illegible]?

Disce VIVERE: [illegible]

PERSEVERANDI

Studium.

Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coro- nam vitæ, Apoc. c. 2. [illegible], ut [illegible], quam ut bona pro- [illegible] est bona [illegible], [illegible] & [illegible].

Disce ORARE: & considera,

CONSIDERATIO III.

Cantus Angelorum & [illegible].

CAPUT I.

CONCENTUM [illegible] QUIS DORMIRE FACIAT? [illegible] lo- [illegible] c. 38. [illegible] vitam [illegible], [illegible] [illegible] occupat. [illegible] no- stra [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] concordiam, sed hoc [illegible] tandem [illegible], [illegible] [illegible] expectamus; [illegible] [illegible] [illegible], & ad- huc [illegible] est [illegible], [illegible]. & [illegible] vel [illegible], [illegible] in [illegible]. Sic [illegible] vel [illegible], & [illegible] post [illegible] [illegible], quando [illegible] & [illegible] [illegible].

Aliter in cœlo canunt Angeli: [illegible] &

 [illegible]

nunquam [illegible], [illegible] [illegible] post aliquot millena millia annorum, [illegible] [illegible] gratia [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] symphoniae [illegible] [illegible], mortalium [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]. Sed quid canunt Angeli, quod audit canunt?

Haec audijt, & [illegible] illius [illegible] verba [illegible], *[illegible] Seraphim clamabant alter ad alterum: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria eius.* Hoc [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], quae Apocalypticus ille Angelus [illegible] & [illegible] clamantia, Apoc. c. 4. *Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est.* Consideret quis ob[illegible] nobilissimum hoc Dei canticum, & [illegible], cum tot [illegible] in terra hominibus, tot daemonibus sub terra [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] & blasphemijs [illegible], [illegible] optimum Deum [illegible] aeternum. Heu, quam dispar est [illegible] ac damnatorum [illegible]!

CAPUT II.

IOannes etiam ille Domini oculus, ille charissimus discipulorum, hos Angelorum in caelo concentus audiuit, Apoc. c. 5. *Et vidi, & audiui vocem multorum Angelorum in circuitu throni, & animalium, & seniorum: & erat numerus eorum millia millium, dicentium voce magna: Dignus est Agnus qui occisus est, accipere virtutem & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & benedictionem.* Sed & alia cantat, quae in celsissima illa aurium voluptate ante [illegible], & audiuerit, Apocal. c. 7. *Et omnes Angeli stabant in circuitu throni, & seniorum, & quatuor animalium: & ceciderunt in conspectu throni in facies suas, & adorauerunt Deum, dicentes: Amen. Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro in saecula saeculorum. Amen.* Neque dubium est, quin & Angeli cum [illegible] [illegible] illis beatorum [illegible], [illegible] illud caelestis canticum, *Alleluia.* O [illegible]! o [illegible] [illegible] & gaudij quis [illegible] vel etiam [illegible] hominum [illegible],

cuius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible], non dulcissimus [illegible], sed [illegible] [illegible] symphoniae? O mors [illegible], & transfer me e valle [illegible], in [illegible] [illegible], [illegible] ab hominibus, et [illegible] Angelis.

CAPUT III.

OFficium Angelorum fere quadruplex. Sunt CANTORES, sunt ORATORES, [illegible], PROTECTORES, [illegible] DUCES. [illegible] & [illegible] [illegible] est. Deum semper amant, & nunquam non laudant. Sic amant ut [illegible] Deum, sic amant ut [illegible] & [illegible] laudis harmonia collaudent. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Domino [illegible]. Et tanti Deus hoc [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Angelorum & nobilissimos voluerit esse praecentores. Dicimus illud trisagion, SANCTUS, SANCTUS, SANCTUS, Seraphim [illegible]. Hoc [illegible], & dum [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] argumentum est, & ardentissimi affectus, Deum ardentius atque ardentius amandi, & [illegible] [illegible] propius ac propius accedendi: [illegible] [illegible] [illegible] & faciem, [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] Deum [illegible], duo haec maxime necessaria sunt: REVERENTIA & AMOR: Suprema hoc faciunt Angeli: & quid nos [illegible] [illegible]? *Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore:* [illegible] Rex David, Ps. 2. [illegible] [illegible], amor sine [illegible] [illegible] vult Deus; sed [illegible] & [illegible].

Alterum Angelorum munus: ORATORES sunt [illegible] & [illegible] [illegible] offerunt Deo. Testes [illegible] ipsos Angelos e quibus unus aliquando [illegible] Tobiae, cap. 12. *Ego*, inquit, *obtuli orationem tuam Domino*; hoc ipsum alius Angelus, Cornelio Centurioni [illegible], Act. c. 10. *Orationes tuae, & eleemosynae tuae ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.* [illegible] [illegible], narrat ille arcanissimorum conscius, & vere Dei [illegible] [illegible], Apoc. c. 8. *Et alius Angelus venit, & stetit ante altare, habens thuribulum aureum, & data sunt ei incensa multa, ut daret de orationibus Sanctorum omnium.* In hunc modum & sancti Patres

loqui

[illegible] pagina. Verum [illegible] Bernardus (Serm. [illegible]) [illegible] Angeli [illegible] [illegible] Sed [illegible] An- gelos [illegible] [illegible] calamitatis nostrae [illegible] Sed quid [illegible] [illegible] Deo, quod [illegible] [illegible] de An- gelis [illegible] Dei Maiestas [illegible] coelis [illegible] incolae, Nonne omnes sunt administratorii spiritus, ad Hebr. 1. [illegible] Mittam, in- quit, Angelum meum qui praecedat te, & custo- diat in via, & introducat in locum quem prae- paravi. Exod. c. 23. [illegible] Bernardus (Serm. in Cant.) Quis, inquit, [illegible] o benigni Principes [illegible] apud Dominum Deo [illegible] hominem [illegible] [illegible] Sed & [illegible] est [illegible] Angeli, & [illegible] Hilarius [illegible] in Ps. 129. Angelorum, inquit, non eget natura Dei, sed imbecillitas nostra [illegible] ad rogan- dum & promerendum [illegible] [illegible] opera alia [illegible] Inter opera bona, optimum

est [illegible] & [illegible] Angelis [illegible] Bernardus [illegible] Dei [illegible] An- geli [illegible] [illegible] ab Ange- lis [illegible] Dei [illegible] [illegible] Dei [illegible] [illegible] [illegible] Gregorius lib. 4. Dial. c. 11. Quid est, inquam, [illegible] Tempore eodem, [illegible] Tobias, & Sara, haec in Rages urbe Medorum, ille in Ninive urbe Assyriorum, [illegible] hoc eodemque tempore [illegible] preces, Deo [illegible] Tobiae lo- quitur c. 3. Missus est Angelus Domini sanctus Raphael, ut curaret eos ambos, quorum uno tempore sunt orationes in conspectu Domini reci- tatae. [illegible] Angeli. [illegible] [illegible] & [illegible] habent in [illegible] hae Ange- li commendatione, Deo [illegible]

Tertium Angelorum munus: [illegible] [illegible] Dei [illegible] in sepulchro ad [illegible] in coelum [illegible] ad [illegible] obsequium Angeli [illegible] opera. Sed hoc [illegible] Deus, [illegible] nostri [illegible] [illegible] Deus [illegible] nostros [illegible] & ad nostram [illegible] [illegible]

Quartum Angelorum munus [illegible] [illegible] Regius Psaltes, Ps. 90. Angelis suis, inquit, mandavit de te, ut custodiant te in

[illegible] in [illegible], [illegible] voluntatem [illegible] Angelorum, [illegible] quid vult, [illegible]. Vti verò [illegible] hominis, [illegible] regio, provincia, [illegible], [illegible] habet [illegible] Angelum & [illegible], [illegible] Reges in [illegible] regno, sic in [illegible] [illegible] sunt Episcopi [illegible] illi [illegible] Episcopi & [illegible], [illegible] maiestate, [illegible] [illegible].

Quamvis [illegible] Angelorum [illegible] sunt, & [illegible], vt quoties velint, à parte sua [illegible] habeant [illegible], [illegible], sine [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] talis. *Cùm esset Iosue in agro [illegible] [illegible], leuauit oculos, & vidit virum, [illegible] contra se, euaginatum tenentem gladium, [illegible] ad eum, & ait: Noster es, an ad[illegible]? [illegible] respondit: Nequaquam: sed [illegible] princeps exercitus Domini, & nunc [illegible].* Iosue c. 5. O verè [illegible] Angeli [illegible] [illegible], modò hanc, modò illam [illegible]. Populo suo [illegible] Deus [illegible], inquit, *[illegible] Angelum, & [illegible] Chananæum, & Amorrhæum, & Hethæum, &c.* Exodi ca. 33. [illegible] [illegible] bo[illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible] [illegible] legiones [illegible] [illegible] pro se habet [illegible].

◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊◊

HORA VII.

Disce Mori & cogita

Si mihi hæc ipsa hora moriendum esset, quid facerem? Cur ego id ipsum iam non facio?

Disce Vivere: tua verò sit vita.

FORTITVDO IN

[illegible].

Resistite diabolo, & fugiet à vobis Iac. 4. *[illegible] & confortetur cor vestrum, [illegible] qui speratis in Domino.* Psalm. 30. [illegible] *homo plus [illegible], eò magis [illegible].*

Disce Orare & considera.

CONSIDERATIO IN

Angelorum in homines officia.

CAPVT I.

ANgelus [illegible], [illegible] in [illegible] [illegible]. Videtur [illegible] Deus, [illegible] Angelorum in nos beneficia, in Raphaele Archangelo, [illegible] [illegible] voluit [illegible] [illegible] in Tobiam [illegible], & [illegible] ad parentes. [illegible] [illegible] in Raphaelem & Tobiam [illegible] cap. 5. *Egressus Tobias, invenit iuuenem splendidum, stantem præcinctum, & quasi paratum ad ambulandum.* [illegible] [illegible] & [illegible] Angelus [illegible] Deus [illegible] [illegible]. [illegible] Hieronymus [illegible] cap. 18. Ma[illegible] Magna, inquit, dignitas est animarum, quòd habeat vnaquæque ab ortu [illegible] in custodiam Angelum delegatum. [illegible] [illegible] peregrinationis comes, splendorem [illegible] describens Matthæus, ca. 28. *Aspectus eius, inquit, sicut fulgur, & vestimentum eius sicut nix.* [illegible], & paratus ad ambulandum, [illegible] ad cœlum.

CAPVT II.

SVam [illegible] & [illegible] Tobiam [illegible] [illegible]: *Gaudium, inquit, tibi sit semper.* Hoc [illegible] Angeli, hoc [illegible] [illegible] gaudium, [illegible] [illegible], cum [illegible] & [illegible] in [illegible], [illegible]: *Non contristabit iustum, quidquid ei acciderit.* Prou. cap. 12. [illegible], [illegible], Angelus [illegible] *Tobia gaudium tibi sit semper,* [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] *gaudium tibi sit semper.* [illegible] Thessalonicenses [illegible] Paulus, ca. 5. *Gaudete, semper.* Quæ [illegible] causa [illegible] [illegible]? [illegible] ego [illegible], ait Angelus: *Ego ducam & reducam.*

[illegible] tam. Hæc illa [illegible] causa [illegible] est, [illegible] Angelus [illegible] modo [illegible]

CAPVT III.

SOlatur nos. Dum hic degimus, & hanc [illegible] vitam [illegible] [illegible] semper assistunt. [illegible] In singulis [illegible] dies, [illegible] in singula [illegible] momenta, [illegible] & quandoque [illegible] Sed [illegible] [illegible] Angelus: *Vultus animi esse,* [illegible] *à Deo* [illegible] [illegible] AETERNITATEM [illegible] Angelus, quandoque etiam [illegible] (*Iudic. ca. 2.*) [illegible] Verum ad solandum & exhortandum [illegible] *Fratres animo esse, in proximo est, vt à Deo curemini.*

CAPVT IV.

CAcodæmonis [illegible] *Audi me* ([illegible] Angelus *cap. 6.*) [illegible] [illegible] fuge, fuge, hanc tibi periculum [illegible]

[illegible] quod [illegible] [illegible] sed [illegible] [illegible]

CAPVT V.

A Caco dæmonis [illegible] Tobias, [illegible] Angelus [illegible] Tobias, [illegible] Angelus & voce [illegible] *Resistite diabolo & fugiet à vobis.* [illegible] crocodilo, qui, [illegible] [illegible] Tobia, [illegible] crocodilum, [illegible] Angelum [illegible] Tobias [illegible] *Apoc. cap. 12.* *Tunc Raphael Angelus apprehendit dæmonium, & religauit illud in deserto superioris Ægypti,* [illegible]

CAPVT VI.

VT fratres [illegible] *Tobia fratres,* [illegible] Angelus, [illegible] *Apoc. c. 12.* [illegible] *fratrum* [illegible] [illegible] fratris [illegible] [illegible]

[illegible]

CAPVT VII.

[illegible]

CAPVT VIII.

[illegible]

CAPVT IX.

[illegible]

[illegible] Deum [illegible] & [illegible] Temperantiæ ac Misericordiæ [illegible], & decidit [illegible] & gubernare non firmare. [illegible] Bona est oratio cum ieiunio & eleemosyna, [illegible] spargit, [illegible] abstinentia & deprecatio, [illegible] & pia liberalitas non commendat.

CAPVT X.

OMni beatorum genere cumulat Tobias, [illegible] compendio dicetur. Tob. c. 12. Bonum, inquit, [illegible] & Cornelius de Angelo, Act. 10. qui ei viam ad fidem & ad cœlum patefecit, familiarissimo colloquio: [illegible] & [illegible] de suo [illegible] Angelo, [illegible] quod [illegible] hi oculi castissimi, hæ purissimæ [illegible] & [illegible], & homines, dies noctesque illud unicum [illegible]: Deum ama, ama Deum, cætera omnia [illegible] ob Deum non amanda; [illegible] homo [illegible] tam [illegible] impendis amicitiis. Audiamus modo [illegible] doctores nostros, boni [illegible] per nos [illegible], [illegible] quod per nos [illegible]. Amicos [illegible] consiliumque [illegible] intelligentissimi sunt, [illegible] Angeli sunt & potentissimi, benefactores optamus: his liberaliores non habebimus; boni amicabus per nos replebimur.

CAPVT XI.

IN mortis luctâ defendit. Raphael sic Tobiæ [illegible], cap. 12. Tempus est, inquit, ut revertar ad eum, qui misit me: [illegible] nolite timere. Non est quod quis [illegible], medico Lazari [illegible] & me- [illegible] Angelus [illegible] in mortis, qui [illegible] post mortem [illegible] factum est, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. Luc. c. 16. [illegible] Angelorum ope [illegible] & iam tota [illegible] est ÆTERNITAS, hic [illegible], hic [illegible] conscientiæ [illegible] omnis generis [illegible], [illegible] hic [illegible] extremo [illegible] Sed [illegible] tu [illegible] Aspice, tu homo, quæ tibi [illegible] digitum [illegible]? In Christum crucifixum hos oculi [illegible], hunc Dominum tuum, pro te in crucem actum [illegible]. Sic centies, repete millies: Fiat voluntas tua, Domine, fiat voluntas tua, fiat, fiat. [illegible] peccata mea me terrent, sed sanguis tuus [illegible] fiat [illegible]. Hæc [illegible] Angelo ac Angelorum Regi commendare [illegible] via potest, qui hac via tendit ad ÆTERNITATEM.

CAPVT XII.

POst mortem etiam iuvat. Est credibile Angelos [illegible] paradisi [illegible] aliquid [illegible]. Sed illud plane [illegible] testimonio firmatum est, [illegible] ab Angelis [illegible] in singulis [illegible] quæ [illegible] (Franc. Suar. [illegible]) [illegible] ad æternas in paradiso nuptias, aut ad perpetuas in flammis vigilias & pœnas.

ipsi [illegible] *Archangeli descendit de cælo.* 1. Thess. cap. 4. Vox erat [illegible] Angelorum [illegible], Tob. cap. 12. *Benedicite Deum cœli, & coram omnibus viventibus* [illegible] *fecit vobiscum misericordiam suam.*

HORA VIII.

Disce MORI: & cogita

Quid mihi [illegible] *annis pluribus, si mors iam immineret? Cur ergo iam & agere & pati fortiter recusas?*

Disce VIVERE: [illegible] vita

CONSIDERATIO

[illegible]

Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet. Luc. 12. [illegible] *in omni vita pharmacum est, assidua mortis memoria. Quid agerem,* [illegible] *apparuit,* [illegible]

Disce ORARE: & considera,

CONSIDERATIO V.

Angelorum in Christum obsequia.

CAPVT I.

DEVM, hominem futurum nunciant. Gabriel in Galilæam, Nazareth [illegible] castissimæ Virgini [illegible] Ave [illegible] gratia plenam [illegible] Dei in utero concipiendi [illegible] explicaret, [illegible] Elisabethæ [illegible] fœcunditatem exposuit Luc. c. 1. *O beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.*

CAPVT II.

CHristum natum promulgant. Illustrius Angelorum gaudium in orbe nostro [illegible] nec auditum nec visum, quam cum illa [illegible] Alleluja [illegible] *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Sed & [illegible] Luc. cap. 2. *O beati pauperes* [illegible] *ipsorum est enim regnum cælorum.*

CAPVT III.

CHristo fugam adornant. [illegible] Angelos [illegible] infantis [illegible] Orientis [illegible] Herodis [illegible] declinare [illegible] Herodis [illegible] Iosephum [illegible] Ægyptum [illegible] Angelus Matth. 2. *Surge, inquit, accipe puerum & matrem eius, & fuge in Ægyptum, & esto ibi usque dum dicam tibi.* [illegible] Nos quidem pro rege [illegible] ne tibi grave sit [illegible] Ioseph [illegible] Sed [illegible] in Ægypto [illegible] Ægyptum [illegible] Herodis [illegible] Israël. *O beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, illorum est enim regnum cælorum.*

CAPVT IV.

ESurienti Christo ministrant. Matt. 4. Post [illegible] *O beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur.*

CA-

CAPUT V.

MOestum & orantem in horto Christum salutemus. Cum Dominus ad [illegible] locutus, etiam ante crucem & agonem, [illegible] sanguine [illegible] guttas, tantum non exanimis, inter pavorem & moerorem luctaretur, velut [illegible], in terram se abjiceret, angoribusque supremis circumflueret. *Apparuit illi Angelus de caelo, confortans illum.* (Luc. c. 22.) Illum ipsum a quo creatus, a quo in aeternum beatus [illegible]. Heu, spectaculum! [illegible] Dominum, terrae affusum, viribus deficientibus labantem, pallidum, [illegible] sanguine sudantem, tristitia oppressum jam morti proximum cernere. *O beati qui lugent! quoniam consolabuntur.*

CAPUT VI.

CHristum resuscitatum annunciant. Dum in cruce Rex caeli animam ageret, Angeli velut moerore abstinent, inter impios [illegible], in sublimi terra splendore cessarunt, nec mirum: ipsa gemebant saxa, terra trepidabat, [illegible] caelum [illegible] parabat, atque stellae in [illegible] & lugebant. Sed ipsi [illegible] a tanto flagitio vultum avertebant, & velo tegebant; ergo & Angeli, pro ut dignum erat, moerebant. Sed etiam Christum resuscitatum, [illegible] veste potius splendentem & candidam [illegible], crucifixum Nazarenum ad vitam rediisse nunciant, sepulchri amictus linteos ostendunt, resurgentis locum monstrant, gaudium verum, discipulis laetitiae nuncium afferunt, & ut in Galilaeam migrent, illis imperant. Licuit dicere: post grandem luctum, [illegible] Angeli. *O beati mites! quoniam terram possidebunt.*

CAPUT VII.

CHristum in caelum ascendentem comitantur. Admirandum prorsus fuit hoc iter Domini ad caelum. Homines per aera [illegible], sua gradi posse, primo evidenter Apostolis, cumque [illegible] oculis obstupescendam hanc in caelum profectionem spectarent; & subvecta nubes, velut sella regia, Iesum domi-num exciperet, [illegible] ecce duo viri adstiterunt juxta illos in vestibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilaei, quid statis aspicientes in caelum? hic IESUS, qui assumptus est a vobis, sic veniet, quemadmodum vidistis euntem in caelum. Act. cap. 1. En iterum duo Angeli ([illegible] Regis [illegible]) in albis [illegible] veste, triumphantem Dominum [illegible] adsunt, simul etiam [illegible] ad tribunal, & judicium. *O beati pacifici! quoniam filij Dei vocabuntur.*

CAPUT VIII.

VEnturum Christum judicem significant. Nil certius hoc judicis adventu [illegible], ipse praemonuit: *Cum venerit filius hominis in Majestate sua & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suae.* Matth. 25. Nullus ergo Angelorum deerit, qui Christum tunc comitetur, *& omnes Angeli cum eo.* Aderunt universi, & velut comitatus aulicus, parebunt. [illegible] Angelos in corporibus supra humanam dignitatem & formam elegantibus, omnium se aspectui exhibituros. Cum enim judicium hoc apparatu maximo, summa gloria sit transigendum, [illegible] habitu splendorem prae se ferent, qui augendae judicij huius majestati, omnium oculis cernantur, quod si vere tales visi sunt Angeli, ([illegible] Luc. 24. 4. Act. 1. 10.) & Domino suo crucem praeferant, credibile est in assumptis corporibus haec facturos. *O beati sunt misericordes! quoniam misericordiam consequentur.*

HORA IX.

Disce MORI: & cogita

Et quando, iam moriendum mihi erit, omnes orbis delicias ac voluptates aestimabo? Cur ergo illas tanti nunc aestimo?

Disce VIVERE: tua vero sit vita

PERPETUA MORS

Mortificate membra vestra, quae sunt super ter-

pam. Coloss. c. 2. 5. Ille demum terrendus est spiritali vinere, qui quoandiu vinit, sibique ipsi magis magisque moritur.

Dic, Ora, & considera.

CONSIDERATIO VI.

Angelus & homo inter se collati.

DISCRIMEN I.

ANgelus, velut filius in arce regia natus & educatus Rex est, verus regni hæres: nunquam dilligent, paternam sibi nunquam habere finibus. Homo tamquam filius hac quidem ignobili & fordida prodit origine: non sine ingenti labore, assidua lucta, continua miseriis ac ærumnis, Dei fauorem & cæli regnum consequitur, & nisi longos ac continuos labores & dolores, sint omnes conatus frustra valde, fecitque omnia. Ergo Angelis vt filijs, hæreditatibus et nobilitatibus obtingit regnum.

DISCRIMEN II.

ANgelus, vnico oculi intuitu penetrat, perlustratque omnia. nos vnum ex alio colligimus, nec sine tædio & morosè ratiocinamur: & adeò angusti oris est mens nostra & intelligentia, vt, si quid plusculum subtilitatis, grauiter est se intelligendum. Terra cælo comparata, punctum: homo Seraphico collatus formica est. Theologorum eruditissimi, ad æstimam Angelorum periti, simul balbutientes, & alphabetarij, quam verè Ecclesiastes, cap. 1. *Cunctæ res difficiles, non potest eas homo explicare sermone.* multa scrutamur & indagamus, & nec ea quidem penetramus cogitando, quæ oculis incurrunt intellectui, hæc nostra, non capimus; & qui tandem illa cæli arcana penitus perscrutabimus? Elanguit & fessi cæcitate miseri fallimur, & crebrò vanissimas coniecturas aut ignorantias, pro veritate sciendis scimus adesse nobis. Scire nullorum vtilissimum est, aliis plerisque, omnia nescire non scimus.

DISCRIMEN III.

LOco, ubi quasi dispari Angeli habitant & homines: Cælicolas dixerim alte, ô mortales velut terre sequuntur incolam. Nos parietibus clausi, in fordibus & ergastulo vinculis, in combusto pago degimus, & tamen gemitus atque procenis nostris, nostras ædes & palatia iactamus. Angelum Deus sine ullo corpore, vt illum illa carceris, perpetuo lucem circumfusam, miserè compedibus. Angelus è cælo in terram, inde in cælum, & quoquo vult, liberrimè commeat & celerrimè. Angelus à Deo conditus, primum nobilitatis donatum, sex millennium dictum praeunt hominem, cuius caducitatis pars (conspicimus) mirum factum est, sed sciat compactis. Angelus ab omni labe immunis nullum pendit vectigal morti, homo, ipsa pulvis, ad mortem lento sensim defluit, tandem sit cadaver, & abijcitur: nec ante hac vllus redditur, quin sibi præbeat vermibus, expectationem squalore, quod sola non alit, tales futuros olim, quales nunc sunt Angeli: *Oportet mortale hoc induere immortalitatem.* 1. *Cor. c. 15.*

DISCRIMEN IV.

VOluntas Angeli efficacissima, memoria tenacissima, iudicium electioque rerum immobilis. hic nos omni malacie piorsus infirmiores sumus, malè iudicamus, sæpe peiora eligimus, animam autem pirò, eamque illam moueo lucrum plaudam: humana diuinis, caduca æternis anteponimus: constantem & firmam in statum constamus. Velle nostrum & pigrum & instabile est. *Vult & non vult piger. Prou. c. 13.* Memoria nostra, pene dixerim, nulla est, in quo planè labilior, quæ validissimè retinemus: quoties, vix a facto confessionis tribunali abimus, & tamen mens reponimus, peccata iam si defleta, breui velut obliti, denuo perpetramus, damnatissima oblivione. Ob hoc ipsum Chrysostomus, audientes fiant non semel, vehementer mirari sæpe professus est (*Hom. 1. ad Pop.*) Erant Antiochiæ frequentes etiam mores: videbantur ijs etiam peccatorum moueri, & in pœnitentiam flecti. Sed quamdiu durabat hæc motuum commotio? quamdiu sunt verba inanes, pauci post dies, omnia in ventum & vanam obliuionem abibant, neque vt ante, passim omnes in veterem vitam redibant. Sic videmus, hæc memoriæ nostræ labes est, iam peccatis doluimus, mox iterum hilariter peccamus. Sic pigrum Velle, facillimè sepelit malignæ obliuio. Accedit & quis si tamen remedium, est Deum ad scandalum de se supplicium mittat.

DISCRI-

DISCRIMEN V.

FOrmam [illegible] quamlibet [illegible] ipsâ [illegible] [illegible], et [illegible] delapsos [illegible] [illegible], [illegible] Deorum vel [illegible], [illegible] soli non [illegible]. Sed [illegible] purpurissa [illegible] gemas; vel [illegible] tingat [illegible] [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], sed nec ipsius amplius [illegible], & ad speculum [illegible], QVAE [illegible] Venerem, [illegible] [illegible] Adonidem, [illegible] laudatissimæ Helenæ [illegible]. Non [illegible] fragile, sed [illegible] est; humana forma, & [illegible] Angeli, [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] in [illegible] [illegible] elegantias [illegible], & [illegible], [illegible] digna [illegible] vel [illegible] Angelo. [illegible] quidem [illegible] [illegible], sed quam [illegible] [illegible] est [illegible] collatum Angelorum pulchritudini, cum [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Narrat [illegible] [illegible], [illegible] Romana [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] Angelos (ita [illegible]) [illegible], vestis illorum [illegible] [illegible] coli colorem [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] aspectu [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] decora [illegible] longè [illegible] & [illegible] [illegible] Angelum. [illegible] Dei [illegible] effigies Angelus [illegible]. De [illegible] [illegible] cap. 28. *Tu [illegible], inquit, [illegible] Dei plenus sapientia & perfectus decore. In deliciis paradisi Dei fuisti.* Sic [illegible] hominum [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] est, Angelorum [illegible] [illegible].

DISCRIMEN VI.

FOrtitudo & [illegible] Angelorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] quidem [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible] & [illegible] est [illegible] Stellis & orbibus [illegible] [illegible] Angelis, [illegible] Thomas Aquinas loquitur, [illegible] possent [illegible] [illegible], [illegible], plantas, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] producere, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] illuminare, cœlum [illegible], terram [illegible], [illegible] [illegible] ([illegible] [illegible] [illegible] elementorum [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] possunt. [illegible] facile illis est [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] corpus ex aere [illegible] [illegible] [illegible] & aquas [illegible] in [illegible] [illegible] habent Angeli ad omnia [illegible] & [illegible] [illegible] hæc omnia [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] Angelus [illegible] cœlum tot millibus [illegible], velut per [illegible] [illegible], rotatu [illegible] [illegible] ac [illegible], ut [illegible] hora [illegible] [illegible] [illegible] millia [illegible] Germanicorum [illegible], & hic [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], incredibili [illegible] velocitate, [illegible] [illegible] Angelus, & [illegible] hoc brachium sit, quod [illegible] [illegible] [illegible]? Et quæ [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] nostra [illegible] [illegible] ca. 5. *[illegible], inquit, qui [illegible] ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem.* Hæc fortitudo ac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], cap. [illegible]. *[illegible], quia [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible].*

DISCRIMEN VII.

ERgo, quid non [illegible], [illegible] formosulæ, [illegible] [illegible] genus, [illegible] nostram [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] Angelus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] David Ps. 8. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. *[illegible] [illegible] minus ab Angelis* [illegible] [illegible] [illegible], propria Christi est. Paulus [illegible] [illegible] [illegible] Heb. 2. ca. *Eum autem, inquit, qui modico quam Angeli minoratus est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & honore coronatum.* [illegible] Angelus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Angeli, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ac [illegible] [illegible] [illegible], galea, clypeo, lorica [illegible]; *Militia est vita hominis*

super terram. Iob. c. 7. [illegible] in hac statione, [illegible] [illegible] [illegible], nunquam non pugnandum. Angeli [illegible] nectare & ambrosiâ fruuntur, gaudijs aeternis non fatiantur. [illegible] lacrymas [illegible] David, Psal. 79. *Cibabis*, inquit, *nos pane lacrymarum, & potum dabis nobis in lacrymis, in mensura.* Isaias: *Dabit vobis Dominus*, ait, *panem arctum & aquam breuem.* Isa. c. 30. Certè nunc Angelis non plurima dissimillimi sumus. Ipsa [illegible] [illegible] olim ex plurimis [illegible] quàm dissimillimi. Veruntamen [illegible] est: *in resurrectione neque nubent, neque nubentur; sed erunt sicut Angeli Dei in caelo.* Matth. cap. 22.

HORA X.

Disce MORI: & cogita

Quos maximè hostes, & quos potissimum, amicos habebis in morte? Diabolos, & Angelos. Cur ergo nunc amicis tuis non assimilaris? hic hostibus non resistis.

Disce VIVERE: vt vero sit vita

DESIDERIVM CÆLESTIS patriæ.

Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini. Ps. 83. Ah, cui non sordeat terra, cum caelum cogitat! [illegible], [illegible] Deum semper cogitans, quidquid [illegible], [illegible] putat.

Disce ORARE: & considera:

CONSIDERATIO VI.

Quæ Angeli in hominibus oderint, mirentur, ament.

CAPVT I.

AVersantur quidem Angeli, quidquid vitiorum videtur, [illegible] [illegible] in vitijs CALOREM, TVMOREM, [illegible]. Calorem irae & inuidiae, tumorem superbiae, [illegible] [illegible]. Irae calor quidem [illegible] [illegible] est, vt verè dicat Chrysostomus: Ira quasi [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] nihil nisi cruenta loquatur, & [illegible] [illegible]. Ira [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plena, [illegible] [illegible] [illegible] effunditur, quandoque etiam voces per [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] semper in igne habet, vnde vel verbis [illegible], [illegible], & [illegible]. De [illegible] [illegible] dixit Seneca: Nulla pestis humano generi pluris stetit. [illegible] [illegible]. Iob ca. 5. *Virum stultum*, inquit, *interficit iracundia, & paruulum occidit inuidia.* Ira, [illegible] & [illegible] [illegible] est, ferreos habet [illegible], & [illegible] igneis [illegible] plenas. Hinc [illegible] Augustinus [illegible] rogans, Ne, obsecro, inquit, fratres karissimi, ne tantum malum nobis [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] à Deo, [illegible] bellorum, [illegible] calamitatum, [illegible] [illegible]. Paulus, & [illegible] & [illegible] ad Eph. c. 4. *Omnis*, inquit, *amaritudo, & ira & indignatio, &c. tollatur à vobis: estote autem inuicem benigni.* Nam *sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem: sic homo iracundus suscitat rixas.* Prou. c. 26. Malum calorem, [illegible] ignis, [illegible] [illegible] & [illegible] oderunt Angeli.

Atque [illegible] & [illegible] [illegible] est INVIDIA, oculos & cor [illegible] [illegible] Salomon. Prou. c. 14. *Vita carnium*, inquit, *sanitas cordis; putredo ossium INVIDIA.* Hominum plerumque pessimi sunt, qui aliorum [illegible] [illegible], alienis [illegible] [illegible], calamitatibus [illegible], [illegible] [illegible]. Et quid alteri alterum [illegible]? Et cui tandem [illegible] [illegible] ergo & [illegible] dignus est, malo! [illegible] malitia [illegible] est, & [illegible] quod [illegible] illum [illegible] [illegible]? Qui [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] vult, illam [illegible] diligat, quam [illegible] [illegible] [illegible], quae & [illegible] est & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], est amor ÆTERNITATIS. Caelum vis [illegible]? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] gaudent [illegible] [illegible], [illegible] nec Angeli hanc à Diabolo [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] id dictum putamus Sap. 2. *Inuidia autem diaboli mors introiuit in orbem terrarum: imitantur autem illum qui sunt ex parte illius.* Aut ergo inuidiam pone, aut Angelos & caelum amisisti.

CAPUT II.

NEc SVPERBIA [illegible] Angeli [illegible] *qui facit superbum* [illegible] Angelum [illegible] superbiam [illegible] Sic Angelus [illegible] Vide [illegible] superbos [illegible] Angelos superbos [illegible] Ex Angelo fecit diabolum superbia [illegible] Goliathum prostravit, Amanum suspendit, Nicanorem discerpsit, [illegible] Antiochum, Pharaonem submersit, [illegible] Sennacherib. [illegible] & non perdidit SVPERBIA.

CAPUT III.

NEc [illegible] Angeli [illegible] in castitatem [illegible] Alexandrum & Gabriel [illegible] O homines [illegible] Raphael [illegible] Deum [illegible] Angeli verò [illegible]

[illegible] Veneris & Cupidinis [illegible] Angelis & [illegible] Angelum [illegible] Camillo [illegible] Deum [illegible] Angeli [illegible] Angelus.

CAPUT IV.

ET quod Angeli [illegible] Angelus [illegible] Nil [illegible]

[illegible] ... gelliſſimum eſt.

CAPUT V.

SEd [illegible], quod Angeli, [illegible] Sapientiae [illegible]. Oraculum à Christo eſt, [illegible] ſanitatem in totum corpus redundare. [illegible] cap. 11. *Si oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.* Angeli [illegible] Deum aſpiciunt. [illegible] Sancti [illegible] Deum [illegible] ... Ita [illegible] Deum [illegible], & hoc Tobias [illegible] Tob. cap. 4. hoc David [illegible] Pſal. 15. *Providebam,* inquit, *Dominum in conſpectu meo SEMPER*; [illegible] Rex David [illegible], in domibus, in templis, [illegible] Deum [illegible]. Tunc bona eſt actio, [illegible] in Deo. Multa ſaepe agimus, [illegible], oramus [illegible] Deo placendi [illegible] Deum [illegible] à Deo [illegible] Deum [illegible] ... Attende tibi, ô homo, & [illegible] ... Deum [illegible]. Non praeterit illum omnis cogitatus, & non abſcondit ſe ab eo ullus ſermo. [illegible] Deus [illegible], illum [illegible] Deus [illegible] Clemens Alexandrinus [illegible] ... Hac [illegible] Deum [illegible] ... *ſemper* [illegible] ... B. Dorotheus [illegible] ... *ſemper Deum* [illegible] Prov. c. 15. [illegible] *ſunt oculi* [illegible] ... Deus [illegible] ... ô homo, [illegible] ...

HORA XI.

[illegible] M O R I [illegible]

An in extremo [illegible] ...

[illegible] VIVERE [illegible]

CONSIDERATIO PRAESENtiae divinae.

Opera omnis carnis [illegible] *& non eſt quidquam abſconditum ab oculis eius.* Eccl. cap. 39. [illegible] ... Deus [illegible] ...

[illegible]

Disce ORARE i& considera.

CONSIDERATIO VIII.

Virtutes Angelorum.

VIRTVS I.

PVRITAS, innocentia, castitas summa. Cælestes hi genij nullam vnquam liberè contraxerunt, castissimi Numinis amici. hos enim allocutus Deus, Gen. c. 11. *Venite*, inquit, *descendamus, & confundamus ibi linguam eorum.* Angelos ad hanc descensionem cum humaniter invitatos, Augustinus affirmat (*l. 16. de Ciuit. cap. 5.*) Amat Deus sunt hos innocentissimos ephebos, post tot millium defectionem. Infans in cunis, innocens Angelus dicitur; tamen in paradiso, a- [illegible] delinquit, & primus mox [illegible] fuit. In nullum beatorum spirituum hoc dici potest, quos & Christus laudans: *Erunt*, inquit, *sicut Angeli Dei*, quod si nostram in alijs similitudinem amamus, Angelis, hoc quis charior erit, quo castior, quia sic ijs similior. Ideo pudicissimam Iudith in castris hostium Angelicus defendebant; castissimam Susannam mortis fauces eripuerunt; Cæciliæ, Agnetis, Theodoræ sponsam [illegible] fuere. Vbi cor castum, ibi deliciæ Angelorum.

VIRTVS II.

OBedientia promptissima. *Nonne omnes sunt administratorij spiritus?* ad Hebr. c. 1. Cum iussa acceperint dictum, factum: confirmat hoc Psaltes regius. Ps. 103. *Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos flammam ignis.* ad virtutem, cū quā mouentur, celeritatē spectant, ad instar volatilis ignis. *Nunquid mittes* (ait Iob c. 38.) *fulgura, & ibunt & reuertentia dicent tibi: adsumus*, pluribus impensijs non fatigantur, parati semper: sic & vidi: *Videbitis* (ait Ioannes c. 1.) *cælum apertum, & Angelos Dei ascendentes & descendentes supra filium hominis*, vti fulgura, cum videamque Angeli, & nostis sese officijs offerentes dicuntur ADSUMUS, hęc omnium obedientiam vox est, adsum, ecce me, præsto sum, paratus ire, promptus facere, quicquid imperabitur. Tardè velle, nolentis est proprium, est

Liberter facientis citò facere, Sen. lib. 2. *benefic.* [illegible]

VIRTVS III.

AMor in Deum, & nos [illegible] Angelus Isaacum à gladio vindicavit; ancillam vilissimam solatus est Angelus; [illegible] cum Isaaci filio & [illegible] non indignatur. Angelus incendio Lothum eripuit; Tobiam incolumem, velut tabellarius, duxit & reduxit; Eliæ & Danieli Angelus [illegible] fuit, illi panem & fontem, huic [illegible] apposuit. Angelus Philippum ad Reginæ Candacis quæstorem Æthiopem misit; bono aegrotorum pauperum Angelus aquam Hierosolymis turbabat. Angelos amor pene [illegible] fecit; [illegible] in sinum Abrahæ, non vnus tantum Angelus deportauit. Suis nos manibus portant, ut offendamus, vel maiores natu filij fraterculos suos minores. Nemo tam impius est, quin gaudium creet Angelis, resipiscendo. Lacrymæ pœnitentium, vinum sunt Angelorum, ait Bernardus. Ab Angelis beatissimam Dei matrem & Ioannem Baptistam, cibos accepisse [illegible] complures asserunt. (*Francis. Suar. disp. 24. sect. 5. in parte 3. D. Tho.*) Actoris [illegible], [illegible] ministeria nunquam recusarunt Angeli. O charitas! quanta virtutum regina es, quam tamen vbique passim, in[illegible] & contempta iaces!

VIRTVS IV.

SVbmissio admiranda. In lege prisca, adorari se passi sunt Angeli. adorantis se ad illorum genua, prouolutique imo humi abiectus, adorauit tertios è cælo sibi parentes nuntios, ingens ille Abrahamus: non prohibuerunt. Binos adorauit & Lothus: non interdixerunt. Adorauerunt eosdem Iosue, Tobias, Manue, non reprehenderunt. Sed & alij hos ipsos adorarunt, non obstiterunt. Sed neque in submissionem deliquerunt; temporis decoro paruerunt. In nouâ lege, sui regis exemplo moniti, & velut si profecissent, facti submissiores, post eximiam Domini abiectionem. Nunc illi cultum deferri, seipse adorari vetuerunt. Viderant enim summum Deum ad Infimorum hominum pedes, non procumbentem tantùm, sed & lauantem. Adhoc deorum [illegible]

[illegible] spectaculum & quodammodo ap[illegible] temperantiae, infraque suam [illegible] ac [illegible] descenderant. [illegible] Ioannem in Pathmo [illegible] procumbentem, [illegible], [illegible] Angelus. Apoc. cap. 19. *Vide, [illegible] conservus tuus sum, & fratrum tuorum habentium testimonium IESV. Deum adora.* En ipsos coeli principes quodammodo seipsis factos esse meliores, miratur Gregorius, & : Quid est, inquit, quod ante Redemptoris adventum ab hominibus adorantur & tacent : postmodum vero adorari recusant? nisi quod naturam nostram, quam [illegible], postquam hanc supra se [illegible] conspiciunt, [illegible] sibi videre [illegible]. Imo etiam a nobis mendicant [illegible] Angeli, &, quod Caesares & Reges [illegible] fecisse constat, velle peregrina [illegible], [illegible] hospitium apud nos rogant; Sanctorum [illegible] complures [illegible] coram nos gestae [illegible] optimissimos hos mendicos [illegible] non semel refecerunt. In beatis illis [illegible] nec [illegible] quidem haerent [illegible]. Inde amor illorum & reverentia in [illegible]. Nam Christi nec felicissimum tempore, [illegible] [illegible] nec unquam in terris maiore numero [illegible], quam cum Rex illorum in extrema egestate, inter bestias hospitaretur: non [illegible], sed Domini viles [illegible], & [illegible] canas. [illegible] Christus, Luc. 9. *Qui me erubuerit & meos sermones, hunc erubescet filius hominis, cum venerit in Maiestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum.*

VIRTVS V.

TOlerantia constantissima illos etiam curandos suscipiunt Angeli, quos damnandos sciunt: neque ideo minus laborant in erudiendo homine, etsi noverint se frustra laborare. *Curavimus Babylonem*, aiunt, *& non est sanata: derelinquamus eam.* Hier. 51. 9. Hominem autem prius non deserunt, quam cum Diabolus [illegible] factum, ad [illegible] [illegible]. Quis aliter in homine [illegible], quis [illegible] in sua [illegible] colenda tam patiens, ut cum illam aut illam [illegible] non responsuram sciat, nihilominus tamen & illam colendo & [illegible] fodiendo [illegible] tamen tolerantiae sunt Angeli, vel etiam in desperatissimos. Ipse [illegible] Antichristus [illegible] habebit [illegible] Angelum. Vide quidem Iulianus Apostatam Angelum [illegible], sed hoc [illegible] [illegible], ut [illegible] [illegible]. Iulianus tamen [illegible] contumeliam [illegible] [illegible] moriens, non resipuit; sed & sanguinem, & blasphemiam, & execrandam animam [illegible]. Nos, si quem officij hic terrae [illegible], [illegible] [illegible], & cessamus: Angelorum ingenium longe a nostro discrepat. Angeli & centies & millies monent: quaeso te omitte hoc, oro fac hoc, & quo [illegible] [illegible] facimus, [illegible] [illegible] est eorum patientia, [illegible] tamen etiam [illegible] habent.

Ammoni & [illegible], & aegro, (Vitae PP. l. 5. c. 19.) Ioannes Thebaeus totis duodecim annis [illegible] & patientia & [illegible] nunquam cum minor [illegible] vel minore [illegible] dignatus est: sed morti iam proximus, [illegible] complexus, [illegible] : Hic homo, inquit, non homo, sed [illegible] Angelus est. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tot annis tamen [illegible] [illegible] [illegible] & modestia, & [illegible] inferior. Moses patientia, non Angelus [illegible], sed & Deus, cum Pharaonis quam Hebraeorum est factus. Angeli quam exist[illegible], hanc & amant in nobis tolerantiam [illegible].

Narrat Pelagius Diaconus e Graeco [illegible] 7. num. 31. quod mirifice roborat, [illegible] patientiam in rebus omnibus.

In [illegible] [illegible] solitarie habitabat [illegible] [illegible] & qui Dei causa [illegible] didicisset ACTAGERE & PATI. Domum [illegible] magna ex parte calum suis, cubile [illegible], somnum, vigiliae, cibus, [illegible], [illegible] quia, silentium, [illegible] palmarum, [illegible] [illegible] illi [illegible] omnis, [illegible] tamen aqua, [illegible] publici [illegible], sed non [illegible] [illegible] adeundam. Ergo, si quando sui medicus [illegible] prius [illegible] debuit, & ad [illegible] quasi in [illegible] [illegible], ad [illegible] [illegible]: neque [illegible] aquam bibit, quam vitam longam [illegible]. Hoc illi [illegible] pretiosam valde, [illegible] & [illegible] facientem, [illegible] [illegible] bis terve, quam vel semel [illegible], [illegible] ita [illegible] [illegible] aquae vicinam habitabat; ut [illegible] hydriam

suam

[illegible] implere valeat, [illegible] integram pedibus conteri debebat; atque tamen re- centem & frigidam aquam [illegible], nisi con- tinuo sibi [illegible], vbi fontem reperisset. atque [illegible] labore [illegible] at- que ad indignationem [illegible] concitarunt. Esto, vt alacrior iam calle ad notam sibi fonti- culam [illegible] properaret, [illegible] alas addidit non timor; [illegible] ac vix nonnihil vltra dimidium decursa. fauces are- re, linguam faucibus haerere, vox asperari, bra- chia langueré, pedes succumbere, [illegible] deficere, corpus pene totum contrahere, & solo affigi. atque [illegible] iam plane & fatigato gressu incedebat, meditatione, quam anx- [illegible], multa igitur secum disputans, pauca in omnes versare animum, ita demum secum ipse confabulari coepit. Et quis tandem, in- quit, [illegible] sibi feret, cum te non ferent pe- des amplius? Et fac immortalem te esse neque [illegible], quae tamen haec pene quotidiana cum tanta lassitudine excur- sio, vt tantam dispendium temporis, quo in- terim legere, meditari, precari commodius possem, dum ego totum, tam laboriose, & tantum itinere [illegible]. Cui [illegible] tanto stat precio, quanto mihi aqua[illegible] semper [illegible], per hiemem fri- gus [illegible]! Et cuius hic datur patientia, in [illegible] te assiduis molestiis? ignosce mi- hi Deus, non possum non indignari, & irasci habitationi meae tam incommodae.

Sed an nihil consilij est quo [illegible] mihi aut faciliorem aqualem [illegible] efficiam? Semper ne ego mille passuum decursum, vt bi- bam? profecto [illegible] tam longe à me distat [illegible]: quid si ergo illi [illegible] vicinior: illa [illegible] mihi non potest, neque enim [illegible] ad me [illegible] suum curret, ita prorsus, ita agam: sedem ego meam migrabo, & iuxta fontem [illegible] domicilium mihi figam: ita denique compendium reperero immensi labo- ris, quod necesse est, me quotidie fatigat! Et, ô me [illegible], qui non pri- dem in hoc consilium veni.

Vix haec [illegible], cum à tergo [illegible] insequentis strepitum aduertit, & aspicit in ipso ambulandi [illegible], videtque iuuenem sequi, qui numerat, quotquot ipse passus face- ret, accurate numeraret, ad quem illico senex. [illegible], inquit, quod [illegible] tacitum [illegible] facis, vt omnia vestigia mea passusque in digitos numeres? [illegible] olim, cum & mihi [illegible] dederit hoc [illegible]. Ne scis? ait Angelus (quem illa [illegible] credebat) ne scis, mi optime senex [illegible] missus sum, vt passus omnes & singulos numerem, quotquot tam ad fonticulum il- lum, simul & praemia in agendum cogitem, pro his vel singulis passibus, [illegible] in caelo rependenda. [illegible] & [illegible]. Cum [illegible] hoc affatu atton- itus [illegible] preces [illegible]: & [illegible] mi Deus, exclamat, quae tua haec bonitas in seruulum vilissimum [illegible] impatiente me, & iracundo, ego [illegible], & cessator [illegible], tanto tibi vendam pretio, vestigia vel singula? ignosce ô mi conditor, huic & ira- cundiae, & impatientiae meae; Et venia [illegible] consilio, [illegible] cogitaui, quod & dixi. Tuguriolum meum magis à fonte [illegible], quam [illegible], vt eam via crescat patientia, atque vt verbis manum adderet, non ad demoliendam suam casam sese accinxit, illamque dimidio insuper milliari à fonte remotam denuo erexi- tuam, vt ita plus passuum numeraret Angelus, plus praemiorum redderet Deus.

Et te, mi homo, quisquis es, tuus semper Angelus insequitur: nunquam à te abit: om- nem incessum tuum, passusque singulos ad numerum reuocat. passus tantum? cogitatus etiam, vel leuissimos; verba omnia, facta omnia, minima, maxima, in numerato habet. En, quam fidem tu habeas amanuensi? quid- quid agas actiones ille omnes numerat, pecca- ta tua [illegible] ille vel singulas [illegible] erogas numerat obolos: flagellis te castigas? numerat verbera; ieiunijs te maceras? nu- merat abstinentias: de [illegible] quid [illegible] numerat vigilias; Cupidinem Veneremque [illegible] numerat victorias, [illegible] numerat horas; animam meditatione pia in- struis? hic [illegible] horas numerat: mentem confessione purgas? hoc ille [illegible] numerat le- gis [illegible] scribis, laborans? hoc hic ille [illegible] numerandi munus negligit, modo tu Deo lau- dando legas, scribas, labores.

Ascitum habere te latronem etiam aliam, imo veterem ex Orco latronem, qui non potu-

[illegible], sed animæ insidiatur. Hic nostra custos [illegible] atque vestitus Angelus in suam perpetuæ refert omnia quæ facis, dicis, cogitas, si [illegible] poteras, verba, si [illegible] syllabas, si foeda meditatio cogitationes, si [illegible] neglexisti, horæ quadrantes, quando [illegible] peccato lethali es maculatus, omnia momenta numerat, dum [illegible] illud veniat, quo te inimicum Dei, exhæredem cæli, Divorum hostem, in sevum regnum casu irrevocabili præcipitet. Ah! mi homo per salutem tuam te oro, ut quoque (si sapis) numerare incipe, annos quos consumpsisti, dies quos neglexisti, horas quas perdidisti: sed & futuros dies horasque in numerum digere, si potes, cum nec hanc ipsam, qua tecum loquor, horulam mortis securam habeas demum ÆTERNITATEM quam numerare non potes, saltem cogita. Non absurde dicebat olim vir doctus: *Nuptias esse brevem & lætam cantilenam, sed habere longum & triste epiphonema.* Sic nos verissime dicimus: peccati cuiuscunque voluptas, brevis & lætitia est cantiuncula, sed longissimum habet & tristissimum epiphonema, tormentum ÆTERNUM. *O æternitas, ô æternitas, ô æternitas!* quam sæpe turpiter peccamus, quia te vix unquam serio cogitamus! ô ÆTERNITAS! Tunc in delitiis inter Angelos, aut in suppliciis inter diabolos duranda, & nusquam finienda. Attende, mi homo, horam an illorum amicitiam nunc ambias. Et hoc scito, tum denique te fore Angelis amicum, cum fueris TOLERANTIÆ & CASTITATI.

HORA XII.

Disce MORI & cogita

An non à mortis illo momento, unde tui pendet ÆTERNITAS supremum halitum, aut æterna salus, aut æternum excipiet æternitas. Cur ergo nunc per bonam vitam, ad optimam mortem me non dispositurissimum est, ut quicquid in extremo decessu, si quisque vellet fecisse, id modo saltem inceptas facere.

Disce VIVERE: tum vero in vita.

CONSIDERATIO

Æternitatis.

Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui. Ps. 76. Quidquid in mundi est vanum, breve, mirum nihilum est, ÆTERNITATI collatum: Et solus ille sincerum sapit, qui caducis his spretis, unam atque unicam sibi præfixit in terra cogitandam, in cælo assequendam ÆTERNITATEM.

Disce ORARE, & Considera.

CONSIDERATIO IX.

Cultus & veneratio sanctorum Angelorum.

CAPUT I.

Tobias pater, Filio & ocalis sibi restitutis. Tobiam accersens, *Quid possumus,* inquit, *dare viro illi sancto?* Cui filius: *Pater,* ait, *quam mercedem dabimus ei, aut quid dignum poterit esse eius beneficiis?* & cœpit enarrando percurrere, demum iterum: *Quid,* inquit, *illi ad hæc poterimus dignum dare?* quicquid demus, minus quam promeruit dabimus. *Et vocantes eum rogare cœperunt, ut dignaretur dimidiam partem omnium quæ attulerant, acceptam habere.* Et quid nos, nostro tutelari Angelo rependemus, pro tantis beneficiis, per tot annos in nos collatis? Ecclesiastici c. 33. *Si est,* inquit, *tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua,* & quo loco nobis erit, fidelissimus ille custos, qui cura & fide sinceriore nos tuetur, quam Reges & Principes possit omne regnum fidelissimum.

CAPUT II.

Angeli, cohonestare cultuque possumus assidue, quo ceteri Divorum, quos precibus, sæpe, honoribus tanquam Dei amicos demereamur. Angeli Deum assiduis frequentant laudibus, hoc crebrior apud nos æmuletur oratio Angelis, animum omnis purissimi, castissimam integritatem absque ullo tradiderunt, hanc illorum virtutem æmulandæ, frequentiora nos stimulant incitamenta. Angeli beneficientiam in nos largissimi sunt, id eleemosynis nostris quam imitari conamur.

Constantinus Imperator veré pius apud

Constantinopoli in vtroque maris Euxini littore, illustrissima duo templa condidit Michaëlis Archangeli honori. Imperator Iustinianus, eidem Archangelo Michaëli, aliisque Sanctis Angelis, sex magnifica templa à fundamentis erexit, teste Procopio, & hanc alacritatem Iustiniani docens, qui tot potentissimos perduelles in cœlo sub iugum misisset, amicum haberet, bellum facile & feliciter cum Vandalis habiturum. Seraphicus ille Franciscus, præter quadragenariabile ieiunium Ecclesiæ, alios insuper quadraginta dies inedia se maceraui, pro honore & cultu S. Michaëlis Archangeli. Anno à pariente Virgine millesimo, Otho III. Imperator Romanus, (scribit Petrus Damianus, in vita S. Romualdi.) Roma in Apuliæ montem Garganum, ad ædem S. Michaëlis, nudis pedibus contendit (sunt 50. milliaria Germanica) idque suasu S. Romualdi, vt crimen paulò ante commissum, hac corporis afflictatione expiaret.

CAPVT III.

CVm Angeli sint integerrimi spiritus, ab omni sorde carnis animique, vtique illis summo est gaudio & honori, cum quis eadem sese castâ integritate velle amicit, seque illis, quantum conando potest, reddit quam simillimum. Atque castitas Angelum, quot sanctorum hominum castam & cœlibem vitam quasi æthere agnouerant! nec in alio signo Grammaticis magis crediderim. verè dixit Hieronymus: esse angelorum felicitatis est, esse virginem, virtutis. Narrat Basilius, (Tract. de vera virginit.) Diocletiano & Maximiano in Christianos sæuientibus, Theophilam virginem, formâ & prosapiâ nobilissimam, cum à lictoribus in lupanar vt traheretur, ipsam illa esse precatam Michaëlem, sicut tutelam & sponsam, ô sancte castitatis, mitteret opem, & sponsæ suæ pudicitiam seruet. Hæc cùm, hoc vt & aliis lacrimis plena loquebantur pudicissimam ingressa, lupanar frustra, vt mox erat Christiana; lectura prostitui. Fuerunt quidem qui lenonis aditum, nemo qui ingressus. Sedebat Virgo & legebat, verecundissimo vultu ad omnem modestiam composito, adstabat iuuenis è cœlo, pulchritudine incomparabili, acutissimos igneos oculis spirabat, itaque flagitiosorum oculorum aciem spectare terrebat ingressos, vt impetum ira conuersi à Virgine arcerent. Et hic adolescens, inquit Basilius, Virginis protector fuit, vti virginitas Danielis Susannæ. Nemo amat Angelum, qui castitatem odit: vita casta, gratissimus Angelorum cultus est.

CAPVT IV.

QVæ porrò cultus alius velint, ætherea mentes, cœlestes hi Legati, suo ad suos nos exemplo docent: B. Paulus scribit omnes administratorios spiritus sunt, plenè officiis & obsequiis, tales & nos efficere, quos instituere.

Ioannes Carrera (Hist. Soc. li. 12. nu. 68.) castissimus iuuenis, in sanctitatis semper studio erga tutelarem Angelum cujusdam, eum hac ratione erat, tamque familiari compendio vsus, vt velut intimo cum amico, sua consilia sermonesque conferret, sæpe ad eum de rebus suis dubiis arduisque referret sæpe interrogaret, exquireretque consilium. Dumque in tam Sancti Angeli familiaritatem veniret, vti ab eo quotidie bonis assueuerit, ad coniunctam cognitionem è sermone, quamquam hunc aliquando consuetudinem Angelus intermisit, quod excitatus à se languente vti sim, non è culpâ propriâ non fuerit. Sed si hæc culpa fuit, certè per dies plurimos occultauit se Angelo, pœnas dedit. Cuius præsentiæ desiderio motus ad Deum placandum precibus ac ieiuniis adhibitis, tandem aliquando quod appetebat, recuperauit. Recepto in pristinam familiaritatem Angelo monuit, ideirco suam se occultasse præsentiam, quod ad orationem solicitatum, non protinus audisset: Deumque ab eo pœnas voluisse repetere, vt documentum ei esset in posterum, ne in surgendo tardius cederet.

Non Mathematicis, sed & Angelis amica est aurora: manè cum Deo, intendis de Deo loqui nos volunt, nec tamen vllo opere erga alios obstrepi. Sit optimum interpretantur, cum in alios obsequiosi simus, vti ceteris, vt quod operæ illis impendimus, id & promptè & alacriter impendamus, inuita & lenta ministeria vix meliora sunt iniquis. Placere non potest obsequium, quod alacritas & promptitudo non commendet, duplicem fert opem, qui celerem fert.

CAPUT V.

SUnt qui templa varijs muneribus colunt. Hi cereum, illi calicem, illi [illegible], pretiosam vestem, artificiosas imagines, calices aureos donant. Augustinus (serm. 3. de Nat. Dom.) Aequum est, inquit, [illegible] [illegible], & VOVERE & REDDERE [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Sed haec [illegible] à divitibus [illegible] expectantur. [illegible] munera [illegible]; è pauperum etiam [illegible] [illegible], quia Angelis oblata, non potest non esse gratissima. Ea verò sic ordinat [illegible] Augustinus, atque pretiosa & coelo [illegible].

1. Quicunque iram in alterum conceptam, [illegible], & Dei amore illatam iniuriam [illegible], votum obtulit ille, [illegible].

2. Si quis luxuriae caeno volutari consueuit, resipiscat tandem & excutiat sordes suas, & animo ad Deum [illegible] clamet: Benignissime Domine, misericordissime Deus, [illegible] [illegible] hactenus [illegible], hac vsque peccaui, te contempsi, legem tuam [illegible], carnis meae [illegible] satisfeci: nunc, ô mi Deus, ad te redeo, & [illegible] [illegible] meam [illegible]. Et hic obtulit candidissimam virginitatem, atque [illegible] Angelis.

3. Si quis [illegible] laborans, aerumnis aliorum exhilaratur, felicitate aliena [illegible], quod est peccatum, inquit Augustinus, usque ad mortem, promittat & ipse amare, [illegible] potius, quam [illegible] & [illegible]. Et hic votum obtulit, calice aureo donauit Angelos.

4. Si quis iniuriam intulerit alteri, aut etiam caedem fecerit, [illegible] abstinentia [illegible] [illegible] Angelorum tangat, [illegible] Deo [illegible] reconciliari [illegible]. Et hic votum obtulit, [illegible] Angelis.

5. Si quis alienam [illegible] capere [illegible] [illegible] [illegible], Deo & Angelis sic vovere: [illegible] [illegible] [illegible] & alios [illegible] castissimam. Satis, ô mea [illegible]gua, satis magis aliisque [illegible]; [illegible] posthac [illegible] [illegible] [illegible]. Et hic obtulit votum [illegible] ex optimo aere [illegible] Angelis.

6. Si quis se obstinet eleemosynas pauperum, [illegible] egenos aspernari, [illegible] [illegible], vovet hic Deo & Angelis, mansuetum liberalitatem. Hic quoque [illegible] [illegible] vestem dedit Angelis.

7. Si quis se humanae laudis [illegible] cupidum, arrogantem, iactabundum, insolentem [illegible] [illegible] in submissionem & modestiam. [illegible] hic offert & [illegible], Angelorum [illegible] pretiosissima.

8. Si quis [illegible] plus quam indulgeat, & [illegible] [illegible] studeat, vovet in sobrietatem & frugalem [illegible]. [illegible] votum obtulit & [illegible] [illegible] [illegible] Angelis.

9. Si quis languidum se [illegible], & ad [illegible] pia [illegible] & [illegible], alacritatem [illegible] & ad diuina [illegible]. [illegible] & hic votum obtulit: argenteam [illegible] ardentem lampadem suspendit Angelis.

Decora haec Angelis munera, [illegible] Augustini verbis [illegible]. Et cum haec omnia, inquit, [illegible] charissimi, offertis Deo votum placitum, & quasi remuneratis Christum. Et post haec veniet vobis benedictio, & vota vestra [illegible] ante tribunal Christi. [illegible], quam dulce erit, quando vota vestra [illegible], qualia sunt, Angeli ante conspectum diuinae Maiestatis obtulerint.

CAPUT VI.

SIngularis & Angelis acceptissimus, [illegible] [illegible] cultus est, *praesentiam illorum plurimam semper venerari.* [illegible] Bernardus. (serm. 12 in *Psal.* 90.) In quouis, inquit, diuersorio, in quouis angulo, Angelo tuo reuerentiam habe. [illegible] illo praesente, quod vidente me non [illegible]. [illegible] custos iste, [illegible] oculos suos & aures (hominum more loquimur) permagnos, semperque intentos habet, [illegible] [illegible], dicta, cogitata. [illegible]

cius

[illegible] est, [illegible] gratia [illegible] proponere [illegible] verba ac compendio, quibus suum Lucilium [illegible]: *Accipe*, inquit, *& quidem utile, & salutare* [illegible] *lum, quod te affigere animo volo. Aliquis vir bonus* (& quis melior custode Angelo?) *nobis eligendus est, ac semper ante oculos habendus, ut sic tanquam illo spectante vivamus, & omnia tanquam illo vidente faciamus. Magna pars peccatorum tollitur, si peccaturis testis assistat. Aliquem habeat animus quem vereatur; cuius auctoritate etiam secretum suum sanctius faciat. O felicem illum qui non actus tantum, sed & cogitatus emendat.* Sapientes idem, in alia epistola inculcans (l.11. Epist. 84.) *Sic certè*, ait, *vivendum est, tanquam in conspectu vivamus; sic cogitandum, tanquam aliquis pectus intimum inspicere possit & potest. quid enim prodest ab homine aliquid esse secretum? nihil Deo clausum est; interest animis nostris, & cogitationibus medijs intervenit. Sic intervenit, dico, non tanquam aliquando discedat.* Nil verius aut sapientius à calamo hominis non Christiani doceri potuisset. Verè omnium actionum nostrarum, Deum Deique legatos Angelos & arbitros & testes habemus, & quid enim cesserunt, aut non videant Angeli, qui videntem & scientem omnia sciunt, vident que oculo perspicacissimo perpetuò?

CAPVT VII.

CVpies fortassis, bonæ mentis homo, facili compendio nosse quid operis quotidie fieri posset, sanctis Angelis [illegible] hanc familiar, brevem ac tabellam [illegible] [illegible], quæ singulis diebus, aut certis temporibus, honori sanctorum Angelorum præstanda.

1. Quotidie Dominicam orationem & Angeli salutationem [illegible] [illegible].

2. Litanias, Officium aliasve preces SS. Angelis inscriptas, quotidie recitare.

3. Quotidie aliquid boni operis, aut aliquam sui victoriam, Angelis offerre.

4. Cum è scripturis sacris constet, novem esse Angelorum ordines, novenarium numerum in piis præsertim exercitiis, studiosius attendere.

5. Castitati, ab Angelis commendatissimæ virtuti, singulariter studere.

6. Cultum eorum & venerationem apud alios propagare.

7. Templa iis sacra frequentare, dies illorum festos observare, præsertim octavum Maij, vigesimum nonum Septembris, & Dominicam dictam Angelo Custodi sacram.

8. Odium atque invidiam omnem, & quidquid in mente contra alios alienatum est, in gratiam illorum ponere: pleni namque dulcedinis sunt [illegible], amoris Angeli.

9. Præsentiam illorum assiduè, sæpissimè saltem de die illam cogitare. In omnibus adversis & periculis, Angelos atque Angelorum Reginam Domini Matrem, in subsidium ac patrocinium vocare.

EPILO-

EPILOGVS TVTELARIS ANGELI.

Ad commissum sibi hominem.

DOCVI te, mi homo, quam moriendi, maximè quam viuendi, quam etiam orandi legem sequereris. At nosti, scire hæc, & non facere, esse his delinquere, nota vox Domini: Seruus, heri voluntatem intelligens, eam tamen negligens, vapulabit multis. Christiani hominis non est, de multitudine legum conqueri: paucas habes, imò vnicam: Deum ama, & omnes omnino leges seruasti. quicquid cæterarum legum est, vnica illa continentur omnes. Genti Hebrææ, numerosum præceptorum onus fuit impositum. Aiunt Hebræi Doctores, in illo quinqueplici Mosis volumine, sexcenta tredecim præcepta comprehendi, sic diuisa, vt illarum, quę ad operandum faciendumque quid, tot sint, quot humani corporis partes à chirurgis assignantur, ducenta scilicet quadraginta octo: tot verò eorum, quæ fieri quid vetant, quot anni diebus constant, nempe trecenta sexaginta quinque. sic vniuersè sexcentæ tredecim leges Iudæis fuerunt constitutę. Ex his omnibus, vnam fecit Christus Dominus: AMA DEVM, & legibus vniuersis paruisti, qui diligit legem impleuit. (*ad Rom. c.* 13.) quare, mi homo, cum vnam atque vnicam habeas legem, eamque mitem suauissimam, cur auertere à Deo in voluntatem tuis præcipitijs? *Miserere animæ tuæ placens Deo, & contine, & congregа cor tuum in sanctitate eius.* Eccl. cap. 30 vel tuæ, inquam, ipsius animæ miserere. multa quæris, multa ambis: vnum quære, vnum ambi, DEO PLACERE, & quæris et, delectatiunculæ quibus crebrò afficiris, quam viles, quam turpes, quàm & breues sunt! an cælum desperasti? vita hæc momentanea est; delitiæ sequuntur æternę; illis te serua, & contine cor tuum à tot noxijs tot impuris ac fœdis, tot acerbis ac liuidis cogitationibus, at nunquam scis in officio continebis cor tuum, nisi & linguam, nisi & aures et manus, nisi & oculos tuos contineas, pudicus animus, & impudicus oculus, mihi crede, nunquam conueniunt: verecunda mens, & lasciua manus, amicitiam non contrahunt, petulantem linguam, & castum cor simul non reperies. Ergo, vt cor tuum continere possis, linguam tu tuam, tene tu manus, tuos contine oculos, vigilantia, quanta potes maxima. Vt scias, tibi tecum maximè luctandum est, sed ita luctandum, vt victoriam omnem in abstinendo & fugiendo, omne robur in patiendo ponas. Fuge, quicquid libidinem, & vel libidinis suspicionem olet: fuge, fuge. Si quid molesti & turbidi te lędat, hic vir esto, hic dura, mala omnia superabis, tolerando: adorniū nemo vicit melius, quam qui patienter tulit. Quamdiu æquor hoc vitæ nauigas, tamdiu fluctus & procellas senties: & interdum serenum

nam aliquod sublanditur, decipit & breui tempestas maior succedit alia & alia tibi cogitanda. Vt illorum quidem sunt, qui non nisi ad Solem se vertere, sic eam mentem à consilijs illis auertere ad diuina vix æterna.

Sed vnam hic velim salutis tuæ tenorem tollas, & si quidē serio bonus esse vis obsecro te, eo modo velis: ne differas, ne procrastines. Fatuas Virgines quid à cœli foribus exclusit, non ignoras: dormitauerunt, dormierunt, horam ex hora traxerunt. non malum erat consilium illarum, sed nimia tarditate, ita plerosque certe perire, qui mente emendare cogitant, sed non iam; vitiorum illecebras abdicare, sed non iam; seruire Deo, prius tamen diabolo & mundo, ita non tantum in anticipare, sed in indefinitā silentium tuæ & redimuntur, dum Mors occurrat improuisa, & diabolus præscindat longissimā procrastinationem telā. Historiam profanam consule, hoc idem te docet.

O Alexander Macedo vbi est causa illud [illegible], victoriam fecisse, nihil differendo. Tu ergo, misertus animæ tuæ, & hoc ipso sanctus te morientem crede, quo citius ad mortem te composueris. Cum vita tam breuis & contracta, mors tam incerta sit, temeritatem plenum & summum est, in negotio salutis tam periculoso differre, cunctari, procrastinare. Autem tibi iam sæpius inculcaui: memento mori, memento, ò nimium obliuiose homo, nulla tibi breuis si parcam, vita superest, & ea quidem, quam tu nunc minimè suspectam habes. At nunquid vis, vt ea omnia, quibus te ad mortem instituam, ad vitam sanctiorem, ad pietatem promptius instruxi, in compendium conferam? Ergo,

Disce MORI, & esto paratus: quia nescis diem neque horam. Matth. cap. 24. Isboseth dum sinistre meridiatur, dormitor ad ostium ancillā trucidatur à Baanja. 2. Reg. 4. ita mors & peccatum iugulabuntur, si mortis in te dormitat memoria. Audacissima quidem Mors est, raro tamen nisi incautos adoritur, & velut à tergo. Samson, dum Dalilæ gremio indormit, vires omnes amisit. I nunc, voluptati te crede; & tuam, ò Samsonis fortitudo, metire. Sunt enim virtutes mors præparat in homines, vt febris, peste, mortem alij nunc etiam aliena causa vitantur, cibo, potu, crapula, libidine, multos in aquis submergit, sed multo plures in vinum omni loco insidiatur, tu ergo dispone domui tuæ, quia morieris. Isai. 38. & à rebus humanis toto alio orbe discingeris. Ergo idem sermo Christus Dominus præmonuit: Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris, vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur à nuptijs. Lucæ c. 12. Mors paratos occurrit, si tua hæc Decantissime, aliis exacte compares: Cingulum, Facem, Tintinnabulum, an recordaris, quæ de Castitate cingulo supra in moriente boni planxit. Sed millies inculcandum tibi est, beati Hieronymi monitum: Si cingulo castitatis careas, omnia per terram trahes. Cinge lumbos eorum mors turpis est & mala, quos discinctæ luxuriæ Facem manu præferre, ô Decalogum non solum scire, sed servare. At verò tintinnabulum tua tibi conscientia sit: hæc sæpius, imò quotidie ad tribunal vocanda. descende in te, & vitam tuam inspice, nec tantum quod facturus sis, sed & quid feceris, continuò cogita. itaque hoc tintinnabulum pulsa, conscientiam tuam de cogitatis per diem, dictis, factisque vocem quotidie timore & caueas. Sic insomnijs, quas immissurus morte, frustra poteris, nunc concessa voce: disce MORI: aut idem tibi cogar occinere, quod Angelorum verus Carthaginensi episcopo grauiter decumbenti obiecit. [S. Cypr. serm. 4. de mortalit. Baron. to. 2. An. 256.] Pati timetis, exire non vultis, quid faciam vobis! Ergo misertus animæ tuæ & mortem, quò illa venit insidiosius, hoc tu frequentius cogita.

Sed & VIVERE disce, castè & cautè viuendo. Si cautus non sis, nec castus eris. Iobus, tolerantiæ speculum, non tamen castimoniam coluit, nam & cum oculis suis pepigit, vt ne cogitaret quidem de virgine, sed & idem cautissimè vixit. magna in illo morum sanctitas elucebat, & tamē timebat, trepidat, cauebat. Verebar, inquit, omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti, Iob. c. 9. Suspectum illi erat quidquid faciebat, ne forte faceret, quod Deo minus placeret. sciebat vir integerrimus, alia longe occultiora, alia Dei esse iudicia. Hanc ob causam opera sua omnia verebatur, verè & castus & cautus disce, & imitare; vt tanto viuas castior, quanto in omnibus cautior, & circumspe-

 ctior.

Cant. Miserere animæ tuæ placens Deo.

Sed & ORARE disce, Hæc noster Christus, non crebram tantum, sed & assiduam à te precem exigit: *oportet semper orare.* Lucæ c. 18. *& quam sæpiùs ipse exhortatur: Videte, vigilate & orate: nescitis enim quando tempus sit.* Marc. c. 13. *Sine intermissione orate* 1. Thes. 5. Ergo, *non impediaris orare semper.* Eccl. cap. 18. Excellentissimam hanc ORANDI artem non disces, nisi & sæpe ores, & fervidè: hoc ipso multorum languida est oratio quia tam debili sunt fabricandæ veri coram Numine orationis, longe tamen est breves esse preces & fervidas, quàm longas & languidas ... vitiosum est vitium oratio, quæ nihil habet ignei, oratio marcens & torpida, idem est fere quod ignis frigidus. Paulus oraturus calidos spirabat ignes, quibus ... dixit *Orabo*, inquit, *spiritu & mente.* 1. Cor. 14. Quid prodest labiorum strepitus ubi cor est mutum? lingua vero coniectur precatio, quam ardentem genitura, & ad Deum tacita commixtam ... oratio vana & frigida est, ubi hoc tam grave negotium soli committitur linguæ. Ergo ut rectius discas VIVERE, disce ferventius ORARE: ... difficile est, ... iens.

Et ut compendiariã proprius te viã ducam ad cœlum, hanc vitiorum omnium summam teneto, & duplex hoc monitum, nulla unquam oblivione deleto.

1. Assiduè cogita, te quotidie propius atque propiùs, ad ipsam totam immensam ÆTERNITATEM accedere, quæ tibi vel in æternum inter damnatos, vel in delitiis inter beatos agenda erit. sic bene MORI condisces.

2. Deum tibi semper præsentem, ex oculis nunquam dimitte, ita scies recte VIVERE.

Ad maiorem Dei, Deiparæq́; Virginis, & omnium Sanctorum Angelorum honorem & gloriam.

FINIS.

Nicetas tomo primo fol. 389.

NICETAS,
SEV
TRIVMPHATA
INCONTINENTIA.

AVCTORE
HIEREMIA DREXELIO,
è Societate IESV.

BEATISSIMÆ VIRGINIS
MARIÆ
Nobilissimis sodalitatibus,

INGOLSTADIANÆ,
MONACENSI,
DILINGANÆ,
AVGVSTANÆ,
RATISPONENSI,
OENIPONTANÆ,
HALENSI,
LVCERNENSI,
FRIBVRGENSI HELV,
BRVNTRVTANÆ,
CONSTANTIENSI,
EYSTADIANÆ,
ENSISHEMIANÆ,
NEOBVRGENSI,
FRIBVRGENSI BRIG.

A Deo Deiq; Matre Virgine, Felicitas sempiterna.

ETiamsi meus in vos affectus calet (prosapiâ, eruditione, Virtute Nobilissimi Domini Sodales) nec est quod malim quam vobis quam plurimum prodesse, vt cum plurimum à vobis acceperim, id demum redeat ad suos fontes. Quicquid ego adolescens vel litterarum vel pietatis hausi, id Beatissimæ Vir-

Virginis Sodalitati acceptũ refero, & hoc Orbi testor. Vobis debeo, & vestris epistolis, quod Virginis Filius IESVS, in suam me Societatem gressus in [illegible] admiserit. Ingenuè fateor, absque sodalitio vestro fuisset, perijssem, & mecum plures alij. Sed pergere vix potest inter vos, nisi per [illegible] copulus animum à vobis in perniciem [illegible] abducit. Nec in Scholis quidem [illegible] quam discit, nisi à vestro consortio hoc ipsum discit, quemadmodum & quam sobriè, discendum sit. Virtus & [illegible] eius est, & sua. Verissime Romanus Sapiens, & Marianis moribus accommodate: Nulla res magis, inquit, animis honesta induit, dubiosque & in clinabiles reuocat ad rectum, quam bonorum virorum conuersatio. Paullatim enim descendit in pectora, & vim præceptorum obtinet, frequenter audiri, aspici frequenter. Sanè vel ipse occursus vester & aspectus facit ad virtutem, & est aliquid quod quis à vobis vel [illegible] proficiat. Possem ego in laudem de vestris Congregationibus hoc optimo affirmare, quod priscus poëta de vrbe Roma per [illegible] dixit:

Hic sunt homines — b

Et nisi quis inter vos discat hominem agere, & homo fiat verecundus, sapiens, pudicus, operam perdidit, & sub humana specie pecudem, sæpe nos etiam absconditum Scholis & [illegible] occupabit [illegible], & inde vel bonus Grammaticus, vel disertus Rhetor, vel argutus Philosophus; aut etiam doctus Medicus, aut insignis Iuris consultus prodibit: At his omnibus valere, licet ad [illegible] faciat, ad [illegible] ista omnia sine [illegible], cassus labor. Bonum Christianum, probum sodalem fieri, [illegible] est & sapientiæ. In hanc rem vna Virtus est, quam si quis inter Beatissimæ Virginis sodales non didicerit, vix a sine magistro discet [illegible] docilitate. Sane in Marianis sodalitiis vera viget virtus, *hic sunt homines*, ad normam Virtutis. Illi autem extitum pessimè [illegible], & ferè nunquam nisi casu boni, qui [illegible] fugitant, qui hanc disciplinæ nomen suum dare recusant, aut vbi dederint, publicos congressus declinant, & [illegible] in conuentu sodalium conspiciuntur, perpetui [illegible], & [illegible] ad numerum quidem augendum beneuoli: Hi tales, inquam, [illegible] nullum habeant cum [illegible] commercium, tanto liberius vitiosi, quanto remotiores à castis oculis. Tanti est cum bonis consortium, cui quidem me omnia debere fateor, & vt hoc [illegible] dicam per orbem, scriptionem hanc iam alteram, & nomini, ad verba [illegible], Ornatissimi Domini Sodales, mea Voluntate animoque libentissimo deputo, grati animi vel tenue monimentum.

Libello huic nomen est *Triumphata Incontinentia*. Hic nemo malè ominetur, cum nomini vestro inscribo. Non hoc agit libellus iste, perinde si vos adoriret incontinentia, sed ne adoriat. Vt medicinam facimus, illis in remedium, illis in [illegible], in [illegible]: sic etiam remouis vitijs, qua ratione caueri ea possint, ostendendum est. Et quia difficillimum, diram iam & veterem animis pestem extrahere, prouidè omnino facit qui præmeditatur, non hoc laborat vt ægrotus esse desinat, sed vt maneat sanus. In hunc finem ad vos libellus ille properat, non vt Incontinentiæ morbum adimat, sed vt non admittat.

Sed cur non librum multo grandiorem, doctorius manus fore? Ignoscite, oro, dantis tenuitati, sed & [illegible] qui, hoc si placet inspicere, magnam morum [illegible], & Incontinentiæ plurimè vbique sparsam esse non negabitis, liberè dicentis: Ægrotat orbis, & potissimum ab Incontinentia. At qui ægroto non grandes boli, aut tam ampla potionis nimia crassa sunt incoquenda, [illegible] fomentis [illegible] est, idem hic faciendum. Atque si nos nostri genium consideremus, [illegible] iam [illegible] Orbis poterit.

Volumina & prolixos codices nauseabundum hoc sęculum vix admittit; & iam fa-

Literis, plenè in transitu instillanda. Libelli & scriptiunculæ etiamnum perpolitę, modo succinctę, honestatis obliuionem facilius corrigent. Quicquid autem alij vel dixerint vel scripserint, hoc vitium Incontinentiæ sine modo, sine fine persequendum est, nam ista quoque necessum est, nec minus. Et quoniam Incontinentia, [illegible], sed pestilentissimum venenum, maximam orbis partem inficit, ad plurimos, opto, multicus hic libellus perueniat, qui ideo breuis esse debuit, ne malum quod sanare vult, morosa prolixitate potius offenderet. Quod si etiam Beatissimę Virginis Sodales spectem, quorum honori & bono libellus hic scriptus est: ne sic quidē huiusmodi adhortationes his obtrudere debui. Sunt quidam ex hominibus tam egregiam sortiti indolem, vt in ea quæ tradi solent, perueniant sine longo magisterio, & honesta complectantur, cum primum audiunt. Hæc tam capacia virtutis ingenia & ex se fertilia, in hac Beatissimę Virginis familia minimè rara sunt. Quare, obsecro, Sodales integerrimi, huic libello, nouo hospiti locum præbete: non amplum petit nec latum, sed quem libellis pijs negare non soletis. Et quia Castitatis ac Continentię amore vos ardere non dubito, hoc victæ ac triumphatæ Incontinentiæ spectaculum beneuolis oculis & auribus accepturos prorsus confido. Vestrum omnium castissimis precibus submisse me commendo. Monachij, die Beatissimę Virginis lustricę, Anno Christiano 1624.

a *Sen. ep. 94. circa med.*
b *Iuuenal. sat. 2. vv. 167.*

Omnium vestrum

Seruus in Christo

HIEREMIAS DREXELIVS
è Societate IESV.

BENEVOLO LECTORI.

Factum, mi Lector, ab omni saeculo inauditum, omnibus post saeculis obstupescendum fore. NICETAS, Aegyptius iuvenis, sui & libidinis victor, singularis, admirabilis, stratagemate victor in omnem aevum admirando. Pene ego in omni re Christiana nil reperiri simile. Possumus sane, quod ille de Ulysse, de hoc iuvene longe verius affirmare: Scyllam praeternavigavit, nec abreptus est; Charybdi conspectus est, nec consumptus est; Circes poculum bibit, nec mutatus est; ad Lotophagos accessit, nec remansit; Sirenes audivit, nec accessit. Addam ego: vinctus est, ligatus est, armis omnibus spoliatus est, nec vinci potuit. Imo Sirenem fallacissimam audiit & accessit, seu, accedere coactus est, & tamen subversus non est. Lingua pugnavit, lingua vicit, qua pene omnes vincimur; nec vicit cunctando linguam in eloquium, sed mutilando in tormentum. Vis nosse, Lector, generosissimi stratagematis incomparabile consilium? hunc libellum lege: sed quaeso te, quicunque lege, & animo proficiendi. Mores hic componimus, non verba, & animis haec scripta sunt, non auribus. Scriptionis huius finis est, quem & tuum esse cupimus, illud extremum malorum, capitalissimam pestem, vitiorum omnium largissimam seu originem INCONTINENTIAM expugnare. Incontinentia omnium vitiorum fecunda mater, in omnes scelerum formas se diffundit. Quae castitatis hostis est, omnium prope vitiorum amica est: nec ullus unquam Pudicitiae bellum indixit, qui non prius foedera iunxisset, cum non simplici nequitia. Cui animus est vitia per compendium discere, in Lasciviae disciplinam se tradat, & brevi se magistrum ex discipulo mirabitur. Nemo sancte vixerit, qui non & caste.

Et ne te fallas, o mi optime Lector, non solis innuptis, non virginibus solis, nec tantum Religiosis sodalibus haec scripta sunt. Ad omnem statum, ordinem, sexum, aetatem attinet haec scriptio, & multum quidem. Suam & viduae, suam coniugati, suam sponsi & sponsae castimoniam colere necesse est. Coniugii leges male servabit qui ignoraverit Castitatis; imo ausim dicere, Castitatis leges exacte servabit ille, qui servare voluerit coniugii. Nulli hominum ordini, aetati nulli Pudicitiae septa transilire fas est. Et quemadmodum ei bene conveniet cum Virtute, cui quidem lis sit cum Verecundia, Virtutis fide? sic haec quae de vitanda Incontinentia dicuntur, nemini non necessaria scitu sunt.

Ad-

Adde, plurima hoc libello doceri quae ad omnigenam Varietatis culturam faciant. Et ut scias, mi Lector, quod hic sacrae institutionis summarium tibi proponam: Quicquid Anno 1621. coram Serenissimo Electore MAXIMILIANO, *& Serenissima coniuge* ELIZABETHA, *de Dei Praesentia in omni, per sacros Dominici Adventus dies disserui, eius tibi summam & velut expressum succum libro secundo, capite decimo propino. Et quicquid Anno 1624. corā iisdem Serenissimis Bavariae Ducibus & aulico comitatu de non simplici Aeternitatis infera termino pro suggestu dixi, eius tibi synopsin & epitomen do, eodem libro posteriore, capite 11. Et quamuis haec scriptio longa molis non sit, non tamen properata aut festinanter elucubrata est. Horatij praeceptum est, nonumque praemendum, quod luci & publico visui committere. b Sermones, & auctarium adieci. Argumentum libelli & ordo, ut iam ostendi, hic est.*

Viginti quatuor omnino capita libris duobus assignantur. Liber primus per capita duodecim exponit, quae sint eius incitamenta inter effectus Incontinentiae. Secundus, per totidem capita totidem Vitia prodit antidota. Origo & caussa, sive & tenor ut clausula scripti NICETAS *est, miraculum Continentiae, & dignum tale spectaculum. Haec te scire volui, Lector, & cum lucro legere.*

a Madaur. de Deo Socr. tom.
b Drexel. Pol. proprius lumin,

PRIMÆ

PRIMÆ IMAGINIS EXPLICATIO.

IO triumphe, Nicetas vicit, sed vicit ducis illius auspicijs, quem lilijs [illegible] [illegible] suspensam ostendat. Omnia tempore Cupidinis [illegible] castissimus [illegible] excepit illesus [illegible] animo mortem cepit, quia mortem adferebant, mortem æternam in mente habuit. Hic [illegible] ex Orci angelum, carnem Veneris patrem superauit, quem & pedibus calcat. Hunc in præmium lectissimus Angelorum è cælo coronis honoratur.

Non assequitur Castitatis præmia, qui dimicationis generosè laborem [illegible]. Laborandum & certandum est: hic aliter victoria non constat. Optimè dixit Chrysostomus: Virgo [summam virginitatem] à bello numquam cessare potest.

LIBER PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

SERMONIS INGRESSVS.

PARTHENIVS ET EDESIMVS COLLOQVVNTVR.

PARTHENIVS. En rursum mihi è [illegible] diuus Hieronymus, ille linguarum omnisque antiquitatis doctissimus scriptor, & Orbis Oraculum, de quo non immerito scribitur illud: *Neminem scisse quod HIERONYMVS ignoraret.* ÆDESIMVS. Breuem licet & copiosè laudas, sed laude dignissimum, cuius si vel epistolas solum quis legat, magnum eruditionis thesaurum inueniet [illegible]. PARTH. Has ipsas legi, quibus libro tertio conscriptas gestas Pauli, primi anachoretæ, vbi mentionem iniecit Ægypti [illegible], eius heroicam virtutem, nulla, [illegible], vtpote sæculis suis obstupescerem. ÆDES. Has ipsas non ita pridem, & legi, & paucè in sinum [illegible]. Quid nos, Parthemi, ad Hieronymum? PARTH. Ita est; sed quæso te, si quidem plura super hoc libro disserere, hanc tu milla festi occupa, [illegible] sermonem pertexamus, nam [illegible] Peripateticorum esse, & Dionis olim placat, vel [illegible] & [illegible] quietis [illegible], & [illegible] a scribendo est, sedendo & quiescendo animam fieri prudentem. ÆDES. Sed enim, Parthemi, de Castitate dissertatio quæ adeo est commendanda nobis illud de Ægyptio adolescenti, *dissoluisset erat.* PARTH. Quiescere, iam Ædesime, non otiari, non desides fuisse. Sed ad rem, & NICETÆ nostri palæstram propius inspiciamus. ÆDES. Sed hic lege, vt in nullo Thesauro super [illegible] explicandis [illegible]. Ego Hieronymum sumo, & ad verbum lego, tu mihi interpretaris.

a *Arist. l. 7. Phys.*

§. I.

ALium iuuenili ætate florentem, in amœnissimos hortulos perceptis ablatis

ibique inter candentia lilia & rubentes rosas, [illegible] aquarum [illegible] strepe-[illegible] arborum folia [illegible] per [illegible], super [illegible] [illegible] lectum [illegible], & , ne se [illegible] posset [illegible]. Blandis [illegible] [illegible]. Quo [illegible], [illegible] [illegible] spe[illegible] [illegible], cœpit delicatis col-la [illegible] amplexibus, et corpori in libidinē [illegible] superna[illegible]. Quid ageret miles Christi, & quo se conver-teret, nesciebat. Quis [illegible] [illegible] voluptas! Tandem [illegible] [illegible] tus, præcisam [illegible] linguam, in osculantis se faciem expuit; ac sic libidinis sensum, [illegible] doloris [illegible] superavit. a PAR-THENIUS. O factum, Superi, omnibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]! Hoc est pugnare: hoc vince-re, hoc triumphare! Eandem ego historiam [illegible] Nicephoro [illegible] [illegible] [illegible] stylo, [illegible] [illegible] [illegible]. Liber [illegible] maxime, [illegible] hoc mihi [illegible] PARTHENIUS; [illegible] [illegible]. PARTH. Ergo [illegible] ÆDES. Et [illegible] & vo-[illegible]. PARTH. Ergo [illegible] & aures ad-[illegible].

a *Hier. in vita S. Paul. primi Erem. c. 3. Baron. An. c. 53. Dan[illegible] [illegible].*

b *Lib. 7. cap. 13.*

CAPVT II.

Illustrissimum NICETÆ factum, paulo fusius narratum.

IAm [illegible] quam sit Aurantii [illegible] [illegible], qui in [illegible], linguam [illegible], [illegible] [illegible]. Ne [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] vel [illegible], aut Alexandro, aut [illegible] aut Regulo compa-[illegible] Mutio, aut [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], sed superiora longè, & [illegible] [illegible] [illegible] liberiora [illegible] Se-[illegible] [illegible] Ægyptius ille [illegible]. NICE-TA [illegible] [illegible] plus quam heroicam libertatem [illegible], [illegible] [illegible] & fortitudinem, nemo [illegible], non dicam, [illegible], sed nec mirari satis. Felicem te, di-[illegible], [illegible] [illegible] Macedo [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible] Homerum [illegible] ego [illegible] hoc [illegible]: Felicem te, NICETA, qui tuæ virtutis panegyristen nactus es Hierony-mum. Et videtur mihi [illegible] [illegible] & quidquid [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Achilles noster, [illegible] longè [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Lectus erat supra [illegible] [illegible] pulli plumeus & [illegible], [illegible] [illegible] mollis & [illegible]; in hunc [illegible] [illegible] [illegible], non ferreis sed [illegible] [illegible] ligabatur, [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] inter tot [illegible]. [illegible] [illegible] Voluptas sua [illegible] [illegible], quibus [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] arbores, quæ cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] brachiorum more, [illegible] [illegible] [illegible]. Has inter [illegible] [illegible] & [illegible] cry-stallo [illegible] [illegible] [illegible] aqua, & [illegible] [illegible] lapillos [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] Zephyri familia. Hinc è viridi [illegible] [illegible] [illegible] lilia, illinc purpura [illegible] rosæ [illegible], illinc Narcissorum [illegible] & [illegible], Hyacinthorum sanguis & [illegible] [illegible], [illegible] ab omni parte [illegible] [illegible] [illegible]. Heu! quid facias Christia-[illegible] [illegible] [illegible] ad voluptatē [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], in [illegible] odoris fragran-[illegible], & [illegible] huic voluptati [illegible] & [illegible] tot [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] vincula, quæ [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] oculis [illegible]. Heu! [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? [illegible] [illegible] magis [illegible] [illegible] libertas [illegible]? Oculos [illegible] [illegible] [illegible], hos claudet? aures [illegible], per quas [illegible] [illegible] [illegible]. Sed neque manus pugna-[illegible] [illegible] calcibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ah! [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] tot machinis [illegible] [illegible]. Credi-[illegible] [illegible] [illegible], Romanum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], ô [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Quid ergo agas, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible]. Lascivus Cupido ab [illegible] parte tibi imminet, sequitur jam, quod [illegible]

git telum, emiteret. At, at, [illegible] vestoris cecinit micampula Verum, reperit consilium Christianae hic Achilles, in letali hac acie. Inermis sibi via, qua victrix Castitas hostem suum triumphavit. Nam, dum sic undique oppressa coarctata vicinissimum periculum contactat: Quibus [illegible] ipse secum, castiget laesi pudor, & quibus utrumque patet armis, [illegible] defendit? sola lingua vinculum non [illegible]. Recte est: lingua malo [illegible] esse [illegible], quam [illegible] non castae. Dum [illegible] & generosissimo, volvere mediam suam linguam praemordit, tamque in [illegible] eius quae [illegible] carnis, sanguinolentam eiaculans vit. O NICETA; ô multae virtutis & animi [illegible], qui totus [illegible] [illegible] expulsis, & virginis pudoris libertatem, in [illegible] asseruisti, [illegible] pro pharetra, lingua pro sagitta [illegible].

§. I.

ÆDES. O caelum, ô terra & ô maria Neptuni! quid simile in omni historia, profana & sacra, veteri, nova, Romana, Graeca reperiri est? [illegible] huic iure acclamari potest FACTVM BONVM, factum admirandum, prodigium, [illegible] [illegible]. Nihil ad hos [illegible] ille adolescens fecit, qui bello captus, [illegible] clamabat: *non serviam*, & vt primum iussus servili & contumelioso [illegible] ministerio fungi, illisum parieti caput [illegible]. Quid Marij dextera anilem [illegible] castigans? sed semper [illegible] Lucretiae sanguine stillantem mitto; casta illa esse volens, cum castitatem amisit. FACTVM. Habeo quidem & priscorum magna Castitatis exempla: Xenocratem laudo, Scipionem praedico, Alexandrum Macedonem [illegible] venereos, Spurinam & Democlem [illegible], solum NICETAM [illegible] [illegible]. Xenocrates, [illegible] fuisse dicitur verecundia, et si quid vel in bestiis impudici videre contingeret; [illegible] illud & retortis oculis [illegible]; Scipio commendatissimae formae virginem sponso, cui nam acceperat; inviolatam restituit, cum sui ipsius [illegible] [illegible]. Alexander, Regis Darij filias & coniugem, mirae elegantiae feminas, nec oculis quidem voluit attingere. Spurina [illegible] [illegible] suam elegantiam vulneribus confudit, ne alios ea [illegible]; Democles in balneis [illegible] [illegible] vt [illegible] [illegible]. Vterque Castita[illegible] [illegible] propugnator, neuter tamen cum NICETA nostro conferendus. Et quia Caesare [illegible] [illegible], liberius possum [illegible], & quia [illegible], [illegible] Italum [illegible] dixit: [illegible] ambo [illegible] est quod [illegible], [illegible]. FACTVM. Sed [illegible], [illegible], [illegible] per in [illegible], [illegible] illos, atque si [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible]. [illegible] [illegible], & nescio an [illegible] quod legeris, & [illegible] [illegible]. [illegible] illi [illegible], [illegible] sua [illegible] sunt: En, [illegible]

INCONTINENTIAE ET LIBIDINIS INVITAMENTA.

Otia, Mensa, Libri, [illegible], Verba, Sodalis;

Haec [illegible], haec [illegible], hoc [illegible], haec [illegible], haec fuge, [illegible].

INCONTINENTIAE ET LIBIDINIS EFFECTVS.

Corpus, Opes, Animum, Ingenium, Famam, Vires;

Debilitat, perdit, [illegible], [illegible], [illegible], [illegible].

INCONTINENTIAE ET LIBIDINIS ANTIDOTA.

Lectio, [illegible], Confessio, Lympha, Labores,

[illegible], Christi [illegible], Poena.

ÆDES. Memoriae [illegible] facta sunt, nec displicent; sed qui [illegible] [illegible] non [illegible], incipe [illegible], & [illegible] illa [illegible] [illegible], [illegible] locutus [illegible]. PARTH. [illegible] tam [illegible] hos [illegible] alios post [illegible] NICETA [illegible], qui, nisi [illegible] ingens habuisset cogitationem, non [illegible] adeo [illegible] [illegible], vt cum summo dolore [illegible] [illegible], quam cum [illegible] voluptate [illegible].

CAPVT III.

Primum INCONTINENTIAE Invitamentum OTIVM.

NIhil ad vitia sua [illegible], seu [illegible] procliuius [illegible] [illegible] Otia. In [illegible] Vitij OTIVM Magister est & primarius doctor. Et [illegible]: [illegible]

 [illegible]

Otij damnati essent, capite mulctabantur. Ad libidinem traxit otium.

Otia, mensa, thori, vaga lumina, verba,
Iocosa. [illegible]

En, [illegible], Drexele, non est quod hic quisquam contraveniat, omnium vitiorum [illegible] pessimum est Otium; quid si etiam de luxuria? Et oraculum est, quod olim affirmavit Diogenes ethicus: Libido, inquit, est otiosorum negotium. [illegible] est profecto, homo otiosus & castus, atque in conjuncta sunt [illegible] & [illegible] ego tibi [illegible] ostendam, si tu mihi [illegible] [illegible] *nihil agere,* & *male agere,* tempus perdere, & Castitatem non retinere [illegible], & lascivire. Otij [illegible] illud [illegible] verum [illegible]:

Quaeritur Aegisthus quare sit factus adulter?
In promptu causa est; desidiosus erat.

A desidia [illegible] libidinum incendia excitantur. Otium [illegible] libidinem. Atque utinam parentes & magistri hic attenti vigilent, sua ut corporum [illegible] excitent: exemplo [illegible], [illegible] apud Satyricum a

———— *at nunc*

Post finem autumni media de nocte supinum
Clamosus juvenem pater excitat, accipe ceras,
Scribe puer, vigila, causas age, perlege rubras
Majorum leges, aut vitem posce libello.

Magni Imperatores, cum male [illegible] militem videant, aliquo labore compescunt, & expeditionibus [illegible]. Nunquam vacat lascivia [illegible]. b [illegible]

Otia si tollas periere Cupidinis arcus,
Contemptaeque jacent, & sine luce faces.

Ejusdem eodem magistro [illegible]:

Quam platanus vino gaudet, quam populus unda,
Et quam limosa canna palustris humo,
Tam Venus otia amat ——

Otiosus enim, ut [illegible] Romanus Sapiens, c non sibi vivit, sed quod turpissimum est, ventri, somno, libidini.

a *Iuvenal. sat. 14. v. 137.*
b *Sen. ep. 56.*
c *Sen. ep. 55.*

§. I.

SEd graviores tibi testes adduco. Mellifluus doctor Bernardus: Sicut, inquit, per [illegible] lineae, aqua lavatur intus & extrinsecus, [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], in [illegible] to [illegible]. a Otij [illegible] Bernardus, [illegible] Otium, inquit, [illegible] & [illegible] malorum [illegible] est otium, [illegible], [illegible] omnium [illegible], [illegible] b. Et ut [illegible] [illegible] esse Otium [illegible]. [illegible], inquit, [illegible] otio [illegible], & [illegible] quam [illegible] [illegible] & labori [illegible].

Laurentius Iustinianus, vir perinde sanctitate [illegible], [illegible], inquit, [illegible] in [illegible], [illegible] & corpus [illegible] concupiscentiarum ac voluptatum carnalium [illegible] d. Id alibi [illegible]: quemadmodum, inquit, [illegible] labore carnis incendia cohibentur, sic ex otio [illegible] & [illegible]. In [illegible], pigritia corporis [illegible] compendij [illegible], cum ignis [illegible] est, [illegible], ut ad [illegible]. [illegible] ignis in nobis [illegible] est, [illegible] & oleo, & [illegible], & [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible], libidini [illegible], [illegible]: ad hæc fomenta facile [illegible] flamma. Qui castitatem odisse [illegible] otium.

a *Serm. de S. Andrea.*
b *Epist. ad fratres de monte Dei.*
c *Ser. [illegible] de [illegible].*
d *Lib. de perfect. grad. cap. 9.*
e *Lib. de ligno vitæ cap. 1.*

§. II.

OTium & Reges simul & beatas perdidit urbes. a Otium [illegible] & [illegible] [illegible] regnum [illegible], quo [illegible], [illegible] sepulchro. Otium sine litteris, mors est & vivi hominis sepultura b. [illegible] [illegible] fuit OTIUM & VITIUM. *Multam enim malitiam docuit Otiositas,* ut recte mater nugarum, & omnium vitiorum noverca dicatur. Nullus fructus est Otij, sed dispendium semper maximum: Otium, ut v-

[illegible] disciplinæ [illegible] est. [illegible] [illegible] tamen [illegible], sed [illegible] [illegible] : & vix quicquam est, quod [illegible] ad [illegible] [illegible] atque [illegible] [illegible] [illegible] Otium, [illegible] [illegible] [illegible] in deserta [illegible] [illegible] [illegible]. *Multam malitiam docuit otiositas.*

[illegible] Porcius Cato, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], id certè [illegible] [illegible] & laboris amanti [illegible] non [illegible], & [illegible] quidem vitæ [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] ; [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], Otium [illegible], & a [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] & ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est Otium. Vis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] est Otium. Mens otiosa [illegible] mille [illegible] [illegible] ; *multam malitiam docuit Otiositas.* [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliud [illegible] ; at [illegible] nobis esse credimus, cum vacamus, [illegible] [illegible] quàm [illegible]. Videmus [illegible] & probamus, deteriora sequimur. Partim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] est hoc [illegible] [illegible]. Verè, *Multam malitiam docuit Otiositas.* Hactenus [illegible] [illegible] [illegible] sit.

a Catull. ad Lesb. b Senec. epist. 12.
c Eccles. cap. 33. v. 29.

CAPVT IV.

[illegible] INCONTINENTIÆ [illegible], MENSA LAVTIOR, SATVRITAS, GVLA.

RES in aperto est, & quidem certa : Sine Cerere & Libero friget Venus. [illegible] & licet omnia [illegible] [illegible] [illegible], libido [illegible] [illegible] [illegible] corpus [illegible] est, & [illegible] [illegible] [illegible] omnia vitia [illegible] libido, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut certè sopita languerat, vires resumit, maximè [illegible] [illegible] [illegible] vasa [illegible] [illegible], tanquam pix & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut necessario [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], si [illegible] [illegible]. Nec vulgi dictum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] sacra pagina [illegible] : *[illegible] populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.* a [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in quo est luxuria. b [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], quod [illegible] & [illegible] [illegible] dictum : *[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].* Quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] : c Hæc [illegible], [illegible] [illegible] Sodomæ [illegible], [illegible] [illegible] panis, & abundantiam & otium ipsius & filiarum eius.

a Exodi c. 32. v. 6.
b Ephes. c. 5. v. 18.
c Ezech. c. 16. v. 49.

§ I.

ITa plerumque post lautiores prandium, post [illegible] coenas, post epulas copiosiores, ab homine [illegible] [illegible], & quandoque etiam in pecudes degeneramus : *[illegible] est dilectus & recalcitravit. Incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo.* Ita lex vitiorum certa est, ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Vt non mirum apud [illegible] [illegible], apud quos [illegible] [illegible] [illegible] mensam. Et quando [illegible], vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Virginitati [illegible]. Tertia [illegible], habent [illegible] [illegible] Castimonia, quam Regum [illegible] [illegible]. Tibias scis, cum maximè [illegible], cum maximè [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] ; [illegible] [illegible] corpus [illegible] [illegible] ; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] Gregorius : d Ex vino Gulæ vitio, [illegible] [illegible] [illegible], ad [illegible] [illegible] [illegible]. Vitam quidem Gulæ vitium est, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ; qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hæc [illegible] [illegible] Gregorius, qui, [illegible] si [illegible], [illegible] [illegible]. Quam multi perdiderunt pudicitiam, quia

 [illegible]

solebamus vincere Gulam. Vnde vox illa ca-
stissimi Hilarionis c Palaestini pastoris? aselle,
non hordeo. [illegible] opinionem [illegible] adeo
abhorret Castitas, vt eam [illegible]
spernit, [illegible] corpori, [illegible], deli-
ciis omnibus negatur.

Verum ab hac lege, nimium quantum re-
cessit hoc aeuum nostrum. Atque iam saepe a-
nimum meum subiit cogitare, an non prisca
illa saecula, sunt non aurea, sed ferrea vel
plumbea redierint, de quibus diuinus Lucas c
in diebus Noe, ait, edebant & bibebant, v-
xores ducebant & dabantur ad nuptias vsque
in diem, qua intrauit Noe in Arcam, & ve-
nit diluuium, & perdidit omnes. Aetatem
hanc nostram considera, & fatebere pulcher-
rime cum illo veteri Noetio. Editur, bibi-
tur passim, affatim & [illegible]. Nuptiae hoc
saeculo ([illegible] a [illegible] mi Aedissime)
[illegible] & [illegible] certatim, qualem scilicet
[illegible] Vbi ille [illegible] Magda-
burgensis [illegible]. Nuptias & etiam & chorea-
rum [illegible] est. [illegible] ingredere, & [illegible]
[illegible] Hymenaeus & Thalassius
personat. Hos mores, credo, persequetur Chri-
stus, dum veniet non Noëmus, sed Christus,
& ab [illegible] tribunali [illegible] sententiam
promulget in [illegible] humanum genus.

a Deut. cap. 32. v. 15.
b in Libro Reg. lib. 3. c. 8.
c Luc. cap. 17. v. 27.

§. 11.

ERgo, si Venereum hanc flammam [illegible] vis ire, [illegible] figuram mi-
nue, ciborum [illegible] tibi adime. [illegible]
[illegible] fugere, [illegible].
Cancro tibi molestiam [illegible], & parum
[illegible] Libidinem vis vincere, & venerem
refrenare? Hoc est operam [illegible]. Quid Casti-
moniam inter epulas & delicias quaeris, quam
Hieronymus inter [illegible] abstinentias &
plagas aegre reperit. Ergo quantum potes, cir-
cumscribe corpus tuum, & animo locum la-
xa. Id agere debemus, vt [illegible] vita-
rum quam longissime prosequamur. Instauran-
dus est animus, & a [illegible] volupta-
tum procul abstrahendus. Vt cum Assyrius [illegible]
ille Philostrato, interroganti: cur tam epulas
indicaret [illegible]? Illa, respondit, [illegible]
[illegible]. Vtinam & nos Aedissime, has curas cor-
poris [illegible], mens [illegible] haberet.
Imperet animus, corporis [illegible],
nec plus [illegible] quam [illegible].
Hieronymus [illegible] illa [illegible],
[illegible] malignitate [illegible] in se
[illegible] caelo [illegible],
& quasi [illegible], [illegible]
[illegible]. En tibi, & apud [illegible]
[illegible] hunc [illegible]. Sed
[illegible] ita se habet:
Otia, Mensa, Somni — Ebur. Attentum ha-
bes auditorem; Iustine perge.

CAPVT V.

Tertium INCONTINENTIAE inuitamentum, IMPVRI & OBSCOENI LIBRI.

PEstis ipsissima sunt, hi tales libri, & cer-
tissimum [illegible]. Et quod
longe pessimum, vbique obuium est, hoc ge-
nus [illegible], & [illegible] quacunque spar-
sim reperies, neque enim vno tantum idio-
mate obscoenitas in libros irrepsit, omnibus
grassatur linguis: Germanica, Italica, Galli-
ca, Hispanica, Belgica, Latina, Graeca; soluta,
& ligata oratione, [illegible] hoc foedo scri-
bendi genere, priscorum & recentium plurimi
[illegible], e quibus alii historias texunt, a-
lii satyras [illegible], alii poemata pangunt, illi
fabulas concinnant, isti aliud scribendi ge-
nus [illegible], in quo cum variis, tum fi-
ctis narrationibus, historiis & fabulis hoc v-
num agunt, vt lectorum animos Veneris [illegible]
[illegible], & vt [illegible] ad cogitationes im-
puras, [illegible] ad lasciuos sermones, & ipsos
actus pelliciant. In hos tales iure commodior
Tullius, a Molione, [illegible] nostros,
[illegible]. In hoc al-
bo sunt plerique omnes prisci poetae, fabula-
tores, satyrici, [illegible] docuit.
Horum omnium scripta si castigata non sunt,
& ab obscoenitatis sordibus elota, lectori ne-
cessitatem [illegible] non tangere hos, quis-
quis Castitatem cordi habet. Ouidius ipse ob
hoc ab Augusto in exilium relegatus, atque a
Tiberio [illegible], [illegible] monet:

Eloquar inuitus, teneros ne tange poetas;

Submo-

[illegible] ditos somnia tuta viros.
Audisse, ipse pestilentia patria [illegible] ac [illegible], [illegible] : [illegible] periculum, [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], ne [illegible]. Tu verò [illegible], & [illegible] [illegible], nec [illegible] [illegible], [illegible], legis, relegis, [illegible] [illegible] quam [illegible] paginas. Ergo [illegible] : quis [illegible] à [illegible], & omnibus qui [illegible]? b Tu igitur, ne [illegible], quisquis [illegible], & [illegible]. Neque [illegible] [illegible] aliud sunt [illegible], quam [illegible] Ægyptiæ, [illegible] & [illegible], Angelicae [illegible] [illegible] ad inferos, humanæ gentis pars magna.
a Iudith. [illegible].
b [illegible] cap. [illegible].

§. I.

AT verò dicas: hoc verba disco, hoc [illegible], hinc eloquentiam [illegible], & [illegible] cognosco. [illegible], [illegible] bene [illegible], & [illegible]. Ex abundantia enim cordis os loquitur a. Et quid [illegible] [illegible] ? [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] Veneris [illegible]. Et [illegible], si ita, [illegible] ; [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quam [illegible] [illegible] ? At [illegible] & [illegible]. Sed hoc [illegible] [illegible], [illegible], eloquentiam [illegible].

[illegible], ut [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible]

cibi, dictio serpens & florida, fabulæ etiam [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] Optimarum, [illegible] ad [illegible], ad [illegible]. Sed cogita [illegible] [illegible] hæc [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] hæc [illegible] ; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ; [illegible] hæc [illegible] [illegible], quam [illegible].

Libri certè [illegible] quanto celebriora [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quos [illegible] habet atque in [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], cum illi [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible]. Neque [illegible] [illegible] [illegible] aliud faciunt, quam qui fontes publicos veneno [illegible] [illegible], quotquot [illegible].
a *Matth. cap. 12. v. 34.*

§. II.

SVrena, Parthorum Dux, Crasso vna cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], Aristidem Milesium [illegible], & [illegible] Romanis [illegible] [illegible]. Quid [illegible] faciet [illegible], cum [illegible] & [illegible] &c. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ob id [illegible] [illegible] [illegible]. Sed, ut [illegible], quod [illegible] [illegible] [illegible], Non [illegible], sed [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & grandi voce, hoc est [illegible] : Non [illegible], non [illegible] de Imitatione Christi, non [illegible] [illegible], non Claudium [illegible], non [illegible] [illegible] de Virginitate, non [illegible] [illegible] de [illegible], aut [illegible], non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] Virgine [illegible], non [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] cum [illegible]. Sed [illegible] [illegible] [illegible] de Mundi contemptu, atque [illegible] [illegible] de [illegible]

[illegible] Nouissimũ, non opus Martianum Ma-
ronis [illegible], non fœdas meditationes Ludouici
de [illegible], nullum hominem, sed barbarum, sed A-
madisium Gallicũ, copiosum illum & allisiti
scriptorem, qui vna viginti quatuor libros
conscripsit de [illegible] Arbitro; de Ma-
[illegible], Fausto, hos voluminum non illos
alteros aureolos scriptores. Iam vero, Chri-
stiam & Christianas lucubrationes tam faciliè
expoliare, admittere Barnabam, parricidas
libros in [illegible] vestrum [illegible] & [illegible]
Dixi iam supra, obliuionis has chartas tam
Ægyptijs similes, quæ absconsa carmine per-
strepebant in totam domo, ipsas enim mon-
stra condebant, ipsa intus cubicula perhibuit.
Ita sacra pagina: a Quę ingrediuntur do-
mum tuam, & cubiculum lectuli tui, & su-
per stratum tuum &c. Rectè, mi [illegible], nam
& dormitorio, imò & dormientibus tale ob-
scœnæ cantilenæ suggerunt. Et hinc, mi Æde-
sime, etiam cùm dormimus, sæpe culpa non
caremus: somnus enim in noxam nobis abit,
quia cùm vigilaremus, sine noxa non fui-
mus. Et quæso, quę tandem hæc nostra insa-
nia est? iam proximus ardet Vcalegon, ac
flammas vomit camera nostra, & nos [illegible]
nam & oleum addendo accendimus. Quid e-
nim libidinem his libris accendere? iam pridé
[illegible] tamen quanquam in humanis moribus,
à [illegible] morsu. Satius profectò fo-
ret vel oculis carere, quàm illis tam malè vti.
a [illegible] cap. X. v. [illegible]

§. III.

NAtat Iosephus, a Theopompum certè insanum factũ, dum ea impurè quod fuis-set circa legem diuinam curiosior: Theode-ctẽ verò poëtam: cum aliquid è sacro volumi-ne tragœdiis suis inserere tentasset, oculos glaucomate suffusos caligasse. Quod si nec [illegible] quidem (sic loquar) curiositas sic ve-taret [illegible], quæ [illegible] illi & fœdæ [illegible] [illegible], [illegible] in vna sola [illegible], Ver-gilius & Catullus, hæc præsertim in la-[illegible] paginis. Consulat sibi Noster poëta, qui [illegible] sua discerpsit, & stylum ad se-[illegible]. Æneas Syluius, dein Pius II. Pont. Max. dum illi [illegible] græca, quę [illegible] licentiore calamo in lucem dedit, quæ [illegible] [illegible], primas ipse [illegible] damnauit, pluribus tamen vt ea omnia suppressum iret, liberauit. Hinc eiusdem vocis illæ & pretio-[illegible]: Sixti magis quàm vestræ credite: & Pontifi-cem piùm, quàm hominem priuatum tacu-ti [illegible] Æneam eiusque. Pietas suscipit. Ioannes Picus Mirandula libros amorum ab se com-positos exussit. Nunc ego, qui sub vitæ finem versiculos eiusmodi meliores hos [illegible] damnarit, [illegible] malè versus, animam qui per-dam, ita Æuo nostro, Laurentius Gambara, Petrus Bembus, Franciscus Petrarcha, Tor-quatus Tassus, Petrus Ronsardus, plures alij acerbè damnarunt deplorarunt, quicquid olim calamo minus verecundo exararunt. Ita sibi li-bri [illegible] mutare suis loco, quàm cum in-famia sanè. Sed vere, quisquis eiusmodi chartas euoluit, quæso: [illegible] in æ-des suas lupanar aut lenonem [illegible]? apage [illegible] hos calce hospite in [illegible] domo, responsurus credo. Atqui, mi Iuuenis, obscœni libri & imagines omni lenone pe-iores sunt, et qui omnibus horis pelliciunt. Malus homo subinde boni consilij est auctor, at ex libro malo & lasciuo lenocinium [illegible] quam condisces. Hic vna venerata bestia col-li potest, [illegible], idem semper & vbique sibi similis, [illegible], adolescentem cor-rupit, confert candorem, pudorem, [illegible], [illegible] victoria, [illegible], [illegible] candidæ, lasciuiæ virtutum omnium. Nulla Circe, nullæ Sirenes, nulla Hydra aut Har-pyia tam nocua aut noxia fingitur, atque sunt impura volumina. Quare Concilium Latera-nense & Tridentinum, à Christianis oculis & manibus, ea merito seuera lege arcent. Sic enim sanctissimus vir Hieronymus ad Christi tribunal flagellatum se asserit, quòd Cicero-nianus esset; quid [illegible] Catullianus, Propertia-nus esset, [illegible] fateamur censes? Æ [illegible], Anacreonticus, [illegible] Persandis, Parthenij, nec differo quin hodie [illegible] [illegible] bibliothecis [illegible] [illegible]. Si quos hęc [illegible] libros [illegible], [illegible]. Sed quid de picturis cen-ses, quę cum vestis honestatem [illegible]?

CAPVT VI.

Quartam INCONTINENTIÆ *inuitricẽ* *numerum*, PICTVRAS INHONESTAS.

PARTH. Quod de libris obscœnis dixi, idem de picturis talibus affirmauissem al-

stro: pestem & venenum immittunt per ocu-
los in animam. Cum sermo deest, pictura
supplet. Multa olim idola proponebantur ad-
oranda, quæ vel aspicere honestis oculis de-
dignarentur. Ideo divina Sapientia clamat:
*Initium fornicationis est exquisitio idolo-
rum, & adinventio illorum corruptio vitæ.*
Infami mortales turpitudinem, quam pi-
cti Dij Deæque præ se ferebant, cum ipsi honest-
tatem [illegible] fuere, nec sibi vitio crede-
bant quod Dij fecissent. Ab his fontibus tales
rivuli. Ab obscœnis picturis, facilis gradus
est ad actus inhonestos. ÆMIL. Nec tamen o-
mnes ejusmodi picturæ damnabiles, nec ad
Vulcanum ablegandæ, quandoque artificio
parcendum. Pictores & sculptores, hominem
ideo sæpe fingunt nudum, ut humani corpo-
ris contrai artificium, quâ illustrarum, possint
admirabile. PATER. Quid tu his patrocina-
ris? quid vero artificium pereat, sed pereat pu-
dor. Laudandi mi pictores fuerunt, qui tamen
casto semper penicillo fuere usi. Quales Tinta-
ret & Titianus Veneti; qualis Christo-
phorus Schwarz Monacensis: quorum opera
summi artifices etiamnum mirantur, nun-
quam inverecundis coloribus pinxerunt. Tin-
toreti quidem opus Christus à Romanis mili-
tibus crucifixus, in Venetâ Curiâ, sermone
monte bo linque collocatur. At verò Chri-
stophorus Schwarz, quicquid artis (ut ipsa
fassa) quicquid studii, animi, affectus, ve-
nustatis habuit, in unam Beatissimæ Virginis
spectatis & parvulum filium gestantis formosæ
imaginem ita contulisse, ut sibi domum fa-
cisse. Et hæc Monachij in aulâ Sodalium
Societatis IESV etiamnum spectatur. Sed
(quod admirandum) nulli artificum est imita-
bilis: quamvis cæteri pictores tentarint non
semel parem effingere, successu tamen prorsus
impari. Et hæc pictura eo nobilior, quo
artifex ille ingenium omne atque artificium,
non in amatam Deam, sed in *Deiparæ* ma-
trem virginalem impendit.

Pictores hi sic fatetur, venatores simul
sunt, sed diaboli, his talibus picturis veluti
retibus incautos oculos illaqueant. Incredi-
bile quantum malorum in Orbem invehant,
lascivæ hæ imagines. Et tamen ubique quovis
locorum hoc oculorum virus reperire est in
cubiculis, dietis, cænaculis, in hortis, fonti-
bus, in propylæis, vestibulis, triclinijs, in
ipsis poculis, in vijs publicis, libros etiam
eam condunt, tam eos qui humanitati va-
cant & amœnis, studijs. Et quæ oculi ad
hos scopulos facile impingunt.

§. I.

CAligula Romæ, publico epulo, servum
ob detractam lectis argenteam lami-
nam, carnifici confestim tradidit, ut manibus
abscissis, atque ante pectus à collo pendenti-
bus, præcedente titulo, qui caussam pœnæ
indicaret, per cœtus epulantium circumduce-
retur a. Sulpicius Galba nummulario non ex fi-
de monetam versanti, manus etiam amputa-
vit, & ad mensam ejus adfigi jussit. Digni
profecto hoc supplicio sunt pictores, qui omni
verecundiæ obstrepunt, ut plurimorum
oculos in eandem secum trahant inverecun-
diam. Libros obscœnos multi non legunt, quia
non habent; imagines lascivas plurimi aspi-
ciunt, quamvis eas non habeant. Et velut avi-
culæ quæ viscatis virgis falluntur, quanto
magis alis his applaudunt, tanto magis in-
hærescunt; sic oculi hoc diaboli visco amo-
rum retinentur, quo diutius spectant. Cum
vel ipsis idololatris picturæ tales immundæ pro-
babantur; si quæ inter eos prudentiores aut ho-
nestiores, fœdas has oculorum illecebras pluri-
mum semper detestatos est.

Aristoteles, in suis politicis b: Cum verò,
inquit, dicere quicquam tale interdicimus,
clarum est quod & aspicere, & picturas & a-
ctus deformes prohibemus. Curent igitur cum ma-
gistratibus, nullam neque picturam, neque sta-
tuam esse talium rerum imitatricem. Sed ô
mi optime Aristoteles, jam pridem vapulas,
philosophia tua moralis dudum exulare jussa
est, nos aliter mores instruimus. Si hodieque
fas tibi foret, ô mi Philosophe, Christiano-
rum ædes obire & pictas istis tabellas inspi-
cere, planum abjectam verecundiam om-
nem proclamares. Hæretici verò adeo jam
depuduerunt, ut Christi crucifixi effigiem ex-
pellant & hypocaustis ejiciant, Faunos pictosque
Cupidines, Veneres & Fortunas ad mensæ pa-
rietem affigant, utque prandeant & cœnent
libidines. Sed nec in templis, Christi Divo-
rumque icones tabulæ sunt, illinc etiam extur-
bantur, à mansuetissimo Calvini spiritu. Ima-

gium lasciuas rarum patientur proscriptionem, sunt vrbes Aricii aliqui infami errore homines, tum alibi, cum amplissimo hospitio recipiuntur. At verò castissimæ Catharinæ certamen, integerrimæ Virginis triumphi, e contrario aliarum Agnetis victoria, cui mille fortissimorum martyrum depicta supplicia possent irascuntur, eiusmodi contrariæ aspectu Deus omnem impudicitiam proscribit, earum imagines sub aspectum collocantur, vt penitus videntur, vbique patent prostant venales. Indignum dictu est, à Christianis talia ex Orco monstra in pretio haberi, & Senatoriis, Ducum, Diuitum imagines, velut nescio quam idololatriam sapiant, eliminari, & ex omni aedium loco proscribi: Beatissimæ Virginis effigiem nulla domus parte tolerari, foedissimæ Veneris imaginem loco editiore honorari.

a Suetonius in Galig. cap. 51. & lib. 5. in Galba.

b Lib. 7 pals cap. 27.

§. II.

VNus è Sodalibus Marianis Ingolstadii primus vir fuit in abolendo hoc malo. Comparauit hic, dum per vrbem vagaretur, à multis quo propalà, obscœnas imagines, quæ oculos honestos sæpe ipsas confunderent. Constituit eas adolescens tollere; atque coemptas quotquot vnam omnes, ut quæ aspectu verecundiæ officerent, combussit: testatus, nihil se neque lucro maiori emisse, neque dispendio minori perdidisse. a O factum bonum & ad leges Pudicitiæ! Execror, vicit inuerecundas imagines, qui discerpsit non vult & comburi mittitque. Tales picturæ, mihi crede, sæpe peiores malis sunt colloquiis impuris: dictio dicta perit, auolant leuissima verba; litteris scripta manent, turpiter picta perdurant, & ex his oculis in alios atque alios oculos sese insinuant. Sunt, imagines spurcæ, aliæ sunt diaboli, in quibus oculi, cogitationes, & cor, hinc Orci domino sacrificantur. Dat mihi vix quispiam satis excusatum, quod ab impudicis simulacris infectus, tam illorum auctori quam spectatori. Narrauit mihi nuper celeberrimus chalcographus & penè catalogum texuit eorum tantum pictorum atque sculptorum qui artificiose quidem, sed inuerecunde pinxerunt aut sculpserunt, denuo ad incitas redactum, qui permansuro stupore fuisse dimiserant mihi fatentur. Alteram autem impudicè vel oculis vel aspicio hunc similitudinem inficiantur. Procul ergo procul, Antidoti est Pudicitia, ait aliqua Nicephoris infantes libros, quos meretricios picturas scriptione vocabat, quorum summam in pectora constituebamus. Apage hoc artificium quod oculis se vendit, & pudorem eripit. ÆDES. Picturam tantum, Parthenii, non agis. PARTH. Imo vero maxime, sed contra quantum colores artificium monstrant, non laicis tantum doceat. ÆDES. Equidem certum scio, et rem fatetur, antequam illa in pictura impressæ sunt sufficere, nec quicquam est, puto, cum seriem frenans, qui non latera cogitur: hic tales imagines conspectæ libidinum plurimum faciunt. Et hoc tibi de me persuade, si quid ego minus verecunde pictum in musæo meo, aut inter meos libellos aut in cetera supellectile reperio, hodie in igne erit. PART. Sic oportet: multo est ardere tollere, aut chartam, quam animam. ÆDES. Sed promouisti iam pedem, ad vagos oculos.

a Anno 1614, factum.

CAPVT VII.

Quintam INCONTINENTIÆ *fundamentum* OCVLI VAGI, CVRIOSI, LASCIVI.

PARTH. Inter libidinis fundamenta, posui *Vaga lumina*. Versiculum autem reperi:

Otia, mensa, liber, vaga lumina ————

Libidinum malum non vno tantum ostio in animum irrepit: sæpe per aurium parietes patuit, at sæpius & perniciosius per oculorum geminas fenestras ascendit. Vt optime testibus, malo nostro id experimur. Sanctissimum Prophetam Dauid, in duo ingentia scelera præcipitatum incauti oculi. Visu, & oculis, factus adulter & homicida, solo luxuriæ mulieris aspectu a. Ideo Iob præcipitium hoc & errorem & caueat: Pepigi foedus, inquit, cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de Virgine. Quam enim partem in me haberet Deus desuper, & hæreditatem omnipotens de excelsis! ô Rectissime cum oculis foedus pepigit; cum oculis enim, paciscendum est iis,

qui

qui meri vol: Castitatem. Nam nisi oculi certâ lege & fœdere obligati sint ac constricti, nullatenus tam firmum Castitatis propositum, quod oculorum [illegible] vel importunitas, vel etiam negligentia, & [illegible] non labefactet. Ephrem dictum est: Aquæ ductus constrictus perdit aquas, oculorum distractio mentis castitatem destruit c. Hinc Christus ut oculorum [illegible] compesceret, legem tulit tam [illegible]: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo d. Per Mosen, inquit Gregorius, luxuria perpetrata, per auctorem mundi Christum, etiam cogitata damnatur e. Hinc tot monita, tot præcepta oculis data: Ne respicias mulierem, &c. Virginem ne conspicias &c. Averte faciem tuam à muliere comptâ, &c. f Hinc illa multo prudentior quam severior Zaleuci Locrensium legislatoris lex de [illegible] oculis adulterio, ut qui sint adulterij vel [illegible], vel [illegible]. Oculum, primam amoris viam esse, non abstrusè dixit Lucianus. Oculus, Amoris principium est, Plutarchus: Amoris sedes, Philostratus.

Si nescis, OCULI sunt in amore duces. g

Ea, inquit Nazianzenus, oculi impudici & acriter attingunt, quæ nefas est attingere: sunt enim corporum acutissimi atque promptissimi. Hinc eleganter Basilius: Oculis, inquit, velut *manibus interpositis*, quicquid volumus, attingimus. h

a 1. Reg. 2. 11. v. 2.
b Iob 31. vers. 1.
c Tom. 1. tract. de Humil.
d Matth. cap. 5. v. 28.
e In Iob cap. 31.
f Eccles. 9. v. 8 & 9.
g Propert. lib. 2. eleg. 15.
h Lib. de vera virginitate.

§. 3.

QVod de Naphta, sulphureo bitumine Plinius: Huic, inquit, magna cognatio ignium, transiliuntque protinus in eam undecunque visam; id hoc quoque de ardentibus oculis [illegible], & concupiscentiæ igne affirmare licet. Ideo continenda omnino sunt lumina, ne alienam videant formam & pulchritudinem, est enim his oculorum ignibus cum pulchritudine maxima cognatio; transiliunt in illam undecunque visam. Deus natura sua, inquit Tertullianus, à [illegible] inspectator est. ÆNEAS. At viri boni aut feminæ pudica forma non spectanda? PARVUS. O mi Ænea sine, multa bona sunt, multa etiam optima, sed non tibi, non mihi, non illi aliena. Susanna bona erat, & casta, sed non senum illorum oculis: bona erat (puto) & honesta Bethsabee, sed non bona oculis David: bonus erat, optimus erat Hebræus Ioseph, & tamen oculos dominæ [illegible] bona erat arbor Paradisi, sed suos illi oculos [illegible] Eva [illegible] hominis est, oculos [illegible] præcepit, ea tamen lege, si gladiolo [illegible]. Virginea forma gladiolus est acutus curioso spectatori, sed oculos non minus prodit, qui se perdit. [illegible] VIDERE. Sane, quod Clemens Alexandrinus significanter monet, dum [illegible] oculis, [illegible] appetitionem. Sic prima tentationis sagitta, est oculus ——— utroque videndo, feminæ. Non tam eleganter quàm verè [illegible]: Cave [illegible], [illegible] animo tuo: Est mulier [illegible], visu basiliscus. ÆNEAS. Sed tamen difficile est, hos scintillantes capitis nostri oculos, tam severis semper legibus astringere. Natura illos in capite, velut in summæ turris vertice collocavit, tamquam speculatores, ut imminente malo reliqua membra præmonerent, & periculo subducerent. Ita oculi aperti sint necesse est, custodes enim sunt totius corporis. PARVUS. Non nego esse, sed de his custodibus, cum Iuvenale [illegible] ——— sed quis custodiet ipsos Custodes? Ergo faciant officium oculi, corpus custodiant, sed ita, ne hosti prodant animam, quam clausi aut modestè depressi melius servabunt, quàm hiantes & aperti. Ergone se [illegible]? cælum aspiciant; [illegible] terram intueantur. ÆNEAS. non adeo pulchrum [illegible] hic deiectio semper vultus inter homines versari, quasi furti reum. PARVUS. Imo vero pulcherrimum, sed nec decentior alius Verecundiæ habitus est, quam oculos deprimere, & in terram figere. Et scisne sanctissimo viro Ephræmo, quid circa hoc, documenti dederit *muliercula*? ÆNEAS. non scire, narra sis.

a Plin. l. 2. c. 105.
b [illegible]
c [illegible] l. 3. pædag. c. 11.
d Virg. 3. Georg.
e [illegible] sat. 6. vers. 345.

§. II.

PARTH. Ephesum [illegible] Ephrem, a in via Deum sic precabatur: Domine, tu meû hoc iter sic dirige, vt postea vobis [illegible], in [illegible], quæ mecum [illegible] super [illegible] & excolendo [illegible], Cumque iam [illegible] porta [illegible], [illegible] ipse capite [illegible], & quas [illegible] quæstiones poneret, quæ primo, quæ loco vltimo interrogaret. Dum sic suis [illegible] cogitationibus incedit, [illegible] mulier [illegible]. [illegible] ipsam portam [illegible]. Ephrem fixis in eam oculis, quasi [illegible] subsistit: [illegible] vir sanctus hoc feminæ [illegible], dolebatque votis Deum non annuisse; ita tristes & indignantes oculos in feminæ vultu [illegible]. Non minus illa, cum sic [illegible] acerrimo capite contemplari. Vbi sic inter mutuos aspectus aliquamdiu silentium tenuit, demum prior Ephrem, pudorem feminæ [illegible]: Non erubescis, inquit, procacula, tam fixis oculis me petere? Non erubesco, inquit illa, mi bone vir; licere mihi reor te aspicere, vt [illegible] sumpta sum. Tibi vero [illegible], non feminam, sed terram matrem tuam aspicere, è qua sumptus es, & in quam reuersurus es. Audiit Ephrem [illegible] inexspectatam [illegible], & ipse sibi tacitus dixit: *Hic habes*, mi Ephrem, & [illegible] votis [illegible]. Petiisti à Deo [illegible] magistrum, & [illegible]. Hæc feminæ maternal [illegible] & gratias [illegible] Deus [illegible] feminæ ore loquitur. Habes abunde satis in hunc diem, habes in multos annos quod discas, & exerceas: oculos custodi, feminis non [illegible], terram aspice, & sepulchrum circumspice. Et nos, mi Ædesime, aut cœlo attollamus oculos, aut terræ defigamus: ita volare docendi sunt oculi, & repere, volare ad Deum, repere ad sepulchrum. Grande bonum, oculos tranquille pascere.

Et castigata [illegible] modestia frontis.

ÆDES. Permitte, vt [illegible], & [illegible] liceat, & cur oculi in humani corporis for- matura, vltimi [illegible] vitam accipiunt (sic [illegible]) & amittunt primi, cum [illegible]

PARTH. Optime id [illegible], vt quo maius est ipsorum periculum, eo minus sit [illegible] spatium; & [illegible] Deus [illegible] esse voluit, vt quo vitiorum [illegible] humanarum, eodem per lacrymas [illegible]. Nec enim [illegible], sed & omnibus vitijs in animum per oculos via est, vt rectè affirmat Fabius. Hoc [illegible], huic [illegible], hoc [illegible] quam concupiscit; [illegible] vitiorum [illegible] sceleribus sunt oculi, adeoque [illegible] est [illegible], qua cogitationibus [illegible] via [illegible]. Samson [illegible], & magnus Dei [illegible], vt Dalilam vidit, [illegible] robur [illegible], quod male oculatus [illegible]. Homo [illegible], compedes gerit in oculis quibus [illegible], [illegible] quo affigat, hamum quo [illegible], flammas quibus ardeat, sagittas quibus confodiatur, & [illegible], & [illegible]. His compedibus vinctus, hoc hamo [illegible], his flammis [illegible], his sagittis confossus est Assyrius Holofernes, vidit Iudithem, & vitam perdidit: *Cumque intrasset ante faciem eius, statim captus est in suis oculis Holofernes.* b

a Sozom. lib. 3. hist. eccl. c. 16. Sur. tom. 5. Febr. 1. Metaph.
b Iudith cap. 10. v. 17.

§. III.

ALexandri Macedonis non tam miror [illegible], quam pudicos oculos! Darii vxorem, inquit Plutarchus, a quia formosissima dicebatur, noluit in suum venire conspectum. Oculorum præterea quis [illegible] fortissime cepit, magis victor, Darij coniugem non videndo, quam Darium vincendo. Periclem Atheniensium principem hoc quoque nomine laudatissimum [illegible], cum in prætura collegam haberet Sophoclem, ac in publico officio vna [illegible], prætereuntis pueri formam impensius laudasset, intemperantiam eius perstringens, Prætorem, inquit, non solum manus à pecuniæ lucro, sed etiam oculi à libidinoso aspectu abstinere oportet b. Væ nobis Christianis, supremi iudicij die, si leges nostras tam [illegible], quam facile iam delinqui-

mus

mor. Clamat legislator Christus: Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proiice abs te: bonum tibi est vnum oculum habentem in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. c Sententia ita: sed apud multos petulantia oculorum adeo non castitati noxia putatur, [illegible] oculos, velut [illegible], in omnibus libidinem agere. Rari hodie Iobi viuimus, qui cum oculis fœdus inierat, vt ne cogitaret quidem de virgine: Salomonem potius sumus, & oculis nostris petitas leges facimus. Omnia, inquit Salomon, quæ desiderauerunt oculi mei, non negaui eis. d Et quam tu ab ore viri sanctissimo [illegible] spectes, qui suos ipse oculos sic hortatur: Ite mei oculi, & quoquo libet, expatiamini liberrimè; licet vobis, quicquid licet videre, [illegible], pro cupiditate, nullius [illegible] conspectum vobis cingam: vna vobis lex est, LIBERTAS. Vbi tanta oculis licentia permissa, actum est de anima. Vetus Patrum dictum: Incustoditus visus, incustoditæ mentis est [illegible]. Et sicut domus [illegible] non est, cuius effractis fenestris omne genus animantium aduolitat: ita nec mens pura, si [illegible] oculi, ad omnium patent conspectum.

a Libell. de [illegible].
b Valer. Max. lib. 4. c. 1.
c Matth. cap. 5. v. 9.
d Eccl. cap. 2. v. 10.

§ IV.

ÆDes. Si tanta sunt animo pericula ab oculis, continuis nos [illegible] precatur David: Auerte oculos meos, ne videant vanitatem. a PATRUM. Et nos, si Castitas & pudicitia nobis sit curæ, quotidie feruidè [illegible] oculis [illegible], quotidie Deum rogare assiduè: Auerte oculos meos, ne videant vanitatem: [illegible] Deum [illegible] volentes, sed [illegible] & constanter volentes. Scis quid Augustinus de Alipio [illegible] sodali suo [illegible]. b [illegible] in circum spectaculorum [illegible], sed cum ab amicorum [illegible] inuitatus & precibus [illegible], tamen [illegible] violentia. Ad amphitheatrum, inquit, [illegible] Alipium [illegible] & [illegible]: itaque [illegible]. [illegible], [illegible], [illegible] pit. Alipius oculos, vt statuerat, compressit, & animum, quantum potuit, auertit ab illa. Vtinam & aures obturasset. Ita quidem corpus, non ita [illegible] ingens populi clamor [illegible] est: hic bonus Alipius curiositate victus, [illegible] amplius; nec erat iam ille qui venerat, sed vnus de turba, ad quam venerat. Ita oculos suos prodidit, spectauit, clamauit, exarsit, abstulit inde secum insaniam, qua stimularetur, non solùm tamen cum illis à quibus abstrahebatur, sed etiam præ illis, & alios trahere. Hunc tamen postea liberauit, ad Augustini monita, ope diuina correxit. Adeo numquam non orandus Deus: Auerte oculos meos, ne videant vanitatem. a Solent medici, cum morbos habent curandos [illegible], ægrum à quorumdam ciborum non solum vsu, sed & aspectu arcere, ne visa intus os & oculos commoueant [illegible], pateatque æger salubre sibi esse, quod [illegible]. Ita (e Cassiani sententia) is sanctè ipse agat, quem [illegible] Cato [illegible], oculos à re grata quidem, sed noxia, constanter abducat. Nam, Augustino teste, solus aspectus via facta est ad opus. Oculi raptores ad culpam, vt Gregorius loquitur, [illegible] imperio, & maximè, [illegible], ab aspectu cohibendi.

a Psal. 118. v. 37.
b Lib. 6. Confess. cap. 8.

§. V.

VXorem Lothi, vel etiam sine de causa, exemplo tam insigni punitam commemorat Ambrosius, quòd vrbem [illegible] conspectu illuc oculis esset [illegible]. Quanquam non eruendus tantum est oculus, sed & proiiciendus, erue eum & proiice abs te. a Sunt qui petulantiorem oculum eruunt, sed minimè abiiciunt: libidinem aliquandiu intermittunt, sed libidinis occasiones non fugiunt. Non ita castissimus Ioseph, qui oculum quasi non contemnit, eum longè à se proiecit: fauores dominæ atque minas non tantum contempsit, sed & blanditiis ei trahentem elapsus, [illegible] relicto. Quot castissimi homines, non tantum [illegible], sed ita [illegible] scandalizantem oculum, vt nec matrum qui-

[illegible] vel formam conspectum fastidierint. Post Aegyptum, ipsis [illegible] solitudinem habebant. Angelis quam hominibus [illegible], sua domum Obedientis lege compulsas, ad speluncam [illegible] prodit, & à suo [illegible] se conspici passa est. Huic complures alii, ob eandem oculorum verecundiam noctem [illegible]. Nec defuerunt qui [illegible], & sanguine scriptas leges oculis suis dictarint.

Lucia, religiosissima virgo, facinus retro seculis inauditum est ausa, & ab hoc NICETA nostro non multum discrepans. Ab procillo, importuno amatore à suis oculis pellectum [illegible] & vi[illegible] ita consultat: Frater, inquit, amor ille oculos audet? Rex Britannorum! adeòne illi placent mei oculi? oculos meos habebit. Mox utramque hanc lucentem stellam à cælo suo revulsit, oculum utrumque eruit, & procò transmisit, maluitque perire sua quàm fe[illegible] [illegible] Domini legem, *erue eum & projice abs te*, fortissima simplicitate servavit: non eruit non projicit: nec verum tantum; sed ambos oculos, etiam insontes, non quod delinquerint videndo, sed ne visi alios [illegible] delinquere. Amans Castitatis nec videre vult, nec videri; oculos etiam [illegible] castigat.

Matth. c. 18. v. 19.

§. VI.

ÆDES. Ah, quantis non interjacuit abstinemus à tam utilibus & tam pudicitiâ oculorum PARV. sed nec opus ut ferro saeviamus, & erueamus oculos: *claude*, & evasisti, [illegible], potestis praestabis olim, fuisse salvum & cælo receptum, quàm vagis oculis liberè visum, & gehennæ addictum. Nimis quàm clarè legislator noster edicit: *a Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum & projice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam.* Luciæ factum fortassis non sit imitabile; habemus & alia quæ imitemur. Narrabant gesta S. Caroli Borromæi à [illegible] multa, inter prima [illegible] illud. Habitavit is [illegible] aliquanto tempore ad forum, ubi ob hominum frequentiam [illegible] pabulum habere poterat curiositas, sed adeò ille fuerunt ad omnia [illegible] est, ut non tantum totos dies ad fenestras non [illegible] (quæ [illegible] sæpe mora est) sed nec horas, nec horæ partem prospiciendo consumpsit, imò prospexit nunquam, ac si [illegible] aut carcere [illegible] noctis damnatum. Hunc, mi Ædes, Hunc virum, oculorum suorum dominum appelles, qui [illegible] & [illegible] fuisse, & magnum sui in omnibus victorem. Vulgo non cedit feris infirmior.

Sara virginum sacrarum Antistita, in monasterio agebat Scythiotico, quod loco non [illegible] [illegible] fluvius [illegible]. Annos hoc [illegible] & [illegible] vitæ crystallinis, per quæ [illegible], calculus omnis erat, [illegible] hanc amæna ad oculorum animum [illegible]: quisquis [illegible], laudatur hoc tam lenem [illegible] vitam. Sara argenteam hanc aquam commendari sæpius audivit, & vel [illegible], videndi cupiditatem ei fecit laudantium [illegible]. At illa potens sui, suorumque oculorum vere domina & imperatrix, hanc ipsa sibi legem statuit: Ki[illegible] illum præter [illegible] ut videas (aiebat illa secum) nulla necessitas cogit, ad perennem super altos fluvios [illegible] poteris, illo non viso. Sunt in orbe materiis [illegible] plurima, quæ tamen non oculus nunquam attingunt, inter hæc sit & ille rivulus. Quare serio tibi edico, fenestram ad hunc prospectum nunquam aperies. Dixit, & fecit: atque annis sexaginta proximè hanc aquam habitavit, eam tamen spectavit nunquam. Ah nostri non possunt certamen longum & difficile victoriâ illustrius, quam obtinuit oculorum continentia. Hoc ferro sodiamus oculos, Continentia. Quæ nunc religiosior sit necesse est, quò magis ruinæ ac lapsus est periculum.

a *Matth.* c. 5. v. 29.

§. VII.

ET nunquam audisti quid monastichon [illegible] frequentibus? cum oculis periculum est, ad illice maliciem formâ. Attende, carmen:

Quid facies, facies Veneris si veneris ante?
Non sedeas, sed eas, ne pereas per eas.

Capra! Si virgines vultus elegantia oculos tuos incipiat laedere, [illegible]: qui abire noluit, vult perire. ÆDES. Oculos clau-

claudam, & manebo. P[illegible] claudere potes, sed & recludere potes, quando [illegible] optimum & tutissimum abdere. [illegible] in spectaculis, sed non [illegible] cum [illegible] tamen [illegible] oculatus in hoc. [illegible] Aegypti [illegible], oculis [illegible], & [illegible] periculo, [illegible] excessivos [illegible]. [illegible], hi proditores [illegible] fidem, cum maxime deberent. Oculos ergo ne [illegible], haud [illegible] claudere, & persuadere [illegible] videre, sed melius est & longe tutius, illos abdicare, ne possint videre, [illegible] Bernardus, antequam Religioni [illegible], [illegible] semel [illegible] oculis est [illegible], ut ad [illegible], adeo [illegible] ipse [illegible] erubuit, [illegible] in se quam celerrime vindicare, ut neglecta longiore deliberatione, rigente cœlo, aquæ gelidissimæ stagno se insiliret. [illegible] dum exsanguis pene congelaretur. Ita [illegible] se [illegible] calorem [illegible].

Habes, Niceta, sanctissimum tui facinoris [illegible], qui licet linguam [illegible] non [illegible], licet [illegible] non pugnarit, Cupidinem tamen egregie triumphavit, & [illegible] oculorum, omnia corporis membra ad [illegible] rapuit, [illegible] expugnavit, & [illegible]. Hos est oculos [illegible] forma non [illegible]. Sed [illegible] oculis ad [illegible].

CAPUT VIII.

Sextum INCONTINENTIAE *irritamentum.* VERBA PARTHENICA & IMPUDICA.

NOlite seduci: [illegible] mores bonos colloquia prava. a [illegible] hic [illegible] potest [illegible], qui [illegible] oculis [illegible]. Et [illegible] plaga [illegible] inferat, [illegible] multum efficere, [illegible] Aegypti. [illegible] clamabant: *Lingua [illegible]* & *Mors [illegible] in manibus linguæ* [illegible] & [illegible]

Angelus atque diabolus [illegible].

Longe [illegible], sepulchrum patulum [illegible] & [illegible] plenum. Sepulchrum patens est guttur eorum. c [illegible] hoc Chrysostomus, [illegible] mundatum, & [illegible] patere non [illegible], [illegible] fodiantur, verba tamen [illegible] totius [illegible] pectore, & [illegible] audientibus, ut [illegible] immediate efferantur. Sepulchrum patens & [illegible], os impurum. O mi Deus, quantum [illegible] horum sepulchrorum numerus! Orbem, Aedificia, [illegible], domorum angulos [illegible], ubique [illegible] petulantiora linguæ, quæ non [illegible], sed & [illegible] auribus, ubique [illegible] in [illegible], ubique [illegible], ad quos honesta frons se contrahat. Hieremias iam olim questus: *e* Attendi, ait, & auscultavi, nemo quod bonum est loquitur. Tale prorsus est nostrum hoc [illegible]: adeo ut [illegible] mundi [illegible] causam non habeat aliam, hæc satis [illegible] ad fugam, scilicet [illegible]. [illegible] Verecundia verborum [illegible] in religiosorum [illegible]. Quamvis in his nunquam [illegible] audiri talia, & non [illegible]. Inter profanos vero tanta verborum turpitudo, quanta libertas; tanta [illegible], quanta [illegible] & impunitas: [illegible] collegi verecundo genitis, aut [illegible] aspectu [illegible] has colloquiorum [illegible].

a 1. *Cor. cap.* 15. v. 33.
b *Plutarch. de* [illegible]
c *Prov.* [illegible]
d *Psal.* 13. v. 3.
e *Hier. cap.* 8. v. 6.

§. I.

ÆDES, O mi Parthenii, in [illegible] mores [illegible] mundum, risum [illegible] & plausum, non [illegible], inepta hæc & [illegible] verba PARTHENICA, [illegible] quod queror & doleo. Extantur [illegible] in rebus pessimis. a Augustinus in [illegible] hoc [illegible] verba [illegible], & [illegible], & pudet non esse impudentem. b

Divina pagina, verborum alioqui parcissima, huic tamen sermonis pestilentiæ cellitæ, quale omnis expresit sacculum: Lingua, inquit, constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis nostræ, inflammata à gehenna. c Spurcam & obscœnam verè sulphureum ac tartareum ex ingenio flammam, quæ mentem etiam castam & pudicam inficit, quæ mentem etiam castas & pudicas inanimas proruptat ad impuros ignes. Contemnunt quam proseruntur libidinosè, turpia fucere, & turpia gesta pronuntiant, turpia dicere, & turpia faciunt, & propterea agitur quod libenter faciunt. Melius scripsit Bernardus: Avertit malum. Multi sunt, inquit, clangores & rumores, sicut sunt, inquit: clangores & risus, hæc omnia sunt sacculi & loquacitas diaboli; inter hæc sacculi verbum est. Judicium diaconi: meum officium est, gustare est sapientia dictum; nam officium est, colloquia his verborum spurcitiis aspergere, mittere, intercorruptos filios ubique mittere. Gaitere, intercedendos filios ubique mittere. Gallissimus Peraldus, vir egregie doctus & sanctissimus Lugdunensis Antistes, has tales sermonationes, diaboli sputa, rectissimè vocat, eumque eo titulo proponit. Omnino diabolica sputa sunt, & sputa sunt, omnia hæc verborum vomitus, & sputa sunt, omnia hæc verborum fœditatem: nec aliud agit impurus fabulator, quàm ut os suum diabolo sputorum vas dilatet, quàm ut os suum diabolo locet pro milatio; quò quid boni sperat, quid honesti? Verbo quo quid boni sperat, quid honesti? Verborum turpium lascivia, omnis impudentiæ mater est. Neque hoc in loquentis tantum mater est. Neque hoc in loquentis tantum perniciem vergit, sed eos etiam qui hæc talia loquentem audiunt, aspergine lethalis loquelæ inficit: qualem pulvis omnis per vestes: talia inficit: qualem pulvis omnis per vestes diffunditur. Vanum est, inquit Bernardus, quibus dicimus: Vanum est, inquit Bernardus, quibus loquimur, & vanum dicentes veruntamen proferimus, & tamen aliud magis verbum, vita in momento, auditorum animo nocet affert, animas interficit. Sed fortè Peraldus ait Bernardus una interficit. Sed fortè Peraldus aut Bernardus una audeat, aliam opponam, ubi nefas contradicere, Divinus Paulus, sanctè hic imperat: Omnis sermo malus ex ore vestro nō procedat f. Et ut sciat quem maximè sermonem malum nominet: Fornicatio & omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas quæ ad rem non pertinet g Omnis scurrilitas quæ ad rem non pertinet g Obscœnus, nec nominetur in vobis. Nam ut optimè Tullius: Pudici, ait, etiam cum de pudicitia loquuntur, erubescunt; & si quorum rerum odiis debemus, ipsa etiam res nomina nobis sunt accusanda: quod enim loquimur, non intuemur & cogitare, & conceptis nostris inurimus, & labiorum inflatura sonis argutiarum, à labiorum scissura sonis argumentum sumunt medici; à verbis turpibus mentem impudicam haud vanè coniectamus. Ex æquarent omnem loquentium pudorem sit interest; detrahit enim verecundiam sibi secum; vehiculum tamen præcipuè, quam Paulus immunditiam & turpitudinem vocat, flatus quæ progignit! Et nolite, inquit, contristare Spiritum sanctum Dei. Obscœnæ enim hominis lingua est odio Spiritui, ut vel ipsum lætitia auctorem Deum, afficeret tristitia, si ea Deus posset affici.

a Proverb. cap. 2. v. 6.
b Lib. 1. conf. c. 1. & 9.
c Iac. cap. 3. v. 6.
d Sermon. de 7 spirit.
e Sermon. 24 in Cant.
f Ad Ephes. c. 4. v. 29.
g Idem c. 5. v. 5.

§. II.

CAlvinianam illam picturam meritò detestamur quæ sacros calices in profana pocula inquit, atque impudicas ex Christianâ metamorphosi fabellas insignit. Ex parte tu, me ædisti, Deus probans si quis oculis, pro quod lectionibus Anglorum pannos totius contexeret, prodiitque illaturus ad sanctitatem, referatur, protinus Veneream, & animi sui vestimentis tantum Veneream, & animi sui vestimentis lumen quotidianâ Eucharistia excepisset, ut illum quotidianâ Eucharistia exceperit, ut illum pœnam mortis & postribulum diaboli. Foedam pœnam mortis & prostibulum diaboli. Foedam pœculum linguam cælestis epuli sedem, Vocis facere mutaverit. Propter hoc tam inferiori facere interpretem. Propter hoc sanctissima Dei a. Et scriptum in flammis clamata Dei a. Et fervens est in flammis clamanti, ut refrigerare linguam suam b. Neque tamen, ut refrigeraret linguam suam b. Neque tantum eum cruciatur lingua, quod omnium vitiorum admiserit credendo, sed quod vitiorum verborum admiserit cœnando; sed quod vitium verborum profusione garriendo: nam prima, inquit Gregorius, malè comparationis sancti loquitur culpa loquacitatis, & plerumque pariunt casta.

Petrus Damianus iam sanctus quàm facundus, linguam lascivam elegantes turdo condas, linguam lasciviam elegantes turdo confert, cui idem quod alimento, hoc etiam exitio est, nam ex eo quod vivit, & egerit, visceratio est, nam ex eo quod vivit, & egerit, viscera prorumpunt, quo & ipse & aves ceteræ capiuntur; ita profusè impudicè garriens, viscera tua ita profusa impudicè garriens, viscera excitat ore, quæ enim stygii aucupes assignant. Confitemaberis ex ore tuo, inquit Iobus, e & labia tua respondebunt tibi. Pharao Basilides ut affirmat olim, si eam capta lingua reddat,

dixit; aut lambat tantum *a*. Sanè si vlla res experta, [illegible] bonus, colloquiis inter[illegible]; teneros animos velut adolescentes [illegible] facillimè ita corrumpit, vt, quod semel malè audierant, tota per omnem vitam pessimè recordentur, quod liberius audiunt, certissimè excipiunt, eoque gratius nocet, quo [illegible] & quamuis non statim [illegible], semina tamen in animo relinquit, [illegible] audiunt, [illegible] postea mali.

Bernardinus genere nobilis, patria Senensis, tam verecundus à puero fuit, vt quoties fortassis eiusmodi verbum audisset, non aliter colorem duceret, quam si quis ei vulnus [illegible]. vnde comes pueri, si quando sordidè loquuti, viso eo tacere, dicebant, tacete, Bernardinus venit. Verum, ô vtinam plures hoc æuo Bernardini sint, qui accedunt [illegible], vt tam illoto garrientibus. Sed, quod miremur, etiam inter idololatras hoc attingit [illegible]. Epictetus [illegible] periculosum est, inquit, ad non obscœnitatem progredi. Cum igitur tale quippiam inciderit, obiurgabis eum qui talem sermonem iniecerit; aut taciturnitate saltem, & rubore vultusque offensione, eiusmodi sermonem displicuisse [illegible].

Nil dictu fœdum visuque hæc limina tangat,
Intra quæ puer est. procul hinc, procul inde puellæ
Lenonum, & cantus pernoctantis parasiti. f

Et verissimè Plautus: Ego, inquit, illum periisse dico, cui periit pudor. Ergone, ô bone Iesu, Christi cultus, etiam ab idololatris apud tribunal tuum damnabitur? ergo etiam hostes tui iustitiam in nos dicent? perijmus, nisi nos vel hinc vitam potius [illegible]. Vitium est vitium, vt illud caueamus omne verborum [illegible].

a Ad Ephes. c. 5. v. 7.
b Luc. cap. 16. v. 14.
c Iob cap. 15. v. 6.
d Plin. lib. 15. c. 2. & lib. 17. c. 34.
e Enchir. c. 51.
f Iuuenal. sat. 14. v. 44.

§. III.

ÆDES Panthei, rigidior censor esse in [illegible] linguas & nefas per [illegible], liberiores facetias sciuit. PARTH. Non per me, sed per Christianam legem, & quis vero facetus esse [illegible] posset, nisi & lasciuus sit? Sæpe, dum facetias aut vrbanitatem affectamus, [illegible]. At, ea demum iucunda nobis sint, quæ honesta. Sed multi, vt flagitium honesto nomine peruelant, illam [illegible] spurcitiam, [illegible] vrbanitatem appellant. Hoc est bis peccare, peccatum virtutis titulo vendere. [illegible]: *Profana autem & inaniloquia deuita, multum enim proficiunt ad impietatem a.* Neque in hoc [illegible] & lasciuis, verborum spurcities [illegible] est. Sermo eorum vt cancer serpit. Cancer, sui, gangræna, horribilis & alias morbus, [illegible] depascitur; ita procaces petulantiores hæ narratiunculæ, fabellæ, cantiunculæ animum quasi [illegible] serpunt, & quidquid casti pudoris reperiunt, vitiant. *Abominatio Domini, cogitationes malæ, & purus sermo pulcherrimus b.* Qui loquitur iniqua, non potest latere, nec præteribit illum corripiens iudicium c. Non abscondit se ab eo omnis sermo d.

Refert Surius, a VValleniquem [illegible] fecisse hieme, & frigoris sæuitie compulsum, è via diuertisse in ædes hominis quem minimè profanum credebat. Sed hic [illegible] fingens vitam optimam excepit, vbi nec scintillam diuini amoris reperit. Paterfamilias & loci index, non in otiosos tantum, sed & obscœnos sermones erumpere cœperunt. Hic VValdeuus [illegible], ait, Euangelij legem memineritis; quoniam omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicij f. At effrænes illi monitorem cachinno eludere, audacius loqui & sordidiora etiam effutire. Cum iterum VValdeuus: volebam, inquit, caloris hic aliquid haurire corpori fouendo, sed linguæ vestræ [illegible] quam illum frigus, expellere, non videntur, qui hanc oris impuritatem ad Dei tribunal pergent. At illi, sic modo bona audias, vt qui etiam [illegible], nec vllus nostrum, inquit alter, [illegible]. Sed & [illegible] impuros [illegible]. Non distulit vltor Deus, & obscœnæ linguæ petulantiam vindictâ manifestauit. Illum quidem equitem, hunc [illegible]

[illegible], vigebant [illegible]; & tam [illegible] volebant, [illegible] frustrabantur [illegible] pro[illegible] [illegible], ille [illegible], sed [illegible] supplicio [illegible].

a 1. *Tim. cap.* 2. v. 17.
b *Proverb. cap.* 13. v. 16.
c *Baruch. cap.* 7. *ver.* 3.
d *Eccli. cap.* 24. v. 20.
e *Sur.* 1. *April. de S. Walburge.*
f *Matth. cap.* 12. v. 36.

§ IV.

NOn immerito Rodulphus episcopus Eugubinus, a vir sanctissimus, fratrem suum nimis [illegible], Petrum, flagellari, & quadraginta diebus, omni vino abstinere jussit, quod in familiari colloquio verbum lascivum protulisset. Elzearius Comes Ariani, b [illegible] (conjugem suam), [illegible] aulæ suæ leges condidit:

1. Diebus singulis, rei divinæ interesse.
2. Singulis hebdomadibus, de peccatis confiteri.
3. Singulis mensibus, divinam mensam accumbere.
4. Aut casta vivere, aut domo cedere.
5. Non aleis ludere, nec alio simili lusu se oblectare.
6. Intemeritis, verbisque [illegible] ac turpibus penitus abstinere.

O præclaras leges & dignas quæ ad omnium ædium valvas figerentur, ut [illegible] & juvenes [illegible] discant, & magis sapere, & [illegible] loqui. Maturè igitur, animum & os ad normam [illegible] componas, cui curæ est [illegible] [illegible]. Sed quid in mensa, in conviviis, in circulis, in [illegible] [illegible], tamquam verborum [illegible] plenis [illegible] spargentur? PARTHENIUS. Nosti quid suadeat Siracides? Sepi aures tuas spinis, & linguam nequam noli audire. c Chalcedonii [illegible] [illegible] vocibus, & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] fecerant admissaque sunt, plus [illegible]. Qui sermones spurcos [illegible] [illegible] auribus admittunt, ii castitatis [illegible] sunt, sed in ipsum convictis & violatis, quæ veste jam scissa [illegible] produnt, [illegible], non [illegible], quod tamen faciunt [illegible], & quarum [illegible] [illegible]. Ita prorsus ii qui [illegible] [illegible] tam [illegible], [illegible] audiunt, nihil obstrepunt, non reprehendunt, tacent, [illegible] aut frontem contrahunt, & quasi [illegible] [illegible] non displiceant, [illegible] silentio [illegible] [illegible]. His longè deteriores sunt, qui spurcè loquentem non tantum [illegible] audiunt, sed & [illegible], atque de suo addunt [illegible] [illegible] [illegible]. Diogenes [illegible] duos scholasticos in via [illegible] & capita conferentes, interrogavit alterum, ut quid colloquium cum altero [illegible], cum [illegible] [illegible], exponeret, utrique plagas infligi jussit, alteri quod tale quid narrasset, alteri quod audisset. recte factum. Nos Christiani hoc ignitum, quandoque tam graviter delinquere [illegible] quam [illegible]. Et quod de obtrectationis vitio, hoc etiam de impuro sermone vere dicitur: diabolum æquè in obtrectatoris ore, quàm in auditoris aure [illegible]: idem hoc, & dicere talia, & audire, piaculum est.

O Chromachi, ô nobilis athleta ubi es, qui [illegible] sermones [illegible] amatorios, surgere [illegible] & [illegible] d. Ita, si quis [illegible] [illegible] verba [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Chromachio [illegible] [illegible], si quidem caret [illegible] hac aurium macula. In propatulo apud te [illegible] rubor [illegible], verecundiæ signum, Calimoniæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & tibi displicere, quod Deo nunquam placere possit. Paulum tibi [illegible] hoc dicto. Nunc autem, inquit, deponite & vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. Extremum hoc commendat, ut [illegible] [illegible]. Mitum! turpem [illegible] [illegible], & [illegible] hanc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible], sicut [illegible] Dei oculos [illegible] [illegible], ita [illegible] Dei aures [illegible] [illegible] sic loquamur, ut [illegible], si non eloquentia, saltem [illegible] [illegible] verecundia.

a *Zachar. Lippelus* 26. *Junij de S. Rodulph.*
b *Idem* 27. *Septemb.*
c *Eccli. ca.* 28. v. 28.
d *Plutarch. lib.* 7. q. *con.* 7.

CAPUT IX.

Septimum INCONTINENTIAE fundamentum, MALI SOCII.

VT spacelum, etiam [illegible] maculam trahit ab adhaerente; sic homo ceteris optimus & castissimus, à malorum societate malus semper. Qui communicaverit superbo, induet superbiam. a In quibusdam corporis morbis vehemens est contagio, sed nihil contagiosius est corruptis moribus; facilliméque adhaerescunt, adnascuntur, transfunduntur ab uno in alterum mali mores, contagiosissima haec nec ullus efficacius persuadet, quam qui vivida docet exemplo. Verissimé Seneca: Vitia, inquit, & praecipitat [illegible] per manus tradit, alienisque pessimis exemplis nemo sibi tantum errat, sed alijs erroris causa & auctor est. Primarium hoc malum est. Vix enim delinquit, & non in societatem peccati attrahit malorum. Haec communis ferè vitiorum natura est, nolle solum esse, sed velle cum socio atque comite perire. Age cum improbo, & incontinenti, quam facile invenies ut sequaris, quo ille pergit. Proclamat Moses: b Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quae ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum. Idem proclamat & Isaias: c recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere; exite de medio eius.

Aegyptios servatos Ioseph tam exosam esse improborum societatem, ut ne mortuus quidem, inter eos [illegible] habitare. Ideò Israel [illegible] sacramento adegit, ut, si quando Aegyptum migrando desererent, secum inde cadavera sui reliquias asportarent. Voluit magnus hic Aegypti prorex, nec [illegible] illorum familiaritatem contrahere: & ut Aegyptios mores non probabat, [illegible] sepulturae consuetudinem malorum omni modo fugiendam indicabat. Certum, qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea d. Vna res prava vitae contactu, quam plurimos potuit corrumpere:

— sicut grex totus in agris
Unius scabie cadit, & porrigine porci;
Vvaque conspecta livorem ducit ab uva. e

Pallonis est, [illegible] sperare, ne [illegible] omnes fugere socios, qui labem moribus affricare possint. Ea enim rerum natura est, ut cum bonus improbo se iungit, non improbus à bono emendetur, sed bonus ab improbo contaminetur. Inter malos bonum esse, est contra naturam niti. Quod quandoque fieri posse non negamus, sed tam difficulter quam raro. Verissimè [illegible] Sapiens: f Sumuntur, inquit, à conversantibus mores: & ut quaedam in contactos corporis vitia transiliunt, ita animus mala sua proximis tradit. Ebriosus, convictores in amorem vini traxit: impudicorum coetus fortem quoque & silicem virum emollijt: avaritia in proximos virus transtulit.

Dum spectant laesos oculi, laeduntur & ipsi. g

Idcirco, ut Aeschines, melius est [illegible] odium quam consuetudinem. Sermo [illegible] non aliquod nobis vitium aut commendat, aut imprimit, aut [illegible] alijs sunt vitia quae commendantur exemplis, alia impressantur sermone, plurima illaqueantur conversatione, tutissimum est omnes suspectae vitae amicos ac sodales cavere, & discessionem ab ijs maturè facere, proximus periculo, diu tutus non erit: qui amat periculum, in illo peribit. h

a Eccl. ca. 13.
b Num. ca. 16. v. 26.
c Is. cap. 52. v. 11.
d Eccli. ca. 13. v. 1.
e Iuuenal. sat. 2. v. 80.
f Sen. lib. 3. de ira ca. 8.
g Ovid. lib. 2. re.
h Eccl. cap. 3. v. 27.

§. I.

Mirum quoddam animalis, ut ait [illegible], cum mordeat, non [illegible] adeo [illegible] illis & fallax in pectoribus [illegible] indicat. Idem plerisque [illegible] in conversatione malorum [illegible] deprehendunt [illegible] Ille [illegible] Paulus [illegible] Ne, inquit, commisceamini fornicarijs: scripsi vobis, cum huiusmodi nec cibum sumere. [illegible]

circumspiciendum est, quibuscum edas aut bibas, quam quibuscum aut loquaris. Nescitis *a*, ait Paulus, quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Quam autem sit satis cum perversis perversum? Salomon, proverbiorum *b* doctor sapientissimus monet: Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum &c. Sortem mitte nobiscum, marsupium sit unum omnium nostrum. Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum, pedes enim illorum ad malum currunt. Viua vox & conuictus ad docenda vitia, & facilis & potens est persuasio, habet enim vim praecepti frequenter aspici, audire frequenter. Socium ergo improbum aut imitari necesse est, aut infectum, vtrumque vitandum est, ne aut malis similis, aut malis inimicus fias; malorum enim vbique plurimos inuenies. Cum eis versare, qui te meliorem facturi sunt; hos admitte, quos tu potes facere meliores, aut illis. Æqualium quidem vsus dulcior, sed ferum aut hominum religiosorum tutior est. Mulierum familiaritatem damnat Basilius, non quia ipse sint malæ, sed quia earum familiaritas danda, inquit, est opera, vt mulierum colloquia fundiius fugiamus. *d* Memento semper, ait Hieronymus, *e* quod paradisi colonum de possessione sua eiecerit mulier. Recedat pallens, accessus vnicus caligant clamat Vchinus. *f* Ædes. Liceat interdum saepe ardua nimis erit hæc discessio à coniunctissimis sodalibus. Parti. Sit ardua, quia tamen necessaria, omnino facienda est. Arduum remedium est vt vitam seruem, brachium aut crus durè persecandum: Christi tamen praeceptum esse non negabis: *Si manus tua vel pes tuus scandalizat te abscinde eum & proijce abs te g.* Quod sibi coniunctissime quis habet, quam sua membra? ea tamen saepe sunt amputanda, immedicabile vulnus ense recidendum est, ne pars sincera trahatur. Sic & amicus, Ædesime, sic & sodalis aut socius quicumque amputandus est, si tibi noxius est. & quod hic considerandum multo melius est, familiaritatem amico quam Christo renunciare, & laesuram facere amicitiæ potius quam animæ.

a 1. Cor. cap. 5.
b Ibidem vers. 9.
c Prou. c. 1. v. 10. 14. 15. 16.
d Basil. in constit. mon. cap. 4.
e Ad Eustochium.
f S. Gregor. l. [illegible]. c. 11.
g Matth. cap. 18. v. 8.

§. II.

O Petre, Petra tu Ecclesiæ firma, nec impiorum machinis collisa, volens tamen ancillæ vocula quassatus: constantem petra eras Petrus, quamdiu eras inter bonos. vt ab his digressus, improborum contubernium adis, & ita tibi iam non petram, sed arundinem, verbulo ibi tantum, quæstiuncula vnica deijcitur, ad vocem feminæ vtrum cedit, & ea animosus in timidissimum mutatus, negat eum sibi notum, pro quo paullo ante militem mori obstinarat; cuius ante paucas horas sanguinem habebat in manu, cuius corpus epulatus fuerat, nosse tamen negat quem illa nocte ipsa hora ferro propugnarat, tamen nosse negat eum qui illa ipsa vespere lauandos ac tergendos pedes praebuerat, paratus etiam manus & caput offerre huic baptismo, & tamen nosse negat, cui carceris & mortis societatem fidelissime pollicitus fuerat, & tamen, eheu, & tamen hunc ipsum amantissimum omnium & notissimum hominum negat sibi notum, negando iurat, iurando detestatur. O Petre, inter Apostolos constantissimus eras Domini defensor, inter satellites timidissimus es delator. Nempe aliud est aula Caiphæ, aliud coenaculum Messiæ, aliud Apostolorum, aliud sunt collegæ sicariorum: inter illos versatur Christus, inter hos nigerat. Tantam habet momenti societas bonorum, vel improborum, illa virtutum, vitiorum hæc magistra est, & etiam nunc verissimum hoc: Cum electo electi, cum peruerso peruersi sumus. Fugiamus, & illos talibus moribus ingenuos earumque prudenti studio. Nominatim vero fugiendi nobis sunt, qui & ipsi fugiunt, sed conciones in templis, literarias exercitationes in scholis, qui piorum librorum lectionem, sacramentorum frequentationem negligunt: qui popinas & ganeas, qui conuiuia & symposia, qui mulierum amicitias, saltationes, choreas sectantur, non sine certo tam studiorum quam salutis dispendio, & vt verbo praecipiam, quisquis etiam non fugit, hunc tu maximè fuge. Otiosus ad omnia vitiam

[illegible] tam [illegible] quam docendo [illegible] [illegible] est. Otiosus nec [illegible] libellos, nec [illegible] [illegible], nec [illegible] [illegible]; nec templa. Pro libellis [illegible] [illegible], pro [illegible] compotationes [illegible], pro templis [illegible] frequentat: & vt tempus [illegible] fallat, nunc [illegible] somno [illegible], & metu [illegible] [illegible], nunc ambulatiunculas [illegible], nunc [illegible] fabulas [illegible], omnia agit vt nihil agat:

—*hic niger est, hunc tu Romane caueto.*

Otiosus nemo est, qui non & vitiosus sit. [illegible] talem vt vicinam pestem [illegible] [illegible] excludamus [illegible].

§. III.

QVod si etiam famæ nominisque rationem habeamus, [illegible] [illegible] socios quam maxime [illegible], nisi & tales haberi velimus, quales illi sunt, [illegible] contemptionem. [illegible] iam opinio, ab ijs [illegible] nos [illegible] [illegible], quibus cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quasi [illegible]; testem habere Salomonem: Qui cum sapientibus graditur, sapiens [illegible] [illegible] [illegible] efficietur a. Et vt [illegible] [illegible] [illegible] colorem [illegible], [illegible] [illegible] vini [illegible] [illegible]: sic [illegible] nominis ac famæ colorem [illegible], qui admittit socios tam [illegible] [illegible]. Hieronymus b Talis inquit, habeto socios [illegible] contubernio non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed moribus, nec [illegible] [illegible] comas, sed pudicitiam habitu [illegible]. Talis quisque [illegible], qualis est, qui cum versatur. [illegible] [illegible] [illegible] volant. [illegible] bonitatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] accipit, aut facit. Ergo, qui [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] & [illegible] amicitiam amet, & [illegible] qui [illegible] non [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].

Augustinus sanè, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]. c Præcepta [illegible], inquit, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], quanto magis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] Italia. Quid [illegible] est [illegible] nisi [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & vt vitiosi habeatur, [illegible] [illegible]. Ecce cum quibus [illegible] [illegible] [illegible] Babyloniæ, & volutabar in cœno, tanquam in cinnamomis & vnguentis pretiosis. O nimis inimica amicitia! Æ[illegible]. Non adeo [illegible] sunt, quia [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] sunt, qui tam [illegible] [illegible] [illegible], vt prima fronte flagitiorum [illegible] [illegible]. PARVM. Vt vt est, [illegible] [illegible] [illegible] sunt, qui lupum ovina pellicula tegunt, & in quorundam familiaritatem cōblanditias se [illegible] [illegible], quo demum perniciosius [illegible] ad pessimam libertatem. In hos apte conuenit illud: *Nomen hominis lupus.* Fugiamus, Adriane, fugiamus blandientes hos lupos [illegible], & plerumque sera [illegible] est cantilena: *Sanctus me prodidit.* Assidebimus vt [illegible] & agrestis Vidaeus, modo non nocentis: [illegible] [illegible] nobis sit pudicitia & integritas, quam vt ob [illegible] [illegible], [illegible] velimus [illegible] & [illegible] dignitatem. Qui vitare vult [illegible], & vestium pelliceum candidos [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] qui vultus [illegible] [illegible], [illegible] Cyclopum fornaces, & [illegible] [illegible] [illegible] officinas declinat: idem & nobis hic faciendum, [illegible] tanto magis, quia vitia pelliciunt, serpunt, transeunt. Apollonius Thyaneus sapienter hoc vnum à Diis petiisse fertur d *Nosse bonos, malos vitare.* Optime precatus. Nos idem, sed à Deo precemur; bonos & nosse & imitari, improbos & odisse & fugere.

a Prouerb. cap. 13. v. 20.
b Ad Nepotian.
c Aug. l. 2. confess. c. 3. 4. & 10.
d Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 7 Genial. dier.

CAPVT X.

Intemperantia primi effectus: CORPVS DEBILITAT, OPES PERDIT.

FLorid, Adriane, primitus dono vitiosulus, quæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

Otia, Musa, Libri, [illegible] Lumina, verba, Sodales!

Hac vysit, hanc uritur, hac enecat, hac claudit,
hac, fugit, vita hac.

Vrsiccem horum vulgatum & frequens, vti faciebas, in lucem dedi. Et si quidem heu quales tales esse scibeam, etiam alterus illos versiculos aliquâ hac perfundam, sunt illi:
Corpus, Opes, Animam, Ingenium, Famam, Virtutes:
Debilitat, perdit, necat, impedit, inficit, aufert.
Iubes pergere? Æoci. quæso te, Pantheri, sermonem & delicias omitte, si permittis, dico: Si vsilla, oro & obsecro, Et hoc de meliori velim, moras à me non ferri, dum tu dissertum: ab aure narrantis pendeo. Nec tibi fastidio sit, audituro habere vtrisque: non aliter si ornasset ampliùs dicturum fuisset. PANSTI. Ergo deliniamus sermonem, ad vsque vmbilicum dici, post verbis finem, è gratiis prodesse.

Primula verba vtriusq; versiculi, sunt, CORPVS DEBILITAT.

Non in animum tantùm libidinis coniicere grassatur: ipsum etiam corpus enervat & fœdat, cui & vires & valetudinem bonam subducit. Hic ego falcem meam subiiringo: medicorum hæc res est, & illorum peremptoriis affirmanda. Vnicum produco, testem, qui vnus pro mille dicat, quàm Venus inimica sit valetudini. Hippolytum Guarinonium, virum & medicum etiam scriptis clarum. Anno Christiano millesimo sexcentesimo decimo librum typis vulgavit, in quo humanę gentis multiplicem, quà vitam, quà mores miseriam deplorat. Hic, libro quinto, trigesimo capite, hanc præfixit epigraphen: Naturalis demonstratio & confirmatio, nullam pestem ad corruptionem hominum vitam, destructionem naturæ, & inexpectatam humanę vitæ præcisionem, æquè facere quàm Venerem. Eiusdem libri, capiti sexagesimo secundo, hanc peraurosam inscriptionem: Præclara & illustrata testimonia Physices & Medicinæ Antistitum, quòd malis in orbe malum non sit ad immaturam & præproperam mortem accelerandam quàm Venus. Eiusdem libri quinti capitis sexagesimi tertii hoc est prologuium: Continentiam & Castitatem ad diuturnam valetudinem & vitam, non optimam solùm & præstantissimam esse remedium, sed unicò nobilius nihil, humanęque carnem convenientius inveniri atque, quàm illicitam Venerem, aut etiam licitam subtrahere. Audis, mi Ænesime, quod sexcentissimus & eruditus olim medicus, pro cathedra contra Venereum improbitatem testimonium dicat, vel infracte solam dictorum capitum? Rationum & argumentorum pondus hic omittimo.

§. I.

CHrysostomum huic testem adiungo, audisse illius verba: « Quia deliciis & lautitia vitam ducunt, dissoluta quidem corpora, & omni cura mollitiem circumferunt, atque ægritudine quadam inferiori repleta, & eis est vita semper cum medicis & medicamentis: senibus autem ipsi tandem graves, obesi, & quodammodo iam sepulti. Magnum tellis in eum præstentem: Contra verò nos a- rimæ tantùm bona, à simplicissimo pedisque fonte promanant: sed etiam flores vernales, vires corporis vires sanior, senectus tardior. Nō immeritò & Continentia illud glorietur. Flores mei, fructus honoris & honestatis, in me gratia omnis vitæ b. Ea et tamen, Ænesime, considera, et quid sentis de tot Anachoretis, qui in tanta cibi potúsque & parsimonia & penuria, tot annos produxerunt vitam: num illi hanc longævitatem à Castitate potissimum consecutam censes?

Simeon Stylites, illud Orbis miraculum, ille perditus atque perennis stator, per continua ieiunia, ad annum centesimum nonum pervenit, at vt fons, ramum nunquam habuit.

Antonius Magnus, cui Orbis pro libro fuit, centum & quinque annis virginitatis contagia ignoravit.

Paulus, primus Eremicola, centesimum decimum tertium annum attigit: at semper virgo permansit.

Hilarion, pauperrimus monachus, & à sole nunquam contendere visus, vitam annis octoginta quatuor, nullam vxorem duxit.

Paesympius, qui plurimis annis solo pane vitæ pane, nonagenarius excessit, & coniugium nescivit.

Macarius, annum nonagesimum excessit perpetuis ieiuniis: nuptias nunquam celebravit.

Arsenius Arcadii & Honorii Imperatorum

jam Praeceptor, ad centum viginti annos a- [illegible] [illegible] in eremo exci- [illegible].

Romualdus Italiae gente, hanc ipsam aeta- tem attigit, cum virtutque [illegible] virgi- nitatem semper coluit, & mundi [illegible] [illegible] longe praetulit.

Franciscus de Paula, semel de die, pane & aqua se reficit, itaque post [illegible], [illegible] annum superavit, & [illegible] Castitate floruit.

Hieronymus [illegible] laboriosam & ex- haustam [illegible], ad octogesimum annum processit. Castitatem cum [illegible] [illegible], quam [illegible] laudavit.

Beda ab annis suae aetatis septimo, ad no- nagesimum secundum, in Religione virgo vixit, coniugii penitus ignarus.

Remigius, Pontificis Rhemensis officium gessit (quod rarum, & nescio an umquam al- teri concessum) annos totos septuaginta qua- tuor. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] attigit.

Martinus Turonensis, octoginta sex at- [illegible], [illegible] Praesul centum quinque, Epiphanius centum quindecim an- nos [illegible] vixit, [illegible] sanctissimis vitam ob- servans [illegible], Virginitas perpetua.

Longum, [illegible] fratrum [illegible] [illegible] patrimonia, & eorum quae [illegible] [illegible], modus & Castimonia ad longam senec- tutem perduxerunt. Reperies hodieque non paucos qui [illegible] suam [illegible] [illegible], partim abstinentiae, partim Casti- moniae, iure [illegible] ascribant. Coenobia in- [illegible] & [illegible] Religiosorum [illegible] in- [illegible], qui sexaginta, septuaginta, octoginta, [illegible] [illegible] [illegible], vita tanto longiore, quanto continen- tiore. [illegible] [illegible], ad [illegible] [illegible] in pauperrimo coenobio [illegible] [illegible] & [illegible], quaesivi, quot iam an- nis [illegible] Deo? respondit: quadragin- ta, [illegible] ad hanc vocem, & [illegible] [illegible] [illegible], ex [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Igitur Deo, inquam ego, gratias amplissimas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible]

[illegible]. Hoc etiam vitae [illegible] [illegible], quae [illegible], [illegible] & lon- gaevos facit. Et quis enim, ille, [illegible] [illegible], tam [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], inter tot [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] vivit, quam is qui hoc [illegible] curat, ut Deo suo placeat. Illis alii tot corpora sunt vestienda, tot [illegible] [illegible], tot morbi curandi, tot calumniae [illegible] [illegible], tot funera lugenda, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] liberorum [illegible] [illegible] [illegible].

Sed [illegible] valetudinis & vitae dispendia in [illegible]: quot adolescentuli & [illegible] [illegible] & vita in hoc [illegible] Veneris [illegible] est: [illegible], [illegible], scabies Gallica, aliique immedicabiles morbi in humanum genus, velut ex [illegible] [illegible], nisi [illegible] [illegible] [illegible]

a Tim. 5. [illegible], *quid [illegible] [illegible], &c.*

b Eccl. c. 24. v. 24. & 25.

§. II.

DEcepisti, quas [illegible] [illegible], [illegible] & li- bidinosior vita ambedit, [illegible] quod ad- dam. Vere, prout [illegible] monet, [illegible] [illegible] incontinentia. [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] reciprocante, [illegible] & Venereus, tam [illegible] [illegible] [illegible] quam animae. [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible], aut [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] post Paupertatis [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Venere. [illegible] ille prodigus, [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] patrimonium, inter [illegible] vitae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible], non [illegible], non [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quae [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] facta est, ubi [illegible] [illegible] esse desijt. Prodigium est, quod [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible], [illegible] pu- dicitiam

dissiliam veniam accepimus, viginti drach-
marum myriadas, hoc est, viginti millia. Fle-
bilis [illegible] spopondit. Si vultis habere obser-
vationem. Vah! quod hoc? an [illegible] peniten-
tia ponendum est? Nosti quid Demosthenes
prudentissime, Laidi pro nocte decem millia
drachmarum stipulanti, responderit? Non
emo poenitere tanti. Quam verè hoc à te di-
ctum, mi facundissime orator, [illegible]
voluptatis [illegible] POENI-
TENTIAM. Quis unquam Venerem vel [illegible]
ram, vel [illegible] secutus est, quem [illegible]
[illegible] pertaeduerit, & puduerit?
AEBR. Oraculum fundis, Parthene, & [illegible]
[illegible] etiam illis commissit, ubi mel est, ibi &
fel esse, & ubi uber, ibi uber reperiri. PARTH.
Atque, ut est in fabulis, litigarunt olim Iove
iudice, Voluptas & Dolor; neque illa huic,
neque hic illi in ullo cedere videbantur. Ad
quos Iupiter: Bene est, inquit, ita vos coniu-
gatam, ut dividi nequeatis. atque ita dissiden-
tes adamantino & insolubili vinculo colliga-
vit, velut fugitivos servos, ut neutrum neutrum
possit effugere, inde nunquam non simul sunt.
Mirum quam eleganter Mediolanensis Ponti-
fex Ambrosius, Voluptatem producat, hanc
in modum facundam: Ille apud me gratior,
qui omnium perditissimus, ille meus est, qui
suus nõ est, ille mihi gratior qui sibi iniquior.
Calix aureus Babylonis in manu mea, ine-
brians omnem terram; ex poculo meo bibe-
runt omnes gentes. Hipponensis Praesul Au-
gustinus eadem verè: O voluptates, inquit,
quàm faciles aditus habetis, dum suadetis!
& quàm difficiles exitus habebitis, cum peri-
meritis! Dum suadetis, ingredimini, sed postquam
suaseritis, usque ad mortem animae pungitis.
Habemus ergo iam illustria duo primae li-
bidinis: Corpus effoetum, & despectam valetu-
dinemque maceratam.

CAPUT XL.

Incontinentiae effectus alter: ANIMAM NECAT. INGENIUM IMPEDIT.

NEc sola haec, nec summa mala sunt im-
purae Veneris. Parum illi est vires & va-
letudinem corporis, crudamque animae [illegible]
haec: Nobiliore praeda, & vero spoliis opi-
mioribus triumphat. Animam impuri [illegible]
dat, & necat. Hoc illi quidem cum ceteris
vitiis commune est, animam Aeternae morti
[illegible]: Sed hoc & facilius & [illegible]
facit, quam fere ullum vitiorum. Hic enim
vel una aliqua [illegible] cogitatiuncula [illegible],
eaque sola quam nostrates Theologi, delecta-
tionem morosam nominant, [illegible]
[illegible] Alii faciunt, alii [illegible]
patrandi facinoris voluntas, aeternae tamen
mortis ille se obiicit, qui vel solam impurio-
rem cogitatum, in obiectamentum sciens vo-
lens admittit. Hoc Augustino credas, aper-
tissime id pronuncianti: Totus homo, ait,
damnabitur, nisi haec quae sine voluntate ope-
randi; sed tamen cum voluntate animum de-
lectandi, solius cogitationis sentiun-
tur esse peccata, per mediatoris gratiam remit-
tantur.

Rectè castissimus Bernardus, cum flagitio-
sas per puellam insidias sibi strui adverteret,
latrones, latrones, exclamavit. Sanctiano est
omnis Venerea libido, lenocinio ritu ample-
xatur ut perimat; osculatur [illegible] cum Ioa-
bo, ut sicam infigat in Amasam quem salutat.
Et Seneca [illegible] est: a Voluptate prae-
cipue cavendum, & [illegible]
[illegible] hoc nos amplexantur ut strangulent.
Ah! quam [illegible] ab hac una peste. Et
quod [illegible] etiam fortissimi, etiam
sapientissimi, & quod mirum, vel etiam san-
ctissimi, Samsones, Salomones, Davides,
hoc uno telo corruerunt. Et nos qui stabimus
qui nec Samsone fortiores, nec Salomone sa-
pientiores, nec sanctiores Davide sumus, prae-
sertim cum pericula nostra sic accedant, ut in
[illegible] magnaque [illegible] & plerum-
que toti [illegible] in voluptatem.

Memini ego & horreo, quoties id memi-
ni, à Praeceptore meo me audire, è centum
iuvenes inferiorum scholarum [illegible] cen-
tum illis nonaginta [illegible], ob hoc de quo
loquimur, vitium Carnis damnari, [illegible]
[illegible] ob aliam aliquam graviorem
[illegible]. Confessata haec mihi non in-
credibilis est. PARTH. Me mihi certè immo-
bilis stat sententia in tempore iam sita: Hoc
enim [illegible] intelligentes, quod omnis forni-
cator, aut immundus, aut avarus, quod est
idolo-

idolorum servitus, non habebunt hæreditatem in regno Dei.

a Lib. 11. de Prin. c. 12. & seq. [illegible]
b Apoc. 22. 15. [illegible]

§. I.

MEmoriam quoque & ingenium ab hac feditate labefactari & corrumpi, tam quam certum est. & verissime Philosophorum dicat Aristoteles, a Venereum amorem [illegible] Scholas abscedo & gymnasia lustranti: hic tu mihi adolescentem aut iuvenem da, qui una & Veneri litet & Apollini, qui sit ingeniosus simul ac eruditus, & tamen parum castus. Monstrum hoc mihi foret, albo simillimum corvo. Non sine mysterio Musæ Virgines finguntur à poëtis: male simul habitant libido & eruditio. De talibus verissime Comicus:

Neque ius, neque bonum aut æquum sciunt,
Melius, peius, prosit, obsit, nihil vident
Nisi quod libido suggerit ——

Et Claudianus meus, poëtarum ocellus, affirmat:

Luxuries prædulce malum, quæ dedita semper
Corporis arbitrijs, hebetat caligine sensus.

Et verò si habet bibliothecas obterram, & grandes in figuras, an plus librorum scripsêre cælibes & casti, an verò vinculis uxorijs [illegible]. Et qui possit, sat nolle, Veneris facibus vel leviter adustus, ea tranquillitate animi & serenitate, qua opus est, tractare literas [illegible], nec eruditæ cogitationes, è tali cloaca (ita verum verbo) [illegible] impura & sordida [illegible], & divina pagina oraculum est: In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis b. In sicco cerebro ac rubido, nil liquido satis ac perspicue cerni potest.

a L. 2. [illegible] cap. 14.
b Sap. cap. 1. v. 4.

CAPVT XII.

Incontinentia effectus tertius: FAMAM INQVINAT, VIRTVTES OMNES EXTIRPAT.

AD gradum versiculi finem, & vos sermonis attentissimum, tendimus. Incontinentia infamat & Virtutes grassatur: illam inquinat, has corrumpit. [illegible] O luxuria, ô lues infamabilis, [illegible] gula, [illegible] superbia, [illegible] colloquia, [illegible] famam infamat, [illegible] gehenna. De [illegible] non est quod longè [illegible], ipsa loquitur [illegible] vitium est, quod plus [illegible] Munia plurimum pudoris habet & ignominiæ, quod plurimum habet infamiæ & turpitudinis. Neque ergo credam, plurimos hominum, tam damnum perinde [illegible], cum hoc genus flagitij in confessione [illegible], nec [illegible] Pœnitentiæ sacramentum, [illegible] commisisse [illegible]. O turpe flagitium! quod non tantum [illegible] plagam imponit, ut alia, sed & modestiam excludit; & hoc etiam agit, ut eorum simul [illegible] mitat. Non illi sane, [illegible] abstulisse, ingenium fregisse, [illegible] habuisse, [illegible] nisi [illegible] & famam [illegible] nominis [illegible] crudeli prædatione. Neque hoc minus in bello omnigenarum Virtutum, & unico Vitiorum [illegible]. Æ DEI, [illegible], hoc [illegible] habent Virtutes suum quoque hostem, habent & Vitia suum quodlibet adversarium. PARTV[illegible] At ego [illegible], hic quidem [illegible] pede ire velim, nec quicquam subsistere, aut [illegible]. Non [illegible] dixi, [illegible] operaplacitum facio. Libido sic immanat hominem, ut nec homo quidem maneat, verè iam pecus, post exutam turpitur [illegible]. Da mihi [illegible], [illegible] amantem; & vide quid in illo [illegible] virtutis [illegible]? [illegible] virtutes, ubi libido victrix imperat. Canit olim Venusinus vates, de [illegible] sui [illegible]:

Corpus in Oceanum [illegible], [illegible].

Verissimum id est de homine [illegible] sordium non puro. Certum est, non in [illegible] aliquod, sed in omne [illegible] valere. Principio quidem, non [illegible], [illegible] superbiæ non [illegible] dictum qui [illegible] probari se impurum, qui [illegible], & [illegible] & [illegible]

lis hominum sibi adsciscant, & hoc maximè au- gebit vt placeant. At enim forsan hi talea non esse videbuntur: non sint etiam cui erunt caco- logiologi, quod æquè vitiosum est & turpe. Imò quod monstrosissimum meritò dicas, frequenter isti, & animi simul, & vitio. Ab his pecuniæ auaritiâ compilant, vt ha- beant quod in illos per prodigentiam effun- dant. Feminibus capiunt, ministribus don- nant. Ientâ plenum esse amorem Vene- reum nemo nescit. Veteres tibi tragœdias re- censere vir Troiæ laborem & excidium, sed & plurium ciuitatum, imò & regnorum e- uersiones id satis loquuntur. De gula, non est quod multis affirmem, in aperto est, mon- strum esse libidinem sine gula. Sed neque fami- liariores amicos reperies quàm diuitiam & luxuriam, otium & Venerem. Contegio enim Tullio, qui in Catone Maiore, Archytæ Ta- rentini verba sic refert: Nullam capitaliorem pestem, quàm corporis voluptatem hominibus à natura datam. Nec multò post subiungit: In voluptatis regno Virtus consistere non potest, quæ extra nihil tam detestabile, tam- que pestiferum quàm voluptas, siquidem cum maior est & longior, omne animi lumen ex- tinguit. At vero Salomoni magis credes quàm Ciceroni, aut Deo & Salomoni. Hanc est libido mirum plane, vitiorum omnium ma- ter idololatriæ turpissimæ sub iugum misit. Quid virtutis reliquit in Herode, postquam victas manus dedit Herodiadis prosalvatrix, cuius incestum non laudauit, sed citoris ti- mule deplorauit infelicissimi Baptistæ præ- cisum caput. O luxuriam! ô charybdim quæ animas absorbet vitæ, imò & corporis, cum & quantum virtutem galeam absumbet adiiungere- que. ÆDESIMVS. Persuades, Penitus, & me in eam sententiam trahis vel inui- tum.

§. I.

PARTH Ædesime, sobolem quid velis. E- pilogum expectes, & vt loqui desinam. Decima credo tibi prurire in cibum aut mi- rum — sexta cum linea tangitur vmbra, me- ridiem esse, & mihi stomachi mei horologium dicit. Sed quæso rogamus, vtrumque siam pleni & memoriam & patientiam exercerat, quàm mensam accumbat. Reuertimur in cumulum & spaspiis, quicquid boni accesserit seneris su- per NICETAM aculei ridiculi praecidis vtilio- praecipuè defi..antibus. Et nisi me fallit memo- ria, ordinem hunc seruabimus.

Sermonis caput NICETAS fuit, verè vi- ctor, verè maior elogijs nostris quibuslibet- que. Quid illecebrarum, quidquid artis aut studij, quicquid machinarum Incontinen- tia, sua arbitrio habet, in NICETAM expediuit. Omnia vertit fortissimus Cupido, omnia superauit castissimus NICETAS. Dolos, ar- tes, fucos, fraudes, vim omnem expandit, te- chnas, illecebras, machinas clam videre- sit. Nouo enim & robore plane admiran- do suum debellauit hostem. Hanc ei victo- riam dum gratulamur, triumphantem gratulamur, simo- nor frustrare ad Incontinentiæ armamenta- rium deducit. Hic inspicis potens arma re- pertura, Instrumenta & Vexilla Inconti- nentiæ: aliis oppugnat, aliis regulas his pri- mum lacessiuit. Incontinentiæ telum est O- TIVM, bombilis camporum consita omni ge- nere bonorum assonitum Alterum Incontinenti- tia telum otio iunctum, vt sit penetrabilior. Gv- la est. De hac notum illud Ambrosij: Sa- turitas Castitatem prodigit. Et sanè plures occidit Gula quàm gladius, tanquam ea sem- per plurimorum malorum fons. Tertium & Quartum Incontinentiæ telum, LVXVS, & PICTVRÆ lasciuæ. Rarissimum est has tan- gi, & lasciuientium amare. Quintum, O- CVLORVM LIBERTAS. Abundè, vt, demon- strauimus, quantum veneni per oculos anima- lium in animam, quàmille, qui oculo- rum suorum dominus, seducisse illis non sinit. Sextum Incontinentiæ velatile ini- tium SERMO IMPVDICVS, multiplex hic malum, & audientiam & loquentium Se- ptimum trabale telum Incontinentiæ SOCIE- TAS PRAVA, contra quæ tam hanc magna- liter, nemo admirati manum vnt aut carnat, aliorum exemplis & fortiores plurimos prosternat, qui primò se asseruat.

§. II.

ATque his armis oppugnauit NICETAM Libido. Initium pugnæ, ab illo lasciuo- rum Otio cœpit, cum seruisset tenente, ad mollissimam lectulum deduxisset, tanquam illic suauissime mercificaturo, vbi lasciue va- riam ra-

gulam voluptatem vidit effusam epulis neci-
ssariam explicasset: Postquam ergo [illegible]
nam in toro invenit, blandè alligatus est, pe-
[illegible] malitiæ comprehenderet, illecebris
& pictuis ad nocendum longè pessimis,
callidissimis illius oculis sese impudenter ingessit.
Hic; audire aut aspicere; hic tangi aut
tangere, extremi res erat periculi. ad callidos oculos ferire, ad inducendam animam
verba incumbant compositissima. Et quid se-
cretius hac poterat esse periculosius, quam
solum à sola sic deprehendi? Vicit tamen, vi-
cit NICETAS: vincetis hæc [illegible]
instrumenta. In lectulo delicatissimo, est vin-
ctus, minime tamen otiosus. voluptatem pa-
ratissimam [illegible], ad picturam supra
omnes imagines feminam nunquam [illegible]
sa. ad omnes [illegible] illecebras cæcus, ad
mellitos verborum globulos surdus, Venereæ
[illegible] societatis [illegible] adversarius, invi-
ctus [illegible]. Quia ergo Incontinen-
tiæ tela, quibus expugnare solet, [illegible]
[illegible], arma etiam, quibus solet [illegible],
frustra fuerunt. Recordaris [illegible], Ædisime, quos
Incontinentiæ statuerimus [illegible]? & hi ar-
ma [illegible], quibus, quos expugnant, necat.
Primus ergo Incontinentiæ [illegible], corpus
vitiat, Alter, crumenam [illegible] exhaurit;
Tertius, animam occidit; Quartus, inge-
nium hebetat. Quintus, famam inquinat:
Sextus [illegible] extirpat. At-
que de his, etsi [illegible] nonnihil in-
[illegible], [illegible] suggerebant, tam eg-
[illegible].

Nunc mensa & prandium nos vocat: Ad-
dam, meus hodie conviva eris, sed [illegible]
bolam. Tres tibi quæstiunculas ponam, quæ à
proposito sermone, sicut & à mensa non ab-
horreant. Prima erit: cur Apiculæ [illegible]
[illegible], & virginea [illegible], [illegible]
[illegible], quæ [illegible] flora non tangunt, quos
homines non pungunt, quo flore maxi-
mè gaudeant; quo etiam spectat quid mel vir-
gineum, quid charta virgo, quid virginea [illegible]
[illegible]? ÆDES. Nam hæc una est quæ-
stio? PARTH. Una, sed conglobata. Altera
quæ intus & oculos [illegible], & Callistone, &
quæ [illegible] tam viva qualis mortua sit, tam
mortua sit qualis [illegible] nostro, sit [illegible].
& quid apud homines religiosos lactuca [illegible]
[illegible]? Æ-
DES. Ut video, nulla me quæstionibus pa-
[illegible] PARTH. [illegible] respondeam.
Postrema, quæ, [illegible] delicatissima [illegible]
[illegible]
[illegible] Virginitatem. [illegible] Cha-
mæleonte, & alios [illegible]. De ceteris, iam
pransi colloquemur.

SECVNDÆ IMAGINIS EXPLICATIO.

F[illegible] bonum! Cupido vulpes est. Va nulla. Vel pueri manu [illegible] [illegible]. Hic quidam Cupidinis alam frangit, hic telum, ille arcum. Est qui facem [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Illic pharetram calcat, hic flagellum [illegible] [illegible] [illegible] lacerat, ille digitis infamem [illegible] [illegible]. Alius amatorias [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad terram affigit, est qui [illegible] pendentem putat. Extrema [illegible] [illegible] est [illegible] puer, omnium [illegible] magister. Semper illum praeeunt Amor & Petulantia, [illegible] Luxus & [illegible], sequuntur Dolor & [illegible]. Ergo mille [illegible] [illegible] Cupidini. Quisquis es, cum [illegible] [illegible] [illegible]? Aut tu illum [illegible] aut ille te.

LIBER SECVNDVS,

CAPVT PRIMVM.

Geminus NICETÆ Benedictus, Illustrissimo itidem facinore.

PARTHENIVS. In Sanctuario Mithridatis magni Regis inventi (Plinius enumerat) Cn. Pompeius invenit in peculiari commentario, ipsius manu compositionem antidoti, è duabus nucibus siccis, ficubus totidem, & rutae foliis viginti, simul tritis, addito salis grano: & qui hoc ieiunus sumat, nullum ei venenum illo die nociturum. Satis veneni congessimus adhuc [illegible] Vis, Ædituc, [illegible] [illegible] [illegible] quaerimus? ÆDIT. frustra hoc rogas: quibus tuis satis sum, eundem tuis verbis, [illegible], mi Parthenii, quam [illegible] Veneni nosse, te auctore didici: discam etiam [illegible] abstinentiae veneni pharmaca. Tu mihi Mithridates sis. Marsos, Ophiogenes, Psyllos terrori serpentibus fuisse, narrat idem Plinius, & tactu ipso [illegible] medico [illegible]. Angelis est Incontinentia, [illegible] veneno, & quem non icit? Parthenii, è Psyllorum familia certum [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] tactu medico, sanant. PARTH. Haud [illegible] [illegible].

Ergo praegrediamur sermone cepto, & iam alterum à NICETA [illegible] [illegible], cui nemo non [illegible].

Vicit NICETAS, exultet, triumphet NICETAS. Quod Seneca de suo [illegible], ego verius affirmavero de NICETA nostro: Confecit bellum [illegible] ac magnum, & longa [illegible] [illegible] Veneris exercitus profligatus. Vicit. ÆDIT. Vicit excellentissimè, [illegible] [illegible] omnem laudem nostrarum apicem [illegible] est. Et quia talem pugnam [illegible], [illegible] coronam referat [illegible] periculosior, quam [illegible] pugnasse, nil tamen etiam gloriosius, quàm hic vicisse. Patet, puto, NICETAM in hoc [illegible] habere, [illegible] illius est incomparabile.

PARTH. Sed libet [illegible] conferre cum illo [illegible], hoc ipsum illius laude accedit, quod

quid sic pugnarit, ut & alios ad fortiorem pugnam animarit, & pugnare docuerit exemplis. Benedictus, magnus ille sanctissimæ familiæ Patriarcha, post Naturam [illegible] pugnavit. Hostem ex adverso [illegible], & quem oculis designarit, [illegible], seipsum vicit. Capitaneum triumphavit, quem non vidit, [illegible] & hoc [illegible]. Et [illegible], certare cognoc. Tu [illegible], quæ [illegible] hæc [illegible], bonæ [illegible] PATRIS. Neque Benedictus suo sanguine pugnavit, in hoc prœlio superior Naturâ, quod non [illegible], sed omne corpus [illegible], magnanimè [illegible] per spinas. Et qualis licuit per te, [illegible], pugnam hanc Benedicti, penicillo paullo meliore depingere.

a Lib. 25. nat. hist. c. 2.

§. I.

SEd ancipitem gradum promoveam, non [illegible] sanctissimæ [illegible]. Quid [illegible] aliquis [illegible] fœderis tam [illegible], vitæ tam integro, anim tam [illegible] [illegible], [illegible] Cupido [illegible] pugnare hoc cum [illegible]. Imò pugnat hoc tam [illegible] sanctimoniam, quæ nunquam fuisset tanta, nisi sic fuisset tentata. Ne miseris, ô boni, & [illegible], sed à prisco [illegible] hac disce. Hos itaque Deus, inquit Seneca, quos probat, quos amat, [illegible], recognoscit, exercet: [illegible] in deliciis [illegible] [illegible], [illegible] præparat. quid miraris, bonos viros, ut confirmentur, concuti? non est arbor solida, nec [illegible] frequens ventus incursat. ipsa enim vexatione [illegible], & radices certius figit. Et [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] & [illegible]: omnia [illegible] [illegible].

Talis Benedictus, qui molliter habendos non [illegible], [illegible] belli [illegible]. Deinde, bella hæc & rebellionem carnis, [illegible] qui possemus non [illegible] Pandari sagittam Menelaus [illegible], quam ille [illegible] & à [illegible] immisit. Et quamvis duæ illæ partes, animus & corpus, [illegible] concordia [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] cibo [illegible] (ut Posidonius) recipiendo habilis adjunctus, tamdiu [illegible] [illegible], [illegible] cum de imperio agant, aut [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] debet. Terra [illegible] se [illegible] ignem [illegible], & [illegible] super cœlum. Hoc in homine [illegible], [illegible], & [illegible] quædam [illegible] se [illegible] pugnam, cui [illegible] & Imperatoris [illegible] & [illegible], illa pro animo, & [illegible], hæc pro corpore, & in eo pugnat. [illegible] hanc pugnam & Benedictus, quia homo, quia mortalis, quia [illegible] ex nobis. Sed [illegible], non [illegible] [illegible] belli motus, sed [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & contra seipsum [illegible] est, [illegible] nunquam [illegible] [illegible] fiduciam sui possunt, nisi plerumque [illegible] hinc & illinc [illegible]. Sic [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Videte ergo [illegible] quomodo [illegible] contra Benedictum, hoc est, seipsum pugnam [illegible].

§. II.

ADest [illegible], & [illegible] Platonis [illegible] [illegible] [illegible], tanquam [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible] magistro, qui ipsi [illegible] [illegible]. [illegible] ergo [illegible], & [illegible] bellò [illegible]. [illegible] circumvolat, alia [illegible], & [illegible] quid blandum [illegible] [illegible], [illegible] insidias [illegible] & [illegible] probat. Pergit illa & circa Benedicti caput, [illegible] [illegible]. [illegible] credens qui [illegible] Thebis [illegible]. Nec [illegible] vel [illegible], adeo ut manu capi posset, sed [illegible], quam [illegible] [illegible], cedere cogitat, & [illegible] [illegible], [illegible], [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] hoc fuit & [illegible] pugnæ [illegible] [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] gladij [illegible]. Jam [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible]

ectis, & [illegible] ad vera & [illegible] [illegible].

Vix enolarit illa Cocyti [illegible], cum A-[illegible] [illegible], [illegible] canere, [illegible] Veneris exercitum convocare, [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad illa [illegible] exaggerare, [illegible] dixisset [illegible] vires, Benedicti [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible], tandem a-[illegible], & [illegible] pellicere. [illegible] [illegible] [illegible] ipsa Cypride duce, & facibus [illegible] [illegible] [illegible], casti pectoris [illegible] [illegible] expugnatum. Ah, Benedicte! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Venereus, [illegible] [illegible] occurras, victus es, [illegible] [illegible] [illegible] Cupidines, quàm olim [illegible] circa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] hoc [illegible] [illegible]. A-[illegible], & [illegible] aliquid è [illegible] [illegible] [illegible]; & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui sæpe plu-[illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] hominem [illegible] [illegible]. Et cer-tè in Benedictum non ab [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tota in illum videntur pugnasse. Adeò enim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; adeò pectus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut vix amplius [illegible] [illegible], contra [illegible] [illegible] [illegible] incendium. Et propè [illegible] ut loca illa deserta [illegible] [illegible], & in urbem redi-ret.

§ III.

SEd [illegible] [illegible] [illegible], & qui volnit Benedictum [illegible], [illegible] [illegible]. Adest Numen & [illegible] [illegible], in [illegible] [illegible]. Mox ipse Deus [illegible] a-[illegible], & quasi [illegible] è [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & : Benedicte, inquit, [illegible] ! & potius tibi [illegible] voluptatis [illegible] quàm cælum, quàm Deus! nec [illegible] [illegible] ! [illegible] [illegible] ? hæc olim pollicitis, [illegible] [illegible] voluptati, quæ [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] ubi cœli præ-[illegible] ! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ! [illegible] [illegible] ! ubi per tot annos sapientiæ medi-tata studia ! ubi ille animus, qui possit dicere: *Si fractus illabatur orbis*, non expavescam. Et [illegible], pudorem longa [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] adhuc servatum, momento perdes? Non ita. Et ne pœni(cer-[illegible] compellat) hæc [illegible] contra [illegible], contra leges, contra Deum [illegible] [illegible] [illegible] ! [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] di-gnam Mulciberis; & [illegible] [illegible] [illegible] bene sibi sit. Dum hæc fatur, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] circumspicit, quibus in [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible], [illegible] circumspicientem [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], inquit Benedictus, etiam de [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Caro, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] te, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] quidem in [illegible] [illegible] [illegible] oculi: & sæpe [illegible] fuga [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. At Benedicti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], non tamen fugitat. Ne-que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quæ non possit laudari nisi peracta. Mox enim Benedictus, post [illegible] in [illegible]-[illegible], [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] se [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] olim peplo, sed toto corpore ad [illegible] [illegible] [illegible], nullam partem [illegible] [illegible]. Et [illegible] quàm [illegible], [illegible] non [illegible] [illegible], quàm [illegible] non [illegible]: Melius est, inquit, cor-pus ardeat quàm animus, [illegible] illud quàm [illegible]. [illegible] hæc fatus, [illegible] corpus & nudum, [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible], præcipitat, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] gladios [illegible] [illegible].

§ IV.

HVc iam oculos, & spectate mihi pur-[illegible] corpus in [illegible] hoc lo-[illegible]. Hunc & [illegible], non [illegible] [illegible] & [illegible], sed quæ heroïs [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible], nec [illegible] [illegible] [illegible] ipse sui [illegible] & spectator, quod olim gladia-toribus Romani *Repete illum, repete*, hoc ipse [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & quasi [illegible] do se laboret, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] &

pro-

[illegible]

[illegible] : sed [illegible] illam, [illegible] per [illegible] [illegible], quæ [illegible] cum [illegible], non [illegible] [illegible] per blandimenta corpus [illegible] [illegible], languescere animum. [illegible] [illegible], [illegible] illud. Atque [illegible] pagio [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] faco, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] : sic corpus [illegible] quo non [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] certe est [illegible] tal, vt refert Tacitus, [illegible] principes non [illegible] [illegible] Benedicti aut Nicetæ ad [illegible] [illegible] : & [illegible] [illegible]. Neque [illegible], [illegible] fit præclarius, [illegible] [illegible] [illegible] ex hac militia, quam à vita [illegible] est, [illegible] [illegible] [illegible] ille [illegible], quantos [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] facit. [illegible] [illegible] Benedictum [illegible], non [illegible] : [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ; [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & pro victoria [illegible] [illegible] habuit & pudorem, qui illum [illegible] [illegible] [illegible]. At [illegible] [illegible] est, [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Vis [illegible] *Aude [illegible] bellum [illegible] [illegible] fugere, & vinces.*

CAPVT II.

Pugna NICETÆ *& Victoria [illegible] descripta.*

ÆDES. Illustrissima [illegible] fuit, & [illegible] Benedicti de [illegible] victoria. Sed [illegible] quod [illegible] admirationis habeat; si [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] NICETAS. Benedictus [illegible] [illegible] pa[illegible] [illegible] illam, [illegible] fuit & [illegible], [illegible] in co[illegible] [illegible] bellicas [illegible] [illegible], neque [illegible] [illegible] et [illegible] blandimenta [illegible] [illegible], sed [illegible] vlla fuit, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vulnerauit : [illegible] hostis [illegible] in animum. At contra NICETA & oculi, & aures, & manus, & [illegible] & quicquid in NICETA [illegible], [illegible] [illegible] fuit [illegible] Voluptate quæ NICETAS [illegible] circumspiceret. [illegible] [illegible] [illegible]) ab [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] præcisa, [illegible] [illegible], plura potuit quam posset. De [illegible] [illegible] qui [illegible] per [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hostem blandissimum

experiri, nec legere me memini, nec audire. [illegible] [illegible] [illegible] pro [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] certamen, in quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quæ [illegible] potuit [illegible] [illegible] Castimonia [illegible], [illegible] [illegible] longæ [illegible] [illegible]. PA[illegible] [illegible]. Metaphrastes, [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] an in omni Romana, Græca, Barbara, Christiana historia [illegible] [illegible] [illegible]. Et hæc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], hanc NICETÆ pugnam [illegible] & [illegible] [illegible] Placet audire [illegible] [illegible] lege, [illegible] ego. [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], à discipulo scriptum [illegible], non à magistro : Lege.

E[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
Arma [illegible] [illegible] [illegible], atque [illegible]
[illegible]
Hinc [illegible] [illegible] [illegible] Cytherea [illegible]
[illegible].
Inde Cupidinum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
Virgo [illegible], Castamque [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] pugnam,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
NICETÆ, *[illegible] Deus [illegible], [illegible]*
[illegible].
Hic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible], [illegible] Christi [illegible] [illegible] plantula in
[illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] à virgine [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], & pulchro [illegible] corpore [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] libris.
Quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible], & ingenio [illegible], & indole clarus,
Nec [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] fragrantissima [illegible]

Quippe ardere amantes, omnes ardere, docerem,
Admirari [illegible]
Denique solus amare, placeat puer omnibus, v-
na
Displiceat ipse sibi, [illegible] vnâ
Posse placere Deæ, rosa & [illegible], & nulla videri.
[illegible]
mas
Cr[illegible] formidatamque Megæram
[illegible]
Quem [illegible] amor, quem fama & gloria
[illegible]
Nec tamen [illegible] possit accumbere [illegible]
Cyprias [illegible] dulce ligamen amoris
Vertimus in laqueos, [illegible]
[illegible] puer est, Stygijs aptissima [illegible]
Materia, & nostra [illegible] haud inconsulta præ-
da.
Ipsa ergo flammiuoma Venus, ego Cypridis arcus
Ipsa [illegible], nos bellum [illegible]
Dixit: & effrenatam [illegible]
[illegible], blandamque feris Dea [illegible]
[illegible]
Prima clandestinas [illegible] prælia turbat,
Hinc Paphios [illegible]. Postquam [illegible]
ma [illegible]
Effudit [illegible] Cyprias, denso imbre, sagittas
[illegible] pugna faciet? [illegible]
na
[illegible] pudorem
Ipsa etiam Diuas [illegible] rebellans
Aggreditur [illegible], & [illegible] virgine quæ-
rens
NICETAM [illegible], NICETAM [illegible]
[illegible]
Qualis [illegible] Spartanâ è gente Melam-
pus
(Siqua fames [illegible], dominumque se-
quens
Delitias [illegible]) densis [illegible] antris
Militat in prædam, [illegible]
ca.
Sic Venus [illegible] NICETAM attentat [illegible]
be
[illegible], [illegible] & laudibus [illegible]
Suggerit, [illegible] sermonibus [illegible]
stat
[illegible], [illegible] fulmine; [illegible]
[illegible]
Iam tua virginea tam rara [illegible] milia

Dispersata videntur, & informantia formæ,
Pectimus in [illegible]
[illegible]
[illegible], & [illegible] capitis
Vernula [illegible] palmas;
Ferrea [illegible], [illegible] adamantina
parte
Mollis [illegible] plumis
Ebur quam [illegible]
Hortus erat [illegible]
Ante [illegible] heros
Siue [illegible], [illegible]
Feruens [illegible], [illegible] gratia gemmis
[illegible], [illegible]
[illegible]
Deseruere domum, [illegible] argentea prata
Sidera [illegible], & [illegible]
Creuerat [illegible]
[illegible] rosas, [illegible]
Hic passim [illegible] Panchaia [illegible] odores
Totaque mollissimis [illegible] Hyblæ [illegible]
Purpureus Narcissus [illegible], [illegible]
[illegible], & [illegible]
Haud procul arboreis [illegible] frondula [illegible]
Et parietes [illegible] aura susurris.
Passim hedera serpunt, [illegible]
[illegible]
[illegible], & arboribus circum [illegible]
[illegible]
[illegible] contra [illegible]
Cedrus, [illegible] amygdalus om-
bram:
Garrula quas inter ludentibus vndula lym-
phis
Ambulat, & [illegible] lapillis
[illegible] aquæ dulcis, [illegible] palata
[illegible] humor [illegible]
Hic Zephyrique [illegible]; [illegible] Faun-
ni
Æstiuisque domus, & [illegible] regna videres,
[illegible] Pudori
Quippe vbi NICETAS [illegible]
[illegible]
[illegible] adesse,
Continuò [illegible]
Militat in [illegible], & male sana [illegible] ama-
[illegible]
Assit [illegible] fragrantia [illegible]
In [illegible], & [illegible]
[illegible]

 Quid

Partheniumque decus, liberi exemplique perennem [illegible]
[illegible] pro [illegible]
Virginis [illegible], in [illegible]
Libravit [illegible], [illegible]
Lingua sagitta fuit [illegible] bellis,
[illegible] fuit, [illegible] triumphi.

Aditu NICETAE o Viditat gloriosissime! qui omnibus retro saeculis [illegible], in oculis posthumam memoriam omni post aevo colendus & venerandus, omnium encomiis decantandus.

Sed, an in hoc tantum discipuli? [illegible], [illegible]. In eo, mi Parthen, ut laudata [illegible], ut [illegible]. [illegible] PARTHEN. Mittamus haec [illegible] & ad rem redeamus. Nemo nostrum NICETAS erit, si sciamus solum, in hoc Circo [illegible], nisi & artem calleamus, qua a ipso vincamur. Disseruimus super [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] illos & [illegible] [illegible] Nalom aut Magnum [illegible]:

Lectio, Flagra, [illegible], Confessio, Lympha, Labora,
[illegible], Christi praesentia, Poena.

Ne videamus, [illegible], [illegible] singulas [illegible]. [illegible] phar-macos, [illegible] *Oblectamenti*.

CAPVT III.

Primum INCONTINENTIAE pharmacum, LECTIO SACRA.

PRimum [illegible], Adelfane, liberi [illegible] [illegible]; nisi & meliora [illegible] [illegible], [illegible], si [illegible]. Primum [illegible] lectio, tam [illegible] est. Cum oramus, cum Deo loquimur; quando legimus, Deus loquitur nobiscum. Lectio sacra pharmacopolium est, a quo [illegible] medicinam [illegible]. [illegible], [illegible] & [illegible] libris [illegible] [illegible], [illegible] hic [illegible] possumus [illegible]. [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible]

additum a libris, [illegible] [illegible] [illegible]. Quod si [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] legendum est. [illegible] non [illegible]: [illegible], [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible]. AN [illegible]. [illegible]. PARTH. [illegible] [illegible]. [illegible] ago, [illegible] [illegible].

D. Bernardus, [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] magistro [illegible] & [illegible] [illegible], ad hoc [illegible] [illegible]. Ut legimus, [illegible] [illegible] [illegible], ut intelligeret, [illegible], [illegible], quid sibi [illegible] [illegible]: [illegible], [illegible], [illegible]. Soli [illegible] [illegible] duos illustres [illegible] & [illegible], quorum ille [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Patrum: ille [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] lectio, sed [illegible].

Audierat Magnus ille Antonius, ex Evangelio legi: *Vade, vende quae habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in caelo: & veni, sequere me.* Hic ille [illegible] [illegible] hoc dictum [illegible], [illegible] Vale dixit, & [illegible] habere [illegible]. Illud [illegible] Augustinum, Augustinum certe nunquam [illegible], nisi [illegible] a Sacra lectione. Ipse de se [illegible], [illegible] (ut [illegible] sordes [illegible]) & [illegible] voces miserabiles: *quamdiu, quamdiu, cras, & cras? quare non modo, quare non hac hora finis turpitudinis meae?* Dicebam haec, & flebam amarissima contritione cordis mei. Et ecce audio vocem de vicina domo cum cantu dicentis, & crebro repetentis, quasi pueri, an puellae, nescio: TOLLE, LEGE; TOLLE, LEGE.

Nec dubitabam, arripuit [illegible] codicem, aperuit, legitque quo primum [illegible] oculi: *Non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & aemulatione: Sed induimini Dominum nostrum IESVM Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis.* [illegible]

legerat psalmos [illegible] admiranda [illegible] incedit, & pilas Augustinum [illegible], ubi [illegible] corpus.

O [illegible] illis fabulatoribus occidentalibus [illegible]: TOLLE, LEGE: TOLLE, LEGE. Libellum [illegible] [illegible], inspice, lege aliquid, ut [illegible] sit [illegible] promissa. Quid [illegible] circa [illegible] reliquijs combureris.

a *Aug. in Psal. 63.*
b *Matth. cap. 18. v. 21.*
c *Aug. 7. conf. cap. 12.*
d. *Ad Roma. 13. v. 13.*

§ I.

COmmendat sacra pagina quendam Candacis Æthiopum Reginæ, ab industria sacræ lectionis: *Et revertebatur sedens super currum suum, legensque Isaiam Prophetam* a. Miratur Chrysostomus & Hieronymus, b tam piam eique [illegible] legendi [illegible]. En, ait, homo barbarus diversis curis, [illegible] undequaque negotijs, cogitationibus innumeris [illegible], legebat tamen. & [illegible] non intelligeret quæ legebat, nihilominus tamen legebat, idque in via, in curru. Si enim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] domi [illegible] eundem. [illegible] Nobilissimi Principes, Reges, Imperatores, qui hanc [illegible] [illegible] [illegible] exemplo. Nota est Theodosij [illegible] totis [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipsa sibi [illegible] [illegible] alienis [illegible] [illegible] affunderent, sed ad [illegible] perrugiles [illegible] non interrupta [illegible] [illegible]. Nobilis, [illegible] [illegible] Principis, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] Alphonsus Aragoniæ Rex, non minus [illegible] [illegible], [illegible] Testamentum, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible], & [illegible] [illegible]. Quid nos, Æthiope, [illegible] in Regum & [illegible] [illegible] sacros codices [illegible]. Et non [illegible], [illegible] [illegible] male [illegible], quas [illegible] lectioni [illegible] librorum [illegible].

Scripsit Magni Antonij res gestas Athanasius; ille per Urbem, [illegible], nihil & [illegible]. Legit hoc [illegible] & Augustinum, [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]. Quid est hoc? quid audisti? surgunt indocti & cælum rapiunt: & nos cum doctrinis nostris sine corde, ecce ubi volutamur in carne & sanguine: an quia præcesserunt pudet sequi a? [illegible] Beati Antonij vita, duobus et Imperatoris Theodosij aulæ [illegible] [illegible] [illegible], tam celeri quam admirabili [illegible] metamorphosi. Meus [illegible] erat [illegible] pomeridianas deambulando frangere. Atque dum hi duo [illegible] vigebant corpus, [illegible] declinando ad [illegible] [illegible] [illegible]. Ingrediuntur, [illegible] [illegible] circumspiciunt. Inde alter [illegible] fortuna beati Antonij vitam [illegible] [illegible], aperit, [illegible] [illegible] [illegible] legere cœpit [illegible]. Miratur primo, [illegible], [illegible] delectari incipit, [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] in [illegible] [illegible]: quæso te, inquit, quid ambimus [illegible] laboribus nostris? [illegible] spes nostra non habet, quam [illegible], & [illegible] per quot pericula [illegible] ad periculum grandius? [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible], vitam [illegible] [illegible] otio; [illegible] [illegible]. Amicus Dei, si [illegible] velle, nunc esse [illegible]. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] quid veleret animo. Tandem exclamat: [illegible], [illegible] Deo [illegible], [illegible] hac ipsa hora, hoc ipso loco aggredior. Et ad [illegible], inquit, [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] nolo. Cui alter: Comes ero [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ambo, quæ [illegible] admiranda & ipsæ [illegible] [illegible] [illegible] virginitatis [illegible] thalamos [illegible]. Hæc tamen [illegible], quam [illegible] [illegible] Augustinus.

a *Aug. cap. 8. v. 28.*
b *Chrys. hom. de Lazaro, Hiero. epist. 130. ad Paulin.*

c Sinh-

c Niceph. lib. 14. cap. 3.
d Lib. 8. confess. ca. 8.
e Lib. 8. confess. ca. 6.

§. II.

EN mi Æmiliane, quid in mores homines possit pia lectio. Verissimum est effatum Augustini: Cum legimus, Deus nobiscum loquitur. Qui legendo nil proficit, ne dicas, fratrem Deum non loqui, sed Deum loquentem à se non audiri. Quare rerum lectio, etsi linguam profectus; non tam multa legenda sunt quam utilia. Maronem & Ciceronem non sic penitus abdicandos, sed Thomam à Kempis aliosque scriptores esse miscendos, ne ad Christi tribunal cum Hieronymo Ciceronianus accusemur potius, quam Christianus. Augustinus inter Dialecticos Sophistas diu indagavit verum, quod non solum illic non reperit, sed in Manichæum etiam delirium incidit; nec ab hoc prius resipuit, quam Pauli Tarsensis epistolas legit.

Æmil. Quos ergo potissimum legendos suades? res est quam plurimi adolescentium atque iuvenum in librorum delectu graviter errent, neque enim in libris idem esse puto quod in cibis, ut ii plurimum nutriant, qui maxime sapiunt. Parthenius. Rectè sentis, non ad gustum, sed fructum, legendum est, neque ut doctiores inde fiamus, sed ut meliores. Piorum librorum equidem hoc ævo magnus est numerus, & qui in dies augetur. Sed en, brevissimum tibi syllabum do paucorum librorum, quos ego Adolescentibus, Iuvenibus, Viris, præ millenis aliis utilissimos credo:

I. Stimuli Virtutum.
II. Considerationes de Æternitate.
III. De imitatione sanctissimæ Virginis Mariæ.

Ultimum horum scripsit Franciscus Arias, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] commendo. Sed [illegible] Æternitatis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dictu esse, vel [illegible], Ludovici Granatæ, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], Praxis spiritualis Antonii de [illegible], Imitatio Christi Thomæ à Kempis; Vitæ [illegible] à Iacobo [illegible] [illegible]; [illegible] Christianus de XII. Prædicamentis [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in Deum Roberti Cardinalis Bellarmini; Eiusdem de Æterna felicitate Sanctorum; Eiusdem de gemitu Columbæ; Eiusdem ars moriendi; Alberti Magni; & Iacobus Alvarez de Paz [illegible], Lucæ Pinelli pars prima & secunda Operum spiritualium; Manuale Sodalitatum [illegible] Francisci [illegible] [illegible]; Francisci [illegible] [illegible] [illegible] de Beatissima Virgine, Vita & mores Christi; Ludovici de Ponte [illegible] [illegible] [illegible]. En consilium, & [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ita tibi Æmiliane [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] capesso. Paucos habe, non plures, quam libros. Tria mihi maximè in lectione sacra videntur cavenda.

I. CELERITAS.
II. VARIETAS.
III. VANITAS.

Et ne singula paucis illi hæc nomina, explico.

§. III.

PIæ Lectioni ante omnia, & primò cavendum est CELERITAS. Multum, non multa sed multum legas, qui proficere amat. Apage mihi Lectores illos, qui per libros volitant, ut gallinæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], nihil proficiunt legendo. Sacra lectio pensitanda est, & crebrius [illegible], ut quod legeris, meditando [illegible], & [illegible] [illegible] intelligas. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qua cœlo placide & [illegible] [illegible],

[illegible] [illegible] [illegible] poenitus [illegible] vulneratur & [illegible], plerumque parum [illegible] alieno [illegible] propriata, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], velut repentinus [illegible], non ad [illegible] non [illegible], sed [illegible] & non penetrat. Si quid legis, quod [illegible] tuæ magis faciat, placere [illegible] vt [illegible]: cogita [illegible] ad id [illegible] talia [illegible], [illegible] [illegible] sit tuis. [illegible] legis si non perfunctorie legis.

Deinde VARIETAS, in omni penè lectionis [illegible] Fructuosum tradunt, multa [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] pharmacorum [illegible] iam ægrotis, [illegible] præscripta sint. Sic omnino librorum [illegible] varietas, solidum profectum impedit. Vagum & instabile quid habet, omnis generis [illegible] lectio. Nusquam est qui vbique est, sed nec [illegible] [illegible] remedium crebra mutatio. Fastidientis est stomachi, multa degustare, quæ vbi varia sunt & diuersa, inquinant non alunt. Ita & lectoris [illegible] est, [illegible] [illegible] libros [illegible], quàm [illegible]. [illegible] Plutarcho [illegible] [illegible] & [illegible] conuiuis æquiparat, qui appositos cibos [illegible] & [illegible] [illegible], neque [illegible] voluptatem [illegible], neque [illegible] aut alimoniam [illegible] [illegible]. Ita legantur, mi Ædesime, ea non quæ [illegible], sed quæ [illegible] & [illegible], vtilia magis quàm plausibilia [illegible].

Sed & VARIETAS in legendis libris damnosa. Varietatem voco, legere, non vt [illegible], sed vt [illegible], [illegible] [illegible], non [illegible]. Ah, [illegible] Ædesime, [illegible] nostrum [illegible] non probabilis sed [illegible] [illegible]. Quid vtilia legere [illegible] [illegible] sint, quæ legi. Quid [illegible] [illegible], [illegible] nostra omnis [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] imaginem [illegible]? quid [illegible] Catharina [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per librum [illegible]. Angelus coram Ezechiele & Ioanne, non solum librum expandit, a sed illos etiam comedere voluit [illegible], & [illegible] [illegible]. [illegible] lectio est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Post lectionem talem [illegible] esse, quales esse præcepit liber. Aliqui [illegible] [illegible] & nulla [illegible] [illegible]. Et malè illi, qui [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible]. [illegible] [illegible] Christus: Ille [illegible] [illegible] qui cognouit voluntatem domini sui, & non præparauit, & non fecit secundum voluntatem eius, vapulabit multis. b

a Ezech. c. 3. v. 1. Apoc. c. 10. v. 9.
b Lucæ c. 12. v. 47.

§. IV.

Beatissima Virgo, Domini Mater [illegible] sanctissimos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], ad [illegible] [illegible] diuinas paginas perlegit, [illegible] [illegible] (vt Sabellicus loquitur) [illegible] [illegible], singularis lectio, ad [illegible] & [illegible], quàm omnibus [illegible] omnes bibliothecæ.

Sylvia Ruffini Alexandriæ Præfecti filia in [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] est assidua lectione, vt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], cum maximè sola esset, & [illegible] [illegible] legebat, illas ad [illegible] [illegible], in se conabatur effingere.

Alcibiades iuuenis (vti memorant) scholam olim ingressus, Iliadem Homeri à magistro [illegible] [illegible] Magister eius librum [illegible] [illegible] esse. Cui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] abijt, [illegible] [illegible] apud se [illegible]: [illegible] [illegible], & Homerum non habeat? [illegible] Ædesime, Beatissimæ Virginis sodales reperias, quos si interroges, [illegible] libellum de [illegible] Christi [illegible], [illegible] habere se negabunt. An non & his [illegible] [illegible]: sodales [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] non habeant? Non potest esse minor [illegible], quàm optimis esse [illegible]. Alphonsus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] interrogatus, qui essent optimi consiliarij? Mortui, respondit. libros scilicet intelligens qui nihil blandientes, nihil [illegible], veritatem & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Sanus esse vix potest qui salubres cibos aspernatur, [illegible] [illegible] in [illegible] & omne genus [illegible] [illegible]: ita nec [illegible] erit, qui pios libellos [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fabellis se [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], & illi [illegible] [illegible] legantur, nec [illegible] [illegible]

bis,

[illegible]

CAPUT IV.

[illegible] INCONTINENTIAE [illegible], CORPORIS [illegible]

P[illegible]

[illegible]

O [illegible]

a [illegible] cap. 1. v. 7. b [illegible]
c Iudic. [illegible] v. 18 & seqq.
d Eccli. cap. 33. v. [illegible]

§. I.

N[illegible]

[illegible]

Hic [illegible]

[illegible]

dium Moysi [illegible], [illegible] [illegible], Apostolicæ doctrinæ. Virgo [illegible]. Dei [illegible] exemplo docemur non secundum carnem ambulandum, sed secundum spiritum: [illegible] Prudentiam carnis mortem esse: sapientiam carnis inimicam esse Deo: eos qui in carne sunt, Deo placere non posse: debitores nos esse non carni, ut secundum carnem vivamus: si secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. Quid vos ad haec Moysi [illegible], occidat; [illegible] imperet Carni, [illegible] sua omnia falsa sunt carne, [illegible] fuit [illegible]. Recolite memores illi & consilii exhortantur: Carnis curam ne feceritis in desideriis: d Caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt, e [illegible] [illegible] f Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. Manifesta sunt opera carnis, quae sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, &c. Fructus spiritus est Charitas, Continentia, Castitas, &c. Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. Hoc audistis, O Æschine, & adhuc [illegible] [illegible], & carnem [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] Aegyptiorum cupis. Animum, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Porge, & [illegible], porge, porge.

a Nicetas de Ira.
b [illegible] [illegible] [illegible]
c Ad Rom. c. 8. v. 5. 6. 7. 8. 12. 13.
d Ad Rom. cap. 13. v. 14.
e 1 Corinth. cap. 15. v. 50.
f 1 Corinth. cap. 7. v. 1. Galat. 5. v. 16. 19. 22. 24.

§. II.

IN mari [illegible] Nauclerus [illegible] [illegible], aut [illegible] [illegible], aut [illegible] [illegible], [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Deo [illegible] charybdis [illegible] [illegible]. [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] incumbit. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Caro, [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], & Castimoniam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Indignatus, Sanctissimi viri Castitati tuendæ [illegible] [illegible] Benedictus inter urticas, [illegible] [illegible] Franciscus, in lacu frigidissimo Bernardus, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Castitatem [illegible]. [illegible] Dominicam [illegible] [illegible] [illegible] quadragesimæ [illegible] ([illegible] habebat annos) [illegible] & ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ad quadraginta quinque millium [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible], ad [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], Æschine, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Sanctorum [illegible] [illegible], [illegible] corpori non fuerit [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Deo, [illegible] [illegible]. Ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], vigiliae [illegible] [illegible] [illegible]

spiritus,

faciunt, aiebat, leniter somnum, & ex vigiliis facilius trahuntur vigiliæ, sic assiduitate disciplinas assuescere. Ergo incipiendum est: difficilia sunt quidem initia, sed à cœptis non statim resiliendum; progressus est facilior. Tu, ne cede malis — hic aude, aut Castitatem perdis. Vsus verò flagellorum duos habet eximios. Primum est, carnis petulantiam nimium subsultantem velut asperum frenum indignanter coercet. Alterum: Christi flagella cæsi, spinis redimiti, in cruce tam alta cruciati nemo satis cogitat, qui flagella, doloresque similes non gustat. Quid si fasciculos nostros, nec iam quidem manu incussos, adeò tamen sentimus, iam cogita quâ hostilis dextra humanis locis armata, in Domini corpus sævierit. Mare dolorum fuit, infandi cruciatus. Ergo licet mortigeram quis carnem habeat, si tamen passionis Christi sævissimos dolores seriò secum perpendat, exigua ipse non respuet, vicinas flagris, quæ Dominum in nostros usus, suo iam sanguine sacrarunt. Nobis dictum putemus à Salomone: c Noli subtrahere à puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur. Tu virga percuties eum, & animam eius de inferno liberabis.

a *Vide Iacob. Gret. ser. de disciplin.*

b *Pet. Dam. Surius tom. 5. ad 14. Octob. in vita.*

c *Prov. cap. 23. v. 13.*

§ III.

QVandoque tamen flagellis præferenda sunt cilicia. Subinde caro lentis suppliciis frangenda est, hoc tamen utrisque vestes & cilicia præstant. Hæ molestiæ vestes olim plurimis usui fuerunt, etiam in priscâ lege. Nec plebi tantum, sed & regibus visitatæ. Achab, David, Ioram, aliique reges hanc hispidam vestem, ad carnem induti gestarunt. Illud Hebræorum decus Iudith, castitatem atque pudicitiam suam cilicio insigniorem fecit & munitiorem. In lege novâ apud sanctissimos viros feminasque ad [illegible] his ipsis asperis induti. Omnis ætatis, ordinis, status, conditionis, sexûs homines ea gestarunt, & etiamnum gestant domandæ & vincendæ carni. Fuerunt qui viginti, triginta, octoginta continentibus annis dies noctesque, hoc hirsuto amictu, carnis rebellionem omnem compescuerint.

b. Lupus Trecensis Pontifex, qui biennii somnum capere, nec annis viginti ullo unquam lecto indormire sustinuit, qui alternas noctes vigiles & precibus exegit, quo vita superstes fuit, cilicium assiduè gestavit, nec [illegible]. Maximus Rhegiensis Præsul, idem alij fecerunt. Abrahamus Eremita, qui ex amplissimo patrimonio, patris ex asse heres, præter cilicium, sportam, poculum ligneum, nihil sibi retinuit, vestem cilicinam quinquaginta annis gestavit, nec unquam mutavit. S. Amatus Abbas, non aliam quàm è cilicio calceatam admisit, eâdem in vita & morte usus. Comes Elzearius, unico thorace cilicium velavit. Idem ad quinquagesimi psalmi (Miserere) singulos versus, toties [illegible] catenulis ferreis se cecidit. Notum Caroli Magni Imperatoris cilicium. Franciscus Borgias Dux Gandiæ, etiam antequam sui iuris & rara Religionem, [illegible], cilicio se armavit. S. Thomas Cantuariensis Archiepiscopus, pilosam vestem ad genua pertingentem gestavit: si corpori meo, aiebat, prodesse nequeam, & qui tot alij præterea? S. Edmundus, in eodem solio successor, cilicium extra quadragesimam, in quadragesimâ loricam ferream gestavit. Ad hoc eum mater assuefecit à puero, quæ, quoties ei Parisios vestimenta induisa, secum simul misit cilicium, [illegible] induere quot hebdomadibus voluerat. ANNA. Da veniam quæstiunculæ: & quis primus cilicium induit? PARV. Primus homo, Adam cum coniuge. *consuerunt folia ficus & fecerunt sibi perizomata.* a Aspera sunt hæc folia, nec blanda nudis. Sic cilicium ab arbore sumptum in Paradiso cœpit esse usui. Imitatus Iacob, qui cruentam filij tunicam cernens, *scissis vestibus, indutus est cilicio.* b Imitati sunt multi alij, qui piloso hirtoque hoc textu [illegible]. Notum beatissimæ [illegible]: Cilicio Cæcilia membra domabat, Deum gemitibus exorabat. Nec ipse nuptiarum dies hanc [illegible] auro quidem [illegible] vestibus, interius tamen cilicio mordebatur, dumque [illegible], suam ipsa virginitatem Deo commendabat. Hac non inferior Editha Anglorum regis filia, quæ [illegible], quod [illegible]

cilicque gessit, vexationem suam dissimulavit, vestibus vulgaribusque corpus non abscondit. Videtur tale sic regis coniugium. S. Elisabetha, & filiis [illegible] non sic, inquit, non sic, ô mea filia, ad cælum itur. cælestis sponsus [illegible] hoc vultu non curat. Illa modestè: Sancte Pater, inquit, & hoc est quod me solatur, cùm à Deo non vestem æstimari. Sancte vir [illegible] bonam, non semper a vestis induebant Radegundem Clotarij Regis, Kunegundem Henrici Imp. coniugem omitto, quarum illa non induebatur sagum sed & intimo vestiebat cilicio.

§. IV.

QVid multis? hanc omnes egerit omnes Sancti; vt continuam corpori facerent iniuriam. Omnes in hanc rem mirè ingeniosi fuerunt, cauebantque vnicè, ne sub nomine necessitatis subreperet voluptatis nequitia. Hinc prolixæ illorum vigiliæ, breui cubationes rigidæ, media perpetua, insulsi & infrequens cibi, acribus potionibus, vestitus asperrimus, in ca morbus omnibus patientia. Luctabantur cum corpore, ne lædens ei fieret Animus. Vis, aiebant, ô mea Caro domesticæ potestis, sed tu illando aut lodicula, prout vis; hic lectus pro te nunc datus est, aut si vraeis iacendo quiescere, tu hic optimum pulvinar, saxum. Vis prandere, comede & hoc pone, en herbas en radices optimas, cum condimento etiam, cinere; accumbe, et oleum tibi non conuenire. Sitis, ô mea Caro? en aquam crystallinam, argentum, [illegible] tepidam, en gelu tibi noceat. Ita in corpus [illegible] redegerunt illud in seruitutem. Et assiduas has pugnas contra carnem summâ contentione aggressi sunt; sciebant enim bellum esse interminatum, cum hostis est intra mœnia. Tacite oblatum quisque corpus, quasi hostem iuratum (ita Nazianzenus loquitur) aut indulgentissimi amicum frangere laborabant: ieiuniis, laboribus, vigiliis, inediâ, cilicijs, flagris, cogebant alios innumeris. Religiosissimâ in seipsos tyrannide seruarunt illud Caligulæ: sic fieri, vt sentiat se mori. Sic tractarunt corpus, vt seruum se commisisse, non dominum; sic carnem castrarunt, vt ex aduerso pugnaret medicinam cum morbo, dolor sensus cum voluptate carnis.

At nos tenelli ac delicatuli (certè talea sumus, ad illos comparati) nos mollitiem hanc nostram agimus vt suaviter pereamus. In omni studio scimus amabimus quod carni non blanditur. Aequilibrarium hanc [illegible] est Athenienses, caelestis [illegible] est, Animam est. Tragedia hanc vrimeiam pugnam cum blandis obsequijs in nostram perniciem demulcemus? an ignoramus nullam peiorem esse [illegible] quam hostem domesticum & Carnem, capitalissimum nobis hostem? [illegible] quiete, non dicam esse [illegible], sed bella, & liberè explorare. Caro enim concupiscit aduersus spiritum, spiritus aduersus carnem: hæc enim sibi inuicem aduersantur. Perpetua hic pugna & lucta est, & quo crebrior Carnis est victoria, hoc minores illius sunt vires. Atibi semper vincit, vbi nunquam credimus esse hostiam. Ah vani, ah miseri! quærimus mortalia pectora, omne nostis habere? quid delicias & voluptates quærimus, nec suo tempore, nec loco suo. In aliam & meliorem orbem migrandum est deliciarum causâ. In orbe hoc nostro appetentis voluptatis, plena est anxietatis, societas vero plenissima pœnitentiæ. Tristes esse voluptatum exitus, quisquis reminisci [illegible] voluerit, intelliget. hinc morbi & dolores quasi quidam voluptatis fructus nascuntur. Ita demum voluptas omnis in tormentum vertitur.

Inde verò solum ingeniosa est Caro, vt omnes, & virgam, & opus à se remoueat. At quiete fruatur delicata & voluptuosa. Ergo, mi dilectissime, ex æquo & iustitia, [illegible], & opus hanc peccati commisit, aut illam professio habebimus resistantiam. Ad finem capitis huius, illustrissimo & profundissimæ Continentiæ admirandum spectaculum extollo. Adeste spectatores, huc & oculos & animum.

Ioannes Godefridus Bambergensis & VVirtzburgensis Pontifex, Anno MDCXXII. quarto Calendas Ianuarias, Ratisponæ in comitiis defunctus, per omnem vitam adeo se totum Castitati consecrauit, vt homines libidinum suarum mancipia, velut ipsos diabolos auersaretur & fugeret, neque vnquam induci posset, vt cum his talibus vel paullo familiarius ageret. Iam inde à paruulo Godefridus, esse-

dus, cilicio consueuit vti omnibus diebus ac no-
ctibus, integris etiam hebdomadibus. Die-
bus Veneris, Sabbati, & pridie dierum Chri-
sto, Beatissimaeque matri Virgini, aut patronis
dicatorum, flagellis se acriter cecidit. Omni-
bus autem, quibus episcoporum [illegible] tan-
tum, quod lucubrationi [illegible], indormiit,
multas noctes nuda humo, nudo panno substra-
to, exurgit, ad solitas preces media nocte se-
pissime surrexit. Ad eum facit quod addas: O-
mnibus Veneris ac Sabbati diebus cibo absti-
nuit, vnica panis buccella & haustu modico
contentus. Si quando his diebus hospitalitatis
ius, aliave causa eum mensae admouisset, vt
abstinentiae suae constantem rigorem facilè
dissimularet, cibos ab episcopij magistro sibi
structos assisos, tanquam cenaturus acci-
piebat, paullo post, aliquid minus obseruan-
tibus, famulo ministro velut neglectim por-
rigebat. Die Christi patientis, & alias per ma-
gnam [illegible] cibi abstinens, praeter
panem & aquam gustauit nihil, & hoc nunc
maxime fuit, cum omne aliud [illegible] arbi-
trium [illegible]. Quadragesimali ieiunio
nil à piscibus aut aliis animalibus libauit,
herbis solum, leguminibus, & rapis contentus.
Per totum Dominici Aduentus dies nil
[illegible] in cibum admisit. Sane non parum
florens, Castitatis, tam sincerus amator. Quod
vel hinc etiam luculente patebit.

Adolescens etiamnum, liberali admodum
& venusta facie, ita tamen vt in eo no-
bilissimam fecerit societatem Pudicitia &
forma. Hoc eius virginitatis decus [illegible]
mon illo suo stratagemate sumpsit expugnan-
dum. Egregiam feminam magni nominis, in-
signi natiuae pulchritudine in beneuolentiam
parum pudicam inflexae, ad concubitum Go-
defridum specie honoris vocarunt. Adest vo-
catus, nec tamen solus (vt per tam periculo-
sa [illegible] suspicione) sed vna secum vi-
tae suae [illegible] adducit. Hanc prae o-
mnibus benignè [illegible] & crebra pocu-
la porrigunt. Hoc enim nequissima vafrities a-
gebatur, vt is omnium minimè gressum è do-
mo mouere posset, qui primus deberet, itaque
cogeretur cum comite illic per-
noctare. Res è voto successit, nam probè ap-
potum, & iam vacillantibus vestigiis, amico-
rum subsidentibus labantem, in proximam

conclaue, blandè cubiculum reddi nefarium. Ita
& inermis ea nocte poterat domo abesse pro-
hibitus est. Et quia nil mali suspicabatur, ip-
se quoque ad lectum cum [illegible] dignum
dedecore passus est. Cum vero [illegible]
[illegible] & [illegible], cubiculum su-
spicit [illegible] ad [illegible] la-
tere passus [illegible], iamque proximae [illegible]
quæ recens, quæ gestibus, [illegible]
[illegible] ad magnitudinem [illegible]. Hic castissi-
mus iuuenis, velut ad [illegible] aspe-
ctum exsiliat, & [illegible] socia-
rum, [illegible], vt erat lineis solum femorali-
bus & indusio vestitus, prosilit, impatiens
manibus [illegible], & [illegible] veste a-
lia relicta, ex insidiosa [illegible], in ei-
usdem ædes, velut in asylum transfugit, vbi so-
lemnem noctis tum preces & gratiarum a-
ctiones, pro obtenta Castitatis palma exegit.
O factum dignum aeternis annalibus! O fo-
eta, sanguine tecum [illegible] vellet, si
superare non posset! O Ægypti Ziona Io-
sephe, tuae virtutis aemulum agnosce! O Æ-
desine, paene [illegible] Ioseph [illegible]
hoc tractu. Proclivius mihi est credere,
Godefridum post tam nobilem victoriam,
cum à Deo fauorem impetrasse, quem Tho-
mas Aquinas, cui lumbos [illegible] An-
geli, vt nullam deinceps carnis rebellio-
nem senserit, aut facili negotio repressierit.
Neque tamen noctis securitate castimoniae
suae [illegible], diaboli technas timere desiit. Scie-
bat quod supra monstrauimus, virginem à bello
nunquam cessare. Ideo in domum suspectae
pudicitiae [illegible]: Malim, inquit, in
[illegible] subito, & cum [illegible] rerum,
quam vel simul castitatis periculo, aedes illas
ingredi, neque sponte in ignem praecipitare.
Nec aliter fecit quam dixit, & [illegible] virtu-
tis exemplo perpetuam sibi Continentiam sta-
biliuit, in sui corporis tormentum [illegible]
[illegible]. Solebat namque cingulum ferreum
[illegible] aculeis asperum ad nudos lumbos ap-
positum gestare. Armillas ipsas, si quando in
vsu, non lasciuiae instrumenta, sed Castimo-
niae, obseruationem nullam [illegible] sed
[illegible] vrgebant. Siquidem sub hoc [illegible]
anno carissima manuum latebat, quae ma-
luissent metallo tam nobili non indui, cum
[illegible] sub eo [illegible] assiduè compungi.

 Gode-

Gratissima verò sua Castitas non gratis constabat: vnde à vitiis [illegible], aliquoties vigoribus, corporis animique fortem & [illegible], & retinuit à. Sed [illegible] manet: Lectio, flagra, preces — de lectione & flagro diximus. Ad preces me verto.

a Greg. Naz. de pauj. cura
b Boat. lib. 5. de [illegible] phil.
c Ad Gal. c. 5. v. 17.
d Ex funebribus orationibus Dn. D. Friderici Borromæi &c. & P. Ioannis Salleri.

CAPVT V.

Tertium INCONTINENTIÆ Antidotum PRECES & ORANDI STVDIVM.

A Nubionem senem (vt Pelagius refert è Græco a) consuluit quispiam de animi sui laborare malo: equidem ego, inquit, faciam? cogitationes meæ non nisi ad libidinem me trahunt, nulla mihi ab iis est quies, nec per horulam quidem; & hoc non leuiter me affligit. Cui senex: Quando, inquit, dæmones immundas cogitationes ingerunt, ne colloquaris cum animo, quia dæmonum est talia suggerere. tamen, suggesta identidem regerere: proinde est, hos hospites aut admittere, aut ingressi volentes ejicere. Modo vigilas, multo tibi sanctius vi nulla quaquam [illegible]. At quæ inquit: Atqui, mi pater, inquit, debilis sum, & tam potenti affectui vix resisto, vincor. Atqui nemo, inquit senex, hic vincitur, nisi volens. Et scis quid fecerint Madianitæ? filias suas ad hominum illecebras compsitas & ornatas, in oculis Israëlitarum quasi venales proposuerant. Ita quidem allicere potuerunt ad turpe nefas, non tamen cogere. Israëlitis namque integrum erat, non petere Mulieres, quibus lex diuina credi [illegible]; non tantum Venereâ hoc illicitum contempserunt, sed alios etiam, illecebroso spectaculo captos, vltione laudabili occiderunt. Sic & nobis agendum. Recenter tibi diabolus cogitationem prodiderit? Contine, nihil responde, despue in illas sordes; surge, ora, & clama: Fili Dei miserere mei. Ad hæc iterum inquit: Ecce pater, inquit, & oro, & meditor, & clamo, sed sine compunctione, lapis sum, non moueor. Tu tamen, inquit senex, philosophare & ora, & medita-re, & clama. Incantantur sæpe viæ vnde certum quæ pronunciat, ignorent, ac serpens tamen incantationem sentiens, & velit nolit, humanæ voci se subijcit. Ita nobis quantumuis sanctum non sit, & ad preces assueti, sentit tamen eas sacrum carmen, recedens, & fugiunt. Tu igitur ora, etsi sine tibi videaris.

a Libell. 5. num. 34.
b Num. 25. v. 2.

§. I.

SAlomon, illud opulentiæ & sapientiæ prodigium, & si solus hic loquatur, satis persuadeat: Sciui, ait, quia aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientiæ, scire cuius esset hoc donum: adij dominum & deprecatus sum illum a. Nobilissima gemma est Castitas & pudicitia, venalis tamen & leui venditur pretio; pete illam à Deo, & iam emisti. Omnis quidem virtus, munus à Deo est, singulari tamen ratione Castitas, ideoque precibus ardentissimis petenda est à liberalissimo domino, qui sic rogatus, menti allucet, vt vicina pericula prouideat; voluntatem efficit, vt congrua malo remedia constanter adhibeat, insitam appetentiam sub legis imperium comprimit; hominem confirmat, ne ob pugnæ difficultatem, vincendi spem despondeat, sed opem cælo affuturam certo animo confidat; qui denique nouas identidem vires subministrat, vt is qui cœpit, hoc Castitatis stadium decurrat, promissamque Castitati præmium obtineat. Hæc Augustino causa fuit, sic essecutum precandi: Deus meus, accende me. Continentiam iubes, da quod iubes, & iube quod vis b.

Ille paradisi hospes, castissimus Paulus, virginitatis adeo erat amans, vt omnes sibi cuperet quam simillimos. tamen & ipse has seces [illegible] sensit: Datus est, inquit, mihi stimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphizet. & quo tandem remedio digitus hic homo ab hac carnis lasciuia se vindicauit? Precibus, & quidem ter repetitis: Propter quod ter dominum rogaui, vt discederet à me. Ea demum oratio impetrat quæ perseuerat, quæ ignes spirat. Preces languidæ, nec hominem quidem ad assensum flectunt, nedum Deum. Spiritus est Deus, & eos qui ado-

adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. a Fallitur vehille, & turpe distishem à se longas preces & verba demurmurat, interim animo à precibus absens, ad ludos & choreas cucurrit. Precum parcè hunc hominum, os enim occupat [illegible] omnino, aut pectus mentisque otio, & otiosis quid aliud cogitant. Atqui hoc non est in *spiritu adorare*: his precibus Castitatis gemmam nemo impetrabitur. Sanctissimus David precationibus assiduis exagitabat: Ad te, inquit, levavi oculos meos, qui habitas in cælis. Ecce sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum; sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri e. In manibus, inquit, domini, stant oculi servorum non in facie. Nimirum his oculorum conjectus petit ut accipiat; ad heri dextram periculat, ut eam aperiat ad dandum. Ita nos prorsus oculos nostros in Dei manus figamus, & Castitatis gemmam pretiosissimam, violentia Deo grata extorquebimus.

a *Sap. cap. 8. v. 21.*
b *Lib. 10. Confess. cap. 29.*
c *1. Cor. cap. 12. v. 7.*
d *Ioan. cap. 4. v. 24.*
e *Psal. 122. v. 1. & 2.*

§. II.

Militiæ dux, cui castrum commissum est defendendum, si quando videat à vicinis sibi hostibus castrum obsidione cingendum, literas quam primum perscribit ad arcis dominum: hostem in propinquo esse, & arcem, & cum suo milite in periculo versari, quam celerrimè submittere auxilium: proinde rogare se, ut si quidem dominus arcem suam velit salvam, maiores copias & recentem militem, quam citissimè possit, suppetias mittat. Militiæ videmus in Ædibus, & castello subsequimus propugnandam, Animam. Varius hanc arcem incessit hostis, maximè Cupido, Venereus ille aucupator, qui secum ingentia trahit agmina, tot occasionum, illecebrarum, tentationum. Hoc cingimur sæpe, & vix magna copia obsidemur. Quid hic consilii promptum est, non differre proximis, literas exarare, & cum quam celerrimè quam primum amandare ad dominum. Nuncius noster, ostia est oratio; literas scribimus, cum ad Deum preces fundimus. Has itaque, expeditas & celeres esse. Quando primum in periculo est Castitas, cum occasiones nascuntur, illecebræ blandiuntur, cum tentationes incitant; nos ad Deum perniciter epistolas, nos [illegible] preces conscripsimus in hanc ferè sententiam: & satis est quandoque vel unica tali precatiuncula opem divinam poscere.

Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ Ps. 50. v. 16.

O mi amantissime Domine [illegible], [illegible] sana me.

Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuvandum me festina. Psal. 69. v. 2.

O IESV castissime, & animæ meæ salus [illegible], custodi me ut [illegible].

Ad te Domine levavi animam meam: Deus meus in te confido, non erubescam Psal. 24. v. 1.

O mi IESV, ô IESV fortissime defende me à Satanæ laqueis eripe me.

Illustra faciem tuam super servum tuum, salvum me fac in misericordia tua. Psal. 30. v. 17.

O mi Deus, fons puritatis, amator castitatis, crea in me cor mundum & castum.

In te Domine speravi, non confundar in æternum; in iustitia tua libera me. Psal. 30. v. 2.

O IESV purissime, in corde puritate conserva me.

Complaceat tibi Domine, ut eruas me; Domine ad adiuvandum me respice. Ps. 39. v. 14.

O IESV desiderabilissime, totum me trahe ad te.

Poterat esse [illegible] in Lacedæmonem ardens [illegible], quod etiam hic alias. Una è sodalitate Virginis Beatissimæ fuit (mihi rebus omnibus confirmatus) quæ diem admodum felicem in flagitium agebatur. [illegible] nocturna [illegible] Cacodæmon [illegible] iam in vitam processit, nos istam personis modum contrahi; denique virginis [illegible] virgines [illegible] probabant. In his angustiis deprehensa adolescens [illegible] quicquid amorem habuit hosti objicere; [illegible] suam aliquando [illegible], semper curæ precandi notare velle, sed idem ferè con-

nata; nam inceptæ tentationis pollex, & tra-
ctus nihil veniam recipiebat. Ad ultimum lin-
guâ suppressa valit, ut inclamato Numine re-
stitit manus ad adjutorium, & Sitientem tota
in flammam [illegible]. Nec restinxisset ta-
men ea fuga incendium est, sed incensus
adhuc flammis adolescens conflagrabat. Ergo
lecto se corripit, abscissaque humi ipsis pe-
dibus se incipit. Vix jam per horam decubuis-
set, tandem ab incendio triumphavit. a

Christus, quotidie precari nos jussit: *Et
ne nos inducas in tentationem.* Sed & clausu-
lam addi præcepit: *Sed libera nos à malo.*
Tam vigilandum est Deus ne intremus in peri-
culum, quàm ut evadamus. Et hæc oratio
non à summis labiis veniat, sed à pectore, &
intimo sensu.

a *Anno 1614 factum.*

§. III.

HIc mihi duos velim consideres, in ea-
dem eunt pudicitiæ periculis, [illegible]
Josaphatum Regem, & Thomam Aquinatem
nobilis filio. Decreverat Thomas, primum æta-
tis florem Deo ac pudicitiæ dicare. Parentes,
ut hoc animi decretum rescinderent, blandi-
tiis, minis, promissis, tamdiu animo ca-
stissimum pectus filii tentaverunt expugnare.
Illiac vani, & in ventum abiere omnia. Ob-
durabat filius, destinati consilii tenax. Ergo
validiore arte quærendus fuit hic patris,
cum conniveret, nec consilio deesset vigilantis-
simus Satan. Solum se agere putabat Thomas
in cubiculi, quod demum carcerem effecerat
sit periculosissimum. Eò enim immissa est
puella, melioris formæ quàm pudicitiæ, ipso
valde petulantiam confessa. Cœpit ea variè
& blandè verecundissimum adolescentem, ad
flagitium invitare. Omnia in ea loquebantur,
vox, forma, gestus, oculi, vestis, vestium o-
dor. Quot verba, tot jacula: quicquid dice-
ret, venenum erat.

O Thoma, quot in te sagittæ volant! sin-
gulæ mortem ferunt, vel unam admisisse pla-
ga lethalis erit. Equidem sensit cuminis ado-
lescens ad cor penetrare blandissimum hoc
toxicum. Hic, velut in arena gladiator, con-
silium capit exclamare NICETÆ, & mox
ad Christum: Ne quæso sinas, exclamat, Do-
mine JESU, & tu sanctissima Virgo MARIA,
ut ea oculis tuis turpissimam stolam contami-
nem. O mi castissime JESU, in periculum, ne
obsequeris libidini, [illegible] castitatis
[illegible]. Dixit, & à foco titionem corripit,
ardentem fugam [illegible] arripuit, [illegible]
fit obitum, [illegible]. Opportunius hæc pugna
[illegible] non habuit, quam precata ex ardenti
pectore promta.

§. IV.

SCenam habuit periculosiorem Rex Josa-
phat, Regis Abenneri filius, & nisi omnia
illius virtus, in eodem quasi theatro bis vicis-
set, plausum ab Angelis non tulisset. a Barla
Christiana religione hic imbutus à [illegible] E-
remita didicerat; tamque mente alieno & ca-
stimonia præ se ferebat, quàm dum idola cole-
ret. Abennero patri [illegible] filii non
probabantur, ut qui aliud cultum non ipsius,
quàm in sordibus volutari, & magis voti præ-
ferret. Cumque filium non vanis machinis ten-
tatum, sentiret inexpugnabilem, magorum
suasu hoc unum stratagema callidum admovit.
Removit ab eo famulitium omne aulicum, &
solas quæ iuveni ancillarentur, puellas
substituit. Hic mihi Samsonem da, da Davi-
dem, da Salomonem, & videamus, etiam du-
rer scelera pura inter corruptelas. Nec Josa-
phato pectus adamante aut chalybe fictum, cor-
pus leniter pollutas, cœpit æstuare, tale de-
mum libidinis incendium pectore circumvolu-
lit, ut hæc castigando se parem non crede-
ret. Generosè quidem contra tot hostes lucta-
tus est: & tum Deum obtestabatur animo, jam
Dei leges: modò infernum cogitabat, modò
cœlestis præmium: [illegible] tamen Vene-
rea faces animum incendebant. Ita nec Deus,
nec inferi, nec cœlum, neque spes, neque
metus impetum flammam ardentem adeò mi-
tigabant. Ultimum & præsentissimum usum
est mali remedium, in preces se demittere. Er-
go manus oculosque cœlo attollens: O Deus,
inquit, spes desperatorum, respice & miserere
tu omnia potes, misericors in omnes. Vide,
Domine, quæ patiar; mei me cogitationes
occidunt. Perii, nisi tu adjuveris. Cordis &
corporis pudicitiam servare cupio, sed expu-
gnor, nisi tu defendas. O mi Deus, tuus sum;
peremptum à lapsu revoca. tibi vivam, tibi
moriar. Adfuit benignus Deus sic calidè o-
ranti,

mari, & impetratam cogitationum agmina subinde exarabat. Nec tamen peccati [illegible] iam victor iuvenis, sed ab eo tempore (valedixerat iam diis) ad alterum usque solem in precibus pervigilabat.

a Damasc. loc. laud. & Iosa. c. 30.

§. V.

SEd nec dum omni periculo defunctus est Iosaphat. Acrior hoc & longe periculosior instabat pugna. Abennero patri tam amicè dono venerat puella, regis filia, bello capta, sed pulcherrimis tam exornata, ut omnium eius aetatis formam extinguere, & pene Dea esse crederetur. Ex hac, tragediae caput illustrabatur, magno regio [illegible] adolescente. Hic, ut certior vinceret victoria, carmine tragico cacodaemonem in puellam immisit, ut sic sanctis operis instrumentum stratagemata nulli cludendum. Adest ergo possessam diabolus sub venustissima facie, & venientibus pugnaret, blandissimam praetendebat pacem. Puella ad omnem dolum ingenio versuti erudita, religionis Christianae cupidissimam se desiderare simulabat. Volebat Christianorum piscator, Satan, eam hamis escam imponere, quam sciebat appetituros hos tales pisciculos. Iosaphatum itaque [illegible] bene cauta occasionem simulandi ab Otio hominis; nihil equidem se malle aiebat, quàm ut plenius secum ab idolo ad Christum transiret. In tam certo utrumque periculo [illegible]. Puella sensim veritati cedere, & expugnari se callidissimè mentita, in se quidem ad salutarem motae, quin sacro fonte lustrandam, legem Christianam teneret, si modo regem iunxerit, regiaeque coniugium dignaretur non aspernari. [illegible] regium esse sanguinem decere. Patrem se avito, à Christianorum fortuitum, sed viventem & [illegible] in dote [illegible]. Parentes, filii, & aura, atque nimios, & horum maiores fuisse reges. [illegible] regiam bello non nihil accessisse, aut mutatum esse; credere si tamen, non sine dote venturam; si probitatem coniugi ferret adferret. (Ah, Iosaphate, ait, ubi non periculo tantum, sed ruinae vicinior numquam fuisti.)

Miser iam ora, & venusti sermonis prudentiam non sine tacita commendatione mirabatur, & vidit, oculos sine flatuenia obliqua, ut impuris vultum [illegible] obligaret. Et ut ad ea aliena fores ac lumen [illegible] pugna, coepit [illegible] Satan, [illegible] quae in [illegible] à magistro [illegible] in Evangelio in medium [illegible], ipsius Christi praecepta [illegible] commendata aeterne, honorabile coniugium & immaculatum torum extollere, multa [illegible] laudes garrire.

Ad haec & ad [illegible] talem errorem admittere, & non persuaderi, durum est potentissime, nec [illegible]. Forma est mira, eloquentissima est oratio; quod vult, perpetrat; Ubi cum verborum [illegible], & oblandiens [illegible] facundia coniungitur, sine vi quidquid dicitur persuadetur. Satanam [illegible] Iosaphatum & impetum ad omnem [illegible] in [illegible] [illegible] ut & ipsi [illegible] arena [illegible] coepit, & mirum. Nondum quidem prostratus Iosaphat, hoc [illegible] tamen [illegible] quia coepit dubitare. Decretum erat ei [illegible] illibatum servare corpus ab omni [illegible] iam [illegible] vacillare, turbari, anxius haerere, nec turbationi satis resistere, nec dubitationem expedire.

a Ad Hebr. c. 13, v. 4.

§. VI.

DIgressâ abs se Oratrice illa pestilentissima, quam ipse [illegible], & [illegible], & patroni partes sustinens, ideo ipse sibi & obiicere, & absterso dolore, secumque ipse pugnantem luctari coepit; & in utramque partem fluctuare, demum se solum sic affari: Nil, inquit, inhonesti à me petitur; coniugium proponitur, & quidem non dispar; Regina est quae sponsam spectat, nec legem Christianam contradicturae.

Id quidem verum est, sed [illegible] quid te [illegible] Omnis ponderatio non est [illegible] animae.

At hic occasio est lucrandae animae, & puellae regiae ad Christum traducendae.

O [illegible] Iosaphat, hoc non est [illegible] animas, [illegible], ut [illegible] alienam. Nosti illud; Quid prodest homini, si mundum

dam [illegible] lacretur animæ verò [illegible] de- [illegible] paratur.b

Sed non est omnium, vincere et virginem, et Angelum. Recte hoc quidem dicitur, sed qui declinat virginem certamina, nec [illegible] desiderat virginitatis [illegible].

At durum est in continua [illegible] victore, & sibi ipsi semper contradicere. Durum est, sed gloriosum est, & res vna omnium Deo dignissima.

Credibile tamen est, multos sanctissimos homines in coniugio fuisse seruatos; qui alioqui periissent. At non minus credibile, multos in coniugio periisse, qui si casti exstitissent, seruati fuissent.

Sed fac, ponere destinasse, sic incipiam; quis scit an sic finiam? aliud est inchoare, aliud ad finem perseuerare. At illud Deo perpetuo dandum est; hoc ipsi erit curæ. Qui statuit incipere, [illegible].

Sed repugnat natura. Corrupta, non integra; & Deus natura longe potentior est.

Sed quid faciam? vror, ardeo, cogitationibus pessimis, iam diu mens incenditur, sicut in [illegible] Stygia. At hunc [illegible] Christi superare potes? hoc tale incendium Christi sanguine potes extinguere.

Sed nunquid enim aliquis ex Apostolis dixit: qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit. Ita est; sed idem omnino Apostolus addidit: & qui non iungit, melius facit, &, bonum est homini mulierem non tangere.c

Sed an non aliqui Apostolorum, vxores habuerunt? Habuerunt, sed inter illa omnia humana, quæ Christi causa reliquerunt, etiam vxores fuerunt: sic Apostoli omnes erant virgines, vel post nuptias continentes.

Sed an non Pauli vox est: melius est nubere quam vri. Eiusdem tamen & hæc vox est: Volo autem omnes homines esse sicut me ipsum; Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis si sic permaneant, sicut & ego.

Heu quid faciam? video, virginem illam [illegible] ad nuptias, [illegible] Hoc [illegible] melius fuisset, [illegible] nec sic quidem omnis victoria desperanda est.

At forma illius animo meo [illegible] virtus. At nunquid non formosior est Deus, à quo totam omnium forma & pulchritudo, velut è mari stilla exiens, [illegible] est.

Ah, ferendo non sum, si diuinis datet iam vehementi cogitationem pugna.

Hic Deus [illegible]: Speramus hodie, quod nos servauit Deus, ipsi cura est de crastino.

Sed non [illegible] illam virginem in Stygij draconis faucibus hærere sinam?

Sed non etiam cogitas, quantum te periculi obuenerit mulierum familiaritas? via [illegible], & egressum cogitas? nemo [illegible] periculum nouit, quam qui expertus est.

Sed Christianum est, aliorum salutis curam agere. Sua, ante omnia. Speciosissimos [illegible] excogitat caro, quibus suam turpitudinem velut mille versutiis [illegible] et fallat.

Dei sic enim ipse in hunc modum lusitatus est reciproca contentione. Dæmon inuenit virginem vnam, & ipsa sibi necessitas orgeret [illegible]. Ad preces itaque, velut ad sacram anchoram confugit. Precibus & lacrimis diu [illegible], in soporem [illegible]. Hic ea vidit, vt experrectus, & Erat præ lætitia, & præ Numinis reuerentia [illegible]. Inde enim, inquit Damascenus, conspectæ [illegible] pulchritudo, cœno & sanie fœdior ipsi visa est. Ita cadere nequeam [illegible], repositis sine [illegible]. Ergo, mi Deus, continentiam impertibem. Ergo, mi Deus, continentiam præbes, da quod iubes, & iube quod vis. Sed precibus recte iungitur Confessio.

a Eccli. c.18.v.30.
b Matth. c.6.v.15.
c 1.Cor.cap.7.v.38.

CAPVT VI.

Quartum INCONTINENTIÆ *antidotum*, CREBRA PECCATORVM CONFESSIO.

QVi diligit cordis munditiam propter gratiam labiorum suorum, habebit amicum Regem.a Nihil æquè sanctos dimicatores [illegible] [illegible] semper ac certam habere conscientiam. Conscientiam vero ita puram non facilè custodiabit, nisi qui eam crebrius elevatio [illegible]. Id frequens peccatorum confessio præ-

[illegible] potest; hæc autem vix erit integra, si [illegible] ... vt [illegible] Bernardus; Comparatio [illegible] multa facit [illegible]. Qui rationem suam raro inspicit, vix est vt non aliquid pertransëat [illegible] oculo; & sicut [illegible] illi [illegible], qui, si non quotidie, saltem hebdomadibus singulis [illegible] rationum libellum [illegible], ita etiam plerumque prudentes sunt qui conscientiæ [illegible], singulis hebdomadibus ad sacerdotis aures deponunt: Velox confessio, velocius medicinam facit. Et hæc prima frequentioris Confessionis caussa est. Do & alteram.

Sunt quotidiana delinquendi pericula, quibus capitali exitium. Diabolus, Caro, Mundus, noti hostes [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] vrgent, trahunt, [illegible] [illegible]. & hoc [illegible] [illegible], ne [illegible], nec Conscientiæ maculas tam [illegible] [illegible], vt [illegible] non nisi [illegible] & [illegible] [illegible]. Quid tibi cum iam delicata & tenera conscientia; [illegible] decipiatur nullis; habebis semper quod agas. [illegible] [illegible], & [illegible] molestissimam semper [illegible], quod [illegible], & nullum laboris [illegible] [illegible]. Non [illegible] hic tibi quid machinetur hostis [illegible]; hæc consilia sunt [illegible] diaboli in amicum [illegible]. Si [illegible] [illegible]. Qui [illegible] [illegible] amici, fidem prodit. [illegible] [illegible] Cacodæmon, in caussa ejus arcana [illegible]; confessione [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] facillimè vitabis. Quod Bernardus de Communione, idem ferè de Sacramento Confessionis asseri potest: Duo illud Sacramentum, inquit, operatur in nobis, vt videlicet & sensum minuat in minimis, & in grauioribus peccatis tollat omnino consensum. Concilium Tridentinum affirmat eos qui hoc Sacramentum debita præparatione [illegible] [illegible] ne [illegible] succumbant tentationibus, & multò facilius in via virtutis, cautiores iam & vigilantiores progrediuntur. Ipsa verò sunt verba Concilii: huiusmodi Confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, grauis quidem videri posset, nisi tot tantisque commodis & consolationibus leuaretur, quæ omnibus, digne ad hoc sacramentum accedentibus per absolutionem certissimè conferuntur. Locuples testis experientia est, [illegible]

[illegible], vbi [illegible] confessionis [illegible] [illegible] per omnem vitam sine grauioribus peccatis agere.

Sed & tertiam caussam subjicio, cur conscientiæ [illegible] confessione purganda sit. Illuminat in hoc Pœnitentiæ Sacramento [illegible], quo peccata [illegible] longè facilius cognoscuntur. [illegible] est [illegible], [illegible] peccati. Nam qui peccare [illegible], [illegible], [illegible] [illegible], deprehendas te [illegible], [illegible], [illegible], aliquid de remedio non cogitare, qui mala sua [illegible] loco [illegible] [illegible] [illegible]. Ideo quantò potes, [illegible] [illegible], inquit [illegible], accusatorem primùm partibus fungere, deinde iudicis, [illegible] deprecatoris, [illegible] & te offendes. Vtinam [illegible] [illegible]. Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus: præualui aduersus eum. Concionem publicam si quos [illegible] ad [illegible], hoc [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible] [illegible] Confessario suggeruntur cautiones [illegible], [illegible] sunt, tantò [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], cùm vni soli dicantur. Cum dispositione [illegible] [illegible], & [illegible], vbi multa consilia. [illegible] tibi pro prudentia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] consultorem, in quo etiam consilium [illegible] de Castitatis hoste feliciùs vincendo. Hostis enim [illegible] est, & ferè [illegible], nec [illegible] [illegible], tam præsenti opus consilio, quàm in hac.

a Prou. c. 11. v. 14.
b Bern. l. med. c. 37.
c Eccli. c. 27. v. 17.
d In Cœna Dom. de bap. & ablut. ped.
e Sess. 14. c. 5. [illegible].
f Greg. epist. 28. [illegible].
g Psalm. 12. v. 4.
h Prou. cap. 24. v. 6.

§. I.

His quarta accedat caussa. [illegible] confessio tanquam [illegible] [illegible] diuinæ gratiæ [illegible]. Quantum Deo displicet impudentia peccantium, tantum ei placet verecundia confitentium. Verè Bernardus: Omnis, inquit, spes veniæ & misericordiæ in con-

in confessione sit, nec possit quis iustificari à peccato, nisi prius fuerit confessus peccatum. Exemplum vnusquisque [illegible] capit, ex quo sibi [illegible] ad Ideo Pi[illegible] Dagobertus [illegible] Regis, Maior Domus, [illegible] Aulæ Præfectus & à Rege [illegible], vir probatissimæ vitæ, famæque integerrimæ, & qui [illegible] regum [illegible], quoties de [illegible] confessurus [illegible] criminis [illegible] accedere solebat, in [illegible] pœnitentiæ.

Vis etiā quintam causam? Qui peccata [illegible] [illegible], [illegible]. Castissimus plerosque videas quos castissimos. [illegible] & [illegible] [illegible] Venerio [illegible] [illegible], & [illegible], [illegible]. At vero castitas huic crystallino vasi [illegible] necessitas, maximè docet frequens Confessio, Ideo cacodæmon, ille [illegible] & mille artium magister, aliò laborat, vt confessionem [illegible] & grauem. Tædia ingerit, [illegible], varia causarum [illegible] mouet lapidem, vt confessio & [illegible] & [illegible]. Hæc, inquit, [illegible] quid opus [illegible] turpitudine? quam tu confitendo [illegible] pateris, si [illegible] [illegible], [illegible]! Tu verò, [illegible], etiam [illegible] caue, [illegible] [illegible] pelabi. Qui [illegible] modica, paullatim decidet. *e* Nec cauebit magna, si negligentia quæ videntur minima.

Huc sextam etiam causam adiungo Quies & gaudium Conscientiæ, non nisi à crebrâ Confessione est. Omnia, inquit Bernardus, in confessione [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] tollitur, peccatum fugatur, tranquillitas redit, [illegible], [illegible] hilarescit; post Baptismum nullum aliud nobis [illegible] remedium, quam confessionis refugium *d*. Quandiu sordidum aliquid [illegible], quotidie [illegible] ea [illegible] est! & nisi contractas sordes [illegible], [illegible] quantum augetur, & [illegible] in [illegible] excrescit fit è [illegible], [illegible]. Regum optimus summus & [illegible], Dauid, cum [illegible] [illegible], [illegible] teste, ab [illegible] malis [illegible] Circumdederunt, inquit, me mala, quorum non est nu-

merus, comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vt viderem. Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei, & cor meum dereliquit me, vt, [illegible] purgentur pœnitentiâ, mox alia atque alia ipsis [illegible]. Inde fit, vt, qui [illegible] est, [illegible]. *f* Et quæ Conscientiæ quies sit aut hilaritas in perpetuo harum [illegible] [illegible]? [illegible] Conscientiam, si eam [illegible] nullis habet [illegible], si [illegible]: tranquilla non erit, inter hos peccatorum morsus, velle [illegible] quidem [illegible]. Sed [illegible], inquit, peccata, pacem [illegible] [illegible].

Suas habet etiam [illegible] peccatum [illegible] [illegible]: quamdiu has [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], sed nec [illegible] hilarescet. Secura mens quasi iuge conuiuium *g*. At verò securam habebit nunquam (audacissimè affirmo) nisi ab illo veræ securitatis præsidio Pœnitentiæ sacramento [illegible] [illegible] repetito. Tum demum iucundo fruetur epulo, cum [illegible] [illegible] [illegible]. Si diu hos [illegible], [illegible] hoc conuiuium. Vbi peccata, ibi molestiæ [illegible] se hilarem [illegible] conscientia, nisi ab [illegible], qui [illegible], [illegible] [illegible]. Ergo conuiuium illud non [illegible], nisi *secura mens*. Secura non erit, nisi pura sit, & quasi semper à Confessione recens sit.

a *Dromeor. Hom. c. 11.*
b *Sigeb. in vita Dagob. l. 1. c. 2.*
c *Eccles. c. 19. v. 1.*
d *Lib. medit. cap. 37.*
e *Psalm. 39. v. 13.*
f *Apocal. cap. 22. v. 11.*
g *Prouerb. cap. 15. v. 15.*

§. II.

HIc septimam attexo causam priori affinem. Plurimi [illegible], [illegible] [illegible], quibus quid erat conscientia quies & tranquillitas, Confessione, quam [illegible], [illegible]. Fuerunt qui [illegible] confessione animam lustrare [illegible] voluissent, si per aliud licuisset.

[illegible] D. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad sacerdotia pedes se abiecit, confessionis [illegible] [illegible].

dę. Eamque facili conferent assignant: Ita, inquiebat, mea hodie cum bono Deo componam & transigam, vt quidquid molestiarum crastinus dies in me ille immiserit, aequo ego animo id perferam. Idem fecit per [illegible] vitam & Virginem filiam, qui illam tempore claustrum adiret, vt confessionem voluntariam sui [illegible] exciperet. Idem fecit & Virginis filia, eamque suis moribus à tenera aetate induit. In eandem legem iuravit Rugerus maritus Vlpho. Idem alij religiosissimae fratres familiae praestiterunt. Idem proinde B. Lydwina etiam in more habuit, quae vbi die Veneris animam Confessione purgasset, postero Sabbato corpus Eucharistia refecit, nec in cibum aliud, quam panem & aquam admisit. Ita semper integerrimorum hominum morem fuit, nec nullam conscientiae labem admittere, aut vnam qualemcumque admissam, quam primum abstergere.

Ab hac industria abeunt illi, quibus volupe & mirandum est, sordibus mergi, qui libentissime peccant, quibus in vitijs frons est & pudor: at verò cum de peccatis instituenda est confessio, hic illi frontem induunt abeuntur, [illegible]. Nimirum flagitiorum erubescunt facti, quod patrare minimè verebantur: ad flagitia effrontes, ad [illegible] pessimè verecundi.

Hic mihi in memoriam est, nec sine gemitu recordor, quis ante annos centenos, Sacri aevo [illegible] fuerit. O saeculum, planè non aureum! difficile tunc erat ab haereticis Catholicos dignoscere. Sacramentorum vsus via nullus. Confessio quae anno erat vna, eaque frigidissima; aut Confessiones [illegible] pars recentior. Haec enim talia plerumque [illegible], hoc peraffectum. Ita sunt tempora transiere longiora, vt saepius quàm semel anno [illegible], ad instar piaculi haberetur. In arcto, & veluti in extremo [illegible] stabat tunc temporis Religio & Pietas, & pudori erat nolle sapere mundum. Haec [illegible] vis erat; ad praestantem [illegible]. Quid facilius planetis, quàm numquam [illegible] de morte confiteri, qui annua semel tantum in anno id facere consuessent. Quod rarissimè fit, non difficulter [illegible] omittitur, illud praesertim quod plus laboris habet quàm oblectamenti. Sed propriam Deus, ita iam mutatum tempora, vt affirmare audeam, quisquis nostro hoc aevo, annuam damnatur confessionem infamis, [illegible] de semel [illegible], nec se aliter esse credant quàm frigidissimos. Christianum, qui, semel in anno [illegible], nec semel quidem per annum, conscientiam expurgat, sola forsitan committur. Fugiamus, *Adelbere*, fugiamus [illegible] saepe peccamus, saepe etiam peccasse doleamus.

a *Surius tom. 4. die 15. Iulij.*

§. III.

ÆDAT. Sed quid confessio tam crebra? an non abundantia molestiae? PAVLI. Vis est vt eamdem hac te faciam esse. Sed an non causas scire vis eius quod assero? Obsecro te, vel tantum humanae voluntatis inconstantiam & prauitatem cogita, nisi ea nouo quotidie stimulo agatur, ad rectum, in obliquum tendit, ad vetitum abit, dilabitur ad inhonesta & noxia. Vides hoc horologium concinnè & affabrè factum? nisi pondera quotidie attollantur, [illegible] & silentio [illegible], nec indice nec tintinnabulo loquentur. Vides illic in [illegible] partium [illegible] absit argumentum hoc est. Vitiant autem cubicula illa [illegible] ancillarum creberrimè deterit. Vides hanc citharam [illegible] ad musicas leges saepius constituet, dissona voce pulsanti respondebit. Vides, hanc mei [illegible] lineam tenuem? [illegible], & in [illegible] declinat, ni saepius lauetur. Ea prorsus Conscientiae nostrae ratio est, nisi eam confessione saepius lauas, mox tota maculis, impaenitentia, sordes videbis. Quare vitia sua nemo libenter confitetur? quia etiam nunc in illis est. Somnium narrare, vigilantis est; & vitia sua confiteri, sanitatis indicium est. Expergiscamur ergo, vt vitiorum nostrorum [illegible] possimus. a

Sed, num libet audire, [illegible] confessionem etiam confi[illegible]? Breuissimè id perstringo, [illegible] cuius iam suprà mentionem feci. Diabolus, infernalis, pernicies, septiceps draco, monstrum impurissimum, alij atque alij [illegible] praecipuè [illegible], [illegible] quam tandem [illegible]

 despera-

expectat: vtrumque quia nec hostiles incursiones [illegible] aduersarius [illegible], [illegible] est vna, quam Pœnitentiæ Sacramentum, & frequens Confessio. Cum prodiit hic hostis, [illegible], quandoque [illegible], victoriæ partem obtinet. Ait Ioannes Chrysostomus, horrificus leo magnum agit, [illegible], [illegible], hominibus [illegible] fertur. Verumque ad [illegible] qui [illegible] Hic pro [illegible] respondit, non aliam [illegible] quam [illegible] con[illegible], qui [illegible] inter ipsos [illegible]. [illegible] hanc [illegible] & peccatorum confessionem facite.

Videas quandoque per ædem querelas: Num ergo [illegible] omnes [illegible] carceres, omnia [illegible] repagula? an omnibus vinculis [illegible] gratiatur, & iam non rogat, sed imperat? ita videtur fuisse eo tempore quo Dei filius in crucem actus est; ipse Christus testatur: *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum* b. Videtur nunc posse [illegible] omnis suis carceris clathros effregisse. [illegible] mala [illegible] bonis [illegible], [illegible] pedes [illegible], Eucharistiam [illegible], vigilate iubet, & orate. Tali certè tempore, talia sunt quærenda remedia. Ergo, cum Stygem [illegible] in eo [illegible], [illegible] fuas, [illegible] & conscientiam purga, ad Eucharistiam propera, vigila, & ora.

a *Luc.* 22. 53.
b *Luc.* c. 22. v. 36.

§. IV.

Fiat, ad Nicetam & vltimam [illegible] confessionis [illegible]. Omnia [illegible], numquam [illegible] vita. Mors incertissima est, & [illegible], an [illegible] loci, an temporis, quo [illegible], non [illegible]. Quoties, [illegible], [illegible] Euangelistarum voce, Christus monuit: In omni tempore [illegible] parati [illegible]. Neque [illegible] aliud [illegible] inculcauit, quam hoc vnum, VIGILATE. Ore Marci clamat: Vigilate, nescitis quando Dominus veniat [illegible] vestra. Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam. Vigilate & orate, vt non intretis in tentationem. Per Beatum Marcum, non [illegible] inclamat: Videte, vigilate, & orate, nescitis enim quando tempus sit. Vigilate ergo, nescitis enim quando Dominus domus veniat, an sero, an media nocte, an galli cantu, an mane; ne cum venerit repentè, inueniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico, VIGILATE. Quoties, qui [illegible] & ardentius [illegible] ad [illegible] vigilias? Eas [illegible] per [illegible] Lucam [illegible] commendat: Vigilate itaque omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante filium hominis a. Quid [illegible] monet Beatus Paulus, quàm hoc ipsum: propter quod vigilate. Vigilate, state in fide. Igitur non dormiamus sicut cæteri, sed vigilemus & sobrij simus. Quoties diuus Petrus hoc ipsum admonuit: Vigilate in orationibus. Sobrij estote, & vigilate, quia aduersarius vester diabolus, tamquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Nec aliud vigilanti Beatus Ioannes [illegible]: Esto vigilans, si non vigilaueris, veniam ad te tamquam fur, & nescies qua hora veniam ad te. Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua. En, vt [illegible], nihil tam necessarium [illegible] quam VIGILARE. Atqui nullus non suam vigilat, qui [illegible] per Pœnitentiæ sacramentum, ad Mortis aduentum se parat. Non [illegible] [illegible], paratis [illegible], qui de peccatis frequentem confessionem, vitæ suæ rationes sæpius [illegible]. Prodest historia: [illegible] quendam, virum admodum [illegible], quotidie confiteri solitum, [illegible] [illegible] operatione. Hic ad extrema deductus [illegible], vt ad [illegible] se pararet, vitæ suæ [illegible]. Ille, accepto hoc nuncio, sublatis in cælum [illegible] oculis [illegible]: Ergo, inquit, benedictus sit dominus meus IESVS: [illegible] & placet, ex quo quotidie aliter confessus non sum, quàm si confessio alia non esset subsecutura; ac proinde satis mihi modò est confiteri, tamquam mox à Confessione [illegible]. Hoc, VIGILARE est. [illegible] Augustini consilium est: [illegible] Deum; non vt ipse puniat, tu puni. Puniendum est peccatum: si puniendum non esset, nec peccatum esset. Non [illegible] quod [illegible], quod [illegible] non [illegible] forsitan [illegible] facere? Nam, vti Bernardus loquitur, Simulata confessio, non est confessio, sed duplex confessio.

[illegible] Quod dulcedam, [illegible] [illegible] [illegible] Pa... [illegible] Ergo ad Lyn[illegible]

a Matth. cap. 14. v. 23.
b Matth. cap. [illegible]
c Matth. cap. 26. v. 41.
d Marc. cap. [illegible]
e Luc. cap. [illegible]
f Act. cap. 20. v. 31.
g 1. Corinth. [illegible]
h 1. Thess. [illegible]
i 1. Pet. [illegible]
k Apoc. [illegible]
l Alphons. Rodrigu. par. 2. tract. 2. de perfect. cap. 1.
m Aug. [illegible] & l. 2. de vis. [illegible] cap. 5. tom. 5.
n Bernard. [illegible] cap. 7.

CAPUT VII.

Quinam INCONTINENTIAE [illegible], IEIVNIA, & ABSTINENTIA [illegible].

IGnis qui valentem [illegible] aqua, & [illegible] [illegible]. Ignis ex Ulcio est Luxuria, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Ascetae [illegible] Quid mirum [illegible] Ioannes, [illegible] Christus [illegible] Antonius [illegible] (Athanasius [illegible]) [illegible] [illegible] Hilarion [illegible] [illegible]

a Senec. epist. 50.
b Plin. lib. 11. cap. [illegible]
c Hom. 1. de ieiun.
d Tom. 3. serm. 1. de ieiun.
e Lib. 2. contra Iovin.
f Hom. [illegible] Matth.
g Lib. de virginit.
h Lib. 6. Hexamer. [illegible]
i Tradit. [illegible]
k Matth. cap. 21. v. 18.
l Matth. cap. 9. v. 15.
m 2. Corinth. 11. v. 27.
n In vita Antonij.

§. I.

SVnt morbi, in quos medici libere pro[illegible] [illegible] Hilarion [illegible]

[illegible] animo, dum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bat. [illegible], inquit Hieronymus, & [illegible] [illegible] post [illegible] vel quatriduum [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] operis duplicabat, [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] corpore [illegible] [illegible] [illegible]. Verum est [illegible] S. Ambrosij [illegible]: Quod nocet corpori, iuuat spiritum. Et Christi [illegible]: Hoc genus non [illegible], nisi per orationem & ieiunium. [illegible] enim dæmonia (inquit Hieronymus h) docuit Dominus, non [illegible] & ieiunio posse superari. Quod si [illegible] [illegible] Luxuriæ [illegible], hoc genere [illegible] [illegible] [illegible], de quo Augustinus in [illegible], inquit, charissimi, quanta sit ieiunij virtus, vt id facere ieiunium valeat, quod Apostoli requirebant. [illegible] pulcherrimè atque validissimè ratiocinatur [illegible]. d Videte ergo, [illegible], quæ sit ieiunij vis, quantam homini [illegible] præstet gratiam, quod tantum præstat alteri medicinam; videte quomodo proprium sanctificet hominem, quod [illegible] alterum. Mirum, [illegible] [illegible]: alter [illegible], & alteri prodest ieiunantis abstinentia, ille pharmacum sumit, & ille [illegible] [illegible]. Quod etiam D. Leo Pontifex admiratur: tam grata est, inquit, Deo, quam terribilis diabolo [illegible] oratio. Quod si ea est virtus ieiunij, vt qui illo [illegible], [illegible] dæmonem ex alieno pellat corpore, quanto magis poterit impugnatorem è suo [illegible] [illegible]; in corpore iam [illegible], non [illegible] [illegible], & quomodo [illegible] [illegible] [illegible] quem tantum [illegible] pugnat? Ecclesia ergo [illegible] canit: *Qui corporali ieiunio vitia comprimis.* Diabolus intemperantia & gula vitijs omnibus pandit aditum. Ideo gulam Ambrosius e vocat, *primum diaboli [illegible]*: Hieronymus, f *prima dæmonum arma*: Basilius, g *prima malorum [illegible] & [illegible]* Chrysostomus, h *a [illegible] grauius damnat*. Ideo Hieronymus, i cum cibo, inquit, abundanti carnem reficimus, [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] Satanam. Et [illegible] illud Augustini: Affluentium ciborum, [illegible] [illegible] [illegible] verborum, [illegible] ventris, [illegible] [illegible] operis, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] est Castitas [illegible] [illegible]; [illegible] Castitatem [illegible].

a Matth. c. 17. v. 21.
b Lib. [illegible] [illegible].
c Ser. 63. de Temp.
d Serm. 15.
e Lib. de Elia c. 1.
f Epist. 22. ad Eustoch.
g Hom. 1. de ieiun.
h Hom. 71. ad pop.
i Epist. ad Furiam.

§. II.

ÆDES. Ingrata est coniux quæ famem laudat. [illegible], commessatio, bibere [illegible] quid demum mali est? Parum: Quid [illegible] mali sit nescio, omnium malorum initium [illegible]. Noëmi [illegible], cum omnis caro corrupit viam suam, cum corrupta est terra coram Deo & repleta iniquitate a. Hoc ipsum omnis nequitiæ principium erat edere & bibere. Christus clarissimè testatur: b Sicut enim erant in diebus ante diluuium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes. En, quam breui [illegible] mensæ & nuptiæ, gula & nequitia, saturitas & libido, Bacchus & Venus. Mihi crede, vbi [illegible] [illegible], ibi [illegible] in [illegible] est Castitas. Nam, vt verissimè Seneca: c Honestum ei vile est, cui corpus nimis carum est. Qui [illegible] odit, Castitatem vix amabit. Diui Ambrosij oraculum est hoc: Pastinat libido conuiuijs, nutritur delicijs, vino accenditur, ebrietate inflammatur. Sic est profectò: Incendia corporis [illegible] non aliunde quàm ab immodica saturitate manant. Apitium [illegible] malo mollitiem [illegible] docet Hieronymus. Cum enim virginem [illegible] [illegible] sanctissimus erudiret, docere non dubitauit; castitatem [illegible] [illegible] esse non posse, nisi temperantia eam defenderit, [illegible] vinis [illegible], vt (ut ipse loquitur) [illegible] potius quàm [illegible] dolere malimus, & [illegible] [illegible] quàm pudicitiam vacillare. Paucis dicitur, [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible], monuit [illegible] [illegible] [illegible] Hilarion. d

Luxuriæ [illegible] (vt eam aliqui depingunt) quatuor habet [illegible]: *[illegible] mollitiam*; *[illegible]*, *Oculorum petulantiam*, *Ventris [illegible]*, à gemmis [illegible] [illegible]; *Pedis [illegible]*

[illegible] & abundantia rerum [illegible] Leno & Languor. [illegible] Venus, [illegible] est Satietatis. Ergo [illegible] & sobrie[illegible] comes est Castitas. [illegible] est [illegible], vt [illegible] philosopha placet. Verbum tam vetus quam verum [illegible]: Nunquam [illegible] gratia [illegible], sine Cerere & Baccho friget Venus.

Hic est quod [illegible] populum in [illegible] & [illegible] Sedit populus man[illegible] & bibere, & surrexerunt ludere. [illegible] ordo [illegible] est; post epulas choreæ. Hæc [illegible] sunt appendices.

AMOR. Ergo etiam choreas prohibebis? PARTH. Non ego, sed lex Pudicitiæ. Nullas [illegible] choreas [illegible], & eas plerumque non [illegible] esse [illegible], quàm diaboli theatrum, & palæstras [illegible] Veneris. Tripudia [illegible] sacramenta [illegible]. Scilicet post mensam, etiam [illegible], [illegible] ebriande.

Corpus animum [illegible], & [illegible], membra [illegible], sed [illegible] etiam [illegible], pedes [illegible], oculos [illegible] [illegible] animus [illegible] [illegible] Castitatem [illegible]. Libere [illegible], libere oculi, libere [illegible] voces. Hæc sunt quæ pudorem [illegible] [illegible], hæc [illegible] licentiæ. [illegible] de choreis hoc [illegible]: chorea est circulus, cuius centrum est diabolus, & circumferentia [illegible] [illegible] Castitas, [illegible] [illegible] Cum hoc [illegible] Chapsellensis: Vbi lasciuia [illegible], [illegible] Rex Alphonsus [illegible] [illegible] [illegible] ille [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Apud [illegible] [illegible] choreis [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] quod [illegible] appellamus [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] choreas [illegible] quoque [illegible], diaboli [illegible], [illegible] [illegible]. Sed verum, Parthini, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. PARTH. Si [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], & ad [illegible] [illegible] [illegible]. Ego [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], qui [illegible]. Ad [illegible] [illegible].

a *Gen. cap. 6. v. 11. & 12.*
b *Matth. cap. 24. v. 38.*
c *Exod. 32.*
d *Thomas [illegible] in Cant. [illegible]*
e *[illegible] fol. 17.*
f *Terent. in Eunuch.*
g *[illegible] 12. v. 6.*
h *Hom. 47. in ca. 13. Matth.*
i *[illegible] 21. v. 11.*

§. III.

Abstinentia & [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] Hieronymus [illegible] [illegible] est. Omnis [illegible], à conceptione [illegible] [illegible] quæ [illegible], & [illegible] [illegible], ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sed [illegible] voluptatis [illegible] [illegible] Christi [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], vt [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Daniel [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Rufinus. Hoc [illegible] Chapsellensis, [illegible] [illegible] D. Petrus [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] Hebræus [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ambro[illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Adam & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Noe, [illegible] [illegible] [illegible]

cit,

est, eum [illegible] [illegible] potat, sui [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] incentiuum euadit, temulentus [illegible] [illegible]. Dum Samson [illegible] [illegible] seruat, [illegible] [illegible], nulle manus capidit, [illegible] [illegible] veluti [illegible] tollit, vincit & [illegible] [illegible], ipse [illegible] [illegible] [illegible] illecebris capitur, [illegible] [illegible], [illegible] hostium potestatem venit, oculos, vires, vitam, omnia perdit. Sciat hæc [illegible], & [illegible] pugnæ se parauit, & [illegible] hostium [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]: Oportet [illegible] [illegible] [illegible]. Castitatem defendere, & [illegible] [illegible] vis? Oporte[illegible]: Abstinendo vinces. Illud Diui Ambrosii f [illegible] [illegible] Fames amica est Virginitati, [illegible] lasciuiæ; Satietas verò prodigit Castitatem, [illegible] illecebram. Ea de caussa, idem [illegible] Præsul, Ieiunium [illegible], delictorum [illegible], salutis remedium, fundamentum Castitatis. Et Diui Augustini præconio: Ieiunium purgat mentem, [illegible]: [illegible], [illegible] spiritui [illegible], concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum [illegible] extinguit, Castitatis lumen accendit.

Audis hæc? & tamen Abstinentiam repellis? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Athanasius: Vide, inquit, quid faciat ieiunium; dæmones fugat, malas cogitationes expellit, cor [illegible] [illegible], corpus sanat. Petrus Rauennas: [illegible], ait, [illegible] esse Dei arcem, Christi castrum, Castitatis [illegible], Sanctitatis trophæum. g In aptitia & extra [illegible], Abstinentiam [illegible] & Sanitati & Castitati [illegible]. [illegible] enim quod [illegible] & [illegible] est in corpore, [illegible], caput [illegible], animum ad [illegible] cogitationes disponit. Et hæc Salomoni caussa fuit, de genio [illegible] consilium capere: Cogitaui, inquit, in corde meo abstinere à vino carnem meam, vt animum meum transferrem ad sapientiam, [illegible] [illegible] h. Ita Enos, Enoch, Mathusalem, Noe, non minus sapientes fuere quam abstinentes. Ita Nazaræi ac Rechabitæ à sapientiâ æquè ac abstinentiâ commendantur. Iudith tam [illegible] quàm casta, [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] propagauit. Quid memorem illos [illegible] Angelos, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], quorum omnis vita fuit abstinens, & Deo sapere? [illegible], anima sicca & sobria, anima sapiens & casta.

a [illegible] ad Salom. c. 5.
b [illegible] c. 14. v. 15.
c [illegible]. c. 5. v. 8.
d Psalm. 88. v. 15.
e De Elia c. 8.
f Serm. de quadrag.
g Sermon. de ieiun.
h Eccl. c. 2. v. 3.

§. IV.

Nec idololatras hoc latuit. Priscos Persas, si Xenophonti credimus, ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] solitos, [illegible] & [illegible] tunc virtute florebant. Odes [illegible] per annos [illegible], à Cyro ad Darium, qui inter delicias & vina, [illegible] & vitam perdidit. Priscos Ægypti sacerdotes Chæremon asserit, carne, ouis, vino, & lacte semper abstinuisse, vt & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Iudæorum Esseni vino & carne [illegible] [illegible]. Delicias, magnam hominis pestem [illegible] Socrates, ideò virtutis studiosus ad colendam abstinentiam crebrius hortabatur, cuiusdam interrogatus, quid fobar ipse à cæteris adeò discreparet [illegible]: Alij, respondit, viuunt vt edant, ego verò edo vt viuam.

At militantes veteres, longè illustriora præ his [illegible] [illegible]. Sed nollo me [illegible] catalogum [illegible], paucos nominabo, sed Magnos. Inter ipsas dapes abstinere aut esurire, nihil [illegible] fuit. Terror ille Romanorum Hannibal, [illegible] [illegible] [illegible] maximè [illegible]. Et vt [illegible] suam reddere docilem, [illegible] [illegible] spectaui, sed [illegible] [illegible] [illegible]. Syllas: [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible]. Magnum hoc est, sed Hannibalem non ideò inter Magnos numero, alios & maiores specto.

Notus ille cælo Daniel, quinquagesimus septimus Archiepiscopus Moguntinus, Elector quadragesimus primus, qui Anno Christiano 1582. obijt, vir sanè in omnibus Magnus, hoc multis [illegible]. Ieiuniorum erat obseruantissimus, [illegible] medici, aliquas complures, ad [illegible] [illegible] melius tolerandum,

dum, ut, quandoquidem pisce non vesceretur, carnes in mensam admitteret. Pontifex enim, suis ieiunij lege solutus. Solus ille sibi minimè indulgebat, atque cum aliquam carnium [illegible] mensam accumberet, [illegible] solum & [illegible] contentus, à ieiunij legibus nec latum unguem abibat. a S. Ambrosius Pontifex, annis compluribus antequam pranderet, de die semel duntaxat reficiebat. S. Carolus Borromæus, Romanæ Curiæ purpuratus senator, dignus Ambrosij in tanta sede successor, delicatè quidem educatus, eò tamen se assuefecit, ut ultimis vitæ annis solo pane & aquâ viveret, solis diebus festis aliquid obsonij addidit, nihil tamen eorum quæ gulam mulcerent; nam carne, pisce, ovis, vino semper abstinuit: per quadragesimalis ieiunium etiam panem sibi negabat, fabis tantum & siccis ficubus famem mitigabat, non explebat, hebdomade sanctâ non nisi lupinis (amarorum piscium genus est) victitabat. Heu, tantus Princeps tam rigidas ieiunij leges ipse sibi statuit, & nos ad ipsum collati, [illegible] iuvenes robusti & vegeti, quibus sanguis in variam petulantiam ebullit, abstinentiam & ieiunium sic horremus! Nimirum, nisi venter bene farctus semper nobis turgeat, mox morbum & mortem somniamus, cum fames in omne morborum genus validissimè pugnet.

a *Nic. Serar. l. 3. Rer. Mog. in Dam. c. 28.*

§. V.

IN Italia etiã peritissimorum medicorum, primum in omni morbo pharmacum est, fames & inedia. Rationi hæc admodum consentanea sunt, primum enim omnium morborum seminarium est crapula & repletio, cui sola abstinentia optimè medetur. Sicut ergo fames omnibus corporis affectibus conducit, sic eadem omnium in animo vitiorum est Antidotum. Non tenes, ut clave frangit ostium fames? Avaro, [illegible] fames persuadet. Iracundus si egeat, fit mitior. Otio torpentem ad opus extimulat fames: est enim vitat mollem, vitat & inertiam, & quia fames fastidiosa non est, gulosum à lautitijs ad frugalitatem, luxuriosum à spurcitiis ad continentiam perducit. Quantus [illegible] consistit fames, lucrum plurimum. Perpessi famem [illegible], inquit, Seneca, [illegible], vixerunt herbarum radicibus, & [illegible] sordidos [illegible]. Hæc omnia passi sunt [illegible] (quod magis mireris) [illegible] & [illegible] ferro famem, ut animum libidine liberet?

Narrat Ruffinus Aquileiensis dignum memoria b. Ad religiosum senem venit quispiam, &: Mi pater, inquit, quid faciam? continuis amplius [illegible] importunas cogitationes, adeo animum meum [illegible] sollicitant. Cui senex: ad similes cogitationum sordes non memini me [illegible]. Ægrius id verbi accepit homo, & id fieri vix posse iudicabat. & quomodo, inquit, hoc fieri potuit, ut nunquam ab importunis hisce cogitationibus impugnareris? Senex ad illa: Ex quo, inquit, monachum [illegible], nunquam satis panis comedi, nunquam satis aquæ bibi, nunquam satis somni admisi. Ita prorsus, quia nunquam satur, [illegible] potius aut [illegible], nihil molestiæ mihi fecerit libido. Audis iuvenis, & plurimum proficies modestissima hac Abstinentiæ commendatione. Repeto meum, & dico: Fames amica Virginitatis.

a *Epist. 17.*

b *Lib. 3. apud Rosweid. num. 63. Pelag. libel. 5. num. 31.*

CAPVT VIII.

Septimum INCONTINENTIÆ *Antidotum*, LABORES & AMOR EXERCITII.

ÆDES. Satis multa de Ieiunio. PARTH. Plura debuissent. Sed cupere te puto, quam cognata sit Castimoniæ Abstinentia. Sed iam recordaris versiculi nostri:

Lectio, Flagra, Preces, Confessio, Lympha, Labores.

Lympham exposui. Sanè quod lympha est igni, hoc Abstinentia est libidini. Sed progrediamur, paucis ut docebo, tam amicos Castitati labores esse, quam inimicum otium. Reperias forsan, qui nonnunquam ferunt, otiosum [illegible] insignem sese, illi ipsi tamen se habeant, ut dubium sit, otium præstet an

 sit

sic laborare. Garriunt, & fabulantur vanissima, & hos calliopsi [illegible] & seria conserere, ludunt, deambulant, potant, libros non legunt sed lustrant; ocio marcent denique, seque enim [illegible] diem frangunt, & omnia agendo, nihil agunt. Hominem, inquit Seneca, aliter alias & multa occupant: quibus ad votum dies est actus, si bene delinitus sunt, qui, quamvis sudoris exhalit, tamen potionis urgentur. Et hoc illorum est LABORATIS: hac [illegible] confabulationem CONVERSATIONEM vocantur. O quanta pars vitæ eorum elabitur nihil agentibus, quanta male agentibus! Ego vero alios tibi labores ingerendos [illegible] Castitati.

Nolle Dianam ideo fingi virginem, quod otium odisset, atque cum suis assiduo venatu exercuisset. Apud virginem hanc certam mire aglit, Salmacis Nympha, quod ceteris perpetuo in opere desudantibus, sola illa ignavissimas sectaretur occupatiunculas, & vel crines pecteret, vel vultum contemplaretur vel genas [illegible], vel speculum consuleret, vel in veste plicas emendaret, vel flores legeret; illa tamen sibi visa plus omnibus agere, & se nemine esse occupatiorem. Vt cecinit de hac Ovidius b

Sæpe suas illi, fama est, dixisse sorores
Salmaci, vel iaculum vel pictas sume pharetras,
Et tua cum duris venatibus otia misce.
Nec iaculum sumit, nec pictas illa pharetras,
Nec sua cum duris venatibus otia miscet.

Eædem hæ voces, iamque tam male occupato sæpius ingerendæ: Quid cessas dormitator? Age aliquid, age, age: chartam explica, calamum sume, nota, stylum exerce, epistolas concinna, orationes compone, poëmata pange. Scripsisti? Nunc librum arripe, lege, memoriæ manda. Legisti? Nunc ora, cum Deo age, pia & sacra meditare. Orasti? ad lectionem, ad scriptionem revolare mora. Nil sine magno labore mortalibus natura dedit: assiduus labor, longaque exercitatio docent omnia.

Neque ego te totum assiduo committere libro aut pugillaribus; dandum est aliquod intervallum animo, ita tamen vt non resolvatur, sed vt respiret, & recreatur. Respirasti? Ad laborem redi, calamos, chartas, libros resume, urge opus. Hic vitæ nullum tranquillum est, aut laborandum, aut a labore ut nihil respirandum, nec in solatium adspirationem perdendi quandam, eisque in ipso otio quandam otium.

a Ephes. 4.
b Lib. 4. metamorph.

§. I.

SVbijt aliquando eremi taedium Antonium, dixisseque et clamasse fertur: Servari cupio, sed meæ mihi cogitationes adversantur. Dum sic animo fluctuat, cernit in vicino hominem monachi veste, nunc calathos texentem, nunc ad preces in genua subsidentem, nunc alia facientem? Simul & vocem audijt: Ita & tu fac Antoni. Oraculum secutus Antonius, per has orationis & operationis vices, omnem solitudinis molestiam abstersit perseverantia inexpugnabili. Instar refectionis est, mutatio laboris, & generosos animos recreat labor. ÆMIL. Et quorsum continua hæc cum laboribus lucta? PARTH. Vt Caro tam quieta quam libidinis appetentissima, hoc stimulo premente distineatur, ne quiescere incipiat, & [illegible] lasciviare. Nimis ei pronum est, a quiete ad lasciviam dilabere. Plerumque enim, cum manus ab opere cessat, mens sese cogitationibus impuris occupat. Ea re Hieronymi monitum est, satis saepenumero: Nunquam te diabolus non occupatum inveniat. Ea de causa per totam Ægyptum adhuc monachorum servabantur otium, a sua quisque sibi victum labore parabat, nemini gravis, etiam nec oblata quidem ab aliis admittere licebat. Tu tibi labora, dicebant, tue te manus nutriant, non alienus non est tuus, laborem timere. Hinc eiusmodi industriæ fuerunt, vt non solum sibi, sed & peregrinis atque hospitibus escolam instruere possent. Imo etiam per loca Lybiæ quæ fames premebat, & per diversos carceres plurimum alimenta liberalissime subsidia partiebantur, quæ omnia labor illis subministrabat.

Inde inter eos vulgatissimum erat, velut oraculum: Qui laborat, ab uno solum dæmone vellicatur; desides & cessatores ab innumerabilibus exagitantur. Ex illorum numero unus, probatissimæ vitæ, Paulus Abbas tametsi pal-

marum

parum finibus & hominibus prouentu abū-
de sufficeret, & ideo colligendæ eius seruaris
[illegible] posset, ne tamen immunis [illegible] in se dia-
bolus concitet otiando, & [illegible] pericu-
lo exponeret, sportulas texebat, & quotidia-
num à se pensum exigebat seuerissimè. Tam
remotus autem ab vrbe degebat, vt si merces
suas vnquam voluisset [illegible], maius vecturæ
quam omnium sportellarum pretium fuisset.
Ita elapso anno cum antrum suum vimineis
textis impleuisset, ignem subiecit, & totius anni
laboriolum [illegible] Vulcano vendidit. Nā
que enim vllus aderat, aut cellas habebat co-
gitationes [illegible], aut dia-
bolum vincit [illegible]. b

a Cassian. l. 10. instit. c. 22. & 23.
b Cass. l. 10. instit. cap. 24.

§. II.

ITer pigrorum quasi sepes spinarum a Quæ-
que te otiosum, spinas offendit; omnes enim
formæ impuratum cogitationum sentibus
[illegible], & hunc otiosi labor est, turpia
cogitare! hæc ille cordis contexit, quasi po-
[illegible] petulans lingua pro libitu quibusque
[illegible] obtrudit. vix enim à spinis fornicati-
onalis temperat, qui eiusmodi cogitationes mente
versat. O Salmaci, ô piger, sume pharetram,
sagittas cape, & tua industria conatibus spi-
narum [illegible]. Age aliquid, labora, opus adorna,
aut te mitte, aut te [illegible] diabolicæ
agitationi.

Pelagius memorat, b fuisse qui cuperent à
molestissimis Carnis & diaboli suggestionibus
liberari, [illegible] tamen resistere numquam vol-
uerit [illegible]. Hunc religiosissimus senex
aggressus: O custos, inquit, [illegible], tam-
tum nobis paras, tam viuere, tam mori sci-
tum: O athleta [illegible], vis liberari? vade,
labora; vade, affligere; vade, vigila, psalle. An
nescis quid faciant Pancratiastæ? ad certa-
men vocati, pectoris altè brachijs consulunt,
caputque & [illegible] manibus oppositis quasi vallo
[illegible]: membra eorum omnia aut ad
vitam [illegible] certa sunt, aut ad [illegible]
[illegible], & pugno ferire [illegible]. Ita
& nos oportet [illegible] semper esse præcin-
ctos atque intentos: standum est, [illegible] o-
mnibus contra diabolum, per sanctitatibus

cogitationibus firmandum. Faciamus aliquid
quod in nobis est, & Dominus pugnabit
pro nobis.

Sic est: nobis laborandum est, nec vnquā ab
opere cessandum, cætera bono Deo cōmitten-
da. Quod si nescis ô piger, ad laborem accede
[illegible], vel Paulum ad opus stimulantem attende:
Iis enim qui eiusmodi sunt denuntiamus &
obsecramus in Domino Iesu Christo, vt cum
silentio operantes, suum panem manducent:
Quoniam si quis non vult operari nec man-
ducet c. Peritissimus medicus iste, pharmaco
[illegible] plurimorum morborum causas incidit,
quas enim vlcera ab vna radice [illegible] emergunt,
[illegible] omnia operis cataplasmate curan-
tur. Quam vero alijs legem tulerat, eam ille
prior obseruantissimus fuit: Ipsi enim scitis
[illegible], quemadmodum oporteat imitari nos,
quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque
gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in
labore & in fatigatione, nocte & die operan-
tes, ne quem vestrum grauaremus.

En tibi Tarsensem Paulum, [illegible]
illud iubentem, quo [illegible]
humanæ gentis ad Christi [illegible] tradidit, [illegible]
[illegible] manu quæsiit; suos texit, [illegible] &
[illegible] concinnauit. Ipsa Domini mater, quæ
numquam otiosa fuit! nulli pulchrior diuinæ
vitæ ratio constitit, quam Beatissimæ huic
Virgini, quæ à prima luce ad tertiam diei ho-
ram placando Numini vacabat sedulo, inde
ad meridiem lanificio, mox à cibo, qui illi
parcissimus fuit, reliquum diei diuinarum re-
rum lectionibus applicabat.

a Prou. c. 24. v. [illegible].
b Libell. 5. num. 5.
c 2. Thess. 3. v. 10.

§. III.

QVod si Apostoli, ait Hieronymus, ha-
bentes potestatem de Euangelio viuere,
laborabant manibus suis, ne quem grauarent,
cur tu in vsus tuos cessura non præparas? Faci-
to aliquid operis, vt te semper diabolus inue-
niat occupatum.

O Salmaci, Salmaci! ô pigrum pectus ad
laborem [illegible], nec vlla nobis sine la-
bore obtingit virtus. Scis, dum se Dauid ex-
erceret in militia, non infestabat ei luxuriæ

tam cæpit [illegible], cæpit etiam libertatem laboris: Salomon dum templum ædificat, luxuriam superat; ab opere quiescens, & Alienigenas Deum colit, & Venerem. Agamus, Æschines, agamus semper aliquid, ut nos diabolus nunquam non occupatos inveniat. Concessum nobis otium, vertamus in negotium, nulla nobis prætereat expers laboris, non dies duntaxat, sed nec hora, *sed nec pars horæ.* Iis quibus vacare licet & feriari, tandem dissuescunt *nosse tempus*, quod Pittacus monebat.

Tempus, pretiosissimum est impendium, nec alterius ullius rei gravior est quam temporis iactura. Pecunia perit, tempus, reparari non potest. Aliquid temporis amisisse, damnum est irreparabile. Idcirco ipsi Parthorum reges ne desidia torpescerent, telorum cuspides acuere consuetis *Sabbatisque* id fecisse traduntur, ut non solum animi oblectationem ex ea re sibi congererent, sed & laudem. Sanius profecto est aliquid agere, quam nihil agere, modo id quod agitur, honestum sit. Qui nihil agit, esse omnino non videtur, nam cadaver quoddam incedens & corpore multo sepultum.

Plinius Maior, cum nepotem suum cerneret otiosè sine communi deambulantem: Poteras, inquit, has horas non perdere. Alijs non sine dolore gemo [illegible] quomodo videre est iuvenum aut virum his typis vocibus compellandum: poteras has horas, hos dies; poteras imo hebdomadas, hos menses non perdere. Breve est vitæ huius curriculum, inquit Hieronymus, hoc ipsum quod loquor, quod dicto, quod scribo, quod emendo, quod relego, de tempore meo mihi aut crescit aut decrescit. Nihil æquè vitam hominum aut aptius instruit, aut validius confirmat, quam honesta operatio, & salubris industria. Ignavia hebescunt animi, torpescunt corpora, fluitque morbis impatientia [illegible]: viresque nutrit diligens exercitatio. Omnis in otio virtus fracta est, imo effigie diaboli pedicas, quisquis fugit laborem. Labor est materia virtutis & gloriæ; illam qui reiicit, neque illam, neque potest unquam ita magna consistere. Ad rem nostram vetustissimè Laurentius Iustinianus: Quemadmodum, inquit, intemperato libere carnis incendia cohibentur, sic otio foventur & excitant. b Contra tepescendum: Age aliquid, ut te diabolus semper inveniat occupatum. Sequitur: *Portarum custodia.*

a *Tom. 1. epist. 19.*

b *Lib. de ligno vitæ cap. 5.*

CAPUT IX.

Septimum INCONTINENTIÆ *Antidotum solicita* SENSUUM *exteriorum* CUSTODIA.

OCulos pudicè claudendos, supra demonstravimus. Verùm ut ut illa hostem non excludat, nisi etiam obstruantur ceteræ, aperta cetera: omnes *claudendæ* sunt. Pars magna innocentiæ est, oppositum velasse oculos. Sed plures sunt ianuæ per quas illabatur hostis, nares odorem, lenitatem aures, gustatus saporem admittunt, manus tactione gaudet. Ad omnes has portas intentissimis excubiis est opus, parum est invigilare iacentem, nisi & pugnare sciat, atque hostiles ingruentes et arcere. De his quinque corporis sensibus non inconsultè Nicetas Serronius ait: *Scalas*, inquit, *nisi probè regantur, ad vitium faciles sunt viæ*, peccatisque ianuæ; per eos enim ad vitia nobis aditus patet, atque per eos in animum influit peccatum. Hi ipsi sensus humani sæpissimè lenones sunt, qui blandis illecebris animos in vitium flectunt, nuntij sunt, qui ad voluptatem invitant, raptores sunt, qui animum ad res creatas abripiunt, fenestræ sunt, per quas omnium scelerum contagio irrepit; ostia sunt per quæ animos semel sibi subiectos, clanculum vendunt ad prohibitam pabulationem. Idcirco Gregorius Magnus: a *Ad custodiendam*, inquit, *cordis munditiam, exteriorum sensuum munditia servanda est. Mors per fenestras ascendit, & domum ingreditur, cum concupiscentia per sensus corporis, habitaculum mentis invadit.* Sic perinde militi, timorem semper ac sensibus curam plena sunt, & quæcunque voluptas venit & ingressus rogat, benevoli eam ac faciles admittimus, non aliter quam Troiani fatalem illum equum, qui tum demum exitium esse cepit urbis, cum urbe receptus est. Multa recipimus per exteriores sensus, quæ primâ fronte amicitiam præ se ferunt, recepta hostilem in nos seditionem excitant,

arcent, & animum necant. Quis delicatas e-
pulas, generosum vinum, bellaria exquisita
non appetit? [illegible] ingrediun-
tur blande, sed in [illegible] mordent et colu-
ber, & sicut regulus venena diffundunt c.
Quis suauissimam Sirenum symphoniam non
audire [illegible] auribus? Attamen semper pudica
& casta est musica? aliquoties quandoque ad
bellum afferuntur, aliquando tamen etiam ad libidi-
nem invitant. Quis Sabaeos odores & fra-
grantia cinnama non paratis trahit naribus?
Quis tactu mollia non promptis attrectat
manibus? saepe tamen haec talia nescio quam
mollitiem afferunt animo. Quis elegantissi-
[illegible]
[illegible] scribere, quorum deceptio lugendum fuit?
Vt vidi, et perij, et me malus abstulit error?

a In comment. in orat. 38. Nazian.
b Iudith cap. 31. Iud.
c Prou. cap. 23. v. 32.

§ I.

ITa fere omnis sensus Videre nostrum, & Audi-
re, nostrum Odorari, Gustare, Tangere, in
aperte non modo periculum modo, sed exi-
tium clarissima proditione perdunt. Salo-
mon monet: Omni custodia custodi cor
tuum, quia ex ipso vita procedit. At cordis
nulla erit custodia, nisi quinque illorum ad
cor [illegible] custodita sint claustra. AEDIL.
cui ergo claues ad quinque haec ostia
committendae? PARTH. aut Necessitati aut
Vtilitati, alteri vero sed, nunquam Voluptati.
hoc assero: si quid videre velis, si quid audi-
re, si quid aliis sensibus admouere, aut Necessi-
tas te cogat, aut Vtilitas impellat, si ad solam
Voluptatis [illegible] haec portae pandantur, vel
etiam vnica illarum, nec custodis cor tuum,
sed prodis: proditorem tu te esse non [illegible]
[illegible] Voluptas tum
vbi has claues [illegible], ad cordis penetra-
lia, [illegible] & plu-
res hostium quam amicorum. Inde animus
[illegible] phantasiis [illegible]
[illegible], pleraque
vana, turpia, obscena, ad cor convolant. Ita
Voluptas agit, vnam clauium, ad illas quinque
ianuas sit domina, omnia [illegible]
[illegible] agitur, vt Animus a
Voluptate [illegible] atque [illegible], sua se

concupiscentia [illegible], nec [illegible] ab illa
[illegible]. [illegible]
[illegible] verba: a [illegible] &
[illegible], velut ex [illegible] manat & per omnes
[illegible], tanquam per [illegible] diffunditur. I-
dem c b [illegible], inquit, [illegible]
[illegible] inde [illegible]. [illegible]
[illegible] ad aurium voluptatem [illegible]
[illegible], [illegible] vel solo au-
ditu [illegible] animam. [illegible] con-
[illegible], [illegible] aures ad vana, curiosa, ri-
dicula, noua, ad nugas, fabulas, laudes pro-
prias? & quia his [illegible]
est, cum talia in sermonem [illegible]
illa vox [illegible], [illegible] longissima
facit. Sed [illegible], qui [illegible]
[illegible] delectatur, [illegible]
[illegible] pascitur, qui [illegible] & [illegible]
[illegible] vanos reos [illegible]
quandoque [illegible] ad [illegible]
ad [illegible] colloquia, [illegible]
[illegible] cantiones, [illegible] detractiones,
qualia [illegible] audisse [illegible] quam
[illegible]. Notauit Bernardi [illegible] au-
ctoritas: c Porro, inquit, detrahere & detra-
hentem libenter audire, quid horum damna-
bilius sit, non facile dixerim. Nec fallitur
Hieronymus, d qui: Si detra- [illegible],
[illegible] detrahendi. Sapiens [illegible]
[illegible] verborum [illegible] aures,
quibus [illegible] est obdere [illegible]
[illegible] est, quam [illegible] Vlys-
sem ferunt. Aures [illegible] non [illegible], sed [illegible]
[illegible], & quandoque [illegible]
[illegible].

a Lib. de vera virginit.
b Serm. de [illegible].
c Lib. 2. de consid. [illegible].
d Ad Celant.
e Senec. epist. 31.

§. II.

ODoratus etiam suis eget custodibus! AE-
DIL. Quid si me [illegible], &
templorum odores & [illegible]
[illegible] ego [illegible]
[illegible]. PARTH. [illegible]
[illegible] est hoc votum, scio, sed parum Chri-
stianum: [illegible] sensuum exteriorum cla-
ues, non Voluptas, sed aut Necessitas habeat,

ant. Fruitur. Si fers vel ad templum, aut hortulos odores affer, non vt nares constringas, sed vt simul mentem dilates, & memineris dicti Paulini: a Christi bonus odor sumus Deo. & Davidici: Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo b. Cogita, phialas autem plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum. c Sic sine noxa, sine crimine sola sunt agenda, [illegible] odoris propitiabunt. Aiit hic noster Augustinus: De illecebris odorum, inquit, non satago nimis; cum absunt, non requiro; cum adsunt non respuo, paratus etiam eis semper carere d. Quod si solus hic regnum sit Voluptati. Si moschum, si mille peregrinos folliculos, si ambram & cyprotam vestis chirothecæ, mensæ, cubicula spirent, hic iam noxa, & infirma oratum libidines, & culpandæ delicia. Mamma [illegible] incontinentiæ nocumentum prodesse si vehementer. Et hanc generis vbilecta[illegible] plerumque [illegible] vel foeda esse vel [illegible] Assyrij, Arabes, & Sabæi nostris armis [illegible], sed non odoribus expugnatis. Anecdotum, sed non odoribus expugnatis. Anecdotum, hoc bene olendi studiosum, non bona omnis [illegible] argumentatum, sed [illegible] est [illegible]; turpius est enim artificiosis quam simplicibus assuevisse; quam autem quod turpe est, quò fit artificiosum, eò fit turpius. Meministi etiamnis, qui cum Vespasiano Principi pro collata praefectura gratias acturus, fastidiose ad eum odoribus halaret, flagrantiam Imperator, acri supercilio & voce aspera: Mallem, inquit, allium oboluisses. Sic acceptam sine honore, refuso concessionem, sicque bene olidum dimisit. Ita dedignatus [illegible], bene olidum dimisit. Ita dedignatus [illegible] odore [illegible]; meminisse etiam contra Malcassus Rex Tartarorum: contra Amiliam [illegible], regni recuperandi causa pugnavit, sed infeliciter: eamque [illegible] fugitiuorum vnde Malcassus facilè se regem [illegible] dictus; [illegible] & palatinus sordium, [illegible] olore agnitus, & è fuga [illegible] reprehensus est. Capto illius [illegible] oculorum pupillam candenti scalpello [illegible], [illegible] patere [illegible]. Hom[illegible] Placet his non absimilia commemini. Homo illud quod Petrus Damianus prodit de socium aliud quod Petrus Damianus prodit de [illegible] Veneta, e Non repeto; eius narrationem hoc votum [illegible]. Optimè olet, qui nihil olet f. Ergo capiticenti dilicias, [illegible] rum reliquerat gratissimè [illegible], qui dum viuentur, optimè olebunt. Fugiat has delicias, qui veram vitam & vltimarum delectationem esse mancipium. Vnguenta quidem penetrabilia, sed penetrabiliora sunt vitia, quæ hac via celerrimè ad nos se promittunt.

a 2. Corinth. 2. v. 15.
b Psalm. 140. v. 2.
c Apocal. cap. 5. v. 8.
d Lib. 10. confess. cap. 32.
e Epist. ad Blancam comitiss. de institut. monial. cap. 11. Baron tom. 10. an. 998. nu. 10.
f Cic. ad Attic. 2. Plaut. Mostell.

§. 114.

VT ad Visum, ad Auditum, atque Olfactum, sic ad Gustatum constituere necesse est clausuram Voluptatem. De perniciosa mensarum lautitie, & Abstinentia iam egimus. Quàm autem gustatui, vtcumque appetentiæ, non ad Voluptatis legem agendum sit, significanter docet Augustinus: a Sicut æger, inquit, ad medicinam, sic ad sumendas dapes debet quisque accedere, nequaquam videlicet in illis voluptatem appetens, sed necessitati succurrens. Et hanc gustatus legem à Deo se accepisse gratulatur: b Hoc me, inquit, docuisti, vt quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. Non ego immunditiam obsonij timeo, sed immunditiam cupiditatis. Scio Esau lenticulæ concupiscentiâ deceptum, & David propter ea quæ desiderauit à seipso reprehensum, & Regem nostrum non de carne, sed de pane esse tentatum. Et hæc illum philosophia non dicere docuit, sed facere. Nam Augustinus, non carnium solùm abstinuit, sed & aliis ciborum lautiorum minus sua interdixit, mensas alienas & conuiuia studiosè declinauit; itaque se hic in ordinem redegit, vt de seipso testetur: Quotidianum bellum gero in ieiunijs: sæpius in seruitutem redigens corpus meum. c VVolstanus, VVigorniensis antistes, d non minus gustatum insigni victoria triumphauit. Erat ei post tota [illegible] in abdito loco prolixioribus precibus vacaret: hic ad eius nares, assæ carnis delicatum odor porrigit, & vna appetitum elicit. Perturbauit animam vir sanctus, à precibus in culinam ad ollas trahi. Tunc ipsi secum: Hoccine, inquit, precari est? hoccine est

[illegible] lampadē [illegible] voces deponunt, [illegible] quam [illegible] per solitam [illegible] gulam, [illegible] hoc committitur, [illegible]. An [illegible] liberter [illegible] nullas [illegible] tibi [illegible], ut sapiam. Sic [illegible] ad te [illegible] pervenerit, nec ullas alias [illegible] habui in posterum [illegible]. Sic sancio lege [illegible]. Dixit, & fecit tam [illegible] & perseverantis [illegible] propositi, [illegible] contingeret. Hoc vere gulatus triumpho maximum gradum fecit, ad [illegible] [illegible], miraculis illustris, obiit anno Christiano M. LXVII.

Hoc [illegible] quorumque hominum primarum sunt negotium, Gulam [illegible], & Gulatum [illegible] [illegible], tam blandum quam noxium, modis omnibus persequi. Non solus Iudocus Sacerdos, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hac lege vixerūt, NVNQVAM SATIARI. Magnus Daniel vates, magno [illegible] hoc ipso, quod vino regio & [illegible] deliciationibus [illegible], contentus [illegible] & [illegible] [illegible]. Ita cōs Gula [illegible], sed & ipsis flammis superiores facti. Non [illegible] [illegible], quos tanto [illegible] Gula in [illegible] agit, quanto [illegible] [illegible] necessitatis nomine [illegible]. Ita [illegible] flammam [illegible] & oleum [illegible] camino [illegible], qui calorem [illegible] in vitia [illegible] [illegible] vino [illegible]. Vinum [illegible], malus est consiliarius. Ergo gulam frena & [illegible] carnis appetitum facilius frenabis.e

a [illegible] c. 18.
b Lib. 10. [illegible] c. 51.
c [illegible].
d [illegible] 19 [illegible].
e [illegible] lib. 2. c. 19.

§. IV.

Claudat [illegible] Auditum, Odoratum & Gustatum [illegible] [illegible]; multō minus [illegible] ad Tactum. [illegible] his totum corpus [illegible] [illegible] [illegible], frequenter alios [illegible], [illegible] opera ad suas voluptates [illegible] [illegible], vna [illegible] in [illegible] [illegible] hoc [illegible]: Tactus, inquit, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], ut non [illegible] habeat ad [illegible] [illegible] habebamus. Carnē hic, [illegible] [illegible] agnoscam, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: quod non sine [illegible], nisi [illegible]. [illegible] non satis est [illegible] vestiri, nisi & mollius [illegible]; nec [illegible] cubare, nisi [illegible] mollibus [illegible]. Hoc primus [illegible], ut omnia [illegible] reperiat mollia, & blanda, [illegible], ut pateat ad voluptatē. At hoc [illegible] damnata à Christo: Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt, & [illegible] qui in terra, non regni [illegible]. [illegible] Zachariæ filium, Iordanis [illegible], non molli, sed ab aspera & [illegible] veste commendauit. Neque [illegible] Lucas purpuratum [illegible] [illegible] mollitie [illegible], nisi [illegible] [illegible] [illegible], qui male [illegible] Lazari [illegible] [illegible]; [illegible] in purpura mortuum, in Orco sepultum, [illegible] dignatus sine honore. Mollem & delicatum habitum Gallias certé non amat; hæc [illegible] aut insignia sunt, aut incitamenta.

Simplicis cultus mendicie gaudet [illegible] illic plerumque [illegible] est cultus & mollis, vbi pudor est vilis. Augustus Imperator licentiosore habitu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in veste mollitiem, insignis [illegible] superbiæ, & luxuriæ [illegible]. Sed hæc omnia [illegible] [illegible], nisi ad Christianas leges [illegible] [illegible], si quando [illegible] habetur, tunc & mollem [illegible] vestem, & molliorem lectum, neque [illegible] [illegible] facilem, nisi plumis profundius [illegible]. Ab his [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible], & tandem in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], vel [illegible], [illegible] [illegible] est, [illegible] tactus, amplexus, oscula: satis dixi, & [illegible] vel solo nomine [illegible] hæc [illegible]. Cantimi [illegible], [illegible], hic agendum; si [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], non [illegible] secura est turpitudo. Rogatus Aurelius Augustinus, quidnam [illegible] nollet cum [illegible] habitare, [illegible] [illegible]: quia non sunt mihi [illegible], quæ cum mea sunt. [illegible] [illegible] est videre feminam, [illegible] [illegible] attingere. Ideò [illegible], è [illegible] Sacerdote, Lugdunensis Pontifex, [illegible] [illegible], [illegible] monebat, & [illegible] & verba [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

amor, vel infanciam [illegible] membra nuda manu tangere verebatur: examinetur hic [illegible] castam conscientiam, ubi voluptas sibi tam celeri dolo insinuatur. Cum setam tangit sericam, [illegible] lanam [illegible], cum tangitur serpens, mox caput replicat, ut mordeat tangentem: quo callidior quia est, hoc & cautior est, ne carnem tangat non suam, unde sua vitiatur, neve [illegible] lasciviis, mox ubi tactus [illegible] morsum inflixit, & vulneri venenum instillet.

Editha a Edgari Anglorum Regis filia non solùm regio sanguine, sed virtutibus illustrissima, post mortem Dunstano Episcopo per somnum visa, de corpore suo monuit. b Ut hoc verum duceret, addidit illud: corpus meum ab omni tabe illæsum reperiendum, [illegible] solum, manibus atque pollicem [illegible], quibus olim puerili levitate esset abusa, dextrum verò pollicem quo toties crucem signasset, remansisse integrum, ut claresceret clementia divinæ benignitas in partibus [illegible], castitas servatur in [illegible]. Rectissimè ergo Basilius: c Sic virgo, inquit, virginitatem [illegible], & visus, & gustus, & tactus; [illegible] quidquid à verâ virginitate degenerat.

a Matth. c. 11. v. 8.
b Gregor. Turon. in vitis PP. cap. 3. Sur. 3. April.
a Sur. 16 Sept. vixit circa an. 980.
c L. de vera virg.

§. V.

Sub nomine hic beati Iacoponi è S. Francisci familia, viri integerrimi, hoc perquam eleganter, quinque hominis sensus externos, in hunc modum describit. a Virgo erat, & huic quinque fratres. Primus, Pictor; alter, Musicus; tertius, Cocus; quartus, Pharmacopola; ultimus, Caupo, homines egeni [illegible]. horum sororem fecit opulentam nobilissimus Vir. Hanc perpetuò fratres precibus [illegible] cœperunt [illegible]. Musicus: nosti, ait, rem meam esse tenuem; da gemmam tuam, & sustenta vitam meam; pro eâ ego modos musicos faciam quos [illegible]. Tu verò abi, mi frater, inquit virgo, [illegible] pretio gemma mihi mea venalis non est.

Pictor, ut gemmam impetraret, picturam promisit, quam haberet, elegantissimam; sed repulsam tulit. Idem tentavit & pharmacopola, nescio quid suave fragrantis pollicitus; sed eadem repulsa dimissus est.

Nec aliud tulit responsum Cocus, qui lautis [illegible], & delicias exquisitissimas spondebat. Caupo, homo impudens, scire se aiebat [illegible] qui omnes eius esse cuperent [illegible]. Mihi placet qui maximam [illegible] gratiam, [illegible]. Hanc demum gemmam Optimus obtinuit, [illegible] desponsata Virgo. Hoc, ita Iacoponus explicabat: Anima, Virgo est; Voluntas, gemma; Virginis fratres, sensus externi: visus Pictor, auditus Musicus, odoratus Pharmacopola, gustus Cocus, tactus Caupo. Sed ut non [illegible] dilapidasset Virgo, si pro [illegible], ita se gemma [illegible] Optimo, Christo Domino erat servanda. Atqui nos longè stultiores sumus, & [illegible], nos, nostræ Voluntatis pretiosissimam gemmam, pro [illegible], pro Veneris delectatiunculis, pro [illegible] & popinæ, vel pro [illegible] umbra, non vendimus, sed [illegible] abiicimus. Ille, ut [illegible] sibi liceat videre, innocentiam perdit: ille, ut gulam [illegible], Castimoniam offendit: hic, ut omnis generis fabulas per aures [illegible], pudicitiam expellit: alij, ut omnem odoratui & tactioni libertatem permittant, [illegible] negligunt. Ita nostram nobis gemmam, Voluntatem [illegible], illi pessimi quinque fratres [illegible] & [illegible]. Ad [illegible] inopiam devolvimur odorando, tangendo, maximè videndo & audiendo.

Memini me legisse de homine ægro, sed [illegible] sibi conscio, qui in morte vicinia, velut orator ad [illegible], omnibus corporis sensibus [illegible] gratiam reddit in hunc modum: O mei Oculi, [illegible] vos de hac re, quod [illegible] & [illegible] persuaderi, [illegible] vanitatis aut lasciviæ aspiciendæ fuit periculum: hæc mihi nox, hæc cæcitas sæpe fuit salaberrima. O meæ Aures, gratias vobis habeo, quòd [illegible] obsurduistis, ad omnem inhonestam, obtrectatricem, [illegible] sermonem: hæc mihi surditas [illegible]

[illegible]

[illegible] O Marcus [illegible], [illegible] quod [illegible] & [illegible] aspernari [illegible] ad hæc [illegible]

O mi [illegible], & [illegible] gratos [illegible], & ingratos [illegible] Dei [illegible] patientia [illegible] Gallus [illegible] victorias plurimas [illegible] potuisti & [illegible], & inter [illegible], potuisti [illegible] copia [illegible], & [illegible] fateor, [illegible] hostes [illegible] Igitur, ô [illegible] tempore [illegible] felicitate non [illegible]. [illegible] medica, si sint qui [illegible]

Pelagius, [illegible] Synderesim [illegible] quia per [illegible] corporis nullis [illegible]. Verè & [illegible] & imaginari [illegible] Hinc [illegible]: Depredatus est oculus meus animam meam. [illegible] & [illegible] est animam meam [illegible] Cur [illegible] custodia, [illegible] illam hostes [illegible] hanc [illegible] concupiscentiæ.

CAPVT X.

[illegible] INCONTINENTIÆ antidotum, assiduè cogitata DEI PRÆSENTIA, in omni loco.

ÆDEI Præsentiâ, [illegible] ad sanctiores mores, [illegible], disputas, doces, [illegible] in manus. PARTH. Si laudare velis, hoc est, [illegible] nolo, pede [illegible] prosequo. [illegible] pede, at [illegible], & rem spectes, non [illegible] explicanda, [illegible]

Peccatorum [illegible], [illegible] præsentia, Poena, Sunt [illegible]. Nunc Dei Præsentiam contemplemur.

Et principio quidem [illegible] oculi Domini vigilantiores, [illegible] omni loco. ÆUB. Ergo sic Deus ad longinquum, ad [illegible] PARTH. Dubitas, [illegible] quod [illegible] Deus. Quid clarius, quid crebrius [illegible] sacra pagina, quam hanc ipsam Numinis præsentiam in omni loco [illegible] Salomon, [illegible] in omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos. [illegible] nullo temporis [illegible] Sed [illegible] affirmat Siracides, [illegible] & profundum abyssi, [illegible] in absconditas partes. O verè [illegible] Sed [illegible] oculi, qui [illegible] Nihil [illegible] clausum est. [illegible] Paulus: Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu eius. Omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius *c*. Cuius oculi (verba sunt Hieremiæ Prophetæ *d*) [illegible] omnes vias filiorum Adam, ut [illegible] unicuique secundum vias suas, & secundum fructum adinventionum suarum.

a Prov. 15. v. 3.
b Eccli. c. 23. v. 28.
c Ad Hebr. cap. 4. v. 13.
d Hier. cap. 32. v. 19.

§. I.

ABimelechus Rex, cum Saram Abrahami coniugem [illegible], illud [illegible] Et quocunque perrexeris, memento te deprehensam *a*. [illegible] hoc, & [illegible]: Memento te deprehensam. Nulla tam abdita cogitatio, tam [illegible] libido nulla est, nullum tam clandestinum [illegible], quin & illam, & illam, & illud Deus [illegible] deprehendat. Quidquid [illegible]

quidquid vel occultissimi secreti etiam cogitatione tenus [illegible]. Vbi vbi locorum, & quidquid denique rerum agas, etsi tam solus sis, vt nec musca tecum sit, tamen momento te deprehendam, [illegible] oculo omnia cernente.

Nec quenquam nostrûm longè est ad Deû re-[illegible] longè dissitum suspirare. Proximè noster est, imò in nobis est, & nos in ipso, velut pisces in mari, aues in aëre, in [illegible]. Quoquò illud se mouerit, clausum est, quoquò piscis natauerit, aquis circumclusus est, quoquò volauerit auis, ab aëre circumtecta est. Sapiens hunc errorem, qui Deum velut extra [illegible], damnauit Augustinus: Sero te amaui, ait, & multum laboraui, quærens te extra me, & tu habitabas in me: mecum eras, & tecum non eram, [illegible] quærebam foris, quod erat intus. In ista formosa, quæ fecisti, ego deformis irruebam. Ea me tenebant longè à te, quæ esse non poterant nisi in te.

[illegible]. Sed cum Deus sit præsens, etiam in impijs? [illegible]. Te hominem [illegible] præsentissimus est, etiam in impijssimis & [illegible], vt Theologorum more loquamur, per essentiam, per præsentiam, per potentiam suam, solum non per suam gratiam. Deus cum omni sanctitate & sapientia sua tum omnibus suis thesauris, æquè totus ac præsens fuit in Iuda Christi proditore, quam in Petro Christi defensore. [illegible] & [illegible], quam non cogitamus istud momentis singulis, diuinâ manu sustentamur, & quasi assiduè recens creamur. Cesset Deus vel paullo tempore benefacere, & omnia, quæ nostra vocamus, in tenue nihilum euanescent. Pulchrè Bernardus: Sicut, inquit, sicut nullum est momentum, quo non fruimur Dei misericordiâ, sic nullum sit momentum, quo eum præsentem non habeamus in memoria. Momento nos Deus, vel ignibus [illegible] addicere, vel cælo adscribere potest. Indulget modò vel vnicam scintillam luminis, quod gloriæ vocant, & in cælo iam sumus, etsi extra cælum simus. Nusquam à Deo nec latum vnguem recedimus. Et dic, quæso te, mihi: Si quis staret vndequaque damnatis [illegible] & in [illegible] ciuibus, sciretque illicò pereundum sibi, si stillam vel vnicam tangeretur, quam parcus ei risus foret, quam modestus se contineret, quam pauidus trepidaret? Atqui verè in Deo, igne illo immensissimo [illegible], mouemur, deambulamus, quidquid rerum agimus, agimus in illo, ab illo vndique circumdati. Nec tamen [illegible], quod [illegible] Dei [illegible] valeat, aut in [illegible] indigeat nos, nisi ad [illegible] momento [illegible] possit. & tamen cum hoc igne intelligentissimo pugnamus, hunc conspuimus, hunc ipso ferro [illegible], hunc oculis quotidie iniuria lacessimus, & iniquitates nostras (quo quid dementius?) non obseruari credimus. Heu, miseri, à Deo vndique deprehendimur, [illegible], quàm [illegible], quæ [illegible] cum [illegible] in [illegible]? In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos. Aliquam caute & quam [illegible] se gerere par est, in Oculis tam Domini, quos nec ad momentum vel [illegible], vel declinare. *Quocunque perrexeris, momento te deprehendet.*

a [illegible] v. 25.

b [illegible].

§. II.

VNicum hic, & ad omne flagitium arcendum est [illegible], credere, se non videri modò, & [illegible] quid hæc [illegible] arbitrabar, licet, me non videri. Sed & adulterum adi, & quære: Tune alienum domum inuadere, coniugem non tuam violare impunè? si Deum non [illegible], etiam magistratus vindictam negligis? [illegible] Putabam, [illegible] fore credidi. Sed ad plures te mittam. Accede [illegible] improbissimi [illegible], & dum dominum [illegible] oculos [illegible], [illegible] in quem hoc linguæ virus euomat? [illegible] me solum esse, & à nemine audiri. Hæc via ad infernos rectissima est, ita viuere, tanquam si nullius oculo noteris, à nemine videaris. Hinc impiorum voces illæ: Quomodo scit Deus, & si est scientia in excelso? a Et dixerunt: non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob. Contra hos acriter insurgens regius psaltes: Intelligite, inquit, insipientes in populo, & stulti aliquando sapite. Qui plantauit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non considerat? Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. b En, cogitationes nostras, vel latentissimas, & ignorabit dicta & facta? Sed hanc rem te-

adhiberem, qui humanos suum oculos terrorem à se capiti, discursos fornicatur, sic loquentem producit Scriptura. b Quis me videt? tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt, & nemo circumspicit me. Quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus. Impiis his vocibus opposita hæc: Et non intelligit quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit à se timorem Dei, huiusmodi hominis timor. ÆDES. Nostra non satis docent, nihil clam Deo fieri, omnia & omnes ab ipso videri, æquum prorsus est, ut quos in credendo semper sic canere: Attende tibi, facti. Recte: sed vide, vt Ædificare, quo hominem maligna assertio Ædificare, quo hominem maligna aspera, non lasciuè appetitiua non penetrabat, & abdocat ab illis se. Homo impurus & libidinis scilicet? (radem est omnium vitiorum ratio) ante se habet hæc duo: Carnis petulantiam, & Fidei motum; sed petulantia illa vult in opus prodire quod cogitat, prævalet fidem, & à Deo cuncta cerni affirmat. Ergo vt ille errorem dissimet, deserit fidem & veram dei esse, sic legemma facto. Idem vel solis his se cogitationibus. Cogitat quis obscœna, nec tamen nescit has ipsas in se cogitationes à Deo videri. Ex hac fidem, quæ ideo eidem proximè, vellicat, meretrique: Deus videt illa quæ cogitas; nec tamen Deus præstantissimum percipit: tace hæc & imaginatam & cogitationum sordes: quid hic emittis? ne impetus sunt expellere cogitationes, expellit à se fidem & cateruam facit, ac si diceret: non cernit hæc Deus, quæ cogito, quæ mente aspicio. Ita pergit infelix, & multa antrorsus sola, cogitationes & imaginationes lectissimas tenuit: sunt, & quia ipsi pulchræ sunt, cum ipsi sordidi & sic obscœna sanctitatis simplicem perimit. Hinc malorum, hinc deducit impurum illud: Nemo me videt. Quam nobile fuit par illud nequissimorum senum, qui Susannæ pudicitiam tentarunt: totum impietatis poliare, quæ scelus suum velarunt, hoc ipsum fuit: Ostia pomarij clausa sunt, & nemo nos videt. e Hinc omnes flagitium accenduntur, & animos flammis diabolus ad aurea delinquentibus insinuat, dicentes: Nemo te videt. Audaciter: Nemo te videt. Ita perge constanter: Nemo te videt. Ita etiam pergimus miseri, quantum nobis circumductos iudicamus, non vt iudicia exaudire sed vt vitorabilibus proceteras. Quid autem plurimi reconderet se, & velut hominem aspiciat ei esse? si honesta sunt, quæ facit, omnes sciant: si turpia, quid refert neminem scire, cum tu scias. d Hinc, stultissimi mortales, quam hic illi bestiæ nihil sapimus? margites & lampreæ, pisces marini qui Nilo insunt e si caput vndis immergant reliquum corpus patere oculis vndi putant. Eadem & perdices f obscula inscisa est. Hæ si solum abscondat caput, iam se totam credit oculis subductam. Eadem hæ nos insipientia stultitia; pueri infantes, manibus capiti obuoluunt, & licet pedes illi nudos, à nobis tamen videri se credunt, quando ipsi vident neminem. Tales nos infantes, tales insipientes bestiæ sumus, modo hominum oculos à nostro scelere amouamus, oculos Dei parum curamus, & si à nemine nos observari credimus. Hinc illæ voces. Hoc meus dominus, hoc pater meus, hoc meus magister non videt, illud ille non rescivit, silua tecta. Itaque, nil homo, nil silentium illi qui diuinos oculos non verentur, sui sceleris obscuratores. Neque cogitasti in corde tuo, quia ego tacerem, & quasi non videns, & me oblitus es? Ita per Isaiam queritur Deus. Ergo, quocunque perrexeris, memento te deprehensum. Videris, auditur vbicunque es, totus in oculis Dei es.

a Psal. 71. v. 12.
b Psal. 93. v. 5.
c Eccli. c. 23. v. 26.
d Dan. c. 13. v. 20.
e Senec. epist. 43.
e Plin. l. 9. c. 19. & c. 23.
f Is. c. 57. v. 11.

§. III.

Quemadmodum verò, impostorum plerumque, in vitijs audaces facit stultissimum illud: Nemo te videt. Ita innumeros alios ad illustrem vitæ sanctitatem provexit videntis illud: Deus videt omnia. Primus & martyr, & virgo, & frater Caini Abel, ex hac vna præsentiæ diuinæ notitia, ad omnem virtutis culmen profecit. Clarissimus testis Iosephus: Abel, inquit, iustitiam colebat, & omnibus actionibus suis Deum præsentem ratus, virtuti operam dabat. Hic te verbulo meminerim in Biblijs ambulare cum Deo, non aliter explican-

dem, quàm Deum vbique præsentem cogi-
tare, [illegible], etiam solemus [illegible]
[illegible] cum eo, [illegible] perfecte ambu-
lare. Hinc [illegible] illud [illegible] Patriarcham [illegible]
[illegible] cum Deo ambulauerunt. Post [illegible] o-
riginem laudatissimus Henoch, *Ambulauit cū
Deo, & non apparuit*, quia tulit eum Deus *a*.
Noë vir iustus atque perfectus fuit in genera-
tionibus suis, *cum Deo ambulauit b*. Hoc ip-
sum Abrahamo [illegible] præcipitur:
Ambula coram me & esto perfectus *c*. Mo-
ses, ille Deus Pharaonis, qui & Numini à se-
cretis consiliis fuit, dux [illegible] populi, va-
tum maximus, non alia re magis [illegible]
[illegible], quàm assidua diuinæ
præsentiæ veneratione. Paulus id affirmans: Fi-
de, ait, reliquit Ægyptum, (Moises) non ve-
ritus animositatem regis. Inuisibilem enim
tanquam videns sustinuit *e*. [illegible] in
[illegible] *Deus videt omnia*. Hinc [illegible]
[illegible], [illegible]
[illegible] Rex Ezechias (morbi [illegible]) hac
arte vsus, quindecim [illegible] à Deo [illegible]
[illegible], in [illegible] quem [illegible]
Obsecro domine, inquit, memento quæso,
quomodo ambulauerim coram te in veritate,
& in corde perfecto, & quod bonum est in
oculis tuis fecerim *f*. Prophetæ omnes in pri-
sca lege, Regesque, omnes virtutis stu-
diosi, plerumque in ore [illegible] promouerūt,
[illegible] hoc [illegible] *Deus videt omnia*. Admi-
rabilis in hoc rex Dauid, Regiorum quidem
negotiorum mole premitur, & tamen in hoc
vno [illegible]: Oculi mei semper ad Domi-
num *g*. [illegible] atque si diceret: nihil mihi
[illegible] temporis, quo non [illegible]
[illegible] Numinis. Et [illegible] longè
de [illegible] Prouidentiam, inquit, Do-
minum in conspectu meo semper: [illegible]
mihi in oculis est Deus. Inde [illegible] animi
[illegible] ambulauero, inquit, in medio
vmbræ mortis non timebo mala, quoniam
tu mecum es *i*. Neque [illegible] obtutu
[illegible] in Dei præsentia oculos defigere,
[illegible] ad hoc ipsum [illegible] instigant:
Quærite, inquit, dominum, & confirma-
mini, quærite faciem eius semper *k*. In libris
[illegible] Quærite dominum, & confirma-
mini: quærite faciem eius semper. *l* Cumque
[illegible] hoc [illegible]

largissimis lacrimis id deplorans: Tibi solo-
[illegible], tibi soli peccaui, & malum coram te fe-
ci. Ah Domine, præsentiam tuam non obser-
uaui, oculos tuos [illegible] non sum, te in-
spectatorem neglexi. [illegible]
[illegible], [illegible] commisi, [illegible],
ô [illegible], excludere non potest. Tu ô Deus
vides omnia, tu [illegible], vidisti, [illegible]
[illegible]. Ecce peccaui, sed non soli, sed
coram te solo grande hoc malum feci. Alium
oculis [illegible], te inspectante [illegible] hoc fla-
gitium designare. [illegible] cogitassem,
adulter non essem, [illegible] non essem. O
[illegible] exemplo [illegible], *Deus videt o-
mnia*. Iobus, [illegible] [illegible]: Nonne,
inquit, ipse considerat vias meas, & cunctos
gressus meos dinumerat *m*? Et: Obseruasti
omnes semitas meas, & vestigia pedum meo-
rum considerasti *n*. *Deus videt omnia*, & ca-
pillos hominis numerat, & passer. Susanna
castissima [illegible] angustiis constituta,
hanc [illegible], [illegible]
[illegible], [illegible], vt exclamaret:
Angustiæ sunt mihi vndique. [illegible]
[illegible] me [illegible]. [illegible]
[illegible]. Ecquid tandem ea [illegible]
[illegible] ? Ante Deum se [illegible]
cogitauit, Deum præsentem & [illegible]
[illegible] spectatorem esse [illegible]. Inde tamen [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]: Sed melius est mihi absque
opere [illegible] in manus vestras, quàm pecca-
re in conspectu Domini. Vox quidem perma-
num [illegible], [illegible],
[illegible] videri [illegible]: *Deus videt omnia*,
[illegible] quàm Deum omnia [illegible]
[illegible]. O [illegible],
[illegible] [illegible] tem-
pore, [illegible], [illegible]: *Mori
malo, quàm peccare in conspectu Domini*. *Deus
videt omnia* NICETAS, cum [illegible],
[illegible], [illegible],
Deum præsentem vidit, præsentis opem pa-
tijt, [illegible] mori maluit, quàm vel [illegible]
coram Deo [illegible] flagitium. Hanc [illegible]
[illegible] gloriosa. *Deus hoc videt o-
mnia* Ædiculæ, [illegible] cubi-
culum [illegible], [illegible]
[illegible]; & hoc [illegible] omni-
bus [illegible] parietibus, *Deus videt omnia*.

a Lib.

[illegible]

§. IV.

HOc ipsum, *Deus videt omnia*, [illegible] [illegible] Alexandrina, [illegible] Paphnutius, [illegible] Thaidem adit, [illegible] [illegible] *Deus videt omnia*? [illegible]

[illegible] Magni Antonii discipulus, Paulus, [illegible] *Deus videt omnia*, [illegible]

Et certè [illegible] *Deus videt omnia* [illegible] Bernardus: [illegible] *Coepta semper Deum tibi praesentem, & te coram illo stare.* [illegible] *Deus videt omnia.*

a *S. Antonin. part. 2. hist. tit. 15. c. 1. § 3.*

§. V.

PHoggites, [illegible] Domitianum Imperatorem [illegible]

Suetonius: a Tempore, inquit, suspecti periculi appropinquantis, solicitior in dies, porticuum in quibus spatiari consueverat, parietes phengite lapide distinxit, e cuius splendore per imagines, quidquid a tergo fieret, provideret. Eius generis lapidem habuisse fertur Maximilianus I. Imperator. Huic celeberrimam Germaniae urbem ingresso, gratulatum advenit Magistratus, & [illegible] plurima obtulit in [illegible] debiti obsequii. Erat vero Imperator in convivio, [illegible] fore, ubi spectaculo parabantur. Digressis inde Magistratu [illegible], [illegible] ludorum expectationem. Aulici tamen [illegible] omnes hoc illuc dilapsi, occuparunt commodiore loco. Sequitur Imperator [illegible], [illegible] aureo in mensa [illegible], [illegible] per quas transferret, aperto. In [illegible] in ludos intentus, familiarium unus [illegible] Caesareum conclave [illegible] silentio, aureum [illegible] numeraturus, sed [illegible]. Ergo poculum [illegible], nec parca manu [illegible] partem [illegible] non [illegible], tanta [illegible] [illegible] videt. Interim Imperator [illegible] [illegible] dissimulanter ante [illegible], omnia a [illegible] tergo vidit, & [illegible]. Redditur in [illegible] [illegible] magna hic omnium expectatio [illegible] [illegible]. Iubet Caesar singulos [illegible] pro se quemque acciperet. Etiam ille, qui ante [illegible] tenerat, vocatus est & iussus extrahere, quantum [illegible] posset. Initio ille [illegible] [illegible], tandem paucolos aureos [illegible] [illegible] digitis [illegible]. Hic Imperator [illegible], inquit, quot [illegible]. [illegible]. Caesar iterum: Iam, inquit, & illos [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], deprecatur. Exponit tandem [illegible], [illegible], [illegible] e [illegible], & [illegible], sed longe plures esse comperit, quam prius [illegible], quam [illegible] [illegible]. Tum Imperator: tolle, inquit, omne hoc tuum est, sed [illegible] [illegible] non cedi. Tu, si sapis, cum [illegible] ([illegible] cum Deo) non [illegible], a tergo etiam habere [illegible]. [illegible] [illegible] Regibus esse manus, acutissimos oculos, [illegible] aures [illegible], Deum [illegible] esse [illegible], [illegible], discite. Augustinus: b Deus, inquit, totus oculus est, quia omnia videt; totus manus est, quia omnia operatur; totus pes est, quia ubique est. Hoc tempe [illegible] & manus [illegible], ut nec [illegible] carpant, nec [illegible] ex [illegible] rapiant, nec [illegible] subducant, si nullam sibi [illegible] [illegible] [illegible] queant. Hinc [illegible] [illegible] sempe [illegible] a tergo habet, loco [illegible] [illegible], deprehendor. Et quis vspiam [illegible] oculos Dei [illegible] [illegible]? *Deus videt omnia.* Ergo quaecunque [illegible], *[illegible] deprehendi.*

Pausanias in Corinthiacis refert, Iovis simulacrum [illegible] [illegible], cui triplex in superiori, [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] figmentum. *An non Deus noster* triplices habet oculos, quibus omnia caeli, terrae, maris [illegible], & inferorum vel minutissima perspicit. Augustinus: Oculos, inquit, Dei simul universa [illegible], non abdita locorum, non [illegible] [illegible]; [illegible] futura [illegible] & cogitata, verum & agenda & cogitanda sunt cognita. *Deus videt omnia*, tam praeterita & futura, quam praesentia.

a *In Domit. cap. 14.*

b *Epist.* 111.

§. VI.

Hoc alte animo imprimere, & in laboribus roborat, & in molestiis atque doloribus erigit mirifice. Eo quisque [illegible] laborare solet, quo plures habet & nobiliores sui spectatores. In Hierosolymorum obsidione, nulla praemia Romanos aeque in bellum animare potuerunt, atque Titi Caesaris in bello praesentis oculi. Fidem facit Iosephus his verbis: Romanos hortabatur [illegible] vincendi, & quia vinci non [illegible]. Ante omnia [illegible] Titus, semper, ubique praesens. Nam & inertia, spectante atque [illegible] Caesare, gravissimum facinus videbatur, & [illegible] bene decertasset, testem adesse qui [illegible] [illegible] praemium. Praeterea fructus erat, vel cognosci solum Principi, virtute fortem. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] demonstratum est. En, oculus domini saginat equum: En, oculus Titi magnanimos facit milites, qui etiam viri, ferro, [illegible] [illegible]. [illegible] hoc oculi Titi Caesaris, [illegible] magis potuerunt oculi praesentis ubique

que Numinis. De Iuda Machabæo, eiusque copijs sacra historia hæc prodidit: Erant manu quidem pugnantes; sed Dominum cordibus orantes, prostrauerunt non minus triginta quinque millia, præsentia Dei magnifice delectati a. Victores, quia Deum sibi præsentem fecerant precando. & hæc illis cogitata Dei præsentia, lætam fecitque, sanguinolentos & palantes, vulnera, plagas, vitæ pericula, facilia omnia reddidit. Quod si milites hi inter arma & tympana, inter armorum fragorem, inter vulneratorum, cæsorum morientium clamores & vlulatus, ita sibi Deum statuerunt præsentem, vt eius præsentia magnificè delectarentur: nos quoque vel in turbulentissimis etiam negotijs, præsentia Dei [illegible] velimus. Puella si quæ adeo domina & parentem matrem habeat, similis seruitam [illegible], Neant, [illegible] & oscitans, non temere illam proripiat [illegible] & castigabit: quid agis ignaua? vbi manus, vbi opus tuum? tum illa hic solertè & fugienter, [illegible] & perfunctoriè laborat, quia se solam putat, & a nemine videri: —Sed luna videt, sed sidera cælo, Inter sua acuta — sed vident Angeli, sed videt Deus. Dei oculos non reformidas? non te pudet, spectatore Deo, eò languoris prolapsum, vt instar bruti pecudis, non sentias nisi ad [illegible] & dominum? Respice piger, & si quando humanos [illegible], diuinos saltem oculos timeres: Deus videt omnia, vel alios industriè & feruentes, quàm te languidè & oscitanter laborantem: operosos Deus contemplatur, & castigat ipse animi & decipientem, & eum qui decipitur. b Deus videt omnia. Seneca de hoc non Christianè tantum, sed penè (fas sit dicere) diuinè scripsit. Et epistola sua [illegible] ad Lucilium: Prope est, inquit, a te Deus, tecum est, intus est. Ita dico, Lucili, sacer intra nos spiritus sedet, malorum bonorumque nostrorum obseruator & custos, hic prout à nobis tractatus est, ita nos ipse tractat. Nihil Deo clausum est, interest animis nostris, & medijs cogitationibus interuenit. Deum vbique, & omnibus præsto esse. Obstupesco tamen saepe huic viro in tenebris [illegible]. d Idem: Sic fac, inquit, omnia, tanquam spectet aliquis. Prodest sine dubio, custodem sibi imposuisse, & habere quem respicias, quem interesse cogitationibus tuis iudices. & e Magna pars peccatorum tollitur, si peccaturis testis adsistat. Aliquem habeat animus, quem vereatur, cuius auctoritate etiam secretum suum sanctius faciat. O felicem illum qui non solum [illegible] (aspectus, tactus, omnia testes) sed etiam cogitata emendat! O felicem illum, qui sic aliquem vereri potest, vt ad memoriam quoque eius se componat atque ordinet! Ergo sic viue cum hominibus, tanquam Deus videat, sic loquere cum Deo tanquam homines audiant. Præclarissimè Seneca. Et hoc homo non Christianus scripsit? Pro bone, quibus supremo iudicio respondendum Christianis? Iam conuicti sumus vel mille testibus. Scimus, Deum videre omnia, sed adeo non viuimus, quasi nihil videret [illegible].

a 1. Mach. c. 15. v. 27.
b Ibid. cap. 12. v. 16.
c Epist. 41. init.
d Epist. 25. med. fere.
e Epist. 11. propius finem

§. VII.

Oculos hominum tanto magis obseruamus, quanto minus Dei. Et hoc est, ex mente Chrysostomi, quod nos in tantum rapit. Humanis nos oculis contemplari, sordidissimè [illegible], oculos diuinos negligimus, perinde atque si nullus sit Deus qui nos videat. In fornicatione (ne aliud [illegible] quæram) Deo contempto hominis [illegible], homine præsente nemo fornicaretur, sed pudore hominum, affectus [illegible] vinceretur: at autem Deus videt, & hæc audimus, & longè grauiora. Nonne hoc satis [illegible] esse, quod oculos humanos poterimus fallere? Hinc omnia orta sunt mala, quod in rebus turpibus, nō Dei oculos sed hominum timemus. Nihil est opertum, quod nō reueletur, & occultū quod non sciatur. a Ambrosius tam hic disertus est & [illegible], vt si quis illum conscientiæ sensum retinuerit, non possit non mouere: Deus videt, ait, captus adulterinæ cupiditatis intemperantissimo æstu, qui nollit repugnare suæ carnis appetentiæ, incitatus libidine, tamen sollicitus famæ, erubescens testimonium circa, qui ipsum non cre-

[illegible] erroribus. At quanto magis spectatorum
oculis [illegible] ; [illegible]
[illegible], & pudore [illegible] scelus
deserit. Ah! quanto magis, si consideret spe-
ctare Angelorum oculos omnia atria, portas, mœ-
nia, ecclesias quas spectant Angeli. Homi-
nem veretur peccaturus, Dei præsentiam non
veretur? sed cum ibi dicitur, quia Deus no-
vit occulta hominum; sicco non vis audire,
ne turpius scire quod timens & timens ne
[illegible]. Sed an putas, quod in lupanari te
Christus non videat, quem videt supplicare in-
[illegible] in flagitio te non deprehendat,
quem videt flagitium cogitantem? Sed sit
(quod fieri non potest) quod nequitias tuas
videre noluerit Deus; vidit Belial, vidit legio
dæmonum, qui te inspexerunt. Ne putes quod
[illegible] cellulam [illegible], qui secum habe-
bit conscientiam supplicij. Studet plurimos sui
similes videre, & hæc eius est gloria, quod
plures perdat. Ergo, *quæcumque perpetraris, me-
mento te deprehensum, Deus videt omnia.*

Humanis oculis fucum facere, & (ut Plau-
tus loquitur) glaucoma obijcere, res est facil-
limi negotij: oculos Dei fallere nulla versutia
[illegible] potuit, hoc possit explicabimus apologo
isto: Cervus [illegible] venatores fugiens,
[illegible] est in stabulum. [illegible]
[illegible] locum indulgeret,
quo fugam liceret dissimulare. [illegible] transfu-
gi [illegible]. Cui [illegible] Sic, inquit,
[illegible] & latius &
familiam. [illegible]
bo, ait, [illegible] caput, mo-
[illegible]. Vix [illegible] se recipit &
famulus [illegible], tamen profun-
diore fœno [illegible] non ob-
servat [illegible]. Cervus mirè sibi gratu-
latur, quod famuli oculos fefellisset, iam pe-
nè securior omnem periculi metum ponebat.
Cui mulus [illegible], [illegible] talpam de-
cepisse, [illegible], sed [illegible] tibi, si
venerit herus, [illegible] habet oculos! hunc
si fefelleris, triumphum canas.

Venit & ipse herus [illegible], dumque omnia
singuli lustrat oculo, cornuum [illegible] à fœno
prominens deprehendit, & simul [illegible]
hospitem. Mox complosis manibus, [illegible] in-
clamat. Ita miser carcerem esse sensit, quod
asylum putabat. [illegible] fabulæ ista est (Servi

fum, quamquam mortales [illegible], dominum ta-
men [illegible] solus Deus est. Servorum [illegible]
[illegible] decipere, [illegible]
[illegible] sunt [illegible] fraudem faciunt: dominum,
qui totus est oculus, nemo fefellit unquam.
Scrutans corda & renes Deus b. De quocumque
homine dicitur, [illegible] Deus,
& cordis [illegible] scrutator est verus, & linguæ
eius auditor. c Homo videt ea quæ patent,
Dominus autem intuetur cor d. Ergo, *quæcum-
que perpetraris, memento te deprehensum, Deus
videt omnia.*

a *Matth. cap.* 22. v. 16.
b *Psalm.* 7. v. 10.
c *Sap.* 1. v. 6.
d 1. *Reg.* c. 16. v. 7.

§. VIII.

Rhetoricæ figura est, quæ *Conversio dici-
tur*, hæc quæstiones complures uno re-
sponso diluit. Ea [illegible] Basilius, [illegible] varium quæ-
[illegible] dissolvit. Quærebant Basilij di-
scipuli, quis omnium facillimè & celerrimè
[illegible] in re divina [illegible] pigres-
cimus? quis animus maximè vagatur in precibus?
quis [illegible] ingesta? [illegible] omnium in-
quissimus vel dicendus? Verbo, ad omnia
respondebat Basilius: *Qui non semper cogi-
tat*, factorum [illegible] & cogitationum inspe-
ctorem esse Deum.

Sed denuò quæritur, & qui fieri possit, ut
quis ita animum [illegible]? quis cogitatio-
nes sic cohibeat, ut non evagentur? quis in
omni negotio animi & spiritus, atque sem-
per vegetus sit & alacer, atque in [illegible] & [illegible]? quis tam cautus in moribus ut nullam
[illegible] prodat? quis adeò sem-
per apud se domi sit, ut omnia dicta facta-
que composita habeat, & ad decorum expo-
lita? Unum iterum ad omnia responsum est
Basilij: hæc omnia ei facilia sunt, qui Deum
semper præsentem aspicit. Ecclesiasticus: f Si
non in timore Domini, inquit, tenueris te
instanter, citò subvertetur domus tua. Deum
non timuit qui absentem credit. Idcircò Au-
gustinus: g Deus, inquit, timendus est in pu-
blico, ipse in secreto, procedis? videris, in-
tras? videris. lucerna extincta est? videt te. lu-
cerna ardet? videt te. cubile ingrederis? videt
te. in corde versaris? videt te. Illum ergo ti-
me, cui

[illegible], cui casus est ut videat, & vel timendo ca- [illegible] esse. Cogitatio enim [illegible] [illegible] (ut [illegible] loquitur a) [illegible] & cor hominis [illegible] in [illegible] [illegible]: [illegible] omnis ad [illegible] testimonium publicatur: *Deus videt om- nia.*

[illegible] Imperator, [illegible] horologiis [illegible] factis & [illegible]. [illegible] numerum, & [illegible] [illegible], [illegible] loquuntur hoc [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], ordine collocata, [illegible] spectaculum. [illegible] oculis, ad [illegible] secessit. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] horologio- [illegible] [illegible] Ob- [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] sermone, ad id ho- [illegible], [illegible] [illegible] loquentium, & horum [illegible]. [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] est [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et nos, [illegible] [illegible] [illegible] similimi [illegible]: quando non [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], aut [illegible] [illegible]. Tandem, tandem, [illegible] horologium no- strum, [illegible] loquetur: Oculus Dei non [illegible] [illegible] [illegible], in nos [illegible] [illegible], [illegible] nos [illegible]. Nam, in omni loco, o- culi domini contemplantur bonos & malos; e *omnia videt Deus.* Nunc tempore dissimulat, & hunc [illegible], & illum [illegible] Deus; quid illa, quid ille, quid nos, quid omnes omnino homines cogitant, videt, & tacet. Erit tempus, cum singula [illegible] hic [illegible], hoc fecisti, & hoc & hoc etiam, & il- la [illegible], & tamen f. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Heu, quid tunc miser sum dicturus, quem patronum rogaturus, cum vix iustus [illegible]? Infirmitas, & perditio coram domino, quanto magis corda filiorum hominum g? Si [illegible], [illegible], Deus [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] cogitationes

[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: Quid agis, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. *Ex- go, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: Deus videt omnia.*

a In quod. [illegible] [illegible].
b Eccle. 27. v. 4.
c [illegible] ad [illegible] Deus
d Eccle. 42. v. 18.
e Prou. 15. v. 3.
f Esai. 59. v. 11.
h Prou. [illegible] 15. v. 11.
i [illegible] [illegible] [illegible] cap. 24.

§. IX.

ÆDES Falsae mala [illegible] PATER, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] ego. ÆDES. Vnde [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] Christianos [illegible] [illegible]? an nondum omnia credunt, quae de Deo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? PATER. Credunt [illegible]; [illegible] [illegible], nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] credant. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], per [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] ille, oculos, [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible]. [illegible]; [illegible] similimi qui Deum [illegible] [illegible] esse credunt, sed [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] oculos con- [illegible], & quia [illegible] [illegible], [illegible]: tales, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], Susanna, [illegible] [illegible], *ex- [illegible] in concupiscentiam eius, & euerterunt sensum suum, & declinauerunt oculos suos, ut non viderent coelum, neque recordarentur iudi- ciorum iustorum.* a

Dauid Salomoni filio, hoc ipsum grauissime commendabat: Tu autem Salomon, inquit, fi- li mi, scito Deum patris tui, & serui ei corde perfecto, & animo voluntario. Omnia enim corda scrutatur dominus, & vniuersas men- tium cogitationes intelligit. Si quaesieris eum, inuenies; si autem dereliqueris eum, proiiciet te in aeternum b. Contio, regum maxime di-

gustibus. Sed Salomon paternæ disciplinæ immemor, alienigenarum mulierum libidines affectatus, eo deliriis & impietatis prolapsus est, ut Deum patris sui coeperit deserere. Ita cuiuscunque placent aliena, ut animula displiceat propria. Hæc vitæ labes mihi est, quod Deum aut nostra non videre, aut facilè condonaturum ista, stultè & impudenter persuademus. O tenebras humanæ mentis! Oculus est qui videt omnia, & à nemine videtur; in lucem olim producet quæcunque arcana & abdita. Hic Oculus ostendet quos mortuos nocte sepelierit Tobias. Hic oculus monstrabit, quos palàm, quos clam sepelierit Herodes. Hic oculus pandet Orbi, quis Nicolaus ille fuerit, qui furtivis beneficiis, pudicitiæ periclitanti alienæ subvenerit. Hic oculus humano generi prodet, non à Iosepho dominam, sed à dominâ Iosephum ad flagitium fuisse invitatum. Oculus ille declarabit, Elisabethæ Virginis regiæ filiam, in abdito hortuli angulo, sub olivæ umbra caput lavisse. Secretissima omnia ad Solem producet hic Oculus. Res nunc in Orbe sæpe geruntur inæqualissimè, subinde etiam iniquissimè: illi sicut fecerant, & accusant illos: veri crimina dantur, veræ censura inferuntur, corvi delinquunt impunè, columbæ mulctantur, non latebit; non est occultum quod non manifestetur, nec absconditum quod non cognoscatur, & in palàm veniat. Ideò Christus: Et Pater tuus, inquit, qui videt in abscondito, reddet tibi d. Ergo, *quocunque perrexeris, memento te deprehensum*, *Deus videt omnia*. Non præterit illum omnis cogitatus, non abscondit se ab eo ullus sermo e. Verùm ò hæc nulla nos oculorum capiat oblivio, certa memoriæ sustentacula sunt signa, quæ quotidie moneant: seu sit imago cubiculi, seu dictum illustrius muris inscriptum, seu pars vestis aspectui exposita, seu digito insertus annulus, seu quotidianum illud sacerdotis in sacro: *Dominus vobiscum*. Quidquid illud sit, monendi simus assiduo, Deum ubique præsentem *videre omnia*. Addo clausulam viri docti, & sancti Martyris Severini Boëthii, qui aureum illud de Consolatione Philosophiæ opusculum his ipsis verbis consignavit: Magna vobis est, si dissimulare non vultis, necessitas indicta probitatis, cum ante oculos agitis, iudicis cuncta cernentis f. Aut [illegible], aut hæc meditare: *Deus videt omnia*.

a Dan. c. 13. v. 5.
b 1. Paral. 28. v. 9.
c Ibid. cap. 8. v. 17.
d Matth. cap. 6. v. 18.
e Eccli. cap. 42. v. 20.
f Lib. 5. consol. phil. fine libri.

CAPUT XI.

Numen INCONTINENTIÆ antidotum, Numen ÆTERNITATIS supplicia.

HIc flere mallem quàm loqui. Quidquid dixerimus, minus erit quàm dicemus; verbis non assequemur, sed nec cogitationibus quidem, inexplicabilem illam damnatorum Æternitatem. Scio multos & multa de damnatorum tormentis scripsisse, sed vana est scriptio, inanis est omnis lectio, ubi non est attenta & profunda cogitatio. Legimus ista, audimus talia, credimus posita, cogitamus futura, hæc omnia brevi evanescunt, nisi ea vigilantissimè mente sæpius expendantur, & imaginationi firmè infigantur. Eheu quàm multa sunt, miserorum infanda supplicia, quæ hic mihi, Æternitatis ubique meditandæ suspiciam, compendiario ordine.

PRIMUM.

SUpplicium Inferorum, tremendum,
INFANDUM,

TENEBRÆ. Primus hic cruciatus est; & maximus omnium, & verè infernalis. Sed audi quas ego tenebras dicam. Deum posse aspicere per totam Æternitatem, ô quantum erit liquidissimæ voluptatis! hominem formosissimi intueri, aliquam parit voluptatem, quæ nos ad amorem trahit. Crede iam Deum, ut potest, infinitè formosiorem, quàm sit homo vel formosissimus in Orbe; quàm ille infinitè spectatoribus suis amorem provocabit; hunc tu mihi homunculum vincam cum Angelo, Angelum, imò Angelos omnes cum Deo: omnique infinita pulchritudine confer, et quid iam finis omnis pulcherrimorum florum, hominum, Angelorum, & rerum omnium, pulchritudo, ad Dei pulchritudinem collata non est, & meræ tenebræ, & deformis caligo. Ah

ego. Ab huius ergo immensa pulchritudinis aspectu cælestis, ad hoc æternum, incomparabile, infinitum, incomprehensibile [illegible] est. Et hoc Theologi, pœnam damni vocant. Chrysostomus mille gehennas [illegible], quàm se à Deo reijci. Verba illius [illegible], hæc sunt: a Nam autem, quod plurimi [illegible] tantùm gehennam, ergo [illegible] gloriæ amissionem, multò amariorem [illegible] gehennæ dico esse supplicium. quàm [illegible] intolerabilis [illegible]. Et [illegible] etiam gehenna, quis nesciat, & [illegible] supplicium [illegible] non [illegible] tamen si mille aliquis ponat gehennas, nihil [illegible] est, quale est à beatæ illius gloriæ [illegible], exosumque esse Christo, [illegible] audire ab illo: non noui vos. Est enim [illegible] vultum [illegible] mansuetudinis pietatisque plenum, [illegible] videre, & illos placidissimos oculos nequaquam nos aspicere [illegible]. Quid ergo [illegible] esse potest, quam horrendum illud [illegible], venite, [illegible]: Discedite [illegible] damnati, sic appellantur: Discedite à me maledicti: [illegible] & impudicæ. Ah, quàm non capimus hoc inspirati [illegible]. Ah, quàm non capimus hoc [illegible] supplicium, & interiores (sic vocantur) tenebras, quæ intelligentiam, voluntatem, memoriam horrisone [illegible]. Quicquid memoria [illegible] repetunt, affliget, quicquid cogitationi intellectus, malum erit & execrabile, & tormentum cogitatio [illegible] obstinatione sua [illegible] quod Deus: ita ipse semper sui malignorum [illegible] pœnam. Verè Augustinus: Excruciabuntur, [illegible], superati tenebris, [illegible] interiori lumine. O tenebræ formidandæ.

Hic, carceres illæ tenebrarum, de quibus clarè Vermius: Ioannes, [illegible], servum [illegible] in tenebras exteriores c. Et hæ, densissimas illas Ægyptiorum tenebras longè superabunt. Si quid lumenis [illegible] damnatis, [illegible] ad pœnam erit, vt videant, [illegible] plus [illegible], [illegible] cogantur [illegible] solamen [illegible], sed supplicio. O æternam tenebrosam, & opacam mortis caliginem! ô terram miseriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis & nullus ordo, sed

sempiternus horror inhabitat d. Ita [illegible] libidinosi [illegible], ad [illegible] ipsos aliud damnare, & [illegible] [illegible] exhibere. [illegible], quoniam Deum [illegible].

a In cap. 7. Matth. hom. 24.
b Matth. cap. 25. v. 41.
c Matth. c. 8. v. 12. idem Matth. c. 8. v. 12. & c. 22. v. 13.
d Iob c. 10. v. 22. & 23.

SECVNDVM.

FLETVS, & STRIDOR DENTIVM: vlulatus & mugitus horribilis, lamentabilis. Post oculorum tormentum, sequitur aurium. Proponat hic sibi omnes [illegible] cruciatus, clamores hominum, [illegible] bestiarum, fragores tonitruum, [illegible] aquarum, & quicquid in odium potest aures adducere, id nempe damnatorum fletus superabit. Apertissimè prænotauit Christus: Ibi erit fletus, inquit, & stridor dentium, a multi enim sunt vocati, pauci verò electi. Hic damnatorum fletus, vlulatus, mugitus velut pecudum ex acerbissimo dolore prorumpet, qui vel saxis pectoribus desperatissimam hanc comploratione [illegible].

His odiis atque modulis, miserorum illorum aures assiduè torquebuntur. Assiduus horum musica erit stridor dentium à nimio frigore. Hæ vices erunt aquæ [illegible], [illegible] algore. Hic omnis doloris [illegible]: Ad [illegible] transibunt ab aquis niuium b. O [illegible] febrim [illegible], quæ nullam habet declinationem! Sempiternus hic horror inhabitat. Terror, tremor, ploratus, [illegible] vndique opprimet [illegible] illos. Et quia hoc non aliquot annorum centenis, non vicenis solùm aut quinquagenis, sed etiam [illegible] annorum millibus [illegible], idcirco Iobus sempiternum horrorem commisit. Accidit [illegible] quandoque non [illegible], quàm [illegible] [illegible] dolore [illegible] punctus, [illegible] plumas, transfigi: & quàm in [illegible] horas [illegible], quàm [illegible] expectat [illegible], qui [illegible] & quid [illegible], [illegible] dolorum [illegible], quæ mille noctes dolorum plenissimæ ad illam sint [illegible]

tormentorum in Orco, vbi mors, vbi [illegible] & dolor sempiternus? Ah! quam tremendum est incidere in manus Dei viuentis! e O [illegible] in manus & brachia Christi Domini, in [illegible] [illegible], quicquid ad hoc temporis [illegible] admisistis, [illegible] horrendum est, in manus Dei viuentis incidere.

c Luc. c. 13. v. 28. Matth. c. 13. v. 42.
d Ibid. c. 24. v. 51.
e Ad Hebr. c. 10. v. 31.

TERTIVM.

FAMES, & SITIS incredibilis. Vbi culpa, ibi poena. Quanta à gula [illegible] malorum, hoc [illegible] acerbissimè luendas! [illegible] epulo [illegible] linguam [illegible] catenae; Gemitus, exclamat, in hac flamma, a & vel extremi digiti stillam linguam refrigerare postulat. Non dulcem [illegible] plenam petit, sed guttulam, illam tamen non impetrauit. En, eo [illegible] epulonem illum gulo, vt non calicem, sed digiti extremum, non Falernum, sed aquae guttam, non [illegible] nobilem, sed Lazarum mendicum flagitaret. Haec tamen ei negata venia. Ita nempe [illegible] illis praecisa est, quae aeque vel [illegible] vel oculos [illegible] damnati, [illegible] à dolore [illegible] est vel minima. Velut qui in mare lapsus est, vndis [illegible] neque inuenit vbi pedem figat, frustra iactat brachia, [illegible] aquam [illegible] capiat, [illegible] sic [illegible] tormentorum pelago submersi, nullam [illegible] spem à tormentis effugiendi [illegible]. Nihil est [illegible] quod famem aut sitim mitiget. Recepistis, ô miseri, bona vestra, in vita vestra. Nil vobis debetur amplius, nisi tormentum, idque aeternum. Olim epulati estis, [illegible] Propterea haec dicit Dominus Deus: Ecce serui mei comedent, & vos esurietis: ecce serui mei bibent, & vos sitietis: ecce serui mei laetabuntur, & vos confundemini: ecce serui mei laudabunt prae exultatione cordis, & vos clamabitis prae dolore cordis, & prae contritione spiritus vlulabitis. b Vocem [illegible], sed surdis, [illegible] supplicii horrendi: Nemo audijt: vocaui & non respondistis, [illegible] & non audistis, & faciebatis malum in oculis meis, & quae nolui, elegistis. c Nunc longa, nunc aeterna fame [illegible], sed breuis [illegible] digerenda est: voluptatem [illegible] perpetua [illegible]. Nimis [illegible] est, hunc [illegible] velle. Post tale prandium, talis coena sequitur; [illegible] satietatem [illegible], [illegible] torquentur [illegible]. Ergo gulae debetur [illegible]. O Deus! [illegible] profectò [illegible], qui [illegible] cogitat.

a Luc. cap. 16. v. 24.
b Isaiae c. 65. v. 13.
c Isaiae 65. v. 12.

QVARTVM.

FOETOR intolerabilis. Omnes [illegible] peccatis [illegible] Olim, pluit Dominus super Sodomam & Gomorrham sulphur & ignem. a His [illegible]. Igni [illegible] ardor, maximus foetor [illegible]. Qui ergo lasciuia carnis [illegible] ignis & sulphuris [illegible] pluet super peccatores laqueos: ignis, sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum. [illegible] libidinosis & impuris supplicium [illegible] Quantus est [illegible] & quantus erit [illegible] damnatorum [illegible] Apocalypticus ille Angelus, [illegible] illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure b. Ite iam, Christiani, & delicijs [illegible] Et quid [illegible] Ah, sapiamus, dum licet, ne [illegible] aeternitas.

a Genes. c. 19. v. 24.
b Apoc. cap. 21. v. 8.

QVIN-

QVINTVM.

[illegible]

[illegible] , & tunc definientes dolorem sentiet [illegible] ; Nemo potest valde [illegible] de dolore, & diu, nisi apud inferos. Sic enim [illegible] , vt dolorem aut tolerabilem [illegible] aut breuem faceret. f In gehenna & inferno [illegible] est dolor , simul & longissimus, nunquam desiturus, æternus. Ignis eorum non extinguetur. g

a Matth. c. 13. v. 42.
b Matth. c. 13. v. 42.
c Marci cap. 9. v. 49.
d Luc. cap. 3. v. 7.
e Matth. c. 25. v. 30. & 41.
f [illegible] epist. 76.
g Isai. c. 66. v. vlt. [illegible]

SEXTVM.

LAMINA CONSCIENTIÆ miserabilis. Vermis eorum non moritur , affirmat Esaias a. Ipsissima verba consignat hoc Christus: Vbi vermis eorum non moritur, & ignis eorum non extinguitur. b Et hoc ipsum praecedentibus (vt id itaque noster capiat) [illegible] repetit: Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Res hæc damnatorum conscientia, velut rabides canis assiduo [illegible] & morsu, in desperatissimam rabiem [illegible] miseros. Iusta omnia illa, scelerum [illegible] conscientiæ [illegible] , sua cuique conscientia [illegible] : En , perdidisti [illegible] , inter iocos & lusus perdidisti [illegible] , potuisses esse felix æternum , modo [illegible] : leui ac leui labore beatam immortalitatem tibi parasses , sed noluisti. En , [illegible] , pro caducis voluptatibus & [illegible] , & [illegible] , immensas vendidisti voluptatum [illegible] . [illegible] , tua tibi cara quam cælum [illegible] erat. Sentis iam, quas delicias [illegible] ? [illegible] , nihil [illegible] , sed tua [illegible] & ipsa [illegible] culpa. En, [illegible] , vt delectatiunculas [illegible] aliquamdiu [illegible] , [illegible] omnia. Procul nunc a te honores, [illegible] , voluptates beatorum , ad quas [illegible] tibi via intercepta est. A cæli delicijs [illegible] , quia esse voluisti. Hæc [illegible] tibi [illegible] parauerat , in hos [illegible] in præcipitasti [illegible] , sed [illegible] tuo [illegible] . Desperasti plorat paradisi gaudia tu [illegible] , in te perditis. Acerbissimus dolor , [illegible] , [illegible] negligentiam [illegible] negligentia. [illegible] ? Tu tam ipse tibi [illegible] . [illegible] beatissimus iam esses, modo esse voluisses. Facili opera cælum emereri [illegible] : sed differendo , & negligendo , hoc [illegible] , [illegible] & [illegible] , [illegible] nunquam [illegible] . Nulla hic libertas , nulla salus : [illegible] , nullibi, æternum desperaturus, æternum [illegible] , & ad mortem nullis [illegible] . Tu vnus & solus , omnium quæ pateris tormentorum caussa es. Damnatus es quia damnari voluisti : à vultu Dei proiectus es, quia te ipsum abstulisti. Non aliena, sed tua culpa perijs ; æternum pereuntes. Hæ [illegible] conscientiæ , sed [illegible] & acerbæ. Dum viuimus , oblitus conscientiæ morsus [illegible] , aut desinimus, [illegible] legendo , nunc colloquendo, nunc dormiendo, modo laborando, modo hilarius [illegible] . Sed apud inferos non [illegible] , non quies , nulla lectio , nullæ commessationes , nulla consolatio, [illegible] conscientiæ vermis [illegible] conrodet. In se ipsos [illegible] damnati, & [illegible] ; [illegible] ipsis [illegible] hanc cantilenam [illegible] ; O tempus , & o dies [illegible] , quo [illegible] , nunquam [illegible] æternam! O [illegible] nos, & [illegible] , [illegible] & auribus, libidini [illegible] , & [illegible] exempla [illegible] ad [illegible] . Hæc propter [illegible] , & [illegible] ad mortem, hac [illegible] hanc mortem æternam! Quid nunc iuuant [illegible] quæ fallacissimo [illegible] obiectationem putaram non sine dolore [illegible] , voluptas omnis [illegible] , & [illegible] . Et quantum ea fuit [illegible] , aliquot [illegible] , quid facient [illegible] cum his [illegible] comparata æternis ? [illegible] solum [illegible] voluptatis. Quis nos iam [illegible] fascinauit, vt hæc [illegible] ! O si annis singulis vel semel [illegible] ! O vel [illegible] Æternitatem fuisse perpendissemus! O vel [illegible] , o vel [illegible] cessisset! Sed frustra sunt hæc vota, actum est, spes omnis præcisa est. Maledictus ergo dies quo [illegible] , maledictus Deus à quo [illegible] &c. Hic [illegible] calamum, & infandas blasphemias [illegible]

ternitas sub Orcum. Hoc iterum repeto, Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Memor sapiat, & timeat, quisquis hæc supplicia formidat.

a Isaiæ 66. v. 24.
b Marci c. 9. v. 44. & 45. & 49.

SEPTIMVM.

LOCVS, & SOCIETAS detestabilis. Locus ille à sede beatorum immenso spatio remotus est. Clamat ex alto Abrahamus: Inter nos & vos, Chaos magnum firmatum est, vt hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare a. Extatque Abraham in cœlo [illegible] degebat.

Conclauia non cubicula, sed nec ergastula, qualia nostra. Orcus habet sepulchra eorum, domus illorum in æternum b. Nec alter illic habitatio vel [illegible]. Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno c. O sepulchrum [illegible] hæc illius [illegible], hoc baldachinum, & arcus, & arcus triumphales, hoc balnea, hæc theatra, & palatia. His tamen habitant non soluti & liberi, sed vincti & ligati. Christus imperat: Ligatis, inquit, manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores d. Non ambulare, sed nec mouere se patiuntur damnati quo volunt, manus pedesque vincti, & velut [illegible] ambulant [illegible] ipsos pabulum. Quantum tormentum est ægroto, febri [illegible], & loco se mouere non posse? Quod supplicium illud fuit Marci Arethusij [illegible] martyris, qui arctissimè colligatus, & perunctus melle, ad ardentissimum solem expositus est [illegible], muscarum, culicum, vesparum morsibus sic pungendus, vt [illegible]. Sed, ô Christiani, [illegible] ad illos infernos. [illegible] & hunc tormento [illegible] solabitur martyrem & [illegible] temporis quo hæc passurus, & perennitas gaudij quod in cœlo consecuturus. Sciebat [illegible], id quod in præsenti est tribulationis nostræ, & leue, & momentaneum esse. Ita [illegible] Domini, & quo plus doloris sentiebat, hoc maiora præmia sperabat. At vero damnati nil prorsus [illegible] habent, nec à præsenti tempore, nec à futuro loco. Vbi [illegible], illic semper [illegible], ab quo in æternum [illegible]. Accedit consortium execrabile: Apud superos, felicitatis pars magna est, inter Angelos degere: apud inferos, pars magna infelicitatis, inter diabolos ardere. Hoc [illegible] lex est, vt [illegible] illos & hostes [illegible], quos [illegible] & amicos [illegible] fuerant [illegible].

a Lucæ cap. 16. v. 26.
b Psal. 48. v. 12.
c Lucæ cap. 16. v. 22.
d Matth. cap. 22. v. 13.
e Refert S. Greg. Naz. orat. 1. in Iul.

OCTAVVM.

DESPERATIO extrema bonorum omnium. Beatitudo, compendium est omnium gaudiorum, sic Orcus suppliciorum & dolorum omnium [illegible] est, & epitome. Quicquid vspiam acerbum, [illegible], [illegible] est apud inferos [illegible]: quicquid vspiam est [illegible] gaudij, voluptatis apud superos [illegible] delicias reperies. In orbe nostro nullum tam grande malum est, cui non aliquid possit esse [illegible]: nunc ratio, nunc tempus, nunc mensa, & [illegible], nunc amici, nunc [illegible], nunc [illegible] spes [illegible] quidam [illegible]. In Tartaro portæ [illegible] omnes [illegible] sunt [illegible]. Operta illis neque è cœlo, neque è terra, [illegible] præsentibus, [illegible] oculos [illegible], [illegible] & [illegible] & [illegible]. Vere, [illegible] dolores mortis a. Vere, [illegible] & dolorem [illegible], & [illegible] ac multiplicem, [illegible] supplicium.

Nemo sibi [illegible] exemplum [illegible]. Hæc [illegible] caro [illegible]. Hæc caro, corpus illud, [illegible] quam Deo templa [illegible], [illegible] ac [illegible], [illegible] & [illegible]. [illegible], si balneis calidis ad voluptatem, vel cum vita aut pudore pericula fuge-

[illegible] ad [illegible], *præparata est Tophet profunda, & dilatata ; nutrimenta ejus ignis & ligna multa, flatus Domini sicut torrens sulphuris, succendens eam* b. Hanc carnem, si commodo & deliciis [illegible] [illegible], si nulla [illegible] superbierit, [illegible] & vermes [illegible]. Hæc caro, si [illegible], si somno [illegible] sic [illegible], ut [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible] dies, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Hæc caro, si [illegible] ac [illegible] impudicis & libidinosis se oblectavit, [illegible] tunc [illegible] commotione, tristitiæ, convulsionem, non ad [illegible] modulatam ; sed ad [illegible] [illegible] [illegible]. Hæc caro, si ebrietati, & comessationi se mancipavit, si [illegible] [illegible], [illegible] fame [illegible]. Hæc caro, quæ [illegible] [illegible], turpitudinis & iniquitatis [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], nullam [illegible] aut pulchritudinis [illegible] [illegible], [illegible], terribilem Behemoth, [illegible] Leviathan, [illegible] & [illegible] [illegible] oculis spectabit. Hæc caro, quæ florum delicias, & odorum illecebras [illegible], [illegible] [illegible], sulphureisque [illegible] [illegible]. Hæc caro, quæ aures [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible] vero [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Io & Euge, [illegible] & [illegible] perpetuam [illegible]. Hæc caro, quæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Hæc ipsa caro, & non alia [illegible], per singula quæ [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible]. Per quæ quis peccat, per hæc & punietur. Et pro [illegible] peccati, erit & plagarum modus.

a *Psal. 1[illegible].*
b *Isai. 30. v. 33.*
c *Eccli. cap. 19. v. 3.*
d *Sapien. cap. 11. v. 17.*
e *Deut. c. 25. v. 2.*

NONUM

ÆTERNITAS, nullius intelligentiæ comprehensibilis. Hæc vox [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible]. Æternitatis consideratio, tam [illegible] est, ut in [illegible] [illegible] [illegible] videatur. Observat tamen [illegible] Seneca, & [illegible] Quemadmodum, [illegible] spiritum [illegible] clariorem sonum reddit, cum illum tuba per longi canalis angustias tractum [illegible] [illegible] effudit. Sic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] arcta [illegible] efficit. Eadem [illegible] [illegible], [illegible] percutiunt, quamdiu [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ; eadem illa sententia velut [illegible] [illegible] [illegible]. Sed [illegible] [illegible], & [illegible], quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qua [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Audite vocem Æternitatis [illegible], quam [illegible]. Lege, [illegible], lege lege. Nunquam [illegible] [illegible] [illegible], nec scribuntur, nec leguntur, nec cantantur, nec [illegible]. P [illegible]. Lege : [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible].

a *Senec. epist. 1[illegible].*

LACRYMÆ ÆTERNITATI SACRÆ.

I. E*Heu! quid hoc? ter æstuat,*
Elinguat ora [illegible].
Genarum [illegible] [illegible],
Horrorque [illegible] artus.
II. *[illegible] [illegible] per lumina,*
[illegible] natant in undis.
Has lacrymas, hæc flumina
Vox [illegible] [illegible].
III. *[illegible] vox, horrenda vox,*

Infert malum minacem,
Quod nulla lux, quod nulla non
Quod astra nulla claudent.
IV. Feruens, sed non ferens,
Immoriturque ferro,
Grassatur [illegible] pectora
Per ossa, per medullas.
V. ÆTERNITAS, est illa vox
Vox illa fulminatrix,
Tonitruis minacior,
Fragoribusque cœli.
VI. ÆTERNITAS, est illa vox
Meta carens & ortu,
Mortalium quæ pectora
Ad [illegible]
VII. Hæc vox [illegible] Cæsares,
At [illegible] [illegible],
Hæc ultra [illegible]
[illegible]
VIII. Hæc multis [illegible] condidit,
[illegible] multis [illegible]:
[illegible] tempora,
Et [illegible]
IX. ÆTERNITAS, ÆTERNITAS
Me laniat, necatque.
ÆTERNITAS, ÆTERNITAS
Me torquet atque mactat.
X. O tempus absque tempore,
O finis absque fine!
Perennis hæc ÆTERNITAS,
ÆTERNITAS perennis.
XI. Descende sic ad Tartara
Non ut [illegible] flammis,
Sed mente flammas pensita,
Ut caueas ab illis.
XII. Voluuntur [illegible] ignibus,
[illegible],
Passimque [illegible],
Omnes [illegible] pœnas.
XIII. Aspides & viperas
Vibrant ore [illegible],
Et Scorpios, & [illegible],
Et [illegible].
XIV. Misto [illegible],
Vitamque [illegible],
Mista [illegible],
Æternumque [illegible]:
XV. [illegible]
Caldas [illegible],
Venena multa [illegible],

Passim, Stygemque [illegible].
XVI. Quam [illegible] sartagine
Frigus, [illegible],
Regique [illegible]
Vel [illegible]:
XVII. Tenebræ, abyssus, sulphura,
Fumosa, [illegible],
[illegible],
[illegible].
XVIII. Et sæculis has perferent
Mille, aliisque mille,
Dum [illegible],
[illegible].
XIX. Tormenta nulla [illegible],
Quæ [illegible],
ÆTERNITAS, ÆTERNITAS
Versat, [illegible]
XX. Hæc [illegible], Hæc carcere
Facit, [illegible],
Angelique pœnas in [illegible],
Concupiscentiæque flammas.
XXI. Non quod est ÆTERNITAS,
ÆTERNITAS perennis!
Non certa, [illegible], sæculum,
[illegible].
XXII. Sed mille sunt [illegible] millies
Millena secla [illegible],
Cum clauditur orbem [illegible]
Ordiatur orbis orbem:
XXIII. Sic itur in perennia,
Cursu perennitatis,
Æternitatis secula:
Sic itur, non reditur.
XXIV. Nam finis est exordium,
Exordiumque finis:
O vita morte tristior,
O mors, sed absque morte.
XXV. I, moribunde, mens ad inferos,
Sed inde non redibis;
I, [illegible], I, [illegible],
Perenne sic perilis.
XXVI. Descensus est procliuissimus,
Ascensus inde nullus,
Quos [illegible] tartari
In Tartaro manebunt.
XXVII. Relatus inter cælites
Hos inter usque plaudet,
Rescriptus inter inferos,
Hos inter [illegible].
XXVIII. Hos finis nullus gaudia,

Palmasque permutabit;
Nec suas villas laetitiae
Abstergit, aut lenabit.

XXIX. *Sed illud Orci pabulum*
Ardebit hoc perenne,
Perennes cum torroribus
Et sitiet, & dolebit.

XXX. *Viuant beati milites,*
Viuant, canant, triumphent,
Plorent Stygis catharmata
In ÆTERNITATEM.

XXXI. *Ad astra, ad astra tendite,*
Non semper hoc patebunt;
Nunc sunt adhuc induciae
In morte finiendae.

XXXII. *Ferae Canes, cum Cerbero*
Genate, vel latrate.
Ad Castitatis regiam
Soli vocantur Agni.

XXXIII. *Valete feras, Fornicibus*
Prandebitis in morte;
Paratur istud candidis
Conuiuium columbis.

XXXIV. *Sed dum beatos hospitat*
ÆTERNITAS *sagina.*
Exclusa turba prandio
Quid rodit in culina?

XXXV. *Micam famis, guttam siti,*
Sed guttam regalit;
Celum tamen gulosulus
Hanc spectaculum negabit.

XXXVI. ÆTERNITAS *perennibus*
Pincernas lacrymarum,
Has praeter vndas fontibus
Nec guttulam propinat.

XXXVII. *Hoc, hoc bibent, quod fleuerint,*
O arida bibentes!
Nam quis propinquam lacrimis
Siccanitur ad cantinam?

XXXVIII. *Sed lacrimarum fontibus*
Succedet vrna fellis,
Non vnam nunquam ad vltimum
Exhauriendo fundum;

XXXIX. *Fellis bibent plus quam volunt,*
Vegat Medimperator,
Et ingerit nemini fellis;
Ah, flammis sitientes!

XL. *Haec sola Bacchanalia*
Sunt longiora vero,
Bibere abire non licet,
Cur symbolum dedisti?

XLI. *Conuiuiolum istoram*
Nunquam relinquet hospes,
Nil arma campanae longis
Vndisfragis volabit.

XLII. *Nec prima mensa tollitur,*
Nec ponitur secunda:
Frixum fetor, omnium tamen
Promulsidem absolut:

XLIII. *Aeterna Liberalia*
Dat Liberalis Orcus;
Modo mala Liberalitas!
Mala Liberalitas!

XLIV. *Protrahuntur improbum*
Cana carne carnificum;
ÆTERNITATIS *vltimum*
Crai terras non videbit.

Ah! Æternitas! & quis id non dixit, capit sed laborat capere: ille immortali memoria dignissimus Godefridus, Bambergensis & VVirzbergensis Praesul, quem saepe dixi mors, ille vanus ea millibus, & paene solum expisse videtur, quid sit *Æternum*, cum Æternitatem assiduè meditere, dicere solebat: Omni momento sto ad ostium Æternitatis. In cubiculo enim pictas, sculptas, cera fictas, terreas etiam effossas cadauerum caluas habuit, per omnia conclauia quae habitabat, sic dispositas, vt certissimae mortis, & sequentis post hanc Æternitatis nunquam fieret oblitus.

Legisti libellum de Æternitate: tremendum est, quod ille asserit, & tamen verissimum est, nec negari potest. Si rectè memini, haec habet ad verbum: Cogita mille cubos mille millionum annorum, hoc est, millies, millies, millies, millies, millies, millies millies, millies millenos millia annorum (tam horribile hoc cogitatu est quam facile pronunciatu.) Cogita ergo tot annos in igne transigendos: simul tamen etiam cogita, hoc enim temporis spatium, esse duplicatum, triplicatum, esse centuplicatum, nec principium quidem esse Æternitatis: post tot enim annorum inuolutum tempus, needum incepisse dici poterit Æternitas. Adeste, nisi haec cogitatio sensibilis non reddat, peccatores, sana mentis chalybe sumus: sed cum mouet, quam iam mouerit aeternitas, immensa illa, interminata, sine fine, perpetua, stupendissima, nullis nec innumeris definita saeculis. Quandiu

diu viuet Deus tamdiu morietur damnatus. Sed ô mortem immortalem, ô etiam singularem! nescio quo te nomine appellem. Vitane an mortis? Et Vita es, cur crudelius malis afficis? si Mors, cur crudelitatem tuam non finis? [illegible] te dignabor nomine. Et Vita & Mors habent quippiam boni: in vitâ requies, in morte terminus est, solatio sunt hæc duo in malis omnibus. Tu verò nec requiem habes, nec habes finem. Quid igitur es? & vitæ mihi es, & mortis: à morte cruciatus habes sine fine, à vita immortalitatem sensus sine requie. O Æternitas damnatorum, ô mare amaritudinum!

Nec tamen Deus ullius crudelitatis est arguendus, quod peccato lethali vel vnico, supplicium decernit æternum. Deus, quia mitissimus, miserorum cruciatu non pascitur, quia tamen & iustissimus est, impiorum supplicijs non placatur. Factus est malo dignus æterno, qui in se bonum peremit æternum. Peccata debent in interitu æterno à facie Domini, & à gloria virtutis eius. Iurisconsultorum scitum est: [illegible] pecunia non liberat soluentem. Pœnitentia, pecunia est soluendis debitis apta: tamdiu durat pretium huius monetæ, quamdiu [illegible] vita. Hoc finito, pœnitentia omnis inutilis, [illegible] est pœnitentia. Apud inferos est quidem pœnitentia, sed [illegible] vera, [illegible] nimis, & plena blasphemiæ & furoris. Nec mirum damnatos semper torqueri: continuè blasphemant, & sic quasi semper peccant, semper ergo plectuntur: dum [illegible] corrigi noluerunt, semper peccarent, si semper viuerent, ergo iam semper puniendi, æternum cruciandi. Voluissent [illegible] sine fine viuere, ut possent sine fine peccare. Ad iudicantis ergo iustitiam spectat, ut nunquam careant supplicio, qui, dum viuerent, nunquam voluerunt carere peccato. Quid viri dixerint, scimus: Venite, fruamur bonis, [illegible] poculis [illegible] ubique [illegible] Hæc viri loquebantur. Quid vero iam [illegible] ad inferos deiecti [illegible] sunt voces: O Æternitas, inter intolerabilia omnia, intolerabilissima! O Æternitas cœlestis, breui tempore, leui labore redimenda! O Æternitas tartarea, sola [illegible], & spurca voluptate quæsita! O Æ-ternitas [illegible], & [illegible] quàm facile te vitassemus, si te sapienter cogitassemus! O Æternitas modò [illegible] millies millia annorum, [illegible] cœpta! O Æternitas [illegible] desperatissima [illegible]! O Æternitas, [illegible] tormentorum [illegible] tormentum, Æternitas!

Quis, ô Æternitas, [illegible] hunc capere, quis [illegible] digne disserere possit? [illegible] nulla [illegible] omnes, quin & ipse hic [illegible] cogitationes.

Æternitas, ô mi Deus, [illegible] in flammis viuere! non conspectu [illegible], [illegible] doloribus excruciari æternùm, ah æternùm! Heu insaniam [illegible] hominum! quàm volucri [illegible], ô quàm doloroso [illegible] venenum [illegible]! ita velut [illegible] voluptatum [illegible], [illegible] Æternitatis [illegible], velut per [illegible] nosmet in [illegible] barathrum, in [illegible] Æternitatis Oceanum.

In vanissimam gloriam, in aurum, in Venerem [illegible], & illos ignes, illos Æternitatis rogos, heu non cogitamus! Nullus est, heu nullus est, qui recogitet corde. a Æternitatem, si [illegible] semper, [illegible] assiduè cogitemus, Æternitatem.

a *Hier. c. 12. v. 11.*

CAPVT XII.

DICTORVM DE TRIVMPHANDA INCONTINENTIA EPILOGVS.

Horribile dictu est, quod sanctissimus Rhemensis Præsul Remigius, de Incontinentia & Libidine pronunciauit: Demptis paruulis, inquit, ex adultis, propter carnis vitium, pauci saluantur. Considera iam mihi orbis [illegible], & [illegible] totum [illegible] hoc Æternali igne ardere. Vix est [illegible] quod plures [illegible] humano generi, quàm hoc libidinis & Incontinentiæ. Hydra est, aut draco, [illegible], nec septem tantum

[illegible], sed nouem capitum; ad singula ubi [illegible] monendo.

I. C.

Libido & [illegible] vitium est IMMVNDITIÆ. [illegible] pellat, [illegible] & [illegible] hic [illegible] est, [illegible] Si semel hanc [illegible] receperis, [illegible] nulla [illegible] sunt. Nunquam [illegible] voluptas, plurimam [illegible], semper [illegible] quælibet, per[illegible] tamen decresit. Ob[illegible] voluptati hostes maiora [illegible] faciet: [illegible] proponit [illegible] gehennam [illegible]? aiò [illegible]. Ideo princeps Apostolorum: Charissimi, ait, obsecro vos, tanquam aduenas & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam. Malebat, inquit, [illegible] hæc [illegible] conficere, sed [illegible] vel semel huic hosti pareretis; tam [illegible] bellum [illegible]. Canis [illegible] in heri manu [illegible], adulatur, lambit, blanditur caudâ, dum [illegible], vbi hoc [illegible], [illegible], & minaces [illegible], tandem. Ita diabolus, cerberus ille infans, callidissimus, quantis blanditiis [illegible] solitus! Vbi hanc [illegible], [illegible] quàm difficile fuit [illegible] potius! Ergo [illegible] bene [illegible], quo blandior hic [illegible], tunc maximè [illegible] turpissimè decepturus venit. Eò [illegible] facilius [illegible] non [illegible], [illegible]. Tenacissimum est hoc vitium, vbi semel [illegible].

Ergo principiis obsta, & primos [illegible] libidinis [illegible]. Quod si [illegible], [illegible] tibi [illegible] tollet, [illegible], & vt verbo dicam rapiet te tibi, & quidquid in te hominis est, omni [illegible] & [illegible]. Heu quis [illegible] quantumquam tam [illegible] fuit, quàm impatiens voluptatis [illegible], [illegible], & [illegible] quibus [illegible] sic se [illegible], vt [illegible] in consuetudinem [illegible] carcere [illegible] possint eijcere: & ob[illegible] [illegible], quod eò [illegible] illa quæ [illegible] fuerant, facta sint [illegible] necessaria. Seruilem itaque, grauem, & miseram, quod [illegible] est vitium, amare. [illegible] impudens, vbi turpia non solum [illegible], sed etiam placent: & [illegible] esse [illegible], [illegible] vita [illegible]. Fuge, ah fuge, fuge, quicquid [illegible].

II. C.

VItium carnis sciue IMMVNDITIE est. Noëmi [illegible] in omne vetitum; [illegible] in [illegible] [illegible]. Hinc illa Dei querela: Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est. Vniuersi homines [illegible] Nemo excepto [illegible] carnem [illegible] sapiebant nisi caro. Auersabatur Deus hanc [illegible] obscœnitatē, & profusam intemperantiam. Vindictam tamen quingentis annis distulit, interea temporis per Noëmum [illegible] monuit, fabricatam Arcam [illegible], omnes [illegible], omnibus [illegible] prædixit, [illegible] est, [illegible] humanum genus, nisi resipiscerent, [illegible]. Nemo [illegible], nec [illegible]. Ita omnes [illegible] succubuerant, vt quidquid diceret aut moneret Noë, [illegible] & [illegible] fingerent. [illegible] sua [illegible], nemo doluit peccasse. Tandem, Deus, vt decreuerat, igneo [illegible] caritas, qui quadraginta continuis diebus & noctibus [illegible], dum tota [illegible] pelagi [illegible]. Atque ita genus illud [illegible] libidini [illegible], abolitum, vt aliud [illegible] & à vitijs [illegible]. Hæc [illegible] natura est, remedia spernere, medica [illegible] proculcare. Hinc etiam Clemens Alexandrinus, [illegible] vocat morbum immedicabilem. Climacus [illegible] Marci [illegible]: Deceptio, inquit, [illegible], & circa reliqua concupiscentiæ [illegible], [illegible] scribens, & sine fructu [illegible]. Cum [illegible] ignis corripit, [illegible] opus est [illegible] suggerere, quo seipsū pascat, abundè invenit. Et non [illegible] instar [illegible] miseri, quos [illegible] libidinis ignis corripere incipiat, [illegible] in nobis fomenta reperit, quibus in nos magis ac magis inualescit.

Nullum profectò vitium tam pertinaciter & obstinatè [illegible] resistit. Siracides [illegible] loquitur: Verbum [illegible] [illegible]

Iam-

quadrante vno aut semestri, quo tam vendimus quam absolutissimam castitatem, & breui voluptatula delinitam, perdimus perenne incomparabile. Nemo hic Cypriano credit, cum illud præclarum dictat: Voluptatem vicisse, voluptas est maxima. Vere Christianum est, summam voluptatem in voluptatum fastidio, summam gloriam dicimus incommunicatam ponere, & Angelos habere amicos; fœminarum eisdem deditum est, ab Angelis, hominum aliqui amantissimis non amari, & hostes experiri omnium cælitum. Lasciuiam ex animo, qui odium tactat Angelorum.

a *Ad Roman.* 8. v. 5.
b *Matth.* ca. 22. v. 30.
c *Chrysost. hom.* 13. *in epist. ad Ephes. Ambr. lib.* 2. *de virginibus. Basil. de vera virginit. Cassian.* 6. *Instit. c.* 6. & *l.* 12. *c.* 11. *Ber. ep.* 42.
d *Ezech. c.* 16. v. 20.

V. C.

Vitium carnis Fugacissimum est. Momentaneum est, & celsiri, momentaneum est quod delectat, sed quod cruciat æternum. De hoc omnium turpitudinum fugacissimo transcursu, nemo signatius atque expressius mihi videtur locutus, quam Tertullianus, qui cogitabant, inquit, interdum vnde excidissent, & post libidinum naufragia momentaneas cellam suspirabunt. Quam pulchrè perstat carnis voluptates momentaneas appellat, & vaporatam quod prius euanescat, quam quis illud satietaderit. Diuinè hoc ipsum expressit in metris suis Boethius. *b*

> *Habet omnis hoc voluptas*
> *Stimulis agit furentes, &c.*
> *Apiumque par volantum*
> *Vbi grata mella fudit,*
> *Fugit, & nimis tenaci*
> *Ferit icta corda morsu.*

Adolescentia & voluptas vana sunt, inquit Ecclesiastes *c*. Ioannes Apostolus: Mundus transit, & concupiscentia eius *d*. Et Carnis, & Mundi gaudia, hoc sibi commune habent, celerrime transire, & quandoque prius finire, quam plenè incipere, dulci viæ similissima, quod in animam alterum, non sunt æternum, sed accessit vtroque exhauriunt. Verè, & in puncto ad inferna descendunt *e*. Fuge ergo, fuge tu homo, fuge fugacissimas illas voluptates.

a *Lib. de mulier. hab. c.* 2. & 3.
b *L. de consol. philos. metr.* 7.
c *Alij Iuuentus.*
d *Cap.* 11. v. 10.
e 1. *Ioan. c.* 2. v. 17.
f *Iob cap.* 21. v. 13.

VI. C.

Vitium carnis Damnosissimum est. Hinc sunt damna & incommoda, tot, quot à nullo vitio. Quantas libido gentes, quam validas, hostibus tradidit? quanta potentia propugnacula? quantos ad ferrum ignemque impauidos fregit, & effœminauit? quæ non pudenda, nec ante cogitata, compulit viros magnos ignorare non potest, nisi qui Sampsonem, Dauidem, Salomonem ignorat.

Ob hoc vitium vrbs Sichimorum euertitur, vrbis princeps & omnes incolæ trucidantur. *a*

Ob hoc vitium è Beniamitis viginti quinque millia, ex Israelitis quadraginta millia virorum in prælio cadunt. *b*

Ob hoc vitium sapientissimus mortalium, cultor fit idolorum. *c*

Ob hoc vitium potentissimus regum Dauid innumeris plagis afficitur. *d*

Ob hoc vitium septem mariti Saræ à diabolo necantur. *e*

Ob hoc vitium improbi senes, Susannæ pudicitiam subuertere aggressi lapidabantur, ipso in tales supplicio. *f*

Ob hoc vitium viginti quatuor millia fornicantis populi in Moab, plaga vna perimuntur *g*. Ad historias veteres ne non recurrere quotidiana exempla sic docemur, quantum libido & incontinentia singulis etiam hominibus obsit, quibus vires, valetudinem, opes, memoriam, ingenium, famam, vitam admittat: & relinquat hæc omnia, animam tamen & cælum rapit, pro isthac ra horam omnium reddit inferni. Atque olim Veneris & Libitinæ templa nullo contracta sunt, cum à Venere ad mortem, atque præsentium, via censetur proxima. Quot iuuenes, pueri Angeli, post diabolo similibus, castis moribus eunt in præcepa vitiorum arbitrio cursu currunt! Ideo Ecclesia rectissimè, velut mater, filiorum saluti intenta, assiduè precatur: *A spiritu fornicationis libera nos domine.* Sed quæso te, discitur; quid iam dia dies? dic

etiam

niam in aliquid, valdeò durus. Qua lege omnem loquendi vicem mihi reddis? Quid ante loquentur proficiam, nescio: hoc scio, à te tacente me plurimum discere, cum gentis insignem patientiam in me indicando. Sed ne abutar illa, iam tam difficili finem impono. Et verò etiam sermo vesper, velut paucu superimposita pronunciat: Adhuc est dies. Aedificato. Ita te liceat, etiam hoc tempus non perdere meis quaestionibus aliis. Tu perge. PHARM. Tria solum capita hydrae illius restant demonstranda.

a Genes. c. 34. v. 25.
b Iudic. c. 20. v. 21. & 25. & 45.
c 3. Reg. c. 11. v. 8.
d 2. Reg. c. 12. v. 10.
e Tob. c. 6. v. 17.
f Daniel c. 13. v. 61.
g Numer. cap. 25. v. 9.

VII. C.

VItium carnis FALLACISSIMUM est, pessimumque, quod via ulla pestis calamitosior sit humano generi; Luxuria dulcis Siren, venenum voluptatum, letale mel, felicissimus diaboli hamus, quo totum penè orbem & inescat & trahit, ut pereat aeternum. Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum; peccatum verò cum consummatum fuerit generat mortem a. Idcirco voluptas non venientes sed abeuntes consideranda; accessus illius blandus est, recessus amarissimus; à fronte mulcet, à tergo virosa, pestis tam subdola, quàm noxia. Id Bernardus egregiè demonstrans: Haec pestis, inquit, eò ad nocendum pestilentior, quo ad expellendum difficilior; quae commune etiam de angelis, blandè serpens, displicendo placens. Subtiliter intrat, & mentem occupat, & nisi subitò expellatur, allicit & incendit, & quasi virus pestilentiae, per totum corpus paulatim se diffundit: cogitationes pravas multiplicat, affectiones malas generat, mentem illicita delectatione afficit, & ad consensum turpitudinis, animum inflectit; omnes animae virtutes contaminat. Hac peste qui adstrictus tenetur, [illegible] ab ea vix potest, quoniam [illegible] suos nec confiteri aut nescit, aut erubescit; tam subtiles & turpes sunt. Adiuva me Domine Deus, ut huic tam pestifero & mortifero vitio resistere possim. Scio, quod pestilentiam fatigat, vacantem [illegible]: Scio, & [illegible] cogitatione [illegible] incertatam [illegible] qui [illegible] placere non valeo. Cor mundum crea in me Deus. b

Iulius Solinus memorat, Phalangium (aranei genus est, quod & Tarantulam dicimus) [illegible], radio pestiferum. Atque si talem quaeras, [illegible] si vim & potestatem [illegible], hominem ictum veneno interficit. Et cum [illegible] campos Italiae [illegible], tum maximè [illegible], sive [illegible] accepta haec phalangia, tam capitali [illegible] in homines [illegible] grassantur, ut, quocunque ab hac pestifera sint [illegible], [illegible] vel cantent, vel lacriment, vel [illegible], aut cum [illegible], ut [illegible] omnia [illegible] & [illegible]. Phalangium est, libido pestilentias [illegible] maximè infestum, quibus [illegible] blandè serpit, [illegible] inficit, [illegible] occidit. Tacti ab hoc peste in tam [illegible] insaniam prolabuntur, ut [illegible] appetant, quod maximè nocet. Ita Phalangium illud non tam vulnerare & laedere sentitur, quàm vulnerasse & laesisse.

a Iac. 1. v. 15.
b De inter. domo c. 29.

VIII. C.

VItium carnis, postremo [illegible], TURPISSIMUM est. Prae caeteris [illegible] tam singulariter foedum & turpe est [illegible], de quo agimus, peccatum, ut propriè & suo nomine vocetur TURPITUDO. Unde [illegible] vitium hoc monstrosum & [illegible] latebras & angulos quaerit; & penè seipsum [illegible]. Optimè [illegible] Susannae in Danielis historia memorat, a [illegible] & [illegible] eius, laudaverunt Deum pro filia sua Susanna cum Ioachim marito eius, & cognatis omnibus, quia non esset inventa in ea res turpis. [illegible] Paulus Ephesiis praecepit, [illegible] turpitudinem b. In ea quam ad Romanos scripsit epistola, [illegible] & [illegible] ergo, inquit, fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? c Nullum est vitium quod adeò [illegible] & pudore suffundat, atque turpitudo

libi-

[illegible], qui [illegible] esse [illegible], nosti [illegible].

[illegible] Hebræus ret [illegible], quod [illegible] Thamare [illegible] contigerit, [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] corporis [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] Ca[illegible] [illegible]. Erat nec formosa [illegible] [illegible]: illa soror & filia, [illegible] hæc & [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible], hæc [illegible] & sordida placent. Christus Virginis filius, [illegible] generis [illegible] [illegible], at [illegible] noluit [illegible], [illegible] hoc [illegible] [illegible] est. [illegible] [illegible] sapientes [illegible] Vir nec [illegible], nec [illegible] [illegible] parcus, sic & animus [illegible] [illegible], & in [illegible] [illegible] [illegible]: difficile potest [illegible] [illegible], & aliquid [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible], sordibus [illegible], inter sordes [illegible], & [illegible]. Nimirum [illegible] qualis est [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible] solet [illegible]; ita [illegible] [illegible], [illegible], quidquid ab incontinentia [illegible], sordet, & [illegible] post se trahit T[illegible]NES.

a Dan. c. 13. v. 63.
b Ephes. c. 5. v. 4.
c ad Rom. c. 6. v. 13.
d 1. Reg. c. 29. v. 23.

IX. C.

VItium carnis, vitiorum omnium Con[illegible] est. Nimis parum dixi, cum Phalangio [illegible] pestilentissimo [illegible] [illegible], bellua est, [illegible] [illegible]. Manticora a (si Ctesiæ credimus) apud Indos fera est, cui omnium belluarum [illegible] inest, nec [illegible] ab humana [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ordo dentium pessimum [illegible], corpus & magnitudo leonis, [illegible] & facies hominis, oculi [illegible] & [illegible], cauda scorpionis [illegible], [illegible] [illegible], color sanguineus, vox fistulæ [illegible] [illegible], velocitas cervi. Et hæc fera [illegible] carnis est appetentissima. Huic belluæ [illegible] & horribili simillima est libido, [illegible] omnium [illegible] vitiorum [illegible] & [illegible] participat, plerumque nulla [illegible] [illegible] quamdiu vincere [illegible]. [illegible] libido [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] & corporis bona [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Libidini [illegible] est [illegible], [illegible] & humana [illegible], [illegible] omnia [illegible]. At vero [illegible] [illegible] habet, inter omnia vitia [illegible] [illegible], [illegible] illius [illegible], [illegible], sed cauda [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Oculos habet [illegible], [illegible] in omnes [illegible] [illegible]. Colore sanguineo est hoc vitium, neque enim aliud præ se fert, quam quod sanguis & caro appetit. Vox [illegible], vox [illegible] fistula [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] decipit [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] facit celeritate incredibili, quandoquidem [illegible] oculorum vitio, in animum transilit libido. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo e. Quod [illegible] Augustinus [illegible], [illegible], non sequuntur [illegible], [illegible] in conscientia. [illegible] [illegible] bellua! hanc [illegible] [illegible], [illegible]. Optima [illegible] Cyprianus [illegible], [illegible] diaboli [illegible], nec [illegible] est coluber, donec in draconem [illegible]. Reperias non raro, de quo dicere liceat: hic homo & [illegible] [illegible] & [illegible] liberter [illegible]; non est [illegible], non lusor, non [illegible], non [illegible], non maleficus, non [illegible], non ebriosus, imo [illegible], [illegible] est, sed simul est libidinosus. Ah, [illegible] [illegible] [illegible] periculo! A diabolo [illegible] captus est, quisquis libidine victus est: omnem virtutem [illegible], imo nullam habet virtutem, quisquis [illegible] ab hoc vitio. Quicunque [illegible] legem [illegible], [illegible] autem in uno, factus est omnium reus d. Nulla sui parte liber est, quicunque in hæc vincula conjectus est.

Hoc carnis vitium, velut Pantomimus, omnium sibi vitiorum [illegible] apcabit, nisi ab illo mature [illegible], & in libertatem asseras. [illegible] in [illegible] & [illegible] hoc ut Vitium illud [illegible], [illegible] facit & [illegible], quos in familiaritatem recipit.

[illegible]. Vnde post varium Incontinentiam, [illegible] in vnum varum, quæ fœmina vincere credebatur omnem Lutecensium [illegible] [illegible]. Hæc [illegible] [illegible] amoris vinculo [illegible], in sua castra sic [illegible] [illegible], vt eum nec [illegible] [illegible], nec [illegible] [illegible] vitæ, nec Dei timor, nec [illegible] [illegible], nec publica honestas, nec [illegible] priuata [illegible], à turpi consuetudine possent abducere. Quæ ea te faciam, vt [illegible] iam deplorata [illegible] [illegible] inciperet agere. Quod vbi mater aduertit (patet nam natura concesserat) filium indignam [illegible] [illegible] incurrisse, materno affectu mota Nicetæ, [illegible] atque iterum æs grande filio donauit, [illegible] [illegible], memor esse Dei, generis [illegible] & honoris, memor salutis æternæ, [illegible] consuetudinem [illegible], atque de cætero lasciuiæ suæ impetus cohiberet virili animo. Sed heu! fallere [illegible] [illegible]; surdo occinit philomela. Voluit infelix, & non voluit, languidè conatus est, & ideo è libidinum cœno eluctatus non est.

Tandem cùm videret mater, quicquid largiretur, in filij perniciem abire, animum abiicere, & claudere manum. Interim, animum & vultum matris [illegible] obseruans, egestate & libidine [illegible] [illegible] vias, [illegible] esse [illegible] [illegible] non sensit. Et (horreo dicere) calcibus etiam protriuit, [illegible], iam [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Misserima mater sub filij [illegible] hostis gladio [illegible], & [illegible] tam [illegible] periculo, quicquid exigebatur, quamuis inuita dederit. Neque ausa est [illegible] [illegible] ad cognatos, ad magistratum deferre, verita ne fortè [illegible] ciuitatis, quorum rigida æquitas iam [illegible] Otho, filium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Tacita [illegible] quanto potuit silentio iam [illegible]. Sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vitia, [illegible] [illegible] fama per [illegible] [illegible] spargebatur. Quare circa [illegible] cognati, & consilio agitatis, [illegible] sub pœnâ capitis [illegible] ne simili [illegible] [illegible] [illegible] amplius in maiorem [illegible]; [illegible] [illegible] tam [illegible] [illegible]. At ipse [illegible] aliorqui, ad Marcianum hoc edictum erubescens, statim [illegible] [illegible] excedere, & vnà matris [illegible] [illegible] [illegible]. Et ne solus erubesceret, in totius familiæ notam & dedecus, ipse [illegible] infami [illegible] in prostibulo habitare cœpit. Hic post [illegible] vestes consumptas, post [illegible] diu famem, post [illegible] [illegible] [illegible], æger animi, & dolore vix consolabili tabescens [illegible], & propè iam exspes, partim febri æstuare, partim omnia desperare, & [illegible] [illegible] [illegible] consilium coquere. Cùmque malum in dies cresceret, nec mali remedium vllum occurreret, iam [illegible] ægrimoniæ, mortem [illegible] tam acerbam vitam [illegible]. Veruùm ne quis tam [illegible] [illegible] [illegible] impediret, [illegible] quam ad id temporis [illegible], cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Illa domum egressa, [illegible] iam solus & absque arbitris, è [illegible], cultrum rapit, & secedit in hortum, vbi [illegible] [illegible] suam [illegible] triumphum statuerat. Hic vagum [illegible] in omne latus circumferens, in solitudine [illegible] [illegible]. Itaque [illegible] [illegible] thorace, pallidum morbo pectus nudauit, & [illegible] [illegible] [illegible] parieti ligneo, tantoque sese impetu in aduersum [illegible] impulit, vt [illegible] pectoris transfossa, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hoc [illegible] [illegible] in terram corruit, [illegible] sanguinis [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] spiritum tam [illegible] [illegible] [illegible] non posset. Heu triste spectaculum! Ex ea quæ furore [illegible] carnifex [illegible] [illegible] pectori [illegible] in [illegible] [illegible], vt è [illegible] in cadauere [illegible] viscera iaceret, & [illegible] [illegible] [illegible] tam [illegible], quàm eiicit.

Rediit interim domum [illegible] femina, & in horto [illegible] repertum [illegible] in [illegible] sanguine [illegible]: expalluit & [illegible] animo [illegible] collapsa est. Tandem, [illegible] viribus cum ad se redijsset, omnem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Vicinis in hortum [illegible] [illegible], ipsa [illegible] [illegible], quo habitu [illegible] [illegible], narrat. Mox fama per vrbem, & ad matrem currat. Ad hunc [illegible] mater, velut [illegible] capitis [illegible] [illegible], pallore suffunditur, & [illegible]

alterum sanus fuit, non ad horreas non ivit, sed currens illuc introspiciens foret tam fœdè contaminatissimum offendit, & non primo aspectu, animo deficiente, velut casu illo moritura in herbam procubuit. In filium ad duos spectatores tam pariè gemitibus aut triplici fusus Matri à deliquio recepta, ubertim nimis profusa lacrimis, & intuentes oculos in filij speciem obvertens: O mulier, inquit, quid fecisti? unicum mihi sanguinem ex se dapasti, bonum oratorum eradicata es, infelicissima.

Altera luce cogendi vox plurima pecunia impetrarunt, liceret sibi miseranda natum tectum mandare, quod leges damnatis dari vetuissent. Ita hic æternis [illegible] in profano sepulchreto humatus est. Nocte verò post sepulturam horrorem exacta, tumulus terra ita subsedit repentina labe, ut non nemo conijceret, cacodæmonem, qui animam rapuerant, etiam corpus abstulisse. Ipse ego (inquit scriptor rei gestæ) vidi congestam glebam in eminentem tumulum: at verò postera die, tantum terra dehiscebat, ut difficile fuerit credere, hominem illic sepultum esse.

Et hunc tam exitialem exitum habuit innoxia illius libido & incontinentia, in hoc altapam exemplum vere bellera memoriæ, ut omnis [illegible], quam mulierum voragini sese præcipites immergunt, qui habenas libidini laxant.

Hoc illud nobile trophæum est Incontinentiæ in homo triumphantis, quod pariter in horto à NATURA nobis gloriosissimè & victa & triumphata est. Discant iuvenes, discant viri, discat Orbis aliena clade sapere; lasciviæ [illegible] timori, [illegible] omne, quod libidini favet, declinare.

Verum, quod nos in Libidinis labyrinthum inducit, quod in luxuriæ abyssum præcipitat, est motuum quotidianorum & crebrò repetitorum neglectus: *In [illegible] humilitatis benignitatis, & in conformitate morum perstabilis domus ea.* Cùm domus rimas agit, & stillas admittit, in ruinam vergit: nisi rimæ obdurantur, arcentur stillæ. Plurima sunt quæ nos minima credimus, & quoniam neque obstantium non cavemus, ab his minoris in maximam sæpe malè prolabimur. Nō magnæ actio est una libidinosa cogitatio, aspectus feminæ curiosior, aliquot verba liberius prolata. Rechus, repetimus, inoculavit. Ita cogitationem augemus & credimus, aspectus iteramus, verba non iam licentiam tantum, sed & lasciviam olent: ab his paulatim transitur & ad alia, quæ inter levia quoque numeramus, ut sunt leviora parum virginea: annuli, chirothecula, bolsalli, libelli aurei, munuscula alia dono missa, aut accepta: inde familiaritas, & cantilenæ parum pudicæ, inde tactus inverecundi, inde alia atque alia, nihil nec quidem nominanda: & ut crimen integratur profundiore, hæc omnia tamquam non maxima facinora in sobolescere vindicarent. Nemitum per has rimas & stillas, patitur parum domus. *Quæ modò aspersit*, paulatim decidat ut. Quamvis illa initio minimè sint modica sibi contemplent, confessionum est dicere: quod tam postea cogitationes sunt, aspectus & verba sunt, [illegible] hæc tamen sunt grandes, letale libidinis venenum instillarunt. En, domum malignis incendiis percussam, bonis & cadentem ruinis.

Sanctus Iob, cum statuisset apud se, ne cogitaret quidem de virgine, mox huius propositi rationem reddens: *quam enim partem*, inquit, *haberet in me Deus desuper* &c. Perinde acsi diceret: nisi ita strictio caverem, nisi occasiones etiam studiosè declinarem, nisi etiam malam cogitationem meo animo proscriberem, nisi utrumque parum magni facerem, aliquod haud dubiè lasciviæ [illegible] in me oriretur, per quod Deum amitterem.

Itaque cacodæmon exercitatum suum facilius sæpe imitatur, hic nimirum alienum doctrinæ capulaturus, si quod sacramentum sanctissimam sibi pandeciat, quæ tamen hominem adulterum non admittat, partem per illam invenit, ut in hac ratione in hominem illapsus, magistro suo iussum referat, quas non sola vitia agant. Pari modo diabolus, *cogitationes* impuras, lectiones otiosorum curiosas, lectiones inutiles, voces & gestus parum verecundos velut servaculos pravos immittit in animum, qui velati ostium pandant, viamque faciunt ingressuro. Videt quomodo refert, summa hic cautione uti, occasiones etiam omnibus cautis nihil velut rem parum negligere, nec tam

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

F I N I S.

Trismegistus fol. 485. Tom. I.

TRISMEGISTVS CHRISTIANVS.

SEV

TRIPLEX CVLTVS

Conſcientiæ,
Cælitum,
Corporis.

AVCTORE

HIEREMIA DREXELIO,
è Societate IESV.

BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ

Nobilissimis sodalitatibus,

INGOLSTADIANÆ,
MONACENSI,
DILINGANÆ,
AVGVSTANÆ,
RATISPONENSI,
OENIPONTANÆ,
HALENSI,
LVCERNENSI,
FRIBVRGENSI HELV.
BRVNTRVTANÆ,
CONSTANTIENSI,
EYSTADIANÆ,
ENSISHEMIANÆ,
NEOBVRGENSI,
FRIBVRGENSI BRIG.

A Domino, Et Matre Domini Salus æterna.

Ex promisso ad vos redeo (Prosapia, Eruditione, Virtute ornatissimi Domini Sodales) vnaque adduco *Trismegistum Christianum*: in vno tres viros, aut in tribus vnum. Hic, meo iussu, tria vobis defert munera: Laurum vt Philosophus, Thymiama vt quasi sacerdos, tanquam Rex coronam. Laurum Sapientiæ, Thuribulum Pietatis, Coronam Regni symbolum esse non ignoratis. De triplici hoc symbolo, apud vos, bona venia vestra, Christianus hic *Trismegistus* disserere cupit. Opportunè, puto, apud vos optimæ vitæ fundamenta iacitu-

tus, qui,

tur, quibus omnis virtus amabilis est.

Verissimè olim Romanus sapiens dixit: Non dat Natura virtutem, ARS est bonum fieri. Hanc artem inter Christianos vix quisquam exactè discet, qui Libro illo, qui Thuribulo ac Coronâ illâ uti nesciet. E Libro hoc Conscientiã tractare, à Thuribuli vsu Cælum venerari, ab vsu Coronæ Corpus regere, bono compendio, quisquis volet, discit. Fabius hoc rectè: Breuis est, inquit, institutio vitæ honestæ beatæque, si credas. Natura enim nos ad optimam mentem genuit, adeoque discere meliora volentibus promptum est, vt verè intuenti illud magis mirum sit, malos esse tam multos. Breuem hanc ad integerrimos mores institutionem vobis exhibet *Trismegistus*, qui ad triplex solum documentum aures & animos petit beneuolos.

Primum est: Conscientiam frequenter discutere,

Alterum: Cælum religioso cultu prosequi,

Tertium: Corpori nimium robur detrahere.

Primum *Trismegisti* partem demonstrat Philosophi Liber, scrutandæ Conscientiæ signum, hac enim via ad veram Sapientiam itur. Res sanè maximi momenti est, seipsum non assiduè fugere, statis horis à seipso inueniri, & cum Conscientia sua peritè loqui posse. Malorum hoc proprium est, alienam conscientiam declinare, suam etiam timere. Nam, vt beatus Zeno Veronensis Antistes dixit: Qui suam conscientiam non timet, is est qui Deum non timet. Optimè autem orator Chrysostomus: Etsi te, inquit, omnes accusauerint, tu verò teipsum non condemnaueris, neque ipsa conscientia reprehenderit beatus es, itaque ne modicum & vile tibi videatur illud propriæ conscientiæ forum.

Mihi credite, Sodales, nihil tam necessarium, neque magis cum cura discendum est, quã qua ratione conscientiã ad examẽ quotidie vocemus. Ad omnia vitia perimenda, tam certum ac potens pharmacũ vix est, quàm frequens diligensque sui disquisitio. Hanc quisquis temerè negligit, vitiorum dulcedini non inuitus succumbit. nec enim praua emendat, nec noxia prospicit, nec [illegible] praecauet, sed cæco quodã impetu in illa proruit, & ignorantia sui, velut atra nube inuolutus in praecipitium non timens deuoluitur. Certè à quotidiani huius examinis neglectu certissima sequitur *Ignorantia sui*, quę misero homini eas tenebras offundit, vt aciem in cęlestia intendere vix valeat, sed perpetuis erroribus ac labyrinthis inhæret, è quibus se vix vnquam explicabit, cælesti [illegible] liberatio. Facili negotio malus est, qui non quotidie seriò vult esse bonus. nisi enim mens nostra hoc quasi continuo freno contineatur, identidem ad [illegible] & [illegible] delabitur. Succumbent vitijs virtutes si illa non citò [illegible]. Nunquam ex integro sanus erit, qui morbos à superficie tantum curauit, nec ad mali fontes descenderit: ita nec vnquam ex solido probus erit, qui non sæpius in seipsum redierit, atque à se dicta factaque, sed & cogitata ad vnguem explorauerit. Ex habitu peccare facillimè discis, quicunque te perraro ac negligenter discutis. Hinc enim necesse est vitia habitusque praui in dies augmentum sumant, & sordium cumulum ac turbarum causę crescant, vnde proxima ruina est in vitiis vitæ labes.

At verò ista & non perfunctoria conscientiæ discussio, & mala corrigit, & malorum causas: hinc enim potissimè ad eorum remedia deuenitur. Hinc etiam sanctioris vitæ primarium fundamentum est *Nosse se*. Nemo autem [illegible] se itaque cognoscit. Magnam hic studiumque assiduitatem diligentia necessaria est, quam ij adhibent qui sua omnia ad quotidianam incudem reuocant. Persuadet deinde hęc crebra ac diligens discussio cum omnium difficillimam, *Contemptum sui*, magnam ac animi submissionem, cum in miserrimam nostrarum cognitionem nos deducit, [illegible] materias causas praebet ac quandam verecundiam totum hominem perfundit.

Et hinc altera pars Trisagii [illegible] Castitas [illegible]. Sacerdotis [illegible] designata. [illegible]

[illegible]

Atque hinc Tertia Trisagii pars emerget, quam Regis Corona significat. Vere Rex est qui [illegible]

[illegible]

Hæc ego ad vos, Nobilissimi domini Sodales, sub Trismegisti nomine scribo, non vt vllius hic culpæ vos arguam, sed vt illos [illegible] vestri [illegible] arguerent, vna vobiscum reprehendam publica voce. Hoc certe ago, vt quam plurimos alios, ad æmulam vestræ virtutis modestiam prouocem, idque [illegible] liber ille triplicem proferet faciem Philosophi, Sacerdotis, Regis. Philosophus Conscientiam examinat, Sacerdos Cælum veneratur, Rex Corpori imperare docet. Ad omnium virtutum compendium [illegible], triplex hæc facies mihi visa est semper momenti plurimi habere. Et id quoque est causæ, cur eam vobis potissimum proponere in animum induxerim: [illegible] vestram ad virtutis leges compositam [illegible]. Atque, [illegible] meum omnem in vos affectum, vobis quam plenissime possim impendere, nimis mihi exiguum est, quidquid vestro aut honori aut vtilitati laboro. [illegible] apud vos nomen [illegible], notum facio. [illegible] Angelo vestro [illegible] plus [illegible], quam [illegible] peritis. Sane liberalitati vestræ vt gratias agerem, [illegible] submisi. hic iterum plurima [illegible] vestratum [illegible] fecistis. [illegible] iam & illud inter vestra in me beneficia numero, meis scriptionibus tam benevole à vobis acceptis. Neque mihi iam aliud superest, quam ingenue fateri, vos veris beneficijs me [illegible] certare, atque adeo à vobis longe superari. [illegible] mihi est se vinci, sed ne ingratus moriar, *Trismegistum Christianum*, quem scripsi, [illegible] iam vobis offero consecroque. Sit illi, oro, locus inter vos, qui prioribus meis libellis fuit. Scriptio non magnæ molis, nec ampla est. At hoc me solabar: Semen quamuis [illegible] exiguum, cum [illegible] idoneum locum, vires suas explicat, & ex minimo in maximos [illegible] diffunditur. Idem spero, facient hæc *Trismegisti* monita. Eadem enim est horum quæ seminum conditio, non iam patent, sed in opere crescunt: non multa sunt quæ [illegible], sed si illa animus vester plane idoneus exceperit, & in se traxerit, conualescent & exurgent.

[illegible], Sodales optimi, [illegible] hanc obiter, non ab eruditionis censu, sed ab affectu meo æstimate. Omnium vestrum castissimis precibus submississime me commendo. Monachij, die S. Michaelis Archangeli Anno Christiano M.D.C.XXIV.

a [illegible]
b [illegible]
c V. *Zeno serm. de Fide.*
d *Chrys. hom. 26. in epist. ad Rom.*
e Cassian lib. 3. c. 24.
f *Psal. 83. v. 8.*

Omnium vestrum

Seruus in Christo

HIEREMIAS DREXELIVS
è Societate IESV.

BENEVOLO LECTORI

Vides, Lector, in libri fronte Trismegisti nomen. Veniam dabis tam grandi titulo, si causam audieris. Hoc scis, Trismegistum, prisce [illegible] celeberrimum & Philosophum, & Sacerdotem, & Regem fuisse. Nam apud Aegyptios, sicut [illegible] scribit, ex omni numero Philosophorum sacerdotes, & sacerdotibus Reges legebantur. Trismegistus, ut Philosophos sapientia, ita religione Sacerdotes, ita & Reges superiores omnes [illegible] superavit, dictus Philosophus, religiosus Sacerdos, aequus Rex. Trismegisti hanc personam [illegible] agere prima laudis est in hoc Orbis theatro. Ideo praecepta [illegible] cultorum faciunt, minime spernenda.

Ex his, mi Lector, hi tres libri agunt, ut te faciant & philosophum, & sacerdotem, & regem: Philosophum, animae [illegible]; Sacerdotem, caelites venerando; Regem, corpus gubernando. Arcana philosophia est, conscientiae recessus penetrare, & discere se ipsum nosse. [illegible] hic latent, nec unquam dicit quid senserit. [illegible] Dominum & [illegible] Sacerdotium est [illegible] Dominum, [illegible] Petrus, omnes Christianae professionis, [illegible], regale sacerdotium, gentem sanctam, populum acquisitionis appellat. [illegible] corpus non servire. [illegible] Castigo corpus meum & in servitutem redigo. [illegible] ad [illegible] corporis. Nunquam me [illegible] compellet ad [illegible], nunquam ad [illegible] in honorem [illegible] mentiar. [illegible] Contemptus corporis sui, certa libertas est. [illegible] Talem te regem, mi Lector, talem te sacerdotem, talem & philosophum te formare hunc est. Ita trigeminae hae dignitatis mihi [illegible] non videbatur distinguenda, & in uno hominis capite [illegible] [illegible] corpori, hic animam [illegible].

Hoc igitur est eruditè philosophari, conscientiae latebras explorare, & in Dei [illegible] Deum atque caelites, [illegible] venerari [illegible], corporis servitutem [illegible]. Hunc talem Trismegistum sibi formandum sumpsit hoc scriptio. Summa libri & ordo hic est.

Primus Liber, [illegible] capitibus, de cultu Animi, & [illegible] conscientia agunt.

Secundus, Decem capita, cultum Caelitum exponunt.

Tertius, [illegible] capitibus, cultum corporis hominem [illegible]. Ex his [illegible] capita, cultum Corporis, Animi, Caelitum complectuntur, & quasi per tres gradus [illegible] [illegible] corporis, ut [illegible], [illegible] Animi, ut [illegible]. Hic [illegible], Lector, sed & illud [illegible], [illegible] non [illegible] hos libros [illegible]. In lectione [illegible] [illegible] & [illegible] Sacra, & [illegible] ad Animum sunt, non tantum legi, sed & capi & intelligi, sed & cogitari & expendi volunt. Ita [illegible], mi Lector, & bene Vale.

a Matt. 5. 27. [illegible] b 1. Pet. 2. v. 9. c 1. Cor. 9. v. 27. d Sen. ep. 65. [illegible]

LIBER PRIMVS.

ARGVMENTVM TRISMEGISTI CHRISTIANI.

LIBER PRIMVS.

Animi cultum & rationem docet eruditam conscientia, per quotidianum eius examen.

LIBER SECVNDVS.

Medium tradit [illegible] alium, tum per [illegible] fortitudinem, tum per alia pietatis exercitia.

LIBER TERTIVS.

Corporis cultum superuacaneum, & vestium insolentiam castigat.

CAPVT PRIMVM.

INGRESSVS AD SERMONEM DE ANIMI cultu, & Examine Conscientiæ.

POLYCHRONIVS ET GERARDVS COLLOQVVNTVR.

POLYCHRON. Animi cultum is omnino negligit, qui conscientiæ curam religiosè gerit; at vero [illegible] ex operæ curam, qui quotidiano eam examine à vitijs assiduè purgat. Porro examen conscientiæ, vt res est, ita etiam vtilissima, [illegible] per compendium aliquando, [illegible] à paucis hic sit, ab [illegible] omnino non fit. Quærere, quid examen conscientiæ sit, quæstio mihi superflua censetur; [illegible], cum [illegible] tam [illegible] esse, quam est natura, vel definitione. quid [illegible], quoniam prosit, nisi [illegible] laboramus. Atque adeo qui conscientiam suam vespri perlustratione & quasi aliquâ [illegible] examinatione, [illegible] multos experias, eos qui examen hoc vtilissimum penitus [illegible], difficile

est [illegible]-

est prætereat. Romanus sapiens quidam olim, & verè sic est: Nisi non possimus facti, quod iterum velut suam respicit; quid fecimus, & quæ cogitamus, & id verò: quid fecerimus, non cogitamus: atqui consilium futuri ex præterito venit a. Atque id jam lectione plerique prætermisimus, et examen illud, quod appellamus quotidianum, totali penitus prætermittimus, nostrum animum, quando aliquot via singulis noctibus semel. aut via semel singulis annis ad institutum. GER. Ne mirum, Polyandre, semper accusare intimare singulum est, & causa hoc examen aliter non constat. POL. Singulis hanc causam plerique causa, non negò hanc vitam tamen esse. O Christiane, si pergas accusare, tam pulchra est quam tua virtus. Hinc sanctus ille sacer, Pastor omnis vitæ ad vitæ domum conversationis dicebat; extra quam semper quis deinde in quotidianis virtutibus. Rogabis, quænam illa esset virtus? Scipsum, respondit, semel se ingerere accusare.

Et hoc docet examen conscientiæ, in quo quisque quotidie se in domum suæ mentis, quod ad vitam possim compendiosa via est.

a Seneca epist. 83. initio.

§. I.

D. Basilius, post documenta plurima sua tradita, demum sic concludit: Quæ quotidie feceris opera, vesperi mente commemora, & cum iis, quæ heri, pridie, conferto. Et hoc valet, ut omnes cum conscientia sua penitus loquantur, quam forsan se pertimescerent. Itaque hoc vitam, optimum fore stimulum ad illa omnia, quæ ab ipso didicissimus, in opere producenda.

D. Bernardus: Multæ, inquit, scientiæ hominum, sed nulla melior est illa quâ cognoscit homo seipsum. Beatus homo qui se potest cognoscere, probare, & imponere. Nam qui sibi displicet, Deo placet; & qui sibi vilis est, Deo carus est. Itaque sibi ipsi carus nonsit, accusa temetipsum, omnem animi morbum hoc amplissimo & maligno perfunde. Tardius et ad preces sive proximè vagus & otiosus; plurimorum ad tuta, vitas ad mentem tuam; insurgentes iram & contradicationes; fastidium ad laborem, libidines libertatis, inutilem vel officii? Itaque forsan de divitibus, lingua & oculis peccas? Iam: malo committendum vim est, opportunitas, quam vulgo illa ambitiosam commisisti, aut ceterum in cunctorum, aut cætera in ceterum indulges; & quod, quam tamen sermonibus fecisti, et tacere, & nil loquendo, quamdiu teipsum suas actiones, scire videas, aut conscientiam saepius non examinatum, aut aliquem tamen & profundè bene. Si sincera hac industria, non procul ei non par studium respondere. Quod sibi brachio, manibus ad lectum & sanctopinas, oculis in somnum jam surgentibus, scelera in conscientiæ mentis, hæc conscientia judicium instituas; non erit hoc verum, sed minimo tempore, iudicium, aut ridiculum, socors & ignava cogitatione discussio, ex hoc fonte tale manabit tunc: Eadem post menses & annos in te videas vitia quæ prius; atque pronus ad iram, facilis ad impatientiam, instructus ad superbiam, atque pronus in verbis, asper & mordax in dictis, dissolutus & levis in moribus, verbo uti antiquus Dromo calor. Et in promptu causa est, nunquam domi manes, nunquam te deprehendis, nunquam te observas, teipsum nunquam serio accusas: vitam in tranquillo sequeris, omnia facere bene, et illam pacificè homo es, sed malo tuo. Vitiis tuis quieto non turbas, cum delectabiles tum jam litigas, cum concupiscentiis tuis non pugnas, quod mirum? pacificus homo es, sed tamen maximam perniciem agis & turpes; tunc solum vincissimus tum aut commendandum est, aut laudandum aut etiam accendendum, hic in te vitam omnia; hic vir, hic nobis es, & heros.

a Ruf. serm. commun. ad mon.

b Bern. de int. domo. c. 13. et 25.

§. II.

GER. In me hæc omnia declamas, an in alium quemdam? POL. Gerarde, in teipsum: nihil hæc contra: nisi ex hominibus sis, & non sim Gerardus, quam Dromo calidior sumus. In Dromonem omnia à me dicta sunt & dicentur: illum, inquam, qui qualis olim fuit, talis & hodie; qui in placido ignaviæ dormit, pro nunquam obedientiorem habet somnum, quam tam ei vera conscientia sequendam, qui se se nunquam aut raro admodum defendit: qui omnia sua sine pu[...]

pessurgit, præmissa, [illegible] [illegible] animi, verbis, quæ docuit, [illegible] vigilandum fore. At hæc [illegible] [illegible] familiaris sit virtus, [illegible] [illegible] [illegible] virtutem, [illegible] [illegible] secunda [illegible] est, [illegible] fert. Hanc autem [illegible] [illegible] notitia, & [illegible] [illegible] singulari desideratam. istam autem & [illegible] doctrina examen conscientiæ [illegible] [illegible] neglectum [illegible] salutis, notitia peccati, quæ peccare [illegible] castigi non vultu. Ideo D. Bernardus tam sollicitus in suos [illegible] [illegible] Volo, inquit, ergo dilectissimi fratres, vt vnusquisque vestrum [illegible] in cubiculum suum, super conscientiam suam, [illegible] in angulis cordis, [illegible] [illegible] mentis à [illegible] [illegible] alibi: Redeamus, inquit, ad nos & discutiamus cõsiliationem nostram. Sed quæ hæc, à quo, & qualiter hæc est cõscientiæ diebus singulis examinanda? Per. Vt video, Gerarde, ex Valesiis hac [illegible] lege vir [illegible]. Sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] abdicare. [illegible] [illegible], quam hoc præcise [illegible] [illegible] [illegible]. Cetes ad cenas [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible], ita primitiam diei [illegible] esse voluerunt, suam vespere conscientiam examine, eaque vel ipsa [illegible] lege ad [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] hoc [illegible].

a Ser. ep. 41.
b Ser. [illegible] [illegible] Dom.
c Promm. de [illegible].

CAPVT II.

Examen conscientiæ generalim, & quomodo fieri debeat.

RAdio [illegible] & [illegible] hoc [illegible], & [illegible], hoc [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] optimum, [illegible] inde [illegible] [illegible] [illegible] dicebant, [illegible] [illegible] adolescentes ad [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] conscientiæ [illegible] [illegible] examen, [illegible] quod [illegible] nobis [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] non [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible] capite

(ad nostrum [illegible] [illegible]) [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ad [illegible] [illegible] à Medana philosophus. [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible], vbi mensa posita, postquam cibaria apponerent, omnes adolescentes [illegible] [illegible] & officia ad [illegible] [illegible] Magister [illegible], quod factum à [illegible] [illegible] ad [illegible] diei, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] se commemorat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inde alius, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obedisse: alius, aliquid meditatione [illegible] [illegible]; vel [illegible] [illegible] [illegible] didicisse, qui nihil habet dicere [illegible] [illegible], [illegible] ad opus [illegible] [illegible].

O pulchrum institutum! & [illegible] vel apud Christianos [illegible] possit! O legem [illegible], quæ & hodie vigeat, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] docendi, quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel non [illegible], vel [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible], Gerarde, [illegible] & [illegible] [illegible]: *aut non prandi, aut prius conscientiæ rationem redde.* [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et cur non ipsi [illegible] non dicamus vespere: Vis [illegible] [illegible] [illegible], quam [illegible] vigilanter. [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible], qualis in templo, in foro, in domo, qualis in mensa, qualis alibi fuerit. [illegible] [illegible] [illegible] à [illegible] [illegible] degeneramus, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Christiani, aut (quod peius est) [illegible] [illegible] quod faciendum [illegible].

a [illegible] Floridor.

§. I.

PHocylides, [illegible] [illegible] [illegible], primus omnium mortales [illegible] [illegible] [illegible] ad hoc conscientiæ tribunal citare. Pythagoras verò [illegible] ille [illegible] philosophus, tam [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quam [illegible] [illegible] [illegible], & quicquid [illegible] [illegible] [illegible] damnaret vel [illegible]. Inde apud Pythagoreos, [illegible] hoc institutum [illegible] [illegible] [illegible], *quid quisque die [illegible] [illegible], [illegible] commemoraret.* [illegible] [illegible] apud conscientiam suam examen instituere, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Quid prætergressus, quid gestum in tempore,
quid non.

Faciebat hoc, illa conscientiæ examine, ut Sextius, eo ipso vir optimus, & adeò hoc nihil indulgentia, adeò se [illegible] & negotia dissecare. At cogitationes in partes suas [illegible] corporis, & consummato die, cùm se ad nocturnam quietem recepisset, (quem Seneca laudat a) interrogaret animum suum: Quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es? Si Pythagoras, si Sextius, quanto nos Christiani, ut ea [illegible] factum, in [illegible] Christiani? Ast quid nobis [illegible] Christi conscientia? Viri Ninivitæ (viri idololatræ) surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam. b

Nosti, quid Vir bonus (hic titulus carminis est apud Martial.) de hac quotidiana examine conscientiæ moneat. Ille igitur Vir bonus.

Iudex ipse sui totum se explorat ad unguem.
Quid proceres, vanique ferat quid opinio vulgi
Securus, mundi instar habens teres atque rotundus.
Ut quid libet, ne quid prædicet, angulus ullus
Partibus ut coeat, nil ut deliret AMVSSIS.
Sit solidum quodcunque subest, nec inania subter
Indicet admotus digitis pellentibus ictus.
Non prius in dulcem declinat lumina somnum,
Omnia quàm longi reputaverit acta diei.
Quæ prætergressus; quid gestum in tempore,
quid non?
Cur isti facto decor afuit, aut ratio illi?
Quid mihi præteritum? cur hæc sententia sedit,
Quam melius mutare fuit? miseratus egentem
Cur aliquem fracta persensi mente dolorem?
Quid volui quod nolle bonum foret? utile honesto
Cur malus antetuli? [illegible] denique
vultu?
Pervestigatis [illegible] magis,
quàm
Disciplina trahit: sic dicta, & facta per omnia
Ingrediens, ortoque à vespere cuncta revolvens,
Offensus pravis, dat palmam, & præmia rectis.

[illegible] vere [illegible]: talis erat. Neque [illegible] non mutuò aliena (quod quis alijs) à Romanis Græcisque hoc sciat, & conscientiam vespere discussit; plures in hac classe numerare ... inter quos & laudatissimus ille L. Annæus Seneca, qui vitæ religiosæ ... qui Sodales Pythagoricos plerosque, ... [illegible] hoc [illegible].

a *L. 3. de Ira, c. 36.*
b *Matth. c. 12. v. 41. Luc. c. 11. v. 32.*

§. II.

ERat Seneca potens in aula, Imperatoris doctor & moderator, inter [illegible] & ditissimos amicos, & tamen tamen hoc [illegible] non omittebat, erat in coniugio cum uxore & tamen vesperi conscientiam suam super diei actis examinabat; [illegible] semper [illegible], neque tamen studia aut negotia [illegible] habebat, hac vilissima in seipsum examinatione erat (nec [illegible] opes, atque voluptates, inter maximas voluptates & delicias, & tamen sui ... hostem, si ... habebat, solum conscientiæ negotium tractabat. Ipse sibi testem suo locupletissimum. Audi non est quod quidquam ambigamus: malim ego Senecæ natura credere, quam multis alijs iuramentis. Vtor, inquit, hac potestate, & quotidie apud me causam dico. Cum sublatum è conspectu lumen est, & conticuit uxor, moris mei iam conscia, totum diem meum scrutor, facta ac dicta mea remetior. Nihil mihi ipse abscondo, nihil transeo. Quare enim quidquam ex erroribus meis timeam, cum possim dicere: Vide ne istud amplius facias, nunc tibi ignosco.

Obstupesco, quoties hæc lego, nec sine admiratione & rubore unquam legi. Homini tot negotijs, tot studijs, conscientiam uxore distractio, hæc tam certa & quotidiana in seipsum inquisitio fuerit! Et, obsecro te, Gerarde, considera mihi, quæ sit ille incomparabilis, examinis huius capita sibi statuerit, quos in ipso errores notavit, quid in dictis suis factisque culpavit. Sic ipsum accusat: In illa, inquit, disputatione pugnacius locutus es. Audire longiori, [illegible] liberius admonuisti quàm debebas: itaque non emendasti sed offendisti; de cætero vide, non tantum an verum sit quod dicis, sed an ille cui dicitur, veri patiens sit. Audite vesperi, & examinatote.

[illegible] Numerantes [illegible] [illegible] Senecæ [illegible] [illegible]. [illegible]

[illegible]

Ita, ut Gerson, Senecæ examen conscientiæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

a [illegible] *b* [illegible]
c apud Tacit. l. 13. Annal.
d [illegible]

CAPVT III.

Examen conscientiæ quantæ vtilitatis sit, & quibus id in multis impediat consuetudinem.

VTilitatum [illegible] in [illegible] inquisitionis [illegible] [illegible]

[illegible] Talem mihi da, & [illegible] [illegible]

Grauius in terris animæ & [illegible]

O [illegible] [illegible] Antonios, Hilariones, [illegible] [illegible] & [illegible] Pythagoras [illegible]

a Prouer. 28. v. 5.
b [illegible]
c Senec. l. 3. de Ira c. 36.

§. I.

1. SI Omnes [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] hoc [illegible] tam [illegible] idem est, [illegible] in finem, & [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible]. Tum [illegible] cum Deo meo, [illegible] parate [illegible] Dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] haberemus. Hinc ego [illegible] [illegible] [illegible] omnia quam [illegible] [illegible]. Adsis [illegible], & fac [illegible] tuum sum. Hic est, [illegible] Gerarde, inter brachia Christi domini [illegible] [illegible].

2. Aurora [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] compositior [illegible] [illegible] [illegible]. Nam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a praeterito [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habuerit, [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hinc in [illegible] pia & [illegible] Completorio, quod vocant, [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible] Deum habet, cum illo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] amplam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Angelos, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nostra, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & omnem orationem & actionem [illegible], & [illegible]. Ergo, ut mane bonus [illegible] & [illegible], vesperi bonus esse [illegible].

3. In [illegible] [illegible] [illegible] nil aequè [illegible], quam firmum animi decretum ac propositum CAVENDI. Idque [illegible] [illegible] [illegible]. Atqui [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quam [illegible] vesperi errores [illegible] [illegible] deprehenderit. Hoc decernat, [illegible] [illegible] ac proponat quam firmissime CA-[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible], hoc est, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Dei: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] per [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible] [illegible]. Ad hanc [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Id [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ac [illegible]: Quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

a Psal. 116. [illegible] b [illegible] Matth. [illegible] c [illegible]

§. II.

1. MAximi [illegible] momenti est, gratum esse Deo, idque si non singulis horis, diebus saltem singulis, [illegible] [illegible] in nos Deus beneficus est, [illegible] [illegible] & nos in ipsum grati simus, [illegible] die [illegible] [illegible] vesperi [illegible] [illegible] beneficia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est, & [illegible] [illegible], qui [illegible] est [illegible]. Liberalissimus Deus est, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hoc [illegible] [illegible], gratiae gratiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Deo gratiam [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] gratiam [illegible]. [illegible] [illegible] Deus, sed [illegible] [illegible]: ille beneficia [illegible] [illegible], non solum gratias [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] & multo maiora sint & plura. Ita felicitatis nostrae est [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Deo gratos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], cuius primum caput est GRATIAS AGERE.

2. Quoniam [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible]. Si hac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mors te [illegible], ah! quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Est [illegible] [illegible] [illegible], & quod non statim [illegible], sed [illegible] [illegible] [illegible] est. Et [illegible] Christiane, [illegible] [illegible], quod tibi [illegible] quod Odium & Discordia, quod Libido & [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? Nam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]! Mihi crede, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & in [illegible] [illegible]. Ergo [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible], & sic demum [illegible] [illegible].

5. Eadem

§. III.

a Hom. 1. de Iustit. mon.
b Lib. 30. homil. dom. 24. de tur. dom. c. 63.
c Cassian. 5. c. 14.
d Ephrem tom. 3. Serm. 25.
e Dor. serm. 11.
f Chrys. tom. 1 in Ps. 4. post med.
g Ib. tom. 1 pag. 619.

§. IV.

SEd nam via, Gerarde, afferam etiam Patrum testimonia tibi, num? GER. Satis me istis lapidasti Polychroni, & liquere puto, de huius exercitij utilitate; *in ore duorum vel trium testium stat omne verbum.* a Patres, tum viam unicam tutissimam videri: modo ea etiam ad iucundior nobis videretur, aut facilior. Et quis enim est, qui non in se deprehendat & maximam proclivitatem peccandi, & peccatorum facillimam oblivionem? utrique malo, non dubium, insigniter medetur quotidiana hæc conscientiæ perscrutatio. POL. Recte dicis, Gerarde: hinc & hinc miseri laboramus, hinc nimis temere delinquendo, illinc properè nimis obliviscendo delicta. Operæ pretium proinde facere, quod illi apud Climacum, b qui pendentem à cingulo libellum chartaceum ferebant, in quem suas etiam cogitationes quotidie referebant. Et hæc vita sanctissimi causa fuit, non semel tantum de die in seipsum inquirere, & in illud conscientiam ita ambulare: uno die sæpius id facilitarunt. Societatis IESV Patriarcha, sanctus Ignatius, horis interdiu singulis animum cautius colligere, ac speculis certis examine conscientiam regere. Tum, si qui afferentur quæ horam ei conscientiæ inquinasset, proxima confessione retractasset. c Ignatij sodalis, magistri studiosissimus imitator, S. Franciscus Xaverius, eodem processu ferventi, de die sæpius accurata perscrutatione interiores animi recessus inspiciebat, & ceteros ad idem faciendum magnopere hortabatur, ratus in eo perfectæ vitæ cardinem verti. d Huic exemplo suo S. Franciscus Borgias, eodem magisterio eruditus, non satis habuit bis quotidie conscientiam penetrare. Singulis horis de animi secessu ipse ad vagum examinans explorans, memoriâ repetebat dicta, facta ac prætermissa, inquirens in singula. e Abhinc his exemplis, in legem ea transijt, ut omnes in Societatem IESV adscripti, quotidie bis examinandæ conscientiæ [illegible] habeant. Sunt & alij religiosi homines qui hanc legem tam exactè observant, ut non tantum bis quotidie conscientiam examinent, sed huic soli examini, horam integram diebus singulis impendant.

a Matth. c. 18. v. 16.
b Clim. gr. 4.
c Ribad. l. 5. vitæ S. Ign. c. 1. Maff. l. 3. c. 1.
d Tursell. l. 6. vitæ Xaver. c. 6.
e Sachin. l. 4. vitæ Borg. c. 4.

§. V.

REverà, nisi quotidie animæ nostræ hortulum ingressi, subnascentes in eo steriles herbas quam primum extirpemus, brevi silvam non hortum habebimus. Quisque sibi dictum putet divinum illud: Constitui te hodie, ut evellas & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices & plantes. a Et nisi hoc semel minimè de die fiat, infelix lolium & steriles avenæ dominabuntur: surget gramen inexpugnabile. Nonne pigri & male feriati hominis damnum difficile tandem demolimur? b Nonne tam diu dormiebat Isboseth, à latronibus iugulatus sit? c Nonne hoc pacto animus dormientis patrisfamilias [illegible]? d *Transivi*, inquit Hebræus sapiens, *per agrum hominis pigri, & per vineam stulti, & ecce totum repleverant urticæ, & operuerant superficiem eius spinæ, & maceria lapidum destructa erat.* e Talis est animus hominis, squalet & sic desertum vepribus fertilissimum, nisi conscientiæ commodum & quotidianâ industriâ expurgetur.

Neglectis urenda filix innascitur hortis.

Hic ligo nunquam nimis mittendus, aut mox spinæ se prodent. Ligo ille aut sarculum, est examen conscientiæ, ad omne vitium, antequam crescat & vires acquirat, ex animo evellendum. Bernardus: Quamobrem, inquit, moneo te, ut inter angustias, quæ non desunt, frueris conscientiæ bonæ, magis autem ut scias quid desit tibi. nam cui non deest, omnia illi desunt qui nihil sibi deesse putat. f Neque satis, ut mensibus semel sit hoc examen, aut ut quot hebdomadibus; sed, ut quotidie fiat, quod Clarevallensis ille Antistes gravissime urget. g Dilige, inquit, in eo ferventem

quam commentis infirmari. Eges tu tibi præsule, & vitam ordinare, & mores corrigere, & teipsum iudicare. Teipsum apud teipsum accusato, sæpe etiam condemnato, nec impunitum dimittito. Sedeat iudicans iustitia, stet rea & seipsam accusans conscientia. Nemo te plus diligit, nemo te fidelius iudicabit. Mane propositum notificat a temetipso exactionem, & vesperam diurni tibi indicito examinem. Vespere diei præteritæ rationem exige, & superventuræ nocti fac indictionem. Legem hanc quam aliis tulit Bernardus, eandem & ipse sibi tulit: Propterea, inquit, abscondam me ante [illegible] me, & iudicabo meipsum, vt illum [illegible] me, & iterandæ diei iudicium cavere possim. g

Et hæc examinis ultima magna est utilitas in supremo iudicio beata securitas. Si nos ipsos iudicaremus, a Domino, quam vti D. Gregorius loquitur, h tanto quis securius expectat, quanto quotidie vitam suspectius examinat. i

a Hebr. c. 12. v. 15.
b Psal. 2. v. 10. 11.
c 3. Reg. 4. v. 31.
d Matth. 13. v. 28.
e Prov. c. 24. v. 30.
f Bernar. serm. [illegible] fer. 3.
g Lib. 2. de consid.
h de inter. dom. c. 31.
i Lib. 20. mor. c. 5.

CAPVT IV.

Examen conscientiæ quantæ sit necessitatis, & quod dispendium, illud negligere.

Dixi iam de utilitate, accedam paucula de necessitate, quæ hic tanta est, vt asseverare ausim, in plurisque omnibus frustra non agere, nisi & hoc agatur. Licet concionatori clamare, & clamando [illegible] pulpita, rumpentur columnæ, tremant subsellia: omnia frustra, nec tu ne quidquam fere proficias, nisi tu ipse tibi vespere concionem, etiam ipsius & reprehensionem & adhortationem audias. Frustra monetur, qui se vult negligere; frustra custoditur, qui se vult prodere. Sic & confessarius doceat te, sed frustra, moneat & increpet frustra & hoc, mulctabit & præscribet pœnam, frustra omnia, ipsius tibi dicere hoc vitium [illegible] fuge, hoc [illegible], hoc [illegible] singulatim cave, hac via, vt [illegible], ad [illegible], hic ipsum vince, hic [illegible], hic [illegible] expectatione, hic autem generosè sustine, hic [illegible], hic te [illegible], hic te Christianum ostende, & omnia hæc futura sunt frustra, nisi tu ipse curam geras, nisi ipsum velis aut nolis, quod vel iram possis [illegible], nisi [illegible] confessionem [illegible] a te confessario vel absoluaris vel damneris. Sic & magister in scholis [illegible], quidem diligentiam in studijs, parsimoniam temporis [illegible], probitatem in moribus maiorem desiderabit, [illegible] in [illegible] constantionem a discipulo postulabit, sed quo effectu aut fructu? nisi tu ipse sis præceptor vesperi tuus instruendo, examinando, promouendo non [illegible] proficies, perdidisti [illegible].

Sic & pæctor, aut iudex, seu alius quis magistratus, vinculis [illegible] aut carceri [illegible] [illegible] vere liber eris aut [illegible], nisi tu ipse tibi sis carcer [illegible], nisi causa cadas vel vincas ipsius iudice. Atque ita conciones, correctiones, admonitiones, castigationes plerumque frustra sunt, nisi tute ipse sis & concionator, & confessarius, & præceptor, & iudex, quod esse potes & debes in quotidiano examine conscientiæ. Optima illa disciplina est quam quisque sibi ipse incessanter adhibet, salubrrima medela quam quis ipse sibi imponit. Multam, inquit Siracides, inueni in meipso sapientiam, & multum profeci in ea. a Ah, quid tandem sapientia [illegible] [illegible] in seipso vel sapientissimus, nisi seipsum nosse, & ad æquum se [illegible] [illegible] quod tunc fit, cum quis suam conscientiam ad vsque fundum penetrat, & boni mallique congeriem seuerum districto examine. Hæc illa multa sapientia est, quam quis in seipso licet inuenire, in eaque quotidiani examinis proficere. Vanum est in omnibus alijs alicum sapere, absque hac sapientia.

a Eccle. 51. 24.

§ I.

Refert e Græco, Pelagius a [illegible] [illegible] quam sancto apud religiosum [illegible] de domo conscientiæ semper purganda sit di-

seruasse. Diabolus est inimicus, & sua con- [illegible] Igitur negligentem inimici sui [illegible] gaudetque videre [illegible], quas odit, domus [illegible] op- [illegible] hoc [illegible], quicquid [illegible] effundat. [illegible] vero [illegible] est, [illegible] re- gerere, & constanter domum solertia quo- tidiana conseruare mundam. Si neglexeris, [illegible] domus illius tanta implebitur, vt ad eam [illegible] ipse [illegible]. Igitur [illegible], & [illegible] quando a- liquid sordium in te [illegible], ita te [illegible], quicquid [illegible] per diem [illegible], hac velut spongia detergas, [illegible] nul- la [illegible]. [illegible] hæc cura [illegible] tia, & [illegible]. In [illegible] quid fiat, nosti: vbi ea semper a- liquid aquarum recipit, [illegible] ex- hauritur; quod [illegible] re- [illegible] & [illegible] aquis [illegible]. Eodem poterit modo cum quotidie aliquid [illegible], aut [illegible], aut [illegible] cogitationes, nobis etiam vigilanti- bus [illegible] est, vt ad [illegible] vitæ haustro, in dies singulos [illegible], aut sane in [illegible]. Ergo [illegible] bonæ conscientiæ exhaurire, tempus est, exhauri [illegible] & vide, reperies semper aliquid illabentium aquarum. Bernardus[a] de hac ipsa [illegible] disserens: [illegible] ea- [illegible] aliquam [illegible] abominatio, & immunditiis to- ta [illegible]. [b] Tu itaque exhauri, ne per no- [illegible] & [illegible]. Ergo exhauri, tempus est, exhauri. Non facile peribit, qui [illegible] die sentinam exhau- rit perpetuo.

a Lib. [illegible]

b Lib. ad [illegible]

§. II.

SI ligno aut saxo similes esse [illegible], hoc la- [illegible] facile [illegible]; [illegible] dedolata, [illegible] perma- nent, [illegible] vel [illegible] [illegible]. Atque hæc ipsa [illegible], quia non [illegible] & [illegible]. [illegible] tanquam [illegible] & [illegible] nobis [illegible]. Sic arbo- ri conferunt, [illegible] simi- lesimus, hæc duo semper putanda & cir- cumcidenda sunt, ne [illegible], ac in [illegible] sese amplitudinem diffundant, aut [illegible] fronde, aut [illegible] superbiant. Sæpe [illegible] arbor, quæ nul- la vnquam [illegible] præbet præ- [illegible] in [illegible] degenerat vitis, quæ la- [illegible] non vult, quæ secari non sustinet. Le- gibus [illegible] est, & nec [illegible], [illegible] valeret, incidat, amputet, quicquid [illegible] germinis [illegible], nulli [illegible] liberius sit a purgante ferro, si quidem non [illegible] arbor, sed & fructus. Sic & homo (nisi sit [illegible]) in seipso nunquam non reperit, quod purget, quod inferat, quod resecet, quod circumcidat. Et sicut humanis [illegible] Theologus ille, [illegible] & [illegible] per [illegible], semper aliquid sordium accrescit, ita si caput non pe- ctas, [illegible]; si oculos non col- luas, [illegible]; si faciem non laues, [illegible]; [illegible] & [illegible] aquilarum more: si pedum cu- ram negligas, pedes [illegible]. Sic animus & conscientia, ab [illegible] pereunt [illegible], paullatim contaminatur, & facies illius in carbone mutabitur, imago illa & similitudo Dei no- bilissima, Christi sanguine lota & consecra- ta, [illegible] fœdabitur, & [illegible] fiet dissimillima. Tam necessaria est [illegible] cura: contra nihil perniciosius est eius negligentia & [illegible], quæ [illegible] habet [illegible] est [illegible], quæ [illegible] sed [illegible] animam [illegible].

Facilis periendi modus est, mittere non [illegible]

[illegible], & paulatim prolabi ad grandiora: Nec [illegible] nemo carebit, qui seipsum [illegible] aut nunquam reprehenderit.

a *Delrius [illegible] l. 2. de [illegible]*

§. III.

REs Hebræis: Lauabo, inquit, per singulas noctes lectum meum. a Lectus hic quondam lauandus, conscientia est, nam [illegible] [illegible] & [illegible] quies est & dulce [illegible], & ægris [illegible], hoc erit hoc affligit & cruciat, illos recreat & [illegible] [illegible], molli gratoque calore [illegible]. Ita prorsus conscientia, [illegible] vitijs animo [illegible] lectus, aut [illegible] & [illegible] est, [illegible] à vitijs libero & sano gratissimum thalamus est, cui ille quotidie [illegible] in [illegible] [illegible]. Verissimé illud D. Aug. familiari [illegible], inquit, semper vesperè, [illegible] [illegible]. Vigila super teipsum, excita teipsum, admone teipsum, & quicquid de alijs sit, non negligas teipsum. Neque hoc nimis [illegible] [illegible], quotidie lauanda sunt, quæ [illegible] [illegible] sordescunt. Laua ergo hunc tuum lectum quotidie, *per singulas noctes*, quouis vespere. Nisi hoc à te impetres, [illegible] [illegible] semper [illegible] sit [illegible] [illegible]. [illegible] conscientiæ [illegible] sit, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] peccati, & [illegible] [illegible] conscientia [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], diem perdidisti, [illegible] cogita, [illegible] [illegible] [illegible]. Hanc [illegible] [illegible] conscientiam, [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] vitiis est, [illegible] conscientiam nostram [illegible] [illegible] [illegible]?

Aspice mihi Chrysostomum, & vide quàm solicitus, ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] examinet! Expende, inquit, dicam & annua, quid boni fecisti, aut quid mali operatus sis? Et si quid boni fecisti, gratias age Deo: si quid mali, de cetero ne facias. c Nihil est, inquit, Augustinus, quod sic quisque debeat cogitare, nisi [illegible] [illegible] oculos conijciat, se [illegible], se discutiat, se inspiciat, se quærat, & se inueniat; & quod displicet, necet, & quod placet, optet & plantet.

Hoc est quod regius Psaltes suasit, *Quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini.* d Spiritus [illegible] docuit, qui ipsam conscientiam ad lectum [illegible].

a *Psal. 6. v. 7.*

b *Thom. à Kemp. l. 1. de Imit. Christi. c. vlt. fine.*

c *Hom. 2. in Psal. 50.*

d *Psal. 4. v. 5.*

CAPVT V.

Examinandæ conscientiæ quis sit modus.

DIxisset vates Hieremias, modū examinis huius [illegible], breuissimè [illegible], Statue, inquit, tibi speculam, pone tibi amaritudines: dirige cor tuum in viam rectam. a Speculam principio [illegible] collocant, [illegible] [illegible] Dei beneficia die illo [illegible] [illegible] [illegible], & pro [illegible] gratias agimus, sed non cum Pharisæo illo, qui [illegible] suis [illegible] [illegible] in [illegible]. Verum de gratiarum actione postea.

a *Hierem. 31. v. 21.*

§. I.

CEnante Domino cum suis vltimum, & iam [illegible] corpus in cibum, in potum sanguinem porrexisset, captum est examen conscientiæ. Nec enim quisquam dubitauit, quin Apostolorum quilibet, excepto Iscariote, suam prius conscientiam [illegible] & [illegible] [illegible]: *Nunquid ego sum Domine?* a Perinde ac si [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible], mi Domine, [illegible] meam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], nec me [illegible] [illegible], si quid tamen in [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

 lim.

lior, Domine, mihi comparatas, sed proditionem meam, quisquis ille sit, palam, nomines, etiamsi me admoneas: cohiberem meo regresso, si reus sim. si mihi tantum displicuit ... Dominum, hoc confidenter appello, & sollicite interrogo: *Nunquid ego sum?*

Lectio Gerarde, qua tamen corpus Dominicum epulantes Apostoli, tam parum conscientiae conscientiam, si quid occulte proditionem in ea deprehendissent: Dicentes singuli? Attende dico tibi, quia unus vestrum me traditurus est. Audisti ab hoc signante tantum misisse, se reus esse, nec factum, nec negare ausi, quaesierunt singuli: *Nunquid ego sum Domine?*

Ita nos vespere cubiturus unus, a nobis ipsis quaeramus: *Nunquid ego sum Domine*, qui hodie preces multas recitavi, & ad illas nihil attendi, lingua garriente, corde absente? *Nunquid ego sum Domine*, qui hodie meas ipse laudes tam liberali ore decantavi, aliorum sprevi, me caelo extuli; aliorum famam detraxi, meam immodice amplificavi? *Domine* alios infecti, mihi met blandus indulsi, verbis incautus, levis, fastidiosus, maledicus. *Nunquid ego sum Domine*, qui non impuras hodie et foedas cogitationes hospitio non exclusi, cum ipsis tamquam familiaribus garrivi, collusi, verum de lectationes avidas, & occultae castitatis hostis. *Nunquid ego sum Domine*, qui diem hanc perdidi, & tam male tot bonas horas, partim colloquijs vanissimis, partim lusu & otio fere, nihil fere consumpsi? *Nunquid Domine ego sum*, qui Gulae hodie ventrique meo plusquam iustum satisfeci, qui irae & furori ita, ut hos & illos blasphemia ussi, ad Orcum illos ussi, dimisi, detestorum? Ah, mi Domine, nunquid ego sum piger ille & plagis dignissimus servulus? Multis quandoque interrogationibus, Christi nomine, respondebit conscientia: Te DIXISTI agnosce & corrige.

Hic obtinior, enim primo loco videmur monendi, ut sciant hoc cognoscendae conscientiae negotium conficiunt INTEGRA sed illi tempus assignemus, & interim alia omnia mittamus, dum hoc perficerimus. Optimus hic modus est, ut quisque tecum diem suo sit accurate singulatim, & dicta illius diei omnia nocte recenseamus, ut ubi assuetum, quod maxime morbo laborat, et patientissime sanabit curet. Quod

quod in se non facile deprehenderit, ab magis illud profundius commune, quo minus id valeat similia, & hoc ipsum locutus semper aggrediamur & quaeramus, quod conscientiam scientia Nullam sit tam potens aut longa & similiter nostra villam, in qua dedit sceleste disperimus. mollis id quod facimus, faciamus integre, quo modo, quo tempore, quo omnia haec examinis partes. Plerumque res hos ipso non laudaverit, quia fiunt non integre.

Neque tamen integre solum, hanc vel incommodam conscientiam quaestio instituenda, sed & accurate, ut iam dicam.

a *Matth.* c. 26. v. 21.

§. II.

Hic aequam regum optimus David, non solum designavit tempus explorandae conscientiae, sed ipsam accurate instaurandam exemplo suo docuit. Non ignorabat rex sapientissimus, quanta referret hic vigilare, idcirco iterat sui quaestionem: *Meditatus sum, inquit, nocturne cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum.* a Neque ad sensi obiter, non sed brachia, non torpore, non oscitanter aut perfunctorie, sed attente operi, attente, & accuratissime magnus, omnes conscientiae meae angulos rimabar, & quicquid sordium ac maculae passim illic reperiebam, id autem non tamen eruebam. *Nocte cum corde meo meditatus sum*, ita ut integras quandoque noctes consumpserim, mecum ipse colloquendo, *& exercitabar cogitando*, varie que saepe delicias meas commemorando. *& scopebam spiritum meum*, hac atque illac quasi scopis cogitationum versabam illum, animaeque pavimentum in omnes angulos verrebam, penitissimos mentis meae recessus scrutabar. Non aurei venas in fossoria montibus, sed animi mores scrutatus est David, de quo pulchre Augustinus: Quanta, inquit, homo habet intus, & non sentit! Scrutabatur ille spiritum suum, & cum spiritu suo loquebatur, seipsum enim interrogabat, seipsum examinabat, ipse iudex erat. Vere non blandiebatur sibi rex ille potentissimus, non excusabat, sed Censoriam in seipsum censuram instituebat, & omnes pectoris sui angulos rimabatur exactissime, & quicquid hic latentium sordium deprehenderat, atroci contritione abluebat. Cerebri Gregorius

met hoc Isaias imperavit ab Isaia, c qui sic clamant. Ingredere, inquit, in petram, absconde e fossa humo à facie timoris Domini. Petram ingreditur, qui cordis sui duritiem penetrat; à facie timoris Domini defossa humo absconditur, qui cogitationes terrenae inhiantes [illegible] in vino suae voluntatis, magna submittere se [illegible] ô cor humanum! ô caput Marpesium! ô [illegible] saxum & immobile! ô duram petram, praestantius omni montis [illegible]! Vociferatur è cathedra ecclesiastes, instruit in poenitentiae tribunali sacerdos, hortantur probi, exempla invitant, sepulta monent, libri docent, leges urgent, clamat Christus, & tamen nec homines, [illegible] durissima petra, ad haec omnia obsurdescit. Sic petra illa, nec voces, nec vociferationes illas, nec monita, nec clamores hos audit, nisi quis hanc suam ipse petram fodeat, & in omnia à se dicta, cogitata, cupita, omissa severus iudex inquirat. Ex hoc aliquam est, quod ad istius examinis modum pertinet, ut id fiat ACCVRATE.

a Psal. 76. v. 7.
b August. in Ps. 76.
c in Iob, l. 31. c. 21. Isai. 2. v. 10.

§. III.

TErtium inhaeret examinis modo specifi- dare, vt fiat cum Animi & DOLORE. Hieremias propheta ad hoc cohortatur: Pone, inquit, tibi amaritudinem. a Hoc habet ratio, vt cum quis peccata sui diei noxas & errores deprehenderit, non illos negligat, non excuset, non velut leviter commoveatur, sed simpliciter accuset, & omnium in se culpam derivet, doleatque [illegible], tam protervè & petulanter, tam protervè & impudenter, Deum offendisse. Et quae [illegible] nostri levia esse peccatorum [illegible], aliquot [illegible] iudicium facimus, & lacrymis maximè severis [illegible]. Deum laedimus, tempus prodigimus, [illegible], & [illegible] sancti [illegible] videmus, nec [illegible] magnitudinem sentimus; sed [illegible] & [illegible] sumus, nec vllum [illegible] indicium [illegible]. O [illegible] mortalitatem, pone tibi amaritudinem. Deum offendisti [illegible], pessimè tandem, de teipso poenam exige, & [illegible] immoderata ista rerum humanarum delectationes, tamen illa nunc doloris illius esse [illegible] concipiendam.

Rex Ezechias acerbitatis hoc [illegible]. Recogitabo, inquit, omnes annos meos in amaritudine animae meae. b Ita quisque vesperi sibi dicat: omnes horas quas per diem expendi, omnia momenta quibus Deum offendi in amaritudine mea recogitabo, nec unam [illegible] à [illegible] refamari, quam Deum [illegible] nunc [illegible] debet [illegible] ipse: Nunc autem, inquit, oculus meus videt te: idcirco ipse me reprehendo & ago poenitentiam in favilla & cinere. c Ah quoties, mi Domine, possim ego vesperi dicere: O mi Deus, tu oblitus sum de illo hoc tempore: vagabar hac illac, quo me [illegible], vel [illegible] ego hic colloquia [illegible], illic [illegible] interessissem, illic [illegible] & [illegible], hic alterius laboribus & [illegible] me sibi [illegible] raperent: tu mihi, ô mi conditor, nunquam in mente, nunquam in memoria eras hac tota die. Nunc autem oculus meus videt te: nunc te serò tandem, & subirascor tibi, recordor tui ô mi amantissime Domine, idcirco ipse me reprehendo & ago poenitentiam, ob tam turpem & protervam tui oblivionem.

De hoc conscientiae dolore praeclarissimè sane disserit Bernardus, cuius verba omnium pectore omnino digna sunt, libentissimè recenseo: De diversis agitur mundi partibus, inquit, in quibus eos vagum & profundum animum, vel vani occupant, ad seipsum redeat, & se ipsum discutiat; cumque invenerit culpam, timeat poenam. Quaerendo autem culpam, nunquam illam nisi in se reperiet: reperta autem culpa & poenae causa, simplum puniendo, se [illegible] se firmet, & nunquam aliter se iudicet. Se equidem culpantem, aut se affligens se [illegible], aut se [illegible] sentiens, [illegible], aut se ad pietatem revocans; proponat se ante se, decernat quid de se faciendum sit de se, iustè in se [illegible] tolla flagella. Loquitur etiam sic ibi: Quia pacem dedemisti apud dominum Deum tuum, & bellum incurristi apud teipsam, sententiam patieris, vt ex è teipso condemneris, quem pactum pacis rupisti. Vis quod non vis, & non vis quod vis; à teipsa condemnaberis. Nolenda vis, volenda non vis. Ecce de ore tuo te iudico serve nequam. Affige itaque te, & statue contra faciem tuam,

[illegible]

§. IV.

[illegible]

stra probitas, & non difficiles medici sumus, qui in alios mulctas & nostra decreta ipsi contradicimus, grandes pœnas [illegible], sed [illegible] tantum, & cum iam tenemur fatendi [illegible], [illegible] sit [illegible] dissimuletur [illegible], cur meus ipse sim carnifex? Hoc [illegible] est CONSTANTER agere. Sed hoc ipsum paulò latius [illegible] octavo capite demonstrabo.

a c. 31, v. 82. b Eccles. c. 11 v. 14.
c Ps. 118. v. 57 & 107.

§. V.

Ultima est, sed primaria ratio examinandæ conscientiæ, [illegible] vitio magis infestat, à quo magis infestatur. Et hoc ego appello, conscientiæ ACCOMMODATE mederi. Quid digitum obligas, cum stomacho laboras? quid pedi applicas malagma, cum in pulmone sit tumor? quid pilos præscindis, cum membrum rescindendum est, [illegible] [illegible] illam partem [illegible] curâ [illegible] [illegible] quid [illegible] ipse [illegible], quod [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible] [illegible], præsertim [illegible] [illegible], dat Veneris [illegible]: quid in his [illegible] [illegible] [illegible], si te [illegible] invidia, si [illegible], si [illegible], si [illegible] superbia. Medere te prius tuæ libidini, aut ambitioni tuæ, malam [illegible] [illegible]. Quid Gabaonitis obstas? Hethæos, Gergesæos, Amorrhæos, Chananæos, Pherezæos, Hevæos & Iebusæos impugna, hos prœlio, hos ad internecionem cæde, hos extingue, sed paulatim & per partes.

[illegible] quidem minores nævos non [illegible] negligendos, sed vitia [illegible] [illegible] [illegible] subigenda, quia [illegible] [illegible] confert ad [illegible] [illegible] capitalium vitiis, si [illegible] radicem & fibras aliorum malorum. Quisquis itaque seriò vult proficere, [illegible] [illegible] [illegible] cui vitio sit proclivior, in quem [illegible] [illegible] propensior. Nam [illegible] [illegible] [illegible] Seneca [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] cui est vitiosa, quod [illegible] [illegible] superandum.

— [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Nam vitiis nemo sine nascitur: optimus ille est

Qui minimis urgetur — [a]

Quando [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hic non [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] est [illegible]. Alii [illegible] corpore [illegible] [illegible], non tamen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Vitia [illegible] quemque sui [illegible], proprium est, [illegible], [illegible] humanum est. Sua cuique [illegible] [illegible] cuique domesticum est vitium. Huc [illegible], huc [illegible] & [illegible]; huc machinas & arma transfer ad expugnandum. In hoc [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ita te [illegible] [illegible] ad [illegible] ergo, sub imperium & potestatem rationis [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illius & imperium [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], illam denique quomodocunque [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Superbia te [illegible] ad superbiam ergo [illegible], [illegible] te [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & nullo non die sub iugum mittere [illegible], ad [illegible] [illegible], [illegible] supercilium & fastus in [illegible] [illegible]; in omnibus subesse disce. Libido te stimulat? ad libidinem ergo [illegible], totas [illegible] [illegible], hoc cogita, hoc meditare, quibus armis nunc [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] & fuge, quicquid vel libidinis suspicionem olet. Quæcunque pudica, quæcunque casta sunt, grata tibi sint & amabilia, [illegible] te Libido capitalem [illegible], & [illegible] [illegible] non [illegible]. Qua verò ratione contra libidinem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sub noctem cuncta ipse conscientia [illegible]. Idem [illegible] faciendum, cum [illegible] [illegible] vitiis. Præclarè dixit Moschus, [illegible] qui [illegible] esse volunt, [illegible] vincere debent, ut perpetuò careant. Nisi hoc agimus, frustra agimus. Nunquam non [illegible] [illegible] in hanc animi curam, qui animo valere vult, diligentiam assiduam confert in hanc valetudinem. Illud autem caput rei est, nosse in quodcunque vitium feratur proclivius. Si sic, [illegible], [illegible] malo mederi vellemus, [illegible] & [illegible] possemus sanari.

At nos sæpe decimamus mentham, & anethum, & cyminum, & [illegible] [illegible] præciora [illegible], [illegible] culicem & glutti-

tinus

[illegible] Tamen ita conscientiae [illegible] quo in [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quid autem, inquit Seneca, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] & audire (praesertim a te ipso) [illegible] [illegible] maxime [illegible], quod in se [illegible] [illegible] [illegible]. *d* Nota, Gerarde, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quam [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quisque corpora [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corpus [illegible] & purgat. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] partes, [illegible] a quo saepe [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quales [illegible], quam [illegible] [illegible] [illegible]. Superbia, Libido, Avaritia, [illegible] [illegible] Quotidie [illegible] [illegible] [illegible] cura. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] est modus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], si quis conscientiam suam INTEGRE, si ACCURATE, si [illegible], si CONSTANTER, si denique ACCOMMODATE, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

a [illegible] *l.* 2 [illegible]

b [illegible] [illegible]

c Matth. [illegible]

d Sen. ep. [illegible]

CAPVT VI.

Examinandae conscientiae quae, & quae sint partes.

§ I.

POL. Responde [illegible], plerique [illegible] quinque de hac re [illegible], partes assignant QVINQVE, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Pars prima: *Gratias agere conditori, pro acceptis beneficiis.* D. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] est gratiarum actio. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hac [illegible] [illegible] [illegible] Nathan, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Davidis conscientiam [illegible] [illegible] [illegible]. Primo loco quae Deus in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] est: & si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Deus adiiceret [illegible]. En, quam [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] gratias. Hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. *Quare, inquit, contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo?* *b* Hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] hoc modo, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ergo, primum in hac conscientiae tractanda causa, caput est, agere Deo gratias. Omnia [illegible] [illegible] et Deo quam gratissimi simus. Et quid enim [illegible] magis debemus quam gratiarum [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Deum [illegible] [illegible] beneficii [illegible] non sola est [illegible] [illegible] gratia. Quotidie, [illegible] [illegible] (quid dicam?) [illegible] momento, alia atque alia beneficia conferi in nos Deus, qui Angelis mandavit [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible]

[illegible]

Caeci sumus, & tamen, cum caeci duces quaerant, nisi sine duce erramus, & titubamus? Non ego ambitiosus sum, nemo aliter Monachus, nemo Augustus aliter potest vivere; vides ipsa magnas imperiales exposcat. non est mirum virum quod iracundus sum, quod pessimos amo lusus, quod [illegible] adolescentia facit. ita difficillime ad sanitatem pervenimus, quia nos aegrotare nescimus, aliena discernimus, ut loquitur Chrysostomus, c & propria non inspicimus. Dic tu iam, Gerarde, an non opus sit lumen a Deo petere, ut nostros ipsi errores deprehendamus, ac [illegible]. Hoc vespertinum examinis, ut diei pars altera est, caput [illegible]. Ger. Verba tua, Polychrone, haec longe potiora [illegible] a parte dicta. Agendae Deo gratiae, sumenda petendaque a Deo lumina, & hoc statim, sed, an sola mente, an conceptis verbis, & quibus id faciendum, hoc unum, multi [illegible], quod in tamen non sum docuisti [illegible] institutionem sperabam, cum de modo explorandae conscientiae differeres. Pol. Num vidisti, [illegible], libellum, cuius frons hanc praefert inscriptionem, HOROLOGIUM TUTELARIS ANGELI? Hoc opusculum, bona diei [illegible] horas; verba conceptissima docet, quibus utrumque illud sit postulandum. Repetam id in tuam gratiam. Deo agendae sunt gratiae, hoc modo.

O infinita Bonitas, gratias tibi ago pro omnibus beneficiis tuis, quae mihi hodie & tota vita mea contulisti. tibi laus & gloria in infinitas saeculorum myriades. Lumen a Deo sic petendum.

O immensa Maiestas, da ut quicquid tibi hodie in me displicuit, id mihi in memoriam integre redeat.

En tibi precandi formulas. Aut si mavis, cum Iobo Deum sic alloquere: Quantas habeo iniquitates & peccata? scelera mea, & delicta mea ostende mihi. habes meliores? utere [illegible] non [illegible] peccati. Satis breves sunt precationes illae, sed & longae sunt, modo non in solis labiis nascantur, sed magno & ardente affectu, e corde ad Deum recta [illegible]. [illegible] enim tam breves proponimus in exami-

plam, ut in eas minus possit incere vagis aliis & impertinentibus cogitationibus.

a Iam. cp. 10. b 2. Reg. 12. v. 7.
c Hom. 23. in Matth.

§. III.

Tertia pars in trutinanda conscientia est circa hoc diligentem: QUID FECI? quaestionem hanc sequatur altera: QUID DIXI? [illegible] & [illegible] interrogando: QUID COGITAVI? imo etiam quartum adiunge: QUID NON FECI? quid omisi, quid neglexi faciendum? Ubi haec etiam conscientiam interrogaris, audi & tace, attende quid illa respondeat. Conscientia natura sua tam est facunda & impatiens silentii, ut iussa dicere, [illegible] eloquatur. Citharoedus [illegible] vel digito [illegible] chelyn suam aut testudinem carpat, vocem illa protinus reddet: ita conscientia velut garrula & sonora chelys, vix tacta respondet, & suam hominis malitiam exponet [illegible]. Reticere illa & celare non novit, nisi prorsus neglecta & scelere contaminata cauterizata & iam propemodum extincta. Si sana sit, modo ei [illegible] sit locus, non tacebit praesertim interrogata: modo ei vespere [illegible] spatium, [illegible] totius diei gesta percensebit ubi deliquerit, hoc ipsum, dubitare se candide fatebitur. Ergo suam quisque conscientiam [illegible] vespere non [illegible]: quod si vel sola Lingua & Oculi ad hoc conscientiae tribunal citarentur, satis esset rerum [illegible]. Quid hic ego unica Lingua [illegible] aut etiam pessimorum verborum non effudit? quid non delinquunt Oculi [illegible], & rapiunt ad culpam? Et quanta egent discussione [illegible]? [illegible] Num me ad peccandum dispositum [illegible] & debitis [illegible]? an nihil quod [illegible] cogitationibus meis [illegible] & excursum permisi? an [illegible] inter orandum [illegible]? an verba [illegible] lingua [illegible]? an voces [illegible] & frigide pronunciavi? an [illegible] in sermonem declinavi? an instar [illegible], sine sensu & affectu, ore solo quod [illegible]? Crede mihi, [illegible] est, etiam ac plenam formidinis negotium.

tum, cum Deo colloqui, [illegible] in [illegible] stare, hic certe animianimo opus vigilantissimo: Deus non irridetur. [illegible] Ita longa satis & intricata est quæstio, QVOMODO DEAS [illegible] tam gesta tempore per diem & [illegible] Ego quidem existimo, nosse quotidianas plerasque omnes hoc necessario indicendo conscientiæ Examen.

Qua-lis	In precib. & in divinis / In occupationibus / In verbis & sermone / In mensa	fuisti?

An nihil hodie temporis perdidisti?
An nulli detraxisti, neminem offendisti?
An nemini unquam iracundiam impatientiam exhibuisti?
An omnes malas, acerbas, impuras cogitationes repulisti?
An quod heri statueras tibi faciendum aut cavendum, fecisti hodie, aut cavisti?

Si quæ graviora sunt crimina, [illegible], furorum, ebrietatis, illicitæ & luxuriæ peccata, ea memoria facile revocabit conscientia; modò illa loqui permittatur, non dissimulabit hæc menti labes, prodocet in medium sua monstra, ut [illegible]. Conscientia fidelissimus est antigraphus noster, à Deo assignatus, qui, quandocunque postulatur, totum à nobis gestarum commentarium producit. Ita pars tertia exercitij vespertini hoc præcipit: EXPENDE QVID PECCARIS.

a *Ad Galat. 6. v. 7.*

§. IV.

Proximam illam ordine natura sequitur hæc quarta pars: PECCATORVM VENIAM PRECARE. Formulæ, quibus & narracta deprecamur, & futura constituamus, hæ sunt:

Clementissima Misericordia, ignosce mihi quicquid hodie peccaui contra te. Ego enim offensas hominibus, & irritat vita mea; in abyssum misericordiæ tuæ depono, & per virtutem Vulnerum tuorum, ô Deus, dimitte mihi quicquid unquam in te peccaui.

Emendationis confilium & constans [illegible] voluntas.

O Æterna Sapientia, Christe IESV, firmissimè propono, non peccare amplius.

Quanta vero huius exercitij pars est, supplicium promeritam abste deprecari. Pænitentiam itaque age ob hæc [illegible] tua, & roga Deum, *si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui.* a Ah, quoties tam diu nobis [illegible], quibus [illegible] quidem secundum Deum, [illegible] [illegible] vel leuia [illegible], sub [illegible] diei, cum dolore & gemitu [illegible] in mente redeat ad Deum. Moyses Deo familiarissimus, pronuntiat: *Cumque quæsieris, inquit, ibi Dominum Deum tuum, inuenies eum, si tamen toto corde quæsieris eum, & tota tribulatione animæ tuæ.* b Quære vult cordialis Deus, vult & suppliciis, fed ut ij qui quærere possint; inuenient quærunt; inuenies eum, si tamen toto corde quæsieris eum, & tota tribulatione animæ tuæ. Non ignoramus hoc pars conscientiæ amatores, quantis curae sit rebus sanctissimis hominibus delictaque minora non grandes, [illegible] non summa, verbulum imprudentius, [illegible] vam offensam, [illegible] leuiorem, [illegible] tem [illegible], aspectum incautiorem, [illegible] solitius cessatum, temporis exigua [illegible] dum, cogitationem tardius expugnatam, [illegible] ditionis operis [illegible] non impetum neglectum, aliaque ejusmodi piacula minora. Hinc illa manant, hæc sanguinem, ille oculum pectus [illegible] gravissimis post errorem non magnum. [illegible] sacerdos, ob [illegible] quod detractionis verbum semel protulit. Annis quadraginta, pedibus & pectore sub dio perdurauit. Eusebius aureacheus ob omissum in agri [illegible] opus magnopere licentiar, & hoc & omne corpus severissimis legibus castigauit. c Moyses addat responsam datam sibi horribili [illegible] supplicio. d Macarius [illegible], quod patri morem [illegible] sedere non præmisisset, [illegible] solo sua curiosis, & peregrinationis pænitentiæ damnauit. Maria Oegniacensis, in commemoratione vespera [illegible] [illegible], si vel minimas noxas deprehendisset, acerbissimo dolore in eas vindicauit. e Timeri vult Deus, etiam ab minimis. Profitetur David: *Timor Domini sanctus.* Sancti [illegible] f Iniuriam Deo illatam, etiam minimæ, dolore non perfunctorio expiandam [illegible] in suo pectore habeant gemitu, quo peccatum aliaoquin capitale, [illegible] sibi Deus, sed tota tribulatione animæ. Regia vera monstrare est. Et in cordibus vestris compungimini. g Nisi dolor de [illegible] lapsibus compunctus [illegible] animum atque fodiat, vanus est, & [illegible] [illegible] [illegible]

salutare, quoties horam contigeris. Et hanc ego legem, dixit, si miles sum, sanctissimè servabo, ita me Deus amet, & hoc meum decretum fortunet ac firmet. Sed audi obsecro rei eventum admirabilem. Conflictus instabat cruentus & atrox, nec nisi multorum sanguine finiendus. Concurrunt eandem acies geminæ, & idas quisque situs in altero expectat illi contrarie armis instare, ubi haud timidè exhiberet, inter quos & noster hic miles fuit. Volant utrimque gladiis ferrum, [illegible] ictus, vulnera imposita, utrinque cædes & funera plurima. Inter hæc miles ille, quem dixi, legis suæ immemor, devotionem penitus despiceret, illis hostem omnibus [illegible], omnia demum alia contra animi sui propositum & dicere & agere. Et ita, in ipso prælij ardore, legis à se latæ recordatur, nec differt aut deliberat, sed mox pronus ruit in terram toto corpore, & matrem suam osculatur.[a] Dum hoc facit, glans ignita ferrea supra tergum jacentis volat, illo certissimo trajectura stantem, quem jacentem impunè transijt, & sine omni noxa. Non multo post prælium inde diremptum, ille salvus è cruento campo digressus & narrans ipse, & ab aliis narrari audiens quod in se observassent. Deo etiam miraculi providentissimum auctorem [illegible] est, hunc qui sibi legem [illegible] esse voluit, ut toties pronus in terram rueret, eamque lingua lamberet, quoties lingua peccasset. Factum egregium, & conscientiæ [illegible] examen imitari possumus, imo debemus, aut cœlum fugimus. Nam Psalmum [illegible] & inconcussum manet. Quod si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur.[b] Judicis autem est, non tantum absolvere, sed & damnare, & mulctam dicere. Accusatores & testes ridiculè fatemur, ubi sumus & judices in nosmetipsos, & plectamus quicquid malè deliquimus. Utique utilissimum est, & emendationis sociæ principium, pro notarum modo & numero, etiam pœnam infligere. exemplum nobis positum sit hujusmodi, mulctam sibimet irroganti.

1 Orationem dominicam & Angeli salutationem jam quinquies recita.
2. Psalmum quinquagesimum (Miserere &c.) passis brachijs, & lentè, [illegible] pœnitens.
3. Petitam hodie [illegible] eleemosynam [illegible] gle[illegible], nunc compensa.
4. Ob tale delictum jam totis [illegible], semel abstine.
5. Carnis [illegible], [illegible], [illegible] cras [illegible].
6. Graviora merita, cereum noctes [illegible], & sepulchrum cogita.
7. Quia semel alienum detraxisti, tunc [illegible] peccatis, & tot sestertios [illegible] pauperi expende.
8. Pro ijs quos offendisti hodie, crastina [illegible] precem persolue.
9. Inter tot oculorum, linguæ, aurium, cordis & operis noxas, confessionis & Eucharistiæ sacramento, ad illam aut illam diem [illegible].

Hæc verò in specimen [illegible] proposui monstrandæ [illegible]. Quilibet seipsum [illegible] suo bono puniat, si quidem proficere cupiat ad virtutem. Alia atque alia pro gravitate aut numero culparum, alia atque alia [illegible] sibi quisque imperet. Ita quinque [illegible] partita, ut jam demonstratum est, [illegible] indicii.

1. Age Deo gratias.
2. Pete lumen à Deo.
3. EXPENDE QUID PECCARIS.
4. Peccatorum veniam precare.
5. Emendationem quam maximè seriam propone.

Sed quæso te, Gerarde, dic etiam tu aliquid, ut duo simus: [illegible] omnia loqui [illegible]. Ger. Si ita vis, Polychrone, loquar equidem, sed contra te. [illegible] habeo obducere. Examen conscientiæ multa sunt quæ suadeant, [illegible] ego, sed & multa sunt quæ impediant. Sic hoc genus facili studio [illegible], sit omnino necessarium, quam id autem multis sit factu difficile, facilis conscientia est. Pol. Age, Gerarde, adversare quantum placet, oppositionum [illegible] reddis.

a Martial. [illegible] epigr. ep. 10.
b 1. Cor. c. 11. v. 31.

CA-

CAPVT VII.

Examini conscientiæ [illegible] diluuntur.

GER. Optimè te dixisse affirmarem, si ad examen conscientiæ instituendum, tantum mihi semper otij esset, quantum animi. POL. Itane vero, Gerarde, tam occupati sumus [illegible] non vacat [illegible] Et quis nostrum magis [illegible] distinctus est, atque fuerat rex David? & tamen [illegible] singulis noctibus conscientiam excutiebat, [illegible] Sunt [illegible] principes, reges, [illegible] tempus [illegible] Illis hoc tempus superest; & nobis deest? [illegible] fama, & [illegible] Et quod illud negotiorum aut occupationum genus tam [illegible] ac multiplex, ut [illegible] animi curandam sit? Et quamquam tempora [illegible] ad [illegible] conscientiam [illegible] negotia [illegible] esse, quam [illegible] illud adeo [illegible] animi salus [illegible] Fama bona [illegible] non possum nisi [illegible] conscientiam, dico libere, abi Fama, abi, abi: tua mihi carior est conscientia. Et hic illud [illegible] Nemo [illegible] mihi videtur [illegible] quam qui bonæ vitæ famam perdidit, [illegible] conscientiam perdere. a Vere magnum & [illegible] bonum [illegible] est TRANQVILLITAS ANIMI. Tranquilla conscientia est, [illegible] ad [illegible] ad [illegible] ad [illegible] Audi [illegible] Quid mihi cum Grammaticorum libris, [illegible] conscientiæ librum [illegible] de literis, accentibus, syllabis, [illegible] Vah [illegible] quid mihi syllabarum [illegible] diligentia, fabularum memoria, quid [illegible] ignorem? Quid mihi [illegible] [illegible] ubi [illegible] illa conscientia [illegible] liber [illegible] negligendus. Quid mihi [illegible] quæ [illegible] theologorum volumina, [illegible] conscientiæ [illegible] inextricabile volumen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] libros [illegible] docet me [illegible] & [illegible] Clarissimus de hoc Bernardus: [illegible] & ad hunc librum [illegible] & [illegible] sum. [illegible] cum de corpore [illegible] librum [illegible] conscientiæ [illegible] in quo [illegible] quod [illegible] vel quid [illegible] Et [illegible] in libro [illegible] [illegible] illos [illegible] [illegible] Deus [illegible] Ego [illegible] alij, cum [illegible] mihi legendus & corrigendus est.

a [illegible]
b [illegible]
c [illegible]

§. I.

GER. Legendum hunc librum non nego, sed legendum in quiete, [illegible] & [illegible] At [illegible] & [illegible] facile [illegible] & ego [illegible] [illegible] POL. Quæ [illegible] quæ [illegible] [illegible] aut fabulis non impediunt, [illegible] nam ita [illegible] ut [illegible] inter fabulas [illegible] [illegible] & oculi [illegible] ac claudi [illegible] [illegible] vero [illegible] ad lectum. Hic [illegible] [illegible] solus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] O [illegible] [illegible] ad scholam [illegible] ad [illegible] ad templum [illegible] ad lectum [illegible]

 bora

[illegible] ad soporem properat [illegible] cœlo manus [illegible] ad Deum suspiciendo, elapsæ diei acta omnia [illegible] bellis [illegible] primo [illegible] corpore toto [illegible]. Vincere hic debet, qui homo esse vult, ne dicam Christianus, Catholicus, Religiosus. Somnus licet vigeat ac immineat blandissimè, [illegible] & [illegible] illa tamen ad [illegible] partem dilata non succumbet.

§. II.

GER. At difficilis est lecta contra [illegible] procedere [illegible] est maxima. POL. Sed obsecro cogitatum, mi Gerarde, [illegible] Angelum, adesse cæli Reginam, Christum ipsum in [illegible] dicere illud: *Non potuistis una hora vigilare mecum?* [illegible] & [illegible] Angelum custodem [illegible] Christum [illegible] vigilare, non dicam hora una, sed [illegible] Angelis, [illegible] Principis [illegible] causa tibi [illegible] facta, dicta, cogitata [illegible] cum Deo colloquere, divina beneficia [illegible]. Nisi [illegible] ipse sic egerit, [illegible] PARVI [illegible] multum [illegible] qui nunquam ad calculos sedet, [illegible] qui quod lucrari potest negligit, multum perdit, qui debita [illegible] dissolvit. Talis [illegible] est qui dies, & menses, & annos ita [illegible] ephemeridas & diuma [illegible] & [illegible] oculo inspectat, qui [illegible]

[illegible] nihil dolet de delictis, beneficia plurima accepit, nec gratias agit pro acceptis, plurimam ad [illegible] occasionem habet, nec hanc arripit, [illegible] ad commercia sua, in perniciem suam vigilat. Tale qui omnino [illegible] consuetum est, [illegible] quod [illegible] quæ facimus, loquimur, cogitamus; [illegible] est tam peccatorum quæ ipsi committimus, quam beneficiorum quæ à Deo accipimus, [illegible] ad omnem [illegible]. IS vero [illegible] est, qui [illegible] sua est, facultates perdit, qui conscientiæ rationes negligit.

§. III.

GER. Hominis conscientiam suam fugientis & [illegible] cogere, hanc [illegible] Polyhistor, [illegible] POL. [illegible] Gerarde, [illegible] GER. Non [illegible] POL. Ergo [illegible] & [illegible] GER. [illegible] POL. [illegible] tibi [illegible] est non posse [illegible] negotia [illegible] ut horæ partem sibi non relinquat. GER. [illegible] POL. Si [illegible] sumptum [illegible] quod Deo [illegible] GER. At [illegible] POL. Fac quod iubent, sed hoc non omittas [illegible] hominum. GER. Domestici [illegible] POL. Pare illis, magis tamen, & ante omnia Deo. GER. At socij [illegible] POL. Tu tibi [illegible] socius quod si socius hic velit esse [illegible] nemo [illegible] Hic ego [illegible] tibi [illegible] Diogenes [illegible]

[illegible] Vide ne cum male homini [illegible] GER. [illegible] POL. Inter ipsas [illegible] GER. Commodas [illegible] POL. Non multum ad hos [illegible] GER. At [illegible] POL. [illegible] Areopagita. GER. At tempus est [illegible] POL. [illegible] GER. [illegible] POL. [illegible] GER. [illegible] POL. [illegible] GER. [illegible] POL. [illegible]

§. IV.

Et [illegible] Ah [illegible] genus!

Mirabatur augustus Imperator, [illegible]

[illegible] Quare, [illegible] At hoc cum Deo [illegible] Neque tamen [illegible] Pulchrè & vere Minutius Felix [illegible] Apud nos, [illegible] *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ.*

a 2. Cor. [illegible]
b Macrob. lib. 2. Saturn. c. [illegible]

§. V.

GER. At si quis [illegible] POL. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est* [illegible]

illum non peccare, neque enim est homo qui non peccet [illegible]. Septies in die cadit iustus, & resurgit. Verum sit ita; sed [illegible] tibi videaris contraxisse, non tamen [illegible] hic labor, qui eo susceptus, [illegible] culpanda, sed [illegible]. GER. Sed [illegible] est [illegible], aut [illegible], quemadmodum [illegible] stomacho [illegible] non capere, [illegible] quid in [illegible] & [illegible] conscientiæ? POL. Etiam ii qui [illegible] & credunt, [illegible], & [illegible] stomacho [illegible] cibum [illegible] egredi [illegible] solus [illegible], [illegible] nauseam, Virtutis est [illegible] opus perficere. Triumphat diabolus [illegible] nauseam, ut à precibus abducat. Nemini peccati [illegible], qui tædio cedit. Quod [illegible], [illegible] coronat. GER. At [illegible] & [illegible] obrepit tædium. POL. Vincendum est, & illud [illegible] quàm continentia. Si precari nolis, aut [illegible] & [illegible], [illegible] quando-que [illegible] precibus [illegible]. Si [illegible] plura non possis, dic corde, & ex animo: Deus propitius esto mihi peccatori. Aut, Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam; [illegible] Deus. GER. Sed quid opus præterita in memoriam revocare quæ [illegible], [illegible], ad ea verò quæ sunt priora, extendo meipsum. POL. Quàm [illegible] vana est, [illegible], præteritorum [illegible] nulla est, aut [illegible] fieri possit medicina. Hic verò errorem [illegible] dolore [illegible], [illegible]. An non sapientissimè Seneca, de quo iam suprà: Hoc [illegible], inquit, pessimos facit quod nemo vitam suam respicit quid fecit [illegible] cogitamus, & [illegible] consilium futuri ex præterito venit. GER. At pauci sunt, puto, qui [illegible] & [illegible] ad [illegible]. POL. Vox illa Pauli, [illegible] ut hic [illegible] ut [illegible]. Quoties, [illegible] Christi [illegible], Audistis via ad vitam, & Pauci [illegible]. [illegible] Pusillus enim gratis [illegible] quàm [illegible] plurimis [illegible]. GER. At [illegible] est, [illegible], & [illegible] POL. [illegible] sit; at [illegible] est & [illegible] & [illegible]. [illegible] Tamen [illegible] alterum [illegible], [illegible] & [illegible]. [illegible] plurimi; [illegible]. Sed [illegible] & querela. [illegible], Gerarde, [illegible], [illegible], [illegible], quo hæc conscientiæ [illegible], aut quo [illegible] in examine conscientiæ [illegible].

a 1. Ioan. c. 1. v. 8.
b 2. Par. c. 6. v. 36.
c Prov. c. 24. v. 16.
d [illegible]. [illegible] Dom.
e Psal. 50. [illegible]

CAPVT VIII.

In examine conscientiæ quæ potissimum observandum, & quanta humana voluntatis sit inconstantia.

LAmiam aiunt [illegible] esse [illegible], quam [illegible] primum [illegible], [illegible] est Lamias, Gerarde, [illegible], & domi nostræ ad [illegible] vitia [illegible] quàm ea [illegible], & [illegible] ad vero [illegible] alicui sunt [illegible], [illegible] vitia non [illegible], [illegible] oculos [illegible], ut [illegible] videri possit [illegible]. Hic [illegible] prompte [illegible] damnamus, [illegible]. Vitia nostra [illegible], defendimus, & [illegible] illa [illegible]. Quid [illegible], [illegible] præteritum, [illegible], & deformitatem nostram augemus, [illegible] affectando [illegible] [illegible]. [illegible], miseriis, [illegible], vitiis [illegible], [illegible] miserabiles, [illegible] vitiis, [illegible] & in vitiis [illegible] plurimi [illegible] oculis [illegible] quæ [illegible] sunt [illegible]. Oculum hunc [illegible] dixit Examen Conscientiæ, [illegible] Sed [illegible] sunt, qui sunt [illegible]. [illegible]

[illegible] in dubitationes [illegible] ; & paulatim [illegible] [illegible] operis, & [illegible] , [illegible] in nullos. Tertium est semper [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] est. Hic Sirenes, hic Rhodus, hic saltus [illegible], hic labor, ut non solum [illegible] [illegible], sed & [illegible] [illegible] [illegible] propositum [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible].

§. I.

VUlt & non vult piger, inquit Salomon. Nouum hoc audite, & quod vix capi possit. Si enim vult, & quomodo non velle affirmatur? quid si non vult, qua ratione velle asseritur? [illegible] eleganter in hæc verba disserens: Impiger vult, inquit, cum Christo, non [illegible] pro Christo; præmium amat, non pœnam. Vult ergo [illegible] [illegible] [illegible] sine puluere, coronari sine certamine, sine lucta palmam, sine sudore gloriam. Vis, ô bone (te compello, qui tanquam [illegible] [illegible] [illegible], quibus promittis) vis cælum adire? Volo. Vis peccatum [illegible] [illegible]? Non possum. [illegible], Nolo. Vis bonum [illegible]? Volo. Vis vitia [illegible] [illegible], peccandi occasiones fugere? Volo, sed [illegible]. Vis [illegible] [illegible]? Volo. Vis patrimonium cauere, & [illegible] [illegible] [illegible]? Non audeo. Vis Christo placere? Volo. Vis [illegible] [illegible]? Nec [illegible], [illegible]. Vis virtutes adipisci? Volo. Vis [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]? Nam hoc [illegible] [illegible]. En tibi, vult & non vult piger, simillimus Balaamo [illegible] [illegible]? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. a [illegible] Balaam, [illegible] [illegible] [illegible] volebat: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], Christi [illegible]? In [illegible] Christi, in [illegible] Societate. Vult & non vult piger: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: Me [illegible], inquit,

[illegible] in [illegible] [illegible], & sciens [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] Dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Deum [illegible]. Sed [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Hic [illegible] & [illegible] est. Tu, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Deum . . . Sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

a *Num.* 24. 23. [illegible] b *Is.* cap. 58. [illegible] c *Eccli.* 2. [illegible]

§. II.

CErnimus quot annis ab adolescentibus non paruis in studiorum instauratione, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] integra volumina, [illegible] [illegible] Musarum [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] calamos [illegible] [illegible], [illegible] magistros attendi, dicta [illegible], dictata [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], scriptitari, vigilari, & prope peruigilari, denique [illegible] improbo labore pœniteri, ut intra vno die, eademque hora [illegible] [illegible], [illegible] dicendi [illegible] [illegible] ad studium [illegible]. Sed [illegible] labor & opera [illegible] [illegible], prælectiones [illegible], [illegible], disputationes, [illegible] [illegible], [illegible] magister vel [illegible] [illegible] hypothesin [illegible], vel [illegible] [illegible] quæstionem proponit, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], & [illegible] Latine, [illegible] Græce, [illegible], [illegible] [illegible] scriptione [illegible] exigit, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicenda inuenire, [illegible] [illegible] & [illegible] componere, [illegible] [illegible], [illegible] discipulis in [illegible] [illegible] quærere, [illegible], [illegible] [illegible], [illegible], libellos voluere, reuoluere, nihil reperire, fastidium [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] deponere, [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], dormire, & pro armis [illegible] [illegible].

 [illegible]

Tuque [illegible] parvule [illegible] sub tegmine pluma. Nec [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] fenestras [illegible], & in isto [illegible] of- [illegible] [illegible]. Sicut [illegible] ad [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] hæc fa- [illegible], [illegible], [illegible]? Quid [illegible] [illegible] gymnasio classica [illegible]! Multi magistri [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], oculos dolere, [illegible], [illegible], populares, [illegible] [illegible], [illegible], & progrediendum nihil [illegible], alia contra co- [illegible], [illegible]. Ita qui primis [illegible] [illegible] Ciceronis [illegible] & Demosthenes super- [illegible] [illegible]; tertio quarto quinto, & se- quentibus, [illegible], & [illegible], [illegible] [illegible], Endymiones [illegible], plures [illegible] [illegible]. Nimirum, aliud est inci- pere, aliud [illegible] non abire: felix princi- pium ducere, & finem non dispari [illegible] [illegible]. [illegible], quàm [illegible] [illegible] scho- lasticas hic [illegible] [illegible]! Idem in moribus est observare. Par [illegible] ferè ra- tio est vitæ & [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] palæstræ. Et quamquam hæc, quæ in bonis [illegible] [illegible], ingens detri- mentum inferat, [illegible] tamen non est, quam ea, quæ in bonis moribus. A [illegible] cessare, [illegible] [illegible] adolescentem, [illegible] hoc [illegible] est [illegible], in eo tamen [illegible] Græ- [illegible], non vita, non [illegible], non beata ac perpetua immortalitas hic pericli- tatur. Aliquando [illegible] [illegible] viam ad cœ- lum [illegible], sed non absque virtutum [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] innocentia, [illegible] elegantiam [illegible], & [illegible] deficiet. [illegible] spem & [illegible], & omnia perdas. Hic opus constantia.

§. III.

VErum, ô tenera [illegible] desideriis [illegible] [illegible], velut [illegible] [illegible] [illegible], magnam mo- [illegible] [illegible] & [illegible] ad Deum con- versionem; [illegible] [illegible] & an- [illegible] [illegible] [illegible]. Statuimus [illegible] [illegible], & nihil [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] proposita nostra, sed nullum [illegible] effectum; proles abor- [illegible] quæ lucem non aspiciunt, sed ante partum extinguuntur. Iuramus Deo, hæc & hæc etiam non amplius facturos. Sed brevi frigescit [illegible], [illegible] ad [illegible]. [illegible] Laudabat Israelis populus ab hoc [illegible] [illegible] Dominum voce magnâ in [illegible] & clangore tubæ & in sonitu buccinarum, omnes qui erant in Juda, cum exsecratione iu- raverunt *in omni corde suo iuraverunt*, & in tota vo- *luntate sua* quæsierunt eum & invenerunt.a Iurant multi, sed non *in omni corde suo*: quærunt Deum, sed non *in tota voluntate sua*, damnant peccatum, sed non eum *execrantur*, nec illud serio & ex animo detestantur, hinc facilis ad illud regressus. Ægyptio tyranno Pharaoni si- millimi sumus, hac tanta voluntatis inconstan- tia. Quoties improbus ille ingeminabat: Pec- cavi, ait, in Dominum Deum vestrum, & in vos. Sed nunc dimitte peccatum mihi *etiam hac vice*.b Sunt qui sæpius in anno, confessione piaculari se lustrant, eadem tamen vita ple- rumque referunt; & illud *etiam hac vice* sex- centies occinantium, identidem illud inge- minant, *etiam hac vice*. Condonat illis Deus delicta, *etiam hac vice*, sed illi ad ingenium re- deunt *etiam hac vice*. & eandem culpam a- [illegible] [illegible] [illegible]. Monuit qui- dem Pharaonem Moyses. c Veruntamen in- quit, noli ultra fallere, ut non dimittas popu- lum sacrificare Domino. Veruntamen fefellit ultra non semel, sed sæpius. Monet & nos sa- [illegible] [illegible]: Veruntamen noli ultra fallere, [illegible] repetita, & quæ pridem emendasse oportuit, repetas: Ecce sanus fa- ctus es iam noli peccare, ne deterius tibi ali- quid contingat.d

At nos post paucos dies, post paucas sæ- pe horas, & ultra fallimus, & novas [illegible] [illegible] repetimus, millies [illegible] nos ipsos iterum iterumque vulneramus, & quic- quid demum nobis accidat, ex integro ani- mo peccamus. O volubilem [illegible], ô glo- bum erraticum humanæ voluntatis! Lunam mutabilitate vincimus, & modo tam nobis promptum est *Nolle*, quàm erat antea *Velle*.

a 2 *Paral.* c. 15. v. 14.
b *Exod.* c. 10. v. 17.
c *Exod.* c. 8. v. 29.
d *Joan.* c. 5. v. 14.

§. IV.

§ IV.

IN[illegible] est caput, ut dixi [illegible] [illegible] sanctiora proposita, ma[illegible] agendum et in opus exeat, quod [illegible]. Clauum per partes [illegible] [illegible] malleo [illegible], sed tandem [illegible] [illegible] malleum in caput clavi, [illegible] & iam [illegible] [illegible]. Ita non satis est qualecumque propositum [illegible] vitiis. Propositum, ô mortales, non sufficit, alterius [illegible] [illegible] est, & proposita perstringenda. Parum est [illegible] facere, nisi [illegible] fecisse, [illegible] quod fecerat [illegible]. [illegible] quotidianae [illegible], ut à rebus omnibus quae cernuntur, audiuntur, leguntur, cogitantur, [illegible] peccati odiũ. Hoc quanto magis crescit, tanto [illegible] se prodet Virtus. Atque ut [illegible] vestigia [illegible] instituamus, hoc sibi quisque certissimũ persuadeat: Si in [illegible] mala & supplicia [illegible] omnia, quaecumque adhuc ab Orbe condito fuerunt, si [illegible] carcer, [illegible], si cruces, [illegible], [illegible] [illegible], dolores, si morbi, si [illegible] formidanda [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lethale peccatum [illegible], ab hoc [illegible] [illegible] pondere superanda. [illegible] [illegible] Et [illegible] peccato lethali se [illegible]. Parum est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad animi salutem satis id esse, si [illegible] ad [illegible] [illegible]. Perinde atque si [illegible] nostrae [illegible] arbitrij, et quamdiu libuerit, [illegible] [illegible] [illegible] ad bonam mentem redire, [illegible] nobis [illegible]. Ah! miseri, quàl [illegible] est, sic [illegible] falli, & [illegible] propositis. Qui [illegible], peccatum est, [illegible] supplicium erit.

a [illegible] Grana. l. 1. Dec. Pecca. c. 3.

§ V.

GEra. [illegible] propositio, & [illegible] [illegible], aut malè [illegible] [illegible] humana [illegible] [illegible]. Pot. [illegible] credunt, [illegible] [illegible] multae [illegible] sunt. Aliquid [illegible] bona propositi [illegible] aliquo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] propositum [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] eadem atque eadem vitia, saepe [illegible] graviora ad [illegible] [illegible] [illegible] tamen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Apologum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nostrorum propositorum [illegible]. Lupo in caula deprehenso mortem minatus est opilio. Lupus ad [illegible] [illegible] confugiens: Mi domine, inquit, non [illegible] [illegible], sed & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], & [illegible]. [illegible] pastor: Non me, inquit, decipies [illegible] bestia. & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et cur ego tibi parcerem, [illegible] & [illegible] in campis [illegible], sed & in [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible]. Ad haec [illegible] lupus! [illegible], inquit, [illegible] [illegible] & quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible].

Motus pastor tam [illegible] [illegible] [illegible]: Ergo abi, inquit, sed memento [illegible] [illegible] [illegible]: vide [illegible].

Abit lupus, & [illegible] [illegible], post hanc vitae factam gratiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] O [illegible] potentes [illegible]! qui [illegible] [illegible] lupis sit,

et [illegible]

[illegible]

Hoc toto & illud scelus [illegible]. Quid tibi videtur, Gerarde, an non [illegible] nomine de nobis fabula [illegible]?

[illegible]

Sed enim quid iam? [illegible]

[illegible]

——— iam vestigiis tellurem

Ambulat, & gemina excerpit [illegible]

[illegible]

Multum [illegible]

[illegible]

à Iudaeis [illegible]

§. VI.

HVc [illegible] Hebraei [illegible] cum Deo, [illegible]

[illegible]

Videns [illegible] quod cessasset pluuia, & grando, & tonitrua, auxit peccatum. [illegible]

[illegible] Messala Coruinus, [illegible]

Hebraeis inter alia [illegible]

[illegible]

perit eos subsidiis, tam pretiosum manubiarum. Indumentum nobis eripitur, & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & caecus & NVDVS. f Penulámque non aggrauat, quod optimam vestem innocentiae nunquod lacerauit; At hoc agere, vt iam virtutum indumentis careas. Ita post inventa saepe bona, pungentias malas, pessimas [illegible].

a Psal. 105. v. 13.
b Psal. 105. v. 6. 13. 19. 28.
c Exod. c. 9. v. 34.
d Num. c. 13. v. 38. &c.
e Isa. c. 45. v. vlt.
f Apoc. c. 3. v. 17.

§. VII.

AH! quae nostra est hodie rerum gerendarum inconstantia! Non sic, quemadmodum illa in re clari magnique fuere, esse studuere. Philosophiae princeps assuefecit [illegible] Stagirita, sed viginti totos annos audivit Platonem. Celebrant Pythagorei, sed annos plurimos tacere prius quam loqui didicere, quamquam rectius semper tacuissent, quam post multos etiam annos ita locuti. Laudatur hodie Apelles, sed nullam abire diem sine ducta linea passus est. Apellis dictum mihi summopere semper placuit. Hic admonitus: ipse sibi parceret ob incertam [illegible]! At ego, inquit, me ipsum assuefacio, vt in nulla unquam admittam intermissionem.

Iusserat Dionysius, notus ille ab Sicilia tyrannus, vt omnes qui conuiuio interessent, in veste purpurea saltarent. Recusauit Plato id facere, neque enim Philosophus hoc esse vestimentum [illegible]. At verò Aristippus & vestem cum induit, & impetratus saltare ingressus: Quid enim, inquit, pudicus est, nec inter Bacchanalia corrumpitur. Vterque Christianae se constantiae, ille dicendo, ille faciendo.

Atque haec ego profana relinquo. In Christiana Republica, Sapetti, quae constantiae [illegible] exempla [illegible] memoriae Abrahamos, Iacobos, Moses, Iosephos, Iobos, Tobias, Iudithas, Paulum maximum, Ecclesiae columen, glorianteм audi, qui inmensis laborum, aerumnarum, periculorum [illegible] [illegible] [illegible] exclamat: Cursum consummaui, fidem seruaui, de reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus, in illa die iustus iudex a.

Fortissimas innumerabilium Martyrum legiones, ad mortem & vltima supplicia [illegible] intuere, ô vagi & inconstantis animi homo. Anachoretarum patientiam, constantiamque vix credendam contemplare, videbis multos ad quinquagesimum, [illegible], centesimum annum in summa vitae regulare, penuria, asperitate, labore, aestu, frigore, siti, fame, constantissimè perdurasse. Nam antiqua Pauli, Antonii, Macarii, Hilarionis, Simeonis, Danieles, Stylitae, quorum vitae [illegible], claritate, precationes, peruigilia [illegible] [illegible] posteritatem in admirationem [illegible] [illegible]. Haec magna, haec praeclara, haec diuina sunt. Nos [illegible] [illegible] per [illegible], per [illegible], per diem, ne dicam per horam, [illegible] animi affectum in [illegible] [illegible]. Ita saepe [illegible] inchoamus, in [illegible] [illegible] [illegible] destinamus, sed destinata non insistimus. Nō tantum in fine, sed & ante finē [illegible] b

a 2. Tim. c. 4. v. 7.
b Psal. 94. v. 2. [illegible]

§. VIII.

HIc te, Gerarde, velim esse [illegible] patientiae. Nihil hic nimium dicetur, quia quod dicetur, vix vlli satis credetur, nisi centiès inculcatur, tam est huius morbi pertinacia & malignitas. Et plerique omnes hoc malo [illegible] [illegible]. [illegible] promissores grandi [illegible], hostes nostros debellamus saepe [illegible] [illegible] habes, at vbi constanti conatu & ardore progrediendum est, terga vertimus, & laborem [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]. Nosti quid dicat Thomas à Kempis: O quanta fragilitas humana, quae semper prona est ad vitia! Hodie confiteris peccata tua, & cras iterum perpetras. Nunc proponis cauere, & post horam agis, quasi nihil proposuisses. a

Fingebant priscí Tithonum immortali aeuo ab Aurora donatum, cui tamen & senuisse & defecisse, in [illegible] denique [illegible] [illegible]. Et nos quandoque propositis nostris immortales nobis videmur & aeterni. Est quae & nostrum quae [illegible] [illegible] [illegible]: Non mutabor in aeternū. b Ita Dauid est [illegible]

 [illegible]

§ IX.

§. II.

[illegible] Optipoeta laborem [illegible] pro [illegible] r necodiad [illegible], [illegible] argutum vigo, hic tibi sic similis, hanc salutem [illegible] & tu bene cœptu perdas. Po- [illegible] [illegible] perpetuum Roma- [illegible] [illegible] [illegible] Perse- uerantia [illegible] [illegible], quo nisi [illegible] [illegible] [illegible] consumes. Pars certè magna pro- fectus est, quotidie [illegible] proficere. [illegible] [illegible] tam [illegible] est, vt leuis- sima quæque [illegible] [illegible]; [illegible] vel ipsa [illegible] verba, aut [illegible] iracundiæ [illegible] ab [illegible] [illegible] [illegible], & iam [illegible] ad vitæ priores [illegible] [illegible], & cum [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] principiis vitæ bonæ [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] progressus [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] de nobis [illegible] [illegible] [illegible] Angelos [illegible]: quia hic homo cœpit [illegible] & non potuit consummare: et [illegible] est bene progressus [illegible] aliquandiu, colla- psus est ad [illegible]. [illegible] illæ bonæ ad [illegible] [illegible] [illegible], nec [illegible] [illegible] [illegible] per viam [illegible]; & licet [illegible] [illegible] [illegible], illæ tamen [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] Domini [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible] illud [illegible], & ad vitulos [illegible] [illegible]. Quid agis, [illegible], sed homo? progredere, non [illegible], vt cœpisti. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], tu perge: & quamuis [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], tu verò perge & nec [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] illud [illegible]: [illegible] nolite deficere bene- facientes. f

a Philipp. c. 3. v. 13. b Psal. 7. v. 56.
c [illegible]
d Luc. 14. v. 31.
e [illegible]
f 2. Thess. 3. 13.

§. XI.

ERgo, homines facientes non deficiamus, tempore enim suo metemus non deficien- tes. a In morte, bonum facile, non sufficeret, sed ad mortem bonum permansisse. Beatus ser- uus ille, quem cum venerit Dominus, inuenerit ita facientem, b non, vt [illegible]. Si prudentia

Sanctitas & sapientia Salomonis ad finem fi- dem [illegible], nec ille [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. c In Christianis non principium sed finis [illegible]. Malè cœpit Paulus, benè finiit; benè cœpit Iudas & malè finiit. Certè [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quàm [illegible] [illegible]. Ad desertum cum Hebræis [illegible] multi, [illegible] [illegible] illius [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] agit, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] caput [illegible], sed [illegible] [illegible] aut [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Vxor Loth, [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], vitam & [illegible] & [illegible] [illegible], ad [illegible] [illegible]. d [illegible] qui tibi [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible]. O [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] illa [illegible], [illegible] tota [illegible] corona.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Leuitam apud [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] rogat [illegible] [illegible] [illegible], vt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Leuita [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Leuitæ [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], inquit, vt paululum cibi ca- pias, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], po- stea proficisceris. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] cœpit sed hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Atque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Cui [illegible] [illegible] [illegible], inquit, quod dies ad [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] ad [illegible], mane [illegible] [illegible] etiam hodie, & [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible]. e Talis [illegible] [illegible], Gerarde, [illegible] nostra in patriam, [illegible] illam & beatam-

[illegible]

Apud Ægyptios Thebis, Memnonis statuam olim fuisse aiunt [illegible]

[illegible]

§. XII.

Abrahamum [illegible]

[illegible]

CAPVT IX.

§ I.

c *[illegible]*
d *[illegible] Pſ. 10. poſt med.*
e *[illegible]*
f *[illegible] Cap. 14. v. 11.*
g *[illegible]* h *Pſ. [illegible]*

§. 12.

Idem Beatiſſimæ Virginis Sodalibus commendatur.

Legem etiam vobis, ô Sodales [illegible] [illegible] hanc vobis [illegible] ducunt, [illegible] quam [illegible] opus diuturnum [illegible]. At ſi bene cal[illegible] culum ponis, [illegible] inter [illegible] factio. Sunt qui dicant conſcientiam ſuam quamlibet [illegible] examinare, non vacat. Alij pul[illegible] [illegible]: non libet, non vacare. Di[illegible] [illegible], Ex [illegible] [illegible] vero [illegible] ſodalis. [illegible] quiete, & vt vacet, [illegible]. Sed [illegible] an [illegible] illi, an [illegible] conſuendi [illegible]. [illegible] inter illos & illos [illegible] eſt diſcrimen, [illegible] ſi quod illi [illegible] [illegible] [illegible] culpæ, non vacat, [illegible] iſti [illegible] [illegible] [illegible] diſſimulare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hanc vobis, ô boni, [illegible] [illegible]? Nimirum ad alia omnia vacantes, [illegible] vacat? [illegible] ad [illegible] [illegible] ſuas horas ſtudijs, [illegible] ſuis, & ſomno ſuas [illegible] liberaliſſimè [illegible], ſuas [illegible] [illegible] habet, [illegible] conſcientia nec horam quidem ſibi vllâ ratione impetrat. Ad [illegible] magna abundantia [illegible], [illegible] vero à [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]. Sic [illegible] [illegible] [illegible] Vitium [illegible] rogamus, quod [illegible] [illegible], in [illegible], in [illegible], in [illegible] [illegible] [illegible]. Cùm ſalutis [illegible] [illegible], non vacat; cùm ſocdes animi [illegible], non vacat; cùm actiones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], non vacat; cû [illegible] [illegible] ſalutem [illegible] [illegible] hora quadrans [illegible] [illegible] [illegible]: nec [illegible], tam [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible], inter [illegible] [illegible] [illegible] dicere, [illegible] [illegible] vacat: At [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ſi [illegible] noſtras, & [illegible] non expectat, ſi [illegible] *[illegible] ergo* [illegible] *[illegible] promiſſiones, charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei. Non enim vocauit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem. Hæc eſt voluntas Dei ſanctificatio veſtra.* k

[illegible], quibus ſua placent [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] labore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quod [illegible] eſt dicere, ac [illegible] facere quod officij mei eſt. Sodalitatis le[illegible] gibus parere non volo, conſcientiæ [illegible] [illegible] [illegible] non facio, vt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ah Sodales, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible] Filij [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Conſcientiæ [illegible] tas tanta eſt, vt [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] vel maxima laboribus, vel [illegible] [illegible] ſtia [illegible]. Supplicium [illegible] eſt, in vitio ſibi facere delitias, & [illegible] [illegible] [illegible] poterit. B. Greg. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] negligunt [illegible], quæ [illegible] quæ loquuntur, quæ cogitant, aut deſpiciunt aut [illegible] [illegible] [illegible] non eſt, quia [illegible] ipſum quotidie exquirere atque cognoſce[illegible] re ſollicitus non eſt. Ille autem vitam ſuam [illegible] eſt, qui ſe in ſuis actibus tanquam alium [illegible]. Nam ſunt multa peccata quæ [illegible] [illegible], ſed [illegible] grauia [illegible] non [illegible] [illegible], quia [illegible] nos [illegible] diligenter [illegible] oculos, in noſtra nobis [illegible] blandimur. l

[illegible] [illegible] in vos teſtes non produ[illegible] cam: videre [illegible] [illegible] [illegible] Sodales [illegible] [illegible] [illegible], quibus hoc [illegible] & cordi eſt, [illegible] quotidie in [illegible] [illegible] [illegible]: nullam illi diem ſinunt, cui hanc clauſulam non apponunt: nullam illi [illegible] [illegible] inchoant, cui hanc [illegible] non [illegible] [illegible] illi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quotidie [illegible], quotidie aliquid ex vitijs ſuis demere ſolent. De his optimè, quam modò [illegible] Gregorius [illegible] eſt, [illegible], [illegible] [illegible] quotidie [illegible] cogitationis [illegible] [illegible], & omne quod [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] caſtigare. Metuunt in his quæ ſe egiſſe meminerunt, & [illegible] [illegible], quod per[illegible] petraſſe ſe intelligunt; [illegible] ſubtilia diuina iudicia, etiam de his quæ in ſemetipſis intelli[illegible] gere fortaſſe non poſſunt. Vident enim [illegible] [illegible], quod ipſi [illegible] ſe per humanitatem non vident. Atque [illegible] [illegible] [illegible] iudicio, [illegible] [illegible] ſua [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]. Ibi [illegible] [illegible] ſe, quid-

quid

quid se impugnat, enumerant, ubi [illegible] quod deficiant [illegible] quod per ea [illegible] docere [illegible]; ibi [illegible] supplicia quae [illegible], nec deest in hoc iudicio [illegible], omne [illegible] quod [illegible] debeat. e

Mercatores [illegible] qui maria terrasque [illegible] circulantur, nunc Romæ, nunc Mediolani, deguntque Parisiis, iam & Constantinopolim appellunt, domi sunt vix usquam. [illegible] vos estis, vaga [illegible], omnium [illegible] unæ conscientiæ domo [illegible] vix usquam domi & apud vos ipsos estis. O Sodales, [illegible] est ipsi ubique est, sed [illegible] domi est. Quid [illegible] qui per diem cum [illegible], ac [illegible] ipse, & [illegible] conscientia [illegible]. Ingredere & [illegible] medio domus tuæ, monet Ezechiel f Tuis domus, [illegible] conscientiæ [illegible] est. & nec [illegible] Deum sibi [illegible], qui hanc domum [illegible] qui cum conscientia [illegible] illud [illegible] non habet. Sibi doctrinam [illegible] quod Magnus [illegible] in hæc verba [illegible]. Rem ad [illegible] & subtiliter discute temetipsum [illegible] unde venis, quo tendis, quo vade [illegible], quid agis, quid [illegible], quantum [illegible] quibus cogitationibus magis [illegible], quibus affectibus tangeris, quibus tentationibus [illegible] & [illegible] & [illegible] plures cognoveris [illegible] qualis sit, verum etiam qualis esse debeat, [illegible] ad conscientiam Dei. g Conscientiam [illegible] quisquis [illegible] vult [illegible] conscientia ipsa tamen. Ah, quam malè est extra legem [illegible], quicquid [illegible] h Nam conscientia accusat, [illegible] iudicat, timor ligat, dolor excruciat, quod [illegible] Præclarissimè Bernardus i Conscientiam malam, inquit, [illegible] animam, [illegible] Deo [illegible] & hominibus [illegible] & sibi ipsi [illegible] & [illegible]. Nulla enim pœna maior est mala conscientia. Omnium [illegible] ipsa est, ipsa iudex, ipsa [illegible], ipsa [illegible] ipsa [illegible], ipsa [illegible], ipsa damnat. At verò [illegible] ille [illegible] est Salomonis, [illegible] Bernardus [illegible] thesaurorum, gaudium Angelorum, Aula Dei, habitaculum Spiritus sancti, liber [illegible] & [illegible] Nihil est [illegible], nihil [illegible] bona conscientia [illegible], [illegible] Mundus, [illegible] k

a 1. Cor. c. 7. v. 1.
b 2. Thess. 4. v. 3. & 7.
c Ps. 4. v. 1
d Greg. hom. 4. in Ezech.
e Greg. l. 25. mor. c. 6.
f Ezech. c. 3. v. 24.
g Magn. lib. 9. de anima.
h Aug. [illegible]
i Greg. l. 25. mor. c. 6.
k Bern. l. de consc. [illegible]

§. III.

Idem aliis quibusdam [illegible] commendatur.

NEmo hic [illegible], & [illegible] Peculiare conscientiæ [illegible] habet [illegible]. Atque [illegible] necessarium [illegible] est, conscientiæ examen, & in [illegible] illud [illegible] quo [illegible] hoc & [illegible] ipsa exercitatione [illegible] Qui in [illegible] negligentiam [illegible] vult, [illegible] quotidie [illegible] Idem porrò hic [illegible] Henchelij [illegible] conscientiæ [illegible] quotidiana [illegible] Epistolam [illegible] pulchrè [illegible] in ambulando caveat [illegible] & in degenda vita caret, in [illegible] actionum, [illegible] Quod [illegible] omnia [illegible]. At si [illegible] claram [illegible] hora, eo certe [illegible], ut [illegible]

[illegible] ita post [illegible] Et [illegible] ([illegible]) [illegible] non [illegible] pedicationem, & [illegible] in conscientia? [illegible] itaque, fratres, quomodo [illegible] ambulare, [illegible] ambulare [illegible] Deo per omnia placentes, [illegible] quae [illegible] Apostolicae; Dicitis, [illegible], quid est ambulare? Breuiter dico, proficere: [illegible] non intelligatis, & pigrius ambuletis. Proficite, fratres mei, discutite vos sine dolo, sine adulatione, sine palpatione. Non enim est aliquis intus tecum, cui erubescas & iactes te. Est ibi, sed cui placeat humilitas, ipse te probet. Proba & teipsum tu ipse. Semper tibi displiceat quod es, si vis peruenire ad id quod nondum es. Nam vbi tibi placuisti, ibi remansisti. Si autem dixeris, sufficit, & periisti. Semper adde, semper ambula, semper profice. Noli in via remanere, noli retro redire, noli deuiare. Remanet qui non proficit, retro redit qui ad ea [illegible] vnde iam discesserat, deuiat qui apostatat. Melius it claudus in via, quam cursor praeter viam.

Laudata illa Moabitis Ruth, vt sacrae paginae testantur, collegit in agro vsque ad vesperam, & quae collegerat, virga caedens & excutiens, [illegible] [illegible] [illegible]. Constanti [illegible] per [illegible] labor, & [illegible] ad [illegible] [illegible] vesperam. Quisquis es, hoc tibi [illegible] persuade, non [illegible] omnibus [illegible] & ad [illegible] te [illegible], quia [illegible] adimitur, imo exigitur: quantumcumque industrius & solers sis, [illegible] per [illegible] non colliges, quin [illegible] diligenter excutere oporteat, quidem [illegible], quae velut [illegible] [illegible] & [illegible] solam virtutis speciem [illegible] in se [illegible]. Quam multi [illegible], & [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] Ephra[illegible] Iordanem transire molientibus. Hi [illegible] à Galaaditis [illegible] in Ephrata [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Sebboleth, hoc est, spica grani plena. Hic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliud [illegible] poterant quam Sibboleth, hoc est, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] hos [illegible] [illegible] [illegible] Mattit apprehensi [illegible] in ipso Iordanis transitu, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] transire [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] quem [illegible] [illegible] [illegible], in quo sola virtus [illegible]. Animus à virtute [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] aeterna [illegible]. At vero [illegible] [illegible] spicae licet [illegible] [illegible], ob paleae tamen [illegible] [illegible] flagellis excutiuntur, ita vt illi actus humani [illegible] ab omni defectu & sorde, quam [illegible] [illegible] à nobis, [illegible] ab [illegible] [illegible] [illegible]. Ergo teipsum, [illegible] actiones, tu [illegible] & [illegible], [illegible] paleam, [illegible] omnia quae maculare. Et [illegible] [illegible], vt quod Ruth [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quotidie [illegible]. Hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cogitationis [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], vt [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] cognationem, & colloquia [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] Numinis [illegible]. Et hoc ipsum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], videre, [illegible] [illegible] illos [illegible].

Omnia igitur cordis nostri [illegible] ([illegible] Cassianus) [illegible] [illegible] sunt, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ille [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]. Erat, inquit, ita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] qualitatem, & rationem [illegible], & [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], & [illegible] [illegible] ad [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], quod si [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] animae nostrae [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] colligendo [illegible] [illegible]. Opus suum probet vnusquisque: vnusquisque enim onus suum portabit, ait [illegible] [illegible], [illegible] Anselmus [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], sed & [illegible] [illegible], [illegible]

re, tua consideres, non aliena: & cum in hanc [illegible] ages [illegible]. [illegible], & nihil quod dicat habeat, sed [illegible] & [illegible] gellum eam quod quandam [illegible] [illegible]tem, & fornicationem c & [illegible] [illegible] consilium ([illegible], *[illegible] Gerarde. [illegible]*) & ignis flammam designa, [illegible] vermem [illegible]: nec eam amplius sinas diabolo [illegible], nec [illegible] loquentem tolleres: Ille venit ad me; ipse [illegible] [illegible] insidias, ipse me tentat. [illegible] Nisi tu velis, [illegible] omnia superflua. Quod si [illegible]: Corpus [illegible] sum, [illegible] [illegible], [illegible] habito, in terra commoror, dic ad ipsum: Hæc omnia sunt [illegible] & præteriunt. Nam & illi [illegible] erant [illegible], & hic mundum habitant, & in terra commorati sunt, probabiles fuere; quia & in ipsis, cum homines essent, carne circumdata [illegible]. Quid si dixerit hoc audiens, ut tollas [illegible] non [illegible], si propositis, sed cum ex [illegible]. At si rursum dixerit, quod ille [illegible], [illegible]: sed ubi [illegible] [illegible], [illegible] frequentem [illegible] dicens, quod [illegible] [illegible] [illegible], dicas ei, sed tu potuisti continere, propone [illegible], propone primam mulierem quæ dixit: Serpens decepit me, non a [illegible] [illegible]. Cum autem hæc [illegible], [illegible], [illegible]: sed sicut [illegible] sibi [illegible] [illegible]: sic & tu [illegible], [illegible] tempus & locum [illegible]. Ex [illegible] [illegible] [illegible], ut [illegible] [illegible]. [illegible] hoc [illegible], [illegible] Gerarde, singulis diebus cum [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] Chrysostomus, [illegible]; sed non [illegible], [illegible]. Sed omne contrarium, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible], & [illegible]. Ita [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] & [illegible] cogitationes, ita [illegible] quidem [illegible], [illegible] [illegible].

Hoc est quod Christus [illegible] clamoribus [illegible]: Vigilate & orate, quia nescitis diem neque horam, quâ Dominus vester venturus sit; [illegible] parati, quia quâ horâ non putatis, filius hominis veniet.

[illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] est, conscientiam agitare, & [illegible] culpæ, [illegible] ad lectum [illegible], ac planius sit [illegible], nec prius [illegible] [illegible], & cum Deo in gratiam redire. O mortalium [illegible], [illegible], & [illegible] [illegible], si non hæc [illegible] sit ultima. Et [illegible] [illegible], post hanc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], morte subita [illegible] [illegible] ad tribunal, & in [illegible] [illegible] & irato tibi Deo, [illegible] [illegible]! Ah, [illegible], quam non [illegible] est cum *Æternitate* [illegible] [illegible] non concessa, momento [illegible] [illegible]. & [illegible] [illegible] est; [illegible] [illegible] in [illegible], animus [illegible], si non prius [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & quicquid per diem [illegible], dolore [illegible] & [illegible] proposito.

Hoc [illegible] nocte vitam [illegible], [illegible] [illegible]. Ergo vigilate, quia nescitis neque diem neque horam: [illegible] parati, quia quâ horâ non putatis, filius hominis veniet.

[illegible] Gerarde, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], sed non sine [illegible], [illegible] [illegible]. Longus [illegible], sed [illegible] [illegible], & adeo longam [illegible] [illegible]: Ego quidem [illegible] [illegible] [illegible], sed non [illegible], quia tu [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] somnus [illegible], sed somnus quem præcesserit Examen Conscientiæ [illegible] docemus [illegible], sed & [illegible].

a *Prov. c. 24. v. 16.* b *Ephes. c. 5. v. 15.* c *Glossa. [illegible]* d *Aug. ser. 15. de verb. Apost.* e [illegible] f *Bern.* [illegible] g [illegible] h *Cass. coll.* [illegible] i *Chrys. hom.* [illegible] k *Galat. c. 6. v. 4. & 6.*
l *Gen. c. 3. v. 13.* m *Luc. c. 9. v. 13.* n *Epist. ad* [illegible] o [illegible] p *Chrys. tom. 5. hom.* [illegible] q *Chrys. ib.* r *Matt. c. 24. v. 42.* s *Luc. 12. v.* [illegible]

LIBER

LIBER SECVNDVS.

CAPVT PRIMVM,

INGRESSVS AD SERMONEM DE CVLTV CÆLITVM.

POLYCHRONIVS ET GERARDVS COLLOQVVNTVR.

P OLYCH. Deum primum ad Conscientiæ tribunal exegimus: [illegible] Ergo [illegible] magnam partem. [illegible] Laus Sanctorum, Laus Dei, [illegible] quicquid igitur ho- [illegible] Laudatio Sancti [illegible] Quod beatus Hieronymus [illegible]

[illegible]

bo, à quo victus ad homines [illegible] vel [illegible]

a *Hier. epist. 53. ad Ripar.*

b *Greg. de laud. S. Athanas. Alex. arch.*

§ I.

SAlomon humanæ sapientiæ [illegible] Roma caput Orbis, & veræ religionis [illegible] Non, quotquot Christiani [illegible]

[illegible]

[illegible] ipsi [illegible], [illegible] in [illegible] classe, & ab hoc [illegible] admissionem distingue. Si [illegible] [illegible] fas constituere, Deus [illegible] amicos [illegible] [illegible] classis distinctos. Amicos [illegible] admissionis diversa, qui in gratia sunt apud Deum, [illegible] [illegible] [illegible] dignati. Illos verò secundæ admissionis [illegible], qui vita functi & cælo destinati, [illegible] [illegible] cælo admissi. At illos velut primæ admissionis familiares iure veneramur, quos Deus cælo iam recepit, beatissimis sedibus locauit, & [illegible] admisit in conspectum. Et hoi [illegible] auxiliari nobis & nosse & velle, & posse. [illegible] nostras audiunt, [illegible], & [illegible] nostras vident, [illegible] in eo qui videt audit[illegible] omnia Deus illis [illegible] speculum, & theatrum longè cælum amplissimum est, in quo [illegible] prout licet, [illegible]. Hæc illi assiduè contuendo, [illegible] [illegible] [illegible]. Beati [illegible] immortali lumine [illegible], & plura & clarius [illegible] in Deo, quàm villa [illegible] prophetarum. Atqui prophetæ ea [illegible] quæ esse [illegible], & [illegible] quæ [illegible] erant.

§. II.

CVr ergo Cælites, qui [illegible] felicitate [illegible] ea [illegible] ad ipsos spectant, [illegible] ab ipsis sunt [illegible], [illegible] opem illorum implorent? Helias [illegible] [illegible] vates iam in sublime curru igneo fuerat [illegible], & tamen quid Ioramo Regi [illegible] esset [illegible], & ad eum super futuro [illegible] litteras scripsit a. Diuinus Paulus à Corinthijs corpore aberat, ijsdem tamen præsens animo, & ille nunc cælestis gloriæ [illegible] [illegible], [illegible] in [illegible] [illegible]! An non primus à Christo Pontifex Petrus Christianis [illegible], non modò [illegible] viueret, sed & mortuum [illegible] illorum memorem fore? Dabo autem operam, inquit, & frequenter habere vos post obitum meum, vt horum memoriam faciatis b. Illud promissi [illegible] [illegible] Chrysostomus, [illegible] de causa, de Principibus Apostolis Petro & Paulo [illegible], [illegible] Petrum verbis compellat, [illegible] fidei & [illegible], vt qui suis discipulis promisisset, eorū se haud immemorem, post [illegible] [illegible]. Ergo [illegible] [illegible] opem illorum implorare, ergo nil [illegible] [illegible] hanc, [illegible] auxilium [illegible] possunt. At iam [illegible] secerno, qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nolle affirmat: Caritas nunquam excidit. c Caritas apud illos nunc [illegible]; [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]. Ex nos [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] Vere & verissime Cyprianus Magnus, [illegible], illuc [illegible] [illegible], parentum, fratrum, filiorum frequens nos & copiosa [illegible] [illegible], iam de sua immortalitate secura, & adhuc de nostra salute sollicita d. Quis autem cum [illegible] ambigat de amplissima eorum potestate gratiaque apud Deum, à quo, vt canit vates Regius, Constitui sunt principes super omnem terram. e Ita [illegible] [illegible] per Ioannem [illegible] [illegible] promisit: Qui vicerit & custodierit vsque in finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes & reget eas f. Ergo [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible].

a 2. Paral. 21. v. 12.
b 2. Petr. 1. v. 15.
c 1. Cor. 13. v. 8.
d Cypr. l. de mortal.
e Psal. 44. v. 17.
f Apoc. 2. v. 26.

CAPVT II.

CVLTVS CÆLITVM contra [illegible] asseritur.

GER. Obsecro, Polychroni, bona tua venia, liceat mihi, [illegible] [illegible], [illegible] hodie [illegible] agere, & [illegible] [illegible], fundamentum à te [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].

Placidissimam [illegible] Dicetem [illegible] [illegible] est, si ad [illegible] [illegible] [illegible] debeant attendere, cum alioqui [illegible] voluptatis [illegible] [illegible], vt aliò mentem [illegible] [illegible]. Hoc [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible]. In Christiano Senatorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & certiam. Nullum est in [illegible] [illegible] [illegible] quod ab ea [illegible] & [illegible]

[illegible]

[illegible]

§. I.

POst Gelasio, [illegible] est hic [illegible] Deo [illegible] Quid in mortalita- [illegible] Angelis, [illegible] Sic & a- [illegible] Alij [illegible] Angelorum [illegible] Gregorius de Angelis [illegible] Deum [illegible]

a Lib. [illegible]

b [illegible]

§. II.

SEd [illegible] Christus [illegible] Moses [illegible] Ego, inquit, [illegible]

[illegible] Dominum [illegible] Propter [illegible] Niceno Concilio [illegible] Apostolos & Martyres [illegible] Gregorius Nyssenus Theodorum [illegible] Martyrem [illegible] Chrysostomus, [illegible] Constantinu Magni [illegible] Origenis [illegible] Augustinus [illegible] O sancti Dei [illegible] Augustinus [illegible] Cypriani [illegible] Domino [illegible]

[illegible] Dei, [illegible] formulam [illegible] [illegible] Christianorum [illegible] [illegible]

[illegible] alios [illegible] mortales:

[illegible] Christiano, [illegible] Sanctorum [illegible] commendat & dicit: [illegible] Cum itaque [illegible] corpus, [illegible] venerabilis, [illegible] affectum commendat [illegible] peccatis [illegible] Ideo idem [illegible] [illegible] Stephano [illegible] [illegible] orationibus [illegible] [illegible] Nam [illegible] orationibus [illegible] martyrum [illegible] Deus peccatis populi sui *m*. Omnes martyres qui cum Deo sunt [illegible] [illegible] [illegible] Nam ubi, Ge[illegible] [illegible] [illegible] qui hæc non ca[illegible]

a 1. Tim. c. 2. v. 5.
b Basil. hom. 20. in 40. Martyres.
c Greg. Nyss. or. in Theod. mart.
d Chrysost. ho. 26. in ep. ad Corinth.
e [illegible]
f Aug. [illegible] 29. [illegible] 21.
g [illegible] Damascen. [illegible]
h [illegible] lib. 21. de ciuit. Dei, cap. 27. [illegible]
i [illegible] de cura pro mortuis gerenda c. 4.
k [illegible] de S. Stephano.
l [illegible] 17. de verb. Apost.
m [illegible] 108. in Eccl.
n [illegible]
o [illegible]

§. III.

QVOD tertio loco [illegible] [illegible] Baruch: Domine omnipotens, [illegible] Deus Israel, [illegible] orationem [illegible]

Israel, & filiorum ipsorum qui peccauerunt [illegible] Ecce [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Iudas Machabæus [illegible] Oniam Pontificem [illegible] [illegible] pro populo [illegible]. Proinde [illegible] alium [illegible] venerabilis [illegible] quem Onias velut digito [illegible]: Hic est, [illegible] qui multum orat pro populo, & [illegible] sancta ciuitate Hieremias propheta Dei. [illegible] Quin & ipse [illegible] in [illegible] pro fratribus [illegible] [illegible] Et Petrus ac Paulus [illegible] [illegible] Hoc [illegible] Hieronymus [illegible] Sanctus Paulus Apostolus [illegible] [illegible] [illegible] Christo [illegible] [illegible] [illegible] Euangelium [illegible] [illegible] [illegible] holocaustum pro vobis [illegible] [illegible] Ergo [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] beatissimus Ioannes, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ergo, Gerarde, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in sedibus [illegible]

a Bar. c. 3. v. 4.
b 2. Mach. c. 15. v. 12.
c Luc. c. 16. v. 17.

b *Actor. xxvi.* 24 & 27.
c *Homil.* [illegible] *Vigilant.*
f [illegible]
g *Apoc.* [illegible]

CAPVT III.

Quinam Cælitum præcipuè colendi.

POLYCHR. Hic videri possemus in ipso limine cessare & errare, dum quærimus ac cunctamur. Audio [illegible] qui intrant. Nobis etiam impartias de omnium [illegible], quis aliis sit sanctior, aut quis magis potens sit in Regno cælorum? Quidam enim [illegible] ad hos vel illos amplius affectu, sed [illegible] putat quis dicitur Magnum esse vel minimum esse in cælo; alii autem Magis dant, quia omnes illi Dei vocabuntur. Sed pace tua, ô magne, & ô sancte [illegible], præcipitis tesis [illegible] nostra quæstio. Non illorum dignitates distinguere, sed nostram obligationem astruere, animus est. Nec malè hic credam, me omnium voce [illegible], si dicam secundum Christum IESVM, qui nobis [illegible] sanguine, matrem Christi, & [illegible] Angelos, præcipuo cultu esse venerandos. Hoc ratio, hoc auctoritas sacræ paginæ, hoc professorum [illegible], hoc omnis antiquitatis [illegible] docent. [illegible] matrem Dei [illegible] Angelos [illegible]. Non [illegible] Chrysostomum [illegible] Paulum [illegible] & [illegible] [illegible]. [illegible] Philippum & Ioannem Baptistam [illegible] Theodosio Imperatore [illegible]. [illegible] Paulum [illegible] & [illegible] [illegible] Hilarium, [illegible], Ioannem Euangelistam in [illegible], & regem Anglorum Edmundum, [illegible] Apostolis [illegible], [illegible]. [illegible] Hungarorum regem [illegible] Andream, Carolum Siciliæ regem [illegible] Magdalenam, Constantium Constantini Imperatoris filium [illegible] Agnem virginem, [illegible] Imperatorem [illegible] Georgio & Theo-

dorum martyribus, [illegible] Pontificem [illegible] singulariter [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] Deum [illegible] Beatissimæ Virginis [illegible] Angelorum, patrocinium [illegible]. [illegible] & sanctè [illegible] Deo & ab Angelis [illegible] [illegible] potest quis [illegible] sibi conciliare patronos. [illegible] ego quidem inter Cælites Mariam Dominam & sanctos Angelos singulariter [illegible] in amorem [illegible] [illegible] explicandum mihi duco.

§. I.

VIrgo beatissima Dei mater MARIA nullius preces aspernatur, [illegible] beneficientiam [illegible] est. Quò maior [illegible] est miseria, hoc amplior [illegible] misericordia. [illegible] & cum [illegible] Bernardus: Ipsam [illegible] sequens non devias; ipsam rogans non desperas, ipsam cogitans non erras; ipsa tenente non corruis, ipsa protegente non metuis; ipsa duce non fatigaris; ipsa propitia pervenis. [illegible] [illegible] Virginis [illegible], qui [illegible] appellatam [illegible] [illegible] in hac Virgine [illegible], & [illegible] argumentum. [illegible] Virginis vultu & augusta [illegible], & verecunda Maiestas [illegible], ut vel solo aspectu, vel ipsa tantum oculis etiam [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] solam [illegible] spectatoris, ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Patres, [illegible] [illegible] illecebras, Virginis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Respice stellam, voca MARIAM. [illegible] Virgo est, quæ [illegible] [illegible] Deum [illegible]. [illegible] Virgine [illegible] [illegible] [illegible], & Deum [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] Virgine digna [illegible]

mini;

mani oris paupertas reperiat? Sole clarior, Luna pulchrior, caelum praestat, sideribus cingitur. Vere hortus conclusus, & paradisus voluptatis, imo hortus floridior, & paradiso amoenior est. Propinquo Numinis proximissima, virginitatis decore pulcherrima, ut tota etiam eminentiam teneat, quam pulchra tam benigna, quam potentiam propria. Ut Deum caperet, caelo maior esse debuit; sic Deum concepit virgo, & talis est, ut caelum in ventre [illegible], & castissimis visceribus aeternam immensamque caeli maiestatem cinceret.

At quando Virgini haec dicerentur omnia, tacuisse plane videremur: inveniemus & nostris virtutem floribus colligere. Quicquid praeconii & laudis, quicquid ornamentorum & nominum per quoscunque titulos ingressi, in hanc Deam congessimus, magis tamen elogium non superant, quam vocem illud nomen ipsi obstupescendum, MATER & VIRGO, Mater Dei. Virgo perpetua, Virgo sine exemplo, Virgo sine pari, omnibus antistans, nec primam habere similem visa, nec sequentem, inter sanctas sanctissima, inter puras purissima, caelestis prodigium, Virtutis speculum, Mundi miraculum, Orbis utriusque gaudium.

a *Item serm. 2. super Missus, &c.*

b *1. Tom. p. 3. dist. 5. q. 1. art. 2. S. Bonav. q. 1. & 3. Gabriel. Nalensis, alii post D. Ambrosium.*

§. II.

VAticinatur olim de se Virgo beatissima: *Beatam me dicent omnes generationes.* a. *Ab anno in annum* sic erit. Vel hostes tui, ô Virgo, praeconium tuum augebunt. Tu illa regina caeli, terrae, maris. Tu Angelorum hominumque Domina. Tu fons misericordiae uberrimus. Tu [illegible] mater, & humanae gratiae suspiratio perpetua, semper foecunda mortalibus munifica, dulcem matris affectionem [illegible] cuius dignitas. Non dico, ut quae vis, ac ne vix. Innumerorum quidem tamen tuis transcendit beneficia omnium, quae nos quotidianam opem reclamantur, manu utrinque porrigens, & regali via ut possibile salutarem porrigas dignetam. Te Superi mirantur, admirantur inferi. Tu Solem lumine, Orbem [illegible], cunctarum videat. Tibi respondent sidera, assistant terra, famulantur elementa. Supra te nihil nisi Deus est, infra te est, quicquid Deus non est. Tu Luna ab illa Sole purissima. *Beatam te dicent omnes generationes.* Quot enim librorum volumina, quot per orbem templa, quot divinae templorum arae, quot sacrarii tituli ac dotes pastores, quot sacrorum hominum coetus, quot piarum innumerarum sodalitia se colunt, tuas laudes commemorant, tuis honoribus destinantur! *Beatam te dicent omnes generationes.* Omnibus retro saeculis, omnes homines omnium, ubique terrarum & locorum te *Beatam Mariam* religiosissimo cultu venerantur. Una ubique Virgo est, sed materni divinique affectus ignem locorum varietate multiplicat: templa erexit, [illegible], *donos praecepit*, implet eadem beneficiis, virtutibus, gratiis, miraculis. Nimirum ab uno Solis elemento immensi radii. O stella maris, quot naufragos servasti? quot perditos in salutis regnum revocasti! Mater tu omnium qui cupiunt esse filii. O Magna, ô admiranda! quae in omnes esse benefica per te vis, per filium autem potes! ô vere mirandum caelum, ô abyssus gratiae, ô Mater Dei! Nemo hanc matrem colere, & servum fieri [illegible], aperuit illa nomen suum amabile, & in custodem donans reddit affectuum, & filium appellat.

Et hanc Deam, Geraide, per Divis credibile colamus, affectu sed non perfunctoria pietate. Totis, inquit *Bernardus*, medullis cordium, totis praecordiorum affectibus, votis omnibus MARIAM veneremur, quia sic est voluntas eius, qui totum nos habere voluit per MARIAM. b Si vitae duces hic quaeris, si exempla desideras, sanctissimos homines, augustissimos Imperatores, Reges, Principes, Virginis Mariae devotissimos, hic ipsa vestigia praecedentes observa, & sequere.

At Angelorum Reginam tamen [illegible] vobis demerebimini, quanto sanctiores & Angelos contemplabimini. Hic Ambrosius dignum [illegible] sine, inquit, Angelos pro nobis, qui nobis ad praesidium dati sunt. c

a *Luc. c. 1. v. 48.*

b *Bern. serm. de Nativ. B. Virg.*

c *Ambros. 4. lib. de viduis.*

§. III.

GER. Mihi sane placet, quod vult de Angelis, & Angelorum Reginam a nobis cae-

li opera-

li oportere doceat. Regina cœli supra omnes Angelorum ordines sublimis, illis præsidet, per Angelos ergo [illegible] est ad eorum Dominam sua vota contendere. Pol. Totis hæc [illegible], beatissimã Virginem ab re colis, [illegible] cœli; qui & Angelorum amicitiam [illegible] & quisquis Angelos amporit, Reginam eorum [illegible] amore prosequetur. Gulielmus [illegible], semper indigentes [illegible] & [illegible] ipsum [illegible] docet, inter Cœlites alios omnes, beatissimam Matrem Virginem, & secundum hanc, [illegible] illos [illegible], nobilissimos cœli [illegible], Angelos, [illegible] singulari afficiendos. Multum [illegible] Angelis, multum sæpe [illegible] & præcipue suo quisque tutelari Angelo. Hic [illegible] quasi [illegible], & ad [illegible] nos vigilare cum [illegible]. Hic nutricem fidelissimam longè superat, & [illegible] sæpius, quem nutricis negligentia [illegible], [illegible] ([illegible]) excipit. Post [illegible] custodiam, pædagogum agere, [illegible] non pereat. Semina maximè & [illegible] fundamenta virtutum, præalto affectu infirmare [illegible] suo laborat. Simul vitiorum [illegible] foeditatem proponit; intemperantiæ, [illegible], fraudis, [illegible], libidinis turpitudine, [illegible] [illegible] [illegible], fastidium [illegible] Virtutis [illegible] præcipuè [illegible] Numini [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] suspiciendam. Et hoc ipsum non [illegible] [illegible] ratione urget: [illegible] impulsibus, hæc [illegible] disciplinæ [illegible], in [illegible] [illegible] transfundit. Vbi [illegible] his [illegible] [illegible] [illegible], ad [illegible] [illegible].

Quod vero [illegible] & in summis beneficiis [illegible], [illegible] indociles & [illegible] discipulum [illegible], eum tamen magisterio suo [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] & contumacem ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible].

O mi Deus, & mi amantissime Tutor Angele, quanta beneficia per innumera pericula Angelis obtinemus, nec [illegible], [illegible] tantis [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] gratus.

a) [illegible] 22.8. & 12.3.

§. IV.

NOs infideles, vitæ [illegible], [illegible] Deus [illegible], vt [illegible] castrorum [illegible] [illegible] [illegible], Basilius Magnus, illud [illegible], [illegible] Angelus Domini in circuitu [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], in Christum credenti Angelus assistit, [illegible]. Considera igitur quanta sit Angelorum natura, [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Angelos. Oh [illegible] [illegible] qui te custodit, castra [illegible] præbet Deus: propter Angeli vero [illegible], [illegible] [illegible] te [illegible], quæ est per illum.

Quæ ergo [illegible] hæc castrorum vigilantissimæ fidelitati obstringentur! Et quinam Cœlites in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Angeli? Non est [illegible], qui Angelorum [illegible] non [illegible]. Angeli per tota Biblia [illegible] commendantur. [illegible] [illegible] Deus, quod effectum non [illegible] Angelis, qui semper vigilantissimæ [illegible] nostræ salutis curatores. Et hæc [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Angelis [illegible] devotione in omnem [illegible] [illegible]. [illegible] per omne [illegible] nec [illegible], nec origine [illegible] [illegible] Numinis, [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Angelorum in me beneficia & plurima sunt, & maxima sunt, & [illegible]. Nihil me fordet in [illegible] & obsequii erga nos, dum [illegible] nobis.

Et [illegible] me [illegible], si pro [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] Angelorum, [illegible] [illegible] Deo [illegible]? Nam in hoc tribunali [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible], tot apud [illegible] gratiosissimi [illegible]! Nam [illegible] mea [illegible] non [illegible] diffidam, si tantos habeam advocatos & Oratores! Ita dico: Beatissima Virgini & Angelis [illegible], perire non potest, [illegible] [illegible] ipsa [illegible] [illegible] præcipitat. Non [illegible]

a nisi qui petit ipse [illegible]. a Zach. [illegible] 25. v. 8.

b Arrian. lib. 1. dissert. c. 14.
b Epictet. [illegible] c. 14.

§. V.

Illud tamen etiam hic monuerim, quod à prisco philosopho didicimus Epicteto, homine origine quidem vili, ac servili tempore, sed animo nobilissimo, & qui inter omnis aevi lumina refulsit, cuius lucernam fictilem illo mortuo, mille drachmis, [illegible] philippicis [illegible], in memoriam & honorem viri & ob [illegible], quas ad lucernam illam elucubrarat, [illegible] est [illegible] [illegible] illos qui bonam mentem magis aut [illegible] [illegible], tam docta scripsit, tam & salutaria. Hic, vt quam, philosophus de tutelari Angelo [illegible] [illegible], [illegible] vnicuique addidit, genium cuique, eumque illi custodiendum tradidit, & tali quidem qui nec dormiat, nec decipiatur. Cum igitur fores clauseritis, & concluse tenebras feceritis, cauete, ne vnquam dicatis, vos esse solos: neque enim estis, sed Deus intus est, vester genius intus est. a Non [illegible] ad has voces, Gerarde? hoc [illegible] philosophus de illis qui [illegible] Deum, ista [illegible] Angelum [illegible] esse [illegible]. Nos Christiani, nos Beatissimae Virginis sodales, [illegible] in [illegible], ac si Deus, ac si nullus Angelus [illegible] [illegible], nihil nostri sceleris [illegible]? O temeritatem [illegible]! O [illegible], ô [illegible], [illegible], quid impium illud [illegible] [illegible], in [illegible] [illegible] ab [illegible], nusquam SOLVS ES. Quocunque [illegible], vel [illegible] [illegible], nusquam SOLVS ES. Habes tui [illegible] vel [illegible] spectatorem Deum, & custodem Angelum. & hunc quidem custodem (vt Epictetus) qui nec dormiat, nec decipiatur. Ergo attende tibi, & [illegible] cogitationem vel [illegible] [illegible] exhorresce: NON ES SOLVS, etiam cum [illegible] cogitationes animo voluis, Deus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible]. Ah, [illegible] SOLVS ES, [illegible] DEPREHENDERE, [illegible] conscientia [illegible] deserit, [illegible] comitatur, [illegible] [illegible] & [illegible], nusquam SOLVS ES.

CAPVT IV.

Quaenam potissimum ratione colendi Caelites.

Non est igitur [illegible] [illegible], quare Sanctorum [illegible]. Sanctissimos colere, quisquis [illegible] est. Angelos [illegible], [illegible] est, imitari quod colimus Angelos; [illegible] ad [illegible], [illegible], [illegible] martyrum [illegible] [illegible], de imitatione martyrum cogitemus. Solemnitates enim martyrum exhortationes martyriorum sunt, vt imitari non pigeat quod celebrare delectat. a Neque arduum nimis videatur, aut [illegible] via [illegible], [illegible] & [illegible]. Illi ipsi tam [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] nos [illegible], [illegible] [illegible] & nos [illegible] [illegible], easdem quas nos, molestias senserunt & saepe maiores, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], nec alij quam nos [illegible] & [illegible] castigati. [illegible] [illegible] ferro aut [illegible], corpus [illegible] atque ac nostrum fragile, & ad omnem [illegible] [illegible], tam [illegible] quam [illegible] Mundi [illegible] [illegible], [illegible] non [illegible] [illegible] quam nobis; Satanas in eos non minor, quam esse solet in alios [illegible]. At illi vincendo suis hostibus, rationem [illegible]; quam nostros & nos debellaremus, si vellemus [illegible] victores. Illis ut Deus [illegible] & nobis. Vim et & robur [illegible] [illegible] & nobis [illegible]. [illegible] illis [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] quam [illegible] [illegible]. [illegible] igitur veneratio [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] nobilissimum hoc [illegible] [illegible] [illegible] capite constat, oratione, [illegible], [illegible], de his si [illegible] [illegible] Gerarde, [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Diuorum [illegible], de qua hic dicere [illegible].
GER. Nihil contradico.

a Serm. 10 de Sanctis, & serm. 47. qui Augustino tribuuntur.

§. I.

§ 3.

POst Orationem nobis conciliamus Deum, [illegible] Deum [illegible] [illegible] Virgo [illegible]

[illegible]

[illegible] Virginis [illegible]

[illegible]

[illegible] præterea stata faciendum preces, quotidie [illegible], [illegible] quam [illegible], et illa [illegible] Canticis; prout (Matutinum & Laudes) vna cum Officio & [illegible] beatissimæ Virginis recitaur; quod & S. Carolus Borromæus [illegible] postisse fecisse [illegible].

Porro Ioannes [illegible] ad Diam Virginis [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], nullis [illegible]. [illegible] Caroli Borromæi exemplo: quotidie horâ vna post [illegible], [illegible] campanæ signo omnem [illegible] familiam conuocari iussit, vt in sacello [illegible] vna recitarent: & [illegible] [illegible]. En, quanti hæc primæ, quæ sequuntur?

a *Eccl. c. 7. v. 8.*
b *Franc. Albert. Cathol. de rosario.*
c *Isai. c. 29. v. 13.*
d *Luc. c. 18. v. 7.*
e *Luc. c. 11. v. 8.*
f *Coloss. c. 4. v. 2.*
g *Ephes. c. 6. v. 18.*
h *Miscellan. 24.*

§. II.

SED hic, Gerarde, velim vna mecum in salutberrimam consuetudinem non conspirantes [illegible], sed [illegible]. Solent beatissimæ Virginis & suæ filiale amatores singulis horis, ad quamque horæ principium, verbis Gabrielis Matrem Domini salutare, eidemque [illegible] [illegible]. Nunc, & in hora mortis nostræ, ardenter commendare. Mos hic vtilissimus [illegible] [illegible] Angelicam salutationem recitandi, quam [illegible] Pontificum [illegible] [illegible] stabilitus est. Leo Decimus [illegible] [illegible], Christianis omnibus mille dierum indulgentias impertijt, qui horæ signo audito, illam Angeli salutationem pronuntiarent. [illegible], [illegible] Paulus Quintus Pontifex Max. Anno millesimo [illegible] [illegible] [illegible] Patres ego docere [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] hoc facere Gerardo, [illegible] quod tibi hic [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Gratia [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], quod [illegible]. [illegible] Ego, [illegible]

[illegible] [illegible] mihi [illegible], in grata [illegible], & [illegible] Aue Maria &c. [illegible] [illegible] in Horologio [illegible] Angelis [illegible] benedictus Deus in æternum. Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam: vel: Domine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] Dominus [illegible], & Deus [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] voluntas tua. Ita Deo [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] singulas [illegible]. Hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], quia [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible].

Ceterum [illegible] hanc [illegible] esse facillimam, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], modo quod [illegible] [illegible], [illegible] constanter. Et quid enim [illegible] [illegible] optandum nobis, quam hora [illegible] & felix [illegible] [illegible] [illegible] & vnicè à Deo [illegible], [illegible] [illegible] quâ precibus impetrari posset, hoc [illegible] gratiarum donum, hanc ipsam [illegible] nostram [illegible] Matri quot horis [illegible] commendamus: & in hora mortis nostræ. Ah, ab hoc mortis momento tota [illegible] pendet æternitas. Hoc ergo momentum, Gerarde, [illegible] singulis [illegible], & vel singulis saltem horis [illegible] [illegible]: & in hora mortis nostræ. Vix male mori [illegible], qui omnibus ante horis, illum [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. In [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], nec [illegible]. Felici obitu nil felicius in hac vita, nec vllam operæ pretium, horis omnibus supplices preces [illegible] [illegible], modo [illegible] illam supremam horam impetret sibi benignam [illegible]. Igitur ô *Sancta MARIA mater Dei, ora pro nobis nunc, & in horâ mortis nostræ. O MARIA, mater gratiæ, mater misericordiæ, Tu nos ab hoste protege, & horâ mortis suscipe.*

Sic [illegible], hac hora, & deinceps horis [illegible], ad vsque horam vltimam; hoc [illegible] [illegible] rogare non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

§. III.

§. III.

POst [illegible] Diuos Cælites [illegible] oratio est, altera [illegible] Hactenus [illegible] de Dei [illegible] Angelis sermo est [illegible] Angelorum Reginam [illegible] [illegible] Dico [illegible] labore, continua oratione, ardenti desiderio, profunda [illegible] lacrimas & afflictiones [illegible] gratia [illegible] [illegible]

[illegible]

S. Carolus Borromæus [illegible]

[illegible] Beatissimæ Virginis [illegible] Matrem [illegible] S. Aloysius Gonzaga [illegible] ob amorem [illegible] Virginis [illegible]

[illegible]

d Ratisbonæ, Anno 1622.

§. IV.

HIc ego nil arcani [illegible] Serenissimum [illegible] Ducem & Electorem Maximilianum [illegible] Serenissima coniuge Elisabetha [illegible] Virginem Virginum colendæ [illegible] Principes [illegible] Virginis [illegible] Beatissimæ Virginis [illegible] Da mihi [illegible] Vere [illegible] ad vrbem Pragam [illegible] bella [illegible]

§. V.

mente legendus. Sed, quaeso te, vbi illud il- lud tam miraculum? Versus est vnicus, nec plurium quam octo vocabulorum, & librum implet. In tenui scriptione ingens Diuae Virginis encomium est, in opere pusillo amplissimum argumentum. Poeta hic, totum versu vno complexus est caelum. GER. Ego aenigmatarum, ego sane non capio. POL. Explico: Bernardus Bauhusius, versum scripsit vnicum, hunc ipsum quem recitor

Tot tibi sunt dotes, Virgo, quot sidera caelo.

Hunc versum quatuordecim syllabarum, millies, bis & vicies mutauit, eadem prorsus relicta, simul & metro seruato. Quis hoc singulare prodigium non obstupescat? Versus quidem mille viginti duo numerarentur, sed vnicus est: in vno mille, in mille vnus. Res inaudita & insolita, versum [illegible] qui magnitudine sua liber atque volumen sit. Vulgus stellarum numerum, quem confusum cernit, indimensum sane, quia oculis credit. E doctis alij [illegible] ad calculos caelum vocarent, stellas numerare ausi, [illegible] non plures quam mille viginti duas recensuerunt. Hunc stellarum numerum poeta expressit versu vnico, qui in mille viginti duos versus diducitur, & plane in librum dilatatur. O admirandum voluminis compendium, nouo prorsus & inaudito carminis miraculo: [illegible] manet & pulchritudinem seruat, numerum auget, nec a monade recedit. Hic seu Versus, seu Liber, Proteus Parthenius inscribitur, & iure, nam mille viginti duas facies sustinet. Huic Erycius Puteanus vir eruditissimus, Thaumata pietatis adiunxit: scriptum tersum, elegans, admirabile. GERARD. Oro te, Polychroni, quae officina venalem habet hunc librum? non morabor vel emere [illegible]. POL. Hoc volui: capta est haec auicula. Accipe te, fateor, credebam [illegible] dam. [illegible] git, hac manibus pedibusque [illegible] O [illegible] humana [illegible] & Curiositas! quam blande & suauiter [illegible] plane omnibus te [illegible]? [illegible] GER. [illegible] POL. Hic noster morbus est. In plerisque [illegible] curiosa [illegible] dolescentulis in ludo literario [illegible]

fuimus, quibus non tam placent solida quam picta; qui potius pulchra quam docta sectamur, non tam agenda diligimus quam scientia, & vt verè Chrysologus, [illegible] curiositate [illegible] conspergit, quam [illegible]. Atqui est, & illius scriptoris [illegible] O quanti veritatem quaerunt non in veritate, sed in vanitate; quaerunt non ad veritatem, sed ad vanitatem; & quod infelicius est, in verbis vitae, [illegible] Gerarde, pij esse volumus, sed simul curiosi, eruditionem sectamur, sed vtilitatem non negligentes, in libros studiose incumbere, [illegible] pia sed vana non [illegible]. Ego te [illegible] hanc loquacitatem [illegible], nos libellis [illegible] distinemus, qui nos [illegible] faciunt. [illegible] ad solam contemplationem legere, [illegible] voluptas [illegible] alios viros, vera & publica [illegible]. Da veniam libertati meae: [illegible] vbi Franciscus Arias de Dios Virginis imitatione venditur, hoc [illegible] Virginis sodalem. Formandis moribus, [illegible] tempori haec talia legenda sunt. Nec multa [illegible], sed vti cibum bene mansum, in stomachum traijcere, [illegible] confecit; ita lecta bene expensa, in animum demittere [illegible]. [illegible] magna dedit incrementa Virtuti. Eo spectant [illegible] Diuis [illegible]. Hic [illegible] & quia de Coelitum cultu dicere instituimus, hoc agamus, obsecro, & de [illegible] Diuorum electione seu [illegible], ordine, compendio disseramus. GER. Hoc ipsum [illegible] nec mihi [illegible] ab alijs, puto, dicta. Et hinc, spero, non leuiter facies ad [illegible] Caelitum [illegible] dam. Sed agamus lege inter nos iam nota: [illegible] Polychroni, hoc [illegible] prolixum capere [illegible]. POL. Hoc quidem [illegible]. Sed quaeso, [illegible] interuallo, te [illegible] praedictis, [illegible] Pythagoram [illegible]. GER. [illegible] audacia, qua iam toties te loquentem interrupi. Incipe Diuis fauentibus. POLYCH.

Sed compendiarius viam ducimus, & diffusionem prolixam stylis includimus? Cedo & perspicuitas, vagum dicendi genus & extra suos limites effusum non amant. Certos ergo fines statuimus, & ne feramur extra oleam, per hæc nobis capita curretur. Primum, quæ origo sit sortitionis istius menstruæ. Alterum, quid sibi velit Divi Cælitis nomen in menstrua schedula expressum. Tertium, quo fine addatur sententiolum dictum. Quartum, quo consilio precem impertiant per mensem proximum. Quintum, adscripta Virtus quid moneat.

a *Prolog. super Matth.*
b *Richard. de S. Victore.*

CAPVT V.

Origo menstruæ sortitionis Divorum Cælitum.

INter complura colendorum Divorum pia incitamenta, primarium vultri potest, menstrua sortitio Sanctorum, tam Parthenicorum sodalium, quàm religiosorum [illegible] consuetudine recepta. Origo illius hæc.

Franciscus Borgias, Gandiæ Princeps, vir fuit magnus quàcumque spectetur. Ortus [illegible] florebat, doctrinâ non carebat, virtute præstabat, gratia pollebat. Nam à Carolo quinto Imperatore Maximo in aulam adscitus, honoribus & latifundiorum terrarumque censu auctus est. Inter has ille divitias atque delicias, inter has illecebras malæ [illegible] cautus, ieiuniorum famem, flagellorum sævitiam, ciliciorum asperitatem non intermittebat, divina frequentabat assiduè, plus magis in aula quàm multi in cœnobio. Si quando ille aucupio vacabat, venandi sui causa, sæpius captas iam volucres generoso animo liberas sursum avolare permittebat, & [illegible] dabat aut etiam dare aliis minorum gentium avibus casses & retia intendebat, interea animo volutabat, quàm non dissimili fraude cacodæmon miseros homines in suas pedicas pertraheret. Inter hæc iam varia pietatis exercitia, illud etiam minimè neglexit. Erat solemne familiæ Borgiæ veteri instituto, vt è Divorum numero assumerent quot annis sorte colerentur. Illum illi non quidem anni spatio, sed illo propriè die qui ei Divo sacer esset, singularibus obsequijs colebant, illique demerebantur, adhibito ad lautas epulas certo mendicorum & pauperum numero, quos vicatim colligebant, ijsdemque ad mensam ministrabant. [illegible] hunc morem, eumque [illegible] Franciscus, qui [illegible] ingenio reperit, vt quot mensibus Divorum singuli, singulis schedis inscriberentur distribuendi.

Atque hanc sortiendorum Divorum rationem Borgias, postquam in sancti Ignatij Loiolæ familiam transijt, societatem Iesv amplexus, in eandem secum migrauit & omnium suffragijs hoc sancit, vt eo quo dixi modo singulis mensibus suum cuique Divum sorte caperet, vario cultu afficeret, eique se quotidie per mensem illum impendiùs commendaret & devoveret. Gen. Nesciueram sanè tantum virum consuetudinis istius auctorem, qui olim Dux Gandiæ, Gothalaniæ Prorex, tertius in Societate Iesv Generalis fuit: vir magnæ virtutis & vel inde notus, quod cùm iuuenis obeso admodum & crasso esset corpore, post assiduas ieiuniorum ciborumque abstinentia, & tam temperans adeò se ipse maceravit, et [illegible] duplicaret, & pellem togæ instar, quò vellet, traheret, [illegible]. Pol. Hanc tu abstinentiam miraris? nec immeritò: ego tamen magis animi demissionem miror & obedientiam, quæ virtus in hoc viro verè admiranda. Habemus igitur auctorem menstruæ illius sortitionis, quæ suam nobilitatem suo debet inventori.

CAPVT VI.

Cælitum nomen in menstrua scheda expressum, quid sibi velit

INdagavimus originem & caput piæ istius consuetudinis, nunc porrò videamus, quid in his ipsis schedulis perscribatur.

Primum quod in oculos incurrit, est nomen Cælitum, seu Patroni menstrui aut Patronæ, apposito vna mensis die qui eidem vitæ mortis & vltimus fuit, seu natalis & primus vitæ

vitæ quam adii immortalem. His ergo te, mi egregie Sodalis, aut quisquis alius menstruum Sanctum capit, ad exactum non quæro [illegible]. Animo tamen attende, mi vir quid cogitas, cum in menstruali charta (vt agimus ecce, in quo agimus mense) Diuum tibi in auxiliatorem patronum designatum legis, & vel Mistorem [illegible]; & Monasteriis Tutelaris Patroni [illegible], vel Pontificis Angelicæ Vdalrici, vel magni Apostoli Iacobi, vel Christi amantissimæ Magdalenæ, vel Miraculi Acceptoris Alexii, vel nobilissimi medici ac martyris Pantaleonis nomen inuenis, quæ hic animi tui sensa, quæ tuæ cogitationes sunt? An vero satis esse putas Diuum menstruum accepisse, nomen osculo salutasse, nomen inspexisse, perlegisse reliqua? Mox, vbi domum veneris, aut in libello abdere, aut pulpito velut capticum includere, aut etiam contemptim velut chartam abiicere, menses elabi sinere, nec mense toto vel semel porrectis sanctum nomen aspicere, nisi nec [illegible] quidem accepit. Hoc non est honorare, non est hoc colere cælitem: satius esset hospitem hunc è cælo numquam domo admittere, quam sic habere incommode, aut turpiter eiicere. Aliud tibi postulat menstrua sortitio Sanctorum. Atque ideo omnium primò in hunc modum cogitationes tuas formabis: En, nomen vtique meæ menstruæ sortium. En, D. Christophorus, en D. Margarita, aut en D. Ignatius qui forte mihi assignatus est in patronum. Et hic quidem homo fuit perinde vt ego, quem fames itidem exercuit, quem frigus & calor vexit, quem humanæ miseriæ omnes, æquè vt me afflixere, quam mors denique superauit, solum vero Peccatum expugnare non potuit. Non quod ille ab omni prorsus labecula culpæ immunis vixerit, sed quod peccatorum affectuum & sui ipsius victor insignis, nullam in se grauioris delicti maculam admiserit, aut admissam magnò gemitibus & doloribus sanctius eluerit. En (dicas tibi ipsi) hic Diuus, aut hæc Diua iam supra est, in illa meliori vita, in illo cælesti palatio, in arce illa stellata & aurea, in summo illo Diuorum theatro, Angelorum cognitor, imo ipse Angelus, Deo fruitur, Christum videt, Christi Matrem intuetur, ambrosia pascitur & nectare, vitam viuit immortalem & beatam. ô quantum distamus ab illo! nos hoc suscipere [illegible] qui illam olim contemnebat, [illegible], [illegible] imperabam: nam videbatur, & ecce vitam post mortem æternam. Hæc, mi Sodalis, mi Religiose, cogitationes tuæ primæ sint, quoties sancte sortis schedulam menstruam.

§. I.

PRositum est, sanctorum ut gestas libris comprehensis adire: & in [illegible] vnus ille Diuus vitæ meorum [illegible], [illegible]. Quæ in re Surius, Lippomanus, Baronius, aliique complures habentur [illegible] scriptores, & Diuos à diuersis ex [illegible] à quibus et [illegible] vitam delige qui omnia in ordine, patroni tui acta & mores [illegible], [illegible] quæ illum imitari possis, quid debeas. Vbi mores illius sanctissimos & omnem vitæ periodum perlustraris, [illegible] constituere. Ergo huic aut constantissimo martyri, aut castissimæ Virgini, huic Cælesti [illegible] meo, hoc mense has quotidie preces adiiciam, has illi [illegible], has illi sugillationes, has eleemosynas, hæc alia atque alia ipsius honori litabo, siuèque certa die quà alioqui non solerem, tibi prius [illegible] per confessionem purgato, diuinissimum epulum accumbam, in quo mihi eum in amicum & patronum magis conciliem atque propitium per illum ipsum cæli Regem & Dominum, quem lingua mea perinde vt alimentum sum acceptura.

§. II.

HIc ego te, Gerarde, [illegible] & in solidum velim capere. De nostro Cælitum agimus & quidem sic, qui & ipsis placent, & nobis prosunt. In quo mihi videntur ij præclarissimè & sibi consulere & Sanctis plurimum deferre, qui festis diebus omnibus Christi Domini, Sanctorum Angelorum, diuorum Apostolorum, noticorum Martyrum, celebriorum Virginum, [illegible], Regem Sanctorum [illegible], & nam illum ipsum Dominum [illegible], quibus per illum, illius diei Diuum, ad vitæ suæ horam vltimam, ad supremam cum morte luctam inuitant. GER. Consilium mihi non displicet, sed quæso, explicatius hoc trade. POL. Obsequar quantum possim: au-

 fidia

festiua sit, dies Christo Nascenti, aut è sepulchro Resurgenti, aut in cœlum Ascendenti sacer; sit dies Matri Virgini aut Natæ, aut Lustratæ, aut ab Angelo salutatæ, aut cœlo receptæ sacra; sit Diuo Michaeli Archangelo, aut sancto Bartholomæo Apostolo, aut generosissimo Martyri Laurentio, aut doctissimæ Virgini Catharinæ, aut cuicumque alteri è numero Diuorum Natalis: hoc uti die, ita Christum, ita & Cælites meo bono [illegible] ... Animi sordibus per confessionem expiatis, sanctissimæ Eucharistiæ diuinum epulum accedam, & ubi cælestem hanc pabulum iam in ipsam linguam accepero, si dies sit Christo Nato sollemnis, sic precabor: *O mi amantissime IESV, ego te per temetipsum, quem ore iam sumo, & per hunc Natalem diem tuum humillimè rogo, sis mihi in ultimo discessu meo propitius Iudex.* Quod si sit Diuo Michaeli Archangelo, & uniuersis in cœlo Angelis sit sacer, preces illas paullulum variabo in hunc modum: *O beatissime Archangele Michael, & O Sanctissimi Spiritus, Angeli Dei, per hunc Dominum meum & vestrum, vniuersos vos ad agonem meũ vltimum inuito, adeste tunc mihi, & in extremis iuuate me.* Hæc ego in specimen solum proposui; addi his poterit quicquid tunc temporis melior sensus aut affectus suggerit. Quod si dies festus fuerit vni Apostolorum aut alicui è Martyrum, vel Virginum cœtu, aut quibuscumque demum Diuis aliis, tum ego preces meas sic instruam: *O beate Apostole Philippe & Iacobe*, aut, *O beate Georgi Martyr*, aut, *O beate Ioannes Baptista, per hunc ipsum Dominum, quem lingua gero, ardentissimè te precor, adsis mihi morienti, & à bono Deo hanc vnã pro me gratiam impetra, vt [illegible] Dei sim in gratia.* Vix ulla ab anima facilis iam dicenda est, quia his & plura & meliora in sensu suam precari poterit, si animum attendat. Et hoc ego magis [illegible] dico, sic piis ac prouidis curis ad ultimum cum morte luctamen, ad fatalem illam necessitatem, ad illum Æternitatis ingressum se [illegible] maturè disponere. Si quid ego iudico, vix gratia diuina excidet, qui gratiam illam tam laudabili ambitu quæsierit; non pauebit ad Æternitatis ostium, qui tot vitæ duces ac comites habuerit; diabolorum rabiem non formidabit, qui tot Angelos obtinuerit defensores; vix cadere cadet ad ultimum tribunal, cui tot patroni suppetias venerint, & aderit, qui hoc [illegible] vinculo. Ita hoc quoque arcanum à me [illegible] interim nobis [illegible] cordibus manifestis. Sunt consilia bona, tum primum bona sunt cum fiunt. Nec igitur cur, [illegible] gratia sermo Deo, aut Diuis, quicquid offeri, Cælestibus in pretio est, amplissimo redditi fœnore. Audi rem miram & veram, cui consignatæ tabulæ fidem tribuunt. Est certè, vt Diuis Cælitum cultus nunquam indonatus, & sine præmio abit.

§. III.

HEnricus ab Haiden Canonicus Treuirensis, pari morum elegantia & nobilitate illustris, cum ab extrema pueritia septem annos in Collegio Germanico Romæ egisset, instaret aequitas à suis, ut tum peteret in patriam sed verum illi patriam Deo destinante incidit in febrim, quæ octauo die attulit mortem. Moriturus à sacerdote de necessitate vltima (iam ante se generali confessione præmuniuerat) ad Apostoli Andreæ corpus quod Malphi colitur, pro valetudine peregrinationem vouet: aurum deinde pecuniam ad crucem argenteam ponendam in æde S. Apollinaris, iussit Collegii patronis (itemque ad pallium, quo alias operitur Deiparæ Virginis, in cuius erat Sodalitio), reliquit. His rebus ita dispositis, cum somnus oculis præstrictus oppressus, post paullo euigilans, accersito sacerdote, qui erat ei à consciencia: O pater, inquit, ô mi pater, quæ ego vidi? Quæ? interrogat ille. Cui ego? Quæ me ... inquit; nec audiuit, sed nec vllo sensu percipi possunt. Cum commouisset expectationem, & congeminat omnem precem, subiecit ... iuuentam laetamque, sed propior hora? Salua mea fuit in angustijs: ac benignitas MARIÆ Virginis Sanctorumque Andreæ, Apollinaris, & Martyrum nostrorum tutelarem in tempore senserit, à dæmone simul ductus ad iudicem. magna vis (cum solus essem) circumstabat accusatorum, varia crimina obiectantium, tam iamque exacta supplicij me pertrahebat ad gehennam. Cum abessem prope nihil quin essem cruentissimus, adfuit misericordiæ parens, & ad illos conuersa: Quo vos istum? quid vobis cum illo, qui tot annos mihi in mea Congregatione seruiuit? Con-

Confessione deinde Andreas, [illegible] [illegible] omni [illegible] patrono, quem Voueram ad eius sacrum peregrinationem, Sanctus pollicens Apollinaris [illegible] quem [illegible] [illegible] lumina [illegible] nostra [illegible], vino [illegible] [illegible], memorans cineres, quem proximis [illegible] [illegible] dam. ita, quę Deo est gratia, [illegible] simul [illegible] solutus sum. Hæc cum dixisset ex [illegible], quam fere post horam [illegible] reddidit confitens [illegible] [illegible] colit Cælites, quisquis eos animo colit sincero.

a *Anno* 1586.

CAPVT VII.

Quæ hoc monstrant Cælitibus sententiosum dictum addatur.

ALterum, quod post Diui nomen in menstrua hac tabella perscribitur est pronunciatum [illegible], sententiam dicimus, vel ex ipsis diuinis Biblijs, aut è sanctorum Patrum monumentis, aut piorum scriptorum libris, quod quidem dictum etsi verum sit, & plerumque breue esse soleat, sæpe tamen ei cui [illegible] obtigit, plus attulit emolumenti, quam si ei omnia Abulensis præsulis Tostati volumina [illegible]. Pauca sæpius vocula, magna in animis hominum effectus ediderunt.

§. I.

S. Antonius etiam iuuenis, cum in templo illud Christi promissum decantari audisset: *Centuplum accipiet & vitam æternam possidebit* a. ita è sacra æde digressus patrimonij sui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & maximam illius partem [illegible] [illegible] in pauperes tribuit, totam dimittit; [illegible] [illegible]. breui post idem in templo, cum Euangelico illo monito *Nolite solliciti esse in crastinum* b [illegible] [illegible], vt nihil iam amplius cunctandum [illegible], [illegible] omnis impatiens, [illegible] Mundo, rebus suis omnibus [illegible] [illegible] dixerit [illegible] Vale; [illegible] [illegible] tam in Ægypto [illegible] factus pater. Seraphicus Franciscus prima verba dominicæ precationis: *Pater noster qui es in cælis*. [illegible] [illegible], mox patri suo & matri, mox [illegible] & voluptatibus omnibus renunciauit, & ad trophæa [illegible] Regis [illegible] [illegible]. Neque est & illud in [illegible] [illegible] frequentissimum: *Deus meus, & omnia.* [illegible] S. Hieronymus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] illa [illegible]: *Surgite mortui, venite ad iudicium.* [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] perfudit amantissimo cineri. Christus, è [illegible] [illegible] plebe [illegible] [illegible], & [illegible] Principes [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] illis, *sequimini me*. Simeon Stylites [illegible] in templo à sacerdote canit *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur*, & [illegible] [illegible] [illegible], monachum induit, vitamque egit omnibus post sæculis admirandam. S. [illegible] prosapia nobilissima [illegible], cum legendo in illud D. Pauli dictum deuenisset: *Sapientia enim huius mundi, stultitia est apud Deum*. c [illegible] quidem [illegible] [illegible], & suas Mundo [illegible] iussit, melioris ipse Domino [illegible] [illegible]. S. Paulinus, vir [illegible] [illegible] [illegible], cum illud Christi dictum ad quendam iuuenem: *Si vis perfectus esse, vade vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me.* d [illegible] cogitasset, vitam priorem deseruit, & ordinem nouam, meliorem, sanctiorem, aggressus est, atque in [illegible] [illegible] [illegible] philosophiæ se totum emancipauit. Quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est breuissimum illud, *Nosce teipsum?* S. Ignatius Loiola, quantam sibi, suis, Orbique [illegible] profuit illo breui effato: *Omnia ad maiorem Dei gloriam*. Neque dictum est quam multos [illegible] [illegible] [illegible] sæpius horrore [illegible] [illegible] illud & [illegible] de Euangelici [illegible] sepultura pronunciatum: *Et sepultus est in inferno*. e O profundam sepulchri [illegible] [illegible] [illegible]. Et quis ille animus in saxum ita [illegible], vt ad [illegible] voces & monita, non [illegible]?

a *Matth. c.* 19. *v.* 29. b *Matth. 6. v.* 34.

c 1. *Cor.* 3. *v.* 19.

d *Matth. c.* 19. *v.* 21.

e *Luc. c.* 16. *v.* 22.

§. II.

VIr aliàs religiosus quispiam ad mollissimum [illegible], & pæne alterum [illegible], vitam vna & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] lege adiri [illegible] potuit, [illegible] promitteret, de rebus pijs, diuinis, cælesti-

 bus

bus mentionem se nullam facturum, de morte nihil, nullo minas de inferis quidquam loquuturum; ita autem cum paribus poculis si certare consuetum esset, videret, propinaret, respondere quoque propinanti, faceret quæcumque vellet, tantum tempus aut sacra conditionem ejus longuam placeam acciperet homo religiosus, nec dubitavit mentem illam parte aliqua parare, qua salubrrimè seruiri posset. Adest ergo & suæ consilio malus dissimulat, & vt pacta conuenta erant, nec de Deo, nec de diabolo quicquam sermoni aspergit. assidet lætus, ad risum etiam verba componit: iocatur simul, sed pudice, mordiatur vina sed parce, respondet propinanti sed sobrie. denique abeundi veniam exorquet. Sub digressum, occasionem capiat qua in tanto incauti vel vnicum pietatis aculeum defigat. cumque bona fortuna moriens ille lectum suum telecta plena magnificentissimum abitum monstraret, tum Pater: Nobilis domine, inquit, Huius tecta notam lecti rationem describunt: *Subter te*, inquit, *sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes* a. Atque cum hoc dicto valedixit, & placida fronte propinam nobilem procoxus est. Mox tamen, id vero contra gula & legem adiuta esse pronunciat, alio se tempore de eo potius temperare, delicti piaculum fore prægrandè salutationis poculum, quod in malitiam ei vti fuisset exhauriendum; cetera iam valerat, atque ita hominem religiosum dimittis voluisset quidem iisdem foribus illud de vermibus dictum excludere, sed id nequaquam potuit. hærebat illud animo & refractarium mahebat, fodicabat, impellebat, stimulabat, vrgebat, militis denique tandis angebat, inquieti vermis omnia ei quietem turbabant. Hic autem iam insolentis & occulti conscientiæ terrae impietate, remediam huic malo circumspicere: itaque ad solitas compotationes redire, ambulationes iterare, societatem numerum amici augere, nouos lusus excogitare, choreis plus indulgere, omnia effusius hilarescere, hoc demum agere vt à solo numquam sobrius conspiceretur, quo hærescentem animo molestiam detergeret, abigeretque importunissimam conscientiæ monitricem, & vel sic tandem molestissimos hos vermes enecaret. non enecauit tamen, quicquid egit contra demolitionem huic certissimam. Agnouit hoc vermium insuperabile, nimis repellere non potuit, quocumque conuenit. Dum sedebat, dum bibebat, dum ludebat, vermes illi, & ille timor conscientiæ morderis perpetuo appellebant. Erant tandem malis inertia, & propria vitæ vermium excessit hoc secum ratiocinio: Et quid, inquit ipse sibi, proficimus? dies noctesque contra importunissimam hanc & verminosissimam cogitationem pugno, nec industria villa aut quietem impetro, nec aliud hactenus egi resistendo, quam vt altius infigerte, quo magis repugno, hoc minus exeo. Quod si sola de vermibus cogitatio animum ita compungit ac lacerat, quid vermes ipsi facient, præsertim si igni & numquam morituri? quid facient illi æternæ mortis manifesti volantes? Sed mittamus hæc morosa & tristia. Si possem, equidem vellem: Dum se sedeam, & gaude cum gaudentibus. Sed ah, quam cauto & simul quam breuibus gaudijs inhæremus! hodie genialiter viuimus, cras in [illegible] alimentum [illegible]. Ita eodem sæpe loco quo luserant [illegible], sorbentur. Et quis tandem finis, vbi [illegible] infamis illa [illegible] & splendorum [illegible] funus æternissimæ mortis. Ergo? Ergo: dixit, nunc cœpi, Alias [illegible] ero in posterum. Vela feci ad [illegible], nunc ad cælum remigabo. Mundo vale, diu satis ludos me fecisti. habes alios quos ludificeris: ego me maturè subduxo, dixit, & fecit. & eodem quo captus pede ex magno Mundi prostibulo in castra Christi transijt, vitæ illa turissima conuersatione pernotus.

a *Isa. c. 14 v. 11.*

§. III.

EN tibi quam diserta fuerit & efficax concio, vel vnica sententiola. Laudatissimus ergo Parthenionem ægrum mos est singulis [illegible] fructus, singulas [illegible] sententias, quas quis non semel tantum legat (hoc enim parum, hoc nihil est) sed totus ille [illegible] accuratius in [illegible] partem [illegible] capere. Numquam hoc fructu est, quo de talibus [illegible] cogitatio, [illegible] frustra scribitur quod ad pietatem est calcar, Testimo-

Testimonio est luculentum huius rei exemplum.

Ante annos certè non multos a Ingolstadij iuuenis fuit, qui vt vel morti vicinus, vel certè Mariæ [illegible] eualeret Deo sese deuouit & religioso [illegible]. Morbus abijt, & breui post bonum hoc propositum cum illo [illegible] enim quicquid pietatis in morbo hauserat, euanuit & ita iuuenis ille post restitutam corporis valetudinem [illegible] primum [illegible], & post [illegible] pedis habuit. Principio quidem [illegible] & volebat; post paulo [illegible], deinde stabat, sed neque [illegible]; mox languere incipiebat, tandem aperte vitiorum dulcedini succumbebat. Nam Mariæ sodalitas, quæ prius tenebat, tum [illegible]; [illegible] itaque qui antea placebat, tum tædere, societas bona quâ gaudebat, displicere incœpit. ita miser tam [illegible] & facile [illegible] primum [illegible], deinde [illegible] ipsius, postea [illegible], denique ipsius Dei. ita paullatim per gradus ibat, sed non ad cælum [illegible] præceps, sed [illegible] mali & [illegible] declinat. neque enim repente pessimus factus est, vt qui hodie [illegible] cras vir [illegible] post [illegible], tandem [illegible], denique factus est latro. & ipsum tamen. Ita prodigus ille Euangelicus primò patrimonium repetit, hoc [illegible] in regionem longinquam abiit, [illegible] oculis se subduxit, neque hic stetit, porro etiam [illegible] nondum finis, vt tandem [illegible] quæ socij & [illegible], gula & luxuria in quotidianos mores transierunt. Ita ad meretricem [illegible], est processio in malis viro indisciplinato b. Hoc planè modo, iuuenis ille de quo cœpi dicere, [illegible] factus est, & è sancto, progressu temporis in improbum mutatus; hoc [illegible] bonum retinuit, quod Beatissimam Virginem & Marianam Congregationem [illegible] non penitus deseruit, [illegible] se præsentem [illegible], falsum in [illegible]. Ita factum est, vt festo die cum ceteris [illegible] acceperit, & quidem forte prorsus diuinâ. Nam sententia quæ [illegible] est, [illegible] è mellifluo doctore Bernardo transcripta erat, huiusce omnino verbis. Quid tardas ipsum, quem iam dudum conceperat spiritum pietatis [illegible] vel [illegible] vel [illegible], [illegible] ubi [illegible] audet & Audet hæc iuuenis [illegible], sed quia [illegible], & illud [illegible] fugam [illegible] paratus; alteram vero [illegible] ad Religiosam [illegible] quos diu fugerat, [illegible] non trepidaret.

a *Anno* 1606.

b *Eccli. c.* 19. *v.* 9.

c *S. Bern. ep.* 105. *ad Romanum Romanæ Curiæ subdiaconum.*

§ IV.

EN tibi vel vnicam [illegible], quanti [illegible] Diuo [illegible], apud [illegible] istam [illegible], quantum [illegible]. Ergo probo instituto menstruis Cælitibus [illegible] aliquid [illegible]; sed illud malo contemptu sæpe non legitur, aut lectum non perpenditur, atque [illegible] negligentia hic est [illegible] aut obliuione [illegible]. Hoc ergo fine Diuorum [illegible] menstruis illis chartulis, dictum aliquod de dictis rationibus subiungitur, vt [illegible] legens [illegible] officij moneat, [illegible] ad vitam emendatiorem. Non multum dissimili modo [illegible] olim captabant è diuinis oraculis, quod vel ex hoc pateat, quod [illegible] Merouæus Regis Francorum Chilperici filius, homo regij quidem sanguinis, sed [illegible] ambitionis, & qui sceleri etiam per pietatem quæreret. Hic Turone D. Martini sepulchro tria sacra volumina, Psalterium, Regum, & Euangeliorum imposuit, eaque nocte tota illic peruigilans, sanctissimum Antistitem Martinum rogauit, ostenderet quid euenturum, & an regno potiri posset. Huic peruigilio triduo ieiunium insuper addidit, [illegible] precibus, vigiliis [illegible]. O ambitio quid non mortalia cogis pectora! Exacto hoc triduo ad Diui tumulum regressus, sacram historiam Regum aperuit, primus [illegible] capitularis paginæ versus hic erat: *Pro eo quod dereliquistis Dominum Deum vestrum, & ambulastis post deos alienos, nec fecistis rectum ante conspectum Dei,*

ideò

[illegible] Dominum Deum [illegible] ut ma-
[illegible] Psalmo-
[illegible] Propterea [illegible]
[illegible] Ex
[illegible] Ad hæc
[illegible] Metronem [illegible]
[illegible] & lacrimis [illegible],
assumptis in comitatum quingentis viris, dis-
cessit [illegible] ad [illegible] Regis Gunthramni
[illegible] caput est, ut Gregorius Turonensis
meminit a. Quemadmodum vero sacri codi-
ces olim per [illegible] fuerunt [illegible], & [illegible]
[illegible] ita hæ [illegible]
quam [illegible] Diuorum [illegible]
[illegible] habeant & [illegible], quæ è [illegible]
codicibus exscriptæ traduntur.

Ut vero, minime negligendum est breue il-
lud monitum in charta [illegible] perscriptum:
quantò enim minoris est operæ, illud quotidie
perlegere, tantò maioris est negligentiæ, id et-
iam tam facilè [illegible]. Sed pergo.

a *Hist. Franc. lib.* [illegible] *c.* 14.

CAP. VIII.

Quæ consilia preces indicantur in [illegible] precationum.

TErtium, quod in schedula menstrua visi-
tur, est orandi scopus, tres intentiones
dicuntur, quæ aliud non est quam propositum
& pia voluntas pro illis atque illis preces ad
Deum allegandi, quemadmodum in tabulla
menstrua cuncta Sodalium [illegible] imperantur,
pro quibus illo potissimum mense debeat pre-
cari. Ita pro omni statu seorsim, pro ætate
omni & ordine, pro regno & provincia,
pro amicis pariter & inimicis, pro [illegible] impo-
tes, [illegible] deprecatione & [illegible];
ita ad [illegible] virtutem impetrandam, ad a-
uertendum [illegible] malum, & postem quam-
cumque, certæ precandi leges præscribuntur.
Inter hos tamen ij singulariter [illegible],
qui preces nobis indicunt pro iis in quorum
incolumitate vel interitu maximarum re-
rum momenta vertuntur. Par est omnino,
in precibus nostris commendatissimi sint Prin-
cipes Christiani omnes, ut quorum manu
salus & [illegible] plurimorum [illegible] ita sunt [illegible] ri-
[illegible] a nobis postulant: tota re-
gna & provinciæ, afflicta bellis Hungaria,
[illegible] Germania, [illegible] ad [illegible] Anglia, [illegible]
& pro magna Regibus Hispaniæ, Galliæ, Po-
loniæque [illegible] supplicandum. Et
quis [illegible] posse vel [illegible] peccantium,
vel [illegible] purgante flamma [illegible],
vel [illegible]
[illegible] admonuerint, se certe sint culpabiles
[illegible] preces [illegible] negligere iam pu-
tabit: quanti enim [illegible] vel [illegible]
[illegible] domine, animam vel
[illegible] igne [illegible], ei ipsi deli-
[illegible] gratiam
impetrare, & sic è [illegible]
[illegible] pro bono
Catholicæ, [illegible], Deum
& frequenter & feruenter rogare, pacem &
[illegible] ad salutem & [illegible]
[illegible] spiritum mittere, benefacta
[illegible] compensare, homines ad [illegible] &
[illegible] obstinatos Catholicæ [illegible] com-
mendare, postulare denique [illegible]
nobis maxime necessariam. Ita vere Antio-
chenus orator Chrysostomus dixit: pro se
precari necessitas cogit, pro aliis charitas hor-
tatur, pro se orare, naturæ est, pro alio autem
gratiæ. Dulcior [illegible] Deum oratio,
non quam [illegible], sed quam
charitas fraternitatis commendat.

§ I.

GEr. Hic ego forsan non male obiecerim:
Quomodo sim ego vnus, [illegible] quæ sunt
[illegible] mea, vt [illegible] vel [illegible] Gal-
liam, vel [illegible] Hispaniam, vel amplissi-
mam Germaniam aut Italiam totam, aut [illegible]
[illegible] Christianos omnes [illegible] sunt
[illegible] preces meæ, [illegible] ego Atlas sim &
humeros supponam [illegible] cælo. Pol. Atqui
audi, mi Gerarde, non tuis solius precibus,
sed aliorum etiam tribuendum est, si [illegible] toti
[illegible] Deus iam tecum
est, ut ad [illegible]
maximis

[illegible] populis pepererit; ne-
que dici potest quantum virium Vnus mun-
do & totius humani generi possit, si Deum iam pro-
[illegible]. Recenset mundo vnius Abrahami Deo
supplicat pro quinque ciuitatibus, & benig-
nitatem audiuit. Et profanas consideras? Vnus
solusque erat Horatius Cocles qui bellis con-
tra Porsenam, in ponte sublicio soli [illegible]
se opposuit, magna sua gloria & salute bo-
no. Q. Mutius Scæuola vnus solusque & pri-
mus è trecentis coniuratis Hetruscum Regem
à Romano Capitolio auertit. Vnus ac pene
solus Camillus fuit qui Romam iam propè
bellum Gallicum, de manu Brenni & Gallorum
ferro liberauit a. Vnus solusque Hercules fuit
qui monstris Orbem tranquillo expurgauit. Sed
ut hos taceam: Vnus solusque Ioseph fuit qui
fame pereuntem Ægyptum ab interitu seruauit.
Vnus solusque Moyses tot [illegible] multitu-
dinis Hebrææ plebis totius salus fuit, suis
patrum consiliis partum periclitantibus. Hierosoly-
ma sanctum ciuitas in magnanimo [illegible] cor-
ruisset, sed vnus solusque Mathathias cum
[illegible] & [illegible], tum hortando & a-
gendo restitit [illegible]. Illustris populus [illegible]
[illegible], nisi per vnum & solum [illegible]
Thesbiten à tam immani scelere fuisset reuoca-
tus. Daniel vnus solusque fuit, & infantia, cum
seruum plebisque decreta rescidit, & Su-
sannam paratæ neci eripuit, ipsosque iudices
morte [illegible] æquissimè iudicauit. V-
nus solusque Dauid fuit, tunc etiam adole-
scentulus & contemptus, cum caput illum
& [illegible] Philisthæum terrorem, & quasi se-
dem belli Goliathum, in omnium trepidantis
exercitus [illegible] expugnauit. Vnus
solusque Samson fuit, [illegible] manibus
[illegible], tum ter [illegible]
Philisthæos [illegible]. Vnus solusque Ioannes
Baptista fuit qui [illegible] assuetis
est Herodem [illegible] quæ patra-
bat, arguere. Quid Iudith vna & sola mulier
Hebræa Holofernem, quasi terrorem Orbis,
suo sibi gladio iugulauit, itaque Assyriam mi-
litiam [illegible] vna illa dispersit. Vnus
Mardochæus & vna Esther omnem Iudæo-
rum gentem ab imminenti interitu seruarunt. Vno
Adolpho [illegible] Italiæ [illegible] ma-
gnam partem euertit. Vnus fuit solusque Leo
Magnus, tanquam illud Dei Angelum, Attilam,
Romanis [illegible] iam iam imminentem, [illegible]
[illegible] non modo [illegible], sed & in Panno-
niam redire persuasit.

a *Lamius* [illegible] 1. *lib.* 5.

§. II.

AT vero [illegible] Daniele, neque Abra-
hamo, neque Samsone [illegible], [illegible]
[illegible] qui terrarum [illegible]
[illegible] & [illegible]. Vnus [illegible], [illegible]
[illegible] Dauidis, sua prudentia &
[illegible], quæ malum [illegible]
[illegible] ad Constantinum [illegible] a. Carolus
V. Imperator, cum Thomam Morum [illegible] Re-
gis Angliæ, Cancellarium caput [illegible]
audiuisset, dixisse fertur: Hac vna illum omnis
Angliæ caput præcidit. [illegible]
[illegible], [illegible] hanc [illegible] Vna [illegible]-
na, Iulianesis virgo, pudica & [illegible], ab ob-
sidione plurimas liberauit a. Multos [illegible]
[illegible] Deum, quam [illegible] in-
[illegible]. Ab vno [illegible] a. Vi-
[illegible] & [illegible] Laurentius [illegible]
Venetorum [illegible] ab [illegible]
[illegible], nam quo tempore [illegible] inter Vene-
tos & Mediolanenses arsit, in Coreyram [illegible]
[illegible] Eremicola [illegible] degebat.
Hunc è Venetis [illegible]
quæsiuisset, cui parti bellum illud feliciter
cessurum esset: huic respondens Anachoreta:
Deus, inquit, viri Venetorum [illegible] in
tantum, quod nulla eorum [illegible] post in-
[illegible], post [illegible] sequa-
tur, illum [illegible] ut Palæstinæ Patriarcha
iam dudum [illegible], [illegible] illorum Pa-
triarcha, suis precibus [illegible] a-
tenuisset. a Idem penè de Simeone Salo Leon-
tius Neapolitanus Præsul commemorat. Erat
enim ea ciuis Emesenæ Hierosolymis aliter, qui
illius se precibus [illegible] Ioannis commenda-
ret. Laurentius, Simeonis [illegible], cum il-
lum [illegible] ad se venisse cognouisset: Atqui
quam maximè maior, inquit, ie [illegible]
tam [illegible] [illegible]. Et quid ille [illegible]
me Hierosolymis quæras cum Lucifer habeas
Simeonem, cuius precibus non ego solum,
sed & Orbis totus indiget. Deus scit, quæ
ea sunt iudicia: quem hominem ut saluum
& [illegible] mundus [illegible] habeat,
[illegible] precibus mundus totus [illegible]. Ergo

 vnius

[illegible] atque nihil [illegible] ad Deum [illegible] non tamen [illegible] aliquid [illegible], sed [illegible] possunt. Ergo & Sodalis ille, qui cum aliis [illegible] possit, tamen [illegible] est. Verè enim [illegible], qui eam possit non perdidit.

a Baron. tom. 3. Ann. 357. n. 11.
b Ibid. [illegible] Anno 1438.
c Eccles. 18. v. 2. & 5.
d Bern. [illegible], apud [illegible] Lippelou. tom. 2. die 8. Iunii.

CAP. IX.

In charta menstruorum Caelitum adscripta Virtus quid moneat.

VIdeamus denique quod menstruis schedis inscriptum, vna aliqua Virtus est per illum [illegible] mensem crebriori [illegible] exercenda. [illegible] hoc [illegible] ingrediar, cum [illegible] ac etiam indignant. Ex quibus [illegible], ô [illegible] Sodalis, [illegible] qua conscientia [illegible] & [illegible] libello [illegible] sed [illegible], totoque mense illius nomen nec semel quidem aspicis legisque!

Memoriae mihi est, Gerarde, ante annos aliquot missas ad nos [illegible] litteras, [illegible] Brixiensis [illegible] nobis commendarent, simul etiam de bonae [illegible] virtute [illegible] quaedam narrarunt, inter quae illud [illegible]. Siquidem [illegible] Dominam quae [illegible] mittit [illegible] nunquam [illegible] accipere valuit, quam [illegible] religiosè [illegible]. Nouit ergo Beatissimae Virginis Sodalis, qui [illegible] Caelitum, quam [illegible] per [illegible] acceptum [illegible] consideratque, [illegible] singulis mensibus [illegible] per[illegible], & in [illegible] sibi [illegible] patronis [illegible]. [illegible] & [illegible] est [illegible] Caelitum, [illegible] tibi [illegible]

[illegible] Sed [illegible] Caelitum [illegible] est.

§ I.

O [illegible], quam longè aliud est dicere, aut [illegible], aliud facere. Quoties [illegible] Virtus [illegible], & [illegible] est [illegible] Virtutem [illegible] non est. Quid [illegible] dicendum, [illegible] Patientia [illegible], [illegible] omnia si possint, [illegible] O [illegible], & ô [illegible], quid menstruae schedulae [illegible] non illa [illegible] clamitant: *Patientia, Patientia, Patientia.* Quid autem omnem [illegible] patientiam contemplatur [illegible] oculi [illegible] qui ad [illegible] Hierusalem [illegible] mas! Quis [illegible] patientiam [illegible] quis non probè [illegible] in illam [illegible] quis non [illegible] potest [illegible] & [illegible] quid indignaris, quid [illegible], quid [illegible] Est [illegible] Patientia, quae [illegible] ad caelum [illegible] Patientia nunquam [illegible]. Ergo schedulam [illegible] & [illegible] ista [illegible] voce [illegible], PATIENTIA.

§ II.

ET quid de iis sentiendum quibus in menstruis [illegible]. Obedientia praescribitur, [illegible] quàm quod imperatur [illegible], illi [illegible] bono [illegible] Virtus [illegible] & [illegible] Sic [illegible] Ab [illegible], apud quos [illegible] publicè [illegible], illis illi [illegible] conscientiae [illegible] semel quidem in [illegible] descendunt

[illegible] illi mortis & iudicij immemores, cæli & inferorum [illegible] [illegible] ... Virginitatis & Pudicitia colenda [illegible] ... Castitas, Castitas, Castitas.

§ III.

QVid porrò de [illegible] [illegible] ... Gerarde, [illegible] ... in [illegible] Deum [illegible]

[illegible] ... Nec [illegible] ... Virorum [illegible] ... Sæpe [illegible] ... Constantia [illegible] ... Consilium [illegible] ... ab Angelis [illegible] ... in diabolos [illegible] ... catastrophen.

CAPVT X.

[illegible] in Animi & Castitatis cultu, [illegible] exemplo [illegible] arguitur.

VNus quidam adolescens, & honestis [illegible] [illegible] felix atque [illegible]

 [illegible]

alteram anachoreta. At: Quid, inquit, alteri, quid me tam anxiè contemplaris? Hic architectum mundanis? haud vides me nostri angusti, religiosissimè domine, post iterum purpuratum tecum expectatum. Ego sum vicini patris tui filius. Pater tuus ita audiebat, hoc cognomen tum erant, hoc fuerunt: sed mater quidem ac soror, ante hoc tempus utrique concesserunt, pater autem annos habuisse, & superdite ex alio scripsisset ex velut pius ac religiosus filius recessisse, animamque Christianam omnem, post venias quas subitò in ignorata disperdidisse, misitque, qui te perquisitum per hæredem ab illo reperiri potuisti, quod equidem mirantes gaudeo, mihi tam sedulo statim tribuantur, ut in te inciderem. Respondit anachoreta religiosè, modo etiam confirmans: Ego vero peccatis causa locum hunc delegi, nam sum. Et ille: Quid autem mali suadeo? non sum nuntius tibi ut opes possideas, aut retineas, sed in purpurea tunica, ac relinquas solitudinem quam primum reperias. Quid respondentis, & inquiebat, & tempus tanta pecuniæ summa, dominus iudicet quid petis? quid agerem ac miseris, quos tanta misericordia prius habuit anachoreta. Ego, inquit, huiusmodi rerum caducarum curam penitus nullam habui: conscientiam solam, & cælum atque Cælites curavi. Et hoc est (inquit astuta vulpes) conscientiam & cælum atque Cælites curare, parentibus, in causa perditorum esse quæ, hæreditatem, pauperibus per occasionem tam bonam non dedisse, qui hæc non curas conscientiam negligis, & cælum atque Cælites contemnis. Ad hæc anachoreta inquit: An non sunt, inquit, alij, ad quos superesti negotiorum, qui me absente, bona hæreditaria in egenos dividat? Sic cædisti, inquit impostor, aperteque quisque adulabit, & pro laude facere pro libito, nomine manifestarum nihil legem & obligationem, etiam culpam tu suscepisse. Doctus & victus his dolis simplex & sedulus eremita, surgit, pedum, quem exuit, comparat ex abicula prolem, solitudinem fugit, ut cælum Cælitesque delectat, eluctatis, patriam repetit. In via iam paulo antè ser anxietatis iudicandi acceptis à viæ socio, à quo insignem & tam fallaci excussam malus esse didicit, animamque sit decenti scelere. In patriam ubi pervenit, nusquam dominum pariterum

ingredientem patri ipsi, quem duntaxat sapientem mortuum, occurrit, mirante omnium aspectum, aut agnoscit filium, sed patri furit patrem. Quærenti patri, quem vidit domum, quid adesse filium? demonstrat propter filium, quod videns vivum, quem mortuum existimabant, singulis tamen in itinere ex concitu facientes, perveneris filium, qui inquam, & defidens patris vestimentis viventis & salutandi adesse, agnatum patrem in ædes adeuntem, & attentione ut homini tractat. Secundo die in ædibus paternis versatus, didicit mores & leges vitæ adhibitas, fortassè illas nunquam satis noscitas, tantum tam apprimitim varietate, quam ante paterna diluuntur, perinde si subita tandem vitæ tam insipiens, ita sapere simpli erraverit peccandi licentia. Conscientiam quam circa quotidianis vitæ ius solebat explicare, iam experimento, recta illarum ... Cæterum quos prius assiduitatis obsequio consuerat colere, tam contemnit negligere, & fastidire, corpus quod aliquot annis ... & iambis maceratum, iam veri colere, & mollissimè procurare cœpit. Inquietum in praecepta ibat, in ipse demens sectus in dies, adeò ... ex crucifixum sceleris, quod simili esse se poterit mirabatur. Sic per summum scelus pudorem & innocentiam amisit, turpissimeque suis flagitijs consummavit, ita ut à parentibus plagis etiam multaretur, tamen non resipiscens, sed pessimum securè in scelerata vita exhalavit.

O prodigium! ô portentum! quis unquam hoc sacrilegium accepit, quis Eugitisses fuerat? Mala propè esse solet conscientia non pauci, sibi fidere, sibi falsum non esse. Vere illæ lacrimæ. Verum quid hinc nostro instituto verbi debemus? Ex quo hunc lusum in aliis atque aliis quotidie fieri? Et hoc, & illud, & illud incipis, nullum finio.

§. I.

TAlem Peccati fama, hodie conscientiam lustramus & purgamus, & sine pellicent expectamus, cum tandem nobis sceleribus implemur; hodie Divinorum gesta adulteramur, ipsum vitæ ... Iam calculum ita tam plane, nisi qua fraterni rerum laborabis conciliat de ... dispersit. Post aeclesia-

[illegible] quidem, sed breui deficimus, [illegible] sed [illegible] pro [illegible] infelicitatem; quandoque [illegible] tam [illegible], tam [illegible] [illegible] præcipitatione [illegible]. Saulus [illegible] optimo, [illegible] principiis [illegible], à Samuele [illegible] septem diebus expectare, dum victimas [illegible]. Expectauit non [illegible] ad [illegible] septima dies [illegible], cumque populus abeat dilaberetur, ipse [illegible] sacrificauit. In eo [illegible] tempore aduenit Samuel: *Stultè*, inquit, *egisti* [illegible] [illegible]. Hoc inæstimabilem iacturam regni sex diebus Saul expectauerat, & [illegible] horis septimi; angustijs [illegible], & de Samuelis aduentu diffisus: ipse [illegible] hanc priorem [illegible] [illegible], [illegible], ex qua sibi posterisque regnum perdidit, ex quo tempore per cos [illegible] gradus coepit non [illegible], et post mortale regnum amissum, [illegible] quoque amisisse & æternum *c*. Quam [illegible] malis sua [illegible], & [illegible] cogitat, [illegible] [illegible] se componere. Et [illegible] perseuerantiâ plurimum ab eâ pendet quæ quotidianis actibus roboratur. Qui bonis cœptis [illegible] in septimo [illegible] [illegible]. Ideo [illegible] rex Dauid: *Inclinaui*, ait, *cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, & in æternum non abiiciam iustificationes tuas d*. Nil magis necessarium nobis, quam quotidie [illegible] statuere ac proponere. Quid autem iuuat quotidie proponere, si licet propositum quotidie deponere? Nihil aliud, quam [illegible] [illegible], ridicula pertinacia destruere, aut [illegible] [illegible] [illegible] educere, mox in [illegible] [illegible] præcipitii [illegible]. GAR. Hæc [illegible] nostræ mortalitatis est, non diu eadem consilia probare. POL. [illegible] [illegible] voluptates, & bona semper placentia [illegible]. GAR. [illegible] iam sæpe, [illegible] continentiæ [illegible] intermittere; proposui [illegible] [illegible] Christus [illegible] multa proposui: decreui iam crebro corpori [illegible] indulgere, oculorum [illegible] cauere, linguæ [illegible] imponere [illegible]; [illegible] amabilem [illegible] & [illegible] [illegible]. Et [illegible], quæ liberali non [illegible]; quæ proposita [illegible] decreui violaui, quod [illegible] [illegible], [illegible] nunquam facere, [illegible]? POL. [illegible] Gerardi, forsan non satis [illegible], præsumptione [illegible] [illegible], non [illegible] [illegible], sed [illegible], [illegible] cito [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] ac [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] propositum non est, quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] esse cœpimus. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible]: *Deus, inquit, deficiam & moriar, non recedam ab innocentia mea: iustificationem meam & [illegible] quam cœpi tenere non dimittam*.

a *Isai.* 40. v. 31.

b 1. *Reg.* 10. v. 8. *c.* 13. v. 8.

c *Ita sentiunt Tostatus Abulen. Thomas Aqu. Pererius, Hieronymus, alij.*

d *Psal.* 118. v. 112. & 93.

e *Iob.* 27. v. 2.

§. II.

Natus homo [illegible] sanguinis, sed [illegible], [illegible] [illegible] iuuentam, [illegible] [illegible] consuetudinis inuiolabilem legem duxisse, vt nullus [illegible] dies, quo se matri Dei non commendasset Angelica salutatione. Quantula [illegible] pietatis, [illegible] [illegible]! Habuit hic miles & prolixæ [illegible] [illegible] familiarem, qui ipsi quatuordecim annis [illegible]. [illegible] tandem familiarem hunc fuisse [illegible]. Siquidem vir sanctus qui in castro illo [illegible] [illegible], hunc familiarem adegit IESV Christi nomine, fateretur quis esset. Ille vim [illegible] [illegible], [illegible] se diabolum fassus est sub humana specie illi [illegible], [illegible] [illegible] habuisse, vt si quo die herum salutandæ Virginis consuetudinem omittere, suffocatum abriperet ad inferorum carnificinam, verum ad id tempus nullû omnino diem abijsse quo herus Dei matrem pro more suo coluisset. Hæc ego fide complurium [illegible] [illegible] [illegible]. Hoc [illegible] [illegible] placere Deo [illegible] boni operis constantiam. Sicut [illegible] [illegible] optamus ab [illegible] plantâ arborem

[illegible] , [illegible] operando, [illegible] [illegible] , [illegible] Deus [illegible] operam [illegible] ad [illegible] cessando.

Felicem Pollionem [illegible] , decumbit. Turpe est [illegible] , & [illegible] cum [illegible] quod semel [illegible] . [illegible] est & [illegible] . [illegible] boni operis [illegible] est, [illegible] est opus.

Orpheus Eurydicen [illegible] accepit [illegible] , & retro [illegible] oculos. Ait [illegible] ,

— [illegible]
Flexit amans oculos, & protinus illa relapsa est. b

Orphei & nos sumus [illegible] cum cogito [illegible] , [illegible] miserabili. Et quoties [illegible] animam ab Orco revocat [illegible] ; verum quia ad [illegible] , [illegible] relapsam ad Orcum animam [illegible] . Quid enim, hodie in [illegible] , cras [illegible] ? quid prodest hodie [illegible] , cras [illegible] , & [illegible] ? quid magis , hodie [illegible] , cras [illegible] ? hodie [illegible] , cras [illegible] & [illegible] ; hodie [illegible] , cras in [illegible] ; hodie [illegible] , cras Veneri & [illegible] . Si Deo [illegible] ; si Deum [illegible] , non [illegible] ; non hoc [illegible] ; [illegible] , [illegible] & cras simus quales hodie fuimus.

a Iacob Voraig. [illegible] . [illegible] .

b Ouid. 10 *Metam.*

§. III.

E Quidem multa sunt quæ [illegible] ad [illegible] . [illegible] , [illegible] . Neque [illegible] , [illegible] partem.

Franciscus [illegible] , [illegible] , in Austriæ Academia [illegible] . Hic [illegible] Virginis [illegible] . Quotiescumque Dei matrem vel [illegible] , vel [illegible] , [illegible] Angelicam [illegible] , [illegible] . Ea de causa non [illegible] , sed & [illegible] Mariæ [illegible] . [illegible] Virgini [illegible] . [illegible] , [illegible] & cum [illegible] Virginis [illegible] , & [illegible] , [illegible] . [illegible] , [illegible] Mariæ [illegible] Reginam [illegible] . [illegible] . Neque vero [illegible] . Sic ad [illegible] , [illegible] , [illegible] . Si [illegible] , [illegible] , [illegible] ad [illegible] , [illegible] , Dei [illegible] Angeli [illegible] . Post [illegible] & [illegible] , in illa Salomonis [illegible] : *Per me Principes imperant* &c. [illegible] , [illegible] in [illegible] Virginis MARIÆ, [illegible]

[illegible]

[illegible] dit, [illegible] ipse [illegible] [illegible], & [illegible]. Dum ergo [illegible] ad [illegible], [illegible] [illegible] tantisper ergo [illegible], dum [illegible]. At [illegible] [illegible] & [illegible] ad [illegible] [illegible] quid [illegible], Virgo beatissima, quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quicquid [illegible] [illegible]. Et hoc [illegible] est, hoc etiam est Deum Deiparam [illegible] laudare, non [illegible] [illegible], ut dixit. Iamque diu Beatissimæ Virginis Matris [illegible] cum [illegible] [illegible], vita tamen (quod tamen in hac ætate [illegible]) [illegible] integrâ constiterat. Horam [illegible] [illegible], [illegible] salutationem Angelicam [illegible] cœpit, & licet in ultimis esset, iamque animam ageret, [illegible] verba formabat, [illegible] ac [illegible] vocibus, illaque [illegible] Maria mater Dei ora pro nobis [illegible] pronunciabat, [illegible] non amplius [illegible] valuit. Sic [illegible] vitæ spiritum in ipso [illegible] [illegible]. In [illegible] nil horroris, sed hilaritas & propè [illegible] spirabat, qui ad [illegible] spectatores [illegible]. En, Gerarde, [illegible] in Deiparæ cultu [illegible] per tot vitæ spatia ad [illegible] & [illegible] annum. Et quid [illegible] tam [illegible] & [illegible] [illegible], post vitam [illegible] tam pio [illegible] [illegible] à Ioan. Nyder l. 4. [illegible] c. 7.

§ IV.

HVic omnino gemellum & planè recens addo, quod [illegible] Patri [illegible] è Societate Iesv mihi narravit, & ego [illegible] Paulus Hoffæus, quem [illegible] [illegible] vidi, neque enim adeo multi anni [illegible]. Hic in Societate Iesv Sacerdotium egit ultra quinquaginta annos, [illegible] & curis [illegible]. Cumque à Collegij Rectore [illegible], pro veterum [illegible], primam [illegible] in templo publicè [illegible], [illegible] modestiam & [illegible], [illegible] & applausus fugiens, privatim & in suo [illegible] (sic appellatur [illegible]) [illegible], quod ipsius [illegible] est, [illegible] fecit. Post plurimos [illegible] [illegible]. Mane [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible]. [illegible] & [illegible] fuit. Tam in rebus semper [illegible], quam in cibo [illegible] & [illegible] fuit, qua [illegible] ut [illegible] podagram ultra septuagesimum annum à se distinuerit. Et [illegible] medici, [illegible] ipsi in [illegible] podagram, quod tam continuaci & severa abstinentia [illegible]. Cibus delicatior etiam [illegible] est, facilè [illegible] & [illegible]. [illegible] fuit [illegible] calculi & podagræ, illam [illegible] [illegible] rejecit. [illegible] religiosa [illegible], ut [illegible] facultatem à [illegible] [illegible] fit [illegible]. Ma- [illegible] (erat iam [illegible]) ad [illegible] ab ipso [illegible]. [illegible] vitæ [illegible] in [illegible] major [illegible], quam [illegible], [illegible] ad [illegible] [illegible] ætate [illegible]. Hic [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] cœlestis Regni [illegible]. Quantum vero hic ipse Paulus Hoffæus beatissimam Virginem Matrem amavit & coluerit, vel ex eo [illegible]. Omnibus Divæ Virginis [illegible] religiosissimè [illegible], & [illegible] [illegible], in [illegible] [illegible] ante mortem carmen de Beatissima Virgine præter omnem [illegible]. [illegible] [illegible]. Mortuus, [illegible], [illegible].

§ V.

EN, mi Gerarde, [illegible] & propè [illegible] Æternæ Virginis [illegible] & cultores constantissimos. His Francisco & Paulo, qui Angelicam [illegible] [illegible], [illegible] Franciscum & [illegible], qui Angelus [illegible] De S. Philippo Nerio [illegible] [illegible] honore [illegible] Angelos

eum tam tanto affecerint Angeli. Nam in tā- [illegible] Angelus erga Phi- lippum, [illegible] habere [illegible] eiusque, cum [illegible] apperuit, [illegible] quid fa- ctarus esse. [illegible] ut [illegible] noctis prolapsum, [illegible] Angelus [illegible] Angelus audiuit, ut in eius rebus gestis testatur Antonius Gal- lonius a. At vero Franciscum Assisias, [illegible] ut Angelis, ardentissime simul ac con- stantissimo affectu complexus est Angelos. Atque ut [illegible] ordi- nibus se vere devotissimum probaret. A die [illegible] Virginis in cælum [illegible] quadra- ginta continuos dies [illegible] & [illegible] tradu- xit. Et quia Franciscus animarum salutem ar- denti ... Michaelem Archangelum, cui [illegible] in animos corpore solutos, singula- [illegible] sibi devinciret studebat. [illegible] ad præstantissimum [illegible] Cælitum constituunt. Magni prae- [illegible] est in [illegible], [illegible] ordini, [illegible] & [illegible] Atque hic præclarissimi documenti loco sit, quod Maldonatus dicere solitus: Male, aie- bat, aliquid bene opus & commune, quam [illegible] & [illegible] b. Ut autem bene ce- pta continuemus, necessarium est plane in ce- [illegible] c. D. Ambrosius id significabat [illegible] relinquere, [illegible] ac om- nem [illegible] in [illegible] Corrector ille ac [illegible] sit, plurimum [illegible], si omne [illegible] occupationem [illegible] ordine, ut primariis [illegible] assignetur, ad quam [illegible] designati operis capiatur [illegible]. [illegible] Deo [illegible] [illegible], ut [illegible], [illegible] ad [illegible] veniretis, quia cibum [illegible], qui ad opus redeamus, quia [illegible] interponamus, quia [illegible] d. Ne [illegible] ter facias, quodcumque facere vis constanter, quo- dam hoc [illegible] faciendum est.

Sed [illegible] Gerardo, de [illegible] non tal- [illegible] Cultu Confessoris & Cælitum, ego [illegible] quam bene, vel [illegible] facio, [illegible] cultu [illegible] agere. Sed hæc [illegible] opus erit. Iam Hesperus [illegible] caput, & [illegible] Equitem [illegible] pro- mitto, ut quod [illegible], & con- [illegible] verbis, Adeo.

a In vita S. Phil. Nerij pag. 45. [illegible] 31. & pag. 185.

b [illegible] 7. [illegible] 11. apud [illegible]

c Ambr. lib. [illegible] c. 20.

d Eccl. 4. 1. v. 14.

LIBER TERTIVS.

DE

CVLTV CORPORIS.

CAPVT PRIMVM.

Animusne prius, an Corpori cultus debeatur.

Polyhistor, Gerardus.

POL. Ergo [illegible] *Ægyptum*? GER. Quid hoc [illegible] POL. Hoc [illegible] GER. [illegible] POL. Hoc [illegible] [illegible]

[illegible] Cererem, [illegible] Triptolemum [illegible]

[illegible] solus erant mortales, [illegible] Cum hoc [illegible] Ceres [illegible] Triptolemum [illegible] [illegible] Ceres [illegible] Triptolemum [illegible] Verum [illegible] Nam [illegible] animo [illegible] corpore, animum [illegible] Natura [illegible] corpori [illegible] Natura [illegible]

[illegible] Venistille ad corpus [illegible] amabo, & [illegible] à nobis expellabit [illegible] illum & [illegible] & omnem [illegible] Græcæ curanda, [illegible] opus [illegible] [illegible] exercen-[illegible] [illegible] opera [illegible] corpori non denegari Magnificentissimos Principum [illegible] [illegible] non magni facientes, [illegible] magnam [illegible] est ille [illegible] Deo vere magno, & [illegible] ad cœlum magnum conditus est.

§. I.

NIhil omnino corpus origine sua longe vilissimum, [illegible] tamen sibi [illegible] in [illegible] [illegible] Amasis. Hic Ægypti rex [illegible] [illegible] Ama-sis, [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] in publico [illegible] pro-posuit. Circumstantium ingens venerabunda tur-ba, & [illegible] Nec [illegible] Amasis, [illegible] Viri Ægyptij [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Egregius hic [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] corporis [illegible] Deo [illegible] [illegible] quid corpus [illegible] quid cœlum [illegible]

§. II.

POL. Hem quam crassa sunt quæ esse con-cedimus, [illegible] Habere nos animum, [illegible] [illegible] Philosophorum [illegible] Alius illum dicit esse spiritum, alius [illegible] alius [illegible] & Dei partem, alius [illegible] [illegible] Empedoclem [illegible] Zenoni ignosco, qui animum ignem esse docet, [illegible] [illegible] ex vilissimis atomis [illegible] Pherecrates [illegible] At vero nos melius & [illegible] [illegible] originem nobilissimi spiritum, & propterea in humano corpore hospitantem: [illegible] cum eum pro dignitate colere, corpo-

 racium

[illegible] conspicuam fieri [illegible], nunquam [illegible], aut ad [illegible] [illegible].

Habuit Socrates inter suos discipulum, quem adamavit [illegible], ceterum in [illegible] moribus [illegible], nec fere quicquam in studiis profecit. Hoc aggressum [illegible] hominem ratio: Obsecro, inquit, ac hanc ut habeas cultiorem quam alioqui. [illegible] exhortatio, sed [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] qui suos [illegible], qui domos suas, qui sua corpora [illegible]; qui alia sua omnia colunt potius quam animum. [illegible] Stultissimi mortalium, inquit, omnem solicitudinem suam ponunt, in [illegible] aedibus, & [illegible] nullam [illegible] rationem habent. Et quid magis mirentur, quam cum omnes [illegible], & sciant non alia re quam animo [illegible], nec fieri posse, quin si optime [illegible] animus [illegible], tamen animum suum minime colant? [illegible] Sunt qui villas [illegible], & domos ditissime [illegible], & [illegible]: sed [illegible], in [illegible] affluentia, [illegible]. Habent igitur omnia cumulata, omnia affluentia, omnia opulenta, culta omnia & ornata praeter animum, quem [illegible] & [illegible] negligunt [illegible] inter laudes suas [illegible]. Et quid, [illegible] homo, de bonis non [illegible]? Nobilis, generosus es? [illegible]. Dives es? [illegible] non credas. Honoratus [illegible] hoc habes. Validus es? aegritudine fatigaberis. Pernix es? [illegible]. Formosus es? exspecta paulisper, & non eris. Animus tibi cultus & conditus est? hoc tuum est. Hoc enim nec a patre haereditarium, nec a casu pendulum, nec a fortuna [illegible], nec a suffragio annuum, nec ab [illegible], nec a corpore caducum est: hoc [illegible], hoc [illegible]. Animum colito [illegible] & [illegible] magnum ac solum bonum est. Animus [illegible] & incultus, [illegible], [illegible], & vere summa paupertas est.

a *[illegible] de Deo Socratis fine.*

§ III.

DE modo colendi animi, et vitio, [illegible] [illegible] de hoc [illegible] est animum colere [illegible], sive [illegible], sive (quod [illegible]) Animi cultum appellare [illegible] licet. Sed ut iam de cultu corporis [illegible], de Animo colendo [illegible] complectar. [illegible] animo est, quod [illegible], ignem [illegible], ut [illegible] [illegible] ad immortalitatem [illegible]. Nam & [illegible] [illegible] [illegible], quotquot [illegible] [illegible] [illegible] mortalitatem [illegible], & quod immortale [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], quem [illegible] ad Achillem [illegible]. Utrisque [illegible] [illegible] per ignem, & [illegible] immortalem [illegible] [illegible]. Duo [illegible] [illegible] [illegible] Pallas & Pietas. Pallas [illegible], sed [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible], ignis [illegible], ut [illegible] ignis [illegible] Doctrina est, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] doctrinae [illegible], & [illegible] [illegible] flamma sit; quod [illegible] mortalitatem in animo [illegible], & ad illas [illegible]? Sed tamen hic ignis [illegible] est, [illegible], si [illegible] scintillarum [illegible] nihil in animo [illegible], nisi & [illegible], hoc est, Pietas accedat, quae non [illegible] scintillas [illegible] [illegible], sed [illegible] in [illegible] [illegible]. absque his [illegible] animi & [illegible]. Pietas [illegible] habet, & luminosam [illegible], quae [illegible] & caecas [illegible] & [illegible]. Ad caelestia & divina animi [illegible] non aliter se habent [illegible] Prometheus [illegible] Solis radiis [illegible] [illegible] habebant, nec [illegible]. At

[illegible] Sed [illegible] Tandem [illegible]

Verùm, [illegible] de corporis cultu, non de Animi, [illegible] Nos [illegible] corpus [illegible] Et hoc est quod [illegible] quid ergo sit Corpus?

CAP. II.

Quid sit Corpus, & unde tam dignum cultu.

GEr. An non hæc quæstio superuacua? [illegible]

§. I.

COrpus [illegible] Pol. Corpus, [illegible] Corpus [illegible]

Qui corpus sepulchrum vocant, [illegible] Corpus [illegible] Hoc animæ sepulchrum, [illegible] Corpus, [illegible]

compescas, suggerit, quicquid inter se homines animi pergurgitio inutile oderit [illegible].

a Plato in Gorgia.
b Marcell. lib. in som. Scip. c. 11.
c Theodoret. lib. [illegible]
d Marc. lib. 1. in som. Scip. [illegible] & 14.

§. II.

NEque verò si adeo aberraverit à vero, qui corpus hoc quâ mortale, & nullis tam [illegible] illecebris, [illegible] supplicijs [illegible], animi carcerem & inferni [illegible], quod & Hebræo sapienti animam aggravans vocatur a. Hoc corpus, quod non palatium aut paradisum credentes, pro carcere habuit sapientissimus Plato, nam velut carcerem hunc [illegible] in vinculis exclamavit, Educ de custodia animam meam b. Num carcerem in quo Samson [illegible], illo fuisse molliorem putas? aut [illegible] lacum, aut Hieremiæ foveam, aut Danielis [illegible] leonum [illegible], aut Petri geminis catenis vincti [illegible] [illegible].

Cur igitur sepulchro, carceri, gulam, tartaro, [illegible] tam pretiosum [illegible], tam delicate [illegible] in nostram perniciem impendimus? Hoc sciamus, [illegible] hostem tam nobis [illegible] esse, quam [illegible] corpus. Vis plura & speciosiora corporis elogia? Cælius, quem ante nominavi, sic corpus [illegible] compellat: [illegible] vero, inquit, quam circumferis vilem, quære eponit: [corpus designat] [illegible] infestiæ, [illegible] fundamentum, corruptionis vinculum, velamen opacum, viuam mortem, sensibilem cadaver, sepulchrum circumferens, domesticum denique furem, qui dum blanditur, odit, [illegible] odit, [illegible] [illegible], ad seipsam captiuam deducam, ne fortè compitias [illegible] dicuntur, & [illegible] [illegible] c. Hoc est, CORPVS [illegible] [illegible]. Et tamen domesticum hunc furem [illegible] [illegible] & vestimus, & alimus, vt, [illegible] parcior sit aut lautior [illegible] [illegible] subsidiis [illegible] in maiorem audaciam. Hoc non est aliud quam sui suam capitali licentiam non tam [illegible] [illegible], quam & modum docere quo possimus [illegible] [illegible] [illegible].

a Sap. c. 9. v. 15.
b Psal. 141. v. [illegible]
c Cæl. lib. [illegible]

CAPVT III.

Quantus nobis hostis sit CORPVS.

NOn tantum rem nobis & excellentiam nostram indignam facimus, cum corpori servimus, sed etiam periculosam. Nicetas, Gerardo, [illegible] Crocodili [illegible] obsessio. Pe[illegible] mulierem Ægyptiam crocodili catulos educasse: [illegible] Ægypti [illegible] [illegible], quod [illegible] Deum [illegible], [illegible] & [illegible] & [illegible] [illegible], mulier [illegible] [illegible] [illegible] crocodilo [illegible] & [illegible] [illegible] verò ille [illegible] erat, dum infantis adhuc erat [illegible], at [illegible] corpore [illegible] [illegible], [illegible] illam [illegible] atque [illegible] [illegible] amicitiæ illius [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bellua, quæ [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] testes. Quid aliud [illegible] & [illegible] [illegible] crocodilum, si corpus tantis [illegible] [illegible] hosti, & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Nec [illegible] [illegible] clades quidem [illegible]. [illegible] maior [illegible] [illegible] est quàm CORPVS, cum illud [illegible] & amice [illegible]; blanditur nobis, dum non illi blandimur, & quanto pro [illegible] [illegible] & [illegible], tanto magis [illegible] illud [illegible], crocodilo animalium [illegible] [illegible]. Imo, quod peius, non [illegible] [illegible], sed & [illegible] [illegible], [illegible], vt iam ostendam.

§. I.

REm mihi dignam visam est, qui CORPVS [illegible] [illegible] & propugnaculum dixit, [illegible] quo ille in nos pugnat opportunitate maxima. Vndequaque [illegible] hosti, ad omnem [illegible], ad omnem [illegible], & [illegible] [illegible] hostilis calliditas, corpus nostrum [illegible] [illegible], & nos [illegible] [illegible] [illegible].

Semiramis olim regina [illegible] apud Babylonios ancilla [illegible] [illegible], forma [illegible] [illegible] [illegible] adeo eam [illegible], vt illa [illegible] [illegible] quidquid audebat petere, ille negare [illegible] [illegible] [illegible]. Illa

[illegible]

Hos ego CORPVS et [illegible]

[illegible]

a [illegible]

b Job [illegible]

c Greg. [illegible]

d Hugo Cardinalis c. 14. [illegible]

§ II.

EVropa regis Agenoris filia, ut in fabulis est, ad litus Tyrii maris [illegible]

[illegible]

Deum, conditionem & [illegible] adspiciat,

respicitis, tamen inferemur hac bellua, longe à patre abducimur. Sed sit corpori illa magna [illegible]. Ne aliquatenus facilis & blanda sunt in hac perni ciem, cur sit illi permissi, nec felix illius mortem, ne sit illi benedictionem habeat? Sic agit corpus, vbi famis corporis vices acquirit, sic abducit miseras animas, & ingratissimum aliquid per tentationes stultas, solatiumque calidum. Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt.ᵇ Nam, qui in carne sunt, Deo placere non possunt.ᶜ Habeo ergo fallacissimum corpus, ô ipsum sequi illud, ne sibi, ne blandire, ne illam perfugas dimitte, ne sagina, nec tamen in ea prima diuitias beneficijs antequam prius collaborarit.

a *Aug. Col. L. 9.*
b *1. Cor. 15. v. 50.*
c *Rom. 8. v. 8.*

§. III.

E Lisabetha, sanctissima illa Lusitaniæ regina, quid non fecit corpori (tam supra dictum est) ut hanc tam imperiosam frangeret, humorem frenaret, cibum colligeret, vt domaret hanc bestiam immansuetam, tetram? Nouit vero aliud quam hoc ipsum periculum. Nouit vero aliud quam hoc ipsum præ se ferens dicebat Paulus cum vehementi profectu: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo.ᵃ His ei calcar, hæc illi beneficia debentur, hæc obsequia ciuitatis in vnderent disciplinæ exercitium. Castigo enim corpori conuersarem quæ mala sunt, quæ olim flagellis, sæpius castigemus. Nam, debemus fatentur, bona castigamus. Nam, debemus secundum carnem viuamus ne non camis, vt secundum carnem viuamus. Et vero, qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs.ᶜ Sic, quoniam qui seminat in carne sua, de sua, quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem. Ideo vel maligne & metet corruptionem. Illo vel fallax nobis vegetandum monstrum illud fallax bestiarum! Si secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.ᵈ Nemo à vitijs liber est, qui corpori seruit. non vt alios dominos, qui corpori seruit, tanta pro illo sollicitudo incessit, tantum ipsius corporis dominium quam honorem, ipsius corporis dominium quam honores, ipsius corporis dominium quam honorem & deliciarum est! Gen. Ergo negligendum & deliciarum est! Gen. Ergo negligendum est corpus, imo & inimicis afficiendum est? Arist. Polycletum, dixerunt et promiseras, Arist. Polyclitum, dixerunt et promiseras, quasi rationem colendum sit corpus, non quasi ratione colendum, sit corpus, non qua ratione colendum est? Pol. Ergo ubi, nisi tandem est assequendum. Pol. Ergo ubi, nisi

secundo, vigilans ille non consideret agrum colere, qui cum anno producunt, quam incultis herbis exaliisset, quam estimare solent esse vigilantius seruiturus Natura? non sunt hac conseruata ex illis seruata, ferro cum fatigetur, hunc cultum debetur agro, aliis alia, cuique sua. Certe ita quodpiam est in rebus, quod non laborem, si ipsius cultura. Sterilesque agri est, in tantum in illo aliisque mares defungerent sordibus domum, nisi tam à sordibus vera perurgil desinerent; obsolescit vestis, & corpus neque curabis. Nullum aquam non lauatur, non purgatur seq. Desit cultura, planta non surgent, flores non erumpent, arbores in fructibus non erumpent, segetes non emergent, pascua non virescent, lapidescent & silvescent omnia. Adsit cultura, plantæ habent flores pullulantes, arbores ramos habent, respondebunt messes, ridebunt campi, virebunt & gaudebunt omnia. Tanti est in plerisque omnibus cultura. Atqui si ista humanum & operosam manent, postulent, à qua colantur, homo ipse sine cultura sit? Primum ergo coli debeat, & nunc alia omnia. At cum homo corpore constet & animo, corpus autem animum degenerat, impedimo, corpus autem animum degenerat, impedia, multis tamen afficiat, vt vtilissimum illud, per animo & sensui quidem ac tempus humanitatis colendum censebat. His ne sis hominibus non elongatum vtile, & liberè profari quæ ad istam quæstionem erunt, non omittam dicere quæ deberent corpus, cum ea, quæ debent, dicero, Ostendam hoc ipso coli corpus oportere, si non ad animum colatur.

a *1. Cor. 9. v. 27.*
b *Rom. 8. v. 8.*
c *Gal. 5. v. 24. & c. 6. v. 8.*
d *Rom. 8. v. 13.*

CAPVT IV.

Quantus labor impendatur à nobis corpori, hominum nostrorum maxime.

H Erus fuit, qui duos inter famulos fortunæ muneribus, plane dispares: alter corpore, alter animo: alter, nobis colorem vestibus eius corporis genere obseruat, doctrina culta, artificiosis ille inductus: corpori enim, vestitu, ignarus & qui non semel de domini mente cogitabat, iamque aliquoties impulsu sua gratiæ verba, gabat

ambulat: Alter vero prosapia nobilissimus, familiarum amplissimus, elegantissimus forma; natus ad omnia magna, & qui bene sui salutem curabat: videamus hic quidem ab hero [illegible] neglectus, non nisi laceris panniculis, & vix quidem tegebatur: cum alter ille hedus [illegible] plurimum amatus, non nisi pinguibus, & pretiosis tunicis superbiret, & [illegible] illum continuum [illegible] impetrans. Sabolet tibi credo, quid velim, Gerarde. Duae sunt hominis partes tanquam germanae, Animus & Corpus, ille e caelo, hoc e caeno, & tamen certum illud si supra caelum animum erigit, nisi [illegible] ingenio, corpus animo praeficitur. At contra oportet, & grandis insania est Animi nobilitatem sic abjicere, vilitatem corporis sic extollere. Omnibus est corpus, quo minus ornatur, & tamen est longe carior, quae magis prae illo colitur anima. GER. Atque ego hic puto, [illegible] & [illegible] negotia, [illegible] & [illegible] [illegible], crines incomptos & sine lege [illegible], vultum fame corrugatum, [illegible] labore, pallore & sudore madidam, [illegible], [illegible], aliaque similem [illegible] ea vere exhibent [illegible] quae corpus dedecent. POL. O bone, quam sana, quod ego saepe, & [illegible] [illegible] humani corporis, quae [illegible] ornamenta [illegible] Ergo, ut idem ille [illegible] capillos [illegible] & [illegible], vultum longa [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible], vestes concinnas & ad omnium [illegible] [illegible]: haec, [illegible] corporis esse decora [illegible] [illegible], [illegible] dixisses. GER. Atqui hic [illegible] est, qui narrat. POL. Atqui ego velim sermo sinat omnes, nihil magnum [illegible] quod omnibus placeat. Communionis malum est defensio, [illegible].

§. I.

CErte aliter de cultu corporis sensit Romanus sapiens, quem fruniam illi tui orentis. Hunc sanum [illegible] ille, & salubrem formam vitae tenere, ut corpori tantum indulgeas, quantum bonae valetudini satis est. Durius tractandum est, ne Animo male pareat: cibus famem sedet, potio sitim extinguat, vestis arceat frigus, domus munimentum sit adversus infesta corporis. Hanc utrum caespes erexerit, an varius lapis gentis alienae, nihil interest. Scito hominem tam bene culmo quam auro tegi. Contemne omnia quae supervacuus labor velut ornamentum ac decus ponit. Cogita in te praeter Animum nihil esse mirabile, cui magno nihil magnum est. Animus certe si nobilitatem suam nosse velit, corporis velut [illegible] [illegible] non amator sed procurator erit, nec se illi cui impositus est, sed illud sibi subjiciet. Et hoc Senecae judicium est, ut qui aegrotantur, non e superiore loculo prodiisse censendi, sed e taberna illiusmodi plane, quae nihil minus hoc se neglegit quam quod diligere maxime, quae noctes & dies laborat pro corpore.

Cogitemus nos paullisper in hoc magnum orbis theatrum, dispiciamus mortalium consilia, quid assidue impleant. Hinc [illegible] [illegible] campi, hinc [illegible] [illegible] [illegible], hinc maria [illegible] classibus, hinc in metallis auri & [illegible] gratia [illegible] effodiunt; illinc concurrunt acies, & ferreis imbribus obtexunt caelum, unde, ut Papinius canit.

——— *[illegible] ferrea caelo*

Nubila, & [illegible] grande [illegible].

Urbes ingrediamur, & videamus quae sint facta in corporis gratiam. Illinc enim [illegible] vocibus [illegible] [illegible]; illinc opere assiduo [illegible] officinae, hinc [illegible] [illegible] agitur, sudatur, curritur, omnia strepunt plena negotii. Nihil vacat ab operosis mortalibus; & moliuntur, & satagunt, & conculcant. Quis vero tot labores, tanta rerum impendia pertinent nisi ad corpus? cui hoc terrae punctum ferro & igni inter tot gentes dividitur.

a Senec. epist. 8.

§. II.

NVnc vero paulum ad nos redeamus, nostraque ipsos nostramque domum inspiciamus. Non edimus, ut animus vivat, ipse immortalis est, sed ut corpus sustineretur; bibimus non ut mens madescat, ipsa non bibit, sed ut corpus refocilletur; dormimus non ut Animus perperetur, quiescere non potest, sed ut cor-

 frrucias

[illegible] corpus? Quae vero alia nostra studia, quam [illegible], sed corporis; opera [illegible], sed corporis; [illegible], sed corporis; tam [illegible] aedificamus, sed corporis [illegible], sed omnia corporis, quicquid [illegible] in nobis vigilat curarum, id vigilat corporis, maxime [illegible], vestiendo, [illegible], comedendo. Quorsum tanta nostra omnis opera [illegible] ad corpus? quo vestitum [illegible], nisi ad hoc ipsum corpus, propter quod novas [illegible] vestes [illegible]. Ecquid vasa ac [illegible] & alia pro corpore sudantur? Quorsum [illegible] labor & sollicitudo spectat nisi ad corpus & corporis commoda [illegible]? Anima [illegible] pridem desiit, quae quondam [illegible], & tot saeculis [illegible], & ingenio [illegible]. Primo [illegible] capit contemplare, inde [illegible], novissime corpori animum addixit, & illius [illegible] libidini [illegible]. Omnes illae artes quibus aut exercitatur [illegible], aut strepit, corporis negotium gerunt, cui omnia olim tanquam servo praestabantur, nunc tanquam domino parantur. Itaque hinc textorum, hinc fabrorum, illinc [illegible] officinae sunt, hinc odores coquinarum, hinc mollia corporis motus [illegible]. Recessit a natura ille naturalis modus desideria ope [illegible] finiens: iam rusticitatis & miseriae est, velle quantum sat est. Sic multa concupiscendo, omnia amittimus, & necessaria ignoramus, quia non necessaria discimus. Ita dum corpori nimium indulgemus, & corpus & animam perdimus.

Hic mihi in mentem est quod Reginaldus narrat hunc fere in modum. Duo fratres [illegible], quorum unus intelligens & providus, alter non sanae mentis, homo rudis & bardus. [illegible] ad [illegible] corporis [illegible]. [illegible] illi [illegible] & [illegible] via [illegible], inquit ad fratrem, hac tamen [illegible] amoena, [illegible]. Ait ille providus: Mi frater, inquit, huius viae facies non displicet, amoena est: at [illegible] ad [illegible] hospitium deducit. Itaque tibi mihique suaserim, hanc potius [illegible] asperam [illegible]; principio & progressus molestiam habet, sed [illegible], ad hospitium ducet nobilissimum. At fatuus ille [illegible] amoenissimam: Ego, inquit, [illegible] hac eo, sequere. Sic alter quamvis [illegible] fratrem deserere, comes fuit. Dum progrediuntur, in praedonum insidias deveniunt, ab his in carcerem [illegible] rapiuntur. Post aliquantum temporis, e vinculis educti ad [illegible] tribunal sistuntur iudici. Hic alter fratrum, prudens ille & sanae mentis: Mi domine, inquit, in has [illegible] frater meus, homo fatuus me coniecit; nam [illegible] bonam & rectam [illegible] sed [illegible] verbis meis fidem habere noluit, & [illegible], quamquam [illegible], ingressus est [illegible] via, amoena quidem sed [illegible], & hac latronum nos praedam fecit. Itaque si [illegible] est, ille [illegible] causa pro me [illegible]. Contra fatuus: Imo, inquit, non mihi sed fratri meo [illegible], nam si tam sapiens est, qualem se gerit, cur me tam facile [illegible] est? cur [illegible] secutus est, cur [illegible] viam [illegible]? Ad haec alter: O domine iudex, inquit, verba mea [illegible] nulla ratione ab [illegible] abducere potuit. Cui stultus: Si me, ait, [illegible] tu etiam [illegible] maiorem, ego vel invitus [illegible], & te secutus fuissem: [illegible] causa. Mea prudentior? Tu stultus, inquit, causa es meae mortis. Ita utrinque verbis acriter certatum est.

His auditis iudex sententiam in haec fere verba pronunciavit: Tu fatue noluisti sapienti credere, & tu sapiens [illegible] fatuum, ideo poenas [illegible] uterque [illegible].

Ita profecto [illegible], ita supremo iudicii die, cum *Corpus* & *Animus* ad Christi iudicis tribunal stabunt inter reos in utramque sententia [illegible]: Quia *Corpus* fatuum, omne consilium Animi sprevit, & *Animus* sapiens omnem petulantiam corporis [illegible], utrique [illegible]: Ite maledicti, ite, [illegible] simul [illegible]: Ite, in ignem non unius horae, nec unius diei [illegible], non unius nec mille lustrorum, non [illegible] vel centum millium saeculorum, sed [illegible] in aeternum. Vere de iudicii [illegible] utraque parte [illegible], & qui & Corpus &

pus & Animam simul. Corpus quod Animi monitionem non admiserit, Animam quod Corporis libidines non coercuerit. Illud sanè ipse fidelissimè nos præmonuit: Nolite, inquit, timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. Ita dico vobis hunc timete. c

Sed ad corporis curam redeamus, quæ & Corporis pestis & Animæ.

a *Petrus Reginald. in speculo final. retrib.*
b *Apoc. c. 3. v. 16.*
c *Matth. c. 10. v. 28. Luc. c. 12. v. 5.*

§. III.

CHrysostomus, hanc pro corpore nimiam curam merito castigat: Animæ, inquit, nobilitas quanta sit, nobis serio cogitandum, ut quid ea indigeat, inspiciamus, ut competentem [illegible] eius operam, ut sub carnis servitute eam subjugemus, ac tam nobilem tantaque dignitate fulgentem sic negligenter & immisericorditer tractemus. a Sed nos contraria istius tanti non facimus, ut hosti nostro tamen faveamus: dulce nobis videtur cum corpore non curari, & sic amicum illud alij dicunt sinu inimicum, id nova causa non est sed hoc penè solum laboramus, ne Corpori male sit. Idcirco Bernardus, nostrum hunc hostem ipsissimis fermè verbis allocutus: Propterea, inquit, noli, ô corpus, noli præripere tempora: potes enim impedire animæ sanitatem, sanare ipsam operari non potes. Omnia tempus habent: patere ut nunc anima pro se laboret, magis autem etiam collabora ei, quoniam si compateris, & conregnabis. Quantum eius impedis reparationem, tantum impedis tuam: quod nimirum ante reparari non poteris, donec suam in ea Dei imaginem videat reformatam. Nobilem hospitem habes, ô Caro, nobilem valde, & tota salus tua pendet de eius salute. Da honorem hospiti tanto. Tu quidem habitas in regione tua: anima vero peregrina & exul apud te est hospitata. Quæso, quis rusticus, si forte nobilis & præpotens quispiam apud eum voluerit hospitari, non libenter in angulo domus suæ, aut sub gradibus suis, vel in ipsis cineribus accubabit, cedens hospitibus locum (sicut dignum est) potiorem? Et tu ergo sic facias. b

Sed ô [illegible] Bernarde, jam facit hoc Corpus, non facit: [illegible] se [illegible] hoc mancipium, [illegible] omnia turbat agitque pro libitu. Animus vero infelicior, tametsi scit [illegible] nullum perniciosiorem sibi esse hostem quam Corpus, tolerat tamen & [illegible], & blanditur & indulget, ac hosti suo [illegible] nec grande [illegible], ut cum perfidissimo servo suaviter [illegible]: Quicquid vel cœlum spondeat, vel inferi minentur, modo corpori bene sit, hæc unica penè admirandum omnium norma est & regula: modo corpori bene sit. Animus quidem nobilior & suæ originis & officij sui [illegible], sed dissimulat ille, & modo corpori bene sit, male sibi esse volens. Corpus ipsum, quicquid ei minatum ingeras de morte, de [illegible] post mortem, quicquid ei de diabolorum crudelitate, de cruciatuum atrocitate, de tormentorum [illegible] prædices, hoc unum [illegible], ac si respondeat, id solum curat Corpus, modo corpori bene sit. Sic vivimus, sic [illegible] morimur.

a *Chrys. hom. 23 in Gen.*
b *Bern. serm. 6 de Advent. Dom.*

§. IV.

PAchomius, Tabennensis abbas, a nobilissimis olim [illegible] Animum instituit, & [illegible] quotannis in Corpori suo quotidie [illegible]: Cum, inquit, [illegible] venitur ad lectum, singulis membris sui corporis dicam: [illegible] mihi optima, [illegible] moram gerite, dum in hoc [illegible] simul [illegible], dominum meum alacriter servite. Sic quoque manibus dicam: Erit tempus, cum [illegible], cum [illegible], [illegible] ad [illegible] Deum & [illegible]: Erit, cum omnia vobis [illegible], cum ad omnem [illegible] [illegible], [illegible]. Sed & alia membra sua pariter alloquitur. Ita quæso, antequam mors nos dirimat, [illegible], [illegible] perseveranter, [illegible] Deo sine pigritia, usque dum [illegible], ad [illegible]. Et quid mihi [illegible]

 po-

gaudere, [illegible] gustasse? E quæ tamen est illa [illegible] suavitas, ad quam vos invito? [illegible] vos laboris [illegible] & [illegible] ad laborem? [illegible] pati [illegible] est, & [illegible] Quid mollitiem & delicias quæritis illic, illic in cælo [illegible]. [illegible] pati [illegible]. Iacturam in loco, pro lucro habendo. Non hoc deliciarum tempus, non locus est, [illegible] Hoc [illegible] vos [illegible] capere, [illegible] ad [illegible], ad per [illegible] ad delicias [illegible] & [illegible]. Quid contra me [illegible] & tyrannum vocatis, [illegible] vigilias, aut preces imperiosè [illegible] est. [illegible] quàm ego vobis præcedendo. Hoc meum parere, est & vos & me in [illegible] Si [illegible] vestram vobis gloriam & beatitudinem, quam mecum pariter habebitis [illegible] Vultis mecum [illegible] etiam laborare [illegible] mecum [illegible] pati & dolere [illegible], quæ [illegible] luctu & labore, ea etiam [illegible] gaudiis & honore. Rem vobis dicam: [illegible] & [illegible] vestræ [illegible] & [illegible] vos supplicia [illegible]. Et quæ [illegible] insania vestra est, beatissimo [illegible], [illegible], laborem non ferre, [illegible] sufferre nolle, & tormenta sempiterna non formidare? Quare [illegible] Libertas [illegible] & beatissima [illegible] hostis est factus, [illegible] pugnæ præmium [illegible].

Hanc memorabilem concionem ab Animo quotidie haberi sapientissimum [illegible] Pachomius [illegible] & hæc [illegible] hominis [illegible] asperum imperium [illegible], [illegible] respuat.

Hæc generatim & universè dicta sunt de multis qui corpori [illegible] ad [illegible], [illegible] perniciosissimi cultu qui corpori [illegible] deberetur. Sed vade, Gerarde, [illegible] patientia

[illegible], vis [illegible]. [illegible], 145.

CAPUT V.

Quàm varius sit cultus Corporis exterioris?

VEstibus [illegible] poeta &
Assyrium [illegible] —

Nec in alio magis [illegible] Augusto Cæsari, quàm cum [illegible] corporis cultum [illegible] & [illegible] Vere sic est: Decipit hæc oculos [illegible] [illegible] nostro [illegible] olores, [illegible], colores, & [illegible] [illegible] & [illegible] ornamenta, [illegible] O quanta ubique & quàm [illegible] est [illegible] varietas quàm [illegible]! Christus ad Magistrum palam nos amandavit: Ecce, inquit, qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. Aulas ingredere, & videbis illic [illegible] vestes Attalicas, vestes pictas, palmatas, cyclades, polymitas, phrygias, undatas, segmentatas, fimbriatas, paragaudas, [illegible], [illegible], auro virgatas. Et [illegible] hæc vestium [illegible] ipsa si [illegible] in alias etiam domus [illegible] Tamquam [illegible], etiam è plebe, [illegible], & quidquid in veste ingeniosè [illegible], [illegible] primam [illegible], [illegible] & [illegible] vel soli capiti [illegible] Nesti Gerarde [illegible] gloriari solitum: Tam longum est nomen meum, [illegible] ad [illegible] Cui aptè [illegible] subjicitur: Opus est, inquit, fac & [illegible] ut [illegible] Hic ego [illegible], & [illegible] opus est ad [illegible] longæ narrationis, quæ [illegible] colendi corporis [illegible] explicet. Singula [illegible] membra [illegible] vindicant. Hinc modo laminas, modo torques, modo armillas & monilia [illegible], nunc [illegible], nunc [illegible]

[illegible]

nunc [illegible], nunc [illegible], nunc [illegible] depromimus; tam vestem [illegible], [illegible], tam [illegible], bombycinam, tam [illegible], [illegible], caltulam, crocotulam & carbasinam [illegible]; iam & [illegible], & [illegible], & [illegible]; iam & specula, & acus, & [illegible], tam [illegible] & Zonas, & fascias pectorales, & [illegible] [illegible] depromimus. Omnium fere & [illegible] est opus, dum colorem, formam, pretium, materiam, imo & odores vestium distinguimus. [illegible] ea res est quae de corporis cultu agitur. Et sane possint in hoc genere [illegible] [illegible] [illegible] Athenaeus & Plutarchus, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corporis cultui [illegible]. Nec Persae Reges [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Nulla sunt apud nos haec [illegible] [illegible]. Nec nostri [illegible], [illegible] & amor, & [illegible] in [illegible] corporis cultum, [illegible] laboribus impendere.

a [illegible]
b [illegible]
c [illegible]
d [illegible]
e Athenaeus lib. [illegible] & Plutarch. tom. 1. [illegible]
f [illegible]
g [illegible]

§. I.

ET quantumvelim vel in pedibus solam [illegible] Quinto [illegible] Romani [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] Antiochi regis Syriae [illegible] [illegible] [illegible] calceos [illegible] Agrum Tenar aureos [illegible] Tertullianus [illegible] margaritis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Hunc tandem calceorum formam, [illegible] [illegible] Nec dum finis est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Sed nec idem color [illegible] calceis placet [illegible] Tertullianus loquitur [illegible] [illegible] Itali Hispanique [illegible] [illegible]

coturni

[illegible] vt aliqui, pictis plumariis, vel his Attalicis & Phrygiis [illegible]. Proximis annis vsque eo calceorum pretium excreuit, vt [illegible] villicis [illegible] valentia [illegible] quam [illegible] par calceorum. Neque vero [illegible] remittitur [illegible] & aliquibus vix [illegible] militare stipendium in calceos sufficit, [illegible] & elegantiis est opus. Neque in [illegible] delectu [illegible] adminimus, [illegible] sæpe [illegible] tam [illegible] quam [illegible] sequimur. Et nisi calceus [illegible] ad pedum [illegible], [illegible] & plica [illegible], velut nostro pede indignum reiicimus: [illegible] & [illegible] comptum [illegible], quam calceum paullo laxiorem admittere. Quid ni hos tales, tam [illegible] patientiæ homines, diaboli martyres vocemus?

Quid iam de calceorum [illegible] vinculis dicam? [illegible] aut etiam [illegible] obstragula, [illegible] & hæc [illegible] & quod mireris, [illegible] migrarunt ad [illegible] in calceos, [illegible] quibus [illegible] vinculis [illegible], nunc in calceis [illegible] tum [illegible] & [illegible] pedibus [illegible] fatemur. Vah [illegible], superbiam & luxum non [illegible] pedibus [illegible] calcamus, sed in [illegible] & supra caput [illegible]. Sed quæso, [illegible], [illegible] ad hominis verticem ascendere. Ga. Sed & [illegible] quæso, [illegible] hæc discamus, [illegible] has [illegible] vestium, seu calceorum [illegible] [illegible]. Po. [illegible], [illegible]. [illegible] qui [illegible] hanc elegantiam reprehenderent. Quamvis [illegible] Chrysostomi [illegible] hanc in [illegible] calceis [illegible] sed [illegible], tam [illegible] quam [illegible] est. Ego [illegible] Chrysostomi [illegible].

a Valer. [illegible]
b [illegible] c. 3.
c Tert. l. de pall.
d Suet. in [illegible]
e Plin. l. 37. c. [illegible]
f [illegible] 180.
g Tert. l. de pall.

§. II.

VVltis igitur, inquam, largas orationibus habenas immittamus [illegible] per oculos [illegible]? Sed nolite, oro, talia, [illegible], parua mihi cura est, non enim ipsi, sed vos huius malitiæ causa estis, qui cum nec peccata quidem illa ponitis, ad reprehendendum [illegible] tale prodigalitatis genus impellitis. Age igitur diligenter [illegible], quale malum hoc sit. Quantum vobis dedecus [illegible], quæ [illegible] calceamenta [illegible], quæ nec vestibus quidem viri probi vnquam [illegible], [illegible]: quæ [illegible] hoc dignum cachinnis [illegible]? Quod si haec nostræ sententiæ non acquiescitis, audite Paulum quanta hæc cum acrimonia reprehendat, & [illegible] suam cognoscite. Quid igitur hac de re Paulus scribit? Non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa. Quam igitur veniam habere poteris, cum neque vesti [illegible], iubente Paulo, pretiosis [illegible]: tu calceos [illegible] ad ridiculosa dedecora esse [illegible]? Nonne vides naues fabricari, eligi remiges ac gubernatores, vela dari ventis, mare nauigari, ac mercatores patria, vxoribus & liberis relictis, ac vita contempta, & fluctibus commissa, ad extremas barbarorum partes mille periculis penetrare propter serica hæc fila, vt ea [illegible] calceis tuis ipsa inserant, & corium exornent? Dic, oro, quid hac absurditate peius? Non enim [illegible] sed vitii prorsus [illegible]. Quare ipse timeo ne tempus [illegible], ne quo adolescentes apud nos vestitu atque calceamentis [illegible] mulierum vtantur. Illud autem molestius [illegible] est, quod [illegible], cum indifferentem hanc [illegible], non [illegible]. Valde autem [illegible] quod [illegible] mihi videtur, quod [illegible], cum [illegible] Christus ac nudus in medio [illegible], [illegible] & quibus non illa digna sunt [illegible]? Illum quidem cibo necessario indigentem negligentes, vos sericeas calceis inseritis.

[illegible]. Ipse enim discipulis suis legibus [illegible], nullis illis calceos permittebat; nos autem non dico nudis pedibus, sed ne simplicibus quidem calceis deambulare volumus sustinemus. Quae [illegible] atque ista quid peius fiet? Magnam enim animi mollitiem hoc ostendit, atque etiam severitatem & crudelitatem, magnamque denique levitatem una cum cenodoxiae coniunctam. Nam quando talem poterit, qui tantis debeat laboribus, diligenter curare? quando animae suae curam suscipiet? imo vero, quando se omnino habere animam cognoscet? pusillanimis enim omnino est, atque abiectus qui haec admiratur. Avarus etiam atque crudelis, qui hac de causa pauperes negligit. Vanitatis quoque promptus est, qui studium suum ad haec confert vanissima. Nam qui gloriam [illegible], qui florem coloris, qui ad avaros intentus [illegible] perspicit: quando in caelum suspiciet, quando illam pulchritudinem admirabitur, qui [illegible] illas respiciens, & ad terram flectens aliter se non possit erigere? Et Deus quidem caelum extendit, ac solem accendit, ut oculos sursum facile erigas: tu vero ad terrena quasi porcus, diaboli artibus persuasus detorqueris. Haec enim omnia ille excogitavit, ut illa tanta beatitudine privatus, ad haec miserrima detrudaris. Ita Deus tibi caelum [illegible] a diabolo [illegible] tibi [illegible] differentis superponitur: imo vero non ista o [illegible] diabolus, opera enim haec etiam Dei sunt, sed mollitiem, luxum, atque [illegible], quibus oppressi adolescentes aspicere terram coguntur qui caelorum philosophiae studere iussi sunt, magis calceis suis gloriantes, quam si novas res atque inauditas gessissent. Dignus enim pedem [illegible] [illegible] implicans, ne in plateaque [illegible] maculis conteratur, ne cano in hieme, aut pulvere in aestate, calces suos maculet. a

a *Chrys. tom. 2. hom. 50. in c. 14. Matth. pag.* 371. & 372.

§. III.

Post haec tota Chrysostomi dictio est, & studio profitam hanc facultatem in medium exponam, ut evidens & perspicuum nobis sit, quam ab illo quo longe discessimus, quae olim ut parcula habebamus, nos [illegible] [illegible] iudicium [illegible], nostro in tempore [illegible]? Hinc legere quaedam a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quae nec dum [illegible] [illegible]. Chrysostomus hac oratione, cum res eiusdem videbat: Nam [illegible], parva haec peccata videntur ac idcirco negliguntur, maximum tamen delinquendi causas nobis praebent. Quod hic praeclare [illegible] [illegible]. Illud etiam [illegible] ex hac obiurgatione Chrysostomi, quam [illegible] [illegible] contra [illegible] & [illegible] corporis cultores agimus, res digna est, [illegible]. Sed pergamus recte, Crescit, Chrysostomus quod coepit, [illegible]: sic in [illegible] [illegible] difficulter pergit. Quid [illegible] homo [illegible] huiusmodi luxuriam & [illegible] [illegible], [illegible] in terra negligat [illegible], & calceamentorum tanto maiore [illegible]: dissuat etiam [illegible], & [illegible] in [illegible] [illegible]. Quod [illegible] [illegible] huiuscemodi labe maculata capit calceamenta fimbria, cervicibus tum aut capiti connecta. Ridentis hoc audiamus, & [illegible] lacrymandum potius videtur, cum studia in [illegible] vestis & calceorum consistit, cumque [illegible] corpus nos [illegible], quam calceos detergere. Ita pusillanimi, ac postea molles [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ratione [illegible] [illegible]. Nam qui vestibus, calceis, ceterisque huiusmodi valde indulgere soliti sunt, cum multa in his rebus [illegible], magno indigent pecuniae [illegible] quod si acciderit, ut [illegible] etiam ac [illegible] patrem quispiam habeat, tunc vero hac [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] vinculis constrictus: sin vero matrem, [illegible] ad alia [illegible] [illegible], ut sibi pecuniam ad impensas illas [illegible]. Hac ratione multi ex adolescentibus aetatis florem perdiderunt, & [illegible] atque parasiti [illegible] [illegible], et huiusmodi cupiditatem atque salutem suam explere, turpia eorum ministeria subeuntur. Quod igitur avarus, effeminatus, pusillanimis atque [illegible] sit, & ad omnem [illegible] [illegible] [illegible] qui haec operat, manifestum ex illis [illegible]; quod autem etiam crudelis, ac inanis gloriae cupidus, quis [illegible] [illegible] [illegible] dubitabit? Crudelis enim est, quia cum videt pauperem, [illegible] sui omnem cura [illegible] [illegible], ut nec aspexisse quidem videatur: sed [illegible] qui [illegible] atque serico [illegible] curat, pauperem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]

nil gloriæ cupidus est, qui vel minimarum rerum gloriam arrogarit. Ego quippe sic arbitror, Romanorum [illegible] fuisse, qui se tamen propter templa sua [illegible], quantum suam perditi adolescentes, ob calceorum ornatum, ob vestes [illegible] constrictas, ob [illegible] pilæ tonsuris [illegible] circum [illegible] operibus gloriam. Addemus aliud [illegible], & a [illegible] hæc Chrysostomi hac de re sententia est. Cui nostri dicerem, Grandiloquum [illegible], hanc ego [illegible]; id verum à me audies. Ad Chrysostomum abi, cum Chrysostomo lingua, Chrysostomum respondebit. Nam, ut dixi, à pede & calceis, ascendamus ad caput.

a Eodem & hom. 50. loc. 24. Matth.

§. IV.

Verùm omnia capitis ornamenta [illegible], non sufficiunt non est. Via illa [illegible] ad tam longam narrationem sufficiet. E capitis cultu [illegible], quod nos collare appellamus, translata voce à canum vinculis. Collaria nostra, vescias, ferè cum Luna mutari, ita ut singulis pene mensibus aliqua nouitatem [illegible] se prodat. Perpetua hic mutatio, & sæpe miranda. Iam collare dentatum, & multo [illegible] velamine impeditum, iam è simplici tela collo [illegible], iam in orbem, iam pene quadrangulum dispositum, iam ferro aut chalybe à primis calamistratum, iam [illegible] in plicas & sinus ordinatur, iam à [illegible] collo iniicitur. Meminimus, cum facies nostra nondum compleret annos, cum è simplici bysso [illegible] pectus usque [illegible] procedebant, quibus multo post [illegible] sunt apices, & cornua illa quasi [illegible]: quorum & hos [illegible] desiuimus. Cœperunt deinde collaria [illegible] in humeros spatiari, & [illegible] etiam vestire, [illegible] circumposita. Nec illud diu placuit. Vidimus deinde è Gallia aut Italia collaria aduolare quæ velut alæ collum ambibant, & lino candido radiis cingebant. Sed neque ista ætatem tulerunt, iamque alia atque alia [illegible] formæ in consuetudinem venerunt. Postremo iam videas collare multiplici [illegible] grandium, quod instar valli, collum ambiat. Plicatque segmentatum, rugatum, & [illegible] [illegible].

Quid, quod nec idem color in collaribus placet qui olim. Aut enim aliquam non [illegible] candorem collari probabant, & quò illa candidiora & magis nitida erant, hoc mundiora illis placebant magis. Iam verò & cærulea, & nigricantia & purpurea passim videas, seu tela, seu tinctura sic facta. Ego. Equidem spero ad id ætatem me peruenturum, ut etiam prasina cernam & viridia collaria. Pol. Olim pepla crocea pulcherrima censebantur, quod [illegible] memoriæ [illegible] Guilielmus Paradinus Lugdunensis Annalium auctor [illegible]. Sed cogit me prorsus omnium huius [illegible] prolixitatem perstringere, & sæculi [illegible] tam multiplici schemate ornare. Illud constat, [illegible] indicium possunt, mentem laboris & pretij in hoc unum genus collocari. Femina [illegible] nostro æuo, memorata quidem [illegible] dicitur, quæ eo [illegible] & luxus processit, ut in [illegible] collaris lauandi, explicandi, & ad certas leges componendi, ipsos quinquaginta Philippicos [illegible] [illegible]. Prodigum omnino nobile, & suspicandum [illegible] ut & tam parua, tam magni [illegible]! Sed [illegible] & [illegible] nunquam satis ornatum, dicebat Cato. Cæterum maiorem partem videre est in viris feminisque [illegible] & in humeros excurrentia collaria, [illegible] exquisitè & operosè fimbriata, in quibus [illegible] & opera & pecuniæ ponitur: neque [illegible] nomine hæc culpa purgatur, nisi quod plerique dicant, ita moris esse, hos & illos, & istos idem facere, se illis non æquales tantum sed & superiores esse tam censu quàm sanguine, aut ingenuos si illis hæc & hæc liceant, eadem sibi pariter non licitura. Sic ad alterius nocentia peccatum [illegible], [illegible] suos [illegible], peccatis à peccantium multitudine patrocinium quærimus, atque per aliena exempla [illegible] pulchrum ducimus.

§. V.

ET quid de aliarum vestium fasciis, fasciolis, [illegible] dicemus? [illegible], [illegible] & [illegible] fore opus ad narrationem tam prolixam. Ausim iurare quod [illegible], noua rustica videat [illegible]

[illegible]

[illegible] quæ illa.

[illegible] tam fastigiatum caput [illegible] tam in [illegible] tam [illegible] tam quadratum, tam molliter [illegible] Pallium [illegible] [illegible] cum pallium è lana [illegible] modo ex Italia, ex Hispania modo [illegible] Manica [illegible] Caligæ nunc [illegible] alij Gallicas caligas, alij [illegible] Veteres [illegible] Nemo [illegible] Sed & [illegible] Vestis [illegible] Tertullianus eleganter & [illegible]

[illegible] Deus [illegible]

Sed quæstio [illegible]

O [illegible] Varro [illegible] Nam [illegible] Peregrinitas [illegible] Hinc [illegible] Non est [illegible]

Minatur Deus per Sophoniam 1. Visitabo super Principes, & super filios Regis, & super omnes qui induti sunt veste peregrina [illegible] Leo Pontifex de Roma [illegible] Germania [illegible]

 omnium

[illegible] Vis videre vestitu Gallum, Italum, Hispanum, Anglum [illegible] Germanum [illegible] Turcicum [illegible] Hunc [illegible] Hi, inquit, [illegible] ibi [illegible] Germanus est, [illegible] Hinc videre est [illegible]

a Plin. [illegible]

b Tertull. de cult. fem.

c Sapien. [illegible]

d [illegible] pag. 137.

§. VI.

INterrogamus hic pauli[illegible] Gerarde, hoc [illegible] est quod [illegible] POL. Non hoc [illegible] GER. Quid ergo? POL. Quod [illegible] GER. Ergo [illegible] POL. [illegible]

[illegible] O [illegible] in Christianis [illegible] Quid [illegible] Deo [illegible] Tertullianus [illegible] speculo [illegible] Verissime Seneca [illegible] speculum, inquit, [illegible] est [illegible] Gerarde, quod olim Pudens [illegible] Habet speculum [illegible] Habet speculum [illegible] Virginis, [illegible] Quid [illegible] speculo [illegible] Socrates [illegible] Seneca [illegible]

aliisque in frontem compellitur. Quomodo irascuntur si tonsor paullo negligentior fuit tanquam virum tonderet? si quid ex iuba sua decisum est, si quid extra ordinem iacuit? &c. Quis est istorum qui non malit rempublicam turbari, quam comam suam? qui non sollicitior sit de capitis sui decore, quam de salute? Hos tu otiosos vocas inter pectinem speculumque occupatos? d Si haec Seneca non immerito explodit, [illegible] Cyrillo Alexandrino exclamandum: Vae [illegible] ad laedendas & vulnerandas animas. [illegible] mihi, haec tam [illegible] speculum & ad speculum [illegible] vibratos capillos, cirros, cincinnos, [illegible] peregrinos mores, [illegible] tot quaerit elegantias [illegible] amictus delicatos, [illegible] castimoniam & pudicitiam amorem non olent. Qui calamistratum amat, [illegible] & vivat [illegible]: oportet adhuc in corpore, [illegible] olim [illegible] Et erit, inquit, pro suavi odore foetor, & pro zona funiculus, & pro crispanti crine calvitium f. Mirabilis mutatio! [illegible] castre malim, quam [illegible] necessitatem. Qui [illegible] abstinere non vult, audiat tandem horrendum illud: Quantum se glorificavit, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum g. Neque tantum gravitatem constantiam [illegible] severitas Christiana exigit, sed & ab [illegible] honesti [illegible]. Flavio Vespasiano Imperatori iuvenis quidam gratias egit pro impetrata praefectura. At hanc gratiam ultro [illegible] Caesari, ea sola de causa [illegible] corpus [illegible], & quia [illegible] unguento fragrabat: Vespasianus iuvenem [illegible]: Maluissem, inquit, allium oboluisses, [illegible] & literas concessas revocavit.

[illegible] qui [illegible] formosus [illegible] iudice speculo [illegible].

a Tertull. d. l.
b Tert. de virg. vel. c. 12. & de cult. fem. c. 8.
c [illegible]
d Sen. l. de brevit. vitae c. 12.
e Sen. ep. 108.
f Isa. 3. 24.
g Apoc. 18. 7.

§ VII.

GEN. Si speculum damnat Polyphilus, multo magis pigmenta damnabit, quae ad speculum [illegible]. POL. Optime [illegible] [illegible] corporis [illegible] debebam GEN. [illegible] Polyphilus, [illegible] In [illegible] venit est, quae [illegible] placentia, [illegible] speculo [illegible] [illegible] fastidiunt, [illegible] POL. [illegible] Sugere & [illegible] se [illegible] re, quid enim [illegible] Sed [illegible] & in propriam per- [illegible] habent [illegible], cerussatam [illegible] [illegible] hic ratio & Christiana [illegible] reclamant. Audite, [illegible] quid [illegible] Patres [illegible] pingendi se studium [illegible].

Tertullianus non fert stomacho: In illam, inquit, delinquunt, quae cutem medicaminibus urgent, genas rubore maculant, oculos fuligine collinunt. Displicet illis nimirum plastica Dei, in ipsis redarguunt, reprehendunt artificem omnium. Reprehendunt enim cum emendant, cum adiiciunt, utique ab adversario artifice sumentes additamenta illa, id est, a diabolo. Quod nascitur, opus Dei est, ergo quod fingitur, diaboli negotium est. Quantum autem a vestris disciplinis & professionibus aliena sunt, quam indigna nomine Christiano, faciem fictam gestare, quibus simplicitas omnis indicitur, effigiem mentiri, quibus lingua non licet apparere quod natum non est, quibus alienum abstinentiam [illegible] exercere, quibus studium pudicitiae [illegible].

Atque utinam miserrimus ego in illo die Christianae exultationis vel inter calcanea vestra caput elevem, videre, an cum cerussa, & purpurisso, & croco, & in illo ambitu capitis resurgatis, an talem expeditam Angeli in nubila sublevent obviam Christo a.

De cetero enim corporis moderando [illegible] monet Tertullianus: Quamobrem ergo voluntatem quoque, & reliqua compositionis [illegible]

[illegible] pro[illegible] quanda est [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible]. Nā qui [illegible], [illegible] quidem [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible] simplicitatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] vero corpora, [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] pudicitiæ [illegible] facili est [illegible].

Clemens Alexandrinus non minus acriter in [illegible] [illegible]: Turpe est, inquit, [illegible] [illegible] pilos, sed & genas [illegible] & oculos depingere. Non intelligunt autem miseræ, se propriam pulchritudinem [illegible] [illegible] [illegible]. Summo [illegible] [illegible] se [illegible] & [illegible], [illegible] ac [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] quidem [illegible] colorem [illegible], carnem autem [illegible] [illegible], [illegible] ac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] forma [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] à [illegible] [illegible] quidem pallidæ [illegible], [illegible] morbo autem [illegible] [illegible], ut quæ [illegible] [illegible] [illegible] tam [illegible] habeant hominem [illegible] [illegible] [illegible], tamquam qui [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] pulchritudinem. Hinc ergo quod ad domum [illegible] & administrandam familiam attinet, ignarae sunt, ut quæ [illegible], [illegible] [illegible] ad spectaculum, non [illegible] ad domus [illegible] [illegible] administrationem. Quæ autem [illegible] [illegible] [illegible] potest [illegible], [illegible] [illegible] formæ, perinde ac si [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] admirandam [illegible]. [illegible]. Si ergo [illegible] [illegible] pulchritudinem minus quam pulchritudinem animæ [illegible] [illegible], quid [illegible] de adulterina, qui quicquid [illegible] est, [illegible] [illegible]?

Vtrumque hunc pudicitiæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diabolum [illegible], Cyprianus hoc [illegible] [illegible] grauissime detestatur: Quæ omnia, inquit, peccatores & Apostatæ angeli suis artibus prodiderunt. Illi, & oculos circumducto nigrore fucare, & genas mendacio ruboris inficere, & mutare crinem adulterinis coloribus, & expugnare omnem oris & capitis veritatem corruptelæ suæ impugnatione docuerunt. Manus Deo inferunt quando id quod ille formauit, reformare & transfigurare contendunt, nescientes quia opus Dei est omne quod nascitur, diaboli quodcumque mutatur. [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible], impugnatio est illa diuini operis, præuaricatio veritatis & [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible], quando quæ [illegible] sunt, [illegible] [illegible] [illegible], & medicamentis [illegible] in [illegible] vera mutantur? Dominus tuus dicit: Non potes facere capillum unum album vel nigrum, & tu ad vincendam Domini tui vocem vis te esse potiorem! Audaci conatu & sacrilego contemptu crines tuos inficis, &c. Non metuis, oro, quæ talis es, ne cum resurrectionis dies venerit, artifex tuus te non recognoscat, & ad sua præmia & promissa venientem remoueat & excludat, increpans vigore censoris & iudicis dicat: Opus hoc meum non est, nec imago hæc nostra est? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], crinem adulterio colore mutasti, expugnata est mendacio facies, figura corrupta est, vultus alienus est. Deum videre non poteris, quando oculi tibi non sunt, quos Deus fecit, sed quos diabolus infecit. Illum tu secuta es, rutilos atque depictos oculos serpentis imitata es, de inimico tuo compta, cum illo pariter & ardebis.

[illegible] [illegible], ô Deus, & [illegible] [illegible] [illegible] de corporis colendi studio, [illegible] [illegible] Cyprianus & Chrysostomus, inquit, ac vestium insignia, & [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]. Et, [illegible] [illegible] non pereat, alios tamen perdas & velut gladium [illegible] & venenum [illegible] [illegible], excusari non potes, quasi mente casta sis & pudica. Redarguit te cultus improbus, & impudicus ornatus. [illegible] Gregorius Nazianzenus: Quod si [illegible] [illegible] formam, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] animam habebis, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Chrysostomus, huic vitio [illegible] [illegible] [illegible]: Quæ [illegible], inquit, [illegible] non [illegible], quæ faciem [illegible] [illegible] atque coloribus pingit, quæ Dei creatura opificio nihil ex se addere quasi arte [illegible] [illegible]. Quid enim [illegible] [illegible], quid [illegible] consummato à Deo opificio [illegible] [illegible] [illegible]

tamis, atque ad [illegible] [illegible] ornatis g.

Sed & [illegible] [illegible] hunc corporis cultum [illegible]. [illegible] pristina [illegible] [illegible] compositius, [illegible] corpus, [illegible].

Theophylactus Sophista [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] abstractione ab hac insania. Naturale, inquit, ornamentum [illegible] [illegible], & ad [illegible] [illegible] elegantia. Tu vero [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ornatu, quod [illegible] spurie & [illegible] [illegible] obtemperes tempori. Non enim [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] ; & modestiam ex necessitate disce colere. Aliorum [illegible] & [illegible] [illegible] : hinc enim [illegible], frustra [illegible], illud [illegible] [illegible] [illegible] conari i.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sacri [illegible] & profani [illegible] [illegible] & [illegible] ab honesto [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] est, cui [illegible] & [illegible] [illegible] commendata est.

Fino cum Tertulliano qui hic [illegible] dixit: Quare, inquit, [illegible] [illegible], & non [illegible] [illegible] [illegible], & non desiderabimus. Simus expediti ad [illegible] [illegible], nihil habentes quod relinquere timeamus. Retinacula ista sunt spei nostrae: proijciamus ornamenta [illegible], [illegible] caelestia [illegible] k.

Multa dixi hoc capite ; sed in summam colligam, quae dixi. Quicquid tamen [illegible], nihil [illegible] [illegible] [illegible]; quod Corporis [illegible] [illegible] & pulchritudo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] non curat. Cultum parum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] amat.

a Tertull. de cult. fem.
b [illegible] [illegible] [illegible].
c Clem. Alex. l. [illegible] c. 2.
d Cypr. de hab. virg.
e Cypr. de [illegible] & hab. virg. [illegible]
f [illegible] [illegible] [illegible].
g Chrys. hom. [illegible] ep. ad Tim.
h [illegible] [illegible].
i [illegible] [illegible] [illegible] epist. 31.
k Tertull. [illegible].

CAPVT VI.

De cultu Corporis quid sacra pagina & sancti Patres [illegible].

EVestis [illegible] [illegible]. Nam, *[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]*. Vt [illegible], [illegible], et [illegible] [illegible] animi cogitationumque [illegible] & [illegible], sic & habitus [illegible] [illegible] esse [illegible]. Vestitus [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], monstrosus, [illegible], plus aequo [illegible] [illegible] [illegible] : ac [illegible] [illegible] [illegible], modestiam [illegible] arguit: atque vestis probum, sic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Minatur olim Deus [illegible] [illegible] cultum corporis [illegible], & [illegible] die, inquit Isaias, auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas, & torques, & monilia, & armillas, & mitras [illegible] l.

[illegible] [illegible] [illegible] amplissima, [illegible] [illegible] [illegible] suo [illegible] periculo, vestem regiam [illegible] [illegible] [illegible] posita, & [illegible] ad [illegible] [illegible], [illegible] Numini preces supplex adorat: Tu scis necessitatem meam, quod abominer signum superbiae & gloriae meae, quod est super caput meum in diebus ostentationis meae, & [illegible] [illegible]. [illegible] illa [illegible] [illegible] [illegible] est Orbi ; [illegible] [illegible] cultum corporis, qui [illegible] [illegible] est superbiae. Hic ego [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] illo Christi [illegible], de Epulone purpurato. *Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura & bysso*. [illegible] [illegible] [illegible] est, o Christe, [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut purpuram & byssum [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], nec [illegible] [illegible] [illegible], nec [illegible] [illegible] ; [illegible] [illegible], [illegible] haec sibi [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] est in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & purpura [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] D. Gregorius [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vestium non putant esse peccatum, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

 cum vi-

cum vigilanter exprimerent, quod [illegible] corporis apud [illegible], purpura & bysso induta [illegible], [illegible] quippe vestimenta pretiosa [illegible] quaerit, [illegible] velit esse [illegible] e.

a Ecclesi. 19. v. 27.
b [illegible] c. [illegible]
c [illegible] cap. 4. v. 16.
d Luc. c. 16. v. 19.
e Greg. hom. 40. in Euan.

§. I.

GER. At decorum est egregie vestiri. POL. Mos est, nec id ignoras, vilia & sordida culturibus & luto [illegible] facere. Hoc illud [illegible] vestium candidam [illegible] est, ut [illegible] & abiectum animum velut illius luto. Ita [illegible] capitis vestis [illegible] indigna [illegible], ita [illegible], per ipsis [illegible] pulchritudinem [illegible] tergo, & squamis fulgentibus [illegible] a. GER. Honestum est; [illegible]. POL. Pulchre [illegible] externi [illegible] quicquid [illegible], [illegible]. [illegible] est [illegible], [illegible] aperte purpura. GER. Ecquis [illegible] vestes quam mundissimas habere? POL. Non audisti quid ille vir sanctissimus apud Crispum dicat? Mundities mulierum, [illegible] convenit. Et quamvis [illegible] illa [illegible] Paulus [illegible] quod ornamentum concessit, aurum tamen & argentum & vestem pretiosam adimens? Non in tortis crinibus, inquit, aut auro, aut argento, aut margaritis, vel veste pretiosa, sed quod decet mulieres promittentes pietatem per bona opera b. Eiusdem [illegible] & [illegible] Petrus: Quarum, inquit, non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut [illegible] vestimentorum cultus c. GER. At [illegible] POL. [illegible], dum suspicionem auget, cum [illegible] placendi [illegible], qui [illegible] vestitu [illegible]. Et [illegible] corporis [illegible] famam [illegible], [illegible] vel [illegible] homo quam [illegible] quod si [illegible] vel [illegible], quid [illegible] gratiam [illegible]? GER. [illegible] plus cultus indulgent corpori? POL. Cadaveri, dicas. Post in [illegible] [illegible] cadaver [illegible], [illegible] illud [illegible], quo [illegible] plus & [illegible] erit. Et [illegible] quod [illegible] origo [illegible] est. Cadaver a cadendo dicitur: mortui corpus [illegible]. [illegible] est, [illegible], semper [illegible] quamdiu [illegible]. Ita [illegible] illud [illegible]. Hoc [illegible] Apostolus: Agite nunc divites, [illegible] & [illegible] vestris, quae [illegible] vobis. Divitiae vestrae [illegible] sunt, & vestimenta a tineis comesta sunt d. [illegible] quod [illegible] & [illegible] eis [illegible].

Tertullianus interrogat: Quo pacto, inquit, pudicitiam sine instrumento [illegible], id est, sine gravitate tractabimus? quomodo autem gravitatem ad [illegible] pudicitiae adhibebimus? nisi & [illegible], & in cultu, & in totius hominis contemplatione [illegible]. Nam, ut idem [illegible], Perfectione Christianae [illegible], [illegible], verum & [illegible]. At vero [illegible] qui [illegible] Budae, ut Tertullianus loquitur, [illegible].

a [illegible] l. 1. [illegible].
b 1. Tim. c. 2. v. 9. c 1. Pet. c. 3. v. 3.
d Iac. c. 5. v. 1.

§. II.

MAgnus Basilius, hanc velut legem complexus saluberrimam: quicquid necessitatis [illegible], [illegible], [illegible] corporis plus [illegible] est, quam quantum [illegible] prodest a. [illegible] & [illegible] Ambrosius: Neglecta, inquit, decoris [illegible] plus placet, & hoc ipsum quod non [illegible], [illegible] est b. [illegible] in [illegible] de cultu corporis philosophatur, & Serica, inquit, & Purpura, & [illegible] decorem habent, sed non praebent. [illegible] tale applicas corpori, [illegible] speciem [illegible], non [illegible]. [illegible] denique [illegible] cum [illegible] ipsum. Porro decor qui [illegible] veste [illegible], & cum veste [illegible], [illegible] est, non [illegible]. Tu ergo noli [illegible] in [illegible] & [illegible] pulchritudinem alienam, ubi [illegible] c. [illegible] sensu [illegible] vestimenta, quia [illegible] faciunt,

ant eff-

[illegible] esse ostendant. Mollia, inquit, [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ... Talia debent esse [illegible] & ancillarum Dei, in quibus nihil possit notari [illegible], nihil superfluum, nihil [illegible], nihil quod pertineat ad superbiam, aut ad vanam gloriam. Nam, quanto amplius in compositione corporis [illegible], tanto magis à [illegible] [illegible] d.

[illegible] [illegible] Salomonis, [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] superflua v. [illegible] Apostolus f) [illegible] & vestitum, [illegible]. [illegible] Sanctorum Si dederit, inquit, mihi Dominus panem ad manducandum, & vestimentum quo operiar g. Nota, quo operiar. Sic ergo, & nos, inquit Bernardus, vestimenta [illegible] quibus operiamur, non quibus lasciviamus, non quibus superbiamus, non quibus [illegible] [illegible] placere [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ... Corpus [illegible] ... Denique, [illegible] ... Vbi [illegible] [illegible] ... Quid [illegible]

a [illegible]
b [illegible]
c Bern. epist. 113. ad Sophiam [illegible].
d [illegible]
e Prou. [illegible]
f 1. Tim. c. 6. v. 8.
g Gen. c. 28. v. 20.
h Bern. epist. [illegible] ad [illegible].
i [illegible]
k [illegible]

§. III.

GRegorius Magnus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ... Nemo [illegible] ... [illegible]

[illegible], & [illegible] Non [illegible] quod pro magno [illegible], [illegible] hoc [illegible] est? Et quae [illegible] dicen[illegible] Habitu [illegible] & [illegible] illis con[illegible]? Vides quod [illegible] habenda sit [illegible] corpus [illegible] sit, sed vt [illegible] veste [illegible] esse?

GER. O [illegible] Chrysostome, quam apud [illegible] tam [illegible] quam [illegible], tam [illegible] quam [illegible] est & [illegible] hac [illegible] haec [illegible] non [illegible] habeat. [illegible] non [illegible], [illegible], non quod [illegible], sed quod [illegible] habet, faciant, & pro more [illegible] oratio. [illegible] est, [illegible] & [illegible] dicat: [illegible]. POL. Sed non [illegible] Chrysostomum, qui [illegible] sic pergit: Quasi venia [illegible] sunt, qui & in [illegible] & [illegible] & quod grauissimum, in [illegible] & [illegible] habeat [illegible] distribuerint, [illegible] supplicium est [illegible] eorum [illegible] & [illegible] non [illegible] dignos, qui [illegible] vt [illegible] & [illegible] induantur, & post [illegible] in foro, Christus vero [illegible] Post [illegible] pauca: Quae pauperum [illegible] corpora [illegible] & [illegible] collo & [illegible] pendent, nullius [illegible] & [illegible] Et quid [illegible] causam [illegible]? Hoc enim [illegible], in [illegible] corpore [illegible] indicat [illegible], & [illegible] faciant [illegible] & [illegible] illius indicat [illegible] est aliquam [illegible] & [illegible] corpora [illegible] & impossibile, in [illegible] illo [illegible], illius agere [illegible] Chrysostomi [illegible] non [illegible] quidem [illegible]. GER. Chrysostomus haec solis [illegible] obijcit. POL. [illegible] Gerardo, [illegible] etiam viros ob hanc [illegible] corporis [illegible] & ex verbis Chrysostomi tomo quarto homilia vigesima octaua in caput XII. epistola ad Hebraeos. Lege, lege, [illegible] verba sunt: Non enim [illegible] ad solas mulieres [illegible], sed etiam ad viros. [illegible] enim [illegible] quae habemus, superuacanea sunt. Sed [illegible] superuacanea & vana non [illegible], [illegible] autem etiam ipsa ex necessitate, [illegible] illi [illegible] Chrysostomum ad [illegible]. Si quis [illegible], [illegible] ego non aliud, quam quod supra, [illegible]: Ad Chrysostomum abi, cum Chrysostomo age, Chrysostomus respondebit. GER. Domine, [illegible] sum quam ab Appolline Marsyas. POL. Ergo iam ad alia.

a *Greg. hom. [illegible] in Euang.*
b *Hier. [illegible] vita Pauli, sub finem.*
c *Chrysost. [illegible] hom. 18. in c. 3. Gen.*
d *Chrysost. tom. [illegible] ho. 37. in c. 63. Gen.*

CAPVT VII.

[illegible] corporis [illegible], [illegible] & [illegible] alicuius sit.

SOlebant Indi [illegible] reges [illegible] palatij [illegible] suspensis, [illegible] & [illegible] ornare. [illegible] & [illegible] Ridenda [illegible], sed [illegible] qui corporum [illegible] habere [illegible] sic [illegible]. [illegible] hac [illegible] & [illegible] Sed hic [illegible] nullam [illegible] esse [illegible] habitu [illegible] & [illegible] homines (quis [illegible]) distinctiones & gradus [illegible] nobilitate, [illegible], & [illegible] ab officijs & dignitate, [illegible] & [illegible] vestium [illegible], de quibus ego [illegible], neque [illegible] philosophus [illegible], [illegible] sola [illegible]

[illegible] corpori [illegible] indulgendum [illegible] Christianorum [illegible], qui cum Syriam, Ægyptum, & Africæ [illegible] & idolum [illegible] cum acclamatione: *Hæc* [illegible]

§. I.

OBsecro te, quicumque corpori plus æquo [illegible] Adami [illegible] Non male [illegible] Palladium pompa [illegible] corpus humanum est [illegible] Non immerito castigat olim Athenienses [illegible] Demosthenes Cicero, [illegible] Philippum Macedonem [illegible] Augustinus [illegible] Quam [illegible]

[illegible] idolum habemus *Corpus*, hoc lavamus, hoc ungimus, hoc ornamus, hoc colimus. [illegible] O impudicum mancipium, ô execrandum idolum [illegible] hominique sui [illegible] corpori, quod [illegible] & adorantur. [illegible] exempla [illegible] Quæ [illegible] in hoc lapsum [illegible] & si quidem de corporis cultu sit sermo, quæ non hic partem habent [illegible]

a *Aug. l.* [illegible] *de ciu. Dei c.* 10. [illegible]

§. II.

FEminæ [illegible], teste Aristophane, quæ crocodili excrementis faciem polirent [illegible] & ô dignas quæ hoc [illegible] Clemens Alexandrinus [illegible] Tertullianus, [illegible] Poppæa Domitia Neronis Imp. coniux quingentas [illegible] asinas [illegible] corpus [illegible] lacte [illegible] Hæc [illegible] Plinius [illegible] quingentas asinas [illegible] O scyllas & charybdes [illegible] corporis cultum [illegible] Et quod [illegible] Virbis [illegible]

—*incedit tamquam cultoris superbi.*

Plinius vidisse à se ait Lolliam Paulinam Caii Principis matronam, *ne serio quidem aut solemni caeremoniarum aliquo apparatu, sed mediocrium etiam sponsalium cena, smaragdis margaritisque opertam, alterno textu fulgentibus, toto capite, crinibus, spira, auribus, collo, monilibus, digitisque, quae summa quadringenties HS colligebat; ipsa confestim parata mancipationem tabulis probare* b. Portentum & prodigium in Oenomao deportandum! una mulier, uno corporis cultu decies centena millia philipp[illegible] gestet sibi circumposita! Queritur idem Seneca, & : Video inquit, uniones non singulos singulis auribus comparatos, iam enim exercitatae aures oneri ferendo sunt: iunguntur inter se & insuper alii binis superponuntur; non satis muliebris insania viros subiecerat, nisi bina ac terna patrimonia auribus singulis pependissent f. De Christianis feminis Tertullianus: *Astas & de honestius deargentem, inquas gemmas crines, sicut & in pistrinis cerebri lapidulum quendam est.* Hac quoque decuit Christianae, ut de serpente vestitor satis calcabili dabolo caput, dum de capite eius, cervicibus suis aut ipsi capiti ornamenta struunt g. Neque hic satum immodico cumuli pretio satiatur, sed & nimio studio avare cogitationem abdomit, & hoc ambit agit ut omnia corporis aequabiliora sint ad regulam, ut incessus ad artem compositus, vestigia nihil extra mensuram ultra amiculi dirigat, ut caput aliquot horis ornatum decore emineat, ut denique omnia cultum prae se ferant & gratiam velut in ea arte praeditum, aut ut Seneca loquitur, de capsula totum h.

a *Clem. Alex. l. 3. paedag. c. 2.*
b *Plin. l. 9 c. 35. Nat. hist.*
c *Plin. lib. 28. c. 11.*
d *Plin. lib. 9. cap. 35.*
e [illegible] *enim philippeus, quod hic & aliis notandum.*
f *Sen. l. 7. de benefic. c. 9.*
g *Tertull. de hab. mul.*
h *Senec. epist. 115. initio.*

§. III.

At hic sola feminae in iis ambulent, & lotam viam, etiam viri olim in hac noxa sunt. Quis nescit quam solicite nitorem & venustatem vestitus coluerint Demosthenes & Hortensius, quorum ille, dicem vellegi dicit, quod se in locum aequalem toto otium, atque illustrationem distribueret. Ita, ut Polycratem, vetera verum laudat leges imperii mala, sed victrix legum audacia, in colendi corporis studio certamen se effudit. Pot. Quid, in prodigiis auditum laceraeque quod si a pueris qui monstrum patrimonii spectans cui ten corporis, simulat, & tantum laudi societatem vitium, ipsum sibi nominibus occurrere. Constat, illum ipsum oratorem Graeciae Demosthenem propter nimis accuratam exquisitamque cultum, probrosum lacernarum fuisse, sicut ergo quod nec illius quidem sermo homines probabant. Hortensium item censorem & [illegible] ob nimium mundiciem, tantaque affectatum decorem haud effugisse, ut ipsi quod suo dignum Hortensius fecisse, in hanc reprehensionem in [illegible]. Quo & ipsis feminis Romanis lex Oppia nec vestis variis colore vivide amplius feminis haec permittebat. Et nuncfio non satis bona lege, & prave mores [illegible] oppugnant? quam praeclare maiorum vestium sanctionem sanxit in hos vestium luxu abolendo! Praemiis igitur, & non servantur, tabulis fatigantur, & negliguntur. Qualis ideo sic est Augustissimae memoriae Imperator Carolus V. in quo statuendo ratione legi seu lateri, seu ferendae causa eius, vestiariam. Edita est Augustae Vindelicorum, Anno 1548. Reformatio politiae Imperialis, quae ut legis discende causam exponit, vestium insolentiam his ipsis verbis perstringit: *Modus autem vestium ac ornamentorum, cum in tantum lapsus devenerit utrique ordini domini, equites, nobiles, cives, & rustici sive agricolae, hoc prorsus moderemur, ut videlicet ad status primae personae [illegible] & pecuniae [illegible] extendi[illegible], sumptusque efficiantur; videlicet cum per aurum, argentum, sericaque indumenta, per Damascena, Attalica, Byssina, aliaque peregrina panna, necnon margaritas, [illegible] quibus id ad summum magnum est malitiaque in Germanica natione, ex qua tranquille atque amplificatur in peregrinas & alienas regiones longè plurimarum copia; [illegible], atque pauidus sit domesticarum ac [illegible]*

Christiana

Christiana [illegible] [illegible] Q[illegible] *[illegible] [illegible] in [illegible], & [illegible], [illegible] & prodigalitate [illegible] [illegible], [illegible] inter Principem & Comitem, inter Comitem & Nobilem, inter Nobilem & civem, inter civem & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] differentia [illegible]* &c. Quid aliud diceres è [illegible] religiosus Ecclesiastes? Ne igitur [illegible] malam [illegible] [illegible] [illegible] Imperator, & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] cetera & hoc quod [illegible] [illegible] [illegible] (verba legis sunt) [illegible] [illegible] *aut [illegible] [illegible] vestes non gerant.* Ergo Nobiles [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? ergo [illegible] in veste [illegible] aut holosericea [illegible] [illegible] lex jubet. Sed quia legi [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] holosericam [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lex [illegible] [illegible] Nobilibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] permittit. Eadem lex [illegible] & Comitibus vestes [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sibi [illegible]; & [illegible] [illegible] exemplis [illegible] [illegible]. Sed hoc ipsum [illegible] [illegible] [illegible].

a *Gellius l. [illegible] Noct. Attic. c. [illegible].*

b *[illegible] Imperialis [illegible] Reform. Polit. [illegible] [illegible] [illegible] ad finalem.*

CAPVT VIII.

In cultu corporis quanta maximorum virorum fuerit modestia.

MOdestiam cultus [illegible] [illegible] virtutem, quae [illegible] in cultu corporis, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a. Alexandrum Regem Macedo, [illegible] [illegible], Magnum [illegible] [illegible], quod in cultu corporis habitu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Cum [illegible] corpus à labore [illegible] [illegible] & sudore [illegible], in [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] est, [illegible] [illegible]. [illegible] & [illegible] cultu corporis [illegible] [illegible] [illegible] & Augustus Imperator, [illegible] hoc ipso nomine [illegible], [illegible] modestior in hoc cultu. Hic tamen [illegible], non verbis [illegible] [illegible] illas [illegible] elegantias [illegible], sed & exemplis [illegible] [illegible] modestissimis, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], nec [illegible] [illegible] [illegible], veste [illegible], [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] Imperatorem [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] habuit. En [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] Christianis, [illegible], [illegible] & [illegible] ad Augustum [illegible], [illegible] est à [illegible] [illegible] [illegible] in hoc superari. Neque vero [illegible] non [illegible] post ipsum Imperatorem. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] in [illegible] nihil esse [illegible]. Septimius Severus Imp. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] Imperatoris Marcellus [illegible] [illegible], [illegible] corporis cultu. Vespasianum etiam [illegible] veste & habitu neglecto fuisse, & [illegible] à [illegible] [illegible] [illegible]. Nescio an [illegible] [illegible] [illegible] auctor Aurelianus Imp. [illegible] [illegible] [illegible] vestem holosericam in vestiario suo non habuit, sed nec alteri [illegible] dedit. Quid si etiam Alexandrum Severum [illegible], quem [illegible] vestes holosericas [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible]. Imo quod [illegible] ei fuit, [illegible], [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quid Tacitum Imperatorem [illegible], qui holosericea [illegible] [illegible] [illegible], toga qua ipse privatus [illegible] [illegible]; [illegible] in Imperio [illegible]. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], etiam nostri [illegible] Principes, Reges, Imperatores in cultu corporis modestissimos, [illegible] [illegible] sibi [illegible].

a *Lessius de iure & iust. l. [illegible] [illegible].*

b Cor-

b [illegible]
c [illegible]

§. I.

NEc omittendum illustre Cari Imperatoris exemplum, quod mihi Vulgarium Narrat liber Synesius, sed quod ille de Carino Imperatore ignarus per communionem nominis, hic ad Carum qui in Persas movit, referendum. Carus ergo Imperator, cum ad Armeniorum limites pervenisset, militem [illegible] & cibum e suo promptuario capere, [illegible] ex humili ([illegible] clara mora [illegible]) [illegible]. Dum id agit miles, ecce [illegible] hostium legati, neque enim spectasse illos ad Imperatorem admissos, opinabantur [illegible], ut primum ad proceres quosdam [illegible], [illegible] dictum aliquid [illegible] ad ipsum belli [illegible]. [illegible] ad se recta iubet adduci. Conubat tum [illegible], cum ingressi sunt [illegible], nec Gerando, quae in [illegible] vestibusque [illegible] Imperatoria pompa facit. Iacebat in herba Carus, [illegible] circumstantibus, sed [illegible] vel cultu. vestis Caro erat purpurea [illegible], [illegible] aliquod & [illegible] [illegible], & in ea scutella [illegible] [illegible]. Atque ut vidit [illegible] illos ad se ita [illegible] ingressos, nihil omnino turbatus, & illos ad se [illegible] vocat: Scio, inquit, quid velletis [illegible], his ipse Carus est qui vobis quaeritur. Sed [illegible], & [illegible] vestro regi [illegible] nisi resipiscat, [illegible] ut [illegible] Lacedaemoniis [illegible] [illegible] glaber sit & nudus, quam hoc meum caput, & simul cum dicto pileum [illegible], & caput [illegible] ostendit, quam [illegible] [illegible]. Vos vero [illegible], & [illegible]; si [illegible]: [illegible], & castra Romana [illegible], tanquam legationis [illegible]. Ita me Deus amet, ista vitam [illegible], [illegible] heroibus [illegible] sit, qui in victu, qui in [illegible] [illegible] vulgi esse tragoediae & pompae.

§. II.

NEque Graecia viris caruit, qui essent in animo, non in corpore pulcriores. Ago- [illegible] digna est Spartae. Erat is iam in Aegypto Regi Tacho [illegible], ut [illegible] [illegible], atque Aegyptiorum turba in portum se effudit ad videndum illum ducem spectatissimum [illegible] pulchra [illegible], vultu, comitatu, ipso corpore spectabilem. At hic [illegible] & [illegible] palliolo, [illegible] specie cultuque assimilis. Non impar [illegible] Philopoemen, Achaeorum [illegible] dux, de quo non sine lepore Plutarchus narrat. Megaram [illegible] Philopoemen ad quendam [illegible] familiarem, cuius uxor [illegible]. Cum ille Megarensis [illegible], rursus [illegible] domi [illegible], venit, [illegible], nec quicquam [illegible] hospitis [illegible] [illegible]. Dum abest & [illegible], adest Philopoemen [illegible], & [illegible] hospitam [illegible] plena, virum non agnoscit, sed de vultu etiam & corpore [illegible] ministrum & [illegible]: [illegible], inquit, manum admove, & [illegible], [illegible] ligna [illegible] & [illegible], neque ille [illegible], & [illegible] ligna [illegible] ille de foro, & [illegible]: Quid hoc est, Philopoemen, ita te & [illegible] ille [illegible], [illegible] eo non indignatur esse pro servo habitari, ut [illegible] locatus.

Quam nos, ad haec [illegible] vel [illegible] est nostrum [illegible], [illegible] & [illegible] sui animus [illegible] [illegible], quod sui [illegible] sit, plane [illegible]. [illegible] animo non tangit, [illegible] nostram derogationem non [illegible] [illegible], belli [illegible], & [illegible] Cari & Philopoemenis [illegible] [illegible].

a [illegible]

§. III.

§. IV.

§. V.

POst Pontifices, Imperatores & Reges magnam [illegible] dignos putarunt [illegible] culturam corporis [illegible]. Rudolfus I. Austriacus Imperator, in vestitu adeo moderatus fuit, vt à plebeio vix distingueretur. & accidit vt Moguntiam [illegible] equites gubernatorem in[illegible] & se ad [illegible] consueuerit, [illegible] magnam (a [illegible]) [illegible], [illegible] à pistore [illegible], cum pro [illegible] haberent, [illegible] [illegible] calumnias in Imperatorem iactas audiuit, sed tandem etiam [illegible] in pœnas [illegible], vapore, [illegible] perfusus, domo [illegible], vix [illegible] [illegible] est. O [illegible] qui [illegible] corporis splendorem contempsit, vt ob illam etiam [illegible] cum indignatione [illegible], sed ille [illegible] cum [illegible], non [illegible] quo [illegible] plus ostenderit Imperatorem splendoris [illegible]. Proinde [illegible] [illegible] dicto. Nam in publico [illegible] suo Rudolfus. Quis dies [illegible], & aptior [illegible], quam cum [illegible] Ottocarum Bohemiæ regem, ad se vocatum, exceperat erat, & fidem ab eo (homagium vocant) acceptura? Rex Ottocarus cum magno & splendido comitatu [illegible], equi & equi, aura, gemmis, [illegible] [illegible]. [illegible] Rudolfo, [illegible], & [illegible] [illegible], & [illegible] quibusdam [illegible]. Parasse se, [illegible] & [illegible] ornatiorem Regem [illegible]. Rudolfus [illegible], [illegible] Bohemiæ, inquit, [illegible] [illegible] vestem [illegible], [illegible] ipsum [illegible] [illegible] [illegible]. At [illegible] & [illegible] quos [illegible], & [illegible], vt ad [illegible] Deus Teutonicorum [illegible], non [illegible], [illegible] illis ostendisse, hoc [illegible] [illegible] dignum est. Ottocarus [illegible] illi [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] supplex [illegible]. Imperatorem [illegible], non vestem [illegible] est.

Carolus Quintus Imperator Augustissimus, vt sanguinem [illegible], sic & hanc virtutem [illegible], in [illegible] temperans, maxime vero in cultu vestitus adeo [illegible], vt non [illegible] alia quam [illegible] plebeiorum [illegible]. Ostendit hoc [illegible] & [illegible] ingressu Mediolanum. Nam, cum [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] superbirent. [illegible] vero vestitus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Imperator, & [illegible] [illegible], in [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] pileolo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Videbant illum & tamen [illegible] [illegible] videbant [illegible] [illegible] [illegible]. Illum Carolum, illum Imperatorem [illegible] [illegible] [illegible]. Variâ [illegible] [illegible] illustri, & fulgentes in vestibus gemmis expectabant.

Multi [illegible] Imperatorem [illegible], [illegible] minus [illegible] cultu magis [illegible] [illegible].

a *Anno* 1277.

b [illegible], *[illegible]*.

§. VI.

SEcundum hunc, Carolus Alfonsi Neapolitani Regis pater, tam [illegible] hac [illegible], vt [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] aliud non admitteret. Ludouicus II. [illegible] Galliarum, gloria [illegible], [illegible] liberalitate, quamuis [illegible] [illegible] regum, [illegible], [illegible] [illegible] hominis [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible]. Ludouicus XI. Galliæ, Matthias [illegible], & Alphonsus Neapolis ac Siciliæ Reges, [illegible] [illegible] [illegible] hoc corporis [illegible]. Et Alphonsus [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] egregiè [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], quam diademate & purpura. Vox magnifica & rege digna. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], plebi [illegible] [illegible], cultu [illegible].

Sed quam dispares ab his Imperatores [illegible], qui luxu & deliciæ [illegible], [illegible] [illegible], quod Nicetas Choniates narrat de Alexio Angelo Byzantino [illegible]. Hic cum [illegible] ab Henrico V. [illegible] legatos ad se [illegible], [illegible] [illegible] ornatissimos, auratos & gemmatos [illegible] [illegible] ipse à capite ad calcem [illegible] splendor & [illegible], [illegible] vel in templo [illegible] [illegible], [illegible] oculos [illegible] [illegible] putaret. Germani vero [illegible], [illegible] se [illegible] [illegible], viros & [illegible] [illegible] vt hoc [illegible] in [illegible] [illegible], vt etiam ad [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible]

§. VIII.

[illegible]

a *Damasc. lib. ...*
b *Marcus ...*
c ...
d *Medonarus de Dio ...*

CAP. IX.

Calitum corporis, ... quam ... adorna, ... fugiunt.

N[illegible]

[illegible]

dem. Et en sanctissima pars, nostram nobis linguam non exprobrat, nec malevolentis verbis fastum nostrum ut intolerabilem perstringit, hoc tamen agit ut ostendat pompam nostram sibi non placere.

Quae summa constantia, hoc Domini vestes minime pretiosas, hunc Regis habitum modestissimum [illegible]. Cunarum [illegible] acis [illegible] vilis [illegible], clamat in cruce [illegible] crux nuda & extrema paupertas. hinc cerni possunt incitamenta ad vestitum modestiorem. Sed confer mihi obsecro, Gerarde, has Christi fasciolas & inelaboratas illas cum vestium nostrarum luxu & splendore monstroso ambitu. Rem miram audis & plane [illegible] elegantiae. Tum anno a partu Virginis, millesimo quingentesimo decimo [illegible]. Princeps sacri collegii (nomen praetereo) qui talarem tunicam habuit, subducam pelliceam, quam pallio e cardinalium [illegible] capitio, opere [illegible] incredibili, confecit. Item, [illegible], quae millenis aureis, ad [illegible] hanc togam continendam erat [illegible] ut [illegible] vestiretur, tot aureos [illegible], suis vestibus [illegible]. Adeo multum apud nos possunt Christi exempla & merita. Verissime dixit Bernardus: c In signum positi sunt panni tui, Domine Iesu; sed in signum cui a multis usque hodie contradicitur. Sed nos ad lineam.

a Ipsa de re cap. 74.
b Luc. c. 2. v. 12.
c Bern. serm. in Natali Dom.

§. I.

Nota sex Christi, quam discipulis [illegible], singuli singulas haberent vestes, non binas vestimenta secum traherent, e quibus [illegible] illas [illegible]. Iacobus Alphaei filius, qui ob faciem similitudinis indiscretae, Christi frater dictus, e [illegible] sanctus [illegible] Christi discipulus factus, nunquam balneo usus, nec unguento unctus, numquam [illegible], qui [illegible] capillum [illegible], vinum & siceram non bibit, de quo Chrysostomus: Alunt, inquit, genua eius obduruisse callo, tantamque in oratione [illegible] fuisse, ut adhuc vivens omnia fere membra [illegible], atque orationum assiduitate, ingesque ad patientiam corporis prostrationem, [illegible] quoque [illegible] (quod [illegible] audiunt) [illegible], et nihil fere a cameli genibus, si [illegible] species, discreparent. a [illegible] hic sanctissimus vir, non laneis vestibus, sed solo lino usus est, cum membris suis [illegible] membrorum tegumentis [illegible]. Petrus, ille Apostolorum princeps & Ecclesiae caput, ille primus a Domino Pontifex, nihil amplius tegumenti habuisse creditur, praeter tunicam & pallium, nihil aliud calceamenti, praeter caligas. Illud Clementis liber, hoc Apostolorum Acta testantur. Rideant hanc [illegible]tem, qui ignorant Ecclesiam ab ipsis fundatam olim in paupertate gloriatam, postquam [illegible] coepit, virtutibus decrevisse. Nemo [illegible] egisse [illegible], nunc [illegible] Pontifices etiam [illegible]. Nec alios Domini discipulos delicato aut eleganti serico vestitos crediderim. Nec multum ab his diversus Aurelius Augustinus, gemma Praesulum, qui vestitu calceatuque indiscreto vixit cum iis, quibus sanctitate, scientia, dignitate longissime antestabat. Si quis ei vestem pretiosiorem obtulisset dono acceptam, vendi iubebat dari, ut pecuniam inde [illegible] cum aliis communicaret, quando quidem vestis ipsa communis esse non posset. Itaque Clericis suis vestitu praeibat, habitu par fuit. Facile est ei vestium pompam spernere, qui purpuram immortalitatis ambit.

Paulus, qui primus eremum habitavit pietatis studio, non laneam, non sericam, non lineam habuit vestem, sed quam texturis solummodo suppeditare poterat, e palmae foliis contextam. Illustri exemplo humanae luxuriae a natura repudiatae, quando ipsa tam modicis contenta est. Antonius abbas, qui Paulum [illegible] defuncti pallium adeo in deliciis habuit, ut illud festis [illegible] diebus indueret, tam memorabili exemplo quam Hieronymus [illegible] clarum, qui maluisset in vilibus tunicis Pauli quam in regum ostro conspici. Nam, si mihi Dominus, inquit, optionem daret, multo magis eligerem tunicam Pauli cum suis meritis, quam regum purpuram cum regnis suis. Porro Timotheum [illegible] non solum sed capilli [illegible], [illegible] ei

[illegible] , vt à Paphnutio in solitudine repertus , [illegible] fera primo aspectu, non homo sit [illegible] vita [illegible] aperuit , [illegible] in capite nata est. [illegible] Hinc [illegible] Onuphrius , & ipse eremi incola , qui [illegible] veste , [illegible] se texit. [illegible] est , qui sit cum Christo [illegible] est. Animam Onuphrij ab Angelis , [illegible] obsequio [illegible] . Quin [illegible] pannos aspexerunt , cum [illegible] etiam ab Angelis honorarentur. Hilarionem sacro, [illegible] sanctos, qui [illegible] spiritum sacco velabant , [illegible] hoc exemplo illustrissimo [illegible] , inquit , [illegible] super [illegible] Non minus aspera fuit interior lorica illius Hebræi Regis, qui : Ego autem , inquit, cum mihi molesti essent , induebar cilicio c. Quo etiam ut veste vsus : Et posui, ait, vestimentum meum cilicium d. Sed hæc aliquanto [illegible] ; [illegible] & [illegible] Franciscus Assisias [illegible] paupertatis [illegible] studiosissimus , non in [illegible] , vt illi , sed medio in [illegible] [illegible] corpori [illegible] fit , [illegible] pedibus [illegible] soleas , vt [illegible] à corporis [illegible] [illegible] , & cælestibus donaret. [illegible] Franciscus cum [illegible] tores.

a *Chrys. hom. 5. in c. 1. Matth.*
b *Iob c. 16. v. 26.*
c *Ps. 34. v. 13.*
d *Psal. 68. v. 12.*

§. II.

NOrbertus tam sanctitate quam [illegible] singulari clarus, dictus iam Magdeburgensis Pontifex, quia [illegible] & [illegible] , [illegible] repulsus est a. Claravallensis abbas Bernardus, [illegible] & [illegible] est [illegible] , [illegible] sordida , [illegible] dictum : Vestem sordibus [illegible] cordis [illegible] esse. Ad [illegible] in habitu modestiam , an non [illegible] quibus [illegible] est, si [illegible] sit , [illegible] Hic [illegible] & [illegible] prælati [illegible] , [illegible] , aut [illegible] insultare, mihi [illegible] est, sed [illegible] , [illegible] succincta modestia. [illegible] , [illegible] pessimus quoque [illegible] patitur b. Repertus fortan, Gerardo, [illegible] hoc [illegible] & ecclesiasticos [illegible] religiosos & Deo deuotos [illegible] & [illegible] insignes , qui magistri [illegible] audire velint , qui Christi paupertatem & Euangelium verbis amplissimè [illegible] , sed exempla penè contrariis confutent , quibus [illegible] Christi & [illegible] , qui [illegible] paullatim in profanos [illegible] , qui [illegible] , barbam [illegible] & [illegible] [illegible] aut colore non [illegible] , aut [illegible] nimis pretiosum, aut forma parum religiosam , aut [illegible] , [illegible] , qui [illegible] in templis & [illegible] corporis [illegible] , aut mensarum [illegible] , [illegible] religionis non habent, qui [illegible] à [illegible] , quas [illegible] Corporis [illegible] modeste [illegible] , qui [illegible] in pauperes [illegible] , in [illegible] , [illegible] liberalitate. Ego [illegible] labellis impono, sed clamat pro me Bernardus ; audite [illegible] : Nobis autem , inquit, est pro [illegible] , nec [illegible] sed [illegible] , [illegible] ad [illegible] , non quod [illegible] sed quod [illegible] , non quod [illegible] sed quod superbiæ [illegible] ; non denique (iuxta regulam) quod [illegible] comparari possit , sed quod [illegible] , [illegible] & paucis [illegible] . Ecce [illegible] habitus [illegible] (quod & [illegible]) qui humilitatis esse solebat insigne , à monachis temporis nostri , in signum [illegible] superbiæ. [illegible] in [illegible] [illegible] quo vestiri dignemur. Subiicit : Vanã [illegible] vanitatis notam ingerit corpori , & exterior superfluitas interiorem vanitatem indicium est. c

Indumenta mollicia & animi mollitiem [illegible] dicunt. d

a *Surius, [illegible] 6. Iunij.*
b *Rodet. l. 3. de [illegible] c. 37.*
c *Bern. Apol. ad Guil. abb.*
d *Ambros. [illegible]*

§. III.

§. III.

HIc cum Bernardo non immerito quis quærat: Vbi simonia Principis Christi per vrbem Hierosolymorum asino vehentis? Vbi sanctissimi Ioannis Baptistæ hirsuta tunica è camelo contexta? Vbi saccus Hilarionis, vbi sindon Serapionis, vbi cilicium Benedicti? Laudamus vetera, & nostris vtimur nouis. Ex nostro diui Bernardi epistola vnica, quam ad Henricum Senonensem Archiepiscopum dedit, quid vetet paucula delibare, vbi de sacerdotum officio. Honorificabitis autem, inquit, ministerium vestrum, non cultu vestium, non equorum fastu, non amplis ædificiis, sed ornatis moribus, studiis spiritualibus, operibus bonis a. Quam multi aliter? Certe in nonnullis sacerdotibus, vestium cultum plurimum, virtutum aut nullum, aut exiguum. Quid tum vacat, Gerarde, quod sequatur? Illis addit: Vestem te sacerdos Dei Altissimi, cui ex his placere gestis, mundo an Deo? Si mundo, cur sacerdos? Si Deo, cur qualis populus, talis & sacerdos? Nam si placere vis Mundo, quid tibi prodest sacerdotium? nec enim potes duobus dominis seruire; qui autem vult amicus esse huius mundi, inimicus Dei constituitur &c. Sed esto ego taceo, clamatur tamen in Ecclesia, non in veste pretiosa. Numquid etsi ego non loquor, sua cuique non loquitur conscientia? quid si alius audacior me, illud grauissimum ingerat: Dicite Pontifices, non quidem in sancto, sed freno quid facit aurum? quanto tolerabilius ceruntur in sancto, quam in freno? hoc me etiam tacente esti non contra Regum, tamen penuria pauperum clamat. Siluæ licet sanæ, sed non famem. clamant nudi, clamant famelici & conqueruntur: nostrum est quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur, quod inaniter expenditis, nostris necessitatibus detrahitur, quicquid accedit vanitatibus vestris. Duo denique mala de vna prodeunt radice cupiditatis, dum & vos vanitando (agnoscimus hanc vocem Bernarde) peritis, & nos spoliando perimitis. Plura addit Bernardus, & æque sana, & crede mihi, non sunt è pectore hæc sonitura. Vera hæc esse, satis loquuntur oculi; improbanda esse, abunde testantur sacri codices? Hi tantum? plura mecum possumus; Carolus IV. Imperator, cum Moguntiæ ageret, b forte in colloquium venit cum Archiepiscopo Gerlaco c. Vna cum aderant, honoris causa, aliquot Canonicorum numero. Hic Imperator pallio attentius circumspiciens, obseruauit vnum aliquem profanæ elegantiæ hominem, cuius pileus manicæ, auro & gemmis nitebat. Dicebatur is Conradus (sed tamen, quis esset, parco) hunc Imperator humaniter accedens pileum ei, velut per facetias blanda manu detraxit è capite, & sibi imposuit. & qua comitas eius erat: mi domine, inquit, dic obsecro, quis tibi nunc videor, sacerdoti an militi similior? Tum Moguntinum Pontificem conuersus: Domine Archiepiscope, inquit, tempus & necessitas flagitat, vt disciplina Cleri corrigatur, & hi vestium abusus tollantur. Patere nolunt? nec sacerdotij fruantur. O Carole, Imperator Magne, ô veniant tui, qui corrigant mores, qui tollant vestium abusiones, qui faciant meliorem restituant orbi!

a Bern. epist. 42.

b Anno 1359. Nauclerus volum. 3. generat. 46. Serrarius hist. Mogunt. 45.

c Qui Cleller. 26. Archiepiscopus 42. Episcopus 82.

§. IV.

GER. Lites hic paucula. Ergo nitelam omnem à veste proscribis, ergo dedisce ornari? Et an non vestium munditiem carandam? POL. Non ego ornatum omnem accuso, luxuriam accuso. Eo iam veniunt, vt munditiem sola pompa æstimemus, & vestis non vestis sit, nisi pretiosa. In corporis cultu plerumque non sordes fugimus sed delicias ambimus, nec tam vestiri volumus quam ornari, non calorem in habitu, sed colorem quærimus. Diui Hieronymi monitum est: Elegantiae & sordes pari modo fugiendae, quia alteram delitias, alterum gloriam redolent a. Nescis illud Augustini? Posse in ipsis sordibus luctuosis posse esse iactantiam, & eo perniciosiorem, quo sub nomine seruitutis Dei decipiet b. Hoc nomine non immerito reprehensus Aristippus, qui cum depexum & pertusum palliolum spectatoribus vestium iactaret: aspicio, inquit Socrates, per pallij scissuram animi tui vanitatem, quin desiste tu

ipsum obtinere à Diogene [illegible] [illegible], hic cum Olympiam venisset, adolescentes quosdam Rhodios illic conspicatus, cum videret ... nihil est, inquit, nisi fastus. Rursus cum in Lacedæmonios incidisset, vilibus tunicis ac sordidis operatos: En, inquit, aliud fastum, tam enim Spartani squalore, quam Rhodii ornatu [illegible] [illegible] illis, se nullo plus esse [illegible], illi se nullo plus negligebant. Nec absolute sordida, nec [illegible] [illegible] laudanda [illegible] [illegible] est, nec cupida velle, nec nimis. Itaque non culpamus quod [illegible], aut decorem cōmuniter, sed quod luxus, quod [illegible], quod fastum, mollitie, delitias, luxum, lasciviam, [illegible] [illegible] se sentit, hoc [illegible], & mecum sentit [illegible] ... ...te,

Pollere te nolim, sed nec turbare capillos:

Splendida sit nolo, sordida nolo cutis.

Annectitur modicum à beatis tenent, virtutem in medio, & tandem in rebus esse. Sed & hoc addo: Mirari[illegible] me apud Hieronymum legere: Sordes vestium candidæ mentis indicia esse: & beato Hilarioni dictum, quod semel quidem sumsit, nec lavit unquam, nec mutavit, superuacaneum asserens, munditias in cilicio quærere. Plura enim in[illegible] ... in sacris paginis: & sapientum libris, ab illo munditiis & lotionem contemptis laudari, quam ab earundem studio. Ex quo quædam prouectum est, negligentiam potius, omnemque hactenus concinnitatem & elegantiam. Huius ... prolixius: Descende, sede in puluere virgo filia Babylon, sede in terra f. Lauat se David, sed post factum. Lauat faciem Ioseph, sed post lacrymas, quas viso Beniamino fuderat. Lauat se Iudith & ornat, sed Assyriam ducem Holofernem hoc laqueo decipere. Saul vestibus mollis & purpurata illa ac polita munditiis, libidinem fouens, oculorum rete, ... famis est peiorem. Hinc Ambrosius, sermo hac in re censor, ausus dicere, mulierem compotam, ... esse ... ... g. Hinc & Zacharias [illegible] ... ... mulierem compta, & ex hoc ... ... h. Hinc ergo liber hac talem elegantias ... superbiæ ... i. Hinc & Hieronymus, ... inquit, ... polita ... ... k. Hinc omnes

Sancti, & quisquis unquam corde sensit pœnitentiā, hanc corporis cultum velut libidinis incitamentum, adeo & odimus & fugimus, ut inter prima semper pœnitentiæ specimina fuerit, sicut corporis plumas & ornamenta detrahere, vestesque mutare, sacco se operire.

a Hier. epist. ad Nep.

b Aug. [illegible] l. 1. de ser. Dom. c. 12.

c Ælian. l. 9. var. hist. c. 35.

d Mart. l. 2. epigr. in Pannonium ep. 29.

e Epist. ad Rust. Mon. quæ incipit: Nihil Christiano felicius.

f Isa. c. 47. v. 1.

g Ambr. l. de virgin.

h Zach. c. 9. v. 8. & 9.

i Eccli. ca. 24. v. 36.

k Hier. l. adu. Heluid.

§. V.

SApiens illa mulier, & regum progenies Elisabetha, plerumque cilicia & phrygiis facta veste amiciebatur, gestabat magis mundus contemptus, quam regum astro spectata. Fuit vt hæc sollemniori die publico se commonstrare, augustissime in regiam mitteretur, & auro gēmisque regia corona ornatam adesse ... ... à longo ... familia. Primo fere ingressu templi ... Dominica, & ex ea pendentem Christi cruenta imaginem ... oculo. Hoc illa aspectu ferire gravius & animo sanciat, hic ... ... & velut prolisa ... ... lacrimas demum ... ... non continere. Mox varij cogitationum æstus in animo se prodebant. Tu creator, dicebat illa secum, tu seruator meus IESVS, nudo corpore flagris laceratum spinis redimitum, sanguine profuso, in altam crucis ... pro me ... ignominiosissimam: At ego misera tot vitijs contaminata, tot delitiis ... bysso tamen ... purpura ... ... calca ... hoc vitam diuinis beneficijs indigentem ... magis, quam ego. Ah, diuinum illum verticem in Pilati ... spinarum ... ... ah, Domini mei ... opprobria ... ... At vero caput meum corona ... aurea, ... memoriam circumdat ... ; ... venerantur, suspiciunt, pene adorant. Me miseram infelicem! sic ne principia Domini ... contemptio? sic Dei beneficia recogito? ista

ftare via Christi vestigia sequor? ô membrum sub spinoso capite [illegible] delicatum! ô mi[illegible] [illegible] meo Domino! Adeo [illegible] [illegible] cogitationes [illegible] perscrutarum, vt [illegible] [illegible], palloremque in [illegible] [illegible], hunc demum [illegible] [illegible] collabi. Nec [illegible] ad serendum quam gelidis aspersionibus [illegible] [illegible].

Vtinam hæc regia [illegible] [illegible] alijs videretur cepisse; [illegible] [illegible] corporis non deceat, qui Christi disciplinam profitetur, regi Crucifixo [illegible]. Elisabetham reginam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pastores, [illegible] imagines, [illegible] [illegible], quibus [illegible] [illegible] est quam speculorum, [illegible] rum, [illegible], strophiorum, cycladum & huiusmodi nugarum vanissima supellex. Vobis, ô mundani, [illegible], vobis [illegible], vobis [illegible], [illegible], vobis Persia, vobis Syria, vobis Indi, vobis Tyrus [illegible], vobis fragrans bacca hispidis pendet arbusculis, vobis oues [illegible] [illegible], vobis India [illegible] [illegible], vtrumque vobis [illegible] Oceanum! Eò vsque deuenit apud nos virtus, [illegible] superbia, vt iam pudeat sic imitari sanctissimos viros [illegible] [illegible] Nectarios aut [illegible]; iam [illegible] [illegible] [illegible] placet post [illegible] [illegible] nec Augustum Imperatorem in vestitu frugalem potius & [illegible] [illegible], sed Genios & reliquos [illegible] nec [illegible] [illegible], nec virilis, nec [illegible] [illegible], nec [illegible], sed [illegible] & manu feminea, [illegible] [illegible], ab omni autem parte [illegible] atque monstrificos [illegible] fuit. b Hæc [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] voluntate [illegible]; sic virtus [illegible], sic animi [illegible] [illegible]. Qui tali [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible].

a [illegible]
b [illegible] 20.

CAPVT X.

Cultus corporis [illegible] [illegible] [illegible].

CVltus corporis [illegible], non solum peccatum est, sed [illegible] [illegible] vel causa, vel [illegible], & argumentum est [illegible] [illegible] [illegible] Gregorius [illegible], inquit, [illegible] in [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] desisset: quia si hoc culpa non esset, nullo modo Dominus [illegible] de vestimentis ipsius [illegible] laudasset: si hoc culpa non esset, nequaquam Apostolus [illegible] à pretiosarum vestium appetitu compesceret, dicens: Non in veste pretiosa. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] culpas, & hoc [illegible]: [illegible], inquit, [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible]. Christus ipse hanc circa cultum corporis solicitudinem & curam [illegible] [illegible]: Nolite, inquit, solliciti esse, dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Et de vestimento quid solliciti estis? [illegible] hæc est non Christianorum, [illegible] hoc argumentum est non [illegible] [illegible] omnia gentes inquirunt. Quod quid aliud est quam ordinem rerum turbare, & rei [illegible] [illegible] [illegible] præponere: Primum quærite regnum Dei, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] necessaria, [illegible] [illegible] [illegible] superflua? Atque [illegible] theologos [illegible], peccatum etiam letale est, si quis corpus eo animo colat, vt ad libidinem spectatores pertrahat, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], vt aliis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pendat, nec curet [illegible] [illegible] [illegible]: aut si [illegible] [illegible] debita non soluere, [illegible] [illegible] [illegible], aut alia demum ratione ob corporis [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]. Neque Deus in his [illegible] [illegible] [illegible]. Prætextatæ matronæ nobilissimæ, [illegible] [illegible] virginem, coniugis [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] sæculi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], manus arefactæ sunt, [illegible] [illegible] Numinis, & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] virgini [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] est. Huius rei [illegible] [illegible] in hæc verba [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] Christi [illegible]. [illegible] in hac [illegible], quod [illegible] [illegible] Cyprianus [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

a Chrys. hom. 4. in Rom. & hom. ult. in [illegible]
b Tobie. 33. v. 8.
c [illegible] 38.
d Cass. de [illegible] & Inst. [illegible] 4. due 24.
e Hier. ep. ad Laetam de institut. filiae.

§ I.

GEL. Quid caussae est, hanc mitram sic pungi asseris? POL. Caussam rogas, & minora vocas? Expectata, & grandia dicen. & caussarum satis. hat ad digitos numerentur.

Prima: Externus hic cultus corporis, animi neglecti pene certum est indicium. Vt enim à pectore noscitur, sic homo è veste. Dilucidè praeit nobis Bernardus: Quanto amplius, inquit, corpus ornatur, sui pro pudore vanam gloriam comparatur affectus, tanto interius anima sua [illegible] qua ornatur, tanto interius anima sua sordidatur. Non ita curantur corporis cultus & sordidatur. Non ita curantur corporis cultus, nisi prius neglecta fuisse mens [illegible] tur, nisi prius neglecta fuisse animi insulta virtutibus. a Chrysostomus: Difficile est, inquit, difficile, & dilicii, secutis autem etiam fieri non potest, vt sic ornato corpore, simul quoque ornetur anima. sed necesse est, vt si alterutrum curetur, alterum negligatur. non est enim eiusmodi contra naturam, vt simul [illegible] b. De Paula non minus sancta quam nobili matrona Hieronymus: Si vidisset, inquit, compositam aliquam, contractione frontis & vultus tristitia arguebat errantem, dicens: Munditiam corporis atque vestitus, animae esse immunditiam. Vrbane & grauiter, vt solet, Ambrosius c Neglecta, inquit, decoris [illegible], & hoc ipsum quod non sint cura plus placet. & hoc ipsum quod non sint cura plus placet. His subscribens Cyprianus, ornatus est. Hic subscribens Cyprianus: Sericum, inquit, & purpuram indutae, Christum induere non possunt; auro & margaritis & monilibus adornatae, ornamenta cordis ac pectoris perdiderunt. Quis non id execretur & fugiat, quod alii fuerit exitio? execretur & fugiat, quod ad necem aliquis id appetat & assumat, quod ad necem alterius pro gladio fuerit & telo? d Nullarum [illegible] fere personarum cultus est, quam quarum pudor vilis est. e.

Ita corporis cultus animi parum culti signum est. Nec id veteres nesciverunt. Philippus rex Macedo quendam ex Antipatri familiaribus in iudicum sodalitia transtulit; verum ubi hunc nescio quo fuco barbam & capillos tinxisse cognovit, officio movit, & caussam hanc gere [illegible], officio movit, & caussam hanc addidit, cum in rebus grandibus non valuisse, qui in capillis fidus non esse cum in rebus grandibus non valuisse, qui in capillis fidus non esset. Augusto Imperatori, conspicientes & velis [illegible] Augustam Agrippinam illam, aegrotantem Augustam Agrippinam sit. Hic idem Imperator simplicioris vestis Iuliam filiae grauiter offensus, cum illam postero die veste modesta vidisset, quanto, inquit, probabilior est hic cultus tam honestus in filia Augusti? At Hanc ob caussam Augustam: Verum, inquit, quantus Christianorum, non tamen nullus fucus mendax est, verum nec auri quidem vestisque pompa, sed mores bene. Ergo, plerumque ubi corpus sic nitet, squallet animus. Omnis gloria eius, filiae regis ab intus. a

GEL. Ne tamen, Polychroni, tot honestissimas feminas in vulgum caveas coniicias, quae parum laudantur, feminae filiam nodi pro clara illustre, nec ab antiquo saeculo petitam. Hoc ipso anno f nobilissima matrona, non sanguine tantum & opibus, sed & ingenio sagax, novum vestimenti genus inuenit tam concinnitatis & elegantiae, vt omnium oculos in sui spectaculum raperet. mirabantur aliae feminae, non solum vestis pretium & artificium, sed rationem ingenii felicitatem quae hoc artificii repertrix. Palla erat perquam speciosa e purpura serica; hanc vix ponebant ex auro [illegible] Phrygionae, qui [illegible] & amplius hac vesti assutum operam & amplius hanc vesti [illegible] pallam impenderant. Ad cycladem hanc sui pallam, quam dixi, additus est thorax feminalis, ex eodem purpureo serico, auro simili [illegible] pariter pictus. Primo autem die quo hanc vestem matrona illa induerat gerebat, observauit omnium in se oculos conuersos, timuitque ne aliae atque aliae noui artificii cupiditate ducerentur, imitari vellent quod vidissent, prorsusque non cogitandae modum sibi dictari. Itaque id facere rogavit quod vestisset. vt aspectis, hortante vehementer conscientia, omnem hanc imitationem mature praecavit. Ergo vestem illam, vnico die spectatam & semel tantum, numquam indui amplius, sed pio consilio, quod supremis factas instrumentum religiosae liberalitatis & eleemosynae monumentum esse valuit, & illam eandem matronam dum Mariae Magdalenae in templo quodam [illegible]. Porro ex hac vna tam pretiosa veste, alterum sacrum frontale seu palliare, sacerdoti sacrificantis ornamentum, calici velum, libro missali tegumentum, sanctissimae

[illegible] Eucharistiæ amiculum confecturi ad. Tu, Polyhimni, etiam [illegible] in [illegible] [illegible] superbiam. Pol. Vitium, quibus luxum illum lectari placet, nocuit & hanc frugalitatem [illegible] victoriam [illegible]. Sed caussam alteram addo.

a *[illegible] in Apol. ad Guil. abb. & [illegible] Missam, &c.* b *Chrys. hom. [illegible] ad Cor.*
c *Cypr. lib. de discipl. & hab. virg. med.*
d *Macrob. l. 2. Saturn. c. 3.*
e *Psal. 44. v. 14.*
f *Anno 1624.*

§. II.

ALtera caussa: Vestimentorum luxus non tantum animi corrupti est index, sed & corrumpit, ferit, [illegible] multorum [illegible]. Aperte Chrysostomus: Nunc autem, inquit, multa etiam alia mala nascuntur ex nimia ornandi sui cura, maritorum suspiciones, [illegible] [illegible], blasphemiæ, [illegible], & plura habendi cupiditatis occasiones. Testem [illegible] [illegible] addo Tertullianum: Quid alteri periculo sumus, inquit, quid alteri concupiscentiam importamus? nescio an impune [illegible], qui alicui fuerit caussa perditionis. Periit enim ille simul ut tuam formam concupierit, & admisit jam in animo quod concupiit, & facta es tu gladius illi b. Ea caussa D. Antoninus Florentinus Archiepiscopus, feminas petulantiore habitu, vulgo [illegible] diaboli, [illegible] non [illegible] c. Apposite quærit Chrysostomus: Quid enim ornaris, dic mihi? An ut viro placeas? Igitur domi hoc facias. At vero contrarium fit, incultior domi, foras prodis cultissima. [illegible] hic eam modestiæ [illegible], ut [illegible] domi constaret, sed [illegible] hoc publicum [illegible], [illegible] [illegible], quo plurium oculis hanc vanitatem [illegible]. Quæ enim quasi nulli ostendens, [illegible] parare? nemo oculis suis lautus est, sed alienis. Hic [illegible], [illegible] [illegible] in admirationem rapiendo, [illegible] hominum [illegible] [illegible] cogitationes [illegible]. Hoc [illegible] [illegible] apud hos [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], prima virtus, [illegible] [illegible] cultus, notitia sui est. Et sicut ligno [illegible] vermes, [illegible] magis [illegible]: sic e superbia, vanitate animi, cupiditate oculorum, [illegible] cultus, & vestium luxus nascitur, idemque post luxus superbiam auget, [illegible], [illegible]. [illegible] diabolo sunt hæc [illegible], quæ [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] pudoris disciplinam. Hinc illa Lacedæmoniorum severa lex, [illegible] [illegible] [illegible] Ephori, [illegible] magistratus; ut quotidie [illegible] inspectionem vestimentorum; si quid in illis forte [illegible] [illegible] [illegible] alienum [illegible]. Eandem ob caussam apud Syracusanos lege cautum erat, ne mulieres [illegible], veste florida, [illegible] purpureo [illegible], nisi quæ pudicitiam vulgassent: ut quos etiam [illegible] superstitiosa veste [illegible] [illegible]. Factum bonum: nam si Tertulliano credimus, pudicitia [illegible] [illegible] in [illegible] integritate, sed & cultus [illegible] [illegible] [illegible]. Non minus præclara lex [illegible] veterum Francorum, quam [illegible] verbis exscribere non pigebit. Hæc est:

> Nemo plus [illegible] [illegible] aut [illegible], quam sagum optimum & duplum XX. solidis simplum X. Vilius autem [illegible] cum [illegible] seu [illegible] optimum XXX. solidis. [illegible] optimum X. solidis. Qui secus faxit XL. solidos mulctator, & delatori XX. solidos exsolvito.

GER. Pulchra hæc sunt, & ad [illegible] [illegible] pertinent. POL. Ergo etiam nostri sæculi [illegible] specimen? Antverpia Europæ [illegible], inter plurimos laudum titulos, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui de nobilissima hac urbe: Magna, inquit, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] vestitu: in quibus nihil quod [illegible] negotium [illegible] [illegible] purpura multo [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], coloribus distincta, non sine [illegible] per quam rara. [illegible] [illegible] veste [illegible] d & [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible]. Vestitus enim pudoris [illegible] est, nam [illegible] habitus [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], nihil leve, nihil quod [illegible], nihil quod [illegible] pudicitiam [illegible] [illegible] [illegible] exempla [illegible], sed [illegible].

a *Chrys. hom. in epist. ad Coloss.*
b *Tert. lib. de cult. fem.*
c *Sur. 1 tom. 3 in vita illius.*
d *Carolus Scribanius in Antverp. lib. 3.*

§. III.

§ III.

TErtia caussa, dispendium temporis quod corporis cultus exigit. Nonne illud Comici? Dum moliuntur, dum comuntur annus est. Sanctus Nonnus Heliopolitanus Episcopus cum videret Pelagiam, meretricem vulgatam ad ingentem [illegible] gemmis & auro [illegible] [illegible], [illegible] tum transeuntem, [illegible] contemplationi aliquantulum oculis defixis, dein ad circumsedentes versus: Et quot, inquit, horas putatis hæc mulier expendit, dum se in cubiculo comit, lavat, ungit, componit, ornat, dum se omnium oculis quam exactissime placere? & nos quam nullam operam, neque [illegible] sunt nostra, [illegible], ut Deo placeamus? Cum dicta in lacrimas & preces solutus est. Et certe à Deo hoc impetravit, ut Pelagia ex impura, in castam & pudicam mutata, longe aliter deinde quam corporis, animæ suæ pulchritudini operam apposuerit a.

O temporis iacturam irrevocabilem! quanti horulam emerent vel vitam ad inferos deiecti! & nos tot horas optimas prodigentia pessima perdimus magis quam vivimus. Bernardi querela est æquissima: Tempore nihil esse pretiosius, sed eo nihil hoc [illegible] haberi, aut prius contemni. Transeunt, inquit, b dies salutis, & nemo recogitat; nemo sibi non redire [illegible] monstra periisse caussatur à Cura se [illegible] tamen dispendium temporis vel modicum, [illegible] gravissimum, damnum sit irreparabile, nec ullo aeque reconciliandum. Crede mihi, Giraude, si cultus corporis aliud malum non afferret, nisi hanc temporis amissionem, nullo censu æstimandam, dignus esset utique quem modis omnibus detestaremur. Thomas Morus, ille martyrum æmulus & Angliæ gemma, litteris & pietate clarissimus vir dicere solebat: *Quod plurimi in hac vita [illegible] labore infernum mercarentur, quam vel dimidio cælum [illegible] fuissent* c. Cumque hic ipse vir [illegible] virgini ad [illegible] culum [illegible], quæ magno cum labore, nec sine dolore [illegible] cogebat, & cunctam, quo gracilior videretur, arctissime stringebat, [illegible] quia sæpenumero interpellatis: *Nisi Deus inquit tibi pro hoc tuo tanto labore infernum reddat magnum, [illegible] martyrem facias.* Ita est, hi tales laboris nullo otio peiores sunt, nam

& sua [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Alexandriam contendentes Pambus d eremita, ab Athanasio episcopo accitus: occurrit in via mulier sumptuosius ac delicatius ornata, quæ omnium oculos in sui spectaculum traxerat. Hanc ut Pambus tacito stupore conspexit, amarissime flevit, ut Nonnus, & proruit in lacrimas [illegible]. Rogantibus sociis, quid hæ lacrimæ sibi vellent, duplex mihi caussa flendi, respondit: una, quod videam hanc mulierem sibi aliisque tanto esse' æternæ; quod ego ab [illegible] tantum studij ac curæ adhibeam, ut [illegible] probus & Deo placeam, quantum femina illa, ut sibi [illegible] & Deo displiceat e. Certè hoc pacto aliquid supra demoremur malum est, [illegible] in suam perniciem. Apage [illegible] hunc corporum [illegible], si non possum corpus colere, nisi etiam tempus perdere.

a Vit. in vit. S. Pelag. [illegible] Rosweid. in vitis Patrum lib. 1. pag 377.

b Bern. de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible].

c Stapleton in vita Mori c. 14.

d Al. Pambo.

e Ruffin. Aquil. apud Rosweid. num. 164.

§ IV.

QVarta caussa. Cultus corporis non aliam ullam aut fructum quærit aut sortitur, quam vanam gloriam. Sæpe plus cupientes ut oculos pascamus quam ut ventrem. Verissimè Seneca: Non ferme impiis, hominibus ad opinionem dentibus, & [illegible], & [illegible] contentis, oculis quoque gulæ sunt a. Necesse ideo dixit: Mundum esse animal mirabile, quod maiores habeat oculos quam ventrem. Ergo, ut os hominum impleamus, oculis placere cupimus, & ut laudatores habeamus, spectatores ambimus, & tum demum operæ pretium fecisse credimus, cum voculas audimus. En, quam scitè, quam eleganter, quam venustè vestitus! en hominem ad omnem gratiam [illegible]! Nimirum tanti est Deum laudare, ut ab homine lauderis. Quid vanæ vita nihil in se vanius, ita divinæ legi, & Christianæ disciplinæ nil repugnantius. Meo iudicio liberalissimè desipit, qui ob cultiores vestes vult aut ditior, aut doctior, aut ceteris dignior videri, quasi vero optimum phaleræ faciant

ciant

cletur pretiosam? aut quid vero interius do- mus sit splendida, quod foris magnifica de specie ostentat? Helenam olim pingentem e- um aliquem è discipulis Apellis, eamque pictu- ram auro liberalius quam satis erat oblitam, cum vidisset hoc magister, & illud pingendi compendium minime probaret: O adolescens, inquit, cum non posses pingere pulchram, pinxisti divitem. Tales sunt qui ex exteriore corporis cultu formam sibi quaerunt, & intus quod natura vel industria splendidum co- [illegible], similesque templis Aegyptiis de qui- bus tradit Clemens Alexandrinus. Apud Ae- gyptios, inquit, templa, porticus, vestibu- la ac luci magnifice instructa, & aulis multis columnis cincta sunt. Parietes autem lapidibus exoticis & artificiosa depictis resplendent, ita ut nihil desit. Adyta vero auro, argento & electro collucent, & ex India ac Aethiopia va- riis fulgentibus lapillis: adyta vero intextis auro adumbrantur peplis. Sed si penetralia templi ingrederis, & ad eam quod prae- stantius est spectaculum properans, imaginem quae templum habitat, quaesieris, tum intro- ducitur Deus qui quaerebatur & expectabatur [illegible] apparet, sed felis, vel crocodilus, vel serpens indigena, vel aliqua similis bel- lua, quae templo quidem est indigna, sed an- tro speluncae, ac caeno magis congruens. Ita corpus ornatum, velut templum, variam si- bi [illegible] à [illegible] a veste, sibi eorum compositae, [illegible] ut similitudo templi & [illegible], sed Deum intus quaere [illegible], & reperies animum ignorantem, indoctum, pallentem, pusillum, abiectum, sordidum, impurum [illegible] crocodilum, [illegible], in [illegible] in cal- [illegible] domo habitantem. Vir magnus & e- ruditus [illegible] ceteris callidissimum, sed indoctum & Roma- ni sermonis penitus ignarum, Latine [illegible] examinare, hic neque [illegible] nec sensus. Cum tandem & poetis loqui [illegible] [illegible] cum [illegible] docti- [illegible] nostri & Capellanum, [illegible] Musas, ita vel [illegible] magis [illegible], & [illegible] [illegible], totam pene [illegible]. Vir [illegible] vir ille doctus cum [illegible] vidit: Pulchra est, inquit, bestia, sed dolendum, eam nil didicisse quam [illegible]. De hoc tali

[illegible] pulchram [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Innocentius Pontifex hoc ipsum [illegible] adiiciunt: Quid, inquit, aliud est [illegible] quam sepulchrum [illegible] [illegible]? Croesus rex [illegible] [illegible], Solonem interrogavit, an pulchrius aliquod spectaculum vidisset? Vidi, respondit, in gallis gallinaceis phasia- nis, atque pavonibus d. Cum [illegible] [illegible], spectaculi [illegible], & [illegible] [illegible] quod illi [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] vestitum, [illegible] [illegible] interrogatus, respondit [illegible] spectaculum produxisset. O [illegible], inquit ille, [illegible] et species, sed ut spectaculis [illegible]. Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, [illegible] [illegible] illa [illegible], [illegible], & [illegible], [illegible] vanitas vanitatum, & o- mnia vanitas e. In quo [illegible] [illegible], qui [illegible] habitu [illegible], [illegible] [illegible] & ipsi [illegible] vanis [illegible] [illegible]. [illegible] quod [illegible] quam [illegible]. Cur enim si vestis virum [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]? At illi tamen [illegible] [illegible] honore [illegible], [illegible], & sibi plus [illegible] accedere ad [illegible], honoremque quam vilius vestiti [illegible] [illegible], elegantiori toga [illegible] [illegible], & [illegible] indignantur f. Vanitas vanitatum! Et [illegible] Anglus quispiam [illegible], tam festive quam [illegible] [illegible]. [illegible] in Angliae metropoli [illegible], ut [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] diebus apud Praetorem [illegible], [illegible] [illegible]. Ad hunc ergo [illegible], [illegible] quidem, sed non [illegible] vestitus venit, cum ceteris [illegible]. Verum [illegible], velut [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], ve- stes [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible], [illegible]. Prandio iam [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible]

 [illegible]

publicè venerabundus, seu vesti os prandium illi gratias agit amplissimas. Alij insolentiam suam [illegible], sed consilij rationem [illegible] cum [illegible] & [illegible], Vanitas vanitatum! quot vos gloriæ sed vanæ, sed stultæ facit mancipia. Pulchre Chrysostomus: Gloriatio, inquit, tinea quam vestes gignunt, & perdunt. Nosti, Germanice, [illegible] in nuptijs Aquilæ indignissime tulisse, [illegible] aliàs [illegible], tamen [illegible] pœnam & placationem Christum [illegible]. Non minus stultum est laudare vel honorare quempiam, ob vestem potius aut formam, quam virtutem. Hinc ille [illegible] in suam ipse vestem sæuijt, quantum ridicula crudelitate. Expertus [illegible] ad forum descendit, [illegible] minimè [illegible], qui [illegible] in nitida veste processit, magno ceremoniarum apparatu [illegible] ab omnibus. Idcirco statim e publico domum rediit, vestem humi abiectam pedibus calcans: Siccine tu honoratus ille vir, inquit, an ego? tibine honor ille exhibitus, an mihi? Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.

a Sim. Nat. [illegible] l. 3. c. 18.
b [illegible] l. 3 [illegible] c. 2.
c Ps. 143. v. 12.
d Lib. de [illegible].
f Laert. l. de vit. Phil. c. 2.
g Eccles. c. 1. v. 2.
h [illegible] lib. 2.
i Chrys. hom. 2 in ep. 1. ad Tim.
k Hermannus Buschius.

§. V.

CAussa quinta: Vestium luxus & mutatio diligentiam, & rem domesticam frangit. Pecuniæ comparandæ difficile est, vbi tam multiplex impendium inter [illegible]. [illegible] necesse est, vbi corpus [illegible] captum est. Iam hoc iam illud deest, aut certe deesse fingitur, modo illud, modo aliud argentum [illegible]. Ita tam [illegible] quam [illegible] esse, [illegible] negotia agitur. Penuria propterea [illegible] Corpus ornari postulat? iam abundamus. Opem pecuniarum rogant amici? iam vident ipsi egemus. Noua vestis comparanda est? iam surgit [illegible]. Opificibus merces soluenda est? differri hoc potest in aliud tempus. Nouum palliorum genus repertum? nunc quam primum conficiatur. Necessarium quid domesticis emendum? expectent, pecunia deficit. [illegible] & [illegible] corporis cultus [illegible] est [illegible] quod [illegible]. [illegible] quam cum [illegible] & [illegible] Bernardus [illegible]: [illegible] & non [illegible] quæ [illegible] pretiosi [illegible], vt oculos hominum delectent. Neque hic [illegible], & æs alienum cogunt, modo vestis splendeat, quisquis [illegible] expungat, aut ære alieno [illegible]. Fit quandoque vt quis in veste sua [illegible] quam alibi sartori & mercatori debet atque [illegible] agi possit qui accederet & diceret: bona tu, hæc vestis nondum est tua, quid te in aliena [illegible] appellat. [illegible] quam turpe est cornicula plumis non suis superbire! Sed [illegible] quosdam [illegible] sumptuosè se vestiendi, vt nullas [illegible], seu alienum [illegible]. Hinc monstra illa & prodigia! Nero nullam vestem bis induit. Heliogabalus gemmas ab [illegible] artificibus sculptas in calceamentis ferebat, quas nunquam iterabat, sed [illegible] tam [illegible] qui [illegible]. Nec nostro [illegible] mollior [illegible] est. [illegible] apud Anglicanum [illegible] homo visus est in aula crepidas gestare [illegible], vt [illegible], sex millium [illegible] & [illegible]. Alexandrum [illegible], cum [illegible] in [illegible], sed [illegible]. [illegible] quædam in [illegible] sumptus, [illegible] & [illegible]; opifici vero [illegible] & pro opere faciendo centum quinquaginta florenos numerauit liberali manu. Sunt, quibus [illegible] vestes [illegible] est, [illegible] opes, [illegible] qui [illegible] possidere. Si [illegible] patrimonium est. Et eo iam luxus vestiumque pretia [illegible] runt,

erant, et quo vestitu olim Comites, Marchiones. Dicere est factum, ille nunc ciuil homines & infimae subsellii [illegible] vestire, & qui antea nobilium erat habitus, is iam plebeculae & mechanicis est approbatur. Hinc pretia rebus sic inflammantur, vt iam latere maximos sumptus mererentur. Tacit. Verissime Satyricus etiam de nostro hoc aeuo:

Hic vltra vires habitus nitor; hic aliquid plus
Quam satis est, interdum aliena sumitur arca.
Commune id vitium est, hic viuimus ambitiosa
Paupertate omnes ——— a.

Quando ergo Principes iam sanctissimi splendore & sumptu vestium apud superiores [illegible], rectissime sapiunt, qui [illegible] hoc [illegible] detectur, & quos [illegible] nequeunt, vincere conantur modestia. Olim qui mollibus vestiebantur, in domibus Regum erant. Desierunt iam illa saecula, alii nunc mollibus viuunt. Etiam in tabernis, officinis, casis sunt qui mollissime vestiuntur, quique potius sordide & parce coenant, quam minus sumptuose vestiri velint. malo malunt male esse, modo bene & splendide vestiantur, adeo etiam gula nostrum superatur a superbia. Mirum? Saccus optime antiquo referente, nihil aliud sunt [illegible], saccus noster, corpus nostrum immunditiis plenum, non tam vestimentis quam ornamentis sumptuosissime valt cingi.

Vociferatur Amos propheta: Vae vobis optimates, capita populorum, ingredientes pompatice domum Israel b. Quantis hodie clamoribus aperit [illegible], si cerneret quo apparatu, quanta pompa, non optimates soli, sed & e plebe viri et feminae in templa sese insinuent Numen suppliciter exoraturi, quanta potius ostentatione in [illegible], velut ad [illegible] ad [illegible] properant, suam vanitatem ostendunt. Nam hoc, Gerarde, inter Christianos sapit Theophylactus velut templi custos, componentem [illegible] mulierem examinans: An saltatum, inquit, ad Ecclesiam pergis? an ad nuptias & lasciuiae [illegible] conspicienda? num vt tui spectaculum praebeas accessisti? Non iste supplicis est habitus, accessisti vt Deum pro peccatis tuis deprecaris, vt cum gemitu & lacrimis veniam petas; quid teipsum [illegible] & intempestiuo studio [illegible]? [illegible] hic [illegible] nec [illegible], nec templa [illegible] calumniatur [illegible] & [illegible] implentur.

a *Iuuen. sat. 3. v. 180.*
b *Amos 6. v. 1.*

§. VI.

Causa sexta; Obscuratio huic vestium [illegible] modo est, nec finem inuenit. Quod praeclare docens Clemens Alexandrinus, Mirum esse, inquit, & ridiculum, cum sint magna vitia non tamen tacita, quantum sit [illegible] sui commodi studium. At cum plenae & frequentes [illegible] satis sunt ad [illegible]. At qui enim purpura & gemmarum nimio studio [illegible], nec quod super terram, nec quod sub terra est, amare sufficerit. Dum ergo cupiditati limites sibi non constituerunt, in impudentiam impingunt. His enim opus est & theatro, & pompa, & spectatorum multitudine, & errore in [illegible], & [illegible] mora in [illegible], vt sint manifesta membra [illegible] nec finem habent, nec modum, [illegible] latere [illegible], & luxus hoc geminatur, dum quotidie aliquid nouitatis sumptuosius adiungitur. Lineam aut byssum patriam pridem fastidimus, peregrinam quaerimus. Belgicam aut Batauam quicquid primo mercatur [illegible] vestem [illegible], ad vltima Thule & terrae finibus apportatum [illegible] est, omnia vilescunt & quae [illegible] sunt, sordent. Sic tantum vestium fastu [illegible] est, quantum [illegible]. O Gerarde, male olet quicquid carnem olet, etiam si [illegible]. Sed & hoc spectatum in cultu corporis, vt is plus artificio debeat quam naturae, & maius pretium sartor exigat quam mercator, labore materiam superante. Noui virum doctum dicere solitum: a sartoribus quibusdam maiores sumptus fieri in libros & sutis codices, quam [illegible] & concinnitudines. Finem non inuenit, & modo caret ambitiosior hic vestium cultus, qui iam olim excogitauit quae araneorum textura in [illegible] transitum. dixerit Plinius [illegible]: Telas, inquit, araneorum modo texunt, ad vestem luxumque feminarum quae bombycina appellatur c.

Tales illas [illegible] textiles, & [illegible] per [illegible] [illegible], seu vestem Coam, quam [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] tam mollem est, & vestibus quasi [illegible] [illegible] & [illegible] in vestimentis [illegible]! O [illegible] [illegible] vestes [illegible] [illegible] vestem esse [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible] & [illegible]:

*Nemo putet esse [illegible] [illegible] quae-
que*
*Quae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible].*
*Vellera non [illegible], sed [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] cor-
pus:*
*Additur ars, vt fila herbis [illegible] [illegible]
Illud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Vt [illegible] [illegible] [illegible] mollissima [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible],
Indumento [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].*

D. Hieronymus ad Laetam de institutione filiae in eandem hanc tenuem & pellucidam mollitiem [illegible]: Spernat, inquit, bombycum telas, Serum vellera, & aurum in fila lentescere, talia vestimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus vestita corpora nudentur. In Marcellae vidua epitaphio ad Principiam virginem: Solent, inquit, purpurisso & cerussa ora depingere, sericis nitere vestibus, splendere gemmis, aurum portare cervicibus. Nostra viduata vilibus vtebatur vestibus quibus arceret frigus non membra nudaret: aurum vsque ad anuli signaculum repudians. At non [illegible] omnia nostra, bona & pulchra [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible]. Vt nobilis & [illegible] Aristippum philosophum [illegible] [illegible] [illegible], & circumdedit quoque vestem. Varia vtique & pretiosa supellex, [illegible] in [illegible] [illegible] amor, & [illegible] [illegible] [illegible]. Et iam gratias agendae erant ab eo qui sic humanitate [illegible]: cum [illegible] philosophus [illegible] collige, & in ipsum [illegible] [illegible]. Ille, quasi [illegible] [illegible] Tisiphones [illegible], totus [illegible] esse & [illegible] [illegible]. Philoso-phus [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hic [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Quanta & quam [illegible] [illegible] Philosophus [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dia-bolo. [illegible] hoc philosophus et Orat, vbi in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible], [illegible] [illegible], variis [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quanto magis [illegible] corpus. Eiecisset ergo [illegible] ipsum homo malum & turpem, [illegible] [illegible] bonum & pulchrum. [illegible] vestes [illegible] [illegible] sunt [illegible] quam bonae. Nam vestis apertissimum [illegible] est & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], nisi [illegible] [illegible] paradiso [illegible] fuisset, [illegible] [illegible] pulchritudine gauderemus. Quis [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] in laude ponat? Neque id [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] vel argento, cum [illegible] [illegible] sit, non [illegible] [illegible], [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vestes & quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? Quid ergo non vestes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? [illegible]. At vestes [illegible] [illegible]. [illegible]. Hoc laudis esset, si non illae ornarentur.

a [illegible].
b [illegible] *Lib. de* [illegible] *& in* [illegible] *ad* [illegible]
c [illegible], *quisquis fuerit.*

§. VII.

CAssa vilitas: iactura nominis & famae. Nos tandem [illegible] [illegible] [illegible] barbaris plerumque contigit, & simpliciorum temporum, ut in suspicionem [illegible] [illegible]. Rex [illegible], [illegible] [illegible] ad se [illegible] interrogauit, cur [illegible] [illegible]. At [illegible] [illegible] [illegible] a viro, qui occurrerit in via. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ille qui [illegible], & mox e [illegible] [illegible] colligens quis esset: Illa inquit,

inquit, Theophrastus, hic ipsa est. O mi [illegible] alij alio [illegible] &
[illegible] capillos, [illegible] dicunt [illegible]
[illegible] Thaidem, [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
fragilia & superstitiosa [illegible]
[illegible]
est, ambitiosius corporis ornatus, quam ve-
re piorum & fidelium post hæc indicia, [illegible]
Salomon dum se [illegible] in hoc cultu occu-
pat, Dei obliviscitur, & [illegible] per tot corpo-
ris lenocinia ad gentium idola [illegible]
Evitans. Vestitus enim [illegible] in gloria sua, b
& sapientum [illegible]. Quando
[illegible] tempus [illegible] abijcit, [illegible]
[illegible] ostendit. Quando Christianus ex-
[illegible] disciplinæ Christianæ con-
[illegible], [illegible] in animo [illegible]
[illegible] castum gerit.

Vulgare [illegible] cadaveribus
assignatum, [illegible] vestitum ex-
[illegible], quam cum cadaver in illo [illegible]
[illegible], & hæc forte [illegible] sunt, qui
corpus suum tunc maxime ornant, cum [illegible]
[illegible] culpa [illegible] ingestam.
In hunc talem Abacuc iam olim pronunciavit:
Ecce iste, inquit, coopertus est auro & ar-
gento, & omnis spiritus non est in visceri-
bus eius c. Tam varia, tamque dispari simul
ex æquo curare non possumus, corpus exor-
nare, & animum excolere [illegible] hominis
est. In summum [illegible] agunt,
quantoque plus [illegible] impendunt,
tanto plerumque [illegible]. ita dum corpus
[illegible] & diligentia nostra conspicuum, ani-
mum [illegible] & negligentia [illegible]:
[illegible], hoc in squalore
est. [illegible] erat [illegible] auro,
at sons coopertu [illegible] animus [illegible]
[illegible] plenus; [illegible]
se [illegible], [illegible]
occupet, nec [illegible] qua veste corpus [illegible]
[illegible]. Commemorat Paulus
[illegible], camelo-
rum & caprarum pellibus vestitum habuis-
se d. [illegible] in hunc Orbem pro-
[illegible], nec [illegible].

Nescit natura divites, inquit Ambrosius, cum omnes [illegible] generat, neque enim [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] corpus [illegible] qui &
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] qui [illegible]
[illegible]
placent, [illegible] hos [illegible]
[illegible]
[illegible], cum pavonem speciosè [illegible]
[illegible], cum vestibus [illegible], cum [illegible]
[illegible] maiorem! Unde hæc hominis [illegible]
[illegible] tam [illegible]
[illegible] non [illegible], nisi & alienam [illegible]
[illegible]
pompam ideo? Et quis tandem est [illegible]
[illegible], quâ domo, quâ gente, quibus [illegible]
[illegible] homines [illegible]
[illegible] ille [illegible], & [illegible]
res [illegible], nolunt de [illegible]
[illegible], hanc [illegible], quam [illegible]
[illegible]! Hæc illa sunt elogia, hi speciosi ti-
tuli, quibus [illegible] afficiuntur, si qui [illegible]
[illegible] & ornatus [illegible], in ve-
stium elegantia plus [illegible] quam laudis
[illegible]. Ita [illegible] non [illegible],
qui corporis cultui tam [illegible]
[illegible] suspicionem [illegible], quo se ipsam
tam [illegible]. [illegible]
[illegible] est, vestium decentia & ho-
nestas.

a 4. Reg. c. 1. v. 2.
b Eccli. c. 47. v. 22.
c [illegible] c. 11. v. 35.
d Hebr. c. 11. v. 37.
e Ambr. tract. de Nabuthe.

CAPUT XI.

Dictorum ratio, confirmatio, conclusio.

GER. Et cur, mi Polychrone, tot vel [illegible] tam [illegible] & quid-

dere *Satanas* [illegible] profitere! Pol. In [illegible] tibi dicam ipsissimum [illegible]: Hoc vestrum multa secum trahit vitia; curiositatem, delicias, vanam gloriam, pessimam liberalitatem, temporis iacturam, & post hæc omnia, re verâ potiora Libidinis fomes [illegible] est. Non enim de [illegible] hoc studium placendi per decorem qui naturaliter excitatorem libidinis scimus. Ita Hieronymus [illegible] tit. Si a vir, inquit, vel mulier se ornaverit, & vultus hominum ad se provocaverit, etiā nullum inde sequatur damnum, iudicium tamen patitur, quia venenum attulit, si fuisset qui bibisset a. Est ita, vt dixi, concinno vestitu alienos oculos vulnerare facillimum. Ger. Absit hoc. Pol. Ita loqui solemus, sed commune nobis vitium est aliter dicere & aliter facere, vt merito idem Hieronymus moneat, aut loquendum nobis vt vestiti sumus, aut vestiendum vt loquimur. Linguā castitatem iactamus, cultu lasciviam, aut impudicitiam sæpe non dissimulamus. Ger. Modo ne leges divinas transgrediamur. Pol. Vos politicæ [illegible], nec dicatur in honore sunt, si politicam [illegible], vel occulti loquuntur. O lex Oppia quàm deflenda eras! O leges vestiariæ [illegible] & provinciarum, quàm diu tum [illegible]! iam pridem nullos limites patitur effusissimi [illegible] in vestium pompam. Et quæso te, Gerarde, dic quæ Biblia docent cineres [illegible] co velandos, carnem ferro [illegible] sericorum purpurā operiendum? & an non corpus nostrum cinis, caro, [illegible]? Cur istud, mihi ergo, sic operis, sic comis? [illegible] [illegible] & [illegible] tunc [illegible] S. Pulcher Ambrosius: Audi, inquit, omnes nascimur nudi & morimur: nulla distinctio inter cadavera mortuorum, nisi fortè quia grauius fœtent corpora divitum distenta luxuria.

Voluit bonus Deus, spiritum hominis, velut diuinæ particulam auræ, & sui simulacrum nullo pretio sat æstimandum, nihilominus vili sacco corporis abscondere: vt [illegible] ferè [illegible] [illegible] videatur, [illegible] hunc voluisse, corpus quod vilissimum est, pretioso tegmine involui, qui spiritum inæstimabilis pretij tam vili tegumento circumplexus? Et cur ipse Deus protoplastis pelles in vestem dedit, si

non [illegible] & [illegible] vestiri voluisset? Aut igitur [illegible] virtutis intentu laboramus, aut [illegible] [illegible] infamibus.

a *Hier. ad Nepot.*

b *Isai. 3. 16. & 21.*

§. I.

QVæsiit aliquando à Dionysio cognato meo quispiam, quæ ille in illustrorum numero prima sede poneret bonorum? Huic nonnihil Dionysius ad subitam quæstionem, Res hæc, inquit, maioris cogitationis est. At in luce crastina redi, & responsum à me referas; interim ego [illegible] tempus [illegible], cui sua moralis quæstio tam serio proderetur. Rediit alter postero mane. Et, an responsum, inquit, reperisti meæ quæstioni? Cui meus cognatus: Reperi, ait; & vt sunt secreta æstimationem probè perspicias, [illegible] hoc [illegible]: In illustrorum numero primos omnino videri aut prima [illegible], qui à vestium luxu magnam [illegible] [illegible] accedere. Cumque alter nonnimodo responsionis rationem sibi non liquere diceret, subnectit cognatus meus: Tu ergo vide quid fieri decentius possit, quàm optimarum, quæ decentis nostri & infantiæ, à primis parentibus contractæ, certa sunt indicia, in laudem & ornatum velle trahere! nisi vero tu dicas nobilem marcellæ, [illegible] ornari satur? Addo, cum à lapsu protoplastis libido & vesanie generis sordes concupiscentiæ in membris nostris [illegible], [illegible] nimium [illegible] [illegible] sanè, non infami hoc incendio pabulum insuper subiicere, & [illegible] camino [illegible] oleum affundimus, colores & [illegible], & sic [illegible] componimus [illegible] [illegible] propemus, vt si fortè sopita dormiat lascivia, ad has [illegible] [illegible]. Memini pridem [illegible], cum non tantum corpora, sed & vestes ipsæ honestissimè tegerentur! Viri suas [illegible] nigro pallio, suas matronæ nigra & per totum corpus defluente pallâ tegebant. At nunc tantum abest vt vestes tegamur, vt penè [illegible] detegamus corpora, & [illegible] alicubi iam factum est, non placere non Germanos, sed [illegible] & [illegible]. Non satis est pompatica [illegible] curiositate omnium oculis [illegible], iam etiam, quæ olim velata, nudantur,

& pectus,

& [illegible] apertiam. quod quid aliud est quàm publicitam [illegible] Marte op[illegible]? Quid hoc aliud quàm [illegible] [illegible] [illegible]? an non hoc [illegible] specimen est [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible]? Quicquid dicas, [illegible] in [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible]. [illegible] haec est & manifestissima infamia; ad [illegible] [illegible] [illegible], capitis [illegible] [illegible] non [illegible], [illegible] [illegible] est tam [illegible], ut [illegible] [illegible] [illegible] ad supremum [illegible], & [illegible] [illegible] de [illegible] cultu [illegible] [illegible]. Et quàm illud solere sed grandis [illegible] est, [illegible], quae [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], foris magno sumptu depingere; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quid corpus, [illegible] hoc [illegible] [illegible] [illegible] vestium [illegible], nec pigmentis [illegible]? [illegible] ad [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] in [illegible], terra [illegible]. Cyprianum obiectum hic occurrit: At locupletem, inquit, et dicis & divitem; & utendum putas his quae possidere te Deus voluit. Vtere, sed ad res salutares; utere, sed ad bonas artes; utere, sed ad illa quae Deus praecepit, quae Dominus ostendit. Divitem te sentiant [illegible]. Patrimonium tuum Deo foenera, Christum ciba; commenda illic thesauros tuos, ubi fur nullus effodiat, quo nullus insidiator grassator irrumpat a.

a Cypr. l. de discipl. & hab. virg.

§. II.

Vix credi potest, quantum post Apostolos viri sanctissimi, Apostolorum imitatores laborarint, ut Christianos quâ cultum corporis, in modestiae officio continerent, [illegible] [illegible] in eos qui neglexerint, habitu etiam, [illegible] & [illegible] spargerent. ut [illegible] Hieronymus commemorat, cuius verba haec sunt: Si tunica non candida fuerit, statim illud è trivio: Impostor, et Graecus est a. Laborandum ergo fuit ut Christiani [illegible], [illegible], corpus potius excolerent quam macerent. Hinc Tertullianus de cultu feminarum, Cyprianus de habitu virginum scripsit; Hinc Ambrosius, Hieronymus aliique complures ad hanc ipsam in cultu corporis modestiam graviter cohortari [illegible] [illegible]. Sed [illegible] omnes [illegible] [illegible] iam olim in eas declamat, quae [illegible] [illegible] quod [illegible] Christianos esse [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut [illegible] [illegible] pigmentis [illegible] non audeant, [illegible] [illegible]. Nam in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible], an [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] facile est [illegible], Christianas [illegible] nec speculo quidem [illegible] [illegible], cum ea, quae [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Nec [illegible] Tertullianus, qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] consilium [illegible] à speculo [illegible]. Et [illegible] Numinis & [illegible] [illegible] [illegible]? [illegible], ad speculum [illegible], & deliciis [illegible], dum [illegible] & Imperatoris [illegible] [illegible], magna [illegible] est, & [illegible] magna dominam ancillam, & ancillam dominari. Apud Romanos olim illustres Saturnalium erant, quibus [illegible] & [illegible], [illegible] servi [illegible]. At nos Christiani Saturnalia tota [illegible] agimus, & corpus [illegible], [illegible] dominatur, [illegible]. [illegible] de nobis verum sit, quod Ecclesiastes notavit: Vidi servos, inquit, in equis, & principes ambulantes super terram quasi servos a. Incredibilis dictu est quam [illegible] [illegible] studio, quantis [illegible] [illegible], illud [illegible] [illegible] Romana Paula hanc in se culpam [illegible] [illegible] namque, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], respondit: Turpanda est facies, quam contra Dei praeceptum purpurisso, & cerussa, & stibio saepe depinxi; affligendum est corpus, quod multis vacavit deliciis; longus risus perpeti compensandus est fletu; mollia linteamina, & serica, & pretiosa, asperitate cilicii commutanda; quae viro & saeculo placui, nunc Christo placere cupio. b

Eiusdem animi fuit [illegible] Angliae regina [illegible]. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] magnos [illegible] [illegible], quos non tantum [illegible] [illegible], sed & egregia animi [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] mecum agitur, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] posse [illegible]

[illegible] collo, [illegible] poenas expendit [illegible] [illegible]. [illegible] Dini, [illegible] [illegible] est, sed [illegible] [illegible] pharmaca sunt, [illegible], mi IESV, [illegible] plagis [illegible] modestiam.

a *Hier. ad Marcell. epist. 18.*
b [illegible] *de vit. Christ.*
c [illegible] *de vitg. [illegible] cap. 11.*
d *Ecclesi. 10. v. 7.*
e *Hier. in epitaph. S. Paulæ.*

§. III.

THomas Morus, [illegible] illud Anglicum [illegible], [illegible] Henrici Cancellarius, [illegible] maiorem [illegible] laude, [illegible] [illegible] sui corporis [illegible]. In mensa [illegible], quod vt plurimum [illegible]. Vestis ei simplex, & [illegible], cum publicæ maiestatis [illegible], V- [illegible] eadem [illegible] semper vtebatur, nisi [illegible] [illegible]: hæc [illegible] [illegible], quanto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] erat, qui calceos, caligas, [illegible] [illegible] in hunc vsum necessaria [illegible]. Hinc ea de caussa [illegible] [illegible] Morus, cumque die aliquo calceis [illegible] [illegible] & pené [illegible] prodiret, [illegible] [illegible] est, veteres [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible], [illegible] toga, alios mihi [illegible]. [illegible] in his quæ corporis [illegible] [illegible], malebat vir illustrissimus, [illegible] [illegible] hominum more, [illegible] [illegible], [illegible] suo [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ad hæc tam minuta non [illegible], [illegible] principem hominis Christiani virtutem, [illegible] & modestiam [illegible] in se exprimere. Verè, [illegible] in minore pompa magna [illegible], quam hic [illegible]. [illegible] Dux [illegible], [illegible] [illegible] habebat [illegible]; in antica familia hominem habuit [illegible] stirpis, sed [illegible] [illegible], & qui [illegible], [illegible] est, vestem gerebat. Huic [illegible] [illegible] te, inquit, [illegible] mihi [illegible]: [illegible], & ea [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed more [illegible], & [illegible] has [illegible] depone. At ille [illegible]-

[illegible] & [illegible]: & [illegible], inquit, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible], [illegible] sui [illegible] [illegible] est [illegible]. Non [illegible], & ad [illegible] [illegible]. [illegible] & [illegible] Milesium, in vestitu [illegible], quam pro [illegible] consuetudine, [illegible] [illegible], & [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] extra vrbem [illegible], Milesium [illegible]. Augustus [illegible] Cæsar [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. At [illegible] pro [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible]: En, ait, Romanos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ne quem [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] nisi [illegible] [illegible], [illegible] consistere. Optima pudicitiæ custodia, vestium honestas.

Epictetus, philosophorum longè clarissimus, & pené [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]: O [illegible], inquit, [illegible] vis pulchrum facere, [illegible] [illegible] [illegible] sis: ac [illegible] te [illegible] Hominem, hoc est animal [illegible], quod [illegible] [illegible] ratione [illegible]. Ratio [illegible] quid est: quod naturæ sit congruenter ac perfecte. [illegible] [illegible] [illegible] habes? Animal? Non. Mortale? Non. Vti visis? Non. Rationem habes [illegible] [illegible], hanc [illegible] & expolito; [illegible] [illegible] [illegible] ei quidlibet [illegible], vt ipse volueris. *Et ad capitis [illegible].* Sed vide quid Socrates [illegible] [illegible] pulcherrimo & elegantissimo [illegible] [illegible], inquit, [illegible] vt formosus sit. Quid ei [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]? [illegible] Sed [illegible] [illegible] [illegible] opinionem [illegible]. In hunc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Iulianus Imperator? Turpe esse sapienti, cum animum [illegible], [illegible] laudes ex corpore. Quod si [illegible] [illegible], [illegible], bissum, purpuram [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] laudem [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]: Vestite, inquit, vos serico [illegible], [illegible] [illegible] sanctitatis, purpura pudicitiæ, [illegible] [illegible] Deum habebitis amatorem. Nec est quod quis [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] vestes, ad animi profectum & ad [illegible] [illegible] virtutis parum facere. Certum est enim

tam-

vanitatis aut infirmitatis argumentum, *pluribus indiget*. Pectus ad eundum vel ad natandum est melior, qui omnia liberior. *c*. Cui pulchrum est corpus, & mentis mala, bonam habet navem, sed malum gubernatorem.

a *Fr. Stapleton in vere dillimo c.* 6.
b *Epict. lib.* 1. *dissert. c.* 14.
c *Madaur. lib.* 1. *Apol.*

§. IV.

SEd utinam facilè sit & necessitas, vel quod pulchrum est, ea quoque impositum patrocinio tam non [illegible]. Possim respondere mihi, illos sunt nobilis sint, in magistratu sint; speciosi, ornati, parasangi [illegible] sunt, sint iuvenes. Quisquis sit, ni fallor, homo es, homo es; & adeo nihil tunc possibilem scientiam [illegible], si cum prisco poëtâ [illegible] ex te quaeras: Dic quaeso, quo spectant istae pretiosae comptae vestes [illegible] pertinacia? quo societas [illegible] amica? maiora magis indiget quod curas in fronte refugi, & in aliam crescit [illegible] tractantem? quid facit gemma in articulis? si misera, in scriptis [illegible] sunt gemmae quam in digitis? quid tot fasciae pedes implicant? facilius ferrent suam [illegible] absque his impedimentis. Aspice mihi [illegible] dispansum & mali conflatum [illegible] seminis, & pariterque magna ad excipiendam [illegible] squallore horrendaque comae, sine mente vestita est; exterit nuda & sole perusta membra; ut ideo illum ex hominum [illegible], velut extremum busti cadaver, velut primum [illegible] dedecus, & [illegible] Orci [illegible]? Electe oculis ad longaevum saecula; primum homo mortalis & nudus fuit suo [illegible], nec nudos non fuit, nam satis tectus est quem tegit innocentia, deinde sit nudus qui in pace nunquam, an nescis tales nec à fratre quidem palaestram spoliari posse, & saepe tamen minus venturi habere, quam animarum [illegible]. Adde, parte aurea [illegible], parte mori, licet quod tempora intercurrit, in illis [illegible] fulgeat, gemma micat, aurum splendeat, alios vix una tegat lacerna. Nemo tamen tam nudus fuit, tam vilibus tectus, quam cum nascerentur; illud momentum egisse omnes de morte quid dicam? Omnium idem exitus & idem domicilium. Corpus hoc sub quaecunque purpura sederit, arescet in pulverem, sub quacumque gemma fulgentem, tenebitur in caverna, sub quocunque odore fragraverit, in sudorem putoremque [illegible]. Nunc ergo beatos credibis illos qui gemmis [illegible], qui in cibo [illegible], in argentea sponda recumbunt, qui aurea [illegible] manibus [illegible], qui delectantur catenis & cingulis, [illegible] ligantur; nec putant contra esse si pretiosa sunt, neque vincula esse putant, si [illegible] thesauri coruscent: Apud quos & gemmae sua habent pondera, & vestes sua habent frigora, quia [illegible] faciunt, in sericis algent [illegible] in [illegible] diuitiis: vel hostem naturae [illegible] certa manu hoc rapit, quibus infima [illegible] [illegible] Mors nec [illegible] dicit, nec blanditias admittit.

a *Arbitro.*

§. V.

I. Nunc, comente calamistro crines, vultum fucantem verbula, tyrsum & [illegible] sum corpus amici, vestes infantium posito oculis: & quamquam miculis, vitae [illegible], idem tamen [illegible] fortiter, quod hominum postremissimi. Sepulchra vorum, domus illorum in aeternum *a*. Specus [illegible], ad corporis medullam angustissimus, hic tibi tam palatium erit. Et scilicet, mi iuvenis, quam belluam ita colas consulis, cum corpus colis consultus? qualem in oculis vix ferat, foedum serpentem. Nam audi Plutarchum & Plinium, quorum iste affirmat dorsi è medulla quae tergi spina clauditur in homine, serpentem enasci. Accipe hoc caput integrum è Plinio recitabo. GER. Modo non longum sit. POL. Ex istorum dolo te cepi. Haec nostra legendi & audiendi patientia est, saepe nauseamus, & damnamus antequam audire vel legere incipiamus. GER. Audio, mi Polychroni, audio ea tamen recta. POL. Vix sunt vigenti vocule; sic Plinius loquitur *b*. Anguem ex medulla hominis spinae gigni, accepimus à multis. plerique enim occulta & caeca origine proveniunt, etiam in quadrupedum genere. Hoc totum caput est, & si ivum scire Plutarchus vero in vita Cleomenis haec habet: Cum comperisset Ptolemaeus, Cleomenem [illegible] maxime [illegible] tum, cadavere detracta pelle in crucem suffixit iussit, & cum custodiri. Post aliquot

aliquot

aliquot dies in hac custodia, animaduertunt tandem milites circa suspensi caput, miræ magnitudinis serpentem repere, & faciem eius ab alitibus assistentibus arcere. Incessit regi Ptolemæo trepidatio, & cum ea quoque superstitio, ne fortassis innocentem & hominem forte maiorem in furcam exaltasset. Alexandrini quoque ad supplicij locum confluunt, & viperam illam per cadaueris caput (vt loquitur Lucretius) liberè vagantem, curiosè spectant, Cleomenem heroem appellant, & Deorum filium. Sed corpus illius hæc mens est ab eruditis allegant viris, qui liquido docuerunt, è putrescente boue apes, ex equo vespas, ex asino scarabæos, ex hominis medulla serpentes progigni. En, quantos thesauros vestis emergant, an non merito primas sit, quæ sericea tam pretiosam, nempe viperinam [illegible]. Plutarcho & Plinio [illegible] nega. bis. Sed alteris doctissimi & veterrimi-

a Psal. 48. v. 12.
b Ælian. Lib. c. 66.

§. VI.

FVit hoc nostro æuo nobilissimus iuuenis, & qui Hyacinthus aliquis, aut Narcissus haberi poterat, ob eximiam oris venustatem. At cum moriendum est, eximia nulla est, neque ille iuuenum formosissimus [illegible] funeream mortis tam elegans & tam [illegible] abstinuit, moriendum fuit. Hic locus [illegible] Venit ergo ad extremam in ipso ætatis flore, & cum videret hæc sola, [illegible]. Adsunt cognati, lectum stipant, diuturna plorant, [illegible] multa, illud tamen maxime, vt possent [illegible] sui vel sic exhausti & pallidissimam effigiem velit animaduertere: ita rogant moriens, hac sibi monimentum relinqueret non grauetur.

Solebat est æger ad has preces (vti olim ad [illegible] fuisse dicitur Agesilaus) hoc solum illis annuit, vt postquam plusculos dies cum matre sua Terra fuerit, sepulchrum aperiretur, & cum quam tam experirent formam, penicillo exceptam depingi curarent. Mallebant equidem cognati effigiem [illegible] non [illegible], potius tamen & monimentum habent apud illos hæc iuuenis iussio quia extrema. Faciunt ergo vt iussit, cuius tamen inhumant, [illegible] dies, vti edixerat, exspectant. Tandem vrnam pandunt; sed heu quam fœdè mutatum effodiunt! Illam paullo an-

te venustissimam faciem [illegible] vermes laceram, diaphragma [illegible] ipsam aliquot serpentes occupant, maxillam [illegible] tamen emittunt [illegible] colubri. Horribile consanguineis tanquam ad repentinam [illegible] visum; & quasi lapideo frigore obriguerunt, nec tam vel oculis, vel auribus [illegible] se fallere, & quasi ad mortem [illegible] promittebant, [illegible] fallere. Pictorem ergo ad [illegible] qui [illegible] spectabilem larvam depingat. Extat adhuc hodie in illustri Germaniæ loco lamentanda hæc effigies, quæ vt ætatem ferret, saxo tamen incisa est.

Stultissimus [illegible], cui impendimus [illegible], cum corpus colimus? Sed amor corporis ad illam [illegible] cessisse, vt malim perire, quam non seruire corpori. Et vt ligneum [illegible] consumit, [illegible] ignem & [illegible]. Hinc ad insaniam [illegible] quidquid corpori placet. Apud plerosque tandem parui loco est, corpori morem omnibus obsequi.

Sed antequam [illegible] hanc vesperam claudamus, aliter in alteram [illegible] Gerarde, [illegible] & candide [illegible] confabulemur.

Et quis est hodie, obsecro, qui cum [illegible] non dico infantia, sed non [illegible] alimentando. Contemplare mihi hominem [illegible] exquisitissimè cultum, quantum tamen etiam iste in cultu [illegible]? Vide pileum è pilo [illegible] cum pilei cingulo [illegible]; vide [illegible] barbam in peregrinos [illegible], neque hic tamen vlla constantia, collare, [illegible] farula, [illegible] gaudet [illegible] hoc solo vetustum, quod [illegible] quod varium semper & mutabile [illegible] suam patriam ignorat, nam ex pluribus [illegible] caligæ toties in nouam formam transferunt, quoties [illegible] delitiæ habet. Et quid tibi, quæso, de ligulis videtur, quarum totus exercitus caligis illudit [illegible] elegantiæ varietate Ligularum [illegible] est, vt soleat caligis [illegible]. An hos tales, non dicas pueros, [illegible] ligulis tam pannos, ad [illegible]? Aliqui his caligarum ligulis præfigunt aurum, vt satis etiam habeant cui in-

[illegible]

fidentur: tibialibus quæ commodissime appendantur, ad commeandos spectatores. Gerarde, fateor, improbum nomen hoc mendem facit. Velles vrbes illas plenas esse finibus, sed qui nares suas auro armatas ligabat, & si quid harum nugarum est denique perfectiam, auxilium vsque Mercurij. Sed post caligas cor ligulis non ligatas, sed pene ad volumen paratas, etiam perifcelides inspice, quæ modo ante genu dependent, iam ad latus, iam etiam post genua in globum astringantur. De caleeis nihil habeo dicere, cum pene nullus illorum amplius sit visus, nisi inter pauperrimam plebem. Iam cothurnos genus est femineum. Ignotum tibi esse haud potest nouum calceamentum genus, vtrinque laxiores fenestratum, & basi lignea subfultum. Ita cothurnatiam incedimus, & calcem superiore tolerantes. Non absurdè, histriones & mimos nos diceres, ad agendam in scena fabulam conductos. Eoque non bodie, aut Heraclitum iubeat oculis iugi fonte recumbere, aut Democritus suo petulanti splene eachinno: tadeo multum ridiculi, multum & lacrimi habet vestitus noster.

Interiorum compta res infinita observationem est. Ambulatæ ligulæ veram per illarum capita transferuntur, sed adstrictæ. Cetera quæ mittit? Illud etiam sum non moueat? Olim collaria largius excurrentia filis ferreis aut argenteis fulciebantur, iam nescio quam sepiens paruo accretae in obliquum sese attollit; iam collo gestatur propugnacula, quibus strictissimum collare quietia statione recumbat.

Hoc tam multiplex harum rerum chorum intrat in isdem domum, vt tam demonstrare sua ac Rem hic in compendium conferam. Vestitum ad luxus aut mollitiem factus, Castimoniam, Tempus, Pecuniam occidit; sed maximis simbus sussumitur, & vbique spargit inquitiæ semina. De Castimonia res in aperto est: ad libidinem sæpe potentius inuitat petulantia assensus palliantis, quam perstantia formæ; imo hæc sine illa quandoque spernatur: ita lasciuiæ negotium maxime agi oculis blandiores velleris. De Tempore quid contendam? ille omnium maxime tempori parcit est, qui sui corporis forma est. Hæc integræ in otiosissimos hos labores infumantur, nec id in damno ponitur, quod longe damnosissimum est. Quisquis horum aetate vel voicam, vel stipium circa corporis cultum decem est Pecuniae varijs morantibus illic difficile, vbi vestitum suum in pretio est, nemo non expertus. Mihi nuper narrauit vilis patricius, Augustæ fultus est, se facilique suam oculis sed ambitiosa purpureum incredibiliter laborare, atque si in ciuium etiam primariorum mille annis fuerint fastidus, sua nec communes superesse. Hic ego interpellans: Quo ergo, inquam, quæ autem diffluit. Non in mensas patinas, nec sicumdas, respondit ille, sed in arcas vestiarias: quemquam & communis apud nos olim & nostra fastu, & singularia. Tanti est Vestias. Hæc nostra est pannorum, in sericis decoris, patriam decrescere cinitias.

Sed iam scire cupis, Gerarde, quid Christianos Hierosolymis, quibus olim parebatur, etceteris Compendia Asiam Principalibus actione admirabilem vocant, in Christianos conversionis, Canonico Traiectensi Guilielmo quodam narrauit, Christianorum legatus linde ita nouas, quod post eiusdem regni Hierosolymis, in ea tamen esse mores non vigisse contegissimeos: Gula & Luxuriæ cognatis vitijs nominum non desideratum; vestitur vero insolentiam fuisse tantum, vt verbis æquari vix posset, tam varia & ferina, & colore, & pretio exorbitantem. Quemam illud me offenderet, aiebat, vestes mira pium me dicent. Ex profecto nec aurum nec sericum virgatæ, siue plana, siue artificiosa sutura, nihil curiositatis aut artis praetermissum. Addiceres ecce, hæc illa sunt vitia, ob quæ Deus Palæstinam Christianis demum acceptam aliis demisisset. Ita nos non tam nostra virtute vos illinc eiecimus, quam vestris vitijs. Hæc Canonicus ille Traiectensis Guilielmus, qui postea sacræ Cisterciensium familiæ se adiunxit, fideli narratione aperuit.

En, Gerarde, quid ab hostibus nostris supere docemur, modo sint qui discere non renuant. At nos, post clades etiam nostras, clades tam tantæ anteriores, tam abs nobis hæret inepta & tristes ventus. Post ligno in astra compitada, et versum est, simillimi sumus.

Fuit in Asia vir opulentus, cui calamitosa casu, cum per niues iter faceret, potentissimus frigore vtrumque pes deperijt. Ille iam miserabilem fortunam expertus et medicationem

suam solerent, mutilo corpori aptauit pedes ligneos, quos & calceis etiam, ipse famulis semper, tamen ad ingeniosa sibi sese inferebat. Vir hoc insuper ridiculum commiscebatur, vt cuspides palatii crinitas semper & nouas haberet, quibus sulicet speciosam faceret ostentationem c. O nobilem compositionem! Per ligneos in aureâ crepidâ. Nec non felicissime æmulamur: Miseriarum, vitiorum, ignorantiam scatemus, clauda mente & fœdissimi calcanei sumus, plane pedes lignei; vestibus tamen, supellectile, libris, ac aedibus speciosis splendemus extrinsecus. Nimirum, vt magis conspicua sit nostra insania, & miseria speciosior, libet eam ratione instruere. Ita humiliter ludicrisque præclarum illam trophæum & spectaculum, Pes ligneus in aureâ crepidâ. Quid tu ad hæc Gelasine?
a Freinsem c. 30. b Visu narrat Cæsarius Heisterbach. l. 4. de miracul. c 15.
c Lantanus adsunt sibi indociles.

§. VII.

GEL. Tot ictus inficta, Polychroni, et vel superbissimam quercum deiicerent. Iam ame quare ab aliis emendationem spera. Pol. Si modo sperare liceat constantiam. Mores nostros noti; Aprilis dies imitamur, quorum sæpe serenus ortus, occasus pluuius, sic iam supra te constituimus, de Conscientiæ & Cœlestium cultu. Sed omnibus horis dicendum est, quod nunquam satis dici possit. Nimium flexibiles sunt hominum voluntates, instabiles valdeque mobilesque. Lenitèr incipimus, varie anus, inconstanter progredimur, dissimiliter finimus. Volatilis est, sæpe continens noster, qui a se ipso breui deficiunt. Itaque assidue simul ingerendum nobis est illud: CONSTANTIA.

Fons est in Idumæa, recenset Isidorus, qui ter in anno mutat colorem. Puteum est hoc nostræ iuuentutis; ter in hebdomada, sæpe inde ter in die sinceritati virtutum colorem mutamus, sicut lacus ille qui apud Troglodytas esse dicitur, ob maleficam vim insanus appellatus. Hic ter de die fit amarus salsusque, ac deinde dulcis, totidemque noctu etiam nutat, scatetque albis serpentibus vicenum cubitorum a. Ab huius aquæ genio non multum absidentes mores nostri, qui tam incognabili mora feruntur, nunc iam blandi, iam asperi; aliquando prouecti, rursus fœdidi simus; iam vehementer amamus, iam supra modum oderimus, nunc similitudinem imbuimus, iam tepidi prolabimur in vitium: omnia dies, omnis hora nos mutat. Sed nunc est quod hanc rei culpam aut diabolo impingamus; aut Mundo, vetustas alterius vitiis mali simus, sed prodere. Illud Spartani dictum multo verius nunc semper inauditum fieret; Athenienses scire quidem quæ recta essent, sed nolle facere. Afficientibus non procul similis infirmitas, quæ agenda sunt, exacte sciunt; sed agere ea nolumus. Noluit intelligere vt bene ageret b. Ignorantiam culpæ prætexere non possumus, cum ignorantia voluntaria laboremus: voluntarie ignorat, qui discenda discere non curat aut si quæ nosse debuit, ex industria male dissimulat. Atque his quibus deceptum est non benè agere, sed modo hanc, modo aliam voluntatis impetum sequi. Vt Chamæleon, qualemcumque (vt aiunt) conspicio visitur, talem semper est color: sic illa varietatem cupiditatum vnum inducitur, hoc volunt, hoc nolunt; hoc hodie sperant, cras appetunt & accurate sub sigilla quæ si manibus haberent, non mihi impingunt in lucro: sumus patres ... tamen dictitamus, & sæpe nec illi sapientes vel bestijs magis excordes. Meminimus Ingrat, c vita mihi in aulâ Wormatiensi causam dixisse, qui ebrietatem semel tantum ab aulicis canibus male acceptus est, initium damnique menses, deinceps herum suum ad vestibulum tantum recte aulicæ canum est, & non deinde se recepit in tutum. Obseruauit dominus sui canis tam circumspectam observantiam, & vere, inquit, meus canis plus me sapit; ego in aulâ toties pessime habitus, iam dicam non vsque redeo.

Et nos quoque, moniti toties, rogati, castigati redimus in easdem iterum culpas impingimus, frequenter grauius quam antè, & mentitur iniquitas sibi d. Ita sit sæpe ut ad aliquam habitus sobrietatem nos componamus, deponamque decultatem superbiam. Et quibus hoc idem non prætiteri fuisse hac in re sobrios & frugales, tunc enim eiusmodi pœnitentiæ obnoxii sumus, cum videmus alio non eadem in valle modestiam placere, cum timemus ne nimis opulenti aut parum sordidi simus habeamur. Sic nostra prudentia ad arbitrium aliorum fingit, ad simentum aliorum huc illuc se vertit, & quod erat, esse desinit, sit modo palliati, modo togati, modo

frugi fiemus & graues, modo prodigi & [illegible]; modestiam [illegible] & constantiam si simulemus quam colimus, planè multiformes sumus. Magnam rem puta, vnum hominem agere. Mali moris indicium est hæc fluctuatio, ac inter simulationem virtutum, & amorem vitiorum assidua iactatio. Vsquequo claudicatis in duas partes (clamat Elias) si dominus est Deus, sequimini eum, si autem Baal, sequimini illum f. Quid ora hominum pauetur, quid mortalium oculos reformidamus, si Deus est dominus noster, & modestia in cultu placet, cur Deum offendere, modestiam abjicere non veremur? Didicit Bernardi soror, hac in re animo fuit planè non femineo. g Fortiter incœpit, constanter perfecit incœpta. Petierat illa in colloquium cum fratre admitti; sed quia comptior erat quam fratris oculis probari posset, ab admissione repellebatur. Hanc illa iniuriam [illegible], fratri renunciari iussit, si [illegible] [illegible] reijceret, saltem admitteret [illegible] [illegible]. Admissa est. Hic ei Bernardus grauissima verba, & in ea, illam vestium [illegible] & vanissimum [illegible] obiecit; Christianæ feminæ non esse, corpus suum ad [illegible] perornare. Profuit illi [illegible], nec distulit ad frugem se corrigere: mox pretiosam vestium ornatum, armillas, monilia, inaures, vittas, specula, [illegible], aureas gemmas, & omnem mundum [illegible] damnauit [illegible], [illegible] Pompam & Voluptatem [illegible] suo habitu, ipsa Domino deinceps seruiuit, modestiam quam cœpit, [illegible]. Non longiùs, ad virtutem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]. Vera modestia non tam principium incœpisse gaudet, quam finem addidisse, [illegible] acta non coronat, usque ad [illegible] perstiterit, à carceribus ad metam decurrit.

a [illegible] b Psal 31. v. 3.
c In. Matthæum [illegible] pag. 56.
d Ps. 26. v. 24. e [illegible] 120.
f 3 Reg. cap. 18. v. 21. g vita S. Bern. l. 1. c. 7.

§. VIII.

AT nos, [illegible] vincto agimur, ò homines mollibus vestibus! quibus omnis demum modestia in cultu placere incipit, cum animus in fundo suspirant, imo sæpe ne tunc quidem, nam multa secitia est nimium contrahere, quàm aliquid pompæ vestibus detrahere. O Iordanis accola, ô Ioannes Baptista! quam constanter rigidissimam tui vestitus modestiam, ad vsque vltimum vitæ actum custodisti? camelí pellem, non purpura, non limbo [illegible] [illegible], nec monita [illegible] [illegible], nec exemplis [illegible] & [illegible] in eadem classe [illegible], [illegible] pauxillulum promouimus, mox ad eadem recurrimus.

Cardinales in cœnobio [illegible] [illegible] appositè narrant apologum. Luna, inquit, à matre petijt, vestitum sibi fieri [illegible] [illegible] [illegible]. Cui mater: Et qua ratione id possim, ô mea filia, cum te modo grandem & obesam, modo gracilem & [illegible] videam? mutabilitatem tuam, & vestem à me spera. Luna nos germani fratres sumus, & iam decentem in vestitu modestiam sapimus, iam pompam & fastum spiramus, frequentissime in hoc etiam experimenta. Infelicè, Grande, nolo, quam vestitu fastu sit, nobilissima illa Campaniæ Comitissa, Maria Ludouici Pij Galliarum regis filia, sed moribus non [illegible] parenti. Hæc, licet vidua, assiduè tamen ambitiosissimum corporis cultum non deserebat, dum mors [illegible] [illegible], & [illegible]. Iam ergo moribunda Præsulis abbatem accire iussit, cui confessionem [illegible], verum tamen ille aduenisset, illa iam à vita discesserat. Neque hic morati famuli, [illegible] [illegible] quisque [illegible], hic vestes, hic vasa, ille culcitras, ille tapetia diripuit, sed nec mortuæ parcitum est, nam infimæ sortis homo, dominæ suæ cadauer lecto euolutum, in terram pronum eiecit, & sibi linteamina in spolium rapuit. Aduenit interim abbas in defunctæ conclaue, vbi miserabile hoc spectaculum vidit, & corpus illud, cultissimum olim, iam malè opertum & abiectum humi repertum, exclamauit: Vere, eccum nobilissimæ Comitissæ pompam! En hic rerum humanarum exitus, hæc fides est fallacium voluptatum, hæc habitus clarissimi mortalium triumphi, ô vanitas, ô [illegible] [illegible]: Ita, mi Grande, ita qui hodie florent, in momento suo decidunt, & lassatis etiam calcabuntur. Vide iis, quam [illegible] de vana gloriatio. Thom. Cantiprat. l. 2. mirac. c. 7.

§. IX.

GEr. Liceat [illegible] [illegible] non absimilem nostrû experientiæ mihi [illegible] [illegible]. Pol, Dei liberrime. Ger. Cantauit in

provincia Lugdunensi, annos [illegible] quinquaginta octo [illegible], matrona nobilis [illegible], quam decebat, delectabatur dum viueret. Admonebat eam frequenter sacerdos, qui ei à confessionibus fuit, melius daret operam ornatui, quo placeret non humanis oculis, sed Deo. Illa, vt erat ingenio liberiore, [illegible] familiari [illegible], solebat rogare, corporis colendi curam sibi relinqueret, aliud nunc animi, aliud esse [illegible] & scio, animi sui salutem curandi esse, quare hoc vnum potius orare, vt in extremo vitę tempore adesset moribundi Sacerdos, [illegible] se recepit, si quidem illa modo posset. Et verò etiam adfuit, sed illa [illegible] non satis [illegible], nam morbus [illegible] [illegible] Dei iudicio factum videtur, vt quę salutaria sacerdotis monita noluit audire cum potuit, nec audire quidem posset, cum vellet deinde. Vox igitur, vt audio, mortua est surda & tacens, sed nunc etiam viuit exemplo & [illegible] ac imitatrices, vt sint in cultu moderatiores.

Quis ergo ista contumeliosa, propter quę vulgus insanit? Sane paratius corpori, [illegible] Prę-clarè Romanus sapiens: Fateor, inquit, insitam esse nobis corporis nostri caritatem, fateor nos huius gerere tutelam: nec nego indulgendum illi, seruiendum nego. Multis enim seruit qui corpori seruit, qui pro illo nimium timet, qui ad illud omnia refert. Sic gerere nos debemus, non tanquam propter corpus viuere debeamus, sed tanquam non possimus sine corpore. Huius nos nimius amor timoribus inquietat, sollicitudinibus onerat, contumeliis obiicit. Et hoc ipsum tam verè quàm sapienter in hęc verba confignat: Honestum ei vile est, cui corpus nimis carum est. a. Et sicut plerumque quorum corpora in sagina, eorum animi in macie & veterno sunt, sic etiam quorum cura adeo feruens in colendo corpore, horum in ornando animo studium ferè nullum est. Vt caballi ad venationem inepti sunt, qui saginę & [illegible] delicias [illegible]: sic ad exercitia magis seria & sacra parùm apti, qui in [illegible] sui cultu operam ponunt. Simplici cura constant necessaria; in delicias laboratur; sed labore non vano tantum, sed & noxio.

Dum [illegible] Archidami filię multi pretij vestes donasset, quas tamen Archidamus modestię [illegible] ne suę filię [illegible] amissa turpia viderentur. Intellexit vir prudens virginem nullo cultu meliore ornari quàm simplici. Sane et luxus vestium [illegible] paruum sobrietatis argumentum, sic spectatores ad libidinem [illegible] fallacia inuitat ac prouocat. Decet autem vt homo castitatis amans & virgo, vndique virgo sit, nec vlla ex parte significationem det corruptę mentis. Cur ergo [illegible] nos [illegible] sumptibus [illegible] feramus, labore tam [illegible]? Optime dixisse mihi videtur [illegible], qui eodem modo vtendum esse aiebat veste, quo armis, [illegible] corporis, non [illegible]. Sicut igitur ea optima sunt arma quę firmissima, non quę [illegible], sic optimus est amictus, qui corpori commodissimus, non qui splendidissimus, aut qui spectantium oculos in se rapiat, sed qui seueritatem redoleat, qui pudicitiam testetur.

Quid ergo vani agimus, quid corpori, hosti nostro splendorem quęrimus tot sumptibus? quid ingeniosi sumus in perniciem nostram? Deum culpa offendimus, homines exemplo nocemus, egenos subsidiis fraudamus, rem familiarem frangimus, tempus pretiosissimum, irrecuperabile dilapidamus. Apage mihi hanc pestem, si aliter placere aliis nequeam, nisi displiceam Deo, malo displicere omnibus, vt vni placeam Deo. [illegible], simplex potius quàm [illegible] vestiri velimus, &, vt Augustinus loquitur, b non affectemus vestibus placere, sed moribus.

Et hęc de cultu Conscientię, Cęlitum, Corporis dicta sunt. triplex hic cultus est [illegible] hęc tria mihi visa est inseparabilis. Cęlitum cultus illic exiguus est, vbi nullus est cultus conscientię vel animi, & nullus corporis. Qui corpus tam studiosè colit, conscientiam [illegible] negligit, porro qui conscientię [illegible] habet & [illegible], quomodo colit Cęlites? Ergo, [illegible] Gerarde, vt [illegible] negligamus conscientiam, minus colamus corpus, & plus Cęlites.

a Sen. epist. 14. & 85.
b In reg. tom. 1. [illegible]
c Eccles. c. 4. v. 21.

FINIS.

Tomo primo fol. 615.

HELIOTROPIVM
SEV
CONFORMATIO
HVMANÆ VOLVNTATIS
CVM DIVINA,

LIBRIS QVINQVE EXPLICATA

CORAM SERENISSIMO VTRIVSQVE
Bauariæ Duce S. R. I. Archidapifero, Electore:

MAXIMILIANO,

Et Serenißima coniuge

ELIZABETHA:

EISDEM SERENISSIMIS PRINCIPIBVS
INSCRIPTA ET DEDICATA,

A. R. P.

HIEREMIA DREXELIO,
è Societate IESV.

SERENISSIMIS PRINCIPIBVS
MAXIMILIANO
S. R. I. ARCHIDAPIFERO ELECTORI;
Et Serenissimæ coniugi
ELISABETHÆ
COMITIBVS PALATINIS RHENI,
BOIORVM DVCIBVS,
Dominis meis clementissimis.

MIra varietas, Serenissimi Principes, hominum affectus in virtutum studio. Sunt qui vni se dedant *Patientiæ*, virtuti ad cætera necessariæ. Bene, & sapienter. Alij *Obedientiam* in solium vehunt, eique plurimum [illegible] Iudicium, in omnem Virtutis commissionem. Non malè & isti. Sunt qui sanctioris vitæ fundamentum vocant, *Demissionem animi*. Et hi quoque [illegible] Alij Reginam in omnes bene[illegible] principem Virtutum faciunt *Iustitiam*, Eruditè. Alij [illegible] virtutes faciunt *Charitatem*. Quippe ni optimè? Iam verò qua vis virtutum aliarum singulæ sint abunde, sensim iterum [illegible], & penè innumeræ præceptiones. Mihi Demetrius philosophus, vir illo quo magnus, etiamsi maximis comparetur, præclarissimè dixisse visus est: *Plus prodesse, si pauca præcepta teneas, sed illa in promptu tibi, & in vsu sint, quam si multa quidem didiceris, sed illa non habeas ad manum.* [illegible] est: eequid opus multis præceptionibus, vbi vna sufficit? [illegible] in cælum liceat angelo, quid opus tot gradibus.

Hæc mihi causa fuit, Serenissimi Duces, quare iam aliquot annis Serenitatum vestrarum [illegible] ad sacra hæc [illegible], nihil æquè quam vnum illud commendarim, Vnum quod vult Deus. Sciebam equidem à nemine hoc melius capi, quam ab ijs qui iam pridem id fuissent experti.

Sed quia non eadem omnium auditorum mens est, nec æquè capax: Videbatur è re fore, si dicta scriptis firmarentur. Hoc egit libellus iste, qui vel isto etiam ad Serenitates Vestras properat, vt quod auditores cæteri non poterant nisi solum [illegible] & [illegible] eligere è meis verbis, insuper discerent & facere, è tantorum Principum exemplis, atque ita quę verba erant fierent facta.

Hoc spectat humanæ voluntatis ad diuinam *Conformatio*, quę hic iter docet, præstat

stare se semper in vtramque faciem, omnia & velle cum volente Deo, & etiam nolen-
te nolle. In hoc vno præcepto, diuina atque humana iura pendere omnia nostis. Hæc
regula, quæ opera distribuenda sunt: ad hanc legem & agi cuncta, & exigi, quæ non
perfunctoriam pietatem amat. Vbi hæc sanctissima humanæ diuinæque Voluntatis
mistura est, ibi ex illius fonte ille cumulatus est omnium virtutum. Plato non vno loco
felicitatē definit, *Dei assimilationem*. Verba ipsa Platonis, auro digna, vtiliore hoc loco
scribuntur: *Mortalem hanc naturam, & hunc inferum locum, Malum necessario circumuenit
& adhæret. Ideo conandum quam celerrime hinc illuc fugere: fuga autem* DEI ASSIMILATIO,
quantum potest. b Quis autem Deo magis assimilatur, quam qui suam voluntatem in o-
mnibus subijcit diuinæ, itemque nihil minus vult quam quod maxime se velle sentit,
in id vnum intentissimus ad diuinæ Voluntatis perpendiculum omnia facere. Quisquis
hoc vnum didicit, scientiam vtilem ac necessariam, imo eam consummauit. Hæc scien-
tia instruit, quemadmodum se quisque & in dubijs, & in aduersis & in letis superare
gerat, vt dubia prudenter, aduersa fortiter, læta moderate tractet. Qui cum Volunta-
te Dei bene conuenit, is fortuita omnia contemnit, supra omnem metum se attollit, a-
nimum virtuti consecrat; & quocumque vocat illa, planum putat, in solido ac sereno
stat semper; quoties vult, cœlo interest, nec vnquam esse potest non miser, quia fre-
quentissime in sinu Dei respirat. Et quemadmodum artifices, si ea subtilitatis
intentione oculos defatigant, in publicum prodeunt, & solidum animi libera luce &
aura delectant: sic animus in hoc tristi domicilio corporis clausus, quoties vult, aper-
tum petit, & in diuinæ Voluntatis contemplatione requiescit cum religiosissima vo-
luptate. Hæc voluptas expedita est, intrepida, nunquam satietate sui tædium. Hæc solida
securitas, inconcussa fiducia. Ad humani boni summum peruenit, qui totus in diuinam
Voluntatem transijt.

Atque hoc vnicum sapientiæ præceptum traditur, his quinque libris, quos ad vestra
Serenissimi Principes, genua velut ad Clementiæ aram depono. c Commisi ante hæc
serenissimis manibus, de ÆTERNITATE Considerationes. His addenda omnino fuit, Hu-
manarum actionum Amussis, RECTA INTENTIO. Hanc ordine sequi debuit, Humanæ
voluntatis cum diuina CONFORMATIO. Humanæ vitæ terminus, est *Æternitas*. Ad hunc
terminum *Recta Intentio ducit*. At vero *Rectæ intentionis* exactissimum exemplar est, *Vel-
le quod vult* DEVS, idque in rebus omnibus. Ita sibi velut generi hæ includuntur tres
species. Et has Scriptiunculas a verbis, fateor, rudes & impolitas, sed a re, quam volui
digito monstrare, æstimandas, Vestris Serenitatibus eorum iure & nomine, libens me-
ritissimo consecro. Nam pene hoc vnum mihi superest, *Nolle esse ingratum mori*. Hoc
volo, & tota mente volo, beneficijs quotidianis prouocatus. Ceterum tantæ in vniuersum
nostrum Ordinem beneficentiæ hic panegyrin ordiri, finis epistolæ recusat. Res in aper-
to est; Nostrum tot locis viuere, beneficijs vestris deberi, o Magni Principes, quibus
nunquam est dandorum beneficiorum inopia, datorum pœnitentia, qui hanc vnam vi-
detismi potentiam frui, PRODESSE.

Inter cetera beneficia recte numeraturo, si Serenitates Vestræ dignentur, & huic libel-
lo, serenissimi sui nominis radios non subtrahere. Serenitatibus Vestris Societatem no-
stram vniuersam, meque vna submississime commendo. Monachij, Die sacgimas Mariæ ab
Angelo salutatæ. Anno a Virginis partu M.D.C.XXVII.

a *Seneca l. 7. de benefic. c. 2.* b *Plato in Philebo, & alibi.* c *Plin. 12. hist. c. 54.* [illegible]

Serenitatum VV. infimus cliens

HIEREMIAS DREXELIVS e Societate IESV.

LECTORI

EN tibi, mi optime Lector, virtutum (audacter dico) omnium fundamentum solidissimum. Heliotropium placuit appellare, nomine huic rei, arbitror, convenientissimo, & maximè proprio. Heliotropium pharmacopolis notissima herba, ad omnem solis motum tam strictâ religione caput suum circumfert, ut solem etiam nubibus obvolutum nunquam non aspiciat; unde quondam solis nominarunt. Voluntas humana si errare nolit, ad omnem nutum, & ad universi nutum divinæ Voluntatis ita se flectet, ut sit ad suum solem Heliotropium. Et hæc illa inexpugnabilis est sapientia, Hoc firmissimum & in omnia adversa impenetrabile scutum. VELLE QVOD VVLT DEVS. Hanc doctrinam de hominis voluntate ad divinam Conformanda, epitomen omnium sacrorum voluminum esse reor, & omnis sanctitatis compendium. Quisquis didicit divinæ Voluntati suam subiungere, iam totam calet Biblia.

Sed hoc maturè monuerim: in re tam seria, vocabulis non inhærendum. Conformitas humanæ voluntatis cum divina; Resignatio suimet in divinum beneplacitum; Unio voluntatum humanæ ac divinæ &c. re prorsus eadem sola differunt nomine. Veniam da, Lector, & audacem indignari vocabulis paulum latinis: Animus est, cum multis hoc loqui, & divinæ Voluntatis arcanum struere in lucem, non tegere verborum involucris: hæc in remedium animi, non in exercitationem ingenii scripta sunt. Plura quidem è meis in tuas manus pervenisse credam. Præcipuum ÆTERNITATIS Considerationes. ZODIACVS Christianus, seu signa XII. Prædestinationis. HOROLOGIVM Tutelaris Angeli. NICETAS, seu, Triumphata Incontinentia. TRISMEGISTVS, de Conscientia, Cælicolis, Corporibus. RECTA INTENTIO, omnium actionum Amussis, sequitur iam. HELIOTROPIVM seu CONFORMATIO humanæ voluntatis ad divinam. Hoc ultimum, priorum omnium, sed & reliquorum universarum Summam & Compendium puto. Hoc autem ut optimè capies, qui & priora iam videris. RECTA INTENTIO ducit ad Deum; humanæ voluntatis ad divinam CONFORMATIO (liceat dicere) introducit in cor Dei. Et vide, mi Lector, quam brevis ad beatam Æternitatem, & quam expedita te ducat via? His unis verbulis tota describitur: Velle quod vult Deus. Hoc totum iter est, è terra in cælum. Lubricè hinc eo ascendere? hac via pervenitur. Aliis viis ire poteris, nunquam pervenire. Et quæsitis, ne nimis hæc videantur a me prolixius dicta. Hoc fundamentum iacitur ad omnem virtutem: hic aditus obstruitur omnibus vitiis. Examina quæ legis, & caput sapientiæ in ipsis habebis. Hoc iam unum amicè admonuerim, mi Lector, cum otium est, non multa habet legere, id solum à te impetret velim; Libri primi caput primum, & libri quinti seu ultimi caput ultimum inspice, deinde capitum vel unum solummodo partem aut unam perlege, & morbi tui (penè polliceri ausim) meliùs erit. Omnia quæ cæteris videntur mala, & misera fient tibi, & in bonum abibunt, si didiceris super illa omnia divinæ Voluntati acquiescere, Ita mi Lector, Deum audi, audentius.

LIBER PRIMVS.

DE DIVINÆ VOLVNTATIS COGNITIONE.

CAPVT PRIMVM.

Hypotyposis omnium quinque librorum: duplex etiam fundamentum ponitur, & unica omnium pœnas à Dei Voluntate provenire ostenditur.

REx Macedo Alexander, cum Dario bellū gereret, æstu & motu itineris feruore percalefactus, Cydno amni corpus suum immersit, sed rigore membris subito corpori arrepto, exspiranti similis in tabernaculum delatus est. Hac amicis pariter & medicis admissa, mollius illi forè Rex aiebat, mori strenuè quam tardè convalescere: peteret si quid opis aut artis esset, sciens se non tam mortis quam belli remedium quærere. Itaque medici acerrimo consilio salutis remedia conquirebant, qui cum ad unam potiorem sententiam discessissent, Philippus medicus Regi patrio fidem admodum comes & custos salutis datus, non præceps sed strenuum remedium afferre, potionemque illam suis manibus temperatam, & ea vim morbi levaturam esse promisit. Inter hæc à Parmenione fidissimo purpuratorum, literæ superveniunt quibus Rex monebatur ne salutem suam Philippo committeret, mille talentis à Dario esse corruptum. Ingentem animo sollicitudinem literæ incusserant regi, & quicquid in utramque partem aut metus aut spes subiecerat, secreta æstimatione perpendebat. Bibere perseveraret, vitæ periculum terrebat. Damnaret fidem medici, amicorum fidelitas dissuadebat. Diu animo in diversa versato, nulli quod scriptum esset, enunciavit, epistolamque sigillo annuli sui impressam, pulvino, cui incumbebat, subjecit. Inter has cogitationes biduo absumpto, illuxit à medico destinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat intravit. Quo viso, Alexander, levato corpore in cubitum, epistolam à Parmenione missam sinistra manu tenens, accepit dextra poculum, & hausit intrepidus: tum epistolam Philippum legere iubet, nec à vultu legentis movit oculos, ratus aliquas conscientiæ notas in ipso ore posse deprehendere. Ille epistola perlecta, plus indignationis quam pavoris ostendit; proiectisque amiculo & literis ante lectum: Rex, inquit, semper quidem meus ex te spiritus pependit, sed nunc vero arbitror sacro & venerabili ore trahitur. Crimen quod mihi obiectum est, tua salus diluet. Leva paulisper animum, quem sollicitudine intempestiva amici sunt fideles, sed molestè seduli turbant. Non securum modo hæc verba sed

enim letam Regem ac plenum bonæ spei fecit. Itaque si sibi permissum esset Philippo [illegible], quo maximè modo [illegible] vellet [illegible] tantum, [illegible] ac optatiss quidem. Hac epistola accepta, [illegible] quod [illegible] Has [illegible], dextram obtulit Philippo. Vt vero medicamentum se diffudit in venis, & [illegible] toto corpore [illegible] percipi [illegible], primum animus vigorem suum, deinde corpus quoque expectatione maturius recuperauit: quippe Rex post tertium diem, iam conspectum militum se dedit a.

Hinc mihi, Lector, quinque obseruabis [illegible].

Primum: Rex Alexander a... omnia noscit volebat quo pharmaci genere sanari posset. Deinde Philippi medici in se fidem non indiligenter expendit, & quem in animum erga se gereret, è vultu didicit.

Alterum: Vbi Alexander perspexit Philippum medicum tam [illegible] fide pro salute sua sollicitum esse, omni suspicione posita medicamentum Philippo manibus temperatum, sine vlla cunctatione intrepidus hausit.

Tertium: Tantam confidentiam erga Philippum medicum indicat, dignissimam mercedem, integram valetudinem intra triduum recepit. Ideo Philippum seruatorem suum vna [illegible] ad [illegible] militum, vbi pro se quisque dextram medici amplexans, gratias habebat velut præsenti Deo.

Quartum: Quo tamen Rex [illegible], ingens se impedimentum obiecit, nec [illegible] damnaat [illegible] Parmenionis. [illegible] suspicionem enim pluribus indiciis ingerebant, & amicorum solicita quidem, sed nimia sollicitudo plurimum turbabat.

Quintum: Hoc vnicè Regem Alexandrum [illegible], quod sui medici cum solertiam ac [illegible] providentiam, tum sanctam & incorruptam in se fidem agnoscere non recusarit, & inde maximam conceperit fiduciam valetudinis recuperandæ, quam etiam recuperauit felicissimè.

EN, mi Lector, totius scriptionis & quinque librorum qui sequuntur, Hypotyposin ac summam. Nimirum hoc ordine progrediemur, quo Macedonem regem consanatum diximus. Itaque humanam voluntatem in diuina conformandam esse, hac via & connexione trademus.

Primò enim, [illegible], quæ sit Voluntas diuina & [illegible]. Omnium [illegible] & [illegible] est. Te mihi prius [illegible], quam me tibi credam amicum. Alexander [illegible], quid Philippus medicus velit ac [illegible], quam ipse medicamentum sumat. Primum ergo est, diuinam voluntatem nosse.

Proximum ab hoc, cum diuina Voluntate suam conformare. Cum enim illam [illegible] aut [illegible] velo, & amplecti, & sequi eam volo. Non [illegible] est Alexander, qui idem quod medicus velle, [illegible] in se [illegible] (quod Philippus dicebat) spiritum sui medici.

Tertium est, proponere, quanta felicitatis sit, diuinam Voluntatem non solum habere notam, sed suam illi agglutinatam. Non odit Alexander pharmacum, quia vitam & valetudinem amabat. Certè omnem amaror pharmaci, spe valetudinis dulcescit. Amara multa sibi [illegible] aliquid habere videtur Voluntas diuina, sed illud spe æternæ boni superatum est.

Quartum erit, impedimenta omnia, quæ hanc humanæ voluntatis cum diuina conformationem turbant, amouere, voluntatem propriam iugulare, et amplecti [illegible]. Rex Alexander amicissimis etiam non credidit, ne fidem negare cogeretur ei qui [illegible] et [illegible].

Quinto denique loco, adiumenta illa explicabimus, quæ ad diuinæ humanæque voluntatis concordiam plurimum valent: Fidem, diuinæ Prouidentiæ cognitio, & inde conceptam Deo fiduciam. Vix sibi Alexander, nisi medici doctam sinceramque prouidentiam agnosceret, eique fidere voluisset.

Hæc sunt, & in hunc ordinem digesta, quæ his quinque libris [illegible] exponenda, vt humanæ voluntatis cum diuina [illegible] & certior sit, & firmior. Nunc ad rem.

a Curtius lib. 3. c. 10. Arrianus l. 2. Iustinus l. 11. Valerius l. 3. c. 8. Seneca l. 2. de Ira c. 23. b Metelli, ait Seneca.

§ I.

OMnis doctrina, quam Christus tot disertissimis concionibus tradidit, caput hoc fuit, diuinæ Voluntati semper integrè prorsusque in rebus omnibus ac singulis conformare.

nare. Hoc Servator quo verbis qua factis amplissimè docuit, & nobis semetipsum exemplum dedit ad imitandum. a Ad hanc Divinæ doctrinam explicandam propius, duplex cum Theologis ponenda fundamenta.

Primum: Omnem omnino perfectionem nostram [illegible], in hac humanæ cum divina Voluntatis Conformatione & concordia consistere, ita ut quo illa fuerit sincerior, hoc illa futura sit [illegible]. Omnē Christiani hominis perfectionem in Charitate sitam esse certum est; quam Voluntatis divinæ [illegible] amplissima sunt: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. Hoc est maximum & primum mandatum. b Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc: maior autem horum est charitas. Super omnia autem hæc charitatem habete: quod est vinculum perfectionis. c Finis autem præcepti est charitas. d Charitatis autem actus longè nobilissimus, & assiduè inserviendus, est hæc ipsa cum Dei voluntate conformitas in omnibus. Eadem velle, & eadem nolle, firma est amicitia: vox est beati Hieronymi & omnium sapientum.

Alterum fundamentum: Nihil prorsus in Orbe fieri (peccato solum seclusō) sine Dei Voluntate. Fortunæ seu fatalem seu fatalitatis [illegible] nullum est. Hæc idololatrarum figmenta sunt, qui humanæ vitæ vicissitudines à falsis quas deas dixerunt fingebant. Augustinus itidem: *Quomodo ergo*, inquit, *dea Fortuna aliquando bona est, aliquando mala? an forte quando mala est, dea non est, sed in malignum dæmonem convertitur?* e Christiana sapientia fortunam omnem exsibilat: *Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt.* Sed hæc ipsum in divinam paginam transferamus, paulo apertius declaraturum.

a 2. *Thess.* 3. v. 9.
b *Matth.* c. 22. v. 37.
c 1. *Corinth.* 13. [illegible] 14. d 1. *Timoth.* c. 1. v. 5.
e *Aug. l. 4. de Civit.* c. 18.

§. II.

Omnia mundi mala (peccatum excipimus) à Deo esse, hoc rationis forma Theologi. In omni peccato duo sunt: *Culpa & pœna.* Deus est auctor pœnæ quæ in peccato est, sed non culpæ. Ideo subdimus culpam, nullum est malum pœnæ, quod non fiat à Deo, a utpote cum placeat [illegible] mala pœnalia, [illegible] & tota natura [illegible] à divina Voluntate. Naturæ mala voco [illegible], famem, sitim, morbos, dolores, [illegible] quæ [illegible] nihil habent cum peccato commune. Itaque Deus ipse, (&, ut in scholis loquuntur) [illegible] positivè omnia potest [illegible] ab insufficientia causas, solum peccatum, seu culpam permittit. Ideò hæc Dei Voluntas Permissiva, illa Ordinaria vocatur. Ita igitur omne quod nos malum vocamus, à Dei Voluntate est: Ita Theologi. b Hoc fundamentum [illegible] accendum, maximi enim refert, probè illud capere, idque semper perspectissimum habere: parvorum & maiorum [illegible] causam primam esse Voluntatem divinam, culpa tamen, ut monuimus, semper seclusā. Iacto hoc fundamento sic concludimus.

Quandoquidem Dei nutu [illegible] fit, quidquid fit in Orbe, par est ut omnia de manu Dei accipiamus, sanctissimæ illius Voluntati nostram per omnia, & in omnibus ita conformantes, ut nihil [illegible] casui, nihil fortunæ [illegible] adscribamus [illegible], more Christianis minimè tolerando. Neque fortunæ tantum aut casui est assignandum, sed nec ingenio aut industriæ humanæ, velut primariæ causæ. Vana sunt, & stulta hæc querela: Hoc [illegible] mihi evenit, quia hic vel ille me odit, [illegible] fecundius [illegible]; aliter certè evenisset [illegible], si mihi benevolus extitisset; ingenium hoc si habuissem, opera mea profuisset. Vana & stulta est hæc philosophia. Vera sapiens, & sancta est illa: Dominus fecit hæc omnia. Nam, quod iam monuimus, Bona & mala à Deo sunt.

a *Intentione saltem secundaria.*
b *Præcipuè Alexander Pesantius Rom. in part. 1. D. Tho. q. 19 ar. 9. disp. 1. concl. 1. Gabriel Vasquez tom. 1. in 1. 3. disp. 103. c. 9. [illegible] mihi pag. 6[illegible]. col. 2. P. Adamus Tanner qui [illegible] Præceptorem observandum, his aliquid velle similiter. Malū solius pœnæ, inquit, seu naturæ, vult Deus non per se, sed per accidens, quatenus ad bonum aliquod ordinatur. To. 1. Theolog. in Disp. 5. q. 5. dub. 1. assertione.*

§ III.

Hic plurimi sese ipsos falsa ignorantia miserabiliter. Hoc enim sibi persuadent, ea tantum mala quæ à causis naturalibus proveniunt, [illegible] sunt, Inundationes, terræ motus, agrorum sterilitas, terræ fames, annonæ charitas, [illegible] morbos [illegible] da, mortes immitti à Deo, cum plerumque hic nullum [illegible] peccatum: at vero mala illa, quæ à vitio & malitia humana trahunt originem, cujusmodi sunt calumniæ, fraudes, furta, vexationes, insidiæ, injuriæ capitur oppressiones, bella, cædes non esse à Deo, nec ab ejus providentia proficisci, sed ab hominum nequitia, & perversa voluntate illorum, qui hæc [illegible] moliantur. Hinc illæ voces sapientiorum etiam passim in ore: Hæc annonæ charitas non est à Deo, ab avarissimis hominibus est, à Deo non est. Infanæ ac impiæ voces, homine Christiano penitus indignæ, & sub Orcum relegandæ.

Sed ut res sit illustrior, exemplo demonstremus id quod dicimus. Est qui alterum hominem [illegible] cupiat: et hoc nefarium consilium in opus prodeat, in ædes [illegible] clam subrepit, ignem subjicit atque ex ædibus se proripit: donec tam inflammata [illegible], velut incendium cum aliis [illegible], sed longe à vero est illa sententia. Nam si occasio fateat, non flammam compescit, sed prædam sibi facit, & in [illegible] ipsa subeundi incendio. Omnes hæ cogitationes in se spectatæ, absque voluntate perversitate, omnes hæ actiones in genere entis (vt scholæ loquuntur) considerantur, auctorem habent Deum, Deus hæc facit, vel quæ alia facit in rebus creatis rationis expertibus. Sicut enim illæ non moveri se possunt, nec operari sine Deo, ita nec incendiarius ille aut domum ingredi, aut eadem egredi, aut ignem spargere sine Deo potest. Neque vero mali [illegible] ex se hi actus, nam & cum virtute fieri possent, at cum id voluntas, pessimum est consilium, quod improbus ille secutus est. Hujus auctor & causa Deus non est, quamvis consilium hoc intri permiserit. Potuisset enim hoc impedire si voluisset, quod [illegible] ergo Deus justo suo judicio [illegible] illud consilium non impedit, permisit. [illegible] causas justas dabimus.

§. IV.

Eadem prorsus ratio est in aliis quoque peccatis, quod etiam sub hac imagine magis elucescat. Est qui claudicet ex accepto vulnere: gressus hic quidem mollitur, sed ægritudo [illegible] decore atque sanos incedit. Causa motus in pede est vis impellens naturalis, claudicationis autem causa est vulnus, non motrix virtus. Simili plane modo, actionis illius, quam quis peccando exercet, causa est Deus; ejusdem autem & peccati in hoc actu causa est liberum arbitrium. Actioni [illegible] subministrat Deus non aberrationi, non illi à lege & recta ratione discessioni.

Quamvis igitur Deus peccati auctor non sit, nec esse possit: Mundi [illegible] & respiciunt ad iniquitatem non potest. Diligit enim justitiam & odit iniquitatem. Nihilominus explicatissimæ veritatis est, omne malum pœnæ, à causis secundis seu rationalibus seu rationis expertibus profectum, quocunque id modo ac ratione accidat, totum pendere à manu Dei, ejusque sanctissima dispositione ac providentia: Deus est, [illegible] est Deus qui [illegible] per [illegible]: est Deus qui [illegible] mortis; Deus est qui vivos & impios [illegible] dedit. Ipse Deus de se per Isaiam hoc fatetur: Ego Dominus, inquit, & non est alter, formans lucem & creans tenebras, faciens pacem & creans malum: ego Dominus faciens hæc omnia. Quam [illegible] hoc ipsum confirmans vates Hebræus Amos: Si erit, inquit, malum in civitate, quod Dominus non fecerit? Perinde si dixisset, nullum malum est quod non faciat Dominus, malum culpæ permittendo, pœnæ malum efficiendo & ordinando.

Ita Deus [illegible] & eadem Davidi regi, per incestum Absalonis filii peccatum punituros: Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, & tollam uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo &c. Tu enim fecisti abscondite: Ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, & in

conspectu fulsit. a Praeclarissime dixit Augustinus: b Sic Deus per malos erudit bonos. [illegible] Regibus impiis & malis Principibus velut instrumentis vtitur tam ad exercendam probatorum patientiam, quam ad flagellandam improborum perversitatem. Exempla haec [illegible] omni modo abunde, vbi Deus per impiorum aliorum cupiditatem bonam suam voluntatem exercet, per aliorum afflictionem exhibet iustitia sua vsus. Et velut puer virgas arripit & aliam caedit, sed paullo post suo se combustam cernit, virga in ignem coniecta [illegible] Deus per Isaiam monuit. g Vae Assur, inquit, virga furoris mei & baculus ipse est, in manu eorum indignatio mea. Ad gentem fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei mandabo illi vt auferat spolia, & diripiat praedam, & ponat illum in conculcationem, quasi lutum platearum. Ipse autem non sic arbitrabitur, & cor eius non ita existimabit: sed ad conterendum erit cor eius, & ad internecionem gentium non paucarum. Quam clare Deus innocentem malorum assistentiam se fassus. In manu eorum, inquit, indignatio mea: Virga furoris mei est iste Assyrius, ad puniendos Iudaeorum flagitia. Ego illum mitto, vt auferat spolia, deiiciatque nimium insolentia & iniustos illorum animos, qui praefecti sunt fide, idola gentium [illegible] sunt. Ipse autem iste Assyrius omnia alia cogitat, non sic arbitrabitur nec ad castigandos venire, sed ad mactandos, & omni modo perdendos: Nihilominus Voluntati meae famulatur. At vbi ego gentem meam per Assyrios castigaro, tunc hanc Virgam, eu Assyrium, quos velut instrumentum furoris mei exercui, in ignem. Idem prorsus in aliis vltionibus diuinis est observare.

Titus imperator Romanus cum Hierosolymitanam vrbem arctissima obsidione cinxisset, [illegible] & ipse [illegible] oculis [illegible] vallis [illegible] cuniculis [illegible] Deum vlciscentem [illegible] illud factum esse. h

a Abac. c. 1. v. 12.
b Psal. 4. v. 5.
c Isa. 43. v. 7.
d [illegible]
e 2. Reg. c. 11. v. 18.
f Aug. in ps. 73. v. 4.
g Isa. 10. v. 5. vsque ad 8.
h Ioseph. l. 6. de bello Iud. c. 24 post med.

§. V.

Obiicias: Si res ita se habent, vt omnium rerum origo sit Voluntas Dei, quid ergo reluctamur, quid morbis pharmaca opponimus, quid hosti armatos cuneos obiicimus, cur portas non illico pandimus, & tecta [illegible] recipimus nostrum [illegible], vt non sanctissimum [illegible] Regem [illegible], & illius manibus mala nostra omnia [illegible] Salus Regalis Dei. Decretum est, mi homo, non plus sapere quam oportet, sed sapere ad sobrietatem. a Bellum, & omnes clades à Deo sunt, res iam liquida. At bene mala est ista consequutio, ergo bello non resistendum, ergo morbo nô occurrendum. Nam aliud est voluntas Signi (cum Theologis loquor) aliud voluntas Beneplaciti. Atque de illa voluntate Signi per leges nobis explicata, vt plurimum satis constat. At vero de hac Beneplaciti non item. Neque continuo scire licet, quousque se illa extendat. De qua infra vberius. Nunc exemplo sit Morbus. Hic à quacumque causa ortus, diuinae voluntatis est, neque hac in re quidquam ambigendum. Cum autem aegrotus nesciat, quamdiu se velit Deus in morbo cubare, licite [illegible] & recuperandae sanitati, quidquid est legitimorum remediorum adhibere. Vbi vero [illegible] omnia, & nihil profecerit, nec [illegible] habeat, diuinae Voluntatis esse, se grauiter ac diuturne [illegible] Sic ergo [illegible] Vult te Deus, mi aeger, aegrotare, at quia nescis an etiam velit te [illegible] semel, ea de causa licite [illegible] Si autem vult morbum perpetuari, [illegible] efficaciam [illegible] Idem de [illegible] Saepe volebat Deus Israelis gentem impugnari, ac torpescere; quamdiu autem non constabat, velle Deum illam etiam expugnari, tamdiu erat resistendum bellis: secus, si monuisset Deus, vt per Hieremiam vatem monuit, dedissent sese in seruos regi Nabuchodonosori. Cum tamen si [illegible]

Quam-

quantiscumque laboribus restingui non posse, argumento id est, Deum voluisse non solum incendi domum, sed & comburi, siue aut ciceris vel experimentis, vel pastoribus immunis. Idem in aliis omnibus obseruandum. b

Deinde, quemadmodum fit nonnunquam ut unus aliquis pater det filio ligneum gladium, dicatque: Age puer, defende te contra me; videamus quid apud sanctam profeceris athleticam. Hic non filius patri, sed pugnator aduersario collisus proelia cum quis incendium, cum hostem, cum morbum capit extinctum non diuinae voluntati pugnam opponit, sed culpae obsistit quam odit Deus. Nam domus incensa est, vel incuria, vel inuidia, hanc culpae tenui, nemini non permissum: Sic qui morbum conatur depellere, non Voluntati diuinae, sed humanae noxae se gerit aduersarium, vix enim vllus est morbus, cui non occasionem praebuerit aliqua victus intemperantia; quisquis ergo in morbum pugnat, non Deo, sed intemperantiae, aut certè illius effectui repugnat: Sic qui armis resistit hosti, non diuinae Voluntati aduersatur, sed illi qui bellum intulit iniustum. In his talibus se subiicit defendere, minimè vetitum, nisi aliunde constet displicituram Deo defensionem.

a Rom. c. 12. v. 2.
b De his infra explicatius agemus.

§. VI.

SEd quid miri est diuinam Prouidentiam Iustissimisque hominibus improbos velut instrumentis uti, quando & ipsi daemones hoc munus obeunt. Itaque mira dispensatione pietatis, inquit Gregorius, ut unde malignus hostis cor tentat vt interimat, inde misericors conditor hoc erudiat vt viuat. a In sacris Regum haec memorantur de Saule: Post diem autem alteram inuasit Spiritus Dei malus Saul. Et quomodo malus is fuit, spiritus, si Dei? quomodo vero Dei esse potuit, si malus fuit. Hoc ipsum eadem Regum historia sic explicat: Exagitabat eum, inquit, spiritus nequam à Domino. Malus erat spiritus per desiderium peruersae suae voluntatis: at Domini Spiritus erat, quia missus à Domino ad torquendum Saulem. Hipponensis praesul Augustinus, hoc loco plenissimam allucet, cuius illius verba ex integro admitti, haec sunt:

Quid est recto corde? non resistentes Deo. Intendat charitas vestra, & intelligite rectum cor, breuiter dico, sed tamen maximè commendandum. Inter rectum cor & prauum cor hoc interest. Quisquis homo quicquid patitur praeter voluntatem, afflictiones, moerores, labores, humiliationes non tribuit nisi voluntati Dei iustae (è rem hoc notetur) non illi dans insipientiam, quod quasi nesciat quid agat, quia talem flagellat, & talibus parcit: ipse est rectus corde. Peruersi autem corde sunt, & praui, & distorti qui omnia quae patiuntur mala iniquè se pati dicunt, dantes illi iniquitatem, per cuius voluntatem patiuntur: aut quia non audent dare iniquitatem, auferunt ei gubernationem. Quia ipse (inquit talis) non potuit facere iniquum; iniquum autem est vt ego patiar, & ille non patiatur: concedo enim vt sim peccator, certè sunt peiores qui laetantur, & ego tribulor: quia ergo hoc iniquum est, vt etiam peiores me laetentur, & ego tribuler, qui aut iustus, aut minus peccator quàm illi sum: & certum est apud me, hoc esse iniustum, & certum est apud me, quia Deus non facit iniustum. Deus non gubernat res humanas, nec cura est illi de nobis. Ergo praui corde (inquit Augustinus id est, distorti corde) tres habent sententias: Aut non est Deus, dixit enim stultus in corde suo, non est Deus: Aut iniustus Deus est cui haec placent, & qui haec facit: Aut non gubernat Deus res humanas, nec cura est illi de omnibus. In istis tribus sententiis magna impietas & peccatis interclusos hic est ergo rectum cor, fratres. Quicquid aliquid acciderit, dicat: Dominus dedit, Dominus abstulit. Hoc rectum cor: Sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Et non dixit, Dominus dedit, diabolus abstulit. Intendat ergo charitas vestra ne forte dicatis: hoc mihi diabolus fecit (hoc verbo damnum nobis ille intulit.) Prorsus ad Deum tuum refer flagellatum tuum, quia nec diabolus tibi aliquid facit, nisi ille permittat qui desuper habet potestatem, aut ad poenam, aut ad disciplinam: ad poenam impiis, ad disciplinam filiis. Flagellat autem omnem filium quem recipit. Ne te sine flagello sperare futurum, nisi forte cogites exhaeredari. Flagellat omnem filium quem recipit. Itane omnem? Vbi te volebas abscondere. Omnem;

[illegible] Quid [illegible] sine permissione [illegible] Augustini [illegible] Deo [illegible] permittat Deus, quo modo, qua de caussa, permittat.

a [illegible]

b [illegible]

[illegible] Voluntas [illegible] permittendi [illegible] Deus [illegible] Permissione [illegible]

CAPVT II.

Quid, quomodo, quare hic illudat permittat Deus voluntas.

MIrantur hic vulgus hominum [illegible] esse quam humana, quae nihil agendo [illegible] & agere volentes, non impedit [illegible] Deus [illegible] Permissione divina considerandum.

Primum est, Voluntas Permittendi: Alterum, caussa Permissionis: Tertium [illegible] mala [illegible] Deus [illegible] Augustinus [illegible] Deus [illegible] Voluntas [illegible]

§. I.

NVnquam certe Bonitas illa [illegible] permitteret [illegible] Permisit Deus [illegible] Permisit Deus [illegible] Deus [illegible] Misericordia [illegible] Providentia, [illegible] Sapientia & Iustitia [illegible]

Et quam admirandam se praebet divina Providentia in quorundam hic permissionibus! Quid enim magis [illegible]

 [illegible]

[illegible] ... Talis in suis permissionibus est Deus. ... [illegible] ... Deo dirigente fraudes in decepti commodum ... [illegible] ... Quod si Deus peccata non permitteret, & permissa non ordinaret ... [illegible] ... Quare ... [illegible]

a [illegible]

b [illegible]

§. II.

Tertium est, Voluntas Dei cooperatrix in omni eo quod permittit. ... [illegible] ... Nihil ... [illegible]

Cum ergo Deus ea omnia quæ permittit ... [illegible] ... quid est quod Deus ... [illegible] ... quod Prouidentiæ & voluntati Dei permissiuæ totius ... [illegible]

Certè sanctissimi quique viri, ... [illegible] ... Tam enim bonus est Deus, ... [illegible] ... Malius, inquit, esse iudicauit Deus de malis bene facere, quam mala nulla permittere. Neque enim Deus, cum summè bonus sit, vllo modo sineret mali esse aliquid in operibus suis, nisi vsque adeò esset omnipotens & bonus, vt bene faceret etiam de malo a. ... [illegible] ... Hoc cogitandum, ... [illegible] ... fiat)

[illegible]) duplicem personam sustinere. Verum quia [illegible] pessime [illegible], & non simplex in nos malum [illegible] Alterum [illegible] quod [illegible], [illegible], & diuinæ iustitiæ nos affligentis [illegible] instrumentum. Si [illegible] tantummodo personam [illegible] agerent, nihil [illegible], sed quia etiam alteram illam, quamuis [illegible] agunt, Deo [illegible] [illegible] [illegible]. Sic Dei [illegible] Nabuchodonosor, sic Attila, sic Totila, sic Tamerlanes, flagella Dei, sic Vespasiani [illegible] [illegible] [illegible] & propagandi imperij causa Iudæam perdere [illegible]: sed [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] diuinæ [illegible]. [illegible] [illegible] habet [illegible], nisi [illegible] [illegible] [illegible]. Sed ut [illegible] hanc ipsam [illegible] [illegible], [illegible] pauca [illegible].

a *August.* [illegible]

b *Tertull.* [illegible]

c *Lyps.* [illegible] *Constant.* [illegible]

§ III.

EXite, mi Christiane, quæso, ex te [illegible] [illegible] [illegible] Dei [illegible], in hominem illum, qui te [illegible], quid accusas, an voluntatem tantum lædendi, an [illegible] potestatem, [illegible]? Vtramque, dices. Sed ego te docebo [illegible] accusare. Non voluntatem nocendi, hæc enim sine potestate, vana est, nec tibi quidquam nocet: non nocendi potestatem, quæ à Deo est, quæ iusta & [illegible]. Nosti, omnis potestas à Deo est. a Quid ergo [illegible] [illegible], [illegible] in te posse, quod Deus illi permisit? [illegible] [illegible], dices. Quæ [illegible] [illegible]? Peccata tua [illegible] Deus, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & tibi [illegible]? [illegible] [illegible] homini, & voluntati eius [illegible] indignas. Ad hominem tu semper respicis, ego vero ad Deum [illegible]. Voluntas [illegible], [illegible] impedire, quod potest, quid [illegible]? Tu non adeo dolere, quod voluerit [illegible], sed quod nocuerit, aut nocere potuerit. At quæso te, quid & [illegible] potuit, unde potuit, [illegible] potuit? nonne potestas [illegible] diuinâ? si diuinâ, numquid iustâ, [illegible], sanctâ?

Ergo, vel tace, vel querelas tuas ad diuinam hanc potestatem [illegible], & hoc animo [illegible]: Nunquam [illegible] Deum, ut alterum mala [illegible], quid [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ipse [illegible]. Et quid est quod [illegible], si [illegible] [illegible] facti [illegible] [illegible] Augustinus: Nolo [illegible] [illegible], [illegible] facit [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] habet [illegible] potestatem. [illegible] mali, [illegible] [illegible], & [illegible] nihil facit, & quicquid fecerit iustum est. Putamus [illegible] esse [illegible] quod, & ex hoc quia scimus Deum, [illegible] iustum esse. Ergo, inquis, si quis hominem occidat innocentem, iuste [illegible] [illegible] [illegible]? Quare hoc permittit Deus? Disputare [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quare hoc permisit Deus? [illegible] Dei tibi dicere, ô homo, non possum: [illegible] tamen dico quia & [illegible] homo qui occidit innocentem & non [illegible] [illegible] permitteret Deus. Et quamuis ille [illegible] fecerit, non tamen hoc [illegible] permisit Deus. b

Idem, de Christi [illegible]: Itaque fratres, [illegible] inquit, Iudas [illegible] [illegible] Christi, & persecutores Christi, maligni omnes, impij omnes, iniqui omnes damnandi omnes: & tamen Pater proprio filio suo non pepercit: sed pro nobis omnibus tradidit illum. Dispone, si potes, distingue si potes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Vide quid [illegible], quid [illegible]. Ille voluit, ille permisit. Ille [illegible] voluit, ille iuste permisit. Voluntas iniusta damnetur, permissio iusta glorificetur. Non ergo tantum, permittit Deus, & iudicio permittit: permittit & [illegible], numero, pondere permittit. Apud illum nocendi [illegible] tu tantum ad [illegible] [illegible]. d

Hæc consequendæ tranquillitati [illegible] est, non hominem [illegible] [illegible], sed Deum [illegible] [illegible] [illegible]. Hæc [illegible] [illegible], non [illegible], quæ [illegible] [illegible], sed quia [illegible] non [illegible], [illegible]. Hanc [illegible] [illegible] [illegible] interpretabantur: nam [illegible] [illegible], aiebant, qui nos bonos [illegible]; at qui [illegible] [illegible], [illegible] nos decipiunt. [illegible] [illegible] Deum semper intentis, à diuinis nutibus in omni re

pe[illegible], à Deo omnia expectabunt.

In hac vero capite nullius hominis peccatum plus animi tribuit, quod malum sit [illegible] Deus, nam bene [illegible] fuisse, [illegible] occasionem quidem concessit, sed ea divinae bonitatis [illegible] hominem [illegible] nec ideo tamen [illegible] quod perpetrabat ille patientes [illegible], aut Principes [illegible] exemplo [illegible] Aliena virtus, & [illegible] culpam non diluere, neque [illegible] bonitatem ullam acquirit, quod boni occasionem praebuit. Sed ut haec omnia melius capiamus, quam occulta sint Dei iudicia nunc expendendum.

a Rom. c. 13. v. 1.
c 1. Petr. c. 3. v. 15.
d Aug. [illegible]
Aug. ibid.

CAPVT III.

Quam occulta per arcanissima iudicia Dei requirenda sit Voluntas divina.

ILlud Hebraei vatis hic assidue ingeminandum: Iudicia tua Domine, abyssus multa: a multa, multa nimis. Iam olim hanc abyssum velut digito monstrarunt duo Regii ministri, Pincerna, & Pistor Pharaonis Aegypti Monarchae. Vterque [illegible] regis [illegible], gratia excidit utrique, in carcerem & vincula uterque raptus est, nec levi de causa, cum utrique Rex Pharao iratus, [illegible] quod etiam [illegible] Tertullianus est, uni ex his vitae gratiam potuisse [illegible], [illegible] non [illegible], sed utrumque capite damnari. Et tamen hunc infamem supplicio addixit, illum officio pristino restituit. Ille [illegible] & [illegible] , [illegible] ac demum ad regis mensam [illegible]. Talia sunt iudicia Dei, [illegible] iustitia & conspectu [illegible], [illegible] admirationi ex gratia. Iudicia Dei abyssus multa. Quae fortissime [illegible] expectamus, quia [illegible] magnalia eius.

a Psal. 35. v. 7.
b Genes. cap. 40. v. 2. & 3.

§. I.

QVam occulta Dei iudicia circa Nabuchodonosorem, & Pharaonem [illegible], quae [illegible] à Deo [illegible] Augustinus: Nabuchodonosor, inquit, post innumeras impietates flagellatus, poenitentiam meruit [illegible]; [illegible] vero flagellis ipsis durior est factus Pharao, & periit. Ambo homines reges, utrique [illegible] flagellis moniti, quid [illegible] diversi [illegible] disparem? Vnus Dei manum sentiens ingemuit & resipuit, alter Dei Voluntatem [illegible] in peccatis permansit, & interiit. Ita [illegible], ab eadem manu [illegible] aegrotos [illegible] morbo oppressos dissimillime affecit, & hunc quidem ad [illegible], illum ad [illegible] deducit. Ita duo latrones cum Christo in cruce sublati, & in pari culpa, aequali supplicio, similiter mortui, dissimillimam post mortem fortunam habituri. Iudicia Dei abyssus multa.

Optimus ille rex Asa, qui fecit quod bonum & placitum erat in conspectu Dei sui, & subvertit altaria peregrini cultus, qui omnem abolevit idololatriam, [illegible] regnum [illegible], [illegible]. Et tamen ille regum optimus [illegible] in fine [illegible] se gessit, [illegible] habere potum, tandem Regi Syriae plus quam Deo confisus. Propterea Hanani [illegible] factus [illegible], [illegible] quidem [illegible] Abyssus [illegible], [illegible] Deus [illegible] Contra Manasses impiissimus, qui [illegible], [illegible] coronatur. Abyssus multa, mi Deus, iudicia tua. abyssus abyssum provocat!

a Dan. c. 4. v.
b Aug. l. de praedest. & grat. c. 14.
c 2. Paral. c. 15. & 16.

§. II.

SAul & David quam admirandi? Vterque initio laude dignus, vterque in gratia dilecta

cum, & cæterorum [illegible] ab [illegible] iudicia Dei abyssus multa. Quis non videat quæ [illegible] Angelus Rochum cum familia [illegible], Sodomitis incendijs [illegible]: Sic [illegible] alij inter [illegible] iudicium [illegible] sunt.

Anno millesimo quingentesimo supra vicesimum septimum, in Sicilia, in monte Regali, *b* obstinatæ libidini homo à vili-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] consortium [illegible]. [illegible] tamen miser, sed post extremam [illegible] in illis [illegible] confessus est. Alius non dispar ita vixit, & qui plurimis annis cum infami femina habitauit; vbi [illegible] hanc [illegible], [illegible] malo [illegible], & omnem vitam ab annis [illegible] per confessionem relegit. Quid hic aliud possum vociferari, quam hoc ipsum: Iudicia tua Domine, abyssus multa [illegible].

a Rom. cap. 11. V. 34. & seqq.
b Quod in summo imperio acute dictum, & Tiberio [illegible]. Tacit. l. 1. Ann.
c Eusebius hist. l. 2. cap. 24. Niceph. lib. 3. c. 30.
d Rosweid. in vitis PP. l. 1. in vita S. Antonij c. 38.
e Psalm. 91. V. 7. f Psal. 91. V. 6. & 7.
g Esa. 45. V. 1.
h Kunigsberg.

§. III.

ET hoc est quod diuinum Paulum in tantam admirationem rapuit: Gemelli filij Iacob & Esau, cum nondum nati essent, aut aliquid boni egissent aut mali &c. dictum est, Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Quid ergo dicemus? numquid iniquitas apud Deum est? &c. O homo tu quis es qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei qui se finxit, quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti [illegible] [illegible] [illegible] &c. [illegible], figulus facere [illegible] pro libitu [illegible] quamuis inter figulum & lutum non [illegible] sit cognatio, qualis inter Deum & hominem, [illegible] [illegible]. Quis igitur Deo dicere possit: cur ita facis? *b*

Narrat Dorotheus, *c* nauigium appulisse ad vrbem [illegible] [illegible], [illegible] in ea ciuitate virgo [illegible] moribus, [illegible] salutis [illegible]. Hæc [illegible] occasionem [illegible], [illegible] [illegible], quam suo merito ad [illegible] sanctitatem [illegible] formaret. Et commodè [illegible] passus duas habuit, e quibus alteram Virgo [illegible] pretio [illegible]. Vix hoc abijt, cum altera femina profligati pudoris, [illegible] [illegible], hæc alteram [illegible], cum pretio [illegible] [illegible], [illegible]. Heu [illegible], tam [illegible] [illegible] [illegible], quam [illegible]? Quis hic [illegible] [illegible] abyssum [illegible]? Vtraque ab [illegible], vtraque [illegible], vtraque [illegible] [illegible], vtraque velut testa recens, odorem [illegible] quem [illegible] imbibisset. Et tamen illa [illegible], non difficulter [illegible] à [illegible] Angelorum digna consortio: Hæc autem in illa [illegible] ad [illegible] [illegible] & [illegible] instituta, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] diabolo, alia certè futura, si aliam habuisset magistram. Sed iudicia tua, ô Domine, abyssus multa.

Non multum absimile quod in cognato sanguine Gregorius Magnus expertus est. Tres habuit amitas vir ille sanctissimus, Æmilianam, Tarsillam, Gordianam, omnes se Christo & virginum sacrarum collegio devouerant; [illegible] illæ in virginitatis sponsionem [illegible] [illegible], sic vitam [illegible] optimo [illegible]. Tertia illa Gordiana nullis [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], tandem [illegible], cenobio excessit, [illegible], [illegible]. [illegible] Iudicia tua Domine, abyssus multa; [illegible] [illegible]: Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram, quis poterit scrutari vias eius? *e* Castissimas [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible], [illegible] sunt apud te: *f* Tuis, ô mi Deus, iudicijs, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] gratiam, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et quid mirum hominem in [illegible] non [illegible], & qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] posuit, ita de se [illegible], Seraphim, [illegible] [illegible] hoc [illegible]. Nam cum [illegible] de [illegible] [illegible] Seraphim [illegible] [illegible] [illegible] pedesque velabant, [illegible] eo [illegible] se

pedib.

[illegible]

§. IV.

[illegible]

[illegible] Voluntatem Dei [illegible] Salutem [illegible] Voluntas Dei [illegible] placido animo acquiescens.

a [illegible] b Eccli. [illegible]
c [illegible]
d [illegible]

CAPVT IV.

Quomodo Dei Voluntas, in rebus omnibus agnosci possit.

D[illegible]

[illegible] Voluntas [illegible] Deus [illegible]

Sancti [illegible] Domine quid me vis facere? [illegible] Domine quid me vis facere? [illegible] divina Voluntas facilè possit explorari.

Prima Regula.

Divina Voluntatis cognoscenda.

QVidquid abducit à Deo, contra Dei voluntatem est: quicquid ad Deum [illegible] ad divinam Voluntatem est. [illegible] Voluntatis Dei [illegible] divinæ Voluntatis est.

II. Regula.

VOluntas Dei per legem Dei & Ecclesiæ [illegible] Voluntatis [illegible] Mandata, [illegible] Moysen & Prophetas: [illegible] Voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. [illegible]

[illegible]

III. Regula

HÆc à beato Paulo [illegible] In omnibus gratias agite, hæc est enim Voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis. [illegible]

[illegible]

IV. Regula

P[illegible]

[illegible]

 Hierofo-

Hoc [illegible] Deus, [illegible] Voluntas non [illegible]. Hoc [illegible]

Angelum [illegible] Abraham [illegible] Angeli [illegible]

Anno trecentesimo vigesimo quarto, Constantinus Magnus, [illegible] Romae [illegible] Dei [illegible] Aquila [illegible] Deus Voluntati [illegible] Deus [illegible] Voluntati Dei [illegible]

a [illegible] 324.

b [illegible]

c [illegible]

CAPVT V.

[illegible]

CYprianus, [illegible] Cyprianus [illegible] Christianae [illegible] hac sunt.

Voluntas Dei quam Christus docuit & fecit, est.

1. Humilitas in conversatione.
2. Stabilitas in fide.
3. Verecundia in verbis.
4. In factis iustitia.
5. In operibus misericordia.
6. In moribus disciplina.
7. Iniuriam facere non nosse.
8. Factam tolerare posse.
9. Cum fratribus pacem tenere.
10. Deum toto corde diligere.
11. Amare in illo quod pater est.
12. Timere quod Deus est.
13. Christo nihil praeponere, quia nec nobis ille quicquam praeposuit.
14. Charitati eius inseparabiliter adhaerere.
15. Cruci eius fortiter ac fidenter assistere.

Quando de eius nomine & honore certamen est, exhibere in sermone constantiam, qua confitemur, in quaestione fiduciam, qua congredimur, in morte patientiam qua coronamur. Hoc est coheredem Christi velle esse, hoc est praeceptum Dei facere, hoc est voluntatem patris adimplere.

a Cypr. [illegible]

§ I.

§ II.

§ III.

LIBER X

LIBER SECVNDVS.

DE HVMANÆ VOLVNTATIS AD DIVINAM CONFORMATIONE.

CAPVT PRIMVM.

Ingressus ad Conformationem humanæ voluntatis cum diuina.

[illegible]

a Aug. l. 1. Confess. c. 2. [illegible]

b Matth. 5. [illegible] 25.

[illegible]

CAP. II.

Qua Voluntas hominis ad bene cum Dei Voluntate conformationem sit maxime idonea.

VT Assuero regi pararentur virgines, ex omnibus regni prouinciis pulcherrimæ adducebantur in Susan metropolim. Hic annus erat in eo corporis cultu transigendus. Et quantæ lotiones, fricationes, politura, vnctiones adhibebantur! Quantum consumi sese, [illegible], aliorumque pigmentorum arbitramur consumendum fuisse! Tam erat regis oculis placere. Et humana voluntas alioquin natura imperita, velut rusticana mulier ex agro, in summi regis amplexus intrare non veretur? Vt ergo possit hominis voluntas, diuinis oculis tum demum si placitura, si [illegible] minimos etiam nauos conetur abstergere, sed ea sibi ornamenta comparare, quæ diuinam voluntatem [illegible] ad hoc cum ea componi [illegible].

Igitur ordini seruando, & vitandæ confusioni, quatuor distinguemus, vt sic Voluntati humanæ tanquam titulos assignemus, è quibus discas quâ præparatione sit opus ad hanc cum diuina Voluntate conformationem.* Et quemadmodum herus aliquis famulum in suas ædes admissurus multa præscribitur, & Volo, inquit, vt non sit fabulator, non nugigerulus, non lusor, non ineptus, non ebriosus, carpentinis vero sit diligens, sit fidelis, sit obsequens. Hoc ius heri est, quibusmodi leges sanciat famulo. Et cur Deo humanam voluntatem in ancillam admissuro non idem iuris sit? Quapropter sciat voluntas hominis, iam aliis sibi legibus viuendum, præcipue illis.

§. I.

I. VOluntas (a) [illegible] sit. Hoc cum primis exigunt dilectoris è cælo Sponsæ est, sordes & odit & auersatur. Voluntas illi copulanda [illegible] debet omne genus sordium & maculas [illegible] auaritiæ non studeat, luxuriæ non indulgeat, iracundiæ non obediat, sed etiam ab omni propensione & affectu sinistro ad hæc inquinamenta, id omne in se ipsa extinguet, nec tantum nolit ea [illegible] cogitare, sed etiam velle castissima quæque meditari. Sufficere nobis non est de iis quæ [illegible] non aliena sunt. Aliud est munere fidelitatis, sed & maxime [illegible], [illegible]. Hic Voluntas mea sit, & vt hæc sic [illegible] se prastet. Voluntas ad diuinam conformanda sic [illegible] suo [illegible] alienæ felicitati inuideat, nec proximo suo [illegible]. Nam qui Deo [illegible] est, videt quidem alios gratia & opibus ditiores, non tamen inuidet, sed ad Deum versus: O Domine, inquit, via illum extulisti ad opulentiam, ad honores euchis, me contemptum neglectum? Non repugno, mi Deus, nec etiam causam à te postulo. Mihi satis causarum mihi rationum abunde satis est, tua vna atque vnica Voluntas. Conticesco enim sane, nisi tu id permitteres & quidem non bona nominabit, nec id villi hominum imperarem, quod ad munere, nullo pergeno, & sors paruula verbis confessum est. Sed & si carnis, scio, tuo sit permissu, mi Domine. vt ille me sic affligat, ille me sic mulctet, sic ita agnoscit me, nunquam illos, quod sciam, læsi; verum in tua Voluntate sunt ad hæc responsi reperio: Tu hæc permisisti, tu iussisti: sine ergo illi Semei, sine ego Dauid, sicut tibi sic visum est, mi Deus.

Sanctissimus ille Antiochenus antistes & martyr Ignatius: Frumentum Christi sum, inquit, dentibus bestiarum molar, vt panis mundus inueniar. Ita nimirum nos Deus mensæ suæ præparat Dominicum panem. Quid ergo habemus contra homines quasi mouentes lapides sunt qui nos vtiles efficiant [illegible] commodum. Vt hoc aliud in animam dominantem conditionemque est, singulis horis assuescere animum erigere ad Deum, repetitis precationibus, Benedictus Deus in æternum: Domine quid me vis facere? Fiat voluntas tua. a Hæc prima voluntatis humanæ præparatio est, pura esse à maculis, præseruari ab omni simultate ac inuidentia. Sed plura requirimus.

a *Vide Heroologium Angeli custodis Parte 12 dies.*

§. II.

II. VOluntas *Tolerans*. Cum quis crimen [illegible] agnouerit, etenim grauissimè à

prudentia petat, dicatque sereno animo: Hoc quidem à Deo est, quicquid patior; sed est à Deo per hanc occasionem, per illum hominem, per illam caussam in me immissum. Et hanc quidem rei tam saepe fuit [illegible] Hic plurimum aqua haeret, qui non ea fide in Deum pollent, ut sine mora persuadeant, tam adversa & omnem malignam capturam à Deo esse, quam prospera & optatissimos successus: Si hoc contra judicaremus, quod in se consideramus, non facile quicquid [illegible] aut [illegible] animo ferremus, nec [illegible] illis vocibus [illegible]: *Vis medica sum.* At vero adversa omnia à Deo, per quaecunque [illegible], ad nos [illegible] Christus sic demonstrans: Nonne duo passeres, inquit, asse veneunt, & unus ex illis non cadit super terram sine patre vestro. Lucas repetens: Nonne quinque passeres veneunt dipondio, inquit, & unus ex illis non est in oblivione coram Deo: Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus pluris estis vos. a Itane Deus cum passerculo in terram cadit? certe Voluntas Dei, quippe ad Deum ipsi [illegible] qui sunt in rebus creatis omnibus assidue aspiciunt; ita cum piscis natat, aut cum avis volat, cum anguis serpit, cum quadrupes incedit, jam habent Deum [illegible]. Licet ergo tot [illegible] avicularum multis casibus simul interimantur, harum tamen nulla & nec minima quidem alaudula sine Voluntate Dei capitur: una ex illis non *cadit super terram sine patre caelesti.* Quod autem providentissimam Dei Voluntatem attinet, eadem & Aquilae, & passerculi, & hominis est ratio. Si ergo avicularum nulla in aucupatoriam [illegible] sine Dei Voluntate, & tu Homo ad Conditoris imaginem factus. Rogo sinas tu haec, te illis adversis coerceri, te inertia, et damnis, te tristitia [illegible] affici, Deo non singulariter volente? Ut autem [illegible] hoc ipsum experiemur, nec [illegible], verum nimirum [illegible] Deo hanc curam esse, addidit Servator: Omnes capilli capitis vestri numerati sunt. Quis hominum [illegible] capillorum singulos numerare potuit? Deus in numerato habet tam [illegible] quam [illegible] hominis, & [illegible] Deo nullus [illegible]. Quotiescunque igitur in rebus adversis pa-

tientiam amplectar, male aliis imprecamur, [illegible] velut e plaustro [illegible] ad Dei [illegible] in [illegible] aspicimus [illegible], illorum, quae nos mala vocamus. Deum [illegible] fallaci pictura.

Fortunam [illegible] manifesta loquor, ceteris [illegible] scopulis [illegible] agnoscere Dominum dicereque: Dominus est. Plurimi sunt qui tetra rerum turbatione [illegible] agnoscant [illegible] auctorem Deum, sed in eos, quos hostes putant, [illegible]: iste fuisse auctor, aiunt, ille [illegible], hic [illegible], ille [illegible], illud flagitium [illegible], hic mihi malum fabricatum, ab illo [illegible] hoc in me [illegible] est facta. At longe aliter loqui assuescit Voluntas Volenti. Hoc [illegible] malum, inquit, à Deo est: Deus me castigat [illegible]: Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat. Sed progrediamur.

a *Matth. cap. 10. ver. 29. & Luc. cap. 12. ver. 6.*

§. III.

III. V*oluntas Volenti. Haec hominem* sic instruit ut tam [illegible] quam [illegible] omnibus, quae quaquaversum [illegible] à manu Dei accepit sit contentissimum. Hic talis homo: Mi Domine, inquit, bene est quicquid mihi das [illegible] nec illa quidem ullo modo sunt [illegible] in [illegible]: ego quidem [illegible] quem habeo, [illegible].

Nunquam [illegible] divinae Voluntatis studiosus, [illegible] talia: Vos ego [illegible] & nec [illegible] & amplissimas [illegible]. Optime [illegible] Venusinus vates [illegible]:

Qui fit Maecenas, ut nemo quam sibi sortem
Seu ratio dederit, seu fors obiecerit, illam
Contentus vivat, laudet diversa sequentes?

Hinc est, [illegible] quod divinae Voluntati [illegible] acquiescamus. Cupidines [illegible] semper [illegible]. Cum vero [illegible] Angelus [illegible].

Helio-

Heliotropium nobis assiduè ante oculos versetur, despiciebamus? Filiam: Heliotropii miraculum, inquit, saepius diximus, cum sole se circumagentis, etiam nubilo die; tanta sideris amor est. Noctu vero [illegible] sideris constanti [illegible] florem. b Nota, [illegible] homo, [illegible] nubilo die circumagere secum sole, amate solis. Sol noster, Voluntas Dei est; hæc nobis non semper extra nubem illucet, sereno [illegible] dies [illegible], quos pluviæ, venti, grandines infestant. Nemo Christianorum est, qui non saepius sentiat hanc cæli gravitatem & turbulentas tempestates. At nos instar heliotropij cum sole nostro, nempe divina Voluntate, nos ipsos circumagamus diebus etiam nubilis, [illegible] sit [illegible] sideris illius amor. Et tamen nulla nobis corporis tranquillitas obtinget [illegible] hæc illa displicebunt, à nulla [illegible] nunquam [illegible] omnia deesse videbuntur, [illegible] omnia nunquam [illegible], frequenter [illegible] tædia, [illegible], pusillanimes, plena querelarum & tristitiæ, nunquam non miseri [illegible] Voluntatem [illegible], ut heliotropium. [illegible] illa nobis [illegible] quocumque se vertit, hæc [illegible] semper Voluntatem: Ita Deo placet, ita & mihi. [illegible] regula mihi est unica Dei Voluntas. Sicut Domino placuit, ita factum est, ita sit, sit nomen Domini benedictum. Nunc quidem sol noster nobis abditur, sed brevi [illegible] extra hanc [illegible] Vide [illegible] decursus, [illegible] non raro nubila post serena [illegible], saepe serena post [illegible] nubila. Sic igitur nos comparemus, [illegible] nihil magis [illegible] quam [illegible] divinam Voluntatem. Ea [illegible] olim [illegible] Christo se traditurus: Magister, inquit, sequar te, quocumque ieris. c [illegible] ad [illegible] divinæ Voluntatis [illegible], sequamur quocumque ierit.

a Plinius l. [illegible]

b Plin. l. 22. [illegible] Nat. c. 21.

c Matth. 8. v. 19.

§. IV.

IV. Voluntas longanimis. Vetus hæc omnis nostra [illegible] longanimitatis defectu. Israëlis populus Mose in monte morante [illegible] ad idola se vertit, & vitulum aureum pro Deo [illegible] [illegible] censuerunt. Ita [illegible] tendentes; Et mane, aiunt, [illegible] hæc omnia tertia dies est [illegible] quod hæc facta sunt. a Est. b [illegible], dies tertia, sed nunquid hæc tertia dies iam abijt, an nihil temporis superest reliquum, [illegible] omnis vestra longanimitas consumpta est? Ubi nunc longanimitas? si dies hæc [illegible], si quarta vel quinta iam advenisset, [illegible] cum [illegible] despondere animum. At enim certum hic tuum [illegible] ad vesperam [illegible], quid est quod de [illegible] Domino tam præpropere diffiditis? Ad vota nostra nimis quam præpropeti sumus, & nisi mox fiat quod cupimus, omnem spem nostram in impatientiam aut etiam desperationem præcipitamus. Longe aliter Deus: Miserator & misericors Dominus, longanimis, & multum misericors. b Nec vult penitus animum, sed retrahit, cogitans ne pereat penitus qui abiectus est. c Avarus, [illegible] manu [illegible] dum expendat, sic Deus ad poenas tardus, quasi retrahat antequam decretoriam sententiam ferat, & in [illegible] mittat ad supplicia.

Nos & modicæ fidei, & curtæ spei, si quid à Deo bis terve petierimus, nec impetramus, spem omnem abjicimus, & more mendicorum, qui si ante domum clamore aut pulsu [illegible] aliquoties rogarint, nec auditi fuerint, dicunt; Nemo est domi. Pulsate igitur, pulsate, pulsantibus panditur hoc ostium. Quam interim alij obstinatæ saepe longanimitatis sunt! [illegible] aliquot annis amplificare, & non raro frustra. [illegible] hereditas quam [illegible] patientia expectatur! & [illegible] o [illegible] solatur. Nos tamen ordinationi divinæ metas figimus, & tempus præscribimus; [illegible] nobis cunctatur in [illegible] opitulatrix Dei manus, vociferamur: Et quando tandem Domine, cur moraris? quid differs opem, quamdiu supplicandum? [illegible]

Memineris clam,

clamo, nec exaudis. Nisi Domine donaveris hoc anno, peccati debitum, & alium [illegible]. In hoc enim non absimiles sumus Bethuliae civibus, qui c Constituamus, aiunt, hodie caelum & terram &c. ut iam tradant civitatem in manus militiae Holofernis, ut sit finis noster brevis in ore gladij, qui longius afficimur in ariditate sitis. O nimium longanimitas! nunc rebus omnibus desperatis urbs tradenda hosti? an nullum e caelo auxilium sperandum? Hanc ipsorum eiusmodi longanimitatem non modice fovit Ozias sacerdos, qui lachrymans inferioribus, Aequo animo estote fratres, inquit, & hos quinque dies expectemus misericordiam. Forsitan enim indignationem suam abscindet, & dabit gloriam nomini suo. Si autem transactis quinque diebus, non venerit adiutorium, faciemus haec verba quae locuti estis. d O mi Ozia sacerdos, quam hoc non aliud [illegible] pro vulgus? Sic tu vos tempus Deo admetiri, & ferendae opis constituere diem? adverte animis apud nos non extinctam, tantum sed & sepulta est longanimitas. Non tulit hoc generosissima Iudith, & accersitis presbyteris, Quod est hoc verbum, inquit, in quo consensit Ozias, ut tradat civitatem Assyrijs, si intra quinque dies non venerit vobis adiutorium? Et qui estis vos qui tentatis Dominum? non est iste sermo qui misericordiam provocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei. Quid ergo faciendum suadet o Iudith? Dicamus flentes Domino, ut secundum voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam: expectemus humiles consolationem eius. e Haec sunt radices Longanimitatis volentis sic Deo contingere hominem, ut quantumcumque affligatur, dicat tamen: Secundum voluntatem tuam, o Deus, sic facias mecum misericordiam tuam: o Domine etsi decem annis, etsi viginti aut triginta, etsi annis quinquaginta ad te clamavero, clamare tamen non cessabo, nullos tibi terminos figo & quamvis scirem me prorsus a te non audiendum, id me tamen fides docet infallibilis, me vacuum a te non dimittendum: si exigua petiero, dabis meliora. Itaque si moram feceris, expectabo te, quia veniens venies, & non tardabis. f

a Luc. c. 24. v. 21.
b Psal. 102. v. 8.
c 2 Reg. c. 24. v. 4.
d Iudith c. 7. v. 19. 23. & seqq.
e Iudith c. 8. à v. 10. ad 20.
f Abac. c. 2. v. 3. vide plura de hac infra lib. 4. cap. 3.

§. V.

V. Voluntas Ardens. Haec in eo consistit ut non tantum velit aut nolit, quod vult Deus aut non vult, sed propter hoc ipsum Dei Nolle aut Velle, illud recipiat, illud admittat, ardenti studio, nec ullam aliam habeat caussam hoc agendi, hoc omittendi quam divinum beneplacitum. Hominem hac voluntate praeditum si quis interroget, cur illud nolit, hoc velit, non aliud se causae habere respondebit, quam quod Deus id nolit, & velle illud cognoscit. Amo, inquit Bernardus, quia amo, & amo ut amem, [illegible] a Augustini monitum [illegible] in eundem affectum transire, ut sicut Deus omnia voluit esse propter seipsum, ita nos quoque nec nosipsos nec aliud esse velimus, nisi propter Deum & ipsius voluntatem. Neque aliter Epictetus: Quid vero est, inquit, divinae se Deo? Ut quod ille voluerit, & ipse velit, & quod ille noluerit, nec ipse velit. Qui ergo istud fiet? Quomodo fiet aliter quam si consideret quispiam voluntatem Dei & gubernationem.

Vigente lege prisca voluit Deus, ut omnis supellex Altaris & tabernaculo dicata hyacinthinis velis involveretur, & Sacerdotibus portaretur a Levitis. Iubentis verba haec erant: Omnia vasa quibus ministratur in Sanctuario, involvent hyacinthino pallio, & extendent desuper operimentum ianthinarum pellium, & inducent vectes. Hoc ea de caussa factum quae subiungitur: Alij nulla curiositate videant, quae sunt in Sanctuario priusquam involvantur, alioquin morientur. h Ita Israeli sacrae supellectilis nihil omnino videbant neque tractabant, sed solum onera ferebant, omnia enim caeteroquin tegentes oculis subducebant. In hunc plane modum, quisquis se Deo plene tradidit, sanctissime nescit, sed nec scire cupit cur hoc aut illud a Deo permittatur, aut iubeatur,

cum

omni ille quodlibet [illegible] hominu, sed [illegible] vela [illegible], hoc est, divinæ voluntati velificari, hanc illi [illegible] facta est.

a Bernard. in [illegible] pagin. [illegible].
b [illegible] vita. c. 29.

§ VI.

VI. **V**Oluntas complacentiæ. Omnis præterea dicitur voluntatis, quæ istas [illegible] [illegible], [illegible] gratis operantium [illegible], eaque velut primogenitor [illegible] divinæ Voluntati. Hic [illegible] altus, [illegible] [illegible]), hic [illegible] [illegible] in aliam [illegible]: O mi Deus, quam ego, [illegible], non solum pati [illegible], sed & mori pro te vel [illegible]. Per [illegible] hanc [illegible], Deus & homo sic conspirant in rebus [illegible] omnibus, ut ex hac tam [illegible] conspiratione ac [illegible], [illegible] inter Deum & hominem [illegible] consiliorum communicatio, & intima [illegible], ita ut [illegible] homo, ad omnia rerum [illegible] dicat, Ita Pater, Ita Pater, quia sic fuit placitum ante te. Ita Pater. a Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? b [illegible] omnia tam molesta quam grata [illegible] e manu Dei placidissime accipit. Qua [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] Philosophi. Et [illegible] [illegible] Epictetus: Nunquam, ait, te quidquam perdidisse dicito, sed reddidisse. Filius tuus [illegible] [illegible] est. Prædium est ereptum? An non id quoque est redditum? At improbus est qui eripuit. Quid tua id refert, per quem, [illegible], repetierit? Sed quamdiu concesserit, tanquam alienum id curato, ut [illegible] c

Ita prorsus qui Deo se quam [illegible] [illegible], [illegible] philosophatur: quicquid rerum nascitur, non [illegible] [illegible], sed Deum [illegible] [illegible]. Idcirco illud Christi assidue [illegible]: Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Ita, mi Pater, ita [illegible], [illegible] in te, Lector, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Cælestis Pater [illegible] [illegible] per Isaiam [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible], [illegible] populi, [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible] mihi est [illegible] Israelis ad me [illegible] [illegible], [illegible] etiam gentes [illegible] [illegible]. His Pater [illegible] [illegible] [illegible] populis [illegible]. d Hoc igitur Patris decretum [illegible] ante annos promulgatum [illegible] voluntati [illegible] Filius, [illegible] [illegible] quod Pater, [illegible] Matthæus [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ante [illegible] sæcula [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Patris [illegible] dicat: Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. [illegible] [illegible] habeo, Pater, quicquid [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] cælestis Pater cum Filio per Isaiam ante [illegible] annos [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est Deus; [illegible] ac [illegible] [illegible]: quo tempore quilibet hominum nascentur, quo morientur, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] quisque per omnem vitam [illegible], [illegible], [illegible], & quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] acceptaturus. Cum [illegible] hac [illegible] [illegible] Deus [illegible] æterno [illegible] [illegible], [illegible] æquissimum, ut & nos, suo quisque tempore, cum Christo respondeamus: Ita Pater, Ita Pater, quoniam sic & sic, atque sic fuit placitum ante te, Ita Pater; [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ita Pater, & hoc ad ultimum [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Sed plura de hoc infra.

a Matt. c. 11. v. 26.
b Iob c. 2. v. 10.
c Epictet. Enchir. c. 15.
d [illegible] Isaias [illegible] est anno Mundi [illegible].

CAPUT III.

Quomodo voluntas hominis ad Dei Voluntatem sit conformanda.

DIximus quid [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] voluntatum [illegible], & quæ hominis voluntas ad conformationem [illegible] divinæ [illegible] possit [illegible], [illegible], nunc porro [illegible], quomodo [illegible] voluntas hominis ad Dei voluntatem sit conformanda.

§. I.

Optime Thomas Aquinas dixit, Omnia [illegible] virtute commendes, ea ratione Deo probare, si [illegible] ad divinae Voluntatis [illegible]. Nullius [illegible] est, [illegible] & [illegible] prodigere nisi ad divinae Voluntatis placitum. Hoc [illegible] universaliter [illegible]. Namque, [illegible] quis [illegible] contra divinam Voluntatem [illegible], voluntas sua divinae semper sit conformis [illegible]. Haec autem conformatio [illegible] ut [illegible] divinam Voluntatis commodis, quae hominem sic instruit, ut illi [illegible]: Sicut Deus vult, sic & ego, quando Deo complacitum est, tunc & mihi.

Laudatissima Ruth [illegible] suam Noemi [illegible], Quocunque [illegible], [illegible] pergam, & ubi morata fueris, & ego pariter morabor; populus tuus, populus meus, & Deus tuus, Deus meus, quae te terra morientem [illegible], in ea moriar. Haec mihi faciat Deus, & haec addat, si [illegible] mors me & te separaverit. a Non aliter homo cum Deo concordare [illegible], [illegible] loquitur. [illegible] Elisaeo [illegible], quia Dominus [illegible] usque in Bethel. Cui Elisaeus: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. b [illegible] inseparabiles [illegible]. Regi Ioramo [illegible] Rex Iosaphatus respondit, Ascendam, qui meus est, tuus est, populus meus, populus tuus; & equi tui, equi mei. [illegible] Deo [illegible] convenit, Ruth cum Noemi, Elisaeus cum Elia, [illegible] Iosaphato, dicatque, [illegible] Voluntas tua, mi Deus, voluntas mea, cor tuum, cor meum, [illegible] tua mea, [illegible] mi Deus, [illegible] Et [illegible] cum divina Voluntate conjunctio [illegible] in rebus omnibus, in negotiis, in [illegible], in laboribus omnibus, [illegible], in [illegible] semper [illegible], [illegible] frequentius [illegible] corde [illegible], Fiat voluntas tua. Quemadmodum ipsum [illegible] Christi commendamus [illegible] & orandi [illegible]. Christus in calamitate angustiisque, Pater, inquit, si vis, transfer calicem istum à me? Veruntamen non mea voluntas fiat, sed tua. c Non est melior [illegible], non est perfectior, non gratior Deo [illegible]? Non [illegible] sed [illegible] Non sicut ego volo, sed sicut tu. Dei Voluntas fiat, [illegible] Beata Gertrudis solita est trecenties [illegible] dicere, O mi amantissime IESV, fiat voluntas tua. Sed hoc [illegible] explicatius [illegible]. Quid est [illegible], hoc aliud dicere, Fiat voluntas tua sicut in caelo & in terra, quam ut [illegible] Angelis, & sicut Voluntas Dei ab illis impletur in caelo, ita etiam ab iis qui in terra sunt, non suam sed tuam voluntatem faciant [illegible]. Hac quoque nemo [illegible] dicere [illegible], nisi [illegible] Deum credit omnia [illegible], vel adversa vel prospera, pro nostris [illegible] dispensare, magisque [illegible] pro [illegible] salute & commodis providere [illegible] sollicitum esse, quam nos ipsos pro nobis. d [illegible] Cassianus [illegible], in caeli vestibulo iam habitat, qui suam divinae Voluntati sic accommodat. In caelo certe innumera millium millia beatorum, unius sunt voluntatis. Hinc Ausonius Marco Abbati quaerenti, [illegible], Pater, ad nos [illegible] respondit, Cum iis qui supra nos degunt, [illegible] mihi [illegible], [illegible] voluntatis, quanta [illegible] est. Qui [illegible] in adversis quam in prosperis ad divinam [illegible] [illegible] Psaltes [illegible] bonum & quam iucundum habitare fratres in unum? e [illegible] Christus & [illegible] fraternitatis affectum conspirare.

a Ruth. 1. v. 16.
b 4. Reg. 2. v. 2.
c Luc. 22. v. 42.
d Cass. Coll. 9. c.
e Psal. 132. v. 1.

§. II.

Ecclesiastes olim, velut rem magnam dicturus, Sapientis oculi, ait, in capite eius. a Numquid ergo hominis stulti oculos habet in pedibus aut alibi extra caput? Beati Gregorii interpretatio haec est, Qui omnia ubique in Deo

Deo [illegible]

Deique Voluntas [illegible], [illegible] habet oculos, [illegible]
[illegible]

Epictetus illud Philosophorum [illegible] Nerone Domitiano, [illegible] [illegible] Vnica [illegible] lucerna fictili [illegible] ad diuinis [illegible] lucerna [illegible] drachmis, hoc est, [illegible] philosophi [illegible] Locorum [illegible] philosophorum [illegible], haec [illegible] Hic, inquam, Epictetus [illegible] libellus [illegible] spiritus habet, & arcana [illegible], [illegible] libellus [illegible] Christianorum plurimos, qui & [illegible] Sed ad lineam. Hic Epictetus [illegible] philosophiam in duas [illegible] [illegible] voluntate [illegible] philosophiam. Libellum verba haec [illegible] transcribe. Appetitum meum, inquit, [illegible] Deo; [illegible] volo & ipse. Vult me [illegible] volo & ipse. Non vult: nolo. Mori me vult? Mori igitur volo. Quis adhuc me prohibere potest contra meam sententiam, aut cogere? Non [illegible], [illegible] Sed pergit Epictetus; [illegible] Deo, se [illegible] Quid est illud, Dedere se Deo? Vt quod ille volet, & ipse velit; & quod ille nolet, & ipse nolit. Quo ergo illud fiet? Quomodo [illegible] aliter, nisi [illegible] Dei Voluntatem & ad [illegible]. Quid mihi dedit [illegible] & [illegible]? quid sibique [illegible]? Liberam voluntatem mihi dedit; & quidem [illegible] ita [illegible] impediri neque prohiberi posse [illegible]. Corpus autem luteum [illegible] ut [illegible] [illegible] possessiones, vasa, aedes, liberos, vxorem. Quid ergo Deo repugno? Quid volo ea, quae [illegible] [illegible] quae mihi data non sunt,

quorum [illegible] Ad [illegible] [illegible] quod [illegible] Seneca de [illegible] differens: Quaeris, inquit, quae [illegible] [illegible] [illegible] At [illegible] qui [illegible] prius [illegible] Dei fiat, [illegible] cum Deo [illegible] aut velit. Animum [illegible] ab [illegible] [illegible] quantum potest, ab aliena, & [illegible] sibi [illegible] [illegible] esse incipit, [illegible] libertas est. Nec aliter Augustinus: Bonus, inquit, etiamsi seruiat, liber est; malus, etiamsi regnet, seruus est, [illegible]

a [illegible] c. 2. v. 14

b Epictet. l. 3. dissert. cap. 26. [illegible]

c Senec. epist. [illegible] fine.

d [illegible] de tranquill. c. 14.

e Aug. l. 4. de Ciu. c. 3.

§ III.

Fortissimus [illegible] Machabaeus [illegible] Accingimini, inquit, & estote filij potentes, [illegible] Sicut autem fuerit voluntas in caelo, sic fiat. a Hoc agamus, viri, & ad mortem [illegible], [illegible] & [illegible] fiat. Sic [illegible] pugnam [illegible] rem, ad Abisai fratrem: Esto vir fortis, inquit, & pugnemus pro populo nostro, & ciuitate Dei nostri: Dominus autem faciet quod bonum est in conspectu suo. b [illegible] [illegible] ut [illegible] prudentiae. [illegible] prudentes, [illegible] sancti, & [illegible] & [illegible] qui tamen non [illegible] in Dei [illegible] [illegible] Ecclesiastes. Vidi sub sole, inquit

nec [illegible] esse [illegible], nec feminam bellam nec Dominicum panem, nec doctorum dominum, nec [illegible] gratiam, sed tempus [illegible] [illegible] in [illegible]. Casum vocat, quod nobis videtur talis, non Deo. Nil profectò [illegible] est [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], hoc nos [illegible] casum [illegible]. At Thomas Aquinas è veteris Ecclesiastae [illegible] [illegible] affirmat: Nihil esse à casu, aut præter voluntatem ac prouidentiam summi Numinis. Casus enim [illegible] in rebus temporalibus [illegible]. Si humanæ scientiæ imbecillitas; diuina vero Prouidentia omnia ab omni [illegible] præstitit, quæ [illegible] [illegible] moderatur, & in destinatos [illegible] fines dirigit, dum suo cuique tempore, sine humanæ [illegible] [illegible] [illegible], vt vel iis diuinæ Prouidentiæ [illegible], ab [illegible] [illegible] [illegible] discant; sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] persuadeant à diuino nutu pendere omnia. Fortuna [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quid [illegible] [illegible] sed [illegible] ex Orco larua. Nomen illud quod cuncta pro arbitrio seu aduersa seu prospera mortalibus partitur, ipsissima Dei prouidentia est. Versat Deus sanctissima Voluntate sua & Prouidentia res humanas instar volubilis rotæ, sortes aptas & incertas [illegible] [illegible]. *Formans lucem & creans tenebras, faciens pacem & creans malum: Ego Dominus faciens hæc omnia.* d Prisca Fortuna [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] & splendido, [illegible] [illegible], vt [illegible] [illegible] bona ac mala [illegible]. Hæc poëtarum deliria sunt. Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. Ad eam Seneca [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible]; Sequitur [illegible], inquit, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & in [illegible] [illegible], [illegible] bonorum [illegible] [illegible] sunt. Vt, Socrates cogitur in carcere mori, Rutilius in exilio viuere, Pompeius & Cicero [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] &c. & quid sibi quisque [illegible], cum videat [illegible] [illegible] pati? Responsum audi. Quid ergo est? [illegible], quomodo quisque [illegible] [illegible]: & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] & [illegible] pendet, nihil [illegible]. An digna sunt, quorum [illegible] mihi placeat; aut indigni [illegible] [illegible] [illegible]? f Hæc illa ipsissima sunt quæ de Ju-

[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] que de Sanctorum [illegible] & [illegible] [illegible], David, Hieremias, Abacuc & [illegible] alij Prophetæ [illegible]. At hoc Cæsar & Fortuna nihil habent: à [illegible] [illegible] à prouidentissimo Deo in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Plura de his infra.

a 1. Machab. c. 3. v. 58 & 60.
b 2. Reg. c. 10. v. 12.
c Eccle. c. 9. v. 11.
d Isa. c. 45. v. 7.
e Eccle. c. 11. v. 14.
f Sen. de Tranquil. c. 15.

§. IV.

Israelitæ olim Beniaminitæ ob turpe facinus oppugnaturi, verum oraculum consuluerunt, quis futurus esset dux belli? Respondit Deus: Iudas sit dux vester. a Lætissimo responso, & iam penè certi de victoria magna [illegible], ingenti animo in Beniamitas mouerunt. Et tamen turpissimè victi, viginti duo millia suorum [illegible], quæ omnia vno prælio sunt cæsa. Sed rursus hanc calamitatem [illegible] [illegible], oraculum denuò consuluerunt, sed [illegible] [illegible] & [illegible] & [illegible], *ita vt primò ascenderent & flerent coram Domino, vsque ad noctem.* b Quibus oraculum iterum præcepit: Ascendite ad eos, & inite certamen. Fecerunt vt iussi: & quia iam securi [illegible] Deo in aciem [illegible], [illegible] quoque sibi [illegible], [illegible] in victoriam [illegible] commiserunt pugnam, & tamen iterum à Beniamitis fugati & cæsi, vt [illegible], [illegible] millibus Israelitarum in acie prostratis. Et quid hoc tandem est? c Sitne Deus his iussis [illegible] [illegible] [illegible] tamen prælio victoriam [illegible], [illegible] quadraginta millibus [illegible] militum. Quis hæc Dei iussa capiat? Tertiùm denique omnes Israelitæ in [illegible] [illegible] coeuntes, largis lachrymis [illegible] [illegible], & copiosis victimis Deo [illegible] [illegible], super [illegible] [illegible] [illegible], & an iterum in aciem [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quibus Deus respondit tertium in hæc verba: Ascendite, cras enim tradam eos in manus vestras. e [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cogitare. [illegible] [illegible] pugnam [illegible] oraculum [illegible] [illegible] [illegible], quis [illegible] in [illegible] [illegible]? pugnat qui ip-

sit, sidere domi tutissimam. Sed enim, Hi [illegible] in Deum, quae detrae [illegible] annis degerent, fructi [illegible] successisse, causa Beneficiorum [illegible] quoque multibus. Hic duo notanda [illegible] Occultissima Dei judicia [illegible] Alterum, Perpetuo in Deum fiducia, de quo [illegible] In his omnibus ad [illegible] Dei Voluntatem [illegible] & aeternam [illegible], Nemo turbetur. & [illegible] bonum effectus sequatur malus, si [illegible] principia [illegible] formantur infaustum. [illegible] morbus, validissimos [illegible] poenas, [illegible] Hic in sola Dei Voluntate acquiescendum. In aliis licet dicere, PUTA VERA, in his [illegible], NON VERA. Deus est enim qui operatur in vobis, & velle & perficere, pro bona voluntate. e

a *Judic. c. 20. v. 18.*
b *Ibid. v. 23.*
c *Ibid. v. 28.*
d *Senec. epist. 91.*
e *Philip. c. 2. v. 13.*

§. V.

PElagius priscos scriptor commemorat; Pastorem, abbatem, [illegible], interrogarunt [illegible] modo; Dic Pater, quomodo fiunt Monachi? Cui Pastor, Sic [illegible] inquit, [illegible] quemadmodum [illegible] in hoc & in altero [illegible], dic in omni [illegible]. Quis sum ego ut nolim voluntati [illegible] judicium divinum praeferam [illegible] quemquam judicem, nam Deus hic habet [illegible] suos in [illegible]. Consilium [illegible] Certe Deus à nemine leges accipit, nec ulla rationem reddit de suis actionibus. [illegible] omnis mortalium sapientia altum [illegible], & divinae Voluntatis vestigia [illegible] longe [illegible]. Quia omne quod voluit fecit, & [illegible] illius potestate plenus est; nec dicere ei quisquam potest: Quare ita facis? a

Saepe autem in urbibus [illegible] ad horologium primarium [illegible], cetera omnia; ita prorsus aequissimum est, ut nostra [illegible] horologiola, voluntatem quisque suam, ad illud supremum, coeleste, [illegible] horologium, hoc est, ad divinam Voluntatem [illegible]. Nota vox est [illegible] ad Christum Dominum, Nihil magis

[illegible] & cogitatorem beneficiorum [illegible] debet, [illegible] voluntas [illegible] beneplacitum aeternum [illegible] &c. Nam voluntas tua, & amor honoris tui, [illegible] excedere debet. b Sed ut [illegible] quo pacto [illegible] Voluntas cum divina sit [illegible], en nobilissimum [illegible] specimen.

Franciscus Borgia, Dux Gandiae, cum conjuge Leonora ipsos [illegible] mira concordia [illegible]. Aegrotante illa, [illegible] sibi parte spoliari se videret, [illegible], plurimorum etiam hominum precibus adhibitis, eleemosynis atque [illegible]. Solus aliquando conclave [illegible] arbitris [illegible], obnixè & fusis lacrymis obtestabatur Deum, salvam conjugem superstitemque vellet; cum ecce sibi vocem quandam, [illegible] claré audire visus est, et post ipse retulit, quae diceret; *[illegible] ut [illegible] superstes [illegible], [illegible] non expedit.* Quae in verba, minimé dubitans Dei vocem esse, tacite enim [illegible] se quod ignoraret quid peteret. Ita [illegible] in lacrymas solutus, [illegible] respondit: *Domine Deus, unde hoc mihi, ut arbitrium [illegible] meo, quod in tua [illegible] est potestate? Non permagni refert, [illegible] [illegible] Voluntatem. Quis enim [illegible] [illegible] quid a te [illegible], [illegible], mi Deus? Tua itaque Voluntas fiat [illegible] solum, sed de liberis etiam, [illegible], quidquid tibi placuerit, fiat Voluntas tua.* Observatum est eo tempore conjugis morbum, [illegible], ut [illegible] medici, desperatae [illegible] haberent, post has vero preces ad desperationem laborare coepisse. c

a *Eccl. c. 8. v. 4.*
b *Imit. Chr. l. 3. c. 15. n. 5.*
c *Franc. [illegible] in vita Borg. l. 1. c. 12.*

§. VI.

SIc in difficillimis quibusque rebus voluntas nostra conformanda est ad divinam. Et en alterum hujus conformationis specimen multo praeclarissimum [illegible] Rex David, adeo [illegible] voluntatem suam cum divina copulavit, ut Deus [illegible] de hoc viro quasi gratulatus dixerit, Inveni David filium Jesse, virum secundum cor meum,

qui faciet omnes voluntates meas. a Tanto, inquit, tempore tam sollicitè quæsiisti, & diu, diem latentem, expectasti. Hunc à Deo [illegible] Helvetiis regem concessum, omnes hanc-rum malorum causa.

Christus in cælo nos obsequentissimus Patri, cui ad exemplum nos conformatum: Quia descendi, inquit, de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me. b Et; Meus cibus est ut faciam voluntatem eius qui misit me, ut perficiam opus eius. Idcirco è cælo descendi. Et ut quis [illegible] Patris filius non ferret. [illegible], adest filius [illegible] quia ei Patri imperatum sit, nec [illegible] quidem servorum [illegible] fecerint. Cui vestrum, ô pertinaces, [illegible], ut filio? quem usque tantis & [illegible], & calumniis, & cruciantibus [illegible] atque Filium, qui Patri obedientissimus fuit usque in Pilati prætorium, usque ad columnam flagellantis, usque in caput Golgothanum, usque ad crucem ignominiosissimam, & acerbissimam mortem, usque in sepulchrum non suum, usque in omnium ergastulum; Idcirco descendi, ait, de cælo, ut huic Patris voluntati me perfectissimè subijcerem. Quid ergo facitis servi, ô hæc filius! Idcirco Christus præcepta sua omnia in compendium contraxit; Non omnis, inquit, qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum; sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum. c Quisquis in eum sese ordinem redegit ut quantus est, divinæ se voluntati perfectissimè committat, is iam in [illegible] fastigia degere incipit, habetque infra se sub pedibus minores, grandines, fulgura, fulmina & [illegible], omnes mortalium vicissitudines, extra metum positus, nisi quod unicum hoc timet, ne non satis cum divina Voluntate conformet, ea de caussa assiduè clamat; Fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra. Sed de hoc plura sub capite sequenti.

a Act. 13. v. 22.
b Ioan. 6. v. 38. & c. 4. v. 34.
c Matth. c. 7. v. 21.

CAPUT IV.

Quo animo precandum: Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra.

CÆlestem magistrum discipuli rogantes: Domine, inquiunt, doce nos orare, sicut docuit & Ioannes discipulos suos. d Annuit magister, & e Sic ergo, inquit, vos orabitis: Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra &c. Sed, ô Deus, quàm difficilis est hæc oratio! nimium dispares sumus: illi in cælo beatissimi spiritus, & nos exules in hac valle [illegible] ferocissima: Superis illis omnia ad votum fluunt, nec est quidquam quod ipsis possit non placere, è contrario nobis [illegible] cælo exulibus vix quidquam est quod ex integro placeat; usque fastidium & nausea, vix paucula, idque rarissimè, ex voto cadunt, innumera sunt quæ quotidie displiceant, & stomachum moveant. Incredibilium [illegible], semel & facillimum [illegible] Voluntati se attemperare, ubi nil [illegible]. Hic [illegible] nos molestiæ urunt, opprimunt [illegible], vix est tempus respirandi spatium: bellum ex bello [illegible], catenata sunt mala nostra, & continua miseriarum series. Meritò precari vix [illegible]: Sicut ergo non æqualiter contenti sumus & fame [illegible], nec æqualiter [illegible] illi post [illegible], hi post longa [illegible], ita nec nos æquali cum beatis promptitudine precari possumus, Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra. Nos & illi nimium dispares sumus. Nos illuc transfer, ô Domine, & pariter cum illis vota & facta iungemus. Verè dictum sit, ô Christiani, mendici sumus ignavissimi, & nec ore quidem sat prompti. Heu quàm facilè succumbimus, rebus sanè non difficillimis, levis [illegible] nos [illegible] horremus quicquid non [illegible]. Nil docuit Christus facere, ô timidi, quod fieri non posse. Hoc agamus sedulò, & vero nisu conemur sic in terra divinam Voluntatem exequi, uti eam Angeli in cælo: si minus [illegible] possumus, vel certè voto, libenter [illegible]. Optimè Cyprianus, Christus, inquit, orare nos

precor dicimus, Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra; [illegible] non ut Deus faciat quod volumus, sed ut nos facere possimus quod Deus vult. b Quicumque igitur Christum in preces vocat, præcantem vult sequi, nec verba sua [illegible], sed pronunciet intrepidè, Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra. Attendat autem ad hæc potissimum, quæ subiungemus; et eo quæ divinam voluntatem possit exequi.

a *Lucæ capite 11. vers. 2. & Matth. cap. 6. vers. 9.*
b *Cypr. de hab. Virg. c. 23.*

§. I.

1. INTENTIONE PURISSIMA; Fiat voluntas tua, hanc enim sequi statui, non laudis caussa, non quia vallasti me bonis, ut [illegible] frustra calumniabatur Satan; sed nec pœnas formidans, ne in gehennam abligar; sed oculo simplici tuam solam Voluntatem intuens: Volo, quia vis, mi Deus.

2. AMANTER; Fiat Voluntas tua, ut ego hic solum spectem, ut id tibi quod ago placeat, utque vel hoc modo, nominis tui maiestas per [illegible] propagetur. Tua, ô Deus, placita tanti æstimo, ut abunde sit mihi hoc esse præmii: *Tibi placuisse*. nec aliter Chrysostomum errando obiicientem: Vere nescit quid sit placere Deo, si aliam mercedem quærit.

3. PROMPTE, Fiat voluntas tua. Tarde velle, nolentis est. Gratissima sunt obsequia, parata, facilia, nec contorta, ubi nulla mora est. Properam est liberum [illegible], tibi facere. Bona voluntas tantum gratiæ detrahit, quantum moræ adiicitur. Ergo paratum cor meum, Deus, paratum cor meum, ô ad faciendam omnem voluntatem tuam.

4. HILARITER; Quædam satis celeriter facimus, sed non satis libenter. Non ex tristitia aut ex necessitate; hilarem enim datorem diligit Deus. c Qui Dei Voluntatem in suam [illegible] præstiterit, [illegible] tædij aut mœroris interveniat, [illegible] ad [illegible], ut cum [illegible] dicat: Cibus meus est ut faciam voluntatem eius qui misit me. Fiat ergo voluntas tua sicut in cælo & in terra.

5. INTEGRE; Fiat voluntas tua, nec apice quidem illam minuere, omisso, [illegible] divinæ Voluntatis verò [illegible] nullas quærit exceptiunculas, nec illas tibi hæc verba, Volo, Domine, sed moderatè; Obsequor, Domine, sed modo illud non imperes; omnium potestatem [illegible] & obsecrabor omnem, modo non cogar hoc officij [illegible]. Castigare me [illegible], modo publicè non [illegible]; Paratus sum ad omnia, modo illud non exigas à me. Non ita Voluntatis divinæ amans, nihil excipit, nullis se [illegible] subducit. Contra potius: O mi Domine impera, vel ure, vel seca, ut accidunt pati; ecce me, promptus, paratus sum, graviora impera, [illegible], modo fiat voluntas tua.

6. PERSEVERANTER; Fiat Voluntas tua, post primam, nec non post alteram, post tertiam etiam, post denique decimam annorum decadem fiat voluntas tua, & fiat in omne ævum. Inclinavi cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum. d Ut, Domine, ut hoc cœlum, hoc mihi annos [illegible] præferam! Sic vis, volo. Et hoc est Dominicam orationem devota voluntate recitare. Hæc illa sunt [illegible], quibus ad divinæ voluntatis normam [illegible] conformatur.

a *Iud. c. 7 v. 10.* b *Ps. 107. v. 2.*
c *2. Cor. c. 9. v. 7.*
d *Ps. 118. v. 112.*

§. II.

Illud hic singulariter, observandum, beatos in cælo copiosius [illegible], de executione Voluntatis divinæ, quàm de magnitudine suæ gloriæ. Hinc omnes, & suo singuli gradu contentissimi sunt, nec illi displicet se minus altero, habere. Sic enim qui Deum vident, ad divinam Voluntatem non tantum conformati, sed ab illa etiam absorpti, transformatique sunt in illam, ut iam solum Dei velle velint, & magis gaudeant hanc esse Dei Voluntatem ut sint beati, quàm se beatitudine hac frui. Hanc humanæ voluntatis cum divina conformitatem sequitur excellentissimus amoris effectus, qui non tam conformitas, quàm humanæ voluntatis cum divina unitas vocari potest, & hæc beatos beatificat, ut toto velint, & quam ardentissime velint Deum esse, qui est, tam sapientem ac potentem, tam misericordem ac iustum, quàm est, tam dignum omni honore & gloriæ amplitudine ac maiestate.

tiate. Quemadmodum filius ad optimus matris sortitus tam est ut illustri suo parenti felicitatem optat sibi, tamque cupit parentem suum honoribus affici quam se, aut etiam plus quam se, ita beati tam gaudent de beatitudine qua Deus fruitur, quam qua ipsi. Hinc illi canentes in caelo festivissimi: Alleluia, Laus & gloria, & virtus Deo nostro est, quia vera & iusta iudicia sunt eius &c. Alleluia, quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens, Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei. a

Hanc Beatorum non tam conformitatem, vidisti, quam unitatem cum Voluntate divina, & nos quoque in nostris precibus imitari possumus hac ratione. Intellectus quidem Dei Potentiam, Aeternitatem, Sapientiam, Pulchritudinem, & Beatitudinem infinitam, immensam, velut attentissimus spectator contemplatur. Voluntas vero gaudeat, Deum esse bonum infinitum, omnem opulentiam [illegible], nullius indigum, omnia posse, in omnes liberalem, rebus omnibus praesidentem. Hunc maximum ac perfectissimum divini amoris esse actum censent theologi, sicut enim nullus amor potest esse maior quam quo Deus seipsum amat, sic & noster amor non potest esse melior quam si amori divino illi quotidie fiat conformior. Philosophorum scitum est, non esse aliud, amare, quam alicui bonum velle, qua constitutio sequitur, ut quanto maius bonum cuipiam volumus, illum tanto magis amemus. Atqui Deo bonum immensius velle non possumus, quam quod ipse est, bonorum omnium fons & cumulatissimum, ergo nec etiam possumus Deum ardentius amare, quam ita illi bona omnia velle. Quocirca hoc etiam maxime modo Voluntas Dei, sicut in caelo & in terra fiet.

a *Apoc. c. 19. v. 1. 6. 7.*

§. III.

ETsi tam coniunctae cum Deo voluntatis homines, fulgura illa sunt, de quibus Iobus. Numquid mittes, inquit, fulgura, & ibunt, & revertentia dicent tibi: Adsumus. a Fulgur & fulmen ignes sunt aerii, natura parent sublime mittenti Deo, deorsum illa mittit, sive natura cohibet, incredibili celeritate ad ima ruunt, ferrum, aes, & quidquid obstitit, perrumpunt. Christi fulgura dixeris eos qui sua voluntate [illegible], et parant [illegible], alia quaedam aspectant si loco [illegible] sequerentur; sed quia Deus vult aliud, ad nutum illius non [illegible], atque alacritate summa, difficultates omnesque impedimenta perrumpunt, nec ideo tam crebra fatigantur, iussis peractis, instar fulgurum illorum revertuntur, dominoque suo dicunt; Ecce Adsumus, quid iterum placet? fiemus, etiam revocamur; iube quod vis. Sicut autem fulgura (quod hic observes) non ex aqua vel terra, sed e nube densa beneque clausa prosiliunt: ita [illegible] & ad summam obedientiam docilis voluntas, praesertim Oratione & Meditatione, quae nubium instar sublimes volant, sensibus corporis undequaque clausis. Et quia cum animo considerat, quibus obsequiis in caelo tot millibus Angelorum famulantur Numini, qua ratione ipse Dei filius Patris voluntatem in praesepi, in pannis ac palea, in itineribus, in cruciatibus, in cruce sit amplexus, non se continebit, quin velut fulgur promptissimam obedientiam polliceatur, suamque voluntatem cum divina inseparabiliter coniungat; Et hic demum orationem Dominicam, & illud praecipue (Fiat voluntas tua, sicut in caelo & in terra) animo sincero pronunciabit.

Aiunt Principem aliquem uni suorum nobilium dixisse: Oportet te cras mecum ad venationem proficisci. Aulicus [illegible] futurus. Non equitem, inquit, nam lubens faciam. Qui dicitque Voluntati se totum donavit, nihil invitus aut coactus, sed omnia lubens facit & volens. Tam parvo constat tanta libertas. Quam hic Epictetus praeclare. Malim, inquit, aliud iudico quod Deus vult, quam quod ego. Adiungo illi ut minister & pedisequus: cum illo adpetere, cum illo expeto: denique quod ille vult, idem & ipse volo. b Quid Christiani docent sanctius?

a *Iob. c. 38. v. 35.*
b *Apud Arrian. l. 4. dissert. c. 7. circa med.*

§. IV.

BEatus Iacoponus e sancti Francisci familia vir integerrimus, ut suam voluntatem divinae quam arctissime adstringeret, ex animi sui sententia expetebat omnes labores, aerumnas, angores, molestias & dolores quos

verbis

verbis exprimi aut animo cogitari possim, ce-
lebrant pie Christiani: nec instrumentum pretio pre-
tiosius [illegible], modo [illegible] Co-
[illegible] habere [illegible]. Dum autem à
[illegible] hoc [illegible] loco habebat, si Deus pe-
geris, quod [illegible] ardentius posses. Hic [illegible]
discere solebat, rationem à Conscientia quae-
sisse, Cur senem amplius, ut olim, affligeret,
nec [illegible] illam [illegible], bene
vera Conscientiam respondisse. Hoc ego ed
de causa facio, quia et divinae Voluntati peritus
subesse [illegible], & in omni quod illa decreverit, [illegible]
quaerere [illegible] acquiesco. Hoc ma-
gnificum facit illud Augustini, qui praecep-
tum Protoplastis datum de non tangenda ma-
lo [illegible] Adami personam induens: Si bo-
na est arbor, inquit, cur non tango? si mala
est, quid facit in paradiso? Huic Deus: Ideo
est in paradiso, quia bona, sed nolo eam tan-
gas, quia obedientiam te volo, non contra-
dictionem [illegible]. Ecquid hoc? quia tu servus,
& ego Dominus sum. En tibi mille rationes
sub hac una, quia Deus, noster est Dominus,
& voluntatem suam nobis [illegible] propo-
suit non indicandam, nos autem servi sumus,
[illegible] ergo est, hoc nos ire quà nos du-
cit Voluntas Domini.

Angelus Apostata callidissimè ac nequissi-
mè quaesivit in paradiso: Cur praecepit vobis
Deus? a Quare [illegible]? Cur huius arbo-
ris fructus non editis? Ad hanc enim quae-
stionem aptissimè responsum fuisset: Quia
Deus id praecepit. At [illegible]
[illegible], ut [illegible] inter-
rogationem, Cur praecepit Deus? Quoties-
cumque [illegible] Deum quid velle, non ul-
terius [illegible] quaerere: Cur hoc? [illegible]
[illegible] causam [illegible]: Deus ita vult.
Abrahamo filium mactare iussit, quas non ra-
tiones potuisset excogitare & opponere? Ta-
cuit tamen & paruit, satis illi fuit hoc unicum,
Deus ita vult.

a Gen. c. 3. v. 1.

§. V.

Parentes explorando liberorum genio sub-
inde quaerunt: An non liberis [illegible] iam
commoda [illegible] convenire, [illegible]
[illegible] liberi [illegible] domus, & cha-
ralis [illegible] [illegible]? Si
respondeant liberi: Sicut domino [illegible]
[illegible], prout vult Dominus pater, [illegible]
[illegible] educationis [illegible], [illegible]
[illegible]. Quod si [illegible]
& [illegible] si non [illegible] & pa-
rentibus [illegible], [illegible]
in agricum, [illegible]
se [illegible], & tunc [illegible] Patri: bene pater,
inquit, [illegible] ad
scholas [illegible] vultu,
[illegible], [illegible], [illegible]
[illegible], [illegible], [illegible]
& [illegible] tyrannidem. En
[illegible] infantes, & ad [illegible] pa-
rum tractabiles: Tales fuerunt [illegible]
[illegible] & facile
[illegible], cum Deus, optimus pater,
aut [illegible], aut ad opus a-
mandat. Si [illegible] liberos [illegible], op-
time institutos, nec aliud [illegible],
[illegible]: Foret Domino Patri placitum,
promptos paratos [illegible], non ire, facere, non
facere, laborare, pati, quicquid voluerit pater.

Hoc ipsum Epictetus [illegible]:
Ignavissime homo, inquit, [illegible]
quam id quod melius est? ubi vero aliud quip-
piam melius quam quod visum Deo fuerit?

Hoc [illegible] Ioannes Taulerus (quem su-
pra nominavi) [illegible] Deus, inquit, [illegible]
[illegible] Vis ut te [illegible]
[illegible] ab omnibus & corporis & animi miseriis,
[illegible] Paradisi [illegible]? Non aliud [illegible]
[illegible] quam hoc ipsum: Domine, potes [illegible]
& adimere miserias potes, & [illegible]; [illegible]
[illegible] mihi erit gratissimum, quod Volun-
tati tuae congruentissimum. [illegible] sic am-
pliorem gratiam obtinemus, quam si ad arbi-
trium nostrum amplissima quaeque [illegible]
caperemus. Deus certe nimium non [illegible]
[illegible], [illegible] Pater, [illegible] solum [illegible]
[illegible]. Itaque cum videris homines probos Deo
[illegible] laborare, sudare, [illegible]
[illegible], malos autem lascivire & volupta-
[illegible], cogita illos [illegible]
[illegible], illos [illegible], illos disci-
plina [illegible], illos [illegible],
Deus homines [illegible]
habere, exspectare, [illegible], [illegible] pa-
rat. Melius in malis sapimus, secunda [illegible]
[illegible].

Quare nos Deo, velut caritas spectat observantia, [illegible] amplectamur, non [illegible] deserendas. [illegible] subjungens: Tu te patere, inquit, in voluntatem [illegible] si patrem offeras ex toto. Templum vult Dominus, hostiam, viventem: cedes Deo, non illi.

a Epist. l. 1, Epist. 7.
b [illegible] Epist. 74. med.

CAPUT V.

Quæ sint indicia & signa humanæ voluntatis ad divinam conformatæ.

NIhil secernere milites Romani, qui non habuisse signa lateri, & scuta dextris suspensa ad quævis gestanda nacta; insuper armaturis & catenis, & maximum in suum Imperatorem fiduciam. Nemo se jactet Christi militem, nemo se divinæ Voluntatis studiosum credat, nisi certis in se signis deprehendat, suam voluntatem in omnibus pendere à divina. Quæ inter ut quis sui ipsius possit experimentum capere, hæc signa sive indicia observabit.

§. I.

I. SIgnum. Omnia cupere ad divinæ Voluntatis nutum facere, & ideo nullo orditum ope divina non prius imploratam. Qui Dei Voluntatem sequitur, nullum negotium aggreditur quin Deum sibi ante postulaverit adjutorem. Quod si quid majoris momenti videatur, aut factu difficilius, subsidium à Deo frequentius flagitat. Hoc signo pollet, & ij qui fere tractant negotia, & ad clavum sedent, nil unquam temere aggredi, Domino non consulto. Nemo mortalium facile æstimet quantum hinc damni ferat Orbis universus, quot familiæ male reguntur, quot regna & provinciæ male administrantur, quot casualia bella suscipiuntur, quot aliis ab aliis injuriæ inferuntur, hac lege neglecta. Hæc creberrimorum malorum est origo, quod patresfamilias, gubernatores, præsides, reges, sæpe homines sui sensus & arbitrii sunt nec ratione agere sed impetu, neque os Domini interrogant, sed ducem sequuntur. Temeritatem, ingenio suo fidunt; hominis sui credunt, [illegible] magni

Abhitabant. Hinc sæpe negotiorum chaos & summa confusio plurimorum damno.

Gabaonitæ impegerunt Israelis Principes, quod in fœdere receperunt Gabaonitas, *& os Domini non interrogaverunt.* Nos ab utero illorum nihilo continemur, sæpe grandia molimur, *& os Domini non interrogamus;* sacerdotium ambimus, matrimonium contrahimus, terras & populos regimus, & tamen os *Domini non interrogamus.* Alios longe generosissimos socios Machabæi, qui nullum unquam prælium inierunt quin os Domini interrogarint plus simplici vice. Eos non solum ante pugnam, ad preces milites suos cohortati, & una cum eis ita precati sunt, sed & comprecationem hanc, dum pugnarent, continuarunt. Sic Judas Machabæus hostilem appulsum conspiciens, extendit manus in cœlum, & Dominum prodigia facientem invocavit, qui non secundum armorum potentiam sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam. Nec ipse solum dux Machabæorum ante congressum, os Domini interrogavit ardentissimis precibus, sed & copias suas ad idem faciendum exemplo suo accendit. Ita, *qui cum eo erant, invocantes Deum, per orationes congressi sunt.* Neque tantum ad pugnæ initium; verum etiam in ipso pugnæ furore, Deum assidue appellabant; manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes, prostraverunt non minus triginta quinque millia, præsentia Dei magnifice delectati. Hoc est, os Domini serio interrogare.

Cassiani consilium est, ante omnes actiones, illud Ecclesiæ usurpandum; *Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina:* Aut illud: *Actiones nostras quæsumus Domine aspirando præveni, & adjuvando prosequere, ut cuncta nostra oratio, & operatio, à te semper incipiat, & per te cœpta finiatur.* Pambonis etiam hæc consuetudo fuit, ut quoties consilium rogaretur, spatium ipse peteret similiter rem Deo commendandi necessum respon[illegible] quidquam dare sollicitus, quin prius os Domini interrogasset. Et quidem mos iste huic viro tantum profuit, ut morti jam vicinus, non meminisse dixerit quippiam à se unquam dictum cujus pœnituisset. Nimirum Deus interrogantibus se continuo respondet. [illegible] totum aptavit [illegible]

[illegible] à Deo non mittitur, nec studiosè divinam Voluntatem exquirit, qui non omnia omnino [illegible] à Deo dicat. Ut Daniel in [illegible] plane omnibus [illegible] est.

a *Ibid. c. 9. v. 14.* b *2. Mach. c. vii. v. 32.*
c *Ibid. v. 17.*
d *Psalm. 9. v. 18.*

§. II.

II. Signum verę [illegible] erga divinam Voluntatem, est [illegible] & calamitates non tantum non [illegible], sed [illegible] eas [illegible], & [illegible] de causa, quod Deus [illegible] longè [illegible] per gratiam, quàm [illegible] ad [illegible]. [illegible] vatis: [illegible], inquit, [illegible] in infirmitate ejus. [illegible] Ambrosii & Chrysostomi [illegible], Deus ægrotum [illegible] consolationibus [illegible], ac si ei [illegible] molliorem. Sicut quandoque principes [illegible], [illegible] ægrotis non [illegible] affectu. Sic Mater Domini, sic Christus Dominus singulare [illegible] homine suo [illegible], aut alia [illegible] calamitate [illegible], modo [illegible] dignos præstent [illegible] hoc patrocinio. [illegible] Seneca [illegible] religiosissime, [illegible] hac de re philosophatus: Nolite, obsecro vos, inquit, expavescere ista quę Deus [illegible] stimulos admovet animis. Calamitas virtutis occasio est. Illos merito quis dixerit miseros, qui nimia felicitate [illegible], quos velut in mari lento tranquillitas iners detinet. Hos itaque Deus, quos probat, quos amat, indurat, recognoscit, exercet: eos autem quibus indulgere videtur, quibus parcere, molles venturis malis servat. Erratis enim si quem judicatis exceptum: veniet ad illum diu felix [illegible] portio. Quisquis videtur dimissus esse, dilatus est. Quare Deus optimum quemque aut mala valetudine, aut aliis incommodis afficit? Quare in castris quoque periculosa fortissimis imperantur? Dux lectissimos mittit, qui nocturnis hostes aggrediantur insidiis, aut explorent iter, aut præsidium loco dejiciant. Nemo eorum qui exeunt, dicit, Male de me Imperator meruit: Sed, Bene, judicavit. Idem dicant quicunque [illegible]

[illegible] in [illegible], [illegible] Deo, in quibus [illegible], [illegible] humana natura pati potest.

[illegible] hoc [illegible] Sapientiae proclamantis? Quoniam Deus tentavit eos, & invenit illos dignos se. Ergo, fugite delicias, fugite enervantem felicitatem qua animi permadescunt, nisi aliquid intervenit, quod humanæ sortis admoneat, velut perpetua ebrietate sopiti. Hunc [illegible] Deus sequitur in bonis viris, quem in discipulis suis præceptor, qui plus laboris ab his exigit, in quibus certior spes est.

Numquid tu credis esse Lacedæmoniis liberos suos [illegible] quorum experiuntur indolem publice verberibus admotis? Ipsi illos patres adhortantur, ut ictus flagellorum fortiter perferant, & laceros & semianimes rogant, perseverent vulnera præbere vulneribus. Quid mirum, si dure generosos spiritus Deus [illegible]? Nunquam virtutis molle documentum est. Verberat nos & lacerat fortuna? patiamur: non est sævitia, certamen est, quo sæpius [illegible] adierimus, fortiores erimus. Ad contemnendam malorum potentiam, animus patientia pervenit. Ignis aurum probat, miseria fortes viros. Quid mirum bonos viros, ut confirmentur, concuti? non est arbor solida nec fortis, nisi in quam frequens ventus incursat: ipsa enim vexatione constringitur, & radices certius figit. Fragiles sunt quę in aprica valle creverunt.

Tu ideo, certissimum Signum humanæ voluntatis in divinam velut transeuntis, si illa haec per ardua quoque & aspera non recuset sequi. Quisquis igitur vere amplexatus divinam Voluntatem in se admisit, animose [illegible] Dominum illo [illegible] proclamabit: Hoc [illegible], mi Deus, de te queri possum, quod non mihi [illegible] notam feceris. Prior enim ad ista venissem, ad quæ nunc vocatus adsum. Vis [illegible] me famam adferre? hac quoque offerre paratus sum. Vis liberos meos sumere? tibi illos [illegible]. Vis aliquam partem corporis? [illegible], non magnam rem promitto: brevi totum relinquam. Vis spiritum? Quidni? nullam moram faciam, quo minus recipias quod dedisti, à volente feres, quicquid petieris. Nihil cogor, nihil patior invitus, nec tibi, ô mi Deus, servio,

sed assentior.

sed affectior. Hæc est vera germanæ volunta-tis nota.

a *Psalm. 9. v. 11.*
b *Psal. 45. v. 4.*
c *Isa. 29. v. 1.*
d *Senec. de Provid. cap. 4. & 5. paucula muta-ta.*

§. III.

III. Signum, Sui ipsius diffidentia quàm maxima. Hæc verè Christiana virtus est, sine non prorsus idololatria. Qui sibi diffidit, felicissimos etiam successus, non suis viribus, nec industriæ suæ tribuit, sed eos ex toto divinæ potentiæ ac bonitati adscribit, [illegible] & quicquid ab his est. Sic, imputat, observatque sanctissimi Augustini monitum. Tota præsumptio tua Deus sit, ita ut agnoscas te absque Deo nil penitus posse, & in Deo omnia. Nihilominus hic talis qui sibi in omnibus diffidit, accedit [illegible], quod in se est, non negligit, tanto certiore fiducia in Deo nititur, quanto magis nulla in seipso. Scit se nihil posse, & posse omnia, sed cum Deo. Pro viribus quidem laborat, sed eventum laboris totum à Voluntate divina expectat, atque animo firmo omnia ea quæ non sunt mala, nisi malè [illegible].

Quam longè aliter, qui sibi, qui suis viribus suisque artibus, qui suæ prudentiæ ac consiliis fidunt, quàm si [illegible] in rerum suarum successus facimus, quàm si ipsos liberali [illegible], quam sæpissimè in multis remissè agunt, [illegible]

At verò qui totus ex Voluntate divina pendet, instar libræ, tanto magis altera lance in imum descendit, quanto illa ascendit altius.

Dux militiæ qui castrum defendendum suscepit, dum omnia, quæ [illegible] loci & [illegible] considerat, de commeatu providet, tormenta bellica disponit, contra omnem irruptionem se parat, scit tamen solo defendendum non esse, ita Christianus, morbis, inopiæ, & morti non fidens, sacramentum [illegible], precibus & [illegible], velut armis [illegible], non sibi, nec [illegible], nec morti.

At [illegible] & suæ virtuti confisus, satis se [illegible] hostium occursus; [illegible] [illegible] pręparationem, cum rei [illegible]: [illegible] & Mor-

ti. Recte de hoc virtutum homine Salomon, Sapiens, inquit, timet & declinat à malo; stultus autem transilit & confidit. a Sed intra fines, de hac præsenti sui fiducia.

a *Prov. 14. v. 16.*

§. IV.

IV. Signum, Fiducia in Deum maxima, à qua misericors, verè qui [illegible] est, non [illegible] industriam mediocriter, sed sibi ipse [illegible]; Deus hoc videt, audit, Deus [illegible], adque suo tempore. Atque hoc vel hostibus [illegible] superior, quod [illegible] habeat, licet illi Acheronta moveant, illa tamen non plus nocituros quam Deus permittat. Sed [illegible]! Sunt qui nullam aliis nocendi occasionem negligunt, si damna [illegible] inferre, [illegible] saltem alterum impedire conantur. Sic est, verum qui Deo fidit, hoc agit, ne quid in se desideretur industriæ, cetera verò divinæ providentiæ committit. Hunc obstare frustra nituntur improbe. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. a Quam fraudulenter egit Labanus cum genero Iacobi [illegible] [illegible] decies mutavit, ut eum [illegible], frustra fuit, in gratiam cognatam [illegible] cessit omnia. *Non dimisit eum Deus, ut noceret mihi* b. Horrendus [illegible] est exercitus Sennacherib, sed nec ipse vincit exercitus ipsius [illegible] Dei manus [illegible] Exercitum Angelus, ipsum [illegible] filii. *Salvavitque Dominus Ezechiam & habitatores Ierusalem de manu Sennacherib regis Assyriorum, & de manu omnium*. c Imperatori Christiano, [illegible] Deo, & [illegible] [illegible] permittit, ille Dominus ultionum est. Et hoc vel idololatriæ te docent. Tissaphernes dux Persa, cum Agesilao fœdus icit, sed lingua, non animo, mox enim cum ingentibus copiis adfuit, & jussit Græcos cedere Asia. Agesilaus ad hanc legationem denunciationemque intrepidè: Duci vestro, inquit, referte, me ipsi amplas agere gratias, quod fœdus ruperit, eóque se Deos hominesque inimicos in se concitarit, ita copiæ meæ plurimum augescent ab hostis perfidia. Dictum proinde Christianum, sicut locutus est, salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos. d Qui Deo fidit, etiam

ilimicos suos sibi vectigales habet, quia Deum habet fautorem. Quicquid autem homo Deo tenus, desiderat, id omnium primo à Deo petit. Qui in re hanc sibi regulam statuit, licet quod peto aut mihi expedit concedi, aut non expedit, quod quidem Deus omnium optimè novit. Si expediat, aut id confestim largietur Deus, aut tempore opportuniore; et interim mea quoque patientia exercebitur. Si neget Deus postulata, certissimus sum, id mihi non expedire quod petij. Hac omnino ratione, neque aliter unquam supplices libellos Deo porrigit, qui divinæ Voluntati se solam permisit. Qui hoc divinæ Voluntatis arcanum ignorant, opera sua aut non implent, aut segniter & remissè, & quæ nunc faciunt, prius otioso aut fatigatis, plurimorum gratiam ambiunt, atque si aliter nequeunt, cum etiam muneribus ea se demittunt, favorem & dignitates velut in nundinis mercantur.

Vidit Ioannes, ille Domini ocellus, Christũ septem stellas dextra gestantem. e Et quæ sunt hæ stellæ in hac manu? Ioannes ipse mysterium hoc evolvens; Septem stellæ, inquit, Angeli sunt septem Ecclesiarum, seu septem Asiæ episcopi. En episcopi, & horum mitræ infulæque in manu Christi sunt. At vero si ejusmodi mitra dominum traderet, plurimi sunt qui suum ei caput offerrent, sed non primo tribuebat cursu ad manus Christi pervolant! Equidem currunt, sed sæpe prius ad principum Regumque, ad Præsulum & Antistitum manus prorsus, quam ad Christi currunt. Idem fit in aliorum officiorum & dignitatum ambitu. homines suas quæsitur, dantur à paucis amicorum, aut certè post humanam Lucubrationem, contrarium operam agere, divinæ ante omnia favore & Voluntati expetenda; sceptra & mitræ in manu Dei sunt; officia, dignitates, munia, magistratus Deus dat, ab illo primum hæc petenda. Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini, quocumque voluerit inclinabit illud. f Sicut olitor, horti sui rivulum sub potestate habet, nec ad proximam unam primamque semper arborem, sed sæpe ad debiliorem, aut quâ visum, aquam educit, ita cor regis, velut rivus, omnes gratiæ præfecturas, & munera continet; Deus instar hortulani (sileo hominis arbitrio) aquas et hoc ex alio vos deducit, quam ipse delegit. Ideo stultissimè agunt, qui tot preces ac donarij aliorum aures manusque inflant, Deum interim vix eminus & obiter salutantes. O delirantes homines! Potius ex ipso fonte petantur aquæ.

a Prov. c. 21. v. 20.
b Ibid. c. 31. v. 4.
c 2. Paral. c. 32. v. 31.
d Luc. c. 8. v. 71.
e Apoc. c. 1. v. 16.
f Prov. 21. v. 1.

§. V.

V. Silentio, omnia generoso silentio possum concoquere. Contemplare mihi patientissimum IESUM, inter susurrones & convicia & calumnias generosissimè tacentem. Stabant Hebræi sacerdotes & constanter eum accusabant: IESUS autem tacebat: contraria illi diversa objectabant, IESUS autem tacebat: instabant illi validis clamoribus, & ad crucem hominem hunc postulabant, IESUS autem tacebat: iam in cruce pendentem irrisionibus acerbissimis flagellare non cessabant, IESUS autem tacebat. Nec aliter Mater Domini, in summis angustijs maximè tacitorum. Observabat eam Iesu ferè verbis, & ideo discessionem ab ea moliebantur. Non hic aliud mater quam filius fecit, ut verè dicamus: Maria autem tacebat, & hoc omne divinæ Voluntati ac providentiæ committebat. Audiebat illa hominem sibi charissimum, suum sanguinem mille calumnijs appeti, Maria autem tacebat: videbat illa filium innocentissimum sub crucis mole fatiscentem, in cruce gementem audiebat, cernebat in gravissimis tormentis morientem, Maria autem tacebat. Hunc filium & hanc matrem complures æmulati felicissimè, cum gravissimorum etiam scelerum accusarentur, ipsi autem tacebant. Notat mansuetissimus rex David mirum eius hujus silentij ea propter vim sibi faciens. Obmutui, inquit, & humiliatus sum, & silui à bonis. Idem mox repetit, Obmutui & non aperui os meum, quoniam tu fecisti. a Silentijs tantum non adimo aliunde, quam hanc ipsam, quamvis in sacris Libris sicco quid voluntatis eius hoc esse video. Tu mihi Deus Volun-

tas hæc mihi silentium indixit.

Severinus Boëthius, ille scriptis & vita illustrissimus vir, insigniter proloquitur: Quis enim alius, inquit, vel servator bonorum vel malorum depulsor, quàm rector ac medicator mentium Deus? qui cum ex alta providentiæ specula respicit, quid unicuique conveniat, agnoscit, & quod convenire novit, accommodat. Hic igitur quicquid extra spem videas geri, rebus quidem rectus est ordo, opinioni vero tuæ perversa confusio. b Qui verò se totum divinæ Voluntati mancipat, non suæ opinioni, sed etiam ordini credit, quem omnium longè optimum probat silendo.

Et quando quis ut ex carceris [illegible] ingrediens, festa ædes ingressus, despicit, tacet, miscent omnia; & mox abeat, ne auctior deprehendatur, in facto. Servus dominum audiens, & venientem supellectilem distrahentem cernens, gravius quidem ingemiscit, at cum à suo domino id factum audit, silet & mitescit. Ita David de seipso: Obmutui & non aperui os meum. Cur ita? *quoniam tu fecisti.* Ita prorsus qui divinæ Voluntati se totum addixit, adversa sentit quidem, sed divina se Providentia solatur, [illegible] nihil se pro[illegible] nonnunquam: Levavi, inquit, oculos meos in montes, *unde veniet auxilium mihi: auxilium meum à Domino.* c

Ergo Assuero & Aman convivium celebrantibus, consternati Iudæi flebant. d Sed quàm cito converta hæc tragœdia mutavit, & in authorem recidit, quicquid in alios malè paraverat. Postquam afflixit ac probavit te Dominus, ad extremum misertus est tui. e Si Lunæ accessiones decessusque mutabilitates variasque vicissitudines non [illegible], nescissent philosophi eam lumen à sole mutuari: Sic & nos è quotidiano rerum defectu discimus, omne nobis bonum à Deo indici. Ægrotat quis iam periculosè: æstimare novit valetudinem, quam nunquam tanti fecisset, si nunquam perdidisset. Ergo quidem natura mortalium est, ut nihil magis placeat, quàm quod amissum est. Calumnia aliquis petitur: iam capit quàm grave sit crimen, alterius famam lædere, quod quamquam sæpius ipse fecerat, tamen leve quid iudicavit. In egestatem quispiam deductus est: iam incipit meminisse, qualis aliis in egenos fuerit. Itaque silet, & hoc ipsum contemplatione expendens, divinæ se Voluntati committit.

Sed ægrè fortassis siles? Ergo loquere; sed caute, sed Deo. Lingua taceat, mens precetur. Meditare silentium Christi coram Pilato, Mariæ coram improbis verbis, Davidis contra adversarios. Dignior & maior ubi cognitus? tace; consentitur æqualis? tace; Vilior & minor consentitur? etiam tunc tace. Difficilius hoc sed generosius: [illegible]. Deum adi, precare pro adversario. Sicut David, cuius illud: Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi; ego autem orabam. f Adversariorum silentio Deum precibus sibi conciliabat. Ergo sile, & divinæ Voluntati te penitissimè permitte, illud assiduè volvens animo: *quoniam tu fecisti.*

a *Psal.* 38. v. 3. & 10.
b *Boeth. lib. 4. de consol. phil. prosâ 6.*
c *Psal.* 120. v. 1. & 2.
d *Esth.* c. 3. v. 15.
e *Deut.* c. 8. v. 17.
f *Psal.* 108. v. 4.

§. VI.

VI. Signum, Ardua & quæ vix fieri posse credantur, pro Dei honore aggredi. Quam magnanimiter hoc inter Paulus? Scio, inquit, humiliari, scio & abundare, ubique & in omnibus institutus sum, & saturari, & esurire & abundare, & penuriam pati. Omnia possum in eo qui me confortat. a Atque magno & excelso animo David, In Deo meo, inquit, transgrediar murum. b Rideat Periclea, & Pyramis muros [illegible] quadraginta cubitis altos, tam verò latos, ut duo currus inter se facilè amplius spatium non desiderent; ego tamen, ait David, hos muros transgrediar. Rideant Carthaginienses, & triplicem [illegible] murum [illegible], ego tamen hunc ipsum transgrediar. Rideat [illegible] Imperatorem, & [illegible] condat octo pedes latum, ego tamen hunc transgrediar. Rideant Babylonii architecti, & turrim ædificent, cuius culmen *pertingat ad cælum*, c ego tamen & hanc transgrediar in Deo meo, quoniam in illo eripiar à tentatione. Sed & maiora magisque ardua promittit David, In te, inquit, eruar à tentationibus, in Deo meo transiliam murum. d Parum ei erat currere & saltare, sed ani-

mis

mis toti indutus, & metaphrastes vult currentem parem efficiat, murum quantumcumque transilire aut alterum transgredi, iam etiam transilire vult vel cælo terrarumve molem. Celsior aut durior murus est illi obijcitur, quam sua cuique Voluntas, bene murare & transgredi necesse est, & transilire. Quisquis cogitet: Deus me patientem esse cupit, cupit esse castum, facilem dare veniam inimicis, lenem & aliis sentire, bene loqui me vult Deus: Ecquid ego non idem velim? Profecto voluntas nostra habitum ut murum obstitit! at ille nos murum non tantum transgrediar, transiliam; Omnia possum in eo qui me confortat.

Qui res gestas Diuorum euoluerit, illud regij psaltis sæpius pronuntiabit: Mirabilis Deus in sanctis suis: Deus Israel ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ, ipse dedit virtutem & fortitudinem Sanctis suis. Et vt veteres taceamus, Franciscus Xauerius, è Societate Iesu, Iaponum Apostolus, quanta vir ille pro Deo ausus, quanta potuit, quot muros montesque transgressus, quæ maria non transiliit, voluisse illum dicerem, si quo aliter adire non posset. Deo ille fretus diuinaque Voluntate velut accinctus cucurrit, terras transiliit & maria. Quis illum eam unquam intuentes, videri pagus in se conclusum, adeo sitim vrgere, videri potuisset Orbis in Xauerii pectore combustus, adeo ille omnium salutem sitiebat. Et quod incredibile Xauerius animo circumvolitare quasi saltibus ex Italia in Lusitaniam, ex Lusitania in Indias, ex Indijs in Iaponiam, inde ad extremos Sinas sese penetrauit, terram ex terra, mare ex mari mutans. Opponi huic orbe manifeste pericula sunt, inquit, non pauci qui Deo fidi Siluarum tenebras? Satis lucet flamma in pectore. Infaustum Oceanum? Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem: Latronum & piratarum insidias? Nec domi sum tutus est, quem diuina Voluntas non protegit. e Ita Deo duce, murum montesque transiliit, ita trecenta millia barbarorum, vti Boëtius affirmat, Christo adiunxit. f Hoc nemo ignorat, mille plurimaque remotis regionibus cognitum militia. Sed permanendum est vt, & diuinandum ad arduas, etiamsi Satan cum omnibus satellitibus, totoque apparatu obsisteret. Christus nos in hanc rem animat: Si habueritis fidem, inquit, sicut granum sinapis, dicetis monti huic, transi hinc illuc: & transibit, & nihil impossibile erit vobis. g Quisquis se totum diuinæ Voluntati tradidit, omnia se posse confidat.

a *Philip. cap. 4. v. 13.*
b *Psalm. 17. v. 30.*
c *Genes. 11. v. 4.*
d *2. Reg. 22. v. 30.*
e *Vide de hoc infra l. 5. c. 12. vbi de illo pro-* *u id.*
f *Thom. Bozius de signis Ecclesiæ lib. 6. c. 3.*
g *Matth. cap. 17. v. 20.*

§. VII.

VT autem ea quæ diximus tam de cognitione diuinæ Voluntatis, quam de humanæ ad illam Conformatione, quantumcumque nobis perspicua fiant, in hanc epitomen dicta componimus.

Quicquid in Orbe fit (peccatum excipimus) à quocumque aut quomodocumque fiat, diuinæ id fieri Voluntati decernitum est. Omnia quæ fiunt, vult Deus fieri, quicquid autem Deus non vult, certissimo non fit. Hinc sapienter Epictetus: Semper, inquit, illud potius volo, quod fit. Atque vt hæc idem omnibus persuaderet; Ne postules, ait, ea quæ fiunt, arbitratu tuo fieri. Sed, si sapis, ita fieri quæque velis, vt fiunt. a Nam omnia quæ fiunt sunt aliquo modo effectus diuinæ Voluntatis. Quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? clamat Sapientia. b Solum peccatum non vult, sed permittit Deus fieri, volens autem permittit, nam & peccatum impedire posset, id tamen ob caussas sibi notas non impedit. Hoc è Theologiæ arcanis confirmamus: Theologi rem hanc definiunt his verbis: Deus vult omne bonum creatum, actu existens, sed quicquid fit extra peccatum, est bonum creatum actu existens, ergo quicquid in Orbe fit, hoc Deus vult fieri, modo absit peccatum. Hinc ille ingenij acerrimi theologus: Omnia, inquit, quæ fiunt aut fient, quæ fuerunt aut facta sunt, quæ fient aut erunt, cognoscuntur à Deo in decreto suæ voluntatis. c Et nota, mi Lector, liberas hominis actiones non eo impediri, quod eas Deus ab æterno prouiderit & volue-

est, sed Deus illa ideo vidit, quia futura praevidit. a

Sed ulterius progredimur. Deus non tantum vult fieri, quicquid in Orbe fit (dempto peccato) sed id omne semper excogitat quod melius est, imo quod optimum est, & hoc est, ut sic loquamur, ingenium Dei & innata eius propensio. e Illud disertis verbis Basilius Magnus affirmat: Unum quidem hoc, inquit, habere in mentibus nostris praesumptum oportet, quod nihil eorum quae nobis accidunt, malum sit, aut tale, ut melius illo excogitare queamus. f In eandem omnino sententiam Damascenus concedit: Omnia, inquit, quae Dei providentia fiunt, pulcherrime ac decentissime fieri necesse est, atque ita denique ut meliori modo existere prorsus nequeant. g Prae omnibus audiendus hic Augustinus: Iustitia, inquit ille, veri & summi Dei factum est, ut non modo sint omnia, sed etiam sic sint, ut omnino melius esse non possint. h

Quid clarius? rationem addit: Quicquid enim, inquit, vera ratione tibi melius occurrerit, hoc scias fecisse Deum tanquam bonorum omnium conditorem. Neque enim tu poteris aliquid melius in creatura cogitare, quod creaturae artificem fugerit. i

a Epictet. lib. 4. dissert. c. 7. & Enchir. cap. 13.
b Sap. cap. 11. vers. 26.
c *Tametsi forte non sola.* Scotus in 1. distinct. 39. *quaest. unica.* § *Visa de contingentia, ita Rocher. Caiet. Vasq.*
d *Hoc fuse & erudite probat Theophilus Raynaudus in Theolog. Nat. distinct. 8. quaest. 3. art. 4. mihi pag. 997.*
e *Iacob. Granadus in 1. partem D. Thomae tom. 1. disp. 1. per 6. sectiones mihi pag. 210. Et sermo est de rebus in quibus non datur* [illegible].
f *Basil. hom. 8. ex quo quod Deus non est auctor malorum.* g *Damasc. l. 2. de fide cap. 29.*
h *August. tom. 1. libr. de quantitate animae cap. 33. ante finem.*
i *Idem tom. 1. l. 3. de libero arbitrio c. 5. post init.*

§. VIII.

QUa ratione autem Deus omnia quae fiunt, videt & vult, peccata vero sinit patrari, exemplum ponimus luculentissimum. Iussit olim Summus Pontifex, Iulius II ut Michael Angelus inter pictores celeberrimus extremum Orbis iudicium pingeret. Pictor operi manum admovit, sed pro affectu quem in summos proceres non benignum gessit, praesules etiam & purpuratos Patres in inferorum flammis collocavit. Pictorem ideo saepius accessit Pontifex, atque adeo artificiosam hominis manum ipsam & quantam eam maxime probavit, certa tamen ex causa dissimulavit videre, illud secum cogitans: Modo finiat opus, mox in carcere poenitebit sui erroris scelus, post solo & sorde consueto. Hic certe Pontifex supremi iudicis tribunal pingi voluit, idque in ornamentum sacelli sui, non in contemptum cuiusquam antistitum, eam tamen ob causam sivit fieri, voluitque non impedit: Ita Deus Aeternitatem vult pingere, & opera edere immortalia; at non affectu & manu extrahendo, iam hos iam illos in Orco statuimus, hoc est, vindictam sumens in eos quos nobis hostes arbitramur. Sed & alia plurima in opere faciendo delinquimus. Nihilominus pictura rerum in Orbe elaboratur: Est enim mirabilis rerum omnium connexio, series atque concinnitas, ut singula, quae seorsum deformia, aut certe minus pulchra viderentur, coniuncta longe pulchriora. Deus autem eam patientissime expectat, dum omnis pictura haec finiatur, errores nostros plerumque, tamquam si non videat, dissimulat iustissimis de causis. Tandem supremo Mundi die patebit, quid quisque dignum meruerit, quid in pictura erravit. Sicut ergo Pontifex, aut Regum quispiam certum quid ac destinatum vult pingi, pictoris autem arbitrium non tollit, errores etiam permittit, ob causas sibi notas, ita Deus omnia quae fiunt, vult fieri, peccatum vero permittit, sed permittit sciens & volens, cum illud impedire possit. Ita rex David Ioabo belli duce est usus, cuius flagitia minime probavit: tametsi diu dissimulavit. Neque ullus hic obiicerit, quare homo cogitur impedire peccatum quando potest, & Deus non cogitur, qui semper id potest. Nam praeterquam quod Deus sit Dominus & moderator omnium actionum humanarum, nos mancipia & servi; illud etiam accedit,

cullit, quod Deus è peccato in maiorem pulchritudinem quid eliciat, quod homo non potest. Augustinus hoc sermone eiusdem amicitiam admiratur: Ex omnibus, ait, consistit universitatis admirabilis pulchritudo, in qua etiam illud quod malum dicitur bene ordinatum & loco suo positum, eminentius commendat bona, ut magis placeant & laudabiliora sint dum comparantur malis. b

a *Prop. [illegible] quia non est impediendus causa secunda [illegible] quam suo modo agat.*

b *Aug. Enchir. c. 10. & 11.*

§. IX.

SEd obijcies primo: Bona sunt omnia, sunt omnia optima quæ Deus vult, sed mihi non mala sunt. Audi unicè mortalium, quid hic ait? *Æqualiter cura est Deo de omnibus.* a Itaque, ut ita, ita singulos curat providentissimus Deus, sicut universos, neque tantum quod melius, sed quod optimum est semper, & tibi, & mihi, & singulis, & omnibus vult, & quod vult exequitur efficacissimè. Gregorius pulcherrime: Sic inquit, intendit omnibus, ut adsit singulis; sic adest singulis, ut simul omnibus tanquam desit; sic summa regit, ut ima non deserat; *sic Deus præsens est*, ut à superioribus non recedat. b *Cura est Deo de omnibus.* De filijs, sive charissimis Dei amicis cura certa & evidens; sed nec circa damnandos aliam se gerit, pater est, nutritor est, defensor est usque ad ultimum vitæ momentum, hic demum iudex, punitor, hic vindex est tam obstinatæ in se perfidiæ.

Objicias secundo: Et quomodo, amabo, Dei providentiam ac curam tot sequuntur incommoda, & ut eo vocabulo utar, sunt hic illic absurdorum absurdissima quæque. Vis Deum dicere dominatorem nostrum, sic ad minima quævis vigilantem assumere, eum bene agere? O te miserabilem; sed proficio malam: quam male conditionem hic et ultimam gere personam. Utique Deus vigilat ad quaslibet vel minutissimas horas. Damascenus eo sensu sapientissime respondens; Deus, ait, admittit quidem aliquid absurdi & præpostera fieri permittit, ut per eam actionem quæ absurditatis speciem habet, magnum aliquid & admirabile constituatur, quemadmodum per crucem hominum salutem comparavit. c Num hæc negabitur vera? Ergo Deus non quidem peccata vult, sed efficaciter permittit, sive, permittere vult, & inde procurat aliud utilissimum ubique maxime gloriosum. Augustinus perspicuè id asserit: Propterea, inquit, divinæ Providentiæ etiam illa dispositio tribuenda est, non quia ipsa peccatores facit, sed quia ipsa ordinat cum peccaverint. d Quare licet homini secundum se spectato melius esset non peccasse; si tamen tota series naturæ & gratiæ attendatur, melius fuit quod à Deo peccatum permitteretur. Notum Ecclesiæ testimonium: o Felix culpa quæ talem ac tantum meruit habere Redemptorem. e Hæc de Divina Voluntate tam cognoscenda quam amplectenda. Utinam humana gens, vel hæc una in re errare desinat; & summam voluntatem, quam facile possit agnoscere velit etiam promptè amplecti.

a *Sap. c. 6. v. 8.*

b *Greg. lib. 16. moral. c. 5. med.*

c *Damasc. l. 2. de Fide c. 47.*

d *Aug. in Ps. 7. post med.*

e *Ecclesiæ authoritas. Et hanc Theologorum communis assertio est hæc: Deus omnes effectus veros & reales quorumlibet causarum secundarum, adeoque omnes actiones causæ liberæ, etiam malas quatenus tales sunt, sicut & ipsam peccati permissionem, atque etiam mala solius pœnæ, ab æterno, adeoque prius tempore quam fiant, etiam in particulari aliquo modo prædefinivit ac prædeterminavit. P. Adamus Tanner. tomo 1. Theol. disp. 2. Dub. 5. n. 5.*

LIBER TERTIVS DE HVMANÆ VOLVNTATIS AD DIVINAM CONFORMATÆ EMOLVMENTIS.

CAPVT PRIMVM.

Quantam animo tranquillitatem conciliet humanæ voluntatis ad divinam Conformatio.

DIximus, qua ratione diuinæ Voluntati nostram illi iungere possimus. Nunc porro dicendum quid emolumenti percipiamus, si humana diuinæ semper sit coniunctissima.

§. I.

TAm liberalis est Deus diuitiarum & donorum, vt non tantum æternis nos deliciis beare statuerit, sed etiam Æternitatis velut præoccupatione, quo nos ad omnia patiendum promptiores paratioresque redderet, è mensa sua mittit cælestis conuiuij promulsidem, iubetque libare saltem æternæ felicitatis gustulum. Ita nec infernali huic mortalitatis nostræ sua portio deest. Magnæ illius æternæque cœnæ velut antecœna. Etenim in hoc orbe inferiore quies est aliqua, sunt etiam hic solatia è cælo missa. Neque hic in temporalibus magna res agitur, sola opus voluntate ad diuinam conformata.

In rupe Thaborea vix gustulum gustarat Petrus cælestis beatitudinis, & mox: Bonum est, exclamat, nos hic esse, imo iam et tabernacula videri poterat ab hoc nectare, *non enim sciebat quid diceret.* O Petre, præproperum est, hoc nectar & ambrosiam expectationi meliore dabuntur illa, sed nondum.

Angelus ille Apocalypticus Ioannes: Factum est, inquit, silentium in cælo, quasi media hora. Quietem aliquam designat, beato Gregorio interprete, quam hic assequuntur, qui diuinam Voluntatem eo quo possunt, vt in cælo, desiderant, eaque ratione velut in cæli vestibulo degunt. En anhelans Dauid: Et volabo, inquit, & requiescam. Quo volans iste? vtique ad diuinæ Voluntatis suauissimam contemplationem, eo quisquis peruenerit, iam diuinum sabbatum incipit & iucundissime quiescere. Nihil enim ardentioribus votis capere, quam hoc vnum: Fiat Voluntas tua, sicut in cælo, & in terra. Inter ea certe quæ maximam animo pacem & tranquillitatem conciliant, primarium hoc numeratur. Omnibus votis contendere atque adspirare ad constans diuinæ Voluntatis obsequium. Ita optimus ille Scriptor præcipiens: Opta, inquit, semper & ora, vt Voluntas Dei integre in te fiat. Ec-

ce ta

et tali homo ingreditur fines pacis & quietis. d. Quisquis igitur jugo sanctissimo suge illo volunt capit & quiescere, his profectò alii cælum in altum portet; & parans admirandi.

a *Matt. 11, v. 29. & 30.*
b *Apocal. 6. 1.*
c *Psal. 14. v. 7.*
d *Thom. à Kemp. l. 3. Imit. Christi c. 23. & plura l. 3. c. 11. num. 4.*

§. II.

OPtimæ fidei scriptor a commemorat de viro religioso, cuius vestes vel solummodo tactu valetudinem multis restituebant, hinc ille apud ægros veneratioui, apud sanos admirationi esse cœpit, cum tamen nulla in eo virtus singulariter spsa discerent, vitam enim agebat pro more ceterorum in cœnobio, nec vllis insolitis rigoribus sese macerabat, hoc vnum studiosissimè cauere solitus, ne quid aliud vnquam vellet quam Deus. Cum itaque fam pharmacis medereeur saepius, rogauit à cœnobiarcha eius rei caussam? Mirari similiter, aiebat, & pudere ob id asserit, quum ægrotos iciantur & precibus vix æquare, ne dum superet sanitatem, inquit cœnobiarcha, te sanctissimum secum esse, non assciunt, cætera non suspiciendam præ aliis. Simul in omnia prolixius inquireret, & multa sollicitans ea eius antistes, ac quem arcanam sciscitari cœpere. Hic vir ille religiosus. Eam, inquit, mihi gratiam à Deo factam esse commemoriti, quod ad diuinam Voluntatem ita me conformaverim, vt aduerso Deo nil vnquam mouere velim. Neque verò etiam meum vix vnquam fuisse tam sublimem, et animo calerem, aut corporis laborem, sed nec illi, puto, tam prosperi successus mihi sic blandirentur, vt ob eos singulari me patiar gaudio compleri. Nam omnia sine discrimine de manu Dei accipio: neque postulo vt ea quæ fiunt, arbitrio meo fiant, sed ita fieri quæcumque volo vt fiunt. Ita nihil me voluptate, nihil dolore afficit, nihil me turbat, sed nec beat quidquam, nisi sola, nisi vna atque vnica Dei Voluntas. Ideò in omnibus omnino precibus, hoc vnicè flagito, vt diuina Voluntas in me semper, rebusque creatis omnibus quàm integerrimè perficiatur. Miratus hæc vehementer antistes: Et nunquam te, inquit, capere sodes; quid tibi nuper sensisti, an non vel animam acerbè sensisti, cum hostilis homo ignem sobolem rustici adiiceret, cum stabulum & horreum, cum multorum frumenti & pecoris combustione, damno penè irreparabili? Ad quæ cœnobita, Hoc, inquit, scias velim, Pater reuerende, nihil inde mœroris me contraxisse. Nam in more positum habeo, pro his talibus Deo gratias agere, cum certissimus sim, quicquid ita usum sit, diuinâ permittente Prouidentia fieri, idque omne in nostrum emolumentum. Hoc curæ mihi non est, modicum an multum habeamus sustentandæ vitæ; Deo fido, qui quantum nostrum apud frustulo panis potenti nutrire ac pane integro. Ita lætus dego & alacer. Hic Cœnobiarcha multa contradicere & variis quæstionibus hominem vrgere, vt sic sinceriter exprimeret latentes animi sensus. Post varia, Quin imò, ait ille, per quotidianam mei obdationem diuinæ Voluntati, eo deueni, vt si perscirem ego, ad inferna me desponendum decreto immutabili Dei, tamen refractarius esse nollem, modo sinam securè sane, sic Deo visum esse, ita Deum velle; imo existimem orationes Dominica vel semel pronunciata diuinum illud decretum rescindere potestas esse, sanè id velle non vellem, sed potius gemitus has Deo preces admouerem, Vt æquissimam sanctissimamque Voluntatem suam in me pergeret exequi, &, Vt hanc vnam mihi gratiam faceret, quâ vetaret certâ Æternitate, diuinæ Voluntati quidquam contrarium cogitare. Conticuit ad hæc verba Cœnobiarcha, & penè in stuporem stetit obstupuit vterque silentio Deinde; Ito, inquit, ite, mi Pater, & propositi huius tenacissimus maneto. Cælum enim cælum reperisti, & hæc interpretatio gratiam paratissimi fecistin. Rarum immensum est à nemine tardari, à nemine lædi posse. Arcem quietissimam habitat, quisquis se totum ad diuinam Voluntatem conformat.

a *Cæsarius Heisterbacensis l. 10 mira c. 6. claruit ante CCCC. Annos.*

§. III.

ITa cœnobitam sanum à sanctitatis animisset, ipse abiit stupore defixus, hæc secum cœpit ratiocinari, & vt Iam mihi loquor, aiunt

vndo

vendendis [illegible], quem hominem ridiculum esse [illegible], illa tradendi gratia sit. Hac enim cum diuina Voluntate coniunctio, ad hoc fastigium [illegible]. Et qui possit Deus hunc talem hominem [illegible] ad [illegible] repugnat [illegible]. Et sane fateri cogor, nec longum esse, nec difficile iter, ad hoc culmen solidissimæ Tranquillitatis, neque enim hic opus [illegible] vitæ [illegible], non cerebris [illegible], non publicis vigilijs certandum, omnino hoc negotium peragit vnicum generosum VELLE; sed hoc VELLE quotidie instaurandum, firmeque stabiliendum, contra diuinam Voluntatem prudenter nil vnquam admittere. Ita enim, inquit Chrysostomus, [a] velle efficit posse, vti nolle efficit non posse. Magna vis est voluntatis, quæ efficit nos posse quod volumus, & non posse illa quæ nolumus.

Quod si quis manè ita se Deo commitat: O Domine meus & Deus meus, ego me tibi offero in omnem beneplacitum tuum, hodie scilicet prudensque contra tuam Voluntatem nil agam; [illegible] hoc sic aut vetitâ [illegible], aut [illegible] possibilem [illegible], aut alijs ad vitia occasionibus [illegible], hic quidem homo cum Deo ludere, & [illegible], hic verò manu sceptrum altera [illegible], hæc verò manu sceptrum porrigere [illegible]. Ita prorsus diuinæ Voluntati [illegible] se quidem polliceri, [illegible] alienum [illegible], aut famæ [illegible] que insidias struere, inuidiam in se sponte admittere, [illegible], sed illam vltro accessisse, hoc iocari est cum Deo, & [illegible] [illegible] impellere, atque ostium aperire, [illegible] Et quo [illegible] hoc amoris symbolum; amo te, sed hunc à me [illegible] accipe. Aut, non patior me separari à te, in eum occasionem [illegible] calle, quem [illegible] adeo [illegible], iam manè [illegible]. At solemus [illegible] nos vocibus [illegible], Non potui aliter. Hic Chrysostomus respondens, Nec enim quisquam, ait, poterit excusari, quasi voluerit, & non potuerit: cum constet eum idcirco non potuisse quia noluit, et nolentem [illegible] exemplo damnatur, & volentem, quia impleuit quæ voluit, [illegible].

a Chrysost. serm. de Zach. siue [illegible] secundi.
b Chrysost. serm. de Zach.

§ IV.

ILlud ergo colloquium inter duos religiosos viros, [illegible] est, & facere [illegible], [illegible], ad illum tranquillitatis apicem, ad hunc paradisum [illegible], quisquis hoc verum possit, velle quod vult Deus, tam ingressus est, nullius aut [illegible], aut [illegible] hominis [illegible]. Verum illud præcipuè in narrato colloquio [illegible] sunt [illegible], vt ea probè cepisse, sit hic palmam obtinuisse.

Primum, Altissimè animo imbibere, quicquid fit, diuina fieri prouidentia, quæ ad suum finem atque ad beatitudinem disponit vniuersa, prout secretissimo Dei iudicio placuit ab omni æuo. Omnia certa, & in æternum dicta lege decurrunt. [illegible] de hoc Seneca: Causa pendet ex causa, priuata ac publica longus ordo rerum trahit. Ideo fortiter omne ferendum est; quia non, vt putamus, incidunt cuncta, sed veniunt. Olim constitutum est, quid gaudeas, quid fleas: & quamuis magna videatur varietate singulorum vita distingui, summa in vnum venit. Accepimus peritura, perituri. Quid ita indignamur, quid querimur? ad hoc parati sumus. Vtatur, vt vult, suis natura corporibus: nos læti ad omnia & fortes cogitemus, nihil perire de nostro. [a]

Alterum, Facere quod in se est, cetera omnia diuinæ Prouidentiæ liberalissima confidentia transscribere: sorte sua contentum viuere, de aliena non inquirere, nec villi beatiorem inuidere. Hæc sunt quæ perducunt in propugnaculum Tranquillitatis inexpugnabile: hæc illa virtutû omnium panoplia est. Hæc vero nunquam valebunt illi, qui caduca hæc amant, relictis & perpetuis bonis, qui se propter illa suscipi volunt, qui diuinæ Prouidentiæ non satis fidunt: hi ad leuissimarum iniuriarum motus collabuntur, iacent & mœrent, quia vanos & pusillos animos, omnis solidæ voluptatis ignaros, falsis & mobilia oblectamenta destituunt. At ille qui se [illegible] rebus non [illegible], nec [illegible] contrahit, diuinæ se Prouidentiæ [illegible], aduersus vtrumque statum [illegible] animum [illegible], [illegible] omnium virtutum pano-

gilis maximum est, audibit: Vult quod vult Deus.
a [illegible] c. 5.

CAP. II.

Fieri posse, ut quis numquam tristetur, & quid artis illa temperantium, qui nostram divinae Voluntati conformamus.

SAlomon humanae sapientiae pelagus, & magnum portentum, liberrime pronuntiavit: *Non contristabit iustum, quidquid ei acciderit.* a Loquitur sapientissimus Rex de rebus fortuitis quae bona animi contra quam vult obveniunt, perinde ac si dicat: Mala voluntaria uti sunt peccata & [illegible] sollicitum habet & dolore afficiunt; at illa fortuita [illegible] facultatum amissio, honoris illusio, valetudinis dispendium, charorum funera iustum non afflictant & angunt, ut haec saepissime beneficii loco numeret, nec mala putet, sed exercitium patientiae credat, & pro iis, ut par est, Deo gratias agat. Nam bonae menti calamitas omnis occasio est virtutis. Quapropter Ethico, illud (quidquid ei acciderit) acute exponens, Sicut accidens est, inquit, auctore philosopho, quod adest & abest praeter subiecti corruptionem: ita praeter iustitiam, & iustum adest, & abest praeter eius contristationem, & conturbationem.

Ceterum, quod tristia ac hilari aeterno vultu iustus excipiat [illegible] Paulus locupletissimus nobis: *Repletus sum,* inquit, *consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.* b Non in fame tantum aut siti, non in vinculis solum aut plagis, sed in omnibus pressuris & angustiis, *in omni tribulatione nostra.* Neque levi tantum laetitia afficior, sed, *repletus sum consolatione, superabundo gaudio,* etiam cum virgis caedor, cum lapidibus infestor, etiam cum naufragiis iactor. Tormentis pressus Martinum à Severo Sulpicio [illegible] numquam iratum, numquam tristem visus est vidit, sed placens semper atque serenus. Ita sane non contristabit iustum quidquid ei acciderit. Chrysostomus omni calculo sententiam hanc confirmat: Nihil enim aliud, inquit, grave atque acerbum est quam in Dei offensionem incurrere, hoc sublato, non afflictio, non insidiae, non aliud quidquam prudentem animum perstringere afficere queat. Quin potius quemadmodum si exiguam scintillam in magnum pelagus inicias, eam protinus extinctam, eodem modo molestia omnis quaecumque acciderit, si in animam sibi bene conscium inciderit, mox extincta perit & evanescit. c Hoc idem cum acri doctor, ut rem quasi [illegible] explicem subiiceret, [illegible] caelo comparat. Caelum, inquit, altius est imbribus ac fulminibus. Caelum quidem cum nubibus obducitur, pati putatur, sed nihil patitur. Sic & nos tristitiam pati putamur, nihil patimur, id est, tristitia quasi nubila obduci putamur, sed non violamur. Sed demus humanae imbecillitati dolorem aliquid & tristitiae [illegible] Ambrosius, Esto, inquit, in illis (sunt enim in laboribus) aliquid acerbitatis. Quem vero acrem non [illegible] dolorem? Neque enim profundum esse negaverim, quia videtur [illegible] tendam [illegible], quia aliquibus [illegible] cum [illegible] habere similem naturam. Similiter [illegible] aliquos acerbo dolore, tamen [illegible] vincat [illegible] constantiae [illegible] animi [illegible]. d Ergo, non contristabit iustum quidquid ei acciderit. Sentiet tristitiam, non consentiet; urgebitur molestiis, non [illegible], [illegible] sed non [illegible]. Non sentire mala sua non est hominis, et non ferre, non est viri.

a Prov. c. 12. v. 21.
b 2. Cor. 7. v. 4.
c Chrysost. hom. 3 in ep. 2 ad Cor.
d Ambros. l. 3 de off. c. 3.

§ I.

NEque solum Christiana sapientia hoc praecipit: priscis etiam hoc animo ethnicis non ignoratum. Vere cecinit Venusinus vates:

Iustum & tenacem propositi virum,
Non civium ardor prava iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida. —

[illegible]

[illegible]

Nihil [illegible] Deus [illegible] Christus [illegible] in manu Dei sunt, & non tanget illos [illegible] Zacharias [illegible] pupillam oculi [illegible] eum [illegible]

Assyriorum Rex [illegible] Voluntatem Dei [illegible]

Memorare [illegible] magnum [illegible]

a [illegible] b Ps. [illegible]
c Sap. c. 3. v. 1.
d Zac. c. 2. v. 8.
e Vide [illegible]
f [illegible]
g [illegible]

§. II.

O [illegible]

Da [illegible] Deum [illegible] Deus [illegible]

tatem ego spero. Medicem quoque laudamus, qui [illegible] salubertime [illegible] in Deo [illegible], si [illegible] humanas [illegible] admisceant. Hoc [illegible], constanter [illegible] facti [illegible], [illegible] de ea [illegible] consilio. At [illegible] in Deum [illegible] quotidie [illegible] O- [illegible] Homini quam [illegible] magna [illegible], [illegible] valida tibi [illegible] ad verberandum. O Christiane, [illegible] Deum [illegible] cum [illegible] ad [illegible]; tu [illegible] delica- tus es ad tolerandum. [illegible] tantum [illegible] [illegible], si quis tibi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] in [illegible] non [illegible] commotionem. Tandem tibi consilio, [illegible] nil [illegible] tibi [illegible]. Non contristabit iustum quicquid ei acciderit.

a *Iob c. 16. v. 2. & c. 8. v. 20.*
b *Eccl. c. 16. v. 15*
c *Prouerb. c. 12. v. 21 & 16.*

§. III.

Seneca suo Lucilio, *Nolo*, inquit, *tibi vn- quam deesse laetitiam*, volo illam tibi domi nasci: nascitur [illegible] intus sit. Ce- terae hilaritates non implent pectus, sed fron- tem remittunt, leues sunt [illegible] radicem illam gaudere, [illegible]. Animus debet esse alacer & fidens, & super omnia erectus. a [illegible] [illegible]) Animus sit super omnia erectus ad Deum, a nutu & Voluntate diuina se pen- dens, ut illum nec extollant fortuita, nec frangant; & ei vera voluptas sit, voluptatum contemptio. Haec animam ita liberam, ita [illegible] ac stabilem, extra corporis metum extra [illegible], & [illegible] [illegible] cui vnum bonum sit Deus & volun- tas diuina, [illegible] a Deo & diuina Voluntate, [illegible], animam non contristabit quicquid ei acciderit, [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] hilaritas continua & laetitia alta atque ex alto veniens. b Reliqua gaudia aut [illegible] aut [illegible] & [illegible]. Atque haec [illegible] [illegible] vulgus: [illegible] ac [illegible] [illegible] voluptatem & quodcunque [illegible] [illegible] gaudium est, fundamento [illegible]. [illegible] [illegible] in [illegible] gaudio est. Nam, Seneca teste, illud [illegible], [illegible] est, & [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible]. Ob [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] claram, [illegible] [illegible] gaudium PERPETVVM, [illegible] [illegible], [illegible] modo [illegible], quae [illegible], nec [illegible] [illegible]. c Nam [illegible] diuinae Voluntati [illegible], qualis [illegible] super Lunam:

Perpetuum nulla temeratur nube serenum. d

[illegible] [illegible] sapiens & ordina- tior, nec ut [illegible], nec [illegible] [illegible], nec [illegible] in [illegible], omni [illegible] caret. Eodem modo animus diuinae Voluntati [illegible] [illegible], quie- tus, & [illegible] tranquilla [illegible], mo- destus, & compositus est: non contristabit illum, quicquid acciderit. Neque vero Hila- ria & Saturnalia semper agitabit, aut Baccha- nalia [illegible] [illegible] placidum & equa- bile illud gaudium est, & cum grauitate, imo seueritate coniunctum. Neque enim aliud est, quam interior quies, & pax, & concordia a- nimi, & magnitudo cum mansuetudine. Quae [illegible] [illegible] [illegible] ubi [illegible] ipsa sibi [illegible] [illegible], & [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] cogitationum. Mens bona & diuinae Voluntati in omnibus obsecundans, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], quicquid accidit, bono [illegible] in [illegible] [illegible], tanquam de Deo [illegible]. Haec [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible], hoc illud ex notitia diuinae Vo- luntatis & obsequentia gaudium tam [illegible] [illegible], ut non contristet iustum, quicquid ei acciderit. Nam quod Sapientia in Sacris loquitur, idem Voluntas diuina pol- licetur, Qui me audierit, habitabit cum fi- ducia, & requiescet absque timore, a [illegible] malo. e Christianus Doctor hic confugiet Ambrosius, Non frangitur sapiens debilitate corporis, nec vexatur incommodis, sed [illegible] in [illegible] manet. Quoniam [illegible] [illegible] corporis, [illegible] beatitudo, sed in conscientia pura ab omni labe. f

a *Sen. epist. 23.* b *Sen. de beata vita cap. 4.*
c *Idem Epist. 28. & 98.*
d *Lucan.*
e *Prou. c. 1. vers. vlt. [illegible]*

f *Ambr. l. 1. de Iacob c.* 8.

§. IV.

Inter huius sermonis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hominum nulla [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] ea aliis [illegible]. Christiane [illegible] [illegible] *Nihil*, inquit, [illegible] bono [illegible], nisi [illegible] a [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] non [illegible] [illegible]. Manet in statu, & quicquid [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; nec hoc [illegible], [illegible] illa; sed [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] contra [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Talis [illegible] Iobus, talis Rex David. Nam etsi [illegible], inquit, in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. b Si Deus pro nobis, quis contra nos? c Si Deus pro me, aiebat Paulinus, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mihi [illegible]: Si [illegible] me Deus, [illegible] [illegible] hoc [illegible] [illegible] plus [illegible] [illegible] quam [illegible] [illegible]. Ita Felix Nolanus presbyter, cum [illegible] impia [illegible] [illegible], [illegible] in se [illegible], in [illegible] [illegible] angustias se abdidit, qui [illegible] [illegible] [illegible] repente [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], nemini [illegible] [illegible] suspicionem reliquit.

Verè, Clamaverunt iusti & Dominus exaudivit eos, & ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos. d Cuius hoc [illegible] David. Exquisivi Dominum, inquit, & exaudivit me & ex omnibus tribulationibus meis eripuit me. Ergo, Benedictus Deus qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus & ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt. e Non [illegible] [illegible], [illegible] quid [illegible] [illegible]. Nam [illegible] [illegible] Christi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ad Deum [illegible]. Quod si [illegible] [illegible], mox [illegible] & exclamat: Fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra. [illegible] [illegible], quicquid [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]: Dicite iusto, quoniam bene. f

Verum, ô mi Isaia, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible] [illegible], quoniam bene. At [illegible] illi [illegible] [illegible] [illegible] hoc illi [illegible], quoniam bene. At [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]: quoniam bene. Sed magnam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Dicite illi non [illegible], [illegible] [illegible]. At [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quoniam bene; nam ipse [illegible], ut [illegible] [illegible].

Iacob sub dio dormit, terra ei in cubile, saxum in cervical fuit, [illegible] [illegible], [illegible]. sed vidit hic illum [illegible] & [illegible] Angelos, & Deum [illegible] [illegible] [illegible]. g Multa omnia videntur [illegible], [illegible] tamen circa se vigilare [illegible] Angelos, & Deum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ideo non [illegible] [illegible] quicquid [illegible]. Iustus quasi leo confidens, absque terrore erit. h

Alphonsus, ille Neapolis & Aragoniæ Magnus Rex, qui [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible], [illegible] legit [illegible] Senecæ in Hispanicum idioma translatas. & ne putes, Lector, in profanis solum Scriptoribus cum [illegible] [illegible], hic vir hic est, qui tota biblia, veteris & novi testamenti [illegible] cum commentariis [illegible] [illegible], non [illegible] sed [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] virtute & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] posteris reliquit. Siquidem interrogatus [illegible] in hoc Orbe [illegible] beatum, respondit; [illegible] ego [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible], qui [illegible] Domino Deo [illegible] & [illegible] [illegible], & omnia quæ illi [illegible], non aliter quam [illegible] a Deo [illegible] [illegible], & [illegible]. i Non hoc [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Angelum.

a *Senec. l. de provid. c.* 1. b *Ps.* 22. v. 4.
c *Rom. c.* 8. v. 31. d *Ps.* 33. v. 18.
e 2 *Cor.* 1. v. 4.
f *Isa. c.* 3. v. 10.
g *Gen. c.* 28. v. 12 & 13.
h *Proverb. cap.* 28. v. 1.
i *Panormitan. in vita Alphonsi.*

§. V.

§. V.

HEraclides Alexandrinus memorat [illegible] ad [illegible] [illegible] Nec committebat nullam quicquid ei accideret. a

Sed ut quae hic verba sunt, [illegible] Chrysostomus. b [illegible] Ita, inquit Chrysostomus, [illegible] Ideo Christus, Nolite inquit, timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere [illegible] non committit, ut iussit, quicquid ei accidit. [illegible]

[illegible]

[illegible] ad Christum Paulus: Confitemini [illegible] Ergo [illegible] Nec committebat [illegible] quicquid ei accideret.

a Heraclid. Paradiso c. 1.
b Chrys. hom. 5. ad pop.
c Matth. c. 10. v. 28.
d Chrys. hom. 5. ad pop.
e 2. Cor. c. 7. v. 10.

CAPUT III

Humanae voluntatis cum divina Conformationem, Deo gratissimum esse sacrificium.

POst Agnum caelestem [illegible] Deo [illegible] Hieronymus ad [illegible] a [illegible] b Omnia [illegible]

a Hieron. epist. [illegible] ad [illegible] & epist. [illegible] ad Paulin.

h Eccl. c. 1. v. 16.

§. I.

VT autem hanc nostra sui voluntatis oblatio Deo grata sit, ea gratia necessaria est si illa qua [illegible] offert. Basilius in illud sacri carminis: Afferte Domino filij Dei, afferte filios arietum; Primi inquit, [illegible] Dei, quia afferunt quae grata sunt Deo. a Saltem dolere debes [illegible] te gratia & [illegible], Cor contritum & humiliatum Deus non despicit. Praeclarissime Augustinus. Vellem, inquit, vt nihil aliud agerem quam [illegible] me, cui [illegible] Deo [illegible], quod [illegible], [illegible] Dominus. Ad hoc omnes alios [illegible]; Constanter [illegible] Deo credo, [illegible] committo, [illegible]. Non esse [illegible] quasi proprios, [illegible], sed [illegible] clementissimi & [illegible] Domini te [illegible] esse [illegible]. Ita [illegible] non [illegible], nihilque tibi [illegible], nisi quod tibi [illegible], [illegible]. d Item aliud [illegible] hoc [illegible]; Nihil, inquit, gratius [illegible] offerre, quam vt dicamus, quod dicitur in [illegible], FIAT VOLVNTAS TVA. [illegible] in [illegible] ad [illegible] lampades. Aliquot [illegible] hae [illegible] non [illegible] perfecta. Aliud [illegible], aut liberalius largitur [illegible] possessionem [illegible], non tamen [illegible] optimum, quia [illegible] fecisti? [illegible]. Non eligit Deus [illegible], sed hoc quod [illegible] animam [illegible]. [illegible] quomodo animam [illegible], quam [illegible] habet in sua [illegible]? Respondebo, [illegible], [illegible] castis, operibus fructuosis. Sic Anna [illegible] Samuelem [illegible], sic Iesum beatissima Virgo. Sic Ioannes Baptista [illegible]. Ita Gregorius Nazianzenus, [illegible] Bonauentura, Bernardinus, [illegible], [illegible] Deo [illegible]. Quod si [illegible], quod [illegible] per Dauid [illegible] Voluntati, inquit, [illegible] tibi. f

Hoc [illegible],

[illegible] liberali [illegible]. Seneca [illegible] multi pro [illegible] quisque [illegible] offerret [illegible] pauper [illegible], Nihil inquit, dignum te quod dare [illegible] possum [illegible]: & hoc [illegible] pauperem [illegible]. Itaque [illegible] quod vnum habeo, Me ipsum. Hoc munus rogo [illegible] boni consulas, [illegible] alius [illegible] tibi [illegible], plus sibi [illegible]. Cui Socrates. Quid ni tu, inquit, mihi magnum munus [illegible] parui [illegible]? Habebo itaque curae vt te meliorem tibi reddam quam accepi. Vicit Aeschines hoc munere Alcibiadis parem [illegible] animum, & omnem [illegible] opulentorum [illegible]. Vides quomodo [illegible] liberalitatis [illegible] etiam inter angustias? Non [illegible], sed qualis animus, quam prompta voluntas, perspiciendum. [illegible] Deo, [illegible] voluntatem diuinae penitissime transcribere. In hoc diebus singulis [illegible], [illegible] sed saepius, sed crebro, & millies, tum praecipue cum quis sentit [illegible] aut [illegible], cum quippiam successu carere, aut [illegible] succedere animaduertit, tunc [illegible]: O Domine meus & Deus meus, ego me [illegible] in omne beneplacitum tuum, fiat Voluntas tua. Hoc aduersis rebus patientiam, prosperis [illegible] & moderationem conciliat. Hoc [illegible] omnia [illegible] cadant, [illegible] affectum [illegible], ne in [illegible] & impatientiam [illegible], hoc [illegible], hoc [illegible] Deum [illegible] propitiat, hoc [illegible] aduersus [illegible] calamitatem.

a Basil. in Psal. 28.
b [illegible] 7.
c August. l. [illegible] de quantitate animae c. [illegible].
d Idem [illegible] l. [illegible] c. 13.
e Idem in Psal. 132. [illegible] serm. 2. de Natiu. Dom.
f Psal. 53. v. 8.
g Seneca l. 1. de benef. c. 8.

§. II.

BEatissima haec omnium perfectissima, [illegible] inquit, [illegible] corpus & animam, [illegible]

[illegible] voluntatem [illegible] ... Dei [illegible] Paulo [illegible] ... Dei [illegible] ... pro Deo [illegible].

Hoc [illegible], Epicteto [illegible] & Attico, [illegible] vitam agentes in [illegible] ... Christiani sumus [illegible] ... Domine [illegible], tua Voluntas semper in nobis fiat. [illegible] ... Christiani sumus, fiat Voluntas Dei in nobis. [illegible]

[illegible] ... fiat Voluntas Dei [illegible] ... Christiani sumus, fiat Voluntas Dei in nobis. [illegible] ... Christiani [illegible], fiat voluntas Dei in nobis [illegible] ... ambulans, [illegible] ... Christiani sumus, fiat voluntas Dei in nobis. [illegible] ... fiat Voluntas Dei [illegible] nobis. [illegible] ... Christiani sumus: fiat Voluntas Dei in nobis. [illegible] ... fiat Voluntas Dei in nobis. [illegible]

à quo post vigiliam demum duci edixit, & ora [illegible] atque flammis virgis crudelissimis [illegible]. Verum illi etiam tum clamare [illegible]: Domine Deus noster, tua [illegible]. Tandem in [illegible] ita [illegible] dicta, et [illegible] vrbem capite [illegible] expendere. Dum ducerentur, [illegible] Laudate nomen Domini [illegible] quia facta est Voluntas Dei nostri in [illegible]. Cum ad supplicij locum peruenissent per omnia. [illegible] ingenti voce proclamarunt: Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, & laudabilis, & superexaltatus, eo quod non humana, sed tua Voluntas per omnia, facta est in nobis. Iam vtrique securi [illegible], cum inter generosissimos [illegible] gladiatos [illegible] certamen [illegible], vite gladiator [illegible] alter alteri [illegible] honoris caussa. Hic Epictetus [illegible], & iam [illegible] Astion [illegible] Almyrum [illegible]. O mi Pater, [illegible], & sacerdos Dei venerande, [illegible], & tua Dei, & [illegible] Voluntas Dei, & tua. Dixit, & [illegible] commendatum, caput [illegible] Epictetus [illegible] se [illegible] in Almyrum. [illegible] caput [illegible] cadaver, [illegible] & [illegible] tam [illegible] me [illegible]. c

a *Beda serm. de quadragint. [illegible]*
b *Chrysostom. ad [illegible] hom. 2. de laud. S. Pauli post [illegible].*
c *Vide Rosweid. de vitis Patrum l. 1. cap. 18. & seqq. vsque ad 19.*

§. III.

IN speculo hoc [illegible] in quo [illegible] religiosi [illegible] volunt [illegible] erga diuinam Voluntatem. [illegible] se quisque compa- [illegible], vt [illegible] experiatur, [illegible] hoc ipsum [illegible]: Christiane [illegible] Voluntas Dei? [illegible] sit [illegible] mihi difficillima, & [illegible] Dei: [illegible] Voluntas Dei: [illegible] non [illegible], sed fiat Voluntas Dei: [illegible] Voluntas Dei.

Dux [illegible] scripsit [illegible], & [illegible] ad optimates [illegible] nostri [illegible], sed quam primum

ad [illegible] qui [illegible] Sermo [illegible], [illegible] ad [illegible] Deum [illegible], [illegible] Voluntatem [illegible]? Quid iam singuli [illegible] aliud [illegible] hoc ipsum: [illegible] quæcunque [illegible] quæcunque tibi placent, fac. [illegible] Antonius [illegible]: Si semper, aiebat, Dei [illegible] omnia [illegible], nullus dæmonum ad expugnandum [illegible] accedere.

Elias Thesbites cum Baalis sacerdotibus contendebat, vtra pars verum Deum coleret. At cum [illegible] vsque ad vesperam [illegible], vt [illegible] vincerent, [illegible] clamassent, [illegible] à Baale [illegible] se [illegible]. Elias [illegible] precibus [illegible], & mox ignis cælo delapsus, omnem victimam consumpsit. Quantum, obsecro, [illegible] que laboris & fatigationis, quantum clamoris & perturbationis est apud plurimos Christianorum! [illegible] & [illegible] sodalium, at [illegible] desiderant, vera in diuinam Voluntatem [illegible], [illegible] & [illegible] precantur, Fiat Voluntas tua Domine, [illegible] & clamantes, & [illegible], sed [illegible] nobilissimum, propriæ voluntati obsequium curantes.

Macarium olim fratres quidam rogarunt, docere se orare. Quibus ille: Non hic opus, inquit, multa verborum copia, manus ad Deum [illegible] pandantur, clamandumque: Domine Deus, quomodo vis, & sicut tibi placet, ita fiat. [illegible] ipse nouit quæ nobis expediant. Optimus orandi modus. Nam & Pachomius assiduè precabatur, vt Diuina Voluntas in omnibus impleretur.

Narrat Alphonsus Salmero, [illegible] hominem qui orationis loco, totum ordine alphabetum recitabat ([illegible]) & hanc apponebat clausulam: Domine, [illegible] Tu [illegible], & quod tibi magis placet, mihique magis expedit, lege.

Est ergo hæc humanæ voluntatis cum diuina concordia, ex iis omnibus quæ quis Deo

Deo potest offerre, maximum, Deoque acceptissimum sacrificium ac holocaustum. In aliis enim omnibus sua dumtaxat, in hoc offerre hominem seipsum: in aliis ex parte solum seu temperantia, seu liberalitate, seu patientia se damnat; in hoc autem planè totum se dat, et de se rebusque suis divinum arbitrium disponat, quo modo, & quando voluerit, nullâ re sibi nec minima reservata vel excepta. At quantum pars differt à toto, tantum differt & hoc sacrificium à ceteris omnibus.

Hic ergo intelligitur: Si te, mi homo, se totum divinae Voluntati devoveat, & velut turpibus tuamque voluntatem iugulet, eoque se facili permutat, obsecro, seu bene sit tibi, seu male, ut eveniat quod dictum est. Infantis indolem vide, quum laeduntur, tam volunt amplius illius esse cuiuslibet, sed sui. Amicè si quaesiveris, Cuius es? Tuus, dixisset. Ac parvulorum officia, [illegible] huic animi & sociis. Ne, quaeso, cum Deo sic agas, mi Christiane! Etiamsi Deus te virgis caedat, etiamsi fuste percutiat, [illegible] & vrat, vel variis aerumnarum [illegible] repetat, in tantis tribulationibus [illegible] clama: Tuus sum, ô mi Deus, tuus sum; fiat Voluntas tua.

Deinde, si in fragranti quopiam delicto seu Turpitudinis, seu Detractionis, seu Luxuriae incurreris, cuiusnam sunt haec membra quibus abuteris? an non haec Deo tradita, an non millies oblata? & tamen in contumeliam, despectum, & grauissimam iniuriam Dei à te vsurpantur, Ebrietatis, Maledicentiae, Libidinis instrumenta? Vide, quid agas, ô homo. Hoc non est seruare fidem. Tu linguam, oculos, manus, corpus totum toties oblatum Deo, iam vendis Cacodæmoni? Vide quid agas; Deus non irridetur. d Si dedisti nelis à Deo, dimitto te sanctissimae illius Voluntati subiicite, accipiendo quicquid aut legibus aut institutis diuina mandant. Tota Israelitis felicitas in eo erat Deum sequi ducentem et [illegible] illas sterilis. Noctu & Igne praecedebat. Ita salus nostra in eo seruitur, vt & praecuntem igneam legem Amoris, & opacam diuini [illegible] nubem sequamur constanti gressu, dum praecurrentes in occultas vias mellis & lactis vere venerimus. Ita sequamur, quocunque ducit Voluntas diuina.

a 4. Reg. c. 20. v. 4. & 5.

b Rufinus Aquil. num. 2. & 3. Pelagius [illegible] 22. num. 15.

c Salm. tom. 13. tract. 31. mihi pag. 103.

d Gal. c. 6. v. 7.

CAPVT IV.

Omnem hominis perfectionem consistere, in Conformatione humanae voluntatis ad diuinam.

OMnes hominum actiones pretium sui habent à fine quem spectant: bonitas illa tam bona vel mala, quam ille finis est. At vero sublimiores actiones nullae sunt, nec meliores, ac sublimiores regni earum, illarum Voluntati diuinae conformitas est, ipso Deo [illegible] meliores nec sublimiores actiones [illegible], quam quae proxima huic sunt. Hinc illud Basilii Magni effatum, totam sanctitatis summam in homine Christiano esse, vt et omnem voluntatem quam positam quae capitum [illegible] sui ad vnum solumque Deum referat, & sese in omnibus diuinae Voluntati promptissimè subiiciat. Haec illa est sanctis Patribus, & sanctiorum vitae magistris toties ac tantopere commendata *ἀπάθεια*, quam vocant, principium omnis tranquillitatis, vt quae hominem in Dei longè tutissima manu collocat, ita quidem vt homo iam non esse sui, sed Dei, nec sibi viuere, sed Deo, & nihil non facere propter Deum, tam aduersis contentus quam prosperis. Hoc Deus adeo in amicis suis & deliciis habet, vt Hebraeorum regem Dauid, augustissimo modo donatum, appellaret Virum secundum cor suum, qui faciat omnes voluntates suas. Adeo enim vna illi assiduò habebatur, diuino cordi, vnde omnes Deo votis se promptum paratum sistere. Hanc omnino rationem plurimam quotidie peccantium quis pereat, si actiones illas omnes ex sinistra voluptate nec laude dignas vel faciet esse, habere, deambulare, dormire &c. ad diuinam tamen Voluntatem neque ideo edat aut bibat quod esuriat aut sitiat, sed quod Deo sic fieri placeat. Sic animus iustus dicunt: edo quia diuino, bibo quia sitio, taceo quia dormio, lingua aliter loquentium hominis, qui edere, bibere, stare, sedere, dormire nolle possit, non quia hoc sibi suaue sit, sed quia Deo probetur;

b *Act. c. 13. v. 22.*

§. I.

HElitropiū, vt diximus, à Sole denominatū non obequiter solum tamquā ... per, [illegible] ... toto verti solet & circumagi, etiam nubilo die. Heliotropii genium humana voluntas [illegible], & diuinam Voluntatem velut suum solem ... affectat, dicebus etiam nubilis, rebus etiam turbulentis. In hoc fixa omnis vna sanctitas consistit, vt optimè dixerit ille Theologus: *b Summa vitæ Christianæ & ... compendium est: Dei Voluntati se in omnibus conformare, idem velle & idem nolle.* Ita porro, vt quoniamcunque Deus quid iubet, promptissimè pro se quisque dicat: *Ita Domine, hoc faciam.* Quotiescunque vetat aliquid: *Ita Domine, hoc omittam.* Bernardus: *Summa humilitatis,* inquit, *in eo videtur consistere, si voluntas nostra diuinæ, vt dignum, subiecta sit Voluntati, sicut ait Propheta: Nonne Deo subiecta erit anima mea? c Omnia quidem Deo vt creatori subiecta, quoniam omnia seruiunt illi, sed ab homine rationis corpore voluntariam exigit subiectionem.*

Rem mirificam narrant publica monumenta de Iosepho Anchieta. Post hos annos varie ... in Brasilia Thaumaturgus. Anno millesimo quingentesimo octogesimo quarto Iosephus ad Sanctam Immaculatam [illegible]. In reditu Canoam (navis genus est) [illegible], vna cum comite. Erat tunc æstus ingens & molestus, malacia summa, nec aura quidquam afflabat. Ægrè hanc curà grauiorem ferebat comes. Forte fortuna iuxta arborem ... residentes tres quatuorve grandiores aues, quas incolæ Quiriciri, nominant, fere ea gallinarum magnitudine, colore purpureo in ... vergente, aspectu pulcherrimo. Has Iosephus idiomate Brasilico alloquens, Ite, inquit, & congregate vestras huc accersite, nostrisque iter volitu vestro inumbrate. Illæ collo extento ... , velut accepti imperij signum misere, indeque auolarunt; paullo post magno agmine redierunt, densatæque in nubem iusto à Canoam superuolantes vmbram fecere, donec terra millibus passuum ... aflare cœpit aura Fauonij. Hic Iosephus ... dedit iam sibo comitem ... aliò secedere. Illæ quod imperatis perfunctæ, officiosa creuerant, & ... ligno ... Hoc comes, post obitum Iosephi, multis grauibus viris præsentibus ... interposito publicè affirmauit. Neque mirum ad ... voluntatem cum Dei Voluntate coniunctissimi ... se attemperare. d

Hoc prodigio simile ... & alterum. Piscatio ... ad Marcianam ... adstabatque vna Iosephus. Incredibilis piscium copia omnes in admirationem rapuit. Sed cum ad falem ... ingens ... concurrunt ... ad expositam ... magnum operis impedimentum. Cum ... nec ... abello ... abigi, Iosephus ... ac Brasilico ... Vos, inquit, hinc ... dum ... in opere, vbi nos absoluemus, tunc redibitis ad ... vestrum ... Quasi verba ... humanos sensus ... impertiendo suorum ... operis expectarunt. Pro ... inde cum Iosepho piscatoribus, ... ad ... reliquias ... inde vsu quotidianum erat, piscatoribus indicare quà copiosam piscationem facerent.

Sed vt duæ Pantheræ ... se conspiciendas darent. Hinc comes Iosephi, optare se aiebat illas è propinquo spectare. Respondit Iosephus, operæ absoluto eius rei potestatem fore. Deo bestias hic magna voce inclamat, paullo post vt ... esse quod illas comitis velint aspicere. Finito labore ... conscendit Iosephus, & traiecto ... appellit: hic ... Pantheræ placidè se spectandas præbebant, vt eas per otium aspicere omnes ad ... potuerint.

a *Supra l. 1. c. 1.*
b *Anton. part. 2. de orat. ment. c. 5.*
c *Psal. 118. v. 91.*
d *Sebast. Beretarius in vita Iosephi Anchietæ, l. 4. pag. 155.*

§. III.

ÆQuè obstupescendum & illustre, Admiranda quæ ... Iosephus inter vicinos fuit ... & ... in illorum ... Perseuerantia ... respondebant, ... ille omnes ... , ... repertos. Neque aliud

Esse ad piscandum idoneam esse tempestatem, quod nec cælum, nec mare ipsum adversetur. Istis subridebat Iosephus, & omnes gratias ad hoc hortatur, excitans frustratum voto redituros. Inter omnes, ut mare serenum alius atque alius intumescebat. Hoc vocant ad confirmandum sibi argumentum potentia Vidsimi, aiunt, ipse profecto cum oculis mare sibi intrabis? Iosephus subridens ex iis quærebat, quot optarent pisces? Responderunt contemptim, Saccos mentes. Est hoc genus piscium terram palmi unius ferè magnitudine, quorum illo anni tempore nulli solent apparere. Tum Iosephus locum iis certa loca, minus mille inde passibus indicat, ibi eorum piscium copiam fore quantam vellent. Exiguntur consentiunt; & paruis reticulis fuscinis, atque a lice manibus, quantum quisque volebat, ad satietatem exceperunt.

Notamus, Lector, sexcenta talia in rebus gestis Diuorum reperiri. Nota sunt prisca illa, Mosis baculum, Eliæ pallium, scipio Elisæi, semicinctia Pauli, umbra Petri. Certè hi tales viri semper à Deo obtinent in res creatas, potestatem quod optimum habent, voluntatem dant. Hac mutationis lege homo sic agit cum Deo tanquam si diceret: Domine, omnem ego voluntatem meam tibi trado: Deus; & ego tibi subjectam meam, ut imperes bestiis, ut dominaris in mare, ut sis denique Deus aliquis in terra. Neque enim liberalitate superari vult benignissimus creator: quisquis ipsi dat quod habet charissimum, nec ipse huic negat quod habet excellentissimum, hoc est, in omnia dominium. Et uti olim Alexandrum de sibi charissimo Ephestione dixit; Non errasti, nam & hic Alexander est: ita de homine qui divinæ Voluntati devotissimus est, dici potest. Nam & hic Deus est, certè per summam voluntatis unionem.

Psilorum Patrum ora gesta, agricolam fuisse memorant, cujus ager fertiliorem plenamque segetem reddebat quàm vicinorum. Qui id fieret, rogatus à vicinis. Non esse quod mirarentur, respondit, sibi optimè convenire cum cælo, nec aliam unquam tempestatem esse quàm qualem optaret. Irridere illi, & negare id posse fieri. Imo vero, ait ille, ad votum meum respondet ubique gratia. Nam ego nunquam aliam tempestatem commendationem volo quam quæ vult Deus. Cū igitur dixissem vel le, sit & meum. Ubi itaque mihi semper provenire voluit Deus quàm vovi, quibus plerumque cum cælo & Dei Voluntate nulla convenit. Nimirum Deus, ut olim, erat cum iisque voluntati suorum deserviit. b

a *Cantip. l. 2. c.* 24.

b *Sap. c.* 16. *v.* 21.

§. III.

PHaraoni regi populus Israelis supplicem libellum per Mosen porrexit olim his verbis: Deus Hebræorum vocavit nos, ut eamus viam trium dierum in solitudinem, & sacrificemus Domino Deo nostro. a Viæ ad cælum plerique autem esse viam trium dierum. Primo quidem millari via dicitur PURGANS, altero ILLUMINANS, tertio UNIENS. hac quidem via proximè Deum venitur, cum divinæ Voluntati arctissimè astringuntur humana. Christus per Lucam: Nemo bonus, inquit, nisi solus Deus. b Ex hoc sancte sanctorum Patrum & Theologorum effatū est istud: Sicut intellectus divinus regula est totius Veri, nec falli potest: ita Voluntas divina regula est totius BONI, nec distorqueri potest. Atque ut fieri non potest, ut sit aliquid conforme Intellectui divino, & non VERUM: ita nihil esse potest divinæ Voluntati conforme, quod non sit BONUM. Optimè Chrysostomus: Quod secundum Dei Voluntatem, inquit, quamvis videatur improbum esse, tamen omnino Deo gratum est & acceptum. Contra quod fit præter Dei Voluntatem, ac secus quam ille vult fieri, quamquam existimetur acceptum Deo, tamen est omnium pessimum & iniquissimum. c

Hujus rei specimen suggerunt Regum fasti. Propheta Regem Achabum divino jussu reprehensurus, quod Syriæ regi, quem bello ceperat, contra Dei voluntatem pepercisset, ne tamen prima fronte agnosceretur reprehensor, accedens socium: *In sermone Domini*, inquit, *percute me*. Noluit ille, religioni sibi ducens prophetam vulnerare. Sed quod decretum audis formidabile? *Quia non audisti vocem Domini*, inquit vates, *& percutiet te leo*. Factum, ut prædixit. Ergo alium audiunt prophetæ: *Percute me*, inquit. d Percussit ille prophetam, & vulneravit; quod non tantum impunè fecit,

[illegible] id [illegible] Quid [illegible], [illegible] Chrysostomus, [illegible] Quis [illegible] prophetam, [illegible] potest. Tanti est divinæ Voluntati [illegible] Cuicumque Voluntati divinæ [illegible] quærere, Cur hoc ita? Omnium [illegible] [illegible] est, Deum ita velle.

Ergo [illegible] Christianæ perfectionis [illegible] est, divinæ Voluntati se quam [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] est, ut possit dici [illegible].

a *Exod.* c. 3. v. 7.
b *Luc.* 2. 18. v. 19.
c *Chrysost.* [illegible] contra Iud. [illegible]
d 1. *Reg.* c. 20. v. 16.

CAPVT V.

Conformationem humanæ voluntatis cum divina, summum vitæ humanæ esse.

PRodigi adolescentis frater, [illegible] admodum [illegible] patrimonii, [illegible] Idcirco [illegible] paternas ædes ingressus [illegible] Patri [illegible] [illegible] cœpit [illegible], [illegible] At ille in [illegible] Ecce, inquit, contra voluntatem tuam nil [illegible] [illegible] [illegible], & tamen nec semel quidem [illegible] hircum mihi dedisses, ut cum amicis hilarius [illegible], [illegible] [illegible] posteaquam [illegible], ille [illegible], ille gurges patrimonii [illegible], qui omnia [illegible] [illegible] [illegible] omnia [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] rei non bene gestæ. Quis non [illegible] [illegible] pater optimus, ut [illegible] [illegible] Fili, ait, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt. *a* [illegible] [illegible] [illegible] tu domo, atque ego, [illegible] [illegible] facultates [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Benignissimus Deus hominem suæ Voluntati [illegible] sic [illegible], his [illegible] Tu [illegible] [illegible] [illegible] in intellectu meo, in Memoria [illegible] in Voluntate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Omnia [illegible] [illegible]. Angeli [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ego [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Neque hoc satis amantissimo Patri, sed [illegible] divinæ Voluntati [illegible] homo, [illegible] gratia polleat apud Deum, dat [illegible] [illegible] potestatem [illegible], ut ea faciat quæ divinæ solum virtute fieri possunt. Opera quæ ego facio, inquit Christus, & ipse faciet, & maiora horum faciet. *c* Certè talis [illegible] [illegible], quæ [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] potestatem. Hoc illud Dei [illegible] [illegible] [illegible] hæc amantissima [illegible], hic [illegible] [illegible]. Cum [illegible] Deus [illegible] [illegible] imperium habet, cum omnia quæ Dei sunt, & hominis sint, [illegible] Deus ipse. Paulus [illegible] Omnia, inquit, vestra sunt &c. [illegible] vita, [illegible] mors, [illegible] præsentia, [illegible] futura, omnia enim vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei. *e* Vestra sunt, [illegible] [illegible] possessione, sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vestræ [illegible] Mundus est vester [illegible] [illegible] [illegible] corpori animoque ancillatur: Vestra est vita, ut [illegible] Dei Voluntati [illegible] Vestra est mors, ut per eam [illegible] [illegible] transeatis in paradisum. Vestra sunt præsentia tam prospera quàm adversa, quia hæc [illegible] ad [illegible]: futura quoque vestra sunt, quia [illegible] ad voluptatem: Vobis [illegible] [illegible] in bonum. *f* Desideria cordis vestri [illegible] vobis Dominus. *g*

a *Luc.* c. 15. v. 31.
b *Gen.* c. 3. v. 1.
c *Ioan.* c. 14. v. 12.
d *Cap. præced.*
e 1. *Cor.* c. 3. v. 22. & 23.
f *Rom.* c. 8. v. 28.
g *Ps.* 36. v. 4.

§. I.

GLoriabatur olim Themistoclis filius, [illegible] Atheniensium Rempublicam [illegible] gubernari, hoc enim [illegible] [illegible] velle apud

ipse velit. Mirandum andacissimum nostrum dictum, scilicet: Quod ego volo, illud & mater mea vult. Hoc enim illa quam maxime amabat; quod autem mater mea vult, hoc idem vult & pater meus Themistocles: quicquid vero placuerit patri meo, id tota iam placet Athenis tam comperta est. Huic, inquit, Atheniensis respublica ad totum imperium respondit. Ita prorsus & meliori iure rectissime Voluntatis homo dicere: Quod ego volo, hoc vult omnis cælestis exercitus. Nam quod ego volo id vult Deus; ergo enim nil unquam volo, nisi quod Deus; quod autem Deus vult, hoc omnes Beatorum, hoc vniversi Angelorum ordines volunt. Hinc pater sanctissimus illud supponit: Omnia enim tua serviunt. Sed imponit editionem rebelles sunt. Sed erit cum & ipsi subditus iubitur: Et dominabuntur eorum iusti in matutino. Dum huius vitæ nox est, ingrata patrantur scelera, & latent, divinæ Voluntati certatim contradicitur, & tacet Deus. At in matutino, Orbis supremo die, quo cœlis revelabitur, Tunc dominabuntur eorum iusti: & universum veteratores in infernum de gloria aeterna omnis impudentium potentia velut destructa nostra consumetur. Tunc ex integro dicetur: omnia enim vestra sunt. Verissime Paulus: Qui autem adhæret Domino, inquit, unus spiritus est. b per hanc voluntatis conformationem, è qua homini tranquillitas conscientiæ & æternæ vitæ felicitatem habere, ut semper vigeat aiunt.

Rem miram narrat Brocardus c de loco Bethleem quodam asserens, nisi à sese omnino, quod non ipse oculis viderit. Ergo ante portam Hierosolymorum, inquit, locum est ad tres stadia ab urbe distans, ubi Christus prædicabat ad plebem: quondam hoc loco lapis ..., in quo, velut in cathedra, stetit illa mulier quæ sub medio Domini concione exclamavit: Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ suxisti. d Circum hic arenis tam quam incognitis, licet illic aestate velut ventus agitatur [illegible] accedit & hoc: æstate & hieme per ... virorum ... sicut ... hic loco, ... singulari. Huic solis semper [illegible] tum dicitur, qui diceretur. Voluntate in ... da procedit sine ... perinde si dicat: Tu mihi, mi Domine, hic conformitatis ... |

assiduè. Tam bene mens æterna ... docilitas nunquam supplicat, non potest tam bonæ menti ... homini unquam esse tam male, quin dicat: Domine, ... tractas, ... parcis, gratiora ... sentio quidem hæc quamvis ... non tamen quod ego sentiam. Sed quid tu ... & quæ hinc ... placet mihi quicquid tibi placet. ... ad omnia mutua ... paratissimus sum; laboro, ... tam ... modestiam ... Hunc talem hominem omnis ... expugnaverit, nullam ... illum à Deo dividere: hac parte ... est æstate & hieme, tam rebus adversis quàm prosperis viret.

a Ps. 48. v. 15.
b 1. Cor. c. 6. v. 17.
c Brochard. in sua Palæstina mihi p. 301.
d Luc. c. 11. v. 27.

§. II.

DVx belli Iehu occurrenti sibi Ionadabum familiariter affatur: Nunquid est cor tuum rectum, inquit, sicut cor meum cum corde tuo? Et ait Ionadab: Est. Si est, inquit, da manum tuam. Qui dedit ei manum suam. At ille levavit eum ad se in currum, dixitque ad eum: Veni mecum. a Quid Iehu hic & Christus Rex Orbis vniversi sine ... in Samaria, quæ vel ipso nomine ... devotionem designat: hæc autem illos vere, ... impii Achabi ... & Baalis sacrificulos diceret, hoc est, Superbiam, Luxuriam, Idololatriam & omne genus peccatorum ... Hic Ionadabum Christus reperit, hanc voluntatis hominem, quem ... Nunquid est cor tuum rectum, ait, sicut cor meum cum corde tuo? Si est da manum tuam & ascendens currum meum, & veni mecum. Huic Deus ... gratiæ suæ ... hunc in ... Voluntati suæ currum ... nam hoc vehitur. Nam: Veni mecum, inquit, ducam te per viam Crucis: hæc est ... via ad vitam ... Ne formida, ... me solem, ... te non ..., sed hoc ...

 le ...

le [illegible] ad cælum, esse mecum, vt semper sis mecum & iuxta me. Hic ille sanctissimus in Orbe locus, quem sæpius eundem ambitus [illegible]. Pone me, inquit, iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me. *b* Durabo & mille istos [illegible], eos [illegible] securissimus. Vbi in hanc diuinæ Voluntatis curiam peruenerit homo, facile ibi est in intimam cum Christo familiaritatem sese insinuare, imo & Christi cognatum fieri, & propinquitate prima coniunctum, Christo affirmante: Quicunque fecerit Voluntatem Patris mei qui in cœlis est, ipse meus frater, & soror, & mater est. *c* Exclamat hic non immerito Euthymius: *d* O admirandam virtutem, quæ ad se accedentes ad tantam extollit honorem, vt ipsius Christi fratres esse cognatos [illegible] summum vitæ bonum est, humanæ voluntatis cum diuina coniunctio.

Vir sanctus dicere solebat: Quicquid vis, hoc es. Quippe tantum virium est voluntati nostræ diuinæ coniunctæ, vt quicquid [illegible] voluerit esse, hoc fiat. Nemo audacter vult esse fabricator, pictor, venator, aut etiam liberalis, qui non id ipsum fiat quod se esse cupit. Quicquid vis, hoc es. Addit idem ille: Si magna facere aut largiri non possis, magnam saltem habeto voluntatem, eamque extende ad immensum. Pauper [illegible] tamen animo esse potes, vt si opes suppeterent, eas liberalissime in egenos effundere [illegible]. Exiguam virium es? Ita tamen afficere te potes, vt si tibi mille sint animæ, capita mille, nullo tamen animas, capita & vitas mille pro Christo prodigere detrectaturus non sis. Afflictus es, & [illegible] tibi videris longe [illegible] cum diuina & felicissimum esse. Ille vere miser est, qui seipsum neque regere, de quo vitia, velut de Homero [illegible] linguam; certissime [illegible] qui turpissima vitiis [illegible] modo Ambitioni, modo Auaritiæ, iam Iræ aut Inuidiæ, iam [illegible] aut luxuriæ seruit; [illegible] tam est, quam [illegible] Dei, quam seipsum [illegible] inscipiam. De Hercule [illegible] Poeta:

Omnia cum domuit, Veneri [illegible] &c.

Idem pene de tali affirmes; Omnia licet habeat, seipso caret, Non suus est, sed Pecuniæ, sed Libidinis, sed plurimorum vitiorum seruus est. O quanto melior est pauper vno [illegible],

& qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium! *e* Si vis omnia tibi subiicere, subiice te illi [illegible] Voluntati; multos reges, si te regat Voluntas diuina.

a 4. Reg. cap. 10. v. 15.
b Iob. c. 17. v. 2.
c Matth. cap. 12. v. 50.
d Euthym. in hunc locum.
e Prou. c. 16. v. 32.

§. III.

DEus omni æuo habuit inter homines, quos sibi delegit in amicos & familiares, quibus intime vteretur, quibus plurima suorum arcanorum panderet, in quorum se consuetudinem quotidianis [illegible] ingereret. [illegible] quos aliqui [illegible] primæ admissionis [illegible], alii secundæ, [illegible] illi, hoc est, alii alijs Deo coniunctiores erant. [illegible] homines, Sanctos vocamus. Seneca: Inter bonos viros ac Deum, inquit amicitia est, conciliante virtute. Amicitiam dixi? imo etiam necessitudo & similitudo: quoniam quidem bonus ipse tempore [illegible] à Deo differt, discipulus eius æmulatorque, & vera progenies. *a* Audiamus certe, aut esse possumus. Nostram hac in parte ignauiam [illegible] castigans Epictetus: Si Cæsar, inquit, te adoptasset, quis supercilium tuum ferret? Nunc cum Dei filius sis, non te attollis & effers? Certe, mi frater, sumus, sed adoptiui, quam si perdere nolumus, sanctimonia vitæ seruanda. Porro ad hanc vitæ sanctimoniam proximus gradus est, se totum [illegible] diuinæ Voluntati addicere; is autem maiorem vitæ sanctitatem acquirit, qui altius in diuinam Voluntatem descendit. Ea propter beatissimus Paulus hac voce in suis desiderium: Non cessamus, inquit, pro vobis orantes & postulantes, vt impleamini agnitione Voluntatis eius. *b* Non satis ei est, Voluntatem diuinam à suis agnosci, sed impleri eos cupit hac agnitione: vel, illos in diuinam Voluntatem quam profundissime descendere. Nam [illegible] Paulus, vbi hoc ipsis [illegible] impetrasset, in omnigenarum virtutum studio eos quam plurimum, idque sine difficultate profecturos.

Quam autem æquum est, vt homini placeat, quod Deo placuit ab æterno! Harpalus consilii sui spectator fuisset, & Astyages Rex,

quillas [illegible] reliquaſſet membra, caput, brachia, pedeſque procurri iuſſiſſet, interrogaſſetque: Ut quomodo tibi hoc placet? Reſpondit: *Quicquid facis tu, illud mihi placet.* Ah [illegible] eſt hominem errare, vt pecudi placeat!

Quin potius nos Christiani ad omnia, hoc verum pronunciemus: *Quicquid facis Deus, illud mihi placet.*

Romani olim in [illegible] libellis ſupplicibus, qui Caeſari tradebantur, ſubſcribere ſolebant: *Numini Maieſtatique eius deuotiſſimus.* Libellos ſupplices tradunt Christiani cum orant. Quin ergo ſuis quiſque tum orationibus, tum etiam operibus, hanc clauſulam adiungit ſemper: Tuo, mi Deus, Numini Voluntatique deuotiſſimus, voluntatem ſuam omnem domine decernens, & obliget quam arctiſſime, ſummum erit bonum, & vere caelum extra caelum eſt, vt iam demonſtrabimus.

a Sen. L. de prou. c. 5.
b Coloſſ. c. 1. v. 9.

CAPVT VI.

Conformationem humanae voluntatis, cum diuina caelum eſſe extra caelum & veram vitae beatitudinem.

BEatus es, & bene tibi erit, a quiſquis hanc propriae Voluntatis cum diuina conformationem perfecte attigeris, quiſque velut de manu Dei cuſpide amplexatus fecisti. Hac vna in hoc Orbe inferiore beatum facit, [illegible] gaudio, & [illegible] hac conformatione ſimilior homines [illegible] Deo [illegible] Beatus es, & bene tibi erit. Conſona [illegible] Paulus illud, Non eſt regnum Dei eſca & potus, ſed iuſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto: qui enim in hoc ſeruit Chriſto, placet Deo, & probatus eſt hominibus. b

Vita autem in caelo nulla eſt [illegible] nec famem [illegible] ſed continua [illegible] ſemper ſimillimas aeternę [illegible] immutabilis, & [illegible] Quemadmodum mille [illegible] ſtabilitas, quae [illegible] Ita & ij qui [illegible] & diui-

na Voluntatis voluntate acquieſcunt, iam plane commutabiles, quicquid [illegible] conſtitutioni [illegible] inferius [illegible]: Omnia autem quaecunque [illegible] Dei beneplacitum [illegible] quorum [illegible] Voluntas [illegible] Dei Voluntate [illegible] ſancti [illegible] a Deo [illegible] ſanctiſſimamque eius Voluntatem in omnibus impleri, [illegible] particularem gaudij [illegible] afferunt, quia in his ipſis moleſtiis [illegible] diuinam Voluntatem reperiunt, & [illegible] quam in rebus ſecundiſſimis. Ita [illegible] illorum [illegible] forte quid [illegible], nihil eſt quod [illegible]tur. Qui confidunt in Domino, ſicut mons Sion non commouebitur in aeternum. c

a Pſ. 127. v. 4.
b Rom. c. 14. v. 17.
c Pſ. 39. v. 1.

§. I.

HAec illa cauſa ſereniſſimae pacis qua priſci Patres perfruebantur, ac velut beabantur. Non deerant illis variarum aerumnarum acerui; morbi ſaepiſſime [illegible] corpus animumque [illegible]. Nam quo quae ſanctior hos plerique afflixere? Videntur illis tamen aequo animo [illegible], tanta etiam in fronte oculiſque [illegible] & hilaritas: tam perenne Paſcha & quaſi ſempiternum eſt Sabbatum. Non aliunde ſane quam a perfectiſſima ſui ipſius in diuinam Voluntatem oblatione. [illegible] in eam omnis calamitas, quam ſic [illegible] diuina Voluntas. Non contriſtabit iuſtum, quicquid ei acciderit. a Illi vero [illegible] felices [illegible] ac beati, nam in rebus omnibus Dei Voluntatem & agnoſcebant, & venerabantur, atque in hac vna conquieſcebant, laudabant, exultabant.

Nec potuit Philoſophia hoc ignorare, a quibus [illegible] definitum [illegible] hominis Virtutem, cum omnia illius conformiter [illegible] Genio, qui ſingulis [illegible] Gubernatori. b Epictetus [illegible]: [illegible] qui & agnouit, & [illegible] in peri-

culo-

cælo sic, & beatitudine & maiestate, & illi beatus? qui in ignominia sic beatus? Animum ostendat aliquis rationis hominem qui idem quod Deus semper velit, postea nec Deum nec homines culpaturus, qui nulla re frustretur, qui nullo casu lædatur, qui non irascitur, qui [illegible] [illegible], qui in [illegible] [illegible] est [illegible] ex homine Deus fieri desiderat. c

Quid non in hac re veritas altiusque dicerent? En vade quæso hæc ad profanos illos delata auxilia!

Sunt ut Deo quidam hæc ipsa de re colloquentes, quorum alter: Si res ita se haberet, inquit, vt omnia quæ fiunt à diuina Voluntate proficiscantur, ita vt nec vanum quidem passerculus, Christo teste, in terram decidat, quin id Deus prouiderit ac velit, & volente feliciter nos omnes, nec infelices esse vnquam poterimus, si hæc capiamus. Felicissimi, aio ille, & iam pene in cælo degentes. Sed pauci hoc explicare capiunt; non quia id illis captu difficile, sed quia animum non applicant. Quisquis & illud in causa sit, quod hoc rarius aut minus frequenter inculcetur in concionibus, [illegible] sæpe aut iucunda audiri narrentur, sed pauci vtilia & quæ sola viam quodammodo faciunt ad cælum. Hoc docendum & vrgendum, hoc assidue inculcandum, qua quisque ratione se subiiciat omnia diuinæ Voluntati, & cælo perueniat etiam cælum.

Catharina, illa à Senis, virgo sanctissima dicere solebat: Bonæ voluntatis homines esse quasi simillimos Seruatori nostro; qui vt beatitudinem animæ in ipsa etiam morte nunquam amisit, ita nec illos eam perdere, cum hæc consistat in conformatione propriæ voluntatis cum diuina. Neque hanc beatitudinem impedit, multa pati, cum eam sæpe augeat. Non minus enim Deo coniunctus erat Iob cum acerbissima quæque patiebatur, quam cum deliciis affluebat: imo vero ausim dicere, Iobum in Deo longe coniunctiorem fuisse egenum & vlcerosum in fimo, quam magnificum & gloriosum in solio. Secretas mentis cum Voluntate diuina copulatæ nullis externarum rerum [illegible] [illegible] potest.

Heliotropia, inquit Plinius e, sunt æterna solis [illegible] cum homine [illegible], Folium etiam non [illegible], [illegible] [illegible]

a Prouerb. [illegible]
b Lampridius in Zenone.
c Epist. l. 2. [illegible] 19. post med.
d Matth. 10. v. 29.
e Plin. l. [illegible] c. 27.
f Ps. [illegible]

§. I.

PErsarum quispiam olim de suorum multitudine gloriatus contra Græcos, Cras, inquit, solem obscurabimus sagittis. Cui lepide Græcus quidam, inquit, sic erit in umbra pugnabimus. Ita qui diuinæ Voluntati vere deuotus est: Etiam, inquit, si me omnis Acherontica vis oppugnet, & solem ipsum obumbrare velit, non timebit cor meum, & sub hac vmbra commode pugnabo: Sicut fuerit Voluntas Dei in cælo, sic fiat. f

Nam ut Cassianus, hominum Alexandrinorum [illegible] ab idololatris [illegible] agnitum à [illegible]. Omnium [illegible] erat, [illegible] vellicare, [illegible], cachinnare, mille maledictis, mille iniuriis lacessere, & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] miracula ipsius Christus [illegible] tantopere iactaret, [illegible]: Cui [illegible] fecit. Hic, inquit, miracula patrauit, quod ego iniurias, quibus me onerastis, tolero, nec animi quietem perdam, grauiores etiam ipsas æquo animo tolerans si vos inferre pergatis. d Magnum sane miraculum, & etiam nunc quotidie patrant sancti illi qui se totos diuinæ Voluntati emancipant. Norunt [illegible] qua ratione [illegible] [illegible] ac tempestatibus [illegible], inter [illegible] [illegible] persistunt, & [illegible] [illegible] [illegible] ducant. Nimirum prisca redeunt miracula: Rubus, quem Moses vidit, ardebat, nec tamen deflagrabat: tres Hebræi iuuenes in flammis Babylonicis iacebant, illæsi tamen intactique permanebant. Ita prorsus, multis viris bonis multa eueniunt, nec [illegible], [illegible] [illegible], sed impatientia. Omnia aduersa, sui [illegible] interpretantur, & ad diuinam Voluntatem omnia referunt. Ideo dura ac difficilia non reformidant, nec de Deo aut diuinis permissionibus quidquam queruntur. Quicquid accidit boni consulere, in bonam vertunt, & nihil non attribuunt diuinæ Voluntati ac Prouidentiæ.

Aiunt

Aiunt Macedoniæ montem Olympum altitudinis esse tam admirandæ, ut ad eius cacumen nec venti, nec pluviæ, nec nubes unquam pertingant:

— *Nubes excedit Olympus.* a

Puram illic sinceramque cælum est extra omnium tempestatum furias. Sed nec animantibus aliis admittit hic locus, nimia subtilitate aeris respirationem obstruente. In huius rei notitiam ventum est hoc modo. Fuerunt qui quotannis eò ascenderent, secum deferentes humectatas spongias naribus applicatas, quæ aerem spissarent, sicque promoverent respirationem. Hi digito minutos cineri imprimebant characteres inscripserunt pulveri, quos anno elapso tam non turbatos reperiebant, ac si eos recenti impressissent. Quod certo argumento erat, illuc nec pluviis, nec ventis accessum dari. Atque hic status est hominis qui ad coniunctissimam unionem cum divina Voluntate concordiam pervenit. Mons est, Olympus est, altior nubibus superiorque tempestatibus, fretis inaccessus, impervius ventis; hic inquietis turbas infra feruntur, hic alta & in sola Dei Voluntate securissima tranquillitas. Augustinus: b In pace, inquit, perfectio est, ubi nihil repugnat: & ideo filii Dei pacifici, quoniam nihil in illis resistit Deo, & utique filii similitudinem patris habere debent &c. Et hæc est pax quæ datur in terra hominibus bonæ voluntatis: hæc vita consummati perfecti. quæ sapientis. f Optimè dixit Doroth.: Eum qui divinam Voluntatem in omnibus sequi conatur, in curru velut cum omnibus eius bonis aliquem sedendo; alios qui hanc compendii rationem & compendium ignorant, pone sequi pedites, & onerosa curra aut morose trahere, aut laboriose ferre. g

a *Valer. Max. l. 1. c. 7. fin. Plin. l. 16. c. 36.*
b *Psal.* 26. v. 5.
c 1. *Mach.* c. 3. v. 60.
d *Cassian. coll.* 11. c. 13. *fin.*
e *Lucan. l. 2. Pharsal.*
f *August. tom. 4. libr. 1. de serm. Dom. in monte. c. 2. post init.*
g *Doroth. serm. de* [illegible].

§. III.

HAnc ipsam cum divina Voluntate perfectam conspirationem, supremã esse certam ipsam felicitatem asserit Philo: Deum, inquit, & offerendis Deo muneribus agnoscit, & sententiam voluntati proponimus. Deus enim adiecisse aliquam alimenti partem Deo decidere, nunquam in eius oblivionem veniens. Qua re nihil in vita potest contingere felicius homini. a Huic sententiæ accedens noster quidam theologus & concionator: Considerandi ego aliquando, inquit, possim aliquam excogitari ars, qua extra cælestem beatorum statum, plenè felix possit esse homo: tandemque hanc esse mihi persuadeo, si totum se, nulla sui parte relicta, suo cedat Creatori, eiusque sanctissimæ Voluntati. b

Huic declarando mirificè facit genus Cynocephali quæ quidem bestia, manibus pedibusque, sed & cetero corpore non absimilis est homini. Illud proprietatum huic animanti, occultis viribus à Luna gubernari, per huius sideris incrementa defluxu. Nam cum deficit Luna, lumina Cynocephali ita deficiunt, ut cum sideris ad coniunctionem pervenit cognitio, oculis bestiæ hiant lumine vacui, & pari modo deficiat omne illius corpus. Cum vero adolescit Luna & suum recuperat nitorem orbem, animantis pariter lumina coalescunt, totumque corpus resumit vires, ita recreatum hoc animal absque resistentia, in posteriores sese pedes erigit, & mirabili corporis flexu ac venerabundis manibus ad Lunarem circulum elatis, supplici gestu adorat Lunam: qua quidem veneratione velut protestatur & proclamat, omnem felicitatem Lunæ acceptam referre, cum sua omnia tam publici sideris liberalitati debeat. Ipsa fit etiam, ut cum Luna eandem rotunditatem suam obtinuit, in capite Cynocephali, circulus velut diadema effulgeat. Admirabilis profecto consensio inter astrum & beatum animal, quod altius sua sancti obsequii tam submisso cultu novit agere gratias & sese in mancipium offerre. Quid agimus, ô Christiani, si minus aut sapimus, aut facimus quã pecus rationis expers? Deus lux est plenissima, nobis tamen aut crescit aut decrescit lux illa, prout nos illi attemperamus. Languente in nobis hac luce languent oculi nostri, nos tabescimus iacemus, deficimus, perimus; crescente illa illuminamur, crescimus, valemus & vigemus. Qui ergo huic Domino *nisusque* sanctissi-

næ Voluntati nos perfectissimè accommodamus, paratos ad omnium rerum. Hoc nobis coronam conciliat, non illam solum æternæ gloriæ, sed & illustrem caducæ vitæ, mutamur in Deum, nostra voluntate in divinam mutata.

Hoc igitur vitæ sanctioris princeps fundamentum est, omnia è manu Dei æquo animo acceptare, divinoque arbitrio se totum permittere. Quisquis es, beatus es, & bene tibi erit. Quicunque divinæ Voluntati serio devotus est, in paradiso est, factusque est in pace locus eius & habitatio eius in Sion. d

Heliotropium, teste Plinio, formicas necat. Humanæ voluntatis cum divina conformitas, verissimum heliotropium, tota curarum & sollicitudinum agmina profligat.

Hoc omne scriptor è sancti Francisci familia consignavit in hæc verba: Quisquis, inquit, verum animi gaudium ac tranquillitatem in Deo vitam desiderat, oportet illud immobili huic fundamento velut lapidi angulari *Voluntatis Dei* perpetuo inniti, et semper inhærendo, idque per modum *Resignationis*. Potest autem (quod notatu dignissimum præsertim mœstis ac deiectis animi hominibus) potest autem, inquit, resignatio quia esse etiam dum adest contradictio, ariditas animi, aut subtractio devotionis, & licet obmurmuret sensus: quin imo si desit animus se omnia pro voluntate Dei acceptandi, saltemque resignandi, altius est exurgendum, & ipsa irresignatio pro Voluntate Dei acceptanda. Quod si adhuc tenebrositate densa sit, ut nec illud agere queat, oportet eas ipsas tenebras resignare. Sicubique ratione impeditus, nihil bonum omnino perficere valeat. Hanc etiam impeditatem et defectum voluntatis debet Deo offerre, atque è manibus illius tanquam suam Voluntatem suscipere. Hoc modo quæcunque obvenire possunt impedimenta resignationis, ad eandem ipsam Resignationem reducenda sunt, ut Voluntas Dei possit semper & absque intermissione ea omnia velut ignis sorbere & consumere. Atque hoc genus irresignationem ipsam resignandi, illud quod secundum sensum est, fructu & merito superat, ducitque ad veram unionem, sui ipsius mortificationem, & rerum omnium transformationem deducit. e Hæc ille.

Utinam, ô Christiani, utinam dies noctesque nihil aliud magis agatis, nihil æque curetis, quàm ut voluntas vestra fiat Dei in omnibus, & divina in vestram transeat. Dignissima res est, ubi certos omnes iucunditatis, ut vobis non aliud velle nec nolle sit aliud, quàm quod vult aut non vult Deus. Mihi credite, bonum est nobis sic adhærere Deo, ad divinam Voluntatem se agglutinari bonum est & ponere in Domino Deo spem nostram. f Hæc vera beatitudo, hoc cælum est extra cælum.

a *Phil. l. de sacrif.* [illegible]
b *Barthol. de Stuber. serm. de Dominic. post pent.*
c *Pierius in hieroglyph. l. 6 pag. 46.*
d *Psal. 75. v. 3.*
e *Benedictus Anglus in Reg. perfect. sive libri, mihi pag. 178.*
f *Psal. 72. v. 28.*

LI.

LIBER QVARTVS.

DE HVMANÆ VOLVNTATIS AD DIVINAM CONFORMANDÆ IMPEDIMENTIS.

CAPVT PRIMVM.

Conformationem humanæ voluntatis cum divina, quæ maximè impendiant.

SI cui domus aut urbis claves committuntur, potestas eidem una committitur domus aut urbis ingrediendæ ad libitum. Claves ad cordis penetralia quandoque duas ambit Christus Dominus, dum eas impetret, liberumque ad cor accessum obtineat. Adeo patent solitæ humanitatis eidem ... omnium liberalissimo. Rem scitu dignissimam narrat Ludovicus Blosius, de beata Gertrude virgine. Huic aspectabilem se præbens Christus: Hac quidem manu, aiebat, sanitatem fero, hac morbum; elige, filia, utrum placet. Quid hic faciat Gertrudis? Sanitatem eligat? impudentiæ videbitur. Morbum sanitati præferat? nimiæ modestiæ adscribetur. Certè humanus mos est, cum amicus cuiuscunque di optionem facit amico, ut ille vilius eligat, ad testandam modestiam; ita morbum debuisset elegisse Gertrudis, ad effugiendos alternos Orbis cruciatus. Non elegisset infelicitè, imitata Catharinam Senensem, quæ longè prætulit spineam sertum aureæ coronæ. Prudentius tamen Gertrudis & melius elegit neutrum, sed plicatis in crucem manibus ad præcordia, & in genua procumbens: O mi Domine, inquit, id ego votis omnibus à te contendo, ut non meam, sed tuam attendas voluntatem: ideo ego ad utramque porrecta, recusabo neutram: tuum est, mi Domine, dignoscere, utrum hoc an illud mihi relinquas. Cui Christus: Quicunque cupit à me sæpius adiri, inquit, suæ voluntatis clavem mihi offerat, nec eam à me unquam repetat. His Gertrudis edocta, precatiunculam fecit conceptissimis his verbis: *Non mea, sed tua voluntas fiat, mi amantissime Iesu.* Et hoc ipsum trecenties sexagies quinquies in dies ex more repetere. Non mea sed tua Voluntas fiat, mi amantissime IESV. ô Quæ quidem oratiuncula mille orationibus aliis videtur anteferenda. Optime faceret qui hanc diu noctuque assiduè ingeminaret, & tunc quidem ardentius, cum res adversæ vehementius infestantur. Nemo est tam occupatus negotiis, aut curarum æstuans, quin decies, quin vicies aut tricies, quin centies conceptis-

sima hæc verba vel singulis horis potentius: *Non mea, sed tua Voluntas fiat (mi amantissime IESV).*

Verum, non hoc cuiuis negotium videtur hoc Verbo a se ipso semper impetrare: Obluctatur quandoque difficilius, & abnuit sanguis ad tam vilia tamque aspera perpessu. Ideo necesse est, ut qui sese divinæ Voluntati quàm conformissimum cupit, ad illa præcipuè paratum se promptumque offerat, à quibus natura depravatior magis abhorret. Idcirco contraria voluntas ad id potissimum adigenda, quod plurimum aversatur.

a *Blos. Monil. spirit. c. 11.*
b *Blos. l. 4. de diu. instit. c. 23.*

§. I.

ET primo quidem, *Ad summam penuriam* sese offerat, divinæ Voluntati devotus homo, *dicatque*: Mi Domine, tam ad egestatem quàm ad divitias expeditum me tibi offero (durum hoc, sed salubre) atque illam etiam amorè paupertatem detrecto ferre, quæ me solatijs privet, destituat omni favore sensus. Si ita tibi placet, mi Deus, fiat voluntas tua [illegible]. Tu mihi, Domine, propinasti vinum non Apianum, non Falernum, non Aromaticum sed asperum, Absynthites & Myrrhatum, in tuam igitur gratiam ex hoc ipso amariore calice respondebo. Scio, Domine, cellam tuam abundare Cretico & Cœlestino generosissimo, sed tu ad experiendos servos tuos, vappam illis & acidius vinum propinare soles: perbibiturum ergo & hoc lætus, quicquid tu mihi calicis amarioris ingesseris.

Exhibuerat se Deus vni suorum amicorum familiarem, & varijs animum illius consolationibus perfuderat. Visus est sibi homo in rupe Taborica ad Christi radiantem vultum semper consistere. Et quid hoc, aiebat ipse secum, an non in loco mœroris & lachrymarum degimus, nunquid hoc tempus has sibi suavitates poscit? Itaque deprecatus est tantam animi dulcedinem. Annuit Deus, & quinquennium plurimis cum tormentis & angustijs exercuit: submisit demum Angelum, qui hominis lacrymas solatio levaret. At ille sibi semel

lis & cæpis gestiebat: Non aliud vellem sed tantum [illegible], captus nisi [illegible], ut sicut placuit Deo, me esse in ægritudine; maximum mihi est omnium donorum sanctarum, Voluntas divina; modo placeam Deo, non refert quâ via [illegible] modo Deo placeam. a

Iosephi Beatissimæ Virginis sponsi sublimissimam hac in re patientiam nemo satis extollit. Chrysostomus: Quæ cum audisset Ioseph (solam patriam [illegible] mutandam) nequaquam passus est scandalum, neque dixit: Ænigma hæc est ac [illegible] paulo ante dicebas, quia salvabit populum suum, & nunc seipsum [illegible] non potest de periculis liberare. Sed fuga nobis necessaria, & peregrinatio ac transmigratio longinqua contraria omnino sunt facta promissis. Sed horum nihil penitus apparet. Vir enim erat fidelis, neque curiosè rationem temporis inquirit, quod vitæ ab Angelo mente signatè fuerat expositum. Verum ille non per ista quidem factus est segnior, sed obedivit libenter & credidit omnes proprias tribulationes cum gaudio sustinendo. b Paratissimus erat Iosephus ad fugam adornandam, ad patriam deserendam, ad amicam penuriam tolerandam. [illegible] Voluntas divina. Ista sui oblatione ad paupertatem, eligentia eandem.

a *Blos. Monil. spirit. c. 10.*
b *Chrysost. hom. 8. in c. 2. Matth. non med.*

§. II.

PRimo igitur succedat altera sui oblatio *Ad Contemptum & Ignominiam.* Ita Paulus præcipiebat: In omnibus, inquit, exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros &c. per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, ut seductores & veraces. a Dicat suique Voluntati [illegible]: Domine, ego me tibi offero, ad ignominiam & contemptum quemcunque, cum maximè ego contemnendus sim. Propter te negligi, vilescere, abijci, etiam calcari [illegible] Dura, & crudelis hic dolor est, sed tamen gloriosa est, siquidem à pharmacopolio Christi est. Christus ipse non solum admonet ignominias [illegible] oblatas, sed illas etiam pertulit, tanquam hominum abjectissimus, [illegible]

pro nobis maledictum, quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno.[b]

Quam e Sanctorum numero, expedam ex quibusdam qui contemptus neque illi hos ignorarunt, sed tolerarunt; cui in aliena. Aliud est contemptum habere, aliud esse, & hoc quidem omnes ea cum doleremus tam magistro illud autem pauci tolerant. & ij solum exactissime, qui omnem contemptum perferunt, magnos honores è manu Dei, à diuina Voluntate acceperunt.

Videte mihi matrem Domini, Beatissimam Virginem Mariam, diuinæ Voluntati toto pectore affixam; cum Iosephus sponsus ob gravidam pariter trepidans circumspiceret, abijturus, an non Virgo illam, nonne diuinis manibus quamcumque de se opinionem commisit? Hoc tam grandi exemplo permoti plurimi Sanctorum, qui tamen, grauissimorum scelerum rei simulabantur, tacuerunt, contemptum, ignominiam tulerunt, seque ideo cum omni infamia permiserunt Deo.

Sanctus Emmeramus Ratisponensis Pontifex, non tantum de turpissimo facinore falsò delatus, sed & immanissime excruciatus est. Nam iussu Lamberti, qui Theodonis principis filius, ad scalas gestatorias alligatus est Emmeramus. Ad tormenta sic parata digitos manuum pedumque articulatim praecisi, aures, nares brachia, pedesque truncati, lingua demum cum sequentibus tanto, paulo post fecutus est anima.[c] Ah, potest sibi Antistes integerrimus, atque alij innocentissimi hominum extremam subire ignominiam atque aniere, quid est quod nos nostræ dolemus, legitem despicatum & contumeliam magnam tam inhonestam & indigne feramus? Si Dei Voluntas, à qua hæc omnia emanant, cordi nobis sit, non turbabimur facile quamuiscumque grauis contemptu, imo suscipient quilibet maximum contemptorem.

Christus redivivus Magdalenam amantissimam pedes amplexam parantem: Noli me tangere, inquit, nondum enim ascendi ad Patrem meum.[d] Perinde ac diceret: sæpius me videbis, Magdalena copia negabitur & tangendi & osculandi quod tunc permissum plurimis ab Hierosolymis manentis semel ad antea. Equidem permisit Christus iam necessitatis contactus, iam morte persuadeus, summam laus merito vecatur, quia tamen nondum consilio sciat consiliavit immortalitatis donum, non solum à charissimis discipulis, sed etiam à fœmina se tangi permisit. At nos, homunciones vilissimi, qui non tamen in beatitudinem domicilia unquam ascendimus, sed nocturnis tempestibus unquam desiderabimus, mortales omnes & infirmi contactus tempori, tabellarios contra vociferamur: Noli me tangere, Noli me tangere &c. Quid? ut mihi talia inspicere, ego à te tam contemptus appellari in meam perditionem & violare, sic instrueris? &c. Multa talia cum stomacho frequenter effutimus. O Christiane, quantum nos iuuet diuinæ Voluntatis ignorantia, quæ nos usque adeo reddit delicatos, ut nec verbulo quidem minus honorifico tangi sustineamus. Qui diuinæ voluntatis cupidissimus, ipse se ad quoslibet contemptus offert, & : Mi Domine, inquit, dignissimus sum ab omnibus contemni, & abijci: ergo si me fieri videro, quod pridem meritus sum, non indignabor: scio, Domine, neminem me unquam despicatum habebit, si quod prius id factum à te potestatem acceperit. Nihil ergo contigerit & vilior fiam quam factus sum, & ero humilis in oculis meis.[f]

a 2. Cor. 5. v. 21. & 8.

b Gal. cap. 3. v. 13.

c Anno 740. Vide Bauariam Sanctam P. Matth. Raderi par. 1. Et part. 1. Annal. Boicorum P. Andreæ Brunner pag. 693.

d Ioan. c. 20. v. 17.

e Matth. c. 28. v. 9.

f 2. Reg. c. 6. v. 22.

§. III.

Accedit ad inopiam & Contemptum tertia sui oblatio Ad morbos quoscumque. Lampades fiunt ex argento aut alijs metallis tam artificiosè pendulæ ea compage articulorum & vertebrarum instructæ, vt quocumque & quomodocumque ferantur, nunquam tamen inuertantur, seruantque suum lumen, semperque erectum suspiciunt. Huic tali lampadi non absimilis est quisquis diuinæ Voluntati vere deuotus est, quantumcumque eum morbi vexent & supprimant, Deum tamen respicit diuinamque Voluntatem, tanquam non erectus ad suam conditio-

 nem

tem, cui se frequentius sic offert: Domine, si me vis effœto & debili esse corpore, aut si vis me viuum esse cadauer viribus exhaustum, morbo intabescentem, doloribus oppressum, annis pluribus lectulo affixum, ecce me promptum, paratum. Si tibi sic placeat, iniquissima etiam valetudo gratior mihi erit, quam quantacunque firmitas sanitas; mihi perinde erit ad tuum nutum, & valere, & in morbo esse, ac pro eo gratias agere. Observatu dignissimum est quod magnus ille virtutis magister Ioannes Auila docuit his omnino verbis: Plus valet, aiebat, tempore tribulationis vnum Deo gratias, quam sex millia in prosperitate. a Nam Deo gratias agere, cum bene est, plerique omnes norunt, cum aduersa paucissimi.

Refert Ludouicus Blosius eximiæ sanctitatis virginem interrogatam, quibus exercitationibus peruenisset ad eam vitæ perfectionem, respondisse: Nunquam ita doloribus oppressa sum, quin Dei amore grauiores perferre cuperem, indignam me donis tam singularibus arbitrata. Hac non inferior alia, ingemiscens eadem virgo, ipsos inferorum cruciatus sentire sibi videbatur; sed neque sperari poterat tam cito defuturos. Quare ad Deum toto sese animo conuertens: *Mi amantissime Deus*, aiebat, *memor esto te Dominum ac creatorem esse meum. Rogo me in æquissimum iudicium tuum offero: & gratissimæ voluntati tuæ integre resigno, parata hanc infernalem cruciatum sustinere, quamdiu tibi placuerit: tuere me sicut vis in tempore atque æternitate.* b Ita se Voluntati superna impendens, mirabiles fecit in amicitia diuina progressus.

Ergo etiam hic voluntas impellenda, vt circa valetudinem commodam & incommodam discat esse indifferens, & ad vtrumque parata. Sed progrediendum vlterius.

a *Auila tom. 1. epist. pag. 10.*
b *Blos. Monil. spirit. c. 10 propius finem.*

§. IV.

QVarto, *Ad mortem*, etiam quæcunque illam vltro se offerat voluntas hominis. & nec celerem obitum, nec diuturnam vitam aliter expetat, quam quemadmodum Deo placuerit. Dicat ergo Voluntatis diuinæ amator: Nec diu viuere, nec cito mori, cupio, sed tibo, o bone Iesu, aut illud aut illud obsequi. Sed neque præscribo, quo mortis genere cupiam obire, quocumque me voluntas ad te vocare, consequi paratus sum. Solum mi Deus, mortem repentinam deprecari cupierim, sed neque hic refractarius esse volo tuę Voluntati, si subita morte defungi me velis, sic fiat, vt tu, per tuam gratiam in tua semper gratia vitam condam. Scio, iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. a Itaque nec immaturam mortem auersor nec maturam postulo, sed nec miseram aut quam oculi reformident, adeo perhorresco. Credibile est multos placidissime in mortem sopiri, & ad inferos rapi, plerosque horribili acerbaque morte decedere, & cœlo recipi. Arcanum est hoc iudicium quam vt oculis patere possit. Ideo & mihi moriendi genus, & tempus perinde excipiam, prout Domino visum fuerit. Nam, siue viuimus, siue morimur, Domini sumus. Nemo enim nostrum sibi viuit, & nemo sibi moritur. b

Turonensis præsul Martinus iam animam agebat: Domine, inquit, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat Voluntas tua. Hinc Ecclesia eius virtutem suspiciens: O virum ineffabilem, inquit, nec labore victum, nec morte vincendum, qui nec mori timuit, nec viuere recusauit! Sic decet, in vtrumque momento sumus ac humanis, & ne nimis amemus vitam, & ne nimis oderimus.

Q. Curtius: Fortium virorum est, inquit, magis mortem contemnere, quam odisse vitam. Sæpe tædio laboris ad vilitatem sui compelluntur ignaui. At virtus nihil inexpertum omittit. Vltimum omnium mors est, ad quam non pigre ire, satis est. c

Viuendumque, hoc, & VIVERE & MORI, ex præscripto diuinæ Voluntatis amplectendum. Viuere nos vult Deus? viuamus, seu beate, seu misere, modo ad beatitudinem tendamus. Vult nos mori? moriamur animo promptissimo &, vt priscus scriptor monet, silicem non pigre eamus ad mortem, vt quæ nos euocet ad immortalem vitam.

Sed heu quam multi moriuntur non sine querela! quis non recusans, quis non gemens exit! Atqui hoc non est diuinæ Voluntati ex toto se permittere non esse contentos

concesso tempore. Nos oportet in promptu habere quæ in incertum diem data sunt, & appellatos sine querela reddere. Pessimi est debitoris creditori facere convicium. Semper pauci dies erunt, si illos numeraueris. Cogita non esse summum bonum in tempore: quantumcunque est, boni consule. Vt prorogetur tibi dies mortis, nihil proficit ad felicitatem, quoniam mora non fit beatior vita, sed longior. Quanto satius est, non aliorum annos computare, sed suos benignè æstimare, & in lucro ponere. Oportet te non de eo quod detractum est queri, sed de eo gratias agere quod donatum est. d Quis ergo dicitur Voluntati placet iam me mori, iam moriar, iam & libens moriar.

a Sap. c. 4. v. 7. b Rom. c. 14. v. 7. & 8.
c Cart. l. 5. [illegible]
d Senec. l. 5. de benef. c. 17.

§. V.

Quisto demum, Ad omnia amelior, quæcunque vel in tempore, vel in æternitate possunt euenire. [illegible] sine omni exceptione [illegible] paratissimum se Deo contribuunt, diuinæ Voluntati deuotus homo. Aquilæ pullus si probe sit indolis, firmissimo oculo obuertat solem: voluntas humana, si bona sit, diuinam sic ardet, vt vltro se offerat ad omnia, nec excipiat quidquam. Qua hoc in re generosior Paulo, qui diuinam Voluntatem sectabatur per strictos gladios, per micantes hastas, per volantia saxa, per Oceani fluctus, per varios turbines, per sæuissimas tempestates, per [illegible], ad excipiendam diuinam Voluntatem nihil huic viro viam obstruere potuit: non carcerum horror, non virgarum ter iteratum supplicium, non lapidum [illegible], non naufragiorum metus, non periculorum multitudo, non quotidiana moriendi necessitas: Paulus diuino Spiritu ardens, in igneis [illegible] Siquidem: Optabam ego ipse, inquit, anathema esse à Christo pro fratribus meis. Quid ais Paule, inquit Chrysostomus, [illegible]: Quis nos separabit à charitate Christi? Imo Chrysostome, quia Paulus vehementiùs Christum [illegible] cupiebat à Christo, & à [illegible] Christi consortio, eatenus longè, vt plures amarent Christum. Itaque optabat Paulus velut ex impetio caritatis amoris, separari non quidem à charitate Christi, sed à beatitate & gloria cum Christo: En quam bonarum oculos hæc aquila in diuinæ Voluntatis sole firent. Tanti est autem hæc tam facta ad diuinam Voluntatem Conformatio, vt per illa paratus sit vel mille Mundos ridere. Denique fœlicem in interitum non adeò difficile tali fuerit imaginatum vt rem vilissimam, [illegible] propinquis inter tormenta solatijs diuinis afficiebant, hinc supplicia splendore mouere de facili sperabant. Craticulæ candenti, velut lectulo viator [illegible], incumbit Laurentius; fenestram crucem velut thalamum regium salutat Andreas; lapidum imbrem, velut rorem gratulatur admittit Stephanus. At verò qui [illegible] tot [illegible] quandoque fuerit, & lentissimè [illegible] se sentit, [illegible] tamen in [illegible] diuinæ Voluntatis concordat, & ad omnia se paratissimum offert, hic iam rem magnam præstat: Si tamen, vt dixi, Ad omnia atque secundum Dei voluntatem promptus sit. Et ita fieri oportet, nam omnia & corporis, & animi, & quæ vocantur fortunæ bona à Deo accipimus, quid in his reddendis excipere possumus? In scholis quidem tritissimum illud, (Nulla regula sine exceptione) hic penitus explodendum: Diuinæ Voluntatis regula sine omni exceptione est. Quisquis [illegible] hanc cupit viuere, discat & se, & sua omnino contra diuinæ Voluntati subijcere. Huius rei illustrissimum nobis exemplum proponit Bernardus: Audi denique hominem, inquit, quem secundum cor suum inuenerat Deus, Paratum, inquit, cor meum, Deus, paratum cor meum. Paratum ad aduersa, paratum ad prospera, paratum ad humilia, paratum ad sublimia, paratum ad vniuersa quæ præceperis. Vis pastorem ouium facere? Vis constituere regem populorum? Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. Si autem dixerit mihi, non places; præsto sum, faciat quod bonum est coram se. a Dignus religiosissimo principe denotatio animi, & propriæ voluntatis abdicatio. Quid est enim? Non places. Si dixerit Deus: Nolo te regem esse, nolo te viuere: Præsto sum, inquit Dauid. Si dixerit Deus: Volo te iterum exulem, iterum esse fugitiuum, & loco mali socij [illegible] habere: Etiam qui paulo diadema & augustū petat Et tamen, Præsto sum

illo sum, ait David. Quod si Deus imperet: Volo te exulem fieri, [illegible], & scalas sortibus, [illegible] vivere mendicato, & quotidie montis [illegible]. Nihil moueor. *Paratus sum*, ait David. At si dicat Deus: Volo te solam [illegible], in calamitate tua, proscindi conuiciis, etiam à tuis subditis, lapidibus adspergi, & diris execrationibus devoveri. Nec illud quidem respuo, ait David. *Dominus faciat quod bonum est coram se.* O sanctissimæ principis heroicam virtutem qua vel sola fieri potuit acceptissimus Deo, præsertim cum hæc lachrymans diceret, & veste lugubri indutus. Tanti faciebat, *Placere Deo*, vir secundum cor Dei, ut eam gratiam libertate & liberis, & omnibus divitiis, vel ipso regno, vita etiam ipsa libentissime redempturus esset. Modo David diuinæ Voluntati posset obsecundare, ad illa omnia paratissimus dicebat: Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. b

a 2. *Reg.* 15. v. 26. b *Ps.* 107. v. 2.

CAPVT II.

In quod exitium pertrahat voluntas propria, si non patiatur se frangi.

MElliflui doctor Bernardus, Propria voluntas, inquit, quantum in ipsa est, Deum perimit, omnino enim vellet Deum peccata sua aut vindicare non posse, aut nolle, aut ea nescire. Vult enim eum non esse Deum, quæ vult eum aut impotentem aut iniustum. a Deinde ad quæstionem quæ infantibus [illegible], aut [illegible], respondet. Cui rei explicandæ subseruiat hic apologus.

a *Bern. serm.* 3. *de Resurr. Dom.*

§. I.

QVondam fures hominum, & furum [illegible] [illegible], [illegible] ampla facientes libellos supplices porrexerunt iudicibus, rogarentque patibula & furcas auferrent, quæ [illegible] ante urbes patentium oculis & naribus [illegible] transeuntium. His à iudicibus responsum est, si quidem [illegible] capiant morem patibulandi, principio [illegible] abrogent furandi, iudices in mora non futuro, quin protinus cruces tollant & patibula, modo ipsi prius cessare iubeant furta. Hic è furum albo audacior unus: Venerabiles domini, ait, nos furcarum auctores non fuimus: quod ergo nos non inuenimus, nec etiam abrogabimus. Quibus iudices responderunt: Neque nos, ô viri, patibula excogitauimus, ergo nec etiam abolebimus.

Humani generis primi parentes in furto deprehensi sunt: hæc scelerum origo, hæc inhærentis peccati contagio, & hinc infernorum supplicia. Nos iam [illegible] nepotes ex hac furum familia querimur gehennam constitutam, & ideo sæpe libellos supplices Deo porrigimus, & rogamus: O Domine, tandem non decerneres nos ad Erebum, ô Domine si rogo Auernales tolleres, continuo nos metu liberares. Iure optimo respondet Deus: Auferte vos culpam, & ego extinguam gehennam, eiiciens nouæ, & sapientes flammæ. Sed nos iterum obiicimus. O Domine, nos primi scelerum inventores non fuimus, cur alienam & antiquam labem luimus? hæc noxa est primigenia. At nobis Deus iterum: Nec ego, inquit, causa sum inferorum, sed Superbia, sed Inobedientia. Neque aliud Dei principium fuit, torquere homines, sed diabolum; infernorum *ignis paratus est diabolo & angelis eius.* Nec ego cõpatior possim vim afferre malis [illegible], manifestum ego decretum per [illegible] meos pronuntiari curaui, cui nemo possit obsistere. Quod hoc obscurum decretum, quis pronuntiauit? Bernardus è fidelissimis Dei seruis non infimus cum paucis quam claris verbis iam pridem proclamat, quâ ratione gehennæ facillime possit extingui hæc proclamationis verba sunt: *Cesset voluntas propria, & infernus non erit*, Sic huius rei luculentam rationem subiicit: Quid enim odit aut punit Deus præter propriam voluntatem? In quem ignis ille desæuiit, nisi in propriam voluntatem? Etiam nunc cum frigus aut famem, aut aliquid tale patimur quid læditur nisi propria voluntas? Quod si voluntarie sustinemus, ipsa iam voluntas communis est. (communis scilicet Dei hæc immittentis, quam hominis hæc sustinentis.) Porro voluntas propria quo furore Dominum maiestatis impugnet, audiant & timeant serui propriæ voluntatis. Primo namque seipsam subtrahit, & subducit eius dominatui, cui tanquam auctori seruire debeat; dum efficitur sua. Sed numquid contenta

erit hæc iniuria? Addit adhuc, & quod in se est, omnia quoque quæ Dei sunt, tollit & dissipat. Quem enim modum sibi ponat humana cupiditas? Nonne qui per vsuram acquisiit pecuniam modicam, similiter mundum facturi conaretur vniuersum, si non deesset possibilitas, si suppeteret voluntati facultas? Dico fidenter: mihi qui sit in propria voluntate, posset vniuersus mundus sufficere. Sed vtinam vel rebus illa esset contenta, nec in ipsi (si horribile dictu) desæuiret auctorem. Hæc est crudelis bellua, fera pessima, rapacissima lupa, & leæna sæuissima. Hæc est immundissima lepra animi, propter quam in Iordane mergi oportebat, & imitari eum qui non venit facere voluntatem suam. Vnde & in passione: Non mea, inquit, voluntas sed tua fiat. *Cesset voluntas propria, & infernus non erit.* Non ergo paruus, nec vana est quæstio, An, & quomodo antiquus posset gehenna possit omnino, Non absconda sunt preces, rogare Deum ut destruat Orcum. Paratus est Deus id facere quicumque illud in sui operis mercedem postulat: *Cesset voluntas propria, & infernus non erit.* Sed quis omnes auersiori huic aures adigat, vt suam quisque voluntatem abdicet, eamque impendat diuinæ? Tu mi homo, si rem serio agas, tuam inter voluntatem expugna, & iam sublabitur sedem illam cui alligandus, & in qua cruciandus fuisses apud inferos, perinde ac si Erebus destructus, & Erebi flamma forent extincta. *Cesset voluntas propria, cesset & infernus non erit.* Hoc idem & alij cum Bernardo clamant: Oculus, ait ille, ianua cordis est & nuncius, claude oculum & voluntas habendi intercidit, tolle voluntatem, & ecce infernus clauditur.

a Matth. c. 26. v. 42.
b *Bern. serm. 3 de Resur. Dom.*
c *Angel. vel quisquis est auctor hom. 31. ad fra. in eremo.*

§. II.

AH, quanti patiuntur mala grauiaque, sed inuiti, sed repugnantes, neque enim suam diuinæ Voluntati addicunt. Deus vult illos pati, hancque Voluntatem suam apertissime exponit, cum ea, quæ patiuntur, immittit, non aliter certè quam si vox cælo laberetur: Volo vos pati. At nolunt illi, & modo possent, omne quod ferunt, excussissent iam pridem. En voluntatem propriam cum diuina minime consentientem.

Norunt parentes, quanti laboris sit educare liberos illos quorum conuersatio prima non est facta, quoties in die clamandum: sile, quiesce, hoc age, relinque hoc, omitte illud. Quandoque tam inquieti ita domi turbas excitant, vt etiam mitissima mater prorumpat excandescens, virgas, aut baculum, aut quidquid ministrat ira, corripiat, & in hunc, illum, ac promiscuè quemque filium fustis sequatur; quandoque solis vocibus iratis exclamet: Non estis mei liberi, non agnosco vos, nihil mei cerno in vobis, nec patris nec matris ingenium refertis; alias ad carnificem degeneratis. Ita Deus agit nobiscum, velut parentes cum inquietis ac contumacibus liberis. Quoties absurdè aut luxuriosè viuimus? quoties illi suam crapulam, huic lasciuiam suam animis obiurgationibus ob oculos ponit! quoties dehortatur & avocat: iste, corpori noces & animo, rem tuam & valetudinem exhauris, gratiam meam & cælum amittis: sim equidem illhac à me vetita, nostri Voluntati auersi ab hac enim turpitudine quam plurimam abhorrent, nec ignoras quam [illegible] abominer & detester voluntatem, meam tam refractariam. Tandem mitissimus pater virgas rapit aut baculum, & improbitatem filij sic punit, vt pœnas sentiat. Vbi hoc sæpius factum, nec ad frugem se corrigit filius, tunc verò [illegible] iratus pater: Super quo, inquit, percutiam vos vltrà. Frustra percussi filios, disciplinam non receperunt. Spes in vinculis non habent radices altas. O liberi improbi, dimittam vos secundum desideria cordis vestri, ibunt in adinuentionibus vestris. Grauissima hæc patris ira est formidabilior omni supplicio.

Ita etiam cum homine superbo & arrogante agit Deus, eumque increpat: Nec mihi places, nec hominibus, quibus me spreto, plurimum placere cupis: ab ijs quos arrogantiæ tuæ applausuros sperâueras, rideris. De mea tibi Voluntate pridem constabat: scis quod superborum neminem tolerare possim, nec Angelum quidem, ne dum hominem superbum qui singulariter resistere [illegible] superbiam [illegible]. Sic Assurum Deus, sic & Ieroboam, sic Ioacham & Ob-

torem fecernis inquisitionibus trahit ad meliora, suamque in voluntatem vanè ingerit festinandam. Vnamquamque docet Deus per Samuelem ipsi communicauerat. Regi Hebræo Saulis in os obiectum: Nonne cum paruulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? Quare ergo non audisti vocem Domini, sed versus ad prædam es, & fecisti malum in oculis Domini? &c. Pro eo ergo quod abiecisti sermonem Domini, abiecit te Dominus ne sis Rex. quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. d Quisquis igitur diuinæ Voluntati clamitans repugnat, vere, obsecro, vere, non ad Aquilarum, sed ad coruorum gymnasium se dicatum, hic disce.

a *Ifa. c. 2. v. 5. & Hier. c. 2. v. 30.*
b *Sap. c. 4. v. 3.*
c *Ps. 80. v. 13.*
d *1. Reg. c. 15. v. 17. 19. & 23.*

§. III.

CVr, quæso, Deus Eliam Thesbitem à coruis velut à dapiferis cibos voluit accipere? Quid hoc miraculum suauissimique prandium & cœnam proferunt ad vespertinam obsequijs fidelissimi. Hoc ideo voluit Deus, vt te, mi homo, doceret, quam etiam bruta animantia, vel inuita natura, Voluntati suæ obsequentur. Quid mirius, quam à coruo carnium appetentissimo, simul & rapacissimo deferri carnes, quas in via certius ipse deuorasset, ni Dei Voluntas aliud fieri mandasset? Sed est quod hic obijcias: Facillimum est Deo, quæcumque sunt ad imperium faciendum cogere: nos ideo paremus, quia volumus, sed quia debemus. Ita est, vt dicis, & vel ideo etiam par esset te Voluntati diuinæ obsequentissimum esse, quia te Deus imperijs non coactis sed voluntarijs regere, liberam te seruitutem vult seruire, & sic quam plurimum promereri. Sed quæso te, à schola coruorum, in antrum Æoli digrediamur, vbi etiam ventorum furor dictoaudiens est. Imperauit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna. Hinc populi admiratio: Qualis est hic, quia venti & mare obediunt ei? a An non & rupes ad lachrimosissimum crucifixi Domini spectaculum ingemuerunt, [illegible] fissuris testatæ luctum? Solus homo tam sæpe obrigescit, & eâ sæpe quam cæ-

pit contemnatum pertinacia. Profundum est cor hominum & inscrutabile, & vere INSCRVTABILE. Longe amabo, scrutari hanc voraginem, & abditissimas illic inuenies cogitationes, quas Deo reluctantes tacitis his fabricauit: Vis Domine, vt inimicos diligam? vt omnibus me submittam? vt voluptates meas eiurem? daturus sum tergum, & in omnia alia vorum? dum voluntas mea fruatur. Quid igitur faciam? dissimulabo rem, & voluntati non nimium refragabor, nec non nimium obsequar. O inscrutabile, & ô prauum cor hominis!

Narrat Trebellius Pollio, Marium Romæ tyrannum septimum fuisse, hic vero die factus est Imperator: altero imperauit, tertio interfectus est à gregario milite, qui dum sicam in pectus Marij adigeret, acerbissimum hoc addidit: Hic est gladius, quem ipse fecisti. Nam è ferrarij officina peruenit ad diadema. Ei qui diuinæ Voluntati refractarium se gerit, iure sic acclamatur: Hic est gladius quem ipse fecisti: suo te gladio ipse iugulas, hoc est, PROPRIA VOLVNTATE. Quod vero voluntas tam prona est ad peccandum, inquis: Causa in promptu, causa scibilis: habet enim diabolus duos satellites hispidos acriores, quibus illa compellitur, carnem & Mundum: Caro concupiscit, Diabolus concupita incendit, Mundus incensa ne extinguantur, se obijcit. Caro mala ostendit vitia, Mundus plurima offert oblectamenta, Diabolus innumerabilia adhibet vaframenta. Ita res in expedito est, vt olim Hieremiæ, vati monstratum: Nonne vides quid isti faciunt in ciuitatibus Iuda, & in plateis Hierusalem? Filij colligunt ligna, & patres succendunt ignem, & mulieres conspergunt adipem, vt faciant placentas reginæ cæli & libent diis alienis & me ad iracundiam prouocent. His naturæ sunt ira agitur, vt vterque parens & liberi mutuam sibi operam locant. Et cui hæ placentæ pinsebantur? reginæ cæli, siue, Lunæ, sol e[illegible]. Voluntas humana Lunæ simillima, continuis agenda mutationibus: huic [illegible] ligna supponunt & colligit. Caro [illegible] quam charissima, scintilla [illegible] concupiscentias superbiæ pater diabolus, focis excitat: Vanitas, velut mater, massam pollinis [illegible], illecebras, sermones, mutationes, voluptates suggerit, hinc dulcissi po-

puram,

parem. Hoc sacrificium nobile instituitur, non Deo, sed propriæ voluntati.

a *Matth. c. 8. v. 2. & 26. 27.*

b *Hierem. c. 29. v. 9.*

§. IV.

HAnc humanæ voluntatis contumaciam Augustinus psalmum centesimum exponens, elegantissime proponit hunc in modum: Rectum itaque cor hominis illius, qui omnia quæ vult Deus, & ipse vult. Intendite. Orat aliquis ut nescio quid non contingat; orat, & non prohibetur. Petit quantum potest, sed contra voluntatem ipsius evenit aliquid. Subiungat se Voluntati Dei, non resistat Voluntati Magnæ, quia & ipse Dominus sic illud exponit. Ostendens infirmitatem nostram in se quando passurus erat, ait: Tristis est anima mea vsque ad mortem &c. Quid erat illa vox nisi sonus infirmitatis nostræ? Multi aliqui infirmi contristantur futura morte. Sed habeant rectum cor, vitent mortem quantum possunt: sed si non possunt, dicant quod ipse Dominus, non propter se, sed propter nos dixit. Quid enim dixit? Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste. Ecce habes voluntatem humanam expressam: vide iam rectum cor. Verum non quod ego volo, sed quod tu vis Pater. Si ergo cor rectum sequitur Deum, prauum cor resistit Deo. Aliquid illi contingit aduersum, clamat: Deus quid tibi feci? quid commisi? quid peccaui? Se vult iustum videri, Deum iniustum. Quid tam prauum? Prauum est, quia curuum est, & rectam regulam putas. Corrige te, & inuenies rectum, à quo te separasti. Ille iuste, tu iniuste: & ideo peruersus es, quia hominem iustum dicis, & Deum iniustum. Quem hominem iustum dicis? Teipsum. Quando enim dicis, quid tibi feci? iustum te putas. Sed respondeat tibi Deus: Verum dicis, mihi nihil fecisti, omnia enim tibi fecisti. Si enim mihi aliquid fecisses, bonum fecisses. Quicquid enim bene fit, mihi fit; quia ex præcepto meo fit. Quicquid autem male fit, tibi fit, non mihi fit; quia non facit malus aliquid nisi sibi, quia hoc non ego iubeo. *a* Idem sanctissimus præsul de eadem voluntatis contumacia eruditissime disserit in hæc verba: Ergo bonus Deus Israel. Sed quibus? Rectis corde. Qui sunt recti corde? Qui voluntatem suam ad voluntatem Dei dirigunt, non voluntatem Dei ad voluntatem suam curuare conantur. Breue præceptum est, vt bonus dirigat cor suum. Vis habere rectum cor? Tu fac quod vult Deus, noli Deum velle facere quod vis tu, &c. Hoc cogitant qui recto sunt corde, qui voluntatem Dei sequuntur non voluntatem suam: sed qui sequi Deum volunt, faciunt illam præcedentem & se sequentes: non autem se præcedentes, & illum sequentem. Et in omnibus eum bonum inueniunt, siue emendantem, siue consolantem, siue exercentem, siue coronantem, siue purgantem, siue illuminantem, sicut Apostolus ait: Scimus, quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. *b*

Et hi generosissimi Aquilæ pulli sunt, qui fixis oculis intuentur solem, qui animum ad diuinam voluntatem fixo applicant. Sequuntur illi qui tamen nunquam non altercantur cum Deo: Nunc eis cœli rigor, nunc pluuia tempestas displicet, nunc nimium frigus, nunc nimios calores queruntur; modo Deus non satis crebrò necessitati, modo istum aut illum improbum sinit emergere, modo inimicos non punit, prout illis, vel libuerat puniendi: semper causantur, assidue obloquuntur, nihil facit Deus quod illi ex toto approbent. Hoc illud cor prauum, hæc propria Voluntas, de qua etiam audiendus post Augustinum Bernardus.

a *Aug. in ps. 100. in v. 4. med. serm.*

b *Aug. in ps. 144. prope fin.*

§. V.

GRande malum, inquit Bernardus, propria Voluntas, qua fit vt bona tua tibi bona non sint, quia nihil omnino quod propria inquinatum sit voluntate, gustabit ea qua gustatur suauitas. *a* Hæc autem omnia similiaque ac dissimilia mala, ea vna radice pullulant propriæ voluntatis. Illæ enim sanguisugæ duæ sunt, insatiabiles filiæ, clamantes, affer, affer. Siquidem nec animus vanitate, nec voluptate corpus aliquando satiatur, vt scriptum est, non satiatur oculus visu, nec auris impletur auditu. Fuge sanguisugam hanc, & omnia reliquisti, hæc enim omnia trahit ad se. Pone hanc, & ingens quam multiplex abiecisti.

 Volun-

Voluntas propria, flabellum [illegible] caeca homi-
num & rationis oculos claudens, impetuosum
malum, quod spiritui semper insidians, in-
excogitabilia meditatur [illegible]. Vnde sunt [illegible]
dala, vnde turbatio, [illegible] quod propriam se-
quimur voluntatem, & temere quod volumus
in corde nostro definientes, quo modo id pro-
hiberi contingat aut impediri, continuo ex-
iam in impatientiam, in murmurationem, in
scandalum prorumpimus, non attendentes quo-
niam omnia cooperantur in bonum his qui se-
cundum propositum vocati sunt sancti, & qui
nobis casus videtur, sermo quidam Dei est,
suam nobis indicans Voluntatem. c Caueamus
igitur à propria voluntate, tanquam à vipera
pessima & nequissima, & quae sola demergere
damnare possit animas nostras. d

Ioannes abbas iam iam moriturus, teste
Cassiano, rogatus est ab iis qui morienti se-
dulam circumsisterent, breue monitum daret
in haereditatis vicem. Ille ingemiscens: Num-
quam feci meam voluntatem, inquit, neque
quemquam docui, quod prius non ipse fece-
rim. e Pauci iam tales, & è centenis millibus
vix vnus. Inuenti sunt qui verius dicerent
morituri: Quicquid potui, ad meum sensum
feci, neque me voluntati alterius tradidi, multa
docui, plurima praecepi, quae ipse non feci.
Optimus ille senex Pimenius quaerenti, qua
ratione nos daemones impugnarent, respon-
dit: Daemones nobiscum non multum pug-
nant, quia voluntates eorum facimus: sed no-
strae nobis voluntates, daemones facti sunt, &
tribulant nos: Quod Achilles vir religiosissi-
mus hoc apologo declarat: f Arbores, inquit,
in monte Libano collocutae dixerunt: Quam
grandes sumus & proceres, & tamen ferro
non magno incidimur; & quod peius est, à
nobis sumuntur arma quibus impugnemur:
ferrum vt valeret non, manubrium à nobis
accipit. Talis arbor est homo, instinctus
diaboli ferrum, voluntas hominis manu-
brium. f

O quanto melior Iobus conclamator in ster-
core, quam Adamus in paradiso! Ille: Sicut
Domino placuit, ita factum est. Ille: Vocem
tuam audiui, & abscondi me. Eleganter de
Iobo Tertullianus: Immundam, inquit,
vlceris sui redundantiam magna aequanimi-
tate distringebat, & erumpentes inde bestio-
las, in easdem specus & pastus foraminosae
carnis ludendo reuocabat. g Agnouit vir
sanctissimus, hanc Dei esse voluntatem, [illegible]
talibus carnificem [illegible], ideo si quis forte vermicu-
lus fugam meditaretur, tum in [illegible]
carnem denuo cogebat perinde ac diceret:
quid fugis? ad lacerandum me destinatus es:
fac officium: & corpore meo pro macello
vtere. Nam ille idem omnino Dominus, qui
mihi tot millia ouium, boum, camelorum li-
beralissimè dedit, hic etiam mortificatores hos
vermiculos benignissime in me immisit: V-
trumque ex eadem omnino manu est, ideo tam
hoc quam illud aequo animo accipiendum.

Non aliter Simeon Stylites ebullientibus à
corpore suo vermibus dixit: Manducate quod
vobis Dominus dedit. Longe aliter vermiculo-
sus aliquis & impatiens Herodes diceret: I-
te in malam mansionem, [illegible]
[illegible]
vestri [illegible], quid viuos [illegible]
tis, quid me etiamnum spirantem obsidetis?
Hi propriae voluntatis improbi sectatores sunt
contra diuinam voluntatem. Verissime Chry-
sostomus: Vide, inquit, in confesso fuerit,
quod voluntas nostra malorum omnium cau-
sa est. Nullus igitur accuset pulchritudinem,
nullus insulsa verba haec dicat: Hanc perdi-
dit forma; huic pulchritudo causa fuit interi-
tus: peruersa voluntas malorum omnium
causa est. h Iam olim minatur Deus: Nu-
merabo vos in gladio, & omnes in caede cor-
ruetis pro eo quod vocaui, & non respondistis;
locutus sum, & non audistis; & faciebatis
malum in oculis meis: & quae nolui, elegistis.
i Haec illa malorum Lerna est voluntas pro-
pria: quae nolui, elegistis.

a Bern. serm. 71. in Cant. fin.

b Serm. in verba: Ecce nos reliquimus omnia &c. & ser. de Resurr. Dom.

c Serm. quomodo voluntas nostra diuinae &c.

d Serm. de dupl. bapt.

e Cass. l. 5. instit. c. 28.

f Pelagius libell. 10. n. 62. & Paschas. n. 3. de vit. pag. dom. & n. 4.

g Tertull. l. de patientia c. 14.

h Chrys. in c. 7. Gen. hom. 24. post med. & hom. 22. circa med.

i Is. 65. v. 12.

CAP.

CAPVT III.

Voluntas propria qua ratione subiungenda sit divinae, in rebus adversis omnibus.

NEc ullius Angeli, nec hominis voluntas esse potest bona, nisi consentiat cum divina: quanto autem magis illa cum hac consenserit, tanto melior & perfectior erit; quo minus, hoc miserior & peior. Vnica Dei Voluntas Amussis est & regula, omnium omnino voluntatum caelo terraque; nec ulla unquam voluntas dici poterit recta, nisi ad hanc regulam directa sit.

§. I.

CVm sanctus psaltes frequentissime commendet RECTOS CORDE, a Augustinus disertissime & ad rem nostram appositissime hanc CORDIS RECTITVDINEM exponens: Videtis, inquit, quanti disputant contra Deum, quam multis displiceant opera eius. Cum enim facere voluerit contra voluntatem hominum, quia Dominus est, & novit quid faciat, nec tam attendit nostram voluntatem quam utilitatem: illi qui malunt suam potius voluntatem impleri quam Dei, volunt ad suam voluntatem flectere Deum, non suam corrigere ad Deum. *Rectos decet laudatio.* Qui sunt recti? Qui dirigunt cor secundum voluntatem Dei; & si eos perturbat humana fragilitas, divina consolatur aequitas. Quamvis autem corde mortali privatim aliquid velint, quod sive interim causae vel negotio, vel praesenti necessitati conveniat; ubi intellexerint & cognoverint, aliud Deum velle, praeponunt voluntatem melioris voluntati suae, & voluntatem omnipotentis voluntati infirmi, & voluntatem Dei voluntati hominis. Quantum enim Deus distat ab homine, tantum Dei Voluntas a voluntate hominis. Aliquid proprium velle, difficile est ut non tibi contingat: sed statim cogita, qui sit supra te: illum supra, te infra illum: illum creatorem, te creaturam, illum Dominum, te servum: illum omnipotentem, te infirmum & corrigas te subiungensque voluntati eius ac dicens: Verum non quod ego volo, sed quod tu vis Pater. Quomodo disiunctus es a Deo, qui iam hoc vis quod Deus? Eris ergo rectus, & te decet laudatio, quoniam rectos decet laudatio. Si autem curvus fueris, laudas Deum quando tibi bene est, blasphemas quando tibi male est &c. Et eris velut puer in domo patris, amans patrem si sibi blanditur, & odio habens quando eum flagellat: quasi non & blandiens & flagellans haereditatem paret. Vide autem quemadmodum doceat rectos laudatio. Audi vocem recti laudantis ex alio psalmo, Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Omni tempore & semper, sive in prosperis sive in adversis. Nam si in prosperis & non in adversis, quomodo omni tempore? Quomodo semper? Et audivimus multos multorum tales voces, quando illis provenit aliqua felicitas exultant, gaudent, cantant Deo, laudant Deum: non sunt improbandi. Sed isti qui iam Deum laudare ex prosperitatis parte coeperunt, docendi sunt patrem agnoscere & flagellantem, nec murmurare adversus corrigentis manum, ne semper pravi remanentes exhaeredari mereantur. *Rectos decet laudatio.* Quid est, recti? Vt nihil illis displiceat quod facit Deus, possint & in adversis Deum laudare & dicere: Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Tales rectos decet laudatio, non primo laudaturos, postea vituperaturos. Discite gratias agere Deo, & in prosperitatibus & in tribulationibus: Discite habere in corde, quod habet omnis homo in lingua, *quod vult Deus.* Ipsa lingua popularis, plerumque est doctrina salutaris. Quis non quotidie dicit: *Quod vult Deus hoc agat*, b

a In psal. 32. & 35. & 100. de quo priori capite.
b Aug. in psal. 32. post med.

§. II.

HAec Augustini luculenta dissertatio, mirifice cum dilucidat, tum confirmat hanc omnem de divina Voluntate doctrinam, quae vel ideo commendatissima sit omnibus, quod eam sanctissimi ac eruditissimi viri expetierint a nemine non quam optime capi, praesertim cum in hoc omnis Christianae vitae versetur cardo. Sed hic nondum abire placet ab Augustino, illuminatissimo scriptore,

culae verba pretiosa dignissima sunt quae ad testimonium citentur fidelis calamo. Hic idem Hipponensis sanctissimus praesul, qua ratione in adversis etiam divinae voluntati nec latum quidem unguem sit recedendum, in haec omnino verba consignat: Quod saepe diximus, illi sunt RECTICORDES, qui sequuntur in hac vita Voluntatem Dei. Voluntas Dei est aliquando ut sanus sis; aliquando ut aegrotes. Si, quando sanus es, dulcis est Voluntas Dei, & quando aegrotas, amara est Voluntas Dei: non recto corde es. Quare? Quia non vis voluntatem tuam dirigere ad Voluntatem Dei, sed Dei vis curvare ad tuam. Illa recta est, sed tu es curvus. Voluntas tua corrigenda est ad illam, non illa curvanda est ad tuam: & rectum habebis cor. Bene est in hoc saeculo? benedicatur Deus qui consolatur: laboratur in hoc saeculo? benedicatur Deus qui emendat & probat: & eris recto corde dicens, Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. a Et hoc non tantum Augustinus Hipponis Episcopus, sed etiam David Israelis Rex qua verbis qua exemplis insignissime docuit. Cum enim Absolonum filium rebellem fugeret, & sacerdotes Arcam foederis eidem fugae velut praesidium assumpsissent, Rex Arcam referri praecipiens: Si invenero, inquit, gratiam in oculis Domini, reducet me, & ostendet mihi eam, & tabernaculum suum. Si autem dixerit mihi, Non places: praesto sum, faciat mihi quod bonum est coram se. *b* En quam rex iste potentissimus, in miserabili fuga, in extremis angustiis, sibi tamen praesens fuerit, & compos sui, quam ad Dei Voluntatem attentis oculis respexerit: Redibimus, inquit, si Deo placuerit: sin aliter illi visum fuerit, *Quod vult Deus hoc agat.*

O Christiani, si hoc intelligentia & ratione, prout par est, comprehendere iam vellemus, quam facile possemus. vix amplius ulla difficultas foret intolerandis adversis, nec nos ullum tam grande malum premeret, quin illud tranquille & prolubenter sustineremus. Christus ante mortem in Olivario horto ea de Patris & sua voluntate locutus est, quae argumento sunt, ad calamitates qualescunque perferendas, nihil esse quod magis animet, quam unionem humanae voluntatis cum divina. Et quam hoc in Christo ipso luculenter? ante preces pavidus, tristis, pallidus, tremit ac horret futurae mortis imaginem: post preces, post tantam paternae voluntati delatam obsequentiam, velut resumptis viribus: Surgite, inquit, eamus, occurrit voluntario sibi obviam hosti, & initium factum cruentae tragoediae. De hoc etiam praeclare Augustinus: Vide, inquit, gerentem hominem Christum, & regulam nobis proponentem, docens nos vivere, & praestans nobis vivere, ostendit hominem quandam privatam voluntatem, in qua suam figuravit & nostram, quia caput nostrum est, & ad eum sicut nostis tanquam membra utique pertinemus: *Pater, inquit, si fieri potest transeat a me calix iste.* Haec humana voluntas erat, proprium aliquid & tanquam privatum volens. Sed quia, recto corde voluit esse hominem, ut quicquid in illo aliquantum curvum esset, ad illum dirigeret qui semper est rectus: *Verum non quod ego volo, ait, sed quod tu Pater vis.* Hic ostendit quandam hominis propriam voluntatem, ostendit & correxit. Ecce vide, inquit, te in me: quia potes aliquid proprium velle, ut aliud Deus velit. c

a Aug. in Ps. 33. prope finem.
b 2. Reg. c. 15. v. 25. & 26.
c August. in Psal. 32. enar. 2. de 1. parte eius Psalmi.

§. III.

CAtharina Senensis de se ipsa: Docuit me Christus, inquit, ut mihi intra meipsam secretum conclave struerem. Et quodnam conclave illud? Humanae voluntatis cum divina Unio. Domicilium istud primo ingressu videtur angustum, sed qui voluerit illi assuescere denuò comperiet id caelo esse amplius, & castris omnibus vel munitissimis securius. hoc rebus turbidis intrare voluntatem suam stabiliunt, hoc enim tutissimum asylum ab omni calamitate: nec superi, nec inferi nocere illi poterunt, qui voluntatem suam in omnibus cum divina conglutinatam retinet: huic unica lex est, *Quod vult Deus hoc agat.* Eleganter Augustinus: Venit dolor meus, inquit, veniet & requies mea. Venit tribulatio mea, veniet, & purgatio mea. Numquid lucet aurum in fornace artificis? In monili lucebit, in ornamento lucebit: patiatur tamen fornacem, ut purgatum à

tem à sordibus veniat ad lucem. Fornax illa, ibi palea, ibi aurum, ibi ignis, ad hanc flat artifex. In fornace ardet palea, & purgatur aurum. Illa in cineres vertitur, à sordibus illud exuitur. Fornax Mundus, palea iniqui, aurum iusti, ignis tribulatio, artifex Deus. Quod vult ergo artifex, facio, vbi me ponit artifex, tolero. Iubeor ego tolerare, nouit ille purgare. Ardeat licet palea ad incendendum me, & quasi consumendum me, illa in cineres vertitur, ego sordibus careo. Quare? Quia Deo subijcietur anima mea. a

En, vera subiectio humanæ voluntatis erga diuinam, omnia bona origo est. Rectissimè dixit pius ille scriptor: Non est sacrificium maius aut Deo gratius, quàm in omni tribulatione sese conformem facere diuinæ Voluntatis beneplacito. b

Magnus ille Abrahamus hac in re summè laudandus. Nam vt Orbi testatum foret Abrahamum omnia ex præscripto diuinæ Voluntatis facere, Deus Voluntatem suam aliquoties quasi mutans, alijs atque alijs & in speciem contrarijs ac planè rigidis imperijs hominem fatigauit. At vero Abrahamus ad omnem diuini arbitrij nutum obsequentissimè semper, hoc omni conatu ac studio, hoc omnibus viribus egit vt se totum suaque omnia vni atque vnicè Dei Voluntati quàm liberalissimè impenderet. Notant Hebræi Abrahamum decem rigidè tentatum, an id perpetuo vellet quod vellet Deus. Numeremus experimenta.

I. Iubetur solum vertere, & patriam ac cognatos, exilio mutare.

II. Ab annonæ difficultate iterum expellitur peregrinatorin Ægyptum.

III. In Ægypto apud Pharaonem regem, periculum vitæ, vxor pudicitiæ subit & à marito abstrahitur.

IV. Ob continuas famulorum rixas à charissimo Lotho, quem vt filium habuit, disceditur.

V. Vt Lothum bello captum in libertatem asserat, contra quatuor reges domesticam vernarum catervam educit.

VI. Agarem filiam famulam, & iam vxorem, impulsu Saræ domo cogitur exigere.

VII. Iam seni & grandæuo Circumcisio imperatur.

VIII. Abimelechus rex Gerarae [illegible] ei vxorem adimit.

IX. Agarem cum filio Ismaele rursum [illegible] bus pellere iubetur.

X. Filium, vnigenitum amantissimum Isaacum, miraculo natum, in summam posteritatis spem educatum, sua manu trucidare imperatur. En decimam calamitatem præter quæ alia non minus acerba, sed minus nota. Abraham tamen permansit Abraham, hoc est, sibi similis & constantissimus diuinæ voluntatis cultor. Hic vir, hic est qui optime intellexit diuinam Voluntatem omnium miseriarum suarum maximum esse leuamentum.

Hic obseruandum, montem Moriæ in quo Isaacus victima Deo cadere debuisset, in prouerbium abijsse: *Vnde vsque hodie dicitur, in monte Dominus videbit.* c Hic notat, *Dominus videbit*, afflictis omnibus commendandum: Statuant secum omnes ærumnosi, & quibuscunque male est, Deum hæc omnia, quæ ipsos torment, prævidisse ab æterno, & vna decreuisse, vt sic forent in tempore quæ sunt: atque hanc eandem Numinis prouidentiam sibi suisque rebus omnibus adfuturam.

a *Aug. in Ps. 61. medio ferè.*

b *Ludo. Gran. l. 1. par. 2. c. 22. Ducis peccator.*

c *Gen. c. 22. v. 14.*

§. IV.

CLades autem & calamitates vniuersas à Deo immitti, hoc nobis exemplum monstrat. Quemadmodum Deus illi prouinciæ bellum, huic pestem, ita illi homini podagram, huic nephritidem, alij febrim immittit: hoc vero bellum, & illa pestis, & hæc podagra, aut nephritis, aut febris illa, sunt à Deo diuinaque Voluntate immissa. Certissima est illa, & infallibilis notitia. At quomodo sola prouincia illa, & illa, aduersus bellum & pestilentiam, & qui homines isti aduersus morbos se gerant? An possunt nolle, quod vult Deus non possunt. An ergo nullus defensioni locus est, si tamen illam admittat Deus. Eaque ratione se gessit Abraham in monte Moriæ sacrificaturus Isaacum? Circumspexit, & vidit hærentem in vepribus hircum, hic succedaneus substitutus est hostia Isaaco: Ita prorsus regionem bello afflictam, prouinciam pestilentia infectam,

ficta, homo podagra vexatur: circumspiciat quid licet remedij sit, eoque vtatur averruncando bello, colligendæ pesti, mitigandæ podagræ. Si hoc idem velit Deus, & illud averti, & illam tolli, & hanc mitigari, submittet his eum, suppeditabit remedium ad illa omnia aut lenienda, aut in integrum restituenda. Si nihil sit remedij, aut successum non habeat, clarissimum est velle Deum, vt sacrificetur Isaacus, vt regnum illud bellis atteratur, perniciosa illa exhauriatur pestis, hic homo podagra torqueatur. Eadem prorsus est ratio & paupertatis, & ignominiæ omniumque aliarum calamitatum & miseriarum. Ergo, vbi Deus subsidium monstrat, liberatur Isaacus; sin, mactandus est. Ergo in his omnibus æquissimè semper voluntas humana se subdat diuinæ. Hoc est armis aureis pugnare in omnem Casum & Fortunam, Deum cogitare, Deo subjici, & in omni euentu, mentem hanc flectere ad magnam illam Mundi mentem.

Sanctus Remigius Rhemensis præsul, præuidit maximam annonæ charitatem in proximum annum; eam ob rem magnam frumenti copiam collegit alendæ plebi. At ex his ipsis, quorum bono id facere instituit vir sanctus, homines poculenti & proiectæ audaciæ fuerere; qui inter pocula dicerent: Quid senex noster iubilæus (erat iam vltra quinquaginta annos sacerdos) quid in animo habet, an nouam vrbem condere, quid sibi volunt tot acerui tritici? Annonam videtur velle comprimere. Venite, fingamus fabricam aliquam ad hunc senem, struamus sycophantiam. Facile erat maleuolis & iam mero currentibus calcar addere. Itaque ædibus cum impetu prouolant insani, & mox ad frumenti metas hic ardentem tædam sibi circumuolant? Videamus, inquit, quàm valde familiaris Vulcanus Cererem sit depopulaturus. Audacissimum hoc facinus mox celeri nuntio ad Remigium est Antistitem defertur: ille continuò equum adscendit, & omni festinatione properat ad incensos tritici manipulos. At vbi aduenit, iam flammæ per omne frumentum peruagabantur, nulla spes amplius sopiendæ. Quid hic faceret afflictissimus Præsul? num se mœrore conficeret, & aut insanè lamentaretur, aut diras omnes deprecaretur in auctores? Hoc fecit: equo descendit, & quia hiems erat, incendium quà proximè licuit, tanquam se calefacturus accessit, dixitque: Semper bonus est focus, præsertim senectuti. Integerrimi viri animum diuinæ Voluntati dedidissent, eaque de caussa in omni sorte tranquillissimum, voluisset quidem, quantum in ipso, totum incendium reprimere: sed quia nec ratio nec modus erat coercendæ iam grassanti flammæ, totum hoc diuinæ Voluntati permisit, & illud Iobi firma fronte repetijt: Dominus dedit, Dominus abstulit; sit nomen Domini benedictum.

Ita prorsus, ita in alijs omnibus agendum: cum malum imminens quodcumque vel etiam præsens legitimis remedijs adhiberi nō potuimus, dicamus toto animo: FIAT VOLVNTAS DEI: sacrificetur Isaac, si non substituatur hircus; immoletur filius, si sic imperat Deus. Pereant domus, pereant bona, omnia pereant, modò fiat Voluntas Dei.

§. V.

Clitarchus tamdiu trahit, intendit, aut remittit fides citharæ, dum aliquem tonum; ita qui totum se dederit capit in arbitratum Dei, tamdiu necesse est voluntatem suam tueatur, subigat, astringat, dum obsequatur; doceat etiam quam ipsi expedit ad omnem beatitudinem, si ad diuinam Voluntatem in omnibus sese conformet, vti beatissimè David: Nonne Deo, inquit, subiecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum. Dicti huius interpretatio Hebræa hæc est: Attamen ad Deum silebit anima mea, quia ab ipso salus mea. Aptissimè nostro instituto. hac enim mente fuit rex David: Quicquid mihi demum eueniat, feliciter an secus, diuinæ tamen Voluntati non contradico; Dei sanctæ non [illegible], etsi omnia tristissimè cadant, ego non obmurmurabo, ad omnem Dei permissionem sileo, diuinæ dispositioni semper consentissimus; aspera omnia leniri possunt placidè ferendo.

Quisquis sapientissimum hunc regem imitatus fuerit (quod etiam facillimum, modò velit) hic sane aduersa omnia & quæcumque calamitates tranquillo & imperturbato animo sustinebit; tamquam ei vel oculis excidet; quia crebras nimium, aut nimium graues ærumnas queratur: Voluntas diuina omnium illi ærumnarum alleuiamentum erit; nec vn-

quam

quam esse potuit iam comperimus [illegible], quam [illegible] religiosissimo illo viro exclamat: Pater sancte, iuste, [illegible] & sic voluisti: & hoc factum est, quod ipse praecepisti. Sine consilio & prouidentia tua, & sine causa nihil fit in terra. Ecce Pater dilecte, in manibus tuis sum ego, sub virga correctionis tuae me inclino; percute dorsum meum, & collum meum, vt incuruem AD VOLVNTATEM TVAM tortuositatem meam, vt ambulem ad nutum [illegible] tuum, atque super omnia Voluntatem tuam [illegible] tui semper [illegible].b

Qui hanc institutionem non capiunt, perpetuo [illegible], semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes. c Qui vero flectere omne in Dei Voluntate cogitandi, & loquendi potuerint, non patientes tantum sed [illegible] & cum gratiarum actione aduersa omnia tolerabunt. Oportet dixit insignis ille concionator: d Omnem diem amissum credite, quo Dei amore propriam non fregistis voluntatem.

a Psal. 61. v. 2.
b Thomas de Kemp. l. 3. c. 50.
c 2. Timoth. 3. v. 7.
d Ioan. Taulerus epist. 8. [illegible] pag. 85 [illegible] an. 1550.

CAPVT IV.

Exemplum illustrissimum, hominis recusantis diuinae Voluntati suam subiungere.

VAtes Hebraeus Ionas, nobile fuit paradigma hominis, qui multa tergiuersatione conatur in diuersum diuinae Voluntatis contendere, eaque de causa tandem [illegible] affligitur, dum suam voluntatem [illegible] diuinae.

§. I.

AVdiamus quid Voluntas diuina praecepit Ionae: *Surge, & vade in Niniuen.* a Haec prima pars praecepti. Altera: *Et praedica in ea.* Surrexit quidem Ionas, & loco se mouit, sed Niniuen non adiit. *Surrexit Ionas vt fugeret in Tharsis a facie Domini.* b Duplex hic [illegible]: in [illegible], quia iubebatur, non tum vero concionari, sed nec in eam ingredi. Sed mox adsunt [illegible] Deus & ventis, & mari, & omnibus caeli [illegible] in obsidionem Ionae voluntatem. *Dominus autem misit ventum magnum in mare: & facta est tempestas magna in mari, & nauis periclitabatur conteri.* Nec dum tamen [illegible] fugitiuus ille, [illegible] *& Ionas descendit ad interiora nauis, & dormiebat sopore graui.* Nihil peius, nihil periculosius [illegible] securitate, [illegible] magis ac magis [illegible] iratum mare, & nautae [illegible] eiiciunt [illegible]. [illegible] ad [illegible], vela tempestati [illegible], & quicquid nauigio [illegible], in mare. Sed tempestate [illegible], consilium [illegible] explorandus Ionas. *Et cecidit sors super Ionam.* Hic varia interrogatus Ionas, respondit: *Hebraeus ego sum, & Dominum Deum caeli ego timeo.* Itane vero, mi Iona, Deum times? at cur Dei Voluntati [illegible]? Placet ita loquentem Deum, [illegible], ac [illegible] Dei Voluntatem negligens? Hoc, o Iona, Deum timere non est, Voluntati [illegible]. Nec tamen his Ionae vocibus tranquillitas [illegible], iamque magis [illegible], & ingentes [illegible]. Ita demum [illegible] Ionas in pelagus [illegible]. Nam [illegible] ipsemet culpam [illegible]: *Scio enim ego, quoniam propter me tempestas haec grandis venit super vos.* Ita te [illegible], mi Iona, quam hoc candide & vere dixisti! Omnem hanc caeli intemperiem, hanc ventorum [illegible], hanc pelagi saeuitiem [illegible] propria voluntas tua concitauit, [illegible] illorum causa: Niniuen [illegible], non Tharsis. Sed [illegible] *Velle aut Nolle* cum Deo. *Et tulerunt Ionam, & miserunt in mare. Et praeparauit Dominus piscem grandem, vt deglutiret Ionam.* c Haec poena [illegible] propriae voluntatis, [illegible] diuinae Voluntatis accipere. Audi quam [illegible] piscis, & quam [illegible] diuinae [illegible] Ionas, [illegible] ad inferos [illegible] & [illegible] angustiaretur, inquit: *In me anima mea, Domini recordatus sum.* Tandem tandem [illegible]

pissimus, & insipientissime Verba, quod [illegible] voluntatem. Eam ergo, Iona, vis ut Ninivitae? Volo, [illegible] Ninivitis [illegible] concremabere. Nam [illegible] qui in hoc bellax [illegible] vinxisti, [illegible] Reddo. *Et dixit Dominus pisci, & evomuit Ionam in aridam.* Prona igitur iussis divinae Voluntatis redditur: *Surge, & vade in Niniven civitatem magnam, & praedica in ea praedicationem, quam ego loquor ad te. Et surrexit Ionas, & abiit in Niniven iuxta verbum Domini.* Iam Ionas propriam voluntatem excussit, iam idem omnino vult quod Deus, iam manibus pedibusque festinat, quo pridem iussus est proficisci, iam clamat & hortatur ad poenitentiam, iam obtemperat, & morigeratur divinis iussibus. [illegible] constanter id facere, & qui propriam non recurrat voluntatem.

a *Ionae 1. v. 2. & seqq.*
b *Ion. c. 2. v. 2. & seqq.*
c *Ionae c. 2. v. 11.*
d *Ionae c. 3. v. 2. & 3.*

§. II.

SEd heu mobilitatem & inconstantiam voluntatis humanae! quae modo Dei fuit, iterum incipit esse sua. *Et afflictus est Ionas afflictione magna, & iratus est.* [illegible] propriae voluntatis, iam iterum [illegible] divina. Qui suam voluntatem ad divinam accommodat, nunquam tam [illegible] turbatur, nec unquam [illegible] in iram prorumpat, & indignetur Deo. Quid, obsecro, mi Iona, quid est quod voluntatem tuam divinae tam concordissimam, denuo in hanc discordiam agis? Non dissidii causam audite: *Numquid non hoc est*, inquit, *verbum meum, cum adhuc essem in terra mea? [illegible] scio enim quia tu Deus clemens & misericors es, patiens & multae miserationis & ignoscens super malitia.* Haec illa in Deo & Iona voluntatis dissensio est. Volebat Deus parcere Ninivitis, Voluisset Ionas perdi Ninivitas, & hoc [illegible] animum, & frustra [illegible] Deum [illegible] placatum. Nihil ergo amplius [illegible] superesse, quam Deum rogare: *[illegible] tolle, quaeso, animam meam a me, quia melior est mihi mors quam vita.* Melius tibi est, Iona, [illegible] Deo non gratior,

id autem propria voluntas non patitur: hoc solum attendit quid sibi gratum & voluptati sit: Deo id placeat, an non, [illegible] habet. *Et egressus est Ionas de civitate, & sedit contra Orientem civitatis: & fecit sibimet umbraculum ibi, & sedebat subter illud in umbra, donec videret quid accideret civitati.* Necdum quiescit propria voluntas, urbem deseruit, ut commodius spectet excidium urbis. Cum autem egrederetur Ionas, [illegible] ad constantiam [illegible] quod opus est [illegible] domicilium [illegible] mille [illegible] recepissent [illegible] ingratum Poenitentiae praeconem. Sed aliter placuit propriae voluntati, cui quandoque non [illegible] amplissima urbs, [illegible] est. Putabat Ionas ad suam ex urbe egressum mox igneis coelo [illegible] pluviis, mox urbem funditus exscindendam. Ita enim Deus prophetam iusserat minari: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.* Hanc ob causam in [illegible] Ionas se collocat, hic considet ut videat, an Deus [illegible] an [illegible] tam facile [illegible] & [illegible] sceleratissimae civitatis spectaculum [illegible] capesseret: sed [illegible] agere, cum [illegible] nec ulla [illegible] fuerat; cum Vindicta omnis [illegible]; cum hederacea etiam voluptas exaruisset, cum sol [illegible] cum aestus ingens [illegible] incipere, hic demum Ionas contra Dei patientiam impatientissime fremit, & [illegible] excandescens, *petivit animae suae ut moreretur, & dixit: Melius est mihi mori quam vivere.* Cumque super hac [illegible] respondit audacter: *Bene irascor ego usque ad mortem.* Videte, [illegible] Ideo Ionas [illegible] ut [illegible] in languorem [illegible] tristitia, *Quia non factum est ut [illegible]* O Iona, quam [illegible] est propria voluntas, [illegible] indignae [illegible] misericordiam & patientiam divinam [illegible] Dei proprium esse, misereri & parcere [illegible] Deo [illegible] hominem? [illegible] Hec

huma-

humanam fapit indolem, non diuinam; non tales fuerunt viri fancti, regum & calcibus conculcantem petierunt, iis lafi, ferocifsimis iudicibus fruitur, ad cunctallā poftulato promptiores quam ad vindictam: hic cruentus hic ac volantur cum ridiculum eft. Non talis eft Deus, Miferator & mifericors Dominus: patiens & multum mifericors. Suauis Dominus vniuerfis, & miferationes eius fuper omnia opera eius. c Nec vult Deus perire animā, fed retractat cogitans ne penitus pereat qui abiectus eft. d Quid autem, mi Iona, tantopere lugęs hederaceum palatium tuum à verme diftructum? atque in terram cadere, nec hederam crefcere iuuifti. Hanc tibi Dominus dedit, hanc & abftulit Dominus, cur Domino ingratus? Quod fi tanti doloris caufa eft, umbraculi hederacei demolitio, & vrbes quæ exigunt æquè, cuncta nec fit dolori? Ergo, mi optime Iona, voluntatem tuam ad diuinam omnes pone conformem. Hoc ita perge: velis quod de: Nimium feruata eft feruitute & tu velis. Nec eft quod quidquam vltra doleas, nifi ob propriam voluntatem non penitus diuinæ fubiectam.

a Ionæ c. 4. v. 1.
b 1. Mach. c. 2. v. 8.
c Pf. 144. v. 8. & 9.
d 2. Reg. c. 14. v. 14.

§. III.

Videtis, Chriftiani, quid fit fui iudicij fequi voluntatis effe, & in quantos errores hæc via ex fanctifsimos etiam viros pertrahat. Nihil agimus, quamdiu voluntatem propriam nō penitus expugnamus. Hac ſtante, & aduerfante diuinæ, nec dona Deo villa, nec vota, nec preces, nec fanctitas grata funt. Gratus Deo ieiunium eft, grata eleemofyna, grata ac omnē ftudium, fed illud folum quod diuinæ Voluntati accommodatum. Norit quidem & propria voluntas fuper fynagogis, ieiunia inftituere, preces inire, fed hæc omnia tamen quam exofa funt Deo, fi diuinæ Voluntati conformia non funt. Ideo Deus (notifsimum dictu) & ieiunia, & facrificia omnesque gratifsima prohibent: Nolite, inquit, ieiunare ficut vfque ad hanc diem. a Quid ergo vitij habuit ieiunium iftud Hebræorum? propter voluntatem ...

Ecce in die ieiunij veftri inuenitur voluntas veftra: ſeruitium enim, fed propriam voluntatem vobis, quam voluntatis fequimini. Si quis homini regem amicum, ferculum etiam pretiofifsimum proponat, carne tamen indurata, nihil conficit gratiæ, nec habens ftomachū perueſtit, tamen ieiunat, non appetentiam ciborum: Itaque etiam refici gratiofi fapientia cibum eft, ab Angelo etiam ftabulum. (Bona eft oratio cum ieiunio b) at fi hæc eadem cape & aliam propriæ voluntatis antiftitur, apage hoc fafeiculum à cælefti menfa Chryfoftomus: Qui peccat & ieiunat, inquit, non ad gloriam Dei ieiunat, nec fe humiliat, fed fine fubftantiæ parcit: c Omnia facias & perdis Voluntas propria.

Et hæc illa damnatorum ad inferos extrema miferia eft, tanta eos fentire voluntatis voluntatis, vt hæc in omnem æternitatem diuinæ Voluntati nunquam fit conformata; Nunquam volent damnati quod Deus, nec velle poterunt. Claré Auguftinus: Voluntas enim eorum, inquit, talis erit vt habeant in fe femper malignitatis fuæ fupplicium, nunquam tamen percipere poffint bonitatis affectum, quia ficut illi, qui cum Chrifto regnabunt, nullas in fe malæ voluntatis reliquias habebunt, ita illi qui erunt in fupplicio ignis æterni, cum diabolo & angelis eius deputati, ficut nullam habebunt vlterius requiem, fic & nullatenus bonam poterunt habere voluntatem. d Ah, quid ergo miferius effe poteft, quam damnabilem gehennam, & in illa vel vnicum hoc fupplicium fit, à fanctifsima Dei Voluntate in omnem æternitatem effe auerfifsimam, nec illi ea nunquam conciliari poffit! Ergo, mi Deus, vt difcam ego voluntatem etiam, doce me facere voluntatem tuam. e

a Ifa. c. 58. v. 3. & v. 4.
b Tob. c. 12. v. 8.
c Chryfoft. in Matth.
d Auguft. l. de fide ad Petr.
e Pf. 142. v. 10.

CAPVT V.

Quæ voluntatis propriæ contaminaculum maximè conftringunt.

Inter grauifsima quæ Dominus Hierofolymitanis vbi exprobrat, illud ibi Hie-

voluisti? Hierusalem quae occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, ET NOLUISTI. a Propriae voluntatis obstinatio, scelerum omnium origo. Ego VOLUI, inquit Deus, tu NOLUISTI.

Abbas Pastor dicere solebat: Paries murus est propria voluntas, a Deo nos dirimens & separans; ET NOLUISTI, sunt illae lacrymae. b Nec aliter Augustinus: Suspirabam, inquit, ligatus non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate. VELLE meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me. c Voluntatem autem propriam mirè roborant haec tria.

a *Matth. c. 23. v. 37.*
b *Doroth. serm. 5.*
c *Aug. l. 8. confess. c. 5.*

§. I.

PRimum, *Consuetudo prava.* Augustinus hoc explicans: Quippe, ait, ex voluntate perversa facta est libido: & dum servitur libidini, facta est consuetudo: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. Quibus quasi ansulis quibusdam sibimet innexis (unde catenam appellavi) tenebat me obstrictum dura servitus. Voluntas autem nova quae mihi esse coeperat, ut te gratis colerem, fruique te vellem, Deus, nondum erat idonea ad superandam priorem vetustate roboratam. Ita duae voluntates meae, una vetus, alia nova, illa carnalis, illa spiritualis confligebant inter se, atque discordando dissipabant animam meam; plusque in me valebat [illegible], quam [illegible]. a

Ita cum vitia abeunt in mores, non relinquunt amplius remediis locum. Nam hic pessimum vitiorum genus est, ut nisi quantocyus domo ejiciantur, difficilius & raro, cum inveteraverint, expelli possint. Verè Gregorius: Cum culpa, inquit, in usum venerit, etiam si animus [illegible], delinquere [illegible]: quia cum vicibus pravae consuetudinis astringitur, quasi tot clausulis ad mentem ligatur. b Facile est teneros adhuc animos componere; inveteratos difficile. Vae illis quos subiit in ea est & rubigo, eius non [illegible]. c Nimirum aspera & insuavis virtutum planè fa-

cit [illegible] consuetudo. d Verissimè Chrysostomus: Nihil, inquit, tam terribile est in rebus humanis quàm vitiosae consuetudinis tyrannis. e Idem Augustinus admonet: Peccatum, inquit, dum per consuetudinem [illegible] non eat in profundum sepulturae, non accipiat desuper consuetudinis molem. f

Plato juvenem aliquando acerbius reprehenderat: Juvenis huic monitori asper: Quàm parva, inquit, re objurgasti! Mox Plato: At non est parvum quod, ait, consuetudo. Certè Crotoniatae cum acerbissima execratione [illegible], quod vehementer [illegible], si voluit, ut mala consuetudine delectetur, optans, modestiaeque [illegible], efficacissimum [illegible] reperiant. Intus [illegible] enim aliquid concepisse, & in consuetudinem [illegible], [illegible] est. g

a *Aug. l. 8. c. 5. & 11.*
b *Gregor. l. 4. mor. cap. 25. post med.*
c *Eccli. c. 14. v. 6.*
d *Hieronym. epist. 14. ad Celant.*
e *Chrysost. hom. 7. in 1. ad Cor.*
f *August. serm. 24. de verb. Dom.*
g *Valer. Max. l. 7. c. 4. fin.*

§. II.

ALterum, quod propriam voluntatem adeo corroborat, est, *[illegible]* festinatio. Haec nostra est in rebus plerisque praecipitantia, ut id quod valde volumus ad destinatum tempus non impetramus, mox in impatientiam agimur, & quandoque in rabiem. Tales sumus, morae impatientissimi. Quotidiana haec hominum longanimitatis [illegible] ce: Jam volo, statim volo, non expecto, nolo differri, ut dicit hoc fiat, desponderi animum. Ita rex Hebraeus Saul non potuit unam quae restabat alteram horulam expectare Samuelem. Ideo illi in os apertè objectum quod stultè egisset. a Ita plerumque & nos cum Deo agimus, si non cito obtineamus quod impetrandum voluimus, cadimus animo, & in [illegible] ac exercitia solita. Nostrae preces plerumque sunt quales erant saltatricis puellae: *Volo ut protinus des mihi.* b Ita saepe spem, tempora & patientiam consumimus, in impatientiam & desperationem prorumpimus. At non quiescebat Elias, & proclamavit ad Dominum. c Rex Joachim [illegible] septem annis [illegible] tantum

temporis intercapedinem, sibi & ingratè re-
stitutio, docens quidem longanimi patientia di-
uinum auxilium sit expectandum. Magnæ
virtutis est, id quod velis, non velle statim fi-
eri. Maximarum virtus est longanimis pa-
tientia quæ [illegible] rerum [illegible]
gis ingratam, infirmitates & [illegible] grauiter [illegible]
cere. a Similis illi Spiritus monita: Sustine
sustentationes Dei, coniungere Deo, & susti-
ne. Omne quod tibi applicitum fuerit, acci-
pe: & in dolore sustine, & in humilitate tua
patientiam habe. Respicite filij, nationes ho-
minum & scitote quia nullus sperauit in Do-
mino, & confusus est. Væ his qui perdide-
runt sustinentiam. Qui timent Dominum,
custodient mandata illius, & patientiam ha-
bebunt vsque ad inspectionem illius. e At
propria voluntas in contrarium semper ni-
titur, & quod appetit, impetuosissime sibi exi-
git: Procures sis, continuo fiat, mora abest,
consilium adhibe ne mora sit. c [illegible] o-
mni abiecta. Ideo monemur semper assidue: Ex-
pecta filia, donec videamus, quomodo res [illegible]
[illegible] si moram fecerit expecta illum, quia
veniens veniet, & non tardabit. g

Christum in cruce vanè vagi bunt hostes,
ne vellet videre [illegible] cruciatum: Si
filius Dei es, aiunt, descende de cruce. h Pul-
chrè his respondet Chrysostomus. Non de
cruce nō descenderat, quia filius Dei erat. Ex-
pectabat Christi longanimitas, dum dicere
liceret, CONSUMMATUM EST. Quod
autem in capite contigit factum, hoc &
membris imitandum: i Voluntas patris ad su-
premum vsque halitum exsequenda. Qua de re
præclarissimè Ludouicus Blosius, quā hic pla-
cet inserere, vt verbum è verbo exprimamus:
Felix igitur ille est, inquit, qui angustijs &
pœnis afflictus, non aliquid inquirit quo il-
las euadat, sed ad finem & vltimum vsque pun-
ctum eas sustinet, nolens de cruce descendere,
nisi Deus illum soluat ac deponat. Felix pla-
nè qui se in abyssum diuini beneplaciti ita de-
mergit, & terribilibus occultisque Dei iudi-
cijs ita se resignat, vt in huiusmodi doloribus
ac pressuris, non tantum vna hebdomada aut
vno mense, sed si opus est ad extremi iudicij diem,
vel etiam perpetuis consistere paratus sit non
recusans ipsa quoque inferni tormenta
(si Deus ita vellet) subire. Quæ quidem resi-
gnatio omnem aliam resignationem longè
vincit. Vel mille mundos relinquere ad huius
resignationis comparationem nihil est. i

Quàm verò hæc propria voluntas [illegible]
tum sit, explicat, [illegible] quoque, cum in
hunc modum [illegible] à Domino [illegible]
animæ [illegible] & in gra-
uem [illegible], [illegible] desperatio-
nem [illegible] est [illegible]
[illegible] Cæterum [illegible]
sui capit, [illegible] re [illegible] ha-
beatque animus, & Deo, & seipso, & creatu-
ris omnibus carere possit, [illegible] patientiam
[illegible] Vnde [illegible]
fasar de manu Dei [illegible], cu-
ius [illegible] Ergo, vt propriam
domes voluntatem, esto longanimis, & expe-
cta Dominum, etiamsi moram fecerit, quia
veniens veniet & non tardabit.

a 1. Reg. c. 13. v. 13.
b Matth. c. 6. v. 25.
c Numer. c. 14. v. 21. & 27.
d Vide in vitis PP. Rosweid. lib. 5. mihi pag. 532.
e Eccli. c. 2. v. 3. & seqq.
f Ruth. c. 3. v. 18.
g Abac. c. 2. v. 3.
h Matth. c. 27. v. 40.
i Blos. in Appendice c. 1. medio.
k Blos. ibid.

§. III.

Tertium denique quo propria voluntas supra modum insolescit: *Mutabilitas perpetua.* Patiens est enim Luna circumagi, & aliam atque aliam formam induere; in [illegible], in horas mutamur, mane aliud, & aliud placet vesperi; hodie volumus, cras nolumus; nunquam iidem nec similes quidem nobis, adeo indiscretam aberramus; quotidie consilium permutamus & votum, vt nubes à quouis vento huc illuc impelluntur. Et hoc voluntati propriæ solennissimum est, vt cum firmissimè illi coniungi Voluntati diuinæ nolit [illegible] indulgeat, [illegible] non possit non [illegible] mutari. Hac tamen propriæ voluntatis instabilitate, cœpimus quidem quotidiana tædij occurrere, verum hæc ipsa tamen sæ-

pe nobis [illegible] cordis creamus, dum aliud tam sollicite [illegible] vitare, ita Sisyphi saxum volvimus, & dolium Danaidum [illegible]plemus, dum idem & volumus & nolumus, eadem saepe hora Voluntas nostra, & quod inde pendet, omnis sanctitas nostra, non est turris inexpugnabilis in montis iugo, aut creta saepe collocata: sed [illegible] latea, quae ad omnem incursum cedit & collabitur. [illegible] bonum, [illegible] videor praeclare incipis, hic aut ille rem optime agit, neque hoc nego, sed hoc quamdiu & quid constanter? Ah, quam facile ad omnem aurae flatum mutamur, & saepe turpiter deficimus! [illegible] arboris, [illegible] non magis capimur, & vacillamus nos in omnem partem, & imus in omnem viam. *a* Multiformes plane sumus, & nobis ipsi dispares, nec unum agimus hominem, sed plures. Quod in Sacris de Iobo scribitur, *Erat vir unus*: id ita Hieronymus interpretatur, Non per diversa mobilis, & instabilis ferebatur, sed firmus atque inconcussus persistens, erat vir unus. Nos plerumque non unum virum agimus, & saepe nec quidem viri sumus, tam debiles in virtute ac [illegible], quam inconstantes. Haec propriae voluntatis illa [illegible]. Sed de hoc humanae voluntatis [illegible] alibi. *b*

Itaque liberas voluntates facit nostras, mala diaboli, bona Dei. Qui enim, inquit Bernardus, voluntas esse sua, utique sicut Dii scientes bonum & malum facti sunt non tantum suae, sed & diaboli. Sane diabolo per nostram mancipat voluntatem, non ipsius potestas. Nostra autem voluntas perfecta non erit, quamdiu sui creatori perfecte subiecta sit. Profecto expedit nobis magis omnino non esse, inquit, quam nostros permanere. *c* Augustinus de Aquilis; Dicuntur pulli Aquilarum, inquit, si probari, [illegible] solis ray[illegible] & radiis solis opponi, qui [illegible] solem contemplati fuerint, [illegible] agnoscitur, & acit [illegible], ab [illegible]. Non [illegible] magis sub arbitrio Dei sumus, quam sub patris regimine Aquilae pulli; a Deo magis pendemus quam radius a sole. calor abigat plus Deo in nos potestas est, quam in lucem [illegible], & tamen hunc solem [illegible] divinam Voluntatem libentius [illegible] fateamur [illegible] ignoscere[?] Voluntati [illegible] & [illegible] contemnere neque volumus impotentem [illegible] damnare? Nec hoc volumus illo aut alio familiari vitio abdicare pigerrimae [illegible], hoc est molestae voluntati. O pulli non Aquilarum, sed noctuarum, qui non solem divinae Voluntatis, sed tenebras propriae [illegible]. Hinc autem omne malum, & omnis poena. Narrante Ludovico Blosio, Christus sanctae cuidam virgini familiarem se praebens: Volo te scire, inquit, quod omnes poenae quibus homines in mundo affliguntur, in voluntate consistunt; quia si voluntas esset ordinata, & concors cum voluntate mea, careret quolibet nudo poena. Quamvis enim [illegible] qui hac sancta ordinataque voluntate praeditus est, sentiat laborem ac dolorem, quicquid tamen innocentes sponte patitur, quasi [illegible] poena portat. Libentissime enim illud sustinet, considerans & sciens meam esse voluntatem, atque permissionem, ut patiatur. Mens etiam eiusdem dolore corporali libera est, cum voluntasque sua in omnibus sit conformis, & unita Voluntati meae. Igitur abdicata voluntate propria, [illegible] homini tranquillus est, & pace gaudet. *d*

a Eccles. 5. [illegible]

b In Trismeg. de Lit. c. 8. de humana voluntatis inconstantia.

c Bern. de grat. & lib. arb.

d Blos. Mon. spirit. c. 10. fin.

CAPVT VI.

Nihil voluntatis propriae retinendum esse; tam in minoribus rebus arduis ac difficilibus, quam in ipsa morte.

Hic Rhodus, hic saltus. In rebus subinde minoribus non ita difficulter voluntatem nostram divinae contemperamus, at in iis quae momenti sunt gravioris, in [illegible] opum, honoris, vitae, hic tergiversationes, & excusationes, hic metus & tricae, hic nostrae refractariae voluntatis contumacia; hic nostrum nobis & VELLE & NOLLE stat contra Dei & VELLE & NOLLE. Sed quid nos [illegible] frustra, stat Voluntas divina, stabitque aeternum velut immobilis rupes, nec illam ad nos trahemus, sed ad se nos illa. Ridendus, si is qui, cimbam ad rupem alligavit, suae

gauit, sanem [illegible] trahat, & rapere ad se accedentem conetur, quam ipse ad illam propter se proprius accedat. Et tum [illegible] fusa est, qui ad capere illam diuinae Voluntatis [illegible] & [illegible] volantes [illegible] nobis obloqui, [illegible]

§. I.

SVnt qui & se & alios diuinam legem [illegible] & in quadam intelligentiam suam Deo consecrant, at [illegible] est voluntas [illegible] omnium [illegible] Hanc [illegible] Deo [illegible] Optime olim alter alteri sic precabantur: Benefaciat vobis Deus, &c. Det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & faciatis eius voluntatem corde magno & animo volenti. Hi [illegible] ergo, & animo [illegible] Deü [illegible] qui in re quapiam facili voluntate sua cedunt, at ubi vel bonorum alea iacitur, vel honoris [illegible], aut vitae cardo vertitur, hic [illegible] voluntatis [illegible] retinent, hic sui sunt. O [illegible] Voluntas, [illegible] [illegible] pro [illegible] pagana [illegible] in carcerem [illegible], & liberi esse [illegible]. Quod si [illegible] illa & diuinae Voluntati tam refractarij ultro se dederent, [illegible] voluntatem sponte [illegible] illi, certe [illegible] liberi in omnem aeternitatem. [illegible] Voluntas illas [illegible] plane, [illegible] rex David: In me, inquit, sunt Deus vota tua, quae reddam, laudationes tibi. [illegible] sub caelo nihil tam [illegible] atque hominis Voluntas: omnia alia admirabili [illegible] [illegible]. In solo homine [illegible] est, ipsa vult quodcunque libet, etiam [illegible] Deo [illegible]. Nihil [illegible] potestate quam voluntas. [illegible] est homini, quoties [illegible] dicere Non, & [illegible], vel ipsi etiam Deo [illegible]. Et [illegible] Deo dicente: Volo hoc fieri [illegible] audere: Nolo hoc facere [illegible] Deo: Hoc [illegible] volo, [illegible] facere. Et quoties Deus: Hic est, inquit, mea Voluntas, [illegible] Ob hoc Deus [illegible] A [illegible], inquit, [illegible]

gisti iugum meum, rupisti vincula mea, & dixisti: Non seruiam. Hoc ipsissimum est caput omnium delictorum, [illegible] Volo, [illegible] delictum. [illegible] medicina [illegible] est, quae [illegible] & morbi radicem [illegible] peccati [illegible]. [illegible], quae [illegible] rebellionem [illegible] & humanam voluntatem diuinae [illegible] subiiciat. Primus autem Voluntatis actus est Amare, [illegible] est [illegible] [illegible] quod quempiam amat [illegible] voluntatemque [illegible] voluptate [illegible], non cum labor, nec dolor, [illegible] quidquam [illegible]. Ita voluntas quae se Deo vere transcribit, omnia pro Deo [illegible] tam aspera quam [illegible] & [illegible] amplectitur, prout [illegible] probari. Huius sibi [illegible] rex David: In me, inquit, sunt Deus vota tua. Non [illegible] gratias agam, [illegible] Domine, quod [illegible] [illegible] Voluntatem [illegible] promissiones tibi a me factas, [illegible] praecordia [illegible]. Talis sit voluntas Christiani hominis [illegible], vnde facile [illegible] possit, quicquid est ad domini gustum. Pistorum vero [illegible], omni genere [illegible] Si dominus velit [illegible], aut mel, aut aromata, vel vinum sive [illegible], sive [illegible], sive Creticum, [illegible] & oleum, & mel, & aromata, & [illegible] & [illegible], sed quale [illegible]. Si dominus cupiat [illegible] gallinam, illico [illegible] gallinam [illegible] & [illegible] hic panis: si aliud quid [illegible] a [illegible]. Talis sit voluntas nostra, & [illegible], & [illegible], & [illegible], & [illegible] penora cella, ut quidquid domini palato placuerit, inde [illegible], ita quidem, ut si Deus animam cupiat ad paupertatem, ad morbum, ad ignominiam, ad mortem paratam, hanc ipsam [illegible], & quo Deus ipse dixerit: In te, ô homo, sunt vota mea. Talis certe rex David, vir [illegible] cor Dei? Non in rebus solum [illegible], sed in maximis atque ad [illegible] [illegible], cum per [illegible] [illegible] & [illegible], adi-

à diuino semper nutu pendebat.

a *1. Machab. 3. v. 59.*
b *Lib. Ad. 5. Act. Fam.*
c *Psal. 54. v. 23.*
d *Marc. 2. v. 16.*
e *Actor. cap. 13. v. 22.*

§. II.

ANno quingentesimo vicesimo tertio, in Concilio Vasensi episcopus fuit, cuius nomen, Quod vult Deus. a Fuit & alius eiusdem nominis Carthaginensis Pontifex, vir sanctissimus, qui cum suo Clero à Genserico rege Ariano, fractis nauibus absque remigijs & velis, proiectus omnium spem Neapolim appulit, ibique exul sancte obijt. Omnium hoc Christianorum & nomen sit, & studium vnicum, Quod vult Deus. At enim quibusnam est, non solû dicere: Quod vult Deus, cum nec operosa, nec ardua laborem: Ille facit omne possibile, qui, cum, prosperitas ridet, cum morbus vexat, cum ignominia premit, cum mors vocat, nihil omnino nisi liberrima pronunciat: Quod vult Deus: si opes, si valetudinem, si famam, si & vitam velit eripi. Quod vult Deus, hoc fiat. Nec disputat, cur iam, cur hoc loco, cur hoc modo, genere sibi moriendum sit, sed paratissimus ad omnia, hoc vnum assidue ingeminat, Quod vult Deus. Praeclarissime dixit Seneca. Quid tibi opus est vt sis bonus? Velle. b Quid autem melius putes velle, quam quod vult Deus? Hic ego te, qui aliter sentis, & diuinae Voluntati obnitens, compello Annaei verbis: Tamen ex indignatione aliquid aut queraris: & non intelligis, nihil esse in illis mali, nisi hoc vnum quod indigneris, & queraris: Non feram me, quo die aliquid ferre non potero: Male valeo, familia decubuit? fenus offendit? domus crepuit? damna, vulnera, labores, metus incurrerunt? Solet fieri; hoc parum est; debuit fieri. Decernuntur ista non accidunt. Si quid credis mihi, intimos affectus tibi cum maxime detego: in omnibus quae aduersa videntur & dura, sic formatus sum. Non pareo Deo sed assentior, ex animo illum, non quia necesse est, sequor. c Nihil vnquam mihi incidet, quod tristis excipiam, quod malo vultu: nullum tributum inuitus conferam. Omnia autem ad quae gemimus, quae expauescimus, tributa vitae sunt: horum, mi Lucili, nec speraueris immunitatem, nec petieris. Ad hanc legem animus noster aptandus est, hanc sequatur, huic pareat: & quaecunque fiunt, debuisse fieri putet; nec velit obiurgare naturam. Optimum est pati, quod emendare non possis: & Deum, quo auctore cuncta proueniunt, sine murmuratione comitari. Malus miles est, qui Imperatorem gemens sequitur. Quare impigri atque alacres excipiamus imperia, nec deseramus hunc operis pulcherrimi cursum, cui quicquid patimur, intextum est. Sic viuamus, sic loquamur: paratos nos inueniat atque impigros. Fatum, scil., Voluntas Dei. Hic est magnus animus qui se Deo tradidit; at contra ille pusillus, ac degener, qui obluctatur, & de ordine Mundi male existimat, & emendare mauult Deum quam se. Caepit diuina & prouidentissima, alia illa esse nollet magis quam se ipsum, Engagnisque diuinorum interpretes sunt. Inde est quod me viuere volentem, nec mori, vitae non odium tenet, timor mortis. Num omne consilium nostrum, nec implere nos vllaselicitas potest.

a *De quo Baron. tom. 7. A. 523. nu. 13. Martyrol. Baron. die 26. Octobr.*
b *Sen. epist. 80. init.*
c *Sen. epist. 96.*

§. III.

QVanti vero momenti sit in morbo lethali, nostrae voluntatem ad diuinam conformare, diligentissime docet Ludouicus Blosius, hoc in modo: Moriturus quoque meritis Saluatoris nostri Iesu Christi, magis quam suis innitatur. In illius bonitate & in precibus beatae Mariae Virginis ac Sanctorum electorumque Dei spem collocet. Christi amarissimam passionem mortemque sibi proponat, & ineffabilem illam charitatem, qua eum tam indigna sustinere coëgit, memoria repetat, atque in passionis vulnera, & in profundissimum pelagus immensae misericordiae eius, sese cum vniuersis peccatis atque negligentiis suis demittat, humiliterque Ad summam Dei gloriam seipsum, velut hostiam viuam offerat ipsi Domino, ad perferendum pro acceptissima eius voluntate patienter, ac veram propter omnem languoris acerbitatem, ipsam etiam

etiam mortem, & quicquid sibi Dominus in tempore, & in æternitate immittere voluerit. Hoc si quis fecerit [illegible], Si, inquam, [illegible] pura [illegible] cum perfecta sui resignatione, [illegible] pœnam pro honore divinæ iustitiæ [illegible] animo spontaneo obtulerit, [illegible] infernum, atque purgatorium evadet, etiamsi solus omnia totius Mundi peccata commisisset. a Nullum igitur certiorem in extremis viaticum esse potest, quam ut quis sibi [illegible] divinæ Voluntati resignet humiliter, [illegible] confidens in immensa Dei misericordia ac bonitate. Fieri enim nequit, quin is qui in huiusmodi vera [illegible] resignatione cum sancta erga Deum fiducia ex hac luce exit, [illegible] ad regna cælestia evolet. Nam si [illegible] nihil [illegible] purgatorij in Deum [illegible] qui eo modo per voluntatis [illegible] Deo unitus est. Hoc animo [illegible] ille latro moribundus in cruce, qui non salutem corporis a Domino postulabat, nec orabat ut a pœnis purgatorij [illegible], sed [illegible] pro peccatis suis, proque Dei gloria [illegible], se totum in divinam resignavit voluntatem, se totum Christo obtulit, ut ille secum ageret quicquid vellet. Nihil sibi nisi misericordiam & gratiam petijt dicens: Memento mei Domine, cum veneris in regnum tuum. Quod si morte imminente infirmitas naturæ metuit, aut trepidat, huiusmodi mollities & formido in Deum per resignationem proijcienda, ac certa spes erga eum concipienda est. Mors Christi mortem nostram solatur. Ille præcessit, præcesserunt & innumeri electorum, [illegible]. Corpus quod modo deponis, vile quoddam vestimentum est. Quid adeo si computrescat, & ad tempus in terra occultetur? Postea ipsum idem corpus rursum resurget, iamque immortale, incorruptibile, gloriosum ac fulgidum erit. [illegible] quoque est, quam resignati ac voluntarij fuerint ad mortem [illegible] Abraham, Isaac, Iacob, Moses, David, & ceteri [illegible] regni cælestis aperta. Vide in fine Deuteronomij legimus: Dixitque Dominus ad Mosen: Ascende in montem illum &c. & vide terram Chanaan quam ego tradam filijs Israel obtinendam, & morere in monte. Ecce quam [illegible] animo, iussu Dei [illegible] mortem excepit Moses amicus Altissimi. Non [illegible] ad terram illam visibilem, sed [illegible] est, [illegible] in secretum [illegible] sinum, in quo [illegible] animæ tunc magna tranquillitate requiescebant. Iam vero [illegible] per Christum Dominum [illegible] est. b

Ergo, mi optime Christiane, cum [illegible] mortem [illegible], voluntatem tuam quam perfectissime iunge cum divina, [illegible] te totum committe: nec aliud cogites vel loquaris, quam hoc ipsum, *Quando Domino visum.*

a *Opusculum in morte auxiliatum Resignatio sui.*

b *Dies. Consol. pusillanimi pag. 328. & seqq.*

§. IV.

SEd illud QUANDO plerosque omnes homines ægre habet. Mori [illegible] sciunt, & mori volunt, sed nondum: cupiunt mortem solvere quod debent, [illegible] sed nondum; Adeo [illegible] infantes, ut captemus desinere esse miseri, sed nondum; ut felices & beati esse velimus, sed nondum. Quid, homuncule, tam altum tibi [illegible], ut multos gradus habeas per quos ad mortem [illegible] Mors [illegible] QUANDO Domino Mortis visum est. Quid tergiversaris, quid [illegible], quid moram [illegible] ad mortem [illegible]. Sed nec [illegible]. Nam & post hanc mortem [illegible] Iudeæ non paucos [illegible] ad mortem præparatio est, [illegible] qui tunc vult, quando vult ille, qui nihil mali potest velle. Ergo tergiversationem tolle, & dic animo: QUANDO & QUOMODO Domino visum, sic fiat.

Ad hoc ipsum [illegible]

Bucer Romanum Sapiens, &, sine alios, inquit, abscindat volentes, sive ipsum falsorum seposito, & l[illegible] in hoc & contribuerim, nil ex his opinabilibus & charis [illegible] contra [illegible] casus, tenenaque casum sequentium [illegible], ali illud superaret, & hac querela, inter singula damna direptis Deo aliter visum est. Ita dicens, Amabat quidem dixitius sua, illarum arbitrabar, At, *Deo aliter visum est*, & bene sic visum est. Ita propria voluntate in divinam transformata, omnia sibi reddiderat facilia. Nam vti malus omnia in malum vertit, etiam quæ specie optima veniunt; ita rectus atque integer corrigit prima vitæ, & dura atque aspera, serenis lenimentis mollit; idemque & secunda gratè excipit modestèque, & adversa constanter atque fortiter. Hic idem Voluntati divinæ tam addictus, nunquam malis eventibus, maladiæ nunquam accidentia tristius excipit, eiusmodi esse se ventum & militem credens, labores velut imperatos subit. Quicquid incidit, non tanquam malum aspernatur, & in se casu delatum, sed quasi delegatum sibi. Hoc qualecunque est, inquit, meum est, asperum est, durum est; in ipso navemus operam, nec de Dei providentia queramur. Si Deo, inquit Epictetus, ita visum fuerit, ita fiat. c

a Vide Horologium Angeli Tutelaris, hora sui [illegible] X.

b Sen. epist. 98. c Epict. Enchir. c. 77. sine vlt.

§. V.

ET hæc sciverint Hollandi, Christiani autem nesciunt, aut quæ sciunt non faciunt; videant meliora probentque, sequuntur deteriora. Nihil tam acerbum est, in quo æquus animus solatium non inveniat. At vero solatium nec vberius nec certius est, quàm Dei voluntati ad hunc in omnibus adversis affectu dispositum.

Iobus in perferendis ærumnis constantissimus, plus Deo placuit, Chrysostomo teste, quàm [illegible] sibi promeruit pauperis solam verbum, quàm eruditus [illegible] etiam largissimis eleemosynis. Cum enim Iobus vndique afflictus ducetur Sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum. Eamque Voluntatem magis se probavit, quàm cum stipem liberalissimam erogaret. Nam, quod à sancto Bonaventura dicitur, Perfectius est adversa tolerare patienter, quàm bonis operibus insudare. a Quoniam Deus bonorum nostrorum non eget. b Quisquis igitur divinam Voluntatem sincerè quærit, sanus vt sit an æger, pendit se habet, quandoquidem Dei Voluntas, omne nostrum bonum est. In morbo autem sic Medico & medicinis attendendum, vt interim fiducia omnis in Dei providentia & Voluntate collocetur. Quod cum rex Asa non fecerit, merito reprehensus est. Nec enim in infirmitate sua quæsivit Dominum, sed magis in medicorum arte confisus est. Melius Ezechias qui morbo sui [illegible] nec non fecebat, nec eas imperavit, sed Deo adscripsit. Quod si pharmaca nil proficiant, aut Medicus vim morbi non perspiciat, aut aliunde commissus error, nec emenderat valetudo, non continuo hic illius culpa impingenda, sed omnia divinæ providentiæ ac voluntati attribuenda, nec aliud cogitandum, quàm, Deus non vult vt saner, aut vult vt saner tardius.

Lydwina Virgo sanctissima, octingentis doloribus vexata, miserabile spectaculum, & velut condensa doctrix omnium ferè morborum, adeo tamen defixa in Domini voluntatem suam, vt nihil neque cogitare, neque dicere, neque facere prætendere liberet, quod posset displicere Deo. Fertur cum patientissimo Iobo sæpius dixisse: Hoc mihi Domine acceptissimum erit, vt affligens me dolore non parcas; c cumque Voluntatem cerno, sic mihi summa consolatio. d Diversis morbis & calamitatibus omnibus efficacissimum remedium fuit, qui semper divinæ se Voluntati submisit.

a Aman. de grad. virt. c. 24.

b Psal. 15. v. 2.

c Iob. c. 6. v. 10.

d Sur. tom. 3. [illegible] pag. 285.

LIBER QVINTVS.

DE HVMANÆ VOLVNTATIS AD DIVINAM CONFORMANDÆ ADIVMENTIS.

CAPVT PRIMVM.

Conformationem humanae voluntatis ad divinam consistere non posse sine magna in Deum Fiducia.

OBLATIO sui in divinum arbitrium nunquam erit integra, nisi Deo in omnibus plurimum fidamus. Quomodo enim alteri de rebus omnibus assentiar, cui non fidam? & quomodo fidam illi, quem non credo res meas si fideliter, aut sollicite curaturum? Ideo de fiducia in Deo collocanda nunc agendum.

§. I.

POtero cupienti scire quid divinae paginae de hac virtute sentiant, uno hoc verbo respondere. In scriptura sacra vix ullum invenies caput, in quo Deus opem, gratiam & providentiam omnibus illis non promittat, qui in illo confidunt. Beatissimus rex David, hanc Fiduciae magister excellentissimus, hanc ubi plenis ore ingerit, in psalmis paene omnibus. Et quam illa confidentes audiat fuit: Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me. b Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus: Deus meus, adiutor meus, & sperabo in eum. Protector meus, & cornu salutis meae, & susceptor meus. Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitae meae, a quo trepidabo? Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum, si exurgat adversum me praelium, in hoc ego sperabo. c Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei caeli commorabitur. d Qui confidunt in Domino &c. non commovebitur in aeternum. e In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum. f Erat huic regi cor amplissimum, & plenissimum ingenti Dei Fiducia. Nimirum [illegible] quam debemus divinas [illegible].

Eandem in Deum Fiduciam sapientissimi ac sanctissimi viri plurimam semper commendarunt. Illud sapientis oraculum Salomonis: Habe, inquit, fiduciam in Domino, ex toto corde tuo. g Non qualemcunque fiduciam exigit, sed quae prodeat *ex toto corde*. Nam & Apostolorum Princeps: Omnem, inquit, sollicitudinem vestram proiicientes in eum, quoniam ipsi est cura de vobis. h Et psaltes: Iacta, inquit, super Dominum curam tuam, &

ipse te enutriet. g Vel & Salomon iterum monuit: In omnibus viis tuis, inquit, cogita illum, & ipse diriget gressus tuos. h Bonum est confidere in Domino quam confidere in homine. i Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius. Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas quod ad humorem mittit radices suas, & non timebit cum venerit aestus, & erit folium eius viride, & in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum. m Cogitate per generationem & generationem, quia omnes qui sperant in eo, non infirmantur. n Beati omnes qui confidunt in eo. o Haec enim fiducia Deum obligat, ut sibi in se confidenti benefaciat. Ergo, Confide in Deo, & mane in loco tuo, p forte vita contentus, finem tui mediocritatem amplectens, neque vllam meditatam regalem, quae necessaria est tibi Deus, templum extende: Memento, non in solo pane vivere hominem, posse Deum etiam è lapidibus suscitare filios Abrahae, nec esse difficile Domino, salvare vel in multis, vel in paucis. q

a Ludou. Granat. l.7. Memorial. c.5.
b Ps.4.v.11.
c Ps.17.v.3. Ps.38.v.1.2.3.
d Ps.90.v.1.
e Ps.124.v.1.
f Ps.54.v.23.
g Prou.c.3.v.5.
h 1.Petri c.5.v.7.
i Ps.34.v.13.
k Prou.c.3.v.6.
l Ps.117.v.8.
m Hier.c.17.v.7. & 8.
n 1.Mach.c.2.v.61.
o Ps.2.v.13.
p Eccli.c.11.v.22.
q 2.Cor.4.16.c.13. 1.Reg.c.14.v.6.

§. II.

Hortatur rex Amasias militem sic spoliorat centum talentis argenti e quibus centum millia hominum ad signa conuocauit. Quo facto, Venit homo Dei ad illum, & ita Regem affatus: O Rex, ne egrediatur tecum exercitus Israel, non est Dominus cum Israel, & cunctis filiis Ephraim: Quod si putas in robore exercitus bella consistere, superasse se suam Dei ab hostibus Dei quippe est & adiuvare, & in fugam convertere. Dixitque Amasias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis, quae dedi militibus Israel? Et respondit ei homo Dei: Habet Dominus unde tibi dare possit multo his plura. Paruit Amasias Deo monenti, & viginti millia hostium occidit. Tanti est, Deo fidere, & non hominis viribus.

Thomas Morus vir sanctitatis ac eruditionis vir, ad filiam Margaritam obiectis ... haec omnino verbis in carcere respondens: Nihil, inquit, contingere potest, quod Deus non velit. Quicquid autem ille velit, utcunque nobis malum videatur, est tamen re vera optimum. De Dei bonitate diffidere, mea Margareta, nolo, utcunque me debilem ac fragilem praesentiam. Imo si in eo me terrore & consternatione sentiam, ut iam iam lapsurus viderer, meminero tamen, dum Petrum flatu venti natare coepisse ob fidei debilitatem mergi coepisse, faciamque quod ille fecit, Christum compellabo: Domine salvum me fac. Spero enim quod extendens manum suam apprehendet me, nec submergi patietur. Quod si vero Petri partes adhuc ulterius me agere, planeque praecipitem cadere, iurare & abiurare permiserit, spero nihilominus fore, ut oculo misericordiae pleno me respiciat, & erigat, ut de novo veritatem confitear, exoneremque conscientiam, poenam & pudorem prioris abnegationis fortiter perferam. Denique illud compertissimum habeo, quod absque mea culpa Deus me non deseret. c Christiane & sapienter. Interest enim rebus omnibus diuina Prouidentia, & scimus absque ea nec in laqueum decidere passeres, nullos vt laborantes impulsos. Imo, si hic talia crederent, non collideretur, quia Dominus supponit manum suam. d Quomodo autem is laedatur, qui in palaestra cadit tam molli? Ante victoria fidendum Deo, a quo corona philippei.

b 2.Par.c.25.v.9.
c Thomas Stapleton de tribus Thomis, edit. pag. 297 & seq.
d Ps.36.v.24.

§. III.

Ecquid denique Christus tam variis ... cultus & vrget, atque hanc vitam in Dei

fiduc[illegible]

Fiduciam? Quam variis divinus hic Magister argumentationibus ab angelis, à sæculis, à capillis, ab ipsa etiam [illegible], persuadendæ huic fiduciæ? Ita corvos, lilia, passerculos [illegible]. Considerate, inquit, corvos, quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium neque horreum, & Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitando potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de ceteris solliciti estis? Considerate lilia, quomodo crescunt: non laborant, neque nent; dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis. Si autem fœnum quod hodie est in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos pusillæ fidei? Pater vester scit, quia his indigetis. a Et quot experimentis discipulos suos instruxit, ut eos doceret Deo ex toto fidere? Ita quinque millia hominum [illegible] excepturus in vasta solitudine, Philippum interrogat, unde panes emendi sint. *Hoc autem dicebat tentans eum.* b Sic & quatuor millia hominum cibo refecturus, discipulos in eam communicationem adhibuit: Quot, inquit, panes habetis? At illi non magna fiducia: Unde istos quis poterit, aiunt, hic saturare panibus in solitudine? c O viri, Deus poterit, qui nos sibi in rebus omnibus vult fidere quam integerrime. Providentia divina falli non potest, fallere non vult: stabit Deus promissionibus suis. Docemur hoc omnium ætatum exemplis. Erigat proinde se homo in spem magnam, & [illegible] se [illegible] omnia in Deum [illegible] fiducia quam [illegible].

a *Lucæ, 12. v. 24. & seqq.*
b *Joann. 6. v. 6.*
c *Marci 8. v. 4.*

§. IV.

Tostatus, præsul Abulensis, illud credit [illegible] miraculosum, super Regum libros disserens, ita esse tempore, sic Adam quam debet habere mente cum Deo, scilicet quod homo humiliter se totum Deo, & [illegible] Deus gubernare [illegible], & Deus eius sollicitus pro eo. a Ecce qui ad quem clamamus? Pater noster qui est in cælis. Utique opulentus hic Pater omnibus abunde providebit. Quod si parva animalia, inquit Hieronymus, absque Deo auctore non decidunt, & in omnibus est providentia, & quæ in his peritura sunt, sine voluntate Dei, non pereunt, vos qui æterni estis, non debetis timere, quod absque Dei vivatis providentia. b Cur ergo illi non [illegible] & [illegible] Nec in ulla re quadam [illegible] desperandum. Rex [illegible] (Dominum habemus [illegible]), qui nunquam passus est suos [illegible] fame. [illegible] intelligunt [illegible], [illegible] Deum habemus potentiorem, qui uno flatu, [illegible] dispergit [illegible] Maledicas [illegible] Deum [illegible] non [illegible]. Neque enim se vinci ab homine patietur Deus, [illegible] munificentiam suam ab humana fiducia superari. Audet quis fidere? majora dare audebit Deus. Audet sperare magna? majora humanam spem Deus, & [illegible] longè [illegible], ut [illegible] humanam, [illegible] in Deo, ac de illius liberalitate magna sperasse. Quo enim spes major est, majora sunt dona cælestia, ut non tantum æquari, sed [illegible] vinci à divina benignitate, humanam spem fiduciamque videamus. Nobilissima est hæc concertatio, [illegible] humanæ in Deum fiduciæ, cum [illegible] Dei liberalitate [illegible] utrinque fiduciæ & munificentiæ largitate, tanquam si vinci nollet homo, cum tamen vinci non possit Deus.

a *Tostat. in l. 2. Reg. c. 7. v. 15 q. 11.*
b *Hier. apud S. Thom. in cat. aur. in 10. Matth.*

§. V.

His Hipponensium Antistitem Augustinum [illegible] Fecit Deus, inquit, cælum & terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt. Si ergo omnia quæ in eis sunt, [illegible], nihil horum non ille fecit, & cura est illi de omnibus. Noli ergo dicere: Non pertineo ad Deum. Pertinet ad Deum anima tua, pertinet ad Deum corpus tuum, quia Deus fecit & animam tuam, & corpus tuum. Dicis fortè: non numerat me Deus in magna multitudine. a Te numeravit, qui etiam capillos tuos [illegible]

omnes habet momentaneè? Sed, aiunt, interdum ita misera incolimus, adeo solatiis omnibus & auxiliis destituimur, vt mirum non sit, quandoque fiduciam nonnihil vacillare. Hic etiam Augustinus pro me respondebit. Et obiecto vos etiam qui hæc legitis, aut legi auditis, sanctissimi viri responsum diligentius expendere rogo: Quicquid ergo, inquit Augustinus, hic accidit contra voluntatem nostram, noveritis non accidere nisi de voluntate Dei, de providentia ipsius, de ordine ipsius, de nutu ipsius, de legibus ipsius: & si non intelligimus quid quare fiat, demus hoc ipsius providentiæ, quia non fit sine causa. b Hoc ipsum, idem beatissimus pater, divinis scriptis confirmans: Nos, inquit, divina providentia admonet, non res vituperare temerè, sed utilitatem rerum diligenter inquirere, & ubi nostrum ingenium vel infirmitas deficit, ita credere occultam, sicut erant quædam quæ vix potuimus invenire; quia & ipsa utilitatis occultatio, aut humilitatis exercitatio est, aut elationis attritio. c Et vt res pateat ab exemplis: Quis, inquit, disposuit membra pulicis & culicis, vt habeant ordinem suum, habeant vitam suam, habeant motum suum? Vnam bestiolam brevem, minutissimam considera quam volueris. Si consideres ordinem membrorum ipsius, & animationem vitæ qua movetur, quomodo fugit mortem, amat vitam, appetit voluptatem, devitat molestiam, exerit sensus diversos, viget in motu congruo sibi. Quis dedit aculeum culici quo sanguinem sugat? quam tenuis fistula est qua sorbet? quis disposuit ista, quis fecit ista? Expavescis in minimis, lauda Magnum. d Ita ubicumque Deum time, misericordem spera, nec alioqui ita humanis omnibus desinas in solo Deo fiduciam pone, certus nec fallere ipsum posse, nec velle. Nullus speravit in Domino, & confusus est. e Beati omnes qui confidunt in eo. f

a Aug. [illegible] in Ps. 145. medio fere.
b Aug. in Ps. 148. post med.
c Aug. l. 11 de civ. Dei c. 22. post init.
d Aug. in Ps. 148. post med.
e Eccli. ca. 2. v. 11.
f Ps. 2. v. 13.

CAP. II.

Inquo Fiducia in Deum consistat.

Miseri sumus, quātenus de Deo nominem habemus? vt per [illegible] aliquid divini favoris hauriamus. Hac fiducia Deum esse Summum Bonum, & quidem tam immensè summum, vt nil possimus nil precari, dicere, vel optare, quod ab hoc summo Bono non possimus impetrare, certo suo tempore consecuturi omnia, modo nunquam non cadamus animo. sed maxima in Deum fiducia erecti, sustineamus præstolari cum silentio salutare Dei a [illegible] gratissima, atque etiam præstolaturi quocunque se vertat, prudenter intelligere b Bonus est Dominus sperantibus in eum animæ quærenti illum. In quo autem hæc fiducia in Deum præcipue consistat, nunc paulo videbimus.

a Thren. c. 3. v. 25. & 26.
b Psalm. c. 17. v. 2.

§. I.

SPem quidem hoc superat Fiducia, quod Fiducia non qualiscunque spes sit, sed robustissima ac perfecta. Clarius & communius notant Seneca: Deo te, inquit, spem habeo, neque dum fiduciam. a Hæc in Deum fiducia omnes homines arctius complectatur necesse est, nam in omnibus omnino rebus, malis, bonis, & omnibus vitæ momentis, Deo quam sincerissime fidendum est, cum sint nunquam defuturum.

Rex David generosissimus institutor palæstricum, & præcepit vt docerent filios Iuda arcum, sicut scriptum est in libro iustorum, b Hanc institutionem Ionathas regius morem gessit docilitateque cum arcus erat diligentior, vt hoc laudis ferret ab amicissimo sui Davide: Sagitta Ionathæ nunquam rediit retrorsum, neque enim leviter ferit aut superficie tenus hæret, sed ipsa penetrat arma bellorum Saul et tela Ionathæ. Fiducia in Deum talis est arcus, cor Dei & tangit, & penetrat iaculis suis nunquam aberrantibus. Ex omnibus autem Israelis & Iudæ regibus (sunt nigrum nomen vanitate) quotnam illorum hoc arcu pugnarunt? Tres aut quatuor è

non

suo numero, David, Ezechias, & Iosias, quibus & Iosaphat accensere possis, modo impia sacrificia in [illegible] abolevisset. Horum [illegible] cum Deo perfectum erat, & maxima in Deum fiducia semper plenissimum.

Cum ingens Moabitarum & Ammonitarum exercitus regi Iosaphato immineret, & ille [illegible] par esset hosti, [illegible] *non est in nobis tanta fortitudo ut possimus resistere huic multitudini* [illegible] peccatis, [illegible] hanc [illegible] adversus? *Cumque ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.* Hic Iahaziel divino afflatu [illegible], proclamat [illegible]: Attendite omnis Iuda, & qui habitatis Ierusalem, & tu rex Iosaphat: Haec dicit Dominus vobis, Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem, non enim est vestra pugna, sed Dei. Non eritis vos qui dimicabitis; sed tantummodo *confidenter* state & videbitis auxilium Domini super vos. His vocibus mire animatus rex Iosaphat, exercitum duxit in hostem, ac vero [illegible] ad tantae multitudinis occursum trepidarent, [illegible] concione [illegible] oratione permovet: Audite me viri Iuda, inquit, credite in Domino Deo vestro, & securi eritis. Et inde, [illegible] in praelio, statuit cantores Domini, ut laudarent eum in turmis suis, & antecederent, ac voce consona dicerent, Confitemini Domino, quoniam in aeternum misericordia eius. En reges cum militia in aciem, velut Episcopus cum suis sacerdotibus ad templum procedit. Res plane insolens, & ridicula in bellis, [illegible] in fronte agminis collocare. Sed adfuit Deus Iosaphato, ipsa Dei fiducia pugnante. Cumque coepissent non milites tela iacere, sed [illegible] carmina canere, hostes in semetipsos versi, mutuis sibi vulneribus conciderunt. Porro Iosaphati exercitus cum progrederetur, [illegible] cadaveribus [illegible] repletam, nec superesset qui necem [illegible] effugeret. In tanta vero cadaverum strage, spolia inventa sunt tam opima & copiosa, ut asportandis [illegible] sufficerit. En, quid possit sincera in Deum fiducia, rerum omnium potens, invincibilis.

a [illegible]
b 2. Reg. [illegible] & 22.
c 2. Paral. [illegible] 20.

§. II.

ET quamvis in actionibus plurimis cernatur, [illegible] Fiducia in Deum [illegible], maxime tamen cum ad preces [illegible] capite, illas nunc examinabimus.

Ex eo precibus [illegible] Bernardus, ex [illegible] orationum [illegible] aut timidam, aut tepidam, aut temerariam. Timida quidem oratio, in qua caelum non penetrat, quia restringit animum timor immoderatus, ut oratio, non dicam, non ascendere, sed nec procedere queat. Tepida vero in ascensu languescit & deficit, eo quod non habeat vigorem. Nam temeraria ascendit, sed resilit [illegible] non tantum non obtinet gratiam, sed & [illegible] offensam. Quae vero fidelis & humilis, & fervens oratio fuerit, caelum sine dubio penetrabit, unde certum est quod vacua redire non poterit. *Ante omnia oratio accedat*, fidelis sit. Quam multi nunquam incipiunt orare, [illegible] incipiunt desperare: *non me audiet Deus, non impetrabo quod petam, frustra clamabo.* O Legatum infirmum! vix comparuit, & corruit, fiducia defecit. Quomodo autem fiducia in petitione erga Deum augenda, Christus nos instruens: Iudex erat in civitate, inquit, qui Deum non timebat, & hominem non reverebatur. *b* Sed & vidua erat in eadem civitate, quae assiduis precibus vindictam expetebat ab adversario. At iudex [illegible] moram interponebat, importunis [illegible] constante victus, controversiam diiudicavit. En viduam [illegible] & contumacem spem, quae videt illi assidue hoc instillabat: *iudex tibi cras dicetur*; ubi spes hodierna decollasset, crastina monebat: *cras hoc fiet, aut perendie, hac hebdomada, hoc mense, hoc certe anno sententia dicetur.* Vicit demum pertinacissima fiducia, quam Christus in argumentum trahit hoc modo: Si tantum est viduae oratio apud improbissimum quemque, quanta erit apud ipsam Misericordiam? Mens nostra velut vidua, adversarios numerat quam plurimos. Quid ergo moratur? quia diffi-

simam iudicem appellet, & omnem illi causam inoperosam fiducia delegat! Deus non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte; & patientiam habebit in illis? c Sanctissimus Rex David hoc vnice commendat: Reuela, inquit, Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet. d Quid trepidas, quid diffidis, perditissime mortalium? Aliquis te maledictis sugillat, aut iniuriis afficit? Deo id aperi, *& ipse faciet.* Tua res in arcto est? Deo supplica, *& ipse faciet.* Varias illas metus cacodaemon admouet? Deum in auxilium inuoca, *& ipse faciet.* Quicquid agas, *spera in Deo, & ipse faciet.*

a *Hora in quadrag. serm. 4. de orat. & ieiunio fin.*
b *Luc. c. 18. v. 2.*
c *Ibid. v. 7.*
d *Psal. 36. v. 5.*

§. III.

ET hoc etiam fidelis homo, nunquid oblitus es, quid in hanc rem Christus commemorat? Si quis amicorum ad amicum veniat intempestiua noctis mora, & hospiti suo tres panes petierit: At ille tam somno sepultus [illegible] corpus exigere [illegible], & demum aperire negare pulsanti, non possum surgere, & dare tibi. Si vero ille, & fores pulsauerit, & panes petitos importunitate perseuerauerit: ille demum, non familiaritate, sed importunitate compulsus dabit illi quotquot petierit panes. Et ego dico vobis, inquit Christus, Petite & dabitur vobis: quaerite & inuenietis: pulsate & aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quaerit, inuenit: & pulsanti aperietur. Nil gratius Deo, quam vt se tanta fiducia, quam amicus amicum, appellemus. Neque vero alias hominum [illegible] vnquam Deus appellabit. Vidimus medicum pro nummulo [illegible], aut patrem [illegible], [illegible] vel ante [illegible] expectantem, aut post [illegible] quadrigam currentem.

Blandaque deuincit iudicem facta prece. b

Quid par est nos facere, cum liberalitatem diuinam [illegible] obsecramus, an non [illegible] fiducia hic opus, illa Apostolorum Gratissimus Apostolus? Et haec est, inquit, fiducia quam habemus ad Deum; quia quodcumque petierimus secundum voluntatem eius, audit nos. Et scimus quia audit nos, quicquid petierimus. c Quis pater ex filio suo pro pane silicem, pro pisce serpentem, pro ouo porrigit scorpionem? Si ergo vos, inquit Christus, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis Pater vester de caelo, dabit spiritum bonum petentibus se. d Hoc tamen saepissime fit, vt nos ipsi nobis non panem sed lapidem, non piscem sed anguem imprudentissime eligamus. Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: e & cum Deus noster nobis negat petitionem, indignamur optimo parenti, & nostras preces non admitti murmurantes fremeremus. O stulti! An non [illegible] potius [illegible] regium [illegible], cuius [illegible] haereditas [illegible] negabitur? Tarsensis Paulus carnis stimulum deprecatus, [illegible] petebat aequissimam, at precibus Deus nō annuit. Hac quotidie [illegible] nobis debet, aut e re nostra non esse, petita concedi, aut eandem differri, tempore longe opportuniore concedenda, & vt interim Deum fiducia constantiore propitiemus. Crebrò enim non exaudit Deus ad voluntatem, sed exaudit ad salutem, inquit Isidorus. f Nescire non potest aeterna Prouidentia, quid nobis potissimum conducat, nec potest aeterna benignitas non velle conferre, quod nobis cognouerit expedire. Ipsa autem optime nouit tempus quo cuique debeat succurrere. Ideo nil vnquam a Deo petendum, sine maxima voluntatis subiectione, seu resignatione. *Quia quodcumque petierimus secundum voluntatem eius, audit nos.* Idcirco in omnibus omnino precibus, illa Domini pro clausula vsurpandum: Voluntas non mea, ô Deus, sed tua voluntas fiat. Quod si [illegible] quippiam a Deo [illegible] contendamus, verendum, ne quod ex optimus pater negauit, vt iudex iratus permittat in nostrum malum, & irato fiat in peccatum. g Hoc malis longe sit remotissimum, nullas preces cum debita voluntatis resignatione oblatas, esse irritas, nullas omnino, [illegible] enim quod petimus, aut melius quid impetrabimus. Et hoc est quod precantis fiduciam mirifice accendat, *Quia quodcumque petierimus, secundum voluntatem eius, audit nos.*

a *Luc. c. 11. v. 5. & seqq.*
b *[illegible] 4. vers. 113.*

c 1. Ioan. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

a [illegible]
b Rom. c. 8. v. 25.

CAPVT III.

Quâ ratione in adversis firmanda, & erigenda sit ad Deum Fiducia.

G[illegible] [illegible]

§. I.

DVo hic in fundamentum ponenda. Primum: Hoc probè sciamus, [illegible] & calamitatem [illegible] Christus [illegible]

Alterum: Sciamus & hoc quod Paulus asseverat: Fidelis Deus est qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.

[illegible]

Agnosce, mi Christiane [illegible]

tam bonus ponire vult seruum tam malum, hic tamen dicere audet: Nolo penitus pœnam non merui, aut certè non meruisse tam grauem. Apage has voces: Confide in Deo, & mane in loco tuo. Hieronymus ad hanc fiduciam exstimulans: Multæ sunt, inquit, præstigiæ & innumerabiles laquei arque decaptiones. Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo, quia tu mecum es. Si consistant aduersum me castra (omnium ex Orco diabolorum) non timebit cor meum. Si exurgat aduersum me prælium (omnium in Orbe impiorum hominum) in hoc ego sperabo. Quod si dæmonum malitudo te turbauerit, & ad singula vitiorum corporis incitare, & diceret tibi cogitationibus, quid faciemus? respondebit tibi Elisæus: Noli timere, quia plures nobiscum sunt. *d* Præclarè Ambrosius: Ibi plus est, inquit, auxilij, vbi plus est periculi, quia Deus adiutor est in opportunitatibus, in tribulatione. *e* Deus est qui petram mutauit in cellam, & mellariam, & oleariam, vt Israelis populus sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo, *f* tot enim millia hominum fonte limpidissimo illic refecit, vbi nec passeculus reperisset quod ipsum sibi sufficeret satis. Deus claros habet famulos tamquam celeres, vt etiam ventos præuertant, has sera morte suppetias. Quia ergo fiduciam habemus in Domino, ex toto corde nostro, Dominus nobiscum est. At nobis iisdem cum sæpe animis esset quærere, quod ex Angelo quæsiuit Gedeon: Obsecro mi Domine, si Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hæc omnia? vbi sunt mirabilia eius? De Dei in nos Prouidentia mira narrantur, iubemur Deo sedula in omnibus fidere, interim variæ calamitates affligunt hoc illac miserè capiamur: si Dominus nobiscum est, quomodo tot conflictamur incommodis, tot cruciamur malis? Ad quæstionem hanc aptè respondebit Bernardus.

§. 11.

Bernardus, inquam, abbatem sancti Nicasij ob Dei gratiam è cœnobio discessurum solatur: Non ergo, ait, sic te tam horrenda demergat tempestas aquæ &c. Sollicitè studeat humilis prudentia tua non vinci à malo, sed vincere in bono malum. Vinces autem, sperantam in Deo fortiter agendo, & persistens longanimiter expectando. Bonum est tibi humiliari sub potenti manu Dei, & nequaquam velle resistere supernæ dispositioni. *a* Diabolus sanè fremat licet & sæuiat: nemini nocere valebit diabolo, nam nec porcos quidem ausus est tangere, nisi annuente Christo. *b* Quomodo igitur laedet te, tanget te, crapulabit te, si Christus non annuat? Quid ergo timemus Cerberum catena vinctum, nec vlli periculosum, nisi propius accedenti!

Sed audio non remissum dicentem: Nonnumquam mihi ad inferos deiectus videor, ita variè vrgeor. Sed animosè, mi Christiane, fiducia crescat! Nec ipsum te solum tales sentire. Ad has inferos deuenerunt plures, sed inde salui remearunt. Vir integerrimæ vitæ Tobias, his etiam inferis mersus: Quoniam, inquit, tu flagellas & saluas: deducis ad inferos, & reducis: & non est qui effugiat manum tuam. *c*

Vt Apostoli de se ipsis semper fiducia experimentum caperent, in nauim eos secum deduxit Christus, deditque licentiam ventis concitandi mare turbidum. Inter has procellas discipuli, iam penè medium mari natare se rati, & quod dormientem videbant: ipse vero dormiebat: exclamant igitur: Domine, salua nos, perimus. Hic Christus: Quid timidi estis modicæ fidei? Quid tanto peccatorum tremore? Vbi vestra in me fiducia? Quid refert, si dormiat homo, modo pro vobis vigilet Deus, qui numquam dormitat.

Illud certè liquet, Fiduciam in Deum numquam excitare magis, quam in medijs periculis, aut cum omnia sunt turbatissima. Inter quot turbines Iobus, & inter quas ruinas, ipse tamen erectissimus, Sabæi Iobi hostes pecus abegerunt, quicquid superat hosti, absumpsit ignis cælo delapsus, omnes liberos vasta ruina sepeliuit: ipse Iobus non vlcerosus, sed iam vnum penè vlcus, cogitabat

a Ioan. c. 16. v. 33.
b 2. Tim. c. 2. v. 22.
c Cyprian. l. 3. contra Iudæos.
d Hier. ad Fabiolam de 42. mans.
e Ambr. l. de Ioseph. c. 5.
f Deuter. 32. v. 13.

[illegible] & contigit etiam lingua [illegible] [illegible], omnia perdidit, praeterquam generalis [illegible] Deum fiduciam. Siquidem iam ad [illegible] ablegatur, inter [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] tamen non [illegible], sed [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] vociferatur: [illegible] [illegible] [illegible] in ipso sperabo. Et ipse [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] hanc tempestatem [illegible] serenum, & tranquillitas excepit [illegible] O [illegible].

[illegible] principium nostrae fortunae forte a pilif

Si quem igitur calamitas feriat, si [illegible] ille in Deum [illegible]. Quid enim, obsecro, mi homo agis cum te [illegible] [illegible] in vrbe [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] in campo, [illegible] [illegible] arborem, qua [illegible] [illegible]. En [illegible], en [illegible], en [illegible] [illegible], Fiduciam in Deum: nec [illegible] cum opportunum esse possit in solitudine hospitium, in imbre tectum, in frigore ignis aut balneum, atque tibi etiam in [illegible] [illegible]. Fiducia in Voluntatem Diuinam, quaecumque denique in te ruere potest, [illegible] [illegible] sub hoc [illegible] tecto. Fide Deo. & [illegible] omnia ad [illegible] [illegible], [illegible] a Deo [illegible], ita [illegible] non [illegible], [illegible] Deus: [illegible] propositionem pone, conclusionem Deo relinque; [illegible] [illegible], consequentiam faciet Deus. Si videris quod corrigi non potest, tolera. & cum patrefamilias [illegible] expecta, Fide Deo.

a [illegible] 32.
b [illegible] 15.
c [illegible]
d [illegible] 24.
e [illegible] 15.
f [illegible]

—— non hospes ab hospite tutus,
Non socer à genero, fratrum quoque gratia rara est.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Hoc iam amplius est: beneficia in [illegible] [illegible], & sanguini eorum non parcitur, pro quibus sanguis fundendus est. Dauidem regem non tantum Achitophel, qui ei a consiliis fuit, neque tantum Saul socer, sed & Absalom filius [illegible] [illegible] est. Et Christus a quibus occisus est? non tantum [illegible] idololatris, sed & a charissimo populo. [illegible] plagatus sum in domo eorum qui diligebant me. [illegible] vero quid [illegible] [illegible] [illegible] non accepit Christus? [illegible], qui [illegible] [illegible] & pedes lauit, & corpus suum in [illegible] dedit, [illegible] suum Dominum ingratissimus [illegible] vendidit, amantissimus Petrus hunc ipsum negauit, [illegible] [illegible] quid miramur? Inimici hominis domestici eius. Sed qui Deo fidit, haec omnia facile [illegible] [illegible]. Sed quaeres, quomodo haec fiducia ad Deum in [illegible] [illegible] [illegible] sex documenta compendio.

Primum. Cum tibi male est, quam primum & confestim [illegible] ad Deum te verte, & illi [illegible] quicquid dolet. Hic plerique omnes grauiter erramus, cum nos vrgent aduersa, complementum [illegible] querelis [illegible] [illegible], omnium postremus Deus, cuius opem imploramus, ordine prorsus praepostero. Longe aliter rex Dauid: Leuaui, inquit, oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi: auxilium meum a Domino. Qui hoc non facit principio [illegible] mali, ab ira, dolore, [illegible] [illegible] occupatur, [illegible] fiat impos. Quam primum ergo [illegible] te [illegible], dic: Domine, quid me vis facere? & respondebit tibi diuinae Voluntatis interpres: Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Malignas cogitationes, quantum potes coercere, & hoc [illegible] cogita: Domine quid me vis facere.

Alterum. Tace, & [illegible] os ac linguam contine, si [illegible] potes [illegible]. A rege [illegible] hoc consilium accipe. Dixi, [illegible], custodiam vias meas vt non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator aduersum me. Obmutui & humiliatus sum, & silui a bonis. Ergo tace, [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] iniustae [illegible] proximis largem, cerno [illegible] in [illegible] se [illegible] dum, vt [illegible] , & offendar. Ergo tace praeter tu [illegible] aduersariis. Non potes de ipse loqui bene? saltem ne loquaris male. Tua te conscientia solatur, & aequissimum iudicem Deum, cuius oculos nec aduersarij tui, nec eorum machinationem caue possunt. Deo fide & sile.

Tertium. Vbi ad Deum te verteris, & ancore te [illegible], tunc totum in diuinae Voluntatis tui concede, diuinae Voluntati te totum quam artissime astringe, & deuone. Sed & gratias Deo age, quod dignum te iudicet, qui patiaris innocens, aut fortassis patientia tamen repares innocentiam. In hoc diuinae Voluntatis amplexu, homo Deum velut brachijs stringat, dicatque quod Iacob cum Angelo luctatus: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. g

Si duo periclitantes in aquis, duo aliqui terrore [illegible] periculi ita sese complectantur, vt alter alterum brachijs implicet, necessarium prorsus est vt vnà pereant, si pereat vnus, quo enim periculum est maius, eo arctior inter hos duos fit nexus. Sic omnino Voluntas diuina & tua Deus amplectendus est, et insolubili nexu Deo inhaereat homo, dicatque: Non dimittam te, ô mi Deus, sub ipsas mecum aquas te traham, tua mergendi fiducia, in ipsis te fluctibus circumplectar, tanto plus consilia mihi [illegible] mihi.

a Quid. l. 1. [illegible]
b Ezech. 15. v. 6.
c Mich. c. 2. v. 6 & Matth. c. 10. v. 36.
d Ps. 130. v. 1 & 2.
e Ps. 26. v. 14.
f Ps. 36. v. 1. 2. 3.
g Gen. c. 32. v. 26.

§. IV.

QVartum. Vbi tempestas nonnihil mitigatur, ad preces te compone. Matrem Domini, sanctosque Angelos ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omne [illegible] [illegible] [illegible] semel [illegible] fecisse [illegible] est complexibus diuinis [illegible] & [illegible]. Ab [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], nec cessa cum pappari, quem tibi Deus, velut vir [illegible] fortis, compressa [illegible] [illegible] astringe,

fiducia, [illegible] & commiseratione constanti [illegible] [illegible] Rex Ezechias, cum impias Sennacherib litteras accepisset. Ascendit in domum Domini, & expandit eas coram Domino, & orauit. a Illud mitte pectore & ore assiduo versabat Ezechias: In Domino Deo nostro habemus fiduciam. b Expande & tu, quisquis affligeris, tuas etiam litteras coram Deo, & quidquid querelarum habes, quod hunc [illegible] [illegible], & benignissimo patrem expone. Si vero quod petis, non impetres, aequissima Dei iudicia & consilium ab aeterno prouidentiss suspice, cique te totum permitte. Fecisti quod in te erat, caetera curabit ipsius Deus.

Quintum. Vtere consilio prudentis ac probi viri. Sic monet [illegible] [illegible], [illegible] sine consilio nihil facias, & post factum nô poenitebis. c Saepe vero etiam [illegible] ne illos affectus, [illegible] que impetum sequaris. Perdidisti tranquillum [illegible], perdidisti patientiam omnem, si consilia tuos admittis. Affectum & impetum consiliarios [illegible] pessimos. Deus tuam [illegible], quam meretis, [illegible] est, si ipsa omnem [illegible] [illegible] [illegible], quae causa illa sit permittenda. Quod si in impetum incurrerit, illaque ingemiscas

Hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas. d

Sanctissimam Dei dispositionem, quantum in te turbabis & ideo coeteros malos nemini, [illegible] tibi adscribes. Omne malum nostrum ex eo est, quod Iacob ingemiscas: Non crediderunt, inquit, differentes in eum, & non sustinuerunt consilium illi, & non audierunt vocem Domini Dei nostri, vt ambularent in mandatis eius. e Fiducia habe fiduciam in Deo, tibi certe eris ab omni hoste securior, quanto fiducia tua in Deum fuerit robustior.

Sextum. Quod si adhibita omni diligentia nihil succedat è voto, ne indignationem in Deum, nec in vllam rem creatam conuerteris, hoc potius cogitans, sinit Deum ad vtrumque omnia quae patior aut passurus es, tamquam velle; haec esse constantiae mea experimenta. Ea de causa, quidquid Deo, hoc mihi & tibi que [illegible] placeat. Nam certè, Beati sumus, Israel, quia quae Deo placent, manifesta sunt nobis. f

Nemo dicat: Vt video, frustra laboro? Pergite [illegible] [illegible], magis in Deum fiducia, magis in diuinam Voluntatem resignatione, sed [illegible]-

sed nihil impetro. Quid enim mirum Deum, & quod per caliginem videbat, nubes [illegible], non nostra considerans, & circa [illegible] [illegible] pertransiliat. g Importunum hoc consilium est. Nullo modo frustra sit, quicquid bene sit. Num Deus tamen [illegible] in ea [illegible] habet, ita ut qui ex ea nil [illegible] accepit, nil speret ex alia? [illegible] est, qui cum Dominum suum habet [illegible], [illegible] aliam quam [illegible] admittere. Quid si Dominus [illegible], quid si [illegible] to [illegible] velit [illegible], cum [illegible] clamet [illegible] velo [illegible]. Ita qui non impetrat a Deo quod rogat, confidenter [illegible], [illegible] importunum [illegible] & meliora.

a 4. Reg. c. 19. v. 24.
b 4. Reg. c. 19. v. 14.
c Eccli. c. 34. v. 2.
d [illegible] Sat. 6. v. 223.
e Baruc. c. 1. v. 19 & 19.
f Baruc. c. 4. v. 6.
g Lib. 22. c. 4. p. 1886.

§. V.

Quod si Deus etiam nō cessat flare, eos qui aliis atque aliis calamitatibus exercitat, faciet id quod optimi aequissimique patres [illegible] faciunt. Parentes enim liberos virgis castigant, & deinde post unam alteramve plagam quaerere solent: Vis culpam non repetere? Si ex [illegible] [illegible], pergit pater caedere: si [illegible] puer tandem respondeat, verberare pater [illegible], [illegible]: Eho, vis culpam non repetere? [illegible] virgis [illegible] [illegible] filius: Volo culpam non repetere. Tum demum pater: Abi nunc, inquit, & cave culpam hanc repetas. Ita & Deus punire nos solet, & [illegible]: Vis meae Voluntati te plene subjicere, & omnibus mihi [illegible]? Quia vero nos [illegible] [illegible] Divinae voluntati [illegible], idem Deus saepe verbera continuat nec aliud expectat, quam ut [illegible]: Volo, mi pater, volo Voluntati tuae parere per omnia; quid me vis facere? a

Elegantissime Bernardus in haec verba: *Domine quid me vis facere?* O verbum breve, sed plenum, sed vivum, sed efficax, sed dignum omni acceptione. Quam pauci inveniuntur in hac perfectae obedientiae forma, qui suam ita abnegent voluntatem, ut ne ipsum quidem cor proprium habeant, ut non quod ipsi, sed quod Dominus velit, semper [illegible], dicentes sine intermissione, *Domine quid me vis facere?* Hoc placere [illegible] Evangelistae illi caeci, quam [illegible] Apostoli [illegible]. Quid vis, (at Dominus ad eos [illegible]) ut faciam tibi? Quanto miserabilior [illegible] Domine, quanto dignior [illegible] [illegible], ut Deus faciat voluntatem? Vere [illegible] ille qui non considerat, nec [illegible], nec [illegible] clamat: Alii hoc Domine, ut magis dicunt quid me facere velis. Sic enim decet, sic omnino dignum est, non meam esse, sed [illegible] & Suam voluntatem. Sic [illegible], sic meliorum [illegible] patientiae & [illegible] exigit, ut ab eis [illegible]: Quid [illegible] quid me vis facere. a

Haec porro, de qua loquimur, *Fiducia in Deum*, [illegible] non habet, nisi cum Patientia firmet ac Perseverantia. In templo Salomonis duae erant columnae, quarum una Jachin, altera Booz dicta. His columnis duabus Patientia & Perseverantia [illegible] haec [illegible] est Fiducia. Nimirum [illegible] Patientia: Perseverantia vero, quantum longum est, quicquid tempore [illegible]. His fulcris attollunt sese in Deum Fidentes, sicut mons Sion non commovebuntur in aeternum. b

a *Bernard. serm. 1. de convers. S. Pauli, post med.*
b *Ps. 124. v. 1.*

CAPUT IV.

Quanta in Deum Fiducia omnes Sancti fuerint.

Christiani sanguinis vera nobilitas est, Deo in rebus arduis fidere, & illo solo niti. Hic [illegible] quam nobilis & generosus, [illegible] magnus & excellens est, qui Deo soli [illegible] fidit, cum maximam capit calamitatem. E stirpe hac nobilissima complures sanctissimi viri prodierunt.

§. I.

TAceo Abrahamum, qui Deo fretus, *contra spem in spem credidit, qui in repromissione Dei non hæsitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo, plenissime sciens, quia quæcumque promisit potens est & facere.* a qui adeo [illegible] Voluntati mactare non [illegible], qui cum [illegible] ostendenti venit quatuor reges aggressus vicit. Tacco [illegible] in Deum fidentis, Taceo & Iosephum Ægypti proregem, qui [illegible] ad extremas devenit angustias, animo tamen non concidit, erat enim nunquam fiduciam habens in Domino. Mosis Deo [illegible] quæ prodigia non patravit [illegible] per exercitus suo viatici [illegible]. In Amalecitano bello pro omni [illegible] virgam habuit. Ac enim Imperatori [illegible]: Elige viros, inquit, & pugna contra Amalec: ego stabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea. b Obstupescendum! Moses, [illegible] spectator otiosus, totum profligavit exercitum. Mosis Panoplia fuit Dei virga, & in Deum fiducia. At vero Iosue dux belli incredibili portentosa fiducia pollens ausus est imperare Soli, ac dicere: Sol contra Gabaon ne movearis. Stetitque sol in medio cæli, & non festinavit occumbere spatio unius diei. Non fuit antea & postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis, & pugnante pro Israel. c Ita brevi totius Palæstinæ reges expugnavit. Quid hoc aliud, quam cor omnes, qui in alios habent imperium, moneat ut fiduciam locent in solo Deo qui animos hominum versat, jubetque [illegible] in medio cursu sistere. Quid de Calebo memorem, qui tantæ fuit in Deum fiduciæ, ut [illegible] hominum millibus [illegible] tumultuantibus, solus ille animo ad obsistendum proclamarit: Nolite rebelles esse contra Dominum, neque timeatis populum terræ huius, quia sicut panem, ita eos possumus devorare: recessit ab eis omne præsidium: Dominus nobiscum est, nolite metuere. d Ex quibus in Deo fiduciæ fuit Gedeon, ad nimium pronus quam ad multitudinem [illegible], qui cum trecentis viris tot hostium millia & invadere est ausus, & vincere. e

Pari rex Ezechias ingenti plenus fiducia non tantum quindecim annos vitæ sibi addi-tum impetravit, sed & in signum rei certissimum, Solis umbram per decem lineas revocavit. Sicut enim Iosue Solem sistit, ita Ezechias Solem retrogradi motu potuit revocare. Nimirum amicus Deo fidens, Deum impellit, ut Orbem turbet, & naturas mutet. Sed enim hoc tam grande prodigium est decem lineis reduci Solem non paucis agitare. Si Ptolemæo credimus, sol in æquinoctio una hora peragrat [illegible] hoc est trecenta sexaginta quinque millia, trecenta viginti tria milliaria Belgica, seu leucas, quarum singulæ horam suam requirunt. Sol ergo cum decem lineis, seu, quod idem, decem horis processit, tres milliones, [illegible] sexcenta quinquaginta duo millia, ducenta viginti millium confecit currendo. Miraculi magnitudinem fidem tamen tam facile fuit, ac si sol retraheretur funiculo. Et hæc Ezechiæ potens fiducia, quæ Sennacherib Hierosolymis imminente, prius effecerat quam [illegible] suadere, quo armatos Ezechias primum ipse templum adiit, & populum ad preces & fiduciam concipiendam hortatus: Viriliter agite, inquit, & confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum, & universam multitudinem &c. Cum illo enim est brachium carneum: nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis. f En plenissimam fiduciæ abbreviationem! Qui vero factum quod mihi Sedecias nil simile patravit, cum tamen, [illegible] quam Ezechiæ milites fuerint. Hoc ipsum hunc regem perdidit: sua viribus plus æquo tribuit & periit, confisus super baculum arundineum confractum, cui si innixus fuerit homo, intrabit in manum eius, & perforabit eam. g

a Rom. c. 4. v. 18. b Exo. c. 17. v. 9.
c Iosue c. 10. v. 12. 13. 14.
d Num. c. 14. v. 9.
e Iudic. c. 7. v. 7.
f 2. Par. c. 32. v. 7. & 8.
g Isa. c. 36. v. 6.

§. II.

EN hoc etiam est quod optimum illum regem Asam perdidit. Triginta sex annis præclarissime se gessit Rex Asa, ob id Deo charissimus, donec collectam gratiam effudit oriens,

orationem, ob unam hanc rationem, quod hominis viribus fuisset confisus. Quamvis hoc Asæ factum, si ad humanæ rationis trutinam examinetur, vix possis mirere demirandum, quid enim hoc mali? Regi Syriæ Benadado scribit: Fœdus est inter me & te, sicut & inter patrem meum & patrem tuum, pater quoque meus & pater tuus habuere concordiam: quam ob rem misi tibi argentum & aurum, ut rupto fœdere quod habes cum Baasa rege Israel, facias eum a me recedere. *a* Quid hic obiectio iniqui? Nam eo tamen Hanani propheta libere obiurgans Asam: Quia habuisti, ait, fiduciam in rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo, idcirco evasit Syriæ regis exercitus de manu tua. Oculi enim Domini contemplantur universam terram, & præbent fortitudinem his qui corde perfecto credunt in eum. Stulte igitur egisti, & propter hoc ex præsenti tempore, adversum te bella consurgent. *b*

Idcirco Iobus: Si vidi Solem, inquit, cum fulgeret, & Lunam incedentem clare, & lætatum est cor meum in abscondito, & osculatus sum manum meam ore meo. *c* Bene, inquit Gregorius, quæ fecit sic narrat, ut ea Deo adscriberet. Nõ solebat Iobus industriæ suæ gratulari, nec manus suas dissuaviari, neque enim in se suaque dominatione, sed in Deo fiduciam totã collocabat. Ita Carolus V. Imperator Augustus vere Pius, vere Felix dicere solebat: Veni, Vidi, sed Vicit Deus.

Regem Hebræum David ad summum sanctitatis fastigium vocant, summa in Deum fiducia hac ille virtute pollebat, & illius monstrabit. Inspice psalmos, & inciãm fiducia. Quam sæpe asserebat, & ore & pectore versiculos hæc tulit: Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Quoniam in tempore tribulatione.

Ionas in ventrem ceti devolutus, iamque ultimæ lineæ admotus, nihilominus tamen valet in ventre ceti navi precem concipere, nec usquam aut vispam misisse fiduciæ virtutem evertere potuit. *Et oravit Ionas ad Dominũ Deũ suum*, Frequenter & vocis ubique locus est. Quid ergo precatur? *Circumdederunt me aquæ usque ad animam*, inquit, *abyssus vallavit me, pelagus operuit caput meum: Omnes gurgites tui & fluctus tui super me transierunt.* *d* In fiduciam ingrederis: Ita Daniel leonis impastis eluserat, ita tres Hebræi iuvenes in Babylonio flammis plenus fiduciæ preces Deo allegabant.

Tobias in hoc genere admirandus, senectute, & paupertate, & oculorum visu privatus, egenus, & exul, & cæcus, fiduciam tamen retinuit tenacissime. Et licet tam cognati, quã uxor & parentes ipsum irriderent, dicentque: Ubi est spes tua pro qua eleemosynas & sepulturas faciebas, manifeste vana facta est spes tua. Ipse tamen eos increpabat. Nolite ita loqui, aiebat, quoniam filii Sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam numquam mutant ab eo. *e* Hæc vis fiduciæ, & facultatem, & patientiam, & oculorum visum restituit, & pietatem insuper cumulate auxit.

Et quamvis hac virtute Tarsensis Paulus, qui sæpius seipsum quasi fecerat, nihilominus: Scio, inquit, cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem. *f* Hac armatus fiducia nullum non laborem, nul periculum horrebat, per famem, per gladium, per tela, per ignes ruebat, ut divina sua & in Deo suo sapiens emitteret muros transgrediebatur.

a 2.Par.c.16.v.3.
b Ibid.v.9.
c Iob.c.31.v.26. & 27.
d Ionæ c.2.v.2. & v.6.
e Tob.c.2.v.18.
f 2.Tim.c.1.v.12.

§ III.

Inter feminas hac virtute admirabilissime excelluit Iudith, Bethuliæ incolarum. Cum enim consilium cepisset interficiendi Holofernis, grandem ardentissimam in Deum fiduciam accendebat: Subveni, aiebat, quæso te Domine Deus meus mihi viduæ. Tu enim fecisti priora, & illa post illa cogitasti: & hoc factum est quod ipse voluisti. Omnes enim viæ tuæ paratæ sunt, & tua iudicia in tua providentia posuisti. Non in multitudine est virtus tua, Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi, sed humilium & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Deus cœlorum &c. exaudi me miseram deprecantem, & de

& de transfossionibus præmonuit. Ex iudice [illegible] Iudith illud [illegible] Vistatio tua dominum [illegible], quo [illegible] ancilla tua, do[illegible] Deus, in manu mea; hæc quæ cogitavi. [illegible] Holofernis [illegible] dicens: Confirma me hodie, Domine Deus, et hoc quod credidi per te posse fieri [illegible], perficiam. [illegible], tamque [illegible] in primas has voces erupit: Laudate Dominum Deum nostrum, qui non deseruit sperantes in se. b

Hinc nunc accessit ut Susanna, [illegible] & [illegible], & [illegible] specimen. Hæc cum ad capitis supplicium, & [illegible] iam [illegible] illa suspexit ad cælum, erat enim cor eius fiduciam habens in Domino. c Nec frustra [illegible], Danielis iudicio, omnis [illegible] liberata est.

Has non inferior Esther, rem magnam aggressa, per hanc fiduciam in Deum [illegible]. Lex erat in Assueri aula, ut si quis ad regem ingrederetur non vocatus, morte id lueret, nisi rex virgam auream protendisset, in signum clementiæ. Cum vero Esther [illegible] Mardochæi [illegible] precibus urgeret, ut regem adiret, [illegible] & [illegible], hoc demum [illegible]. Indixit omnes [illegible] totum [illegible] & [illegible] egere: quod [illegible] & Esther fecit [illegible] Tridio sic exacto, Regina fiduciam in Deum amplissimam concepit, ingressa est ad regem pro suis gratia deprecatura. Ea vero cessarunt omnia.

Si nouæ legis sanctissimos quosque viros feminasque considerem, miram in Deum fiduciam clarissime omnes reperio. Ex tot millibus [illegible] producere [illegible] fuerit. Anno Christiano millesimo sexagesimo tertio, [illegible] Berthaldo [illegible] & [illegible] abbate Cassinensi, [illegible] Florentinorum ad Alexandrum Pontificem datis. Florentinæ grave certamen est [illegible] & [illegible] Antistitem Simoniæ accusatum. Plebs omnia sua [illegible] sacra [illegible], hinc sine sacramentis obibant plurimi. Petrus Damianus [illegible] patria componere [illegible], sed frustra. Demum pro illius mai [illegible] iudicium commissum est igni, hoc modo.

Petrus monachus Ioannis Gualberti discipulus [illegible], & [illegible] in Deum fiduciæ, ipsis Cardinalibus [illegible], [illegible] vestem induitur, [illegible] præfixeras, [illegible] per [illegible] sigillaverat, [illegible] Dominus Iesu [illegible], ut si Petrus [illegible] Episcopus peccasse [illegible]. [illegible] in hoc [illegible], ad [illegible] festinavit, atque illæsis ne vestigio non adustis conservatis, sicut olim tres iuvenes in fornace Babylonica servati. Dixit, & [illegible] illæsus mansit, tamque egressurus, [illegible], [illegible] sibi excidisse [illegible], [illegible], & illud [illegible]. Hinc PETRVS IGNEVS est dictus. d Hic vir quamvis e nobilissima stirpe Aldobrandinorum oriundus, tam submissi tamen & Deo fidentis animi fuit, ut [illegible] sui Gualberti iussu pecoris custodiam egere non recusarit. Sed [illegible] virtus [illegible] solet emergere, a pecore Petrus, & a [illegible] ad [illegible]: Præpositum egit, post Abbatem; inde Episcopus, ab hoc Cardinalis [illegible] est.

a *Hoc quod in Dei cogitatione quam [illegible] Æternitatis NVNC [illegible], [illegible] & posterius; sed quod res aliis alia sint [illegible].*

b *Iudith c. 13. [illegible] vers. [illegible] & c. 13. v. 15 & 17.*

c *Dan. c. 13. v. 35.*

d *Baronius tom. 11. ann. 1063.*

§. IV.

VNiversi de viris feminisque omnibus [illegible] sanctissimis [illegible] affirmari potest: *Cor eorum erat fiduciam habens in Domino.* Singulare id fuit Clitharum [illegible]. Hæc licet [illegible], cum [illegible] de fiducia in Deum sermonem miscere cœpit, nullum [illegible] dicendi finem reperire, aut si alios de hac virtute disserentes audivisset, numquam satiari poterat audiendo, perinde & pectore [illegible] ad hunc [illegible] de Fiducia sermonem [illegible]. Inter [illegible], nullos [illegible] in Domino & confusus est.

Bernardus cum gravi morbo afflictus, [illegible] traheret, visus est sibi ad Dei tribunal sistere. Adsuit autem &

Satan exaudierso, & vitam in pauliu accesit mundus semisanit. Vbi hæc omnia execatus fuit accolatus, & iam Bernardo pro ludicendum esset, sic cœpit peculiare fiducia ingenio Patrem, meque ipsi nunc nulla absolo sibi debo... cælum tanto præmio indignissimum fieri. At vero duplici iure Dominus meus id obtinuit, & Patris hereditate, & Crucis proprietate, altero ipse contentus, alterum mihi donat. Ab hoc dono me quoque illius regni hæredem fore confido. Perfectus ad hanc vocem ade... & conatu solito, Bernardus ad se rediit.

Hugo, Lincolniensis Præsul, vir integerrimus, noctu quadam gravibus coeli infestatus, cum eas excutere non posset, turbari animo cœpit. At primo mane ad se rediens, & alium ingressus ... *illam*, impiebat gravius delinquit, quando non vult hominem Christianum dicere, non curam *super Dominum*, iuxta prophetica monita, iactantiam.

Nec illud silentio transeundum. Dux Saxoniæ Fridericus II. cognomento *Placidus*, Anno Christiano millesimo quadragesimo sexagesimo quarto obiit: Hic princeps aliquot ante obitum annis, Frederico, è Comitum stirpe Antistiti Magdeburgico ...um, & ab ea bellum cœpit timere. Quod ...dentem gereret, & omnia caderent feliciter, exploratorem misit, qui de apparatu bellico & consiliis adversæ partis cognosceret. Factum: exploratur omnibus renunciatum est, nihil opportunum bello parari, sed ... Antistitem penitentia duxisse, cassum se ... Deo, qui pro ... suo ... supereter. Hoc vt Elector audiuit: Age, inquit, insaniat, & bellum inferat ei, qui credidit causa superiorem se factum Deo defensore. Laudandus Præsul, qui Dei patrocinio fiso ... princeps qui potius armis Deum ... est adversarium.

a *Eccle* 1. v. 12.

b *Author vita Bern.* l. 1. c. 13.

c *Sur. in vita S. Hugonis.*

d *G. Fabr. hist. de Electoribus Saxonia.*

§. V.

Eleazarus Comes, ... sanctitate vir, ea in Deum fiducia pollebat, vt periculis omnibus ... quod vel inde potest scripsisse. ... si commisisset Eleazarus, ... familia tota Provinciam ... Dum vela facit, ... a ... Frangebantur arbores, ... gubernacula, ... atque ... omnia ... [illegible] ... ut ... sperare nihil ... oculi ... ante ... aliquid deesse videbantur, ... aquis. Solus Eleazarus ... constabat sibi; eadem illi serenitas, idem oris color, eadem mentis ... cum dum alij ... fluctibus luctabantur, ille ... cū Deo agebat, & ... fatigatus ... vinci posset, ... paullum vox & sensim ... reddidit. Tandem ... in portu ... Eleazarus, quod ... & ... sine ... fiducia in Deo ... à morte ... Delphina ... interrogabat Eleazarum, an ipse solus ... periculo ... esse homo, & mortem non ... timuisset? Cui ille: Totum me, inquit, diuinæ Voluntati tradidi, paratus, si fuisset ... solus ... fluctibus. Hoc est, quod Hebræus Sapiens monuit: habe fiduciam in Domino, ex toto corde tuo. a Verò qui hac fiducia sunt vacui, humana tantum circumspiciunt, omniaque humanis viribus metiuntur. Et sæpè contingit vt hoc in tanto consilij ... Deus ... illi frustra ... que contra Magos expectant, & in miseria spe ... animam, & plerumque infelici exitu humanas has cogitationes claudunt. Contra verò nostra in Deum fiducia, diuinæ beneficentiæ ... est conciliatrix. Gaudet Deus ... & ... sua dona spargit in eos præcipuè qui in magnam erigunt fiduciam. Quòd si Deus ... sæpe ... trahat contineatque, nec ... nec ... per ... illi ... deplorat, tamen ... cogitet homo, quia cælestem illum ... semper promptum paratumque ... inbona, ... illum ... cogitet, deli-

cta sua,

[illegible] sua, separatim, [illegible] enim [illegible] in Deum [illegible] fet, [illegible] & [illegible] tamquam [illegible] illas urbes, [illegible] sed tota cælo [illegible] [illegible] vel [illegible] Non enim sponsoribus [illegible] locupletior est Deus. [illegible] transferendos, [illegible] dos. Audeat proinde sperare homo, quicquid potest largitur Deus. b

Benedictus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius. c Nullus speravit in Domino, & confusus est.

a Prov. 13. v. 5.

b [illegible] c. 17.

c [illegible] 17. v. 7.

CAPUT V.

Quantis præmiis Deus hominem in se fiduciam remuneretur.

Multis equidem opus habet galea in capite, lorica in pectore, anchora in [illegible] [illegible] galea [illegible] lorica [illegible] anchora [illegible] At vero qui confidit in Domino, sicut mons Sion non commovebitur in æternum. a Nam [illegible] nulli [illegible] loco [illegible] est, sed [illegible] Dei [illegible] qui vere confidit in Domino, [illegible] Velarum in [illegible]

Hæc in Deum fiducia, est galea nullis [illegible] est lorica [illegible] est anchora nulli [illegible] Hinc, Sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam.

a Ps. 124. v. 1.

b Hebr. 6. v. 19.

§. I.

Observandæ [illegible] Ecclesiastici [illegible] sponsandam [illegible] tanquam si spe vana [illegible] hos [illegible]

[illegible] Tertullianus [illegible] considerandum, quæ magnam habet remunerationem, [illegible] necessaria est, ut Voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem. Adhuc enim modicum [illegible] qui venturus est, veniet & non tardabit. Ergo nolite amittere confidentiam, quæ magnam habet remunerationem. a

Et prima quidem [illegible] remuneratio ista est. Fiducia hæc [illegible] Spes non confundit [illegible] nec [illegible] decipit, nec [illegible] Spes [illegible] Anno Christi [illegible] Gregorio VII. Pontificem [illegible] Romam [illegible] est, [illegible] Spes in [illegible] & tamquam [illegible] & tamquam [illegible] Spes ac fiducia in Deum, nulli [illegible] Spes non confundit. Scitote, quia nullus speravit in Domino, & confusus est, quis enim permansit in mandatis eius, & derelictus est? aut quis invocavit eum, & despexit illum? d In hanc si fiduciam [illegible] psalmo [illegible] Deus, Domine speravi, non confundar in æternum. e Sanctus Augustinus in Quinquagesimam [illegible] qui [illegible] spes [illegible] Maledictus homo qui spem suam ponit in homine. Confundetis [illegible] Quia [illegible] spe posita in [illegible] Sed non [illegible] spem suam in Domino, non confundetur, quia ille [illegible] in quo spem posi-

[illegible]

§. II.

[illegible]

§. III.

[illegible]

[illegible] Carnifices defecerunt in gladiis, [illegible] alij [illegible] gladij, [illegible] tamen [illegible]. Hoc exponit Chrysostomus: Montem dixit, spem in Deum immutabilem, inquit, firmam & constantem, immobilem & inexpugnabilem esse. Quemadmodum enim si quis innumeras [illegible] machinas, montem nec convellere nec labefactare poterit; ita etiam qui eum aggrediuntur, qui spem in Deo collocavit, relinquunt domum vacuis manibus. Sed cur non dixit absolute, sicut mons, sed sicut mons Sion? Docens, nos non debere animum deijcere in calamitatibus, nec ab iis perturbari, sed a spe in Deum pendentes, innumera ferre fortiter, & bella [illegible], & innumera mala. Quemadmodum enim hic mons, qui fuerat quandoque desertus & nudatus habitatoribus, ad priorem rediit prosperitatem, veteri illa recepto, cum incolae rediissent, & miracula [illegible] ostenderentur, ita etiam vir fortis & generosus, licet ab innumerabilibus invadatur calamitatibus, minime evertitur. c

Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem (immutatam in divinam) assument pennas sicut Aquilae, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient. d Beati omnes qui confidunt in eo. Ergo viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino. e

a *Proverb. ca.10 v.23. & 30.*
b *Psal.* 124. v. 1.
c *Chrys. in Psal. 124. initio, & paulo post init.*
d *Isa. 40. v. 31.*
e *Psal. 30. v. 25.*

§. IV.

QVarta remuneratio, Immunitas à [illegible] vitijs. Et non derelinquet omnes qui sperant in eo. a Bernardo teste, Perfecta est conversio ad bonum, quae nil liberi arbitrij quod declinet relinquat. Et sic demum perfecta est voluntas, cum plena fuerit boni, & boni plena. b Hanc autem bene plenam, & plene bonam voluntatem habere censendus est is, qui non suam amplius, sed iam prorsus divinam amplectitur Voluntatem, eique se totam devotissima subiectione mancipavit. Et hic est qui Deo se commendavit. Quisquis autem sic se submisit, hunc autem curat, ac [illegible] Providentiam [illegible], quam Voluntas perfecte [illegible], gratiam [illegible]. Vera in Deum Fiducia non tantum in[illegible] agitationes, sed & hanc [illegible] corporum [illegible] ac [illegible] tollit. Dixerat hoc ipsum [illegible] Bernardus: Ita, inquit, animus si non praesumat de se, sed si confirmetur a Deo, poterit [illegible], ut non [illegible] transeat. Ita, inquam, Deo innitens nulla vis, nulla fraus, nulla iam illecebra poterit vel stantem deijcere, vel subiectum dominari. Alioquin frustra [illegible]. Disce ergo Deo fidere; etiamsi omnia tibi adversa sint, etiam contra spem in spem credens, & voluntas Domini in manu tua dirigetur. c

a *Ps. 33. v. 23.*
b *Bern. tract. de grat. & lib. arb. circa med.*
c *Isa. 53. v. 10.*

§. V.

QVinta remuneratio per veram in Deum Fiduciam est, Omnipotentes efficimur. Libere proclamat Paulus: Omnia possum in eo qui me confortat. a Et quamvis [illegible]. Tu longe sequere, & Pauli vestigia adora. Nihilominus tamen quis illorum qui Deo fidunt, non animose dicat: Pone me iuxta te, & cuiusvis manus pugnet contra me. Si Deus pro nobis, quis contra nos? b Sed quid opus testimonijs? c Christus disertissime: Si potes credere, inquit, omnia possibilia sunt credenti. d In quae Domini verba egregie Bernardus: Quid ni, inquit, omnia possibilia sint credenti super eum qui omnia potest? Nil omnipotentiam Dei clariorem reddit, quam quod omnipotentes facit omnes, qui in se sperant. An non omnipotens cui omnia possibilia sunt?

Qua in re nescio an verbum praeclarius quid dictum, scriptumve sit, quam quod idem Bernardus praeclarissime dixit scripsitque in haec verba: Dulcissima liberalitas [illegible] sperantibus non deest. Hoc enim totum hominis meritum, si totam spem suam ponat in eo, qui totum hominem salvum fecit.

Inte

In te speraverunt Patres nostri; speraverunt & liberasti eos. Ad te clamaverunt, & salvi facti sunt: in te speraverunt, & non sunt confusi. Sperate in eo omnis congregatio populi: quicumque enim locum calcaverit pes vester, vester erit. [illegible], semper spes vestra est, & quamcumque illa processerit, obtinebit: si tamen in Deum tota figatur, ut firma sit, & non titubet. e

Cum Apostoli secreto Dominum interrogassent, cur non & ipsi lunaticum adolescentem illum malo genio possessum potuerint liberare? Christus causam omnem diffidentiae adscribens: Propter incredulitatem vestram, inquit. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, transi hinc illuc & transibit, & nihil impossibile erit vobis. f Hic non Christiana solummodo fides commendatur, sed & illa fiducia, quae divina & Omnipotentia se induit, ut ardua quaevis aggrediatur, & admiranda patret. Quamvis Christus non dixit *Habete miracula*, sed, *Habete fidem Dei*: quotoes [illegible] Dei dispositionem omittitis, pusillanimitatem ad ardua trepidantem vincite, omnem a vobis diffidentiam expellite: si non possitis calcare basiliscos & dracones, superbiam calcate; si non [illegible] incendia domare, libidinum vestrarum flammas extinguite; si non leones frenare, pardos & tigrides cicurare, iras reprimite; si non mortuos ad vitam revocare, [illegible] vestro malo mortuos [illegible]; si non aridas arbores ad virorem reducere, [illegible], [illegible] instruite. Hoc est quod exigit Christus: Habete fidem Dei. Qui hanc habet, ex [illegible] malis aliquid boni elicit, ex omni [illegible] argenti [illegible] & auri colligit, quod artificij divini est. Nam, ut [illegible], illa est [illegible] cui mala quoque bona sunt, [illegible], aliquid boni [illegible] de hoc alibi [illegible].

a [illegible]
b [illegible] cap. [illegible] v. 33.
c [illegible]
d [illegible] in Cant.
e [illegible] ps. *Qui habitat ser.* 25 *post med.*
f Matth. c. 17. v. [illegible]
g [illegible] *de consol. phil. pros.* 6 *fine.*

CAPUT VI.

Fiduciam in Deum sine cognitione divinae providentiae vacillare.

IN moestissima illa profectione Abrahami in montem Moria, [illegible] dies erat [illegible] iam sic [illegible], & mors in oculis esset. [illegible] qui ligna [illegible] patrem [illegible] interrogavit: Pater mi, inquit, ecce ignis & ligna, ubi est victima holocausti? Dixit autem Abraham: Deus providebit sibi victimam holocausti, fili mi. Pergebant ergo pariter. a Utinam & nos, tunc maxime, cum [illegible], cum [illegible] nullum reperimus, hoc verbo assidue volveremus animo: *Deus providebit, fili mi*, *Deus providebit*. Exemplo demonstratur id quod diximus. [illegible] liberorum plenus animam agit; hoc etiam anxie sollicitus, quid sui [illegible] futurum: frustra sic homo se cruciat: Deus providebit. Alius corpore quidem sanus, sed aeger animo secum [illegible] ipse: *ut [illegible] habebunt*, [illegible], [illegible] plerumque sollicitudo: Deus providebit. Alius [illegible] & [illegible]: *Quid [illegible], ait ipse sibi, praeter [illegible]?* Homo pusilli animi! Deus providebit. Qui confidunt in illo, intelligent veritatem. [illegible] quondam Romanorum Imperator Maximilianus II. [illegible] effecisse [illegible] sollicitares, [illegible] symbolum profitebatur: *Dominus providebit*. Ita [illegible] ad Deum [illegible] qui non patitur in [illegible] esse.

Abrahamus, quem dixi, illud Dei mandatum [illegible], [illegible] quam inexplicabili [illegible] aggressus? [illegible] fiducia [illegible] illo modo, quem [illegible] a Deo [illegible] profectus est [illegible] Deus providebit. Vere providit, modo prorsus admirando. Nam [illegible], [illegible], Deus [illegible], & [illegible] Sic Abrahamus [illegible] Deo, [illegible] ad montem, [illegible]

qui ad aram, ad ipsum usque gladium, ad ip-
sum usque filij iugulum quod iam iam erat se-
caturus. Nimirum altissimè conditum animo
vir sanctus, illud vnusquisque [illegible]:
DOMINUS PROVIDEBIT. Diuinæ hoc pro-
missionem quisque vult capere, quod [illegible]
[illegible], tamen in se quam in a-
lijs mira deprehendet diuinæ prouidentiæ ve-
stigia. Et quæso, vitam nostram priorem
compendio relegamus: per quot ambages &
anfractus diuina nos duxit prouidentia; quot
quantisque periculis nos feliciter saluauit?
Quisnam nostrum non dicat: Misit de cælo &
assumpsit me, & extraxit me de aquis multis.
Præuenit me in die afflictionis meæ, & factus
est Dominus firmamentum meum; liberauit
me quia complacuit ei. *c* Et quotidie, quan-
ta corporis animique discrimina non adijs sed
euasi? Deus prouidit, Deus prouidebit, Fida-
mus Deo. Hanc autem confidentiam in Deum
non assequetur, nisi qui & Prouidentiam Dei
probe cognouerit. An sit Prouidentia, su-
peruacuum quærere, nam recte Clemens Alexan-
drinus: Sunt, inquit, quæstiones quædam
dignæ quæ puniantur; cuiusmodi est quæ pe-
tit probationem, An sit Prouidentia, cum sit
manifesta diuina Prouidentia ex aspectu om-
nium quæ videntur effectorum, quæ arte
& sapientia constant. *d* Est ergo prouiden-
tia. *e*

a Gen. c. 22. v. 7. & 8.
b Psal. 17. v. 9.
c 2. Reg. c. 22. v. 17. & 19.
d *Clem. Alex. l. 5. Stromat. sub init.*
e *Hanc illustrissimis argumentis & testimonijs demonstrat in Theol. Natur. Theophil. Raynaudus d. 3. q. 1. mihi pag. 85.*

§. I.

SEd quid est prouidentia? Est ipsa, inquit Boëtius, diuina ratio in summo principe constituta, quæ cuncta disponit. *a* Optime illa hac re Damascenus: Prouidentia, inquit, est Voluntas Dei, per quam res omnes apte congruenterque gubernantur. *b* Rem sic capiemus: Vidit Deus ab æterno qua ratione quæcumque creata sunt finem possent assequi; simul etiam omnia instrumenta vidit quæ in assequendo fine usui forent. Deinde hic idem optimus Deus, sanctissima sua Voluntate, ea de-
legit & decreuit adhibenda media, per quæ omnia homines ad finem suum quam optime dirigantur. Hæc vero statim ab Orbis initio principiauit, & in opus deducit per summam suam potentiam. Ita diuina prouidentia, ut Dominicus loquitur, [illegible] est hominum [illegible]. Hanc autem philosophorum turba ignorauere, hinc illa: Deus [illegible]; Cum Dijs [illegible] superna cura? [illegible], Hoc in gentibus [illegible] talia [illegible] vitata. Et hanc suam prouidentiam Deus mox ab initio, ipsis etiam oculis cognitu per Orbis Diluuium, per Sodomorum incendium, per Calamitates Ægyptias; per [illegible] liberauit sexcentis millibus Hebræorum; quibus insuper inspectantibus leges condidit, perfectionem suam constituit, viæ ducem statuit columnam lucidam & igneam, [illegible] victoriam dedit admirabilem. Habet Deus prouidentiam omnium omnino rerum creatarum. Res certissima est. Clamat Sapientia: Pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter cura est illi de omnibus. *c*

Vt autem nos Prouidentiæ diuinæ notitiā altissima mente defigamus, hoc in fundamentum ponamus: Nihil vsquam Orbe toto fieri fortuito, & casu. Si res ad nostram deprauatam [illegible], seu scientiam examinemus, plurima casu quodam & veluti fortuna fieri putabimus, si ad diuinam intelligentiam, nihil fit casu. Diuina autem intelligentia infinita est, [illegible] nullo labore ad ea omnia quæ intelligi possunt. Deus perfecto conspectu, vno eodemque, hoc est, illo oculi summi intuetur & abyssos cæli, terræ, maris, inferorum [illegible] ac penetrat. Rectissime Iobus: Nihil, inquit, in terra sine causa fit. *d* Omnia in mensura, & numero, & pondere disposuit Deus *e* ab æterno. Ita in rebus omnibus diuinæ gubernationis admirabilissima elucet prouidentia, quæ non præest solum rebus omnibus sed intimè, imò [illegible] casu plurima putamus casu fieri, quæ tamen omnia ab æterno Dei consilio & prouidentia procedunt.

a *Boëth. l. 4. de consol. Phil. prosa 6. paulo à princ.*
b *Damasc. l. 2. de Fide Orthod. c. 29. Aliquis autem Prouidentia Dei consistat in actu intellectus [illegible], alij tamen constituunt alias voluntatis [illegible]*

[illegible]

§ II.

SApientissimè Augustinus [illegible]

[illegible]

§ III.

CUm Cyprianus & Iustina [illegible]

[illegible]

Pyphnutius interrogatus, quæ causa foret, quod illi pestilentes, dæmones scilicet, sub eodem magisterio, hi caderent, illi starent: Respondit: Quæcunque fiunt, aut ad Dei beneplacitum, aut ex permissione Dei fiunt: & omnia quidem quæ cum virtute coniuncta essent, secundum Dei beneplacitum; cætera verò quæ cum vitijs haberent affinitatem, damna & iniurias in Orbem inueherent, Dei permissu fieri. Cur autem Deus tanta tamque frequentia mala permittit? Hic iubet Plato quiescere, Iudicia Dei abyssus multa. Hoc optime cepit, qui dixit: Sine consilio & prouidentia tua, & sine causa nihil fit in terra. Didici etiam ex hoc inscrutabile iudicium tuum exparescere, qui aliquando iustum cum impio, sed non sine æquitate & iustitia. a Præclarissime Augustinus: Surgunt plerunque fluctus huius, inquit, videt malos florere, bonos laborare, tentatio est, difficilis est, & dicit anima tua: O Deus, Deus, hæccine est iustitia tua, vt mali floreant, & boni laborent? & Deus tibi respondet: Hæccine est fides tua? Hæccine tibi promisi, aut ad hoc Christianus factus es, vt in sæculo floreres? b

Componamus ergo animos & in Prouidentia Dei acquiescamus, quàm impios dominari, pios opprimi, religionem euerti, iustitiam extingui videamus; nihil enim horū fieret, nisi Deus id singulariter permitteret, non permitteret autem, nisi iustissimas causas vt supponeret, atque adeo nisi melius esset, sic permittere quàm impedire. At inde grauia incommoda, & ingens animorum iactura sequitur: Dolendum hoc quidem, sed moderatè, quia iustissimis de causis sic placuit Deo, qui è magnis malis bona maiora, velut gladium è vagina noui educere. Nec refert hoc arcanum Dei regimen non ita iam apparere scriptio dictum tanquam in speculo cernatur totius humani generis decursus: & omnis Prouidentiæ diuinæ ratio, qua Deus & in singulis regnis, oppidis, familijs, & cum singulis hominibus est visa vt pateat quàm benignus fuerit Deus in delinquentes, & quàm quisque illorum plus miserabilis & inexcusabilis quàm denique hæc gubernandi forma, qua vsus est Deus, fuerit & magnis oculis, & patefaciendæ ipsius gloriæ accommodata. Hoc iam sciamus, è malis omnibus Deum boni ali-

quid elicere. Quid misbat generis humani ipsa, cum eamn Deus sic [illegible], vt gradiare videatur se lapsum esse, quam semper stetisse. Mors Christi summum in Orbe flagitium, eadem tamen fuit, & Orbis salus. a Thom. de Kemp. l. 3. c. 50. n. 4. b Aug. in Ps. 3.

§. IV.

Pachomium quondam adijt Theodorus vehementi capitis dolore vexatus, petijque sibi à suo capite intemperiem precibus auerteret. Cui Pachomius: Putasne, inquit, hunc capitis cruciatum, aut simile quid, sine Dei permissione & voluntate contingere nobis? & cum velit Deus, molestiam bona est ad tibi abstinentia, bona in ægrotos beneficentia; plus tamen laudatur ægrotans patiens & Deo gratias agens quam diuinam acquiesc. Hinc intelligere licet quam is tranquillo futurus sit animo, qui in diuina Prouidentia non quam optime firmit fundatum. Sed me illa diu mihi esse paruit, qui hoc diuinæ Prouidentiæ arcanum fide viua penetrant. Multæ quidem tribulationes iustorum, at de omnibus his liberabit eos Dominus. a Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnum ex his non conteretur. Tot in humano corpore ossicula sunt & ossa, vt hominem dixeris Ossiarium. Ossium quædam clauorum instar sunt, vt dentes; alia sunt vt pyxides, vt medulla, præsertim in coxis & crurib; aliqua quasi columna sunt vt crassiora, alia alijs inserta sunt sicut ianuæ valuis cardini. Galenus medicorum Princeps, in humano corpore ossa ducenta numerat. è Vesalius inter medicos celebris, ducenta eiginti quatuor assignat. Horum quodlibet, vti Galenus docet, quadraginta fines seu scopos, in vsum corporis habet, adeo artificiose inter se omnia collocata sunt. Ergo vt ossa solum humani corporis in ordinem reponamus, plusquam octies mille scoporum seu finium obseruandi. Vtcunque ex his non conteretur, Deo non annuente; Custodit Dominus omnia ossa eorum. Neque verò Deus vt architectus est, qui cum struxit domum, deserit: Deus operi suo ministrans & omnibus non adest tantum, sed assiduè in eo habitat.

Stanyhurstus Firmanus, vir eruditus & sanctus,

ctus, secretum magis dignissimum expo-nunt: Sanctorum vita, inquit, per singula rerum ac temporum momenta à Deo sic tem-peratur ac regitur, vt omnia in eorum cedant bonum. Quod ni mirum. Nam, Scimus quo-niam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. c Ità Deus suos singularissima tue-tur prouidentia; adhibet illis oculum qui non sopitur. Hinc amabilissimum est illud inter Deum sanctosque homines commercium: Illis nil tam cordi, quam id semper velle facere, quod Deo placeat. Nec cedit his Deus, facit-que semper, quod suos scit velle. Ludouicus Catho vir meo nostro inter Veteres magnæ auctoritatis docet, virum iustum tam esse gra-tiosum apud cæli Regem, vt quicquid rogat, impetret. Ioannes Apostolus hoc ipsum pla-nissimè affirmans: Fiduciam, inquit, habe-mus ad Deum, & quicquid petierimus, acci-piemus ab eo; quoniam mandata eius custo-dimus, & ea quæ sunt placita coram eo, fa-cimus. d Et eadem illa pene iam repetit, ne vl-las relinquat diffidentiæ.

Dictauerat Deus Ezechieli vati panem im-mundum ex hordeo, faba, lente, milio pin-sendum, & humano stercore coquendum. Hominem obtendit Vates, mox fimum bubulum mutauit Deus. e Iacob loquitur: Non dimit-tam te, inquit, nisi benedixeris mihi. f Factum. Thomas Aquinas in morbo peregrinos pisces expetijt, mox eos miraculo accepit. Res liquet, Deus voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & sal-uos faciet eos. g Sed & arcanissima quæque suis detegunt Deus. Num, inquit celare po-tero Abraham quod gesturus sum? h Nec ali-ter Christus. Vos autem dixi amicos, inquit, quia omnia quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis. i

a Psal. 33. vers. 20. & 21.
b Maldon. de formar. fact.
c Rom. 8. v. 28.
d 1. Ioann. 3. v. 22.
e Ezech. 4.
f Gen. c. 32. v. 26.
g Ps. 144 v. 19.
h Gen. c. 18. v. 17.
i Ioann. 15. v. 15.

§. V.

Lvdimagister qui paruulos litteras for-mare docet, quandoque manum vnius ducit, alterius nullam habet curam. Quid causæ est, ille paruulus bonæ indolis est, ingenuus, docilis, morigerus; ille impatiens, inconse-quens, intractabilis, asinus. Ad istum Ita Deus voluntatem timentium se facit, eosque illos custodit, ac regit, per singula rerum ac tem-porum momenta, vt omnia in eorum bonum cedant; in morigeris illis & rebellibus deser-tur. Cum malo-plicientibus occasionem, non aguntur. a Quid ita, aiunt, cur tam non æquè custodit ac regit Dominus, sicut illos, & il-los & illos? Vos ipsi in culpa estis. Oculi Do-mini super iustos, & aures eius in preces eo-rum. Vultus autem Domini super facientes mala, vt perdat de terra me-moriam eorum. b Morigeris illis à Deo pro-missum: Cum transieris per aquas tecum ero, & flumina non operient te, cum ambula-ueris in igne, non comburêris; clamabis, & dicet: Ecce adsum. c Et ego ero ei, ait Do-minus, murus ignis in circuitu, & in gloria ero in medio eius. d Homini ad Dei Volun-tatem se formanti, is maturat, Deus velut so-lium suum occupat, in eoque tanquam rex residet. Adsint iam qui hunc hominem velint lædere, Deo licentiam non concedente. Ele-gantissimè dixit Ambrosius: Dominus dor-mit ex ipsis, vigilat perfectis. Non quod illo-rum obliuiscatur quos mouet, reprehendit, excitat, castigat, sed quod suam in illos pro-uidentiam singularibus modis & argumentis plurimis demonstret. Iacob interrogatus à fratre de comitatu: Paruuli sunt, respondit, quos donauit mihi Deus seruo tuo. e Ita pla-cidè illum docuit (ait Chrysostomus) quanta erga se Dei fuerit prouidentia. A Deo probi censentur vt amici, vt filij; improbi vt manci-pia & serui. Et quamuis Deus quâ natura mittæ multos ostiatim, eam tamen millies iteratamque millies in amicorum fauorem gra-tiam impertit. Hinc res gestæ Diuorum tot prodigijs & miraculis admirandæ.

Hunc admirabilis Dei Prouidentia instar scalæ est, quam Iacob sub dio pernoctans vi-dit à terra in cælum vsque pertingentem. Om-nia cæli terræque negotia prouidentissimè

Deus iam ab æterno habuit in expedito. Attingit enim a fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Nam, Tua, Pater, prouidentia ab initio cuncta gubernat. f Non enim est alius Deus quam tu, cui cura est de omnibus, vt ostendas quoniam non iniustè iudicas iudicium. Ea huius prouidentiæ vis est, vt ea nulla impediri, falli, tandem aut decipi possit: ea vero humanas, vt nihil agat contra naturasque nostram, fortissimè ac suauissimè omnia & præparando & disponendo.

Simile quid somniarunt veteres, catenam aureacam fabulati quæ cælo demitteretur in terram, & vbi omnis, compactissima, in cælum denuo attraheretur. g

Est igitur in Deo, suis cuique peruigil ille & perpes cura, qua res omnes inspicit, adit, cognoscit: & cognitas omnia quadam & ignota nobis forte dirigit ac gubernat. h Id autem est quod Prouidentiam hic vocamus, de qua sæpe non dubitamus, sed queritamur, vt pueri fere contra patris disciplinam mussi. Mittamus aliquando has querelas & si sapimus, sequamur: ab alto attrahentem illam vim, & æquum constituamus, vt homini placeat quicquid placuit Deo.

Quare ad infinitam Dei prouidentiam quotidie confugiamus. Cum enim ex his tot ac tantis sordibus oppletum aspiciamus, [illegible] venies cogitandum: Quoniam prospicit quod veniet dies eius. i Si ex Orbe [illegible] ducamus oculos interim, & nos ipsos intueamur, Prouidentiam circa nos tam peruigilem, tam plenam amoris obseruabimus, vt nec vnicus quidem capillus capite defluat, id ignorante aut vetante diuina Prouidentia. Hinc Augustinus excelso animo: Quid mihi deerit, inquit, si membra mea dilexerit inimicum, quando capillos meos dinumerat Deus? k

a *Isa.* 2. *v.* 13.
b *Ps.* 33. *v.* 16. *&* 17.
c *Isa.* 43. *v.* 2. *&* *c.* 48. *v.* 9.
d *Zach.* 2. *v.* 5.
e *Hierem.* 35. *v.* 5.
f *Sap.* 8. *v.* 1. *&* *c.* 14. *v.* 3.
g *Homerus Iliade.*
h *Lips.* *l.* 1. *Constant.* *c.* 13.
i *Psal.* 36. *v.* 13.
k *Aug.* *ser.* 4 *de mart.*

CAPVT VII.

Quanta Dei Prouidentia sit circa vitæ necessaria.

OMnia quidem in manu Dei sunt, non male tamen quispiam dixit, tres claues Deum penes se habere, quas nemini committat: vnam quidem clauem ad promouendas pluuias, ventos, niues & alios eiusmodi partes aeris, clauem alteram ad reserandæ sepulchra, & reuocandos in vitam mortuos; tertiam ad panis & annonæ genus alimoniæ. Quod si Deus has penuariæ cellas occludat, quis aperiet? Ergo Deus veram [illegible] promptuarium, ab quo impetrandum, quicquid ducendæ vitæ necessarium est.

§. I.

MArcus Anachoreta dicere solebat: Qui Deo non fidit in his caducis, quanto minus fidet in aliis æternitatem spectantibus. Et primum argumentum quo Christus in exstirpandam diffidentiam vtitur, hoc est: Nonne anima plus est, quam esca, & corpus plus quam vestimentum? a Hoc validissimo argumento eximit animo sollicitudinem illam pessimam circa victum & vestitum, docetque in alma Dei Prouidentia vnicè conquiescendum. Si enim Deus tam prouidens & liberalis est in iis, quæ videntur operosiora, cur Deum difficiliora arguimus aut inuenire in ceteris minus operosis? Si corpus dedit, cur vestem neget? qui donat equum, cur frenum abnegat? Nonne vita pretiosior est quam id quo alitur vita, & corpus præstantius quam id quo tegitur corpus? Qui ergo nihil indebitus, imo nec quidem existentibus nobis in rerum natura, vitam corpusque dedit, dabit procul dubio & ea quibus vita & corpus sunt sustentanda, præsertim cum ipse voluerit vitam corpusque hæc indigere. Si ergo maiora dedit vltro, declarauit se minora etiam & posse, & velle dare. Dabit autem non quidem cibos eos, nobis quos non ad vsum creauit, sed vacuam sollicitudine. hanc enim Deus in se vult recipi. Pulchrè Iobus de coruorum cibo interrogans: Quis, inquit, præparat coruo escam suam,

fiunt, quando pulli eius clamant vagantes, eo quod non habeant cibos. b Hoc ipsum ab avibus sumptum argumentum ingerit & Christus: Respicite, inquit, volatilia caeli quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & pater vester caelestis pascit illa: Nonne vos magis pluris estis illis? Hoc ipsum saepius inculcans hic e caelo magister: Nonne, inquit, duo passeres asse veneunt, & unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro. Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere; multis passeribus meliores estis vos. c

Alterum argumentum sumit a bestiis animantibus, quae citra omnem sollicitudinem pascuntur, ut vel in illis discamus amplitudinem divinae Providentiae, in quam recumbamus. Hunc enim vt apertissimam faciat, non adducit pastum in deserto Israelem annis quadraginta, non laudat Eliam a corvis nutritum, sed bestias animantes obijcit, idque non leones, vrsos, elephantos aut aliud genus grandia animalia, quae & ipsa divinitus pascuntur, sed animalium minima, aviculas, quae cum tanti fere valeant & veluti oberrare sumant cibum, maxime a sollicitudine, liberę videntur. Et homo qui pluris est innumeris aviculis, Deumque non Dominum tantum, sed & Patrem agnoscit, sic angatur animo?

Post demonstratam Dei Providentiam in aviculas & capillos, quam circa flosculos gerat ostendit. Considerate, inquit, lilia agri, quomodo crescunt: non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut vnum ex istis. Si autem foenum agri quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos modicae fidei? d Videte igitur quam non solliciti sint agrestes flosculi, de suo, quo triumphant vestitu, nam omnem decorem suum vni Deo acceptum accepturi, aperte produnt se nihil debere humanae curae. Rerum naturam, quae a Dei Providentia est, hominum industria & cura imitari potest, assequi non potest. Adeo vt magnificentissimi Regis Salomonis exquisitus, atque ad miraculum vsque ornatus ac pretiosus cultus, flores contemptissimi elegantiam nequaquam vincant. Vos iam ipsi iudicate, si Deus vilissimas herbas brevi demetendas & in furnum conijciendas tam pulchre amicit, quanto magis vos, immortalitati a se conditos vestiet, curabitque necessaria, omnia que vsui tantum corpori, sed si opus sit, etiam ornamento. Hic & tertium quoque argumentum adstruit Christus, e Quis autem vestrum cogitans, inquit, potest adijcere ad staturam suam cubitum vnum? Hoc inquit potius sollicitudine: nihil hic vestra industria proficeret. Si ergo, inquit Lucas, e neque quod minimum est potestis, quid de ceteris solliciti estis? si non tantillum vel maxima sollicitudo vos potestis, vt scilicet corporis staturam nonnihil augeat, quomodo corpus in vita servare poterit quantalibet annonae opumque congesta copia, nisi adspiret Dei Providentia? Inanis & irritus est omnis labor vester, nisi Deus illum prosperet. Huic ergo sicuti corporis curam permittite, cui & augendi, quia hoc quam decentissime ac facillime, vestris antea nil equivalentibus facit. Aperis tu manum tuam & imples omne animal benedictione. f

a Matth. c. 6. v. 25.
b Iob ca. 39. v. 3.
c Matth. c. 10. v. 29. & Luc. c. 12. v. 7.
d Matth. c. 6. v. 28.
e Luc. c. 12.
f Psal. 144. v. 16.

§. II.

CVm ergo Deus, quae ad vitam necessaria, providerat omnibus. Nam, aequaliter cura est illi de omnibus, a qui fit tantam vbique multitudinem esse hominum egenissimorum, videtur Deus ita humanis sortibus permittere. Mirare homo, circa paupertatem hominum, Dei Providentia est. Vnde Chrysostomus: Non tamen pauperes divitibus, inquit, sed hi illis indigent, et magis. b Et fingamus duas vrbes, quarum illam soli divites, hanc pauperes c soli habitent, nullum petent inter has esse commercium; in illa nulli erunt opifices, non operae mercenariae, nullus illic sartor, pistor, sutor, nullus faber, institor, agricola: has artes opulenti non sectabuntur, nulli tunc servi, ancillae nulli, qualis igitur haec vrbs, si aliorum ope destituatur? In altera sint omnes eorum qui calceos suunt, qui vestes conficiunt, qui

agina velant, qui [illegible] Atque ic modica [illegible]. Si omnibus magis abunde suppeterent ea quæ nunc [illegible] sunt, quid demum suppeteret? [illegible] omnium opificiorum, operarum fabrilium, artificiorum. Subtractiones, [illegible], aucupia, piscationes, mercaturæ [illegible] & qui domini forent, & nulli essent qui seruos se profiterentur? Ita Paupertas [illegible] humanam gentem & [illegible]. Paupertas industrios facit & laboriosos: Paupertas [illegible] artes. Exulet Paupertas [illegible] ab Orbe, simul boni mores & Virtutes pene omnes exulabunt. Edere, bibere, ludere, bellari, [illegible] & pergræcari, [illegible] erit negotium: Luxus commendabitur [illegible], Diuitias vitia. Vbi enim omnium abundantia est, ibi plerumque etiam vitiorum. Testantur hoc vberes anni, quibus pleraque potatorum corpora, in omne genus [illegible] & [illegible] desperant. Testatur hoc Diluuij causa [illegible] Ignis & [illegible], hinc [illegible] & plena libidinibus [illegible]. En, quanta Dei prouidentia, quæ a lasciuia ad laborem [illegible] homines paupertate; labor optimos [illegible]. Quicquid vsquam pulchri cernimus, ab iis elaboratum est, qui pecunia non abundarunt; ideo labores suos vendere coacti sunt.

In ipsa porro paupertate quanta Dei prouidentia [illegible]! non [illegible] Dominus [illegible] *d* Beatus Franciscus coram Assisinate Præsule [illegible] Nunc, inquit, liberrime dicturus Pater noster qui es in cælis. Totum sese in [illegible] dare solitus est illud psalte: iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet. *e* Romano autem Pontifici de alimentis [illegible] respondit: Minimum quidem habemus paupertati Religionum, sed patrem ditissimum. Ita prorsus est: hic pater tanta suos cura & prouidentia complectitur; vt cum humana deficiant auxilia, subueniat diuina. Vt nonnumquam præstiterit Eliæ, suam nobis prouidentiam ingessit. Primo quidem prophetæ dapiferos [illegible] esse coruos. *Corui quoque deferebant ei panem & carnes mane, similiter panem & carnes vesperi.* *f* En, aues rapacissimas quæ alioqui [illegible] sibi [illegible] [illegible] nisi [illegible] Prouidentia, non etiam a dapibus sunt, & ad cyathos stant. Deinde hunc ipsum Eliam Deus per pauperculam viduam pauit, cuius omnes facultates erant pugillus farinæ, & paulum olei quo augeretur, non quo deficeretur, & tamen quot [illegible] quot [illegible] in penu [illegible] Tertio cum Elias [illegible] securo somno [illegible], adfuit [illegible] dapifer, Angelus, panem & fontem [illegible], vt Habacuc Danieli [illegible]. Eandem hanc singularem benevolentiam Deus [illegible] aliis [illegible] rum amicorum exhibuit, farinam [illegible], vinum, oculta vi augendo, aut cum haec penitus desiissent, inspirata gratia subministrando. Et quamuis hæc talia non ipsi nos numquam experiamur, [illegible] ingens vtique diffidentia est trepidantium, ne desint vitæ necessaria, cum [illegible] [illegible] Numquid poterit Deus parare mensam in deserto? Numquid & panem poterit dare? Adhuc Philippi vox auditur: Sed quid hæc sunt inter tantos? *g* [illegible] non sufficient ista. O verè [illegible] fidei hominum! Scit pater vester quia his omnibus indigetis. *h* Numquid Dei liberalitas nunc quam olim contractior?

a *Sap. c. 6 v. 8.*
b *Chrys. hom. 5 [illegible] de diuit. & paup.*
c *Pauperes vocamus, qui victum manu aut laboriosa industria parant.*
d *Prou. c. 30. v. 3.*
e *Ps. 54. v. 23.*
f *3. Reg. c. 17. v. 6.*
g *Ps. 77. v. 19. & 20. Ioa. 6. v. 9.*
h *Matth. c. 6. 32.*

§. III.

PAulo inter anachoretas primo, annis sexaginta dimidium panem deuulit coruus, integrum præsente Antonio. Ioannes eremicola quadraginta [illegible] annis a nullo mortalium visus, [illegible] pastus est. Beatus Rochus aliquanto tempore panem quotidie accepit a cane quemadmodum Elias a coruo. Non vnus [illegible] illorum e palmis & cibum & vestem [illegible]; vna illis arbor & sartor fuit & pistor. Anno Christiano [illegible] quinquagesimo tertio Infans Eustochius Regis Rechatis filius, [illegible] solio in [illegible] [illegible] solitariæ vitæ genus amplexus in Scithia

in stabile loco [illegible] [illegible] cænobium & templum condidit. Hic in egestate tanta [illegible] [illegible], vt quondam die non [illegible] panis [illegible] [illegible] superesset, [illegible] in quatuor partes secari, & quadram dari mendico iussit. At ille [illegible] [illegible] quartam reddit, & omnem panem mendicando [illegible]. Hic Vlmarus [illegible] [illegible] & [illegible], atque liberalitati [illegible] [illegible]. [illegible] hominum solatur, è cælesti penore subsidium petere docens. Paulo post quatuor naviculæ commeatu onustæ [illegible] appulerunt & omnem religiosæ familiæ indigentiam sublevarunt. a Optimè dixit Augustinus: b An putas qui Christum pascit, à Christo non pascitur? c

Beatus Dominicus sub initium sui Ordinis duos è suis misit qui [illegible] [illegible] conquirerent. Illi sub vesperam & fessi & famelici, sed & tristes [illegible] se [illegible] ad [illegible] [illegible], vbi auxilij nihil sperandum. Hic [illegible] [illegible] occurrens & [illegible] causam elicitur. Omnia, inquit, Dei causa deserentes, magna etiam in Deum fiducia, & nunc trepidatis, velut omni spe destituti? [illegible] Deus pascit, & filios suos perire sinet? Cum dicto se subduxit. Illi oppidum ingressi, post preces in templo fusas, à [illegible] [illegible] sunt ad cœnam. Sed & alius quispiam [illegible] qui hos ipsos hospitio reciperet [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], primæ illic [illegible] [illegible], qui & parochum, & [illegible] hospitij [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & omnes [illegible] [illegible]. Ita Christus suos post [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: Venite, inquit, prandete. c Et tamen hæc omnia quamquam nostram [illegible] [illegible] non [illegible], quicquid rerum suppeditet Deus, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & nisi magna nos rerum abundantia circumstet, [illegible] nobis [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vellicat: Vbi est quod speras? Cui optimè respondeat Augustinus: Spes, inquit, [illegible] [illegible] ad [illegible], & [illegible] est aliquid, sed nondum [illegible].

a Zachar. [illegible] 13 Decembris.
b Aug. [illegible].
c Ioan. 21. v. 12.

§. IV.

Mendicum autem fuisse qui ubi manifestam iam [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Hunc nos mendico similiores sumus, cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in annos plurimos satis prospectum nobis credimus. Nimirum tantam spem concipimus, quantum rei præsentis cernimus. Longè aliter Ioannes Alexandrinus Patriarcha, qui per veram fiduciam totus à divina providentia pendebat, qua vna in maximis calamitatibus fortiter medelam adhibuit. Fuit vt [illegible] frumentariæ naves, quarum singulæ decem millia modiorum capiebant, [illegible] mari. Media [illegible] pars civitatum Alexandrinæ [illegible] hoc damno afflicta est, ideo [illegible] [illegible] Alexandriæ confugerunt: Ad quos non [illegible] [illegible] misit Ioannes, in qua hoc solum perscripsit: Dominus dedit, Dominus et [illegible], abstulit: Sicut Domino placuit, ita factum est: Sit nomen Domini benedictum. Enim filij, nihil ob hoc [illegible]: Dominus sollicitus erit de crastino. Postero ab hoc die adfuerunt qui optimum Præsulem ob acceptam cladem solarentur, at ille modestè, [illegible]: Mi culpam [illegible] [illegible]: Ego, inquit, [illegible] [illegible] credebam in [illegible] [illegible], & forsan ob id clamoris [illegible] [illegible], inde [illegible] amantissimus pater, filium [illegible] [illegible] [illegible] hac clade. Admonet Deus & [illegible] clementer plagas aliquas infligens, vt [illegible] ad nos redeamus, [illegible] ad ipsum. Sed est proculdubio idem ipse ille Deus qui Iobi ævo fuit, æquè potens, æquè misericors, qui non deserit [illegible]. Ita ipsos consolatores suos [illegible] Antistes solatus est. Nec diu fuit, cum [illegible] [illegible] de illud damnum deplorato lucro prædictum est, & Ioannes [illegible] in egenos liberalitatem exercuit. [illegible] [illegible] certè ac [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] exhiberet. Idem perinde est ac dicere, Aut mortuus est Deus, aut oblivisitur. Sed apage impias has voces.

Sanctus Amatus nobile fuit speculum ostendens [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] providentiam non ægrè capiant, [illegible] [illegible] [illegible]. Hic post annos triginta in Monasterio Agaunensi [illegible], in rupe solitaria [illegible]

[illegible] tissimam. Nam è [illegible] aliquis [illegible] gnum et socius Bernardi, solem [illegible] cognita [illegible] panem [illegible] hordeaceum & hydromeli. Hæc tota erat & commeatus, & [illegible] ratio. Ægrè tulit hanc [illegible] capitatum. Itaque captata occasione, cum vir sanctus in [illegible] effudit [illegible] adeo [illegible] cor- [illegible] hydriam evertit pedibus, & panem rostro [illegible] asportavit, ita omnem [illegible] commeatum [illegible] perit. Quid ad hæc Amator [illegible] indignari [illegible] decorus, & [illegible] voces in Dei providentiam [illegible] ctare, hæc diaboli machinamenta exsecrari? Nil [illegible] hæc erant [illegible] Ille [illegible] manus [illegible] cælo [illegible] Gratias tibi ago, inquit, Domine Iesu, quod sanctissimæ Voluntati tuæ placeat, exercere me longiore ieiunio. Scio hoc mihi vult [illegible] quandoquidem nihil in hoc Mundo geritur absque tua providentia. *b*

Audis querule & incredule: Nihil in hoc Mundo geritur absque providentia divina, ut ne quidem folliculum quidem arbore labitur. Et vos, domos incendi, naves mergi, [illegible] capi, famam violari, [illegible] hac providentia [illegible] vestitis [illegible] ipsi idololatræ [illegible] quibus [illegible] illorum [illegible] aliquid [illegible] fuit, res humanas [illegible] nequaquam [illegible] impetu ferri [illegible] consueverunt. Ideo, inquit [illegible] omnia [illegible] quia non, ut [illegible] fortuitò [illegible] putamus, [illegible] cuncta, sed veniunt. *c* Et quidem à Deo veniunt: quid ergo indignamur, & querimur?

a Comitus in vita S. [illegible] c. 27.
b [illegible] 23 [illegible]
c [illegible] de provid. c. 5.

§. V.

AD tandem hanc Providentiam assidua mente cogitandam, [illegible] pænè documentis docemur. Non ita pridem [illegible] Valentiæ [illegible] millia [illegible] [illegible] fame, [illegible] ad [illegible] sub pinum, & [illegible] corpus, dum [illegible] procul iterat, in summa arbore panem grandiusculum videt: eodem tempore transiens illic viator hominem sub arbore [illegible] locatum, [illegible] quæ causa progressum moraretur, panem album & bene magnum [illegible], partem præscidit, & [illegible] [illegible] Hæc [illegible] fragmenta talia contingere non desinunt, similia & ipsi experti sumus, nihilominus tam vulgaris est spes nostra in divinam providentiam fiducia, [illegible] cellæ, pecora, cellæ, horrea, rerum omnium referta sint, animus quoque spe [illegible] cum verò [illegible] certaminis omnia [illegible] hic demum sperabimus. O malè [illegible] *Spes quæ videtur, non est spes: Nam quod videt quis, quid sperat? Si autem quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus.* *a* Ea demum vera est in Deum fiducia, quando spes in angusto est, & cum rebus arctissimis colluctatur. Videmus mala nostra quæ patimur, nondum videmus gloriam, propter quam patimur: quantò plus tormenti, tantò plus erit gloriæ.

Narrat Theodoretus beato Mariæ duo fuisse dolia, alterum tritici, alterum olei: ex his liberalissimè pauperibus erogabat, neque tamen dolia vacuabat. Et Deus quoque duo habet dolia, illud frumenti & [illegible] ad vitam necessariis, illud misericordia, [illegible] [illegible] providentia [illegible] & [illegible] [illegible] Ad hæc duo [illegible] [illegible] cum [illegible] nostræ in fundo [illegible] Modò [illegible] hoc [illegible] Deo [illegible] & sanctissimæ ipsius Voluntati ex [illegible] nos committere. *b*

Vetus Germanorum verbum est: Si faceremus, quæ deberemus, Deus faceret quæ vellemus. Hieronymus id confirmans: Ab homine, inquit, qui esse debet, & non ad [illegible] [illegible] per quem facta sunt omnia. *b*

a Rom. c. 8. v. 24 [illegible]
b Hieron. in cap. 6. Matth.

CAPVT VIII.

Quanta Dei providentia sit in Amicitia.

MAgnificum Dei promissum: Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei. *a* Et quanta Deus cura iuvenem [illegible] [illegible] (cum Laurentio Iustiniano loquor) est prosecutus, quamis in periculis quàm multiplici providentia servavit, perinde si

[illegible] hominem suscepisti [illegible] *[illegible]*. Ipse per Davidi testatur; Domine, [illegible], novissima & antiqua; tu formasti me & posuisti super me manum tuam: [illegible] intellexisti cogitationes meas de longe, semitam meam & funiculum meum investigasti, & omnes vias meas praevidisti. [illegible], Domine, [illegible] ad [illegible] particulam [illegible] pensa sunt.

a *Zach.* [illegible]

b *Ps.* 138. v. 2. & *seqq.*

§. I.

SAnguinem & vitam Davidis Rex Saul pertinax [illegible] petiit frustra: Deus protexit. Cum verò David in Maonis solitudine lateret, mox affuit Saul, & copiosa milite Davidem [illegible] sic vallavit, ut [illegible] esse nec effugi, sed nec spes latendi. Tumbatur fera indagine & canibus cincta. Hic erit Davidis desperatissime videbatur; Saul [illegible] iam victor illius capiti [illegible] [illegible] sibi [illegible]. Sed frustra & hoc: Deus protexit. Nam subitò allatus est Sauli tristis nuntius, [illegible] Philisthaeos [illegible], & bellum arceret finibus. Ita David post omnem desperationem, iam [illegible] lateren ferocissimae [illegible], [illegible] [illegible] est liber: Deus protexit. Ita omnes impij regis insidias divina Providentia [illegible]. Non autem mirum, Davidem, velut oculi pupillam, a Deo [illegible] [illegible] David divinae se Providentiae [illegible]. En specimen nobilissimum. Cum fugeret Rex David rebellem filium Absalonem fugeret, occurrens in via Semei, & atrocissimis maledictis eum lacessens; Egredere, egredere, aiebat vir sanguinum & vir Belial. Reddidit tibi Dominus universum sanguinem domus Saul, quoniam invasisti regnum pro eo, & ecce premunt te mala tua, quoniam vir sanguinum es. b. [illegible] prodigiosam hominis improbitatem! Nec [illegible] legem, nec principem populi, nec [illegible] quidquam [illegible], cum contumeliosissime & [illegible] homicidam, [illegible], tyrannum, [illegible] regni [illegible]

[illegible] facit? Neque hoc [illegible] principi [illegible] hominum [illegible], ac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]. Rex David [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]; cum tamen Semei [illegible] [illegible] [illegible] appetijt, & [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]. Hanc singularem & [illegible] [illegible] [illegible] Davidis tolerantiam vide, qua ille divinae providentiae [illegible] se gessit, & gravissimam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Dixerat Abisai, princeps [illegible] [illegible]: *Quare maledicit canis hic mortuus Domino meo regi? vadam & amputabo caput eius.* Hic Princeps religiosissimus, iam [illegible] in regem electus, ab [illegible] capite, a [illegible] [illegible], quem nec verbo nec facto violarat, tam gravibus affectus, non tamen nos [illegible] & [illegible], non [illegible] & [illegible] voluere, sed [illegible] calumniatorem, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], culpam in se admissam [illegible], violatae maiestatis [illegible], divinae Providentiae [illegible] [illegible] agnoscere. Deum denique [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sic [illegible] [illegible]: *Dimitte eum ut maledicat: Dominus enim praecepit ei, ut malediceret David: & quis est qui audeat dicere, quare sic fecerit.* d Dixerat quid in hac [illegible] [illegible] [illegible] servum David Dominum, inquit, praecepit ei ut malediceret. Quamvis autem gravissimè Semei deliquerit maledicendo, [illegible] ideò praeceptum id ei dicitur, ut malediceret, quandoquidem Deus [illegible] [illegible] voluntate, quam non [illegible], [illegible] [illegible] est ad [illegible] [illegible] Davidem. e

Eadem prorsus ratio est, in omnibus aliorum hominum vexationibus & iniurijs, in quibus optimus alieni, pessimorum hominum arbitrio vel ad inferendas vexationes, vel ad [illegible] [illegible] [illegible]. Haec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible]. Ideo quisque [illegible] [illegible] ab alijs, cum Davide rectè dicere: *[illegible] sit mihi Dominus, ne extendam manum meam in* [illegible] hominem, ego me non ulciscar. Vivit Dominus, quia

quia nisi Dominus percusserit eum, aut dies eius venerit ut moriatur? f Istis diuinam Prouidentiam nunc semper exactissimo seruamur. Et quamuis nullis contra nos inimici prudentissimis sic consilijs vtantur, non est tamen quod nos formidemus? Dissipatum enim est consilium Achitophel vtile, vt induceret Dominus super Absalom malum. g En hoc apud Deum sunt probi homines, et de illis iam olim Deus pronunciauit: Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei.

a 1. Reg. c. 25. v. 26.
b 2. Reg. c. 15. v. 7. & 8.
c Vid. vide Theodoret. q. 52.
d Ibid. v. 10.
e De qua re Augustin. de grat. & lib. arb. cap. 20. & seq.
f 1. Reg. c. 26. v. 10.
g 2. Reg. c. 17. v. 14.

§. II.

CONsiderate mihi obsecro Iosephum Ægypti proregem, per quot anfractus, per quas ductus est ambages, dum ad illud honoris culmen peruenit? Tantæ gloriæ principium, fraternum fuit odium. Neque hic finis malorum impetus. Domesticam inuidiam ingens excepit malum: Ismaelitis velut mancipium venditus est, & in Ægyptum ductus. Nec blandior illum sors in Ægypto salutauit. Hic sanior dominæ cum castitate fuit optimo iuueni, quam antea fratrum odium. Cùm enim iuuenis castissimus, quotidianas heræ pellecebras surdis auribus transmitteret, apud herum falsò delatus, ad carcerem raptatus, triennio illic innocens detentus est. Sanè non citius atque in Ægyptum peruenit, currui triumphali est impositus.

Per varios casus, per tot discrimina rerum.
Ad hoc solij demum culmen euectus est. Et hæc omnia diuinæ Prouidentiæ iussu sunt facta. Locupletissimus testis ipsemet Iosephus, cum apud fratres de diuina hac Prouidentia dissereret: Non vestro consilio, inquit, sed Dei Voluntate huc missus sum. a Nolite timere, num Dei possumus resistere Voluntati? Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum. Hæc non solum audiamus nos, inquit Chrysostomus, sed & imitemur, & ita soleamus eos qui nos affligunt, non imputantes eis, quæ in nos admiserunt, sed omnia magna ferentes beneuolentia. b Siquidem ita solet prouidentissima Dei sapientia etiam inimicorum insidias contra nos laetissimis successibus commutare. Neque beneficijs locum fecit inuidia, nihil contulerunt, et alius surgunt ... Diuina Prouidentia non modo rectè facta, sed etiam peccata, ad ea quæ destinauit, vti solet. Tolle illi Iosephi vndè malitiam fratrum eius, tolle inuidiam, tolle parricidij consilium, quo in fratrem fratres, simul abstulisti omnia illa quibus Ægypti fuere incolumitas. Nulla fuisset regij somnij interpretatio, nulla in septennium frumentatio, fame periisset Ægyptus, periissent & finitimæ regiones. Vis etiamnum tolle Iscariotæ auaritiam, & Iudæorum inuidiam, simul abstuleris gentis humanæ salutem, Christi sanguinem & mortem. Tolle diabolos, certamina, victoriæ, præmia, magna ex parte cessabunt. Tolle tyrannos, vbi martyres erunt? Hic diuinæ Prouidentiæ mos est, non solum bonis, sed etiam malis ad bonum vti. Iosephi certè venditio, si actionis huius naturam spectes, efficientem sui à Deo, at verò ea quæ hac actione ingerebatur iniquitas, à pessima fratrum voluntate. Possidet autem Deus plurima, quibus hanc omnem iniquitatem emendaret. Pulchrè hic Gregorius. c Ecce, inquit, quomodo sapientes, in ipsa sua sapientia vis diuina comprehendat! Ideò venditus fuit Ioseph, ne adoraretur; & ideò est adoratus quia venditus. Idem Mosi contigit. Quem enim Pharao necari destinarat, hunc Pharaonis filia, Deo instigante, sibi educandum commendabat. In aula sua Pharao, nutrire cogebatur eum, qui vendicaturus esset illos, quos in excidium persequeretur. Nouum miraculum, inquit Augustinus, filia parricidæ, fecit opus maximum misericordiæ. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. d

a Gen. c. 45. v. 8. & c. 50. v. 19. & 20.
b Chrysost. hom. 8. in c. 45. Gen.
c Greg. Lib. 6. mor. c. 24.
d Prou. c. 21. v. 30.

§. III.

CHariton, cum Hierosolyma traderet, latronum insidijs interceptus, in speluncam illorum tractus, & catenis alligatus est. La-

trones

tandem alio ad prædam dilapsi, Chariton [illegible] agere. Diuinam [illegible] Prouidentiam [illegible] laudibus extollere, [illegible] permissionem [illegible] re, [illegible] patri [illegible] gratias agere, [illegible] commendare, nec aliud velle quam diuinam in se Voluntatem [illegible]. Dum hæc animo voluit, [illegible] ad cistellam [illegible] plenam, [illegible] hospes, sed pro symbolo, quod ingratis solent, venenum [illegible]. Vbi latrones in notum cubile redierunt, [illegible] lactea pro[illegible]: biberunt liberalius quam [illegible], sed ita vt [illegible] biberent amplius, nam [illegible] post [illegible] venas veneno, extincti sunt omnes. Ergo iam Chariton latronum ex asse hæres, & [illegible] infamis latibuli dominus, diuinæ se Prouidentiæ ardentius quam vnquam commendabat, nec frustra: [illegible] ope diuina [illegible], pro miserabili ergastulo habitaculum reperit opulentum, & pecuniam quidem illic inuentam partim subleuandis egenis, partim [illegible] condendo adhibuit. Ipsa latrocinantium specus in templum mutatur, vbi tam Iudæi quam Idololatræ Christianis sacris imbuti sunt. a O admiranda diuinæ Prouidentiæ stratagemata! Optimè Tobias ad [illegible], inquit, tradam tibi [illegible], non erit [illegible] Prouidentiam [illegible] b

Sancta Monegundis ad illam vitæ sanctimoniam nunquam peruenisset, nisi eam diuina Prouidentia, per varias ambages illuc duxisset. Duas habuit filias Monegundis excellentis formæ virgines, quibus [illegible] & [illegible] tempore pa[illegible]. Hanc peccandi illecebram amoliri placuit diuinæ Prouidentiæ. Ita ambæ filiæ prematura morte sublatæ sunt. Mater hoc ipso [illegible] velut [illegible], omnem [illegible] vitam, capillos vellere, lacrymas [illegible], omne [illegible] spernere, nec aliud velle quam filias [illegible] moriendo. Postquam lacrymis [illegible] dolor, luctu [illegible], compos sui facta Monegundis: An non, inquit, [illegible], quæ diuinam Prouidentiam tam contumaciter reclamo? quid agerem [illegible] genuisse filias, mortales? an ad hoc natæ sunt, vt mori non possent? Dei natæ, Dei filiæ, homines Deo charissimi moriuntur. Ergo [illegible] vitijs. Quid igitur [illegible] Deum [illegible], qui nihil potest mali velle, [illegible] Voluntatis & Prouidentiæ [illegible] me totam compono? Ita dixit, ita & fecit: Mundum [illegible] habere iussit; ipsa in domo [illegible] cellula se conclusit, Deo deinceps omni conatu seruitura. Hanc vitæ [illegible] plicuisse, miracula [illegible]. Monegundis namque plurimos ægrotorum [illegible] sanauit, Gregorio Turonensi teste. c Tanti est ex integro diuinæ Prouidentiæ se permittere. Verissime dixit Augustinus: Qui habuit curam tui antequam esses, quomodo non habebit curam tui, cum iam hoc es, quod voluit vt esses? d

a *Metaphrast. die 28. Septemb.* [illegible] *Chariton Anno 270.*
b *Tob. c. 5. v. 2.*
c *Greg. Tur. de Glor. Confess. c. 24.*
d *Aug.* [illegible] *in ps.* [illegible]

§. IV.

ROBERTUS primus Molismensis abbas diuinæ Prouidentiæ studiosissimus cultor, quicquid poterat in pauperes erogabat. Fuit vt duobus mendicis [illegible] expectantibus duos panes iuberet dari: at [illegible] & opponere, & [illegible] sufficientem annonam dicere. Quid ergo, inquit Robertus, prandebimus? Nescio, ait [illegible], Sabbatum hic [illegible], aliquid [illegible] mali prouida recepi. Igitur [illegible] peracta cum signum daretur ad mensam, sollicitabat eum abbas, vnde panes [illegible] afferret paucos, [illegible] abscondito, pro nobis reseruatos. Robertus, Religione excandescens, panes omnes in canistrum iussit colligi, & [illegible] ad mendicos foras efferri, & ad suos versus: Neque, inquit, parcuuli contumacia, [illegible] nostræ [illegible], [illegible] & fames docebunt nos Deo fidere. Volebat Robertus, [illegible] omnes à [illegible] Dei Prouidentia toti penderent, velut infans à matris vberibus. Optimum pharmacum male præsumptæ [illegible] a.

Nauta Desertus [illegible]

è lloma sibi languore cibos nauseasse dicitur a-
liquot. Iamque quæ illum seruiebat, appetentiam
cibi reparaturæ, edulia mellita condire coeperat.
Itaque è duabus ampullis illam arripuit inconsideratius, qua fœtidissimum
oleum è lino seruabatur, eoque cibum vero
rancum [illegible]. Ergo et sæni facere Dorotheus, longius
assidui non mel, sed ipsum panem [illegible],
toxiuque petit oleum, nec eius quidem
appetentiam [illegible] vix gustarat lacerum
ciborum, & sui coci [illegible] errasse deprehendit,
siluit tamen, & vltra vires conatus,
tandem sed aliquando stomacho posuit cochlear,
nec vel tum quidem ob teterrimum saporem
compressus. Historiam locutus & ex-
pere, liberaliter dederat dulciculum opsonium,
se autem in eo actum consumpsisse. Valentem
dixi hoc mire sensum, & vero etiam se
pœnitere velle, nobilem hanc dapem sacratam.
At optimus senex adeo lubens in silentio
continuit, vt non tantum non asperiore voce
vlla, sed nec cogitatione quidem aliqua in
sociam commotus, hoc vnum excusarit,
sacrum esse se his ciborum cupediis. Socius
ergo mellitas has pultes vix primoribus
labris gustauit, & mox ad genua senis advolutus:
Occidi te pater, ait, & cur obsecro,
temeritatem meam incogitantiam silentio
tuo confirmasti? Cui senex: Ne inquit, angaris
animo, fili. Si enim voluisset Deus vt
mel ederem, mel vtique cibo adfudisses. Optime,
inquit, Dorotheus, locutus est senex.
Certo enim sentiebat, quod si voluisset Deus mel
se comedi, sociam suum errare non permisisset;
aut, quod æquè facile Deo, sententia
fœdissimum illud oleum in liquorem mellitum
vertisset.

Ita se gerit, qui digitum in omnibus Prouidentiam
agnoscit; & vero omnia in prima
non quasi casu talem sortem imputant, sed peccata
excipiunt, ad Dei Prouidentiam possunt
referri. Quicquid accidit, benignè interpretando
laetus.

*a Drexel. serm. de casualiter contingentibus ad
Deum referendis.*

§. V.

HIc velim, Lector, vt eam aliquid medicamentum
ex capi; Hieronymi dictum est:
Omnia prouidentia Dei gubernantur, & saepe
quæ putatur pœna, medicina est. Vbi mirabile
illud [illegible]: Diuinam Prouidentiam
sinere sua quæque motibus ferri, vsque
in certum tempus. Hic enim diuinæ Prouidentiæ
mos est, vt paulatim & per incrementa
temporum, ad destinatos quæque fines
perducat, non maxima quæque ac et maxima
ostendat. Hanc ob caussam philosophorum sol
Epictetus excellentissime dixit: Ne postules
ea quæ fiunt, ita vt vis fieri, sed si sapis,
ita fieri quoque velis, vt fiunt. a Christianum,
dictum documentum: *Ita fieri quoque velis,
vt fiunt.* Simillime locutus Basilius. Quoniam,
inquit, res omnia excitare vt volumus,
quemadmodum cupimus, sic velimus
& Eodem [illegible] Nilus abbas. Non
ora, inquit, vt fiant quæ fieri velis, sed potius
ora, sicut orare didicisti, vt fiat Voluntas Dei
in te. Non aliter prudentissime scriptor Thomas
à Kempis. Homo internus, inquit, cito
se colligit, & sicut res eueniunt, sic se illis
accommodat. *a Ita fieri quoque velis, vt
fiunt.* Huius rei velut caussam reddens Epictetus:
Necessitati, ait, qui probe se accommodat,
sapit, estque rerum diuinarum conscius.
Sed & tertium illud addit: O Crito, si Diis
ita visum, ita fiat. Me autem Anytus & Melitus
occidere sane possunt, lædere vero non
possunt. Quid magis Christiane dici potuisset?
& quam perspicacis oculis in diuinam Prouidentiam
fuisse censendus est Epictetus,
cuius illud vel vno die millies repetendum:
*Ita fieri quoque velis, vt fiunt, si Diis ita visum,
ita fiat.* Ergo nullos euentus certos expostulemus,
nil certi vnquam designemus nisi
hoc vnum votum, vt Dei fiat Voluntas. Ecquid
aliud beatus Chrysostomus, quid aliud
[illegible] Pauli sententia vniuersæ clamat, quam
hoc ipsum: *Neminem lædi nisi à seipso.* Morbus
est corporis impedimentum, inquit Epictetus,
instituti non item, nisi ipse velis. Claudicatio
pedis est impedimentum, instituti non
item. Quod si singulis in rebus quæ incidunt,
consideratis, inuenies eas alterius cuiuspiam
rei, non tui esse impedimentum.

Hinc tam animosè Iacobus anachoreta dæmoni
plagas minitanti respondet: Si id inquit,
permissum est à Deo, percute quid moraris,
percute, & plagas libenter accipiam, vt
qui ab illo statui quicquid me permisit. Si autem

nam id tibi permissum non sit, non percuties me, aut mihi [illegible]. f Hanc [illegible] brevem [illegible] imperantis, [illegible] imperio; Ego, inquit, Dei acceptam refero quod me [illegible] & indignum [illegible] ad imperium. Quod [illegible] me deijci permiserit, meis id peccatis adscribo. In omnibus autem bonis & malis sit nomen Domini benedictum. g [illegible] Nemo læditur nisi à seipso. Ideo Augustinus: Constanter Deo crede, inquit, eique te totum committe quantum potes, ita enim ipse te à se tabe [illegible] non deseret, nihilque tibi eveniet [illegible], nisi quod ille probat, etiamsi nescias. h

Vt autem hoc quisque sibi persuasissimum habeat, expedit ut fundamentum illud assiduè memoriæ obversetur: Nihil vsquam adversi [illegible] Voluntateque Dei posse accidere. Nec enim diabolus, nec mortalium vllus obesse nobis potest, si Deus id non permiserit. Quisque nostrum cum Iacobo eremita in omnes inimicos suos liberrimè proclamet: Tu non percuties me, nec tu, nec iste, nec ille, nec vos omnes me vnquam percutietis, etiamsi habeatis [illegible] & [illegible], si à Deo id vobis non sit permissum. Neque tamen à Deo omnia, grauissimas etiam [illegible], tanquam à supremo Rege provenire credendum, sed eadem [illegible] tanquam ab amantissimo patre in nostrum commodum & vtilitatem immissa, atque adeo neminem omnino lædi nisi à seipso [illegible]. Non ergo, inquit, non [illegible] nos, pro his quæ patimur: sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia, [illegible] esse flagella Domini quibus quasi servi corripimur, ad emendationem, & non ad perditionem nostram euenisse credamus. i Tam recta Dei voluntas est, vt non velit, nec velle possit, nisi quod nobis bonum sit, & quidem maximè bonum. Quid [illegible] hoc Deus Optimus est quid ei possit? Magnus est, [illegible] supra ipsum, [illegible] ipsum. Vndequaque & ex omni parte, bona Dei Voluntate sic circumdamur [illegible], vt ad nos nihil nisi per Prouidentiam diuinam: per ipsum Deum possit pertingere. Vere Domine, vt scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos. k Nemo igitur indignetur sibi hoc illudue triste accidere, sunt illa ipsa quibus læ-

di videtur, ad consummationem [illegible] vtilitatis, & ex his esse quæ certum [illegible] consummant.

Antiochum Magnum [illegible] bellantem [illegible] ab [illegible] dit, qui [illegible] omnia [illegible]. [illegible] hanc orationem bellantem [illegible] Antiochi [illegible] milites, [illegible], vt [illegible]; [illegible] [illegible], vel [illegible] nihil; si quid vobis visum vitium, nec [illegible] vobis [illegible] [illegible] in vos pugnatis, [illegible] ciuium obijcitis. Si quam habet [illegible] licentiam permisit Deus, [illegible], [illegible] bene [illegible]; si [illegible] nil dedit, laborem frustra [illegible].

Fidamus ergo Prouidentiæ [illegible] Domini; [illegible] nos, & nihil nobis deerit.

a [illegible] 78. 79.
b [illegible]
c [illegible]
d Thom. à Kemp. l. 2. c. 1.
e [illegible]
f Theodor. in [illegible] c. 12.
g Paulus Diac. l. 23.
h Aug. in [illegible]
i [illegible] 16. & 17.
k Psalm. 5. v. 13.

CAPVT IX.

Quanta Dei Prouidentia sit tam in amicos quam inimicos.

Vetus est apologus qui Prouidentiam diuinam hunc in modum proponit. Ad [illegible] [illegible] inter [illegible] puerulus, Tandem pueruli [illegible] fatigatus, iuxta [illegible] loco periculoso consedit & obdormiuit. Hunc [illegible] Fortuna, & dormientem [illegible] increpitans: Eu, inquit, [illegible], quam parum est huic in aquam delabi: Surge, & vicino periculo te subtrahe; nam si quid tibi mali contigerit, omnes in me culpam [illegible], [illegible] non te, sed me dormiuisse, quæ te dormientem [illegible]. [illegible] hoc Prouidentiæ Dei [illegible] excogitatum. [illegible] Christianos constat, de quo illud pronuntiauit Psaltes: Ecce non dormitabit, neque dormiet qui custodit Israel.

Platoni Deus tam acres habet oculos, vt

[illegible] nihil [illegible], Argus habet tam acutam, vt [illegible] perspiciat, [illegible], vt qui ipsas etiam nostras cogitationes, priusquam in actus [illegible] [illegible] longe, vt in animo elabuntur? Hoc philosophos, [illegible], quod sunt non solum è naturæ, sed etiam è sacræ paginæ [illegible].

a Ps. 138. v. 4.
b Plato de Rep.

§. I.

Siracides de diuina Prouidentia dilectissime: A sæculo, inquit, vsque in sæculum respicit, & nihil est mirabile in conspectu eius. Opera omnis carnis coram illo, & non est quidquam absconditum ab oculis eius. Non est dicere, quid est hoc, aut quid est istud? Omnia enim in tempore suo quærentur. a Præterita, præsentia, futura distinctissime atque in oculis posita videt Deus: Omnes ipsius oculis perspicui fuerunt, Adam & Antichristus, omne humanum genus, cetera omnia. Tam autem diuina Prouidentia falli non potest, vt recte dixerit idem Siracides: Omnia opera Domini bona, & omne opus hora sua subministrabit. Non est dicere: Hoc illo nequius est: omnia enim in tempore suo comprobabuntur. b Hinc merito dixit Augustinus: Confiteri Deum esse, & negare præscium esse futurorum, apertissima insania est. c Vere Prouidentia Dei attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. d A supremis Angelorum Seraphinis, ad minimos in terra vermiculos, nullos unquam Dei cura deserit, imo nunquam absunt. Moses olim & Aaron proclamarunt: Vespere scietis quod Dominus eduxerit vos de terra Ægypti, & manè videbitis gloriam Domini. e Sane in mortis vespera cognoscemus nos omnes, eamque [illegible] Dei in nos Prouidentiam. Nam, à Domino diriguntur gressus viri, quis autem hominum intelligere potest viam suam? f Longe prouidentissime ducit nos Deus, sed sæpe per deuia [illegible], & labyrinthos pæne inextricabiles, sed ille nouit quâ nos vi [illegible] in cœli viridaria. Quid ergo querimur contra circumspectissimum hunc ductorem? Si quis cum [illegible] viarum peritissimo iter ingrediatur, & vbi [illegible], difficilesque ac damnosæ viæ obueniunt, incipiat queri, dicatque:

Per quas me ducis, vir bone? vtinam me valde [illegible], iam [illegible] [illegible]. Hæc vis nonne promptè respondebitur? Sic sollicitus sis, mi Domine, & hanc viam [illegible] [illegible] per aliquam, fateor, ambages & [illegible], quod si [illegible] [illegible] in paludes illas [illegible] incidissemus? Sine mihi; sic ducam, vt [illegible] comites [illegible]. Semita quæ dura, nemini nimium longa sit aut aspera. Itemque diuina ducit Prouidentia: per deuios quidem anfractus, per quos tamen vita [illegible] est; sed quid indignamur optimo duci modo via sit [illegible], quæ tuta sit & salubris?

a Eccli. c. 39. v. 24. 25. & 26.
b Eccli. cap. 39. v. 39. & 40.
c August. lib. 5. de Ciuit. c. 9.
d Sapient. 8. v. 1.
e Exod. c. 16. v. 6.
f Prou. c. 20. v. 24.

§. II.

Videte mihi regem Saul, regum optimum, si tam bene finisset, quam cœpit. Non erat vir de filiis Israel melior illo. a Hic ipse dum patris sui asinas quærebat, regnum inuenit. Sed diuinam in hoc [illegible] Prouidentiam paullo altius consideremus. Dixerat Deus Samueli, hac ipsa hora, quæ nunc est, cras mittam virum ad te de terra Beniamin, & unges eum ducem super populum meum Israel. b Mittendi modus hic fuit. Pater Saulis asinas amisit, has quæsitum emisit filium. Saul patris dicto audiens, adsumto in viam comite, omni conatu [illegible] quæsiuit: Ephraim montem transcendit, [illegible] Salisa peragrauit, [illegible] repetit [illegible] [illegible], & oram Salim lustrauit, sed nullum asinarum vestigium. Demum Saul ad comitem: Demum, inquit, redeamus, ne forte pater meo [illegible] [illegible] [illegible] sollicitudinem [illegible] [illegible] quam asinarum, cogitetque quæ nos [illegible]. Hic comes consilium suggerit & dicere, non procul inde virum Dei habitare, videre [illegible] optimum facta, & hunc adeant, & super amissis iumentis interrogent. Saul occasionem [illegible], & illud iter [illegible] [illegible] [illegible]: Sic sunt post longa [illegible] [illegible] [illegible] est ad Samuelem, futurorum plane ignarus. Via autem in [illegible]

mortuum aspectum & colloquium eorum est, cum Deus Samueli dixit, sibi acceptum esse, quod Hebraeum imperio destinasset, [illegible] in regem ungendum. Omnia ordine facta. Ita Saul [illegible] asinas invenit quas quaerebat, & regnum reperit quod nunquam somniarat. O quanta divinae Providentiae abyssus, arcanum quantum! & quam diversa ab humanis iudiciis decernit! Nihil minus Saul cogitabat quam sceptrum & diadema, cum id ipsum divino calculo attolliretur. Ita non casu perditae fuerunt. Non casu missus est Saul qui eas indagaret; nec casu factum ut illas non illico inveniret, sed nec casu consilium adeundi Samuelis a famulo suggestum; singulari Dei providentia, atque ordine facta sunt haec omnia, ut Sauli deferretur sceptrum in Israelem. Sed quaerat forsan, cur Deus Saulem in regem ungi voluerit, quem praesciebat male [illegible] facturum, & [illegible]? Idem quaerat & ego; cur Deus Angelos creavit in gratia, quos sciebat aeternum ruituros in gehennam? Cur Adamum in amplissimo honore collocavit, e quo eum brevi sciret casurum? Cur Christus Iudam Iscariotem in Apostolum elegit, quem praescivisset proditorem? Cur Apostolos [illegible] in civitatem Samaritanorum misit, quos praevidit non recipiendos? Quia hoc [illegible] & [illegible] Hieronymus ad rem respondens: Vis, inquit, scire rationem? Deus praesentia iudicat non futura, nec condemnat ex praescientia, quem noverit talem fore, qui sibi postea displiceat: sed tantae bonitatis est, & ineffabilis clementiae, ut eligat eum, quem interim bonum cernit, & scit malum futurum, dans ei potestatem conversionis & poenitentiae. c Neque ideo peccavit Adam quia Deus peccaturum praesciverat, sed ideo praescivit Deus, quia ille propria voluntate erat peccaturus? Nam in eo, inquit Ambrosius, falsus est vel Adam, qui mandatum accepit; vel Iudas qui electus est; non enim [illegible] Deus vel illi praevaricationis, vel huic proditionis [illegible], quia utroque si quod acceperat custodisset, a peccato abstinere potuisset. Quae fecit Deus in bono [illegible], frequenter autem mali; & quae fecit malus [illegible], aliquando [illegible] bona. d [illegible], vide ut Iudas. Apostolus, [illegible] Tu vigila [illegible] [illegible] documentum [illegible] quod [illegible] Utrumque in exemplo fuit Petrus & Iudas. O [illegible] in Deum [illegible] [illegible] quod [illegible] e

a 1. Reg. 9. v. 2.
b Ibid. v. 16.
c Hier. l. [illegible]
d Ambr. [illegible]
e [illegible] in Marc.

§. III.

Sed Saul etiamnum mihi in animo est. Admirabilis fuit in eo [illegible] circa hunc regem Providentia Dei. Nam qui totis Philisthaeorum [illegible] Davidem perdere [illegible] studuit, [illegible] Philisthaeorum [illegible] a Deo [illegible], Davide per [illegible] consilio, [illegible]. Hic, quam vigilans est Vindicta divina! Qui [illegible] ut hostis [illegible] effugeret, ille idem per [illegible] Philisthaeorum regibus, [illegible] & [illegible] est. Nam [illegible] cadaver [illegible]. Et, o Deus, quam nihil Providentiam tuam praecipit! Hic idem Saul qui Amalecitas, Deo iubente, penitus delere noluit, [illegible] redactus est, ut [illegible] loco [illegible] ab Amalecita [illegible] & [illegible] Domini fuit. a

Solet autem divina Providentia nec [illegible] omnia scelera punire, nec omnia relinquere impunita. Si nulla puniret, nullam esse Providentiam multi crederent. Si vero in omnia nunc animadverteret, nihil post hanc vitam vel praemii, vel supplicij superesse crederent. Ita Deus dum quosdam punit, providentiam suam ostendit, dum quosdam relinquit impu-

ata, adsumere vitæ referunt supplicia. Eodē consilio quosdam sacerdotes periculis subducit, aliis in [illegible] pro- vidit tamen omnia. Sic tres Hebræos præ- nec Babylonis fornacis exurunt, septem Machabæos tamen ab Antiocho excarnificari sinit. [illegible] illud quam illud, & tale & pro- uide.

Illustrissimum & hoc diuinæ Prouidentiæ argumentum fuit, quod plures commemo- rant. à Cyrus Panopolites, poeta nobilissimus, princeps architectorum, pace & bello insignis quam enim sapiens, tam etiam sua ætate [illegible] sed quod unum illi deerat, nondum Christianus. Hic in Eudociæ Imperatricis Augustæ familiaritatem sese insinuans, tantam sibi gratiam apud eam conciliauit, ut ab ea Imperatore Theodosio iuniore promotus, Vrbi & Prætorio præfectus, Patricius Consularis denique dignitatibus fulgeret. Simul tamen variis & acerbis casibus vir ille iactatus est & demum periisset, nisi munitus fuisset, quo alii solent perire. Nam [illegible] magna Dei Prouidentia, à summis, alta [illegible], ad ima deiectus est. Siquidem ea re, [illegible], a qua apud omnes magnam gratiam collegit, a quâ Imperatoris animum inclinatione offendit. Verum salutis fuit, quod esse credebatur exi- tii. Cum enim Cyrus, Constantinopoli veteres muros demolitus, [illegible] In ædibus, alios item [illegible] diem ex [illegible] populus [illegible] operis [illegible] pulchritudinem obstupescens, in Circo, præ- sente Imperatore exclamauit: *Constantinus condidit, Cyrus instaurauit.* Videbantur [illegible] his vocibus Imperatori Cyrum [illegible] præfer- re, quod Græcos superstitiose coluisse [illegible], & bona illius pu- blicari iussit. Accesserunt & alia quoque ca- lumniæ. Verum Cyri [illegible] [illegible] hæc quidem Cyro, [illegible] hospes infelix. Hæc quidem [illegible] Principis (vt videbatur) benignitatis [illegible] Prouidentia Dei sic [illegible], vt [illegible] tamen [illegible] tam multiplex cala- [illegible] prodi- [illegible]. Qui enim inter [illegible] signa atque prodi- gia, [illegible] Deorum cultor [illegible], violento remedio curandus erat. & [illegible] diuinæ menti. Itaque Cyrus, [illegible] ad Christianorum Deum confugere [illegible], sacris Christianis imbutus, & in

Christianum asciscitur, quod plane Smyrnæ Pon- tificem egit. Gratias egit Cyrus diuinæ Pro- uidentiæ maximas: Sæpe periisset, nisi sic periisset.

a *Psal. 1. 16. v. 11.*

b *Cedrenus, Euagrius, Nicephorus sub annum Christianum 440.*

§. IV.

IN hunc modum res aduersas omnes quæ in hac vita vexant, diuina Prouidentia sua gubernatione tam amanter complectitur, vt [illegible] vitæ miserias dispensat, & collibet in nostrum bonum, & ipsa etiam peccata [illegible], ob altos & secretos sui regiminis fines. Eiusdem enim diuinæ Prouidentiæ est, & facere bona, & permittere mala. Cum Deus nil vnquam mali permitteret, nisi adeo po- tens & bonus esset, vt è quouis etiam malo bonum eliceret. Dic, obsecro, quæ vnquam maiora in Orbe mala fuerunt quam lapsus Adami, & occisio Christi? Et tamen ob eas [illegible] [illegible], Deum in humana membra è cælo deduxit: Mors Christi salutem nobis, & bona omnia [illegible]. [illegible] est Deus, [illegible] velut è [illegible] & [illegible] Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. a Mag- [illegible] Lapsus Pe- tri quam plurimos [illegible] Thomæ [illegible]. Deo illud laudi est [illegible], [illegible]. Cum enim peccata non [illegible] tamen colligit [illegible] [illegible] Deus [illegible] de pec- [illegible] è grandibus malis, bona non minora elicit.

Ita vero diuina Prouidentia circa nos no- straque omnia vigilat, vt omnia & corporis molestias minutissimè immo decretas habeat. Ea propter quis hominum, ad [illegible] principiam, [illegible] in libro [illegible]: Hic morbus è quacunque causa, siue ex intemperantia, siue alterius malevo- lentia, vel aliunde contractus, à diuina pror- sus Prouidentia est: quæ illum viribus meis sic accommodauit, vt illius initium, graui- tas, incrementum, declinatio, remissio ab ea- dem omnino pendeant ita vt [illegible] [illegible] qui tam caput afficit, non possit in a- liam partem declinare, nec crescere, aut plures

horas

horas durare quàm decreuerit Deus. Eadem pariter Prouidentia diuina [illegible], & curationi [illegible] disponit, vt medicus quid faciendum sit intelligat, aut multo [illegible] [illegible], & erret; & vt pharmaca vel apta malo, vel inepta, opportunè vel importunè præbeantur, atque vt contra medicamenta vel [illegible] morbi [illegible], & ad sanitatem proficiant, vel malè respondeant, & à morbo vincantur. Ita vt nil penitus horum casu accidat. Omnia modis [illegible], & minimæ [illegible] momentulo. Deo [illegible], ut quod diuina Voluntas constituit, assequatur. Certè [illegible] & [illegible], vita & mors à Deo sunt; à Deo est omnis [illegible]. *a*

Eodem prorsus modo in omnibus aduersis, quæ vel corpus, vel animum afficiunt, de diuina Prouidentia ratiocinandum est. Inimicus tibi maledicit? Vide, mi homo, omnes illius calumnias, omnia verba, syllabas omnes, quas in te [illegible] tragico euomit, à diuina Prouidentia [illegible] ab æterno [illegible] sunt; quantum illi permissum est, hoc in te dicat, & nec vnica quidem syllabula amplius. Quid igitur pugnas, & incassum [illegible]? Eandem ratiocinationem hanc adhibe [illegible] tuis [illegible], quæ [illegible], numero, intensio, tempore, [illegible], ad [illegible] constituta sunt à diuina Prouidentia. Huic te [illegible] & dic: Obmutui & non aperui os meum, quoniam tu fecisti. *b* Tu mi Deus, tu hæc fecisti, tua Prouidentia, Voluntas, Permissio hæc in me immisit: quia ergo tu hæc omnia fecisti, impius ego sim, qui contra te [illegible]. Ergo Voluntati tuæ pareo, & quidquid aliud est, valeat.

[illegible] historias dictis, Clemens Alexandrinus [illegible] [illegible]: Hic ergo, inquit, tali cognitione præditus, [illegible] est fidelis, & certò persuasum, [illegible] [illegible] Mundo [illegible] administrari, atque [illegible] fert animo omnia quæ [illegible]. Nota: *[illegible] persuasum est, quæ in Mundo sunt, optimè administrari.* Sed [illegible] [illegible], qui [illegible] grauissimè errant. Sed Dei ratione optimè omnia administrantur, Deus enim per [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Voluntatem [illegible]. Consilium eius stabit, & omnis Voluntas eius fiet. *e*

a Num. c. 8. v. 28.
b Deut. cap. 38. v. 11.
c Eccli. c. 11. v. 14 & c. 38. v. [illegible]
d Ps. 38. v. 10.
e Is. cap. 46. v. 10.

§ V.

HÆc diuinæ Prouidentiæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] hominis [illegible] [illegible], idque [illegible] [illegible]. Quisquis igitur diuinæ prouidentiæ [illegible] & [illegible] [illegible], is [illegible] ab [illegible] [illegible], *[illegible] in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta.* *a* Hinc Abbas [illegible] dicere solebat: Non habebit homo requiem, nisi dixerit in corde suo: Ego & Deus soli sumus in hoc mundo. *b* Hoc ipsum Augustinus confirmans: Sic curas, ô Deus, vnumquemque nostrum, inquit, tanquam solum cures; & sic omnes tanquam singulos. *c* Ipsissimum hoc & Gregorius affirmat: Sic Deus [illegible] singulis, inquit, ac si vacet à cunctis, & sic omnibus simul intendit, ac si vacet à singulis. *d* Ita, vti homo, vt [illegible]. [illegible] prouidet Deus, ac si aliud quod curet, prorsus non habeat. Hominem nullo modo diuinam Prouidentiam non turbat, idem illi [illegible] & mille hominum: quemadmodum [illegible] cum alia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], aut [illegible] in Elysijs campis [illegible] habuit, sic [illegible] habet. Huic prouidentissimo curatori suo, probatam [illegible] dicens: Dilectus meus mihi & ego illi: Ego Deum & [illegible] [illegible] sic [illegible], [illegible] aliud in Orbe non sit quod [illegible], aut [illegible] sic Deo curæ est, [illegible] aliud in Orbe non sit quod curet aut cogitet, ille mihi, & ego illi; [illegible] Dominus gubernabit me, *e* ego [illegible] ad [illegible] [illegible] paratus, nam [illegible] pactus est mecum: Cogita tu de me, & ego [illegible] cogitabo de te [illegible] [illegible] tu tui, & memineris mei, sic ego memor promissi mei, [illegible] [illegible] habebo.

Hic aliud solatij plenum est: Deus non sic gubernat nos, vt Princeps prouinciam, Rex regnum, Summus Pontifex Christianum Orbem, quibus opus est tot aliorum opera. Pontificis curas tot Archiepiscopi, tot Episcopi,

aut alij magnificentius [illegible] [illegible] : [illegible] yrorrgyn, [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible], in quam illi sic gubernationis [illegible] [illegible] : Non ita Deus ea providentia [illegible] [illegible] quæ singulos in vniusquè [illegible] hominis [illegible], sed omnes generaque hominum [illegible]. In omni loco oculi Domini [illegible] contemplantur bonos & malos : Respicit Dominus [illegible] hominum, & omnes gressus eius considerat. f

Vtinam ijs [illegible] huius planeque paternæ Providentiæ abyssos [illegible] [illegible] [illegible]. Quisque sibi [illegible] [illegible] pollicetur : Dominus sollicitus est mei, Dominus regit me & nihil mihi deerit. Si quidem animi tranquillitatem amamus, si Deo fidenter, si diuinæ Voluntati in omnibus parere [illegible], [illegible] hanc Providentiam assiduè in oculis habeamus, tanto fuerit [illegible] [illegible] diuinæ Voluntati, quanto [illegible] Providentiæ diuinæ fidentiores.

a *Isa.* c. 32. v. 18.
b *Dorotheus doct.* 7.
c *Aug. l. 5. confess. c.* 18.
d *Greg. l.* 23. *mor. c.* 19.
e *Isa.* 48. *v.* 17.
f *Prou. c.* 15. *v.* 3. & 5. *v.* 21.

CAPVT X.

Quanta nobilissimorum plurimorum hominum de Deo sit diffidentia.

NIL crebrius Christus, nil & acrius in suis discipulis castigauit quam diffidentiam. Hinc illos modicæ fidei, tardos corde, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] appellauit sæpius : vana [illegible] [illegible] magister, vt sui dediscerent diffidentiam. Quo enim illo Domini super in [illegible], illa [illegible] [illegible], quo tandem super [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible], quo illa Petri [illegible] in aquis [illegible] [illegible] diffidentia [illegible] diffidendi; & hoc sibi volens [illegible] ille : Modicæ fidei, quare dubitasti? [illegible] [illegible] si [illegible] [illegible] [illegible] : [illegible] vos tam indociles, vt primam hanc fiduciæ necessitatem [illegible] non possitis capere?

In varias sese formas diffundit diffidentia. [illegible] qui [illegible] diffidunt Deo, quod putent illum suis [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible]. Alij diffidunt se impetraturos à Deo quod rogant; [illegible] si [illegible] admissa olim peccata, conscientiæ [illegible] [illegible], [illegible] Deus [illegible] negabit etiam petentibus. Alij Deo diffidunt, ne forte subleuetur [illegible] necessitas. Triplex hæc diffidentiæ genus plurimos hominum [illegible] fraude à Deo abducit, & præcipitat. Hoc autem diffidentiæ vitium [illegible] magis [illegible], quanto minus notum est. Quod si originem huius vitij libeat indagare, inuenimus, ex eo etiam nasci diffidentiam, quod quis ipse sibi nimium fidat. Quam hoc & frequens & periculosum sit, sibi ipsi fidere, antequam ad alia progrediamur, hic explicandum.

§. I.

SAlomon hanc sui fiduciam grauiter perstringens : Qui confidit in corde suo, inquit, stultus est. Idco [illegible] monet : Ne innitaris prudentiæ tuæ : Ne sis sapiens apud temetipsum. a [illegible] prima stultitiæ [illegible] [illegible], se sapientem credere. Quis autem ille [illegible] est, qui sua sua non [illegible], qui parum prudens, qui non aut vires, aut formam, aut opes, aut eruditionem, aut prudentiam sua subinde blandis oculis circumspiciat suo [illegible] damno. Nam, qui confidit in cogitationibus suis, [illegible] agit. b Deus, vt hanc nobis [illegible] [illegible], sæpe nos grauiter [illegible], aut indociles [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Video mihi Goliathum [illegible] sibi [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] spiritu [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]. Cumque vidisset [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Dauidem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] contra [illegible]. Veni, inquit, [illegible] [illegible] te, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sed quam hæc sui fiducia [illegible] est? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Goliathi [illegible] [illegible], [illegible] Dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illā [illegible], non [illegible] aut [illegible] [illegible], sed lapillo [illegible] [illegible].

Holofernes [illegible] [illegible] sibi [illegible] [illegible] Deo, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illa [illegible] [illegible] [illegible]. Chal-

deambulabat Nabuchodonosor in palatio Babylonis, loquebaturque: Nonne hæc est Babylon magna, quam ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? [illegible] inclyta est? ego illius conditor sum. O [illegible] Nabuchodonosor, [illegible] in regiam [illegible] salutant, [illegible] & valdè [illegible] & [illegible] & leges. Vt verò [illegible] fuerit [illegible] lapis discus, & [illegible] gloriosus erit. [illegible] capilli [illegible] pro [illegible] Adhuc sermo esset in ore regis, vox de cælo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor Rex: regnum transibit à te, & ab hominibus eiicient te, & cum bestijs feris erit habitatio tua: fœnum quasi bos comedes, & septem tempora mutabuntur super te, donec scias quod dominetur Excelsus in regno hominum, & cuicumque voluerit det illud. d Ita nimia sui fiducia hominem in feram mutauit? Sed eadem [illegible] fera in hominem [illegible] gauit, & Deo non sibi fidere docuerit. Igitur post finem dierum, ego Nabuchodonosor oculos meos ad cælum leuaui, & sensus meus redditus est mihi, & Altissimo benedixi, & viuentem in sempiternum laudaui, & glorificaui: quia potestas eius, potestas sempiterna, & regnum eius in generationem & generationem. Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati sunt; iuxta Voluntatem enim suam facit tam in virtutibus cæli, quam in habitatoribus terræ: & non est qui resistat manui eius, & dicat ei, Quare fecisti? e

Grande exemplum sui confidentia, quæ & Apostolorum principem in præcepsegit. O [illegible] galli [illegible] Petr [illegible] Dominus singulis [illegible] [illegible] super [illegible] decore [illegible] At sui confidentia [illegible] lachrymis, pro lachrymis [illegible] præsumptio: Etiamsi omnes scandalizati fuerint in te, ego numquam scandalizabor. f Imo Nunquam [illegible] hora [illegible] & [illegible] promissa [illegible] sui confidentia [illegible] Cæsar [illegible]

[illegible] illa [illegible] plus quam [illegible] Qui [illegible] nihil [illegible] quam prius [illegible]

A [illegible] Augustini [illegible] Augustinum [illegible] Nec [illegible] Augustinus [illegible] confidentiam [illegible] Hoc & ipse de se fatetur: Credebam, inquit, me [illegible] nec [illegible] in me, & [illegible] g

Sicut autem [illegible] prudentia, vel [illegible] sic & virtus [illegible] Maximinus [illegible] (Caij [illegible]) [illegible] de [illegible] in [illegible] versiculos [illegible]

Elephas grandis est, & occiditur,
Leo fortis est, & [illegible],
Tigris [illegible] est, & occiditur,
Caue multos, si singulos non times.

h Nemo robori suo, nemo arti, nemo [illegible] & diuitijs, nemo eruditioni & sapientiæ suæ fidat, [illegible] hæc [illegible] conzilit. Non glorietur sapiens in sapientia sua, & non glorietur fortis in fortitudine sua, & non glorietur diues in diuitijs suis. k

a Prou. c.3. v.5. & 7. b Prou. c.28. v.26.
c Dan. c.4. v.27.
d Dan. c.4. v.28. & 29.
e Ibid. v.31. & 32.
f Matth. c.26. v.33.
g August. Soliloq. c.15.
h Hieron. cap. 9. v. 23.

§. II.

SEd non tantùm non in seipso [illegible], sed nec in vllo altero [illegible] & [illegible] Mitteremias [illegible] Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor eius. a Hic verò Origenes, explicans illud, Maledictus homo qui pendet in ligno: Exillimo, inquit, [illegible] Maledictus homo qui confidit in homine. [illegible] pendere, idem est quod spem suam ex homine, [illegible] habere.

Capiuntur venatores, ut elephantem capiant: tales instruunt insidias. Arborem cui elephas quieti solet capiendo somno, dissecant in imo, sed truncum tabulo [illegible], velut sanam & integram relinquunt. Elephas cum ea arbore [illegible] accubitum, [illegible] innititur, sic una & arbor & bestia magno impetu corruunt. Sunt [illegible] qui arbores sibi seligant, quibus innitantur; hic Principi laboriosissimè studet placere, iste opulenti præsulis gratiam [illegible], sic in magnatis amicitiam se insinuat, sunt qui aliorum benevolentiam longitione conficiantur, alij alijs modis captant favorem. O miseri! vos ipsos fallitis, & in vestram hæc exitium paratis. Arbores, quibus innixuros cogitatis, iam pridem occultè vulgari secisse sunt, cum minimè putaveritis, subito cadere, & cum ijs omnis confidentiæ vestræ. Augustinus fallaciam hanc monstravit: Multi, ait, de amicis potentioribus præsumpserunt: ceciderunt illi de quibus præsumpserant, & involverunt eos, qui de se præsumpserant. b

Ionas propheta fecit sibimet umbraculum, & sedebat subter illud in umbra. Et lætatus est Ionas super hedera, lætitia magna. c O [illegible], & brevem, & inanem! Nam hederaceas [illegible] deplectum hostem habuit, & Solem, & vermem, ita uno die omnis hæc umbratilis voluptas evanuit. Orbem mihi ostende, & plenum reperies his cassis umbraculis; florent hæc aliquamdiu tempore sed paucorum semper exitium hoc hodie [illegible] à [illegible]. Hominis favoribus niti, hoc quam commune & pervagatum est vitium! Virtutes non etiam viri religiosi sæpe hic [illegible] abstinere vellent, & aliorum sibi [illegible] & favorem toto studio colligere. Umbratilia hæc tuguriola sunt, quæ varij [illegible], obtrectationis, calumniæ, mortis denique, [illegible] dissipant, evertunt. Est [illegible] qui in suo domino plurimum fiduciæ [illegible] [illegible] tapit, & iam totam familiam umbraculum ubi est? Alius patronos invenit opulento ac potente, patronus moritur, aut ipsius opes ac potentia [illegible], iam hedera exaruit. Filij [illegible] paternam auctoritatem, officij, dignitate præclarè se defensos credunt; subito Deus aufert hoc umbraculum, tamquam [illegible] ferventia quàm speraverat, vexatur à Sole, quia perijt domus hederacea. Sicuti Assueri oculus Aman, cogitans & animi omnia gratulatione narravit, non videt [illegible] quicquam ad omnem felicitatem deesse: apud reginam præter se neminem atque [illegible] esse; umbraculo insuper [illegible], & opum abundantia se mirifice beari. O pulchrum umbraculum, sed brevi à Sole & verme [illegible] consumendum! Et Aman & omnis Amanis filij in altam crucem [illegible]. Hoc Mardochæum habuit tam [illegible] sibi felicitas.

a Hester cap. 17. v. 3.

b Aug. in Psal. 13. circa med.

c Ionæ c. 4. v. 5. & 6.

§. III.

O Homines, Dei opulentia, favore, ac potentia [illegible] est, non hominum. Constanter vociferatur David, Nolite confidere in principibus. a Cur obsecro, mi optime David, ijs non confidamus, qui plurimum inter nos valent potentia? Causam vero addit psaltes: in filijs hominum, in quibus non est salus. Hoc ipse in nullo nec potentissimorum regum, nec [illegible] Cæsarum, fiducia reponenda, quia & ipsi homines sunt. Quid enim, ô homo, credis homini in quo non est salus? Exibit spiritus eius & revertetur in terram suam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Beatus cuius Deus Iacob adiutor eius, spes eius in Domino Deo ipsius. Spes in homine, umbram esse ait sacra pagina. Habentes fiduciam in umbra Ægypti. b Quid fugacius, quid inconstantius & fallacius umbra? talis est fiducia in homine collocata. Multi requirunt faciem principis, & iudicium à Domino egreditur singulorum. c

Iacob è Mesopotamia rediens in Chanaan, cum obvium habuit fratrem germanum Esau, quadringentis viris stipatum, timuit sibi valde ab hostili exercitu & [illegible] [illegible] implebatur. Adfuit vocanti Deus, & amplissimum auxilium est pollicitus, tum tamen claudicationem à se dimisit. Et quid illud, inquit, sed ubi ait procidentiæ genus? Auxilium implorat Iacob, & tum debilis dimittitur. Hoccine est majori [illegible] claudum efficere? Ita potius, hoc erat iuvare. Nam est eam & valenti sanare, & [illegible] in tem-

pus

pore factum est, & plerumque fit, in quibus homo nullas vires habet. Et ideo Deus Iacobum à se in factum rexerit, vt & ille & per illum nos omnes disceremus, non nobis aut nostris, nec etiam alienis viribus fidere, sed Dei solius potentiæ & bonitati niti. Sed quia famas valetudini, firmitas robori, literatos eruditioni, potens auro, sapiens ingenio fidit, quia tenuis dextrae imbecillis multipotentiæ fulcri petat, ideo frequenter Deus hæc talia sapientissime aufert, vt cum fulcra, quibus nitebamur, desunt, tum discamus vni soloque Deo.

Gedeon, dux belli, viginti duobus millibus virorum missionem dedit, trecentis solum retentis, sic etiam Deus iusserat: Ne glorietur contra me Israel, & dicat, Meis viribus liberatus sum. Benadad Rex Syriæ Achabo regi Israelis imbecillitatem opprobrans, minabatur terrorem, sed hæ minæ fuerunt ex pulvi. Nam etsi Benadad triginta duo reges belli socios secum traxerit, optimum etiam & saluatorem currum instruxerit, primo, tamen prælio fusus fugatusque est: conflicte alteri centum millia Syrorum die vna cecidere: aliorum & prælio diffugientium septem millia, reliqui muro in Aphec, obruti sunt. Ipse Benadad, tunc tunc & ille suisque fidat viribus. Insipiens non hoc impetrat Deo qui ad humanas potius opera quam ad diuinum oculos circumfert, plusque ab vili modo quam ab immenso sperat auxilio.

Optimus rex Asa (cuiusunque in sua ministratione memoriæ) fiduciam in Deum magnam fecit, si modo etiam fuisset Constans. Illum certe Deus sic remuneratus est, vt decies centena millia militum, quos Æthiopiæ rex sub signis habebat, illustrissima victoria profligaret. Sed hunc post tot annos præclare actos, optimum hunc regem haec res in humanas vires fiducia perdidit. Sic namque propheta: Quia habuisti, ait, fiduciam in rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo, ideirco euasit Syriæ regis exercitus de manu tua. Longa tade malorum series secuta est.

Praeclare Augustinus: Odisti, ait, obseruantes vanitates supervacue. Ego enim non obseruo vanitatem, in Domino speraui. Speras in pecunia, obseruas vanitatem; speras in honore & sublimitate aliqua potestatis humanæ, obseruas vanitatem; in [illegible] spera, aut in capitas, & ea hæc [illegible] vnis, omnia pereunt, & in [illegible] Ingens [illegible] [illegible] conuertitur, ac [illegible] certæ [illegible] & angustiæ, vbi [illegible], ibi [illegible] naufragij [illegible], [illegible] tempestates ac [illegible]. Nimirum quis sibi aut hominum alteri [illegible], in arena ædificium struit? In rupe fabricatum quo Deo fundatur.

a *Psal.* 145. v. 3. 4. 5. 6.
b *Iſa.* 1. 10. [illegible]
c *Iudic.* 7. v. 2.
d *Iudic.* c. 7. v. 2.
e 3. *Reg.* c. 20. v. 30.
f *Aug. in Pſ.* 30.

§. IV.

Sed dicetis, vlla non quotidiana doceri, & sua quisque negotia facere, pecunia, industria, posse, necessitatis ac valde [illegible]. Argumento sit, res ante annos non multos gesta. Vir magis nominis, & Catholicæ institutionis captiuus tenebatur à principe alienæ religionis, apud quem ille de diuina prouidentia coepit disserere. Non diu hoc ille ille otiosus audiuit, mox enim arreptam sabulam, & manum capulo admouens, Hæc, inquit, prouidentia attendam est. Hic sicum illud tot Alphonsum memorabile exclamauit: Vox hanc & nō hominis. Nam tantum in moderna sortem meminimus quosdam è Decemum cultoribus, Antonius Imperator (vti Diuus Nicæus memorat) cum pecuniam mallam partim à plebe, partim etiam à senatoribus atque ministris exigeret, & aliquem peterent partem, alio conferri voluisset: Desine, inquit, de nomina esse sollicitus [illegible], & simul strictum gladium ostendens: Quamdiu, ait, habebimus hoc ferrum, tamdiu nobis non deerit argentum. Vox, non bona, non hominis, aut professio non bene sana. Aliter nos docuit Christus, Deo fidendum, non ferro, non viribus, sed nec formæ aut doctrinæ, aut vlli bono tam fragili. Nec est ferè quod tam pulchre displiceat Deo, quam tanta mortalium diffidentia, quam Deus tamen in amicissimis sibi, grauiter punit.

Moses, vir Deo longe charissimus, quia tamen diffidentia hic deliquit, maiore hanc natâ suis, nec fertilissimas illas terras nisi eminus videre permissus est. Prima Mosis diffidentia fuit, ubi ille rudes sollicitus patrifamilias [illegible], [illegible] pertice deceptus: Sexcenta millia peditum habet populus hic & tu dicis: Dabo eis esum carnium mensis integri? Numquid ovium & boum multitudo caedetur, ut possit sufficere ad cibum? vel omnes pisces maris in unum congregabuntur, ut eos satient? O Moses, haec est illa tua diffidentiae rationes ponere, non cum Providentia divina? Numquid manus Domini invalida est? Cautiorem hoc reddere debuerat Mosen, sed erupit non multum absimilis prior diffidentia. Nam populo ad rupem congregato exclamavit Moses: Num de petra hac vobis aquam poterimus eiicere? Quam primum vox caloris, diffidentiae plenae [illegible]: Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducetis hos populos in terram quam dabo eis. Quocirca Deus Mosi iam iam moribundo fertilissimam regionem illam è montis vertice ostendit, sed mox quasi insultans: vidisti eam, inquit, oculis tuis, & non transibis ad illam. Tanti refert hanc diffidentiae pestem animo penitus eliminasse, in quam Deus semper hominis tam malè afficitur, [illegible] animadvertere.

At vero ipse Israelis populus longe gravissime peccavit, & quidem saepius repetita diffidentia. Nec tam ulla prodigia aut miracula sibi contingere potuerunt; si quid non statim oculis cerneret, aut manibus palpare liceret, mox sese in pessimam recepit diffidentiam, id fieri posse negavit: eo etiam diffidentia illorum progressa est, ut Deum acerbius querelis, aut contumeliis appeterent. Et quam improbi etiam clamore illi: Utinam mortui essemus in Aegypto, & non in hac vasta solitudine! Utinam pereamus, & non inducat nos Dominus in terram istam, ne cadamus gladio, & uxores ac liberi nostri ducantur captivi. Nonne melius est reverti in Aegyptum? Dixeruntque alter ad alterum, Constituamus nobis ducem, & revertamur in Aegyptum. Ita, ô improbi, quasi non ubique possit esse locus. Sic fortasse qui mittuntur, certum

Deus populo suo non tantum non viam dederit, sed & aquam insuper permisisset desiccari? Sic expianda erat diffidentia. Cur ut in summa hunc populum venenatos igneos serpentes immisit, qui non tantum eos vulneraverunt sed & necarent? Ob diffidentiam id factum. Cur vero non unquam praelio viginti aut [illegible] millia hominum maestati non veniit? Ob hanc ipsam diffidentiam. Cur hostes potentissimos, qui nunquam satis [illegible], [illegible] ob eandem hanc diffidentiam quae [illegible] hoc populo multa supplicia satis [illegible] expiagere, quam ideo [illegible]. Aperit tandem Deus ipse porrogit in suas querelas: Usquequo detrahet mihi populus iste? quousque non credent mihi in omnibus signis quae feci coram eis? Usquequo multitudo haec pessima murmurat contra me? Feriam igitur eos pestilentia, atque consumam. Interposuit hic quidem Moses suas partes, & deprecatione probuit, nihilominus decretum divinum hoc fuit: Sicut locuti estis audiente me, sic faciam vobis. In solitudine hac iacebunt cadavera vestra. Non fefellerunt [illegible] minae. Ex tot centenis millibus hominum, quos Deus ex Aegypto asseruerat, nemo unus scilicet terram vel oculis attigit, omnibus ad unum in ipsa solitudine consumptis. Soli, Caleb & Iosue [illegible] terram non [illegible], terra illa potiti sunt. Ita plectitur pertinax diffidentia. Post haec omnia tamen nondum avitam deserunt diffidentiam, quam etiam in transmittendo Iordane repetierunt.

a *Num. c. 11. v. 21. & 23.*
b *Num. c. 20. v. 10. & 12.*
c *Deut. c. 34. v. 4.*
d *Num. c. 14. v. 11. & 31.*

§. V.

Regum fasti memorant, Sicelig urbe ab hostibus succensa, & omnium uxoribus ac liberis captivis abductis, tantam [illegible] ut populus David [illegible] lapidibus iam iam molitetur obruere: nec erat, [illegible] subducere [illegible]. At quanto maior [illegible] diffidentia, tan-

ela, nisi eo erectior Davidis fuit fiducia. Confortatus est David in Domino Deo suo. a Ita in spem maximam venatus David, cum quadringentis viris insecutus hostem, quem [illegible] ac epulantem inuenerunt, tanta cæde aggressus est, ut ab vespera diei [illegible] ad vesperam alterius, hoc etiam cum suis ageret, mactare hostes. Ita non tantum prædam omnem, quam Amalecitæ abduxerant, recuperauit, nec unico quidem à suis desiderato, sed aliam insuper opulentissimam spolia, [illegible], recuperata præda adiecit. En, quâ ratione spes superanda, & in rebus etiam desperatissimis, Deo tamen numquam diffidendum.

Prædixerat olim Elisæus, in summa annonæ charitate, breui maximam fore frumenti vilitatem. Excepit vocem dux quispiam regis Samariæ, & per diffidentiam irridens Elisæum, ait, *Dominus faciat cataractas in cælo, & [illegible] numquid poterit fieri quod loqueris?* Cui Elisæus: *Videbis*, inquit, *oculis tuis & inde non comedes*. b Euenit omnino quod vates prædixerat. Nam ille dux regis, ad urbis portam à turba compressus & conculcatus est. [illegible] hoc præmium debebatur diffidentiæ. Vere, cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ nostræ. c Deus autem [illegible] complectitur omnia, tam futura, quam præsentia, & præterita. Non est enim illi opera sua [illegible]: omnium enim rerum per manus suas [illegible] semper [illegible] & quæ repentina putantur, illi ab æterno [illegible] prouisa. Hinc Ecclesia precatur: Deus, cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur. d Quia vero hæc prouidentia nobis longe abstrusa, multi [illegible] tot flagitia impune abire, & à Deo dissimulari, [illegible] acriter flagellari, in diffidentiam [illegible], perinde ac si Deus humana [illegible], cum tamen [illegible] sæpe nullam ponit discrimen. Ecclesiastes: Vniuersa, inquit, æque eueniunt iusto & impio, bono & malo, mundo & immundo, immolanti victimas & sacrificia [illegible]. e Hæc nobis [illegible] & casu fieri videntur. In quo idem nobis euenit quod ei qui horologium [illegible], [illegible] quidem, [illegible], indicem horologij videt, ipsum horologium, & machinam rotularum constitutionem non videt. [illegible], qui [illegible], atque non [illegible] sed casu. Homines vero probe norunt, indicem illum [illegible], sed [illegible] horologium. Ita penitus gubernatio Dei [illegible], sed ordinatissima, [illegible] in rebus mortalibus videmus, sed [illegible] diuinæ prouidentiæ [illegible]. Hinc [illegible] plurimorum cognomenta, quibus pleraque omnia casu [illegible]. Alter [illegible] qui aliud [illegible], nullam in rebus fortunam agnoscimus, cum [illegible] Dei manu prouidentissime gubernari. Ita Gregorius Nazianzenus: Ego quidem, inquit, [illegible] habeo, quod fortunam [illegible], nihil rerum nostrarum [illegible] esse. f

Hoc diuinæ Prouidentiæ horologium, cunctis hominum suas actiones horas ad minima quæque puncta descriptas in se continet. Rex Babylonis Baltasar, g in opulentissima [illegible], manum vidit in aduerso pariete ignotos characteres [illegible]. Expalluit ad hanc scripturam, & [illegible]. Quid vides, ô Rex? quid [illegible]? [illegible] est hæc manus? Si nosset, quomodo [illegible] scribat [illegible], [illegible] Consultissimi omnes [illegible] viros sapientes, super hos [illegible], sed id nullus intelligit, indicem [illegible] videt, horologium nullus. Sed quæ [illegible] esse [illegible] ab horologio diuinæ Prouidentiæ venerant. Venit ergo Daniel, & quæ hora regi designaretur, [illegible]. Numerauit Deus regnum tuum & compleuit illud. h Hora illa tua, ô Rex, [illegible], tempus iam laborat in fine [illegible], propera, [illegible] hora illa [illegible]. Et quomodo Daniel hæc sciuit? In diuinæ Prouidentiæ horologio vidit.

a 1. *Reg. c.30. v.6. & seqq.*
b 4. *Reg. c.7. v.10.*
c [illegible]
d *Domin. 7. post Pentec.*
e *Eccl. c.9. v.2.*
f *Greg. Nazianz. epist. 43.*
g *Alij Balthassar.*
h *Daniel c.5. v.26.*

§. VI.

HInc liquet, omnes hominum eventus tam adversos quam prosperos, in divinæ Providentiæ horologio ad amussim, & ad numerum exactissime descriptos esse, & nec uno quidem apice aut punctulo falli posse hoc horologium, quia omnia habet directa ad id, quod magis expedit. Iota unum aut unus apex non præteribit. Nec dixerim nisi complexionem universam quæ dixi. a Quod si horologio qui peritissimus est curator non fidit credendum, quid hoc stultitiæ aut insaniæ est, erroris quandoque arguere magnum illud orbis totius horologium, quod non potest errare, in quo omnes omnium eventus longe optime dispositi sunt. Tua autem, Pater, Providentia ab initio cuncta gubernat: quoniam dedisti & in mari viam, & inter fluctus semitam firmissimam, ostendens, quoniam potens es ex omnibus salvare, etiamsi sine rate aliquis adeat mare. b Vis rogem, non uni tantum sanctorum pro navigio fuit pallium, pro navigii malo baculus, adeo nequaquam divinæ Providentiæ diffidendum. Nihilominus cum optimi quique hominum cernuntur premi, affligi, opprimi, improbi autem florere, & omnia molimina haud lætos exitus deducere, divina Providentia aut dormire, aut connivere nimium videtur. Et hæc cogitatio sanctissimos etiam viros nonnihil turbavit: ac illorum turbatio, nostra fuit instructio, & confirmatio. Rex David de seipso: Mei autem pene moti sunt pedes, inquit: pene effusi sunt gressus mei, quia zelavi super iniquos pacem peccatorum videns. Ecce ipsi peccatores & abundantes in sæculo obtinuerunt divitias. Et dixi: ergo sine causa iustificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas. c Patebat plane Rex David se huius rei caussas indagaturum. Nam, existimabam, inquit, ut cognoscerem hoc: labor est ante me, donec intrem in sanctuarium Dei. Hæc olim in cælo videbimus, nunc minime penetranda. Sic etiam Hieremias vates, ob hoc ipsum nonnihil turbatus: Iustus quidem tu es Domine, inquit, si disputem tecum; verumtamen iusta loquar ad te: Quare via impiorum prosperatur? bene est omnibus qui prævaricantur, & inique agunt. Plantasti eos & radicem miserunt, proficiunt, & faciunt fructum: prope es tu ori eorum, & longe a renibus eorum. d Idem questus & Habacuc: Quare respicis super inique agentes, & taces devorante impio iustiorem se? Et facies homines quasi pisces maris, & quasi reptile non habens principem. e Hæ tales querelæ inde sunt, quia unam tantum divinæ Providentiæ partem videmus, altera nostris oculis nequaquam patet, & cum expectandus foret rei exitus in supremo iudicio manifestandus, nos ante iudicium illud temere iudicamus. Ideo Paulus: Nolite, inquit, ante tempus iudicare: quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. f Augustinus similitudine domestica hæc explicans: Quis in opere pictorio, aut emblemate vermiculato lineam aliquam videat, variis partibus texere; aut si quis in pictura monstrum, vel imperfectum quid aspiciat, reliquis non ostensis, vix se continebit, quin dicat: non hic pictor, sed circulator hic fuit, non plus artis habens: quod si opus monstretur totum ac perfectum, mirabitur atque delectabitur, & ordinem partium, & artem. Eodem modo si quis audiat pronuntiari versum non integrum, & minime finientem, mox dicet: non est bonum hoc carmen, expecta sed, finiatur prius, & tunc cense, nam satis constet pedibus. Ita nos processus divinæ Providentiæ particulam videmus, totum illius ordinem, nexum ac progressum non videmus: quid annis prioribus evenerit, fortasse scimus, nec tamen integre, quid mox eventurum sit posterioribus, plane ignoramus: hinc Dei Providentiam temere ac falso accusamus. Hominem, ait Augustinus, perturbat ut hominem Christianum, quia videt male viventes felices, rerum istarum copia circumfluere, sanos esse, superbis dignitatibus extolli, incolumem habere domum, gaudia suorum, obsequia clientium excellentissimas potentias, nihil triste interpellare vitam ipsorum: Mores pessimos videt, facultates copiosissimas respicit, & dicit cor suum, nullum esse divinum iudicium, omnia casibus fieri, & fortuitis motibus ventilari. Nam si Deus, inquit, res humanas respiceret, non floreret illius iniquitas & mea innocentia laboraret. Quid ergo tu? Spera

in Deo

in Dominum, illi autem sperant non in Dominum, spem liberorum mortalis, spem illorum caduca, fragilis, volatica, transitoria, inanis est. g Ergo Nolite ante tempus iudicare. Nemo hac esse videt, donec intret in sanctuarium Dei. Olim cum non iudicem tantum magis illum theologi, sed & ipsam divinae Providentiae theologiam, idque totum inspicere licebit, tunc omnium saeculorum decursus [illegible] quisque [illegible] omnes clarissime videbitur, tunc luculentissime apparebit, quanta providentia omnes & singulos homines gubernarit Deus, quam paterna prorsus cura singula vitae momenta curasset, hominis disposuerit in ipsius bonum & salutem, quae alii quidquam [illegible] permiserit, quod non ita expedisset. Tunc patebit cur permiserit Deus Angelos [illegible], protoplastos labi. Cur Iudaeos [illegible] hominibus in suum populum elegerit, [illegible]. Cur hos voluerit nasci Christianos, illos paganos permiserit inter idololatras. Cur hic prae omnibus maturè [illegible], illum inter calamitates senescere, & [illegible] fuerit. Tunc in gratia erit quicquid iam Christi causa patienter toleratum fuerit. Quisquis haec serio cogitat; supremam Assertionis [illegible] est, [illegible] castigationem Dei [illegible] salutem.

a *Matth. c. 5 v. 18. Gen. c. 28 v. 15.*
b *Sap. c. 14 v. 5 & 4.*
c *Psal. 72. v. 3. 12. 13. 16. & 17.*
d *1 Cor. c. 2 v. 1. & 2.*
e *Habac. c. 1 v. 13. & 14.*
f *1 Cor. c. 4 v. 5.*
g *August. Psal. 136. prima parte psalmi.*

§. VII.

Heu forsan afflictus quispiam & aeger audire [illegible] dixit: [illegible] mihi [illegible]; *Qui consuluit Dominum & non respondit ei neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas.* a Ego vero, & hoc [illegible], in morbum hunc incidi; [illegible] ad magos [illegible] Deus prohibuit. Sustine [illegible] Dei, [illegible] Deo, [illegible] ut [illegible] in [illegible] vita tua. Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe, & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum & argentum. Homines vero acceptabiles in camino humiliationis. Crede Deo, & recuperabit te, & dirige viam tuam, & spera in illum. b

Omnia superventur quae non sperabantur bona.

Cogita vero esse magnum quid, & rebus prosperis secum gerere, ubi secundo vento vita procedit nec gubernatoris quidem artem, tranquillum mare & obsequentes ventos ostendit; adversi aliquid incurrat oportet quod animum probet. Plena & infesta variis casibus vita est, a quibus nulli longa pax [illegible] sunt. Si mala sunt, magna omnia; si bene, magna salutis. Nullam tam [illegible] dominabitur [illegible], quae [illegible] salutem. Tu, o [illegible], & [illegible] plena, liber [illegible] illud [illegible] memoria, quod [illegible] tibi caelestis medicos [illegible]. Si [illegible] Ne dicere quod Saul ad Samuelem: Coarctor nimis, siquidem Philisthiim pugnant adversum me, & Deus recessit a me. Non recessisset a te, o Rex, nisi tu prior ab illo. Hoc & tu mi Christiane, cogites, nunquam deserit Deus nisi desertus. Si [illegible] Saul; id quod Maximus Imperator dixisse: Domine hic potius [illegible] quam ibi. Sic, o Christiane, ut in angustiis ad magos, Dei inimicos currere, [illegible], ne Deo diffide [illegible] potius ad Dei amicos ad caelites Angelos, ad matrem Dei, ad [illegible] confuge, hic tuum est asylum, hic salus tua, hic illud Davidis & Iobi vociferare: Ego autem semper sperabo, & adiiciam super omnem laudem tuam. Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo. c

Ille plurimorum [illegible] & [illegible] ut prius ad homines sese [illegible], quam ad divina, atque hinc, [illegible] frustra tentatis; [illegible] ad [illegible] consilium [illegible]. Quo fit, ut humana remedia ordine plerumque praepostero adhibita, vindicante Deo [illegible] nobis [illegible].

Sed quaenam forte, cui Deus permittat [illegible] maleficium [illegible] Ne mirare, summa in Deum [illegible] hoc supplicii genus meretur; multis [illegible] alios medicos, quam magos, nec alias [illegible]

[illegible]

inscriptem quàm diabolus quærit. Iam Deus per hos piens, per quos tam variè offenditur. Paulinus memorat, Ambrosio Episcopo exilium imperanti magnum terrorem pauisse, ob illam firmissimam in Deum fiduciam. Moerens namque Iustina Imperatrix de Ariana, cum Innocentium magna in quæstione si caperetur, inter tormenta iussa est, Angelum Ambrosij custodem, item esse tortorem. Nam vt ea Imperatrice se nocte intempesta sub templi tectum ascendisse, & sacrificasse, eo fine vt Ambrosium inuentum insidiosè faceret plebi, nihilominus amorem in hanc eiusque & fidem Catholicam magis ac magis esse publicè; missos etiam à se Dæmones qui Ambrosium necarent, sed ijs vllum aditum foris propendi non licuisse. En, quibus excubijs Deus illos defendit, qui omnem in se solo collocant fiduciam. Et plerumque qualis est hominis in Deum confidentia, talis est Dei in hominem liberalitas. Sed heu quàm in Orbe rari sunt, qui Deo fidant toto animo! [illegible] hominum confidentia & plurimum vbique reperitur diffidentia, quæ quocunque penè eadem est ac renuntiat, & inde non [illegible]. Iam frugum messorum [illegible] suffocandas, aut in herba necandas à [illegible], iam pluuijs mergendas, aut grandine sternendas, vel fulmine cremandas. Iam alius de vestitu iam alimentis timent: Iā vero ne valetudini, aut incertis casibus defint necessaria [illegible]: Iam ad rumores bellicos contremiscunt, & spem omnem abijciunt: Iam ad famem, aut aliorum cladium nuntios penitus exanimantur, in quocunque demū laboris aliquid ac difficultatis sentiunt, de eo mox diffidunt, & cum annonam gerunt [illegible], tamen semper anxietates habent, id credunt quod volunt. Et hoc inde, quia de Dei bonitate ac potentia parum rectè putantes liberaliter sentiunt, hinc illa animi de rerum temporalium prospectu nunquam secura, semper diffidens cura. Vera in Deum confidentia clauis est ad ærarium, quo Deus cælestes diuitias solet effundere ad votum [illegible]. Deo diffidere, aut principium est plurimorum scelerum, aut finis.

a 1 Reg. 18. v. 6.
b [illegible]
c [illegible]

CAPVT XI.

Ex cognitione diuinæ Prouidentiæ, magnam in Deum fiduciam, & fiducia, virum quem Dei diuinæque Voluntati conformandum nasci.

SIcut in aurea [illegible] pendet, sic è notitia diuinæ Prouidentiæ magna fiducia, ut hac facillimè sequatur humanæ voluntatis cum diuina conformatio. Da mihi hominem qui Dei Prouidentiæ in omnibus [illegible], eique fidat, mox dabo qui se diuinæ Voluntati excellentissimè subijciat. Ideo nos instituit Deus, vt notum faceret nobis sacramentum Voluntatis suæ, secundum beneplacitum eius, quod proposuit in eo. Et, vt impleamur cognitione Voluntatis eius, in omni sapientia & intellectu spirituali in Noemo id totum liquidissimè videre est.

§. I.

PRincipio Noemus de insignis Dei Prouidentiæ instruendus erat. Ideo Deus fidelissima narratione huic viro aperuit, in quo vilius Arca quam tam longa & lata, quantaque alta esset fabricanda; qua ratione omnis generis animantes in eam cogendi; quomodo iis singulis pabulum comportandum; quo denique modo, in praefixam à se arcam tota [illegible] sibi hominibus ingrediendum foret, decretum enim esse vniuersum hominum genus in aquis extinguere. Ex his Noemus manifestam Dei prouidentiam addidit in hac parte tam exactè cognita fiduciam exposuit, quæ certissimo [illegible] fuerit. In quam solus inter Orbis homines fuit. Hac concepta fiducia, facillimum esse suam in diuina Voluntate constituere, omniaque ad perpendiculum diuinæ Voluntatis facere. Hinc illud [illegible]. Noemi credimus: *Fecit Noe omnia quæ præceperat ei Deus.* Hic obseruatu dignissimum, quod Noemo cum suis Arcam ingresso, Deus Arcæ ostium foris clauserit, qua ratione clauem ad Arcam reserandam secum abstulisse dicendus est. Sed prætermitti libet, an non consultius fuisset, clauem illam Noemo tradere, vt diluuione subsidente Arcā ipsemet Noemus reseraret

mêre egressi. Verum idem Deus hanc clausam nulli committentes sibi soli reservare, vt Arca inclusi eadem manu educerentur, qua fuerant introducti, neque non in alia vlla quam in sua liberationis ac salutis anchoram fiduciam collocarent.

Hac ipsa ratione Ioseph Ægypti Prorex, vt diuinam Prouidentiam nosceret, eam admirandis casibus docendus erat: vbi Prouidentiam Dei in suos semper vigilantissimam posse dubites, etiam sidera sua inducentes, ideo enim permisit Deus, vt Pharaonis pincerna tam diuturnè rogatus interpretationis immemor esse vellet, biennio namque totum obliuisceretur, vt ita Ioseph disceret non hominum fauore niti, sed Dei solius, cui libertatem suam omnem acceptam referre deberet. Chrysostomus egregiè super hac re philosophatur: Considera, inquit, quomodo post vaticinationem pincerna duos annos praeterierint. Oportebat enim expectari tempus opportunum, vt maiori cum gloria inde educeretur. Si enim praefectus pincernarum statim Pharaonis recordatus, auctoritate sua eum liberasset, fortassis non tam perspicua fuisset aliis eius virtus. Nunc autem omnipotens & sapiens Deus, sicut sunt optimus artifex, quanto tempore debeat in igne aurum coqui, & tunc inde reduci, permisit ad tempus biennij praefectum pincernarum illius obliuisci, vt & insigne somnium Pharaonis veniat, & compellente necessitate ipsa, iustus ille in toto regno Pharaonis notus fiat. c Hinc illa Iosephi in diuinam Voluntatem tanta deuotio, vt omnia quae sibi contigerant mala, in bonum verti nosceret. hinc illa nobilissima ad fratres oratio, qua diuinae Voluntatis arcanum explicat: Non vestro consilio, inquit, sed Dei Voluntate huc missus sum. d hinc illa tam benigna patientia fratribus data venia: Nolite timere, num Dei possumus resistere Voluntati? vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum. e Nisi Ioseph diuinae Voluntatis scientiam tam probè cognitam habuisset, in credendo fratres eos infensos, non tot beneficijs prosecutus. Quod in Noemo & Iosepho fuit diuinae Voluntatis studium, hoc in sanctissimis quibusque viris est videre, de quorum aliquibus afferam pauca. Seraphicus [illegible] primum Dominum, deinde no-

bis per voluntatem Dei. c

a Gen. 7. v. 21.
b Gen. 8. v. 13.
c Chrysost. hom. 63 in Gen. circa med.
d Gen. c. 50 v. 20.
e 2. Cor. 1. 3. v. 5.

§. II.

POlycarpus Smyrnensis Episcopus non semel quaestionem [illegible] circa diuinam Prouidentiam expertus est varij, non locum è loco subiens mutare saepius coactus, cum effugia alia aliis pararet, totus velut assis quodam in diuinam Voluntatem abreptus, paratum se esse ostendit dicens: Fiat Voluntas Domini. a Vicit hic quidem, [illegible] & alij, sed [illegible] Mundum. At [illegible] blandientem difficile videtur. Sed facillimum erit Augustini consilio sectanti: b Non nos superat Voluntas propria, non nos terret crudelitas aliena, & victus est Mundus saeuiens sua blanditia. Quisquis diuinam circa omnia Prouidentiam, & omnium illam praecipuam dispensationem considerat, [illegible] verba probrosa, ignominias, & cetera detrimenta, [illegible] ferre, & longinqua via, [illegible] valente circa gratias cooperatur. c

Anno Christiano millesimo nonagesimo quinto, cum Vrbanus II. Pontifex Maximus, in Gallia in concilio Claromontano, publicè de Palaestina recuperanda peroraret, omnium animis ad sacrum hoc bellum inflammatis, acclamatum est ab omnibus, DEVS VVLT, DEVS VVLT. Hae voces deinde ab vniuerso exercitu illo, plusquam trecentis millibus hominum, pro militari tessera sunt vsurpatae. Maximè vero cum res consilium periculum spectaret & acies vtrinque committerent, Christiani milites generosè succlamabant, Deus vult. Deus vult.

Incoeptam verò sanctam, in terram vitae tendimus nos omnes, quotquot Christiano nomine censemur, quas ergo actiones exigimus, & tum praecipuè cum pericula premunt, cum occulti hostes lacessunt, hoc vociferamur, Deus vult; cibum sumamus, laboremus, pugnemus, vincamus, ita Deus vult.

Aldegundis sanctissima Virgo cum minor, in virtute progressus fecisset, caelestibus

efficaciis sæpius exercebatur. Inter hæc postulanti velut peregrè ad illam condicionem, liceret à Deo mihi quod vellet postulare, facilè impetraturum quod petiisset. Huic Allegandus alacriter respondens: Hoc enim, inquit, postulo, ut fiat, quod vult Deus: mea unica voluptas, Domini Voluntas. e

Eudoxia Augusta Theophili Imperatoris coniux, cetera non laudabilis, hoc uno tamen plurimum commendanda, quod cum eius filius gravi morbo decumberet, Epiphanius Salaminis in Cypro Episcopus sanctè accersitus, ut suis precibus valetudinem filio restitueret. In eam rem Antistes operam suam spopondit, si tamen Dioscorus hæreticus ex urbe ejiceretur. Ad quæ Eudoxia: Si Deo, inquit, visum fuerit, vivet filius meus; sin vero ille qui dedit, auferre constituerit, fiat voluntas eius. Apposite Bernardus: Volentes, inquit, sit Voluntas eius, ut hoc nobis in omnibus vestris atque omnino commodum esse debeamus, quod eius congruit Voluntati. Et proportionem quam solicitè conservare volumus vitam animæ nostræ, tam sollicitissimus quod possumus ab ea non deviare. f Nam, ut idem optimè totius humilitatis summa in eo videtur consistere, si voluntas nostra sicut (ut dignum est) subiecta sit Voluntati. g Hæc autem subiectio vix erit diuturna & firma, nisi divinæ Providentiæ notitia fuerit fulta.

a Euseb. l. 1. Eccles. hist. c. 15.
b Aug. serm. 1. de S. Vincent.
c Serm. de Consil. c. 16.
d Guilielmus Tyrius de bello sacro, & Rupertus abbas Tuitiensis, ad annum 1095.
e Surius tom. ult. die 21. Novembr.
f Bern. ser. de verbis Abac. proph.
g Serm. Quomodo voluntati nostræ divina &c.

§. III.

SAnctus Franciscus Xaverius, qui primus è Societate Iesu in Indiam & Iaponiam Christi Evangelium invexit, ita altè imbiberat animo divinam providentiam, ut plurima incredibilis in eas fiduciæ specimina ediderit: ex hac porrò fiducia tantum divinæ se Voluntati conformandi studium nascebatur, ut Xaverius ad Ignatium ex India litteras scripserit in hæc omnino verba; Gratia & Charitas Christi Domini nostri.

Mi Pater in Christi visceribus unice. Te ego, pater animæ meæ, summaque mihi veneratione colende, positis humi genibus suppliciter oro, ut mihi à Deo impetres, ut dum vivam, sanctissimam Voluntatem suam mihi det, & planè cognoscendi, & omnino exequendi facultatem. Vale.

Hanc illi tantam cum divina Voluntate conformitatem præstabat summa in divinam Providentiam fiducia, hinc ardua alta spectabat, ingrediique conabatur. Videntque enim divinas honores agentis, nulli cedebat difficultati, periculo nulli; ita nihil moliebatur quod non efficeret, nihil inchoabat quod non absolveret, Deo fretus. In ultimam Orientis regionem Iaponiam, lembo exiguo piratico ire instituit, incertus periculorum, quæ ab amicissimis peritissimisque hominibus & placitum denuntiabantur, & maxima. Mox ille mirari quod tam exiguam haberent fiduciam Dei, in cuius illa omnia essent potestate. Equidem, aiebat, cum Dei nutu atque imperio omnia gubernari cognoscam, nihil omnino metuo præter ipsum Deum, cum ea omnia quamvis noxia, non nisi quatenus ille sinit, nocere hominibus queant. Itaque Dei tutus præsidio per tot maris terræque discrimina, per tot gentes sermone moribusque dissonas, Indiæ vastitate non contentus, Malacam, Moluccas insulas, Mauricam, Iaponiam, Sinas, omnem denique Orientem animo atque industria complexus, ad ultima Orientis penetravit, tantaque totius terrarum Christianis mysteriis feras barbarasque gentes instituit, ac erudivit. Nec vero unquam illum Dei fiducia fefellit. Elapsus exigua tabula, triginta dies undis iactatus, ter naufragium fecit: ac semel tabulæ incubans, biduum tridiumve fluctibus tempestate iactatus evasit, aliaque innumera pericula effugit. Illud autem assiduè animo versabat: Si Deus pro nobis quis contra nos? carpebat statim ratem, & omnium periculorum maximum, divinæ Providentiæ atque potestatis spem fiduciamque abiicere. Ita unicum in Orbe hostem timuit Diffidentiam. Persuasum (sic ipse loquebatur) cum neque dæmones ipsi neque eorum satellites ac ministri, quicquam nos lædere queant, nisi Dei permissu ac Voluntate.

Quid multis? Hoc omnium Sanctorum

possit.

perfectissimeq; sibi studiant, divinam providentiam cognoscere, è cognita in fiduciam assurgere, è fiducia in sanctissimam cum divina Voluntate unionem transire, in hac quotidie crescere, hoc demum agere ut propria voluntas sancte sibi ducat in divinam colliquescere. Et certè qui Dei Voluntatem semper fieri optat, is in omnibus gratificatur sibi, quid enim evenit, qui pro sua voluntate agnoscit divinam? Et hinc etiam priscorum Patrum laudatissima constantia qui omnia, quocumque modo & ratione evenissent, in unius Dei Providentiam Voluntatemque rejecerunt. Res proculis memorabilis. Iosephi fratres cetera rudes & etiam improbi, eo tamen plurimum laudandi, quod cum pecuniam emendo tritico allatam in singulis saccis repositam reperissent, obstupefacti, *mutuo dixerunt: Quidnam est hoc quod fecit nobis Deus?* a Verba dignissima observatu, *quod fecit nobis Deus.* Quis nostrum non dixisset: Hæc quidem manifesta fraus est, occasionem quærunt Ægyptij ad perdendos nos; hoc factũ est struendæ in nos calumniæ. Nõ forsan recognoscentes ex incuria numerum oblitus, nescio quo casu in saccos fratrũ saccis pecuniam abdiderunt. Quid si forsan eleemosynæ loco, reddere nobis voluerit monetam nostram? Quid si placebat aliquo tempore allicere cogitarit? illi nihil horum, sed sapienter omnino: *Quidnam est hoc, aiunt, quod fecit nobis Deus?* Quicquid erroris intercurrerit aut fraudis, hoc Deus fecit, & nobis id fecit, horum omnium causa est Voluntas Dei, sine cujus nutu nec stilla quidem è mari, nec capillus è capite, nec foliolum ex arbore, nec passercula ex aere decidit.

Nos frequentissimè, more canum, percussi fustem aut lapidem mordemus, aut ob scripturam malam calamo indignamur, aut in picturam penicillo aspernamur, & manum facientis, scribentis, pingentis non consideramus. Dei manus facit hæc omnia. Ita sanè loquendum, ita & sapiendum in omnibus: Deus disponit, Deus regit, Deus facit hæc omnia. Et ut optimè explanemus hunc & loquendi, & sapiendi modum, paradigmata dabimus complusculа, è Christi & Davidis ore petita.

a Gen. c. 42. v. 28.

§. IV.

CHristus Dominus in æterni Patris Providentiam velut sanctissimum asylum abruptus: Ita Pater, inquit, quoniam sic fuit placitum ante te. a Ita mi Pater; rectè omnia fecisti, nec mutationem ullam in tua dispositione, aut judicijs tuis quidquam damnet, quoniam sic placuit Tibi. En, quam sanctè docemur divinæ potestati modum non definire, Dei judicia non scrutari, decreta non examinare, sed hoc uno acquiescere: quia Deo sic placet. Patri sic placuisse sufficere asserit, quare sic placuerit, non exponit. Siquidem divinæ Voluntatis causa nec assignanda est, nec quærenda. Mille causarum loco sit, Deum sic voluisse. Divinæq; Providentiæ Voluntas, est summa justitiæ norma, nec aliter eius rationem constare, quam si nulli hominum redderetur. Idcirco in omnibus omnino rebus faciendis aut omittendis, sapiendis aut perferendis, exemplo Christi, ô Christiane dic semper: *Ita Pater. Ita Pater, Ita mi Pater*, nec hoc uno die millies, etiã per millies ingeminandũ: *Ita Pater.* Et tunc magis id dicendum, & assiduè repetendum, cum magis premunt adversa, in omnibus tuam sanctissimæ ipsius Voluntati subjiciendo: *Ita Pater.* Hæc vigilans & dormiens, hæc sanus, & æger & moriens identidem pronuntia, velut si dicas: Domine, nil possum tibi negare tu scis. Sicut ergo tu fieri disponis, ordinas, permittis omnia fieri, ita fiant, ita Pater, ita & in me fiant, & nihil fiat in me, quod Voluntati tuæ resistat, opponat vel minimum adversetur: *Ita Pater*, ita fiat & nunc, & semper, & in omnem æternitatem.

Hoc pacto è priscis Patribus quidam precari solitus erat *Fili Dei*, sicut scis & sicut vis, miserere mei, Fili mei. In hunc ferè modum ille divinæ Voluntatis devotissimus scriptor: Domine, inquit, dummodo voluntas mea recta & firma ad te permaneat, fac de me quicquid tibi placuerit. Non enim potest esse nisi bonum, quicquid de me feceris. Si me vis esse in tenebris, sis benedictus: & si me vis esse in luce, sis iterum benedictus. Si me dignaris consolari, sis benedictus: & si me vis tribulari, sis æquè semper benedictus. Domine libenter patiar pro te, quicquid volueris venire

ex sceptro meo. Indifferenter ergo de manu mea, bonum & malum, dulce & amarum, laeta & tristia suscipere, & pro omnibus mihi contingentibus gratias agere. b Hoc esto, Christiani, vere [illegible] Deo [illegible] placari, devote agere.

A pientibus nec illa differt oratio: O bone Iesu, qui mirabilis, vt unicum te dilecto carissimum [illegible] figendum in cruce: quod sane magnificum, si totum me [illegible] ubi in tuas manus, non crudeles illas, sed vere paternas. Certus ego sum, omnia tendere ad meum profectum. Fac ergo Domine mecum quod bonum est in oculis tuis, tua enim sunt omnia, nec est qui possit resistere Voluntati. Quia tu Domine sicut voluisti, fecisti. Nec est in hominis potestate consilium suum. c Tales omnino in sacris legis Sanctorum preces sunt. Sic precatus Tobias: Nunc, inquit, Domine, secundum Voluntatem tuam fac mecum, & praecipe in pace recipi spiritum meum. d Sic Iudith precata: Dicamus, inquit, flentes Domino: vt secundum Voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam. e

a *Matth. c.12. v.10.*
b *Thom. de Kempis l.3. de imitat. Christi c.17.*
c *Ierem. c.10. v.14.*
d *Tob. c.3. v.6.*
e *Iudith c.8. v.17 & c.9. v.4. & 5.*

§ V.

MIrum dictu est, quoties liber de imitando Christo Domino inculcat hanc ipsam de qua agimus, divinae Providentiae agnitionem, & sanctissimum quod inde nascitur, divinae humanaeque voluntatis connubium. Nam post varia praecepta, velut praestantissimum, imo compendium omnium tradit istud: Nihil ergo, inquit, amaritudinum, & cognitionem beneficiorum tuorum, ita laetificare debet sicut Voluntas tua in te, & beneplacitum aeternae dispositionis tuae: de qua tantum contentari debet & consolari, ut ita libenter velit esse minimus, sicut aliquis optaret esse maximus: & ita pacificus & contentus in novissimo, sicut in loco primo: atque ita libenter despicabilis & abiectus, nullius quoque nominis & famae, sicut ceteris honorabilior, & maior in Mundo. Nam Voluntas tua & amor honoris tui omnia excedere debet. a Hoc ipsum inculcat alibi hac occasione: Quaestio est saepius agitata, in quo summa vitae seu perfectionis consistat. Quasi dixisset, sic respondetur: In offerendo te ex toto corde tuo Voluntati divinae, non quaerendo quae tua sunt, nec in parvo nec in magno, nec in tempore nec in aeternitate, ita ut una aequali facie in gratiarum actione permaneas inter prospera & contraria, omnia aequa lance ponderando. f Qui adhaeret Deo, unus spiritus est cum Deo, non naturae paritate, sed voluntatis conformitate.

Obiicies hic forsan: Si velit Deus parentes meos mori, qua ratione possum ego parentum mortem obtinere velle? Quod si Deus me aut illos damnari velit, an hoc ipsum velim & ego? Mi bone homo, parentes tuos [illegible] quae vult Deus mori, non eo solum quo illis eripiatur vita, sed ut satisfiat divinae iustitiae, vel ut servetur ordo naturae, quod & te velle convenientissimum est. Ita profecto si damnari te velit Deus, non hoc ideo vult, ut tibi malum infligat, sed ut malum puniat, & iustitiam defendat, qua ratione par est & te velle, puniri nempe, etiam te ipsum. Sed opponam huic loco illud tibi ingero, quod eruditissimus ecclesiastes ante centum [illegible] plures annos memoriae consignavit, in hunc modum: Si te, inquit, exhibueris integre divinae Voluntati ad omnes illius nutus promptum paratumque offeras, veniant [illegible] aerumnae, ut passim non tantum inferorum ignes, sed & praesentia damna non timeat. Sic ea levi via athleta ad omnem Dei Voluntatem excipiendam, [illegible] & [illegible] loco est. g

Quid ergo [illegible]? [illegible] divinae parere Voluntati, & hac [illegible] solus homo: Deus [illegible] in rebus adversis [illegible] & [illegible] & [illegible], si cognita eius providentia, nostram ipsius Voluntatem semper subiiciemus. Sed [illegible] & ad omnem [illegible] gratias [illegible]. Verissime Seneca: Quamdiu id potest Deo parere, [illegible], & quicquid evenit bono animo excipere, nec de fato queri, casusque suos benigne interpretari, & ad voluptatem doloremque [illegible]

stitu-

Ridiculas [illegible]! Si quid Deus immiserit, [illegible] insignis [illegible], quaeque [illegible] animae vires [illegible], tunc maximam [illegible] Christi occasionem cogitemus, dicamusque cum Christo: *Non mea, sed tua Voluntas fiat.* Hoc est divinae Providentiae ac Voluntati se integre committere, [illegible] quid, quando & quomodo voluerit, nos [illegible] excipiamus, nunquam contradicamus.

Ludovicus Blosius haec [illegible] verbis complectitur. Pergratum, inquit ille, voluntatem [illegible] cum Deo redegerit, eam integre in Deum transfuderit, ut [illegible] Voluntate perfecte vivat. Nunquam hoc, nunquam certe [illegible] verba illa: *Volo hoc, Nolo illud; Elige hoc, Refuge illud.* Neque in tempore, neque in aeternitate aliquid suum quaerit, [illegible], se [illegible] simplo spoliat [illegible], & sic [illegible] omnibus se moritur, ac si nunquam creatus esset. Quaerit autem ubique Deum, [illegible] honorem ac Voluntatem, ita ut ipsa quoque [illegible] Dei Voluntate [illegible]. Omnia quae sibi eveniunt, referat ad ipsam voluntatem divinam, & ex manu Domini suscipiat, sive [illegible] in terram. [illegible] illam sicut in prosperis, ita & in adversis, [illegible], calumniis, opprobriis, [illegible] in morbis, [illegible], & in [illegible], patienter ac tranquille [illegible] pro[illegible]?

a Thom. à Kemp. l. 3. c. 22 [illegible]
b Thom. à Kemp. [illegible]
c [illegible]
d [illegible] pag. 85.
e [illegible] 23.
f Blos. [illegible] c. 1. initio, mihi pag. 551.

CAPVT XII.

EPILOGVS

SEV

Omnium in his quinque libris dictorum Compendium.

COmpendiarium hic damus, benevole Lector, [illegible], ut [illegible] de conformanda voluntate nostra cum divina, summam & epitomen dare, ut semper sit in oculis, quod sapiens semper [illegible] in animo.

Eam ob causam imagines etiam [illegible] significandis adiecimus. In singulis illarum, [illegible] cernis tam divinae quam humanae voluntatis symbolum. [illegible], oculis divinam Voluntatem significat, quae non tantum optima, [illegible], sed & immutabilis semper [illegible], Lilium & Gladium utrinque [illegible] habens, nam & praemia & supplicia [illegible] statuit. [illegible] humanae voluntatis symbolum [illegible] e rosis, [illegible] Velle [illegible], tunc [illegible], & Voluntatem divinam [illegible], cum [illegible] alienis vel [illegible], Voluntas humana tamen felicior semper [illegible] divinae consentanea est.

Alterum divinae Voluntatis symbolum Sol est, humanae Heliotropium. Inter Solem & hunc florem summa est amicitia. [illegible] Solem velut [illegible], nec [illegible], quicquid [illegible] hoc est [illegible]. Mirum [illegible] divinam Voluntatem nostra [illegible], ut [illegible] calamitas nulla separabit. [illegible] imaginem, tum, mi Lector, interpretatio[illegible].

Hactenus dicta digessimus in hunc ordinem.

Et primo quidem libro egimus de *Divinae Voluntatis Cognitione.* Altero, de *Humanae*

voluntatis ad divinam Conformationi. Tertio, de hujus *Conformationis Emolumentis.* Quarto autem, de *Conformationis illius impedimentis.* Quinto denique, de *ejusdem Conformationis adjumentis.* Hæc jam seminatim & compendio, sic tradamus ut ea quidem quæ dicta sunt non iterum repetamus, sed dictis confirmationem addamus.

§. I.

DIVINÆ VOLUNTATIS COGNITIO.

De hac erudite Bernardus: Formidolosa est, inquit, ignoratio Magistri, ac Voluntatis tam bona quam pia. Quid si tota diligentia servando instem sacramento Voluntatis Dei, cui mihi parendum per omnia scio? Quis autem ille tam infelix, qui id nolle audeat, quod certus est Deum velle, aut quod certum est eum nolle, id velle præsumat? Quis ille tam protervæ frontis, tam cervicis rebellis homo, qui dicere non vereatur: Volo potius meam, o Deus, quam tuam fieri voluntatem, quia meam meliorem tua judico. Ego ipsi mihi providebo, æternæ providentiæ tuæ me totum committere, nec securum nec tutum est. Hæc forsitan dicere pudori ducimus, non item facere. O miseros, nimis modeste verecundos, qui voces has quidem detestantur, sed opere faciunt, mente & factis. Hic profecto grande periculum est, dum infeliciter nobis blandimur, & palpando nosmetipsos seducimus. Nam dissimulamus Dei Voluntatem nosse, dum nostram facere, & aliquam de ignorantia habere volumus excusationem. Præclarissime hic instruens Bernardus: Propterea rogo vos, inquit, diligenter attendite, quia nihil mihi occurrit quod utilius possitis audire. Ubi certa est Dei Voluntas, omnino nostra sequatur, in his videlicet in quibus omnino aliquid in scripturis invenimus, aut ipse spiritus manifeste clamat in cordibus nostris, quid sectandum sit, ut est Charitas, Humilitas, Castitas, Obedientia: hæc approbemus indubitanter & appetamus, quæ placere Deo scimus indubitanter. Sed & ea omnimodo odisse debemus, de quibus certum est quod oderit ea Deus, ut est fornicatio, impatientia. In his vero rebus, in quibus nihil certi possumus invenire, nisi tantum voluntas nostra definiat, pendeat inter utrumque, aut saltem neutri parti nimis inhæreat, cogitans semper ne forte altera pars Deo magis placeat: & parati simus Voluntatem illius sequi in quamcumque partem, cum cognoverimus indicari. Nemo super his quæ certa sunt hæsitet, nemo dubia pro certis admittat, nemo sibi in dubiis judicium vendicet, præcipitem sententiam, & experiemur quod scriptum est: *Pax multa diligentibus legem tuam Domine,* & non est illis scandalum. Ergo quod certum est Deum velle, id nos velimus omnino: & quod certum est eum nolle, similiter execremur & nos: quod autem incertum est utrum velit aut nolit, neque velimus ex toto, neque penitus non velimus.

Hæc longe utilissima Bernardi instructio, dubiis omnibus occurrit, defectibus actionum nostrarum omnibus medetur. Exemplo demonstratur id quod dicimus. Egenis stipem largior: *Hic sane nescio, velitne Deus a me forsasse plus erogari.* Ergo ad divinam Voluntatem *confugio:* Mi Deus, si scirem te velle in eleemosynis dandis me largiorem esse, utique nunc essem largior. Pari modo: Certas partes precationum in eo; *Mi Deus,* si nossem te velle prolixius me precari, abjecta omni cunctatione id facerem. Eodem modo: Jejunia ineo; *Mi Deus,* si exploratum mihi esset te velle austeriorem aut prolixiorem inediam me tolerare, promptissime id exequerer. Idem in omnibus aliis actionibus faciendum, cum Deo sic semper paciscendo: Mi Deus ita hæc, ita omnia alia facere vellem, prout tu a me id fieri velles, quod si ego minus assequor voluntatem tuam, tu meam dirige, impelle, coge, trahe me, pulsa me, mea voluntas non sit mea amplius, sed tua, proinde ea illa ut tua vocetur. Hoc intuitu illam Ecclesiæ precationem crebro iteramus: *Oblationibus nostris quæsumus, Domine, placare susceptis: et ad te nostras etiam rebelles compelle propitius voluntates.* Sed & brevissimum illud vel maxime commendo expressisse profuerit: *Mi Deus, doce me facere Voluntatem tuam.* & Aut: *Domine quid me vis facere.*

Hinc etiam ad callidissimas illas diaboli quæstiunculas in promptu responsio est. Solet namque dæmon interrogatiunculis urgere homi-

nem: Si

rem? Si quis tibi hoc illudve committeret, quid responderes? in hoc illove rerum eventu quod consilij caperes? Si spes tua te falleret, & quod ambis negaretur, quid oro faceres? Mille talia versutissimus argutator ingerit, & cavationes texit, vera falsaque miscens sycophanticè eo modo proponit, ut vitam in partem utramque se flectat, nisi expeditam inveniat, perplexus sim, & tota non careat. Tu ut semper hoc unum responderis, vicisti, & si cum vaferrimo Sophista hoc capere disputare. Ergo disputationem cum adversario tam subtili ne ingredere, sed velut compressis oculis hoc unum oppone: Si vellt hoc Deus, & ego volo; si nolit, & ego nolo: divinæ Providentiæ et Voluntati me totum do, dico, addico; in Dei arbitratum quantus quantus sum, trado; fiat Deo placitum, sic fiat. Hoc uno divinæ Voluntatis clypeo, diaboli tela omnia eludantur: sic vincitur disputator ex Orco; sic sua homini tranquillitas conservatur. Ad rationem autem divinæ Voluntatis noscendam, plurimum conducet arbitror, sequens præceptum.

Magnorum virum tam eruditum quam pium, rogatum jam ab amicis & cognatis rogatum hoc modo: Quando peregrè ad Æternitatis ostium jam staret, & ad illas oras, ubi placidissima quies, pararet abitum, hunc unum se rogare, ut aliquod monimentum relinqueret. Non diutius cogitans ego hunc tibi volo gratificari paraenesim. Multa de Deo deque virtutibus me disseruisse meministi, nunc dissertationum mearum omnium epilogum, imo ultimum sermonem sume, omnis nostræ beatitudinis datum. Ad summum, sæpe nobis exiguum visum, quod ad divinam collimationem maximum est. Virtutum ergo summum hoc est: Omnia quæ nobis Deus cernit permittit, æqualiter ab illius manu accipere, nec aliud unquam velle, quàm omnia à divina Voluntate perpendiculum facere. Sic usque optimi, hoc omnium virtutum optimum, hoc summatum est omnium virtutum. Sed quæreris forsan, quis modus sit divinæ Voluntati in rebus omnibus cognoscendæ? Modum ergo hunc habetote: Si quis in omnibus rebus affectum servat, ut si Dei Voluntatem perspectam habeat, tum sine mora sequeretur promptissimè, hic à Dei Voluntate non facile aberrabit, implebiturque agnitione Voluntatis Dei, & Voluntas Dei ex manu eius dirigetur. Et quæ talis à ratione & conscientia sæpe se impelli ac trahi perspexerit, eo vocantem Deum sibimet sequetur, modo contraria ibi nihil à sacra pagina, aut Ecclesiæ legibus aliud suadeant.

Sed hic illud occurrit, quod plurimos perplexè angit. Et velle, aiunt, scio Deum & hoc & illud & illud velle? Tum sanè scis, mi Christiane, & hoc, illud, & illud Deū velle, cū certus permittere si nollet, non permitteret. An Deus nollit, quod ab grejus permittere dicitur? Locupletissimum produco testem Augustinum, qui dilucidissimè: Deus, inquit, quasdam voluntates suas utique bonas, ita complevit malorum hominum voluntates malas: sicut per Judæos malevolis bona voluntate Patris Christus pro nobis occisus est. Propterea magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates eius, ut miro & ineffabili modo non fiat præter eius Voluntatem, quod etiam contra eius fit Voluntatem, quia non fieret si non sineret; nec utique nolens sinit, sed volens. Nec sineret de bono fieri malum, nisi omnipotens etiam de malo facere posset bene. Observa hoc, mi Christiane: *Non fieret, si non sineret, nec utique nolens sinit, sed volens.* Quod ergo vides vel malis Deum permittere, scias velle. At dices: Talem peccatum permittit Deus. Ita est, sed non ignoras in omni peccato & culpam & pœnam, velut duos vermiculos in putrido fructu, aut rationis trabe delitescere; culpam non vult Deus, sed certè pœnam, & ita quidem, ut non nostram tantùm pœnam, non tantùm in nos statuat, sed eas nosipsi afficiat. Sic sæpissime peccatum, pœnas peccato, ita per facinus Absalonis incesti punitum est crimen Davidis adulteri. Eadem est ratio cæterorum.

Hanc eandem divinæ Voluntatis cognitionem promovet illud Siracidæ præceptum: Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe. Quid enim tibi proderit manus tui amicus, & sapiens impositæ, quod tibi non committis? Rex cæli parens tuus est, sapiens est, bonus est, omnia potest, Cur non permittat, nisi quod è re tua sit? Hoc ergo quod tibi fuerit applicitum, qualecumque demum & quibuscumque applicetur, id divinæ Voluntatis esse

scito,

scito, & ideo quam agnoscis, tanc te sequere Voluntatem Numinis, ut ea quae fiunt, velis [illegible] [illegible], sed ita fieri, prout fiunt. Peccatum demo [illegible] & in [illegible] [illegible] Providentiam ac Voluntatem divinam facile agnosces. Optime Augustinus: Acquirit, vergit, peccatum, perdit innocentiam. Perdi potest peccatum, custodiri innocentiam & vide directionem quam agit ea Deus, ut omnia quaecumque vult, etiam [illegible] ipsa enim est directio. b Quaelibet prudentiae aut providentiae [illegible] [illegible]. Medicus quidem, aut Tullius, [illegible] [illegible] imperator, tempestates gubernare, & tamen ipsi saepe fallantur, qui nihil sine certa ratione opinantur. [illegible] [illegible] sunt providentiae nostrae, [illegible] Nostram falli, nunquam fallitur divina Providentia.

a *Bern. serm.* 61. *in Cant.*
b *Bern. serm.* [illegible] *de voluntate nostra* [illegible] [illegible] [illegible], *mihi pag.* [illegible].
c *Oratio in feriis, post Dominica passionis, &* [illegible] *post Pentecost.*
d *Psal.* 143. *v.* 10.
e *Coloss. c.* 1. *v.* 9.
f *Psal.* 15. *v.* 10.
g *Joan. Paulinus sub sermonum de Sanctis, mihi pag.* 441.
h *Augustinus [illegible] in Enchiridion. ca.* 100. *ad Laurent.* [illegible]
i *Eccli. c.* 2. *v.* 4.
k *Aug. in Psal.* 56. *sub prima* [illegible].
l *Psal.* [illegible]

§. II.

HVMANAE VOLVNTATIS AD Divinam Conformatio.

VOluntatem divinam nosse non satis est, oportet & facere. Servus qui cognovit voluntatem Domini sui, & non [illegible], & non fecit secundum voluntatem eius, vapulabit multis. Recta [illegible] divinae Voluntatis notitiam, humanae cum illa Conformatio. Sanctissimam Dei Voluntatem agnoscis? ergo & amplectere, & totum illi subijcere. An forsan hoc expectas, ut illa se tuae subijciat, & conformet? Stultus es. Deus operatur omnia secundum consilium Voluntatis suae. Et tu[illegible] velle hoc Deum, quod tu vis, [illegible] [illegible] [illegible] vellis. Non potest esse bona voluntas, quae non consentit cum [illegible] bonitate voluntatis divinae & regula [illegible] [illegible]. Per hoc [illegible] bona voluntas, at non potest non esse bona, quae consentit cum optima Voluntate.

Fortasse [illegible] et omnem familiar [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], praeterquam [illegible] se [illegible], non [illegible]. Hinc bona mulier tota [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] etiam vocibus sic illam obiurgaret: Eccur, improba [illegible] sic [illegible] ad contumeliam hoc [illegible] an ad laudandum? quid opus [illegible] [illegible] [illegible] tam grande [illegible] [illegible], & nobis, & linguae. At ancilla: Ne indigneris, inquit, o domina, ita [illegible] [illegible]. Illa vero [illegible] [illegible] ita fieri voluisse audio, [illegible] [illegible], & [illegible] loquitur, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Atque hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Tam est illud [illegible] responsum: Herus ita volent [illegible] nobis, ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] persuadeat hoc [illegible] [illegible]. Herus ita voluit.

Eleganter & vere dicit Prosper. Nec aliquid in nobis, inquit, libera voluntas melius agere potest, quam ut illi se commendet, qui male agere non potest. Quae cum ita sint, nihil rectius aut melius facere possumus, quam [illegible] Dei Voluntati nostram penitus [illegible], nec aliud [illegible] in [illegible] [illegible] quam quod Heli sacerdos dixit: Dominus est: quod bonum est in oculis suis faciat. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], vocat hoc [illegible] Chrysostomus, e quo [illegible] Heli ad [illegible] [illegible], etiam in adversis [illegible]. Bene hoc quidem Heli, sed optime Christus: Pater, si vis, transfer calicem istum a me, [illegible] non mea, sed tua Voluntas fiat. Prima [illegible] [illegible], altera [illegible], illud, inquit Leo, [illegible] [illegible], illud eligere [illegible] [illegible] Voluntati [illegible]. Fiat Voluntas tua. Haec vox Christianos [illegible], haec [illegible] [illegible] [illegible], virgines [illegible], [illegible] [illegible], pusillanimes roborat, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], afflictos sanat. [illegible] a Christi quo

si vere illorum omnium vox vera est: Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Hic Praestantissimus Dei cultus est, cum divinae Voluntati nostram penitus accommodamus, & in ea conquiescimus immobili & imperturbata tranquillitate, sive prospera nos Deus excitet, seu adversa vexet. Hoc enim est quod assiduè petimus: Fiat Voluntas tua, sicut in caelo, & in terra. Neque enim solum precamur, ut Dei Voluntas fiat à nobis, exequendo quod jusserit, sed etiam de nobis, & in nobis sustinendo quicquid immiserit. Et hoc priscì Patres eam solitam Magnam vocabant, à Dei manu omnia accipere; quod Iobus & David tradidisse praestiterunt. Ille: Dominus dedit, dixit, Dominus abstulit; Sicut Domino placuit, ita factum est: Sit nomen Domini benedictum. O Patiens! si dicat: Dominus ista commodavit, nec à se abdicavit Dominium, quod ergo suum est repetere potest, sic sit benedictus, illi agimus gratias. Nec aliter Rex David: Benedicam, inquit, Dominum in omni tempore, & adversis, & prospero, utrumque ille meum egeris. Haec hac voluntatis ad divinam resignatio, supremae perfectionis & sanctae amicitiae opus est, summus enim amicitiae gradus est, idem Velle & Nolle. Sic homo sub jugum mittit affectus omnes, & ad divinam voluntatem se totum componit. Itaque canit cum beato Bernardo: Vita mea in voluntate tua, Domine. Egregiè Hieronymus de hoc disserens: Bonus est Deus, inquit, & omnia quae bonus facit, bona sint necesse est. Mariti orbitas irrogata: plango quod accidit: sed quia sic placet Domino, aequo animo sustinebo. Unicus ereptus est filius: durum quidem, sed tolerabile, quia sustulit ille qui dederat. Si caecus fuero, amici lectione me consolabuntur. Si auditum quoque sordis aures negaverint, vacabo à vitiis, nihil aliud nisi Dominum cogitabo. Imminebit super haec & dura paupertas, frigus, languor, & nuditas: extremam expectabo horam, & breve putabo malum, quod finis melior subsequitur. Atque huic gratias referro cuncti. Lugeo. & in hoc laudo Domini Voluntatem, quam Spiritus in tanta infirmitate positum, à Condendum est, nisi Iustinus martyr, Voluntati Dei, sicut hoc obsequitur suo figulus.

Haec omnia Ludovicus Blosius in compendium conscriptionis suo scribendo: Quia vera perfectionis nostrae est, inquit, ut à Deo solatium interrum, maxime ex illa principali postulare, sed eius gratiâ Voluntati nostrae omnibus, exponere debet. Licet enim illa alia peti possunt in gratia, commendatione tamen ea apponere, ut perfectio sit. Planè super omnia Deus à nobis exigit, ut nostra voluntatem illi penitus offeramus, permittamus ipsum facere quicquid velit. Et per hoc vera pace in omnibus gaudemus. Multo acceptius Deo est, verum Apostolo ex animo dicamus: Domine quid me vis facere? quam si mira quaedam ex voluntate propria, pro illius amore non libenter facere visse dicamus. Super omnia namque quae vel dicere, vel facere possumus, hoc à nobis maximè expostit Deus, ut intus in corde dicamus: Domine fiat gratissima Voluntas tua. Inter omnes preces quas Christus in hoc Mundo fudit, illa summa & excellentissima fuit: Pater non mea sed tua Voluntas fiat. Iucundum quidem est, dum pro gratia & virtutibus oramus, obtinere à Deo quod petimus, multo tamen delectabilius atque utilius est, penitus in Dei beneplacito se resignare. Ubi quis ad hoc pervenerit, ut seipsum ex toto resignans, & offerens Deo omnia propter ipsum tam et facere pati aut facere paratus sit, tunc vere cum ipso bene agitur & non aliter. Bona voluntas virtutum omnium fundus sive fundamentum est. Unire autem esse cum Deo voluntatis, id virtutes omnes excellit, & in hoc perfectio est. Quisquis enim ita bona praeditus est voluntate, ut sese abneget ac propriae renuntiet voluntati, seque liberrime resignet ac dedat voluntati Dei, eius bona voluntas est perfecta. Idemque absque formidine & anxietate cum vitam transigit, & de vita aeterna obtinenda quandam se sentit habere certitudinem. Eiusdem enim in omnibus cum Deo voluntatis est, & pacem habet cum Deo, & in Deo imperturbabilem. Modicatè, suaviter, ac tranquillè fert omnia & verba aspera, & cruces gestas, simul opera, & quoquis demum patitur, sive in ipsum, sive in amicos eius conferri possit. Sedatè, inquam, & aequanimiter tolerat omnia, quae ipsi videlicet, sive à Deo, sive à creaturis quibuscumque accidere queunt. Eum perturbare nihil potest, neque salubria contingentium rerum, vel ami-

 corum

ctum & cogitatum, neque corporis ad- [illegible], neque ignominiam neque mortem, neque vitam, neque purgatorium, neque dæmones, neque infernum. Quia enim ex toto animo divinæ se permisit atque resignavit Voluntati, & nullius mortalis peccati conscientiam tenetur, facile illi tolerabile est, quicquid de eo fieri mandat Deus, in tempore atque æternitate. Itaque ait aliquid patitur, & in omni rerum eventu, ita loqui ac dicit: Domine, sicut ipse ab æternitate, antequam ego essem, voluisti, ita fiat, & non vt ego volo. Non meum commodum, non meam delectationem quæsere debeo, sed tuum honorem & tuam laudem. Gratior mihi est tua sancta Voluntas, quàm optata libertas. En igitur meipsum dedo, resigno, & permitto tibi Deus meus, non in tempore modò, sed etiam in æternum sempiternum.

Plurimi sunt qui hanc non illam virtutis modum: hæc aut illa bona appetant, sed plerumque ideo quod agunt ex propria voluntate procedit. Itaque nihil vtilius dicere dabent, vel vnicam salutationem Angelicam cum sui ipsius abnegatione ad gloriam Dei prolatam, meliorem vtilioremque esse multis psalterijs ex propria voluntate persolutis. *a* Ita Blosius.

Nihil ergo [illegible], quod [illegible] hic scriptor [illegible] inculcans: Verissima devotio, inquit, in humillima sui resignatione sita est; quando videlicet homo non solum in abundantia, sed etiam in penuria & mœrore, & alijs quibuscunque casibus ac eventibus in sanctissima Dei Voluntate plenissimè acquiescit. *e* Nam, vt optimè Chrysostomus & Bernardus: Humilitatis summa in eo consistit, si voluntas nostra per omnia diuinæ Voluntati subiecta fuerit. *p*

Epictetus haud aliter: nam si [illegible] quæ gentilis scribentis: Mihi quidem, inquit, optabile est à morte occupari, nulla alia re, nisi voluntate mea curanda occupatum, vt perturbatione vacuus & liber, dicere possim Deo: Numquid præcepta tua violaui? numquid ad alia sum abusus facultatibus quas mihi dedisti aut sensibus? num te vnquam incusaui? num gubernationem tuam reprehendi? Ægrotaui, quia voluisti. Ægrotarunt & cæteri, sed & ego volens. Pauper fui, te volente, sed lætus. Non imperaui, quia tu noluisti. Nunquam appetij imperium. Numquid me vnquam hac de causa tristiorem vidisti? Numquid vnquam, vultu tristi, ad te accessi? paratus si quid mandares, si quid imperares. Vis me nunc ab hac celebritate discedere? Abeo. Gratias quam possum maximas habeo, quod me dignatus es ad ludos tuos admittere, & ad spectanda opera tua, & administrationem tuam intelligendam. Hæc me cogitantem, hæc scribentem, hæc legentem occupet mors. *q* Quàm hæc omnia Christianè ac sapienter!

Quæstio inter duos [illegible] super dicto Gertrudis, cum alter interrogauit: [illegible] Gertrudis [illegible], Iohannes [illegible] quod illorum à Sanctis [illegible] patienter tolerat: quàm si suo [illegible] opes suas omnes pauperibus erogasset? [illegible], inquit ille, nam præmio digni sumus maiori, si ærumnas quascunque occurrentes, sine querela & expostulatione, sine diuinorum iudiciorum reprehensione, sine inimicorum accusatione & odio sufferamus, quàm si crebris ieiunijs, flagris, cilicijs carnem maceremus. Tanti est propriæ Voluntatis resignatio. Contra vero ineptum est tolerare nolle, quæ Deus per quoscunque demittit, [illegible] tolerandi.

Humana igitur voluntas nunquam bona est, nisi quæ diuinæ conformis est, tanto sanè semper melior est, quanto diuinæ conformior: illa demum voluntas conformis est perfectissima, quæ felicissimè diuinæ. Hinc tantum quisque proficit in virtute, quantum in sua voluntate ad diuinam conformationem. Ex hoc libro secundo [illegible].

a *Luc. cap.* 22. *v.* 47. b *Ephes.* 5. *v.* 21.
c *Prosper in sent. ex Aug. num.* 3[illegible].
d 2. *Reg. c.* 3. *v.* 18.
e *Chrys. l.* 3. *contra vitup. vitæ monast.*
f *Luc.* c. 22. *v.* 42. g *Matth. c.* 26. *v.* 42.
h *Iob c.* 1. *v.* 21.
i *Ps.* 39. *v.* 1.
k *Sanct. Bernard. sermon.* 14 *in Cant. fere medi.*
l *Marcus ad Paulum de [illegible] Regula.*
m *Ibid. l. de vita [illegible]*
n *Blosius* [illegible] *Instruction. mihi pag.* 541. *& sequent.*
o *Idem in dictis Patrum c.* 1. *mihi pag.* 6[illegible].
p *Chrysost. hom.* [illegible] *in Matth. Bernard. l. supradic.*
q *Epict. l.* 3. *dissert. c.* 5.

§. III.

HVMANÆ VOLVNTATIS AD divinam conformandæ Emolumenta.

VEtro dicerio ? Humana voluntas cum diuina in omnibus consentiens. Panoplia est virtutum omnium. Nimirum ex hoc armentario arma suppeditantur in omne genus calamitatum. Ii certè qui suam voluntatem agglutinarunt ad diuinam, quicquid in rerum natura triste aut formidabile occurrerit, sereno mente despiciunt, hoc veluti antidoto utuntur: Fiat Voluntas Domini. Dispiciantur ei opes, conflagrent ædes, dicet: Fiat Voluntas Domini. Infestetur morbis, affligetur doloribus, lacerentur corporis, citabitur clamabit: Fiat Voluntas Domini. Spolietur honore omni, contumeliis innumeris exagitetur, necdum secum illud dabitet: Fiat Voluntas Domini. Omnes illum homines deserant, omnes illi detrahent; [illegible] perent Orbis, pereant omnes, vociferabitur etiam: Fiat Voluntas Domini. In summis calamitatibus, summum illius solatium, posse dicere: Sic Domino placuit, hoc vult Deus.

Bene interrogaret, quis in vita maximè videretur [illegible] sibimet, respondit, qui in omnibus rebus cupit esse secundum, ut ille [illegible] quod optat, assequitur ut [illegible]. Nimirum habere [illegible] non adepti dolores, adepti timorem, [illegible]. Quisquis autem magis diuinæ se Voluntati [illegible], is verè liber est, non enim magnè quid acquirat aut perdat, sed quid Deus perderet se velit vel acquirere. At quomodo hic Deum [illegible] illud velle? [illegible] quia cogitatio permittitur. In hanc Dei permissiuam Voluntatem se ponderis transfudit suam, et [illegible] mala in se esse [illegible], hanc tamen [illegible] non fiet, liberemus vocem: Fiat Voluntas Domini. Admirandum hoc animi robur, & quæ inde sequitur, tranquillitas inestimabilis. Sed [illegible] in diuinam Voluntatem conformationis commoda.

Primum; Pax & gaudium ingens. Quis resistit ei, & pacem habuit? a Recte Augustinus: Fecisti nos Domine ad te, inquit, & inquietum est cor nostrum donec requiescat in te. b Prosa le [illegible] consilium est; Acquiesce ei, (nempe maximè tuam ad illius voluntatem) & habeto pacem, & per hæc habebis fructus optimos. c Cui assentit priori illud [illegible]: Deus tibi [illegible], & [illegible] dico: Relinque te, [illegible] te, & fruêris magna interna pace. d Nihil proceliam tam amplum est, in quo æquanimitas solatium non inueniat. Quod autem in hoc Orbe maius esse potest solatium, quam sanctissimam Dei voluntatem in rebus omnibus amantissimè complecti, Acclinemus [illegible] do rationem difficultatibus, & nostram diuinæ Voluntati per omnia subijciamus, hac via [illegible] facillimè possunt & dura molliri, & angusta laxari, & grauia [illegible] ferentes minus premere. Omnia nobis & facilia erunt & iucunda, modo nos in omnem Dei arbitrium dederimus.

Secundum. Singulares Dei ductus in rebus omnibus. Nam qui adeo liberaliter diuinæ Voluntati se totum permittit, ut nil audentius cupiat, quàm illam in rebus omnibus & nosse & sequi, huius certè vita momentis singulis sic à Deo attemperatur & regitur, ut planè in omnibus videat quid velit Deus, & ut omnia in suum cedant bonum. De Iosepho Ægypti prorege hoc asseritur; Fuitque Dominus cum eo, & erat vir in cunctis prosperè agens, habitabatque in domo domini sui, qui optimè nouerat Dominum esse cum eo, & omnia quæ gerebantur ab eo, dirigi in manu illius. e Ita sit profectò: homo diuinæ Voluntati deditus, ac deuotus, in quauis actione hac singulari manu diuina ducitur, & dirigitur, ad intelligendam, & exequendam Dei Voluntatem.

Tertium. Singularis animi demissio & constantia. Cum enim hic talis, non mutabilibus rebus suam voluntatem applicet, sed immutabili Deo affigat, ac cum eo sic unus efficiatur spiritus, ut nolit quod Deus vult, nolit quod ille non vult, quamuis caduca hæc & mortalia labantur, & ruant, & varientur, & pereant, ipse tamen sic semper idem, sicut ille est cui perpetuo inhæret. Mundus transit & concupiscentia eius (inquit Ioannes) qui autem facit Voluntatem Dei, manet in æternum. f Venustè Bernardus: Ista, inquit,

inter aduersa & prospera mutabilitate tempo- rum, atque quamcunque alternantia tempora, vtrique suam immolabilem, & inuictissimam constantiae animi aequabilitatem, benedicens Dominum in omni tempore, proindeque vindicans sibi, etiam in hac mortalitatis spatiis dubijs euentibus, mutabilisque defectibus, perennis quandam modo incommutabilitatis statum, cum se conformemque & informare, in aliquo illud antiquum similitudinis aeternae Dei, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. quippe sicut ipse est, ita & hic erit in hoc Mundo, nec in aduersis comminus, nec in prosperis dissolutus: Constantiam repraesentantem, magnam pingit marinis fluctibus cinctam, cuius inscriptio: Eadem sum semper. Homo diuinae voluntati deuotus, hoc idem dicetur in omni sorte: Deprimunt aduersa? Idem sum. Extollunt prospera? Idem sum. Flagellat Deus? Idem sum. Solatur? Idem sum semper. Qui facit Voluntatem Dei, manet in aeternum.

Quartum: *Felix & sua & aliena salutis procuratio.* Qui sui sensus ac propositi tenax est, cum se non facile alio sinat inflecti, malum necesse est sibi viam obstruat, & opportunitates recte agendi intercipiat. Neque tantum seipsum, sed & alios impedire, quo minus ad optatum finem pertingant. Nihil deterius quam sic esse sanum. Vae filij desertores, clamat Isaias, vt faceretis consilium & non ex me, & ordiremini telam, & non per spiritum meum. O Vallis esse vestri ! suum esse, sed in supplicium, nam breui nec vestri eritis, ore etiam, homo cerebrosus, & falsabitur, non raro alijs, sibi saepissime & molestus, & noxius est. At vero qui non suo semper iudicio stare, nec suo vivere ingenio cupit, sed se ad omnem vitam diuinae Voluntatis tramitem liberaliter ponit, hic & sibimet ipsi semper, & alijs prodest saepissime. Nam in omni casu, etiam pessimo ac turbatissimo, tranquille se supposuit optimae omnipotenti voluntati, neque enim aliud ibi auditur dicere quam hoc vnum: Sicut Domino placuit, ita factum est, fiat Voluntas Domini. Ita quo vult Deus vocat & vocatur, & quo euntem, aut euolat, nec aliter quam Rex Dauid loquitur. Si autem dixerit mihi, non places, possum sum, faciat quod bonum est coram se.

Quintum: *Religiosum & salutare est Christianae perfectionis*, hanc humanae voluntatis cum diuina Conformationem. Pruebat enim laetus vel in quo bonitatem, & salutem, & omnem quotidianam quid sit beneplacitum Dei. A Nisi ipsum, hoc primarium in tota Christiana studium est, exquirere quid velit Deus, quam tandem sanctissima Dei Voluntas colenda sit, & exequenda, vt is te quilibet, & quouis momento, cum Paulo dicat: Domine, quid me vis facere? & cum Christo, Fiat Voluntas tua de me, in me, circa me, per me, tam in vita quam in morte, tam in tempore quam in aeternitate. De hoc tali homine Chrysostomus: Melius est, inquit, non facientem Voluntatem Domini, quam inuentum peccantem. De hoc tali mente Isaias: Vocaberis, inquit, Voluntas mea in ea, quia complacuit Domino in te. Qui virtutibus omnibus studere vult compendio, hoc agat, suam voluntatem affigat diuinae, & iam virtutes omnes perdidicit. Multum facit qui non bene facit, optime facit qui promptius diuinae quam suae se voluntati subijcit. Hoc est quod Orbis Ecclesiastes Paulus tam sollicitissime vrget, quod tanta diligentia commendat, quod Sacramentalibus toties inculcat &, Ideo, inquit, & nos ex qua die audiuimus, non cessamus pro vobis orantes & postulantes, vt impleamini agnitione Voluntatis eius, in omni sapientia, & intellectu spirituali, vt ambuletis digne Deo per omnia placentes, facientes Voluntatem Dei ex animo. Vt stetis perfecti, & pleni in omni Voluntate Dei. Ita exhortatur Augustinus: Stantemne, inquit, invenit omnis casus, a Vero stat, & omnium calamitatis impetum impauidus excipit, qui suam diuinae Voluntati iam transscripsit? Stantem hunc inueniunt omnes casus. Mentem diuinae Voluntati addictissimam nullae hostium vires auellunt. Fateare Susanna, quid pateris, quibus in periculis laboras? Angustiae mihi sunt vndique: ab omnibus rebus vigor, me plurima deprimunt, timor, sollicitudo, horror, angustiae vndequaque affluunt. Sed quid dicis, aut quid agis in tanta animi, atque incerta? Melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini. O vocem philosophiam virilem, o constantiam inuincibilem! Susanna mallet suauius esse mori, quam diuinae Voluntati non obsequi. In quascunque, ait, angustias addocar, quibuscunque

quæ cælestia [illegible] [illegible], quocumque [illegible] genere afficiat, nihil quidem ego, [illegible], qui Dei Voluntatem ante oculos [illegible] est [illegible] potius, quam Voluntatem unam vel [illegible] [illegible]. En, ô Christiane, Virtutem, [illegible] in [illegible]! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Animus divinæ Voluntatis [illegible], supra omne [illegible] [illegible] [illegible] est, fastigium & culmen [illegible], ubi [illegible] in divinæ Voluntatis [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible]: Quando [illegible] Deus, inquit, [illegible] suæ consolationem [illegible], adeoque se nobis elongat, ut [illegible] ipsum & nos [illegible] [illegible] [illegible], quando [illegible] nos in angustiis, [illegible] ac miserijs nostris velut [illegible] [illegible] Christus à Patre suo relictus fuit, & [illegible] nos quasi [illegible] ad se, neque [illegible] [illegible] velle, solum certare [illegible] in ipsa nostra desolatione immobiles permanere, & in nulla mortali creatura vel negotio solatium quærere debemus, nisi in illo divino [illegible] verbo, quod & Christus ipse dixit, *Fiat voluntas tua.* Hoc verbum & [illegible] [illegible], & Deo gratissimum est. Beatus qui illud ex animo [illegible] potest. » Et hæc humanam voluntatem cum divina conformatam [illegible] [illegible] [illegible] quia non desunt quæ impediant, ideo [illegible], quantas [illegible] [illegible] [illegible].

a *Ieb. c.9. v. 4.* b *Aug. l. 1. confess. c. 1.* c *Ieb. c. 1. v. 21.* d *Tho. de Kemp. l. 3. c. 17.*
e *Gen. c. 34. v. 2. & 3.* f *1. Joann. 2. v. 17.*
g *Bernard. serm. 17. in Cantic. circa med.*
h *Isa. c. 30. v. 1.* i *1 Reg. c. 15. v. 16.*
k *Ephes. c. 5. v. 5. & 18.* l *Chrys. hom. 3. hom. 8. in Act. Apost.* m *Isa. c. 61. v. 4.*
n *Coloss. c. 1. v. 5. & c. 4. v. 10.*
o *Aug. in Psalm 56.*
p *Num. c. 13. v. 22.* q *Ibid.*
r *Blos. [illegible] initio, mihi pag. 542.*

§. IV.

HUMANÆ VOLUNTATIS AD divinam conformandæ impedimenta.

Voluntas humana [illegible] in Orbe [illegible] [illegible] [illegible] ipsa. Hæc illa [illegible], & [illegible] gravissimum impedimentum, quo minus divinæ Voluntati se subdat [illegible] humana, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] conformari [illegible] [illegible] [illegible] & Voluntatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Voluntas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible] ad comprehendum, quod [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed ad [illegible] [illegible]: ita Voluntati difficile non est [illegible] in suos errores quasi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] propria & mala voluntate [illegible] [illegible]. Solus Deus [illegible], quicquid vult, debet velle propria voluntate, ita ut aliam quam sequatur, non habeat supra se. Cum igitur homo vult aliquid per propriam voluntatem, [illegible] [illegible] quasi [illegible] [illegible], [illegible] enim [illegible] soli regi competit, sic propria voluntas soli Deo, & [illegible] [illegible] gravissime [illegible], qui coronam ei [illegible], sic homo [illegible] plurimum offendit, qui non [illegible] quod Deo [illegible], sed [illegible] propria voluntate [illegible], [illegible] est & origo totius boni, ita propria voluntas hominis, [illegible] [illegible] mali. [illegible] [illegible] [illegible]; nihil [illegible] [illegible], [illegible] propria voluntas [illegible] [illegible] obstacula, cum [illegible] voluntas [illegible].

[illegible] quid [illegible] [illegible]: quo [illegible] nos [illegible] de [illegible] Deo, & [illegible] [illegible] in divinam Voluntatem? Omnino [illegible] divinæ Voluntati obligatissimi sumus. Quicquid enim sumus, non [illegible] sed plenissimis [illegible] Dei sumus, [illegible] [illegible]. Ille nos condidit, ille reparavit, ille adhuc conservat. [illegible] [illegible] nos [illegible] ut Conditori, ut Liberatori, ut Conservatori, [illegible] [illegible] & [illegible], & [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Deo, quid de nobis statuere debeat: [illegible] non [illegible] Deus [illegible] suo, sed [illegible] nostro! Quid [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible] voluntas, qui esse debemus, ministri Dei, [illegible] [illegible] [illegible] vitæ, & singulas vitæ actiones [illegible] non [illegible], ita quidem, ut Dei voluntate non [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], sed hoc [illegible] [illegible] agamus, ut ad amussim & perpendiculum divinæ Voluntatis, omnia perficiamus, [illegible] quanta possumus animi alacritate. Ecce, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

mana,

quando hoc dominorum seruorum [illegible] ci no-
stri vigilent, vt voluptatis nutus & indicia di-
uinæ voluntatis obseruent. Sic dignamur,
sic spartas vtalamus, si etiam vos placitis &
[illegible] grande bonū se-
mel [illegible] est, & [illegible] arrogan-
tia, si ea tantum mandata velit persequi, quæ
sibi postularet, & allubescant. Et quid indi-
gnius, quam vt homo Christiani sanguinis,
qui quotidie rogat, vt Dei voluntas à se & in
se perficiatur, suam tamen audeat diuinæ Vo-
luntati anteponere, eiusque certo iudicio,
quæ patienda sunt, sibi deligere, illa aut il-
lis [illegible] se ferat, non alias; illas te-
ntationes calamitosas sibi sustineat, non alias. O
nimis corruptæ natis, & perfidiæ homine ho-
mines! Si molestiæ ac cruces essent, quales
non esse vellemus, cruces non essent. Si Deo
velis seruo placere, hoc tibi ab ipso petendum,
vt te ducat quo ipse iudicat & vult, non quo
tu putas & vis. Periculosum impatientiæ ge-
nus est, cum nobis ipsi eligimus, quæ tole-
randa censemus, perinde si dicamus, vti qui-
dque etiam dictitant. *Hoc patiar, hoc non, i-
stud tolerabo, illud minime.* Non hoc seruorū
est, sed Domini. Recte Augustinus; *Optimus
minister tuus est, qui non magis
intuetur hoc à te audire, quod ipse voluerit, sed
potius hoc velle quod a te audierit.*

Dominus non [illegible] Plato illum valde
peccantem, Deus det tibi quicquid velis? I-
mo nunquam hoc, inquit, sed facias vt velis
quod ipse vult. Hæc enim est pura religio, sic
te relega Deo.

Hoc ergo summa voluntatis tenemus, vt
ad Dei arbitrium ita tenere [illegible]
[illegible] loquutus sit; vertam Dei Valla. Somnia
sunt ac friuola, cum à Deo fiat, hoc recusa-
mus omnia, & non exceptione proferenda
sunt. Quidam diuinæ voluntati se dedunt, sed
cum exceptione; [illegible] et priores illi. De his
optime religiosissimus scriptor; quidam se
resignant, inquit, sed cum aliqua exceptione;
non enim plene Deo confidunt, ideo sibi
prouidere satagunt. Quidam etiam primo to-
tum offerunt, sed postea tentatione pulsati,
ad propria redeunt, ideo minime in virtute
proficiunt. Domine, quoties me resignabo,
& in quibus me relinquam? Semper & omni
hora. Sicut in paruo, sic & in magno; ni-
hil excipio. Alioquin quomodo poteris esse
meus, & ego tuus, nisi fueris ab omni pro-
pria voluntate, intus & foris spoliatus? Quan-
to celerius hoc agis, tanto melius habebis, &
quanto plenius & sincerius, tanto mihi plus
placebis, & amplius lucraberis. Si enim vo-
luntas prompta est, secundum id quod ha-
bet accepta est, non secundum id quod non
habet, sic dixit beatus Paulus hoc sensu; *Vis
& minimum virtutum, in prompto volunta-
tis [illegible] consistit, non in magnitudine fa-
ctorum aut [illegible].* Hinc elegantes beatus
Leo; *Sciendo,* inquit, æquitate mentis, qui
dissimi impendio, quia potest par esse animus,
vbi dispar est census. Et Aristeas: Hoc o-
mnes, ait, tam pauperes quam diuites æqua-
liter dant, si quisque ex eo quod quantū ha-
bet. Vt ergo sentiat & efficax voluntas, ina-
niam sese ita exerat, *Secundum id quod habet,*
et pro viribus aut [illegible], [illegible] quod
possit, aliquin tantum velle, non est illa
consistent voluntas. Volumus sæbinde sed
languidissime, & sine omni [illegible]. Sic olim
Deus per Isaiam queritur: [illegible] eius scire vias meas vo-
lunt, quasi gens quæ iustitiam fecerit, & iu-
dicium Dei sui non dereliquerit: rogant me
iudicia iustitiæ appropinquare Deo volunt. [illegible]
[illegible] egregiam proprietatem & [illegible] voluntatis
administrationem. *Scire vias meas volunt,* in
consilia & decreta diuina, [illegible] ratio-
nes inquirunt, quare permittat Deus populū
in Babylone detineri, & [illegible] pati, [illegible]
[illegible] se quæri, & à Deo [illegible]
etiam, *appropinquare Deo volunt,* non vere,
[illegible] sed vt cum eo disputent, eiusque
iudicia examinent, & in ius vocent. Horum
hominum [illegible] affectus est, qui semper,
quotienter male [illegible], cum enim caduca
bona [illegible] frui, ea sibi non largis-
sime à Deo suppeditari, inter diuinæ Volun-
tatis [illegible] volunt, sed volunt,
frigidissime, neque enim ad Dei Volunta-
tem quam iactant, sese applicant. Proxi-
mum est nolenti qui vult tam frigide.

Ioannes à Kempis, Thomæ frater, non
minor, vir religiosissimus dicere solebat: Volu-
mus esse humiles, sed sine tribulatione; obe-
dientes, sed sine coactione; pauperes sed si-
ne defectu; virtuosi sed sine labore; patien-
tes, sed sine dolore. Volumus laudari, sed sine
virtute; [illegible], sed sine honestate; honorari, sed
sine sanctitate. Sic velle non nolle [illegible] est
quam

quam nolle. Sic quandoque vincor in [illegible], [illegible] tamen volumus mali; si [illegible] nobis [illegible] Angelus quod [illegible] mortem [illegible]; [illegible], certe non valuit quid factum voluit? Quid hic respondere par sit, Bernardus docet & voce grauis: Vincti erubesco, quia patiens [illegible], & [illegible], quia ipse [illegible] patiatur. [illegible] [illegible], mi [illegible], si [illegible] diuinae Voluntati [illegible]. Proinde sic quisque persuaderat: [illegible] Dei iudicio, aut in virtutis exercitationem, aut [illegible] augmentum [illegible]. Sane qui certo in animum suum induxerit, à Deo optimo [illegible], sine [illegible], haec omnia prouenire, gaudebit aduersis, nec [illegible] [illegible] ea [illegible]; sed [illegible] facere.

Ex quo [illegible] iudicantur, quia non volentiae Dei quam [illegible] [illegible]! Vae qui contradicit fictori suo, testa de Samijs terrae, numquid dicit lutum figulo suo quid facis? & Ecce sicut lutum in manu figuli, ita & vos in manu mea. Numquid dicit figmentum ei qui se finxit: Quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam? Quid igitur, ô lutum, ô testa Samia, figulo tuo resistis, cur non diuinae Voluntati te formandam [illegible] permittis? Codices [illegible] volunt, [illegible] nolente Deo, [illegible] meliora. Tam praeclare quam vere dixit ille apud Moguntinos in aede [illegible]: Nisi vox nostra [illegible] in diuinam voluntatem ac beneplacitum, nunquam poterit tranquillitatem suam [illegible]. Animum nostrum [illegible] [illegible] alia corpora [illegible]. Huic [illegible] frustra medemur, frustra [illegible] nisi [illegible], prout [illegible], in diuinam voluntatem [illegible]. Qui benignam & [illegible] Dei voluntatem [illegible], [illegible] [illegible]:

a Anselm. [illegible] lib. [illegible] 12. v. 1.
c Aug. l. [illegible] 24. d Plac. de Cristo[illegible].
e Thomas Kemp. l. 3. c. 17. f 2. Cor. c. 8. v. 12.
g [illegible] 10 [illegible] h Isa. c. 18. v. 2.
i [illegible] c. 15.
k Isa. 45. v. 9. l Hier. c. 18. v. 6.
m Rom. 9. v. 20. & 21.
n Ioan. [illegible] c. 9. v. 7.

§. V.

HVMANAE VOLVNTATIS CVM diuina conformandae Adiumenta.

PRaecipua hic locum teneant, diuinae Prouidentiae agnitio, & qua videbat oculus, quaedam in Deo [illegible]. Sicut cogitatio de Dei [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Quid enim vero [illegible] quam à Deo optimo Maximo [illegible] non [illegible], qui maxima vltro largiatur? Millies & repetendum, & [illegible] illud Iobi: Nihil in terra sine causa fit, [illegible], nec etiam quidquam [illegible] [illegible]. [illegible] Prouidentiae [illegible] [illegible] [illegible] sapientissime. Non casu nobis mala [illegible], neque è terra germinant [illegible]. [illegible] [illegible]. [illegible] quam aliqui [illegible] [illegible] altissimam Dei Prouidentiam agnoscimus. Diuinae Prouidentiae consilia sunt abscondita quidem, sed iustissima; sunt diuinae Prouidentiae rerum progressus occulti, sed certissimi. Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur. Dum hic viuimus, sortes nostrae [illegible] vel [illegible] videntur esse [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]? Sed tamen quod alij prae alijs ad opes, ad honores capessendos [illegible], non fortuna est, sed Prouidentiae Dei, qui cuncta & vel minima quoque sic temperat, vt illis [illegible] [illegible], [illegible], non casu, sed Dei certissima ordinatione. Augustinus [illegible]: Non fit aliquid, [illegible], nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo vt fiat, vel ipse faciendo. [illegible] Dauid [illegible]. Ego autem, inquit, in te speraui Domine, dixi, Deus meus es tu, in manibus tuis sortes meae. Omnes [illegible] pendent Prouidentia & Voluntate, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] voluntas, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] manu [illegible].

Sigismundus Imperator [illegible] cum pluribus familiaribus suis, qui [illegible] [illegible] indignabatur, & [illegible] [illegible] indignum esse, [illegible] optime meritos, [illegible] [illegible] liberalius haberi, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]

[illegible]culis hilarari, proposuerat huius esse liberalitati quasi in sala iam plena effunderet. [illegible] Caesar se ab aliquo [illegible] [illegible] g. Ut ergo dicacitatem hominis [illegible] [illegible] castigaret, & ut lucis impositionem obsisteret, hoc ingeniose commentus e Pyxides duas parari iussit, aequalis omnino formae ac magnitudinis, & illam quidem auro, hanc plumbo [illegible] tamen pondere praecepit. Itaque accersitum hominem huius [illegible] (ut fieri solet,) inquit, non mihi beneficentiam animum, sed tibi gratiam accipiendi beneficia defuisse. En tibi duas has pyxides, unam aureis plenam, [illegible] plumbo alteram, tu iam liberrime quam velis, elige; alterutra tua est, ea enim quam delegeris, protinus tuaque dabitur; ergo age res tui arbitrii est. Hic miser aestuare, modo hanc modo illam pyxidem curiosissime contemplari, iamque illius, iam & alterius pondus manu explorare, sed aequalissimum deprehendere, nec ullum auri aut plumbi vestigium reperire. Sic incertus & animi diu deliberare, & nihil magis quam plumbeam paupertatem perhorrescere. Accepto demum animo, [illegible] fortunam iam manu teneret. Augustissime Imperator, inquit, hanc eligo. Retinebis, ait Caesar, hanc ipsam, & tibi gratias age, si potuisti cum [illegible]. Protinus aperta est pyxis illa post longam cunctationem delecta, quae cum plumbum exhiberet, Imperator occasionem nactus: Vides, inquit, tuae paupertatis causam, mi homo, non mihi sed [illegible] Providentiaeque adscribendam? hic tibi non Caesaris, sed Dei Voluntas defuit. Si Deus voluisset, hanc sortem tua manus non commisisset. e Optime igitur Rex David: Dixi, ait, Deus meus es tu, in manibus tuis sortes meae; omnes vitae meae periodi, quia unius singuli momenta sic a Deo regantur & ordinantur, ut omnia, [illegible] quidem ego ipse velim, in meum cessura sint bonum. Eadem in hoc omnium hominum est ratio. Augustinus verissime: Nihil fit, ait, in illa tota creatura amplissima quadam immensaque Republica, quod non de [illegible] Imperatoris aula aut iubeatur, aut permittatur, secundum ineffabilem iustitiam praemiorum atque poenarum f. [illegible] incertissimum [illegible], & nullus vero providentiae hominis, modo culpam diaboli [illegible], modo hominis [illegible] negligentiam, modo [illegible], modo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] iam cogitationem [illegible] impedit, iam [illegible] [illegible], iam [illegible] nostrae consilia est [illegible]. Nunquam [illegible] causam & culpam transferimus & caeci, divinam Providentiam, rebus omnibus maxima [illegible] [illegible] non suspicamur. Quid homines accusamus, o homines? Homo, inquit Augustinus, nil potest in hominem, nisi Deus illi det potestatem. g Atque paulo infra: [illegible] diaboli, [illegible] qui ad haec [illegible] [illegible]. Sed illos Deus velut catenis [illegible] [illegible], ut sine permissu divino, ipsi nihil sint, nihil possint, nec porcos quidem [illegible], nisi annuente Domino. Hanc Dei providentiam Iobus accuratissime agnovit, adeo [illegible] [illegible] [illegible] nis suas [illegible]. Iobo certe diaboli, & [illegible] non [illegible] tot ovium greges, sed nec [illegible] [illegible] capere potuissent, nisi Deus singularem eius rei licentiam dedisset.

Quid quod eadem haec Dei Providentia [illegible] certissime, omnia etiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut ab [illegible] dicitur Voluntati [illegible] [illegible]. Stat divinae Providentiae legibus nihil omnino [illegible], nihil [illegible] aut perit, nihil oritur, nihil quiescit. Illa [illegible] omnia [illegible], & singulis praesidens [illegible], propriam [illegible] conditionem [illegible], per quam [illegible], in [illegible] dirigit [illegible]. Et [illegible] rationis compos, gubernationi & legibus Providentiae divinae se subtrahere, aut illam ad suos calculos revocare conatur, [illegible] nihil [illegible] est, qui [illegible] humanae ingenii [illegible]. Non est, ait, [illegible] [illegible], discipulus tam [illegible] & [illegible], qui tot magistros, doctores, [illegible], [illegible] tat, quot aeterna Dei Providentia ac Sapientia, quae iustificatur a filiis suis. Verum, ut Gregorius loquitur: Sapientes in sua sapientia, & astutia Dominus comprehendit, quando eius consiliis humana facta etiam tunc congrue serviunt, cum resistunt. h Multae cogitationes in corde viri, Voluntas autem Domini permanebit. i Sic divinum consilium,

dum

dum decitatur, impletur) sic humana sapientia, dum reluctatur, comprehenditur. Et quamuis homo dum peccat, diuinæ Prouidentiæ legibus non pareat, hoc ipsum tamen non perpetrat sine lege Prouidentiæ, à qua vires accepit, quibus in suam perniciem abutitur, & tā libenter agere, quæ absque permissu agere non possit: ita tamen circumscribitur limitibus, ne aliter aut amplius male agat, quàm Deo visum fuerit permittere. Pulcherrimè S. Augustinus: Non fit, ait, contrarium sanè opera Domini, vt creatura in arbitrio libero constituta, contra sui superet Voluntatem, etiamsi contra eius faciat Voluntatem. Non vult Deus, vt peccet, nam prohibet: tamen si peccauerit, non patet hominem fecisse quod voluit, & Deo accidisse quod noluit. Sicut enim vult vt homo non peccet, ita vult peccanti parcere, vt conuertatur & viuat, ita vult pœnitere in peccato perseuerantem puniri, vt iustitiæ potentiam certamina non euadat. Ita quicquid elegerit, Omnipotenti non deerit, vnde idem de se compleat Voluntatem. Sic omnia prorsus inter Prouidentiæ diuinæ ambitum conclusa sunt, vt cum nihil vspiam, nec latentissima quidem, ac subtilissima cogitamuncula possit effugere.

Hanc Dei Prouidentiam agnoscere, est maximum gradum ad Fiduciam in Deum fecisse. Cum enim diuina Prouidentia sic pascat volucres, vt sua illis alimenta, cubilia, tegumenta dispertiat, sic vestiat flosculos, vt nec illis nitorem, elegantiam, colores distribuat quomodo filiorum oblivisci possit, quibus suum regnum dedit? Cum ergo Deus maximam fiduciam, & peramplam curam gerat, & nihil sine ipsius nutu & Prouidentiæ consilio fiat, non est quod quicquam timeamus vel hominum potentiam, vel dæmonum terriculamenta, vel bestiarum feritatem, vel quicquid vsquam nobis incommodum minatur. Si Deus pro nobis quis contra nos? Nec vnicus è nostris pilus decidat, Deo non volente. Neque ille nobis quidquam ab vllo irrogari sinet, quod non cedat in grande bonum, modo ipsi nobis non desimus, & quælibet per diuinam illatas iniurias æquo pacatoque animo excipiamus. Hac in Deum Fiducia imbutus Dauid: In te, inquit, oculi mei, & in Deo meo transgrediar murum. Est aliquid, tam potentem & amantem

[illegible] lem regem habere; longè plus est, tam amici amicum, vt [illegible] eandem regem tam esse amici; vt eorum [illegible] velit etiam metum transsilire. Nunciata hac vera suggerit Fiducia. Ita sanctus Ignatius verissimo Noscitis, inquam, quantas vires habeat magna in Deum Fiducia. Adeoque in hoc præcipuè nostra elaborare debet meditatio, vt tantam in Deum fiduciam quam altissimas radices agamus: Efficiat nobis eo vsque consuetudinem, vt pro re quacunque nata, mox ad illud diuinæ prouidentiæ asylum, seu munitissimam arcem, confugiamus ingenti cum fiducia. Ea de caussa Bernardus omnibus viribus ad hanc fiduciam vnumquemque nostrum excitans: Crede ergo te Deo, inquit, committe te illi, iacta in eum cogitatum tuum, & ipse te enutriet, vt fiducialiter & fideliter dicas: Dominus sollicitus est mei. Neque enim hoc sapiunt homines amantes seipsos, curam carnis perficientes desideriis, surdi ad vocem dicentis: Omnem sollicitudinem vestram proiicientes in eum, ipsi enim cura est de vobis. Nam sibi quidem ipsi fidere, non fidei, sed perfidiæ est: à Deo in omnibus fidere hoc virtutis est, & ita quidem fidere, vt nec scire quidem cupiamus, quid de nobis statuerit Deus. Quemadmodum opulentus dominus, ita domum suam fideli œconomo committit, vt ipse quid supellectilis domi habeat, iucundè ignoret, illud secum reputans, pauperis esse numerare pecus. Hoc in Ægyptum Iosephus de hero suo: Ecce dominus meus, inquit, omnibus mihi traditis ignorat quid habeat in domo sua. Hoc singulare in Iosephum fiduciæ argumentum erat. Ita prorsus, magnam is in Deum gerit fiduciam, qui piè simul & eruditè nescire cupit, quid circa vitæ mortisque suæ periodos decreuerit Deus, illud assiduè versans animo, Deum & sapientissimum gubernatorem, & potentissimum regem, & optimum patrem esse, qui & prouidentissimè norit, & efficacissimè possit, & amantissimè velit, cum vera bona suppeditare, tum vera mala auertere. Proinde huic vni & sapientissimo gubernatori, & potentissimo regi, & optimo patri in omnibus sine omni trepidatione plenissimè fidendum esse. Ruat iam Orbis, & nobis bene sit soli in Deo.

Hæc illa sunt adiumenta, quibus in ipsa di-

diuinæ Voluntatis generalia sumus debitores. Quisquis diuinam Prouidentiam nosse didicerit, eidem se committere nil dubitabit; qui autem hoc modo se Deo permiserit, huic facillimum erit diuinæ Voluntati ius atque ditionem penitissimè concedere, animo sic composito, vt ad vnam atque vnicam Dei Voluntatem in rebus omnibus collimet, nec tantum non aliud iam velit, nolitue quam quod Deus vult, aut non vult; sed etiamsi liceret sibi à Dei voluntate dissentire, nihilominus non aliud velle vnquam aut nolle cupiat, quam quod Voluntati diuinæ placere sciret.

Hoc est quod Catharina Senensis rectissimè monet, vt quisquis studeat virtuti, secretum DIVINÆ VOLVNTATI cubiculum in sanctiori pectore struat, hic sese concludat, in eo perpetuo habitet, nec inde vnquam vel curiosorum oculos, vel liberiorem manum, vel pedem petulantiorem proferat; sed sicut apis in aluearí suo, aut in suo monili adhæret gemma, sic ille in diuina Voluntate persistat constantissimè. Virtutum omnium complementum breui obtinet, qui ex animo totum se Voluntati diuinæ deuouet.

Ad Antiochum regem missus est à senatu Romano Caius Popilius legatus cum his mandatis, vt rex Antiochus se bello, quo Ptolemæum lacessebat, abstineret. Rex missa humanitate virum complexus, amicissimo vultu dextram ei porrexit, at suam inuicem porrigere noluit Popilius, & fronte ad maiestatem composita: Seponamus, inquit, priuatam amicitiam, publica iam curanda sunt, & vnà senatus consultum porrexit, quo iubebatur rex aut Ægyptum non incessere, aut bellum habere cum populo Romano. Tabellas ad senatus missas vt legit Antiochus, dixit se cum amicis collocuturum. Cui Popilius: Moram, inquit, negotium non fert, tollenda est omnis cunctatio. Atque simul virga, quam manu gerebat, pauimentum decernens, & in eo circulum describens: Prius, inquit, quam hoc circulo excedas, da responsum quod senatui referam. Non legatum loqui, sed ipsam curiam ante oculos positam crederes. Continuo enim rex affirmauit fore, ne amplius de se Ptolemæus quereretur. At tum demum Popilius manum tanquam socii apprehendit. e Sic eodem momento Syriæ Regem terrum Ægypto proiecit. Idem penè nobis quod Antiocho contingit, cum Deo amicos esse volumus, sed in Dei Voluntatem transire non libet. Ergo Filius in Orbem legatus à Patre missus, diuinæ Voluntatis circulum circa nos designat: Non omnis, inquit, qui dicit mihi, Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit Voluntatem Patris. q En mi homo, in hunc circulo conclusus es, nec prius egredieris quam dixeris num in Voluntatem Dei descendere velis, an tota plagis viuere. Si tibi pax cordi sit, si nolis esse hostis Numinis, si impium cum Deo bellum oderis, citò respondeas oportet. Ah mi bone Christiane, quid tergiuersaris, quid deliberas, quid cunctaris? moram odit hoc negotium. Sis sapiens, regem illum imitare, & paratissimè responde: Mi Deus, sanctissimæ Voluntati tuæ me totum perfectissimè trado, & adstringo, paratus omnia & agere, & pati, viuere, mori, prout ea voluerit. In quibuscunque vel grauissimis etiam ærumnis summo mihi solatio erit sanctissima Voluntas tua. Hanc ego mihi nunc vnam vnicam & viuendi & moriendi regulam statuo, Fiat Voluntas Domini, fiat, fiat. Vaniq omnia procellis disturbentur, foras arma armis concurrant, classes classibus frangantur, fora litibus dies perpetuos strepant, omnia negotiorum consiliis tumultuentur, hoc ego mihi negotium sumo, vt ad vnam atque vnicam Dei Voluntatem me totum componam. Iamque illud intimo pectore amplector sanctissimum oraculum: Mundus transit & concupiscentia eius: qui autem facit Voluntatem Dei, manet in æternum. r

a Iob c.1.v.6. b Prou.c.16.v.1.
c Aug. Enchirid. c.96. d Psal.30.v.15.
e Casp. Peucer. in Chronicis.
f Aug. in sent. apud Prosper. g Aug. in Ps.32.
h Gregor. l.6. moral. c.12. fusè & eleganter.
i Prou. c.19. v.21. k Gregor. ibid.
l Aug. in Ps.110. m 2. Reg. c.22. v.30.
n Vide supra lib.1. c.5. § vlt.
o Bern. serm. 3. in vigil. Natiu. Domin.
p Gen. c.39. v.8.
q Matth. c.7. v.21.
r 1. Ioan. c.2. v.17.

FINIS.

RECTA

RECTA
INTENTIO
OMNIVM HVMANARVM ACTIONVM AMVSSIS.

CORAM

SERENISSIMO VTRIVSQVE BAVARIÆ DVCE, S.R.I. ARCHIDAPIFERO, ELECTORE;

MAXIMILIANO

ET SERENISSIMA CONIVGE

ELIZABETHA

pro ſuggeſtu explicata;

Eiſdem Sereniſſimis Principibus inſcripta & dedicata

AB

HIEREMIA DREXELIO,
è Societate IESV.

SERENISSIMIS PRINCIPIBUS
MAXIMILIANO
S. R. I. ARCHIDAPIFERO, ELECTORI;
ET SERENISSIMÆ CONIUGI
ELISABETHÆ
COMITIBUS PALATINIS Rheni, Boiorum Ducibus;
Dominis meis Clementißimis.

CAPITIS ornamentum olim (si Suidæ credimus) fuit Tiara. Hanc soli Reges rectam ferebant apud Persas, Duces autem inclinatam. *a* Demaratus rex Spartæ, sed tunc exul, regum potentissimo Xerxi, quod è re fuerat suscepti belli prudenter [illegible]. Xerxes iam non una clade [illegible] gratias egit, quod solus sibi verum dixisset, & permisit petere quod vellet. Petiit ille, ut Sardes maximam Asiæ civitatem curru vectus intraret, *rectam capite tiaram gerens*. Id solis dabatur Regibus. Recta Intentio, Serenissimi Principes, non solum ostendit Reges, uti Tiara recta, sed & facit, nec tantum ornamentum capitis, sed & caput ipsum actionumque omnium. Sine hac Tiara, seu, Cidari recta nemo beatum illud in cœlo regnum obtinebit.

Et quamvis non malè Recta Intentio, huic Regum insigni, rectæ Cidari conferri possit, tamen longè melius Scripturæ sacræ [illegible] comparatur, & quidem *[illegible]* possit. Hic oculus nostræ regula est, quâ omne Rectum probari solet. Mille errores sunt, quibus involvimur, si vel momento deflectamus oculos ab hoc sancto oculo, seu hac amussi & regula. Ab hac fine veniunt omnia, ad hunc omnia examinanda sunt. Eam ob causam necessaria prorsus est exactissima cognitio Rectæ Intentionis, seu, nostri finis in rebus agendis omnibus. Et Plato censuit, *[illegible], sine notitia optimi finis*. Et quoniam plura-

nis plurimi non nesciant omnia ad Deum dirigenda, ita tamen [illegible] quod aliquibus, qui nesciunt se scire quod sciunt, quemadmodum id saepe [illegible] quod multa ac-[illegible] plerumque non tam ignoramus, quid Recta Intentio sit, quam [illegible] illam negligimus. Haec causa fuit, quae non impulit solum, sed coegit me, ut illud, quod dixissem, etiam scriberem, ut ea summa necessitate [illegible] uteretur, sed etiam exacte & [illegible] adhiberetur. In plurimis erratur, imo in omnibus, qui aut nesciunt quid Bona, quid Mala sit Intentio, aut illam actionibus nunquam applicant, hancque [illegible] in omnibus negligerent. Tanti est, non tam facere quod decet, quam respicere quod oportet. Ad illum oculum omnia videntem, omnium oculi erigantur necesse est. Nihil videt, aut certe iam nihil videt, quisquis oculum illum non videt. [illegible] in caelo Reges nunquam consedebunt, qui Thronis [illegible] Intentio a recto detorta pravum efficit, quicquid contingit. Nec unquam dici poterit Bonum, quod Intentione factum est Mala; Intentio actionum prorsus omnium Anima est.

Et hanc Amussim, Serenissimi Principes, hunc simplicem Oculum, serenissimis oculis vestris velut rem suam spectantibus, [illegible]. Ore liquere puto, quam Serenitates Vestrae hunc Rectae Intentionis Oculum, vel suis oculis longe habeant chariorem, quam in omnibus Deum & Divina spectare, quam sincere Dei honorem quaerere, quam denique sua omnia ad divinae Voluntatis normam dirigere solent. Haec illa Rectae Intentionis argumenta non fallacia sunt, hic ille *simplex oculus* est, adeo commendatus ab ipsa Veritate. Hunc igitur Oculum, cum Serenissimis oculis offero, non tam meum do, quam sua illis *reddo*, & ad se spectantia. [illegible] hoc facere scirem congruit [illegible] Principum fastigio. Erubescat hic liber tam tenuiter excultus, Serenissimos oculos ac manus adire, eaque, si liceret, suum auctorem non proderet. Verum a sua fronte sumit audaciam; solatur illum & in spem erigit, praefixus sibi titulus *Recta Intentio*. Haec enim vilissima etiam munuscula commendare novit.

Notum e veteri historia, Sinetam, hominem pagarum regi Artaxerxi aquam e Cyro flumine cavis manibus obtulisse. In auream phialam exceptum hoc munus, & inter [illegible] numeratum est. d Tam tenue donum, gratum utique non fecit, nisi *bona intentio*. Regi Gallorum Ludovico XI. Conon agricola rapum insigniorem obtulit, munus fuit & hoc gratissimum atroque rependium. e Sed quis respexit pretium praefuit *Bona intentio*. Siquidem nec argentum nec aurum, nec quidquam eorum, quae pro muneribus accipimus, beneficium est, sed ipsa tribuentis voluntas. Et hoc est, Serenissimi Principes, quod mihi meoque libro animum addidit, ut mea se voluntas explicaret *ardentem* per tam tenue obsequium. Non enim refert quid detur, sed qua mente: quia non in eo quod fit aut datur, obsequium consistit, sed in ipso dantis aut facientis animo, [illegible]; *Bona Intentione*. Sicut nec in vestimentis (ait Bernardus Sylvius) licet optime [illegible], atque [illegible] praefulgeant, [illegible] homo est, sed plane recta voluntate venerabilis. Hanc ipsa, Serenissimi Principes, hanc ego Amussim, hunc oculum simplicem Serenitatibus Vestris offero [illegible]. Liceat, obsecro, Serenissimi oculi, splendore suo & [illegible] [illegible], qui tam demum quorumcumque oculorum [illegible] non [illegible], quin et [illegible] [illegible] oculi Serenissimum diem suum non negaverint. Monachij Anno Christiano M. DC. XXVI.

Serenitatum VV.

infimus cliens

HIEREMIAS Drexelius e Societate IESV.

a Baldus in biblio. mihi pag. 976. b Seneca l. 6. de benef. c. 31. c Plato in Theaet.
d Aelian. l. 1. var. hist. c. 32. e Ioan. de Cock l. 2. Aphor. c. 17. f Sen. l. 1. de benef. c. 6.

LECTORI.

DE vocabulis, Lector, litem mihi non movebis, spero, Hic supinus sum. Vellem iubeamus valere, seu quemcunque compleveris sermonis ambitum. Animus est pie disserere; quid refert, si minus scite? DE RECTA INTENTIONE loquimur; hanc alius finem appellet, aut scopum, mentem vocet aut metam: nomen rei tribuat quodcunque placuerit, nos rem curamus, neque enim hic disserte cupimus loqui, sed sapere. Nec nescimus, non tantum vitij esse, non intelligi, sed & aegre intelligi. Ita minus compte loqui non refugimus, modò possimus clarè. Et utinam redeat Augusti Caesaris animus, quo hominibus verba sua nondum periculosa erant a.

Dissertatio nostra, Summa rerum, omnium humanarum actionum regulam & caput complectitur. INTENTIONEM RECTAM. Hanc tibi vocem, licet hîc non è Latio adductam, multis ingerimus, ut Christo monente, b importunitas saltem persuadeat, quod nequit ratio.

INTENTIO RECTA virtutum omnium caput, & dux castrum, & arx, & metropolis non male appellatur, ut quae omnes amplissimis viribus defendat. Quia vero nec ipsa suis ignorat hostes, ideo duo ingentia mala humani generis, VANAM GLORIAM, & TEMERARIUM IUDICIUM, bonae Intentionis hostes capitalissimos iure insectamur. Haec vero, mi Lector, corā Serenissimo Electore MAXIMILIANO, & coram Serenissima ELISABETHA Bavariae Ducibus, Anno 1623 dicta; tuo autem bono, quicunque legis, scripta sunt. Si lubet, fruere. Atque ut scias, RECTAE INTENTIONIS necessaria, ars est, quae compendio docet, nunquam errare. cArtes caeterae pani, haec caelo lucrando faciunt. Hanc artem nescisse, est caelum perdidisse.

Quare, mi optime Lector, in rem tuam vigila, & disce sine impensis caelum emere: tanto melior erit omnis tua actio, quanto sanior INTENTIO. Hoc te volui scire, & salutare.

a Senec. l. 3. de benef. c. 27. b Luc. c. 11. v. 8.

LIBER PRIMVS.

INTENTIONEM BONAM, MALAM, ADIAPHORAM, NVLLAM EXPLICAT.

CAPVT PRIMVM.

Quid sit RECTA INTENTIO.

DARIVS, clade sua & Alexandri Macedonis fortunâ, nobilissimus rex Persarum, acinacem habuit, cui ea gemmea erat vagina, quam totâ aureâ mallebilis [illegible] suspendebat. a Nobilis gladius [illegible] vindicem deuictam fuisset fortuna. Celeberrimus est [illegible] scriptis gladius Georgij Castrioti, quem Scanderbegum vocabant, qui hominem medium ictu transuerso valido dissecare potuisse fertebatur. Noti sunt è sacris voluminibus Gedeonis & Saulis gladij. Celebres sunt ab eruditis paginis complures alij equestrium virorum gladij, non tamen sine superstitiosa religione culti.

At verò nullius heroum gladius [illegible] tam vitalis suit [illegible], atque Hebræi Mosis Virga: Illa tot miraculorum, tot stupendorum prodigiorum operatrix Virga! Quæsierat à Mose Deus, quid manu teneret? Virgam, respondit. Cui Deus: *Proiice eam*, inquit, *in terram. Proiecit, & versa est in colubrum.* Iussit iterum Deus, extenderet manum & apprehenderet caudam colubri. *Extendit, & tenuit, versaque est in virgam.* b

Hic penitiùs subiecit oculis Deus, bonas & malas actiones sic à nobis esse, vt si terram & res terræ spectamus cum agimus, colubri sunt, [illegible] si in [illegible] cælo [illegible], virga Mosis, opera cælesti præmio digna existunt. Tanti refert, quomodo Mosaicus iste scipio tractetur; an manu teneatur, an humi proiiciatur. Hic scipio, hæc Mosis virga omnes magorum virgas deuorauit; hæc flumina in sanguinem mutauit; hæc rupem in fontem diduxit; & è duro silice [illegible] subitam torrentem eliciuit; hæc marinos fluctus in immobiles parietes diuisit: potuit dicere Moses, hæc baculus meus & [illegible], & maria per [illegible], omnia mihi peruia facit. Hanc Mosis virgam sacri Doctores designatam aiunt RECTAM in omnibus humanis actionibus INTENTIONEM, cui penetrabilia sunt omnia. Hic autem, prima omnium quæstio: quid sit RECTA INTENTIO.

Christus Dominus RECTAM INTENTIONEM appellat OCVLVM SIMPLICEM. Cur Oculum [illegible] DEVM Theologi *substantiam simplicissimam* vocant, in quâ nulla sit compositio aut mixtura; nil aliunde collectum aut coagmentatum; nihil enim in Deo est, quod non est Deus. Sic oculus, sic & Inten-

tio

sis simplex dicitur, cui nihil, inquit, nullus sui amor, nulla famae cura, nec spes vana sit [illegible], sed quae pura, nec ullis creaturarum sollicitudinibus turbata, ad Deum solum directa, eo solo conversa sit.

Ergo, inquimus, Recta est, quae cum operatur, operis sui finem constituit Dei [illegible], quae omnia ad Dei gloriam & honorem revocat. Explanat id scitissime Ambrosius Aquilae similitudine. Hae pullos suos involucrem exploratura, & a legitimis separatura spurios, eosque suspensos [illegible] in aere, eosque opponit solaribus radiis: qui irretortis & immotis oculis excipiunt solem, ii agnoscuntur sui filii, submittuntur in eadem fovetur & aluntur. perinde si dicat mater: hi mei filii sunt, [illegible], digni quos nutriam, ceteri qui solis radiis palpitantibus oculis, idque aegre admittunt, ut degeneres nido praecipitantur, & ut genere non sunt [illegible]. Et ii proprie qui Deum oculo assiduo sic possunt respicere, ut omnes suos actus SINCERE AC RECTE ad Dei honorem dirigant, veram voluntatem divinam in omnibus sectentur, verissimi Dei filii sunt, his SIMPLEX OCULUS est.

a Curtius lib. 7. post initium.
b Exodi. c. 4. v. 2. 5. 6.

§. II.

FVit a priscis Asceticis vitae aliquis qui quotiescumque operis aliquid erat aggressurus, subsistebat aliquantisper cogitanti similis. Interrogatus quid hoc ageret: opera nostra, respondit, ex se nulla sunt, velut informis trabs, nisi recto fine sanctaque Intentione veluntur ac vestiantur. Et veluti qui sagittis ad scopum [illegible] certant, non emittunt ante sagittam quam oculo collineaverint ad metam; sic & ego, quidquid demum acturus sim, ad Deum finem & scopum nostrum [illegible], Intentionem meam dirigo & hoc est, ait, quod ego [illegible] subsisto, id enim Deus a nobis exigit. a Optime factum dictumque. Recte scribit Bernardus, insulsum esse Deo nostram orationem & abstinentiam & patientiam, nisi omnium quae agimus vel patimur, ipse sit causa. Et quemadmodum qui proposito praemio bombardas explodunt in eundem orbem ligneum, quo minus ab eius centro aberrent, oculum laevum plerumque claudunt, solo uno dextro, quo exquisitius [illegible] in [illegible] scopum; ita prorsus claudendus [illegible] est oculus nec humanorum respectuum, nec [illegible] observationum, nec [illegible], solus vero dexter largissime aperiendus aspiciendo Deo per sinceram Intentionem.

Sedebat ad fontem Servator noster a via fessus, [illegible] exhaustus, & ubi colloquium cum Samaritide finijt, discipuli ea quae emerant apponentes: Rabbi, aiunt, manduca. Quibus Dominus: *Ego*, inquit, *cibum habeo manducare quem vos nescitis.* Nec tamen hanc se quaerere [illegible] discipuli, &: *Numquid*, aiunt, *aliquis attulit ei manducare?* Tum [illegible] aperte Christus, *Meus cibus est*, inquit, *ut faciam voluntatem eius qui misit me, ut perficiam opus eius.* b Hic eidem cibus est omnibus Deo servire cupientibus, *ut perficiant opus eius.*

Atque si rem ad calculos revocemus, omnes ex eadem patina comedunt, boni & famuli, opulenti & egeni, docti indoctique, unus omnium cibus est, unica Dei voluntas, unicus Dei honor; [illegible] sive primus & summus, quam sive postremus & infimus, [illegible] debet esse actio, unam atque unicam Dei gloriam in omnibus spectans.

a *Vita Patrum.*
b *Ioan. c. 4. v. 31. & seqq.*

§. III.

RAtio vivendi, inquit Basilius, in homine Christiano, veluti sibi scopum habet propositum, Gloriam Dei. a Et divini Pauli praeceptum est: *Non ad oculum servientes quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo.* Et ut hoc altius infigat animo, [illegible] *sicut Domino & non hominibus.* b Amandus est Deus operando, & amando Deum, operandum est propter Deum, ab exemplis id patebit.

Honestae vitae matrona, cum [illegible] haberet [illegible] maritum, [illegible] & [illegible], quid [illegible] ignorabat, a quo diu nullas acceperat literas, cum [illegible] [illegible] suam

tiam reputat. Scit quidem hoc ancillarum aut servorum esse, sed illa similem hanc operam gravissimam, & famulum vult & gaudet, non sibi videtur ei obligatum, quod amor facit tam libere. honori ducit sibi a se ipsa abiici. Pari modo, a nobis quecumque fiunt, nostrum dumtaxat mensam, laborem, officium, sortemus attendimus facile obrepit taedium, & onus nobis etiam facillimus labor, gravitet quoniam quoties non iucunde licuerit quiescere. At vero si oculos alio convertamus, & Deum respiciamus, *servientes sumus Domino & non hominibus*, nullum nec vilem iam, nec tam gravem confitemur laborem, quem non amaremur. Opifices suum ipsis Dominum se laborasse sciunt, scientia longe maiore id facit [illegible] characterem accipit factor reficiendi: hic gratia quaedam est, cui nomen si Domino, non saepius contigerit alias, ipse magister hanc operam praestat quam alioqui pretio aestimasset. Ergo, omnes, sed Deum solum attendamus, *servientes sicut Domino, & non hominibus*. Pura erit Intentio, inquit Bernardus, si quicquid agimus nostra aut honorem Dei, aut utilitatem proximi, aut bonam conscientiam quaeramus. c

Pulcherrime Seneca: Non potest, inquit, quisquam beate degere, qui se tantum intuetur, qui omnia ad utilitatem suam convertit: alteri vivas oportet, si vis tibi vivere. d Quodlibet vivam sic a Deo abduxit hominem, ut sibi vivat, ad sua commoda vigilet, flectat ad alterum. Ubi ergo Intentio anhelat ad aes & nummum, ibi certe hospes non est quam pecuniae: ubi Intentio carnem sapit, illic voluptas inter intimos amicos numeratur: ubi vero in altum inspirat Intentio ad honores & dignitates, illic enim scalae colliguntur, pennae quae volitent ad alta, nec ullus gratias fert nisi, quam qui alas donat hinc ambitiosis volandi. En, ab horum omnium animis abeunt a Deo in res vanissimas, quas mentium Intentione concupiscunt, ita sibi ipsis vivunt. At, inquit Deo vivere, qui vult vivere sibi.

Ergo, Oculus ad Deum perseveranter reflectere, hic demum Simplex, Intentio Deum semper obtinens, nec aspiciens quidquam nisi simul aspiciat Deum, haec Amans & Recta & Sincera est Intentio Per hanc animus Deo, ut Hebraeo placet Iucundissimam

carne dicere. Et anima mea [illegible] pulcherrimumque illud a se ipso [illegible]. *Non [illegible] cum [illegible] illam.* f

a Cap. 16 [illegible]
b Ephes. 6. v. 6. & 7.
c Ber. in [illegible] d Sen. Ep. 48 [illegible]
e Psal. 41. v. 3. & Psal. 1 [illegible]
f Ibi.

CAP. II.

Quae sit INTENTIO RECTISSIMA.

TRiplici fere modo Intentionem, nostram dirigimus ad Deum. Primo, servit quis Deo, & a certis gravioribus se continet, formidine poenae, infernalium ignium, aeternorum cruciatuum metu. hic talis subinde mallet aliquid non carere tantum aut liberalius Gratiis, sed tamen digeruntur audet, inquam, aliquid, & recta in casum dat, nam negotia non illorum tam vitiorum inferorum ergastula sunt, quia levissimum hoc aut illud audeam: debitum quod aut fecisse obstrictum, confessione paenitentiali collere, poenam quam fecisse contraxerunt, iterum dulce poenitentia; audeamus ergo, peccata sicut cedere ad officium. Ah, oculus ille simplex non est, nec, si sit, diu talis est, non enim solum Deum respicit. Si inferni & infidi fabula essent, homo ille cetera sibi extra caelum struere, & beatum se crederet, si locum & ad ventris tantas adiectus viveret ut pecus. Haec Intentio totum est ferme quod Paulus *Animalem* vocat *Animalis*, qui non percipiunt ea quae sunt spiritus Dei. a

Altero modo, Intentio ad Deum dirigitur: Servit quis Deo, quia cupit cum beatis vivere, caelum ei dulce, merces grandis, merces magna visa. Inclinat cor suum ad faciendas iustificationes propter retributionem. b Intentio haec prima melior est, nec tamen optima est: melior, inquam, nam ille qui caeli gaudia concupiscit, castior est, quam ille qui non tormenta futura metuit, neque ea servat semper, sed quandoque sua formidinis oblitus, ruit in vitium.

Tertio modo, Intentionem ad Deum rectissime dirigit, qui sic animo statuit: Servio Deo, & ideo servio, quia hic Dominus dignissi-

[illegible] est, ut a serviatur ab omnibus, & ipsa [illegible] beneficiis [illegible] præmium o-mnia quæ debeo. Huic placere cupio, & pro-pter hunc amicum [illegible], quæcunque facio; de præmio & mercede [illegible] sollicitus sum. Ego Deo servio, [illegible] dum vivero, u-bi demum sit remuneratio.

Hæc omnium optima, hæc [illegible] est intentio, non sui, sed Dei; non Vitiis, sed solius Honesti aspectu facere omnia. De hac [illegible] gloriatur [illegible] rex David: Vo-luntarie, inquit, sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo, quoniam bonum est. [c] Excellentissime hic Augustinus. Quare, inquit, voluntarie? quia gratis amo quod laudo. Laudo Deum & in ipsa laude gaudeo, ipsa laude gaudeo, quia de illo non erubesco. Gratis amatur, & quod amatur, & quod laudatur. quid est gra-tis? ipse propter se, nõ propter aliud. Quod [illegible] accepturus es à Deo, ô Avare? Non tibi terram sed seipsum servat, qui fecit cæ-lum & terram. Voluntarie sacrificabo tibi, noli ex necessitate. Si enim propter aliud lau-das Deum ex necessitate laudas: si adesset tibi quod amas, non laudares Deum. Vide quid dicam: Laudas Deum, verbi gratia, ut det tibi amplam pecuniam. Si haberes aliunde am-plam pecuniam, non à Deo, numquid lauda-res Deum? Si ergo propter pecuniam laudas Deum, non voluntarie sacrificas Deo, sed ex necessitate sacrificas, quia præter illum nescio quid aliud amas. Contemne omnia, ipsum at-tende, ipsum gratis dilige, quia melius ab eo non invenis quam ipsum. Et confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bo-num est. Ob nihil aliud, nisi quia bonum est. Numquid ait, Confitebor nomini tuo Domi-ne, quia das mihi fæcundissima prædia, quia das mihi aurum & argentum, quia das mihi latas divitias, excellentissimam dignitatem: non, sed quid? quoniam bonum est. Melius nihil in-venio quam nomen tuum, ideo confitebor no-mini tuo Domine, quia bonum est. [d]

a 1. *Cor.* 2. v. 14.
b *Psal.* 18. v. 14.
c *Psal.* 53. v. 8.
d *Aug. tom.* 8. *in Psal.* 53.

§. I.

EN! servire Deo propter Deum, hoc demum vere Deo servire est. Sic enim & Deus nos amat, sic & ipse nobis servit, ut per Oseam promittit: Diligam, inquit, eos spontaneè, [a] hoc est, mere gratis. Idem à nobis jure exi-git, neque enim vult ut nos serviamus sibi, si-cut canis serpit suo Domino proisse aut offi-nem: sed Deo serviamus pro cælo, cælum nobis charius esse Deo suo [illegible]. Appositis-sime hæc Seneca: Laudamur, inquit, quæ tan-ta in eosdem contulit, quibus ne placere quidem [illegible]: quæ nihil habet magnifi-cum, si quicquam habet venale, cum virtus nec lucro invitetur, nec absterreatur damno, adeoque neminem spe ac pollicitatione cor-rumpat. Calcatis utilitatibus ad illam eundum est, quocunque vocavit, quocunque misit si-ne respectu rei familiaris, interdum etiam sine ulla sanguinis sui parsimonia vadendum, nec unquam imperium eius detrectandum. Quid consequar, inquis, si hoc fortiter, si hoc gra-tè fecero? quod feceris. Nihil tibi extra pro-mittitur. Si quid forte obvenerit commodi, in-ter accessiones numerabis. Rerum honesta-rum pretium in ipsis est. [b] Præclarissimum testis in hanc rem venit Ludovicus Blosius, qui hoc ipsum confirmans: Dominus, inquit, ad ipsam Gertrudem virginem aliquando di-xit: Vellem electis meis persuasum esse, quod eorum bona exercitia & opera mihi omni-no placeant, quando ipsi serviunt expensis suis. Illi autem expensis suis mihi serviunt præstant, qui licet sapore devotionis careant, fideliter tamen (ut possunt) ora-tiones & alia pia exercitia sua peragunt: con-fidentes de pietate mea, quod ego illa liben-ter & grate suscipiam. Multique sunt, quibus si sapor & consolatio interna concederetur, mi-nus prodesset ad salutem, & meritum ipsorum valde minueretur. [c]

Hanc igitur Intentionem ut optimã & pu-rissimam probamus, quã quis facit quæcumque, quia Deo sic placet, quia Deus vult, quia Deus ob immensam bonitatem suam dignus est, ut eius honori fiant omnia. Quare secum quisque sic statuat: Servio Deo propter Deũ, qui tam ge-nerosus est, ut si nihil mihi sit, nec sint ulla [illegible]

[illegible]

h Aug. in Psal. 31.
i Bern. long. [illegible] serm. [illegible] med.

§. III.

IPsum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei. a Sufficit canone vitæ Apostoli Paulus, cui Christus occlusissem esse, justus Iesus quidama tamen per ambages, per quot anfractus, quam crebris circuitibus deductus est ad cælum? Principio, Iudæus erat Pharisæorum discipulus, sectæ cui quasi formabatur, tenacissimus. Deinde discipulo magister, semper Pharisæus, peremit Rabbinis. Tertio, factus est Christianorum infestator & tortor, præsus litterarum, ut *si quos inuenisset huius viæ viros [ac] mulieres, vinctos perduceret in Hierusalem.* b Quarto, fit demum discipulus, sed Ananiæ, optimi Christiani. Quinto, fit & ipse Christianus, & Christianorum Orator. Sexto, in omnem orbis plagam emissus à Deo, terras transilit & maria, terram ex terra, [illegible] ex mari migrans. An non flexuosæ sunt hæ viæ? Quot pericula adibat, quantis quotidie periculis, quàm pene innumeris urgebatur ærumnis! nunc ei mortem minatur mare, nunc falsi fratres, nunc latrones in Pauli caput coniurant: modo gentes infestant, modo Iudæi vexant, iam in pace, iam in carcere, iam in solitudine, iam in urbibus contraria experitur certamina: nunc virgis cæditur, iam lapidibus lapidatur, quotidie sere moritur. Septimo demum Romam venit, & illic caput amittit. Quis hic sentiat non dicat sinuosas? Sed audi, mi bone homo, via hæc tam tortuosa, recta via non fuit ad cælum? Potuisset aliter, quàm Paulus, qui per exilium & plus Paulo perpeti, & tamen aberrare à cælo. Ergo rectissima via Pauli ad cælum, fuit ei solum purissima ac sincerissima Intentio ad Deum: in illis perferendis omnibus, unicum Dei honorem spectabat. Hæc amussitata ad cælum via est, hanc omnes Sancti tenuerunt, ab hac nullus prohibetur hominum obliquo tramite ingressus est: *Ipsum deduxit Dominus per vias rectas.* At illi tam variis casibus, tam multiplices quandoque tam terrestri ac mali eventus, quibus omnis vita plenissima est, multique mortem à nobis [illegible] vident. In bello nil novi aut mirum est tortuosa agere, moliri. Imo quandoque [illegible] dux belli ad victoriam que vallem ducit militem, non recta sinit sed lateralis deambulatione. Sic & ad cælestem nobis itinera recta via est, quæ tam certa est & impedita aliis sunt. Deus per omnigenum calamitatum [illegible] nos ad salutem ducit, & quamvis in hoc ipso tam flexuoso calle, rectissima est probe illa ad Deum Intentio, verissime affirmatur: *Iustum deduxit Dominus per vias rectas:* & quod hanc proximum: *Iusti in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces eorum, & cogitatio eorum apud altissimum.* c Quia illi hoc assidue cogitant, hoc vaticinarant, placere Deo, non hominibus, ideo & à Deo præmium capiunt amplissimum. Hæc ergo, ut Bernardus loquitur, puritas Intentionis est, ut quicquid feceris, propter Deum facias, & ad locum unde exeunt gratiæ, revertantur, ut iterum fluant. d

a Sap. c. 10. v. 10.
b Act. c. 9. v. 2.
c Sap. c. 5. v. 16.
d Bern. in vig. Natiuit. Dom. serm. 3. med.

CAPUT III.

Quàm necessaria sit RECTA INTENTIO.

SI dicenda pagina de necessitate rectæ Intentionis aliam aliis fileremus, ab ipsius Saluatoris dicto abunde constaret, quam illa omnibus sit necessaria. Apertissime Christus: *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* a Asserunt Augustinus, Christum Dominum hic proprie locutum de RECTA INTENTIONE, ut qui paulo ante de precibus, eleemosyna, ieiunio disseruerit. Ne quis ergo sua in pietate [illegible], & intra [illegible] cum omnes [illegible] corporalis, addit Seruator saluberrimam instructionem de oculo, qui aut simplex & purus, aut multiplex & nequam est.

Sicut ergo, cui oculi mundi sunt, clari, acuti, atque vegeti, corpus suum totum habet lucidum, & solem suum circumspicit secure, quaque vult se mouet, & inlæsus est. At verò si oculi aegri & affecti, si putri aut lusciosi, si lippitudine aut caligine obducti, omne corpus malignum est, & ipsa domesticas ac belluas ingemiscit: ita pariter, si Intentio sincera sit, & ab omnibus falsa glo-

cessaria est, quae sola [illegible] hos [illegible] [illegible] Ergo [illegible]

a Luc. [illegible] Marc. [illegible]
b Matth. [illegible]
c Aug. [illegible] in Psal. [illegible]
d Greg. hom. 12. in Euang.

§. III.

INter prisci foederis caeremonias, quas Deus ab Hebraeis exigebat, commendanda sacrificia, & illa e praecipuis erat, victimae manus impositio. Lege imperatum: ponet manum suam super caput hostiae, & acceptabilis erit. a [illegible] interpretes: Ad quid Deus hanc manus impositionem exigit, quo sacrificium sibi gratum, & offerenti [illegible]. [illegible]: Volebat Deus, inquit, ut sacrificaturus non solum bestiam offerret, sed seipsum [illegible] cor [illegible] intentionem [illegible]. Hoc [illegible] necessarium est, nam sola pecudis nec [illegible] acceptae nec offerenti fructuosae. Hinc Augustinus, [illegible] Quaeris [illegible] quid des Deo? non animalia aut [illegible]: de cordis arca, de cellario bonae conscientiae, de teipso profer teipsum. b [illegible], voluntatem, animum, cor tuum offer; da Deo illa quae sunt, mi Deus, vera [illegible] quae [illegible] [illegible] ipsum sunt: [illegible] mi Domine, in sacrificium tibi [illegible], non [illegible] cordis & intentionis [illegible].

Chrysostomus [illegible], vera Christianorum sacrificia sunt eleemosyna, oratio, continentia. At Deus haec [illegible] nuda vult, sed ut singulis quis addat, unde holocaustum fiat medullatum. Nam [illegible] holocausta, [illegible] medullata offeram tibi. c Quid est, inquit Augustinus, medullata? [illegible] charitatem [illegible] superficie, in medulla [illegible] quod diligitur. Nihil enim interius medulla nostris. Carne interiora sunt ossa, medullae interiora sunt ipsis ossibus. Quisquis ergo in superficie colit Deum, magis placere vult hominibus, quam [illegible]. Aliud [illegible] [illegible] non offert holocausta medullata: cuius autem medullam inspicit, ipsum [illegible] acceptat. d

Illa igitur opera medullata sunt holocausta, quibus voluntas seu Intentio bona inest. Nullo modo vult Deus ossa nuda, arida, [illegible] [illegible] qui frequenter [illegible], [illegible] media se macerant, [illegible] Deus, sed hoc quam [illegible] medullae [illegible] operibus [illegible]; haec quidem velut candida [illegible] ossa, sed [illegible] medulla, spiritus, recta Intentio, plus [illegible], quae haec opera [illegible] ad Deum.

Inter omnia sacrificia, primas habuit holocaustum; alia in bonum [illegible] offerentium cedebant, illud Deo [illegible] totum cremabatur. Et quemadmodum sacrificia olim erant distincta, ita nunc nostra opera: quaedam & nobis etiam commoda sunt, ut esse, bibere, dormire, deambulare, legere, scribere, [illegible] numerare: bona sunt haec opera si bene fiant, & ut debent; alia solum honori divino [illegible], velut holocausta, ut orare, [illegible] colere, rei divinae interesse, confessione se lustrare, divinam epulam accumbere. Illa primi generis apud plerosque [illegible] medullata sunt, [illegible] ad mensam [illegible], nec ultra cogitant; cum [illegible] ad lectum properant, nec aliud animo agitant quam quietem; cum [illegible] in campum exeunt, [illegible] aliud in mente versatur quam hilaris deambulatio: ita multi edunt, bibunt, garriunt, [illegible], nec alio respiciunt; satis est illis hoc [illegible], animum non Deo in his [illegible], Intentionem ad Deum non intendunt. Non sunt haec sacrificia medullata, non [illegible]. Sed mirandum magis, & gravius culpandum, quod ipsa holocausta nihil habent medullae, quod oratio sine attentione, ieiunium sine [illegible], eleemosyna sine commiseratione. Dominici corporis communio sine devotione, e labiis preces, e crumena stipem [illegible], sed ubi calorem affectus, ubi mentis ardor, ubi Deo placendi studium, ubi medulla? Ergo, qui Numini gratum quid offerre voletis, holocausta offerte medullata. Effundite coram illo corda vestra: e Intentione plena [illegible] Deum honorate.

Quaerit Cyrillus Alexandrinus, cur Deus victimae sanguinem vetuerit edi, [illegible] ad aram effundi? f Mox ita respondet: Sanguis sedes animae, qui sanguinem, [illegible] animam [illegible]. Voluit ergo Deus in omni sacrificio voluntatem, cor, Intentionem velut sanguinem effundi coram se, nec guttulam in alios usus reservandam. Cum ergo sacrificamus,

[illegible] , vel solam [illegible] Intentio ut Deo placeamus , & quo- [illegible]

a [illegible] c. 1. v. 4. 6.
b Aug. in Ps. 55. [illegible]
c Ps. 51. v. 15.
d Aug. [illegible]
e Ps. 61. [illegible]
f Zach. c. 7. v. 17.

§. IV.

EX his Eusebius Emissenus duo haec statuit Pietatis [illegible] Opus bonum quodcumque tanti est apud Deum , quanti haec cordis affectio & Intentio in homine. Alterum: Nobis [illegible] summa sit cura nostrae Intentionis, [illegible] Valerianus [illegible] Omne [illegible] affirmatio fidei [illegible] [illegible] Hac enim sola potest [illegible] [illegible] & opera nostra , non [illegible] nec aestimanda sunt ex [illegible] , vulgi , aut [illegible] , [illegible] & iudicia saepe [illegible] , sed è sola cordis Intentione. [illegible] opera [illegible] , quae à Deo [illegible] [illegible] Herodis videre quantulli pretij [illegible] , ad illam aegenae [illegible] , quae à Pharisaeis [illegible] & tamen [illegible] illa longè superavit. [illegible] videri potuerunt [illegible] in templo [illegible] , eleemosynae [illegible] [illegible] nominis [illegible].

Non [illegible] ἀπόδεκτον , [illegible] habet [illegible] à recta Intentione accedere , [illegible] [illegible] Intentionem [illegible] [illegible] & agendo [illegible] ut [illegible] Deo labor [illegible]. Certè Deus hoc simplici oculo [illegible] Valerianus , inquit , [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] Tertullianus [illegible] , inquit , [illegible] ad Orientem accedit, [illegible] [illegible] [illegible] opera [illegible] , [illegible] quam [illegible] [illegible] Ast vero [illegible] [illegible] , [illegible] semper [illegible] , nec [illegible] esse [illegible] [illegible] & capillorum est [illegible] , [illegible] in [illegible] videri possit capillus. [illegible] affectus & Intentio , capilli , cogitationes [illegible] nil [illegible] quam [illegible] [illegible] capillus [illegible] placere Deo, sed & Mundo non [illegible] , [illegible] , [illegible] Tum autem [illegible] Intentio , [illegible] Deum [illegible].

Et hoc Deus in Abrahami sacrificio [illegible] , in quo & aves & animantes [illegible] effertur , has quidem [illegible] & [illegible] [illegible] , illas [illegible] [illegible] , [illegible] liberos, familiam, [illegible] , Intentionem [illegible] [illegible] esse. [illegible] pater [illegible] , [illegible] , [illegible] [illegible] , [illegible] [illegible] [illegible] , [illegible] [illegible] capillus [illegible] , [illegible] , Dei honorem , Dei [illegible] Vera [illegible] , oculus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]

a [illegible] Matth.
b Isai. c. 27. v. 25.
c Cant. c. 4. v. 9.
d Gen. c. 15. v. 10.

CAPUT IV.

Nullam humanorum operum actionem Deo placere, quae RECTA INTENTIONE non sit; & tantum de Vanâ gloriâ.

SVmmi sacerdotis Aaronis vestis, in qua [illegible] cultui operabatur, tanti pretii & pulchritudinis erat, non solum quâ materiâ, sed & opificio, ut ornatum Regum ac Imperatorum vestes [illegible] nequaquam conferri possint. Beseleel, [illegible] artifex vestem illam confecit [illegible], quam Deus [illegible] praescripsit, & ipsi magistro velut [illegible]. De hac veste Siracides [illegible] *usque ad originem. Gloriae honoris & opus* [illegible] *virtutis* b. Quicquid in hoc genere [illegible] vel [illegible] desiderari, id [illegible] veste spectare [illegible]. *Desideria oculorum* [illegible] oculi [illegible] haec vestis, [illegible] & pulchrius in [illegible] videre quisquam [illegible].

Hac [illegible] Deus [illegible], ut summus sacerdos ad templum progressus, omnium ad se oculos caperet: ea etiam de causa ad [illegible] vestimenti [illegible] tunicae [illegible] appensi, ut ipso [illegible] ad hoc spectaculum [illegible] omnium [illegible]. Nec erat qui non oculos [illegible] in hoc spectaculo [illegible] poneret. [illegible] ipsi summo sacerdoti, qui [illegible] oculos [illegible], in [illegible] oculos [illegible] ipse debuit aspicere. [illegible] Deus [illegible] sacerdotis [illegible] ineffabile Dei nomen [illegible], quod ea de causa [illegible] sacerdos [illegible] laminae [illegible] praeferebat.

Nobilissimum hoc paradigma est. [illegible] esse [illegible]. Homo [illegible] quicquid [illegible] oculis videre [illegible] *in omnibus teipsum praebe exemplum bonorum operum* c. In hoc tali homine [illegible] exemplum [illegible] Liberalitatis, [illegible] & pauperum, Patientiae, [illegible] & [illegible], Mansuetudinis, [illegible] & [illegible], Contemptus, [illegible] & [illegible], [illegible] *vestra*, *ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in caelis est*. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona.

[illegible] qui [illegible] oculos, [illegible] exemplo ad se trahunt, ipsi [illegible] nequaquam in sui spectatores [illegible], ut ipsis placeant; sed ut ab ipsis discant [illegible] Deo [illegible], velut Aaron solum frontale [illegible] in solum Deum [illegible] contemplantes, [illegible] & a se derivent in Deum [illegible] displicent, tantum soli Deo cupiunt placere, per rectam [illegible] in omnibus [illegible], de qua proximo capite dicto, quam sit necessaria, nunc porro demonstrabitur, quam nulla nostrarum actionum sine hac Deo possit placere.

a Exo. c. 28. v. 2. & 3.
b Eccli. c. 45. v. 14. c Ad Tit. c. 2. v. 7.

§ 1.

IN epithalamio divino, egregia Virginis oculos [illegible] commendat sponsus caelestis, sed per [illegible], ut [illegible] aeternam [illegible], quibus [illegible] sponsam laudat: Oculi [illegible] *columbarum. Et: Oculi tui sicut piscinae in Hesebon* a. [illegible] oculis columbinis [illegible] quod [illegible] sibi [illegible] oculus & [illegible] Mysterium [illegible] Oculi columbarum [illegible], ut [illegible] Hi [illegible] Hesebon, urbe regia, [illegible] lapidibus [illegible] populus [illegible] causa, ad spectaculum [illegible]. His ergo piscinis [illegible], videri. [illegible] oculos [illegible] placentes & [illegible] columbarum oculis. [illegible] oculis columbinis. Columbae [illegible] erat [illegible] in [illegible]. [illegible] caelestis sponsus [illegible] oculos [illegible] habere columbinos: Oculi [illegible]

tur, ait, columbarum, oculi fideles & casti, quos tu me [illegible] defectis, & quos ego solus [illegible]. [illegible] agendo, aliam quàm me respicis, *Et ad me conuersio eius*.b. Et velut alteruter comit oculos à coniuge detorqueat, [illegible] suspicientem [illegible] Anima si oculum [illegible] in aliud [illegible] quàm in Deum coniiciat. Eidem fallitur, & [illegible] à Deo placere se velle ostendit, nam quæ fidelis est, illud assiduè ingeminat: *Tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies mea, faciem tuam Domine requiram*.c Oculi enim tam [illegible] simul & angustiæ capacitatis sunt, vt [illegible], ut Deum, [illegible], nec vllius oculis [illegible] quàm [illegible]. Eam ob causam tam fideles columbarum oculi, etiam piscinis Hesebonis conferuntur. [illegible] Deus sibi caros [illegible] videri, [illegible] oculos in illis defigi, vt [illegible] in [illegible] dicat, quàm [illegible] vitus Humilitas, vt [illegible], quid possit Liberalitas, vt [illegible] videat quàm [illegible] se Castitas, vt iracundus noscat quid possit Mansuetudo & Patientia. Vult Deus amicos suos esse velut piscinas Hesebon, quas [illegible] plenas, è quibus hauriant, à quibus virtutum exempla capiant. Et [illegible] [illegible] videantur, non tamen [illegible] se videri; neque alios ita videant, vt [illegible] cupiant, [illegible] vt Aman qui omnium in se oculos [illegible] esse in oculis [illegible] cupiuit.

Ergo aliis placere nô cupiat, qui cupit Deo, nec [illegible] oculum in [illegible] vllam defigat, qui [illegible] in se amorem conuertere, desiderat. Hoc rerum [illegible], vt Deum [illegible] in [illegible] assiduè obseruet homo. [illegible] Christianum [illegible] [illegible] est, [illegible] Romanus [illegible] Summi Pontificis [illegible], ea [illegible] ad [illegible] [illegible], & ab [illegible] [illegible] est, & illud, & illud [illegible]. Sicut autem [illegible] Romani [illegible], cum animo suo assiduè [illegible] Romam, Romam [illegible] [illegible], Romam [illegible]. [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible] non [illegible], [illegible] est; sic in omnibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] quotidie, quo tendo? quid quæro? propter quid me [illegible]?

Hæc [illegible] necessaria est [illegible] [illegible]

[illegible], atque necessarium est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] de causis. Primò, [illegible] Vanæ gloriæ: Aliud, [illegible] [illegible].

a In Canticis [illegible].
b Cant. 4. v. 10.
c Psal. 26. v. 8.

§. II.

VAna gloria vitium blandè & periculosissimum & subtilissimum, tam multiplici [illegible] insidiatur, vt [illegible] [illegible]. Alia vitia [illegible] [illegible], hoc etiam in ipso penè cælo [illegible], [illegible] virtutibus [illegible] [illegible]. [illegible] quo sanctius quis viuit, hoc [illegible] illud [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], quanto plus contra se cernit præsidij, è virtutibus nostris [illegible], & [illegible] vires. Omne genus [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], & id genus animalculorum è putri materia nascuntur: at [illegible] hoc vermis, Vana gloria, [illegible] prodit [illegible] & [illegible], è larga eleemosyna, è [illegible] ieiunio, è [illegible] precibus oritur [illegible], & nulli loco, vt Hieronymus loquitur, nulli statui, ætati, ordini, aut sexui parcit, & [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]. Vana gloria, vehemens hectica est medullas exsugens, & [illegible], si quem occupauit, [illegible], primum & vltimum vitium nobis superandum, Augustini sensu.

Quam iucunda fuit Prophetæ Ionæ sub [illegible] hederâ meridiatio? [illegible] vermiculus [illegible] [illegible] illam [illegible]. [illegible] [illegible] opera nostra, velut arbor feracis [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible] [illegible] hanc arborem [illegible], [illegible] [illegible] omnia. Vermiculus ille sic se nouit abdere, sic furtim rodere, vt ipsi qui Vana gloria [illegible], non [illegible] [illegible] [illegible], sed nec [illegible] [illegible], & [illegible]. Vermiculus ille abigi se patitur, & [illegible] [illegible], sed mox redit. Non [illegible] est vanam gloriam semel [illegible], [illegible] redit, [illegible] redit & sæpe [illegible] maiore. Ideo [illegible] hic [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est. Vera contra hanc pestem [illegible], est illud [illegible]: Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. a. Dum [illegible]

 dimus,

[illegible], monente Bernardo, *b* corde & ore [illegible] illud Hebræi regis [illegible]

At quia semper ad nos [illegible] tam ala-[illegible] qui in [illegible] est, [illegible] Intentionis: hæc [illegible] facit, [illegible] agere, & [illegible] Non nobis, Domine: non nobis, sed nomini tuo da gloriam *a* [illegible] Domine, non nostro nomini, nec nostris meritis, sed [illegible] Ignatius Loiola, [illegible] symbolum habuit: *Omnia ad maiorem Dei gloriam.*

a *Psal.* 113. v. 9.
b *Bern. serm.* 3. *de Sanct.*

§. III.

A Deo necessaria est recta Intentio, ut sine hac nemo effugiat Vanam gloriam, quam recte Cyprianus vocat *a* [illegible] malum, quod in [illegible] cordis [illegible], & [illegible] Elegantem Petrus Chrysologus: Vana gloria [illegible] virtutem [illegible] sanctitatis & Operum [illegible] Chrysostomus: O [illegible] gloriam hanc [illegible] [illegible] gloria [illegible] Hæc est tinea [illegible] [illegible] quæ [illegible] [illegible] contagiosus morbus omnia [illegible] [illegible] diabolus [illegible] machinis [illegible] & [illegible] per [illegible] gloriam hanc [illegible] *c*

[illegible] Christus [illegible] ne [illegible] quidem [illegible] *d* & tamen ne [illegible] Vana gloria [illegible] [illegible] tam [illegible] Quicquid [illegible] quicquid [illegible] [illegible] Intentione [illegible] [illegible] nisi nos [illegible] frustra laborem [illegible]

[illegible] sunt enim difficillima, etiam & excellentissima opera, nisi accedat Intentio bona: vanus est omnis labor, quem non recta Intentio commendat. Hanc Deus spectat in [illegible] [illegible] nostris, [illegible] Hæc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Intentione, per [illegible] ad [illegible] gloriam [illegible] Non [illegible] sed causa, sed Intentio facit martyres, [illegible] Hieronymus testatur. *e*

Eadem est ratio in [illegible] [illegible] Intentio baptizat, Intentio consecrat [illegible] &c. cum [illegible] Domini [illegible] quem Intentione sibi destinat.

Omnis meriti nostri, quod [illegible] est Intentio. Ideo Christus [illegible] Dominicam caput esse voluit: *Sanctificetur nomen tuum*, [illegible] agendi principium [illegible] quam Dei honor. Cum [illegible] Cor [illegible] Cor [illegible] est [illegible] in pectore [illegible] homini [illegible]

Nabuchodonosorem Regem voluit Deus fieri bestiam, & inter illas [illegible] *Cor eius ab humano commutetur* [illegible] *& cor feræ detur ei f.* [illegible] bonus Deus [illegible] in hominem mutaret [illegible] dictum est. *Super pedes suos quasi homo stetit, & cor hominis datum est ei. g* Talis est Intentio, cor omnium [illegible]

a *Cypr. l. de Zelo. & Livore.*
b *Chrysol. serm.* 7.
c *Chrys. in c.* 16. *Matth. hom.* 2. [illegible]
d *Matth. c.* 6. *v.* 10
e *Hier. in c.* 5. *ad Gal.*
f *Dan. c.* 4. *v.* 13. g *Dan. c.* 7. *v.* 4.

§. IV.

Considerate hic [illegible] [illegible] [illegible] Caiphas [illegible] Pontifex, [illegible] Expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. *a* Hoc summus Pontifex [illegible] Idem [illegible]

ma Trinitate decretum est: Expedit vt vnus moriatur homo pro populo. Hæc autem eadem decreta sunt, in Hierosolymitano quidem Concilio summa fuit stultitia & iniustitia; in concilio cælesti summa sapientia & iustitia: illic scriptum est Caiphæ & Scribarum [illegible], odio & inuidia incitabantur, in hunc vnum hominem; hic vero est diuinum in eundem hominem [illegible]. Ita cor principium vitæ, & sicut corde læso, statim est mors omnibus cordis functionibus: ita nullum hominis opus dici potest viuere, quod isthoc corde caret, quod non fit propter Deum; [illegible] Intentione destituitur.

Rem miram narrat Appianus Alexandrinus de duplici victima ex corde: Iulius Cæsar eo die quo in curia occubuit, senatum ingressurus, de more fecit: aperta victima cor defuit. [illegible] Iulius, & aliam admouere iussit, sed & hæc corde caruit. b Mirum prorsus, sed verum. Et qua ratione viuat animal sine corde, an tunc primum absumptio, an vero, [illegible], & quomodo [illegible]. Quicquid id est, victima sine corde, [illegible] & opus sine Intentione recta, opus mortuum, inutile, vacuum.

Ergo, omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit. c Ergo quotiescunque laboriose [illegible] sumimus, aut precamur, aut [illegible] in diuinam [illegible], aut [illegible], hoc valde curemus & [illegible], vt agamus hoc tale non [illegible], vt per Intentionem rectam ad Dei laudem, agamus omnia. Non est victima non est [illegible] cui deest pars optima, Intentio recta. Videte vosmetipsos ne perdatis quæ operati estis, sed vt mercedem plenam accipiatis. d

a Ioan. c. 11. v. 50.
b Quemadmodum Cicero lib. 1. de diuinatione.
c Prou. 4. v. 23.
d 2. Ioan. epist. 1. v. 8.

CAPVT V.

In quo potissimum consistat Recta Intentio: Vbi aliquid de [illegible].

NOnnulli pacti genus & pacti [illegible], si quis cum altero sic paciscatur: Amicitiam colemus, sed [illegible] stabilitatem ego te donabo; [illegible] mihi [illegible] loco literarum, & sigilli, & subscriptionis dabis. Hoc tam crudele & Scythicum pactum [illegible] fuit, quam fuit illud Ammonitarum regis. Naas cum viris Iabes Galaad, qui rogabant habere se fœderatos, & sic seruituros regi. Quibus Naas Ammonites: In hoc, inquit, feriam vobiscum fœdus, vt eruam omnium vestrum oculos dextros. a Volebat sæuus rex miseros ad bellum prorsus inutiles reddere. [illegible] oculus sinister tegebatur scuto, dextrum volebat eruere. Itaque hoc agebat, vt non tantum [illegible], sed & pugnare.

Rex inferorum Lucifer non alia lege amicitiam init cum homine, quam vt sinat sibi erui [illegible] dextrum, hoc est, Intentionem, Oculum illum simplicem, ad Deum dirigendum. Vbi semel hunc [illegible], triumphum canit. Sathan hominem facillime vincit, eumque sibi facit mancipium, nam oculo illo caret, quo solo [illegible] contra hostem. De dextro hoc oculo, quem Christus simplicem vocat, hactenus egimus, quid sit oculus ille simplex, quam necessarius, & quid sine hoc nihil Deo placeat. Nunc porro explicabimus, quid huic oculo sit grauissimum, hoc, in quo potissimum recta Intentio consistat.

a 1. Reg. c. 11. v. 2.

§. I.

FVit vt Christus reprehenderet [illegible] qui minime videbantur commeruisse reprehensionem. Reuersi sunt, inquit Lucas, septuaginta duo, cum gaudio, dicentes: etiam dæmonia subjiciuntur nobis. a Nimirum præclare rem gesserant, & miracula quoque patrarant [illegible]. Subjicit tamen Christus illa [illegible]: Veruntamen in hoc nolite gaudere: facta, [illegible] dici-

discipuli non improbo, [illegible] facta sunt spectanda non est, hac vestra intentio non [illegible] neque enim [illegible] gaudij, [illegible] hac [illegible], [illegible] in [illegible] hoc opus est, sed [illegible] non tamen vestrum hoc opus est, sed [illegible] gratia, nec ad vestram [illegible] sed ad aliorum [illegible] sunt & [illegible] bona, de quibus solidè gaudere liceat. Hoc itaque vobis maximè [illegible] vos [illegible] loco esse apud patrem meum: *Gaudete* [illegible] *quod nomina vestra scripta sunt, in caelis*; hoc omnis [illegible], hoc vestrum gaudium constituet.

En [illegible] epistolæ [illegible] intentionis [illegible], & [illegible] Intentionis [illegible] commendanda [illegible]. Intentio mala [illegible] quod [illegible] spectat, [illegible] est. Intentio bona [illegible], non nisi [illegible], atque [illegible] perfectissima, solum Deum.

Diximus Capite secundo, cavere culpam [illegible] culpa in flammis [illegible] Intentionem esse non [illegible], sed [illegible] magni [illegible] æstimaquamquam [illegible] Deo. Et quemadmodum [illegible] legem de [illegible] religionem [illegible] servat, non tamen reverentia legis, sed [illegible] amore, [illegible] non [illegible] alio [illegible] in pagina [illegible] hominis [illegible] Ita [illegible] omnino [illegible] Intentio est, [illegible] legi [illegible] agere liceat [illegible] gaudij: Bona est quidem, & melior [illegible] sed aliquem sui amorem sapit. Optima & [illegible] est Intentio, & [illegible], qui Deum solum respicit [illegible], et qui [illegible] hunc [illegible] Deo propter Deum. Hoc sensu [illegible] olim Hebraeis [illegible], & quid mihi est, inquit, in cælo, & à te quid volui super terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Propter te solum, mi Domine, omnia libenter [illegible], quæ [illegible], omnia hilariter & faciam & patiar, quæ mihi facienda venerint, aut patienda.

Illud [illegible], *propter te Domine, propter te*, ô mi Domine, *propter te*, [illegible] & [illegible], & [illegible], [illegible] ingruat solidum. Nullum diei abeat, sed nec hora [illegible] & labori, & [illegible] ecclesiæ non [illegible] subeuntem, [illegible] per calentem affectum *[illegible] propter te* [illegible] *propter te*, & ab hoc abstineo, & [illegible] istud: hoc agere & illud perpeti paratus sum, sed *propter te, Domine, propter te. Quoniam propter te mortificamur tota die.*

a Luc. c. 10. v. 20.
b Psal. 72. v. 25.
c Psal. 43. v. 22.

§. II.

Recte Bernardus: Purus amor, inquit, [illegible] *mercenarius* [illegible] non [illegible], [illegible] non [illegible], [illegible] Deo [illegible] agit, et [illegible] Amor purus intendit sibi proponit Deum, qui [illegible] propter [illegible] est, & propter gloriam suam [illegible] omnino est; ut homo propter hunc [illegible] Deum [illegible], & [illegible] nihil faciens [illegible]. Talis erat illa [illegible], quæ omnia poma, nova & vetera, dilecto suo servasse ait. Nova [illegible] sunt, [illegible] Deum amare, in Deum credere, sperare, [illegible], [illegible] & [illegible] Deum colere, & hoc est [illegible] ex Adamo [illegible], & [illegible] hortis. Poma vetera sunt illa naturæ opera, edere, bibere, loqui, dormire, &c. quæ tamen [illegible] nova [illegible], ut illud [illegible] nunquam non [illegible], *propter te Domine*, [illegible] & [illegible], *propter te* [illegible], *propter te* omnia faciam, ut tibi uni placeam, [illegible] displiceam.

Et quamvis difficile non sit [illegible] opera propter Deum facere, difficile tamen [illegible] generis [illegible], cum [illegible], ac depravatior natura, [illegible] affectu ad se rapiat quicquid [illegible] sibi esse commodum & suave [illegible] festinat, & [illegible] agit ut male [illegible] ipsa [illegible], [illegible]. Itaque ut [illegible], [illegible] omnia Deo perpetrata sunt, [illegible] edere, bibere, loqui, dormire, quod id placeat Deo. Et hoc est quod diximus, Paullus [illegible] commendat: [illegible] ergo

[illegible] ergo [illegible], inquit, [illegible] bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. [illegible] apud Christianos [illegible] positum [illegible] ad principium cuiusque operis [illegible] signare [illegible] ac dicere: hoc fiat ad gloriam Dei. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

a [illegible]

b [illegible]

c [illegible]

d [illegible]

§. III.

QVæris [illegible], [illegible] tandem ratione [illegible] & [illegible] Dei gloriâ [illegible] [illegible] in [illegible], & [illegible] habet, qui [illegible], [illegible] est [illegible], [illegible] tamen [illegible] ero [illegible] vt mihi bene sit, [illegible] non sic loquendum, neque sic [illegible], sed [illegible] animo [illegible] [illegible] habeo Deum, ergo [illegible] [illegible], vt nullam [illegible] Dei gloria non [illegible] [illegible], vt solam hic voluptatem [illegible] [illegible] vt [illegible], sed [illegible] vt [illegible], & [illegible] laboribus. [illegible] Propter te, Domine, propter te [illegible] & bibam, te [illegible] in omnibus quæram.

Sed [illegible] cogitandum eo ipso [illegible] [illegible] Notandum [illegible] [illegible], [illegible] dicitur ACTVALIS [illegible] VIRTVALIS. Actualis est, cum [illegible] Deo [illegible] quod facit dum facit, aut cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gloriæ [illegible] [illegible] & [illegible], sed explicare & [illegible] [illegible] Mi Deus, quicquid ego hoc die [illegible], [illegible] quicquid etiam cogitauero, id omne tibi [illegible]. [illegible] hac & has preces, illum & illum laborem; [illegible] atque illa negotia mea [illegible] [illegible] nihil cupio, quam vt quicquid hodie [illegible], [illegible] Deus. [illegible]

[illegible] Hæc ita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & tamen [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible], sed [illegible]

a [illegible]

§. IV.

HIc [illegible] perpetua [illegible] illa [illegible] [illegible] omnia opera [illegible] & sic Deo [illegible], sed [illegible] per [illegible] aliquid [illegible] [illegible] illud [illegible] Domine, hoc propter te [illegible] propter te [illegible], propter te [illegible]; hoc propter te cogitabo, nunc propter te [illegible], nunc & propter te loquar. Quemadmodum [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] periculum [illegible], ita bonæ [illegible] operi [illegible] [illegible] Deo [illegible], omnis hic meus labor tuus est; hæc [illegible], Domine, [illegible] hæc mea [illegible] [illegible] tibi Domine, & propter te [illegible] facio. Hæc probatæ [illegible] & sunt Theologi qui [illegible] ad omnes [illegible] Deo [illegible] [illegible] & [illegible] necesse est [illegible] [illegible] [illegible] vita Dei [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] Nec est in illo [illegible] [illegible] quam vt [illegible] quæ illius [illegible] quæ hæc non [illegible] vt [illegible] [illegible] [illegible], cogitatio, [illegible]

Hinc [illegible] non sufficere [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] Deo [illegible] [illegible] omnia ad [illegible] gloriam [illegible]

 [illegible]

[illegible] est vt hoc propositum esse, ac [illegible], & [illegible] cuncta operetur quae possunt [illegible], ad quod generalis homini [illegible] est, sed [illegible] vt [illegible] confirmamur, exempli causa, [illegible] cuncta [illegible], quae [illegible] vt illius propositi [illegible], hac Theodagorum more vt. a Hanc quam [illegible], cui Christus bonis actionibus mercedem gloriae promisit. [illegible] sine hac appositione [illegible] propter [illegible] fiunt. Est quidem propositum istud hebdomadis aut diei conceptum, ob Dei amorem omnia ad eius gloriam agendi, actus Charitatis ac Religionis, tanto [illegible] multoque [illegible], quanto amplius & extensius [illegible] habet, ob tamen omnibus illius diei aut hebdomadis actionibus suam nobilitatem indat. Nam vt opera sequentia ex tali actu promereantur diuinam gratiam & caelestem gloriam, necesse est vt sint effectus illius. E bona Intentione seu actuali, seu virtuali sunt, quae ei illius procedunt, velut arbor surgit è semine: Vt si quis peregrinationem suscipiat ad locum Deo sacrum, omnes actiones in via exercendas, ac perferendi labores, peraget [illegible] [illegible], si [illegible] illi [illegible] vi ac necessitate propositi illius [illegible] reducat. Et vt [illegible] [illegible]: Opus hominis iusti, aeternam gloriam [illegible] promeretur, si ab actu Charitatis sua [illegible] intentione [illegible], atque in Deum vt finem [illegible] referatur: siue per praesentem actum bonae Intentionis (quod est actu referri) siue per propositum, a quo tanquam causa [illegible] opus procedat, quod est referri virtute.

Ergo, si proborum exempla aemulari, sic vitam agere, si omnes actiones nostras Deo consecrare cupimus, [illegible] operae non laboriosae nos [illegible] tedeat, quia proposito [illegible] saepius per diem instaurato, & [illegible] actione actuali (quae crebrior post gradatim [illegible] virtualis) omnia dirigamus ad Deum. Quemadmodum mechanici [illegible] opus suum ad certam normam [illegible], regulam [illegible] [illegible] faber [illegible] aut [illegible] regulis [illegible]. [illegible] singulos, [illegible] libella [illegible], [illegible], [illegible] applicant; quorum Architecti, pictores, Mathematici ad [illegible] [illegible] lineam vndequaque omnia men-

[illegible]: Ita Christiani singulas actiones suas ad [illegible] [illegible] perpendiculum exigunt, [illegible] [illegible] aut errent, neue vllo quo [illegible] [illegible] opus, & opinioni quamque depravent.

a 1. 2. q. 114. art. 4. ad. 2. [illegible] dist. 41. art. 1. q. 3. & alibi

§. V.

GRatissimum est Deo, actiones omnes & singulas, [illegible] [illegible] lineam [illegible] [illegible] applicari. Refert Ludouicus Blosius, Gertrudem sanctam virginem à Christo monitam, vt sibi opera omnia [illegible] consecraret, nec tantum lectionem orationem, aut [illegible], sed voces quas lectura, [illegible], [illegible] quas [illegible] tanto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], verba omnia quae loquitur, gressus omnes quos [illegible], anhelitus omnes, quos & vigiliam & dormitum ducerat, singulas affectus offerret. a Quid hoc aliud est, quam exigere, vt [illegible] [illegible], qui vt [illegible] [illegible], per singulos [illegible] aut obolos [illegible]. Sed cur id Deus à nobis exigit? Nostrum non est quaerere, cur hoc aut illud velit Deus (quis enim dicere possit, cur ita facis?) Sed tamen ratio in promptu est. Vult Deus homines [illegible] [illegible] sudores, vigilias, industriae & in omne [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui non [illegible], [illegible], & [illegible] faciunt quod debent, [illegible] [illegible] in officio [illegible], nullamque [illegible] [illegible] consectant, sed qui studiosissime omnia diligentissimeque curant, qui noctes & dies nihil aliud agant, quam vt Domino suo placeant, qui omnibus neruis ac facultatibus [illegible] [illegible], vt ei se probent cui placere cupiunt.

Haec hominis [illegible] industria, Deo accepta est, etiam in [illegible]. Palladius Helenopoleos Episcopus, de [illegible] loquitur: Quodam die, inquit, adueni Macarium Alexandrinum valde [illegible], dixique: Eugale [illegible], [illegible], affligunt me cogitationes meae, illud assiduè [illegible]: nihil facis, recede hinc, frustra sunt tua omnia. Ad haec Macarius respondit: Dic tu tuis cogitationibus, propter Christum custodio parietes. Quid obiecte [illegible] [illegible] parietes custodire, qui non tantum non [illegible], sed nec [illegible] [illegible], & tamen hoc ipsa parietum custodia magni [illegible], vt [illegible]-

ad simplicem illum oculum in Christum conuersum.

Duo sunt in omni peccato, Auersio & Conuersio. Quisquis contra rationem, conscientiam, Dei legem peccat, [illegible] à Deo, vt degener filius, relicta patre & altero reclamante [illegible] [illegible] [illegible]. Ille [illegible] [illegible] à parente [illegible]. Duplicem [illegible] [illegible] hic [illegible] [illegible], & [illegible] prohibitam. [illegible] est [illegible] grauius peccatum. [illegible] [illegible] [illegible] ad quam Dei lex, hoc est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ad [illegible] vult, [illegible] à Deo [illegible], & [illegible] ad illicita, hic quidem ad pecuniam, ille ad [illegible], ille ad alias vetitas voluptates.

Sed [illegible] in [illegible] delicto grauius est [illegible] & fuga è paterna domo, [illegible] ingressus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuga [illegible] à patre, [illegible] [illegible] culpæ [illegible] [illegible] in omni peccato, Auersio à Deo grauissimum malum, & [illegible] inde [illegible] origo.

Eodem plane modo [illegible] virtute duo spectanda sunt, exemplo [illegible] liberalitas in pauperes, in qua [illegible], & benefica manus [illegible] [illegible]. & [illegible] mens ad Christum, cui [illegible] vult, & [illegible] [illegible] satisfacere [illegible] [illegible] in egenos [illegible] est. [illegible] hæc ad Christum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & plurimum gratiæ [illegible] [illegible]. *[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Regulae [illegible] spiritual. cap. 9. [illegible] pag.* [illegible].

b [illegible]

c [illegible]

CAPVT VI.

Verum bona, seu, RECTA INTENTIO *possit opus malum, facere bonum?*

DEVS Abrahamo [illegible] imperaturus, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Christum [illegible] [illegible] Deus, [illegible] [illegible] ei [illegible], [illegible] ea que spectat ad cognationem [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible]. [illegible] [illegible] Deus, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], columbam addamus. [illegible] [illegible] [illegible] hæc columba [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] cum columba, [illegible] opus [illegible] [illegible] [illegible] cum Intentione bona: [illegible] columba & [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible], Bona Intentio, & opus malum, [illegible] Deo [illegible].

Hinc [illegible] [illegible] Deo [illegible] gratam [illegible] [illegible] ab eo, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible] ac [illegible] [illegible] pro his [illegible], [illegible] [illegible] Petro [illegible], [illegible] Paulo [illegible] [illegible]. Hoc aliud non est [illegible] columbam & [illegible] in [illegible] sacrificium cogere, opus malum bona Intentione vestire velle.

Sed non immeritò quæras: Cur bona Intentio non possit malum opus reddere bonum? cum tamen mala Intentio possit opus bonum reddere malum? [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], vt opera etiam optima [illegible], cum Intentio bona [illegible] [illegible] non sit, vt operi malo mederi possit? opus bonum Intentione mala contaminatur, & [illegible] [illegible] opus malum Intentione bona non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] misericordiæ [illegible] [illegible] Christus. Si [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in opere malo, quod mala [illegible] [illegible] in opere bono. Respondemus,

a Gen. c. 15. v. 9.

§. I.

EDixi [illegible] [illegible]: Duo mala robustiora sunt vno bono. Vbi non bona est Intentio, nisi bonum sit opus, ibi duo sunt mala, mala scilicet Intentio, & [illegible] [illegible]. Exempli gratia [illegible] fere à [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] ad me [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hic duplex malum. [illegible]

Intentio mala, sunt in gratiam [illegible]: Al[illegible] [illegible] quae persuadet ut credam [illegible] potius intemperantiam Deo non displi[illegible]. Atque hic opus bonum est duplici no[illegible]. [illegible], tamen [illegible] quod Bernardus eleganter: Vt oculus, inquit, sit verè simplex, requiruntur Charitas in Intentione, & Veritas in electione. a

31 Verò ubi opus malum est cum bona Intentione, bonum vitiatum est Intentio, cetera mala sunt omnia. Hinc fermentum illud [illegible] bonum tam potens non est, ut massam malam [illegible] in meliorem. Notum [illegible] in symbolis, ubi sunt ignis & aqua, non facilis est transmutatio; bene optimum & malè facere, maximè sunt asymbola. Ad [illegible] actionem bonam [illegible] bonum esse, necesse est etiam [illegible] & [illegible]. Ad malam actionem satis est, si pars vitiata sit. [illegible] illud Dionysii, bonum constat ex integra causa, malum verò è quocunque defectu. Quod [illegible] Seneca: Adijce nunc, inquit, quod nihil honestum sit, nisi cui totius [illegible], cui nulla parte sit repugnans. b Ad bene agendum, inquit Hieronymus, media semper via tenenda est: bonum agere mala intentione, est declinare ad dexteram: malè agere bona intentione est [illegible] ad laevam declinare. Verum hae non [illegible] diabolus, modò [illegible] alterutrum, quod [illegible] atque abducat à medio. [illegible] peccat quod excedit, quam quod deficit. [illegible] Et [illegible] sicut [illegible] quidam non dicunt) faciamus mala, ut veniant bona: quorum damnatio justa est c.

a Bernard. de praecept. & dispens.
b Sen. ep. 82. [illegible]
c Ad Rom. 3. v. 8.

§. II.

GRegorius Nazianzenus confirmans dictum [illegible] maioris esse artis valetudinem aegro restituere, quam [illegible] difficilius amarissimum liquorem dulcissimum facere, quàm dulcissimum [illegible] amarescere; ad hoc enim paucis guttis opus, ad illud grandi labore vix sufficiunt. Dilucidius hic est: Conclusio sequitur debiliorem partem; ubi Intentio bona, & opus malum est; [illegible] mala tota est.

Ita loquendum est, & [illegible] ex [illegible] bonum [illegible] velle. [illegible] bona Intentione [illegible]. Optimè Gilbertus: Quid cum opus bonum praetenditur, inquit, & non ipsum bonum sed aliud totum intenditur, [illegible] in toto, [illegible] Mihi quidem magis tenebrosum ex toto videtur. Nam [illegible] appareat in opere, nulla tamen agnoscitur in Intentione. Quomodo autem Intentio bona, quae bonum non optat: aut quomodo simplex, quae sub boni velamine se ipsam occultat? a

Quaestionem [illegible] movimus, ab 1618. ad 1624 [illegible] memoriam revocat, [illegible] Romani Imperii turbas, & gravissimam tot provinciarum rebellionem, [illegible] defendere, [illegible] separantur, multos rebellium [illegible] quibus [illegible] ad arma [illegible] adhortationibus animantem! sed [illegible] quae Intentione! Quantos [illegible] verbum Dei serpiat, ut Euangelium propagetur, multi, non dubitem, [illegible] quibus hoc [illegible] Dei propagatio, & Euangelio. Sed ô bone, si quidem Deo propagatio & Euangelio, cur in legitimum magistratum [illegible] aut iniusta causa, in hunc & illos tam saeuè animadvertunt? Hoc contra Deum, contra Dei verbum est, hoc [illegible] Intentionem. Verbum Dei non gaudet seditionibus, non tumultibus, non rebellionibus. Neque mali quid patrandum, ut inde aliquid boni eveniat. Ergo [illegible] omnium bona, ut putant, Intentione opus pessimum [illegible] satis velatum. Malè conjungunt [illegible] bonum, & modum malum; [illegible] Deo sacrificium; mala si [illegible] est. Opus malo bona Intentio verum honestatem numquam induit.

a Gilbert. serm. [illegible] in Cantic. D. Bernardo [illegible]

§. III.

PAri modo, [illegible] Apostolatu [illegible], Intentione optima [illegible]

purgabant? Christus clarissimo vaticinio prænunciat: *Venit hora*, inquit, *vt omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo.* a Nimirum ideo necabantur Apostoli, ne religio nouaretur, neve peregrina sacra [illegible] dicerentur in prouincias, ita grauissimum crimen honestissimo nomine prætexebant, vt enim nullum iniustitiæ genus est, quod honestatis manto velari non possit. Clarissime hoc videre est in Saule rege Hebræo. Iussus fuit à Samuele propheta magis imperio quam ratione regem obiurgatus; ut vide Saulem prouide & bona animo egisse. res ita habet. Præceptum est Sauli regi: *Vade & interfice peccatores Amalec, & demolire vniuersa eius.* b Volebat Deus homines & pecudes omnes ad internecionem deleri. At, *pepercit Saul & populus, Agag, & optimis gregibus ouium, & armentorum, & vestibus, & arietibus, & vniuersis quæ pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea, quicquid verò vile fuit & reprobum, hoc demoliti sunt.* c Adest ergo Samuel: & *quæ*, inquit, *est hæc vox gregum quæ resonat in auribus meis, & armentorum quam ego audio?* Cui Saul: *De Amalec adduxerunt ea*, inquit, *pepercit enim populus melioribus ouibus & armentis, vt immolarentur Domino Deo tuo, reliqua verò occidimus.* Quid hic obsecro mali an non hæc optima Intentio, vt immolarentur ea Domino Deo suo? An non hoc prudentis est agere, melioribus parcere in vsum sacrificij, ceterorum vilissima quæque destruere.

At verò Samuel aliâ longè hoc factum trutinavit: *Quare*, inquit, *non audisti vocem Domini, sed versus ad prædam es, & fecisti malum in oculis Domini? Imò audiui vocem Domini*, ait Saul, *& ambulaui in via per quam misit me Dominus.* Cui Samuel: *Nunquid vult Dominus holocausta & victimas, & non potius vt obediatur voci Domini?* Timuisti populum? at Deū magis debuisti. Obaudisti ei Domino? *Melius est obedientia quam victimæ.* Placiti Dei causa, [illegible] interpretanda? *Et quasi peccatum ariolandi est repugnare.* Arbitraris tu Deum id tam tam rigidè imperare? *Et quasi scelus idololatriæ est nolle acquiescere.* Summa summarū hæc est, stultè egisti, mi Saul; Inobedientia Intentione bona defendi nequit. Corium sublegere, & calceos egenis diuidere, eleemosyna [illegible] digna est.

Eiusdem generis est & hoc. Iuben [illegible] ad se [illegible], qui tunc [illegible] plenus, [illegible] valet consistere; hunc excusandi [illegible] habet. Hic honestè, vt putat, mentitur. Nam hoc licitum nequaquam, mendacium veritatis hostis est, vitium est, nihil palliatum bonæ Intentionis [illegible]. Verum quidem est, quod [illegible] monet, Intentio bona [illegible] non adeo bonum excusat, si non à [illegible], saltem à tanto, vt minùs culpæ sit in eo, qui bonum diligit, & malum nesciens agit. d Ita minus peccat, qui alterius [illegible] aliquid fingit, sed tamen peccat. Omne mendacium est peccatum, nec bona Intentione penitùs expurgari potest.

a Ioan. c. 16. v. 2.
b 1. *Reg.* c. 15. v. 3.
c *Ib.* v. 9.
d Bern. *l. de Præcept.*

§. IV.

QVantis angustijs premebatur castissima Susanna, à [illegible] senibus deprehensa in horto sola! famam vitamque amissio versabatur ob oculos, neque tamen vt famam & vitam non perderet, consensit aut polluit adulterium, & [illegible] ad Deum Innocentiam emittere.

Eodem modo quærit quis relaxationem animi, non quærit hic non illicitam, bona Intentio, sed si deinde multarum rixarum & pugnarum committitur, factum malum bona Intentione non defendet. Idem facit, qui fratri aliis et licitam venationem instituat, sed hoc cum damno vicini, & plurium aliorum, quorum segetem conculcat, & agros vastat; bona hic quidem Intentio, sed actio mala nunquam excusabilis, perinde vt furtivum corium, & ex eo calceos pro stipe dare.

Dicemus hæc omnia confirmare Augustinum: Interest plurimum, inquit, qua causa, quo fine, qua intentione quid fiat. Sed ea quæ constat esse peccata, nullo bonæ causæ obtentu, nullo quasi bono fine, nulla velut bona Intentione facienda sunt. Et vt opera ex se mala, ab aliis neque bona ex se, [illegible] mali [illegible] fallitur. Ea quippe opera hominum, sicut causas habuerint bonas seu malas, nunc sunt bona nunc mala, quæ non sunt per se ipsa peccata.

Cum vero iam opera ipsa peccata sunt, sicut furta, stupra, blasphemiae, vel caetera talia, quis est qui dicat causis bonis esse facienda, ut vel peccata non sint, vel quod est absurdius, iusta peccata sint? Quis est qui dicat, ut habeamus quod demus pauperibus, faciamus furta divitibus, aut testimonia falsa vendamus, maxime si non inde innocentes laeduntur, sed nocentes potius damnaturis iudicibus eruuntur? Duo enim bona fiunt huius venditione mendacii, ut & pecunia sumatur unde inops alatur, & iudex fallatur, ne homo puniatur. Testamenta etiam si possumus, cur non vera supprimimus & falsa supponimus, ut hereditates vel legata nō habeant indigni, qui nihil ex eis operantur boni, sed hi potius à quibus esurientes pascuntur, nudi vestiuntur, peregrini suscipiuntur, captivi redimuntur, ecclesiae construuntur? Cur non fiant illa mala propter haec bona, si propter haec bona nec illa sunt mala? Quis ista dicat, nisi qui res humanas, omnesque communes mores legesque subvertere tentet?

Ergo Augustini sensu, nihil mali faciendū est, etiā multiplex inde speretur securum bonum. Sed ipse Augustinus sibi obijciens: Dicet aliquis, inquit, ergo aequandus est fur quilibet, ei furi qui misericordiae voluntate furatur. Quis hoc dixerit? sed horū duorum nō ideo est quisquam bonus quia peior est unus, peior est enim qui concupiscendo, quam qui miserando furatur: sed si furtū omne peccatum est, ab omni furto abstinendū est. Eodem prorsus modo (cum Augustino) dicere licebit: si mendacium omne delictum est, ab omni mendacio refugiendum est, seu mendacium hypocrisis, seu officij, seu commissionis sit. Nam, eodem Augustino teste, Si haec peccata aperimus viam, ut committantur minora, et alij maiora committant, lato limite, imo nullo, sed convulsis & remotis omnibus terminis, infinito spatio cuncta irruptura atque ingradientur vitia. Hoc sperare, quid est aliud nisi desipere, vel potius insanire?

a Dan. c. 13.
b *Aug. tom. 4. l. contra mendac. c. 7. ante med.*
c *ibid. c. 8.*

§. V.

Quam ergo pacifice sibi suisque liberis male consulunt, dum in omne genus lucri inhiant, ut posteris suis opulentam relinquant. Bonus finis, liberorum facultates augere, sed actio mala, pauperum tecula diripere, publica valetudinaria spoliare, varium usurae genus exercere, omnia lucrum venari.

Anno nongentesimo quadragesimo nono, Tassis Rex Ungarorum ingenti exercitu Italiā invasisset, Berengarius rex Italiam terram liberare, & hostem repellere cogitabat, bonus finis, optima intentio, modo bonum actionum modum huic ei adhibuisset. Rationem enim iniit non bonam: templa & egenorum domos ab eo exhausit, ut immensum thesaurum undequaque corraderet, e quo Ungaris, decem modios nummorum facile potuit admetiri. Quicquid remanebat, sibi retinebat, factus vel ab hoste deterior.

Sic etiam, cum quis sanari cupit, & à morbo convalescere, finis optimus: sed mittit ad fatiloquos & vaticinatores, ad divinos & aruspices, ad coniectores & magos, hoc iam pessime agit, nec peccatum purgabit honestissimo fine. Sic ambit quis officium, munus, dignitatem, cupit emergere, finis in se non malus: *si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*: hic at si hoc fatigat ac pecuniis, eris optime precatur, si monetam & munera spargat, si post plurima dona, plura promittat, & ita per argentea gradus in sublime ascendat, aut si eiusdem alium loco moveat, ut ipse in eum succedat, actiones sunt pessimae, tametsi nihil quod cupit malum in se sit.

Sic alius quia caussae iudiciariae finem appetit, item certe bonum appetiit, sed quia bis etiam quae illis manus argento oblinit, & donis in suā partem trahit: idem bonum finem pessima liberalitate corrumpit & destruit. Non sunt facienda mala, ut eveniant bona: in conclave ingredi, licitum est, sed non per fenestras.

Sic omnes actiones quae Christiana prudentia carent, veram virtutis honestatem numquam induunt, etsi optima intentione fiant. Sine prudentia nullus actus bonus: Estote prudentes sicut serpentes. Necessarius dicere patiatur, qui sic agendum, non putasse securum hoc divi, putavit bene hominem castigandum. Errat omnino, et dicit, castigandus, sed non infamandus, non tam insolenter tractandus. *Multi aemulationem Dei habent, sed non secundum scientiam*: ut Iudaei eo ardore ferebantur in legem

legem Mosaicam, ut utrimque possent, honestam Christi ... vellent: ea sub magno zelo legis odiū latebat legislatoris. Hæresiarchæ, & horum asseclæ habebant velum Ecclesiæ in pristinum nitorem reformandæ: bonus erat hic finis, bona Intentio. At vero in omnia ordines & status hominum maledicta congerere, magistratum contumelijs lacerare, miscere ... odio insatiabili in Pontificem pugnare, plebem in proceres armare, ... bella, alia ex aliis mala procreare; non erat hoc aliud facere quam quod fecit Thracius ... qui cum vicinū parietum vitia ... vidisset, ipse à stirpe omnes incidit: Ita illi, neque excusari poterunt hæc talia, vel ... putant omnia ... non putant ... damni ... emptum.

Turpissimum hoc, Non putavi, Virorum patrocinium suscipere non potest. Turpissimum ... Iuleum Imperatorem excusationem esse, non putavi: ego turpissimam dico homini Christiano, cuius est talem imprudentiam omnem cavere.

Quod si bona Intentio malam actionem nequeat in solidum corrigere, quid erit, Intentioni malæ malam opus addere? si bona male vel malam est, mala male vel pessimum erit. Laudatur cælestis Sponsa à genarum pulchritudine. *Pulchræ sunt genæ tuæ* e. Nemo pulcher, Bernardi æstimatione, cui alterā genā tantū munet, aut ... est, utraque decisse est, ... colore vivat: *Studeo*, inquit, *ambas speciosas habere has genas tuæ Intentionis* f. Nam satis non est Intentionem esse bonam, sed & actio semper bona requiritur, aut quæ saltem mala nō sit. Hoc nobis collineandum, ut omnia sint à nobis Intentione quam sincerissima, nec decipi ... specioso nominibus. *Tamen bona Intentione sunt, et vel ... mihi sunt & ... illud, hoc illud ... facio.* Quæso non fallamur nos ipsos; actionibus nostris honestatem verbis non conciliabimus, parum bonus est, qui opere tantum ... bonus. Et verendum certè, ne sæpenumero nobis blandam nobisque illudentem ... nihil veritatis sit. Nimis quam frequenter ... affectus interpellant: Et ... vel consuetudine, vel imperatam bone, in hoc aut illud feruntur, nihilominus vana istiusmodi ... *Ad Dei gloriam*, ... quæso, ... tu Christiane, ... ut Dei gloria ad hoc te impulit: an non aliud id ... consuetudo ... affectus hoc ... ad ... ad ... ad animi relaxationem sic properare imo & ... ad ea vero quæ ... virtutis ... imo & ... omnia ... Dei gloriam aggredimur. Crede mihi, ... talis ... formulæ sæpe meri sunt ..., quibus ... facta Deo nunquam ... quod dixi: Dura ... non ...

a *Luitprand. Ticin. l. 5. hist. c. 15.*
b *2. Tim. c. 3. v. 5.*
c *Matth. c. 16. v. 26.*
d *Ad Rom. c. 10. v. 2.*
e *Cant. c. 1. v. 10.*
f *Bern. serm. 40. in Cant. post med.*

CAPVT VII.

Quinam gradus sint PERVERSÆ INTENTIONIS.

EXperientia docet aquam ex alto delapsam, quantum ... altitudinem ... tandem tamen ad primæ originis ... ascendere, & cum ... suo æquari. Idem pene observare est in humanis actionibus, quæ omnes ab Intentione dirimuntur, hæc illarum scaturigo & fons est, nam cum ratione nemo agit qui sine Intentione; quo iam altior est Intentio, hoc & actio. Enimvero actiones nostræ quandoque in summam ... se ... devianturque in profundam vallem, & velut ... tunt.

Quot hodieque sunt homines religiosi, qui delicate nutriti, vestibus non nisi pretiosis, mensæ non nisi lautæ, assueti solū ... adhuc ... scopas nunc ... pavimentum verrere, ollulam vel ... tegere, grandissimum ... piaculum. At cū religiosam vitā amplexi sunt, illa omnia & longe abiectiora promptissime facere, honori ducunt & voluptati. Inclytus ille Ioannes Damascenus, regiæ aulæ præfectus ..., post paucos ... monachus, etiam ... pergere

deprehensus est à magno viro. En, inquam profundam altitudinem hac aquæ Siloë ... [illegible] ... ad suum fontem redeunt. Et de actionibus ... [illegible] ... quia originem habent altissimum, quia propter Deum suscipiuntur: ex hac enim [illegible] promanant, ideo suam originem repetunt, indemque ad portum suum, à Deo à quo sumpserunt exordium, ... [illegible] ... capiunt & præmium. Tam referre actiones etiam abiectissimas ad maximam nobilitatem excellendi, altissimam habere [illegible], ipsum Deum. Atque de hac [illegible] satis hactenus, superest tertius in ea gradus, & quidem tria ostendere; supremum horum & quidem [illegible], difficile [illegible] ascendere, difficile non tamen [illegible]. Hos gradus nunc ordine assigno.

§. I.

PRimus est, In omnibus rebus unicam Dei honorem sic attendere, ut omnis affectus ad caduca hæc negligens, id solum spectando, quod placeat Deo. Qui sedato enim, itinere [illegible] longo fatigatus domum redit, mox vestitum [illegible] depositis [illegible], palliumque [illegible], pileum deponit, [illegible] thoracem aperit, collare & cingulum solvit, soleas distringit, ita capiendæ auræ se exponit. Pari modo cuius animus Deo æstuat, is facile affectum exuit, quem in hæc fluxa prius gerebat. [illegible] Domino [illegible] Quomodo enim, inquit, perfectè diligis, aut diligeris, si in summo eum desideras, [illegible] Collige teipsum ad teipsum. [illegible] in solo divinitatis desiderio requiesce. a Atque hic dictum Augustini [illegible]: Minus te amat, Domine, qui tecum aliquid amat.

Illa Imperatrix [illegible], quæ [illegible] regnum [illegible] imperatorem sub potestate habuit, quæ omnia voluptatem [illegible] (modo voluisset) afferre potuit, [illegible] tamen: Tu scis, Domine, inquit, quòd nunquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum usque in præsentem, [illegible] te Domine Deus Abraham b Atque hic primus est [illegible] gradus [illegible].

a Bern. de Dil. [illegible] c. 59 [illegible].
b Esth. c. 14. v. 18.

§. II.

SEcundus est, ut in omni re [illegible]. Hic docet [illegible] quæ est, [illegible] & [illegible] voluptates [illegible] in sola Dei voluntate acquiescere. Sicut enim beatis in cœlo summa voluptas est, videre Dei voluntatem per universum Orbem, [illegible] vel in [illegible] progrediendum, nec unquam quidquam reperiri, quod divinæ possit resistere voluntati. Imò, quod minimum, [illegible] quod bona possideant nunquam amittenda, quàm quod Deus in illos benevolentissimus sit, illis maximè capiunt illorum gaudia plurimum [illegible]. Et hoc est, quod nos [illegible] David canit. Et clamat: Confitemini Domino, quoniam bonus a Confitemini Domino, non quia me regem fecit ex opilione, non quia me prosperè ditavit, nec solùm quia tanta [illegible] dicturum [illegible], sed, Confitemini Domino, quoniam [illegible] mihi, [illegible] alter [illegible] gratior est, [illegible] non facile superandos, [illegible] Confitebitur tibi cum benefeceris ei b. In hoc ergo gradu & [illegible], & [illegible], quod non omnibus [illegible] est. Non enim [illegible] sed valde arduum [illegible] hæc [illegible].

a Ps. 117. v. 1.
b Ps. 48. v. 19.

§. III.

TErtius est, cum quis servit Deo, non solum ut id Deo placeat, hoc enim [illegible], sed quod sibi [illegible], sed quod sibi sic servienti placeat Deus, vel quia Deus eum bonus est, [illegible] dignetur [illegible] ostendit. [illegible], eoque se capi ac delinire ostendit [illegible] Dominum psaltes: Introibo, inquit, in potentias Domini, Domine, memorabor iustitiæ tuæ solius. Deus docuisti me à iuventute mea, & usque nunc pronuntiabo mirabilia tua. a Ego quidem homo [illegible] non sum, quoniam non cognovi litteraturam, sed Dei omnipotentiam ac iustitiam [illegible], ut [illegible] crebrioribus [illegible] possem [illegible]. Huic igitur Domino tam bono, tam potenti, tam iusto [illegible] servio, [illegible], & ideo servio, quia tam & bonus, & potens.

pacem, & iudicium. Bernardus: O [illegible] & [illegible] Intentio [illegible] delectamur, [illegible] de proprio [illegible] ad [illegible] reliquamus. [illegible] b

Christus priusquam [illegible] quā accuratè purissimam hanc Intentionem inculcauit: Petre, inquit, amas me? Hoc ago, vt tibi mei [illegible] optiam cō[illegible], [illegible] communem [illegible] dari: at hoc officio fungi, ô mea pastor suscipere non potens, sine purissima Intentione. Ergo, mi Petre, amas me? Nec ei Christus [illegible] hoc munus assignauit, quàm Petrus ter aperte pronunciasset, quo [illegible], oculi [illegible] dixissetque: Domine, tu scis, quia amo te. Deinde Christus: Ergo, mi Petre, si ego tibi adeo placeo, & seruire mihi vis propter me, nunc tibi meum gregem committo. Pasce oues meas. c

O Praesules, ô Episcopi & Antistites, ô Principes, ô magistratus & Praesides, ô Iudices & populi Pastores, [illegible] quo vestri oculi, quo & Intentio vestra feratur? videte quid quaeratis, an vos ipsos & praedam è subditis, an verò salutem & bonum subditorum; [illegible] an vestram potius causam agatis, an Reipublicae, considerate, obsecro, vnum Deum Deique gloriam Intentione purissima in omnibus spectate. Et nunc Reges intelligite: erudimini qui iudicatis terram. d

a Ps. 50. v. [illegible] & 17.
b Bern. de dil. Deo.
c Ioan. c. 21. v. 15. & sqq.
d Ps. 2. v. 10.

ta mihi non potest non placere.

Haec vera sincera purissima Intentio, [illegible] singula, [illegible] quia tam pura, [illegible] delicata & omnis mixturae impatiens est. Non [illegible] fructus solo ad [illegible] vitam, [illegible] ex arbore decidit, [illegible] contrahit, & [illegible]. [illegible] sincera [illegible] est, & [illegible] ad terram [illegible] corrumpitur. Seruire Deo, mercedis [illegible], nō [illegible], nec metus hoc malum est sed tamen seruilis est, nisi bonum esset, David non bene rogasset: [illegible]. a [illegible] Theologi, peccaturum eum qui sic sentiret, [illegible] non essent, peccaturum [illegible] committeret: talis enim voluntas esset peruersa. Seruire Deo spe praemij aeterni, melior est Intentio priore illa, nec tamen optima: Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in aeternum propter retributionem. b Seruire Deo propter Deum, haec praecisa optima & purissima est Intentio: Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia eius. c Haec postrema Intentio continuo inculcanda est omnibus, [illegible] refert, qua quis Intentione sua [illegible] [illegible], hic agitur de mercede ac praemio inexplicabili, aeterno.

a Psal. 118. v. 112.
b Psal. 118. v. 112.
c Ps. 117. v. 1.

§. IV.

AVgustus Imperator [illegible] olim non optimè se gessisti [illegible] è bello, cumque [illegible] quaereret, quid domi respondendum esset parenti? Augustus ei iussit: Dic, inquit, [illegible] non placere: voluit dicere: tu mihi non places, ideo tua opera carere possū, Sic Christianus se agamus cū Deo, vt pro se [illegible] sic loquatur: Domine, seruire tibi cupio & [illegible] tibi pro viribus, quia mihi places. [illegible], ideo, mi Domine? ideo [illegible]. [illegible] hic [illegible] Intentionis sibi seruiam quoad viuero, atque in hoc vnum [illegible] omnes [illegible], vt [illegible] affectum meum, atque totum impendam, quia

§. V.

FVit qui amicorum optima bene facturus, ex eodem prius quaereret: Quaeso te habesne argentum [illegible] & [illegible] [illegible], inquit, plus minus quingentorum florenorum. Ille [illegible] me [illegible], ait, non [illegible] in monetam cudis, sed parabis in dona. Donum? ait ille, non hoc mearum opum est. Ille denuo: Mi optime amice, inquit, hoc [illegible] donabis, & donandū [illegible]. Crede mihi, [illegible] est, donare in loco. Hoc itaque, meo consilio, [illegible] vnā cum [illegible] [illegible] è tuo argento, & donabis huic Principi. Primā à dono hebdomade, quinque millia philipporum ad te redibunt, vnā cum gratia & amplis fauoribus, nisi sic fiat, [illegible] meam oppignero: [illegible] ille [illegible] ser-

[illegible] potest, quam gratis sibi aliquid donari. [illegible] liberalitate [illegible] tanto [illegible], ut donum ipsū [illegible] duplo tanto [illegible] pluris, quam quanti est, aestimari possit. [illegible] ergo dona, si [illegible] & non [illegible] ille ingenua agit gratias, & [illegible] Intelligebis hoc [illegible] Intentionis: Aliqui Deo [illegible] & ut vitia abiiciat, atque animae [illegible] gehennam [illegible]. Alij faciunt quod [illegible], qui ut [illegible] publice [illegible], omnesque [illegible] sibi expetebant, [illegible] perpetua [illegible] Deo [illegible]. Alij pro [illegible] mercede, [illegible] denique Deo [illegible] amore, ut parenti [illegible] Filius [illegible] cum patre [illegible] celebrat, [illegible] quidem [illegible] & [illegible] ministrat, non tamen ullam [illegible] cogitat, non filius est, qui à patre [illegible] illud [illegible]: *Fili, tu semper [illegible], & omnia mea tua sunt.* a

Tales, ô Christiani, tales [illegible] & nos [illegible] in Deum, non mercede, [illegible] filij, quando Deus ipse nos [illegible]. Nam, *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filij Dei nominemur, & simus.* b [illegible] habet, [illegible], domino suo [illegible] & [illegible] probari [illegible] illi contra [illegible] est. [illegible] ergo [illegible] placere patri [illegible] placere [illegible] ignorant [illegible], placere Deo [illegible] Dei [illegible] filij charissimi. d [illegible] Dei [illegible] non vendere sed donare, nec [illegible] Dei [illegible] ex [illegible] pro [illegible] & [illegible]. [illegible] Christianorum: Ne [illegible], inquit, [illegible] pro [illegible] propter hoc ipsum, [illegible]. Omne enim opus, quod mercis [illegible] habet [illegible], *si filij, & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* f [illegible] Deus [illegible] ut donum pro dono

[illegible], quam ut [illegible] faciat & [illegible] ceremoniae.

Pharaonis Aegypti regis filia, mercede [illegible] Moisi, [illegible] filium suū [illegible] Moisi, ut [illegible] sed [illegible] ipsa non [illegible] promptissime fecit [illegible] materno [illegible] quod rogabatur. Hos tales oculos, [illegible] Intentionem vult Deus. Nam qui Deo [illegible] eius: [illegible] spe, aut supplicij terrore, [illegible] ipsa [illegible] pane & vino, [illegible] propter ipsa [illegible] sed propter eum. [illegible] Christus suis [illegible] Quaeritis me, inquit, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis. g

a *Luc. c. 15. v. 31.*
b *1. Ioan. c. 3. v. 1.*
c *Chrys. l. 2. de compunct. cord.*
d *Ad Ephes. c. 5. v. 1.*
e *Chrys. hom. 3. in epist. ad Rom.*
f *Ad Rom. c. 8. v. 17.*
g *Ioan. cap. 6. v. 26.*

§. VI.

Diabolus hac in re nihil non tentat ut Intentionem aut vitiet, aut [illegible] Deo quidem, in [illegible] Deo [illegible] magna [illegible], magis [illegible] quam [illegible] profectum. [illegible] propterea, & [illegible] Angelum [illegible] salmi [illegible] inquit, [illegible] Non [illegible] socio [illegible] & [illegible] Dei [illegible] à Deo [illegible] bene agas, [illegible] est. Ideo [illegible] agit omnia. [illegible] ad hanc vocem [illegible] Ergone [illegible] & [illegible] His [illegible] angelus et [illegible] inquit, non [illegible] decreta [illegible] vel [illegible] quaerere, quid [illegible] etiam quod [illegible] ad [illegible]

ferret fenex: Quid habes, inquit, infamdam [illegible] lorum curvare? hic me poenas sequere velis quam loqui. Ipsa hæc [illegible] singulariter [illegible] mulabat [illegible] ad [illegible] respon-sum. Multa ergo preciosa [illegible] fenex, vt quicquid vel [illegible], non hoc gemitu-um [illegible] significationem vllo est, [illegible] dam-nodum, fuisse pro cælo laborare. Hic inter-rogatus singulari alacritate: ô mi pater, inquit, hoc et non laborem neque affligat? Ad hoc competeria Deo seruiq; non vt mercenarius pro cælo, sed vt filius ex debito, quia ipse summum bonum est, cui ego me totum debeo, quicquid demū ille in me statuat. Admirantur senex tam sincerae laborantis animū. Seruiuit itaque, Deo quam potuisset fidelissime: bonus ille pater non potuit patrem exuere: ipsi curæ est de nobis.

Neque vero difficilis DEVS patronum animum monstrare in filios tam obsequentes. Erat qui post submissa verum angelum qui moneret, [illegible] imposturis diaboli mendacia et credo-scere, [illegible] illum preciosius Deo de-stinatum esse, Deoque singularissime placere, tam gratiosum illum in seruiendo animum.

Vult ergo Deus sibi à nobis seruiri, non idco vt nos mercenarios regni [illegible], neque ideo vt cælestia tempore habeamus, sed quia ipsi dignissimus est omnium hominum & Angelorū obsequiis. Quapropter maxima recte factorū merces est, Deo placuisse. Et quidem tanta bonitas atque liberalitas Dei, vt etiam mancipiorum instar mercenarium & seruorū [illegible] officia [illegible], sed si [illegible] gratuitam potius & gratuitam [illegible], hos et vere amantissimos illos complectitur, hosce singulis amabilissimum illud respondet: *Tua omnia mea sunt.*

CAPVT VIII.

Quid sit mala INTENTIO.

EXilis animalculum est crabro, illud tamen maximum quod habet, quam dulci & ardens, quam [illegible] multo tristitia volatile est [illegible], quam illo [illegible] gracile! [illegible] tamen vel in sphacelum [illegible] sanguinem, & [illegible] valeriam, mox [illegible]. Quid fabulas scorpionis aculeo? vix oculis deprehenditur, illa tamen velut gladiolo vel [illegible] hominem [illegible]. [illegible] quandam similitudinem [illegible] perimat panem bonum: vt [illegible], aceti [illegible], aut [illegible], totum generosi vini dolium corrumpit.

Interim MALA intentio tam potens est & maligna, vt optimum quodque [illegible] depravet. Egerunt [illegible] & [illegible] bona, quæ [illegible], & quam necessaria? Sunt pariter agenda sic Mala, & [illegible] quæ [illegible] hoc fermentum, & [illegible] illud [illegible] optima quæque vincet, quemadmodum fabulis [illegible] hæc scorpionis aculeus [illegible] occidat.

§. I.

STatua Nabuchodonosori regi visa prodigiosæ erat [illegible] magnitudinis, [illegible] ex auro, argento, ære, ferro. Sed quia [illegible] non erat, quia pedes erant ferri ac fictiles, [illegible] lapillus [illegible] sic comminuit, vt [illegible] quidē fuerit, quæ posita esset: *Tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, æs argentum & aurum, & redacta quasi in favillam æstiuæ areæ, quæ rapta sunt vento &c.* Ita prorsus Mala Intentio hominis opus quodcunque sic cōterit, vt ei nil penitus relinquat boni. Certo finis malus est, & ipsum quoque malum est.

Seditiosi illi ducenti quinquaginta proceres Synagogæ [illegible] obtulerunt, quilibet horum suum habuit thuribulum. Dixisses totos illos sacerdotes, quod erant factionis huius capita, & regiones horum [illegible] Aaroni. Ita [illegible] quæ idem fecerunt, [illegible] si [illegible] quæ melius hoc officio fungerentur. Vtra pars ergo [illegible] magis Deo placuit, illos omnes tamen auersatus est Deus, non quod eorum thuribula parum preciosa, aut thus minus fragrans, sed quod intentio illorum fuerit pessima, quia Moysen & Aaronem in odium populi trahere conabantur. Quocirca omnes horribiliter à terra vorati, *descenderunt que viui in infernum operti humo, & perierunt de medio multitudinis.* Thuribula verum in laminas producta & altari affixa, vt hæc esset [illegible] commemorata esset [illegible] quo commentati, Deum non ad allicienda sed ad [illegible] respicere. Cum

re. Cuius finis malus est, & ipsum quoque malum est.

Ab omni quo quanta sunt facta & quanta etiamnum fiunt per Orbem, quæ humanis oculis videntur optima sanctissima, cum eadem ut pessima damnant oculi divini cernentes omnia. Et videte mihi, obsecro, regiam generositatem Absalonis quanta humanitas, quam obsequiosa, quam & modestus fuit primo diluculo stetit ad portam regiam velut janitor. Et ubi quispiam accessit salutaturus illum, extendebat Absalon manum suam & apprehendens osculabatur eum d. Quis unquam regis filius [illegible] æqualis vidit esse humanitatem? nam si quis & negotia in aula tractaturus venisset, eum humanissime ad se vocatum interrogabat, è qua civitate adesset, quod ubi cognovisset, familiarissime salutans: Videntur mihi, aiebat, sermones tui rati & boni, sed non est qui te audiat constitutus à rege. O mitem, o & benignum Dominum, & quam nemo idoneus erit qui ad regni gubernaculum sedeat, & imperet! Nam, audite: Quis me, inquit, constituat judicem super terram, ut ad me veniant omnes qui habent negotium, & juste judicem e? En, eum laborantis justitiæ amantissimum.

Sed quis non videat sub hoc lapide scorpionem latere, qui [illegible] Absalonis [illegible] ipsi [illegible] venenet. Quorsum enim erat illa mansuetudo, & prolixa humanitas, quorsum tot blanda obsequia? quorsum tam mane surgit, advenientes & hospites manu prensos osculatur, se judicem promittit, nisi ut coronam regiam patri de capite decutiat, & imponat suo? Cuius finis malus est, & ipsum quoque malum est.

Quid porrò sanctius quam vovere Deo & reddere? hoc ipsum fecit probus ille, sic dicam, veterator Absalon sacrificium & peregrinationem vovit, cuius de causa à domino patre abeundi veniam petens: Vadam, inquit, & reddam vota mea quæ vovi Domino in Hebron, vovens enim vovit servus tuus, cum esset in Gessur Syriæ, dicens: Si reduxerit me Dominus in Hierusalem, sacrificabo Domino. Nunquid non rationis hic est actus, quis illo melior? Vadam, ait, vovi, & *sacrificabo Domino*. Omni laude dignissima videntur. Sed quæ horum omnium Intentio? Factiosa, perversa, impia. Ut optimum patrem solio pelleret, & ipse imperaret. Hoc excogitavit, ad hunc finem omnia. Hinc votum pessimum, pessima peregrinatio, sacrificium pessimum. Cuius finis malus est, & ipsum quoque malum est.

a *Dan. c.2. v.15.*

b *Nam Aaronis thuribulum ex auro purissimo erat, horum autem æra. Vide Iacob. Salianum tom. 1. Annal. vet. Test. Anno mundi* 2547. n.2.

c *Num. c.16. v.31.*

d 2. *Reg. c.15. v.5.*

e *Ibid. v.4.*

§. II.

Eiusdem plane farinæ fuit illa vulpes Galilææ Herodes. Peregrinaturientes quoque tres illos simulavit à se dimittendos subdolè, [illegible], mox regi Iudæorum adorando: Ut & ego, inquit, veniens adorem eum a. Nam quia non sanctum hoc iter sanctissimo vero [illegible] qua Intentione venisset? ut infantulum recens natum in cunis iugularet. Cuius finis malus est & ipsum quoque malum est.

Quàm vero illud in aulis Principum frequens, quam pene quotidianum est, simulare & dissimulare, manus osculari & amplissimè porrigere, ad alicuius genua se submittere, mille delicias facere, ceremoniarum nil omittere, omne obsequium polliceri, amicitiam [illegible] fingere, verba sesamo & papavere sparsa ingerere, merum mel loqui. Sed ubi cor & Intentio? Lingua in melle, cor in felle; manus quasi benevolæ sunt plurimum obsequii, vultus amicitiam promittit, sed aliud susurrat Intentio, hæc sæpe patibulum, laqueum, diabolum, & omnem malæ fortunæ comitatum apprecatur. Lingua quidem humanissimè salutatrix est, [illegible], quam aliam malim cernere, quam te. Intentio addit, sed in patibulo. Lingua, potest dicere, familiarissime gaudio, nil magis cupio quam Domino meo servire. Intentio subdit: sed meo commodo. Lingua officiosissime optat: Utinam fratri meo amantissimo quam plurimum gratificari possim. Intentio explicat, sed sine labore meo. O Herodes, o vulpes! quam longe aliud est, dicere, aliud etiam sonare, quod diceris. Verba vendere facile est, Intentionem bonam dictis subiicere [illegible]

adita-

plangere, hoc vitiatum est.

Optimè Publius Mimus: Non aspiciunt, inquit, quam plenas quisque manus Deo, sed quam puras admoveat. In huius rei testimonium, duos hic Oratores propono, Ezechiam, & Pharisaeum, qui ex eodem precationis libello Numini supplicant. [b] Rex Ezechias: Obsecro Domine, inquit, memento quaeso quomodo ambulaverim coram te in veritate & in corde perfecto, & quod placitum est coram te, fecerim. [c] Pharisaeus: Deus gratias ago tibi, inquit, quia nō sum sicut caeteri hominum. Quid hoc aliud est dicere, quam ambulasse se corā Deo, in veritate & corde perfecto, quod & Ezechias de se dixit. Pergit Pharisaeus: Ieiuno bis in sabbato; decimas do omnium quae possideo. Vterque se laudat, eadem vtriusque precatio. Cur ergo illius placent, huius displicent? Hoc dubium divus Gregorius explicans: Saepe, inquit, contingit vt iusti & iniusti habeant verba similia, sed tamen cor semper dissimile; & ex quibus dictis Dominus ab iniustis offenditur, ex eisdem quoque a iustis placatur. Ecce Pharisaeus iustificat se in opere, Ezechias etiam in cogitatione, vnde ergo hic offendit, & ille placat? Omnipotens Deus singulorum verba a cogitationibus pensat, & in eius auribus superba non sunt, quae humili corde proferuntur.

a Matth. 6. v. 3.
b 4 Reg. 20. num. 3.
c Lucae 18. v. 11. & 12.

§. III.

SEd duos alios propono simillime facientes, dissimillime sentientes, Thomam Aquinatem virum sanctissimum, & Troianum adulterum Paridem. Beatus Thomas, vti de eo memoratur, assidens in coenobio, florentem vernis valde floribus oculis aspexit. Erat rei caussam rogatus a socio [illegible] ob hoc dixisse: Admirabar, inquit, mundi creatorem; si enim rebus creatis tantum est formae ac pulchritudinis, ipse opifex & creator, infinitè pulchrior sit, & formosior necesse est. Si caduci [illegible] adeo valde praestant in hoc Xenodochio, quales erunt beati post Resurrectionem in caelo [illegible] Thomas Aquinas, conscientia illaesa, & bona Intentione [illegible] e mensa, [illegible] Dei amore. Et forte hic sanguis ctus est, non minus egit ex [illegible] quam Paris Abbas, qui [illegible] fecit, quia [illegible] quidem florentem, agrorum & villarum amoenitates [illegible] valet admirari, sed si illi spectandi [illegible] praebuit [illegible]. Thomae Aquinati similis fuit facto, non Intentione. Paris lascivus [illegible], qui vt [illegible] quam Thomas, in Menelai mensa, vbi Helenam coniugem non suam contuitus aspexit; sed oculis non castis, sed in dedecus suum [illegible], raptum, nequitiam, adulterium cogitavit. Cuius finis malus est, & opus quoque malū est.

Propono tres alios homines, Matrem Christi, discipulum Christi, sed quem ipse diabolum vocavit, & Christi hospitam, quorum actio eadem paret, Intentio fuit dissimillima. Mater Christi multa vtique [illegible] filium tenerrimo osculo salutavit: Magdalena pari reverentia pedes Domini osculata est, cum Simon Pharisaeus, ob neglectum hoc officium reprehensus est: sed & Iudas Iscariotes [illegible] Dominum suum osculatus. Tam hic impar meritum, quam Intentio. Mater divini favoris & amoris ingens augmentum obtinet: Magdalena delictorum veniam: Iudas gehennam. Vnde haec tanta inaequalitas in matre, discipulo, famula, eundem prorsus hominem osculantibus? Mater amore castissimo; Magdalena affectu religiosissimo; Iudas, proditionis studio nequissimo hoc fecit. Cuius finis malus est, & ipsum quoque malum est. Idem in aliis plurimis videre est. Assidet quis aegrotanti amico, non quia bonus amicus est, & officii memor, sed quia captator, imo quia vultur est, qui lasso morbo pectora & cetera e proximo speculatur, exspectat mortem, & haereditatem exspectat. En vt bonam actionem foedissimè corrumpat Intentio mala. Pari modo, & Herodes & Zachaeus Christum videre cupiit, eadem fuit vtriusque actio, dispar Intentio. Chirurgus hominem aegrum arctè alligat, brachium ei vulnerat, manum amputat, pedem secat; illi tamen gratiae aguntur, & rependuntur etiam praemia: homicida etiam vulnerat, sed in praemium ei debetur rota. & ratio est, ille vt laesum sanet, hic vt sanum laedat, ferrum expedit. Eadem ratione homo pius lapidem tollit, vt ad templi structurā conferat; homo iratus tollit & ipse lapidem, sed vt illum, cui stomachatur, conterat: Deo vnā rectam cura, ille religio-

[illegible] Mercedis [illegible] ferro [illegible] [illegible] *Videtur* non [illegible] in agente [illegible] non videtur dedisse beneficium, qui malo animo [illegible] [illegible] beneficium [illegible] iniuria hominis. *b*

a Vide [illegible] P. Ioan. David. Spec. 5. pag. 112.
b Vide Senec. l. 2. de benef. c. 13 [illegible] l. 3. de Nat. [illegible] Valer. Max. l. 1. c. 8. Plutarch. de Vtilitate ex inimicis capienda.

§. IV.

INobedientia ex oblivione, negligentia, [illegible] plagas [illegible] non ita multas. At vero cum accedit [illegible] & [illegible], hoc plaga [illegible] [illegible] est. [illegible] & [illegible] Elatio, inquit, [illegible] & obstinatio [illegible] [illegible] quoque [illegible] [illegible] maximum. [illegible] ad negligentiam [illegible] superbia, [illegible] pertinacia, [illegible] & [illegible] & quandoque [illegible] [illegible] [illegible] diabolus [illegible] bonum [illegible] intentione mala. De hac diaboli [illegible] Gregorius [illegible] Et Bernardi [illegible] [illegible] *b*

Sed [illegible] [illegible] [illegible] Opera bona [illegible] Lupus [illegible] pelle [illegible] Vitium [illegible] palliolo [illegible] [illegible] Angelum [illegible] [illegible]

In hoc [illegible] [illegible] [illegible] Tam [illegible] [illegible] [illegible] Vestes, [illegible] opera bona [illegible] [illegible] Si [illegible] [illegible] [illegible] Vitium [illegible] Angelum [illegible] Gregorius. Cum [illegible] inquit, [illegible] quid agitur, [illegible] [illegible] *d*

a [illegible] l. de precep. & disp.
b Luc. c. 13. v. 10. Matt. c. 7. v. 15.
c Luc. c. 9. v. 52.
d Greg. l. 19. moral. c. 6.

§. V.

ET hoc Deus quandoque [illegible] ostendit. Rem [illegible] [illegible] Gregorius, in hunc modum. [illegible] Fortunatus [illegible] diabolum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Episcopum [illegible] Episcopus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Episcopum [illegible] [illegible]

exceperit. Laudatissima virtus est Hospitalitas, sed si eam Intentio depravet mala, à virtute degenerat in vitium; peregrinos hospitio suscepere, cum in magno illo Abrahamo commendatissima fuit, sed si bona desit Intentio, tam facile diabolus excipitur quam Angelus. Eadem est ratio virtutum aliarum omnium, quibus si prava sese insinuet Intentio, cacodæmon operam impensam habebunt, quam accipiet pro libitu, sanctaque hominem idololatram, vt suum ipse ventrem, pecuniam suam, suam aetatem [illegible], aut [illegible] [illegible] adoret, quod fieri consuetum in omni Iudaeis [illegible].

Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit b. Ah, quam hic circumspecte [illegible], ne frustra nos fatigemus, & operam [illegible], ne, [illegible] [illegible] obtinendam perdamus omne, Intentione non bona. Ideo cum Hebraeo psalte precandum assidue: Cor mundum crea in me Deus, & Spiritum rectum innoua in visceribus meis c; vt tibi semper placere cupiam, tibi in omnibus placere.

a Greg. l. 1. Dial. c. 9.
b Matth. c. 6. v. 23.
c Ps. 50. v. 12.

Opera bona exploratores sunt, & ad cœlum [illegible], qui in orbe hoc peregrini [illegible] omnibus [illegible] sunt. Inter [illegible] Mundi patentiae Dolores, [illegible], Virtutes, [illegible]. Porro exploratores illi promittunt nobis [illegible] & [illegible] a magno illo Iesu Christo [illegible], cum [illegible], hoc est, [illegible] [illegible]: [illegible] illa conditione [illegible] vt non prodamus. Cum facile [illegible] [illegible], Christus nobis [illegible] [illegible] [illegible] d. [illegible] prodere [illegible].

Enimvero tam [illegible] est [illegible] & [illegible] gloria, vt nihil non [illegible], & prodat & [illegible]. Hanc ergo tam [illegible] [illegible], non tantum [illegible], sed [illegible] [illegible] sunt ligandi, ne illi [illegible] possit [illegible] cælestium thesaurum operum bonorum [illegible]. Hoc Christi praeceptum [illegible] ingerit: Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis c. Cum tamen in eadem concione imperet: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona d. Qua ratione ista conueniant, & quis nostrorum operum bonorum [illegible] sit, nunc [illegible].

a Ios. c. 2. v. 14. & 20.
b Matth. c. 6. v. 1.
c Matth. c. 6. v. 1.
d Matth. c. 5. v. 17.

CAPVT IX.

Qua ratione malam INTENTIONEM *prodat operis publicatio.*

EXploratores Hebraei, à militiae duce Iosue missi, vrbem Hiericho ingressi, notissimae [illegible] Rahab hospitium subierunt. Excepit illa, abscondit, aluit. Illi vt hospitae suae gratiae [illegible], [illegible] magna [illegible] promiserunt, ea tamen lege: Si tamen, inquiunt, non prodideris nos, quod si nos prodere volueris, & sermonem istum proferre in medium, erimus mundi ab hoc iuramento, quo adiurasti nos a. Noverat homines prudentes fieri vix posse, vt possint latere. Et certe vicini [illegible] [illegible], rem ad magistratum [illegible] [illegible]. At Iosue [illegible] plus non exigebant quam hoc [illegible] ne prodideris nos, nam si [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] hospitium nec [illegible] [illegible] promissi [illegible] [illegible].

§. I.

QVoniam è sebo cogitationem vetus, & Nequid [illegible], inquit, potest [illegible] [illegible], quod [illegible], aut crescere [illegible] sic [illegible] a Scripto in [illegible] & [illegible] viuere, neque enim sine humore [illegible], neque sine aqua [illegible] producit. [illegible] [illegible] stirpes, nullae [illegible] [illegible] colliguntur, nec quidquam quod in humanos vsus sit. Ita multos reperias quorum habitus externus planè decens & compositus, qui multa populare & dicit & facit, sed ideo quia & auditores & spectatores habent itaque [illegible] & [illegible], cum videntur & laudantur, hoc [illegible] [illegible] [illegible], humanae laudis, cum in tales defuerint laudatores, [illegible] & [illegible]. Quia enim, inquit Gregorius, sine [illegible] rectae cogitationis bona [illegible] agunt, indicant se [illegible] [illegible] [illegible] b. [illegible] [illegible] [illegible] hic idem vir sanctissimus;

simus; Magna, (inquit,) recordati sit, laboriosa agere & [illegible] [illegible] [illegible], forti operi præceptis cælestibus instruere, sed terrenum retributionis præmium quærere. Vt vel si ita dixerim, qui pro virtute quam agit humanos favores desiderat, rem magni meriti vili pretio venalem portat. Vnde cæli regnum mereri poterit, inde nummum transitorij sermonis quærit. Vili ergo pretio opus vendit, quia magna agit, sed minima recipit c.

Plato, cum nobiliores aliquot amicos ad cenam invitasset, triclinium atque ornari iussisset [illegible], inquit Diogenes Cynicus, & [illegible] satis [illegible] pedibus [illegible] conculcabat. Ingressum eum cernens Plato: Quid agis, inquit, ô Diogenes? Calco, ait ille, Platonis fastum. Calcas, respondit Plato, sed alio fastu, maiori iactantia. Certe in Diogenis animo [illegible] erat, quod inops esset, quam in Platonis, qui cultum illum amicorum oculis dabat, non sibi. Ita [illegible] [illegible] plurimos simul & egenos, qui hoc [illegible] [illegible] meliores & sanctiores bona, sed ditiores sibi videntur, quod nihil habeant: cum vero modicum censum laudarit Dominus, non modicum animum, & tanquam virtutis sit egere, & non potius egestatem æquanimiter ferre.

Idem ille Diogenes perpessus aspera tolerabat multa, sed eo animo ut omnium oculos ad se suspiciendum raperet. Idcirco cum media hieme frigidissima lavaret aqua, frequensque populus ad id spectaculi confluxeret, & vero etiam aliqui hominis miseriti rogarent ut sibi parceret, Plato inter spectatores exclamavit: Si vultis misereri, abite. Notabat Plato ingenium huius morbi, qui tunc sine viribus destituitur, cum alienis oculis aut auribus caret.

a Iob. c. 8. v. 11. b *Greg. l. 8. moral. c. 24. ante finem.* c *Greg. ibid. c. 25. initio.*

§. II.

ATtendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, VT VIDEAMINI AB EIS: quasi alij humanos oculos quærunt, [illegible] vos fugite. Aristoteles quidem magnanimum putat eum, qui nec maiore nec minore vult honore, quam sibi convenit, affici. a At in Christi Academia hæc præcepta explodantur: Christus magnanimum iudicat, qui omnem honorem parvi [illegible] spernere, [illegible] & seipsum. Certe honor quantuscunque, numquam dignum virtutis præmium erit. [illegible] homini est honor, & inter res externas enumeratur, nec in honorato persistat, sed in honorante est. Idem Christus infantiæ nostræ [illegible], tam solicite monet: Attendite, ne virtutem vestram vilissimo pretio vendatis: SI VIDERI vultis ab hominibus, oculos a vobis avertet Deus. Attendite, alioqui mercedem non habebitis apud Patrem vestrum qui in cælis est. Ergo, ne velitis decipi. Maximum honor pro opere bono minimo, impar pretium & indigna merces est.

Equidem Seneca hoc probe intellexit, idque in epistolis [illegible]: Virtutem inquit, omnium pretium in ipsa est: recte facti merces est, fecisse. Nemo mihi videtur pluris æstimare virtutem, nemo illi magis esse devotus, quam qui boni viri famam perdidit, ne conscientiam perderet. b Maximum quidem est bonum nomen, at pluris bona conscientia. At [illegible], commendari a solis hominibus non capio, sed a Deo hominibusque. O mi bone, Deum [illegible] nolis, si tibi non sufficit laudari a solo Deo. En, ne fallaris, utrumque colis & Deum, non magis quam sunt Deo. Arca Dei & idolum Dagonis non plus fuere quam una. Tantum ergo tibi sit Deus, quantum Deus & alia simul omnia. Sunt etiam Christum & mundum amicos non esse, quod ergo [illegible] vir aut commodari ab inimico Christi? neque [illegible] Deum tui curam habere, ô [illegible] [illegible], spoliabis eum Ægyptum ut te honoret. Virtutis maximum præmium est, quod laude sua non sint, [illegible] illos ad gloriam, sed suo tempore. Interim partem omnem sibi anxiam hominum [illegible] [illegible], *& ut quæratur non honorem, prout meritus sum, alia me [illegible] [illegible].* &c. [illegible] sunt hic querelæ: *Attendite.* Immo tam non vult *Deus* humanos favores & honores a nobis ambiri, ut [illegible] suum etiam filium [illegible] Bethsabeæ, nec fere ullum est consilium aut iustitiæ genus, quo affectus non [illegible] Mundi, qui ut omnem humanam laudem nobis redderet invisissimam, illa [illegible] [illegible], quam Matthæus describit, hoc pæne vult persuadere conatus: *Te autem, inquit, faciente eleemosynam nesciat sinistra tua, quid*

faciat

faciat dextra tua c. Velles Christiani totus introrsum respiciat, nunquam [illegible] fores exeat cum Dina, non quaerat alienigenam cum Samsone, non Aegyptiam cum Salomone. Eccur humanis laudibus, tanquam [illegible] [illegible] virtutum opus permittamus? ridendo rapiunt omnia. *Nesciat ergo sinistra tua, quid faciat dextra tua.*

a *Aristot. l.* [illegible] *c.* 15.
b *Ion.* [illegible] 21.
c *Matth.* 6. v. 3.

§. III.

COstendit Christus, & pluribus modis inculcat, omne opus laudatione purissima propter Deũ esse faciendũ: neque hic quaerendum, quid nobis sapiat, quid placeat: aut [illegible] *Nesciat sinistra tua.* Plurimum saepe laborum nostrorum perdimus, dum inde solummodo gustũ & sensum sectamur, & ut vocamus, devotionem sensibilem quaerimus. Si haec desit: & nullius pretii, & functiones nostras, & hoc atque aliud [illegible] existimamus, quia gustum operis non habemus; at vero cum haec adest, cum sapit quod facimus, & oramus & laboramus, hoc est sibi sacrificare, non Deo. Si pueri discere nollent, nisi bellaria & similagineos panes ad scholas ferendos darent, sero doctores fient. Opera nostra plerumque tam plenissimam habent mercedem, cum minimam delectationis [illegible] [illegible] ad ea [illegible], cum in molestiam & nauseam [illegible] [illegible] [illegible].

Nesciat sinistra tua, quid faciat dextra tua. [illegible] & [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] ut habeat, [illegible] [illegible] [illegible]. Optimus quisque [illegible] & Deo teste contentus est, & cum Iobo [illegible]: *Ecce enim in caelo testis meus, & conscius meus in excelsis* a. Hoc nostrae [illegible] pars est, cum videmus nobis sinistra laborare, [illegible] [illegible] [illegible] spectatores, & testes laboris nostri. Deus, ô boni, theatrum suũ [illegible] habet, quod nos lucem & publicum [illegible] [illegible] quaerat quis, quid mali est, si [illegible] [illegible] placeat, [illegible] illi probari cupiat? [illegible] [illegible] [illegible] sit famulus, quemadmodum [illegible] [illegible], quod velit dominus, [illegible], quam accuratissime potest, faciat; de cetero anxius non sit, placeat an displiceat, aliorum humanis tantum oculis [illegible] [illegible].

Gedeonis milites in Madianitas pugnaturi, lenã lagenam, in quâ lucens [illegible] buccinas tenebant. At ubi res congressum & praelium spectabat, buccinis clangebant, & lagenas frangebant, atque una conclamabant: DOMINI & GEDEONI b. Nos itidem cum lagenam frangimus, & de corpore supplicium sumimus, cum buccinis clangimus, & Christo [illegible] in templis excellentius, laus effulget: praeclare haec omnia, modo nemo clamet MIHI & GEDEONI. Nemini, sed DOMINO & GEDEONI. Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam c. Non mihi, sed CHRISTO [illegible], [illegible] mea gesta, sed GEDEONI, & aliorum [illegible] [illegible] Solam Dei gloriam, & Deo soli quaerimus non nobis, tam alieni à nostrâ, ut *nesciat sinistra quid faciat dextra nostra.* Petrus Ravennas: Si nescimus, inquit, [illegible] nescire, quinto magis [illegible] Augustinus, dextram appellat [illegible] & [illegible] [illegible] ad Deum, laevam, obliquum oculum ad umbras falsae gloriae c. Hebraeus psaltes: *Si oblitus fuero,* inquit, *tui Hierusalem, oblivioni detur dextera mea* d. Cum caeli non meminimus, obliviscitur nostri dextra nostra, [illegible] [illegible], perinde ac si ea prorsus careamus, cum dextra haec vacat, [illegible] vigeat sinistra. Sed [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], cum [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] id dissimulamus [illegible] [illegible] esse [illegible]. At vero in rebus [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], longe turpius est, neque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & nauseam. Ac sicut infantibus ligatur laeva, dextra libera: sic qui observat [illegible] suam in malis sinistram, [illegible] illam [illegible] [illegible] damni, quod inde maximum & [illegible] [illegible].

a *Iob.* [illegible] *6. v.* 20.
b *Iudic. c.* 7. *v.* 20.
c *Aug. serm.* [illegible]
d *Ps.* 136. *v.* 5.

§. IV.

PVlcherrime Petrus Chrysologus: Infelix, inquit, qui se hominis oculo locat, [illegible] Patris [illegible] non expectat. Volunt videri, & visi est; volunt hominibus placere & [illegible]

enim habet unde cellam quam vellem prius aliquid habere nollem, non habebit *a*. Et quam cogitat Conscientia legi [illegible] [illegible], indecenti animo, quam est [illegible] bonus, & indecenti [illegible] hominis cupiditate, Conscientia [illegible], nihil in se [illegible] laboratum, sequatur vel mala, dum bona [illegible] *b*. An non hæc eadem dicuntur [illegible] Seneca [illegible] passim (quod Plinius annotat) multi famam, conscientiam pauci verentur. Neque enim attendunt, quam ipsi bene agant, sed quam alij de ipsis bene existiment, quam promptè applaudant; modo ut hominibus sint, modo laudentur, quam laudanda faciant, hæc apud illos cura [illegible].

Longè aliter sponsa cælestis: Læua eius, inquit, sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. *c* Certum hic mysterium, sed nostri non [illegible]. Læua sub capite teneri non potest, amplexantem vero dexteram cernit is qui amplexu stringitur. Læuam ergo sponsa non videt, videt tamen dexteram. In sponsi læuâ diuitiæ & gloria, sed cum sponso perpetuum [illegible] [illegible] est dictum, beatissima [illegible]. Hinc fidelis sponsa oculos suos in æternum à se deflexit; opes autem & honores, velut læuam manum à se non aspici affirmat. Quod ergo Christus imperat, Nesciat sinistra tua, hoc & sponsa [illegible]. Læuam etenim sub capite habeo, dexteram [illegible].

Quemadmodum autem ille fidelis seruus est, qui pecunia millies [illegible] [illegible] suo domino tanta fide, ut nec vel una quidem quadrante pecunia [illegible] [illegible]: ita is optima fide agit cum Deo, qui quidquid hominum laudis accipit, hanc Domino suo in solidum [illegible], nec sibi vel minimum inde [illegible]. De qua insigniter Chrysostomus: Maxima virtus est, inquit, omnia Deo adscribere, nihil suum velle ducere, nihil suæ gloriæ causa facere, sed ad Dei voluntatem perpetuò [illegible] animum habere. Hic enim est qui [illegible] [illegible] exhibetur est. Nunc vero mundo [illegible], atque illum qui dem qui pro tribunali sederat, ac rationem reddere [illegible] est, non valdè [illegible] autem qui nobiscum habitant, ac iudicium sibi [illegible] [illegible] *d*.

Fit quandoque ut [illegible] reddantur non illi domino ad quem spectant, sed alteri [illegible] si prudentior quis accipiat, quam pristinam [illegible] [illegible] inspexerit. [illegible] [illegible], dicet, ad me non pertinent; [illegible] præfationem non alloquitur, nec [illegible] tam grandia nomina [illegible]; ita prorsus facit qui laudes non sibi sed Deo debere agnoscit, qui omnem à se gloriam in Deum [illegible], hic demum fidelis seruus, Dei sincerè seruit, huius sinistra ignorat quid dextera faciat.

a Chrysost. serm. 9.
b Senec. lib. 3. de Ira, c. 41.
c Cant. c. 2. v. 6.
d Chrysost. hom. 3. in ep. 2. ad Cor.

§. V.

Sic autem nesciat dextera nostra, quid faciat sinistra, non ut nihil in publico faciamus, nec ullum nostrorum operum ab aliis videri, sed ut tali velut nostram commendari velimus. Non est ingrata Deo, inquit Chrysostomus, quæ visa fuerit ab hominibus eleemosyna, sed quæ ideo facta est ut visa sit. In iis ij quibus omnium & publica persona imposita est, quæ iam publicè faciant, non sine exemplo aliis [illegible] ad imitanda similia. Neque hic timidi sint aut pusilli animi. Nam, ut præclarè Augustinus, si times spectatores, non habebis imitatores: videri debes, sed non ad hoc facere, ut videaris, opus publicum, intentio secreta. *b* Vt glorificent Patrem vestrum qui in cælis est.

At qui dolendi est virtute, hic Propertianum illud [illegible]:

——— [illegible] munere dona *d*.

Quod & Gregorius optime monuit: Sed valdè periculosum est, atque, ut ostendi, aperte, Auctoris gloriam quærere, ut de illata laude, priuata interius exultatione gaudere. Tunc solum namque [illegible] hominibus laudabile opus ostenditur, cum per despectum mentis veraciter laus impensa calcatur. Quam quia infirmi quique perfectè contemnendo non superant, restat necesse est, ut bonum hoc quod operantur, abscondant. Sæpe enim ab ipso ostensionis exordio, proponunt laudem quærunt, sæpe vero in [illegible] operis, Auctoris [illegible] gloriam [illegible], sed [illegible] [illegible], in laudis propriæ cupiditatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ignorant quid agant,

cuntur

[illegible] opus [illegible] mali [illegible], atque hoc se [illegible] Largitoris [illegible]. f

Atque his quidem [illegible] hoc [illegible] Primum in Deum [illegible] oculos [illegible] quid agas, siue publicè. Optimas soli Deo placere, quasi solus Deus in [illegible] sit, [illegible] difficile sit Dei præsentiam in publico non amittere. Alterum non [illegible] publicare virtutem, est perdere, [illegible] spectatores, qui spectent & laudent. Christus hoc prohibuit: Cum facis, inquit, eleemosynam noli tuba canere ante te. Sic & omnia [illegible], ne illa [illegible] in vulgus [illegible]. Tu autem cum [illegible], vnge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans, sed patri tuo qui est in abscondito, & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. g Sic bona nostra in [illegible] spectentur. Tertium: non tantum publicam fugiant hi [illegible], & sua laudationibus [illegible], sed fugiant seipsos, & opera sua [illegible] ipsis placeant: Nesciat sinistra tua quid faciat dextra. [illegible] Dauid inquit, simplex [illegible], hoc ipsum ignorabit anima mea h. [illegible] Christiane, [illegible] bonum [illegible] quod feceris sis, hic opera tua [illegible] [illegible] Carne [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] potius [illegible] Deum. Sic ergo opus tuum perfice, [illegible] & hoc [illegible] vt [illegible] quod vult Deus.

[illegible] illustria [illegible], quod faciat dextra tua eleemosyna tua, & alia tua opera bona, [illegible], [illegible] exposita. [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]. Quare si [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] hypocritarum [illegible], qui [illegible] [illegible] hominum oculis [illegible], vt tu, [illegible] ad te, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] rectè agis, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obliuisci [illegible], [illegible] hoc [illegible]

placeas; post facere, ea quæ retro sunt obliuiscens, ad ea quæ sunt priora, teipsum extendens. i Quod si [illegible] bona opera nostra [illegible] [illegible], si [illegible] [illegible] [illegible] opera [illegible], [illegible], laudantes [illegible], quod aliud non est, quàm si alteri [illegible] [illegible] Ad [illegible] Chrysostomus: Nihil, inquit, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quæ non rectè [illegible], [illegible]; [illegible] pariter, [illegible] negligentiorem facit, & in arrogantiam tollit. k

Præcepit olim Deus altare sibi fieri è lapidibus non sectis: Quod si, inquit, altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus: si enim leuaueris cultrum super eo, polluetur. l [illegible] religiosum [illegible] Lapides [illegible], intra parietis [illegible], hoc fieri [illegible] non [illegible]: ita Deus in homine [illegible] sibi [illegible], illas [illegible], quæ simplici & pura Intentione fiunt, quæ verò [illegible] [illegible] vt videantur, [illegible] lapides ad hoc altare idonei non sunt. [illegible] bona [illegible] hominibus, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & Angelis, & hominibus. [illegible] [illegible] bene egisse, [illegible] [illegible]

a Chrys. in Matth. hom. 9.
b Augustin. [illegible] in [illegible] [illegible].
c Matth. c. 5. v. 6.
d Prosper. lib. 2. [illegible]
e Gregor. [illegible] post med.
f Matt. c. 6. v. 2.
g Ibid. v. 17. & 18.
h Iob c. 9. v. 21.
i ad Phil. c. 3. v. 13.
k Chrysost. hom. 12. in ep. ad Philip.
l Exod. c. 20. v. 25.

CAPVT X.

Quam varia sit & multiplex Mala INTENTIO.

SAlamandra non grandis fera, sed [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] secum vehit, et si radicem arboris contingat, fructus omnes in radice [illegible], & arbor [illegible] Diabolus, Omnibus [illegible], vitiis Salamandra, nullo igne [illegible], si [illegible] radix arboris radicitus [illegible] mortificat, totam corrumpit. Radix omnium operum nostrorum est Intentio nostra, hanc si contingat Diabolus, & prava Intentione [illegible] [illegible], totam [illegible] arbor, omnes [illegible] [illegible], [illegible] reddunt, [illegible] fraude laedit [illegible]. Notum est illud: Cum perversa est Intentio [illegible], pravum est omne opus quod [illegible] sequitur. Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.

Ostendimus proximo capite quâ assine sit Malae Intentioni, quod [illegible] hunc capitulum, quam varia sit Mala Intentio, & quam è diversis fontibus hoc venenum genus [illegible].

§. I.

V It quidquam è terra nascitur, quod adeò contra [illegible] & [illegible] [illegible] capul [illegible] non [illegible], [illegible] capul [illegible] terra. [illegible] capite non [illegible] illorum oculi, [illegible] [illegible]: Oculi [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]. Tales oculi minimè simplices sunt, [illegible] Christus esse voluit. His oculis, & his tam [illegible] [illegible] capite [illegible] est Intentio Mala, [illegible] adest [illegible] [illegible], [illegible] alia [illegible] alia se [illegible]. Et [illegible] capite se [illegible], sic & Mala Intentio [illegible] mortalem hanc [illegible] [illegible]. Mala Intentio, mala videri [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible]. Reprehendit Christus Pharisaeos, quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] honestissimae [illegible] [illegible]. Non haec, [illegible], facimus, [illegible] nostram commendemus, sed [illegible] pauperes [illegible], non ut nos alii liberales dicant, sed ut egenis [illegible] [illegible]. Oculi [illegible] [illegible]: Intentio mala multiplex, versicolora & variegati [illegible] generis est, ut Salamandra.

Scire nam omnes cupimus, quam est [illegible] [illegible] & multiplex Intentio in hoc vitae sciendi desiderio! Pulcherrimè Bernardus: Sunt, inquit, qui scire volunt, eo fine tantum, ut sciant, & turpis curiositas est. Sunt qui scire volunt, ut sciantur ipsi, & turpis vanitas est. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & illis [illegible] [illegible]: Scire [illegible] nihil est, nisi te scire hoc sciat alter b. Et sunt qui scire volunt, ut scientiam suam vendant, verbi causâ, pro pecunia, pro honoribus, & turpis quaestus est. Sed sunt quoque qui scire volunt, ut aedificent, & charitas est. Et sunt item qui scire volunt, ut aedificentur, & prudentia est. Horum omnium soli [illegible] [illegible] non [illegible] in abusione scientiae, quippe qui ad hoc volunt intelligere, ut bene faciant c.

En, quàm sit multiplex in re unâ Mala Intentio, [illegible] [illegible] non [illegible] sed [illegible] [illegible] & quantae [illegible] ac voluptas, [illegible] [illegible] ac [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]. Seneca: Quidam, inquit, veniunt, ut audiant, non ut discant, sicut in theatrum voluptatis causâ ad delectandas aures, oratione vel voce, vel fabulis ducimur. Magnam audientium partem videbis, cui philosophi schola diversorium otii sit. Non id agunt ut aliqua illic vitia deponant, ut aliquam legem vitae accipiant, ad quam mores suos exigant, sed ut oblectamento aurium perfruantur. Aliqui tamen & cum pugillaribus veniunt, non ut res excipiant, sed verba, quae tam sine profectu alieno dicant, quam sine suo audiunt d.

a Eccl. 1. 10. v. 14.
b Pers. Sat. 1.
c Bern. Serm. 36. in Cant. med.
d Senec. epist. 108. post init.

§. II.

Æ Que propemodum diversa est Intentio eorum qui concionem auditum in templa [illegible]. Quidam veniunt non ut discant, nec ut meliores evadant, sed tantum ut [illegible]. Alii ut tempus fallant, & moram ad prandium minus sentiant: alii ut consuetudini satisfaciant, alii ut dominum, & [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] sibi [illegible] est, [illegible] [illegible] [illegible]: Porro alii [illegible] [illegible] ut garriant, & commodius modo cum hoc, modò cum illo [illegible]: alii ut [illegible] [illegible] [illegible],

§. III.

§. IV.

[illegible]

§. V.

[illegible]

§. VI.

[illegible]

[illegible]

§. VII.

[illegible]

§. VIII.

[illegible]

CAPUT XI.

§. I.

CAPVT XII.

§. I.

[illegible]

§. III.

P[illegible]

[illegible]

Est aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum?

[illegible]

[illegible]

§. IV.

F[illegible]

[illegible]

[illegible]

§. V.

[illegible]

[illegible]

LIBER SECVNDVS BONÆ INTENTIONIS ET FAVTORES ET HOSTES,

maximè verò Vanam gloriam, & Iudicium temerarium; Eiusdem signa, praxin, præmia declarat.

CAPVT PRIMVM.

[illegible] INTENTIONIS *esse bonam illam voluntatem, ab Angelis laudatam.*

BONA voluntas, [illegible] Christi [illegible] Angelis.

a Luc. 2. v. 14.

§. I.

O [illegible] Spiritus, [illegible]

[illegible] Bona Voluntas [illegible]

Et in hoc [illegible] Angeli, quod [illegible] Christi [illegible] Caupo [illegible] & [illegible]

[illegible]

[illegible] Dei [illegible] Augustum Cæsarem.

[illegible] voluntas Dei [illegible] Virgo [illegible] Augustum Cæsarem. Virgo [illegible] Augusti Cæsaris [illegible] Virgo [illegible] Tertullian.

b Genes. [illegible]

§. IV.

O [illegible] Salomonis sapientiae [illegible] Angelorum [illegible] O Domine [illegible]

Ad hæc Christus [illegible] voluntatem [illegible] Christi [illegible] Romani [illegible]

[illegible] voluntas [illegible] Christi [illegible]

a Ioan. [illegible]

b Ibid.

c Ioan. [illegible]

d Ioan. [illegible]

§. V.

QVid ergo est Voluntas bona, quã Angeli [illegible] Christiane, [illegible] a Deo voluntate [illegible] Domine, [illegible] in cælo. Hæc, ô Christiane, bona voluntas est [illegible] Domine [illegible] voluntas [illegible] Angeli [illegible] D. Gregorius [illegible] bona voluntas [illegible] Christi [illegible] Angelus [illegible] Bethlehem [illegible] Dominus [illegible] Herodis [illegible]

In hac demum bona voluntate [illegible] Christiane, [illegible] bonam voluntatem [illegible] in templo, in publico [illegible]

omnibus repetitis pacem nisi in hac tantum bona voluntate, quæ voluntati divinæ vinculo indissolubili simplicem alligat. Et hoc certum est extra cœlum, seu cœli vestibulum. Pax hominibus bonæ voluntatis, pax bona, constans, tranquilla vera & omnino [illegible].

In plurimis aliis illud vulgi usurpare quis possit: Malo bonam guerram quàm malam pacem, si [illegible] velit cum canibus pacem inire, [illegible] indulgere, omnem contumeliam [illegible] dissimulare: pax pessima, & longè peior bello & discordia. Pax ergo nemini nisi [illegible] bona esse potest, nisi hominibus bonæ voluntatis, rectæque intentionis.

a Greg. hom. 5 in Euang.
b Luc. c. 2. v. 1[illegible]

CAPUT II.

Rectæ Intentiones *[illegible] à filio Dei persolui posse præmium.*

GEmmarius olim accessit, homo pretiosarum rerum peritissimus, & aliquando: Quanti æstimas, inquit, hunc lapidem [illegible]? Gemmarius ad hæc promptè in hunc modum respondit: Hæc margarita pretio valet centum & quinquaginta millibus coronatorum. (Hanc gemmam dedisse Iulius Cæsar Serviliæ, matri Bruti à quo occisus est, & hoc, ut dictum, æstimabatur sexagies HS.) [illegible] ille qui interrogabat, & Dic igitur, ait, quid virtutis aut fortunæ in hoc lapide? Sed & demum quæsivit de alio cimelio: Quanti ergo, inquit, hunc alterum lapidem æstimas? Cui Gemmarius: Potest, inquit, [illegible] vix possunt [illegible], [illegible] tamen [illegible] est inæstimabilis pretij. Hic ille primum [illegible] in admirationem rapi, & non capere tanti venire lapides.

Stephanus, flos Martyrum, *Vir plenus fide & Spiritu Sancto*, à nemine proposuit solum lapidem, & quamvis nec pyropos nec adamantes nec [illegible] habuerit, sed [illegible] sanguine [illegible], [illegible] pretio [illegible] qui [illegible] lapidum potuerit facere [illegible]. Quis non miretur [illegible] illo, [illegible] & [illegible] potuisse [illegible], [illegible] contra [illegible]. [illegible] lapides Stephani, [illegible] pretiosæ [illegible] possidet.

Sub his Stephani protomartyris & Christi [illegible] imagine nunc explicatur, [illegible] actionem [illegible], rectâ tamen Intentione susceptam, tanti esse pretij, ut id solus Deus [illegible] possit persolvere.

a [illegible] de [illegible]
b Act. c. 6. v. 5.

§. I.

AD hos lapides [illegible] quod [illegible] Lucas [illegible], principio [illegible] valde, & [illegible] habitu [illegible] DOMINUM [illegible], Stephanum [illegible], ut [illegible] illi lapides [illegible]: *Surrexerunt quidam de Synagoga quæ appellatur Libertinorum, Cyrenensium, Alexandrinorum, &c. disputantes cum Stephano*, [illegible] partem [illegible] sed frustra. Nam Stephanus lapides [illegible] defendit, [illegible], & cum illis [illegible]. *Et non poterant resistere sapientiæ & Spiritui qui loquebatur.* [illegible] Philosophia, de qua Paulus [illegible]: Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam, & inanem fallaciam.

Secuta [illegible], [illegible] & [illegible] tamquam [illegible] videbantur [illegible], ac si [illegible] Stephano. Hæc [illegible] illos lapides [illegible] facerent, O mi Stephane, inquit, [illegible] testibus [illegible] contra te [illegible]. [illegible] opponere? [illegible] optimam [illegible], non [illegible] tibi [illegible] est, ut [illegible] expectat. Dogmata quæ propugnas, [illegible] nova sunt, [illegible] tempore [illegible] & firmari [illegible], aliquanto tempore hos impetus [illegible]. Sed nihil [illegible] hæc [illegible], *Stephanus autem plenus gratia & fortitudine* [illegible] ait, [illegible] plures [illegible], [illegible]. Hæc DOMINI causa est, hic non licet esse [illegible], [illegible] Pusillanimitas.

Hac via [illegible], [illegible] INCONSTANTIA

 procax

grinam feminâ, ipso vultu fastidium professa, & facile apparebat non serio illam [illegible]. Ne tamen Stephani lapidibus nullam prorsus posuisse videretur; hoc vnum [illegible] gebat, vt aeterni [illegible] contagium. Quid tergiuersaris, mi Stephane, inquiebat, quin tu more priscorum Patrum matrimonium contrahis? aemulare sanctissimos maiores tuos Abrahamum, Isaacum, Iacobum, Mosen, Aaronem, & ex sponte regnans. Ad maiora natus es; [illegible] vt [illegible] seruias. Haec, vt eam decuit, breuiter respondisse [illegible] Stephanus sancte stare animo, non nubere, sed virginitati integritatem carni. *Et intuentes eum omnes qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli d.*

Post illam, mox adiuit VANA GLORIA, circumita oculos suis decoratos, alias candidis praeminentior. Haec, tollens in coelum corporum, mores, quas scriptura videbatur, suspensissime laudauit, paruulum mercatricem dixisse; tum post copiose recitata Stephani elogia: O sanctissime vir, inquit, tota Hierosolymitana vrbs in te versus conuersa, te venerantur, omnium ciuium ora de te loquuntur. En luce sunt prodigia quae patrasti: *faciebat prodigia & signa magna in populo. e* At cogita te esse hominem [illegible], in summa perfectum & nomine [illegible]. Ergo Spartam quam nactus es, orna. [illegible] tibi sermonem habeo, si potes illi esse non inimicus. Non tulit Stephanus loquacissimae femellae fabulam, sed ea penitus reiecta: Fallacissima est, inquit, omnis gloria, quae à mortalibus offertur. Cum meam, [illegible] omnibus [illegible] gloriam caelestem iam eminus prospicio, in Christum Dominum oculis [illegible]: *Intendens in caelum vidit gloriam Dei f.*

Protinus illa repulsa, VIOLENTIA nota satis ex Orco irrupit, non tam corporis lapides, quam [illegible] illud [illegible] aggressa est. g *Tunc submiserunt viros qui dicerent, se audiuisse eum dicentem verba blasphemiae in Moysen & Deum.* Suscitarunt falsos testes [illegible]. h *Commouerunt itaque plebem & seniores & scribas & concurrentes rapuerunt eum.* Et hac quidem vi expugnabili [illegible], patiebatur Stephanus frangi pertinaciam suam. *Audientes autem haec, dissecabantur cordibus suis, & stridebant dentibus in eum i.* Conclusa est Stephani [illegible] 4. *Et lapidantes fecerunt [illegible] in [illegible].* Stephane, quid agis in tanto [illegible] lapidum? [illegible] 5. *Et [illegible] sunt caelestia [illegible] lapidabat.* Ita vincit [illegible], qui nescit cedere.

Sed [illegible] fuere omnia. O inuictissimam VIRTUTEM, nec [illegible] tanta [illegible] constantiam! [illegible] Stephano, vnus [illegible].

a Actor. c. 6. v. 5.
b ad Coloss. c. 1. v. 8.
c Act. c. 6. v. 8.
d Ib. c. 15.
e Ibid. v. 8.
f Act. c. 7. v. 55.
g Act. c. 6. v. 11.
h Ibid. v. 12.
i Act. c. 7. v. 54. 57 & 58.

§. II.

ITa sumunt Stephanus suos sibi lapides, à pessimis his [illegible], nullis eos nec vi, nec pretio potuit excoquere. Demum paruulus ex oppido Bethlehem, ad illas mortes accessit, & hos ipsos lapides sanguine tinctos [illegible] coepit. Cui Stephanus: Mi dilectissime puer, inquit, placent ne tibi? accipe, tui sunt. Nosti equidem, pretium habet opulentissimum, qui solus potest & hos lapides aestimare, & dignum iis pretium rependere; omnes ergo tibi dono: *Ecce video caelos apertos, & filium hominis stantem à dextris Dei a.* Ad illum Dei [illegible], & [illegible] mei [illegible] sunt oculi. [illegible] Christo bene [illegible] lapides Deo, quibus bene consecro.

Ita PATI, ita & AGERE oportet, ô Christiani; bonae actionis [illegible] pretium, omnibus aliis, etiam Angelis, praeterquam Deo est insolubile. Loquimur hic de ipsis [illegible] actionibus, à quibus, vt saepe diximus, abest malum, quibus adest gratia, nec deest finis recta. Ex huiusmodi quaedam actionibus, tenuissimae tamen sunt pretii, vt [illegible] numquam expleuerit [illegible] boni operis [illegible]. Terrarum orbem da [illegible] caelum, nondum satis dederis, [illegible] Superiorum in caelestis ordinis & sedeis, in omnes Angelos non aequi dignitatis [illegible]

cam

cum virtute coniunctæ. Exempli gratia: Obo-
lus mendico porrectus, sed [illegible], [illegible] In-
[illegible]: quanti, putas in cælo æstimatur?
Confer in unum regna omnia, & Turcicum,
& Sinense, & Persicum, Hispanicum & Gal-
licum, cum omni eorum opulentia, cum om-
nibus suis voluptatibus, & nondum obolo il-
lo dignum pretium statuisti. Ratio huius evi-
dentissima est: vniuersa illa vti principium
habuerunt, sic & finem suum reperient,
suis vtrinque terminis cingentur. At obo-
lus ille mendiculo datus pretium accepis-
set æternum. Momentaneum & leue tribula-
tionis nostræ, supra modum in sublimitate æter-
num gloriæ pondus operatur in nobis a. Quid
minus obolo, quàm momentaneum & leue?
Ita vnicum ad Deum suspirium, lacrima ob peccata
[illegible] gemitus, aes fracta pauperi data, frigi-
dæ calix sitienti propinatus (en vides quid di-
catur) [illegible] supra omnem mo-
dum maximum, æternum: æternum gloriæ pon-
dus operatur. Omnium regnorum aurum in vnum
locum congestum, vnius hebdomadis spatio
ferme totum ad libram examinetur, neque
enim infinitæ molis est? At vero illud oboli,
quod diximus, pretium, per omnem æternita-
tem appendi non potest, infinitum est.

Sed vnde hæc oboli tam pretiosa? A divi-
na gratia b, quod verissimè affirmans Augusti-
nus: Omne, inquit, meritum nostrum in nobis
non facit nisi gratia c. Et cum Deus coronat
merita nostra, nihil aliud coronat quàm mu-
nera sua. Dei gratia animi Deo [illegible] respon-
sum. Assuerus regum potentissimus, centum
viginti septem provinciarum Imperator E-
stheram pauperculam pupillam orbam, capti-
ui Iudæi cognatam, suam tamen coniugem
esse voluit, & reginam suam. Nec caussam pe-
tierit illi placuit. Quis id Assueri & Estheris
filios, regni heredes neget? Mens nostra à se
paupertina (non enim sufficientes sumus cogi-
tare aliquid à nobis, quasi ex nobis d) eam ta-
men Deus inspectam sibi adsciscit admiran-
da gratiæ benignitate. Et hinc regni hæreditas
in actiones nostras, hoc est, in actiones na-
[illegible], hoc nos olim futuri diuinæ
consortes naturæ e. Ipse enim spiritus, testimo-
nium reddit spiritui nostro, quod sumus filij
Dei: si autem filij, & hæredes f.

a [illegible]

a 2 Cor.c.4.v.17.
c Aug. epist. 105. ad Sixtum.
d 2 Cor.c.3.v.5.
e 2 Petr.c.1.v.4.
f ad Rom.c.8.v.17.

§. III.

Solus ergo Deus, illi quem diximus, obo-
lo persoluere potest pretium, nec vult a-
lia solutione, quam seipso. Ille Theologiæ sol
Thomas Aquinas, inter preces olim è cruci-
fixo, vocem illam audiuisse dicitur: Bene scri-
psisti de me, Thoma, quam ergo recipies pro tuo la-
bore mercedem? Ad quæ Thomas promptissi-
mè: Domine, non aliam præter te. Vtique prolo-
quebatur vir sanctissimus, dignum actionum bona-
rum pretium, Deum esse. Hoc diuinus Paulus
[illegible]: Non cesso,
inquit, gratias agens pro vobis, vt Deus Do-
mini nostri Iesu Christi, pater gloriæ, det
vobis spiritum sapientiæ & revelationis, in
agnitionem eius, illuminatos oculos cordis
vestri, vt sciatis quæ sit spes vocationis eius,
& quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in san-
ctis a. Hæc Apostolus assiduè precabatur, da-
ret illis Deus spiritum sapientiæ & reuelatio-
nis, siquidem hoc præmium à Deo assignatum
est cuique bonæ actioni, vt id omnis philoso-
phorum sapientia non capiat. Quicumque potum
dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigi-
dæ tantum in nomine discipuli, amen dico vobis,
non perdet mercedem suam b. Proponit Dominus
personam abiectissimam, & rem vilissimam cali-
cem aquæ non calidæ: hæc enim sine impendio
non calefierent, sed frigidæ sic è fonte manantis:
Non perdet mercedem suam, quia gaudium æter-
num.

Maxima fuerunt munera quæ duo Reges,
sed tam terrenum promiserunt. Assuerus à vi-
no calidus: Quæ est, inquit, petitio tua E-
sther, vt detur tibi? etiamsi dimidiam partem
regni mei petieris, impetrabis c. Herodes pu-
ellæ [illegible] pollicetur: Quicquid
petieris, inquit, dabo tibi, licet dimidium
regni mei d. En, maximum regis donum,
dimidium regni, sed promissum. Deus liberalior
Rex, in quibus boni vel minimi, in valore [illegible]
bilis præmium, daturus est totum regnum
suum, nunquam peritura, [illegible]. Vo-
cauit nos in suum regnum, & gloriam e.

Nunc temporis Deus pleraque omnia tribuere per ea creata, per cælum, sidera, terram, tertia gerenda per ministros Angelos. At vero, cum *euacuauerit omnem principatum, & potestatem & virtutem, f* sicut rerum creatarum ministeria cessabunt, tunc Deus omnigenas voluptates beatis afferet ipse solus beatitudini aliorum præmiorum. *Erit omnia in omnibus g.* Ideo Chrysostomus, illum in supplicium crudelem tyrannum indicat, qui possit alio contentus esse præmio, quam Deo *h*. Et sane hic talis multo stultior est illo, qui nobilissimum adamantem quinque sestertijs, aut aliquot pomis commutat.

a *Ad Ephes. c.1.v.16.*
b *Marc. c.10.v.42.*
c *Esth. c.7.v.2.*
d *Matth. c.6.v.23.*
e 1 *Thess. c.2.v.13.*
f 1. *Cor. c.15.v.24.*
g 1. *Cor. c.15.v.28.*
h *Chrys. hom.* 21. *in Matth.*

§. IV.

SI ergo præmium cuiuslibet boni actionis decretum est infinitum inexplicabile, æternum, Deus ipse: vel, ut clarius loquamur, si pro quouis opere bono vel minimo, speranda merces æterna: Nil tam mirum quod Stephanus saxa lapidea, neque Vana gloria, neque Violentia, non ex illis temporibus ullis vendere voluerit, immo enim cum digno pretio soluere potuerat, nisi Pater illius infantis, cuius cunæ Bethlehemi, præsepe & paleæ fuerunt. At vero, infantes illustrissimi (parum dixi) [illegible] mercibus [illegible], longe illas actiones, pro pomis, pro [illegible], pro vitreis [illegible], aut pictis [illegible], imo pro breui gloriolæ fumo, pro leui fauoris aura vendimus vel oculis vel auribus, aut linguis eorum quibus placere cupimus. Ita tota merces est, visum esse, auditum esse, laudatum esse. Quam vere sanctus Gregorius: Qui pro virtute, inquit, quam agit, humanos fauores desiderat, rem magni ac ingentis valoris vili pretio venalē portat: Vnde cæli regnum mereri potuit, inde transitorij sermonis quærit *a*. Ea de caussa tam serio hortatur Paulus. Serui obedite per omnia, inquit, dominis carnalibus, non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis timentes Deum. Quodcunque facitis ex animo operamini sicut Domino, & non hominibus, scientes quod à Domino accipietis retributionem hæreditatis: Domino Christo seruite *b*. Hoc igitur summè curandum, ne nostra obsequia hominū duntaxat [illegible] studeamus, [illegible] præsentiæ Iesū atque oculis seruiamus, sed animo potius singulari quodam candore, cum diuino timore coniuncto, omnes nostri muneris partes expleamus. Quapropter quicquid fecerimus, vere atque ex animo agamus, certò quæ nobis præscribantur, non nec hominibus sed Deo bonorum omnium auctori ac Domino intentionem seruire. Et quoniam [illegible] nobis atque exploratum esse debet, sempiternam illam beatorum sedem nostris laboribus ac conatibus, tanquam palmam præmium, ac mercedem esse propositam, æquum profecto est, ut in vnū Christum nostra omnis feratur intentio, in Christum sint nostri [illegible] oculi, Christo liberaliter tanta emere volenti, nostra omnia quam promptissime vendamus.

a *Greg. l.8. mor. c.28. ad finem.*
b *ad Col. c.3. v.22.*

CAP. III.

RECTA INTENTIO *quantum à diabolo impugnetur.*

IOannes ille Apocalypticus Angelus, vidit fœminam sole vestitam, lunæ calcantem, coronatam sideribus, & hanc parturientem. Coram hac stabat draco horrendus, & expectabat dum peperisset, ut abreptum illum gluttiret, sed expectatio [illegible], & spes irrita. Nam fœmina illa, *peperit filium masculum, & raptus est filius eius ad Deū, & ad thronum eius: & mulier fugit in solitudinem, ubi habebat locum paratum à Deo a.* Ita frustratus draco elusus est.

Incredibile est, quantum diabolus Draco peruigil laboret, quam subtili artificio hoc unum agat, ut rectam Intentionem interceptam, aut inuisam deuoret; hic expectat [illegible] bestia, dum elatam in lucem [illegible], ut [illegible] glutiat. Vbi Petro summi Pontificis officium decreuit Christus, cum statim *conuersus Petrus, Domine*, inquit, *hic autem quid?* O Petre, quid

quid hic obseruas? ad templum ipsum adsidue obserua, templum respice. Est qui vndique obseruet, vt humana declaret [illegible]. *Quid ad te, tu me sequere*: nec vocis attendas minas; nec pedes tuis hæreant, *tu me sequere*.

Vt ergo bonam Intentionem ab hoc septicipite dracone vt seruaret, visi Ioannis visum tam explicandum est, & vna demonstrandum, quam varie, quam per solertiam caeco Intentionibus in eo contendat, vt rectam Intentionem aut adimat, aut vitiet.

a *Apoc. c.* 12. *v.* 4.
b *Ioan. c.* 21. *v.* 22.

§. I.

MVlier illa prægnans à Ioanne visa, Animam designat, quæ in gratia est apud Deum. Huic animæ omnia similiter, ipsa ei sidera lumine clarent, sol & luna obsequuntur, secundum cælum ei mancipium est. Talis Anima nunquam non parturit optima desideria, sedulitatem & accurationem Deo seruiendi, neque tantum parturit, sed & partum emittit, & sanctissima proposita in opus deducit, eaque feliciter: & pulcherrima quæque opera in lucem edit. Et velut fœmina prægnans delicatissimi fastidij est, nauseatque sæpe quæ antea auidam ei mel videbantur, appetitque quæ prius [illegible]. Ita pectus hominis casto desiderio grauidum, omnes carnis voluptates, Mundum omnem fastidit; At verò aduersa quæuis quæ & vulnerum patienda apparatum magno affectu amplectitur. Hic vigilat draco septiceps, & omni momento insidiatur, vt fœtum illum inficiat vel occulta superbia, vel subdola auaritia, vel cæca inuidia, vel clandestina luxuria, aut etiam pietate sua fucata, aut alia specie pia quidem, sed sinistra Intentione. *Sic armatus* coluber ex ore ante parturientem fœminam stabat. Quid ergo hic agendum Animæ? si vel minimo indicio, bona Intentio se prodat, quam tamen resistendum? *Rapiatur filius ad Deum & ad thronum eius*, Intentio ad cœlestium se sistat, [illegible]: Mi Domine, tu solus amor, laus, [illegible], & saluator sim. *Et mulier fugiat in solitudinem.* Dicat huic [illegible]: Non [illegible], Domine, videri, non [illegible] aut laudari affecto; [illegible] id proclametur, vel tanquam magnum aut rarum [illegible]: sed illud soli tibi volo, vel lat, si foculum in extrema solitudine, in extrema delitescentia modo sit, vbi Deus, id scias, vel soli omnia: vt solum, latet amplius [illegible] & omnibus [illegible].

Conueniens [illegible], illis potius superis militibus, [illegible] hoc est opera bona sua omnia, [illegible] cælum, [illegible] Angelus cum [illegible]: *Orationes tuæ*, inquit, *& eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.* Vt [illegible] *Deum*, *& [illegible] Dei semper*, ita [illegible] omnes rapiuntur *ad Deum*, *& ad thronum eius*, elusis draconis [illegible] qui prædonum more, [illegible]. Hic enim prædator tanquam [illegible] in insidijs subsidet, viatorem obseruat atque [illegible] transitus, & in ipso quoque itinere. Indefessi laboris est diabolus, sæpe initio adsistit, quandoque medio, non raro in fine Intentionem nostram corrumpere nititur, quod distinctè Gregorius exponens, Sciendum est, inquit, quod bona nostra tribus modis antiquus hostis insequitur, vt videlicet hoc quod rectum coram hominibus agitur, in interni iudicis conspectu vitietur. Aliquando namque in bono opere Intentionem polluit, vt omne quod in actione sequitur, eo purum mundumque nõ exeat, quia hoc ab origine perturbat. Aliquando verò Intentionem boni operis vitiare non præualet, sed in ipsa actione se quasi in itinere opponit, vt cum per propositum mentis securior quisque egreditur, subiuncto latenter vitio, quasi ex insidijs perimatur. Aliquando verò nec Intentionem vitiat, nec in itinere supplantat, sed opus bonum in fine actionis illaqueat: quantoque vel à domo cordis, vel ab itinere operis longius recessisse se simulat, tanto ad decipiendum bonæ actionis terminum astutius exspectat: & quo incautum quemque quasi recedendo fecerit, eo illum repentino nonnunquam vulnere durius insanabiliusque transfigit. Intentionem quippe in bono opere polluit, quia cum facilia ad decipiendum corda hominum conspicit, eorum desiderijs auram transitorij fauoris apponit, vt in his quæ recta faciunt ad appetenda ima, tortitudine Intentionis inclinentur. Vnde rectè sub Iudææ specie de vnaquaque anima misera Intentionis laqueum capta, per Prophetam dicitur: Facti sunt hostes

[illegible] capite *b* [illegible] Cum bonum opus non bona intentione suscipitur, [illegible] spatium ab ipso cogitationis exordio [illegible], tantoque cura plenius [illegible], quanto & per initium dominantis [illegible].

Item, quod Chrysostomus *d* annotauit, diabolus quandoque repositas iam apud Deum opera, per malam Intentionem [illegible] eripit. Atque si opus obiectis difficultatibus nequit impedire, Intentionem laedit eamque [illegible] conatur. Necdum actus [illegible] actionem ipsam [illegible] perturbationem machinis adoritur. Nec [illegible] quidem quod [illegible] finem [illegible] pertexitur.

a *Act. c. 19. v. 4.* b *Thren. c. 2. v. 5.*
c *Gregor. l. [illegible] c. 19. initio.*
d *Chrysost. hom. 1. in illud: Vidi Dominum.*

§. II.

NArrat Horatius de comite importunissimo, quem ut a se amandaret, varia ingenia hic ille commenta simulauit. At ille importunissimus illud varias respondit — usque sequar te. Nihil habeo quod agam, & non sum piger: usque sequar te *a*. Sic diabolus, qui non habet aliud quod agat quam ut nos impugnet ac vexet, & vere nihil piger, hoc velut comes individuus, assidue illud occinit — usque sequar te, usque, & usque te insectabor. usque [illegible], & [illegible] nec conquiescam, [illegible], non [illegible] dare Intentionem tuam alio deflectam, ut ne recta tendat ad Deum usque sequar te. Certe sic agit, quem [illegible] gloria [illegible] fallere, hunc decipit per Iram aut per tristitiam, aut impatientiam, aut [illegible] per laetitiam, aut immoderatum sermonem, aut [illegible] languorem. Male [illegible] [illegible]. Si labor [illegible] succedat, reddit pusillanimem: [illegible] quid dicent de te? nihili fies, ridebaris ab omnibus, hoc certe tibi damno erit. Sin e voto succedat labor, adest iterum vulpes [illegible]: En artificem, en [illegible], praeclare, [illegible] potest dicitur, quid iste [illegible] est qui hoc opus [illegible], [illegible] laudabunt. Ita caecus homo tam bellus sibi videtur, tam sibi placet [illegible] ut opus [illegible] quid aliud de se sentire, quam laudem [illegible]; nempe [illegible] magnum est & pulchrum est digito monstrari & dicier, hic est *b*.

O miseriam! vere *c* facti sunt hostes eius in capite. Principium & caput operis est Intentio, hoc diabolus sollicitat, in hanc [illegible] dirigit, quod David Goliatho fecit. Si caput hoc salvum, si bonus affectus ad Deum [illegible] [illegible] sit, [illegible] omnia reliqua [illegible]. Hoc caput sibi defensum gloriatur David: Domine, inquit, Domine virtus salutis meae, obumbrasti super caput meum in die belli *d*.

Narrat Plinius, Erodium *e* astutissimam auium ad aquas capere victum hoc modo. Ad [illegible] aues, quae se mari mergunt, advolat, & caput illarum morsu corripit, donec captivam [illegible]. *f* Homines probo [illegible] non absimiles, in coelo quidem habitant, ambulantes [illegible] ad aquas descendunt, [illegible] sibi immittunt, curas, sollicitudines, labores, exercitationes varias non refugiunt, his se [illegible] mergunt, neque enim aliter opera bona constant, sudore, opus & industriae; modo cum virtutes [illegible] tolerat, nisi corpus ad [illegible], animo pium operetur, orat, nisi vigilet, animumque exercet ad attentionem. Ita [illegible] [illegible] sibi [illegible] comparant. At diabolus, instar Erodii, horum volucrum caput, *Intentionem*, corripit. Certe [illegible] Intentionis nostrae regulam [illegible]; & *g* Multi, ait, te videntem [illegible] & dicunt te orationi [illegible] Vides stipem in manu? Hic oculos ad eleemosynam spectatores [illegible] ad mendici clamores [illegible] mihi, ut dum stipem das, [illegible] addat, [illegible] impone [illegible], [illegible] latrare. *Multi homines misericordes, virum autem fidelem quis inueniet g?* Obseruat in te aliquem [illegible] charitatis [illegible] Mox commendatitias [illegible] [illegible] laudatoriam voculam excipit, & tibi [illegible] iustitiam, bono es nomine, placet hanc domino tuo [illegible], professio hoc in laude ponendum. Mille tales [illegible] [illegible] hic ex Orco Erodius, dum caput valuerit, Intentionem [illegible] [illegible]. Ideo in [illegible] actionibus, illud [illegible] *Ad Deum, & ad thronum eius*, alioqui [illegible] Erodium non [illegible], nisi omnis [illegible], omnes bonae actiones nostrae, rapiuntur *ad Deum, & ad thronum eius*.

a *Horat. l. 1. serm. Sat. 9. post init.*
b *Persius sat. 1. v. 28.*

c Ps 129. v. 8.
d Alij Pelican, Platea, Plataleam nominantur.
e Plin. l. 10. Nat. hist. c. 40.
f Prou. c. 28. v. 6.

§. III.

Mirandum est quod in rebus gestis [illegible] Seuerini Coloniensis præsulis memoriæ [illegible] [illegible] quo Seuerini præsulis [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui cum ad nuptias concelebrandas [illegible], sponsam opibus & sanguine [illegible] accepit. [illegible] [illegible] [illegible] personabat Hymenæus, [illegible] nouos [illegible] nuptialis thalamus [illegible], cum sponsus [illegible] [illegible] [illegible], vidit, [illegible] formosissimam [illegible] suo [illegible], qui cum hilari vultu affatur: Si ego, inquit, maiores tibi delicias & gloriam longe [illegible] sponsam [illegible] [illegible] [illegible] ? Vellem, ait sponsus, si [illegible] amplior. Cui [illegible] angelus: Spondeo, inquit, delicias cælestes & immortalem gloriam, si [illegible] [illegible] sis, & [illegible] [illegible] nouis [illegible]. Mox sponsus, [illegible] [illegible] [illegible], & sponsalis amore [illegible], [illegible] [illegible] sponsæ, & duc quo lubet, sequor. Dixit, & fecit: nec aliud quidquam ex omni thesauro suo, præter [illegible] [illegible], asportauit. Tum [illegible] sequentem Angelus, in remotum ab omni humano [illegible] locum perducit: Hic inquit, Deo & tibi vaca: [illegible] curare omitte. Ita se [illegible] [illegible]. In hoc [illegible] nouus hic [illegible] [illegible] quam suscepit, præclare diu egit, & Deo Angelisque spectatoribus, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] complexibus [illegible]; [illegible] [illegible], [illegible], vigiliis [illegible] [illegible]. Tandem [illegible] [illegible] cupido cognoscendi, quis æqualis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in cælo, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Responsum [illegible], Coloniensem episcopum parem ipsi [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] hanc [illegible] æqualitatem in [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ergo sibi [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Nec mora, [illegible] [illegible] [illegible], se [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] episcopum [illegible]. Ita [illegible] [illegible] [illegible] Coloniam venit, & [illegible] [illegible] [illegible], à templo [illegible], in episcopi [illegible] [illegible] [illegible] est. Vidit hic [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] salutare, [illegible] [illegible] & liberalis, hoc [illegible] [illegible] Coloniensis Pontifex dedit. Fercula [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], illo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hic ipse secum in animo [illegible] [illegible] [illegible] spectator: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mea, inquit, cum [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] sponsæ [illegible], [illegible] [illegible] apud Deum [illegible] gratiæ, quam hic episcopus [illegible] [illegible] ? quid ago, & non [illegible] ego, [illegible] rerum & deliciarum [illegible] hic Præsul ? O [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], sed non [illegible], [illegible] [illegible], & responsum [illegible] à [illegible] [illegible] Angelo, [illegible] hæc sunt verba: Hic qui [illegible], episcopus, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quam tu [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est, qui [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est, qui sic [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Agnouit [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Deus non tam [illegible], quam [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed ex quanto. Sic est [illegible].

Quicquid agant homines, [illegible] [illegible] [illegible].

Et, ex, vt [illegible] [illegible] [illegible], per omnem [illegible] [illegible] [illegible] affectum & [illegible] [illegible] ad Deum. Coloniensis hic Antistes, omnes actiones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] *ad Deum & ad [illegible].* Atque hoc [illegible] [illegible] vigilantissimo [illegible] [illegible], quicquid [illegible] [illegible]. Sed quis est qui [illegible] [illegible] virtutis est, inter [illegible] & delicias [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] Paupertas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Nam hæc [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], & qui [illegible] [illegible] [illegible], aliquid tamen [illegible] [illegible], & [illegible] affectus in [illegible] [illegible] [illegible]. Adeo in rebus [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] ad Creatorem, aut ad res creatas [illegible]

[illegible] latentem. Habet Satan plurimas & penè indiscernabiles [illegible], quas [illegible] rectæ Intentioni latentes [illegible]. His [illegible] [illegible] delicias [illegible] nostri, & [illegible] immoderatus [illegible], [illegible] est [illegible]. Quicquid ergo actionum nostrarum non quàm purissimè *ad Deum & ad aeternam* [illegible] mox à [illegible] *draconi* [illegible] glutitur.

a [illegible] 25. [illegible] *circa Annum* [illegible].
b [illegible] *cp.* 5.

§. IV.

HIc quærit vates Ezechiel, quatuor vidit animalia, quorum & alæ & crura [illegible] [illegible]: *Et facies eorū & pennæ eorū extentæ desuper.* a Non aliud movere [illegible] hic animalium & [illegible], & volatus, quam hoc ipsū, à dracone illo nil fatis tutum esse, quicquid ab nos [illegible] ad Deum, alis bonæ rectæque Intentionis. Pereat, quicquid non hac ratione draconi se subtrahit. Ideo Richardus Victorinus, eum qui bona quidem opera malâ tamen Intentione patrat, [illegible] hominem appellat. Hic duo notatu dignissima occurrunt.

Primum: In [illegible] sit, in quo medulla, nucleus, vis & robur, seu nervus Intentionis bonæ consistat, quo hoc maximè colliquandum, an quis unquam hominum optimam habuerit Intentionem? Christus humani generis reparator, de quo Pater ab æthere [illegible] clamat: Audite illum. b Hic præceptor noster, tres [illegible] habuit Intentiones. Prima fuit *Obedientia.* Hoc mandatum, inquit, accepi à Patre meo. c Nam primo momento quo in Virginis visceribus hominem induit, Patris præceptum ei propositum fuit: *Crucifigendus es,* ita Pater imperat: cui imperio paterno Christus obedientissimè se subjecit. Hinc ejus dici potest: Servator Mundi triginta quatuor annis [illegible] in cruce. Nam Intentio Christi, per omnem vitam ibat ad crucem, [illegible] in cruce. *Hoc mandatum accepi à Patre.* Altera *fuit veneratio & paterni honoris:* Ego autem, inquit, non quæro gloriam meam, sed honorifico patrem meum. d Tertia fuit *Dilectio & amoris in Paternam voluntatē.* Ego, inquit, quæ placita sunt ei, facio semper: Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. *Verumtamen, non sicut ego volo, sed sicut tu.* Fiat voluntas tua. Triplex hæc Intentio in quibusdam penè eadem est, sed tamen in ea etiam differentia videri potest. Aliud enim est, ideo quid facere, quia sic imperatum: aliud quia in alterius honorem cedit: atque aliud denuo quia [illegible] sic placet. Qui [illegible] vult, ut alterius voluntatem & nutum etiam obseruat, ac paratissimum se offerens, dicat: Quid opus est, [illegible], non [illegible], non [illegible] cogendus sum, ultro hoc faciam, eo solo persuasus, quia scio id illi Domino placere, illius voluntatem eo facili, [illegible] ullus, est meum *facere*, voluntas illius mihi instar mille mandatorum est. Et hoc, scitote, apex & culmen est omnis bonæ Intentionis. Atque illa fuit Christi Domini Intentio in vita, in cruciatibus, in morte, in rebus omnibus, *Voluntas Patris.* Sicut, mandatum dedit mihi Pater, sic facio. e Qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar. Et scio quia mandatum eius vita æterna est, quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi Pater, sic loquar. f

Hinc non ab ore, sed à corde nostro illud [illegible]: *O Dominus meus, & Deus meus, ego me & mea omnia tibi offero, ad tuum beneplacitum* [illegible]. g Vel illud, *Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Ita Pater, ita Pater &c.* Vel illud *Verumtamen, non sicut ego volo, sed sicut tu, fiat voluntas tua.*

Alterum etiam quæstionis est, & quidem [illegible], quas hominum [illegible] confectu-tis, quos illa [illegible]. Sæpe [illegible] [illegible] Modo scirē quo loco res meæ essent apud Deum, an ego in gratia, & [illegible] Deo charus, ad illi sapientissimo conditori actiones meæ placerent: modo hoc mihi constaret, [illegible], [illegible] gratissimum. O tu Christiane, audiri hoc sciri? Intentionem tu tuam interroga: ex ea [illegible] tantum qualis sit Intentio, quàm sincera & pura, quanto enim hæc sincerior est & purior, quanto voluntati divinæ conformior ac constantior, tanto tu melior es, tanto Deo gratior & charior, ne dubita. At [illegible], quid agunt homines, Intentio [illegible], [illegible] non possit, ut tu sincera sis Intentione, & optimo animo in Deum, Deo tamen

non

non placeat, nisi Deum velle esse [illegible]. Ideo eos [illegible]: *Ego diligentes me diligo, & qui [illegible]* [illegible] me, nec aliter possum, quia tam bene erga me affectos, benigno [illegible] affectu complector.

a *[illegible] c. [illegible]*
b *Marc. [illegible]*
c *Ioann. 10. v. 18.*
d *Ioann. 8. v. 49. & 50.*
e *Ioann. 14. v. 31.*
f *Ioann. 12. v. [illegible]*
g *De quo vide Heroldg. Angeli [illegible] editione secunda, pag. 18.*
h *[illegible] 8. v. 17.*

§. V.

TV ergo, mi Christiane, hoc vnum age, vt ad normam diuinæ voluntatis [illegible] semper sis paratissimus, DEI VELLE, & tuū & VELLE, & FACERE. Ita [illegible] vna diuini [illegible] amoris [illegible]. Hæc autem adeo diuinæ fauore [illegible], vt lucrari plurimum possimus, non tantum dicendo & agendo, sed & omittendo ac feriando. Ludouicus Blosius, [illegible] scriptor: Si quis, inquit, propter DEVM, voluntati suæ in rebus etiam minimis renunciat, rem ipsi Deo gratiorem præstat, quàm si multos mortuos (NOTATE) ad vitam reuocet. Et vt [illegible] exemplo: Duo, inquit, [illegible] iter facerent, in via [illegible] [illegible] [illegible] & alter quidem [illegible] est, [illegible] carpat, deliberans [illegible] sibi [illegible] propter Deum abstinet. Alter, nihil præmeditatus, florem illum carpit. Et hic quidem nil delinquit decerpendo; sed ille prior eundem non attingendo [illegible] procul [illegible] est, quā [illegible] cum [illegible]. Quod si Deus pro [illegible] [illegible] tantam dat [illegible] est præmium, quantum dabit iis qui [illegible] faciunt nisi pro Deo?

Ita [illegible] perspicuum est [illegible] est in aliis omnibus, qui volunt esse bonæ Intentionis, vt si [illegible] Deum quippiam velle, hoc ipsum & ille velit, quantumcunque voluntati suæ [illegible]. [illegible] frequentius [illegible] Moses [illegible] ipse dicat: Propter te, Domine, nolo illud videre, [illegible] non sit, vt id videam; propter te nolo illud audire, nolo illud gustare, nolo illud loqui, nolo illud tangere. Domine, [illegible] negotia, labores, [illegible] hæc & illa [illegible] dam.

Sed nos, [illegible] & agimus, & [illegible] iudicij sumus, [illegible] [illegible] ergo [illegible]; hoc mihi [illegible] est, [illegible] hoc [illegible] [illegible] lambo quod ego [illegible] ergo [illegible] so, hic mihi [illegible] [illegible] &. Hoc non est ad diuinæ voluntatis normam se attemperare. O ergo ter beatum, qui vitam atque [illegible] in omnibus Dei voluntatem, Intentione sincerissima sectatur. *[illegible] perpetuo* [illegible] oculos & vngues cæli, & quicquid cum [illegible] agit, [illegible] *ad Deum & ad thronum eius.*

a *Cant. 4. v. 9.*
b *Blos. instit. spirit. c. 1. propius finem.*

CAPVT IV.

RECTÆ INTENTIONIS hostem maximum & capitalem, esse Vanam gloriam.

HOstis [illegible] rectæ Intentionis, inter omnes [illegible] est: omnium virtutum pretia [illegible] Vana gloria, & [illegible] grauissimum.

Herodes Agrippa, non [illegible] [illegible] Iacobum Zebedæi filium, virum sanctissimū occidit, [illegible] ad DEVM. Petrū in vincula coniecit, neque ob hoc à Deo [illegible] est, [illegible] Ecclesia [illegible] vindicatum à Deo. At cum [illegible], veste regiā conspicuus, non populi [illegible], sed sui [illegible] plebs [illegible] *Dei vox, & non hominis. Confestim percussit eum Angelus, eo quod non dedisset honorem Deo; & consumptus à vermibus, expirauit.* HERODES bonitati vitā ademit, & [illegible] Deus. Deo gloriam [illegible] [illegible] à Deo, *& consumptus à vermibus, expirauit.* Tanti [illegible]. In Herodem rectè pronunciat Augustinus: Qui laudari vult Dominum de [illegible], & non quærit in illo nisi gloriam suam, hic [illegible] propter [illegible] do-

[illegible] hominibus, [illegible] Qui autem ab hominibus [illegible] confundentur [illegible]

a *Aug. in Psal.* [illegible]

§. I.

IN cunctis Dei operibus duo quaedam [illegible] sunt, Vilitas & Dignitas [illegible] Deus [illegible] Apelles pingebat [illegible]

[illegible]

[illegible] gloria. [illegible] Quid ergo [illegible] fabricam [illegible] Dei est. Ergo [illegible]

[illegible]

nec placet & applaudit. O vere miser, quem Cenodoxia homo [illegible] ille laqueis fallit, per ipsam decipit humilitatem!

Ita etenim perniciosa inanis gloria, etiam locutus eodem modo, sed, ut dicit Basilius loquitur, leniter, blande, suaviter, insensibiliter, & aucupatur abundantiam, omne bonum apparitione totamq; illius pulchritudinem confundit. Experitis dulce quid est, Vana gloria, dulcis animarum praeda. Multi occulte seipsos quaerunt in operibus quae agunt, & nesciunt. k Est enim, inquit Gregorius, bono operi cum laus humana obuiat, mente operantis immutare, quae quamuis quaesita non fuerit, tamen oblata delectat; cuius delectatione cum mens bene operantis resoluitur, ab omni intentionis interna vigore dissipatur. nam qui bona agere videtur, & per haec non Deo, sed hominibus placere desiderat, hominem cui se facere deuotum promittit. Ex hac causa famulissimi quoque homines ipsi laudis supplicium inflictum perpetrantur.

a Ioan. c. 5. v. 44.
b ad Philip. 2. v. 13.
c Prou. c. 16. v. 4.
d Esai. c. 42. v. 8. & c. 48. v. 11.
e Ioan. c. 15. v. 5.
f Matth. c. 6. v. 1.
g Climac. Grad. 22. de Cenodox. initio.
h Mag. Mag. de la Nuza Theologia Doctor in S. Dominici familia Prouincialis nunc Episcopus Barbastrensis. in 1. Tract. 4. par. 2. §. 5. de vita aspicio in Deum.
i Bas. de constit. mona. c. 11.
k Tho. de Kemp. l. 1. c. 14. n. 2.
l Greg. l. 8. mor. cap. 30. post initium, & l. 1. in Ezech. hom. 9.

§. II.

NArrat Laurentius Surius, &c. Cum sedit inseque, Pachomius inter suos Ordinis fratres [illegible] duas storeas eo die à se contextas atque perfectas ante eorum sedentium, ut omnium oculis spectarentur, spectabantur etiam à Pachomio & ceteris; Ex fratre diligentiam [illegible] bonis fabricare duplicata clausulas storeas fecerat, cum alij die vno non nisi unam confecissent. At vero Pachomius ob vanissimam hanc laudis aucupium, serio sequentibus Patris itaque: ille frater à summo mane ad hoc diei multum laborauit, sed omnem suum laborem diabolo consecrauit, siquidem laudem hominum aeternae dilexit. Hanc non igitur ad se accessit[illegible] grauissimis verbis obiurgans: Abi, inquit, ad omnes memorias tuas, vt easdem in humeris imposis, & clama: Obsecro Patres Fratresque, Orate pro misero homini hominem, quia duas storeas plures feci, quàm exigit, & ceteri ut essent. Praecepit deinde Pachomius, vt aliquando ceteris votis, ille plane quo liber bonus, spectatorus medio tabulas staret cum suis storeis. Sed neque dum satisfactum arbitratus Pachomius, hominem cella inclusit iussit, & quinque eum mensibus solo pane, sale & aqua parce refici, simul etiam quotidie duas storeas plecteret, imperauit, vetuitque sic clausum ab vllo adiri aut salutari. a Hac machina expugnanda est Cenodoxia, malum aliud qui fere inexpugnabile, & quod post omnia vitia expugnata, valentius insurgit, & ab ipsis virtutibus sumit incrementum. Recte Climacus: Gaudet desperationis spiritus, inquit, cum videt multiplicari vitia; Cenodoxia vero cum virtutum multiplicari videt. Obserua diligenter, & vsque ad mortem & sepulchrum contra hanc nefariam bestiam vestigium habe. b Addit: Qui in pietio[illegible] naturalibus, puta acumine, prouida, lectione, pronunciatione, ingenio, ceterisque talibus, quae nobis sine labore nostro prouenerint, extollitur, his nunquam aliquis supra naturam est, bonis potietur: qui enim in modico infidelis est, in multo quoque infidelis erit. Huiusmodi vero est fomes inanis gloriae.

Pulchre Gregorius hoc sensu dicit: Quisquis de, humilitatis adornat, extollit, maiorem culpam superbiendo incurrit, quam mercedem largiendo acquirit, sicut etiam dum mundum vestit, & dum se ad honorem parat, deteriore nudat, minus namque imperatus est, qui vestem non habet, quàm qui humilitatem. c Sanctus & facundus Orator Chrysostomus, in hanc pestem facundissimus, & pro custodia verum acquisitione flagellauit: Et quomodo, inquit, non hoc extremae stultitiae est, hominem vectem adhuc conseruantes, & terrena opera agentium, gloriam quaerere, cum oporteat ad oculum qui semper est insomnis conspicere, & ad illius sententiam aspicientes, omnia facere & dicere. Nam ipsi quidem etiamsi laudauerint, Al-

[illegible] ille [illegible]. [illegible] fiam, [illegible], & [illegible] in [illegible] & [illegible] gloriam [illegible], [illegible] gloriam. Quod à [illegible]. [illegible] in [illegible] quoque, qui [illegible] huius vitæ [illegible]. [illegible] excellimus? An non [illegible] qui ipsam [illegible]? [illegible] ipsi maximè, [illegible] qui eã carent, vt qui [illegible] habeant, atque ab omnibus [illegible]. [illegible], dic quæso, [illegible] prædicamus? An non [illegible] qui hanc [illegible] per [illegible] sunt quã gloria afficiuntur. Quemadmodum enim is demum diues est, non qui multa, sed qui nulla re indiget: sic clarus ille & celebris est, non qui gloriæ cupiditate [illegible], sed qui eam contemnit, ac nihili ducit. Vmbra enim gloriæ est hæc gloria. Nemo autem [illegible], etiamsi [illegible] vmbram attinget; eodem igitur modo [illegible] qui vmbram consectatur, [illegible] Dei non [illegible], [illegible] & excelsus [illegible] qui non ab [illegible] gloria [illegible], vere bonus [illegible] Dominum ac [illegible] cillantis. Et quid enim ea [illegible], quæ tã [illegible] & [illegible] obscurantur! Atqui hæc [illegible] habet, sed [illegible] obsequio [illegible]. At contra [illegible] gloria [illegible] honor, [illegible] à quo honore [illegible]. f. Qui est in [illegible] gloriæ, [illegible] videre, quod [illegible], sed [illegible] ille. g Et vt hæc omnia à se dicta [illegible] Chrysostomus: Mater [illegible], inquit, est [illegible] gloria, [illegible] accendit, [illegible]. Et [illegible] hæc & in [illegible] Aspice [illegible] plus æquo [illegible], & [illegible] gloriam. O demens quid tibi prodest [illegible] S. [illegible]

a [illegible]
b Chrys. [illegible]
c Greg. [illegible]
d Greg. [illegible]
e Hom. [illegible] ad Cor.
f Ibid.
g Hom. [illegible] ad Cor.
h Hom. [illegible] ad Rom.

§. III.

NOn minus eleganter sanctus Valerianus, Massiliensis Antistes: [illegible] est, [illegible] hic honore extollitur, ille [illegible] corporis [illegible] blanditur: hic [illegible], ille [illegible] doctrinæ [illegible]. O [illegible] vacillat humanum studium, vbi non [illegible] Dei [illegible] bona velle; Christo vero [illegible]. Tota [illegible] quod [illegible], qui [illegible] fructum [illegible] est, nam vt [illegible] omnes habeat, eruditionem, eloquentiam, ingenium, prudentiam, [illegible] imperio dignam, si ea tamen [illegible] gloria, [illegible] vanitas, [illegible] perire, & [illegible] gloriæ [illegible]. Sit licet bonus cantor, bonus scriba, bonus pictor, bonus pugil, bonus poëta, bonus orator &c. [illegible] vero malè hæc [illegible], qui [illegible] gloriæ [illegible]. Et [illegible] locus, [illegible], hic [illegible] est, [illegible] habuerit, [illegible]. Ita nobis [illegible], si [illegible] deformitatem.

Filiis Israëlis Ægypto educta, impio [illegible] vitulum aureum quem [illegible], pro Deo [illegible] [illegible]: Hi sunt Dij tui Israël, qui te eduxerunt de terra Ægypti. b Vir aliud ab [illegible], qui [illegible] magnifico [illegible] & quicquid [illegible], [illegible] per Dij habere valeat. O [illegible]

g Vit. Saml.
h Cyp. de Aleatoribus.
i Prov. [illegible] 14.
k [illegible] 32. v. 1.
l Ibid. c. 8. v. 3.
m [illegible] in Ascet.
n [illegible] epist. 157. o Ps. [illegible]
p [illegible] in Ps. 5 [illegible]

§. IV.

CHRISTVS, Dominus non habuit in more positum, admissionem ad vultus hilaritatem suos auditores [illegible], multo minus [illegible] [illegible], nihilominus tamen permisit, [illegible] [illegible], dissimulando [illegible], [illegible] [illegible]: *Unge caput tuum*, & [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], *ut videaris hominibus* [illegible]. Pharisæi certe [illegible] [illegible], omnia sibi [illegible] signa [illegible], ut [illegible] [illegible] facerent, se voluptatum contemptores, [illegible] [illegible] dare operam. Scriptor in contrarium [illegible], ac [illegible] in [illegible] [illegible] ratione [illegible], [illegible] [illegible], quin potius pro [illegible], vultu [illegible] [illegible], [illegible] ad occultandum [illegible], ut secreti [illegible] [illegible] a Deo [illegible] [illegible]. Sic igitur [illegible] [illegible] [illegible], hæc potius [illegible] [illegible] [illegible]: præstat [illegible] & [illegible], quam [illegible] præ se ferre & videri velle: [illegible] namque [illegible] [illegible] publicare est perdere, [illegible] [illegible], [illegible] sunt, laudes non sunt.

[illegible] prodigia [illegible] Plinius: [illegible], [illegible] [illegible] folia [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] fructu [illegible], [illegible] [illegible]. Hoc [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] fructus, hoc est, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] publicata [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible], qui ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Vis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] prodire. [illegible], & longe [illegible] [illegible].

[illegible], ut quod [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] caligis, [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] baculo [illegible], [illegible] [illegible], ut [illegible] [illegible], in [illegible] Hierosolymis, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc ipso [illegible] [illegible], ab [illegible] [illegible] [illegible] est, ut [illegible], [illegible]. [illegible]: Qui [illegible], [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] perdit [illegible] bona [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] oculis [illegible], non [illegible] [illegible], sed & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quid faciat [illegible] tua. Sic Hebræus [illegible] Ezechias, thesauros suos perdidit, quia ostendit.

[illegible] monet Hieronymus, & [illegible], [illegible], unusquisque [illegible] suum, & [illegible] [illegible], quam [illegible] [illegible] [illegible], ut nihil ob gloriæ cupiditatem, nihil ob [illegible] hominum faciat, neque [illegible] qui [illegible], Deo [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], Deo [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible]. Difficile est Deo [illegible] [illegible] esse [illegible] *d. Hieronymo* accedit Ioannes Saresberiensis *e*, Carnotensis Præsul, vir [illegible] doctus, qui Vanæ gloriæ [illegible] [illegible] describens: *[illegible] gloria* [illegible], [illegible] est et per [illegible] [illegible] [illegible], hoc est autem quod [illegible] [illegible] virtute, [illegible] humana fragilitatis [illegible] [illegible], ut [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible], nam & [illegible] [illegible] habet, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] a [illegible] [illegible] quod [illegible], nam & de se [illegible] vita [illegible]. At [illegible] gloria [illegible] virtus [illegible] [illegible] [illegible] radicem, in [illegible] [illegible] quisque [illegible] [illegible], in eo, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], facilius [illegible]. Via [illegible] est [illegible] Vanæ gloriæ [illegible], & [illegible] [illegible] ab [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Ad hanc alij virtute, alij vitijs [illegible], alij [illegible], [illegible] beneficijs [illegible] *f*.

Gloria ambitio, [illegible] *morbus est* [illegible].

a Matth. c. 6. v. 17.
b Plin. l. 17. nat. hist. c. 25.
c Greg. [illegible] c. 50.
d Hier. contra [illegible] c. 6.
e [illegible] 1182.
f [illegible] c. 1.

§. V.

DEplorat hunc morbum [illegible] ipse Gregorius Magnus, [illegible] oculos [illegible], [illegible] cum suis lacrimis deplorans, [illegible] ipsum, [illegible]

§. VI.

[illegible]

dam, quorum laus vituperium est: nec ab his culpari vereor, quorum criminatio laus est.

Quid quod nos sæpe minime placemus, quibus plurimum nos maxime speramus. Refert Herodotus d Agaristam Clisthenis filiam variis ambitam plurimorum, in coniugem postulatam. Certabat inter doctissimos Græciæ iuvenes, Tisandri filius Hippoclides, qui saltandi peritissima vendidit se nemini secundum sibi persuadebat. Itaque imperitandi coniugii, omnem autem in illius tripudium consumendum censuit, & mire gesticulatus est. Displicuit multis, cum primis Agaristæ parenti, qui destillato cantico; O Hippoclida, inquit, perdidisti coniugem saltando. Cum tamen stultus saltatoris se omnium crederet scitissimum, & sibi vidi virginem deberi. Ita nos vani frequentissime credula persuasione fallimur, quando aliis nos admodum placere credimus, quia ipsi nobis adeo placemus prius, ut sibi quisque sit miraculum. Ecclesiastes quispiam insigniter se dixisse autumat, & nulli placuit. Musicus, omnes sibi applausuros opinatur, & nemo laudat. Pictor sibi mox gratulatur de sui operis elegantia, & plurimi reprehendunt. Dux militiæ coronas & triumphos expectat, & vix æquis oculis aspicitur. Palatinus, miros principis favores somniat, & proximus abest, ut excludatur aula. Choragus actio quem plausum sperat, & nauseam offendunt spectatores: Parasitus, adulator, omnia omnes à se saltare dos putant, & nemo ridet: Calamistratus aliquis loquax, aut ad omnium tonsuram excultus Narcissus, admirationem ac laudes sibi promittit, & omnes irridet. Ita misere sæpe similis sic nos illam venamur, quam infausti nostri maxime de lucrandos sperabimus: coniugem perdimus saltando.

Demosthenes antequam eloquio Græco immensa fieret, oppressus calces nimirum ap perisse dicitur, scribat enim ἄρρητα κακὰ confisum. At postquam facundiæ famam assecutus est toga elatior vestimentis delectabat, se velle sibi à se gestum quàm ueste aut cultu exquisito comparare gloriam, quem enim scitu aetullit homo, vilitas alicui non deprimit; sed nec ullum erigit homo, quem sua vilitas homo afficit. Emendicatum nec alii hominum laudis suffragium est quod totum contrahi sua acceptat. Chrysostomus enim hæc consignat

Sed certis temporis gloria & nulla est, & instabilis fluitans: & si aliquando permanens, experire tandem extinguitur. e

Sequitur fugientes gloria, sequentes fugit.

a *Aug. epist. 31. ad Paulinum.*

b *Thom. de Kemp. l. 2. c. 6. n. 1.*

c *Menoss. Trochaic.*

d *Herod. l. 6. ante finem.*

e *Chrys. hom. 3. in 1. ep. ad Tim.*

§. VII.

AT, difficile est, inquis, non amare, non sitire gloriam, etiam vanam hanc & inanem. Omnibus insidet optimo sui & proximum, utrosque etiam in operibus quibusque vitio infecto curos gloriæ aculeus: quo peccato ita impletum cernitur, ut nulla superstitio scrutina, quæ socais herbam & fruticem non castigant. Ah, quoties ad famam potius quam ad conscientiam laboramus? Ah, quam actiones omnia superantes, turpissime superari ab inani gloria! Laudem ad nos redimus, & in nostrum honorem revoluimus. Gloriæ cupido hominibus naturæ nonissima a.

Et vos quaeso experimini eos, qui laudem omnem amittunt? Superbiam palam omnes detestamur, nostra tamen in corda sine ratione valere audimus. Vanæ gloriæ studium nemini probatur, cum interim hoc pene omnibus hæreat, quod omnibus displicet. Et sæpe dum laudari nos prohibemus, tacite laudari, ne qui cupit, tam cito desinat. difficile est velle gloriam, laudem omnem & laudantis favorem spernere difficillimum. Nemo sæpe tanquam refragante gloria est.

Hic enim Chrysostomus etiam nobis in mentem est: Quomodo ergo, inquit, ab hac dura servitute liberabimur? Si aliam gloriam adamaverimus, nempe eam quæ vera est gloria, quemadmodum etiam eos qui corpora amant, alia splendidior facies visa, à priore separat: sic & eos qui gloriam hanc desperant, splendida illa cælestis gloria conspecta si fuerit, ab illa abducere poterit. Vanæ gloriæ cupidus similis illi est qui tempestates fecerit, semper tremens, semper timens, innumerosque dominos observans. Qui vero extra illam est tyrannidem, recte comparatur ei qui in portu constitutus integra iam libertate perfruitur. Alius vero non itidem, sed quam multis est cogita-

 tur,

tur, nam multos habet dominos, omnibus seruire cogitur? b

Pereant si singulis quae fecerit seruus gloriae c.

Iam hoc non possumus dicere audita homi[illegible]. Liberum se iactat quemdam è regia domo, ad [illegible] superbe [illegible] intrans, rogat, quisnam de [illegible] aula seruo? Alter rubore suffusus, Nullus, inquit, Domine, neque qui ad laudem faciat, neque qui admittat eam. Audijt hoc homo gloriae appetentissimus; qui se per omnium ora volitare cupiebat, & [illegible] indignatus, [illegible] post plagas, quinquaginta [illegible] quibus ipse [illegible] hoc [illegible] & [illegible] in palatio. Hunc [illegible] dicerunt [illegible] quicumque gloriae: Ipse est omnium seruus, quisquis est Gloriae. Nam,

Gloriae seruire, nomen non nisi abiectissimum est.

Gloriae seruus nihil recte habeat, nil perficit.

Recte, ac finis sibi principio non respondent. Vnam igitur, inquit Chrysostomus, intueamur solum, ad id tota nostra dirigatur Intentio, quo scilicet possit [illegible] Deo [illegible] laudari. Non laudaret ille [illegible] nihil inde amittis; & si vituperet quispiam, nihil omnino te laedit. Haec enim laus, haec vituperatio, ex Deo tantum [illegible] habet, aut detrimentum: Caetera humana omnia sunt procul [illegible] Vere, [illegible].

Haec [illegible] mea, haec doctrina Seruatoris Christi Iesu, cuius eruditionem cum admirarentur Iudaei, dicerentque: Quomodo hic scit litteras, cum non didicerit? Ad istud verus Magister Humilitatis: Mea, inquiebat, doctrina, non est mea, sed eius qui misit me e. Ita cum admiranda pararet, & hominis [illegible] despectissimae curaret, gloriaeque [illegible] imperabat. Nobis hoc testimonium [illegible], vt si gloriari velimus, in Domino gloriemur, nam non qui seipsum commendat ille probatus est, sed quem Deus commendat f.

Ergo, quod praeclarissime monuit Seneca, Conscientiae satisfiat, nihil in famam laboremus. Et vero seipsum ad hoc adigere [illegible]: Nihil, inquit, opinionis causa, omnia conscientiae faciam. g Bernardus haec explicatius confirmat: Pura erit Intentio, inquit, si in omni actione nostra, aut honorem Dei, aut vtilitatem proximi, aut bonam conscientiam quaeramus.

Deus olim sub poena capitis sanxit, ne [illegible], in quo scilicet [illegible] diuino cultui destinato, ad profanos [illegible]. *Talem compositionem non facietis in vsus vestros, quia sanctum est Domino. Homo quicumque fecerit simile, vt odore illius perfruatur, peribit de populo suo.* h [illegible] Gloria; sed Deo debetur, & soli: quisquis homo ea [illegible], capitis reus est. Soli Deo honor & Gloria.

Vigilanti igitur cura, inquit Gregorius, per cuncta opera Intentio nostra [illegible] est, vt nihil temporale in his quae agit, appetat: sed [illegible] in soliditate Aeternitatis figat, ne si extra fundamentum [illegible] nostrae fabrica ponitur, [illegible] dehiscente soluatur. i Quisquis bonam Intentionem amat, gloriam inanem odisse debet aut caelum non [illegible].

Fusius dicimus de hac peste rectae Intentionis. Sed vt [illegible] frequentius, [illegible] cuius tam [illegible], & vbique [illegible] machinationem [illegible].

a [illegible]
b Vet. Interp.
c Ego non [illegible], sed [illegible], qui de [illegible].
d Chrys. homil. [illegible] in epist. ad Titum.
e Ioan. c. 7. v. 16.
f 2. Cor. c. 10. v. 18.
g Sen. l. 3. de Ira c. 41. & de vit. beat. c. 20.
h Exod. c. 30. v. vlt.
i Greg. l. 28. mor. c. 6. [illegible]

CAPVT V.

Quid demum sit Vana gloria, & quam ad Rectam INTENTIONEM *fundo iugulet, ac praemittatur.*

INanis gloria, scopulus est Intentionis, ad quem via illis hominum, non [illegible], aut recte [illegible]. Ecquis ille tam [illegible] caecus, qui [illegible] hunc scopulum illidat? Quam autem ipsa in se varia est inanis gloria, tam diuersa [illegible] nomina [illegible] scriptoribus [illegible] gerunt, inquit, [illegible] spiritualium [illegible] expoliatricem, [illegible] animarum [illegible]

illusorem

stratum hostem, eiusdem virtutum, blandissimum bonorum operum depraedatorem, [illegible] mollis [illegible], verum coloratricem *a*. Tituli dignus quos ex ponderatim *dabit*, inquit, *Bernardus* [illegible] *spiritualium expilatorem*, [illegible] decipulem Dalilam, quae [illegible] blanditijs Sansonem virtutibus [illegible], & obijcit hostibus *Incendiariam*, *vermem bustus*, gemmas necat; quo plus delectat, & [illegible], dum [illegible], consolatur & pungit; cum vngit. *Virtutum tinea*, Inanis gloria. Sicut aurea & pretiosiore veste, robustius [illegible], tinea, quae fibras paratas lacerat & corrodit, sic è virtute nobiliore gloria nascitur [illegible] & perniciosior, more sua tinea. *Blandissima bonorum depraedatrix*, allicit & delectat, vngit & demulcet, vt [illegible], & interim bona sua expilat omnia. *Venenum coloratum*. Ah! quot hominum tam religiosos & sanctos, vt [illegible] Vanae gloriae [illegible] depraehendi & cauerat! S. Ignatius Loyola hoc vno vir sanctus [illegible], quod singulari Dei fauore consecutum dicunt, vt [illegible] [illegible] nullam inanis gloriae nec cogitationem quidem habuerit. Laborem sui & cogitatione, & contemptoratus, vt nullam sic vitium, [illegible] quàm [illegible] bona [illegible] *b*. Audite filij, & parentes sanctissimi, vel hoc vno [illegible].

a *Basil. de constit. mon. c. 12.*
b *Ribaden. l. 5. vit. c. 5.*

§. I.

QVam autem hoc vitium saepe ceteris sit [illegible], & comit, egregiè Chrysostomus: Nihil, inquit, ab hoc inimico securum, qui nunquam contagionis [illegible] contra [illegible]. Christus Dominus [illegible], vt [illegible] nostros in caelo [illegible], quò fur [illegible], & [illegible] non demolitur. Nihilominus inanis gloria eò pertingit, & saepe [illegible] per [illegible] operum studium thesaurizauerat, vanus inanis gloriae impetus perdit, consumit, & expugnat *a*. Eodem prorsus modo Basilius: Callida insidiatrix, inquit, Vana gloria, [illegible] ipsam [illegible] [illegible], [illegible] nos [illegible] *b*. Nõ [illegible] de hac peste Petrus Chrysologus: [illegible] est, inquit, [illegible] [illegible], virtutum fucus, [illegible] sanctitatis. Aduersa omnia [illegible] suis virtutibus, omnis [illegible], [illegible] palam vincit & [illegible] tam facilè, quàm [illegible] hoc tamen [illegible] [illegible] virtutum [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] orationem [illegible], misericordiam [illegible] [illegible] hoc vitium [illegible] remedijs creat morbos, & de medicinâ [illegible] languorem *c*.

Eleazarus Machabaeus, ille [illegible] generosus, vt vnus ipsi totum [illegible] [illegible], elephantem regium sibi sumpsit [illegible], [illegible] *visum est ei quod in eo esset rex d*. Itaque [illegible], generosissimo [illegible] bellum [illegible], [illegible] ventrem medium, quâ mollior est, rapit, sed sub ipsa elephantum quem [illegible] & ipse occubuit, [illegible], vt Ambrosius loquitur *e*, suo triumpho sepultus. Facinus mirandum! En [illegible] & non [illegible], sed contra nos illa Vitia [illegible] diuinio [illegible]. [illegible] & [illegible] hic labor est, nostrae carnis elephantem deijcere. Sed heu [illegible] nos, quos ipsa saepe victoria opprimit, & extinguit, dum sub hoste quem [illegible], [illegible]. Ieiunijs, vigilijs, alijsque [illegible] [illegible] carnem [illegible], sed hoc ipso triumpho nostro vincimur, & sepelimur, non à Carne, sed ab inani gloriâ *e*. Nimium sui [illegible], & infirmum mortalitatis vitium, se [illegible] & [illegible], nos iam victoria iugulat. Facinus miserandum! Epictetus hic nobile documentum [illegible] ingereret, Sicut sol, inquit, preces aut blandimenta non expectat vt exoriatur, sed statim fulget, & ab omnibus salutatur: Sic tu nec plausus expecta, nec strepitus vel sonitus, vt benefacias, sed ipsemet benefacias, & pariter ac sol charus eris *f*.

a *Chrys. hom. 72. in Matth.*
b *Basil. in Constitut. Mon. c. 12.*
c *Chrys. sol. serm. 7.*
d *1. Machab. c. 6. v. 43.*
e *Ambros. l. 1. offic. c. 40.*
f *Stobaeus de Magistrat.*

§. II.

STruthio avis, nobile symbolum [illegible] *e*, mole corporis non inaequalis camelo, vnde & Struthio camelus dicitur, sed capite, [illegible] [illegible], [illegible] plumas habet amplas, vt Accipitres, sed nunquam volat, [illegible]

 bella,

bestia. Mira fœcunditate parit ova, eorumque tamen plurima non fovet, sed in pulvere viatoribus calcanda deserit, pullos ovis exclusos summè amat, nos ipsos tamen crudeliter negligit. Qui laudes humanas ambit, stultitia Struthioni non cedit, pennas habet Herodij pulcherrimas. Hominem sanctiorem alæ quibus ac sublime feruntur, sunt orationes, eleemosynæ, ieiunia, vigiliæ, quæ Struthionibus illis non desunt, sed ij in altum non volitant, terræ hærent, nec aliud cupiunt, quam VIDERI. Tu hæc summa istis, piæ actiones, quas & ipsi amant æstimantque plurimum, & ab omnibus amari ac æstimari vellent, subito omnes charissima hæc pignora, locis non abditis [illegible] secretis commendant; publicum expetunt, & opus faciunt, videnda exponunt. *Amant in synagogis & in angulis platearum stantes orare ut videantur ab hominibus: exterminant facies suas, ut pareant hominibus ieiunantes* a. Cainum per Invidiam, Absalon per Superbiam, Zambri per luxuriam, Iscariotem per Avaritiam, [illegible] per Gulam, Virgines fatuas per Socordiam, ad inferos [illegible] nil mirum: hoc minus est, hic mirum, esse non paucos qui per preces, abstinentiam, eleemosynas, per nobilissimos labores, tendant ad Erebum. En stultissimos Struthiocamelos! Ergo, *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi* b. Chrysostomus: Si gloriam amas, inquit, magis eam ama quæ à Deo est c. Quam stultus sit athleta vel pugil qui certaminis sui spectatores habet Regem, & omnem regiam comitatum, in præmium vero propositam cernit coronam auream gemmis distinctam, is tamen mendicum [illegible] interrogat, num placuerit, & ab eodem pugnator sui mercedem postulat, muscam, scarabeum, aut vesiculam [illegible]. In stadio & nos sumus, quotquot vivimus, spectaculum facti Mundo, & Angelis, & hominibus d. Sol [illegible] quam [illegible] nos gessimus, [illegible] qui abditos virtutis actus, cernere nequaquam possunt, ab ipsis etiam in premij locum [illegible] frigidissimas [illegible] acceptamus. Nunquid non insignissima stultitia hoc est, laboriosa agere, ut Gregorius eloquitur e. & auræ laudis inhiare, suo opere præceptis cœlestibus obviare, & retributionis præmium quærere. *Non ei placebit vecordia sua; & sicut tela aranearum fiducia eius.* f Araneæ hac illac excurrunt, & mire se fatigant, atque [illegible] è ventre stamina deducunt g. & intexendis [illegible] subtilissimum [illegible] confecit, atque in retis speciem distendit; tantum hoc opus [illegible] multi laboris & curæ subtilissimum est, sed male parietes [illegible] opus molliuntur, cum [illegible], ad absurdit, [illegible] pusillum [illegible] omnem laborum [illegible]. Aspice publicum [illegible] hominum sudores & discursus; ut [illegible], ut fatigant, ut moliuntur, ipsque toto corpore, atque animo, ut dicitur, [illegible] varijs se laboribus frangunt, & exhauriunt, officinas ingrediens, [illegible] scholas lustra; Aulas inspice, & miserabilis multorum miserandam [illegible]. Tot negotia, tot & [illegible] labores sæpe [illegible] nam ubi recta [illegible] deficit, in ventum labor omnis [illegible] ea humani sudoris omnia tollit, *& sicut tela aranearum fiducia eius.*

a *Matth. c. 6. v. 5. & 16.*
b *Gal. c. 5. v. 26.*
c *Chrysost. hom. 2. & 18. in Io.*
d *1. Cor. c. 4. v. 9.*
e *Greg. l. sup. cit. maximè l. 8. moral. c. 23. & c. 26. initio & c. 30.*
f *Iob c. 8. v. 14.*
g *Scio alios aliter sentire.*

§. III.

NAtan quidam filius habuit a, visum à se illustrissimum Cometem, qui grandem a Iustodum offensus à filio, cum non opportunum duceret, in ipsum è vestigio iram vindicare, tale supplicij genus invenit. Effigiem filij sui confingatur, eam à pariete [illegible], & [illegible] in facie concerpsit, exquisitissimum paternæ iræ argumentum pro se ferens. Hanc filius sapientiam [illegible], ut in [illegible] fuerit, [illegible] hanc pœnam fuisse [illegible] sua effigies depinderetur. Aliam & Persas [illegible] supplicium [illegible] illustri viro [illegible] sunt, [illegible] & [illegible] delinquentes, easque suspensa verberant ut homines ipsos. Non multum absimili pœna Christus Dominus Vanæ gloriæ cupidos punivit. Viderat Salvator in via ficum foliis abundantem, sed carentem fructibus. Idem statim in eam procuravit, & [illegible] omnem adimeret. Nunquam ex te nascatur fructus

fructus in sempiternum. Et arefacta est conti-
nuo ficulnea b. Hæc arbor, omnis iam decora,
pomis tamen germana nostrum effigiavit, qui
ad speciem valent, sed carent vera [illegible]
[illegible]. Hanc Christus vetuit, dum eis parcere,
atque illorum alterationibus languentis, et
indignationem quam ipsi provocarant, in sua
imagine exequitur.

Mirantur plurimi omnium parentes ob ma-
lum vetitum admorsum supplicio tam gravi
affectos. Quis enim Diocletianus aut Phala-
ris, ob pauculas ficus, aut aliquot fasciolos,
aut vetitum pomum, mille hominum cruce
[illegible]? Cur igitur Deus non mille homines,
sed innumeros hominum milliones æternæ
mortis damnavit, ob arbusculam unam, non
solis vacillam, sed pomum primarum, & quidem
unicum? Facile præceptum, inquit Theodore-
tus c; & infantibus convenire videri potuisset
illud: De ligno hoc ne comedas, nec ergo est
dictum a severitate puniter transgressor. Mei-
no sine, quod imperium hoc expeditissimum,
& nec pomis difficile, Deus statuerit tam Pro-
toplastis. Si grandia difficilia imperasset, ha-
buissent quo culpam purgassent. At vero cum il-
lis amplissima libertas in omnes paradysi ar-
bores esset, excepta unica, factum fuit intolera-
bile, & tanto supplicio dignum, nec ab hac
quidem unica tam levi vetitu velle manus ab-
stinere. Hinc etiam liquet, quam Deus & il-
los detestetur, qui gloriam, quam sibi unam
vult deberi, [illegible] præceptum custodit
Deus omnes vitiosos, sed superbis & arrogan-
tibus maxime resistit d. quorum [illegible] e-
tiam idololatriæ cognitum. Pro isto stat Ve-
ritas & Quomodo, inquit, vos potestis cre-
dere qui gloriam ab invicem accipitis, & glo-
riam quæ a solo Deo est, non quæritis e? O
miseri, theatrum vobis in cælo constitutum
est, in terra tamen spectatores colligitis f.

a Hier. Nuca tom. 3. tract. 2. par. 2.
b Matth. c. 21. v. 19.
c Theod. serm. 10. de providentia.
d Iacobi c. 4. v. 6.
e Ioan. c. 5. v. 44.
f Chrys. in epist. ad Rom. hom. 17. ante finem. ubi
plura hac fusiora licet videre.

§. IV.

§. IV.

AVgustinus veterum Philosophorum ta-
bulam, tale ab ipsis acceptam, similem in
hunc modum adscriptam illi tabulæ [illegible].
Regina, nec veste, nec etiam tam dignatione
decenti, sublimi tamen solio sedebat; Regina
nomen VOLVPTAS. Assistebant nobilissimæ
virgines, VIRTVTES, velut ancillæ ad omnem
herilem nutum paratæ: Hæc variis imperiis
fatigabat perversa Domina, & modo pruden-
tiæ, modo Fortitudini, modo Temperantiæ
[illegible]: quid in sum suum nutum velint,
Bene, inquit Augustinus, hoc pictura expri-
mebant Philosophi, quod volebant, sed ad lau-
dis appetitum, quo ipsi maxime laborabant,
palam commendandum.

Ergo simillimam priori tabulam pingamus,
sed pro voluptate, VANAM GLORIAM sub-
stituamus, cui pariter imperanti Virtutes fa-
mulentur, ut nihil provideat Prudentia, ni-
hil distribuat Iustitia, nihil toleret Fortitudo,
nihil Temperantia moderetur, nisi quod à
Vanâ gloriâ iubeatur, & alterum omnia pla-
citurum speretur. Ecquid, oro, improbo hoc
dominatu iniquius? Foedissimum illud mon-
strum, illa [illegible] Gloria [illegible], amplis-
sima regnis, Virtutibus sic illudat, vel invitas
cogat sub imperium penitus [illegible]? Ita
sane fieri video, ut inventum hoc mundi fere
spectacula, hæc illius miracula, operosa, fa-
teor, & sæpe multi sudoris, sed laudis appeti-
tu non difficilia: sub Vanæ gloriæ amabile
imperio sunt omnia? ipsæ Virtutes ad hanc
[illegible] vim degenerant, & generosum suum
commercium hac repugnante non valde nobiles,
trahuntque in arbitrium suum Gloriæ. Sed,
Amen dico vobis, receperunt mercedem suam b. Ro-
mani, tota domi quam plurima gesserant
multa, quæ tot anima et gloria quam laudare co-
ram Iustitia, quam exquisita Prudentia, quam
Clementia celebris, quam invicta Fortitu-
do, quam Temperantia illustris, quam valida
& impenetrabilis Pudicitia, quam admiran-
da continentia. Sed receperunt mercedem suam.
Locupletissimus testis Augustinus: Honor, in-
quit, & gloria qua Deus Romanos fecit illu-
strissimos, merces fuit bonorum operum quæ
egerunt, non est quod de summi & veri Dei iu-
stitia conquerantur c. Enimvero illorum erant bo-

bestia. Mira fœcunditate paris ova, eorum tamen plurima infœcunda sunt: sed in pulvere viatoribus calcanda deserit, pullos suis vicissim famem creat, hos ipsos tamen crudeliter negligit. Qui laudes humanas ambit, stultitiæ Struthionis non cedit; pennas habet Herodij [illegible]. Hominem sanctimoniæ alæ quibus in sublime feruntur, sunt orationes, eleemosynæ, ieiunia, vigiliæ: quæ Struthionibus illis non desunt, sed ij in altum non evolant, terræ inhærent, nec aliud cupiunt, quam VIDERI. Et licet satis edant piæ actiones, quas & ipsi suas æstimantque plurimum, & ab omnibus amari ac æstimari volunt, publicantur charissima hæc pignora, locis non abditis [illegible] securis commendant, publicum exponunt, & quæ fecerunt, videnda exponunt. *Amant in synagogis & in angulis platearum stantes orare ut videantur ab hominibus: ostentationis facti sunt, ut paradisi hominibus* [illegible] a. Cainum per Invidiam, Abiron per Superbiam, Zambri per Luxuriam, Israelitam per Avaritiam, [illegible] per Gulam, Virgines fatuas per Socordiam ad inferos [illegible] nil mirum: hoc mirum est, hic [illegible], esse non paucos qui per preces, abstinentiam, eleemosynas, per nobilissimos labores, tendunt ad Erebum. En stolidissimos Struthiocamelos! Ergo, *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi* b. Chrysostomus: Si gloriam amas, inquit, magis eam ama quæ à Deo est c. Quam stultus sit athleta vel pugil qui certaminis sui spectatores habet Reges, & omnem regiam concionem, in præmium vero propositam cernit coronam auream gemmis distinctam, is tamen [illegible] interrogat, num placuerit, & ab eodem pugilatus sui mercedem postulat, vivum scarabæum, aut [illegible]. In stadio & nos sumus, quocumque vivimus, spectaculum facti Mundo, & Angelis, & hominibus d. Sed vide ut [illegible], quam [illegible] nos gessimus, [illegible] qui [illegible] virtutis actiones [illegible] nequaquam possunt, ab ipsis etiam in præmii locum [illegible] accipiamus. Nunquid non insipientissimæ stultitiæ hoc est, laboriosa opere, ut Gregorius eloquitur e, & auræ laudis exhibere, divina opera præceptis cœlestibus [illegible], & retributionis pretium quærere. *Non est plausibus* [illegible] *sunt,*

& sicut tela aranearum fiducia eius. f Aranea hac illac excurrit, & mirè se fatigat, [illegible] & è ventre stamina deducit g, & [illegible] conficit, atque in retis speciem diffundit; verumtamen hoc opus suum, multi laboris & multæ subtilitatis est, sed huic penitus destructio cito [illegible] opus mulieris, [illegible], [illegible] labor [illegible]. *Aspice* quæso adolescentium hominum [illegible]; ut sudent, ut fatigent, ut molestentur, [illegible] corpore, atque omnibus, ut dicitur, [illegible] laboribus frangunt, & exhauriunt, officinas ingredere, [illegible], scholas lustra, Aulas inspice, & miserabilem multorum miserandam [illegible]. Pertransisti, tot & tantorum labores sæpe paucis temporis [illegible]; nam ubi recta Intentio deficit, in ventum labor [illegible] vanescit; [illegible] humani favoris omnia tollit, *& sicut tela aranearum fiducia eius.*

a *Matth. c. 6. v. 5. & 16.*
b Gal. c. 5. v. 26.
c *Chrysost. hom. 2. & 18. in Io.*
d 1. Cor. c. 4. v. 9.
e *Greg. l. sup. cit. maximè l. 8. moral. c. 25. & c. 26. initio & c. 30.*
f *Iob. c. 8. v. 14.*
g *Scio alios aliter sentire.*

§. III.

NArrat qui oculis fide [illegible] habere, visum à se [illegible] Commentum, qui gravissimè [illegible] offensus à filio, cum non opportunum duceret, in ipsum [illegible] vindictam, tale supplicij genus invenit. Effigiem filij fecit [illegible], eam à pariete [illegible], & [illegible] in [illegible], [illegible] pater [illegible] argumentum [illegible]. Hanc filius sapientiam [illegible], ut [illegible] hanc [illegible] sua effigies [illegible]. Alium & Persas [illegible] supplicium [illegible] vestes [illegible], & [illegible] suspensa [illegible] ut hominem ipsum. Non multum absimili [illegible] Christus Dominus Vanæ gloriæ cupidos [illegible]. Viderat Salvator in via ficum foliis abundantem, sed carentem fructibus. Iddirco [illegible] in eam [illegible], & [illegible]. Nunquam ex te [illegible] fructus

fructus in sempiternum. Et arefacta est continuò ficulnea b. Hæc arbor, omnis tam decora, pomis vacua, germana eorum effigies est, qui ad speciem valent, sed carent rectâ intentione. Hanc Christus seueret, dum eis parceret, nisi graui illorum exulcerationibus langueret, et indignationem quam ipsi promeruerunt, in sua imagine exsequeretur.

Mirantur plurimi omnium parentem ad malum vnicum admonitum supplicio tam graui affectum. Quis enim Diocletianus aut Phalaris, ob pauculas ficus, aut aliquot botrulos, aut vnicum pomum, mille homines in crucem egisset? Cur igitur Deus non mille homines, sed innumeras hominum milliones aeterna morte damnauit, ob arbusculam vnam, non solo vacillantem, sed pomum prohibitum, & quidem vnicum? Poenale praeceptum, inquit Theodoretus c, & infantibus conueniens videri possit. Aliud: De ligno boni et mali ne comedas, ... [illegible] distinxit ... transgressionis Mandatum, quod imperium hoc expeditissimum, & nec parum difficile, Deus statuerit tamen Protoplastis. Si grandia difficilia imperasset; habuissent quo culpam purgassent. At verò cum illa amoenissima libertas in omnes paradysi arbores esset, excepta vnica, facinus fuit inviolabile, & tanto supplicio dignum, nec ab hac quidem vnica tam leuiter velle manus abstinere. Hinc etiam liquet, quam Deus & illos detestetur, qui gloriam, quam sibi vnam vult dicari, inquirunt, ... praeceptum ... Deus omnes vitiosos, sed superbis & arrogantibus maxime resistit d. ... [illegible] vitium idololatriae cognatum. Pro tali est Vopiscus e: Quomodo, inquit, vos potestis credere qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quae à solo Deo est, non quaeritis? O miseri, si ... vobis in caelo constitutum est, in terra tamen spectatores velligatis f.

a *Hier. Naz. tom.* 1. *tract.* 1. *par.* 2.
b *Matth. c.* 21. v. 19.
c *Theod. serm.* 10. *de prouidentia.*
d *Iacobi c.* 4. v. 6.
e *Ioan. c.* 5. v. 44.
f *Chrysost. in epist. ad Rom. hom.* 17. *ante finem, vbi plura hac de re licet videre.*

§. IV.

AVgustinus veterum Philosophorum tabulam, telo ab ipsis accepto, simulat in hunc modum adscriptam illi tabulae figuram. Reginam, nec vilem, nec eiusmodi dignitatem decentem, sublimi tamen solio sedentem, Reginae nomen VOLVPTAS. Assistebant nobilissimae virgines, VIRTVTES, velut ancillae ad omnem herilem nutum paratae: Has variis imperiis fatigabat proterua Domina, & modo prudentiae, modo Fortitudini, modo Temperantiae dictitabat: quid in eum finem auctorem vellent Deum, inquit Augustinus, hac pictura expresserant Philosophi, quod voluptati, sed ad laudis appetitum, quem ipsi maximè laudabant, pulchrè accommodari.

Ergo simillimam priori tabulam pingamus, sed pro voluptate, VANAM GLORIAM substituamus, vbi pariter imperatrici Virtutes se ancillantes, et nihil prouideat Prudentia, nihil distribuat Iustitia, nihil toleret Fortitudo, nihil Temperantia moderetur, nisi quod à Vanâ gloria iubeatur, & alterum omnis placitatum speciem. Et quid, oro, improbo hoc dominatu iniquius? Foedissimam illud monstrum, alia vtq; Gloria laudis verba, amplissima regnis, Virtutibus sic illudat, vel inuitas cogat sub imperium proterue ... Ita sanè fit, sic viuitur, sic leuiorum hæc mundi sunt spectacula, hæc illius miracula, operosa, lautoo, & saepe multi sudoris, sed laudis appetitu non difficilia: sub Vanae gloriae ... imperio sunt omnia? ipsae Virtutes ad hunc ... vim degenerant, & ... commercia ... non valde ... [illegible] Gloria ..., *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam* h. Romani, terrâ domini quam praeclarè gesserunt multa, quanti animis ... laudem ... Iustitia, quam exquisita Prudentia, quam Clementia celebri, quam inuicta Fortitudo, quam Temperantia illustris, quam casta & impenetrabilis Pudicitia: quam admiranda ... *receperunt mercedem suam*. Locupletissimus testis Augustinus: Honor, inquit, & gloria qua Deus Romanos fecit illustrissimos, merces sunt bonorum operum quæ operati, nec est quod de summi & veri Dei iustitia conquerantur c. Extrema illorum erant opera,

sed praemium se dignũ crediderunt. Gloriam acquirunt: & certè obtinuerunt. Fines imperij Romani, Ortus & Occasus, ita ut quicquid oppositum fuit [illegible] vinci, [illegible] fecit [illegible] Orientem & Occidentem, [illegible] laudabilia vel [illegible] Receperunt mercedem suam. [illegible] Deus [illegible] nihil & virtutis sine supplicio & praemio [illegible]. Vnde [illegible] dubium non valt, con[illegible] tamen [illegible] & extra [illegible] alienum, & [illegible], sed ita ut [illegible] mercedem suam, sed [illegible] aeternam. Alij, quibus [illegible] laborant, sed nihil ad caelum hi labores. [illegible] vel Aulas jam [illegible] inspiciamus, quid hic [illegible] gratia servilia sunt, quid [illegible], quam [illegible] patiuntur, quam [illegible] sollicitant, [illegible] & saepe in [illegible] nostrum stare, aut ad [illegible] hic illic [illegible] mundi [illegible] omnes [illegible] obseruare, illic [illegible]. Et sunt qui haec omnia [illegible] faciant, sed praeter [illegible] & [illegible] nil expectant: Receperunt mercedem suam, non aliam quam Deo, sed quam [illegible] Principi etiam [illegible] in [illegible] & [illegible] vigilantissimi [illegible] omnem [illegible] militant, [illegible] honoribus [illegible], sed saepe hi boni viri, [illegible] sua [illegible] omnia, [illegible] tantum [illegible] Principis gratiam non [illegible], tantisper sui ac caeli negligentes esse [illegible] & [illegible] vitae [illegible] & non [illegible] interloquentur, suam in rebus agendis [illegible] non examinant [illegible] possibilium [illegible], & caelo [illegible] per [illegible], audire [illegible] nisi [illegible], non solent esse divini [illegible] diligentiores [illegible], & [illegible] coelum sibi. Et [illegible]: Receperunt mercedem suam, humani fuere natura, & [illegible] post [illegible] praemia [illegible] Ergo, videte vosmetipsos [illegible] ô [illegible], ô quicunque alij, ut ne perdatis quae operati estis, sed ut plenam mercedem accipiatis. [illegible] & diligenter in officijs [illegible] ne hoc quidem: Sed quod diligenter [illegible] hoc [illegible] quod saepe valde curae non est, quibus [illegible] & [illegible] sed quam esse [illegible]. Videte ergo vosmetipsos, ne & vos olim audiatis: Receperunt mercedem suam.

a Aug. l. 5. de Civit. c. 15.
b Matt. 6. v. 2. 5. 16.
c Aug. l. 5. de civit. c. 16.
d 2. Ioan. c. 1. v. 8.

§ V.

OCcurrit olim Iephthaea Virgo paterni è bello reduci, laudes [illegible] patris [illegible] & [illegible] gratulatura. Audijt Iephte quibus patrê praeconijs afficeret filia, sed tamen hanc laudatricem [illegible] pro laudum praemio [illegible] a Iacobo [illegible] & [illegible] laudum [illegible] In bello [illegible] & [illegible] nostra [illegible] sola tamen [illegible] nunquam non [illegible] bellum [illegible] continuum. Postquam [illegible] in hoc bello [illegible] pulcherrimi [illegible] elogij [illegible]. Haec est [illegible] capitur à [illegible] gloria, quae [illegible] laudatur [illegible], cum [illegible] & [illegible] gesta [illegible] Cum [illegible] condiscipulis [illegible], cum [illegible], cum [illegible] liberalitatem [illegible] pem [illegible] observasti, [illegible] blanda illa [illegible] clarum [illegible] & [illegible] Quam [illegible] & [illegible] quam [illegible] & [illegible] quam haec res boni [illegible] & [illegible] His [illegible] dic blandissima haec [illegible] Quid [illegible] Tu, si [illegible] & [illegible] non vis esse [illegible] & [illegible] in [illegible] & laudationem hanc [illegible] ad Deum [illegible] & [illegible] Intentionem quam [illegible] initio tibi sumpseras, [illegible] ad hoc [illegible] dicam, ait, [illegible] quam

quam credimus. Non enim homo nostis vires [illegible], sed ipsi bestiam [illegible]; quia nil [illegible] facilis est eadem carne [illegible], difficilius ea non delectantem afferiat. Tanto quisque est Deo similior, quanto ab hac [illegible] mundior. c

Sed quis ille est qui omnino Vanam gloriã satis euitet? Itaque quo minus illa pulset in occasiõe, impedire vix poterit; sed assiduo pulsu, ut nõ cadere, aut prius vitam quam carnis absolutam, nec eam [illegible] & animam simul auferendo. Hoc homo quantumcumque religiosus & sanctus, vitare vix potest, quin post plurima bene gesta, Vana gloria occurrat, quia cauere, quam [illegible] incipiat, sed prohibere potest, imo debet, [illegible]. Hanc igitur occasionem detestari, [illegible] ipsum [illegible] hanc gloriam recta Intentione [illegible] est conferuat, & Deo potius quã sibi placere malit. Omnium enim [illegible] Vana gloria vigilat, ut praeueniatur, & [illegible] primo ipsa vigilatur.

Verè, Vana gloria, ut optimè Chrysostomus, saeua est bellua, horrendus daemon, pestis Orbis terrae, venenata vipera; quemadmodũ enim illa bestia [illegible] matris [illegible] discerpit, ita etiam hoc vitium parentem dilacerat d. Et quid eximie Thomas ille à Kẽpis: Vera, inquit, inanis gloria, mala pestis, vanitas maxima: quia à vera trahit gloria, & caelesti spoliat gratia. Dũ enim homo cõplacet sibi, displicet tibi; dum inhiat laudibus humanis, priuatur veris virtutibus. Quare [illegible] gloriam quaerere [illegible] hanc requiram quae à solo Deo est. Omnis quidẽ gloria humana, omnis honor temporalis, omnis altitudo mundana, aeternae gloriae tuae cõparata, vanitas & stultitia est e. Atque si Climaco credimus, Inanis gloria est laborum dissipatio, sudorum perditio, [illegible]; in ipso portu naufragium, in area formica, quae cũ paruula est, laboribus tamen omnibus & sudoribus insidiatur. Ea [illegible] formica dum perficiunt messem. Cenodoxia vero [illegible] opes quaedes illa ut furetur, haec autem ut dissipet. f Operarios [illegible], inquit Smaragdus, non [illegible], qui quod [illegible] colligit, per elationem vanae gloriae dissipat. g

Sed vereor, ne multi haec monita non satis capiant. [illegible] aliquid [illegible], [illegible] Et quis est qui se [illegible] & doleat? Cum tamen Augustinus Antistes longe sanctissimus, [illegible] pronuntiauerit, [illegible] te accusans: Hoc mihi ipse, inquit, tentat quotidie, & [illegible] pulsare. h Non quidem vanam gloriam damnamus omnes, non omnes fugimus, nemo est, nemo qui hunc morbi non potius dissimulare se credat: i plurimi ab hoc morbo [illegible] se [illegible], cum eo maxime sunt infecti, [illegible] qui nunc sibi maxime sapere, & animo constantes, ac bella omnia facere videntur, cum & lingua [illegible] & [illegible] gloriosae vanae [illegible], [illegible] religiosissimos homines circũspicimus, [illegible]. Idemque Chrysostomus [illegible], inquit, [illegible] est, Inanis gloria [illegible] gratia facit. [illegible] Christus illud [illegible] ATTENDITE, tam saepè praemonens ingeminat, ut inanem gloriã, velut [illegible] & [illegible] omni studio caueamus. Ergo, ATTENDITE, Omne bonum quod per conspicionem laudis ostenditur, occultis aduersariis [illegible], atque [illegible] spoliari [illegible] quisquis ab hominibus vult videri.

a Isaie c. 31, v. 39.
b Orig. hom. 5 in Gen. ad fin.
c Aug. l. 5 de Ciuit. c. 14. ipso initio, & ep. 64 ad Aurel.
d Chrys. hom. 12 in ep. 1 ad Cor.
e Io. de Kẽpis l. 3 c. 40 n. 4 & 6.
f Clim. grad. 22 de Cenod.
g Eccl. c. 17, v. 1.
h Aug. ep. 64 ad Aurel. epist. fin.
i Chrys. hom. 4 in Ioan.
k Greg. l. 8 mor. c. 30.

CAPUT VI.

Aliquot quæstiunculæ super recta INTENTIONE.

Deo servire, non tantum omnibus legibus, & omni rationi congruum, sed & nobilissimum ac optimum obsequium est in Orbe, & res pretiosissima obtinendo in cælo. Illa vero solum [illegible] quam multi [illegible] cælo. [illegible] qui Deo serviunt, [illegible] est è cælo, & [illegible] pretiosa. Nihilominus Deo servire ad [illegible] animi dulcedinem, [illegible] laudis est, & à [illegible] habita semper est hæc Intentio [illegible]. Adeo delicata res est INTENTIO PURA, & sui ipsius [illegible], quæcunque [illegible] nunquam non [illegible]. Est autem sui [illegible] [illegible] delectationum amicus, [illegible] etiam quæ [illegible] profanæ [illegible]. Et quia Deus [illegible] [illegible] aliquid [illegible] è cælo [illegible], amor proprius [illegible], & ob hanc ipsam gustationem [illegible], [illegible] Deo servitia se offert. At hoc non est Deum [illegible], sed [illegible], nec in Domini sed [illegible] gratiam laborare. Quod quidem à vitio nō [illegible] [illegible], neque enim aliud [illegible] est, quam si servus aut ancilla operam suam [illegible], quod [illegible] seu [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quis in [illegible] se tradat [illegible], aut [illegible], aut [illegible] [illegible] lambenda. Hoc [illegible] agit, est enim subtilissimum [illegible], ut aliquando [illegible], ab [illegible] etiam homine deprehendatur cum tota [illegible]. Deprehendi tamen potest, & tunc [illegible] cum preces & labores, cum quicquid [illegible], ipso in fastidio esse incipit, quia [illegible] illud [illegible]. [illegible] si talem interroges, [illegible] non oras, cur non laboras, [illegible] [illegible] [illegible]. Verum quia res est oratio, [illegible] laboris. Verum qui [illegible] Intentionis est sincerę, [illegible] minime [illegible], [illegible] labori [illegible], laborare tamen [illegible], [illegible] orationem fastidiat, orare tamen non desistit, [illegible] [illegible], eas tamen tolerat, neque enim Deo servit propter [illegible], sed propter Deum. In hoc porrò atque [illegible] [illegible] Intentionis propositum est, quod [illegible] [illegible] videtur [illegible], ideo nunc aliquot [illegible], hoc ipso quæstiunculas [illegible].

I. QUÆSTIUNCULA.

Quid minus aut facilius posset à nobis exigere Deus, quam hoc ipsum, rectam Intentionem? Nimirum id à nobis postulat quod [illegible], [illegible] [illegible], ordinis, [illegible] [illegible] & pauper sit, [illegible], [illegible] & pauper sit, [illegible]. Quid credibile minus exigat à suo [illegible] possit. Quid [illegible] [illegible] debemus, quam hoc ipsum, velle [illegible] [illegible] potest à nobis Deus [illegible] [illegible] quod debet [illegible] partem maximam [illegible] [illegible]. Et [illegible], nam apud me etiam velle, est facere. Et [illegible] concessum est VELLE, & hoc voluntatis [illegible] ac pauperrimus, hoc [illegible] quisque penes se habet. Iure [illegible] Deus contra illos queritur, qui vel [illegible] [illegible] [illegible]: Mandatum hoc, inquit, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, nec in cælo situm, ut possis dicere: quis nostrum valet ad cælum ascendere, ut deferat illud ad nos, et audiamus atque opere compleamus. Neque trans mare positum, ut causeris & dicas: quis è nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos usque deferre ut possimus audire & facere, quod præceptum est? Sed iuxta te est sermo valde, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum. [illegible] [illegible] dici potest, iuxta te est valde, [illegible], in ore tuo & in corde tuo, quid [illegible] [illegible] [illegible] quæ [illegible] [illegible] duos obolos, adde [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] propter Deum [illegible], & en pauperem [illegible] [illegible] Orationes prolixas fundere, [illegible] [illegible] [illegible] fac quod potes, sed adde affectum [illegible] semper laudandi Deum & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible] hoc [illegible] [illegible] Chrysostomum, qui [illegible] hoc [illegible]. Non [illegible], inquit, hæc semper, non [illegible]. Non sudore; sufficit velle, & consilia sunt omnia.b

a Deut. c. 30. v. 11. 13. 14.

b Chrys. hom. 24. in 1 [illegible]

II. QVÆSTIVNCVLA.

Num quis potest plures actiones bonas simul eodemque tempore exercere? Potest omnino, & licet opera, sola Intentione. Nō omnibus quidem facile est, de vna fidelia duos dealbare parietes, vnicum pulmentum eodem palatio simul coquere, diuersos colores ex eadem concha promere: At hoc bonæ Intentionis facillimum est, non duobus tantum parietibus, sed decem, opus albarium superinducere ex eodem vase. Vtilissimum profecto est, ad operis initium plures sibi fines seu Intentiones præfixisse. In exemplum sit hoc. Ad templum diuinum, & ad sacrum eo, 1. Ex obedientia in dominum meum, quem ex officio comitari debeo vti aulica Nobilitas suum Principem. 2. Obsequium meum volo sincerum sit, non enim deducam tantum dominum, vt aliquorū mos est, qui post primum ingressum templi, mox se subducunt, ad finem præsentes se sistūt domino: nunquam si semper adsis frontalem ego hypocrisim non agam. 3. Ex obedientia in Ecclesiā, cui hoc dominicis & festis diebus debeo. 4. Ex grato animo in Deū, vt illi gratias agā ob accepta tot beneficia. 5. Cūm hodie cælum rigeat, & tempestas perfrigida sit, patientiam exercebo. 6. Cum non desint qui me pessimè oderint, pro his inimicis meis Numen sacro deprecabor. 7. Fidum Deo, habeatur [illegible] abunde quod domi agatur, sed Deus hanc à domo absentiam occulto fœnore pensabit. En tibi septimas Intentiones, seu septem virtutis actus, duplicis Obedientiæ, Sinceritatis, Grati animi, Patientiæ, Charitatis, Fiduciæ in Deum. Addi possent eo [illegible] alij: [illegible] est. Virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij. At dicas: Mihi difficile nimis est tot actus multiplicare, & vno quasi halitu tam multa inuoluere animo. Hoc ergo consilij tibi do, mi homo, vnam atque vnicam Dei voluntatem animo tuo amplectere, & quicquid agis, hoc semper præmittas: *Propter te Domine*, & hoc & illud, & istud, & omnia faciam: propter te Domine, tuo honori, tuæ voluntati, tibi sit quicquid demum à me fit.

Qui tamen æmulari vult illos Deo familiariores viros, ducem habet qui viam monstret, ad sublimiorem hanc sapientiam Sanctissimus rex David, in suis actionibus & tam immensi populi gubernatione, plures indubie sanctas Intentiones iungebat, nam quam sex fidei & sceptra commissos suscepit, *pauit eos in innocentia cordis sui, & in intellectibus manuū suarum deduxit eos* a. Quid hoc? manuum & manibus est intellectus? Etiam plures, sed tales quas David suis manibus inscribebat. Vtique sapientissimus, optimus rex in suis actibus quos ille manus nominat, præstantissimos diuersi generis affectus in Deum copulabat. Quid sacra regis harpa carmina sunt aliud, quam nobilissimorum affectuum medulla, seu distinctæ sanctissimarum Intentionum? quid frequentius suspirauit Rex David, quam hoc ipsum? O si tibi placeam Domine! populum mihi commissum rectè gubernem, [illegible] tuā vndique terrarum augeam. Viuam mi Deus, te nunquam nō laudem. Vtinam omnia membra mea linguæ fiant dicantque tuis laudibus. Exultabunt labia mea cum cantauero tibi b. Misericordias Domini in æternum cantabo c. Etiam impios docere non renuo, vt redeant ad te, ô mi Deus. Vilissimus sim & abiectissimus, modo sim in tua domo, mi Domine. Male sit, male hostibus Dei male omnibus qui oderūt Deū. Bene seruis, bene amicis Dei, bene omnibus qui diligunt Deum. En præstantissimos piarum manuū intellectus! multa talia [illegible] illius Hebræi monarchæ. Vere in intellectibus manuum suarum, deduxit velut oues populum sanctissimorum bonis Intentionibus cælum fatigauit. Hæc illa pia vis est cælo cum virtute inferenda. Cælum rapit, Deum expugnat, qui hoc modo, [illegible] ad cælum, ad DEVM aspirat.

a *Psal.* 76. v. 78.
b *Ps.* 70. v. 23.
c *Psalm.* 88. v. 1.

III. QVÆSTIVNCVLA.

Quid rectam intentionem plurimum vitiat? AMOR SVI. Verbo dicā cum quis omnia sua [illegible] ad se detorquet, & hoc vnum animo agitat: Mihi hoc placet, hoc mihi sapit, mihi hoc prodest, hoc meo bono meo, commodo, hoc ad meū sensum & iudiciū sit, hoc mihi iucundum & volupe, hoc demum me mihi reddit. Hic amor sui illecebris tantus est, fera pessima, quatuor cornibus aritat in rectā Intentionem,

 intentionem,

quorum. Contra primum, honoris, titulorum, laudis Ambitio, quæ hoc vnum magni æstimat, eminere, & præ aliis videri. Contra alterum, Auiditas delectationum, quæ docet illum vt, quæcunque faciat, non tam necessitati quam voluptati seruire, neque vt sedeat [illegible] accumbere, vt sedeat fames, sed vt Gula propitietur, idemque aliis corporis oblectationibus obsequatur. Contra tertium, Auiditas opum, quæ [illegible] docet ingenti multitudine, Auiditas opum, quæ laborem ingerit multum & grauem, eo solo nomine, vt magna magis [illegible] intemerata [illegible]. Contra quartum, Auiditas [illegible], hæc multiplici fraude instructa, [illegible], quod aliis noceat, [illegible] quod molestum, quod offendiculo, quod nunquam [illegible], tamen semper aperta molitione in alterum perniciem laborat, nemo [illegible] tam commode, tamque circuitu peccat, vt nihil minus videatur velle, quam eos quos odit, lædere. Assiduum & exitiabile Principibus malum, [illegible] gratiosi, potentes [illegible] aut [illegible] inuidiam, & interdum æmulos laudibus attollere, vt maligna deinde [illegible] suspicionibus [illegible]. Ita sui amore [illegible] bellum est, & omnem bonam Intentionem quadruplici hoc cornu ferit, ac deiicit, [illegible]. Pessimum vero affectus venenum est, sua cuique vtilitas.

Itaque amor sui hoc spectat, vt vbique in [illegible] sit, ipse se pascit, se curat, facitque quod ille [illegible] de quo Gellius memorat. Cum quidam [illegible] equum haberet [illegible] ac [illegible], rogarat quid esset in causa, quod ipse longe curatior sit, quam equus [illegible], mirum non debere videri, si equo suo [illegible] habitior, quandoquidem ipse se curaret, equum Statius seruus. Ita [illegible] sui amore, quicquid non [illegible] putat, aut id aliis mandat, aut leuissime curat. [illegible] hoc esse sui [illegible] putat. [illegible] tamen [illegible] bona [illegible], quanto felicius sui amor inualescit.

a Gell. l. 4. Noct. Att. c. 20. sine vlt.

IV. QVÆSTIVNCVLA.

Cum diuina pagina tam multa æstimationis [illegible] vilissima adeo exaggerentur vt [illegible] Arcæ [illegible], ligna [illegible] collecta, [illegible] solidatorum [illegible], calix frigidæ [illegible], [illegible] feminæ [illegible], &c. [illegible] olim [illegible]: Hæc autem sunt, inquit, quæ accipere debetis, aurum & argentum, & [illegible], & purpuram, coccumque bis tinctum, & byssum, pilos caprarum &c. [illegible] aurum & argentum, nil [illegible]? Sed quo pretio sunt hæc? Sunt pili caprarum, [illegible]? Et tamen Deo [illegible] vilia & minima? Quantillæ, pugillus farinæ & parum olei. Eliæ [illegible] impensum? Quid [illegible] [illegible], [illegible] pollicebatur [illegible], quando[illegible] Sederat Christus [illegible] ad [illegible], spectaculum [illegible], spectabat [illegible] in [illegible] gazophylacium [illegible] munera iactabat. [illegible] opulentos [illegible] vidua quædam paupercula plus non audit [illegible], in qua [illegible] duo minuta, [illegible], in [illegible] Dominus benignissime [illegible]: [illegible] dico vobis, inquit, quia vidua hæc pauper plus quam omnes misit. Exiguum fuit quod illa mulier [illegible], sed amplius non potuit: [illegible] gratias [illegible] quod tam facili, quam quod plena manu dabatur, [illegible], sed in ipsa bonam [illegible] voluntate consistunt, plurimum dat qui pauca [illegible] dat magnifice, & [illegible] opera [illegible] animo, qui exiguum [illegible] beneficii [illegible], dum alienam [illegible] qui accipere se putat beneficium cum [illegible] dat [illegible] gratias, qui occasionem [illegible], & occupat & [illegible], hic & [illegible] est, & liberalis [illegible] ob [illegible] Intentionem. Quid igitur [illegible] commendabant illos [illegible], quid [illegible] illam, quid caprarum pilos, nisi [illegible] RECTA INTENTIO [illegible] est quæ [illegible] pecora, [illegible], aurum, quæ omnes Persicas gazas superet. Nil [illegible] Recta Intentione.

a Exod. c. 25. v. 3.
b 3. Reg. c. 17. v. 12.
c Luc. c. 21. v. 3.

V. QVÆSTIVNCVLA.

Num qui dormire simul & precari possit? Equidem Seruator [illegible] præcepto [illegible]: Quoniam, inquit, oportet semper orare, & non deficere a. Ergone etiam dormientes orare possumus? Possumus, si [illegible], [illegible] ratione. Quem [illegible] est oratio, & ipsa quæ in Dei obsequium [illegible], [illegible] fiunt

ferè verbis: Cupio, mi Deus, vt quoties hac nocte animam [illegible], toties singulæ respirationes mihi te laudent, tamquam si semper illud pronunciem: Benedictus Deus in æternum, Benedictus Deus, Benedictus [illegible] tuo, mi bone Iesu Domine, quem tu in terra cepisti, tamque & meam, illasque vna offero. Qui sic ad somnum se parat, semper orat.

Eadem Blosius [illegible] mentionem [illegible] Dominus, inquit, ad virginem Mechtildem dixit: Quando quis somnum capere vult, meditetur aliquid de me, aut mecum loquatur. Ita enim licet corpore dormiat, anima tamen vigilabit ad me. Etiam dormiturus quisque desideret, vt singulas respirationes, quas nocte illa faciet, tamquam ex animo mei laudem suscipiam. & ego qui sanctis Votis piæ animæ [illegible] docilis non possum, in veritate [illegible] implebo. b

Sanè non satis capere videmus quantum emolumenti adferat, sic omnia in diuinos honores reducere. Nullo vnquam comparari momento locum possemus. Et quàm suave hoc virtutis compendium est edendo etiam, bibendo ac dormiendo posse mereri cælum? Solâ profectò Intentione potest quis vno die plus promereri quàm alius quispiam toto anno. In vineam laboraturus serò venit, qui hora diei penultima venit, non minus tamen denarium accepit quàm qui à primo manè in serum vesperum sudaverat. c Aliud est operari, [illegible] aliud [illegible]. Non tam spectat Deus, quamdiu quis laboraverit, sed quàm bene.

Nec rarum est, vt facillimum quid factum & vilissimum, maioris sit pretij ob rectam Intentionem, quam actio quæuis excellentissima, sed illa Intentione destituta. Et cui non placeat ars, quæ ingeniosum discendi celeritatem foret? Hæc est ars illa, *Bella* [illegible] hæc illa Midæ virgula est, quæ quicquid tangit, inaurat.

Hoc sanctissimus Ignatius Loiola moribus et suis omnibus assiduum rectæ Intentionis studium altissimè voluerit impressum, hac ipsa lege: *Omnes rectam habere intentionem studeant non solum circa vitæ suæ statum, verum etiam circa res omnes particulares; id semper in eis sincere spectantes, vt seruiant & placeant diuinæ bonitati propter seipsam.* d

a *Luc. c. 18. v. 1.*
b *Blos. Monil. spirit. c. 9. mihi pag.* [illegible]
c *Matth. c. 20. v. 9.*
d *Reg. 17. Summar.*

VI. QVÆSTIVNCVLA.

Quodnam opus Deo gratissimum? Si vni [illegible] possibile [illegible] esse, censemus illud omnium præclarissimum, [illegible] diuini amoris, seu, quod à feruentissima Intentione vni Deo placendi procedit. Ludouicus Granata hac de re disserens: Illud opus, inquit, Deo gratissimum, quod solis ipsius oculis conspiciatur, et quo operanti nec vtilitatis, nec honoris, sed nec voluptatis est, nisi hoc solo nomine, quod Dei causa sit factum. Quare in [illegible] pectora sanctiorum [illegible] amplificandi diuini honoris, cui [illegible], etsi omnia impendenda sit vita. Hæc ipsa desideria tam ardentis in Deum affectus, [illegible] maxima [illegible] opera sunt recensenda.

Reperiuntur actores Comici, qui in gratiam vnius alicuius doctioris [illegible] exhibent comœdiam; sed vnus ille liberalius [illegible] quàm aliorum spectantium plurimi. Sic homo integerrimæ Intentionis quotidie diuinis *obsequiis se afficiens*: Tuis, inquit, solis oculis, mi domine, spectaculum edo, tibi spectatori [illegible]; aliorum spectantium oculos & aures penitus non curo; quicquid illi de me dixerint, senserint, sibique deque habeo, modo tuis oculis modo tuis me auribus probem; omnes ita posteriores pono, atque operam [illegible], mi Deus, honorem curo. Priscis celeberrimum erat: Alter alteri satis magnum est theatrum. Epicurus enim vni ex consortibus studiorum suorum scriberet: Hæc, inquit ego non multis, sed tibi: satis enim magnum alter alteri theatrum sumus a. Homini probo omnis quam magnum theatrum est Deus; Deus quoque sat amplum theatrum est probæ Intentionis homo, qualia theatra fuerunt Deo vnicus Abraham, vnicus Paulus, qui sanctissimæ erant intentionis?

a *Senec. epist. 7. fine.*

VII. QVÆSTIVNCVLA.

Quoties renouanda est recta Intentio? Sanctus Bernardus: Si quis dicat, inquit, ita

confirmat, ut omnibus actionibus grave Dei odiũ misceat; peracto die quot gehennas promeretur, ipsa reperiet flagitia? Contra vero si quis [illegible] sic transigat, ut in cunctis actionibus [illegible] Dei amorem exerceat, quam altam [illegible] sedem hic obtinebit? est enim Deus pronior ad danda præmia, quàm ad irroganda supplicia. Ita Bernardi consilium est, rectam Intentionem quam crebèrrime de die instaurare, quod nos iam sæpe demonstravimus.

CHRISTUS Matthæi ore: Qui recipit Prophetam, inquit, in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet.a Non tantum hospitium concedi vult Christus, sed & certam Intentionem adiungi. Quid enim magni facis, si domum peregrino pandas, & obstruas tuā? Ex quo colligere est, quam utile sit & necessarium cælestis boni amico, Intentionem bonam sæpius instaurare, nam tanti præmij non est hospitio prophetam accepisse, quanti est optima Intentione id fecisse.

Quod si quis innovandæ Intentionis statam horam nosse cupiat, quinque præcipue tempora de his observanda indico. Primū est, post quietem, matutinū. Alterum meridianum ante mensam, & post illam. Tertium, ante preces, maxime vero sub re divina. Quartum, ante labores & quævis negotia. Quintum, ante somnum. Per hæc proximum intervalla dici, Animus suæ potestatis fiat, & ad seipsum sese recipiat. Conditorem suum velut respiciat, adeoque rectam Intentionem innovet. Nemo tam negotiosus est, qui id facillime possit ac commodissime: tribus solum verbis hoc negotium omne perficitur. Facilem Deus habet aditum, nec ullum noctis aut diei momentum est, quo sui copiam neget. Itaque rectam Intentionem innovaturus, præsertim proximo horam aliquid dicat: Domine, propter te: Honori tuo Domine: In tuam gratiam: Ad tuam gloriam: Tuo nomine: Ob amorem in te: Tibi, mi Deus hoc faciam, hoc dicam, hoc patiar, tibi omnia. Incredibile dictu est, quam hoc actiones nostras commendet, quam & opulentet. Nullum enim mere naturale opus, ut Theologi loquuntur, meritorium est vitæ æternæ, qualia sunt, lavare, sollicitudinis, laborare mercedis, deambulare sanitatis, edere, bibere vitæ conservandæ causa. Nisi hæc per Intentionē cum ad Deū, nihil sunt ad lucrandum cælum. Et hinc contingit tam repentina Intentio plurimis variis actionum [illegible] alioqui mittere in nos gassantur, animal & vanitatem, quæ se rebus omnibus blande insinuat, fugabis unico desiderio placendi Deo.

a Matth. c. 10. v. 41.

VIII. QUÆSTIUNCULA.

QUomodo è ratione fuit Esau peccatum in aliorum lentem, Intentione suam non remisit improbā. Hanc rei certissimus testis veratur Elias, cui si aperte veniunt, vasum gula mentem concedisse, tamquam si ratio quæ Apicij delicias fuisset confectam. Quid tam dem mali est, lentis edulium ablemere, præsertim fame sic stimulante? At Esau solus venientem cibis tam avide cecidit, lentem manifeste ut gula dominantem rationi locum non faceret, ut propter pulticulam ius primogenitu vendiderit, & quod inepta, vendidisse parui duxerit. a Ita quorundam gula plus peccat in vilissimis cibis, quam aliorum esperantia iure aquisitissimis epulis: & quandoque plus superbiæ latet sub sordidissimo panno, quam sub aurea toga. Animus & Intentio hic spectatur, non ferculum aut tegumentum. Et quemadmodū maiori cum laude orat, qui breviter quidem, sed tamen ardentius orat, quam qui prolixissime fundit preces, sed sine ullo igne: ita sæpe gravius peccat qui in rem contra leviorem, maiore tamen ardore impetuque fertur, quam qui languide, & velut aliud agens in culpæ locutionem venit deteriorem.

a Gen. c. 25. v. 35.

IX QUÆSTIUNCULA

Quotuplex emolumentum sit rectæ Intentionis? Sparsim, iam sæpe demonstratum, quā Intentio recta sit cognoscentibus & mirandæ utilis, necessaria. Hoc loco breviter & summatim septemplex emolumentum percensendum venit.

Primū est. Deo hac ratione pro culpis satisfacimus. Pœnas & supplicia peccatis debemus non infinitas, & hæc vel alio tempore dependenda, horum partem sustinemus, quoties animum bona Intentione à rebus caducis quasi avo-

[illegible], & erigimus ad Deum.

Alterum: Magna virtutibus fit accessio, & ingens gratiae incrementum, non tantum ab exercitijs pietatis, sed etiam à quocumque vitae munere. Rectae Intentionis homo nunquam frustra laborat, sive enim legat, scribat, audiat; sive vendat, emat, mercetur, negotia tractet; sive comedat, bibat, dormiat, quicquid denique boni agat, modo Dei honorem, finem sibi finem in omnibus praestituat, quaestus semper facit honestissimos. Revera salutis initium, sincera Intentio.

Tertium: mirum vim addit precibus recta Intentio. Haec enim illa est [illegible] conciliatrix quae Deum flectere scit, & in vota precantis detrahere. Intentio recta non tantum [illegible] [illegible], sed & impetrat: Vsque modo non petistis quidquam in nomine meo: Petite & accipietis. Nervus orationis recta Intentio. Diligentiam suo iure virtutum omnium fecundissimam vocare possem, sed amplius de recta Intentione merito praedicaverim: Intentio recta virtutum omnium & fecundissima, & coram Deo facundissima.

Quartum: Intentio bona mirabili nexu hominem vincit cum Deo. Praeclare de hac Rusbrochius: Simplex Intentio ea est, inquit, quae nihil spectat nisi Deum, & omnia in eodem ad Deum. Ipsa virtutum finis, initium, decus & ornamentum est. Ipsa fictiones, hypocrisin & duplicitatem omnem pellit: vires animae dispersas in unitate spiritus colligit, & adunat, ipsumque spiritum Deo adiungit. Ipsa naturam pessum premit, atque proculcat, virtutesque omnes incolumes conservat; & pacem, spem atque confidentiam in Deum, tam hic quam in die iudicij praestat. Quamobrem danda nobis opera est, ut in cunctis actionibus hanc illam retineat & colat. O ingens thesaurus recta Intentio, & status, volentissimum[illegible].

Quintum: Perpetuus gratiae canalis à Deo [illegible] ad hominem recta Intentio, atque hoc maxime apparet, cum toleranda sunt adversa. Bonum aut malum eorum [illegible] [illegible] se prodit; bonus aut malus homo in adversis, quam patiens & Dei observans est homo probus, tam impatiens, & Deo contumax est improbus. Eximie hoc Augustinus declarans: Vide, inquit, in eadem afflictio-ne, mali Deum detestantur atque blasphemant, boni autem precantur & laudant. Tantum interest non qualia sed qualis quisque patiatur. Nam pari motu exagitatum & exhalat horribiliter coenum, & suaviter fragrat unguentum.

Sextum: Intentio recta in hostes pugnat stratagemate nunquam fallaci, semperque victoriam reportat. Dum in cacumine Moyses caelo extollebat manus, vicit Israel & Amalecitas fugavit memorabilissima victoria. Quamdiu Intentio ad Deum stat erecta, tamdiu nullis [illegible] hostibus, invincibilis, inexpugnabilis est: ubi lassata terram spectare incipit, mox victa animae, & à suis hostibus triumphatur.

Non omiserim hic, quod mirum videatur. Fit interdumquam, ut duo litigent coram Iudice: quisquis suam agit causam, hic affirmat, negat iste, uterque suis certat legibus, uterque ius petit ab Iudice. Si causam species, uterque vincere non possit, si Intentionem, uterque saepius evadit victor, non si alter cum neuter dolo malo controversiam [illegible], quam iustitiam [illegible] [illegible] velit, paratus litem perdere aut vincere, prout iustitia visum fuerit. Sic ambo vincunt, non causa, sed Intentione, quae in ambobus admodum laudabilis est.

Septimum: Intentio recta in rebus omnibus ingens solatium est, illa praecipue hora quae de vitae omnibus fert sententiam. Equidem non superno vitae tempore, ad moribundos fore iucundius, quam omnia per vitam praeteritam Intentione optima egisse. Securissime profecto moritur, quisquis vitam sinceriter [illegible]. Si enim bonus Deus tam liberalem misericordiam decrevit in singulas quasque minusque vilis actiunculas, sibi tamen bona Intentione oblatas, quam largis muneribus excipiet omnem vitam sibi semper sincera mente devotam?

Sed quia horror & tremor occupabit miseros, cui conscientia omnem vitae seriem pandet et ostendet, illudque flebili exaggeratione vociferabitur: Nec iuxta hominem, nec cum Deo egisti sincere: saepe alios, te ipsum semper magistrum fefellisti: alius videri volebas, alius eras: honestatem verbis praeferebas, iniustam quoque amicitiam gestu & ore [illegible],

mentis capitalis hostis, quoties actionibus tuis pulcherrimam [illegible] induerisa, ut castrensi [illegible] & [illegible] la loquebatur, [illegible] acue-bat [illegible] [illegible] & [illegible] sed [illegible], tam pulcher foris, quam turpis intus. Sed [illegible], non Deum sed patrem [illegible]. Va nobis, [illegible] qui Intentione [illegible] [illegible] nulla [illegible] non pura, plerumque mala, actiones suas non Deo, sed suo genio, sibique offerunt, & perdunt.

Supremo die [illegible] plurimis illud poterit opprobrari: Argentum tuum versum est in scoriam, Vinum tuum mistum est aqua. Equidem [illegible] opera tua, velut purum purum argentum, sed quia cum frequentem malae Intentionum [illegible], in argentum scoriam [illegible], imo in scoriam mutarunt. Quam igitur [illegible] clamandum: Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Christi praeceptum est: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent (non vos,) sed, patrem vestrum qui in caelis est. Ergo, *benedicite omnia opera Domini Domino: laudate & superexaltate eum in saecula* f. Omnia omnino opera nostra, minima, maxima benedicant Deo in aeternum.

a *Isai* 1. *v.* 22.
b *Ruisbroch. in farrag. Instit. apud Ludou. Blos.*
c *Aug.* l. 2. *de ciuit. c.* 8. *fine.*
d *Ps.* 113. *v.* 9.
e *Matth. c.* 5. *v.* 16.
f *Dan. c.* 3. *v.* 57.

CAPVT VII.

Edicta circa RECTAM INTENTIONEM *quae consequuntur, vide alterius.*

DE TEMERARIO IVDICIO.

Plures sunt artium pulchrae quidem, & [illegible] plebeiae: at quia nil [illegible] ad [illegible], aut [illegible] pauci, ideo non maximum, aut [illegible]: Quid prodest, aiunt, haec scire, & [illegible]: Multa inter doctos, multa etiam in templis pro suggestu disputantur, de quibus illud recte pronuncies, *non est de pane lucrando*, [illegible]. Celebre est [illegible] congerunt [illegible] [illegible], quid [illegible] & [illegible] [illegible], quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sint. [illegible] [illegible] quae te supra stellas [illegible]! Quam multi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

At [illegible] haec, quae docent qua ratione [illegible] tractanda sit omnium humanarum actionum [illegible], [illegible] ad [illegible] [illegible] partem, partem Angelorum, partem in regno Dei [illegible].

De pecunia vetus est [illegible]: Et genus & formam Regina pecunia donat. [illegible] & [illegible] [illegible]: Et genus & formam regina Intentio donat. Intentio sincera rebus omnibus [illegible] caeleste [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] etiam nobilissimae actiones iacent [illegible], [illegible] & nullius pretij. Adhibeat rectae Intentionis [illegible] cogitationes [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] quid ei sit a [illegible] [illegible] [illegible]. Itaque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

a *Luc. c.* 4. *v.* 23.

I. CONSECVTIO.

Qui errat in Intentione, errat in omnibus. Res vera in aperto est, & mille testimonia in hoc [illegible] est: *si autem oculus tuus fuerit nequam totum corpus tuum tenebrosum erit* a. totum corpus, totum. Quid clarius? Qui in itinere aberrat [illegible], quo plus progreditur, grauius errat: sic quo quid vehementius agitur, aut quo nobilior actio suscipitur, hoc peius fit, si [illegible] Intentio desit. Omnibus actionibus nobilitatem impertitur Intentio; si haec ignobilis sit, & caduca, vel terram olet: qui alia [illegible], quo ipsa tacet? Qui [illegible] literas, [illegible], qui Religionem ambit, ut [illegible] [illegible] [illegible], qui aulam sectatur, ut ditescat, [illegible], qui sacerdotium quaerit, ut calicem [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] oculus est, totum corpus tenebrosum est. Recte Gregorius: Lucerna itaque corporis est oculus, inquit, quia per radium bonae Intentionis [illegible] [illegible] actionum. Et si oculus tuus simplex fuerit totum corpus tuum lucidum erit, quia si recte [illegible]

gre

per simplicitatem cogitationis, bonum opus efficitur, [illegible] bonum esse iudicatur. Et si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit: quia cum peruersa intentione quid vel rectum agitur, etsi splendere coram hominibus cernitur, apud examen tamen interni iudicis obscuratur b. Addit: Vide ergo, ne lumen quod in te est, tenebrae sint. Si lumen quod in te est tenebrae sunt, ipsae tenebrae quantae erunt? quia si hoc quod bene nos agere credimus, ex mala intentione fuscamus, quanta ipsa mala sunt, quae mala esse, etiam cum agimus, non ignoramus c.

a *Matth. c. 6. v. 23.*
b *Greg. l. 28. mor. c. 6. propius finem.*
c *Ibid.*

II. CONSECVTIO.

Opus bonum bona Intentione omitti potest, sed malum fieri non potest. Thomas à Kempis: Pro nulla, inquit, re mundi, & pro nullius hominis dilectione, aliquod malum est faciendum: sed pro utilitate tamen indigentis, opus bonum liberè aliquando intermittendum est, aut etiam pro meliori immutandum a. Hic saepe grauiter impingimus nec sentimus. Sunt qui [illegible] in dies singulos suae precatiunculae, suae [illegible], quas vocant, deuotiones: his quandoque tam pertinaciter inhaerent, ut saepe citiusque alios [illegible], quam aliquid suae [illegible] intermittere velint. Hanc ego [illegible] [illegible] infantia [illegible] [illegible] in nostram [illegible] quicquid fiat [illegible], nostra nobis semper potiora sint hae deuotiones, & precatiunculae nostrae semper cedant. Sed quanto satius esset, charitati Christianae, quam pietati tam obstinatè morem gerere, quanto maiore lucro haec talia aut intermittuntur, aut certè differuntur? [illegible] prisco Abbati obseruantissimi [illegible], [illegible] tamen ex his, qui in gratiam [illegible] possunt [illegible] & [illegible]. In [illegible] longè [illegible] est, [illegible] tempore [illegible], & saepe maximum est commodum, nullam sui commodi rationem ducere. Optimè inquit Gregorius: Plerumque [illegible], inquit, cum indiscretè tenetur, amittitur; quae discretè intermittitur, plus tenetur b. Hic aptè deducitur.

a *Thom. de Kemp. l. 1. c. 15. n. 3.*
b *Greg. l. 28. moral. c. 6.*

III. CONSECVTIO.

Hoc prauior est Intentio, quo quis magis quam seipsum, & hoc [illegible] quo quis magis eo suum sapit, & agit. Abel primus & martyr, & virgo sanctificauit Deo optima quaeque sacrificio destinauit, daturus meliora, si potuisset. *Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum* a. Mirum hic Abelis in Deum liberalitatem obseruat Chrysostomus. Non tantum, inquit, de ouibus, sed de primogenitis, de optimis & selectissimis obtulit, & ex his ipsis quod praestantissimum erat, legit, *& de adipibus eorum* pinguissima quaeque altari sacrauit. Nil simile fecit Cainus, licet, *factum est autem post multos dies, ut offerret Cain de fructibus terrae munera Domino*, [illegible], & omnia quaeque ad sacrificium [illegible]. Itaque Abel quasi [illegible] Deo, Cain [illegible], agrestem manum [illegible]. De hoc pulchrè Augustinus: Cain, inquit, non rectè diuisit, quia male viuens, dedit Deo aliquid suum, sibi autem seipsum.

In Mose, Deuteronomium perlegat: Non caligauit oculus eius, nec dentes illius moti sunt b. [illegible] Nulla mirum, inquit, [illegible] per Intentionem [illegible]. Moses enim Deum quaerit, non se, hinc intentio illius tam pura & sana.

Bernardus [illegible] de paschali agno praeceptum explicans: Custodit Dominus, inquit, omnia ossa eorum c, unum ex his non conteretur; quia nunquam propositum cordis eorum, nunquam salubris Intentio conuellitur, ut concupiscentiae titillanti detur assensus. Intentionem igitur & propositum mentis cum sollicitudine custodiamus, fratres, [illegible]. Tanto igitur, & Christiano sanctior est sua Intentio, quanto minor erit ad seipsum affectio.

a *Gen. c. 4. v. 4.*
b *Deut. c. 34. v. 7.*
c *Ps. 33. v. 21.*

IV. CONSECVTIO.

In rebus plerumque sola Intentio, praemio aut supplicio afficitur. Nam quamvis desit facultas, mercedem accipit voluntas. In omni officio magni aestimatur diuitis voluntas prodigi, qui cito voluit plurimum conferre, qui plura non potuit. Scilicet Plato fastidiri se a Dionysio rege sentiebat. Quapropter abeundi petiit, & naues sibi dari. Addidisse, sic fari eumque: Rex potentissime, num siquis iniuriam facerer alicui, siquis Siciliam sub illo ingressus eo animo, ut grande tibi malum inferret, tametsi obsistentibus impedimentis mali nihil molitus? Ad haec Dionysius: Nequaquam, o Plato, inquit, nam hostium non tantum mala facinora, sed & consilia ac proposita mala sunt punienda. Hic Plato subiungens: Quod si quis, inquit, venisset in Siciliam, Maiestatis tuae honori, & bono, plurima facturus, impeditus autem non sua culpa, sed occasione & fortuna, num aequum foret, hunc talem sine omni gratia, cum dedecore & ignominia dimittere? Et quis est iste, ait Rex. Hoc Plato: Aeschines, inquit, vir sanctissimus, tam filius Socratis: amicus quam ullus alius, & quicum omnes, quibuscum consuevit, possit facere meliores. Hic plurimum mariis transigitur, continent actura negotium, & alios quoque actis suis facturus participes, hactenus tamen neglectus est. Breuis haec persuasio sic affecit Dionysium regem, ut Platonem amica exosulare amice, Aeschinem liberaliter tractare coeperit a. Ita etiam homines solam patiunt Intentionem, aut mancam, quanto magis Deus? Si voluntas prompta est, secundum id quod habet, accepta est, non secundum id quod non habet b.

Quanta cum laude exaggerauit Deus illud Abrahami facinus illustrissimum? Et non pepercisti vnigenito filio tuo propter me c. Tamen paternus gladius filium non attigit, non filium ei laesit: Voluntate Abrahamus, filio non pepercit, animo illum iugulauit, Intentionem suam sacrificauit. Hoc Deus in sacrificium perfectissimum acceptauit. Nam, inquit, ego quod timeas Dominum d. Tu non pepercisti ob meum iussum, ego autem pepercit ei ob tuum obsequium: satis est mihi, Abrahame, te hoc voluisse, ideo non minus ample remunerabo tuam Intentionem, quam remuneraturus fuissem factum.

Noë iam vix Arca egressus mox aram struxit & obtulit holocausta, & tollens de cunctis pecoribus & volatilibus mundis, obtulit holocausta super altare e, certo sciens voluntatem bonam, aeterniq; sacrificiorum in his Deo placituram probari. Odoratusque est Dominus odorem suauitatis. Ita etiam nidorem & fumum sacrificij gratissimum fecit Intentio f. Non aestimauit Deus aues aut quadrupedes, sed odoratus est in eis fragrantissimum quid, affectum Noëmi. Qualecunque, inquit Chrysostomus, nostrum sacrificium sit, siue oratio, siue ieiunium, siue eleemosyna mundi detrus, hic illius sacrificij est odor qui solus placet. Hoc sensu diuus Bernardus: Sola interdum bona voluntas sufficit, cetera non prosunt, si sola defuerit. Valet itaque Intentio ad meritum, actio ad exemplum g. Exemplo, quod dicimus, sic omnis subijciamus. Vides quia tenet lectum aduersitatem, ipse non dixit, animo dolet latius vivens, suspicit caelum, agitque Deo gratias ob sibi concessa, &, o si (ait ipse secum) & lecto mendici penuriam ex integro sublevare possem, quam id facerem hilariter! Hic talis, etiamsi nihil, aut exiguum quid det, mercedem tamen, acsi dedisset, recipiet.

Pari modo si aeger, serio & ardenter cupiat, & preces fundere, & inedia corpus affligere, aut alia pietatis opera exercere, ea tamen virium defectu praestare nequeat, non minus Deum sibi debitorem habebit, quam si omnia illa quae optauit facere, fecisset, modo animus eius Deo sic agat: Mi Deus, quam ego in eam bonorum hoc libens facerem, sed tu scis, Domine, id in mea potestate non esse; hoc ergo desiderium & voluntatem meam in locum operis tibi submississime offero.

Hinc Chrysostomus ingenti plurimorum solatio affirmat: Da, inquit, indigenti, si nummos habueris, vel si nihil habes, si profers, omnia exhibuisti, nam infomatus ille oculus videt te dedisse quod habueras h. Hinc & Gregorius: Ante Dei oculos, inquit, nunquam est vacua manus a munere, si fuerit arca cordis repleta bona voluntate i. Ideo & a fortunis pauperrimi, & a morbis afflictissimi, tam opulenta & pretiosa possunt Deo ferre munera, quam ditissimi atque sanissimi. Non hoc opus aut vitia negotium est: voluntas est, quae si vere bona sit, & opus, & vires, & omnia aequat. Quo

modo est disertus etiam qui tacet. Fortis etiam qui compressis vel alligatis manibus quo modo gubernatur, nam qui in [illegible] & liberalis, & laboriosus, & obsequiosus est, qui vult tantum, nec habet bonam voluntatem sua [illegible] aliam, quam se velle [illegible]. Regius psaltes: In me, inquit, sunt Deus vota tua quae reddam laudationes tibi. Etsi ô Deus, extra me non reperiam, quod arae imponam, in me ipso tamen invenio, quod tibi offeram: in memoria, in intelligentia, maximè verò in voluntate mea reposita sunt, quae tibi oblata, nunquam accepta non sunt.

Haec omnia disertissimè confirmat Christus: Quicunque, inquit, potum dederit, uni ex minimis istis, calicem aquae frigidae, tantùm in nomine discipuli: Amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Scio non esse omnium, hospitium praebere, & vitae necessaria subministrare, ergo quod pauperrimus quisque in manu est, haustum frigidae praebeat saltem, non perdet mercedem suam. Ergo nemo per impotentiam excusetur, quo minus ijs, qui Christi sunt, subveniat, cum ijs etiam beneficijs, quae nullius sunt aestimationis, tam nobile sit promissum praemium, non perdet mercedem suam. Et ne quis forte [illegible] in danda calida pro [illegible] possit caussari posse, det saltem frigidam, [illegible] obviam [illegible] & facile affectum, ob rem etiam tantillam, non perdet mercedem suam. Non enim in hoc beneficij genere opulenta liberalitas, sed pia voluntas, & recta intentio attenditur. Aestimat Deus opera magis è studio & conatu, quam è rei magnitudine, magis ex affectu dantis, quam è doni pretio. Haec etiam minimum quid & vilissimum, in Christi honorem datum non perdet mercedem suam. In vilioribus istis frustra [illegible] fatigari, pusillanimitatis nostrae cogitatio est, non intelligentium, quanti Deus faciat, beneficium etiam vilissimum, bona tamen intentione collatum.

Hac de caussa Augustinus: Deus, inquit, coronat bonam voluntatem, quando non invenit facultatem. Eandem [illegible] Bernardus [illegible] Deus [illegible] tribuit bonae voluntati, quod deest facultati. Quid plura? quod volumus, profecto reputatur, ubi factum excludit necessitas. Nec sine caussa [illegible] beatissima Virgo Maria [illegible] [illegible] sublevato habet, Desiderium martyrij. Quisquis vult, [illegible] Martyr Magnus est utique. Deum [illegible] affari: Quam vellem, mi Deus, tibi è meo sanguine propinare purpureum poculum: paratum sum caput meum, & [illegible] vitam [illegible] objicere, propinare. Profecto hic calix, [illegible] non voluntate [illegible] sed facultas deest, non perdet mercedem suam, eamque amplissimam mercedem. Sanguis in angustia vel voluntas fusus est.

At sunt homines ignavi quibus [illegible] est in pectore, [illegible] si qui aut [illegible] [illegible], nec caput [illegible], aut si [illegible], voces pias usurpare solent: [illegible] hodie [illegible] non possumus, itaque [illegible], piè voluisse [illegible] Deus pro piè fecisse [illegible]; cum deest facultas, sufficit voluntas. Eâdem loquendi formulâ cum [illegible] se solatur. Cum pauperes [illegible]: Non possumus, [illegible] voluisse [illegible]. Cum [illegible] volendo impedit, [illegible] possent [illegible]; itaque [illegible] nihil imperij sibi vendicent. Cum difficultas [illegible], [illegible], inquiunt, quis hoc possit? venit ergo in locum operis Voluntas.

O ignavus [illegible] non caelo natae! [illegible] vestram vobis inertiam purgare, & à re divina prohibere, [illegible] nihil hoc socordiae vestrae patrocinatur. Aliud est, ô boni, difficulter & aegre quid posse; aliud, omnino non posse. Si ea omnia negetis [illegible] posse, quae difficulter possumus, quid tandem erit inter honesta & pulchra quae non posse fateamur? [illegible] omnia difficilia, quae pulchra. Illud igitur (est deest facultas, sufficit voluntas) caussae vestrae nil patrocinatur: possetis, modo velletis. Si, quia quid non facile sit, [illegible] omnes possit, quid [illegible] honesti aut praeclari [illegible] in opus [illegible], habeat haec omnia sunt quoque difficultates, quas qui fugit, praemium perdit. [illegible] hoc [illegible], [illegible] stomachi [illegible]; Ita, ô torpidi Christiani, si quid difficultatis & laboris

deserere volumus, etiam desiderata nos posse ab effectu compertis. Qui nucleum esse vult, frangat nucem. Non detrectat pugnam, qui amat victoriam; non metuit plagas, hoc certamen subit, qui laurum appetit. Quod autem negatur posse, hoc saltem serio velle, & promptum. Sed progrediendum.

a Luc. 1.
b 1. Cor. 8. v. 12.
c Gen. c. 22. v. 12.
d *Ibid.*
e Gen. 28. v. 20.
f *Sic homo aestimatur, quam cum Intentione sub-* [illegible].
g *Bern. l. de grat. & lib. arbit.*
h *Chrys. hom. 7 de poenit. ad finem.*
i *Greg. hom. 5 in Euang.*
k *Ps. 33. v. 18.*
l *Matth. c. 10. v. 42.*
m *Aug. in Ps. 145.*
n *Bern. ep. 77.*

V. CONSECVTIO.

Summae temeritatis est, alterum hominem indicare aut damnare sola ex operis specie, cum Intentio qua omnes vel absolvuntur, vel damnantur, soli Deo sit nota. Accersebatur olim Moscus abbas, ut in fratrem qui deliquerat sententiam diceret. Venit ergo, sed saccum arena plenum humeris ferens. Rogatus quid illud spectaculi sibi vellet? Peccata, inquit, mea sunt, quae nec nosse satis & vix ferre valeo; iam de alienis quomodo iudicarem?

Extremae hoc prorsus audaciae est, & vitium longè invisissimum Deo; animi arcana rimari velle, & ipsas aliorum cogitationes ad tribunal vocare, & [illegible] dicere. Tu quis es qui iudicas alienum servum? Domino suo stat aut cadit. Dominus illius, cor illius scrutatur; si Domino suo placitum, quod tu hic criminaris? propter quod inexcusabilis es, ô homo, omnis qui iudicas; in quo enim iudicas alterum, teipsum condemnas. Quot [illegible] ab omni vitio [illegible], quae tamen ob Intentionem, non tantum non male, sed & laude fuerunt dignissima. Ambrosius, vir integerrimus, lupanar ingressus est, sed ut sacrorum honorem [illegible]. [illegible] vestem [illegible] velut apostata & solitudinem deseruit, sed ut [illegible], sed ut [illegible] à [illegible]

fleabatur. Paphnutius [illegible] ad Thaidem Alexandrinam divertit, sed ut animam venditam [illegible]. Quis [illegible] est, si [illegible] ad [illegible] vidisset, qui non [illegible], aut ut [illegible] cum dicto? Videre hominem imperantem, qui suo formas [illegible] delicias quaerit. Prodigiosum [illegible] sed an non [illegible] fuisse [illegible]? Ergo, Quicquid agas homo, Intentio iudicat omnia. Quod vero dixit Bernardus: Intentionis propositum culpas discernit, & merita a.

a *Ad Rom. c. 14. v. 4.*
b *Bern. ep. 83 ad Guid. abb.*

§. I.

IN divinis paginis est hoc longè clarissimum. Iacob Isaaci filius, ille Abrahami [illegible], [illegible] nepos, patrem [illegible] fraudavit, fratrem spe amplissima fraudavit, & tamen sanctissimam patris benedictionem surripuit. Fuit utique Iacob benedictionis cupidus, qui & hoc quoque meruit [illegible]. Iacob autem vir simplex a.

Phinees duos homines una confodit, nec tamen [illegible], sed factum illud mire Deo placuit: *Stetit Phinees, & placavit, & cessavit quassatio; & reputatum est ei ad iustitiam* b. Cain Abelem, David Goliathum & [illegible], Ioab Abnerum & Amasam, Herodes Magnus Ascalonita Bethlehemiticos infantes, Herodes Antipas Ioannem Baptistam, Herodes Agrippa Iacobum, Petrus Ananiam & Sapphiram interfecerunt: omnia homicidia, & vel mala, vel iusta facta, sed eorum Intentionis & causae longè diversissimae. Eodem modo Apostolus unus, & quatuor Reges una delinquentes vocem pronunciarunt: PECCAVI. Dixit hoc Pharao, dixit & David, nec non & Saul hoc dixit, hoc idem protulit & Manasses rex, & Iudas Iscariotes dixerat, sed sicut quae non pari effectu [illegible] dispares prorsus Intentiones erant, sic & effectus dissimillimi. Verissimum etiamnum illud: Quicquid agunt homines, Intentio iudicat omnia.

Et quamvis actiones videri possent laudabilissimae, nisi eas Intentio pessima vitiaret. Illud Romani nominis [illegible] dederat, Catilina ab aperte [illegible] Apostolus, non ab Intentione.

[illegible]. Æstiua frigoria, [illegible], sitis patien-tiam maneat. Illa tolerabat, inquit Augusti-nus, vt immanissimas [illegible] Apostoli [illegible] permaneat, & continenti [illegible] [illegible] cogitaret. Stirps Herodiana hu-ius rei specimen praebuit [illegible]. Hero-des Ascalonita, *vt & ego veniens, inquit, adorē eum*, [illegible], sed pugionem cruentum [illegible]. Herodes Antipas Baptistæ parri-cida, Christo, quem Pilatus transmiserat, viso lætatus est quidem, sed non vt Zachæus, sed [illegible] curiositas [illegible]; prodigium ex-pectabat. Herodes Agrippa interfector Iaco-bi, [illegible] egit, nam, *[illegible] ad eū d.* sed non vt populum [illegible], sed vt se-ipsum in omnium regio spectandum propone-ret, ideo in ipsa cathedra ab Angelo [illegible] est. Quicquid agunt homines, Intentio iudicat omnes.

Cum ergo Deus non tam opus attendat quam operantis intentionem, [illegible] autem sit [illegible] nisi a solo Deo, [illegible] quam [illegible] & intolerabilis temeritas est, [illegible] ho-minum actiones visu prosunt videamus, iudi-care. Hoc enim facere, est [illegible] dice-re: Ego certo hominis illius cogitationes, ego Intentionem illius [illegible], ego Christus sum, ego [illegible] & corda scrutor, ego sum Deus. Et Deo hi tales iudices [illegible]: Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniā, & finem illorum sine honore: ecce quomo-do computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos sors illorū est. [illegible], & ab his [illegible] iudicantur, inde nostri [illegible] [illegible]. [illegible] gravissimis [illegible], [illegible], nunc disputare cupiebant cum Deo, nunc pec-catis [illegible], & [illegible], nunc [illegible] quod nihil [illegible]: eius-modi verba maligna interpretatione cogita-ti [illegible], non aliter iudicarunt, quā [illegible] hominem [illegible] [illegible] a Deo, qui tamen Deo [illegible] charissimus. O iudices temerarij & improbi! Atque hi tales, vt probe notantur, cum in suis sint cæci, in alienis [illegible], monstro similes. Do-mestica, & e propinquo sua nō videmus, aliena, etiam remotissima [illegible] ad [illegible] [illegible]. Quia etiam videtur in alio quę nus-quā [illegible] in aliena vita do-

[illegible] oculos, in quorum [illegible] [illegible] [illegible]. Si quid [illegible] est, [illegible], quæ non [illegible] caelo [illegible], in quo plena lux est, dicis esse in [illegible] [illegible] [illegible], ita in noctem [illegible], [illegible] in die [illegible], prodigioso [illegible] errore, [illegible] alijs vitia, apud illos maxima sunt, [illegible], [illegible] arbitrantur, quæ si in [illegible] [illegible] laborant, [illegible], [illegible] nequaquam simpliciter, sed in [illegible] odio, in suis amore [illegible]. O non A-reopagitarum, sed [illegible] nimis iudicium!

Cur in amicorum [illegible] tam cernis acutum,
Cum tua [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] f.

Errasti, & errabis hic millies. Quicquid a-gant homines, Intentio iudicat omnes.

a *[illegible]* c. 25. v. 47.
b *Ps.* 108. v. 30.
c *Aug.* l. [illegible] *mor.* [illegible].
d *Act.* c. 12. v. 25.
e *Sap.* c. 5. v. 3.
f *Horat.* l. 1. *Sat.* 3.

§. II.

AT hæc iudicandi libido totum Orbem [illegible] infamat. Verè dixit Chryso-stomus: Non facilè reperies quenquā expertē huius erroris. Omnes homines vt [illegible] non [illegible], vt carnifices, vt [illegible], ac complices minimè habeant, attamen & ego quoque nos quos peccare intelligunt iudicant in colloquijs, in [illegible], in [illegible] calculo a. Et Augustinus Maxima, inquit, pars generis humani, in [illegible] iudicio ad re-prehendendum prompta, & parata esse probatur, cum tamen non ita velit ab alijs iudica-ri, quomodo vult alios iudicare b.

Ita est prorsus. alteri alteros temerarijs iu-dicijs continuè flagellamus. Neque in ea tan-tum, quę mali speciem præ se ferunt, [illegible] [illegible], sed in ea etiam quę benignā interpretationem non tantum admittunt, sed & exigunt, iniqui iudices sumus. Quintum Roma vetus in Fabio Maximo [illegible] est, tamen, [illegible] in Marcello, [illegible] temeritatē pro fortitudine, in illo prudentiam pro timiditate [illegible] est, [illegible] ta-men hora docuit, [illegible] [illegible], nihil sapere, [illegible] iudicare, vt vel

necessitas est opus caritatem requirat. Sed valde-te prolata; quando fratris utilitas abunda-bat.

Cùm Moses ex Æthiopia uxorem sibi ac-cepisset, mox soror conspicuam hoc malè ac-cepit: sed lepra percussa fratrē mordaci iudicio perstrinxit. Neque sanctissimus Rex Dauid suæ coniugis acerbissimum iudicium potuit euitare.

Si quis patrimonij spatium aut libidinosus vidisset Iacobum ad fontem Rachelis osculantem, de ista castitate haud dubiam habuisset suspicionem, aut Iacobum sibi similem, hoc est libidinosum iudicasset. Quis Iudithan adeò comptam in Assyrij ducis castra properantem intuitus, non simul pessime de illa fuisset suspicatus.

Longe aliter Iosephus, ille sanctissimus Vir-ginis castissimæ sponsus. Uterum gestabat DOMINI mater, æterna Virgo. Iosephus opus coniugem suam Angelo iudice noxæ [illegible] quin hominē, in eam sententiam adduci non potuit, ut ab ea quidquam contra coniugij fas actum crederet, ita ut ea omnem iudicio [illegible] commendabat. Et quamuis argumentum ad oculos validissimum mouendæ suspitioni videret, arcani [illegible] esse nequa-quam sustinuit. Et verò Christus ipse, iam morti proximus, cum intuendo eos faciens illos qui se crucifixerant, negare non posset, excusauit malitiam, & scelerum infan-dam seriem, mitiori nomine appellauit ignorantiā.

Ita nos imitemur Christum, cum factum non possumus, Intentionem excusare; cum nec In-tentio videtur excusabilis, sibi tamen iudican-tem [illegible] non seruum, sed id omne, o-di [illegible] totum illud Christo transcribunt. Hi sunt [illegible] quam verè dixerit religiosus ille scri-ptor c: In iudicando alios, homo frustra la-borat, sæpius errat, & leuiter peccat.

a Chrys. hom. 1. in c. 2. ad Roman. ante med.
b Aug. de Temp. ser. 102.
c Thomas à Kempis l. 1. de imit. Christi ca. 14. n. 1.

§. III.

NArrat Anastasius Sinaita, fuisse hominem in cœnobio, veste quidē religiosum, mo-ribus tamen tantùm probatum, ut qui pluri-bus [illegible] vitam per otium & corporē exegit. Venit is ad extrema; itaque vicinus morti, nihil tamen formidinis aut horroris ostendit. Sol-licitus hoc habuit abbas, qui male moribundo homini, ut tam parum commotus atto-nitum appareret, visum. Itaque præ-sentium [illegible]: Mi frater, inquit, quanta desidia hactenus vitam egeris non ne-scimus, & ideo miramur, unde tibi hæc secu-ritas tam periculosa: gemitus & lacrymas hoc sibi tempus poscit, non intempestiuam hanc lætitiam. Ad hæc moribundus: Ita est, Pater, nec ego nego, inquit, vitam traduxi turpi se-cordia, nec illius iam vitiorum numero. Verum hac ipsa hora, criminum meorum chiro-graphum attulerunt ad me Angeli, & verò etiam interrogarunt, num meum esse agnosce-rem? Quibus ego: Agnosco, inquam, & do-leo. Vincam tamen est, quod iudicem mihi promittis memorem: Ex quo monachum in-dui, nisi me fallat memoria, Neminem unquā iudicaui, nec ullius iniuriæ meminisse volui. Obsecro igitur, mihi iam patrocinentur verba DOMINI dicentis: Nolite iudicare, & non iudi-cabimini; dimittite, & dimittetur vobis. His auditis Angeli, peccatorū meorū chirographū lacerarunt. Hinc ego nunc hilaris & spe bonum plenissimus, in vitam aliam migrabo. Hæc vix moribundus fracta voce narrauit, tum extremum vitæ spiritum edidit placidissime. En itaque hoc fidera appellet, Lector, ea tam sig-natis tabulis celebratum: Tanti est, ô Christiane, tanti est vel unicum hoc velle & posse NEMI-NEM IUDICARE. Neminem [illegible] potest apud iu-dicem Christum, quisquis potest non iudica-re apud seipsum. Ergo, Noli iudicare, & non iudicaberis. Quisque [illegible] iudi-care formidet.

Sed quis est qui hoc [illegible]

Precabatur olim Anna, & ardentes preces lar-gissimis diluebat lacrimis. Vidit hanc He-li sacerdos, & precantis os obseruans, atque tremulantia labia: Vsquequo ait, ebria eris? di-gere paulisper vinū quo mades. Inquisitio iudicio scribebat, suspiciosus hic senex optimā feminā, quæ tum agit *amaro animo orauit ad Dominū flens largiter. Porro Anna loquebatur in corde suo, tantumque labia illius mouebantur, & vox penitus non audiebatur.*

Hanc omnium habitum conspectans sacer-dos, iudicauit illam probè appositam, verum la-borem mali demonstrasse verba. Tam fal-

sum

fem quam temerarium iudicium; nec illa mimus falfe quod fequitur.

Miferat Hebræus Rex Dauid ad Ammonitarum Principem qui [illegible] dolentis obitu parentis nuper defuncti. Credidit ille non officij gratia ad fe miffos, fed vt fua omnia explorarent: In hanc fententiam deductus, barbam iis qui miffi fuerant contra ius gentium abrafit, & veftes turpiter circumcidit. Temerarius ingenii, & quæ non temerè illi confit. Benimoto legatis barbam ademit, fibi autē [illegible], [illegible], & optimæ mentis confilia peffimè interpretans. Palabré Gilbertus: In grata fententio, inquit, & peruerfa interpretatio vtraque maligmitatis eft; vtraque fellea, vtraque falfa, adeò fallunt eum columbarum nutura communis. Oculi columbarum funt, qui nec falli volunt, nec fallere norunt. d

At Chriftus ipfe, adfequutus iuftitiam omnium multo excellentiffimum exemplar, hanc quàm crebrâ, quam & iniqua fubijt iudicia! Pharifæi [illegible] accufant, cenforesque impudentiffimi, [illegible] iudices afsiduis hypocrifes [illegible]. Si quid forte in verbis factifque Domini [illegible] deprehenderetur, quod mòdo [illegible]. Saepius fubinde non vocatum ad cœnas [illegible] Seruator: mox è fua fpecula [illegible] Pharifæi: Ecce virum [illegible], vini amantē, commeffatorem, [illegible] Cùm Domine [illegible] nobiliffimam illam de paftore & ouibus differtationem inftituiffet, multi auditorum non erubuerunt dicere: Dæmonium habet & infanit, quid eum auditis? Sic cùm Chriftus Sabbato valetudinem [illegible], iterum è fpecula fua prorumpebant Pharifæi, &: En, clamabant, hic homo Sabbatum audacia manifefta violat. Quicquid demum egiffet aut dixiffet IESVS plurima parte quam primum malignifsimam interpretationem [illegible]. Nec minora iudicia in [illegible] discipulos [illegible] fame adacti fpicas vellerent, cùm manus fuperftitiosè non lauarent, cùm iciunium non [illegible] [illegible]. mox rigidâ cenfurâ notabantur [illegible] Spiritu afflati facundiffimè fimul & conftantiffimè de Chrifto [illegible] proruerent, fuerunt qui nequiffimâ cenfura [illegible] dicerent: quid mirabimini? facundi [illegible] hoc poffunt: hoc [illegible] largius [illegible] [illegible] multo,

hinc [illegible].

a S. Athanafius in oratione de [illegible]. Baronius tomo 8. An. 598 num. 14.

b Luc. 2. v. 17.

c 2. Reg. c. 10. v. 1. & feqq.

d Gilb. ferm. 44. in Cant. fin.

e Ioann. 10. v. 20.

§. IV.

NEmo eft qui hæc temerariorum iudicium fubfidia poffit effugere. Si quis paullo lautiore vefte vtatur, mox eum ad iudicium [illegible], & [illegible] quæ [illegible]: Vide hunc [illegible] tantum [illegible], vt fit ad omnium [illegible] credibile, ipfum & [illegible] ipfius ex eodem [illegible]. & quod [illegible] fubtrahitur, [illegible]. Si quis minore vefte [illegible], [illegible] ad [illegible] manifeftat. Mox adfurgunt, &, O hominem auarum, dicunt, nec fibi nec aliis bonum, vt [illegible] pareat, [illegible] probat. Si quis Confeffionis & Communionis facramenta plus aliis frequentet: mox eum credulum & [illegible], non deerunt qui dicant: [illegible] fimulatam fanctitatem, alius non [illegible] [illegible] eft, fed [illegible] fe effe quàm fit. Si quis [illegible] macerat, mox fibi & [illegible]. [illegible] abftinentem Pharifæum, vt laudetur [illegible]. Si quis [illegible] & incommoda valetudine [illegible] iudicem non obferuat [illegible] peffime [illegible], & [illegible]: En [illegible] & [illegible], qui ab [illegible] dies [illegible] [illegible]. Si quis folitudines & filentij amantior, vitam [illegible], [illegible] eft non viuit [illegible], qui [illegible]. [illegible] ille, & [illegible], [illegible] cæpit, aut defperatio [illegible] ad hæc confilia [illegible]. Si qua [illegible], [illegible] viuere [illegible] continuò [illegible] & [illegible] clamores [illegible]; ifti [illegible], hypocritae illi, [illegible] alij [illegible]. Nemo [illegible] à [illegible] his [illegible], quibus [illegible] turpiter [illegible]. Si quis cogitationibus fuis immerfus tranfeat nec aperiat caput honoris [illegible], [illegible] iudex, &: En, [illegible] hominis & [illegible] fuperciliofi, [illegible] obuium amicum non falutat, aut [illegible] fe faciat, in [illegible] eft necefsitas, & [illegible]

 ciam

[illegible] Vere Augustinus [illegible] Sanctus [illegible] Totila [illegible] Cassius in conspectu [illegible] Totilae [illegible] Vitalium [illegible] Vitalis [illegible] Alexandrinum [illegible] Nolite iudicare, nolite [illegible] O viri Monasterienses, viri Augustani, viri Ratisbonenses &c. iudicare nolite.

Nihilominus [illegible]

Hinc fulminantes illae iudicum voces [illegible]

O mortales [illegible]

[illegible]

a Aug. serm. [illegible] de temp.
b Greg. l. 3 dial. c. 6.
c Ibid. sed paullo aliter hoc narrat Leontius Neap. [illegible]

§. V.

AT [illegible] Ad Pastorem [illegible]

Lex Christiana non tantum imperat: non furari, non fornicari, sed & noli iudicare [illegible]

non mandocat, mandocantem non iudicet a. [illegible] quibus nos [illegible] ad [illegible] angulos nostri pectoris penetrare non possumus, & tamen penetrare [illegible], atque aliena [illegible] scrutari [illegible], ita nostra [illegible] ac bonis visa facimus, & [illegible] omnibus [illegible] operibus [illegible] occultis [illegible] delicta [illegible] d ? Pectamen alieni pectoris penetralia [illegible], & [illegible] iudicium ferre aggredimur. Hic ergo cum Chrysostomo vocifero: Vitam tuam ô homo, animadverte, [illegible] ipsius considerationem [illegible]. Quid vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine eiiciam festucam de oculo tuo, & ecce trabs grandis, trabs ingens est in oculo tuo? Hypocrita eiice primum trabem de oculo tuo & tunc videbis eiicere festucam de oculo fratris tui e. In quae verba Chrysostomus: Qui tam [illegible], inquit, [illegible] fuisti, ut etiam exigua [illegible], quomodo tam [illegible] in tuis tam negligens [illegible], ut etiam magna [illegible]. Velut si aliquis [illegible] hydrope, vel [illegible] immedicabili languore confectus, [illegible] quidem [illegible] negligat, eum vero culpet qui exiguum in aliqua corporis sui parte non curat tumorem. Si vero malum est propria peccata non cernere, duplex [illegible] triplex malum est iudicare alios, & in suo oculo trabem absque dolore gestare f. Verum [illegible], hic [illegible] est, [illegible] propria negligenter, & [illegible] alienis.

Quid agis, [illegible] nec [illegible], sed [illegible] tuis oculis [illegible] credere [illegible] si vel Angelus è caelo tibi [illegible] quid alteri [illegible] Angelus humani pectoris [illegible]. Solus Deus est, [illegible] scrutans corda & probans renes g [illegible] hominum [illegible] perfecta [illegible]. Cum autem [illegible] [illegible] quisque [illegible] vel innocens sit, quae [illegible], [illegible] Deum tribunali [illegible], & [illegible] hac, inquam ergo, [illegible], & [illegible] Dei [illegible] in quaestionibus [illegible] Hinc illa Iacobi Apostoli [illegible] commonitio: Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi, & iudicat legem. Tu autem quis es qui iudicas proximum? h

a Dan. serm. 6.
b Bern. ser. 40. in Cant. [illegible]
c ad Rom. c. 14. v. 3.
d Psalm. 18. v. 13.
e Matth. c. 7. v. 3. & Luc. c. 6. v. 41.
f Chrys. hom. [illegible] & [illegible]
Matth. hom. [illegible]
g Matt. c. 17. v. 10.
h Iac. c. 4. v. 11. & 12.

§. VI.

Tam autem [illegible] est hoc & [illegible] commune [illegible]. [illegible] Orbis laborat [illegible] hac, [illegible] peste. [illegible] & [illegible] plerique [illegible], [illegible] omnia [illegible] aetatis. Ita [illegible] est vitium in hac vita frequentius, nec in ulla vitae parte [illegible] humanae [illegible], [illegible] ignorantia. Nam [illegible] affirmamus, non [illegible] certa sint, ad nos certe non pertinent; [illegible] pertineant, occulta pro manifestis iudicamus; aut si etiam manifesta sint, quo tamen animo ea facta sint, ignorantes, [illegible] tanquam [illegible] facta [illegible]. Et eo [illegible] progrediuntur, ut ob unum proditorem Iudam, omnes Apostolos, totam Christi collegium; ob aliquos malos praesules, omnes Pontifices & Episcopos; ob [illegible] aliquem [illegible], [illegible] religiosorum [illegible], ob aliquos [illegible] Sacerdotes, Clericos [illegible] & [illegible]; ob [illegible] aliquot [illegible], omne matrimonio [illegible], ob [illegible] aliquot virgines & viduas, omnem caelibem vitam; ob mercatores aliquot [illegible], omnia mercatorum [illegible] aliquot [illegible] opifices, totam civitatem, ob [illegible] Consules [illegible] aliquot, [illegible], & Imperatores [illegible] omnia magistratuum fastigia; [illegible] damnemus. Hoc [illegible] hic [illegible], & [illegible] temerarii [illegible] iudicio [illegible] praeter [illegible] Venit Christus, [illegible] Mundi, [illegible], non Christus, sed Antichristus est. Magistratus [illegible] semper illis, [illegible] divinis oraculis, [illegible], [illegible] Deo cognoscimus,

pronunciare licet. Si aliter faciant, sibique af-fectiones iungat, iudicium & ipsi severissimum subibunt. Hominibus vt hominibus iudicare vetitum.

Prohibuit Deus in prisca lege, sacerdotem de lepra iudicium ferre, ante diem septimam. Tanta res metuenda in differendo modo, qui tanto oculis cernebatur: & quomodo perennes [illegible] hic illeos, vt alios aliorum in-dicet interioribus, quæ nulli patet oculo nisi divino.

Fœderis Arcam non violarent Bethsamitæ, sed paullo curiosius spectarunt. At suam hanc curiositatem, quæ levissima potius videri poterat, supplicio tamen luerunt longe gra-vissimo. Nam è promiscua [illegible], quinquaginta millia hominum vna stra-ge [illegible]. Quanto maius arcanum obser-vatio, est Cor humanum, quam arca illa signat, eo, est Cor humanum, quam arca illa lignea: [illegible] Dei ar-ca. Et in tamen quisquis in [illegible], hoc Dei ar-chivum non curioso tantum oculo, sed & im-probo iudicio scrutari audet, & aliis etiam in spectaculum vel irrisum proponere.

Liberrime hic recta & verissime Chrysosto-mus: Nullam, inquit, peccatum à nobis aliud exposcit vllam, pro hoc solo gehennæ non sufficit à liberam, pro hoc solo sufficere. Quippe qui mali, satis alienis quæ sufficere. Quippe qui in aliorum delicta sumus & amarissimi iudices, oculis sub-stidentes, nostras autem trabes, oculis sub-idere nos videmus: qui aliena etiam nostra propria non videmus, & ad condem-nandum sollicite perscrutamur, & ad condem-nandum [illegible] tempus [illegible] à quo vitio neque facile hom-inem, neque [illegible] vllum facile inue-nies, neque [illegible] est idem sit in hoc po-nitu liberum. Et quidem est idem sit in hoc po-situm communitatis, digna enim sententia dicen-da in quo iudicio iudicaveritis, etiam ipsi iudica-bimini. Cum ergo mali huius poena quidem [illegible] Cum ergo mali huius voluptas, vt in cæteris solet peccatis, ex hoc nulla sumatur, & tamen cæteris solet peccatis, hoc nulla sumatur, omnia tamen sectemur in principes huic se vi-tio subiugarunt, tamenque studium nobis & tio subiugarunt, quia ad hoc ma-ceteris nostris propensiores, quia ad hoc ma-lum prius omnino peruenire.

a 1. Reg. c. 6. v. 19.

b Chrysost. hom. 3. [illegible], [illegible], [illegible].

E Rgo, quod præclarissime Seneca monet, Tollenda ex animo suspicio & coniectu-ra, fallacissima irritamenta: ille est parum ho-nestæ sententiæ, ille hominem [illegible] mane salutavit, ille ad cœnam non vocavit, illum vultu abrupit, ille ad cœnam non vocavit. Nunquam deerit suspicioni [illegible] visus est. Nunquam deerit suspicioni argumentum: simpliciorem opus est, & benigna argumentatione simpliciorum opus est, & benigna rerum æstimatione. Nihil nisi quod in oculos incurret, manifestumque erit, credamus: & fatuorum, manifestumque erit, credamus: & quoties suspicio nostra vana apparuerit, ob-iurgemus credulitatem. Hæc enim castigatio consuetudinem efficiet non facile credendi. A-dde, nec temere iudicandi. Porro ij qui de om-nibus male sentiunt, & quicquid agunt, o-mnibus male sentiunt, & quicquid agunt, vt-tio vertunt, nō absimiles sunt cauteriatis mo-dicorum, quæ eo tantum facta est, vt sinceritatem fingat, non alia ibi ita iniectis iis iudices op-pugnent. Si quid autem recte itinā relinquuntur intacta, si quid ut alienum virtutes non laudandam, si quid in alio peccati consilij latet, in lucem, vt putant, protrahunt, simul omnia vitioso virtutemque protrahunt, simul omnia vitio & virtutum nomina turpissime confundunt. Demissi sub-nomina turpissime confundunt: Demissi sub-mi hominem, inertem aut simulatorem vocant, simplicem, fatuum, solicitum rerum ac-ceptum, dissimulatum, [illegible], forte pro de-liberatum, dissimulatum, ingenuæ quieti vacan-tem, [illegible] crudelem, ingenuum quieti vacan-tem, ignavum appellant; prouidum, simula-torem, ignavum nominatum; parcum, continen-tem & timidum nominatum, parcum, continen-tem & timidum, [illegible] & magnanimum illis co-gnita indignis fortis & magnanimum illis co-gnita est, & in illo [illegible] pro illustrato habetur; temeritas est, & in illis notitiæ insipientia; Contra modestus, laborem notitiæ insipientia; Contra modestum laborem ab ipsi amico venerāt, & ad-versum adulatorem pro amico venerantur, & ad-versum adulatorem, amicitiam interpretantur, contri-latitionem, amicitiam interpretantur; ta-tas ab iis sub nomine fortitudinis laudatur; te-malitia sub [illegible] schemate commendat-ur pro tanto, [illegible], prodigum pro liberali sordidum & inhumanum, pro parco & frugali sordidum & inhumanum, pro parco & frugali accipiunt; nomen infidelitatis sibi nomen; inso-lens & iracundus in magnanimorum societa-tem transferunt; ambitiosus & turgidus inter-tem transferunt; ambitiosus & turgidus inter generosos censentur, fraudulenti prudentum, garruli & lascivi affa-bilium, titulos sortiuntur, cessatores otiosi, ut in, inter quietos. Vides Dij discernitur-as; inter quietos. Vides Dij discernunt-ur, his indicijs

Sæpe denique tracta veritatem his indicijs tam temeraria, quibus magnam arrogamus tam temerariis, quibus magnam arrogamus Deo tantum, nam temere nobis arrogamus quod ad solū Dei tribunal spectat. Et licet in

Re-

[illegible] tribunali [illegible] hominem [illegible] Sic [illegible] Christi [illegible] *Legislator & Iudex, qui potest perdere & liberare. Tu autem quis es, qui iudicas proximum?* Tu [illegible] tu causam habes, qui [illegible] & [illegible] alienum quaeris, [illegible]

I, nunc, & nostra discas maneve domi.

Tuum [illegible]. Non [illegible] in [illegible] praeponis, & [illegible] in alienos.

Et quae haec audacia vestra, ô Christiani, *Numquid sumus Dei, qui* [illegible] *& pro Deo iudicare me?* [illegible] *Quis enim hominum scit, quae sunt hominis nisi spiritus hominis qui in ipso est?* [illegible] *Homo videt ea quae parent, Dominus autem intuetur cor.* d

[illegible] Franciscus Assisias Seraphicus, [illegible] Franciscum, [illegible] hominum [illegible] At Francisci [illegible] *Dominus intuetur cor,* non homo.

a [illegible]
b [illegible]
c 1. Cor. [illegible]
d 1. Reg. 16. [illegible]

§. VIII.

CVm ergo [illegible] iudicat [illegible] *Quare,* [illegible] Diabolus [illegible] *Numquid* [illegible] Gregorius [illegible] Deus, [illegible] Deus [illegible]

At tu, non Dij, non Angeli, [illegible] tribunal [illegible] de occultis [illegible] At haec ipsa suspicio, [illegible]

Haec [illegible] Quisquis [illegible] Deus. [illegible] Chrysostomus [illegible] iudicaris [illegible]

Pharisaeus qui vnà cum Publicano templū

 subintrat,

[illegible] tamen [illegible] quod [illegible] gratiam, quae [illegible]

a 1. Cor. c. 4. v. 5.
b Luc. 6. v. 37.
c Pelagius [illegible] libell. num. 12.
d Chrys. tom. 5. lib. de comp. cordis, circa med.
e Chrys. hom. 11 [illegible] in ep. ad Hebr.

CAPVT VIII.

Quae sit RECTAE INTENTIONIS *Praxis.*

Magna [illegible] potanda omnium [illegible] est, eadem idem & principium & finis est. Actiones hominum [illegible] sunt, quae uno gaudent & principio, & fine, Deo [illegible]. Qui tam puram & sanctitatem [illegible] sunt [illegible], [illegible] non [illegible] est huic tali, plus [illegible] qui [illegible] tempore. [illegible] Deo, [illegible] quitur, [illegible] placent. Hoc est quod [illegible] Christianus non [illegible] per verba, sed per adverbia [illegible] [illegible] bona [illegible] bene [illegible] solum, [illegible] & eleemosynas dare, aut aliud [illegible] quippiam [illegible] Sed recte [illegible], bene orare, pie eleemosynas dare, omnia sancte facere [illegible] bonus [illegible] sacrificium est [illegible] opere bono & bona [illegible].

[illegible] ad quod in rebus animi & salutis praecipue [illegible], ut [illegible] non tam laboremus, [illegible] capiamus, aut memoriae tradamus, [illegible] in opus [illegible] & [illegible] ut quae [illegible] verba, sunt opera, & [illegible] rebus. a [illegible] Christiane [illegible] hac iam [illegible] Intentio [illegible] sit, exponamus.

a [illegible] epist. 20. [illegible]

§ I.

Ad [illegible] diei.

I [illegible] a [illegible] Prima [illegible] ad Deum [illegible] Prima [illegible] prima [illegible], prima [illegible] & [illegible] si de [illegible] agatur, [illegible]

O mi [illegible] Deus, [illegible] ad gloriam & [illegible] offero, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen.

Addi potest.

O bone IESV, per [illegible] omni [illegible] [illegible]

Nec aliud quam hoc ipsum [illegible] principium [illegible] diabolum in hoc [illegible], quando [illegible] cogitatio-[illegible] vel [illegible] Nostr [illegible] hac [illegible] bene, [illegible] ad [illegible], quam ad finem, [illegible] & [illegible] habet, [illegible] Hic igitur [illegible] vestibus [illegible] est pectus, ut illud [illegible] quam [illegible]

a Laur. Iust. l. de discipl. c. 12.

§ II.

Ad singulas horas.

V[illegible] & magni [illegible] singulis [illegible] Deo [illegible] commendare, [illegible] cogitare, [illegible] intentionem [illegible] Hinc [illegible] singulas horas [illegible] aut Angeli [illegible] illasque [illegible] in [illegible] Et qui [illegible] Deus illi [illegible] finem [illegible], qui [illegible] Deus [illegible] quaedam [illegible] nulla [illegible]

bene

hora id [illegible]. Verum, *[illegible] Domine in [illegible] : a Pater [illegible] de cælo dabit spiritum bonum petentibus se.* b O [illegible] [illegible] in orationem [illegible] accipietis. c Ergo [illegible] [illegible] [illegible] solum in [illegible] vitæ hora, [illegible] [illegible] à Deo Deique [illegible] flagitet. Ad hanc [illegible] [illegible] [illegible] Leo X. Pontifex Maximus [illegible] qui [illegible] horis salutationem Angeli pronunciarent, mille dierum indulgentias concessit. Paulus V. in eadem solio successor, Anno Christiano M.DC.XI. hoc ipsum [illegible], d [illegible] fecerit, qui ad primam illam, tres precatiunculas illas adiunxerit:

Benedictus Deus in æternum.

Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.

O Domine meus, & Deus meus, ego me tibi offero in omne tuum beneplacitum.

Hæc ideo addenda, quia [illegible] [illegible] [illegible] horas [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] Blosius [illegible]; sanctam Gertrudem [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] hæc verba [illegible] : *Non mea sed tua voluntas fiat, ò amantissime Iesu.* e Hoc [illegible] [illegible] est, [illegible], vti præclare idem Blosius: Nulla, inquit, præstantior [illegible] est, quam [illegible] [illegible] gratissimam Dei voluntatem, [illegible], & in omnibus [illegible] f

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], hæc [illegible] hora, & [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible], quibus [illegible] Dei [illegible] [illegible] [illegible] de Deo cogitatur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ad [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

O [illegible] Deus, [illegible] [illegible] [illegible], ad sanctissimam voluntatem tuam, in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Deus. Quisquis ad hanc [illegible] [illegible], supra omnes [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible].

a Luc. [illegible] b [illegible]
c Matth. [illegible]
d Vide [illegible] Christ. [illegible]
e Blos. Monil. spirit. [illegible]
f In [illegible] spirit. [illegible]

§. III.

Ante orationem, surgens, in [illegible] [illegible], confessionem, communionem.

ORATVRVS [illegible] [illegible] [illegible]: 1. Orabo vt Deum [illegible], colam, & laudem. 2. Vt Deo placeam, & [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] eius gratiâ [illegible]. 3. Vt Deo meo gratias agam, [illegible] in me liberalitate, & beneficijs [illegible]. 4. Vt satisfaciam pro [illegible] meis. 5. Vt animæ & corporis [illegible], [illegible], [illegible]. 6. Vt [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible], gloriæ in [illegible]. 7. Vt voluntatem meam [illegible] [illegible] magis [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], qui ad orationem [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

PRIMAS MATVTINAS [illegible] in [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible] [illegible] in peccato [illegible].

LAVDES, vt [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] Angelorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

PRIMAM, in [illegible] Christi Iesu ad [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

TERTIAM, in [illegible] Christi Iesu [illegible] [illegible], pro [illegible] & [illegible] [illegible].

SEXTAM, in [illegible] Christi Iesu in [illegible] [illegible], pro [illegible] [illegible] [illegible].

NONAM, in [illegible] Christi Iesu in [illegible] [illegible] pro [illegible] [illegible] [illegible].

VESPERAS, in [illegible] [illegible] Virginis Mariæ [illegible] [illegible], pro [illegible] [illegible].

§. IV.

[illegible]

§. V.

Ad labores, aut etiam dolores velle subire.

[illegible]

tur. Namque quod illis Deus dabat in pharmacum, hostili mutant in venenum. Hic ergo negotium suum sedulo agat Intentio recta, ut quod ferendum est, cum lucro & quaestu nobis praestetur, semper à necessitate virtus.

Quaecunque igitur res incommodae & asperae, graves, afflictae, turbidae sunt, quis si non vult, his intentionibus se armet. 1. Haec quicquid est, mi Deus, patienter tolerabo, ut ad tuam sanctissimam voluntatem, meam conformem: cum tanto sciam, sine te, meo bono id me transiturum esse. 2. Illud mi IESV, libenter perferam, tui amore, & ut tuis vestigiis, quae mihi hanc viam signarunt, inhaeream. 3. Adversa omnia libenter & excipiam, & patiar, ut priorem vitae improbitatem luam, Dei favorem & gloriae futurae praemium augeam. Maximae artis est, quaelibet MALA BENE PATI posse. Sed & maximi lucri est erudita haec patientia. Optime Ludovicus Blosius: Etiam exigua molestia, inquit, propter Deum aequanimiter tolerata, incomparabiliter praestantior est, quam sint multa & grandia bonorum operum exercitia.a

a *Blos. in Instit. spiritu. c. 8.*

§. VI.

Ante statum matrimonii, ad Sacerdotium, aut Religionis ingressum.

ORta est quondam inter eruditos ac Religiosos viros quaestio, quis omnium Ordinum sit rigidissimus? Varii varia super ea quaestione pronuntiarunt. Illi S. Brunonis filii, S. Francisci rigidos fratres, alii alios vitam maxime austeram vivere contendebant. Tandem unus auditis omnium sententiis: Pace, inquit, vestra dixerim, utrique de scientia non male, sed de experientia iudicastis pessime: Non est in Orbe ordo magis adstrictorii rigoris, quam sit matrimonium, idque argumentis diuturnis firmare ingressus est. Verissime hic quidem videtur dixisse, si quidem non ea, qua par est Intentione matrimonium ineatur. Qui aut Regiam Pecuniam, aut Dominam, Formam, aut Heram Nobilitatem ducunt in coniugem, adiiciunt, miseri sese implicant matrimonio, vere in ordinem hic sese redigit, sed rigidissimum: Uxorem ducit, Libertatem vendit. Ita solet Deus cupiditates corruptam Intentionem punire (experientia loquitur) ut qui delicias, aut divitias Intentione praecipua quaesierant & dissensiones inveniant perpetuas. Heu quod saepe cernere est, quam patent ora ad invicem contradictionem? Nec possunt una vivere, nec sine se.

Hoc tale coniugium insolubilis bellis additum, recte dixeris vivum infernorum ergastulum, *ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat*. Videant igitur qui coniugium cogitant, ut illud intentione quam sanctissima ordiantur. Non prolisque solum, neque solum fortunae, aut pecuniae videndum est: optimi ac probatissimi mores quaerendi sunt. Imprimis illud cavendum, ne impares iungantur. Haec enim imparitas non potest non esse seminarium discordiae. Ante omnia recta se ponet voluptatis coniugalis Intentio, ut Achab & Iezabel, sed ut Tobias & Sara, ut Ioacim & Susanna contraxerunt. *Hi namque qui coniugium ita suscipiunt, ut Deum à se & sua mente excludant & suae libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem daemonium super eos.* Ergo non item in coniugio mutua erat consensio, quam recta Intentio. Huius intentionis formulam sat Tobias istam: Domine, tu scis quia non luxuriae causa accipio coniugem sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula seculorum.a Sed ad sacerdotes & homines religiosos meus sermo.

Hic gemitus velim & suspiria pro me loqui. Heu vereor, ne sint qui in Sacerdotium ruant, non ut pium officium, sed ut largius alimentum inveniant, ut pecuniam congerant, ut culinam instruant, ut cellam impleant, tanto peiora, quae tamen oblique suggerere solet Intentio prima, etiam tunc cum ad honestissima tendimus. Verum sed aequa est querela de sacerdotibus. Dei loco clamat Malachias: *Quis est in vobis qui claudat ostia, & incendat altare meum gratuito? non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra* b. Perinde scilicet, quasi ministrorum mercatum labores nolim esse sine stipendio quasi alii, solo tamen eos officium suum, ob hoc adeo nihil praecipue facere. Obsequio autem suum primum studeant, commodum suum pro additamento habeant. Hinc sequi inhalem esse oportet, divinum officium & huiusmodi magis, ea praecipue Intentione

[illegible], ne solitæ [illegible] cedulisque [illegible]tur. Pari modo ad ingressum Religionis summe necessaria est sinceritas Intentionis. Ah, [illegible] ne forsan aliqui etiam ad religionem [illegible], non ut religiosè vivant, aut infra omnium vilitatem se abjiciant, sed ut parentum aut cognatorum avaritiæ non displiceant, ut dein quietos & securi reperiant, ut eandem [illegible], & inter ceteros emineant; ut in seculo, ut aliqui nunquam pervenirent, consequantur: imo tam subdolæ nequitiæ est mala Intentio, ut nonnunquam per ipsam vitæ austeritatem delicias quærat, & illic indulgere velit genio, ubi omnes serviunt Christo.

O Sacerdotes, ô Religiosi (vos appello quoscumque non sincera hoc agit Intentio) hæc est toto cælo aberrare, & non in uno delinquere, sed in omnibus. Si vobis hæc pia libeat pergere, ad inferos recta tenditis. Ergo sanctimoniam aliam instituite, aut Intentionem pessimam mutate. Hac ire, & hoc animo, perire est.

Quisquis ergo sacerdotium aspirat, non suum, sed Dei honorem sincera Intentione quærat, non tondere oves aut deglubere velit, sed pascere, non meliorem victum, sed sanctiorem vitam cogitet.

Quisquis in religiosam familiam adscribi desiderat, in unam eamque unicam Dei gloriam tota intendat, nec quidquam aliud percupiat, quā Deo perfectius servire, fortiter agendo, & sustinendo plurima. Cui non in voto est, quotidie multum perpeti pro Christo, ad Christi scholā ne veniat. Qui pati non vult, ineptus est discipulus in hoc lyceum. Abite, delicati, abite, abite procul hinc impatientes & querulū: sed omnium primi hinc recedite superbi. Excludit religiosi, qui cathedras, qui claves, aut [illegible] quæritis. Omnia vitia odit Religio, sed ante omnia Superbiam, è qua omnium vitiorum propago est. Angelos & diabolos cœlum unum non capiebat, nec unum cœnobiū aut collegium Humiles & Superbos. Nimia hæc morum dissimilitudo est in unam societatem nunquam coitura.

Igitur ô Sacerdotes, ô Religiosi videte cæterū, æternæ salutis negotiū non [illegible] [illegible]re aggrediendū est. Ad hæc sacra duo [illegible] patent, tam recta, sincera, purāque Intentio. Quisquis ad sacerdotium, quisquis ad religio-[illegible] [illegible] duce, vel comite, quam bona Intentione, aut huic ad postliminium redibit, aut hic certe peribit.

a *Tob. c.8. v.5.*
b *Malac. c.1. v.10.*

§. VII.

Christi actionibus nostras esse iungendas.

INcredibile dictu est quantum conferat in hoc bonæ Intentionis exercitio, suas Christi actionibus iungere, & sic eas divino Patri offerre. Hortatur ad hoc Paulus. *Omne*, inquit *quodcunque facitis, in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi.* a Sanctissime fecerunt qui suum hoc ostiario nobilissimo, sua omnia divinæ Maiestati obtulerūt. In exemplum sint hæc paucula:

O mi Deus, hunc ego laborem meum tibi offero, cum omnibus filii tui, Domini nostri laboribus.

AVT

Istud quod ego patior cum omnibus iis, quæ in terra passus est filius tuus, tibi consecro.

AVT.

Hanc ego actionem, hanc orationem, hanc fatigationem meam, ad filii tui actiones, orationes, & fatigationes, velut guttulam in mare desirens, offero, simulque tibi omnia immolo.

AVT.

Pater æterne hanc ego necessitatem, hanc miseriam, hoc gravamen, hoc impedimentum, hanc amaritiem, hos dolores, hanc tentationem, calamitatem, tribulationem unitam Passioni & doloribus Vnigeniti tui tibi offero, ad æternam tuam gloriam.

AVT.

O mi amantissime Deus, ego me meaque omnia tibi offero per unicum filium tuum ad maiorem hominum salutem, & laudem nominis tui æternam. b

Sic actiunculæ nostræ etiam vilissimæ, & miseriæ & calamitates nostræ vetercilæ, Christi actionibus, laboribus, doloribus & cruciatibus commistæ summi pretii dignitatem accedunt, nec possunt cælesti Patri non esse accepta. Hoc nil aliud est, quam plumbi granulum in liquatum aurum immittere, & aureum illi no-

illi nobilitatem donare cum aliquot aquæ guttulas in dolium generosissimo Falerno plenum spargere, & ad vini dignitatem attollere: sic & opera nostra ex se imperfecta, frigida, defectuum plena Christi operibus iuncta pretium accipiunt maximum, ac vinum hac tam excellenti, hoc est enim vestibus Esau optimis induere Iacob. e

Hæc de re præclarissime Blosius. Conferat, inquit, tàm illa quæ agit, quam ea quæ patitur, coniungere atque vnire operibus & dolentibus Christi per orationem sive desiderium. Sic enim ipsa opera & gravamina eius, quæ ex se vilia, obscura, atque imperfecta sunt, nobilissima, clarissima, Deoque gratissima erunt. Ineffabilem namque dignitatem ex meritis Christi, quibus vniuntur, accipient. Et bona opera illius qui istud piè obseruat, excedunt incomparabiliter bona opera eius qui non obseruat. d Idem, hoc ipsum in suo Speculo confirmans: Si bona opera, inquit, & exercitia tua copulaueris veris sanctisque actibus & exercitijs Christi, atque ita obtuleris illa Deo in laudem æternam: erit sanè illa oblatio ipsi Domino longè gratissima, & opera tua claritatem dignitatemque ineffabilem recipient ex actibus Christi quibus vniuntur. Nam [illegible] [illegible] dia[illegible] [illegible] in aurum optimum, & aqua tua in vinum excellentissimum. e Ita omnia Dominus familiarissimis amicis [illegible] dignatus est, vt nos hac ratione opera nostra redderemus nobilissima, hac ratione nostram inopiam ex [illegible] meritorum Christi thesauro sublevaremus, & animas nostras [illegible] Christi [illegible] [illegible]: hac denique [illegible] pro peccatis nostris facillime satisfaceremus. f

Hoc sacrificij genus ita placuit diuinis oculis, vt Christus voluerit sibi à beata Gertrude, omnes omnino actiones [illegible] etiam offerri, ut [illegible] [illegible], et [illegible] quas pectora, [illegible] quos [illegible], verba quæ dicitura, passus quos factura, anhelitus quos capiunt [illegible] obsequio quasi adiungeret. g. Ergone Deus hæc tam minutia postulat? Vt [illegible] suis obsequijs iniuriosos, & fidelius faciat ac diligentes, qui etiam minimos in rebus Domini negligentiæ cauent. Quia vero nostra Intentio sæpius dormitat, & actiones nostræ sæpe similes fiunt ac languidæ, vult sanctissimus Dominus vna compendio hoc vti, &

nostras suis adiunxisset. Intentionem nostram semper quam ipsi in terrâ habent coniungitur, itaque deficere. Hinc illud Ecclesiæ quotidianum & perpetuum: Per Christum Dominum nostrum. Hæc autem actionum cum Christi operibus coniunctio fieri potest, non tantum actionis principio, sed etiam fine, aut medio. Quemadmodum recta Intentio, non solum initio, sed & medio, ac fine vitiari potest. Aliqui bona Intentione incipiunt, pergunt aliquandiu, vbi autem occasionem [illegible] [illegible], de facili se ipsos [illegible], & Deum quem antè quæsierant, corrupta Intentione deserunt. Aliquot huius farinæ homines ipsi Christo in disciplinam se tradiderunt. Intentione vtique bona coeperunt, perstiterunt aliquanto tempore, inter Domini discipulos censi. Tandem cùm diceret, vt proceraret Christus de pane viuo, sed & spiritum esse qui viuificet, carnem non prodesse quidquam, vt hoc multi audientes ex discipulis eius dixerunt durus est hic sermo, & quis potest eum audire? Hic illorum recta Intentio vacillare, hic ad casum inclinare, hic cadere. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro, & iam non cum illo ambulabant. h En, non incepisse tantum, sed & [illegible] recta Intentione [illegible] est.

Ideò continua hic opus est obseruatione, nunquam hic cessandum, recta Intentio continuè vrgenda, mane præsertim, sub sacro, ad cuiusvis laboris initium, & ante somnum, his intervallis diei recta Intentio renouanda, his saltem paucis verbis: Domine, hæc omnia propter te. Aut: Tuo honori, Domine, hoc facio. Aut: In tuum gratiam, mi Domine, hoc patiar. Ah, ingemisco cum cogito, vel à bestijs etiam in laborem duci. Narrant, Elephantum fuisse in vrbe Cochin, qui operas diurnas præbere solitus erat ad portum & res maritimas. Eum forte videt Præfectus vrgebat, vt Liburnicam (nauim) quam nonnemo coeperat, deduceret porro in mare. Ille abnuere, instare alter multis blanditijs, elephas laborem hunc recusare nescius, ad extremum Præfectus, laborem gratiâ Lusitaniæ regis id velle, orare. Hoc intellecto, Elephas, clare hæc duo verba ingeminat, Hoo, hoo, quod Malabarum lingua est, Volo, volo, ac sine mora nauim traxit in mare. i Tanti erat elephanto, regis Lusitani gratia laborare. Quid non

ratione præditi, disciplinæ capaces homines, & quorum pars rectè intelligunt, & temperantiæ studium [illegible], ad Christi [illegible]. *Domino! Ad nostra quæsi in gratiam Christi. Domini! Ad honorem Regis cælestis. Ad gratiam IESV crucifixi.* Ne sic quidem in [illegible], vel nobilissima hæc instrumenta obsolescimus, vel bestijs communemus.

At quibus solita est semper sententia Intentionis puræ, cum quid faciendum, in supremi Regis gratiam, promptissime illud vel certè longe animus *Volo, Volo.* Propter te, mi Domine? Et quamuis ad hoc progrediar, me nulla [illegible], licet nullum præmium, nec supplicium allum hæc mihi perfecerit, nihilominus tamen in Christi gratiam, hoc libenter præstabo. Propter te, mi Domine, hoc faciam, hoc omittam, hæc patiar, propter te Domine.

In omnium potestate est, hæc dicere, hæc sentire & velle: nec valentiores, nec ægri hæc difficiles. Aliqui agendo multa, nihil agimus. Sine mercede labor est, quandocumque est sine recta Intentione. Qui perdere non vult operam, assiduam gerat rectæ Intentionis curam.

a *Ad Coloss. c. 3. v. 17.*
b *Blos. Monil. spirit. c. 3. fine & instit. spirit. c. 9.*
c *Gen. c. 27. v. 15.*
d *Blos. Instit. spirit. c. 9. initio.*
e *In spec. spirit. c. 3. fine.*
f *In instit. spirit. c. 6. fine.*
g *Vide supra l. 1. c. 5. §. 5.*
h *Ioann. 6. v. 64. & 67.*
i *Cleric. Reg. à Costa in libello. Aromatum opera Caroli Clusij editum Antuerp. Anno 1582.*

CAPVT IX.

Quæ sint signa rectæ INTENTIONIS.

HEbræi plebis homines magnam partem rudes & asperi, tamque crasso capite erant, vt ægerrime crederent, quod non oculis cernerent. Vt ergo suis ipsi oculis exploratissimum haberent, quid sit Intentio mala & prævaricatrix, voluit Deus vt manna quod ea praeceptio in sabbatum colligissent, integrum, sanum, incorruptum seruaretur, quod vero contra legem aliquid [illegible], aut vermes [illegible] in alios dies sub [illegible] legerunt, id omne mox corruptum, vermibus cœpit ebullire. Hic neque locus, neque vasa quo cælesti hoc alimentum afferebantur, neque ipsum manna in culpa fuit, sed sola voluntas & Intentio praua, legi se subducere dedignata.

Hoc Deus Hebræorum oculis sic obiecit, tanquam si è cælo proclamasset. Cernitis eandem interrogeti, quid voluntas possit in homine: quid sit velle aut nolle obedire, quid bonæ malæue Intentio progignat? Et vermes rebellionis vestræ testes sunt, hos fructus produxit contumax voluntas vestra & peruersa Intentio, spectate hæc oculis, attrectate manibus [illegible].

Cum Christianis Deus post Filij tot [illegible], alia ratione agit, bonæ malæque Intentionis signa in oculos proponit; sed magis recondita, & mentis oculis, quam animo cernenda.

Si quis corporis oculos consideret, quoad modum esse gestus, quantis sint voce comperies: Hi namque sui generalibus doctrinam suam expressime produnt, cum ex oculis valetudinem & morbum, hilaritatem & mœrorem, odium & amorem deprehendere sit facillimum. Iam intra hos affectus oculi concipiunt, Porcus, qui interiora corporis, simillimus homini, morbum suum lingua & oculis designat [illegible]. Si ferendum sit iudicium quam sana sit hominis actio, interrogandus est interior ille oculus, Intentio. Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Et noli, ab oculo discitur, quod de toto corpore pronunciemus.

At sicuti nil artis est dicere, morbum in oculis deprehendi, nisi & sciantur quibus signis & indicijs deprehendatur: ita non satis est colligere, vitia probitatem ab Intentione probè colligi, nisi etiam receptissimæ, quæ probæ Intentionis signa sint & indicia; de quibus nunc agendum est. Igitur vt sidem suo quisque habeat, & recta in hac via se credat, duodecim ordine signa numerabimus, è quibus suam quisque facilè esse Intentionem æstimare.

1. *Signum bonæ Intentionis.*

Non facile turbari, non resultitare inter-

[illegible]

turbulenter iam aggredi. Talis est eorum animus qui impetuose festinant ad labores accedunt, qui eum tempore agunt omnia, & in festinatione errant, sed rapide feruntur, nil iuste, manent [illegible] lassatur, [illegible] incipiunt, ut si fors [illegible] defatiatum sit tempestive [illegible] [illegible], denique puero aggressu omnia depropperarunt. Quid opus hac [illegible] [illegible] & impetu? Festina lente, mi homo. Consilio est opus, non impetu, Quinto Curtio monente. Qui principio iam conatus evertit, cito desinit: qui gradu clemente ac pedetentim cedit, etiam progreditur, & minus fatigatur. Quod sufficiens est, [illegible] a Temperantia sumendum est illud proverbium: Sis in consilijs cuniculus, in factis aquila. Itaque sub initium plerumque placidè incedendum, donec ab ipso motu calor [illegible] vigor. Nota nobis verba sunt à praeceptis de Christi imitatione: Quod homo non sit impetuosus in agendo. b Et: Sint actiones [illegible] sub te &c.

Qui funera [illegible] est, in negotijs etiam impeditissimis hoc versat animo: Deus mihi haec negotia dedit curanda, velique dabit etiam opem & gratiam ad ea conficienda: Deo laboro, & eius honori, facioque quod meorum virium est; bonus Deus curabit cetera c Itaque, quod etiam poetae monent, Permitte Deo cetera.

a Prov. c. 19. v. 2.

b Imit. Christi l. 3. c. 39.

c Horat. l. 1. Carm. ad Taliarch.

2. *Signum bonae Intentionis.*

In omni actione sic affectum esse, vt si quaeretur, quorsum hoc? Promptissime respondeat: Ad maiorem Dei gloriam! Quorsum illud? Ad hanc ipsam. Quorsum ista, ad eandem. Sicut viator interrogatus quo vadit, sine mora respondet: Ingolstadium, aut Viennam, aut Pragam, aut Romam. Atque si velle illum quaerat [illegible] intelligat, quam pransus in viam regiam redit. Qui solum animi causa deambulaturus exit, neque nec panem nec pecuniam secum defert, nec vllam tabernam ingredi in animo est. At qui peregre iturus, aut [illegible] solitus in viam, aut panem, visere solet [illegible] pago, & cum venit iam magis & magis [illegible] incipit animum suum è [illegible] [illegible], & solitae oblectationem [illegible]. Ita prorsus homo rectae intentionis, qui & [illegible] non [illegible] [illegible] peregrinantem esse, cum in opere fatigatur [illegible] molestiae grauius [illegible] sentit, [illegible] ipse Intentionem rectam [illegible]: Et cui hoc facio, laboro, cui lego & scribo, cui illo & [illegible]? Numquid Deo? [illegible] propter Deum haec omnia tolerem. Alij ergo [illegible], alij [illegible], alij [illegible] & delicias, alij [illegible] [illegible] [illegible]. Si cuncta haec Deo sunt, [illegible] est illi soli haec fieri, ergo & patienter & prompte, & libenter faciam atque patiar haec omnia. Ita perge, propter te Domine, omnia mihi & facilia & iucunda, ô Domine, propter te Seruus facias. Illi quibus vita [illegible] [illegible] peregrinatur, qui nec panem [illegible] ferunt nec pecuniam, & [illegible] & sincera careat Intentione hominis [illegible], in [illegible] [illegible] [illegible], quibus anima [illegible] data est, horum [illegible], est animi causa deambulare, quo pedes ferunt, quò affectus praecurrunt. Nouerit vero illi peregrini, quibus & panis est & pecunia, Intentio non tantum recta, sed & sincera.

3. *Signum bonae Intentionis.*

Non angi, nec ob agenda distrahi incertus, quae hominem à precibus, à conscientiae cura, à Dei memoria auocent. Qui sincerae Intentionis est, hoc agit vt facultati & viribus suis agat conuenienter. Observes Chrysostomum, cum ab hero Euangelico aeque laudari, qui duo accepit talenta, atque illum qui quinque. a Sed dicas: cur vterque par honor habitus? Quia in vtroque par fuit diligentia, tametsi non vtraque par prouentus. Hoc vtcunque contingit, vt duo in castris ac operam suam ponant, sed effectu prorsus inaequali, illo ab hoc longius ne superato [illegible] tam è potius, vt pro solo pugnantes procedunt si; vterque, contrarij ad Deum, qui non attendit quale opus, sed à quanto conatu & industria profectum. Sunt qui viribus, aut ingenio, aut prudentia polleant, & quae alijs difficillima, ipsi velut per iocum faciunt. Sunt & alij quibus non sunt vires, aut ingenia & pingues tardaeque ingenium, ti quamuis [illegible] & conatum omnem adhibent, omnemque industriam in opere consumant, tandem tamen vincitur [illegible], opus fine grauis & Veneris. Ergo ind. horum maior di-

qui præmio, sæpe illi, quorum opus vidua [illegible] acclamationem ab omnibus sperabant. At humana longissimè distant iudicia diuinis. Et hoc ipsi qui aut ingenij celebritate præstant, aut ad omnia facientes habilitate, [illegible] pariter alas mentem incidat, [illegible] erigat, ipsique animum ad Deum cum nullius momenti sit humanis oculis placuisse, [illegible] Præclare Thomas electis Deus, inquit, semper esset para latentem [illegible] desiderium, mentem sancta turbatione [illegible] Christi. b

a Chrysost. hom. 41 in Gen.
b Thom. à Kemp. lib. 1. ca. 24. num. 1. Imitat. Christi.

4. Signum.

Opere peracto non discursare, aut sollicitè aliorum iudicia explorari. Sunt qui instar columbæ post partum [illegible], clamant peracto quærunt: qui placuimus? nemone plausit? ita ipsi quærere solent: quid fecerim, dominis an me vtroque operantem, satisfeci, num placuit? quid tacent? Haud exiguum corruptæ signum intentionis. Nam qui sinceræ Intentionis est, ita secum ipse loquitur: Scio, cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum seruare in illum diem. a Ego quidem feci quod potui, idque sincero animo in diuinum honorem: iam inde sequatur, an non, nihil pendeo: ab vno quam summo [illegible] facile sit, & seruire, & placere Deo.

Fuit qui annulum gemmarum summi pretij inuenit, quem mox ad peritissimum sculptorem detulerat. Dic quæso, inquit, mi magister, quanti æstimas hunc annulum cum hoc lapillo? Certè, cui connexus omnis quam aurum & gemmæ fulgent, inquit, splendor eum fecisse crederet ad vitam [illegible] poculi. Eo quis, obsecro, hominum ambobus stultior, an qui talem interrogauit, an qui talia respondit? Certe inuentor annuli videtur stultitiæ palmam promeruisse, quod ad imperitissimum gemmarum iudicem, gemmam æstimandam, detulerit. Gemmæ sunt pretij pene inæstimabilis, opera bonâ Intentione edita: quid vero de his hominum docta vulgique interrogamus? minoris hæc æstimare norunt quam sutor vitreum præsentem cum lentamio, à quo primum aciem accedit, nemini [illegible] satis possit esse cognita. Nux & calcem, gemmula & vitreum, lapillum & cornu Orbis, mutuam inter se comparatione agere, adinuicem anteponuntur. quod bona Intentione factum est, comparari solet cum eo quod mala. Et quomodo tandem his possis melior esse oculi, cum apud nos de margaritarum nostrarum nobilitate vanissimè loquamur? Deus solus est qui hæc æstimat. huius iudicio permittenda sunt omnia, huius standum. Ab hominibus virtutes ac vitia plerumque non ex merito æstimantur, sed ex populari iudicio. Hæc longissima sunt eorum.

a 2. Tim. c. 1. v. 12.

5. Signum.

Exitum rei aut laboris minus secundo non turbari aut conturbari, cum Deus ad quem Intentione collimandum, non tam spectet quid tu feceris, quam quomodo, qua Intentione, qua diligentia quippiam factum sit. Magnus ille Apostolus Iacobus, tota Hispania, vt narrant, non plures Christi sacris imbuit quam octo homines; ita velut ab irrito conatu reuersus Hierosolymam, Herodis gladio caput præbuit secandum. An Deus Iacobo nonidem præmium decreuit quod cæteris Apostolis, qui reges & regna integra ad disciplinam Christianam traduxerunt? Idem vtique, & fortasse maius. Neque enim illi Deus quid efficeret, sed quid faceret, imperauit: ab Apostolo semen spargendum erat, seminis incrementum penes Deum fuit.

Hoc probæ Intentionis homo ubi conabitur, satis est, laborare, Dei labori aspirare. Itaque cum aut accepit cum nihil procedit, cum aliquid in perniciem se vertit, cum spes ad irritum cadit, vix quidquam turbatur, hoc enim inquit, nô in meo est potestate, sed Dei. Feci quod licuit, quod debui, quod dictum; res aliter cessit, humanarum hæc natura rerum est. Atque hoc admodum necessarium est scire, neque enim infrequens est vt operam [illegible] cum laboriosa diligentia, & sine effectu sit præclarus quoque labor. Nam quis ideo deiiciendus est animo? Nequaquam. Si bonæ Intentionis est, tam secundos quam aduersos euentus Deo permittet, diuini consilij securus. Christus ipse postremo quid vitæ annis, quot abstrusis sibi disertissimis suis concionibus adiunxit? non adeo multos numerabis, longè plures Apostolos ad

lis ad nostras religiones permanserunt.

Pari modo qui nihil non sancta intentione aggreditur, quamvis ei [illegible] parum cedat, tametsi praeclaras & recta in se [illegible], non tamen contristat aliquem animum, non consternatur, non iracundatur; sed quem illum sua malitia deprimit, tanto erigit Dei misericordia, neque tam male unquam res cadunt, ut bonam intentionem vincant. Inter adversa & prosperitatem ei animus, hoc est, ad Deum semper erectus. Caetera omnia velut nubes infra se calcat, firmat animum in fortuna, & in omnes casus inspiciens, omnia aequo ac hilari aspicit oculo. Animus ei semper aequalis, & qui secundo carus est, planeque [illegible] maneat. Itaque est perinde, ut magnum illud Dei [illegible] victum [illegible], Non contristabit iustum, quicquid ei acciderit a.

a Proverb. c.12. v.21.

6. Signum.

Re quapiam peracta, inanem gloriam, & inanem cogitationem [illegible] fugere. Quid est hoc, & laudatorem eum, qui sibi ipsi nunquam applaudat domi, cui suus labor apud se non sit in pretio, qui a seipso non audiat: bene, belle, praeclare, [illegible]? Hoc vero aliud non est quam totis hebdomadibus coctum plectere, & operam tam longi temporis Vulcano consecrare. Evanuerunt in cogitationibus suis & obscuratum est insipiens cor eorum a.

Sunt qui sua detractant laudes, aliena aut damnent, aut silentio transeant; laudes suas etiam ab imperitis avide excipiant, aliorum [illegible] vultu, fronte, oculis [illegible], & cum improbare non possint, nunquam tamen probent. Hi non Deo, sed famae suae tantummodo [illegible], ingentem arrogantiam [illegible] sub modestia [illegible] tegunt, neque aliunde [illegible] sua alicuius virtutis laudatio, quam ab animo laudis suae avido, qui cum aliorum [illegible] detractam iri verentur [illegible], [illegible] quid [illegible] in alio laudandum [illegible] parte in petenda gloria. Ad eum hic [illegible] Annaeus Seneca: Illud, inquit, adhuc tibi affige, quod paulo ante dicebam nihil ad rem pertinere, quam multis approbet tuam innocentiam. Qui virtutem suam publicare vult, non virtuti laborat, sed gloriae. Non vis esse iustus sine gloria? at mehercule saepe iustus esse debebis cum infamia. Et tunc, si sapis, mala opinio bene parta delectat b.

Iacob Patriarcha moriturus: Fiat Dan, inquit, coluber in via, cerastes in semita, mordens ungulas equi, ut cadat ascensor eius retro c. Cerastes, serpens non [illegible] corporis, [illegible] sabulo [illegible], equis illius [illegible] ungulas admordens, ut [illegible] facere [illegible]. Diabolus Cerastes [illegible], cum nos arctiore via virtutis incedimus, ille humanae laudis pulvere se occulit, equique ungulam, hoc est, intentionem rectam vitiat, & sic per falsae gloriae imaginem praecipitat. Quisquis bonae intentionis est, hunc Cerastem [illegible] declinat, & ubique locorum assiduo ingeminat: Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam d. Soli Deo gloria & Dominus virtutum ipse est rex gloriae.

a Rom. c.1. v.21.
b Sen. ep. 113 fine.
c Gen. c.49. v.[illegible]
d Ps. 113. v.1. & Ps. [illegible]. v.10.

7. Signum.

Nec invidiosa quidem magis. Qui divinum tantum honori studet, parum curat, utrum in actione aut scientia pars, vel etiam superiores habeat nullam [illegible] a se tantum vult [illegible], neque hoc unquam [illegible] ab alio [illegible] superari, tamquam [illegible] aliena [illegible] quod in alio magnum, aut [illegible], sua extollat. Nobilissimum huius rei specimen praebuit Moses. Venerat ad eum adolescens [illegible] in aliis [illegible] varietatis [illegible]. Divina pagina [illegible] narrat: Cucurrit puer & nunciavit Mosi, dicens: Eldad & Medad prophetant in castris. Statim Iosue ait: Domine mi Moses, prohibe eos. At ille: quid, inquit, aemularis pro me? quis tribuat ut omnis populus prophetet, & det eis Dominus spiritum suum a? Sic in malis principum, ut [illegible] aut aliud aliquod [illegible] concessum sit, & [illegible] qui [illegible] neglectis qui [illegible] magnum [illegible] parum [illegible]. Idem [illegible] religiosos contingit, [illegible] apud eos officia, gubernandi, docendi,

docendi, concionandi, hoc illud curandi. hic ille magnæ virtutis, & Intentionis optimæ vir [illegible], qui tam [illegible] alios alium guberconsilijs, docendo, concionando, hoc [illegible] [illegible] quam [illegible]. Sed quandoque [illegible] affectus prodit. Quoties accidit, ut alios [illegible] veliiimus, sed à nobis alienos [illegible] docere, sed à nobis ipsis; ipsis [illegible] inscientiam docere, sed à nobis ipsis, [illegible] corrigi, sed à nobis ipsis, [illegible] hos omnes [illegible] accipi, sed à nobis ipsis; hos [illegible] à nobis [illegible], sed ab alio [illegible] quam à nobis [illegible]; sed hic ipsis, concionari ad populum haberi, sed non ab alijs, cum non ipsos æque bene aut [illegible] non diffidamus. Quam multos id [illegible] non diffidamus. Quam [illegible] hodie Moses fatis qui suo clamaret: Quis tribuat ut omnis populus prophetet? Ut omnes sint legati, aut legatorum cujus: Ut omnes ad gubernandum, ad docendum, ad concionandum sint apti, quis tribuat?

Eodem modo cum alij ab industria, ab ingenio, à fidelitate, ab eruditione, ab alijs [illegible] atque animi, [illegible] dotibus laudantur, si quis [illegible] laudari possit non tangi, & [illegible] admirari, & invidiola possit non tangi, & [illegible]. Quisquis autem ipse quoque id magnum fecerit. Quisquis autem bonæ Intentionis est, ad hæc omnia ex animo dicet: Velit Deus, ut mille tales sint, & istis & illis [illegible]; Velit Deus, ut dominum meum [illegible] laudatissimo famulo sit [illegible] habeat [illegible] optat; ego, quod in me erit, alios [illegible] operam præstabo, ad hoc aut ille me [illegible] opera [illegible] [illegible]. Hic probus [illegible] [illegible], & longe meliores istis: Tam fideles [illegible], & longe meliores istis: Tam fideles & diligens nunc est hic homo, atque ille [illegible]; ille nostra non summam eruditionem habet; ille [illegible], quarum [illegible] ille [illegible]. Hoc est [illegible] alienas laudes conferre, & tunc demum se circumspicere ut [illegible], cum per se [illegible] alios in parem Magnum, cum per se [illegible] alios in parem [illegible]. Quæ omnia à bona Intentione longissimè abducerent.

Sed si Invidia, ô malum pessimum! quot animas quoque, pæne dixerim, [illegible] domos [illegible], aut infecit! O Invidia alienis [illegible] [illegible] inimicissima! Hinc illud est tormentum semper [illegible], & nusquam requies animi voluntate, & continua [illegible] tristitia atque ægra patientia, & [illegible] [illegible], & alienorum [illegible]. Inde [illegible], & mille fictus [illegible] processum [illegible], & mille fictus [illegible] [illegible]; inde ille affectus odium suum detestari; quæ [illegible] nihil ipsos habere quod agant; alios se neglectos ad honorabiles functiones provehi. Hæc secum agitat animus sibi [illegible]. [illegible] est, qui si aliquid præclarè fecerit, & facti honos ad alterum etiam redundet, non [illegible] [illegible] vociferatur: Hos ego versiculos feci, tulit alter honores: Per me victoriam triumphant alij, ego sub iugum mittor.

Verum aliena delectari malo, voluptas non hominis, sed diaboli est; aliena bona torqueri, æterna miseria est. Hi æmulationis & invidiæ non mali, sed flamme à pravæ intentionis fonte exundant, ad RECTAM INTENTIONEM exarescunt.

a *Num. c. 11. v. 17. & seqq.*

E. *Signum.*

Iudicia hominum posse contemnere. Hæc vox maximarum, & maximè necessariarum artium est. Nunquam vir erit, quisquis hoc posse non ex animo didicerit. Hoc nobis omnes sapientes ex omni domo conclamabunt; iudicia hominum non formidanda. Ipsa Christiana nobilitas est, ab hominum iudicijs [illegible] nobilitatem est, ab hominum iudicijs hoc illoc agitari, & malum late cogitare, ex aliena opinione tanquam è filo pendere. Quæ enim est tam modesta felicitas, quæ malignorum censuras vitare possit? Priscorum [illegible] autem est: si vis beatus esse, cogita hoc primò, contemnere & contemni. Nondum es felix, si nondum te turba irriserit. Sed longe præclarius Thomas à Kempis: Iacta cor tuum, inquit, firmiter in Domino, & humanum ne metuas iudicium, ubi te conscientia piam reddit & innocentem. Bonum est & beatum taliter pati. Non es sanctior si laudaris, nec vilior, si vituperaris. Quod es, hoc es; nec maior dici vales, quam Deo teste, sis. Si attendis quid apud te sis intus, non curabis quid de te loquantur homines. Homo, considerat actus, Deus vero pensat Intentiones b.

Qui sinceræ Intentionis est, ideo hos iudices non veretur. 1. Quia exploratum habet quam illi gravissimè fallantur in plurimis, & hoc vel à se ipso discit, toties in alijs iudicandis deceptus. 2. Scit ab his iudicijs nihil sibi accedere, nihil demi. Notum Seraphici Francisci dictum: Talis quisque est qualis est in oculis Dei, & non amplius. Vere non amplius,

quantus

quamvis illum nemo non aliter censeret. 3. Quia conscientiam habet testem, quod agat sincera Intentione. 4. Scit neminem, ei quantum placere posse omnibus, nec Petrum, nec Paulum, nec ipsum Christum. 5. Scit etiam eximiae Virtutis esse, haec iudicia Christiana nobilitate posse concoquere, quod certè potuit Tarsensis Paulus, qui esset omnibus omnia factus, tamen liberè proclamabat: Mihi autem pro minimo est, ut à vobis iudicer aut ab humano die c. 6. Quia Deus olim haec iudicia ad certissimam amussim iudicabit exactissimè. Haec cum probè sciat bonae Intentionis homo, hominum iudicia velut minorum canum latratus facilè contemnit, nec vanum laborat qualis aliis videatur, sed qualis Deo & sibi.

a *Thom. à Kempis, l. 3 de Christi imitat. c. 37. n. 21.*
b *Idem l. 2. c. 6. n. 3.*
c *1. Cor. 4. v. 3.*

9. *Signum.*

In omnibus quae carni blandiuntur, moderatum valdeque continentem esse, sin minus, certum paenè indicium est, aliquem sibi ipsi nimis esse pretiosum & charum. Amor sui ipsius teterrimus est, furax & callidissimus: amor sui, cum insolescit, nec humana, nec divina praecepta habet, ad aeterna perversus, ad ignes aeternos planè caecus est: omnia benigna interpretatione ad seipsum trahit; commoditati suae ubique impensissimè studet, in omnibus sibimet ignoscens liberaliter indulget, praecipuè vero mollia amat & curiosa; hos duos dolos, velut [illegible] offulam, & corpori obiicit, & animo. Animum ut sibi conciliet, curiosis quibusque ingeniis, corpus ut demulceat, ad omnem mollitiem invitat, idque cavet vitè, ne quid duri aut asperi offendat tam bonum animum. Atqui verissima D. Gregorii, imo virorum SS. omnium vox est: Sicut enim spiritus deliciis, ita caro laboribus consolidatur: & quemadmodum carnem mollia nutriunt, ita animam dura ad alta sustollunt; illa magis delectationibus pascitur, haec amaritudinibus vegetatur a. Spiritus deficit, ubi caro requiescit: ut enim caro mollibus, sic anima duris nutritur. Si quis ergo ad mollia & curiosa inclinet animum, signum de se praebet impurae Intentionis, quae non Dei honorem sed suum commodum attendit, ubi amissa quae publica, suam operam locat ad partem [illegible]. Hic talis ut primum aspera senserit, animum mutabit, & ad mollia flectit, diligitque ignavia potius commoditate fovere se, quam per ardua viam ad meliora sternere: aut si quando ad difficilia demum pertingat, non extendit conatum ad maiora, quamquam cum honoris ac dignitatis prurigine libido impellit. Bernardus cuiusmodi hominem sui religiosa veste latitantem depingit: Ad omnia sua strenuus, inquit, ad communia piger: vigilat in lecto, dormit in choro. Sic & Philautia ad sua omnia maximè strenua est, & quicquid sibi opportunum credit, blando ambitu ad se trahit. Hoc seipsum bonae Intentionis homo rigidissimè coercet, illudque sibi assiduè occinat: Non teipsum, sed DEUM quaere.

a *S. Greg. hom. [illegible] in 5. Psalm. poenit. v. 16.*

10. *Signum.*

Aequè libenter privatim quid agere ac publice, & aequè diligenter ab alienis oculis remotum laborare, quam si oculi omnium in ipsum convolarent, neque etiam suos spectatores, auditores, laudatores numerare. Sunt qui lacrymas fundunt ut ostendant: & totos foras habent oculos, quoties spectatores desunt. Sunt qui laborant diligenter & impigrè, quandiu aspiciuntur, deme illis testes spectatoresque, non placebit labor feterus. Seneca hominem nimis amantem publici, & spectari volentem praeclarissime instituit c. Non est, inquit, quod te gloria publicandi ingenii producat in medium, ut recitare istis velis, aut disputare. Cui ergo, inquis, ista didici? Non est quod timeas ne operam perdideris, si tibi didicisti. Sed ne mihi soli hodie didicerim, communicabo tecum quae occurrerunt mihi egregie dicta circa eundem fere sensum tria (Notate haec obsecro, vos illi quibus summa voluptas est, à multis videri vel audiri, notate haec) Democritus ait: Unus mihi pro populo est, & populus pro uno. Bene & ille, quisquis fuit, cum interrogaretur, quo tanta diligentia artis spectaret ad paucissimos perventurae: Satis sunt, inquit, mihi pauci, satis est unus, satis est nullus. Egregie hoc tertium Epicurus cum uni ex consortibus studiorum suorum scri-

scriberet: Hæc, inquit, ego non multis, sed tibi: satis enim magnum alter alteri theatrum sumus. Ista, mi Lucili, condenda in animum sunt, ut contemnas voluptatem ex plurium assensione venientem. a Sic ad illam plurium assensione venientem. a Sic ad illum quilibet dicat: Unus mihi Angelus, unica coelestis curia, Deus unus pro urbe, pro regno, pro scientia. Deus unus pro urbe, pro regno, pro Orbe toto, pro omnium oculis & plausibus est. Sancti unus est; si pauci, satis est; si unus, satis; si nullus sum, quia ego, hæc tamen tam satis, si nullus sum, quia ego, hactenus nunc perfectum, tam perquirere. Sic Christiano-perfectum, non perquirere. Sic Christiano-rum quivis ad Christum: Alter alteri sat magnum theatrum sumus: Christe tu mihi longe amplissimum theatrum es Obedientiæ, Agere amplissimum theatrum es Obedientiæ, Amoris, Patientiæ, & omnium virtutum: Ego tibi theatrum copiosissimæ miseriæ sum, & omnium sed virtutum. Hæc sincera est Intentio, quæ solis divinis oculis laborat, & omnia ipsum solatur; humanos oculos, absit, absit, penitus aspernat.

a Senec. epist. 7 ad Lucium.

12. Signum.

Vituperium non decipit, nec immutavit aliorum respectibus deterreri à bene cœpto.

Notum, quid responderit Bernardus in tentatione quadam spiritualis ingessisset. Laudantur bona dicebat ingessere: & quam tu hoc præclare facis, quam insigniter! cùm non mereretur, wenn alijs... & talia nihil est quod ego, quàm inepte & infaustè agis omnia, misi familia dicis. Hic sanctus illis, vel ita hæc semel respondit: propter te non incepi, nec finiam propter te. Hæc bona Intentionis formulam habet: Non incepi ut laudarem, nec desinam cum vituperare. Ait illo: Siberam, aut hora, aut alia causa, in quo mecum gratum laboratur, & cui modo peccatis placeatque liber, eum tantum tamen quod ibi displicere non obscure significet, quod ego ægre bene id fecit non agi laboris pars Intentionis homo. sed in sua opera patrocinabitur, quod eum quod poteris ego optimè mihi, quod ego sum quod potui, cape ego optimè mihi, quod vero bene aut illi non satisfecerim, indicatum non grandem intelligentiæ, modò Deus & ego se in placere, sic inter vobis; satis mihi ob vos in contra tot summos sum, satis esse ætatis summis sit placitis sum. Variissima species est omnibus si placere sum. Numquam ad nullum propter emunere spectare. Num ideo id nullum proptereà quod laudant non sint, quod displiceant: propter hæc respondi non cœpi, nec finiam

propter hæc. Mihi Deus & laboris meritor, & laus est, & omnia est. Pa bona Intentio philosophatur. Et vere, magnam habet cordis magnanimitatem, qui nec laudes curat, nec vituperia? Felix qui hoc eloquio meretur: non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personam hominum? Verbum verum est & verum, Dispicitur, despicitur, & respicitur contra orbem: Non est fidei pleni. Sic alios respicere, ut obliviscaris tui: Estote simplices sicut columbæ. d Lothi vero ad Sodomam & ignem inspicere, sed flexit oculos, & periit Sophthanæ à facta gressus sanctissimè. Christi vox est: *Quid ad te? tu me sequere.* Culpanti te nihil absconde, quod ad te ad Christum inspice, & cum sequere, manum vituperia recta Intentione despice. Non est enim vituperatio, sed vituperandi luctus.

a *Ita posita S. Bern. Dicit homo vitam assumit Sapientiam, lib. Excerpt. de dignitate, serm.*

b *Imit. Christi l. 3. c. 6. num. 2.*

c *Matth. c. 10. v. 16.*

d *Matth. c. 10. v. 16.* e *Ioan. c. 21. v. 22.*

13. Signum.

Ad extremaque semper perpetuum permanere. Philippus III. Hispaniarum Rex, hoc sibi familiare habuit symbolum, A D V T R V M Q V E, quod ita exposuerat quidem eum utrumque & clam; altero expositiore ballantem. Bona mentis & Intentionis hoc præstat: Bona mentis & Intentionis, homo, sit AD UTRUMQUE paratus est, ut apud eum nulla fere discrepantia sint adversa & prospera, ægra & tempora, honor & contemptus, sani & imperfecta sint, valetudo & morbus, longa & brevis vita: hæc illi perinde est, in longum aut proprium, in morbo aut integra dignitate aut prosperitate, in morbo aut integritate, valere aut florentissime fortuna vivere, valere aut florentissime fortunæ vivendi: circa hæc omnia indifferens est, non exigens circa hæc omnia indifferens est, nam exigente Deus ex alto innotuerit: Deum quæ providentia Deus ex alto innotuerit: Deum quæcumque ille, hæc an illa via ad Deum pervenit ille, non interest, modo pervenias. Qui ad utrumque tam paratus sit, non est dubium, quin libenter faciat.

Mathematicorum est de numeris, lineis, dimensionibus, & circinationibus agere, aut rotas, figuras mathematicas charta, an lignum, plumbo an argento, aut cui alteri insignius sit, quod Archimedes scivit, id ipsius curæ non est,

cum am-

cum omnis eorum disertatio circa quantitatem abstractam, quam versant, sine corpore sit omnino, quicquid sciunt virtuti student, Intentione sua feruntur in Deum, Deinde [illegible] si [illegible] expeditum sit per adversa hanc metam contingere, quam per prospera, gratius [illegible] quam per securitatem, per egestatem quam per abundantiam, nil laetius alacriusque, sorte sua contenti, & parati AD VTRVMQVE, facile in omnia aequo [illegible] animo [illegible] quae eveniunt: nemo horum est qui non vel vitae dixe confitendi[illegible]: Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. a Promissum in manu atro voluntatem. Quod si omnis generis adversa, si paupertas, ignominia, dolor, [illegible] illis [illegible] ad Deum [illegible] monstrant, quam prospera, quam opes, honor, voluptas, hic illis [illegible] est, prae opibus honore, voluptatibus, paupertatem, ignominiam, dolorem [illegible] amplecti, nec queri quicquam de difficultate viae quae ad [illegible] ducit aeternitatem vitae & quietem animae.

Quisquis hanc rerum notitiam adeptus est, [illegible] habet, omnia quae in Mundo sunt, optime à Deo administrari scit; omnia haec ad quae gemimus, quae expavescimus, esse tributa vitae, quorum immunitas nec speranda sit, nec petenda cum non accidant ipsa, sed decernantur. In illo quidem modo tam rectae Intentionis homo ad id fastigij ascendit, vt iam incipiat nil optare, nil sperare, nil appetere, timere nihil nisi Deum & peccatum, illum vt summum bonum, illud vt omnium malorum malum maximum.

Si horum omnium signorum summa [illegible] compendio haec [illegible]. 1. Nil [illegible] aggredi. 2. Continuo affectu ad bonam Intentionem duci. 3. Ob agenda non anxium esse. 4. Rebus peractis non sollicite indagare quid alij sentiant. 5. Extraneo laboris [illegible] non turbari. 6. Inanem gloriam omni modo fugere. 7. Ab invidia immunem se tenere. 8. Iudicia humana posse contemnere. 9. In omnibus quae agit grata, [illegible] esse. 10. Non publicum, non spectatores vel auditores ambire. 11. Opinionibus non [illegible], vt [illegible] non decipi. 12. Circa [illegible] viae omnia [illegible] ad vtrumque paratum & indifferentem esse. Quam bonus Israel Deus, his qui recto sunt corde! b qui [illegible] sabbatum, [illegible] dare.

a Psal. 56. v. 8.
b Ps. 72. v. 1.

CAPVT X.

Aliquot manifestanda RECTAE INTENTIONE.

OPinabantur veteres: praecipuam hominis pulchritudinem in oculis esse, cum in his primarium sui [illegible] delegerit [illegible] elegantia. Nam [illegible] vultus symmetria & proportio [illegible] nulla tamen pars in facie est, per quam animus [illegible] affectus [illegible], sicut per oculos. Certe per vitreos hos globulos [illegible] perlucet. Hinc priscis poetis, Deorum formam laudaturi, ab oculis laudarunt. Homero Minerva [illegible] Iuno [illegible] Mala [illegible], dicuntur.

Haec veterum opinio, formosissimum in homine [illegible] oculis, longe [illegible] est, si de interiore hominis pulchritudine sit sermo. Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. a Hi oculi admirandam homini conciliant pulchritudinem, eorum [illegible] formosum. Per oculum, Intentionem hominis designari, iam supra demonstratum est. Nunc illud restat, vt omnia haec de Bona & Mala Intentione [illegible] in compendium conferamus. Idcirco conclusiones hinc [illegible], & placita Theologorum super hac re, subiungemus.

a Luc. c. 11. v. 34.

I. CONCLVSIO.

Operis boni cuiuscunque quod mercede dignum sit, tres sunt conditiones. 1. Absit malitia. 2. Adsit gratia. 3. Non desit Intentio recta. Si vna harum defuerit, opus nec Deo gratum, nec homini vtile, ac sine merito est. Quod primam conditionem attinet: excludit haec omnia opera ex se, seu ex obiecto (vt loquuntur) mala, vt est [illegible], [illegible] &c. [illegible] bonum [illegible] dicerent, cum [illegible] & [illegible] omnia sint mala. Altera conditio boni operis est, vt illius auctor apud Deum sit in

sine gratia, quæ omnium meritorum fundamentum est, quamdiu quis Dei hostis est, tamdiu non agit quod gratum sit Deo. Tertia, Intentio bona; nam vti quinque illæ dormitantes fatuæ, sine oleo admittendæ non erant à sponso: ita nec opera nostra probantur Deo sine recta Intentione. Intentio vestra [illegible] oculum, si nobis bonæ Intentionis [illegible] oleum. Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. a

a Matth. c. 6. v. 23.

ALTERA CONCLVSIO.

Omnia indifferentia opera, Recta Intentio efficit æternæ vitæ meritoria. Indifferentia opera iam supra diximus ea esse, quæ ex se nec bona nec mala, vt sunt comedere, bibere, legere, scribere, ambulare, pingere, dormire, laborare, negotiari, mercari, &c. hæc enim omnia ex natura sua vim nihil habere: at si bona Intentio coniungatur, mirum quantum dignitatis, & promerendi æternum præmium, modò adsit gratia omnia merita sunt non absit. Ita prandendo, cœnando, dormiendo &c. promereri nos posse cælum benignissimus Deus voluit. Nā in hac tali actione tria illa, quæ dixi, coniunguntur. 1. Abest malitia: edere, enim, bibere, dormire &c. ex se nil mali habent. 2. Adest gratia: hæc enim ponimus. 3. Non deest Intentio bona, & ex cælum pro his vult dare Deus, sic vilissimæ quæque actiunculæ, quæ vix nomen laboris habent, vt fila facere, resplicare, convoluere, bacillos cuspidare, peccatum numerare, mensæ adstare, vnà & parietem custodire propter CHRISTVM (quod Magnus ille Macarius Palladium iussit facere a) æternam beatitudinem merentur. An non Deum iure meritissimo BONVM, an non æquissimo nomine PATREM appellemus, qui cælum venale fecit pretio tam tolerabili, tam vili? Quod si humanarum actionum infimæ illæ ad tantam euehit dignitatem Dei gratia, & Intentio recta, meliori iure illas ex se commendabiles, vt orare, stipem dare, obsequium præstare, cælesti præmio reddent dignissimas.

a Pallad. c. 20. apud Rosweid.

III. CONCLVSIO.

Triplex est hæc conclusio. 1. Mala Intentio actionem quamcumque, licet excellentissimam ita vitiat, vt nullius omnino sit pretij. Quid generosius quàm ardeat, quàm vt [illegible] viuens flammis obijciat? At si gratia Dei, aut recta Intentio desit, nihil habet laudis, nihil virtutis hoc facinus. Confitetur Paulus: *Si tradidero, inquit, corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, nihil mihi prodest.* a Si charitatem, aut recta Intentio defuerit.

2. Mala Intentio quodcumque opus indifferens mox malum efficit. Nam si bonum, imò optimum quæque actiones sibi contagione corrumpit Intentio mala, quanto magis indifferentes? b Lues contagiosissima est prava Intentio, quidquid afflat, inquinat. Hinc si quis aliquid aut facere vt glorietur aut laudetur, nil boni habet, quia & forte mali, Intentio inanem gloriam olet. Ita emere, vendere, artes exercere solum vt ditescas; ita cibum & potum capere, somno indulgere, confabulationi, lusui, venationi vacare, interim quæ hæc facit & fugiendum, nullius ponderis, & vitiosa sunt.

3. Mala Intentio, malæ actioni non recta, res longè pessima, & diaboli optimum spolium est. Hildebertus Turon. inquit, malè vel malum sic malis malè vti pessimum est. b Huius generis sunt, furari vt habeas quod in lusum, ad gulam, in impuros amores effundas, inducere vestium luxu, vt alios ad lasciuiam prouoces, carpere alterius famam, vt grave nocumentum inferas, obruere iam nocere vino, vt ad flagitium animo sint similiter intemperanter, ne quod dicit superbiæ &c. Hoc verè est vtroque pede ad Orcum currere.

a 1. Cor. c. 13. v. 3.

b Hild. 3. serm. c. 63. fin.

IV. CONCLVSIO.

Indifferens Intentio, indifferenti operi iuncta, nil promeretur apud Deum. Theologorum notissimum effatum est: Nullum opus merè naturale meritoriū est vitæ æternæ, qualia sunt, artē mechanicam exercere. Adsit licet gratia, nisi adsit etiam Intentio causa; [illegible]

sti; deambulationes instituere, tempori solide fallendo &c. Hæ actiones nunquam inter virtutum officia censeri poterunt. Et hoc è Theologiæ scholis sic pronunciatur: Omne opus æternæ vitæ meritorium, necesse est vt habeat supernaturale aliquid, quod acquirit per rectam ad Deum Intentionem.

Salomonis sacrum ædificium diuina pagina sic laudat: Nihilque erat in templo, quod non auro tegeretur, sed & totum altare oraculi texit auro. a Cogitationes, sermones, actiones nostri sic auro bonæ Intentionis vestiendi, vt nihil in animo, nihil in ore sit aut opere, quod non huius auri nobilitatem participet. Reliquum, dicitis, quid corpus est sine animo; nec sensum, nec formam, nec motum habet, miserrimus truncus est, quid [illegible] sine calce, quid domus sine fultura & substructione? Hoc est actio sine INTENTIONE RECTA.

a 3 Reg. c. 6. v. 22.

V. CONCLVSIO.

Vir in omnibus sinceræ Intentionis, [illegible], immutabilis, inconcussus permanet, &, quod mireris, nunquam erit sui vel vllius damno. Salomon hoc asserit: Non contristabit iustum quicquid ei acciderit; impii autem replebuntur malo. a Illas vices vitæ [illegible] mutabiles, quæ iam læti, iam dolentes, iam [illegible], iam [illegible] fiunt, modo has, modo illas mutationes sentiunt; sed (vt loquitur Thomas à Kempis) b Hic super hæc mutabilia sapiens, & bene doctus in spiritu, non attendit quid in se sentiat, vel qua parte flet ventus instabilitatis: sed vt tota intentio mentis eius, ad debitum & optimum proficiat finem. Nam sic poterit vnus & idem, inconcussusque permanere, simplici Intentionis oculo, per tot varios euentus, ad me imperterritè directo. c Dementiæ & [illegible] per omnia ingerit, fortunam potius casibus, quam ratione res metiri. [illegible] Sic in homine sinceræ Intentionis, non nunquam diuersæ affectiones inter se certant, at illa simplex Intentionis oculo ad Deum imperterritè directo, per omnia maxime disparia, salua & incolumis transit & quod [illegible] hoc ipse constantiæ inter [illegible]

procellas, nec se sibi patitur eripi [illegible] non optime conueniat. Sic omnia pro temporum [illegible] mutationibus permutat, [illegible] si quis hodie galea, cras petaso caput tegat, [illegible] paullo post calceatus [illegible] & [illegible], itaque vestem mutat aut [illegible], frontis serenitatem, non [illegible]. Talis est sinceræ Intentionis homo, hæc vna ratio [illegible] semper similis, omnia ad maiorem Dei gloriam [illegible] non [illegible] illud momentis [illegible] est, & nihil aliud (inquit Thomas ille) quam Dei beneplacitum & [illegible] liberiatis [illegible]. Si rectum cor tuum esse, tunc omnis creatura speculum vitæ & liber sanctæ doctrinæ esset. e

Addo: nunquam esse errare qui quidem rectæ Intentionis sit. Quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. d Et quomodo is à Vero aut Bono aberret vnquam, qui in omnibus quæ agit, & Verum & Bonum, Deum ipsum [illegible] semper [illegible] complectitur. Scio simplicissimos quosque viros multa delinquere; scio hominem tam circumspectum, [illegible] diligentia non aliquando sibi ipsi excidat, [illegible] tam prudentiam non in aliquod [illegible] casus impingat; neminem tam [illegible], qui non in illis, dum viuit, [illegible]. a At hi errores (sic vocentur) [illegible] sæpe aliis quoque bono sunt, cautioni & documento sunt. Tres illi ex Oriente Regis in errore fuerunt, cum apud Herodem [illegible] capitalissimum hostem [illegible], quia tamen rectissima eorum erat Intentio, error hic [illegible] illis ipsis quam Christianis omnibus bono fuit, [illegible] errare, [illegible] errores [illegible]. Non aliter bonæ Intentionis homo (politicè sic loquor) [illegible] bono. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.

a Prou. c. 12. v. 21.
b Imit. Christi l. 3. c. 33. n. 1.
c Imit. Christi l. 2. c. 4. n. 1.
d Rom. c. 8. v. 28.
e [illegible] l. 2. de Imit. c. 4.

VI. CONCLVSIO.

Rectae Intentionis hostis est maximus, humanae laudis appetitus, & inanis gloriae, Amor [illegible] ingenio. [illegible] hominem [illegible] liber [illegible] alio ruit, in pulvis decidit, & cadere [illegible] Quamquam [illegible] ratione [illegible] cum agit DEVS, quicquid [illegible] ad nos ipsos [illegible] hæc nostra sunt [illegible] Quod carni [illegible] quod gratum, quod delectabile [illegible] Verissime dictum [illegible] ab illo [illegible] caligat oculos, [illegible] respiciunt enim cito in aliquod delectabile quod occurrit. Nã & raro totus liber quis [illegible] Sic Iudaei olim veniebant in Bethaniam ad Martham & Mariam, non propter Iesum tantum, sed ut Lazarum viderent. Mundandus est ergo Intentionis oculus, ut sit simplex & rectus, atque ultra omnia media ad me dirigendus. a Quaerunt [illegible] a quibus si quaeras, cur hoc faciant, responsum aliud non feres, quam illud: quia ita mihi placet, quia hoc iuvat, & vel quia [illegible] ad meum stomachum [illegible] est, quia hoc [illegible] hoc mihi [illegible] Sic nos nobis ipsis semper [illegible] sic vestes [illegible] sic aedificamus, sic [illegible] affectamus, [illegible] semper in nosmet ipsis [illegible] diligentia & mira affectu. Sed & illud [illegible] ille vix unquam a domo [illegible] procul [illegible] quin [illegible] a nobis ipsis [illegible] facientes per ipsam Intentionem [illegible] brevi tamen redimus ad nos, & eadem ipsa [illegible] commoda, delicias, lucra, & quicquid [illegible] quaerimus. Cum [illegible] illud, Sic mihi placet, [illegible] & sic quamlibet [illegible] causa [illegible] Vitam autem [illegible] qui [illegible] qui nunquam seipsum, Deum quaerit in omnibus.

a Imit. Christi l. 3. c. 33. n. 2.
b Ioan. c. 12. v. 9.

VII. CONCLVSIO.

Recta Intentione ad Deum se semper [illegible] omnia facili [illegible] Dei voluntatem & honorem in omnibus spectare, [illegible] & aeternae beatitudinis [illegible] quo nobis [illegible] summum bonum. Augustinus a: Quicquid [illegible] te Deus, [illegible] aliud dederit, minus est quam ipse, [illegible] non gratis, [illegible] aliquid ab eo [illegible] & ipsum accipere, quod [illegible] a Deo praemium quam Deus ipse [illegible] An non [illegible] Deus, [illegible] ad se [illegible] Qui plus [illegible] hoc mihi [illegible] plus [illegible] summum bonum, [illegible] actiones [illegible] ad hoc [illegible]

Quam illud [illegible] si [illegible] in horas singulas [illegible] modo [illegible] bonis [illegible] quod facit, in gratiam [illegible] facere. O Christiani, quin hoc tandem capimus? [illegible] hora non [illegible] sed [illegible] sed [illegible] possumus, [illegible] quod [illegible] agimus, [illegible] vel [illegible] cogitemus: Mi Deus, hoc ego honori tuo facio. [illegible] omnia. Dum [illegible] affectu [illegible] : DEO [illegible] GLORIAE; a Deo & DIVINAE GLORIAE, [illegible] & DIVINAE VOLVNTATI.

a Aug. l. 50. hom.
b Iudit. c. 7. v. 18.

CAPVT XI.

ADHORTATIO AD [illegible] RECTA INTENTIONE [illegible]

AD RELIGIOSOS.

CVm RECTA INTENTIO [illegible] omnium [illegible] actionum, nihil [illegible] quam [illegible] illa in obliquum [illegible] Sic enim [illegible] quod est, eo [illegible] quo [illegible] facilius [illegible] pian-

præstantius, eo grauius impugnetur. Incarnatio autem cum sui vigoris est, [illegible] proposita, [illegible], ac præstantissima est, hinc tam cito insultur, nec facile læditur, tam grauiter impugnatur.

Ipsa quoque in Religione commissio [illegible] docet omnia recta [illegible], sed [illegible] quam facile ac pronum sit errare, nec ferè quicquam veritas habet negotij quam [illegible] dirigere. Nam [illegible] vestibus [illegible], sed [illegible] alius timeatur, & [illegible] Intentiones vigilantissima cura attendat. Nil [illegible] Stygio [illegible] quam [illegible] rebus sanctis [illegible]. Tristissima occulta, inquit Bernardus, [illegible] actio, dolosa Intentio, impudica affectio. Actionem illicitam & affectionem impudicam [illegible], dolosam tamen Intentionem non tam facile cauebis, quæ mille ostiolis conatur in intimos animi recessus se penetrare.

Et videte obsecro, quam subtilis illa [illegible] dolosa Intentio omnia [illegible]. Quid laudabilius in homine religioso, quam semper esse in actione, & iam publicis docendis, iam confessionibus excipiendis, iam concionibus habendis, iam ægris instruendis occupari. Sed in has ipsas religiosissimas actiones quam arcana malignitate obliqua sese infinuat Intentio! Nam sæpius eo fit, ut magis quam agere, sed nomen [illegible], quam ut [illegible] nostrum [illegible]? prodire cupimus, non ut multis prosimus, sed quod latere nō didicimus: labores varios ambimus, non ut otium fugiamus, sed ut in plateam nomen [illegible]. Non ægrotum tantum, sed & religiosum est [illegible] eorum [illegible] non a [illegible], si ab [illegible] æstimare, audiunt paucos, aut pauperes, simplices aut pagos [illegible], celebriores cathedras non [illegible] ambitu [illegible], sed occultis [illegible] sibi aperire, & ea pro suggestu dicere quæ admirationi sint potius quam instructioni, quæ doctiores faciant auditores non sanctiores, conspicuum prorsus arguit Intentionem. Eiusdem generis est, a vilicorum hominum confessionibus audiendis abhorrere, aut saltem tam promptum non esse, quam cum primaria [illegible] fœmina quæ confitetur. Eodem spectat, in scholis non sine pompa & ampullis docere, in [illegible] præcellentem [illegible] ostendere, alios [illegible] ex solio despicere, &

omnem curam in hoc intendere, ut palmam [illegible] [illegible], vel [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], & [illegible] plerumque aggredi, nullam [illegible] imaginem; & [illegible] plausum [illegible], nec [illegible] illam [illegible] audire: hic ille [illegible] facundissimus, hic Magnus ille concionator est, ille [illegible] Philosophus, hic ille profundæ Scientiæ Theologus est. O Religiosi, ô servi Dei, hoc est nobilissimas merces [illegible] vilissimo vendere, imo in ignem abijcere. Videte, quorum mores Chrysostomus deploret his ipsis verbis: [illegible] nunc [illegible] in Ecclesia? [illegible] [illegible] comprehendit. Honores quærimus ab hominibus, & amore gloriæ [illegible]. [illegible] facti sumus, Deo dimisso. Non amplius possumus increpare eos qui à nobis reguntur, cum ipsi quoque eadem febre teneamur, & ipsi egentes medicina, quos Deus posuit, vt alijs mederemur. Quænam autem iam restat spes salutis, cum ij ipsi qui medentur, aliorum manu indigeant?

Moses bis rupem in fontem diluit, & largissimas aquas è petra scaturire iussit, sed semper illius, sed non semper facto Numini placuit. Et quæ tanta discrimen? vtrobique enim ingens miraculum [illegible] ad iussum diuinum, saxum virgâ percussit, vtrobique de sobolis sua valuit prouidentia summa. Ratio diuersitatis ipsa fuit Prima illa prodigio, dum Moses virga scopulum tetigit, integerrima intentione in Deum fuit. Deus enim pollicitus, *Ecce, inquit, stabo ibi coram te, supra petram Horeb: percutiesque petram, & exibit ex ea aqua, ut bibat populus*. Altero autem prodigio non idem Moses, non in solo Deo defixos habens oculos, sed in susurris populo. Nam, *Audite, inquit, rebelles & increduli, num de petra hac aquam poterimus eijcere?* Non placuit hoc Moses, vt ante. Deus ipse in illum & Aaron commotior: *Quia non credidistis mihi*, inquit, *vt sanctificaretis me coram filijs Israel, non introducetis hos populos in terram quam dabo eis*. Tanti refert, cum quid facimus, oculos in Deum, an alio convertatis. O Religiosi, vos quidem petram virga percutitis, id est carnem vestram, [illegible], vigilijs [illegible], sed nisi vigilantes rectissima Intentionis oculos in Deum assiduè figitis, non placetis. Regnata [illegible].

ta sunt, vana sunt omnia obiecta, quæ sunt, commendat Intentio recta. Ergo cum manus [illegible] operi oculus affigatur Deo.

Mos erat in Ecclesia Græcanica olim, ut cum præsente populo panis ad aram offerretur sacerdos, ex more alto consensu suggestu plebem his verbis commoneret: SANCTA SANCTIS. Hoc volunt, ut cum sancta [illegible] sanctitatis affectu prosequeremur. Sic & Deus olim præcipit: Iuste quod iustum est, persequaris, ut vivas e. Idem in cunctis actionibus quærit, ut [illegible] omnibus [illegible], ut quod bonum, bene quoque [illegible], quod optimum Intentione [illegible]. Hic sunt viri quoque [illegible] in cunctis [illegible] sanctis omnibus [illegible] contendite, ut sancta sanctis fiant, ut & ipse sanctissimi Regis imitator dicere possit: Providebam Dominum in conspectu meo semper f.

a Bern. in serm. de [illegible]
b Chrysost. hom. 10. in ep. ad Ephes.
c [illegible] 17. v. 5.
d Num. c. 16. v. 20. & 21.
e Deut. c. 16. v. 20.
f Psal. 15. v. 8.

AD AVLICOS.

Si poena martyrem faceret non caussa, multos Aulicorum, etiam sanctissimos Martyres [illegible] Religiosis multa sunt perferenda, sæpe tamen non minus Aulicis, quibus Religiosorum vitæ aliquid [illegible] Videtis crucem nostram, sed non videtis [illegible] nostras. Cum vero de Aulicorum [illegible] sermo est, [illegible] hoc vertate & [illegible] videamus vestimenta illorum, crucem illorum nemo videmus. Verum illi habent à [illegible] sed non minus [illegible] habent hanc illam [illegible], & [illegible] quod [illegible] illis & [illegible] patent [illegible]. Quemcum est vel [illegible] illud [illegible], ea [illegible] sui sua aut aliena labor [illegible] est & [illegible] hic agere quam pati. Sic Invidiam [illegible] Chrysostomus, cum caro diaboli [illegible], homicidii radicem, omni venia & excusatione indignum [illegible] peccatum & [illegible], malorumque omnium matrem appellat. Invidiam alunt in [illegible] & educant, nescio an non [illegible] illis dicamus. Grande hoc ma-

lum nec ullum facile remedium invenit, quia [illegible] non [illegible]. Neque solum [illegible] malum prope insanabile malitia in aulis [illegible], alia quoque non desunt quæ [illegible] non vinci [illegible], quam [illegible]. Notissima vox est illius, qui in aula Regum [illegible]. Cum illum quidam [illegible] Quomodo [illegible] in aula [illegible], [illegible], inquit, accipiendo, & gratias agendo a. Nam [illegible] & [illegible] Sæpe [illegible] non [illegible], ut ne [illegible] quidem expediat. Ergo [illegible] in aulis [illegible] bona, [illegible], cum maximis copiis [illegible] videatur, nisi [illegible] in [illegible] & Patientia, [illegible] in aulis [illegible] & [illegible], patientia opus est & quidem [illegible], & sæpe [illegible]. Si [illegible] quæ [illegible] ex integro [illegible] nullus [illegible] Nobilissimam in hac [illegible] est [illegible] RECTA INTENTIO. [illegible] Regibus [illegible] quia Certe Deus [illegible] præmio [illegible] qui omnem [illegible] Intentione [illegible]. Sunt qui [illegible] in [illegible] oculis & [illegible] hos occupat, hoc [illegible], de recta in Deum Intentione [illegible] ac dirigenda parum laborant. [illegible] Sic [illegible] alios [illegible], quam & aperte dicunt: Qui [illegible] de caelo? Regum autem [illegible] nostra [illegible] in hoc [illegible] qui volet, nos ab aulis [illegible] has [illegible]. Hic [illegible] summa felicitas est, ac tum demum [illegible] se credunt, si Principum oculos sibi maxime propitios & [illegible] habeant. Hos, inquam, Deus, prout de illo [illegible], [illegible] illis omnia [illegible] illis [illegible] oculis, quibus [illegible] displicere [illegible], nec [illegible], ut olim tam [illegible] ac benevola [illegible] & [illegible]

[illegible]

mihi intellexeris nil suis obsequijs dignè rependi, nullius a te meritos, si humanum desit auxilium, Deum laturae securitate vindicem. Et quid vos, ô boni, Deum in vestram mutat patientia? In hibitis Principijs oculos observastis, nō Numinis: omnium laborum vestrorum Intentio in aulam ibat, non in caelum. Vos iam sine fronte [illegible], quod nunquam quaesijstis opem à Deo, cui nunquam servijstis. Sperate! Vbi sunt Dij in quibus habebatis fiduciam? de quorū victimis comedebant adipes, & bibebant vinum libaminum: surgant, & opitulentur vobis, & in necessitate vos protegant. Haec dignissima illis merces est, qui etiam Intentionem quam vni Deo debebant, in homines obliquam detorserunt. Dignum ab hominibus & Deo ludibrium deseri, sibi ipsis relinquentur in casibus. Tanti est rectam Intentionem quam Deo vni est debemus, improbo furto in servitutem humanam traducere: tam est diuinis oculis neglectis ad humanos omnem suae industriae Intentionem convertere.

Vos ergo, quicumque Aulas sectamini, per vestram salutem obsecro, hoc saltem velitis, scilicet labores vestros non perdere, nec enim vilius quidquam est, quam sic vivere sic fieri. Placeat vobis virtus, & ante omnia Intentio recta, non quia delectat, sed ideo delectet, quia placet; minima enim vtrique à consilia rectae Intentionis vobis gerenda sunt. Saepe Deo gratior est modus agendi, quā ea actio ipsa, quamvis praeclarissima. Sicut cibus exquisite conditus, suavior interdum est, quàm alius lōgè praestantior, si malè condiatur. Quid humilius Davidis ante Arcam saltatione? In extremo affectus & praeclara Intentio mirè placuit. Deo displicere nequit quod à recta Intentione provenit.

Intentio recta multis Aulicorum malis sanitate mederi potest si admittatur. Reperiuntur in Aula, prout illos quos dixi, nec pauci, qui quamvis vultu rideant, animo tamen tristes & omnia deplorantes, quibus nulla non causa in querelas placet, perturbari & omnia gementes, quibus nec aeternū orbes satis sit, et quod desiderant. Infelix genus hominū, quibus nihil placet, nisi quod ipsi faciunt; quibus, quicquid datur, semper minus est quàm captarant, vel sperarant. O miserrimū! sed vestra culpa, quod de Aula conquerimini, hoc [illegible] non invenitis. Cogitate ergo saepius, nullum esse tam bonum solitarium, de qua nihil queri possimus. Quisquis autem recte in omnibus Intentionis est, contentus est secum & sua conscientia, mite Deo & caelo, omnium, quae merita sua non respondent, Deum debitorem appellat. Sunt in Aula alij, primis illis non multum absimiles: quos non benefacere delectat, sed videri benefecisse, qui gloriae dediti, potius suis operibus pompam induunt, qui principum oculis aut auribus ostentantur, & inanem operam vendunt, omnium minimè solliciti de recta Intentione. Vt quidam fructus ad videndi voluptatem sunt non ad gustum, & vt quidam obscuriores gemmae interdum ab auro & circumposito auro lucem accipiunt opticis parem, sic illorū functiones splendescunt alienis radijs facta [illegible]. Vere de his Gregorius: Cum se ostendere alienis oculis appetunt, damnant, quod agunt. Horum merito sunt labores & planè nulli, quia recta Intentione destituti. Quod si frustra fatigari nolint, discant Intentionem rectam actionibus omnibus miscere, & omnem inanem suo pompam detrahere, discant plurimum facere, & minimum de se loqui.

Sed sunt etiam in aulis, qui cum totum maxima sit cura, gratiam & favorem ambire, vices periclitantis dignitatis, & voluptati fugaces ac mutabiles vultus assiduè formidare. Hi vitam leporis agunt, inquieti semper & trepidi, atque ad omnem auraeque sibilum pericula somniantes, alia illos ex alia fatigat cura, qui si recta Intentione animum firmarent, extra metum & tremores illos viverent, Deo enim non humanis favoribus.

Quid porrò de ijs statuendum qui omnium minimè ferre possunt, quod ipsimet faciunt, hoc est, invidere aliis & aemulari. Alienum invidia cum petuntur, res ipsis intolerabilis videtur, veniam se alijs invidere sanctissimā sui indulgentia dissimulant. In hoc tam saepe pronunciabimus! Rectae Intentionis hostilis est, quisquis Invidiae tam familiaris est. Eoquid alteri alterius notam inferre tam laboriosa contentione! Imperitorum hoc est qui dam hostem sentire flammam, seipsos [illegible] conflagrassent. Nemo alteri vel semper invi-

[illegible]

Quem [illegible] sed [illegible] ille [illegible].

[illegible]

Neque vero [illegible]

[illegible]

Fortuna magna [illegible] caret formidine.

[illegible]

Et quicquid [illegible], haud tamen [illegible].

[illegible]

[illegible] docere Rectam Intentionem, [illegible]

[illegible]

a Seneca l. 2. de Ira. c. 35.
b Deut. c. 32. v. 30.
c Greg. l. 8. mor. c. 30.
d Sen. Thyest. act. 3.
e Apollod.
f Ibid. [illegible]
g Matt. c. 6. v. 1.

AD OMNIS ORDINIS HOMINES.

Optime dixisse mihi videtur Diogenes [illegible]

[illegible]

O [illegible]

[illegible] vitiata credenda est: quæ tamen habent quod vivant, & viventi sint, quorum opera plura quidem videri possunt, sed quia Intentione recta destituuntur, inania sunt, & cassæ [illegible] similia. Ceda nox & omnes tenebræ omnia [illegible], ubi [illegible] rectæ Intentionis splendor ubi refulget. Nullum corpus pulchrum sine hoc oculo, nullum non cum hoc fœdum: *Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.* c Dominum [illegible] agere, ut [illegible], illiberalis [illegible] ut cælum obtineas, [illegible] ut Deo placeas, hoc demum charissimum est illi. Bonus homo de bono thesauro profert bona; & malus homo de malo thesauro profert mala. d Verè thesaurus cordis Intentio est cogitationis. Intentio est, inquit Augustinus, qua facimus, quicquid facimus, quæ si munda fuerit & recta, & illud aspiciens quod aspiciendum est, omnia opera nostra, quæ secundum eam operamur, necesse est bona sint. e

Itaque non tam quid demus, quid faciamus, vel quid toleremus refert, quam qua mente, qua Intentione. Nam virtus non in eo quod damus, quod fit, aut quod toleratur consistit, sed in ipso dantis, aut facientis, aut tolerantis animo & Intentione. Quam [illegible] pensandum est, inquit Gregorius, ut omne bonum quod agitur, per Intentionem semper ad cælestia levetur. f Intentio est quæ parva extollit, sordida illustrat, magna vero & in pretio habita dehonestat, prout ipsa vel recta, vel prava est. Illa quæ apparent, neutram naturam habent, nec boni, nec mali id refert quod ea Intentio impellit, hæc enim formam dat rebus. Omnes virtutis rotas, sicut recta Intentionem, quæ vita virtutum est, & omnium meritorum [illegible]. Bernardus in illa Domini verba: [Tu autem cum jejunas, lava faciem tuam] Per hoc, inquit, quod jubet faciem lavare, præcipit nobis Intentionem puram servare: quia sicut decor corporis in facie, ita decor totius operationis nostræ consistit in Intentione. g

Cælestis rex sponsam suam à [illegible] commendans: Statura tua, inquit, assimilata est palmæ. h Hac comparatione bonæ Intentionis rectitudinem ac firmitatem appositissimè designat, quæ constans & recta perpetuo sic ad Deum surgit, quod palmæ proprium, in altum scilicet ramos erigere, & [illegible] arbores [illegible]. Sponsa [illegible], ut [illegible]: Omnia, inquit, poma nova & vetera, dilecte mi, servavi tibi. i Hæc utique omnia [illegible] volentem [illegible], [illegible] tuo [illegible] consecro, oculos [illegible] omnibus clausos, tibi uni apertos, illos in te solum intendo, sed & omnibus [illegible] aliis in [illegible] famulorum [illegible]. Quare [illegible] membra omnia divinis [illegible] sint, insigniter Chrysostomus: Oculos, inquit, tibi fecit, oculum illi [illegible], non diabolo, quomodo vero illi exhibebis? si creaturas ejus visas, ipsum glorificaveris, oculosque à mulierum conspectu abduxeris. Fecit tibi manus: illas ipsi possideto, non diabolo: non ad rapinam & avaritiam, sed ad ipsius mandata & beneficia, & ad continuas preces, & ad sublevandum deficientibus eas porrigens & extendens. Fecit tibi aures: illas ipsi exhibeto, non lascivas cantationes, obscœnas fabulas; sed omnis meditatio tua sit in lege excelsi. Os tibi fecit, illud nihil agat coram quæ illi non probantur, sed psalmodias, hymnos, & spirituales odas concinito. Fecit tibi pedes, non ut ad malitiam curras, sed ad ea quæ bona sunt. Fecit tibi ventrem, non ut eum cibis rumpas, sed ut philosopheris. Dedit indumenta ut operiamur, non ad ostentationem; non ut illa quidem multum habeant auri, Christus vero nudus pereat. Cælum, pecunias, & fruges dedit, non ut solus habeas, sed ut & aliis [illegible] egenis impertias. k Hæc omnia docet recta Intentio quæ omnes humanas actiones ad Deum elevat; nec quidquam in his terris habet, sibi semper bene conscia, infatigabilis, omnibus exposita, modo bonitas eveniat, nunquam enim [illegible] sunt omnia, ut optimæ Intentioni [illegible]. Nunquam recta Intentio timet, nec sibi odiosa est, nec quidquam mutat, quia semper sequitur optimum, verum Deum, summum bonum. Illuc ergo ascendit, [illegible], nec dolori, nec spei [illegible], nec ulli rei quæ summi boni complexum eripiat. Intentio recta quicquid adversi eveniat, non patiens tantum, sed etiam volens & hilaris, [illegible] temporum difficultates sub legem esse naturæ. Intentio recta opti-

optimum est, etiam pessimæ fortunæ condi-
tionem. Et ex bonis illis vulnera consolatur,
cicatrices inusserat, & transferebat remedia,
maximeque amat eum, pro quo cadit. Imperato-
rem hic recta Intentio etiam illud præceptum,
DEVM SEQVERE, pro regula habet. Deum-
que semper totis sequitur viribus, nihil exe-
quens quod Dei causa faciendum, tantaque as-
peritate quæuis pro Deo promptissime am-
plectitur; Deo in omnibus parere maximam
libertatem iudicat; pro Deo mori, felicitatis
suæ iucundissimam clausulam arbitratur. Hac
ratione recta Intentio nunquam sine lucro est,
quacunque se vel leuiter mouerit, maximo
quæstu facit, nihil frustra tentat; è rerum e-
uentu non pendet, omnia in ea sententia ce-
dunt, neque impediri vlla ratione potest. Et
quamuis mundi sit in regno, ad regnum ta-
men & quidem æternum se parare nouit. O-
culatissima est recta Intentio, imo tota est o-
culus, sed qui continuè fixus hæreat in Deo.
Quicunque igitur rectæ Intentionis estis stu-
diosi, Deum vobis dicentem: Quid est quod de me
queri possitis vos, quibus recta placuerunt?
Alij bona falsa [illegible] & animos gerunt ina-
nes, velut longo fallacique somnio lusi. Auro
illi, argento, & veste pretiosa ornantur, intus
boni nihil est. Isti quos pro felicibus aspicitis,
si non qua occurrunt, sed qua latent, videri-
tis, miseri sunt, sordidi, turpes, ad similitu-
dinem parietum suorum exterius culti. Nō
est ista solida & sincera felicitas: crusta est, &
quidem tenuis. Itaque dum illis licet stare, &
ad arbitrium suum ostendi, nitent & impo-
nunt; cum aliquid incidit, quod disturbet
ac detegat, tunc apparet quantum altæ ac
veræ fœditatis alienus splendor absconderit.
Vobis dedi bona certa, mansura; quanto ma-
gis ea versaueritis & inspexeritis, meliora et ū-
maioraque. Permisi vobis metuenda contem-
nere, cupienda fastidire: non fulgetis extrinse-
cus: bona vestra introrsus obuersa sunt; non e-
gere felicitate felicitas vestra est. At multa in-
cidunt tristia, horrenda, dura toleratu? quia
vos bono vestro his subducere nolui, animos
vestros aduersus hæc omnia armaui. Ferte for-
titer, & alite in vobis Rectam Intentio-
nem, velut ignem iugis sacrificij conseruate.

Igitur ô Christiani, in vobis ac vestra vo-
luntate situm est, nunquam aut semper errare;
semper an nunquam mereri velitis. Rectę Inten-
tionis inopiam nemo patitur nisi qui vult,
prima siquidem & maxima pars illius est VEL-
LE. Quisquis sincere omnia propter Deum
vult, hic virtutibus omnibus per compendium
studet. Nam vt omnium aliarum virtutum,
ita huius ad animum conatus æstimatio.

a *Stob. serm.* 1.
b *Apoc. c.* 3. *v.* 1.
c *Matt. c.* 6. *v.* 22. & 23.
d *Matt. c.* 13. *v.* 45.
e *Aug. l.* 2. *de serm. dom. c.* 13.
f *Greg. l.* 1. *in Ezech. hom.* 4.
g *Bernard. in sentent.* h *Gen. c.* 5. *v.* 7.
i *Ibid.* k *Chrys. in moral. hom.* 10. & 21.
l *Sen. l. de prouid. c.* 6.

CAPVT XII.

De recta INTENTIONE discursus Epilogus.

ATTENDE TIBI a Tobiæ & Timo-
theo saluberrimum dictum, in virtutis [illegible]
[illegible]. Ostium pandit vitijs [illegible], *sibi non
attendere*, raro domi esse, sibi ipsi præsentem
non esse, animo, quoquò lubet, vagari, rebus
plurimis se miscere, cupiditates longè mitte-
re, nihil præcogitare, in superuacuis aut alie-
nis laborare, multa & nihil agere, omnia [illegible]
[illegible] animo, & in incertum crebro oculis a-
spicere, simplex oculus, [illegible].

a *Tobiæ c.* 4. *v.* 13. & 1. *Timo. c.* 4. *v.* 16.

§. I.

CYRVS Persarū rex potentissimus, vti Xe-
nophon commemorat, cum Tigranē Arme-
niorum regem bello expugnasset, vnà cum cō-
iuge captiuum in vinculis haberet, humanitatis
tamen oblitus esse noluit, & se quoque hominem
esse prudenter meminit. Cum itaque variam
regum fortunam aliqua cogitatione secum i-
pse perpenderet, duos illos regios coniuges,
non ad colloquium tantum, sed & ad mensam
suam adhibuit, ipse velut conuiuator & conui-
uiorum dominus, inter epulas variè facetus, nec sine
risu hilaris. Demum coniugatorum animū ex-
ploraturus: Dic Tigranes obsecro, inquit, pro
tua coniuge quid mihi redimenda penderes?
Cui Tigranes liberè: Equidem [illegible]
[illegible], si tua fortuna [illegible]
[illegible]

addidisse: nunc cum regno carum, caput meum in alium [illegible] promptè dependam. Admiratus dilectissimus Cyrus [illegible] [illegible], in commiserationem affectum [illegible] [illegible]. & utrique libertatem una cum regno [illegible]. [illegible] [illegible] & regna [illegible] coniugem [illegible] [illegible]; quid ei de Cyri prudentia & magnanimitate, quid de forma videretur. Ad quæ prudens Regina: O mi optime coniux, inquit, non ego in Cyrum oculos, sed in illum converti, qui se capite suo libertatem meam [illegible] pollicebatur; hunc ego unum aspexi, dum ante Persas egimus. Prudentissimum dictum. Et oculos iure debent, cui nec vitam negare possis.

§. II.

Quis ergo, mi Christiane, *Attende tibi* & oculos et mea non neges, cui & vitam tuam debes. Scis, te [illegible] non posse; nosti, qui pro te moriendo vitam tibi dederit; & quomodo nobis vitam hanc [illegible] tamen [illegible] sibi oculos, tua [illegible] vitiis, nisi in huius [illegible] assiduo hærere. Hæc enim una ratione tibi præsens est, cum in eum conditorem & reparatorem sit [illegible]. Ah, quoties domi nostræ non [illegible], & extra [illegible] [illegible] cuique habere se [illegible] [illegible] multa [illegible], & audire quasi [illegible] [illegible], se nescire apud se [illegible] nihil [illegible] in potestate habere quam [illegible], & [illegible]. Aspice [illegible], hoc & oculos & animum [illegible] alio vultu, non est apud se [illegible] cum [illegible] simplici [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] cum ipso [illegible]. Et quis [illegible] sui compotem esse [illegible] sibi [illegible] [illegible], sed aliis [illegible]. Hoc [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] est [illegible] in [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] est. Omnia omnino vitia, errores omnes hoc sui principium habent, non attendere, nec [illegible] sibi præsentem esse.

Hoc se quisque modo fugit —— a

Sic & impatiens à se exit, totus extra se agit, & hinc in [illegible] querelas effunditur. Qui aliquid sui & sanæ [illegible] retinet, ita secum ratiocinatur: Quid ago? [illegible] meam et mala [illegible] [illegible] in [illegible]. Si quod damnum passus sum, [illegible] illud ab [illegible]; si quod illatum sum, [illegible] habeo mini- stram, [illegible] [illegible] [illegible] per hanc [illegible] [illegible] ad [illegible], quam [illegible] [illegible], nec [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible]. [illegible] quod [illegible] est [illegible]; [illegible] in omni [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] vult, impatiens [illegible] [illegible]. Quin ergo [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nemo, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] me [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Idcirco [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] dabit, quam [illegible] [illegible]. Verè dixit Thucydides. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], Celeritatem & Iram. Ea de causa vide ut Iram in potestate habeas, & ne te [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]. Hoc [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible], hic simplex oculus longe plus [illegible] quam oculi [illegible].

Verum, sicut [illegible], ac & [illegible] ac [illegible] in [illegible] [illegible], [illegible], nihil pro [illegible] agit, nisi hoc ipsum sibi assiduè [illegible]: *Attende tibi*, [illegible] [illegible] & calida [illegible], non infrequenter [illegible] [illegible] trahunt. Sunt qui in [illegible] [illegible] adeo [illegible] [illegible], ut [illegible] [illegible] [illegible] videantur; qui ad res [illegible] [illegible] [illegible], tanquam si [illegible] [illegible] [illegible] omnia [illegible], [illegible] [illegible]. Omne [illegible] consilium tanquam in [illegible] [illegible] est, deliberationem [illegible]; ac [illegible] [illegible] quidem pectoris sui [illegible] in consilium vocant, [illegible] [illegible] deliberasse sit, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], non [illegible] illi [illegible], sed [illegible], [illegible] [illegible], tanquam si quis ex [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] non [illegible] [illegible] consilia; sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible], ne cogitant quidem, ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] b. Hic [illegible] [illegible]: *Attende tibi*, quisquis es, & [illegible] [illegible] [illegible], sed & linguæ tuæ [illegible]. Millies [illegible] [illegible], qui in [illegible] [illegible] non vult.

a *Lucret. l. 3.*

b *Sirbach [illegible] [illegible]. l. 3. c. 14.*

§. III.

[illegible]

Luctus, & ultrices posuere cubilia curæ,
Pallentesque habitant morbi, tristisque senectus.

[illegible]

quod omnibus latum est. Imperator exquirit animo, & sine querela mortalitatis tributa pendamus. Hiems frigora adducit; algendum est. Æstas calores refert; æstuandum est. Intemperies cæli valetudinem tentat; ægrotandum est. Et fera nobis loco occurret, & homo perniciosior omnibus feris. *Attende tibi.* Aliud aqua, aliud ignis eripiet. Hanc rerum conditionem mutare non possumus: id possumus, magnum sumere animum, & homine Christiano dignum, quo fortiter fortuita patiamur. Optimum est pati quod emendare non possis, & Deum, quo auctore cuncta proveniunt, sine murmuratione comitari: malus miles est qui imperatorem suum gemens sequitur. Hic est magnus animus qui se Deo tradidit: at contra ille pusillus ac degener, qui obluctatur, & de ordine Mundi male existimat, & emendare mavult omnia quam se. Deo nos tradamus & simplicem Intuitionis oculum in Deo unum figamus. Sic vivamus, sic loquamur, paratos nos semper inveniat atque impigros sanctissimæ Dei voluntati.

a *Joan. c. 16. v. 4.*
b *Ecclesiast. c. 1. v. 1.*
c *Prov. c. 16. v. 1.*
d *Sen. de Tranquil.*
e *Sen. epist. 91. post init. & ep. 107. paucis mutatis.*
f *Virgil. l. 6. Æneid.*

§. IV.

HOc ipsum insignissime confirmat Epictetus: Cuiusque rei, inquit, antecedentibus & consequentibus consideratis sic eam aggredito. Alioqui cupide quidem eam aggrediêris, quippe qui nil eorum quæ sequuntur consideraris. Postea vero cum aliquæ molestiæ ac difficultates intercesserint, turpiter desistes. Cupis vincere Olympia? Considera antecedentia & consequentia: & sic, si è re tua fuerit, rem aggreditor. Est tibi accurato victu opus, bellariis abstinendum, & exercendum corpus vel invite, atque hora præscripta, in æstu, in frigore: non bibenda frigida: aliquando ne vinum quidem; denique lanistæ tanquam medico te tradas oportebit. Deinde in certamine lacerabis corpus, contingit manum lædi, distorqueri suras, multum pulveris deglutire, flagris cædi, & cum his omnibus interdum vinci. His rebus consideratis, si placet, certamen aggredere. Sin minus, vide ut puerorum more assimuleris, qui nunc pugiles imitantur, nunc gladiatores, nunc tuba canunt, nunc tragœdias agunt, cum ista viderint atque admirati fuerint. Sic & tu nunc pugil eris, nunc gladiator, nunc philosophus, postea orator; tota autem anima nihil, sed ut simia, quicquid vides, imitaris. Subinde aliud ex alio tibi placebat, ultima vero displicebant. Neque enim considerate quidquam aggressus es, neque rem totam explorasti, aut examinasti, sed temere & frigida cupiditate impulsus es. Ergo ut possimus, *Attende tibi.*

Diogenes interrogatus quid in Philosophia didicisset? Respondit: *Prævidere adversa*, & cum advenerint illa, patienter ferre. Nihil icit, quisquis illa non vidit. Quæ alii diu patiendo levia faciunt, vir sapiens levia facit, diu cogitando. In tanta rerum, sursum ac deorsum euntium, versatione, si non quicquid fieri potest, pro futuro habes, das in te vires rebus adversis, quas infregit, quisquis prior vidit. Nam leonem, ut aiunt, prius videndo recte horrescet, si ipse prius ab homine videatur, in fugam vertitur. Idem in nobis evenit, si calamitas obvia se nostris cogitationibus, & in securos irruat, facili negotio eversos dejicit. Sin autem in eam oculos intendimus, & veniente oculo illo simplici aspiciamus, sine viribus est, & jam paratos lædere stringet, fiet cum proficuo & emolumento nostro. Ergo, *Attende tibi*, & ad asperrimam quamque sortem excipiendam te para.

Cum Anaxagoras apud Athenienses in vinculis esset, duo ad eum nuncij uno die allati sunt in carcerem. Prior mortem ei decretam esse significabat. Ad quem Anaxagoras constanti vultu: Iam pridem, inquit, sententiam tulit natura, tam in me, quam illos qui me damnant. Porro alter, duos ipsius filios interiisse renunciabat. Et huic sedato colore, respondit: Sciebam me mortales genuisse. En, tela cadunt prævisa, quæ non læderent. Sicut imperator vitalis plerique, sic & mortem per meditationem solitam, loculam ad lyssam habuit, quam frequenter allegamus: Te vitare nihil, capere quem Christum non potest. Ulysses viginti annos vagatus, ad sedes Penelopes conjugem

fortem

stinctè fecuis [illegible] oculis, sed castella ad do[illegible] animi præsentiam [illegible] gesticuló, & [illegible] motum affectuum [illegible]. a Nam [illegible] longiquas peregre, atque animo secum ante peregit, in illa autem [illegible] libera rei & inexpectata cum [illegible] [illegible] hic aduersa omnia [illegible] sunt animo, & longè tranquillius perferuntur. Quemadmodum enim is qui se turbae commisit, aliud non expectat quam impelli, trudi, [illegible]; ita is qui peregre [illegible] non spe[illegible], nisi [illegible] incommoda, [illegible], hospi[illegible], [illegible] tempestatem, hospitia incommodissima, non tamen modicos [illegible] transferunt tam citò [illegible], [illegible] [illegible], tanquam, [illegible] varios casus, tanquam [illegible] appendices [illegible], quam [illegible] posse [illegible] prææui- ve cum hæc euenerint. Absit ergo posse illa prævi[illegible] surgissime sana voces illæ: Spectatum mo- [illegible]: Non putaram sic mecum agi. Tam gratia non expectabam: Nesciebam forte non mihi nocere esse: Quis hoc futurum credidisset? Quis tam hostilem animum in hoc homine suspicatus fuisset? Quis hæc omnia præuidisset? Ita magna pars hominum est, quæ nauigaturus de tempestate non cogitat. At hoc sapientis non est. Si tibi sapere est, Attende tibi, & prouidum animum in omnia præ[illegible], & cum Anaxagora dicere liceat: Præsciui[illegible], vt cum Anaxagora dicere liceat: Præsciui[illegible] debere hæc, sciebam illa, iam ante illa cogitabam. Pecuniam amisi: sciebam posse admitti. Gratiam perdidi: sciebam quam instabile bonum possiderem. In paupertatem decidi: Fortunam crediderem hanc expeditam, fallacem, [illegible] esse, si pauper non sit vitiosus. Malè de me loquuntur homines? Faciunt, non quod me[illegible], sed quod solent. [illegible] [illegible] est vt non pro fructus sed pro consuetudine [illegible]. Morbus me affligit? & medicina [illegible]. Morbus me affligit? & morbidus, & morti obnoxium me scio, sed exhibe[illegible], & morti obnoxium me scio, sed exhibebo in lectulo virtutem. Graues inimicos [illegible] etiam in lectulo virtus. Graues inimicos habeo? sum olim in Chrysostomo legi: Nemo læditur nisi à seipso. Inuidia, tædium, minem lædit nisi à seipso. Inuidia, tædium, [illegible] me [illegible]? neque hoc contra expe[illegible] me [illegible]. Luctus, dolor, metus, non [illegible] [illegible]. Luctus, dolor, metus, non [illegible] supplicia quàm viuendi tributa sunt. Mors tam supplicia quàm viuendi tributa sunt. Mors liberos, parentes, cognatos, amicos abstulit? Quid illud aut nouum aut mirum? perierunt? ego illos peritum, mortalium mortem pertuuri: ego illos peritum, mortalium morte non acerbè dolendam iam didici.

Hos si quis in medullas admiserit, & omnia aliena mala, quorum ingens quotidie copia est, sic aspexerit, tanquam illis liberum & ad se iter sit, multo ante se armabit quam petatur. Ergo, Attende tibi. b Illud quoque eodem animi robore præstabis, vt quid ex his quæ cauentur, nisi fabricans sit. Quicquid enim fieri potest, tanquam futurum prospiciendo, malorum omnium impetus mollit: Sero animus ad periculorum patientiam instruitur, Attende tibi.

a Epictet. l. 3. dissert. c. 15.

a Senec. de tranquill. c. 15.

b Ibid. c. ep. [illegible] 9. 1.

c Plutarch. de Tranquil. animi, [illegible] finem.

§. V.

SEd & in cæteris rebus [illegible] idem tibi assiduè ingeras Attende tibi. Vide[illegible] ad principia ducimur, à minimis sæpè initijs, ad latissima damna descendimus. Nihil tantum est vbi semel affectus inductus est, eiusdem fi[illegible] aliquid voluntate nostra datum est, faciet de cætero quantum volet, non quantum permiseris. In primis, inquam, finibus hostis arcendus est. nam cum intrauit, & portis se intulit, modum à captiuis non accipit a Affectu consummaciter parent. Nullum vitium est sine patrocinio: nulli non initium est verecundum & exorabile, sed ob hoc latius funditur. Non obtinebis vt desinant, si incipere permiseris. Ergo, Attende tibi, & principijs obsta. Incipientibus vitijs obsistendum sunt vix, per Rectam Intentionem; si malitia radices semel egerit & inueterauerit, sicut eradicatio [illegible] difficilis erit extinctu. Facilius est excludere perniciosa quam regere; & non admittere quàm admissa moderari, nam cum se in possessionem posuerint, potentiora rectore sunt nec recidi se minuique patiuntur. Deinde, ratio ipsa, cui freni traduntur, tamdiu potens est, quamdiu diducta est ab affectibus: Si miscuit se illis, & inquinauit, non potest continere quos submouere potuisset. Commota enim semel & concussa mens, ei seruit à quo impellitur. Quarundam rerũ initia in nostra potestate sunt: vlteriora nos sua vi rapiunt, & regressum relinquunt regressum. Vt in præcipite datis corporibus nullum sui arbitrium est, nec resistere morarive deiecta possunt, sed consilium omne & pœnitentiã irreuocabilis præcipitatio abscin-

tio abscindit, & non licet non eo pervenire, quo ire non licuisset: ita animus si in iram, libidinem, aliosque se proiecit affectus, impetum difficulter reprimet; rapiet illum, & ad imum aget vitiorum natura proclivis. Ergo initiantibus vitijs occludamus: quia facilius, ut dixi, non recipiuntur, quam recepta exeunt. Curam nobis nostri natura mandauit, sed huic ubi nimium indulseris, vitiū est. Sic ab immortali malo ad carnem transimus, & corporis commoda, & quicquid illis vicinum. Optimè Isidorus: Diabolus, inquit, serpens est lubricus, cuius si capiti, hoc est, primae suggestioni non resistitur, totus in interna cordis dum non sentimus, illabitur b. Ergo, *Attende tibi*, & obsta principijs recta Intentione assiduo vigilantem, alioqui saepius in praecipitia ruet vix emendanda.

a *Sen. l. 1 de ira c. 7. & 8. & Ep. 116.*
b *Isid. l. 3 de sum. bon. c. 5.*

§. VI.

PRouidendum ab his erit attendere, ne in supervacuis laboremus, aut alienis, id est, ne aut quae non possumus consequi, concupiscamus; aut adepti, cupiditatum nostrarum vanitatem sero & post multum pudorem intelligamus, ne etiam labor aut irritus sine effectu sit, aut effectu labore indignus. Ferè enim ex his tristitia sequitur, si aut non successit, aut successus pudet. Circumcidenda est concursatio, inquit Seneca, qualis est magnae parti hominum, domos, & theatra, & fora perreptantium. Alienis se negotijs offerunt, semper aliquid agentibus similes. Horum si aliquem exeuntem domo interrogaveris: quo tu? quid cogitas? respondebit tibi: *Non mehercule scio; sed aliquos videbo, aliquid agam.* Domum cum supervacua redeunt lassitudine, iurant nescisse seipsos, quare exierint, ubi fuerint, postero die erraturi per eadem illa vestigia. Sic sine proposito vagantur, quaerentes negotia: nec quae destinaverunt, agunt; sed in quae incurrerunt. Inconsultus illis vanusque cursus est, qualis formicis per arbusta repentibus c: quae in summum cacumen, deinde in imum inanes aguntur. His plerique similem vitam agunt, quorum non immerito quis inquietam inertiam dixerit, qui negotia magis amant quam agunt. Omnis itaque labor aliquo referatur, aliquo respiciat, nec unquam fine careat laborem. Ex illo malo dependet taetrum illud hoc vitium, auscultatio, & publicorum secretorumque inquisitio, & multarum rerum scientia, quae nec tuto narrantur, nec tuto audiuntur a.

Quoties aut alienis negotijs nos ingerimus, neglectis nostris, aut non necessaria curamus, omissis utilibus & necessarijs, nec quidquam ferè sollicitiore cura componimus, quam quod ad nomen pertinet. Quid vana, quid inutilia aut noxia discimus! Discimus commodum augere, fortunam tuere, gulam temperare, [illegible], paupertatem aequo oculo aspicere, singularitatem colere. Quaestus alius Isaiae: Quare, inquit, appenditis argentū non in panibus? & laborem vestrū non in saturitate b? Quid de homine illo sentias, qui iam extrema senex laborat, propemodum tamen quam reliquam habet aetatem, ad mercaturam ducere, & plumas etiam in pileo ornamentum! Non dispicere ab hoc, insaniam plurimi committunt, quos scientiae exercet inertia, qui omnia agunt praeterquam ea quae utilia sunt & salutis, cum & laboribus varijs se conficiunt, sed cum & labore aut nulla, aut non recta Intentione insignita, pecuniam ambiunt aut gratiam, aut verò nomen, obtinendo caelo nunquam fatigantur, in omnibus alijs ad lassitudinem exerceri in sicciorem trahunt. Apud hos dictum Pauli merito vociferatur: Tanta passi estis sine causa c.

Sunt qui mundi circuitum, omnes regiones lustrent, circumeunt orbem: sunt qui omnes paene libros scrutentur, & quidquid usquam rerum novarum est, in suas aures derivant; de his verè dixeris: His tales ex omnibus difficilius domi, ipsi sibi conveniunt; semper extra se sunt, ac per aliena vagantur, & quod hinc sequitur, omnium minus noti quam sibi ipsi. Miserum genus hominum, qui sub vitae finem ipsi de se fatebuntur: Per totam noctem laborantes, nil cepimus d. Ergo, attende tibi, & rem tuam age: sibi ipse animus haereat, se colat, nihil alienum agat. Omnium virtutum tenera sunt principia, tempore ipsis firmamentum & robur accedit: Itaque initio via moderata erit animo facienda, ut vigil in hac attentione persistat, & in quae agit, intendat, ne volatica instabilitate huc illuc per diversa rapiatur; sed ubi vel paulisper respi-

rare licuerit, in ſinum adamatæ orationis (etſi minimè prolixæ) refugiat. Animus ita ſibi præſens, non tantum ad aliena non diffluit, ſed & in proprijs cauet, ne quid vltra limites.

a *Sen.l.detranq.c.12.*
b *Iſ.c.55.v.12.*
c *ad Gal.c.3.v.4.*
d *Luc.c.5.v.5.*

§. VII.

DEnique obſeruatio ſui aſſidua, negotijs omnibus rectè præſidet, hic maximè *Attende tibi*, & nunquam ſic accede ad negotia, vnde tibi ad Deum liber regreſſus non ſit. Vtique animus ab omnibus externis ad ſeipſum ſæpius reuocandus eſt. Subinde ſaltem, vt periculoſa nauigatione portum pete, nec expectes, donec res te dimittant, ſed ab illis te ipſe diſiungas, & in te quantum poteris, recedas. Aſſueſce in medijs etiam occupationibus cælū inambulare, & frequentibus ab imo pectore ductis ſuſpirijs communem omnium parentem adire, vnaque rectam Intentionem reſtaurare. Memento properantis Æternitatis, & ad Deum, quoties per interualla licuerit, ardenter euola. Deum tibi ſemper terminum fige, in quo oculi tui nunquam non deſinant. Sic omnia tam diligenter facies tamque circumſpectè quam homo fidelis, ſanctuſque ſolet tueri fidei commiſſa: Sic non expalleſces ad ardua, nec retrahes timidus pedem, ſed incurrentibus celſior; nihil temerè, fortiter multa aggredieris: ſic profutura iuxta obſuraque proſpicies. Noſti, prudentiſſimum haberi, qui à ſe non ab alio conſilia mutuatur. Iſtud hic non laudabile tantum, ſed neceſſariū. Omnium actionū tuarum animam & vitam, non ab alienis oculis aut auribus pete, ſed à te tuaque Intentione. Hæc vera prudentia eſt, hæc tutiſſima ſunt conſilia. omnibus actionibus, minimis maximis, rectam ſemper Intentionem præmittere, & oculos à Deo nunquam deflectere.

Liceat hic indignari, & æquiſſimè in ignauiam humanam excandeſcere. Plerique omnes ſumus in minimis cauti, in maximis negligentes: Intentionem rectam non ſolum per pluximas vitæ partes negligimus, ſed & prauam nimium frequenter actionibus noſtris miſcemus. Iacob olim filios obiurgans: Quare negligitis, inquit, deſcendite, & emite nobis neceſſaria *a*. Idem ego hic proclamem: Quare negligitis, ô mortales, quid vaniſſima ſtudia ſectamini, quid labores ſumitis non profuturos, omiſſis neceſſarijs? De plurimorum vanis & otioſis conatibus non malè ego dixerim, quod ille de ſuis ſuorumque ſociorum ſtudijs ingenuè faſſus. Omnia, inquit, diſcimus præterquam neceſſaria. Eodem prorſus modo reperias non paucos, qui omnia diſcant, omnia ſciant, præterquam ea quæ faciunt lucrando cælo. Qui ſolum ſcit *agere*, is ſanè nihil ſcit, niſi ſciat & *bene agere*, actionibuſque ſuis omnibus Intentionem rectam adiungere. Heu quanta facimus, & facta noſtra Intentione praua corrumpimus, atque ſic agros noſtros ipſi vrimus, & propria cædimus vineta. Oramus, ſed vt orationis amantes habeamus: Stipem erogamus, ſed vt auari nomen effugiamus, & benefici dicamur: Ieiunamus, ſed quandoque ideo tantum vt plus poſtea voremus: Laboramus, ſed lucro tantum, ſed oculis, ſed laudi, ſed neceſſitati, ſed crumenæ ſolū. Templa frequentamus, vt videamur, aut certè videamus tunc non videnda: Rei diuinæ interſumus, ſed ex mera ſæpe conſuetudine, aut tempori fallendo; Conciones audimus, ſed curioſitate tracti, vt doctiores fiamus, non vt meliores: Confeſſionis myſterium obimus, ſed ne minus alijs præſtare cenſeamur: Epulum cæleſte accedimus, ſed neque hic nos ipſos deſerimus, & ſæpe non niſi dulcedinem hic quærimus: Peregrinationes inſtituimus, ſed tantum vt animum relaxemus, & domeſticum tædium vitemus: Inuitamus ad conuiuium, non pauperes, ſed eos à quibus & nos inuitemur: Donamus, vt & nobis donetur: Obſequium impendimus, vt impendatur & nobis: Laudamus alios, vt & ipſi laudemur: Subinde mel & roſas loquimur, ſed vt affabiles audiamus, vt humani æſtimemur, vel vt eo ſuauius fallamus: Edimus, bibimus, non tantum quia eſurimus & ſitimus (hoc enim & bos facit in prato) ſed quia eſſe, bibere, nobis admodum ſapit, gulamque mirè demulcet: Opes congerimus, non vt egenos iuuemus, ſed vt nos diuites ſimus: Garrimus, deābulamus, nugamur, dormimus, non vt feſſum animum aut corpus reficiamus, ſed vt genio noſtro ſacrificemus, & faciamus quod magis lubet,

lubet, delectatque: Quoties in humilitatem etiam nos submittimus, sed vt emergamus, & ascendamus altius: Quoties minutula quædã grandi religione obseruamus, negligimus peccata grandia: Quoties acerbum frigus, arctas vestes, strictos calceos, & nescio quę patimur, sed quia id nobis superbia persuasit: Reprehensiones etiam silenter ferimus, non à modestia, sed ab obstinatione sic instructi. Heu mille talia facimus! ita vitam nostram implemus innumeris erroribus, & quod miserrimum est, errare nos nescimus, aut sane non animaduertimus. Ita thesauros colligimus, sed palearum, aut damnatæ monetæ.

Anno, à Virgneo partu, Millesimo decimosexto, vti Ditmarus commemorat *b*. Italiæ littora Saraceni barbaro furore infestarũt. Benedictus VIII. Summus Põtifex hosti in finibus concurrendum ratus, instructissima classe comparata tam feliciter rem gessit, vt hostiles exercitus ad internecionem delerit, & regem Saracenum in fugam compulerit. Regina minus assueta fugæ capta est, & capite truncata. Rex supplicio & morte coniugis suorumque clade mirum in modum efferatus, ingentes minas cœpit spargere, & vltionem parare. Atque vt prius Italiæ metum iniiceret, quàm pugnę aleam tentaret, Summo Pontifici saccum misit ingentem castaneis plenum, simulque nunciari iussit: Sciret, tot milites æstate proxima Italiam vastaturos, quot in sacco illo castaneas numeraret. Benedictus Pontifex, vt huic tam barbaræ denunciationi responsum attemperaret, regi marsupium amplum milio plenum remisit, eidemque renunciari præcepit: Veniret modo, tot illum in Italia loricatos inuenturum, quot milij grana marsupio illo continerentur. *c* Hic saccus, & hoc marsupium non croco, non pipere vel auro, sed vili merce turgidum humanæ vitę ludibria pręclare repræsentat. Docuit nos Christus, quâ ratione thesauros cælo recluderemus. *d* at nos tuguriolis nostris contenti, castaneas & milium pro thesauro accumulamus: actiones aceruamus innumeras, sed parum pretiosas, vtpote Intentione sancta destitutas, ita milio & castaneis diuites sumus. Tandem, vt Gregorius loquitur. *e* finis operis probabit, quod operationis Intentio proba non fuerit. Cùm ergo mors fores pulsauerit, cum spiculum fatale torserit, cùm ex hoc in alium Orbem migrare iusserit, quos inde thesauros asportabimus? Marsupia milij, saccos castanearum refertissimos (actiones pura Intentione cassas) heu merces in cælo minimè venales! Ideoque, vt rectissimè monet Bernardus, maximè opus est puritate Intentionis, qua soli mens nostra Deo & placere appetat & valeat inhærere. *f* Quicquid agamus, actio recta non erit, nisi recta fuerit voluntas, seu Intentio, ab hac enim est actio. Optimè ad rem Seneca: Nulli non virtus, inquit, & viuo & mortuo retulit gratiam, si modò illam *bona secutus est fide*, si se non exoruauit & pinxit, sed idem fuit. *g* Videte, obsecro, nec Seneca quidem satis esse censet virtutem sequi, nisi quis eam sequatur *bona fide*, quod quid aliud est, quã bona Intentione? Hęc certè neminem sinit à seipso sic exornari & pingi, vt actus illius non tam sint, quàm esse videantur boni: has omnes offucias & pigmenta extreme odit Intentio bona: Virtutem vt sequamur imperat, sed vt *bona fide* sequamur, non spe vana illecti, non metu adacti, sed ipsius amore virtutis. Insignissime hoc explicans Augustinus: Implebis, inquit, amore, quod timore non poteras. Qui enim timendo non facit malè, mallet facere, si liceret. Itaque etsi facultas non datur, voluntas tenetur. Non facio, inquis. Quare? Quia timeo. Nondum dum amas iustitiam (*nondum sobrietatem, nondum castitatem amas*) adhuc seruus es: Esto filius. Sed ex bono seruo fit bonus filius. Interim timendo noli facere, disces & amando non facere. *h* Idem sanctissimus Antistes, obliquam nimis Intentionem auari sic perstringit: Auare quid inhias cælo & terræ? Melior est qui fecit cælum & terram ipsum visurus, ipsum habiturus es. Quæris vt tua sit illa villa, & transiens per illam dicis: Beatus, cuius est possessio ista. Hoc dicunt quam multi qui transeunt per illam: & tamen cum dixerint & transierint per illam, possunt caput agitare, & suspirare; nunquid & possidere? Sonat cupiditas, sonat iniquitas: sed non concupiscas rem proximi tui. Beatus, cuius est villa illa, cuius est domus ista, cuius est ager iste. Compesce iniquitatem, audi veritatem. Beata gens cuius est, quid? iam nostis quid dicturus sim. Ergo desiderate vt habeatis,

tunc

tunc demum beati eritis. Hac sola beati eritis, re meliore, quàm vos estis, meliores eritis. Deus est, inquam, melior te, qui fecit te. *i* Erige te ad illum, & quicquid oculorum habes, in hunc vnum conuerte.

Quod ergo Tigranis coniux fecit in Persiâ, hoc tibi faciendum in omni loco, assidue, in omni vita: suos illa oculos in vnum illum defixit, qui caput pro illa suum offerebat: idem à te iure meritissimo postulatur, vt tuos in illo vno defigas oculos, qui & oculos, & caput, & totum se teque vnà tibi donauit, qui vitam & sanguinem suum pro te redimendo, non solum offerre paratus fuit, sed obtulit. At parum est regiam Tigranis coniugem imitari: exemplis sanctioribus vrgemur. Quisquis bonam Intentionem cordi habes, regium Numinis psaltem æmulare, & prouide Dominum in conspectu tuo semper *k* In hunc vnum tuus eat oculus, sed vide vt simplex eat & rectus, in hunc vnum tua feratur Intentio, sed vide vt pura feratur & sincera; nec aliorum quidquam aspiciendum est, nisi per hunc vnum, aut in hoc. Ergo, quod vltimum moneo, ATTENDE TIBI.

a *Genes.c.42.v.2.*
b *Ditmar.l.7.*
c *Baronius, idem narratio. II. An.an. 1016. initio.*
d *Matth.c.6.v.19.*
e *Greg.l.1.dial.c.9.*
f *Bernard.serm.7.in Cant.propius finem.*
g *Sen.epist.79. fine.*
h *Aug.to.8.in Ps.12.conc.1.med.*
i *Idem in conc.2.eiusdem Psal.32.post med.*
k *Ps.15.v.8.*

FINIS.